

فہرہنگا

مہرگ و ژی

مہلا خلیل مشہختی

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوهنی ٲیمتیا: شهوکهت شیخ یهزدین

سهزنووسه: بهدران شههمهه ههیب

ناوونیشان:

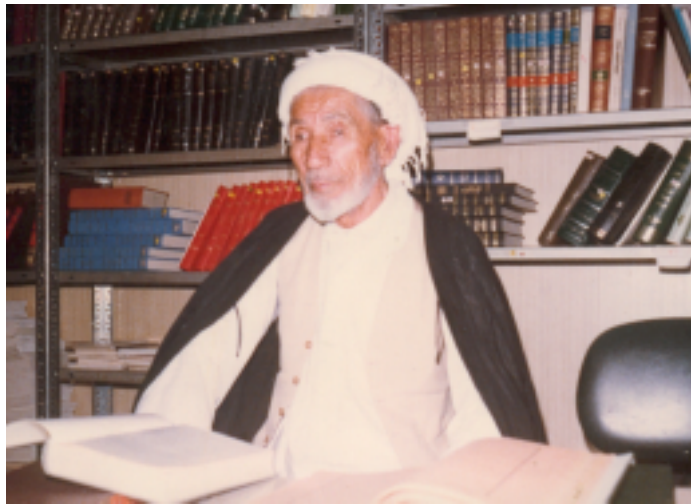
دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئاراس، شهقامی گولان، ههولتیر

فہرہ نگا

مہرگ و ژى

مہ لا خہ لیل مشہ ختی

ناوی کتیب: فەرھەنگا مەرگ و ژێ "فەرھەنگی کوردی - کوردی"
دانانی: مەلا خەلیل مشەختی
بە سەرپەرشتی: نەوزاد مەلا خەلیل مشەختی و کامەران ئیبراھیم مەلا خەلیل مشەختی
بلاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ۵۱۰
دەرھێنانی ھونەرێی ناوھوہ: بەدران ئەحمەد حەبیب
سەرپەرشتیاری چاپ: ئاوەرەحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم، ھەولێر- ۲۰۰۶
لە کتیبخانەی گشتیی ھەولێر ژمارە (۹۴۰) ی سالی ۲۰۰۶ ی دراوەتی

ئەگەر بىرم شەھىدى دەرد و كۆفان
نەبىنم خۆشیا كوردان ل دەوان
دبىت وینەم ئەوئ جەژنى ببىنیت
دەمى موزدەم بدەت. دى من قەژىنیت

شدهش

خوینەری بەرێز

ماوەی شەش ساڵ زیاترە ئەم فەرەهەنگە لە دەزگای ئاراسدا چاوەروانی چاپە . ڕەنگە
یەکیەک بپرسی هۆی ئەم دواکەوتنە هەرچیبەک بێت ماوەیەکی زۆرە!

راستە ئەم ماوەیە زۆرە ، بەلام بەهیچ شتوویەکی بەهۆی پشتگوی خستێن نەبوو . ئێمە لە
سەرەتاوە ویستوویمان ئەم فەرەهەنگە لە چاپ بدەین بەلام دەمانزانی زۆر کەموکورتی هەن
دەبێ چارەسەر بکرتین .

زۆر لە روشنبیران وەک کاک مستەفا مزووری ، سەگفان یوسفی ، ئەحمەد قەرەنی و
دوچار ئاکۆ محەمەد ئامادەیی خوێان دەرپری بۆ پێداچوونەوهی ئەم فەرەهەنگە و هەڵبەری
کردنی .

ئێمە لەکاتیگدا سوپاسی هەموو ئەم بەرێزانە دەکەین کە کاتی بەنرخێ خوێان بۆ
پێداچوونەوهی ئەم کارە و بۆ یارمەتیدانی ئێمە تەرخان کرد بەلام دەبێ ئەوەش بڵێین
ئەنجامی گشتیی کارەکە بەدلی ئێمە نەبوو و هێشتا کەموکورتی تیادا ماوە .

بەمەلای مامۆستا مەلا خەلیل مشەختی ، بەردەوام پالێپەستۆیان دەکرد ئەم فەرەهەنگە
دەرپچێ و مامۆستا بەچاوی خوێ ئەم بەرەهەمەیی بپینێ . داوا ی لیبوردنیان لێ دەکەین ،
ئەوهی لە توانادا هەبوو کردمان .

دەزگای ئاراس

پيشه‌کي

بناقي يه‌زداني دلوقان

سپاس و ستايشيت بي سنوور و بيكه‌ران، ته‌مه‌ن خيزيت پروبار و چه‌مان، و دار و گيا و گولان، ثاقيت كاني ده‌ريايان، و به‌فر و بارانان، و ئستيت چهرخ و ئاسمانان، و هندي زماندار و به‌سته‌زمانان، بي گيان و گيانداران، بو وي نه‌ندانزياري ژوري، كو ئاده‌ميزاد ئافراندن دا هر سپاسي وي بكن. ب همي زار و زمانان، ناف جهان و بدرتي يا رزگارن، كو ئاده‌ميزاد كرده ريزدار و جي نشين كربه ل سهر زمين و ب سهر سهرئ همي ئافه‌ريدت خو ئيخستيه‌و، كربه جي نيشي خو (اني جاعل في الارض خليفه) و ب عه‌قل و زماني ژ به‌سته‌زمانان بلند تر كربه، دا ل گه‌ل هم ره‌سه‌ني خو، بدهت و بستينيت و باخقيت و برت و بزيت و فه‌زيت و سهرزه‌ميني ئافا بكه‌ت و مافي خودي و كومه‌لي بجي كه‌ت و كاري قه‌نج بكه‌ت (ومن آياته اختلاف السنتمك والوانكم) شاهده و به‌لگه وگروه‌يه سهركار درستي يا وي و (انا جعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا) به‌لگه‌يه ل سهره‌به‌بونا نه‌ته‌وه‌و نه‌ته‌وايه‌تبي و هيمايه بو په‌يوه‌نديت گه‌ل و كومه‌ليت سهر رويي زمين دا دگه‌ل ئيك ب ئاشتي و دلوقاني و ته‌بايي بزين. يا دياره كو ئاشنا بوون و ناسين ب زار و زماني تيته‌كرن و نه‌فه مه‌زنترين دباري يا يه‌زداني يه كو پيشكيشي ره‌سه‌ني مرؤقي كرى.

كومه‌لايه‌تي بي تيك گه‌شتن و زمان نابيت، ژ به‌ر بهارداري يا زماني كو سه‌تويي كارو ژيانا توخمي مرؤقي يه و گه‌له‌ك زاناييت نه‌ته‌وه‌بين جور به‌جور زندكيت خو هه‌لدابنه بو به‌ره‌ف كرنا فه‌رنگ و واژه‌نامان دا زمانئ ملله‌تي خو ژ ره‌شه‌بايا بير فه‌چووني بيارين، هه‌تا بدرستي بگه‌هينه نه‌في و نه‌في چركيت خو.

گومان تيدا نينه كو زانستي فه‌ره‌نگفاني بي ژ همي زانستان كيشيترو گرانتريه. به‌لي كو مه‌ په‌يف و واژه ل زاري ده‌يكا خو گرتيه نك مه ب ئاسان تيته‌به‌ر، ژ به‌رقي چهندي هر ژ كه‌فندا ئاده‌ميزاد بي واژه كوم كرن به‌زينه و دبه‌زن، زمان گيانا هر ملله‌ته‌كيه، نه‌گه‌ر زمان ل سهر خو به‌ ملله‌ت ساخه، نه‌گه‌ر نه ملله‌ت نينه:

زمانه ملله‌ت، ميلله‌ت زمانه

نه‌گه‌ر زمان مر، ملله‌ت نه‌مانه

فه‌ره‌نگ - يان واژه‌نامه - كليله بو رافه‌كرنا مه‌عناو مه‌به‌ستان، ژ به‌ر هندي زانستا فه‌ره‌نگي پاسه‌فاني زماني يه‌و ژ همي تستان بي تقي تره بو ژي دريژيا هر نه‌ته‌وه‌كي.

نه‌ته‌وي بي زمان و فه‌ره‌نگ نافي وي ل ناف كارواني ملله‌تان ناهيته تومار كرن. به‌لكي دبيته پرد و كاروان سهر پستا وي را ده‌رياز دبن.

به‌لي... خودان زمان و فه‌ره‌نگ بيت بلا ديل و به‌له‌نگاز ئي بيت هر نه‌ته‌وه‌يه و هر به‌سنگه، هر دي جارده‌ك

بينيت: زستان و ههور لاچون و بهر بهر ژوژک خوش بوون و بهارا زهر بووی بهردا که نیی و کوشا وی پر گول کرو، بلبلې بهختې وی ل سهر لقی دارا نازادین خواند.

که لهک نه توه و که لهک ده ولت، ب دهسته لات و هیژ و توانا و ب مال و مروث و لهشکر و سامان و ب ناف و بانگ و هونر و ناڅا و تیر و تهژی، کولیکا زهمانی خو بوینه. چ کیم و کاستی لنک نه بوینه، چ خهوش و لهکه و نه که و تبل لسهر نه بوویه، بهلی چکول نشکه کیتفه باروڅه یی روژگارې ناهه موار و چه رخی به دکار و دهسای لناف چوبنه مه گهر ل قورچورنه تی میژووی یی یان هندهک نفیسین لسهر گور و کیتیت مری یان و بهس. هیچ شک و گومان تیدا نینه کو: سه لامه تیا زمانی سه لامه تیا ملله ته که چند تووشی ژیردهستی و سته م و دهرده سهری بیت و تفت و ته حلیا روژگارن بخوت، نهو گهل، نهو قهوم دمینیت و دژیت مادام ههر پاسه فانی و ناگاداریا زمانی خو دکت و ناهیتیت زمانی وی لناف بجیت. زمان وهکی سوپیر و که لاته کی ناسی به بوتان و په رژان کرنا ملله تان و چیا یه که ملله ل پشتا وی ژ ههر گه زنده کی پاراستی به... هه تا چی دبیت چیاژی بخشیت و لچی خو بجیت، بهلی... زهوا لا ملله تی و زمانی چ جارا نینه، سه د هه زار نافه رین و په سن بو وی زانایی کو گوتی: ملله تی دیل و بیخسیری خودان فرههنگ و زمان وهکی زبندانی یه کیه کو کللیتی زبندانی لبه ریکا ویدا بیت، ههر چاخنی کوبیتت رزگار ببیت و ژ بهنده یی سه راست ببیت، ب کللیتی زمانی خو دی به ندیخانه یا دیلی بی څه که ت و سنجه ق و به یداخی رزگاری یی سه رنه فراز که ته څه یه لی... ملله تی خو لی پیوهری دیل و بی فرههنگ و زمان، وهکی وی بیخسیری یه کو کللیتی دهری به ندیخانه ی دبه ریکا دوژمنی ویدا بیت، ناچاره چیزبیت و هه می که لویه ل و کرتوکوکی وی و مال و سامانی وی وهکی میراته ی لسهر مالان پشک پشک و پارچه پارچه دبیت، و چرابی وی څه د مریت و ب و جاخ کوری دچیته ناف گهریت میژووی... نه څه بوته روون بوو کو فرههنگ و فرههنگدانان و زانستی زمانی ژ هه می زانست و هونه ران ل پیشتر و واجبتره بو ههر نه توه کی.

سستی و ته مبهلی ل راستا فرههنگی و پشتدا ناوی به گونه هه کی مه زن تیتته نفیسین لدیوانا تاریخی و ولاتی وی له عنه تی لی دکت و خاسمه ملله تی. پله نزم و نهوی و بی ناقمالی و تازه گه شتی، پیوسته نه م فیژری ژبیر نه که یین کوچ مام وهستا و عالم و زانان دنیا یی دانین دهست لهه می زمانی خو وه رینابن و ناگا لهه می په یف و واژه یان بن و هه می دکیسې سه ری وان دا بیت، یان وان دا لیس بووین نه څه (محاله و محال) چکوو نه څه دتواناییا که سی دا نینه، مه گهر خودی...

فیجا ژ بهر هندي نه گهر ههر زمانهک نه که قیته ناف چار مه لبه ندی فرههنگ و واژه نامه یان دی باو و باروڅه و وهشهنی روژگارن شن (خیز) بسهر وهرکن و ئیخنه بن لیمې و به همن و ره نیان، هه تا ناف و نیشان ژی نامین و تی دچن. ههر لبه رقی ترسی زانا و هونه رمه ند و ماموهستا و مووکه لیشان نه څه هزره کرینه و ههر ژ که فن څه خه ریکی فرههنگ نفیسینی بووینه، و واژه ییت ملله تی خو کوم کرینه سه ریهک، هه تا ژماره یی فرههنگیت وان هندي ژماره یی زمانیت هه می جیهانی لیها تینه، و نه خاسمه فرههنگیت زمانیت زیندی نه ویت ژماره یی وان دگه هیته هه زار و پینج سه د (۱۵۰۰) زمان و ژمارا واژه ییت هندهک ژوان فرههنگان ژ سه د هه زارا دهریاز بوویه.

میژووان دبیتن: که فنترین فرههنگ، فرههنگا (کالیماکی غه راماتیقی) گریکی یه زاینی هاتیه نفیس و نیگار کرن، پاشی بهر بهره و هیدی هیدی زانا و دانشمندان دهست هاڅیتینه واژه نامه و واژه کوم کرن و فرههنگ

نقیسینی، زهنگ و باسک لیتهلدانیه ههر ژ یونانی ههتا عه‌ره‌بی و زمانیت دیتر کو ئیک ژوان زمانێ کوردی‌یه. ئیکه‌م و که‌قنترین واژه‌نامه‌یێ کوردی و هه‌م (بنظم) کو بکرمانجیا ژۆری هاتیه نیگار و نقیین (نوبهاره) کوژلایێ نقیسقانی مه‌زن ئەحمه‌دی خانیشه دارژبایه، عه‌ره‌بی، کوردیه لسالا ۱۰۹۴ ک. رۆناهیاسمانی فه‌ره‌ه‌نگفایینی دیتیه.

دوهم: شیخ ماری نۆده‌یه‌یه کو لسالا ۱۲۱۰ فه‌ره‌ه‌نگا ئەحمه‌دی نقیسیه ئەوژی (بنظم) دارشیتیه عه‌ره‌بی کوردیه ویزی ته‌قلیدا ئەحمه‌دی خانی کره‌.

سپه‌یه‌م: (یوسف ضیاء) پاشایی خالدی کوردی‌یه، ویزی فه‌ره‌ه‌نگه‌ک دانایه کوردی، عه‌ره‌بییه، و ناخی وی دانایه (الهدیه‌ الحمدیه) و لسالا ۱۳۱۰ ئەسته‌مبولی چاپ بوویه.

چاره‌م: فه‌ره‌ه‌نگا میجرسونێ ئینگلیزی‌یه، کوردی - ئینگلیزیه، لسالا (۱۹۱۹ز) ل له‌نده‌ن چاپ بوویه.

پینجه‌م: فه‌ره‌ه‌نگی جنرال ئوغوستویابا (قونسوله‌کی روسی بوو) لسالا ۱۹۴۳ز نقیسیه.

شه‌شه‌م: لسالا (۱۹۵۰ز) فه‌ره‌ه‌نگی رابه‌ر عه‌ره‌بی - کوردی‌یه.

هه‌فته‌م: لسالا (۱۹۵۶ز) فه‌ره‌ه‌نگی (شیخ محمد ایت الله مردوخی) کوردی، فارسی‌یه.

هه‌شته‌م: لسالا (۱۹۶۰ز) فه‌ره‌ه‌نگی مه‌هاباد ژ لایێ گیوی موکریانیشه کوردی، عه‌ره‌بی‌یه.

نوه‌م: لسالا (۱۹۶۴ز) فه‌ره‌ه‌نگی (شیخ محمد خال) کوردی به‌ کوردی، هاته‌ ئاسمانی فه‌ره‌ه‌نگفانان.

ده‌هه‌م: لسالا (۱۹۶۹ز) فه‌ره‌ه‌نگی (توفیق وه‌بی) کوردی، ئینگلیزیه.

یازده‌هه‌م: فه‌ره‌ه‌نگی (د. محمد تقی ابراهیم پور) کوردی فارسی‌یه.

ئه‌فه و زیده‌ باری چه‌ندین فه‌ره‌ه‌نگ و واژه‌نامه‌ییت دی کو هه‌می شایانی ئامازه و گرنگی پیدانی نه‌، به‌ئێ من بو‌ زمانێ کوردی چ کری‌یه؟

ههر ژ سالین (۶۰) ئەز خه‌ریکی به‌ره‌ه‌ف کرن و لیكدانا فه‌ره‌ه‌نگه‌کا کوردی بووم و به‌ره‌ه‌می قی چه‌ندی ژی فه‌ره‌ه‌نگه‌ک بوو ب ناخی فه‌ره‌ه‌نگا (شکه‌فتان)، ب خۆماندی کرن و ماوه‌کی ژۆر من ئەف فه‌ره‌ه‌نگه‌که‌ه‌اندبوو دیماهیێ، رۆژ ب رۆژ من په‌یقین نوی ل سه‌ر زیده‌ دکرن، تاکو رۆژه‌کی مامۆستا هه‌ژاری موکربانی ب نوینه‌رایه‌تی ژ لایێ کۆری زانیاری فه‌هاته‌ ده‌ف من ل قه‌زا (شیخان) و وه‌سا دا خوبا کرن کو گوايه‌ کۆری زانیاری خه‌ریکی به‌ره‌ه‌ف کرنا فه‌ره‌ه‌نگه‌کا مه‌زن و به‌ر فراوانه‌ کو چه‌ندین فه‌ره‌ه‌نگ و فه‌ره‌ه‌نگفان تیدا پشکدارن و داخواز ژمن کر کو فه‌ره‌ه‌نگا خو بده‌مه‌وی دابه‌ته‌ کۆری زانیاری، من ژی فه‌ره‌ه‌نگا خو دگه‌ل چه‌ند به‌ره‌ه‌مین دی دانه‌ جه‌نابی وی هه‌ر وه‌کو ئەو بخول (چیشتی مجتور) وه‌سا ئامازه‌ پی دایه‌:

«..... گوتیان مه‌لا خه‌لیل سوله‌یمان له (شیخان) ی پشت موسل فه‌ره‌ه‌نگیکی بادینی نوسیوه و

له‌سه‌ر یه‌زیدیه‌کانیش به‌ عه‌ره‌بی کتیبی هه‌یه. خه‌به‌رمان بو ناردوه، قبولی نه‌کردوه هاوکاریمان ده‌گه‌ل

بکا. من ئەو کاره‌م وه‌ستۆ گرت. له‌ ریگه‌ی هه‌ولپیره‌وه‌ چومه‌ موسل. شه‌و بوو، راننده‌ حازر نه‌بوون

مبه‌نه‌ شیخان که‌ شه‌وانه‌ رووت ده‌کران. گوتم برا من که‌س روتم ناکا. دل‌م دانه‌وه‌ و ده‌گه‌ل دوو

پۆلیس بردمیانه شیخان بوومه میوانی فرماندار که ناوی (حاجی رهسول) و خه لکی سوله یمانی بوو. ناردم له دووی مه لا خه لیل ده میک بوو ده مناسی شاعیرتیکی زۆر پیر و زۆر فه قیسر. شه و زۆر خو شمان رابوارد و سبه ی مه لا خه لیل بردمییه وه ماله خو ی. له ری با سم کرد که فه ره ه نگه که ت زیراکس ده که یین، له فه ره ه نگگی گه ورده دا سو پاس ت ده که یین که له تو به ره مان وه رگرتو وه، کتیبه عه ره بیه که ی سه ر یه زیدیانیش ت له وان یه به ناوی تو چاپ بکه یین؛ هیچ نه بی ناهه وتی و تو که چه ند جار مالت سوتینراوه و کتیب ت فه وتاون، ئەوانه ت بو ده مینن. باش وایه بده یه ی بیان به م.....»

«هه ژار موکریانی، چیشتی مجتور، ۱۹۷۷، چاپی یه که م، ل ۵۳۷»

سروشتی یه کو چاره نووس و سه ره نجامی فه ره ه نگا (شکه فتان) مینا سه ره ات و سه ره نجامی به ره ه مین دی یین من بوو کو هه می بوونه پی خو ر و سوته مه نیی ناگر و ژ نا قچوونی هه تا ئەفرو که ژ ی نزانم کاج ل وی فه ره ه نگگی هات، به لی هی قیدارم دگهل به ره ه مین دی هاتینه پاراستن.

پشتی قی رویدانی ئەز هه ر وه کو جار ان سه رگه رمی فه هاندنا هۆزانا بووم تا کول سالا ۱۹۷۴ ز ئەم ناواره و ده ره ده ری وه لاتی ئیرانی بووین، ئیدی نه ب تنی زمانی کوردی به لکو ملله تی کورد ژ ی که فته ناف چارچوفا مان و نه مانی و پاشه روژا کوردان ژ ی که فته ریره وه کتی زراف و به رته نگ کول نیقا مه رگ و ژ یانی ده رباز دبوو، قی کاودانی کانی یه ک ئینا بیرا من کو دکه قیسته لایب به ر روژا چیا یی گاره بی ل نیزیکی سپینداری، ئەف کانی یه ده مه ک پر ئافه، ئافه کا ته زی و زه لال، به لی ئەف پر ئافی یه به رده وام نینه به لکو ژ نشکه کیقه ه شک دبیت و ئاف تیدا نامینیت و دیسان پشتی ده مه کتی دیار کری کانی پر ئاف دبیته فه و هه ر ب قی ره نگگی جار پر ئاف و جار ه شک و بی ئافه، ئافی قی کانیی (مه رگ و ژ ی) یه، قیجا ژیر کارتیکرنا کاودان و باره دوی ملله تی کورد و ب ئیلهام وه رگرتن ژ سروشتی کوردستانی من ده ست هاقیته به ره ه ف کرنا قی فه ره ه نگگی (فه ره ه نگا مشه ختی) ده می من ده ست هاقیته یه قی کاری ئەز هوزانقانه کتی پیر و که فتی ب ژیی هه شتی سالی و ده سستی له رزو ک و چاقیت لاواز و هزر و بیریت تیکهل و پیکهل بووم.

کو ریت من... که نجیت قی وه لاتی... ئەز نا بیترم کو فه ره ه نگفانم و من بسپۆری و شاره زایی دقی بواری دا هه یه و، دزانم کو کورتی و یماسی د فه ره ه نگا من دا هه نه و نا هیته ژماره کرن ههروه سا دزانم کومن گه له ک وشه بیته ساده و ساکار ژ بیر کرینه و ههروه سا من به حسی هنده ک تشتا کری یه کور ه نگه بو فه ره ه نگه کا کوردی پیویست نه بن، ئەفه هه می کیماسی نه و ئەز هه سستی ب فان کیماسی یا دکه م و نکارم وان په رده پۆش که م و فه شیرم، به لی باور بکه ن ئەز نه دشیام خو ل کونجا خانی فه شیرم و گوهی خو بده مه تان و ناخفتنیت دوژمن و نه یاریت زمانی کوردی له وما ئەو هه ست و ناگرئ دسینگگی من دا ئەز پالدام تا کو قی فه ره ه نگگی به ره ه ف بکه م، قیجا پیراتی و چاقی لاواز و ده سستی له رزو ک و قی راستیی کو ئەز هوزانقانم نه ک فه ره ه نگفان ژبیر نه که ن و ب هه می هیز وشیانیت خو تی بکوشن بو ده وله مندی یافی فه ره ه نگگی، چه فتی بیت وی راسته که ن، کیماسیییت وی بده نه خو یا کرن و چاره سه ری یا وان بکه ن، ره خنیت ئافاکه ر و دروست ژ ی بگرن و ناخفتنا سه یدا یی خانی ژ بیر که ن کو گو تی یه:

ئۆمید ئەوه ژ ئەهلی عیرفان

ئەو دئ نه گرن ل من چو حه رفان

تەشنىيەت نەكەن وەكى غەيووران
ئىسلاھ بىكەن ل من قىسوران
ئەسحابى كەمال پەردە پۆش
ئەربابى غەرەز، دېر خىرۆش

دېت بېئرم ئامانجا من ژ نقيسين و ئامادەكرنا قى فەرھەنگى ئەونىنە كو ناڤو دەنگى من بەلاڤ بېت يان ناڤى
من ب نەمرى بېنىت بەلكو من دڤىت وشە و پەيڤىن كوردى پاراستى بن و ژناڤ نەچن، لەوما دەمى ل سالىن
ھەشتى ھەژار موكرىانى ل تەھرانى ھاتە دەف من و دا خوبا كرن كو فەرھەنگە كى بەرھەف دكەت و ژمن خواست
فەرھەنگا خو بدەمە وى دامفايى ژى وەرېگىت، من فەرھەنگا خۇدا جەنابى وى و گوڤى:

«بلا پەيڤ و واژەيىت كوردى نەمرن، ئەگەر فەرھەنگا و ژى، تووشى مەرگ و مرنى بوو بلا
فەرھەنگا تە دەولەمەند بېت و پەيڤىت فەرھەنگا من ب پارىزىت، گرنگ ئەو پەيڤ نەمرن بلا ئەم
بەرىن و ناڤى مەنەمىنت» .

و سوپاسى يا جەنابى وى دكەم كول پېشەكى يا فەرھەنگا خو ئامازە ب قى چەندى دايە كو مفا ژ فەرھەنگا من
وەرگرتى يە ل دىماھىيى قى راستى يى ژى دى دەمە دياركرن ب رىكا (شېخ ئەيوب پى رەش) كو سەخمەراتى
فەرھەنگى گەلەك خو ماندى كر و شاندى ئەنستىتوييا زمانى كوردى ل پارىس دا كو بېتە چاپ كرن. بەلى پىشتى
ماوھەكى ديار بوو كو ئەنستىتوييا كوردى ل پارىس چ ھزر نىنە بو چاپ كرن فەرھەنگى، رەنگە ئەف چەندە ژى قە
زڤرىتە ھندەك ئارىشا كو وان ھەبوويە و ئەز پى تاگادار نىنم.

پىشتى راپەرىنا مەزن ب ھارىكارى يا (شېخ ئەيوب) مەھول دا كو فەرھەنگى قى كەمە كوردستانى دا بەلكو
ل وىرى بېتە چاپكرن بەلى شەرى ناڤخويى ھاتە روويدان و ژفانا من دگەل (شېخ ئەيوب) ى ژى تىك چوو.
ل دويف قى چەندى پىشتى كو ئەم قەگەرىپاينە كوردستانى ل سالا ۱۹۹۴ و ل كومەلگەھا (چرە) ى ئاكنجى بووين
دىسان گەلەك ھەول و پى كولىت بى مفا ھاتە ئەنجام دان و چاپ كرن قى فەرھەنگى و ل دىماھىيى فەرھەنگا مەرگ
و ژى رۆناھى يا چاپى ب چاقىن خو نە دىت. بەرھەمى ئان ھەول و تەقەلايىت كو من داين ب تنى بەرزە بوون و ژ
دەست چوونا چەند بەرگىت قى فەرھەنگى بوون.

بەلى ئەڤرۆكە خەمخور و پالېستىت زمان و پەيڤا رەسەنى كوردى زەندك و باسكىت خو ھەلدائىنە و دلسۆزانە ل
سەرڤى فەرھەنگى كار دكەن و خۆزى و ئاواتىت من بىن ب سالان جى بەجى دكەن، لەوما ب ئەركى خۆ دزانم كو
سوپاسى يا ھىژا و بەرگەفتى، رىزدار (نېچىرقان بارزانى) بكەم كو ئەف فەرھەنگە ل سەر ئەركى وى ھاتىبە چاپ
كرن و ژ يەزدانى مەزن داواكارم كو ژىيى وى درىژ بكەت.

دىسان سوپاسى يا دەزگەھا (ئاراس) دكەم كو خەم ل قى فەرھەنگى خوارى يە و چ كورتى و كىماسى و دەرىڤ
نەكرى يە بەرامبەرى فەرھەنگا (مشەختى) ل دىماھىيى سوپاسى يا خۆ ئاراستە ى ھەمى ھەقالو روشنبىرا دكەم كو ھەر
ژ كەڤن ھەتا نو كە ھارىكار بووينە بو چاپكرن قى فەرھەنگى.

(فمن يعمل من الصالحات وهو مؤمن فلا كفران لسيعه وإنا له كاتبون)

مەلا خەلىل مشەختى

پهیدا بوونا واژه و زمانی

پهیدا بوونا واژه و زمانی بابه ته کنی تاویتته یه چونکه په یوه ندی دگه ل په پیدا بوونا مروژ و مروژ قایه تی یی قه هه یه، میژوویا که فن و سهر تورا مروژی به رزه یه و ههر و هسا نفیسین وه کو نامرازی سهره کی یی پاراستنا په یف و زمانی ل ماوه کنی درهنگ سهرهلدا یه، هه تا نوکه زانا و بسپور نه شیا یه قی چه ندی دهست نیشان بکه ن و چه وانی یا دروست بوونا زمانی بده نه خوبا کرن.

ژیو چاره سهرکرنا قی ناریشه ی زانا و بسپورا په نا بری یه بهر هنده ک بیردوژ و گرمیانه بیته زانستی و مادی، جارن ژی لژیروناهی یا بیر و باوریت تایینی هه ول هاتی یه دان کو ئەف راستی یه بیته راقه کرن.

باوریت تایینی بو هلویتست و بو چونیت تایینن جوړاجور د زقریت کو سهره تایین دروست بوونا زمانی بشیوه کا تایینی ژ کار و کرده ویت یه زدان و هیتیت نادیار د زانن.

د تایینی ئیسلامی دا ئەف چه نده ل ژیر روناهی یا قی نایه تا پیروز تیتته شروقه کرن:

(وعلم ادم الاسماء كلها ثم عرشهم علی الملائكة فقال انبئونی باسماء هولاء ان کنتم صادقین)

که واته ل سهره تایین په پیدا بوونا مروقی خودی په یف و ناخفتن نیشا ناده می دایه، لقیره ژی زانایان هزرتین جیاواز هه نه و هنده ک دا کو کی ل سهرقی چه ندی دکه ن کو ئەف ناف و په یفه ب رهنگی زانیاری و زانین و ناسین د ههست و میتشکی مروقی هاتینه چاندن نه ک ب شیوه یی دنگ و تاوازا.

به لی باوه ری بیت مادی په یدا بوونا واژه و زمانی دزقرینه په یوه ندی بیت جفاکی و کومه لایه تی یا مروژان، د بیژن نه گهر جفاتینی و کومه لایه تی نه بایا پیدقی تی گه هاندن و نالو گور کرنا هزر و بیران نه دبووین.

دهمی مروقی هه ول دایه وان مه به ستین کو هاتن و چونی د دلدا دکه ن دهربریت هیدی هیدی ئەف دهسکه فتی مه زن کو زمانه بدهستقه ئینایه و پهره ب په یف و دنگا دایه و شیا یه هزر و بیریت خو دهربریت هنده ک زاناییت زمانی هه لویتستی خو و هسا دده نه خوبا کرن کو گویا په یف و دنگ بو جارا ئیکی ژ دنگ و ناوازیت سروشتی هاتینه و هرگرتن و پاشان به ره به ره گوران بسهر وان داهاتی یه و ژ نه نجاما وهرار و پیشکه فتنی وشه و په یقین جوړا و جوړ دروست بووینه.

رهنگه هنده ک په یف ب قی رهنگی دروست بووین به لی ئەم نه شین بیژین کو ناخفتن و په یقین ب تمامی دهسکه فتی سروشتی یه، چونکه دنگیت سروشتی ژ لایین فونه تیکن قه ریک و پیک و ههف ناهنگ نین و چ واتا و امانا ناگه یین به لی زمان و ناخفتنا مروقی بریتی یه ژ سیسته مه کی ریک و پیک دنگی.

سهردهم و چه وانی یا سهرهلدانا زمانی هنده گرنه نینه به لکو چه وانی یا پهره سندن و وهرارا زمانی جهی بایه خ و پیته یی دانیه چونکه زمان ب ههر رهنگه کی سهرهلدا بیت ئەف راستی یه کو زمان د ناف ریره وی وهرار و پیشکه فتنی دایه ناهیه ئینکار کرن و کهس نه شیت نکولی یی لی بکهت.

جودای یا زمان و واژه‌ییت

نه‌ت‌وا

سروشستی‌یه هەر تشتتهک بۆچارا ئیککی ژ خاله‌کا دیاری کری ده‌ست پئ دکه‌ت و چوار چوڤه‌کا بچوک و ته‌سک هه‌یه کو مرۆڤ دشییت ب ئاسانی وئ ده‌ست نیشان بکه‌ت، سیمما و ئه‌دگاریت وئ بده‌ته خوبا کرن، به‌لئ روژ ب روژ ئه‌ف چار چوڤه به‌رفراوانتر دبیت و گه‌له‌ک مه‌به‌ست و راما‌ن و تشتیت نوی بخوڤه د گریت، هییدی هییدی به‌ره‌ف ئاویتته بوون و ئالۆزبئ دچیت، بئ گومان زمان ژئ ئیکه ژوان زانستا کو بۆ جارائیکئ چار چوڤه‌کا ته‌سک و دیار کری هه‌بوویه به‌لئ روژ ب روژ به‌رفره‌هتر بوویه و دگه‌ل زۆر بوونا ژمارا مرۆڤان و رووبه‌ری ئاکنجی بوونئ که‌فتیه ریکا پئشکه‌فتن و وه‌رائی و لق و تاییت جۆرا و جۆر و نوی ژ خو داينه.

بئ گومان مرۆڤ و مرۆڤایه‌تی ل ده‌ستپیکئ بریتی بوویه ژ کۆمه‌ل و ده‌سته‌کا دیارکری کو روژ ب روژ ژمارا وان زۆر بوویه، لئئ قوناغئ دیاردا کوچ کرنئ په‌یدا بوویه و مرۆڤایه‌تی ژیک فه‌یه‌شی‌یه و هه‌ر ده‌سته‌ک ژ مرۆڤان به‌ره‌ف عه‌رد و وه‌لاته‌کئ نوی چوویه و ل ویرئ نیشته‌جئ بوویه.

ژینگه‌ها نوی کارتیکنه‌کا مه‌زن کری‌یه سه‌ر زمان و پرۆسا به‌ره‌ف پئش چوون و به‌رفراوان بوونا زمانی چونکه هه‌ر جهه‌کئ نوی خودانئ تایبه‌تمه‌ندی و ئه‌دگاریت تازه و نوی‌یه له‌وما ده‌مئ مرۆڤ گه‌شتی‌یه وه‌لاته‌کئ نوی به‌ری خودایه هنده‌ک تشتیت تازه کول وه‌لاتئ وئ بئ که‌فن دانه‌بوویه، ژیر کاربگه‌ری یا فان تشتیت نوی شیوه و رواله‌تا ژبانا خو گۆهریه و سیممایه‌کا نوی دایه سه‌روبه‌ری ژبانا خوب ئی ره‌نگی تووشی سه‌ده‌ها گورانکاری و تشتین نوی بوویه.

لئیره پئ وستی ب وشه و په‌یشئ نوی بوویه، دگه‌ل هندی هنده‌ک وشه ژئ بئیرکینه چونکه ئه‌و وشه په‌یوه‌نددار بووینه دگه‌ل وه‌لات و ژینگه‌ها وئ یا که‌فن، وه‌سا زمان که‌فتی‌یه ناف کیشا ژبیر کرن و داهیتانئ و هییدی هییدی ژ زمانی سه‌ره‌کی دویر بوویه و ره‌نگه‌کئ تازه ب خوڤه گرتی‌یه.

د گه‌ل هندی نابیت ئه‌م وان گوهرینا ژبیر بکه‌ین کو د ئاستئ (فۆنۆلۆژی) بئ روودده‌ن و هاریکارن بۆ دروست بوونا وشه و په‌یشئ نوی ب تایبه‌تی (ئه‌لفۆن) ا رۆله‌کئ سه‌ره‌کی و مه‌زن هه‌یه دتیکچوون و پئش و پاش کرنا رواله‌ت و روویئ په‌یڤ و وشا، دیسان لاچوون و قرتاندا هنده‌ک ده‌نگاژئ دبسته ئه‌گه‌ر بۆ دویر که‌فتنا په‌یقان ژ بنیشه و ژیرخانا خو یا سه‌ره‌کی. هۆکار بۆ په‌یدا بوونا زمانیت جۆراو جۆر زۆرن و په‌یوه‌ندی ب میژو و جوگرافیا و لایه‌نیت ئایینی و ئابوری و گه‌له‌ک بوارین دی هه‌یه.

ب ئی ره‌نگی ب درێژاهی یا دیروکئ هزاران زمان هاتینه سه‌ر روویئ ئی عه‌ردی، هنده‌ک مرینه و هنده‌ک ئی ب هاریکاری یا پالپشتیت سیاسی و روشنبیری هزاران سال به‌رده‌وام بووینه.

ئه‌ڤرۆکه زمانیت جیهانئ گه‌له‌ک زۆر بووینه و هه‌ر ئیک ژشان زمانا ژئ ئه‌دگار و ساخله‌تیت خو بئین سه‌ره‌کی هه‌نه و ژ زمانیت دی جیاوازن و دبیت ب شیوه‌کا جیاواز د گه‌ل هه‌ر ئیک ژ وان هه‌لسوکه‌فتئ بکه‌ین.

پى گه هشتنا زمانى كوردى

زمانى كوردى وهكى ههمى زمانيت زىندى يىن جيهانى ژ لايىن مووسيقا و دهنگ و ئاخفتنى خودانى ئەدگار و تاييهتمەندى يىن خوڤه، زمانه كه كوشيا يه خۆل بهر سهختى و دژوارى يىن رۆژگارنى كه چ رهفتار راگريت و زىده بارى قى چەندى ببيتە زمانه كى ئەدهبى و هۆزان و ههلبهست پى بینه قه هاندن.

كوردى زمانه كى رهوان شيرينه، هزاران په يقين نازك و جوان بخوڤه گرتى يه، زمانه كى ئاوازه دار و كارىگه ره، ههر وهكو هۆزانقانى بليمهت (خانای قوبادى) دببىزيت:

جه لای عاقلان، صاحب فهم و دين
دانا و بزرگان، كوردستان زمين
راستهن مه و اچان: فارسى شه كه رهن
كوردى جه فارسى بهس شيرينته رهن
په پى چيش نه ده و رانى، ئەى دونياى به دكيش
(محفوظن) ههركهس به زمانى و يش
(معلومه ن) ههركهس به زمانى
بو اچو نظمى، جه: ههركهس به زمانى
جه لای خييرهتمه ند، دل په سند مه بو
شيرين تهر جه شه هه، شيره دى قه ند مه بو

بنيشه و سه ر چاوه پى زمانى كوردى ما د پى كه قنه كو ئاقىستايى زه رده شتى پى هاتى يه نقيسين، به لى ئەم نه شين برىارى بدەين كو ئاقىستايى نوكه ههمى په يقين كوردى يه كه قنه چونكه پاش زه رده شتى گه له ك و اژه بيت بيگانه و نامۆ ژ بو شىرۆقه كرن و مه به ستين دى هاتينه ناف ئاقىستايى به لى د گه له هندى ئاقىستا هه ر ب پشكه ك ژ كه له پور و روشنبرى يا كوردى تپته ناسين، زمانى كوردى وهكو هه ر تشته كى زىندى ژ داىك بوويه و به ره به ره قيرا گه هشتى يه و خو دارشتى به و هزاران گۆرانكارى بسه ر دا هاتينه به لى سه ره را پى قى چەندى پرانى يا زانايان و رۆژ هه لاتناسان دوى باورى دانه كو سه روكانى يا زمانى كوردى زمانى (مادى) پى كه قنه كو هه ر ئەف زمانه يه ئاقىستايى زه رده شتى پىك دئينيت، بو نمونه (دار مستر) رۆژه لاتناسى ب ناف و دهنگ دببىزيت:

(ئاقىستا ل سه ر ده مى مادان و ب زمانى مادى بو زه رده شتى هاتيبه، زمانى كوردى پاشماوه پى زمانى ماديبه).

هه ر وه سا (ميجهرسون) دببىزيت:

(سه روكانى يا زمانى كوردى ماديبه و لدويف به لگه بيت به رده ست ئاقىستا ب قى زمانى هاتيبه).

هه ر وه سا گه له ك ژ رۆژ هه لاتناسيت دى داکۆكى پى ل سه ر قى چەندى دكه ن وهكو (مىنۆرسكى) و (هه رتسفلد).

ديسان د ناف ژيده ريت يونانى ژى گه له ك باس ژ قى چەندى هاتيبه كرن.

هەر وەسا ژ ئەنجاما ئەکولینیت بەردەوام کۆمەن ل سەر ئاقیستا و ئەدەبیاتی ئاقیستایین کۆری گەهشتیمە ئی راستی بێ کۆ زمانی ئاقیستای و ب تاییەت (گاتها) زۆر نێزیک و هەف چەشنی زمانی کوردییە ئەخاسە دیالیکتا گۆرانی (هەورامی).

ئێجا مە ماف هەیه و مافەکی رەوایه کۆژ پەیقیت ئاقیستایی بەهەرمەند بێن سوودی ئی وەرگەین. ولفیترە دبیتر مە بەری هەر نەتەوکی ماف هەیه کۆ بیژن ئاقیستا پشکەکە ژ ئەدەیات و کەلەپۆری مە چونکە ب سەدان وشە و پەیف دژمانی کوردی هەنە کۆ ئاقیستینە و دناف زمانی فارسی هەر ب کار ناهین.

سەبارەت ب وان کەسان ئی کۆ دبیتر زمانی کوردی پشکەکە ژ زمانی فارسی یان ئاقیستا فارسی یا کەقنە دبیت چاقیت خۆ ئەکەن و بەری خۆ بەنە مێژوویا کەقن و بزانی کۆ (پشدادی) و (کەیان) هەر کورد بووینە و حوکم ل ئیرانی کرینە پاشان (ماد) ئی کۆ بێ گومان کورد بووینە هاتینە سەر حوکمی و ل وی سەردەمی (پارسوا) ئیلک بوو ل ژیر دەستەلاتداری یا میدیا، بەلی ل سالا (۵۵۰ ب.ز) ژ بەر سەم و زۆرداری یا (ستیگ) شاهی مادان، میدی نەچار بوون و داخووزا هاریکاری ژ (کورش) ئی هەخامەنشی کرن و ماد و پارس بوونە ئیک و (ستیگ) ژ ناقرن و (کورش) هاتە سەر تەختی پاشایەتی بێ و تیکەلی یا مێژوویی دناقبەرا ماد و پارسان پەیدا بوو، حەتا (هردوت) دیروکفانی ب نای و دەنگ دبیتر:

(پارسیان لاسایی یا مادان دکر ب تاییەتی دشیوہیا جل و بەرگیت کۆ ب کار دینان)، ئەقە هەمی بەلگەنە کۆ فارسان گەلەک پەیف و وشە بۆ خۆ برینە، هەر چەند وان ئی تارادەیکە کارتیکرن ل سەر زمانی مە هەبوویە بەلی بێ گومان ئەو پتر کەفتینە ژیر کاریگەری یا زمانی کوردی.

ئەگەرە هندی کۆ ئەف پەیقیت هەقشک د نای فارسی و کوردی ژلایی خەلکەکی ئە ب فارسی هاتییە زانی ئەقەیه کۆ مەلا و پیاویت ئایینی هەر ژ کەقن دیوانا (حافظ) و بەرەمپین (سعدی) خواندن و هزر د کرن کۆ ئەو پەیف هەمی فارسینە و ئەقە ئی دیسان ژ بەر هندی بوو کۆ فارسان زویتر ژمە دەست هاقیتە نقیسین و خرەقە کرنا ئەدەبیاتی خۆ.

بەلی ئەقۆرکە ئەم دشیپن بەرسقا وان بەدین و بەلگەیی ب هیز و پتەو پشکیشی وان بکەین. شاهدی مە چیا بێ (هەلگورد) ئی سەرلندە کۆ نای وی ئاقیستایی و پشکەتییە ژ (هەرە: چیا) و گرد= زل و زەبەلاح) هەر وەسا چیا بێ (گەرە) ئی کۆژ (گەئیرە) یا ئاقیستایی هاتیە و رامانا چیا یان کیتی بلند د دەت.

ل سەر قی چەندی ئەگەر ئەم ژ فارسان بۆرین دبیت بیژن کۆ ئەف واژە هەقشکن و مەژی مافی بکا ئینانا وان پتر ژ هەر کەسەکی دی هەیه، دەربارەتی زمانی تورکی، بێ گومان کاریگەرییە کۆ زۆر سەر زمانی کوردی هەبوویە ئەو ئی ژ بەر داگیر کرنا عەردی کوردستانی ژ لایی وان و دەسەلاتداری یا وان یا دویر و درپژ بەلی ئەف کاریگرییە پتر ژلایی (مۆرفۆلۆژی) بوویە و ژمارەکا زۆر ژ پەیقین تورکی هاتینە ماف زمانی مە بەلی چونکە سروشتی زمانی تورکی ژ سروشت و تاییەتمەندی بیت زمانی کوردی دویرە، ئەف زمانە نەشیایە کارتیکرنەکا مەزن ل سەر ئاستین (فۆنۆلۆژی) و (سینتاکس) ئی زمانی کوردی بکەت.

هەر وەسا زمانی عەرەبی پتر ژ هەر زمانەکی دی کاریگەری ل سەر زمانی کوردی هەبوویە ئەقە ئی پتر د ز قریتە

ڦه بو ټاييني ئيسلامى كومه كوردان ب جان و دل نه ڦ ټايينه قه بول كړ و پهي گير پي ب ناموژگاري بيت وي كريبه ، ڦيجا سروشتييه وهكوهه مې زمانيت ناوچه يې زمانې مه ژي كه فت بيته ژير كارتېكرنا زمانې عه ره بې .

نوكه هم دگهل ڦان په يقيت بياني چ بكه مين ؟ ټايه هم بيان ژ زمانې خو بكه ينه دهرې ؟ تشته كي ټاشكر ايه و هم مې زاناييت زمانې دبېژن كو ټهو زمانې نه دعت و وهر نه گريت واته دان و ستاندي نه كه ت زمانه كي مريبه ، ويان دي تووشي مرن و نه مانې بيت . چ زمانه ك نينه كو دان و ستاندي نه كر بيت ته نانه ت زمانې ئينگليزي وشه و په يقين (٥٠) زمانا هم مېز كريبه ديسان زانايه كي ئالمانى كتيه ك به ره ه ڦ كر ل سهر ووشه بيت بكار تين ټه ڦه و زيده باري هزاران په يف و ووشه بيت عه ره بې و ب ڦي رهنگي گه هشته ڦي راستي يې كو ريژه كا زور ژ په يقين نهو دنا ڦ زمانې فارسي بكار تين فارسي نين ، سه باره ت ب زمانې عه ره بې ژي به ري خو بده پشكيت ديما هيك ا ڦي فه ره هنگي .

ڦيجا ب هه لوپستې من باشتره ټهو په يقيت كو ژ زمانيت بياني هاتينه نا ڦ زمانې مه و گوران كاري سهر وان دا هاتييه و ملكه چي ياسا و ده ستورين (فونولوژي) يا كوردي بوينه و چار چو ڦه كا نوي بو خو دروست كرينه و دهنگي زمانې كوردي ب وانقه دياره ، بي ده ستكاري نا ڦ زمانې خو به ييلين چونكه ټه گه ر ټه م وهنه كه ين دي تووشي دهره سهر يې بين و گرفتين زمانې مه دي رور ب رور پتر لي هين .

ټه ز بخو د ژي په تي كرنا زمانې كوردي نينم به لكو داكو كيې ژي ل سهر دكه م به لي بمي په تي كرينې ده بيتسنوره ك هه بيت و ب شپوه كا زانستپانه بيته ټه نجامدان .

به ري خو بده نه فارسان يان عه ره ب و توركان سهره رايې هندي كو گه له ك په يقيت بيگانه و ب تاييه ت كوردي د نا ڦ زمانې وان دا هه يه چ جار هه ول ناده ن ڦان ووشا زمانې خويكه نه دهرې و وان ب پشكه ك ژ زمانې خو دزانن ، بداخه كا زور كو گه له ك ووشه وان ژ مه و دبېژن كو ټه ڦ ووشه بيت وانن :
«كوردستان مه شكاه داره چي كه سي هات و كيا» راگري بو خو نيڦشكي هندي هه ز كړ و ڦيا .

ديالېكتين زمانې كوردي

زمانې كوردي وهكو پراني يا زمانيتجيهاني ژ چنه دلق و پوزبان پيك تيت كو ټهو ژي بريتيه ژ هنده ك ديالېكتيت و گوڦه ريت سهر ب ڦان ديالېكتا نه ڦه ب كورتي دشپين زمانې كوردي دابه شي پينچ ديالېكتيت سهره كي بكه ين :

١- كرمانچي يا ژووري " ژ چنه دين گوڦه ران پيك تين وهكو بوتاني ، هه كاري ، باديناني ، شه مديناني ، بايه زيدي ، و... هتد .

٢- كرمانچي يا ناڦه راست : پيك تيت ژ گوڦه دين سوړاني ، باباني ، موكريان ، ټه رده لاني ، ... هتد .

٣- لوري : ديسان ژ هنده ك گوڦه را پيك تيت وهكو به ختياري ، له كي ، فه يلي ... هتد .

٤- گوراني : كو هنده ك دبېژن (هه ورامې) و پيك تيت ژ هنده ك گوڦه را وهكو شه به كي ، هه ورامې ، گوراني و هنده ك ديالېكتا زازايي ژي ب گوڦه ره كا ڦي ديالېكتي دزانن .

٥- زازايي : كوب (دمبلي) ژي تيته ناسين و ژ هنده ك لايه نا ڦه تيزيكي ديالېكتا هه وراميه .

دەست نیشان کرنا سنورێ ڤان دیالیکتا کارهکی ئاسان نینه و ئەم نەشیپین ب دروستی و تمامی ڤی چەندی بدەینه خویا کرن ئەوتشتی کۆڤان دیالیکتا ژیک جودا دکەت بریتییه ژ هەندەک جیاوازی یا کو دئاستین (فۆنۆلۆژی) و (مۆرفۆلۆژی) و (سینتاکس) ئ بەرجسته دبن بێ گومان زمانی کوردی ل دەستپیکتی هەر ئیک زمان بوویه بەلی هییدی هییدی دگەل تیپه‌په‌بوونا ماوه‌یه‌کی درێژ و ل ژێر کاریگه‌ری یا هۆکاری جۆرا و جۆر ئەف دیالیکته دناڤ زمانی دا په‌یدا بوویه؛ رەنگه‌ سه‌ره‌لدانا ڤان دیالیکتا په‌یوه‌ندی ب میژویا که‌ڤن و وی تیکه‌لی بێ هه‌بیت کودناڤه‌رامادان و تیره‌بیت دی وه‌کو (لولو، گوتی، کاسی، ئیلامی) یان ل سه‌رده‌مێن که‌ڤن رو و دای، هه‌روه‌سا سروشتی کوردستانی (هه‌بوونا چیا بێت بلند، ریکیت سه‌خت و به‌رتەنگ، به‌فر و بارانیت به‌رده‌وام...هتد) کاره‌کی مه‌زن کره‌یه سه‌ر لاواز بوونا په‌یوه‌ندی بێت خه‌لکی ده‌ڤه‌رێن جۆراو جۆر و ب ڤی رەنگی بوویه پالپشته‌ک بۆ دروست بوونا دیالیکتان.

زێده باری ڤی چەندی گه‌له‌ک هۆکاری دی ژ (ئابۆری، روشبیری، سیاسی... هتد) به‌شدار بوویه دڤی چەندی دا. به‌لی ئەف جیاوازی بێت کودناڤه‌را دیالیکتان دا هه‌یه نابیته کۆسپ دریکا هه‌ڤ گرتنا نه‌ته‌وه‌یی. هه‌بوونا دیالیکتا نه‌تشته‌کی تایبه‌ته ب زمانی کوردی به‌لکو گه‌له‌ک زمانیت جیهانی خودان دیالیکت و لق و تاییت جۆرا و جۆرن.

ده‌نگیت زمانی کوردی و سه‌رنجه‌ک

دناڤ زمانی کوردی (۳۶) ده‌نگ هه‌نه‌ کو (۲۶) ده‌نگ ژڤان ده‌نگا کونسنانتن (نه‌بزوین) و (۲) ژ وان نیمچه کونسنانتن و (۸) ده‌نگ تینه‌ ناسین وه‌کو ده‌نگیت ڤاول (بزوین):

ده‌نگیت ڤاول

ی î

ئ ê

ه e

ا a

– i

و u

وو û

ۆ o

ده‌نگیت نیمچه کونسنانت

ی y

و w

ئ –

ب b

p پ
 c ج
 ç چ
 h ح
 x خ
 x غ
 r ر
 r ړ
 z ز
 js ژ
 -، (،) ع
 f ف
 v ث
 Q ق
 k ک
 g گ
 L ل
 L ڼ
 M م
 N ن
 h ه

دهنگیت (ث، ذ، ص، ض، ظ، ط) دناف زمانې کوردی دا نینه هر چهنده ل هندهک دیالیکتا ب تاییهت گوځه را
 بادینان هندهک ژ څان دهنگا تینه زار کرن وهکو:

تاری : طاری

زانا : څانا

سه د : سه د

و نهغه ژ نه نجاما کارتیکرنا زمانې عه ره بییه و نابیهته نه گهر یان به لگه کو نهغه دهنگه دناف زمانې کوردی دا
 هه نه.

هر وهسا نهغه دهنگیت مه ناماژ هیب دابین و هاتنه نیاسین وهکو دهنگ و فونیمیت زمانې کوردی هه می ره سهن و
 که څن نین دزمانې کوردی دا به لکو تیپیت (ح، ع، غ، ق) که څن نین و سازگاری یا وان دگهل زمانې کوردی نهغه

دهنگه ب تهواوی قهبول نهکری به و گهلهک جارن جهی فان دهنگا دگهل هندهک دهنگیت دی ئالۆگور دبیت ههر وهکو دی ل (هاقری فهدان سهر هندهک دهنگان) ئاماژهی ب فان گۆرانکاری یا دهین.

زیده باری فان دهنگا کو هندهک جارا رۆلی (فونیم) و هندهک جارا (ئهلفۆن)ا دبین هندهک دهنگیت دی ژی هه نه کو ناوچه بینه و ل هندهک دهقهرا تیینه بکا ر ئینان، بۆ نمونه ل هندهک دهقه ریت بادینان دهنگی (ک) ب دوو شیوا تیینه زارکرن و جارن دینه فۆنیمیت هه ق دوو بهلی هه تا نوکه چ نیشان بۆ جودا کرنا وان نه هاتییه دانان ژ بلی هندهک ههول و پیکولیت لاواز، چونکه ئەف دهنگه ل هه می دیالیکت و دهقهرا بکارناهیین، دانانا هیما ییت جیاواز بووان کارهکی دروست نینه و دی خویندهفانی توشی کیشه و دهرده سه ری ب کهن.

رینقیسا کوردی

سه بارهت ب رینقیسا کوردی هه تا نوکه چ رینقیسه کا ئیکگرتی بۆ زمانی کوردی نه هاتییه دانان، پرانی یا کوردیت کوردستانا باکوور تیپیت لاتینی، و کوردیت کوردستانا باشوور تیپیت عه ره بی و هندهک ژ کوردین ئیره فانی تیپیت سلاقی بکار دئین.

ئه فه ژی ئاریشه کا مه زنه بۆ زمانی کوردی، ب راستی ئەم کیژ تیپان بکار بینین؟

ل قیره ل دوین دیتنا من دبیت دنیقا تیپیت لاتینی و عه ره بی ئیک ژ وان هه لبرترین و بکار بینین.

دیاره نقیسین ب تیپیت عه ره بی گه لهک کیماسی هه نه بۆ نمونه تیپیت عه ره بی نکارن جیاوازی یا دناقهه را قاولیت (u, \hat{i}) و نیمچه کونسنا ئیتت (y, w) بۆ مه خویا بکه ن چونکه هه ر ب ئیک شیوه تیینه نقیسین دیسان قاولا (\hat{i}) درینقیسا عه ره بی دهرناکه ئیت بۆ نمونه په یقا (بزن) ده می ب رینقیسا لاتینی تیته نقیسین (Bizin) دبیته پینچ پیت به لی درینقیسا عه ره بی ب تنی سی پیت دهرده کهن.

هه ره سا تیپیت عه ره بی کاری فیر خوازی دژوار دکه ن چونکه بۆ پرانی یا پیتان سی چه شنه هیما هه نه. (وهکو دهنگی (م) تیته نقیسین).

ئه ف گرفت و ئاریشه درینقیسا لاتینی بهرچا ف تیپا بکار بینین، هه ر چه ند تیپیت لاتینی ژی بی کیر و گرفت و کیماس نین (ب تایبهت نه بوونا نیشانهک بۆ دهنگی (ئ)) به لی دگل هندهک گورانکاری و دهست تی و هردانی و شین فان تیپا بکار بینین چونکه براستی دگهل سروشتی زمانی کوردی گونجاوترن.

هاقری فهدان سهر هندهک دهنگان

(ک) و (ق)

وهکو مه بهری نهو ئاماژه پی دای دهنگی (ق) دنا ف زمانی کوردی دا ره سه ن نینه و ژ ئه نجاما کارتیکرنا زمانیت بیانی هاتییه نا ف زمانی کوردی له و ما پرانی یا وان ووشا کو ئەف دهنگه تیدایه یان کوردی نین یان ژ ئه نجاما تورت کرن و شاندنا هندهک دهنگیت دی و ب تایبهت دهنگی (ک)ی دروست دبیت، ژ بهر هندی زۆر جارن (ک) و (ق) دینه ئه لفۆنیت هه ق دوو به لی (ک) دروستت ره و ب کارئینانا وی هندی مومکین بیت باشتره. ئەقین خوازی

ژی هندهک نمونه نه کو قی چه ندی دسه لیلین و دده نه خوبا کرن کو (ک) و (ق) ئەلفونیت هه قەدوونه و جهیت وان تیتته گوهرین:

کۆر قۆر
که لاشتن قه لاشتن
خنکا خه ندقی
هه لکه نندن هه لقانندن
رک رق
بریکه بریقه

به لئ هه می جارا ئەف چه نده کاره کئ ناسان نینه به لکو دبیت ناگاداری هه می دیالیکت و یاسایین زمانئ کوردی بین بۆ نمونه هه ردوو په یقین (کویر) و (قوول) کو بۆ ئیک مه به ست ل کرمانجی یا سه ری و کرمانجی یا ناچه راست بکارتیتین د به ری خو دانا ئیکی زۆر ژیک دویرن ژ لایی دهنگ و پیک هاتنی قه به لئ ئەگه ر قی چه ندی بزانی کول گوڤه را بادینان گه له ک جار (وو) دبیته (و) بۆمه خوبا بیت کول گوڤه رین دی بین کرمانجی یا سه ری (کوور) ژی بکارتیت و دیسان ئەگه ر ناگاداری گوڤه را گورانین دهڤه را (نافکور) ئ بین کو دبیته سنور د ناچه را کرمانجی یا سه ری و ناچه راست دی بومه دیار بیت کو. هه ر ئەف په یقه ب قان رهنگا تیتته زار کرن: (قویر) ، (قوور).

له و ما د ئەنجام ئەف چه نده بو مه رۆن دبیت کو ره چه له کئ قان په یقا هه ر ئیکه و وه سا دشین په یوه ندی یا د ناچه را وان پیشان بدهن:

کوور (کویر) قوور (قویر) قوول
(ع)

ئەف دهنگه ژی ره سه ن نینه له و ما زۆر کیم ب کارتیت و گه له ک جار ان ژی ژ ئەنجاما شدانندن و تورت کرنا دهنگه کئ دی دناڤ هندهک په یقان بکارتیت:

(ئ - ع)
ئهور عهور
ئیل عیل
ئسمان عسمان
ئەرد عەرد
(۱ - ع)
کانی که عنی
تال ته عل
(غ)

تهمه نئی قئی پیتهی ژئی د زمانئی کوردی گهلهک نینه لهوما دیسان کیم تیتته بکار ئینان و پرانی یا جارن دهنگئی
(خ) جهئی وی دگریت کهواته (غ) و (خ) دبنه ئەلفۆنئیته ههقدوو:

غم خه م
غه زال خه زال
غافل خافل
باغ باخ
ساغ ساخ

ئهفه به پیچهوانا زمانئی فارسییه کو دهنگ (غ) تیدایی گۆرانکاری ب کارتیت و تارادهیهک بهر فرههه ژئی و د
گهلهک په یشان بکارتیت: (غمگین، غافل، غم،...هتد).

ئهگه باش بهرئ خو بدهینی دبیین کو گهلهک ووشه بیته عه ره بی (وه کو غافل) ملکه چی زمانئی کوردی بوینه و
رهنگ و رووی و ان هاتییه گۆهرین به لئ د زمانئی فارسی هه رهنگ و دهنگئی بیانی پیته دیاره.

هه چهنده (خ) و (غ) پرانی یا جارن د بنه ئەلفۆنئیته ئیک به لئ ئەف یاسایه هه می گاڤا دروست نینه و جارن
دبنه فۆنیم و واتایی دگۆهرین:

غار خار
(ح)

ئهف دهنگه ژئی د زمانئی کوردی دا کهفن نینه و گهلهک ژئی بکار ناهیت، د گهلهک جارا جهئی هندهک دهنگا د
گریت به لئ دهنگئی دروست و سه ره کی هه ره دیاره:

(ه - ح)
هشک هه شک
هیشتر حیشر
به ههشت به ههشت
هه وار هه وار
(ا - ح)
اتل ته حل
پان په حن

به لئ د هندهک ووشه بیته عه ره بی (وه کو هه رام) کو داڤ زمانئی کوردی ب کارتین (ح) نابیتته (ه) و هه ره وه کو
عه ره بی تیتته زار کرن و نقیسین به روفاژیی زمانئی فارسی کو (ح) د فان په یشاژی د بیتته (ه) به لئ ل ده می
نقیسینی هه ره (ح) تیتته بکار ئینان.

(ف) و (و)

سه‌بارەت ب قان هەردوو تێپیان تشتی گرنگ ئەوێ کو تێپیی (ث) د کرمانجی یا ناڤه‌راست زۆر کێم و دەگمەنە و تەخەر د کرمانجی یا سەری ب کارتیت:

کرمانجی یا ناڤه‌راست	کرمانجی یا سەری
ئاو	ئاڤ
ناو	ناڤ
ساوا	ساقا
چاو	چاڤ
شوان	شقان
کەوان	کەقان

کەواتە پێرانی یا جارێ ئەڤ دوو دەنگە دبنە ئەلفۆنیت هەڤدوو دناڤه‌را کرمانجی یا ناڤه‌راست و ژوووری. بەلێ ئەڤ جیاوازی یە نابیتە گۆڤه و بەلگە کو دەنگی (ث) یان (و) ناره‌سەن، یان چ یاسا و دەستوور نینان کو بێژیت (ث) باشترە یان (و)، لەوما دکارین بێژین هەردوو ئەلفۆن و چ کاره‌کێ خراپ ناکەنە سەر زمانی و بکارئینانا هەردوو یان دروستە.

(وو) و (ه)

د ئاستی (فۆنۆلۆژی) دا جیاوازیەک هەیه د نیڤا کرمانجی یا ناڤه‌راست و کرمانجی یا سەری ئەو ژێ ئەڤه یە کو هەندەک ووڤه د کرمانجی یا ژوووری ب (ه) وه د کرمانجی ناڤه‌راست ب (وو) دەست پێ دکەن:

کرمانجی یا ناڤه‌راست	کرمانجی یا ژوووری (سەری)
ووشک	هشک
ووچ	هچ

زێدە باری قێ چەندی هەندەک پەییڤین دی د کرمانجی یا ناڤه‌راست هەنە (وه‌کو ووڤه) کو ب (وو) دەست پێ دکەن.

سه‌بارەت ب قان پەیقان باشترە ئەوێ ئەگەر مومکین بیت (ه) بێنە بکار ئینان ئەگەر نه وا وه‌ک بتنی (و).

(ژ) و (ز)

زمانی کوردی بەر و قازی پێ زمانی فارسی پێ نوی دەنگی (ژ) پاراستی یە، چونکە د زمانی فارسی پێ نوی دەنگی (ژ) دەگمەنە و د هەندەک پەیقان بکارتیت و گەلەک جار (ژ) د زمانی کوردی بەرامبەری (ز) د زمانی فارسییە:

فارسی	کوردی
زن	ژن
زانو	ئەژنو

زبر	ژبیر
زنگ	ژهنگ
تیز	تیز

رهنگه (ژ) د زمانئ کوردی ل (چ) یان (ج) ئاقیستایی شه هات بیت هه تا نوکه ژی گهلهک په یف د زمانئ کوردی دا هه نه کو (چ) جهی (ژ) د گریت و دبنه ئەلفۆتیت ئیک، بو نمونه په یقین (رۆچه) ب راما نا (رۆژی) و (به رۆچکه) ب راما نا (رۆژ) د گوڤه را شه یه کی تیتته بکار ئینان دیسان هه ر د گوڤه را شه یه کی و هندهک و دهقه رین بادینان په یفا (باچیر) ب راما نا (باژیر) ل کاره.

جاران ژبی ئەف دوو دهنگه دبنه ئەلفۆتیت هه ق دوو د زمانئ کوردی دا:

دلسۆز دلسۆژ

دهنگی (ز) ژی دهنگه کی که فنه کو د ئاقیستایی دا زۆر ب کار هاتییه هه تا نهۆژی گهلهک په یقین ئاقیستایی کو ئەف دهنگه تیدایه (وه کو مه زه نست = مه زن) د دیالکتین کوردی بکارتین، گهلهک جاران ئەف دهنگه کوژ سه ردهمین که فن هاتییه پ راستن د زمانئ فارسی یه نوی و (په هلهوی) دبیته (د).

فارسی	کوردی
ئەدم	ئەزم
داماد	زاڤا، زاوا
دانا	زانا
گنبد	گومه ز
دوال	زویل
دول	زول
دنچ	زنج

وهسا دیاره کو زمانئ کوردی گهلهک هه ژ قی گورانئ د کهن چونکه هندهک ووشه یین نوی و بیانی وه کو (خدمه) یه عه ره بی ملکه چی یاسا و دهستورین خو کره یه و ئەف په یقه د زمانئ کوردی دا بوویه (خزمهت).

(وو) و (وی)

گهلهک جاران (وو) د گوڤه را بادینان دبیته (وی) یان (ی):

بۆتان	بادینان
دوور	دویر، دیر
خوون	خوبن خین
بووک	بووک
سوور	سویر

هەر وەسا گەلەک پە یقین دی هەنە کو ئەف گورانکارییە تیدا روو د دەت تەنانت پە یقین بیانی و عەرەبی ژێ تووشی ئێ چەندی دبن:

مەحموود مەحمید

موسا میسا

مەجبوور مەجبیر

دیسان ل هندهک دهقەرین بادینان کاری (بوون) دبیتە (بین) یان (هەبوون) دبیتە (هەبەن).
(و) و (ب)

گەلەک جارن دەنگێ (ب) د دیالیکتا هەورامی و گوڤهرا شەبەکی دبیتە (و) و هندهک جارن ژێ ئەف چەند و، هندهک گوڤه ریت کرمانجی یا ناڤه راست روو د دەت:

با وا

بازی وازی

بەفر وەفر

بەسە وەس

بەرۆ وەرۆ

رۆژبیانی کو ب دیالیکتا گورانی دپە یقن دپەندەکی خۆدا دبیتژن:

ئەگەر وا بی وەرۆ بە داد

ئەگەر وا واران بی وەرۆ بە جفت

دقی نمونێ دا ئەف چەندە ب باشی خوبابوو دیسان دەنگێ (ب) هندهک جارن دبیتە (و) و هندهک جارن دبیتە (ف) د دیالیکتا زازابی دا:

بەفر باری قه وری قاری

با وا

(خ)

ئەگەر بەراووردهکی بکەین دناڤهرا ئاقبستا وزمانی ئەفرۆ یی کوردی دبیین کو ئەف دەنگە ژ گەلەک پە یقان هاتییه لادان:

خشەب شەو، شەف

دیسان هندهک جارن ئەف دەنگە دناڤهرا زمانی فارسی و کوردی تیتە لادان یان دەنگەکی دی جەهێ وی دگرت، ب تاییهت ئەگەر ئەف دەنگە د سەرەتایی پە یقەکا فارسی هات بیت:

فارس کرمانجی یا سەری کرمانجی یا ناڤه راست

خشک هشک ووشک

بیست و شەش

خرس	هرچ	وورچ
خمیر	هه قیر	هه ویر

به لئی د دیالیکتا گۆرانی ئەف دیارده زۆر به لاقه و گه له ک جارا (خ) تیتته گوهرین و قرتانندن، ئەگەر بهرێ خۆدهینه فان گۆرانیکاری یا دئ بینین کو د زۆریه ی گۆهریلات دیالیکتا گۆرانی هه قچه شن بو نمونه ئەقین خواری د گۆهرا شه به کی و پرانی یا گۆهریت سهر ب فی دیالیکتی (گۆرانی) هه قپشکن:

خانه یانه
خۆر هۆر
خواردن وارده
خوون هوون
خوش وهشی
خویندم واندم
خه وتن هوتنه ی، هوتنه
خهر (که ر) ههر
(ه)

تی بی نی سه رفی دهنگی زۆرن به لئی ئەوی هه ژبی نامازه پی دانیه ئەوه کو د هنده ک گۆهرین کرمانجی یا سه ری ئەف دهنگه (ه) د که قیته دو یف دهنگی (ۆ) و ب فی رهنگی لاداناوی چ کارتیکر نه کن ناکه ته سه ر په یشتی واته هه بوون و نه بوونا وی گرنگ نینه:

بۆت بۆهت
سو تی سو هتی
نۆت نۆهت
گۆتن گۆهتن
دۆتن دۆهتن
جۆت جۆهتن
رۆن رۆهن

دیسان د هنده ک په یقین دی ژی تیتت کو زارکن یان زارانه کرنا وی چ گوهرینا دروست ناکه ت:

گۆرین گوهرین
دریژایی دریژاهی
بیستان بیهستن

زیده باری فان نمونیتت کو مه نامازه پی داین، د ناقبهرا دیالیکتین زمانی کوردی و د ناقبهرا گۆهرین فان

دیالیکتا گه لهک نمونیت دی ژی پهیدا دبن ب تاییه تی هه بوونا ئەلفوئا دیاردهکا بهرفره هه د زمانی کوردی دا، هه ر ئەف چهنده دبسته ئەگه ر بو زۆر بوونا په یشتین فرههنگیت کوردی چونکه هندهک په یف ب چهن دین شیتوا تینه زارکرن.

ووشین ئەهریمه نی و یهزدانی

دقی فرههنگی دا گه لهک جارن ئامازه ب هندئ هاتییه دان کو ئەف ووشه ئەهریمه نییه یان ئەف ووشه یهزدانییه، لهوما مه ب پتویست زانی کو قی چهن دئ رافه بکهین چونکه تشتهکی نامویه.

یاراست ئەوه کو هه می په یف و ووشه یین زمانی ژ ئەنجاما وه رار و پیشکه فتنا زمانی گه هشتین ئاستی بکارئانئ و هه ر ئیک ژ وان بو مه بهسته کا تاییه ت یان تشتهکی دیارکری هاتییه بکارئانین، هندهک بو تشتین جوان و مه بهستین پاک و هندهک بو تشتین کریت و فهین و مه بهستین پیس ل کارن و هه ر ئیک ل جهه کی تاییه ت و بوکس و تشتین تاییه ت و ل ده مین دیارکری بکار تین.

ل قیره مه بهست ژ ووشیت (ئهریمه نی) و (یهزدانی) ژی هه ر ئەفهیه و په یوهندی ب وانا بئ قه ههیه و تشتهکی (سیمانیکی) یه پرانی یا جارن دوو په یف هه قو اتاییت هه قن به لی ئیک ژ وان بو شکاندن و بچووکرنا مرؤقی و یادی بو مه بهسته کا پاک و ریز گرتنی تیتته بکار ئینان.

زۆر جار په یشتین (ئهریمه نی) ژ ئەنجاما ب ئەرک ئیخستنا تشت و زاراقیت تاییه ت ب ئازهل و گیانه وه ران و ب کارئینانا وی بو مروقان دروست د بیت.

ئەقین خواری ژی چهن د نمونه نه بو په یشتین ئەهریمه نی و یهزدانی:

یهزدانی	ئهریمه نی
زک، سک	چهرش، تل، گه وده، زش
تهرم، جهسته	که له خ
روی، روومهت، دیم	بیچم، پر دم
سه ر	کلخ
نقستن	په رچفتن
مرن	توین، دربان

سه‌رنجه‌ک

ب ئاناھی یا خودی و کارو تیکۆشانه‌کا به‌رده‌وام مه‌پیدار چوون و ئاماده‌کرنا فئی فه‌ره‌نگی دیدماهی ئینا زیده باری راستفه‌کرنا هه‌له‌بین چاپی و کیماس بیته دی مه‌هنده‌ک کارین دی ژئی ئه‌نجام داینه و ب پیوست د زانین کو ئاماژه‌ی ب وان ژئی بدهین.

مه‌پیشه‌کی یا فئی فه‌ره‌نگی ژنوی فه‌نقیسی و بۆ کورت کرنا هنده‌ک مه‌به‌ستین تاییه‌ت د بواری زمانه‌وانی دا مه‌چهند زاراقت نوی وه‌کو (فۆنۆلۆژی، مۆرفۆلۆژی، سینتاکس، سیمانتیک) بکارئینا، ئه‌ف چهند پشتی کو مه‌ده‌ستیر ژ سه‌یدای وه‌رگرتی هاته ئه‌نجامدان.

هه‌ر وه‌سا ژیاناما سه‌یدای ژئی مه‌دوو‌باره‌نقیسی و ئاماژه‌ ب هنده‌ک تشتین به‌رزه د ژیانای دا هاته دان هنده‌ک بابته‌ین دیرۆکی ژئی سه‌باره‌ت ب میژویا کوردان هاتنه‌ لادان چونکه‌ پیوه‌ندی ب فه‌ره‌نگی فه‌ نه‌بوو، ب هاریکاری یا خودی د به‌ره‌مین دی بین سه‌یدای دی ئان بابته‌ان گونجینین.

فئی‌جال دیدماهی بی هیقیدارین پشتی چهند جار پیداجوون و هه‌له‌گرتنی هه‌له و چه‌فتی بین مه‌کیم بن و ببیته تشته‌کی کیم هه‌له و تاراده‌یه‌ک باش پیشکیش کربیت.

هیماییت تاییه‌ت وه‌ک کلیلا فه‌ره‌نگی بۆ هنده‌ک دیالیکت و زمانا هاتییه‌ دانان ب تنی جاران (ف) بۆ زمانی فارسی و (ت) بۆ زمانی تورکی و (ع) بۆ زمانی عه‌ره‌بی و (ک) بۆ زمانی کوردی هاتییه‌ بکارئینان، لقییه‌ ژئی ب ئه‌رکی خود زانین کو سوپاسی یا به‌ریز (شیرزاد) ل ده‌زگه‌ها ئاراس بکه‌ین کو پیسخه‌مه‌ت کومپیوتهر کرنا فئی فه‌ره‌نگی گه‌له‌ک خۆماندی کربه و هاریکار بوویه دگه‌ل مه‌.

نه‌وزاد مه‌لا خه‌لیل مشه‌ختی

کامه‌ران مه‌لا خه‌لیل مشه‌ختی

چەند لايەنەك ژ ژيانا (مەلا خەليل مشەختى)

سەبارەت ب ژيان و سەربۆرا (مەلا خەليل مشەختى) دىبىت بىئىن كوژيانەكا سەخت و سەر بۆرەكا درىژ و ئالۆز ھەبوو، مامۆستا دىسى سەدەيان ژيايە، سەدا بىستى ب تامى دىتییە، د ناڤبەرا ھەردوو جەنگىن جىھانى يا ئىكى و دوو بى دەرباز بوو، ھزاران سەرھاتى و تشتىن جۆرا و جۆر دىتییە، سەد سال دگەل مللەت خۆ ژيايە، ئاگادارى كاودان و ئارىشەت مللەت خۆبوو، لەوما ئامازەدان ب ژيانا (مەلا خەليل مشەختى) نەكارەكى ئاسان و ساكارە، (مشەختى) تو مارا چەرخا بىستى، قىجا ئەگەر مەبقت ژيانا وى ب تامى بىخىنە بەرچاقتىن وە د بىت مېژوويا سەدەيا بىستى ب چەندىن پەربەندان پىشكىش بگەين.

ژ بەر ھندى ب تى دى ھندەك لايەنان ژ ژيانا وى پى دوير و درىژ و پى وینە و سەرھات ئىخىنە بەر چاقتىن وە وەكو چەند ئىستگەھىن سەرەكى:

ھوزانقان و نڧسەرى كورد (مەلا خەليل سلیمان خابور) ناسراو ب مشەختى ل سالا (۱۸۹۷ز) ل گوندى بەلاوات سەر ب پارىزگەھا مېسل ژ دايك بوو، مامۆستا ژ تىر (باجلان) ە كو پشكەكە ژ پىكھاتى عەشیرەتا شەبەكان. مامۆستا ل ژىر سېبەرا زولم و زۆردارى يا حكومەتا عوسمانى ھاتییە دنيايى و ب ژيانەكا دژوار و نەخۆش تى پەر بوو، ھەژارى و دەست تەنگى ژ ئەدگارتن قوناغىن سەرەتايى يا ژياناوى بوو.

سەيدا دگەل بابى خول گوندى (بازيوه) ى گاڤان بوو، پاشان بارەدۆخ ل بەر وان سەختتر و بەرتەنگتر لى ھاتییە ونەچار بوو، (بازيوه) ى بچھ بھىلن و بەرەڤ دەڤەرا (ناڤكۆر) ى بچن، ل وىرى بابى وى بوو، سەپانى مەرۆڤەكى ل گوندى (دیناران) و ھەر ل وىرى ژى پشتى ماوەكى كورت و ەڤەرا دىھىي كرىبە و چوو، بەر دلۆڤانى يا خودى.

وەسا مامۆستا نەچار د بىت بو ب رېڤەبرنا ژيانا خۆ بىستە گولڤان ل گوندى دیناران و ب ھاندانا دەيكا خۆ ئىڤارىيان بۆ خاندانا زانىارى بىن دىنى چوو، دەف مەلايى گوندى و پشتى ماوەكى سىپارە تەواو كرىبە و دىڤرا ژى قورئانا پىرۆز ختم كرىبە. پشتى كو دەيكا وى دەستىرا وى دەت پىخەمەت پەرەپىدان ب زانىارى بىت خۆبىن ئاينى و برىنا قوناغىن فەقىياتى بى دچىتە دەف گەلەك مەلا و زانا بىت ئاينى و باژىلەي گوند و شارىن كوردستانى دىبىت مینا (شوش، مېرسىدا، بارزان، نىسرا، كانى مازى، مەتوفانكى، شەقلاو، بەربورا... ھتد).

سەيدا د ناڤبەرا سالىن ۱۹۱۸ - ۱۹۲۰ ز دگەل خودى لى خوش بىت شىخ بابۆ و بارزانى بى نەمر ل بارزان فەقى بوو، لچەم (مەلا سەيد) ى ئاكرەبى بەلى پشتى لەشكەرى لىقى ل سالا ۱۹۲۰ ز ھىرش ئىنايە سەر بارزان سەيدا ژى نەچار دىبىت مینا فەقى بىن دى ژ بارزان دەرکەڤىت و بەرەف دەڤەرا بادىنان بىت و بەردەوامى ب فەقىياتى بى بدن پاشان بەرەف دەڤەرتىن سۆران چوو، و ل ھەرىر و شەقلاو خواندىبە، پشتى (۱۵) سالان ژ خواندن و باژىلەي شىايە ئىجازا مەلاتى ل دەف (مەلا ئەحمەد رەش) وەرگرت.

پشتى قى چەندى بىست سالان مەلاتى كرىبە ول جھ و گوندىن جۆرا و جۆر وەكو (زىناڤا، ئەشكەفتەندىيان، باجلۆر، طەلو، بامەرنى... ھتد) مەلا بوو.

مشهختی د ناڅېره سالیڼ (۱۹۳۷ - ۱۹۴۲) ل گوندی کوره مارکی مهلابوویه، لڅیره تیکه لیه کا زور هه بوو دگه ل مهلا انور مائی و صالح یوسفی و کامیران به درخان و گه له ک جاران فان که سایه تی یا سه ره دانا وی ل کوره مارکی کری یه.

څیجا تیکه لیه یا مشهختی د گه ل بارزانی نه مر ل سه رده میتن گه نجاتی یی و دهنگی هوزانیت حاجی قادر کوچی و گفتوگو و ناخفتنا وی د گه ل فان که سایه تی یا ههستی نه ته وایه تی یا وی هه ژاند و کریه کوردی نه ته وه په روه ر. ل سالا ۱۹۵۵ ز سیدای مه لایه تی بجه هیلا و ل قهزا شیخان ناکنجی بوو دهست هاڅیته کارئ دوکاندار یی و ژيانا خو بریڅه بر. ل څی ده می دهست ب چالاکی یین سیاسی کر و چوو ناف ریزیت پارتی دیموکراتی کوردستان و پستی ماوه یه کی کورت بوو نه ندای ناوچا شیخان.

سه رده م سهرده می (عبدالکریم قاسم) ی بوو، ژ بهر سیاسی تین څی حکومتی سیدای تیتته گرتن و بو ماوه کی ل باژیری که رکوک تیتته زیندانی کرن پاشان تیتته بهردان و دزفرتته ناف خیزان و مالا خو به لی دیسان پستی ماوه یه کی کورت ژ بهر هندئ کو پهیره یی ژ فه رمانیت حکومتی ناکهت سه بارهت ب هه لنه کرنا ناگری نه ورؤزی تیتته نه فی کرن بو باشورئ عیراقی و ل باژیری (ناصریه) زیندانی دبیت و بو ماوه کی دیارگری ل ویری دمینیت. څی جاری ژی زرگار دبیت به لی ده مه کی کیم پی دچیت و دیسان ژ بهر چالاکیین سیاسی ژ لایین حکومتی تیتته گرتن، هه ژ سالا ۱۹۶۱ ز هه تا ۱۹۶۳ ل به عدا ژیر شکنجه نه خشی یی دمینیت تا کو حکومتا (عبدالکریم قاسم) ی تووشی داروخانی دبیت و د گه ل څی روودانی (مشهختی) ژی تیتته بهردان و راسته وخو په یوه ندی ب شوره شا نه یولی و هیزین (حسو میرخانئ دؤله مری) دکهت و ب فه رمانا بارزانی یی نه مر دبیته قازی شوره شی ل ده فه را شیخان.

پاشان حکومتا مه رکه زی گه له ک هه ول دان و پیلانیت جورا و جور گپران به لی نه شیان څی جاری سیدای بگرن. ماموستا ب څی رهنکی به رده وامی دا کارین خوه یین سیاسی و نه ده بی، خزمه ته کا مه زن پیشکیشی شوره ش و دؤزا ملله تی خو کر تا کو پستی ریکه فتناما جزایری شوم و راهه ستیان شوره شا کوردی سیدای ژی مینا هزاران که سین دی دهر به دهر و ناواری یی ئیرانی بوو.

پستی راهه رینا سالا ۱۹۹۱ ز (مهلا خلیل مشهختی) که فته تیکو شانی پیخه مهت څه ز قریانی به لی هندک ناسته نگ هاتنه ریکووی و نه ف چهند دووا که فت و ل دیماهی ل سالا ۱۹۹۴ ز څه گه ریا څه کوردستانی و نوکه ژی ل کومه لگه ها (چره) ی ناکنجییه. ب څی رهنکی ژيانا وی هه می هه ژاری و زیندان و دهر به دهری و نه شکه نجه بوویه، چهند جارا مالاوی هاتییه تالان کرن و سوتن دگه ل هندئ دهست ژ ریباز و هه لویتستا خو نه هه لگرتییه.

سیدای دیوانه کا هوزانا یا هه ی، نه ف دیوانه مه زن و بهرکه فتییه ب راستی تو مارا سهدا بیستییه، زیده باری څی چهندي گه له ک بهر هه میتن دی ژی هه نه:

۱- ته فسیرا قورناتی ب زمانی کوردی

۲- (فقهی موجهه دی) ژ نقیسینا محمد مه ردوخی، وهر گپرایه بو سه ر زمانی کوردی.

۳- فه ره نگا (مه رگ و ژی).

۴- فه ره نگا شکه فتان (نهو یی ل کوړی زانیاری ل باژیری به غدا).

۵- (خطوة مع اليزيدية) باسی ژ رهوش و بیرو باور و تیتالین ئیزدیان دکهت (ل کۆرئ زانیاری ل باژیری بهغدا).

۶- عوامل منظومة، باسی نه حوی زمانی عه ره بی ب شاعر کریبه.

۷- المدني بشرح المغني. ده باره ی (نه حو) عه ره بییه (ب عه ره بی).

۸- البلاغة في علم البلاغة. ده باره ی (بلاغة) ی ب عه ره بی.

۹- توشه ی پاشه رۆژ (فقه الشافعی) ب زمانی کوردی.

۱۰- مه ولوود نامه، مه ولوودا پیغه مبه ر (د.خ) ب شاعر هاتیبه نقیسین.

۱۱- موافقون: ب زمانی کوردی.

۱۲- چواره ندی بیته بابا تهرئ هه مه دانی، ژ دیالیکتا لوری فه گوهاسستیبه سه ر دیالیکتا کرمانجی یا سه ری.

۱۳- چواره ندی بیته خه یامی، ژ فارسی وه رگتراهه، هاتیبه چاپ کرن.

۱۴- چواره ندی بیته فایزی دهشتستانی، وه رگتراهه بو سه ر زمانی کوردی.

۱۵- (منطق الطیر) ئ عه طاری نه یشابوری وه رگتراهه سه ر زمانی کوردی (ب شاعر).

۱۶- یوه ارادلا: بریتی ژ (۴۰۰) په ندیت پیشینان کو ب شعر هاتیبه فه هاندن.

ئه فه و چه ندین به ره مه مین دی کو جهی بایه خ و پیته پیدانی نه و دبیت خه م ل وان بیته خوارن و بیته چاپ کرن تا وه کو ئه دهب و ره وشه نیری یا کوردی پی ب ره وش بکه قیته.

ئه قین خوارئ ژئ و هوزانقان و ره وشه نبیرن کو سه یدای تیکه لی و هه قالینی د گهل وان هه بوویه:

۱- هه ژاری موکریانی

۲- کامیران به درخان

۳- مه لا ئه نوری مایی

۴- مه لا ئه حمدئ نالبه ند

۵- شاکر فه تاح

۶- شیخ مه مدوحئ بریفکانی

۷- شیخ غیاث الدین بامهرنی

۸- صالح یوسفی

۹- مه لا جه میل روژبه یانی

۱۰- ابراهیم احمد

۱۱- جه گهر خوین (پیر موس)

ئه فه و زیده باری چه ندین روشنبیریت دی و که سایه تین سیاسی و دینی.

بەراوردەك دناقبەرا
 كوردى، زەردەشتى، ئاقىستىيى

كوردى	زەردەشتى	كوردى	زەردەشتى
			(ئ)
ئەپە، ئەقە	ئەپە، ئەپە	ئوپىترو	ئوپىترو
بەك بەك	ئىكى ئىكى	ئەپراز	ئەپراز
	(ب)	ئافراندىن	ئەپدەقەن
بابۆ	ببۆ	سپىندار، ئسپىندار	ئەسپىندار
باج	باج	هۆستا	ئوستا
باجان	بادنجون	هەسپ	ئەسپ
بار	بار	ئەستىرە	ئەستارە
باغ، باخ	باغ	دەستە بىل	ئەستەبىل
باخەوان	باغبون	هەستى، هەستىك	ئەستە
باقلە	باقلە	هەشپىش (قمل)	ئەشپش
بالا	بالا	حىشتر	ئوشتور
بابى مەزن	بامەس، بامەز	ئەشك، رۆندك	ئەشك
بچوك	بەجوك	ئەژمارە	ئەشمارە
بەخش	بەخش	ئەفرازنىش	ئەفرازئوشى
پودەر، باب	بەدەر	خۆم. هۆم. هىم	ئوم
برا	برار	ئەقروژ	ئەمروژ
شوبرا	براشو	ئەقرو	ئەمرو
برادەران	برادەرون	ئەندازە	ئەندوزە
بەرز، بلند	بەرز	هەنجىن، هەنجىن	ئەنجىن
بەل چم	بەرسم	ئەنگوشت، تىل	ئەنگوست
بەلگە	بەرگە	ئەنگور، ترى	ئەمگىر
هەور، ئەور	ئورە	ئاوارە	ئەنقورە
برىن	برىدون	ئەو، ئەو	ئونە
بەرىك	برىك	هەورىشم	ئەف و یشەم
باز و بەند	بوز و بەند	شەنە	ئوشىن
بزن	بوزىنە	ئابلە، خورىك	ئولە
بەس	بوس	ویران	ئىقرون

زهردهشتی	زهردهشتی	كوردی	كوردی	زهردهشتی
بهشته	په‌ره	په‌ر، په‌ریت ئاشی	به‌سته	به‌شته
به‌شتون	په‌رافون	فراوان	به‌ستن	به‌شتون
به‌شن	په‌روپو	په‌روپۆ	به‌ژن	به‌شن
به‌لكه‌م	په‌ریاد	فه‌ریاد، فه‌ریاد	به‌لكه‌م، به‌لكی	به‌لكه‌م
بلند	په‌رین، په‌نیر	په‌نیر	بلند	بلند
بوم	په‌شگه‌ل	په‌شگل	بوم، بم، به‌ده‌نگ	بوم
به‌ند	په‌شیمون	په‌شیمون	به‌ند، به‌ندی خانه	به‌ند
به‌ند به‌ند	پال	گۆپال	به‌ند به‌ند	به‌ند به‌ند
بنه‌قش	په‌لشت	په‌له‌شت، په‌س	بنه‌قش، بنه‌وش	بنه‌قش
به‌نه	په‌لیته	په‌لیته، په‌تیله	به‌نه، به‌یمک	به‌نه
بوتی هوشک	په‌مبه	په‌مبه، په‌مبی	تایی هوشک	بوتی هوشک
بور	په‌نتی	په‌نتی، په‌نتیک، قه‌رتزی	بار	بور
بوش	په‌نجی	په‌نجی	باش	بوش
بۆمبو	په‌ند	په‌ند	بامیه	بۆمبو
بۆن	په‌نهون	په‌نهوان	بان	بۆن
بۆنه	پۆز	پۆز، كه‌پ، دفن، لوت	بۆنه، به‌ینه	بۆنه
به‌هار	پۆنی	پۆنی، ده‌شتان، (حیض)	بوهار	به‌هار
به‌هر	په‌ش	په‌ش، په‌ش، دویش	به‌هر، باروپشک	به‌هر
به‌یجه	په‌هه‌رتز	په‌هه‌رتز	به‌یژه، به‌یج	به‌یجه
به‌یخه	په‌یره	په‌یره	به‌یخ، ره‌یشه	به‌یخه
به‌یزور	په‌یزور	كۆزه‌ر، جه‌زه‌ر گه‌یا په‌كه	به‌یزار	به‌یزور
به‌یل	په‌یشه‌ر	په‌یشه‌ر	به‌ییل، مه‌رییل	به‌یل
به‌یمار	په‌یشه‌رگ	په‌یشه‌رگ	به‌یمار	به‌یمار
به‌یون، به‌یون	په‌یمون	په‌یمون	به‌یان، سه‌پیده	به‌یون، به‌یون
به‌یقه	په‌ینه	په‌ینه، په‌نی	به‌یوه، به‌یوه‌ژن	به‌یقه
	په‌یوم	په‌یام		
	په‌یومبه‌ر	په‌یامبه‌ر، نامه‌به‌ر		(پ)
			په‌هن، پان	په‌ئن
	(ت)		پاتیل، قازانی به‌چوک	پاتیل
		ته‌حل، تال	پار، په‌رچه	پاره
		ته‌نیا	پاشنه، پاشپانی	پاشنه، په‌وشنه

کوردي	زهردهشتي	کوردي	زهردهشتي
جله و، پيش	جمله و	تازه	تاجه
جهم	جهم	تاس، كاسه	تاس، توس
جيمك	جوئملی	تاك، كهت	تاك
جوال، جه وال	جه قال، جوئقول	تهرگ، ته رزه	ته تهرك
جۆر، رهنگ	جۆر	ته غار، ليينك	ته خور
جام، پياله	جوئم	توخم، توؤف	توخم
جان، گيان	جون	ته ريسالي، سالاپرياران	ته رسول
جان دار، گيانه وهر	دور	ته نور، ته نوؤير	ته رين
جه، جهه، جو	جه	ته نوره، ته ندور	ته رينه
جيهان	جههون	ته شت، ته ست	ته شته
	(ج)	ته كان، جولانه وه	ته كون
		تل، زك	تل
چاچوله، حيله	چاچوله	تهن، لهش	تهن
چارتا، چوارتا	چارتا	تهن پهروه	تهن پهرفهر
چارزئ، مه رئ چارساله	چارزه	تهنك، نازك	ته نوک
چاره مين	چاروم	توؤبير (فهرق)	توؤبير
تيشت	چاشت	تويخو، بخوت	توخه دت
چاقو، چه قؤ	چاقؤ	تالار (قصر)	تولؤر
چور، چير، كير	چهر	تاوان	توؤون
چورت، نفروؤسك	چورت	ته	ته
چرا، چما، بوچ	چهرؤ	تيره مار	تيرمور
تيفرك، سيفانؤك	چقوك	تيروكقان	تيروكه قون
چاك	چوك	تيؤ	تيؤ
چه قو	چه كو		
چهم، چاو	چهم		(ج)
چاڻ بهرئ	چهم بهره	جوان، جحيل	جال، جوئهل
شه موؤز، شه ميؤز	چهموش	جوانو	جالو
چهند	چهن	جودا	جه دا، جه دؤ
چهمبهر، چمبل	چهنبر	جهؤن	جه شن
چؤ، چيو، چيڻ، دار	چؤ	جه للاب	جه لاب
چوري، جوجكه	چوري	جه لله، سه گين	جه لله

کوردی	زهردهشتی	کوردی	زهردهشتی
خواندی	خونده	چی؟ چی؟	چی؟ چی؟
خان و مان	خون و مون	چینه دان	چینه دون
خین، خوین	خین		(خ)
	(د)	خاکی	خاک تهری
دههتا	دهئهتا	خالو	خالو
داد، فریاد	داد	خایه، هیلکه	خایه. خیه
دادگه، دادگاه	دادگه	خوب	خۆب
دارودارمان	دارو، دهرمون	خهقمی، هپرو	خهقمی
تهپاله، تهپکه، ریخ	دهپاله، دهپوله	خۆن، بهخۆم	خودوم
دهپهریش، ردین پان	دهبهریش	خۆبی، ناسیار	خودومی
درهخت، دار	درهخت	خهراش، سهلخین	خهراش
دهبەنگ، هپتر	دهبهنگ	خوردەك، خورده	خهردوك
دۆت، كچ، كپش	دۆت، دوتەر	كهريان، كهرهاژۆ	خه ران
دهرز، تیک	دهرز	خرف، غرف	خهرف
ردست	دهرهس، دهرهست	خهسته، ماندی	خهسته
روزنه، پهنجهره	دهروژنه	خوش، خواهش	خهش
درۆواچ، درهوین	درۆفاج	خوش حال	خهشال
دهریا	دهریو	خوشناث، خۆشاو	خهش ئو
دهست بهند	دهس بهند	هشكه سال	خهشك سول
دهسته مهپ	دهس مهپه	خۆشناو، خۆشناف	خهش نوم
دهشتان (حیض)	دهشتان، دهشت	خاتر خاز	خهتهرخۆ
دهستكههاون	دهشی ههقهن	خۆل، خاك	خۆل
دوژمن	دوشمن	خلتی كونجی، موسیپه	خلتی كونجی
دشمان، جقین	دوشمون، دوشنوم	خوندهقان	خونده قون
دهریچه، دالان	دهلیچه، دهریچه	خۆ	خۆ، خه
دهم ریز، پر، تهژی	دهم ریز	خواهەر، خوشک	خوئهەر
دهندهل	دهندهل	خوازگین	خاهون
دانه	دانگ	خورشید، رۆژ	خورشیر
دز	دوز	میتری خوشکی، زاقا	خور میتره
دزی	دوزی	خوشه، هوشه، ویش	خوشه

زەردەشتی	کوردی	زەردەشتی	کوردی
دۆلچە	دۆلچە، دۆلکە	زەنگار	زەنگار
دونا	دانا، زانا	زون	زون
دانه‌فیج	دانه‌بیژ	زونی	زونی
دیدەقون	دیدەقان، زیرەقان	زە، زه	زە، زه
دیزە	دیزە، دیز، قازان	زەهکەنەک	زەهکەنەک
دیقال	دیوار	زی	زی
دیشو درنج	دیو و درنج، شەیتان	(س)	
دیش	دیو		
دیشونە	دیوانە		
			(ر)
رەئۆ	ری ئاو	سەپە، سەوہ	سەپە، سەپە، سەگ
رەبەر	رەبەر	سەپتە	سەختە، سەفتک
رەپتور	رەفتار	سەپت	سەفت، قایم
رەز	رەز، باخ	سەپیت	سەپ، سفید، (ابيض)
رەشک	رەشک، (حسد)	سەتقون	سەتقون
رەمە	رەقی، گەلە، مێگەل	سەتقون	سەتقون، ئاستون
رەنجادمون	رەنجاندن	سەژەن	سەژەن، شوژن
رەئوس، روفاس	رووناس، ریشی	سەراشیف	سەرنشیف
رۆج، رۆژ	رۆژ	سەمیل	سەمیل، سەمیل
ریشوس	ریشاس، ریشاس	سەیبو، سەبو	سەیبو، سەیب، سەیف
		سەقز	سەوز، سەبز، کەسک
		سەوزی	سەوزی، سەبزی
		سەقوک	سەق
		سەولە، سون	سەولە، سەنگ، مۆلە
		سەول	سەول
		سەپالی	سەپالە، سەقلە، بێ وەفا
		سەیخ	سەیخ
		سەیخور	سەیخور
		(ش)	
زەردەشتی	کوردی	زەردەشتی	کوردی
دۆلچە	دۆلچە، دۆلکە	زەنگار	زەنگار
دونا	دانا، زانا	زون	زون
دانه‌فیج	دانه‌بیژ	زونی	زونی
دیدەقون	دیدەقان، زیرەقان	زە، زه	زە، زه
دیزە	دیزە، دیز، قازان	زەهکەنەک	زەهکەنەک
دیقال	دیوار	زی	زی
دیشو درنج	دیو و درنج، شەیتان	(س)	
دیش	دیو		
دیشونە	دیوانە		
			(ر)
رەئۆ	ری ئاو	سەپە، سەوہ	سەپە، سەپە، سەگ
رەبەر	رەبەر	سەپتە	سەختە، سەفتک
رەپتور	رەفتار	سەپت	سەفت، قایم
رەز	رەز، باخ	سەپیت	سەپ، سفید، (ابيض)
رەشک	رەشک، (حسد)	سەتقون	سەتقون
رەمە	رەقی، گەلە، مێگەل	سەتقون	سەتقون، ئاستون
رەنجادمون	رەنجاندن	سەژەن	سەژەن، شوژن
رەئوس، روفاس	رووناس، ریشی	سەراشیف	سەرنشیف
رۆج، رۆژ	رۆژ	سەمیل	سەمیل، سەمیل
ریشوس	ریشاس، ریشاس	سەیبو، سەبو	سەیبو، سەیب، سەیف
		سەقز	سەوز، سەبز، کەسک
		سەوزی	سەوزی، سەبزی
		سەقوک	سەق
		سەولە، سون	سەولە، سەنگ، مۆلە
		سەول	سەول
		سەپالی	سەپالە، سەقلە، بێ وەفا
		سەیخ	سەیخ
		سەیخور	سەیخور
		(ش)	

زهردهشتی	کوردي	زهردهشتی	کوردي
شانو، شوتهره	جاتره	قه‌ره‌قول	قه‌ره‌قول، قه‌راول
شال	شال	(ک)	
شهرقار	شهروار، شهلوال، شهلوار	کارد	کارد، کپرده، کپترک
شهروقار	شروقر، ئاخفتنیت پوچ	کافور	کافر، کاوړ
شوش	شوش، شیشار (ریه)	که‌بچه، که‌فچه	که‌فچک، که‌وچک
شونه، شرونه	شانه، شانگ، شه	که‌پ‌گیر	که‌فگیر
شوس	شوست، شیتست	کوتیله سپه	کودیل، کودیله‌سه‌گ
شهل	شهل، له‌نگهر	کوچ	کوچ، بو‌گازی کرناسه‌ی
شه‌له‌م	شه‌له‌م، شیلیم	کوچه سپه	کوچکه‌سه‌گ
شلوغ	شلوخ، (ازدحام)	کوخ	کوخ، کوخه، کوخک
شهم	شهم، مۆم	که‌د	قه‌د، به‌ژن و بالا
شمور تۆن	ژمارتن، نه‌ژمارتن	کودوم	کودام، کیشک
شموره	ژماره	کودی	کودی، کولند
شه‌مبولیله	شه‌مبه‌لیلک	که‌را	کرئ، (اجرہ)
شو	شو، شه‌ف	که‌ریز	کاریز، (قناه)
شوسر (منی)	شوسر	کفارک	کفارک
شه‌قه‌ل	شاقول	کولوته	کولوته، ژیر له‌چک
شه‌قنه‌م	شه‌ونم، خونا‌ف	که‌مته‌ر	کیمتر
شونه	شانه، شه	که‌ناره	کناره
شوقیچ	شه‌وید، شیت، سبت	کونجه‌ت	کونجی
شیش	شه‌ش	که‌نزه‌رک	کۆزه‌رک، جوړه گیایه‌که
شپور	شپار، هشیار	کوپته‌ر	کۆتر
(ف)		که‌فچو	که‌فچل
فراخ	فره، فراخ، فره‌وان	کوش	کوش
فریود	فریاد، داد، هاوار	کۆل	کۆل، پشت
فهلپته	فتیله، پتیله	کوئونه	کۆنه، که‌ون، که‌فن
فۆنوس	فانۆس	کۆمی دل	کامی دل
(ق)		کفین	کین، (عناد)
قه‌با	قه‌با، کورته‌ک		

زهردهشتی	کوردي	زهردهشتی	کوردي
که ره شو	که ره با	ما	مه، ئەم، ئیمه
(گ)		ماچه	ماچه، ماکەر
گوخته	کوجسته، (ملعون)	ماکیان	مامر، مریشک
گه دو	گه دا، ده روزه کهر	مایه	مایه، مئی، میتوله
گورگ	گورگ	موز	مز، مزه، (اجره)
گورون	گران	مه ستهر	مه زتر، مه زن تر
گز	گز، (تقلید)	موسو، موھی	ماسی
گوزه ند	گه زه ند	موشک	مشک
گوش	گوش، کوچل، گوھ	مول	مل، گه رده ن
گوشاد	گوشاد، فاللا و فره ه	مه نجهل	مه نجهل
گتو، گه نو	گونه ه، گوناھ	موور	میروو
گنی	گه نی	مویز، مه قییز	میویژ، مه ویژ
گۆفه	گروقه، به لگه، شاهد	میر	هه قیر
گۆفرون	گار ان	میون	میان
گیرو گرفت	گیرو گرفت	مه یقه	میتوه
گه نه وم	گه نم	میبه خه ر	ماکه ر
(ل)		(ن)	
له چه ک	له چه ک	ناجور	ناجور، کاری ناهنجار
له به	لاوه، پارینه وه	نار، ئە نار	هنار، هه نار
لاش	له ش	نه خوش	نه خوش
لاله	لاله	نه ردو قون	ده رده وان (سلم)
لومپا	له مپه	نه ری	نیری
له نگ	له نگ	نه زی ک	نیزی ک
له نگه ری	له نگه ری، سینی کا مه زن، له گن	نه فرین، نه پیرین	نه فرین، نه پیرین
لوک	لوک، حیثیوا هه قه ت، سالا بوری	نه گرون	نیگه ران
	لیس، لوس، بیج تام	نه مه ک	نه مه ک، خوئی (ملح)
لیس	لو بیس مال (ملاق)	نه وروج	نه وروژ
لیس مال		نه قروژ	نه وروژ
		نه وروژ	نه وروژ
(م)		نومه	نامه

زەردەشتى	كوردى	زەردەشتى	كوردى
(ث)		ئاجر، ئاگر	ئاجر
قاجە، قوجە	واجە، واژە، پەيف	ئاشتى	ئاشىشتە
قاد	وا، باد، با	ئاھو، مامز	ئاسو
قاشنا	واشنا، ئاشنا	ئەسپ، ھەسپ	ئەسپە
قانىگ	بانگ	ھەور، عەور	ئورە
قەپەرس	پرس	پر، پرد، پرت	پەرىتە
قەرپ	بەفر، بەرف، قەرپە	تەم	ئەم
قەرپز	وەرز	ژن	جەئىنى
قورەسى	قەرەسى، بىزارى	دۆژە، دۆزخ	دوژنگەھە
قەرە	بەرە، قەرە، وەرە	ئەژنو، زانو	ژنو
قوزور	ئازار	رۆژ	رەئوچە
قولە	ئاولە، ئابلە، خورىگ	رۆژە، رۆژى	روجى
قەھدىن	بەھدىن، بىھدىن	گوناهكاران	وہناہكاران
قياپون	بىبابان	مانگ	ماوینگە
قيرونە	ویران	میش، مەش	مەخشى
(ھ)		ھاوین، ھاڧین	ھامین
ھىچ	ھىچ	برا	برات
ھەرە	ھەراو، فرە، فراوان	پەز، پەس	پەسى
ھوک	ھىک، ھىلکە	تۆم، تۆ، توف	تۆم
ھەمراى	ھەمراى، ھەقال	دروژن	دروژین
ھەمە	ھەموو، ھەمى	ریش، برین	زیش
ھەمیر	ھەمیر، ھەڧیر	ریست، مری	ریست
ھوشە	ھوشە، ویشیى تری	سیئو، سیئف	سیئب
ھىزکە	ھىزوم، ھىزوم (حطب)	كەنیل، كەنیشک، كىژ	كەنیل
(ی)		گیان	گیان
یاگا	یانگە، یانگا، جىنگە	لیستان، ئالیستان	لیستان
یوئین	جوخین، خەرمان	بەرچم، بەلگى دارى	بەرسم
		وہفر، بەفر، بەرف	وہفر
		ئەندام	ھندام
		یەو، جو	یەڧە
		واژ	واچ، واچ

کوردی	زهردهشتی	کوردی	زهردهشتی
دورنده	دورقه‌ند	واژیم	واچیم
سیارتن، سپاردن	ئوسپارند	پارتیز	به‌ه‌رتیز
جه‌شن، جه‌ژن	جه‌ش	ئه‌ز	ئه‌س
پۆر	پاورۆ	گوتن	گۆشن
گام	گامه	به‌یلم	به‌لم
ته‌ن، له‌ش	ته‌نۆ	په‌یوه‌ند	په‌دوه‌ند
بزن، بزه	بوزه	په‌نه‌ش، په‌ده‌ش، بئه‌و	په‌ده‌ش
هاون	هاقه‌نه	منیش، منزی	منیچ
شاد	شاته	هه‌یستم	هه‌شتم
داد	داته	به‌یگمانم	ئویگمانم
که‌متر، که‌مته‌ر	که‌مته	گام، گاڤ	گام
گوناه	وناس	بون	بیدن
چیش، چیژ	چه‌ش	با، وا	ئوا
زیبا، جوان	زیوا	ته‌شنه، تیینی	ته‌ش
ئاز. (طمح)	ئاز	چون	چین
ئازمه‌ند. (طمعکار)	ئازهر	داوده‌رمان	داورده‌رمان
ده‌شتان (حیض)	ده‌شتان	ئاره‌زو	ئاره‌زو
هاری، یاری	هه‌یاره	په‌ری	په‌ریکه
په‌ست. (منحط)	په‌زد	سپه، سپه‌که‌سه‌گ	سپه‌که
هومید، ئومید	هومید	مه‌زن	مه‌س، مه‌ز
گروقه، به‌لگه	گوقه	فراز، ئه‌فراز	فراز
ده‌روزه، خازوک	ده‌ریوزه	گوشاد، فره، قالا	وه‌شاد
		شه‌پک	شه‌پیک

د

د: يه که م تپپه ژ تپپیت «چه چه بی» کوردی کو ب حسابا
ته بجه دی دبیتته ژماره یک (۱)، تپپه کی دهنگدارو
ناسازه.

نا (آ): د کوردیدا دبیتتی ئه لفا دریت. ئه ف تپپه دهنگداره ل
سه ری واژه ی و نیقه کا واژه ی و ل دووماهی یا واژه ی تیت و
گه له ک مبه سستی جۆربه جۆر پیشکیشی زمانئ کوردی
دکه ت: (۱) دبیتته پاشگر بو تهوسیف، وه کی: زانا، بینا،
گۆیا، غارا، خۆرا؛ (۲) بۆ زۆری بی ژی تیت، وه کی: فرا؛
(۳) بۆ گازی کرنی (نداء) تیت، وه کی: پهروه دگارا، جانا،
خوداوه ندا؛ (۴) بۆ دوعای تیت، وه کی: مبه بادا، خودایا،
ههوارا؛ (۵) ئیسمی مبه سدهر (چاوغ) تیت، وه کی: دریتا،
پاهنا، دارا؛ (۶) زیده ژی تیت، وه کی: گه وههرا؛ (۷) بۆ
کۆفان و موخابنی تیت، وه کی: دریغا، کۆفانا، هسه رده تا؛
(۸) بۆ خۆزی تیت، وه کی: خوزیکا؛ (۹) بۆ شکۆهی و
به رزی تیت، وه کی: خودایا، شاها، شیخا؛ (۱۰) بۆ
چه سپاندن و پیقه نووساندن و گرتدانا دو ناقان یان دو
رسته یان ب هه فرا، ب مهرجی کو بکه قیته مابه ینا وان دو
ناقان یا دو رسته یان، وه کی: به رابه ر، به رانبه ر، وهراوه ر،
سه رانسهر، سه راپا، چافانچا، چاچاچا، روویاروو،
مالامال، لتاوتل؛ (۱۱) دبیتته پیشگر بۆ پرسیارئ، وه کی:
ئایا ده زانی؟؛ (۱۲) دبیتته هۆی ناقی مبه سستی (اسم
معنی)، وه کی: ئاشنا؛ (۱۳) د پاگۆیی دا تیت، وه کی: ئا،
ئاری، ئانا.

نائیت: نهۆ، ئیستا، نوکه.

نائین: ئابین، ئۆل، رتبازگه، کیش (مذهب)

نائینه: ئاوینه، ئاوینه، خۆدیک (مرآت)، (اصلی) مبه سستی
ئاو + وینه یه = وه کی ئافی.

نائیل: مندال، زارو.

نائیلی: مندالی.

نائیل: نارخوا، نه رتیک.

نائیستا: هائیستا، هانهۆ، لئاقیستایداو هه ورامیدا نائیت
هاتیه.

نائوش: هیشتا، هیشت، هیژ (بعد).

ئاپروو: شهرم، فهیت، ناموس، رتیز (حیا-شرف-اعتبار).

ئاپروو برن: ریسوا کرن، ئاپروو بردن، فهیت کرن.

ئاپروو چوون: هه یاجوون، فهیت بوون، به دناف بوون،

شهرمه نده بوون، ریسوا بوون. ئاپروومه ند: پاک مهنیش،

به رتیز، خودان ئاپروو (شریف).

ئاپره: ئینان، هاوردن، ئاوردن.

ئاپله: ئاوله، ئافله، خۆریک.

ئاپ: رهوش، رهوشن، رۆن، رۆناهی، هه یقا مشتاخان، ئاف.

ئاپۆر: پاشه کهفت. ئابۆری: ئابۆری کرن، پاشه کهفت کرن

(اقتصاد). ئابۆری کهر: پاشه کهفتکه ر (مقتصد).

ئاپۆری زان: شاره زا د بواریت ئابۆری. ئابۆری ناس: ئابۆری

زان.

ئاپلۆقه: هابلۆقه، دورپیچ، گه مارۆ.

ئاپلۆقه دان: دۆر لیگرتن، دۆرلیته رینان (تطویق).

ئاپۆنه: که شیش، زهخم، قه له و، که له خ مه زن. کچا ژ میترا

گه شتی و هیژ لمالی بابئ خۆیه و میتر نه کریه «لوغه ته ک

غه ربه».

ئاپرتیس: ئافه رتیس، ئارموشئ سافیبه (قز - کهژ). عه ره بکاری

بوو به (ابریز).

ئاپی حه یات: ئافا حه یاتئ. جزیری فه رموویه:

پور بوان جه رحان خوتیرن لۆکووی دهرمان ده که ن؟

شهرهت و ئافا حه یاتئ شه که ره قه ندو گولاب

ناتەك: ئەتەك، تەك، بەرتە نېشت، ھەقال، كورتە كراسەكە ژن لېن كراسى سەرى دكەنە بەرخۆ.

ناتى: زىر، ئالتون.

ناتەت: ئەف جى يە.

نات: ھات، مسوگەر (بالتاكيد). ھندەك جار «ت» ى فرە ددەن و دبېژن «ئا»: مسوگەر.

ناتون: خودايى مسرى يى كەفن.

ناتەشى: دژوار، توند، تىژ.

ناتەر: ئاگر.

ناجىل: چەرەز، نوقل.

ناجىل فرۆش: چەرەز فرۆش.

ناجىل و ماجىل: چەرەز تىكە لۆك.

ناجسور: كەلپوچ، ژ ئاگورى ھاتىيە. (ئانكو كوردو فارس موعەرەبەكەى بكار تىين ئەسلەكە ھىلانە).

ناجۆ: رەق.

ناجار: رەگ و رېشە لۆك.

ناجەگ: چاشتەنگ، چاڭ تارى.

ناجەگى: قەلسى.

ناجان: پاسەقان، زىرەقان.

ناجاخ: ئەشكرا.

ناجە: لىدەر.

ناچوخ: ئاچوخ، قالا، قەكرى (ت). كوردكارى بوويە.

ناچوگىر: ئاچوگىر، قالاكرن، قەكرن.

ناچى: سەرچى، ئەسلى وى «ئەراچى» يە، بوچى، چما، لەبەرچى.

ناچار: كلىل، ھاچار.

ناخ: خاك، بەداخەوا، خوزىكا، پەيفشا پەشىمانى و ھىقى و ئازارى.

ناخشە: دۆستانى، ئاشتى.

ناخشى: ئاشتى، دۆستى (سلم، صداقة).

ناخا: ئاغا، پېشەوا، پەيفەكى مغۆلبە، ب راما نا شكومەند و د فارسى و كوردى دا بكار تىت.

ناخازادە: پس ئاغا، كورە ئاغا.

ناخەل: مەخەلى مەر و مالانى (حظيرة الماشية).

ناخال: گلىش و پىساتى.

نابلەكوت: خورىك قوت (ملقح الجدرى).

نابى ژىركاھ: ئاقا بن كايى. كنايەتە ژ: مەرۆقى زىرەك و زرەنگ، ھەم بۆ مەرۆقى مۆن و مووزى و بنقە بنقە ژى تىت كۆب رىكارانە سەر قە سەر قە خۆ خەشىم و سادە ديار دكەت و د دەروون دا وەكى مارى ب خەلكى قەد دەت.

نابى بن كاھى: ئاقا بن كايى، ئابى ژىركاھ. "باتەبى" فرەموويە: زوو گەھشتن چۆنە دۆرامە كەھى كەتنە بۆسان مثلى ئاقابن كەھى.

نابدەستخانە: تەتى خانە، جەھى دەست ئاقى.

نابدەست: ئاودەست.

نابدەوت: ئاوات. واژەبەكى موشتەرەكە: ھەورامى و ئاقىستى.

ناپۆرە: پەتە، بەلا، پەتەت، كۆم بوون، ھەشىمەت، حەشر.

ناپىن: ئاپۆ، مام.

ناپە: ئاڭ، فرىشتا زىرەقانى ئاقان د ئاقىستايى دا.

ناپۆرە: ئاپۆرە، قەلەبالغ، رووشە.

ناپۆرن: ژن مام.

ناپۆ: ئاپىن، مام، ھاپۆ.

ناتر: ئاگر، ئىگر، ناتەر، ئاور، ئازر.

ناتەش: ئاگر، ئازەر، گورپى جەھەننەم (قەر). جزىرى دبېژىت: ئىرو مەلا سراپا لەو تىك بومە ناتەش من دى سەجەر خەرامان نەيشەكەرا شىن مەش

ناتەشكەدە: ئاگردان (بىت النار)؛ جى ئاگرى زەردەشتىيان (مەيد).

ناتاج: نەبوون (عدم)؛ خەم (رەنگى عەرەبى دەت كوردكارى بوويە).

ناتاجى: خەمدار، ئاقچوبى (معدم، حزين) <ع،ك>، (عدم، حزن).

ناتوون: توون، ئەتون، ئاتەشخانە، ئاگردان.

ناتەشخانە: جەھى ئاگرى، ئاتەشگەھ.

ناتەشگەھ: ئاتەشگا، جەھى ئاگرى.

ناتەشپەرست: ئاگر پەرئىس.

ناتەشەك: ئاگرۆك.

ناتىن: نەفسا كامىلە، ئاقى باپى فرىدونىيە، گيان پاك.

ناترىان: ئاگرقان.

ناتەشبان: ئاگرقان.

ناترەش: زىرەقانى ئاگرى نك زەردەشتىيان.

- ناخوورک:** پیتسوله بیت هوور، موورک.
- ناخوور:** هافر، کوورت (ت.).
- ناخووند:** مهلا، ماموستایین ئایینی، روحانی یی شیعه یان (طالب).
- ناخاتی:** رتبه ری، سه روکایه تی، رقان ب کوردی.
- ناخفتن:** په یفتن، ناخه وتن «به لئ ناخفتن سفکتره»، (تحدث).
- ناخاوتن:** پین هافیتنا دهواران، په یفتنا دوویان، یان چهند که سان بهه قرا.
- ناخه بان:** بانئ خانی سواقدان، یان ناخوور کرنا خانی.
- ناخپول:** بانئ خانی سواقدان یان لووس کرن.
- ناخوز:** ناغوز، ژاک، زاک، فرائیکه کم شیر.
- ناخ لئوه:** ناخ له وهر، فهروهر دین، دهستپیکا بوهارئ.
- ناخ له وهر:** ناخ له وهر. ئه و ده میکو له وهر و چهوران ژ ناخئ سه ره لده دت دپینن: «ناخ سبات، ناخلیقه، ناخ نه بات، ناخ لئوه».
- ناخ نه بات:** بهار، ئه و ده مه کو نه بات و گیا ژ ناخئ دیار دبیت ئه و ژئ هه ره معنی یا ناخ لئوه و ناخ لئوه و ناخ له وهری دگه هینیت.
- ناخفت:** په یفت، خه بهردا، «خانی» فهرموویه: «گافا کو فوخار مه می و زینئ - ناخفت لمن جهئ برینئ».
- ناخوورچی:** چاقدیرچی دهواران، میراخوور.
- ناخسبات:** سه ری بهارئ، فهروهر دین، ناخ لئوه.
- ناخله:** جوخینه یی دؤرا هه یفتی، خه رمانه ی مانگ.
- ناخنه با:** ناخنه بات (ک، ع) سه ری شوپاتی، دو ماهی یا زستانی.
- ناخیش:** ناخ، با، ناگر، ناخ (چار ره گه زیت سه ره کی).
- ناخین:** ناخین، ناخ کرن، ناخ کرن، نالین.
- ناخلیقه:** خاکیقه، فهروهر دین، سه ره تیا بوهارئ.
- ناخلیف:** «ناخ + لیف» ناخ به لیف، ناخ لیقاوی قه به (مفلس، تدلیس، مدلس).
- ناخله ویک:** تاوه، مه قلی.
- ناخله وی:** ناغله وی، مه قلی.
- ناخباران:** خاکیارین، تووهران.
- ناخهلکیشان:** هه ناسه هه لکیشان.
- ناخکرن:** ناخهلکیشان، هه ناسه هه لکیشان.
- ناخدانه با:** توو راکرن (ذر التراب).
- ناخوور:** ناخ درست کرن له سه ربانی.
- ناخراده نه سه ره:** بو قه شارتنه عه بیی تیتته بکارئینان، توو له میشکرن.
- ناخازیری:** بو عه ردئ ب داهات بکار تیتته.
- ناخی:** ناغی، یاغی، قاچاخ (تورد، عاص).
- ناخیبون:** سه رکیشی کرن (عصبان، تورد).
- ناخکولان:** ناخهلقانندن.
- ناخیه:** ئه و سنگه کو لئیزیکی هافرئ تیتته چه قانندن، به خیبه.
- ناخله دان:** گه ری یا ماری به (تکموک الحیه).
- ناخیزا:** رابوو، هه لستا (قام).
- ناخیزگه:** زادگه، ناخیزگه، جهئ په یدا بوونئ (مسقط الرأس).
- ناخله:** تهناف، خه رمان، مشتاخه.
- ناخل:** مه خهل، جهئ مهرو مالاتی.
- ناخیزران:** رابوون، هه لستان، واژه به کی موشته ره که مابه ینا کوردی و زاراقتی هه ورامی و فارسی به.
- نادهر:** ناژه، ناگر (شریف، نبیل).
- نازه رنا باده گان:** ناقئ په رستگاهه کا زور مه زنه ل تازه ربایجانئ.
- نادهم:** ئیکه م مروقه و بائی هه می مروقایه.
- نادهمیزاد:** کوورت ناده می.
- نادهمیتو:** ئه ی مروفت، «نادهمی + و»، نادهمیتو ده مدهمیتو «په ند».
- نادهم تهرزی:** وه کی مروفتان (ک، ع).
- نادهم خوور:** مروفتخوور، خوون ریژ، سته مکار.
- نادهم کوور:** مروفت کوور، سته مکار.
- نادا:** قسایده، ب نه ندازه، زانست (کرم، عمل، علم، عقل، خیره).
- نادو:** که یف، خوردم، شادی.
- نادیش:** ناگر، تاتیش، تاته ش.
- ناده:** شاقولک، پاک کرن، پاک کرنا ره زی و بیستانی، یان بژاره کرنا برنجی ژ گیاییت بینگانه.
- ناده کرن:** پاک کرن.
- ناده کهر:** ئه و که سه کو بیستانی ژ گیای پاک دکه ت.
- ناده میان:** مروفتان، مروفته کان.
- نادان:** زه قی یی بهات و به ره هم.
- نادانی:** لگهل بیت و به ره که تی.

نادیانی: بنه ماله کن ژ بنه مالیت شیخادی (عدي بن مسافر ب راما نا بني برکات).

نادینه: ئەینی. (نادینه کوردیتره ژ ههینی).

نادۆده: ئادۆکه، بیلهکان: بیلهقان ناڤ کیتلک، دارا نیڤهکا مهشکێ.

نادۆد: دارمهشکه.

نادیان: ئەڤ بنه ماله تیتته پالدان بۆ (نازاد ئاباد) ژ بنه مالهیی ئابادیی مهن دبیژنێ، نادیانی، تیرهکه ژ بهرواری.

نازه پیر: پیری ئاگره لکرنێ د تایینی زهردهشتیان.

نادهر بهرزین: په رستگه ههکه ل بهلخ، یان نیشابووری.

نادهر شهب: فریشته یه که وه کیلی پاراستنا ناگریه.

ناداش: ولداش، دلداش، ههڤال.

نادیر: نشتهر (مشرط).

نادینه: که سکوسۆر (قوس و قزح).

نادینه گهر دین: ئەو قۆدیک و ماشه لانه کو ب بووکان فه دکهن.

نار: دوولکه که ب دیمای یا ناڤ و چاووگ یقه دمینیته. هندهک

رامانا چیدکهت و خاوهندیی دگه هین بۆ فاعلی وهکی: گریار

«بکر»، هوشیار، زانیار، گریار، گۆتار. واژهیی «نار» ی

تیکه لی گه له ک رسته یان د زمانێ کوردیدا تیتته بهرچاڤ،

ناور، ناگر.

ناردۆله – ناردۆله: جۆره شوڤریا یه که کو بئاری گه نمی تیتته

درست کرن. بهلێ مه عنا وئ، ئێ کوردی ناردۆله هه

نارخافکه کو ئاری گه نمی لگه ل روونی و شرینییی دکهنه

پیتخارن. هندهک دبیژنێ «نارداله» و هندهک دبیژن

«نارداله» و هندهک دبیژنێ «مرتۆخه».

نارد – نارد: هارد، دیاره، نارد، یان نارد ژ نه سلێ هاردی

هاتییه، چونکه ب رهنگیت دهکا تیت جۆریه جۆر تیتن و

هه میژی ب «ه» دهست پیتدیته وهکی: هارد، هاردن،

هارین، هیران، هیران، هیران، ههقران.

ناراته: نازاته، نازاد، نازادهگان، بۆ چینهکی بکارتینان کولسه

دهوری ساسانیان کار بدهست بوون (احرار).

نارام: ژ «رام» هاتییه تراشین، تهنا، ئۆقره، ناڤی کورێ (نوح)

پیغه مبه.

نارامی: تهناپی، زمانی نارامیان، نژادی نارامیان.

نارامگه: جهی نارامییی. جی داکه سیانی، جی ته نابوون و

ئۆقره گرتنێ، نارامگا، گۆرستان.

نارامش: برامانا ته نابوون.

ناران: زۆزان، جهی کوچه رال زستانێ.

نارمه نیته: فریشته یی ئەقینی.

نارخافک: مرتۆخه.

نارخه یان: دلبیانی، داکه سیان، ئۆقره گرتن، ته نابوون،

نارامگرتن، خاترجه می

نارنج: ئەنیشک، نارهن (مرفق).

ناره زوو: هیقی، ئومید، ئاوات.

ناره زومه ند: ئومیدوار، هیقیدار.

نارمان: نارمانج، نیشان.

نارمانج: هیقی، ئومید، نیشان.

نارمانجانی: نیشانانی.

نارهن: نارنج (مرفق).

ناویشه: ناریش، کیشه، گرفت، ئالۆزی، ته نگه ژه.

ناریش: گیتچهل، کیشه، گرفت، به هۆش، عهقل.

نارنگ: بلتسه، تاڤ، رهوش، خه تیر.

نارا: ژ نارایشیقه هاتییه، جوان کرن. میر عمادالدین فهرموویه:

«لبه دری کاتیی حوسنی – نفیسی عه مبه ری سارا/ شریه

غالیی حوسنی – بنیسا ناجه مال نارا». نارا دبیته پاشکو

(لاحقه) و مانا بکهری دده ته ناڤی و وه سفی وهکی: به زم

نارا، رهم نارا، جهان نارا، جه مال نارا.

نارتیس: ئەرتیس، هونه رمه ند، ناڤی عه شیره ته ک و گونده کی

کوردانه ل کوردستانا عیراقی، دهۆک. ناڤی مه زنی وان

«سلیم مصطفی» بوو ئەو عه شیره ته لقه کا دۆسکیانن،

میرچاک و مهرد و دلیر و پردین و سۆز و حه یا و خودان

خه بهرن و یاری کهرن و نوکته چینه. ئەرتیس به مانا حه نک

ژی هاتییه.

ناریایی: ئیرانی، نه ژادی هندو ئوروی.

نارا: هه قالینی، وجود بوون.

ناراسته: پیتشکیش کرن، خه ملاندن.

نارۆ: هارۆ، ئەڤرۆ، ئیرۆ.

نارۆنه: رک گرتنا مندالبه، پیچه وانه. ریکا که چ، گریا بچوکی

بی ئەگه ر. ئەڤ واژه یه لئاو یستایدازی هاتییه: «ئه وارۆنه»

ب مه عنا که چره وی و ریکا خواره.

نارکه برنج: ئاری برنجیه.

نارکه ساقار: ئاری ساقاریه. (ناری هور ناڤدوو به ران دڤیت)

«په ند».

- نارهش:** مهبهست، مهردم، نافی مروشان ژی تیت. «نارش» کوردیتره، نافی پاشایه کئی ئیرانی بوویه.
- نارویس:** وهریس، گوریس «ههورامیبه».
- ناریه:** حهنگ، یاری، گه مه، ترانه (مزاح).
- ناروو:** خیار، (خیار ژی ههر کوردی و فارسییه).
- نارستان:** هیلان، پشتگوهقه هاقیتن (ترک).
- نارامگرتن:** نارامه لگرتن، تهنابون، داکه سیان.
- ناریختی:** پشکیت نافی بو خودانیت نوه دارین، میرنابه (مسئولی).
- ناراندن:** نازراندن، نازریاندن، تووره کردن، نهوژی ژ نارونه یقه هاتیبه.
- ناریان:** کیسه گرتنا برینی، یان کولکئی، نهوژی ژ «نارونه» هاتیبه.
- نارهزوودار:** خودان ئومید (ذوامل، راج، ذوقن و امل).
- نارشتی:** تیر (نیل، سهم).
- ناروینان:** نازوقه، توشه.
- نارگه:** کوچکئی ناگری، کوانگ، نهسلج وئ ژ دو واژه یانه: «ناگر + گه» یه، جئ ناگری و هاتیبه کورت کرن و بوویه نارگه.
- نارمیش:** نارمووش (حریر).
- نارهق:** مهی، خوڤ، ب رامانا شیرازهی ژی تیت.
- نارهقخور:** مهی خوڤ، مهی قه خوڤ، نارهق قه خوڤ (ع، ک).
- نارهق فروش:** مهی فروش (ع، ک).
- نارهقه:** خوڤ (عرق، رشح الجسم) (ع، ک).
- ناریان:** «جمع» ناری، نازریان.
- نارزن:** نهرزین، نهرزینک، چه ناکه، چه ناوه، چناگه، چه نه، لاچانک.
- ناره:** زمان شرین، خه ملاندی (بلیخ)؛ دیاره ژ نارایشی هاتیبه.
- نارتا:** ئیکاتی، بهرابه ری.
- نارخته:** بهخته ک، کابوس.
- ناره:** نهره، مشار.
- نارکیش:** ناردمالک، دهپه داره که ناری ژ مزاحه ی پئ دکیشن.
- ناریژ:** بیژینگ (غریال).
- نارامبهخش:** ته ناکه، نارامکه ر.
- ناره قگیر:** مهی گیر (ساقی الخمر) (ع، ک).
- ناره قگیر:** نارهق چیکه ر (ع، ک).
- نارایش:** جوانی، خه ملین، زینه ت.
- نارپاد:** نارپاد حاله ته که بو میترمندان (مراهقان) ژ کچ و کورپان چیدبیت، زور دل دچسته کارئی جنسی، وهکی دین و سهر خوشالیتین. دبیزئی «گرو نارپاد».
- ناریان:** «جمع» ی ناری یه کو دبسته گه لهک تیره و ره گه ز.
- ناری:** واژه یه کئی لیکدای یه ژ «نار» و «ی» نیسه تئ نار د زمانئ کوردی که قندا و فارسی یئ که قندا نه ویکو نه وو کوردی ژیه ک سه روکانینه و نیزیکی ئیکن، ب مه عنا ناگریه ههروه ها «نایه ر» و «ناور» و «ناهه ر» و «ناهی ر» و «ناتهر» و «ناتر» و «ناگر»، نه قه هه می د زاراقیت کوردیدا بکارتین.
- ناز:** (طمع، حرص). هنده ک کولک دومبه لن لرووی بچووکان تین، ل ناویستای (ناره زوو) هاتیبه ب مه عنا (حرص).
- نازا:** زیره ک، دلیر، نازاد (شجاع).
- نازادی:** سه ربه خوئی، سه ربه سستی (حریه).
- نازادی خاز:** سه ربه خوئی خاز، نیشتیمان پهروه ر، سه ربه سستی خواز (طالب الحریه).
- نازادی خواه:** سه ربه خوئی خاز، نیشتیمان پهروه ر، سه ربه سستی خواز (طالب الحریه).
- نازادانه:** وهک نازادان (کالاحرار).
- نازاد کرن:** نازاد کردن، بهرله کرن، ته لاق دان.
- نازهرمه:** کور و کچیت جاحیل، گه نج و لاو.
- نازورته:** نازار (اذیه).
- نازاد کرن:** سه ربه ست کرن.
- نازاردان:** نه شکه نجه دان (تعذیب).
- نازریان:** تووره بوون، که رب هه لستان.
- نازrandن:** تووره کرن، که رب قه کرن.
- نازوقه:** توشه، رزق، میره، نازوقه (ت).
- نازی:** جوانی، نه هریمه نی نازو (زینه ت).
- نازاره:** نه له م، ئیش، نازار.
- نازیه تبار:** به هیدار، نازیدار.
- نازاته:** نازاده، سه ربه ست (حر).
- نازاردهر:** نه شکه نجه که ر.
- نازریته:** نه شکه نجه که ر.
- نازمخ:** هنده دانه بیته کچکه نه هشک و ره قن کو لسه ر رووی

ناژاندار: ژاندار، ژاندارمه، جه ندرمه.

ناژی دههاک: یان «ناژی دههاک» یان «ئەژی دههاک» یان «ئەژدههاک»، (بنیتره ناژدههاک).

ناژەن کردن: ناژکرن، ئاژ لسه زهقیان پشک کرن و دابه شیون، دهرزی قووت دان.

ناژاوه: فتنه، شلتاخی.

ناژاوه گێتر: ناژاوهچی.

ناژاوهچی: فتنه هه لکه ر.

ناژی: ناژیانی، تووره بوونا زیدهی ئەندازه.

ناژۆتن: هاژۆتن.

ناژۆ: هاژۆ، ناژۆتەر، شوفیتر.

ناژۆتەر: هاژۆ، راننده، شوفیتر.

ناژۆک: پاوشک.

ناژۆکرن: ئاژ رهشینکرن.

ناژۆتکار: «ساتق»، راننده، ناژۆتیار، جۆتیار.

ئاس: ناژی دارهکی جوان و بهاداره، گهشتن، لهز، کوردیا کهفن ب رامانا (به).

ئاسیاو: ژ دوو واژهیان پیکهاتییه: «ئاس + ئاو»، ئانکو ئەو ئاسی (ئاشی) کو بناقی دگه پیت: ئەگه ر بناقی کار بکهت، دبیترتی: «ئاسیاب: ئاسیاو»: ئەگه ر بیای کاربکهت، دبیترتی: «بادئاس» و ئەگه ر بدهستی کار بکهت، دبیترتی: «دهست ئاس»، ئەگه ر بکهری بگه پیت و گه ر بخوت و کار بکهت، دبیترتی: «خه رئاس» و ئەگه ر ژێ بشاگری بزقریت، دبیترتی: «ئاس ئاگر: ئاشی ئاگری». ل کوردیدا ب «س» و ب «ش» هاتییه، به لێ ب «س» به رفه تره.

ئاسیاوژنه: ئاسیاو نکرین (نقاره الطاحونه).

ئاسیاوهوان: ئاشه فان (طحان).

ئاسان: سههل، ساناهی.

ئاسمین: ناژی گوله کێ یه (یاسمین).

ئاسانی: سانایی.

ئاساییش: ته ناھی، رهحه تی.

ئاساییشگه: ئاساییشگا، جهی ته ناھی.

ئاساییشگا: جی ئارامی یی.

ئاسا: پاشکۆیه کو مه عنا «وهکی» و «مثل» ی دگه هینیت.

ناستەنگ: عه ردی ئاسی ژ دوو واژهیان پیکهاتییه: «ئاس + تەنگ».

جلدی مرۆشان چیدین، به لێ هه یج دهرد و ئازار تیدا نینه، هه م دبیترتی: ئەزه خ، ناژه خ، واژه خ، وهزه خ، سیگیل، زگیل، وه ردهان، بالوو، بالوول، بالوولک، ناچی گوندهکی ل کوردستانا عیراچی قهزا ئەتریش.

نازەریاد: مویه دهکی مه زن و بناث و بانگه کو هه فچاخی ئەرده شیر باه کان بوویه.

نازه ره شهنگ: ناچی ئیکه م پیغه مبه ری پارسیان بوویه، کو هه م دبیترتی: «مه ناباد - مه هاباد».

نازه ر: ناچی بابی ئیبراهیم پیغه مبه رییه، نه هه مین هه یقه ژ هه یقیته ئیرانی.

نازار: ئیش.

نازیسه: ئازدار، ته ماع (حریص).

نازه نتی: راقه، شروفه کرن، فاقارتن.

نازه ئیتی: بگه ل و گوشت، قه له و.

نازه مایش: تاچی کرن، ئەزمون.

نازه رده: ئەزییه تبار، خه مبار، ئەشکه نجه دیتی.

نازه ردان: ئیشاندن، (عذاب) دان.

نازه مند: ته مه عکار.

نازه مر: نازۆ (برک): ئاویستایی ژێ نازۆ هاتییه، چالا ناچی.

نازه: سۆته مه نی، سۆته نی (محروقات الشتاء).

نازه: نازی، عفریت، دیو، شه یتان، ده وال، هه یوولا.

نازهانی: زیان (خساره).

نازه خ: بالوولک (بنیتره نازه خ).

نازه ها: ماری مه زن (ثعبان).

نازه هاک: ماری مه زن، ناچی ئیلیسیه ژێ لنک زه رده شتیان ناچی پادشاهه کی سته مکه ره ژ عه ره بان حوکمی ئیرانی د ده ستیدا بوو. به ره بهی دبیترتی (ضحاک) کو پاشی جمشیدی هاته سه ر حوکمی.

ناژی: ژیر، زیهک (نشیط). «ژی» کوردیتره ژ «زیهکی».

ناژال: سه ویل، گیاندار، مه رو مالات (ماشیه).

ناژال: ناژال، مه رو مالات.

ناژی نه: چه کوچکه کو ئاشی ده پیری (سنانه، الطاحونه).

ناژالدار: خودان مه رو مالات.

ناژال چه رین: په زچه رین.

ناژان: جه ندرمه، هه یته، ئاجان (شرطه).

- ناسووده:** نارام، ره‌حت.
- ناسووده‌یی:** راحه‌تی.
- ناسته‌م:** عه‌سته‌م، سڤک، کیم (خفیف).
- ناسمان:** ئەسمان، ئاسیمان؛ د ئاقیستایدا (ئەسمۆ)، د فارسی یا کەشن (ئەسمەن) ب سەنسکریتی (ئەثمەن) ره‌گئی فی وشه‌ی (ئەسمه‌یه، چونکه ئاس) رامانا به‌ری دگه‌هینیت ئەفه‌ ژئی به‌لگه‌یه کو ئاری یا هزر کره‌ه کو ئەسمان به‌ره. له‌وانه‌یه کو (سما) ئی عه‌ره‌بی ژ فان په‌یفا هاتبیت.
- ناسمانی:** ئەسمانی، خودایی، ره‌نگئی شین.
- ناسمانی به‌رین:** ئەسمانی به‌رفره‌ه یان بی پایان.
- ناسار:** ئاستار.
- ناستار:** به‌ته‌نی جلاکان ژ ناڤدا.
- ناسی:** نه‌خوش، نه‌ساک، به‌ره‌نگ.
- ناسیاتی:** ناسی بی.
- ناسیایی:** ناسیایی.
- ناسیاتی:** عه‌ردی ناسی و ئاسته‌نگ (وعوره).
- ناسۆ:** هیتسی، هیتسوو، له‌ز، ئەسپین خوش رۆ.
- ناستان:** ئاستانه.
- ناستانه:** ده‌رازین، ده‌رازینک، دیریز (عتبه)؛ جزیری فه‌رموویه: «ناستان و دهر و دیوار و شباکئی قه‌له‌هی».
- ناسۆیی:** هیتسووی.
- ناسک:** خه‌زال، مامز.
- ناسن:** ناهه‌ن، (حه‌دید).
- ناسنی:** وه‌کی ناسنی، ژ ناسنی، ناسنین.
- ناسندپ:** کناری، جوړه کولیه‌که دبیژنی (شیخ الجراد).
- ناسندپک:** کناری (شیخ الجراد).
- ناسنگر:** ناسنقوت (حداد).
- ناسن گه‌رمیق:** کنایه‌ته ژ جدی بۆنا کار و کاره‌ساتی، په‌ره‌ساندن.
- ناسنی ساره:** کنایه‌ته ژ سستی و گرنگ نه‌بوونا کاری.
- ناسن ره‌قین:** ئاسنفرین.
- ناسیان:** وه‌رمان و په‌رچفتن، ئقسنتن، خه‌وتن.
- ناسان گه‌شت:** ئاسگه‌شت.
- ئاسگه‌شت:** ب ره‌حتی گه‌شتن.
- ئاستین:** به‌جی هیلن (تارک).
- ئاستین:** ده‌رازین (عتبه‌الباب).
- ئاسیایه:** وه‌رمتییه، په‌رچفتییه، ئقسیتییه.
- ئاسکل:** ئەسکل، په‌ل، په‌نگر (حجره).
- ئاستونه:** ئەستون، ئستیون.
- ئاسه‌ن:** بنییره ئاسمان.
- ئاسرۆ:** رۆندک، فرمیتسک.
- ئاسپینه:** به‌رفره‌یی (سعه‌العیش).
- ئاسپین:** که‌یف (فرح).
- ئاسویری:** رۆناهی.
- ئاسنیه‌ر:** ئەو ئەره‌یه کو ئاسنی بی دپرن.
- ئاسنجاو:** ئامرازیت ئاسنی.
- ئاسنره‌ق:** بریتییه ژ مرۆقی سهره‌شک.
- ئاسانه:** جی‌یه‌که ئاماده کره‌ه بۆ دانانا پیلاخان لپیش ده‌ری.
- ئاسرمه:** پالدوو، پالوویع ده‌واران.
- ئاسیابورن:** ئاشه‌قان (طحان).
- ئاسیاگه‌رد:** ئاسیاوگپیر، ئاشگپیره‌کی ئاقی، ئاسیاوگه‌ر.
- ئاست:** جه‌ناب، سه‌یدا، میر.
- ئاسیو:** به‌لا.
- ئاشم:** قه‌خارن (شرب).
- ئاشام:** تشتی رۆن بۆ قه‌خارنی (مشروب).
- ئاش:** ئاشی ئاره‌پیرانی، شیف، گرار، جه‌می ئیقاری ژ خواری.
- «هه‌ر ئەو کاسه و هه‌ر ئەو ئاشه» په‌ند.
- ئاشه‌قان:** ئاشه‌وان.
- ئاشیان:** ئاشیانه، هیلوون، هیلانه، هیلین. «خانی» فه‌رموویه: «هه‌م شیره و هه‌م جناح و هه‌م سه‌ر - هه‌م بییزه و هه‌م ئاشیان و هه‌م په‌ر».
- ئاش:** ئەو جه‌پ کو گه‌نم و ده‌خلان تیدا ده‌پرن و دکه‌نه ئارد.
- «ئاش نه‌گه‌ریا، ئاشه‌قانی حه‌ز کرد» «په‌ند»، سوپ، شو‌ریه.
- ئاشه‌وستا:** ئەو که‌سه کو ئەگه‌ر ئاش خراب بن ئەو درست دکه‌ته‌فه.
- ئاشه‌پ:** ئەو که‌سن کو هه‌قران ئیناینه سه‌ر ئاشی بۆ هپیرانی.
- ئاشووت:** ره‌نی، هه‌ره‌س، ئاقی گونده‌کی مه‌زن ل هه‌مبیزا چیاپی (دویلج) جارن فه‌له نشین بوو.
- ئاشوویی:** پبساتی، په‌لیدی، ئالووده‌یی.
- ئاشکال:** ئاشقال، گلپش (زیاله).
- ئاشکالدان:** ئاشکال خانه، ئاشقال خانه، ئامانی گلپش تیدا.

- ناشکالی:** ناشکالی (کناس).
- ناشمال:** سیننی نالیسک، کنایه‌ته ژ مرۆقی چاپلوس، مرۆقی بیس و چه‌هل.
- ناشمالی:** چاپلوسی (ملاقی). ئەف وازەبە ژ دوو وشەیان بیکهاتییه: ناش + مال: «شۆرەخۆر».
- ناشتی:** ل ئاویستایدا «ناشه ئیتییسی» هاتییه ب مانا «ئستراحتەگه» و ناخشتی ب راما ناشتی هاتییه، پینک هاتن، تەناهی، دۆستی، هەقالینی.
- ناشه‌قولی:** ناشەقولانج، ناشاشۆکانج، شیف شیفانجی «یاری‌بەکا مندالایه بۆ خۆژ دەرڤه خوارنج درست دکەن».
- ناشتی خاز:** دژی شهر و هەرای، تەناهی خواز.
- ناشتیخواه:** ناشتی خاز.
- ناشک:** گەدە، (معدە).
- ناشکرا:** بەلی، ئەشکرا، دیار، «چیل بدزی تیتتەکەل و بناشکراییی دزیت» "پەند".
- ناشانه:** مزاش، پشکا خودانجی ناشی کو ناشەفان ددەتی.
- ناشاخە:** میتوەجاتیت فاسد.
- ناشگیڕ:** ناش شەلین، دزی ناش.
- ناشنا:** ناشناس، نیاس، ناسیار.
- ناشماست:** دۆین، گلۆنج بماستی چیدکەن.
- ناشنا و روشنا:** کریفاتی، دۆستانی نافنجی جەماعەتەکن.
- ناشنایەتی:** ناشایی، ناسیاری.
- ناشام بخیر:** شام بخیر، شەوباش، ئەقشام بخیر؛ ژ تورکیفە کوردکاری بوویە.
- ناشتەن:** ژمارە هەشت (۸).
- ناشتائیتی:** ژمارە هەشتا و یەک (۸۱).
- ناشه:** پاک، راستی، ئارد: «ئەشسۆ زەرەدەشت: زەرەدەشتی پاک».
- نەشۆب:** فتنە، شلتاختی.
- ناشۆگیڕ:** فتنەگیڕ، فتنە تراش.
- ناشۆگیڕان:** فتنە هەلکرن.
- ناشۆبناوە:** فتنە درستکرن.
- ناشه تەندووور:** بیرا ناشی ئافی، زڤرەک.
- ناشی:** تەقلیدای کۆرکۆرانە.
- ناشاشۆک:** ناشکج مندالانە. «دئ تە زڤرینم وەکی ناشاشۆکی» «پەند».
- ناشیپۆژ:** ناشپۆژ.
- ناشپەز:** ناشچی، گرار لینەر، وازەبەک فارسی یە.
- ناشپەزخانە:** تیشتنخانە (مطعم)، (ف،ک).
- ناشۆ:** کورته بێندان، پشودان.
- ناشیانە:** هیلانە، هیلینک (عش).
- ناشفتە:** دەرەدار، بچ سەرۆبەر.
- ناشفتەدل:** دلته‌نگ، پەرتشان.
- ناشکارە:** ل ئاویستایدا «ناشکارەک» هاتییه، ئەشکەرا، دیار.
- ناشیف:** خەپار، ناده، خەپارە، تەربیش، ئالاغ، بۆار.
- ناش ماش:** نەوعە گرارەکە ژ ماش و برنج و گوشت و گیایی سەبز، ئیرانی درست دکەن.
- ناشام:** دەمی رۆژئافای.
- ناشی:** لەبەر بەزەبی، کۆرەوهری، کۆرەواری.
- ناشیب:** کەفتە نافجی باژیری ئامیدی یی. هەتا سەرەمی زبیرنا ئامیدی هەر دگۆتنی «ناشیب»، هەم دگۆتنی «جالاب» و «ئامیدی».
- ناغا:** ئاغا، مەزن، سەرۆک، وازەبەکنی مغۆلیه. ئەف ناقه ل پاکستانی و ئیرانی و کوردستانی تیتتە بکارئینان، بەلج ل پاکستان و ئیرانی دریکا مجاملە ی بۆ هەمی زەلامان بکارئینان، وەکی: پەیشا (سیدی) د عەرەبیدا. بەلج کورد لعراقی تەنج بۆ خان و دەرەبەگان و سەرۆک عەشیرەتان - بخلەتی - بکاردەن.
- ناغازادە:** پس ناغا، ئاخازادە، کۆرناغا.
- ناغایانە:** ماقولانە، وەکی ناغایان.
- ناغازن:** خانم، ژنا ناغای.
- ناغی:** یاغی، قاچاغ (متمرد).
- ناغەل:** شاتر، مەخەل، جەیی مەرۆ مالات.
- ناغەلوی:** ناغەلوی، مەقلی.
- ناغەلوی:** تاوہیەکا کچکۆک و بەدستەکە هەم دبیتزنی «یەغلا»، «یەغلاو»، «یەغلاوی»، «یەغله‌وی»، «یەغلو»، خوراسانی وەکی کوردان دبیتزنی: «ئەغلاو» یان «لغلاوی»؛ (مقلە، طاوہ).
- نافتان:** بزراقی بەر مەقلووبیان هاقیتتەن، دیارە ریشە ی وی ژ «افتادن» هاتییه.
- نافتایی:** هاقیتی، فەدایی.
- نافه‌ریتە:** نافه‌رین.
- نافه‌رین:** داخوازو دعایی خیری.

هر کهسهک ژئې ښه خوټ ئیدی نامریت و دبیتن «خضر» پیغهمبهه ری ژئې ښه خواریه؛ هم دبیتن «ناقی حه یوان»، «ناقی خضری»، «ناقا به قایی». هم ناقا حه یات کنایه ته ژ خوژی بې مه عشووقی، (بنیره نابا حه یاتی).

ناقیستا: نهو کتیبیا ئاسمانییا (مقدسه) ه کو بزمانی (مادی) کوردی بو نه شو زه رده شت پیغهمبهه ری (د.خ) ژلابی خو دیتغه هاتیبه خواری، به لې پشتی مرنا زه رده شتی، ئاشکانیان و ساسانیان (ته غه ر) واژه بیت وئ وهر گیتانه سه ر زاراف و شپوه بی زمانی خو. نه ف جار هر ژبه ر هندی نه م نه شپین بربرای بدین کو ناقیستایی نهو همی زاراقی کوردی و مادی کهنه.

ناقا بن کای: کنایه ته ژ مروقی زرنګ و هشیار، (بنیره نابی ژیر کا ه) کای.

ناقره: ناقره شانن، نه ف واژه به ژ نه په غره ری ناقیستی زقریه بوویه «ناف پرژ» ژ دو واژه یان پیکهاتیبه، وه سان «نه په + غره» ژی ژ دو واژه یان پیکهاتیبه. ل کوردیدا «ناوشار» ژی هیه.

ناقریم: کانی بهاریک.

ناقریز: ناقریز (قر).

ناکیله و ماکیله: ناکیله و ماقیله، نامرازید جوټی (ادواة الحراة).

ناکوند: یاقووت، عه ره بکاری بوویه بو یاقووتی.

ناکاو: چاپوک، زیرهک (نشیط، عاقل، ذکی).

ناکام: (۱) سه ره نجام، عه ره بکاری بوویه و مه عنا ژی لېگوریا به، نه نجامدان (نتیجه)؛ (۲) گیاندار، گیانه لا، ناویلکه، مراز (حشرة الموت).

ناکجی: نیشته جی، جی وار.

ناکار: ره وشت، کریار، کرده وه (صفه).

ناکره: ناگرې، ناقی باژیره کی به ل کوردستانا عیراقی، نه سلې وی (ناگره) به، عه ره بکاری بوویه بو (عقره).

ناگر: ناو، ئیگر، نایه ر، ناتهر.

ناگوردی: «ناگر + دوو» ناگردوو، سوتهمه نی.

ناگردان: (۱) جی ناگری، خانی بی ناگری تیدا هلدکه ن (مطبخ)؛ (۲) ده ستریتی، ناگرې چه کی (اطلاق نار الاسلحه).

ناگرې بنکای: بریتیه ژ مروقی دو نه زمان، نه مام، فتنه تراش، نه رم نه رمو.

نافرشته: پرس، پسبار.

نافته: ئامانی ناقی.

نافرت: ژن.

نافمت: ناقا بو، پرفا.

نافسوزن: ناشوزن.

نافتاو: ئافتاب، هه تاف.

نافتاو گهردان: خیفه تا سه فه ری، گول به پرژ.

نافتاوه: مه سینک.

نافتوش: لیکراست هاتن، گه هشتنه ئیک.

نافکماک: نافگوش، ئیشکونه، ناقا قه لیبی «ده فوکا مزوری و دوستکیا».

نافر: هافر، ناخور.

ناف: ناو، لئاقیستایدا «ناپه، نه په» هاتیبه.

ناقا: ئاقه دان.

ناقایی: ناقاهی، ناوایی، ناقاهی کوردیتره چکو نیزیکی نه سلې هندیه نه ویکو کوردی ژئې ښه په شیه.

ناقه نگ: نهو عه رده کو ناف لیراوه ستایی، په نگاف.

نه فیفارک: ناکا پیفارزی.

ناقخیز: ناقا کو نه رم دجیت، زه نه ک.

ناقدف: متاره، ئافدان، قو مومه.

ناقه بز: به زاف، ناقا کو ب توندی دجیت.

ناقه دان: ناقا، به ووش.

ناقه دان کرن: ناقا کرن.

ناقه دانی: ناقاهی، ناقایی، ناوایی.

ناقروندک: گریه کی دژوار و پر فرمیسک.

ناقاتری: شیلیا تری.

ناف خوران: ناف خورانا مروقه کی.

ناقدان: ئادان، جهی پاراستنا ناقی.

ناقدست: نهو ئاقه که کو دهستان پی دشون به ری خورنی.

نافته زوک: نافته زک، به خچال، کونه به فر (ثلاجة).

نافنگه: کو فان، خه م.

نافکیش: نهو که سنی ناقی دکیشیت.

نافکیشان: کیشان ناقی.

نافله: ناوله، ئابله، خوریک، په قوشک.

ناقا حه یاتی: مورده ژ ناقا کوردی و (حه یاتا عه ره بی)، دبیتن ناقا زبنده گانی بی سه ره کانی به که دناف تاریکییدا کو

ناگره: ناگره، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (عقره). ناگری د کوردیدا گه‌له‌ک ناڤ هه‌نه، وه‌کی: «ناگر، نایه‌ر، ناوور، ناهر، ناھیر، ئاتهر، ئازهر» و لفارسیتی که‌فن: «هار، هیر، ئاذر، ئاتر، ناگر، ئاتەش». هه‌ر وه‌رەنگ: «هارا، هارید، هیرید، اذید، نوذر، اذراباد، اذرابادیان، اذرابادگان، اگرداد، اتراب، اتروپاتین، اتروپاتکین، ئەخگەر، ئەستیر، ئستاره، ئاهور»؛ ئەڤه هه‌می ژ زمانی ناری موشته‌قن و مه‌عنا ناگری دده‌ن. هه‌روه‌کی: «هاگدر» کو (معربی) وی (هاجرة) وی مه‌عنا بێ ڤه‌دگریت.

ناگری نه‌مروودی: ناگری کو بفه‌رمانی نه‌مروودی، فه‌رمانداری بابلی هاتبوه‌ هه‌لکرن تا «ابراهیم خلیل الله» تیدا بسۆژیین، به‌لێ ناگر بفه‌رمانا خودی بوو فیتنکاتی و سه‌لامه‌تی.

ناگرۆک: (١) نه‌خۆشیه‌کی جلدیه (شری)؛ (٢) نه‌خۆشی یه‌که تووشی سه‌وزه و گیای دبیت.

ناگرکوژ: ئەو که‌سه کو به‌لای دادمربینیت.

ناگرخۆش: ئەو که‌سه کو سه‌هرا خه‌لکی پیتیت ژ به‌ر زمان شریناوی لڤۆر ناگری وی کۆم دهن و دچنه دیوانا وی.

ناگری: بریتیه ژ وی که‌س کو مه‌ترسیی ژ خۆ لاده‌ت، بریتیه لو که‌س کو به‌راهیا ناگری ڤه‌پریت و نه‌هیلیت زیده بکه‌ت، فتنه‌مرین.

ناگریازی: یاری کرنا بناگری، ئاتەشبازی.

ناگریاران: (١) بریتیه ژ به‌لاڤبونا فتنه‌ی؛ (٢) قوماشه‌کی ب ره‌وش و شه‌وقه.

ناگر فه‌مراندن: فتنه ڤه‌مراندن.

ناگریارێژ: زیره‌ڤنای ناگری، ناگریه‌ریس، خۆ ژ فتنه پارێژ (سلمی).

ناگریه‌ربوون: ناگر تیبه‌ربوون.

ناگرکرن: ناگر کردن، ناگر هه‌لکرن، ناگر نیساندن، فتنه تراشین.

ناگر که‌شکرن: ناگر داگیرساندن.

ناگر گرتن: بریتیه ژ که‌ریه‌کا دژوار، ناگر تیبه‌ربوون (ثوران الغضب).

ناگرۆک: مرۆڤی به‌کۆکی بێ بکه‌ت، دووری.

ناگرین: وه‌ک ناگری.

ناگری خودی: بریتیه ژ (نور الحق)، بریتیه ژ کاره‌ساتیت خودی.

ناگریگر: ناگرگر، ناگر خۆشکه‌ر، چیلک (شدید الاشغال).

ناگر خۆشکه‌ر: به‌لافروش، فتنه‌چی.

ناگردل: نه‌فرینه لسه‌ر که‌سه‌کی، دوعا.

ناگا - ناگه: هشیار، ناگادار، ئیگه.

ناگاهی: هشیاری، ناگاداری، ناگایی.

ناگه: ناگا، ناگاه (فاهم، یقظ).

نال: فح، کولیلکا کشف، سوژی کیم ره‌نگ، جنۆکه‌یی زیتسانی کوژ، دیو.

نالاله: هه‌لاله، لاله.

نال: (١) قه‌له‌م، سنجه‌ق، به‌یداخ (٢) ئارا، جوان کرن، خه‌ملاندن. «مه‌وله‌وی» فه‌رموویه: به‌ل بالاش ئالاش، ده‌سه‌د خه‌م و چه‌م - بازوه‌ینۆن بێ خه‌م، وه‌ی چه‌م یا ئەو چه‌م.

نالاستن: ئالیتسن، لیستن (الحس).

نالان: نالیان، تیشالیان، لیثالیان، لڤونالیان. نالان ناڤی عه‌شیره‌تا «مه‌می نالان»ه.

نالاخ: گیاییت کو لئاڤ ده‌رامه‌ت و بیستانان تیت و زبانی دگه‌هینه‌ و ارداتی.

نالاجیق: هه‌رزیل، که‌پرۆک.

نالاف: نالیک (ره‌نگی عه‌ره‌بی دده‌ت: علف).

نالای پالی: چه‌پوچوپ، لف و ده‌وران.

نالیسک: کیرکی که‌فچک چیکرنی، بریتیه ژ زمانی گایژی.

ناللی: لا، به‌لێ «لا» کوردیتره ژ «نالی».

نالۆدار: دارو شه‌ڤه‌لێ سه‌ر کاریتیه.

نالۆز: شیلیای (مشوش).

نالۆزی: گیرو گرفت، ئاریشه، تشویش.

نالۆزیان: ئالۆزان، تیکه‌ل بوون.

نالۆزیای: شیلیای.

نالۆش: خوریان (حساسیه).

نالوشه: بن چناگه.

نالوو: (١) گه‌لالیشک (بلعوم)؛ (٢) ئالووشه، ئالگووش (لوزتین)؛ (٣) ئالووبالو، ئالبالوو؛ (٤) ئەلهۆ، هه‌لۆ، شاهین (عقاب).

نالوگۆر: ئالیگۆر، ئارگۆر، گه‌وژین (تبادل، مبادل).

نالینۆک: نۆکیت بیتیفیل.

نالبرن: بیته‌وش بوون.

نالایی: تیک پیتچایی، مه‌نده‌هوش، نمای بون.

مه‌رگ و ژێ

نامباز: لېك، ئەمباز، بەرامبەر، تېك ئالان (مساوی، شريك).

نامداگرتى: ھەقىشكى (مشاع).

نامراز: ھەقراز، ھەقسەر (شريك السر).

نامسەر: ھاوسەر، ھەقسەر، ھەقزىن.

نامشق كىردن: ھاتوچۇ كىرن <ھەورامبە>.

نامشوكەر: ھاتوچۇنكەر (متردد).

نامك: مېمك، مەت <رۆژبەيانى و مەقلوبىيە>.

نامۆزا: پىسام يان دوتمام.

نامۆزازا: پىس پىسام.

نامۆژ: رېنمايى، ئېرشاد.

نامۆژگار: شېرەتكەر، ماموستا.

نامۆژيار: نامۆژگار.

نامۆژگارى: رېنمايى، رېبەرى.

نامۆژيارى: نامۆژگارى.

ناموو: نامرازى جۆتى، ھىنجار.

نامە: دالك، كورته ناقتى (آمنة).

نامىتە: تىكەل <بزاراقتى لورى و ھەورامبە>، ھەرەمە.

نامىژە: ھىقتىنى ماست و پەنبىرى.

نامىژەن: نامىژە.

ناماتە: نامادە.

نامانم: باوەر دكەم (اعتقد).

نامىدى: شارەكى مېژوويىيە ل باكوورى كوردستانا عېراقىيە. ئەسلى وازەى (ئاشاھىيا مىدىيا) يە؛ ناقتى وىيى كەفن (نامات) ھاتىبە.

نامەد: بەخت، كەفتە ناقتى دياربەكرىيە.

نامراز: ئالاش.

نامازە: ھىما، سەرەرا، زىدەبار.

نامۆشۆ: ھاتوچۇ، نامشۆ، ژ (امد و شدى) ھاتىبە كورت كىرن: «داخو چەند وەدەست نازك نەونەھالان - نامۆشۆت كەردەن، پەى دلى مالان / ئىيسە ھاچۇن من پەشيووت بىن حال - كەفتەنە خاك مەگەر رات پامال» مەولەوى.

نان: دىبىتە پاشكۆيى وازەى مەبەستى، چاخى و جىبى دگەھىنىت وەكى: ئىقاران، نىشرويان، سۆبەبنان، تىشتان، برىنگان. دىسان مەبەستى كومبىونى (الجمع) دگەھىنىت، وەكى: كوران، كچان، مالداران. ل دووماھىيا رەوشىژى زىدە دىبىت

ناليسۆر: سېشى لاسۆر.

نالوودە: پىس، چەپەل، تىكەل. ئالوودەيى: پىسى، تىكەل بوون.

نالانە: ھىلېن، ھىلېنك، ھىلانە (عش).

ناليز: ئەلېز، ھەلېز، مەشكە.

نالېه: ئومېد، ئارەزوو.

نالوچە: ھەلوژە.

نالوو كەفتن: نەخوشى يا گەپىن.

نالۆلە: گلۆلە (غېرمتناسق).

نالگۆسىكال: وەرنە يارى و ھەنەكى، ئەلگۆسىكال «كوردى يەكى غەربىيە».

نالىش: ئالوشە.

نالوش: گەلالىشك.

نالانە: بىستانى دانگى چىاي، ئەو بىستانى كول نىشەكا دەشت و چىايى دايە.

نالەت: بېبەر، فلفل، «رەنگى عەرەبى ددەت».

نالاو: گورى، پىت (لەبب).

نالەكە: تراخوم، نەخوشىبەكا چاقتى يە.

نالۆرى: بالۆلى، چاڭ سۆرى پىكەتى، حىچ بوويى.

نالفجارى: چەراگە، لەوەرگە.

نالشت: دان و ستاندىن، خووسار.

نالاخ: بژار، ئادە.

نامىيان: ناقتى گوندەكى ل نىزىكى بەردەرەش، ھىقېن، ھىز، وەكى: بەيانت خۇش و گەش خانم كز و ھىواى دل و جانم لە بسكت دايە تاى ژيانم ئەوينت يۆتە نامىيان " ھەژار"

ناماولوايى: ھاتوچۇن.

نامادە: بەرھەف، حازر.

نامادەيى: بەرھەفى، حازرى.

نامادەكىرن: بەرھەف كىرن، حازر كىرن.

نامادەكرى: بەرھەف كرى، حازركرى.

ناموزگار: شېرەت كەر، ماموستا.

نامورزگارى: شېرەت.

نامىژ: تىكەل، باوەش (معاشرە، مباحثە).

ناماس: پەرچفتن، خەوتن (ورم) <ھەورامبە>.

نامان: ھاتن، سىنك، قاپ.

نامانج: بىنېرە ئارمانج.

- وچ مەبەستى (مەعنای) كىم و زىدە ناكەت، وەكى: ويران، دىران، لىدان...
نانين: ئىنان، ھاوردن.
نانىشك: ئەنىشك، خوارۆك (معوج)، لئاقىستايىزى ھەر بەو مەبەستە ھاتىيە. و ئەنىشك و ئەنىشكە ژى ھەر ژ وئ خانەوادەيىت يە. (مرفق).
ئان: يان، يا، «ئان لئاشىكە، ئان ل ئاشى باركە» "پەند"؛ «ئان كوردستان، ئان نەمان».
ئانام: ئەندام.
ئانە: وشەكە ھەر دەمى كۆ بدووماھىيا ئاقى ۋە چەسپىيا، دى وئ كەتە (مشبە بە)، وەكى: زالوانە (زالو صفە)، مندالانە، پىاوانە، دليرانە، شىرانە، مەردانە. دى بىتە ھەرفا نىسبەتى ئەگەر بدووماھىيا (اسم الجنس) يىقە چەسپىيا، وەكى: رىقەچۇنا دزانە، پىتلاقى ژانە، كراسى ميرانە.
ئانگوت: ھنگافت.
ئانگوتەن: ھنگافت.
ئاند: پاشگرە كارى تىنەپەر دكەتە تىپەر (فعلى لازىمى دكەتە متعدى). بۆ وئىنە: ئەقە ھەمى تىنەپەرن. دەمىكو ئاند دىبىتە ھەمى تىپەر دبن، بۆ وئىنە: شكاند، كەناند، مراند، خەلاند، نغاند.
ئاوا: ئاڧا، ئاودەدان.
ئاو: ئاڧ.
ئاودەدان: ئاقەدان (عامر).
ئاودەدانى: ئاقەدانى (معمور، عمارە).
ئاوخانە: ئاودەستخانە، تەتى.
ئاوخاردن: ئاڧ ۋە خارن.
ئاودان: ئاڧدان (سقى).
ئاودز: ئەو ھەردى ئاقى ددزىت، سرنج، شرنەقە، دەرزا ئاقى.
ئاودەست: ئەو ئاقەكە كۆ بۆ ئىستىنجايى ئامادە كرى.
ئاوار: وئىرانە، چاپى.
ئاوارەكرن: دەریدەر كرن.
ئاوارەيى: دەریدەرى، باژىلەيى.
ئاوارەچى: ئاوارەكەر.
ئاوہخ: ئاخ، ئاھ.
ئاودەستخانە: تەتى، ئەدەبخانە.
ئاواز: سەدا، دەنگ.
ئاوام: وام، قام، قەر.
- ئاور:** ئاگر، ئاقش، سەرەنج.
ئاورى: ھەڧال، ھەڧالرى.
ئاوربەند: ئاتەش بەست، ئاگر بەست.
ئاوات: داخواز، ئارەزوو (بغیە، منى).
ئاواتخوستان: داخواز كرن، ئارەزوو كرن (تمنى).
ئاواتخواز: ھىوادار، ھىشى دار.
ئاوارتن: چەرت كرن، ۋەقە تاندن (فصل تمیز، استثناء).
ئاوازخوش: دەنگ خوش.
ئاوا: داوى، دفن بلند، «ڧلانكەس ددلى خو دا چەند ئاواپە!»، ئاقەدان، داچونا روژى.
ئاواتتە: ھاوئنتە، نە سار نە گەرم (ت).
ئاوئنتەچى: ھاوئنتەچى، رەشەكەر.
ئاودز: شرنەقە، سرنج.
ئاوہرووت: بۆ ۋەروچكاندنا تەيران بەھۆى ئاڧا گەرم بكار تىت.
ئاورا: ھەورا، برسى «واژەيەكى شەبەكىيە».
ئاوہزوو: بەرەڧاژى.
ئاوفا: ئەمباز، ھاوبەش.
ئاواوك: چەنەباز، پرىيژ.
ئاوبوتىر: ئەو بۆتكەدارەنە كو ئاقى تىرا دپۆرىننە سەر ملكى.
ئەويار: ئاوبوتىر، بۆتك.
ئاوباز: مەلەڧان، مەلەوان.
ئاوپر: ئەو دەرۋاقە، يان ئەو ھەردە كو ئاقى تىدا دبرن. ئەو مەر و مالاتە كو مرن دكەڧىتە تىدا ژ بەر گەلەك ۋە خارنا ئاڧا سار د زستانىدا.
ئاوربەر: ۋەگۇھاستنا ئاقى ژ تامانەكئ بۆ تامانەكادى.
ئاوبەند: ئىسقات، نەخوشىيا ژنىكىت ئاوس.
ئاوپال: ئاوپاليتش.
ئاوپاليتف: سەڧىنك.
ئاوہرەش: يان «ئاقارەش»، كۆرەبۇون، فالابەد.
ئاڧدزك: ئەو برىنە كو ئاڧ بچىتە تىدا و تەشەنە بىيت.
ئاوپر: ھاڧرى، سەرنج، "جزيرى" ڧەرموويە: «وان دچەرخىدا كو دىم - ئاور پەياپەى دانە من».
ئاودر: كەنداو، ئاوكەند.
ئاوكەند: ئاوپرەكە، كەنداڧ.
ئاوخۇرى: ئەو ترارە كو تىرا ئاڧ ۋە خارنا مەرۋقەكى بگريت، ترارى ئاقخۇرىيى.

ناوژونه: ټاټورنه، ټاټوروم، ټاسنډ سهرې قاووشې.

ناوېرژين: ټه و کسه ټافې دره شينيت. ټه و ده ستگايه نه کو ټافې دره شين.

ناوېرژانډن: ټاف ره شانډن.

ناويستا: ټافيسستا، ټه و يه که مين کتتيا ټاسمانی يه کو د بيتزن بزمانې کوردی هاتيه نقيساندن و «گوايه» ټه رده شيرې پاپکاني (پاشايه کی کورد بوويه) فه رمان دايه ب کو مکرنا وئ، پاشی ټافچوټا وئ، هه ټی گوټن و به يان کرنې به (ټافيسستا) چنده سه دهک پاش مرنا زه رده شتی (د.خ) هاتيه نقيساندن و پاشی ژ لايې هندهک که سانغه هاتيه کوټم فه کرن ټه و هه می ژي خه لکې هه ريمي مادان نه بوون. هه رچند (گوايه) گاتان پشکه کن ټافيسستاييه هندهک سرودت زه رده شتسيه، به لي ټو هندې ژي چ به لگه يه کی موکوم (قاطع) نينه ټه ف جا هه ر چنده کو زمانې ټافيسستا پي هاتيه نقيسين فارسی نينه و زمانه کن ټايه تيه و بزمانې ټافيسستايي ټاف درکريه و مه شهو بوويه و لگه ل هندې ژي کو پشکه ک ژ زمانې ټافيسستايي ل هندهک روو ف ه لکوردی يي نه ټو دچيت. به لي... هه ر نايته به لگه ټو هندې کو ټافيسستا هه موو کوردی يي که فنه. ميټرو فنان دبيتزي: زه رده شت مروټه کن جوتکار (جوتيار) و خه لکې هه ريم «ماد» بوويه و هه ر لټاف خه لکې ده فري بيرو باور و ريتبازا خو به لټ کريه. به لي... پاشی في به لټ کرن، له لايه ن ماديت کو چهره (به شه کن زوري کوردی و ي چاخي) به ربه رکانا و ي هاتيه کرن و ژ ولاتې خو هاتيه درکرن و باټيله کريايه و چويه هه ريميت دی ژ نيرانې و ناييني خولوټري به لټ کريه و، پاشی ټه شانيان گوتتيت وئ کوټم کرينه و پشتی و انزي ساسانيان هه روه کريه و دياره ټه شانيان و ساسانيان هه راده يه کن زور شتويه يي زمانې و ي چاخي خو بسه ر زمانې به رته يي ټافيسستايي نيخستينه و تیکه ل و پتیکه ل کرينه. به لي و هه سا دياره لبه ر هندې و ناييني زه رده شتی (د.خ) بزمانې مادان بوويه، نه شياينه زمانې «مادان - کوردان» ژ ټافيسستايي بيه کجاری لابه دن و لټاف بيه ن و زمانې خو لجي وئ بچه قين و بنجي و ي داکوټن و ژ به ر هندې ناچار بوويه هندهک لزمانې کو زه رده شت نايين پي به لټ کريو تیکه لي زمانې خو بکه ن و په خش که ن. بکورتی ژ به ر هندې، زمانه کن تیکه ل ژ فان زمانا په يدا بو و هیدی هیدی زمانيت دی بيت نيراني تیکه ل بوويه هه تا زمانې کو ټه م دبيتزي ټافيسستا.

ناوسا: ټاوسان، ټاوساو، پولک، ټافگرتي.

ټاوساو: و «ټاوس» و «ټافس» و «ټابسته ن» هه می ژ يه ک ريشه نه، ب مه عنا «پولک» ي دگه هين و هه می دچنه سه ر يه ک چکو ټافسيژي هه ر ټافه ټاف ره حمي کوټم دبيت، هه ر و هکی پولک لسه ر له شي مروټي پري ټافديت.

ټاويته: (١) ژ ټامرازي فه لاهه تي، لاپيته، لاپيته؛ (٢) زاری، نالين، فيغان، کالين.

ټاويار: ټاودير.

ټاودير: ټه و که سه کو ټافې مه زوعاتي بمانگانه، يان بسالانه ب ټوجره ت بده ته وهر زکاران.

ټاوياری: ټاوديري.

ټاودر: ټاودرکه.

ټاودرگه: ټاودر (خليج).

ټاوانازي بين: کرکړکا گه رووی (حنجره).

ټاوه نډ: دبيتزه و ي و هريسې کو هه ر دوو سه ريت و ي ب دوو داران گري بدن و ويشيت تری پتفه بهه لايسن، به لگه، ده ليل، بورهان، قولپ (حجه)، و ب مه عنا ټامان ژي هاتيه.

ټاورينگ: پريشکا ټاگري.

ټااوينه: و هکی ټافې، به لي کورد بخره له تي، يان ژبه ر کورت کرنې دبيتزن: ټاويته و هکو ټافې، برهنگي ټافې، قوټديک، گوزگي.

ټااوريشم: حه رير، ټارمووش، ټه بريشم، ټه وريشم و هه وريشم ژي هاتيه و عه ربه کاری بوويه ټو (ايريسم).

ټااوز: ناريش، ژيري، ټاوه ز، هوش.

ټااويلکه: بيتهوشي يا مرني (سکرات).

ټااورگ: پتیکوچک، کوانک (مرقد).

ټااونگ: خوناف، بارانا هوور.

ټاوايه: عه ردي ټافې، به راف.

ټاوهنگ: ټاونگ.

ټااوه ز: ټاوز، هوش.

ټااويته: خوټديک، قوټديک ژ دوو واژه بان پتیکه تيه: ټاو + ويته. **ټااويته به نډ:** ټوټه يي شيشه به نډکري.

ټااوي: عه ردي ټاف، عه ردي ټافې، به راف.

ټااوس: ټافس، باردار. ټاوسي: بارداري.

ټااوسکرڼ: ټافسکرڼ، ټاوسکرڼ، باردار کرن.

- ناوشرینک:** قهلیپوک.
- ناولناو:** ههقالناف.
- ناولناوی ژماری:** ههقال ناڤی ژمارهیی.
- ناوکی:** وهکی ناڤی، برهنگی ناڤی، روڤن وهکی ناڤی.
- ناوهکی:** باژتيله، دهربهدر، ناواره، شل، وهکی ناڤی.
- ناوگۆشت:** چه لاو، گوشتاو.
- ناھ:** ناخ.
- ناھا:** په یفا سه سۆرمانی.
- ناهن:** ئاسن.
- ناهنک:** بهزم، موسیقا.
- ناهنک گیتی:** بهزمگیتی (مطرب).
- ناھیر:** ناگر، ناھر.
- ناھوو:** ناھی، مامز.
- ناھرمهن:** نههرهمن، ژ دوو واژهیان پیکهاتییه: ناھر + مان، ئانکو «جی + ناگری» پچ مرز پچ شهیتانه.
- ناهیست:** ئارام.
- ناھوزا:** یهزدان، خودی.
- ناھوزایی:** خودایی (ربانی).
- ناهیته:** بهد (سیء).
- ناھیا:** نهوان (هؤلاء).
- ناھال:** نههل، ئارام، نهف وشهیه لشاهنامهیا فردوسی ژ فارسی یا کهفن هاتییه نهسلتی وی (هال)ه، <تهماشای واژهی (هال) ی بکه>. بکوردی دبیتن: فلان پیچهک ناھل بوویه، ئانکو: ئارام بوویه. نههل ژ ناھالی قه هاتییه نه ژ (اھل)ی عهردیی.
- ناھنگ گیتی:** بهزمگیتی (مطرب).
- ناھار:** گلپز (لعاب).
- ناھۆ:** په تا، درم، تۆرته، دهرد، تازار.
- ناھر:** ناھیر.
- ناھیر:** ناگر.
- ناھیر:** نه ندازه، ناگر، عه یار، عه یاره (قیاس).
- ناهییش:** خه بات، ئیش، کار (سعی، کسب).
- ناهی:** په یفا سه سۆرمان و په شیمانی، ژ نائی بی ئاڤیستاییشه هاتییه؛ ناڤ، بزراڤی هندهک شه بهکان.
- ناهی نای:** (۱) ناوازهکی کوردییه، بو سه سورمانه بکار تیت.
- ناهیۆ:** هایهۆ (کلمه استنکار).
- ناپهردان:** ناگردان، قیاسکه.
- ناپۆ:** کات، ژین.
- ناپه:** نه یه، نهفه، بزراڤی هه ورامی دبیتن: یه.
- ناپنده:** نهۆ پیته، دامی دابیت.
- ناپیندار:** باورمه ند، خودان ناپین (متدین).
- ناپین و نۆپین:** چه پ و چه رو حیله بناڤی دینی.
- ناپین:** ری، زئی، رتیازگه، دین.
- ناپینه:** ناوتینه (مرآت).
- ناپین په رست:** دیندار، دین په رست، دین په روهر.
- ناپفت:** ئومید، سوود (نفع، فایده)، ئاڤیستیایی ژئی ناپفت هاتییه.
- ناپاره:** قیاس، کورد بخه له تی دبیتن (عه یاره).
- ناپهۆت:** هه یهۆت، خلاس بوون مه هیته بجۆت ئانکو: ته مامیا هه دوو کانوونان دبیتنی (هه یهۆت) و دبیتن (نه یهۆت). زۆرجار گه له ک سه رما تیدا دژوار دبیت. له و باب و کالیت مه بکوردی دبیتن: «نه یهۆت، خه لاس بوون مه هیته بجۆت - داپین کچ فرۆت، دابدار و لهر خو سوۆت!»
- ناپله مهن:** ره شقیله، ره شوپله، ره شقیله (زرزور).
- ناپهر:** ناگر، بزراڤی هه ورامی "مه وله وی" فه رموویه: «ئیمشه و هه م خه مان وه نه م سه داوه - سه رتا پای ته نم ناپهر وهرداوه».
- ناپینزا:** نهف په یقه ژ دو واژهیان پیکهاتییه: ناپین + زاد، پاشی هاتییه کورت کرن و لیکدان و بوویه ناپینزا ئانکو: زاده بی ناپینی، یان: ناپین + نزا ئانکو دین و دوعا، ژ بهرکو نزا ب رامانا هیقی و پارانه قه هاتییه ته ماشای واژهی (نزا) ی بکه.
- نه:** تپیه که نه گهر لپیشیا واژهی هات دئی لسه ر دوو جورا بیت، خورستی، یان پیته نووس: (۱) خورستی نه سلی نه وه کوژ له شی واژهی بیت و چینابیت بیته فره دان، وهکی: نه ز، نه رزان، نه یوان، نه یینی، نه شکر، نه بدال: (۲) پیته نووس (نه نه سلی) نه وه کوژ له شی واژهی بیت، به لی بفره داناوی مه عنا و مه به سستی ناگۆریت، وهکی: شکفت (نه شکفت)، سپیندار (نه سپیندار)، گهر (نه گهر)، ژمارتن (نه ژمارتن)، شکفه نجه (نه شکفه نجه).
- نه ئیتره:** مام وه ستایی دانیشگای.
- نه ئۆجنگه:** بلندترین، عه ربه کاری بوویه بو (اوج) ی (ناویستا).

- ئەنئۆرەنت:** ئەلۋەند، ئاقى چىياپەكى ئىرانىيە.
- ئەنئۆرە تۆچە:** رۆن كرن.
- ئەنئۆر سېرە:** سىپارتىن، راسپاردن (ئاويستا).
- ئەنئۆر يىش:** بىر رىش.
- ئەنئەشما:** خەشم، كىن (حقەد).
- ئەنئەش:** ئىش، كار (ئاويستا).
- ئە:** ئەگەر لىسەرى كارى بىت و ژ لەشى وازەى نەبىت بۆ (استقبالىن) تىت، وەكى: ئەكەم، ئەبەم، ئەخۆم، ئەرۆم، ئەنۋوسم.
- ئەبدال:** پۆرى نىر، دەرويش، بەلەنگاز.
- ئەبەرە:** ھاوردن، ئاوردن، ئىنان.
- ئەبلەق:** چاقرەق.
- ئەبەرۆ:** برۆ، ئاقىستاينى ژى (برۆ) ھاتىيە.
- ئەبلە تراش:** شىت، ئەسلى وى «ئەبلە + تراش».
- ئەبىرەش:** ژنا كىم شىر.
- ئەبلە مەزىج:** زىدەرەوى (اسراف).
- ئەبىزىم:** زىرپى پاك و ساف، عەرەبكارى بوويە.
- ئەبىزىم:** ئابزۆنە، ئاقزۆنە.
- ئەبان:** ئابان، ھەيشا ھەشتى ئىرانىيە، ئاقى فرىشتەيا ئاسنىيە.
- ئەبىيۆن:** عەرەبكارى بوويە، بۆ (افىيۆن).
- ئەپەكۆرە:** ئاقىشتىن. دو وازەنە: «ئەپە + كۆرە».
- ئەپە غۆرە:** ئاقىشتىن. دو وازەنە: «ئەپە + غۆرە».
- ئەپە نايۆ:** ئابالىغ، نەگەشتى.
- ئەپە:** ئاڧ.
- ئەپەرتر:** زۆرتىر.
- ئەپراغ:** ئەپراغ، دۆلمە، رەنگە توركى بىت ھەرۋەسا بە يونانىيى (ئەپراغ).
- ئەپراغ:** ئىپراغ، دۆلمە.
- ئەتك:** ھەتك، فەيت (سمعه).
- ئەتك لىبىرن:** ھەيا لىبىرن، فەيتىكرن، شەرمەزاركرن.
- ئەتك بەر:** بى شەرم (ھتاك)، كوردكارى بوويە (ع،ك).
- ئەتۆزان:** زەردەشتى.
- ئەتەشە:** جۆرە گورپاتىيەكە تووشى پەزى دىبىت.
- ئەترەش:** فرىشتەيى زىرەقانى ئاقىيە، زەراف، زەندەق.
- ئەترەش پەقىن:** زراف بزدىيان، زەندەق چوون.
- ئەترەش چوون:** زراف رۇيان، بزدىيان، زەندەق چوون.
- ئەتۆ:** تۆ.
- ئەترنج:** ترنج، عەرەبكارى بوويە بۆ (اترنج).
- ئەترۆش:** ئەترەش، فرىشتەيى زىرەقانى ئاڧ و ئاگرىيە، ئاقى شارهكى كەقنى كوردانە ل پارىزگەھا دھۆكى كوردستانا عىراقى، ھەتا ۱۹۷۵ ھەر ئاڧا بوو، بەعسىيان ويران كر، ئەترەش و ئەترۆش ب مەعنا زەراف و زەندەق و ورەى و جەسارەتتى ژى تىن.
- ئەخرەب:** دووېشك، رەنگە عەرەبى بىت.
- ئەخترەمە:** شەكەستى، دىل، ئەسىر، خەتيرە، دەوائى تالانى (ذليل).
- ئەختەر:** ئەستىرە، بەخت، ئالا، فرىشتەيى وەكىلى عەردى (طالع).
- ئەختەرستان:** كىتپەكە د ئەحكامىت ئىستىران.
- ئەختەر سۆتى:** ئەستىرە سۆتى، بى (طالع)، بەدبەخت.
- ئەختەر ژمىر:** ئەستىرە ناس.
- ئەختەرى كاويان:** ئالايى فرىدونى، ئەوى كو كاوى بلند كر بو بۆ شۆرشى دژى (ضحاك) ى. ئەو ئالا پارچە كەڧلەك بو دىبىژنى ئەختەرى كاويان، يان درەڧشى كاويان.
- ئەختە كرن:** خەساندن.
- ئەختە:** ئىختە، بارگىر (كديش).
- ئەخگەر:** ناگر.
- ئەخشال:** قاپ و قاچاخىت ئاڧ مالى (اثاث البيت التافهة).
- ئەخلەدان:** مار وەكى خۆ گەرى گەرى دكەت دىبىژنى: ئەخلەدان، ئەخلەداى (تكعوك الحية).
- ئەخيار:** نەمەست (ضد السكر).
- ئەخم كرن:** روى ترش كرن.
- ئەخلەخ:** ئىكەك، زوخمە، سوخمە (صدريه).
- ئەدى:** ئىدى (اجل).
- ئەددى:** ژ بەرچە «ئەددى تۆ بۆ ناخوونى؟».
- ئەدا:** دايك، رەفتار، رەوشت، ئەخلاق.
- ئەدىنە:** ئادىنە، ئەينى، ھەينى (يوم الجمعة).
- ئەداپايا:** كولىكەكە وەكى دەستى مرۆڧى پەنجەدارە.
- ئەردەشىر:** پاشايەكى ساسانىيە؛ ئەڧ ناقە پىك ھاتىيە ژ دو واڧا (ئەرد+شىر) مانا شىررى دروست ئان راست.
- ئەرژەنگ:** وپنەنامەى مانى، و پالەوانەكى تورانىيە كو بدەستى (توسى) ھاتە كوشتى، و ئاقى دىوەكىيە كو د مازندران

نەرزەش: قىممەت، بەھا، عەربەبكارى بووئە بۆ (نەرش).
نەرفاز: ئەفراز.
نەرتەپاتە: پاسەفانى عەردى، ل ئولا زەردەشتى.
نەرتە: ئاويتا، راست (حقيقت).
نەرشات: ژمارە هەشتى (۸۰).
نەرشەكە: نەرشەك، رەشك، رەشك، رەشك، رەشك (حسد). رەنگە
 واژەى زك رەش ژ رەھىت «رەشك» ئى ھاتىبىتە تراشين،
 وەكى دىبىژن زك رەش، ئانكوو (حسود).
نەرتنە: نىف گەز (باع).
نەرارات: زنجىرە چىيايىت ژۆرى يىن كوردستانى يە.
نەرەوودە: تاقي كرى، جەرياندى.
نەرك: رەنج، نەركە، وەزىفە (تعب).
نەركدار: رەنجبەر، نەركەدار، زەحمەتكىش.
نەرەقچىن: كولاقي ژ دەزى يىن سپى تىتە درستكرن (ع،ك).
نەرى: بەلى؟، ناي؟ (نعم، اجل).
نەرەپەستە: پالپالانى، قەرە پەستۆكانى، قەرە پەستۆك.
نەرەبەستە: بەسلەمە، دابەستى، ئەو حەيوانە كو ب خودان كەن
 ھەتا قەلەو دىبىت و پاشى سەرى وى بىرن و بكنە قەلى.
نەرەقگىر: ئارەقگىر، ئەو تىشتى ئارەقا لەشى دكىشتە خو.
نەرس: رۆندك، فرمىسك.
نەرمۆن: عرىۆن، معامەلە بەكە ھەندەك مالى ئىكەم جار ددەنە
 فرۆشبارى.
نەرموزد: ئەھۆرا مەزدا، يەزدانى گەورە.
نەرنە: ئەگەر نە.
نەرەند: (۱) تاقي كردن، ئەزمون (۲) ئارەزوو، جادوو، (۳)،
 (شرط العرب) روبراى دجلە.
نەرەندروو: روبراى نەرەندى (دجلەى) رىبارەكە ژ لىك دانا
 ھەرسى رىبازىن (دجلە و فرات و كارون) ل باشورى
 عىراقى چى دىبىت و دىبىژنى (شط العرب).
نەرج: وەرچ، مەزنانى.
نەرج مەند: بزرگوار، واژەيى نەرجى ئاقىستىبە د كوردىدا تەحوبر
 بووئە (وەرچ) ى و عەربەبكارىژى بووئە بۆ (نەرش) ى ب
 مەعنا بەھايە.
نەرنان: دانان.
نەرنە: دانە.
نەز: من (انا): «نەزم زەردەشت، دۆستى ئاھۆرا مەزدا»

لگەل رۆستەمى دەرگىر بوو بوو و رۆستەمى ئەو كوشت.
 "جىزىرى" فەرمووبە: «بسىماقى بزىراقى تو رۆژى نەخشەكى
 باقى - كو دا نەزەنگ ژ وى ناقي لىبەر روژى نەبت
 پەردە».
نەرد: (۱) ناقي فرىشتە بەكە وەكىلى سەرمالى يە لدىنى
 زەردەشتىدا؛ (۲) زەمىن، ھىز، تەندىستى، توانايى.
نەر: ئەگەر (آن، آذ).
نەرىزە: باوھىن.
نەرىزە لىكرن: باوھىن لىكرن.
نەرز: سوود، مفا (نفع، ارزش).
نەرزان: كىم بەھا (رخىص).
نەرزانى: كىم بەھايى (رخص).
نەرزان بايى: نەرزان بەھايى.
نەرزىن: گارسى زەرە، نەرزىنك، ژ (زەنخ) ھاتى يە.
نەرامەند: خەمبار، خەمگىن.
نەرخە: ھارىكەر، پىشتەگىر، رەنگە ژ رەكەخى عىبرى كو ب
 مەعنا ئىستىراكىبە ھاتىبىت (نصير). نەرخەوان: نەركەوان،
 نەرخەوان (ارجوان).
 نەرخەوانى: نەركەوانى، نەرخەوانى.
نەرزى: جورەكى ھۆيرانە.
نەرا: بۆچى؟
نەرە: مشار (منشار). بارا بتر كورد نەرى بكار دىبەن، چكو
 مشار عەربىبە و كوردكارى بووئە ژ منشارىقە ھاتىبە. رەنگە
 نەرە وشەيەكى موشتەرەك مابەينا كوردى و فارسى يى بىت.
نەرشەك: چاڭ تارى، حەسوود، بەخىل.
نەرغەوان: ژ نەركەوانى عەربەبكارى بووئە، بۆ نەرجەوان و
 نەرغەوانى، ئەمژى ھەر عەربەبكارى بەكەى بكار دىبەن و
 دىبىژىن: (ارغوان). "جىزىرى" ھەر وەكەرىبە كو فەرمووبە:
 «خوون و زۆخ جو جۆرەوان تى - وەك عەقىق و نەرغەوان
 تى / لى ژ دەست سەلوا جەوان تى - ئەو شەپالا شەنگ و
 شوخ».
نەرد بەھەشت: ناقي ھەيڤا دوويى ئىرانىبە. ناقي فرىشتەكە د
 ئايىنى زەردەشتىدا و ئىناقىستايى نەردوھەشت ھاتىبە.
 نەردبەھەشت ناقي رۆژا سىبى يە لەھمى ھەيڤىت ھەتاقى يە
 (ئىرانى). ناقي جەژنا نەردى بەھەشتە گانە كو دكەڤىتە
 رۆژا سى يى ھەيڤا نەرد بەھەشتىدا كو زەردەشتى ھەر سال
 وى جەژنى بەرپا دكەن. ھەيڤا دووھىنى بەھارى.

دوشمەنى ئەھرىمەن» "ئاقىستا"؛ «ئەگەر ئەزم ھەلدە بەزم»
 "پەند". جىتفاقەت كەلەك كەڭەپ بەرى كارى تىنەپەرت تىت
 - چ كارى رابردو چ نوکە چ ئايندە بيت- بەلى داخلى
 كارى رابردووى تىپەرت ناپىت مەگەر بىتە (بەركار)، ۋەكى:
 ۋى ئەز دىتوم، ۋى ئەز دىتم.
ئەز نەشىم: ئەز ناتوانم. لئاقىستايدا (ئەندىشىم) ھاتىبە.
ئازا: ئازاد، سەربەست.
ئازاد: نەجىب، ئازا، زىرەك، دلپىر، (حر). ئەف واژەبە
 لئاقىستايدا (ئازاتە) ھاتىبە ئانكو ئازاد، نەجىب.
ئازادەكان: چىنەكەي بلندو سوارچاكان بوون ل سەردەمى
 ساسانىيان.
ئەزىنەنى: ئەزىندە (مخلصك).
ئەزمون: تاقي، ژ رىشەبى ئازمايشى ھاتىبە (امتحان).
ئەزەخ: ئاقى گوندەكى بە لكورداستانا عىراقى - دھۆك. لئقىرە
 ھەژى گۆتتى يە گەلەك گوند ل رۆژائاقاي كوردستانى ھەنە
 دووماھىيا وان تىپا (خ) ھەبە، ئەو ژبەر شىرىنيا ئاقى
 ئەخنوخى (نوحى) يە ئەو گوند ژى ئەقەنە: ئەزەخ، ھەزەخ،
 ھەرزەخ، پەرخ، بابوخ - باباوخكى، زاخ (زاخۆ)، شەرنەخ
 - شەرنەخى، شندوخ - شندوخا؛ ئەف واژانە ژ رىشەى
 ئارامىنە.
ئەزمان: (لسان)، ئەزمان ژ (زبان) ى كوردىترە و زمان ژ
 ھەردووان سڭكتەرە.
ئەزمانگا: گىياھكە.
ئەزمانرەش: ئەزمان پىس (فاحش).
ئەزمان تىژ: زمان درىژ (حاد اللسان).
ئەزمان درىژ: بى توره، ئەزمان پىس (طويل اللسان).
ئەزاتە: تىشتى مى بى ئەزاي. (ستەور: قسر، ئەزاي).
ئەزافە: گلىش، عەزافە.
ئەزقېن: ئالۆيون، تىكرامان، ھەزقېن.
ئەزمار: ژمارە، ئەزمارە، شمارە.
ئەزمارەخواز: ژمىريار، ژمىركار.
ئەزمارتن: (ھەزمارتن).
ئەزماركەر: ژمارەكەر، ژمىريار.
ئەزمارتى: ھاتىبە ھەزمارتن (معدود).
ئەزدەر: ئەزديھا، ئەزدەھاك، جورە موشەكەكە ل ژىر ئاقى بكار
 تىت دژى دژمنى.

ئەزئۆ: لئاقىستايدا (ژەنو) ھاتىبە، چۆك.
ئەزئەفاتن: ئەزئەوتن.
ئەزئەوتن: بىستان، گوھ لى بون.
ئەزكەفت: ئەشكەوت، ئشكەوت، شكەفت.
ئەزى: مارى مەزن، جورە مارەكەي سۆرى شكفتايە.
ئەزى: بناغا ۋى: «ئەز ژى» يە، منىش.
ئەزىر: ژىر، زىرەك، فاما، تىگەشتى.
ئەزەخ: ئەزەخ، بالوولك (نوء لول).
ئەزى: گولپىو.
ئەزئەوين: گولپىوون.
ئەس: ئەز، بگۆرىنا (ز) ب (س) چكو ئەف جورە گۆرىنە د
 كوردىدا ژۆر بكارتنى.
ئەسپ: ھەسپ، ھەسپ، ئەسب، بەلى ھەسپ بكارتر و
 كوردىترە. ھەسپ گەلەك ئاق و سىفەت د كوردى و فارسىدا
 ھەنە: بارە، بارەگى (ھەسپى بارى)، بالاد، بالادە (ھەسپى
 توندرۆ)، پۆزە (ھەسپى نىلە)، تۆسن (ھەسپى سەركىش)،
 جەردە (ھەسپى دورەگ، ئەختە)، چەرمە (ھەسپى سىپى)،
 خنگ (ھەسپى باز)، دىزە (ھەسپى رەش، يان
 خاكستەرى)، سەمەند (رەنگ زەر)، توند (توندرۆ)، يەك
 ران.
ئەسپازى: قوشمە و چرىدانى بەھسپان.
ئەسپەرە: سقى، كەپەك، پۆستى گەنى و دەخلى، كاپەك.
ئەسپول: ئەسپل.
ئەسپل: سىپل، خاش، خالخالك (طحال).
ئەسپون: چۆغان، تىسو، «تىسوو كوردىترە».
ئەستونى: عامودى.
ئەسپەرە: مەترەكە، دارەكى كو دكەنە سەر دەستكى پىمەرى و
 پى خۆ دداننە سەردا.
ئەستەپىتر: بىترە ئەزاتە.
ئەسپارتن: ئەسپاردن.
ئەسپاردن: راسپارتن (توصيه).
ئەسپىندار: سىپىندار (سپەھىدار).
ئەسرىن: رۆندك، فرمىسك.
ئەسپايى: دەربەگ يان جىگرى دەربەگى.
ئەسپىناخ: ئەسپەناخ، ئسفاخ (اسفیناج).
ئەسپى: گىباندارە ۋەكى كىچى (قمل).

- ئەسپيئون:** جەنن ئەسپى زور تېدا بن.
- ئەسپەند:** ئىسپەند، ئىسپەند، ھەيقەكا ئىرانىيە (شباط).
- ئەسپا:** ماھىن، ئەسپ بۆ ئىيرى و ئەسپا بۆ مى لئاقىستاي بكار ھاتىبە.
- ئەستىرەكارى:** فال گرتن، رەمل لېدان.
- ئەسپە:** ويسپا، قىسپا، قىسفا (ھەسپ).
- ئەستىرلىك:** سترک، شىراز.
- ئەستوو:** ئەستۆ، سوکر.
- ئەستوور:** ستوور، برىتتە ژ ستەمكارى (غلیظ).
- ئەستوورى:** برىتتە ژ خورت و قەوى (غلظە).
- ئەستەنگ:** ستىنگ، زەمبور، ژ بنەمالا زركىتتکايە.
- ئەستەرە:** گوزان، گوزان (موس الحلاقە).
- ئەستەر:** ھەستەر، ھىستەر، بىبەر؛ ئەستەر، ئان ھىستەر پىتک ھاتىبە ژ دو بەشان (1) پىتا نەرىيە (ناقىيە) (ستر) نژاد، بەر، طوف (ذرىبە) (بغل).
- ئەستىرى:** ئستىرى، درک، سترىک (شوک).
- ئەستىرک:** جەھکە ژ قورپى يان ب دارا درست دکەن بو پاراستنا ئازوقەى.
- ئەستوون:** عامود، ئستىن.
- ئەستىرۆک:** جانەوەرەكى بالدارە بشەقنى رۆناھى ددەت، ھندەک دىبىژنى «ئىستىر، ئىستىرۆک»، ژ خانەوادى كىزانە.
- ئەستىشک:** كەفگىر.
- ئەسکل:** پەل، پەنگر، پەرەنگ (جمر، جمەرە).
- ئەسکور:** ھەسکوو، ھسکو (مفرقە).
- ئەستوورگ:** ستوورگ، مەزن، بکەلەخ، بقەلافەت، بتىن (قوى). ئەف واژەبە د کورىدا کز و لاواز بووبە ھەتا نىزىكى مرنى بووبە مەگەر د زاراقى کرمانجىا ژىرىدا بەو مەعنايە، بۆ نەوعە نانەكى بكار تىت دىبىژنى «ئەستوورگە» کو بکرمانجىا ژۆرى دىبىژنى «دۆرک»، بفارسى دىبىژنى «سترگ» ستىرکار ژى ھاتىبە.
- ئەستوورگە:** دۆرک، ناننى سىلن، بزراقى بادىنانى ب (الف) و بى. (الف) تىت وەكى سىپىندار و ئەسپىندار، وستوون و ئەستوون، سىپارتن و ئەسپارتن، ستورکە و ئەستورکە، ستوورگ و ئەستوورگ، ستى و ئەستى، ستىرە و ئەستىرە ...
- ئەستى:** ئستە، ئاسنەكە ل بەرى ددەن و چرىسكا دھاقيژىت (مقدمە).
- ئەستار:** بە تەنن جلكان.
- ئەستىرەشناس:** ئەستىرەناس، خىبزان، خىقزان.
- ئەستوندەك:** ئەستونگ، ستىون، ستون.
- ئەستوران:** داڧا ستوور، رىس ستوور.
- ئەستورايى:** ئەستوورى: «ھەمى تشت بزراقى دبزدىت تەننى مرۆڧ لئەستوورى» "پەند".
- ئەستىل:** قولە تىن، برک (حوض).
- ئەستىوك:** ئەو ئاسنە كو ھەقىرى پىن تىكشە ددەن.
- ئەستىف:** ئەستىبو، ئەو خاكە ناسەيە كو خولى بىن پىن دەردكەن (مساه النار).
- ئەسكەناس:** پارەو دراڧنى كاغەزى.
- ئەسكەنە:** ئالاقەكە بو تراشېن و كولانا دارا.
- ئەسان:** سانايى، ساناهى.
- ئەسكەلە:** ئىسكەلە (محطە) «رەنگە كوردى نەبىت».
- ئەش:** جىناڧقە كول پاشى كەلىمەى تىت و مەعنا غائىبى دگەھىنىت: وتردەش، بەردەش، كەردەش، واتەش، يانەش، كورەش، گەدەش.
- ئەشكەلە:** باوەش.
- ئەشك:** رۆندك، فرمىسك.
- ئەشكەفت:** شكەفت، شكەوت، ئەشكەوت.
- ئەشكەنجە:** ئازار (عذاب).
- ئەشكەنجەكەر:** ئازارکەر، مەردوم ئازار.
- ئەشكەنجەچى:** ئازارکەر، مەردوم ئازار.
- ئەشپىش:** ئەسپى.
- ئەشپىشۆ:** مرۆڧنى پىر سىپى، سىپىھۆ.
- ئەشكرا:** بەلى (واضح)، لئاقىستا «ئەشكەرە» ھاتىبە، ئاشكرا.
- ئەشكرابى:** دىبارى (وضوح).
- ئەشكرابوون:** دىباربوون، بەلى بوون.
- ئەشكراکەر:** دىبارکەر.
- ئەشكراركن:** دىباركن.
- ئەشقمە:** عوورگش، عورگ لگەل عوورگشى، شكەمبە.
- ئەشكىل:** قىد، بەند.
- ئەشپىل:** ھىلكەى ماسيان.
- ئەشتوور:** حىشتر.
- ئەشتووران:** حىشترەڧان.
- ئەشتووردار:** خودان حىشتر.

ئەشەرە فى: دراقەكى خۆشبازار بوول ئىيرانى سەردەمى (ملک اشرفى قاجارى).
ئەشى: دىبىت (مىکن).
ئەشكبار: بگريان، ب رۆندک و فرمىسک (باک).
ئەشکرئ: رۆندک بارىن (سکب الدموع).
ئەشکانى: ژ مېرەکا پاشايىت ئىيرانى بوو.
ئەشکاوهر: رۆندک چىکەر (مسيل الدموع).
ئەشا: يەقە، ئەزەلى، حەتا حەتايى.
ئەفيارى: نەى مەست (ضد السكر).
ئەفام: وام، دەين، قەر.
ئەفراز: بلند، بەرز (علو، اعلا).
ئەفسانە: چىرۆک، سەرھاتى (قصه، حکايه).
ئەفسانەپيژ: چىرۆکپيژ.
ئەفسانەکەر: فيلباز (مشعوذ).
ئەفسان: ھەسان.
ئەفسار: ھەفسار، ھەوسار، بەلى ئەفسار کوردبىترە چکو نىزىکتى (ئەئىسوى سار) ئاقىستايە (Eîwîsar) کو مەعنا ئەفسارىيە.
ئەفسوس: مخابن، خەم، خەفەت، عەرەبکارى بوويە بو (اسف).
ئەفسوون: حيله، فيتل، پسپسا جادووکەرى.
ئەفسوونباز: جادوگەر، ئەفسوونکەر (ساحر).
ئەفشار: عەشیرەتەكى کوردبىيە «نادرشاه» ژ وانە.
ئەفروز: دورئىخستى، دەرکرى، چماندى.
ئەفسوونکەرى: کارى جادووى، فيتل بازى.
ئەفيهان: ئاقى ئامازەدان بو نىزىکە.
ئەفيهانى: ئاقى ئامازەدان بو کۆمەليە.
ئەفسەر: پلەيەکە د ئاق لەشکەر و دەزگەھىت پوکيتى.
ئەفرىنگان: ئەو جىيە ل نىقەکا بەھەشت و جەھنەمى، قورئان دىبىتتى (اعراف)، ئاقىستايى يە.
ئەفھ: ئەقە، ئەمە، ئەو ئەشەرەت بو نىزىکە.
ئەقە: ئەقە، ئەمە، ئەو ئەشەرەتتى پىچەک دوورتەرە.
ئەقانا: ئەقانا، ئەمانە، ئەو، (پىچەک دوورتەرە).
ئەق: ئەقە، ئەمە.
ئەقراز: ئەوراز، ھوراز.
ئەقرازی: ئەورازى، ھورازى: «ھەر ئەقرازی يەک نشىقى يەک

ل دوو تىت» «پەند»: «مىرىشک مىرىشکە دەمى ئاقى ئەدخۆت تەماشاي ئەقرازی يە دكەت!» «پەند» بو سەحوويەتتى ژى بکنايەت بکارتىت.
ئەقەت: ئەقە، ئەو دەتە.
ئەقین: ئەوین، قىيان (حب).
ئەقینى: ئەوینى، دلدارى، خۆشەويستى.
ئەقیندار: دلدار، عاشق.
ئەقیندارى: دلدارى، خۆشەويستى.
ئەقپهانى: ئەقپهانى، ئىشارەتا دووربىيە.
ئەقپت ھەنى: ئەقپهانى، ئىشارەتا دووربىيە بو کۆمەلى.
ئەقشېن: ھەقشېن، ھەسکبونا شىرى مەر و مالاتى ژبەر نەخۆشى يەكى، ھەروسا فەرماندەكى «معتصم» بوويە.
ئەقشى: ھەسکبو و (بزىت مە ھە ژ بەارتىقە ئەقشېن و نزانم چەلا بو).
ئەقنىقان: دلدارى شەيدا.
ئەقكىنک: ھەقكىنک.
ئەقىستا: ئاقىستا، پەرتووکا زەردەشتى (بنيترە ئاويستا).
ئەقجەم: ئەجگەم، پىتل، شەپۆل.
ئەقروژ: ئەقروژ، عەقروژ (دبوژ).
ئەک: دەك، ئەق وازەيە دكەقىتە بەرى رستەيى نەرىنى: «ئەك ملت بشكىت!»: ئەکو نەمىنى! ئەکو مالانە خرابىت! ئەکو خىرى ژ خۆ نەبىنى، ھلاک بى!
ئەكژ: مەقژى ئاقمل و پشتيان.
ئەکنجى: ئاکنجى، خۆجى، نىشستەجى: ئەق پەيىقە گەلەکا كەقنە چنكە ئاقى سومەريا ھاتىيە ki-en-ge ھەر وەسا ئاقى كەنعانىا ھاتىيە (کنجو) ئەق ئاکنجىا كوردى پەيوەندى ب قانا ھەيە وە ديار ددەت كو سومەرى ئو كەنعانى ژ رەگەزى نارى بوويىنە..
ئەكە: ئەق وازەيە لزمانى كوردىدا زۆر بکارتىت ب مەعنا لەكە ھاتىيە، ئەكە، گەر، ھەگەر، لەكە يە. لئاقىستايىدا ب مەعنا عەيب (كىماسى)، (زىان) ھاتىيە. (ئەق دەوارە ھىچ ئەكە تىيدا نىنە) يان ھىچ ئەكەرەك يان ھەكەرەك تى نىنە يان ھىچ ئەكەرەك تىيدا نىيە يان ھىچ ھەگەرەك تىيدا نىنە. ئەقە ھەمى دچنە سەر رىشەيى ئاقىستايى.
ئەگەر: ھەگەر، ھەگە، ئەگە، گەر، ھەر، وەر. گە: ئەگە تىت ب مەعنا لەگەل ھندى ھۆ، سەبەب تىت و سەرەپاى ئەمەژى.

نه‌گينا: سه‌كو، نه‌خۆ، نه‌كو (حرف الربط وإلا).

نه‌گره: ئينگره، ئيره، قيره، هيره، هر، فر.

نه‌گريجه: بسك و په‌رجه‌م (زلوف، اطرار). «نهم په‌رجه‌م و نه‌گريجه ههمى دوشمه‌نى ديين - نهم زلف و رووه‌ت ئافه‌تى سه‌ر روويى زهمين».

نه‌لف: تيبه‌كه ژ تيبه‌ت چه‌په‌په كوردى. نه‌لف د زمانى كورديدا لسه‌ر سه‌ دۆخان (حاله) تيبه‌ت: ل سه‌رته‌تا، ل دووماهى، ل نيغه‌ك. نه‌لفى نه‌ولى واژه‌ى لسه‌ر سه‌ دۆخان تيبه‌ت (اصلى، وصى، زنده). (اصلى) نه‌وه كو فرهدانا وئ ب چ ره‌نگان چيناييت وه‌كى: ئامانا، ئاگر، ئاف، ئاو، ئامانج، ئاپۆ، ئابۆر، ئارى؛ (وصلى) نه‌وه كو فرهدانا وئ چيدببیت و (معنى) پين ناهيته‌ گۆزين وه‌كى: نه‌گهر. (الفى) زنده نه‌وه كوژ واژه‌به فرهدانا وئ چينيه، وه‌كى: نه‌تۆ، نه‌من. (نه‌لفى) لنيغه‌كا واژه‌ى نه‌وژى دوو جوژه نه‌لفن: نه‌لفى په‌په‌وستى (ربط) دوو واژان پيگه‌ه، وه‌كى: به‌رامبه‌ر، سه‌رانسه‌ر، سه‌راپا. نه‌لفى دووماهيا په‌بىقى ههمى دهم (اصليه) و فرهدانا وئ ب چ ره‌نگا ناييت وه‌كى: زانا، بينا، توانا، غارا، خۆرا، قيجا، نه‌قجا.

نه‌لف و بئ: ئافه‌كه بكورتى تيبه‌ت بكارئيينان و مراز پين ههمى تيبه‌ت چه‌په‌په نه.

نه‌لها: كه‌ل كه‌له (غضروف).

نه‌لغه: قه‌يد، به‌ند.

نه‌له‌په‌ر: دوورو، زه‌رقى باز، فيلباز.

نه‌لقاويز: خزيموكا ده‌رگه‌ى يا حه‌لقه‌به‌كى ئاسنيه لپشتا ده‌رگه‌ى قايم دكه‌ن، ل سيداره دان.

نه‌لقه‌ويز: نه‌لقه‌ويز ژى هاتيه‌ گوتن، ههر يه‌ك مه‌به‌سته.

نه‌لقه‌دان: مار دهمى خو دكه‌ته گه‌رئ گه‌رئ (تكموك).

نه‌لقه‌مچى: نه‌وعه زنجيره‌كى زيرى به‌ ژ چه‌ك و خشليت ژنان.

نه‌للو: هه‌لووژه.

نه‌لماس: به‌رده‌كه ئافى وى (ماس)ه و ژۆر ب نرخ و به‌په‌يه.

نه‌لك: شه‌وه.

نه‌لماستراش: ئيستكانى په‌راسوو په‌راسوويه.

نه‌لوجه‌و: هه‌لووژه، نه‌لووژه.

نه‌لوئ: واژه‌به‌كى هه‌وراميه‌و شه‌به‌كيه. چاووگى وئ لوان، رانه‌برديئ وئ (مه‌لۆ) يه و ب مه‌عنا چيدببیت، و ده‌ست دده‌ت ژى هاتيه. (بوئ نه‌لوئ: نه‌روا، بوئ چيدببیت).

نه‌لبورز: چيايه‌كه ل ئيرانى راهنداڤى ته‌رانى يه.

نه‌لۆ جه‌لۆ: عه‌لۆجه‌لۆ، لات و لووت، كنايه‌ته ژ مروقى بئ نه‌سل و ريشه.

نه‌ليا: بوريا، خوژى، خوژگه.

نه‌للو: حولى ره‌شك.

نه‌له‌ۆ: هه‌لۆ (عقاب).

نه‌لبيزه: نه‌رپيز، باوه‌شپين، باوه‌شپينكرن.

نه‌له‌مسووت: ئافى چيايه‌كه، بلندترين كوئى چياى و ئاف قه‌لايه‌كى ميژوويى به‌كو (حسن الصباح) سه‌روكى ئيسماعيليان تيدا بوويه، وه‌لاتى ئيرانى.

نه‌لوار: باهوو.

نه‌لكاو: نه‌لكاى، لكاو.

نه‌لكاى: پيغه‌ماى، پيغه‌نووسياى، پيغه‌چه‌سپياى، پيغه‌ داوژاى.

نه‌لله‌ه: ده‌بيت (الا).

نه‌مشاسپه‌ندان: نه‌مشاسپه‌ندان بۆ ده‌سته‌به‌كه ژ فريشتا د ئاقيستاييدا هاتيه‌ كو نه‌ژمارا وان شه‌شن: ۱) به‌همه‌ن (مه‌نيس پاك); ۲) نه‌ردى به‌هه‌شت (چيسترين راستى); ۳) شه‌هريوه‌ر; ۴) نه‌سفه‌ند، نه‌رمى (تواضع); ۵) خوردا (پاكي، كه‌مال); ۶) نه‌مرداد (نه‌مر). نه‌قه مه‌لانيكه‌تيت ئاهورامه‌زداى نه‌ نه‌مشاسپه‌ندان ئانكو پاكيت نه‌مر (الخالدون المقدسون) و نه‌هورا مه‌زدا (خودئ) لسه‌رسه‌رئ وانه و فه‌رمانا دده‌ته وان، نه‌قجا لگه‌ل نه‌هورا مه‌زداى دبنه (۷): ۱) نه‌هورا مه‌زدا; ۲) به‌همه‌ن; ۳) نه‌ردى به‌هه‌شت; ۴) شه‌هريوه‌ر; ۵) نه‌سفه‌ند; ۶) خوردا; ۷) نه‌مرداد. نه‌ث په‌يشه ژ چار واژه‌يان پيگه‌تتبه: ۱- نه: نه; ۲- مش: مرن; ۳- سپه‌نت: مقدس; ۴- ئات نه‌مرازئ كويه مه‌عنا ب تيكرايى: نه‌مرتت پاك (الخالدون المقدسون). تشكيله‌به‌كى هه‌فتانه نك ئيزيديان هه‌يه نه‌و ژى بريتى به‌ ژ هه‌فت شاپليته‌يان دكه‌نه ئاف ئامانه‌كى پرى دونئ زه‌يتى هه‌ر هه‌فت شاپليته‌يان لسه‌فه‌كا ديار هه‌لدگيرسيئن هه‌تا سپيئى، هه‌ده‌ك ئاهه‌نگ و مه‌راسميت قئ تشكيله‌يه، ئشاره‌ته بال نه‌مشاسپه‌ندانيقه. ئيزدى ديئژنه قئ مه‌راسمى چقلتوو.

نه‌مرداد: نه‌مر، ئافى فريشته‌به‌كه لئاف ريزا نه‌مشاسپه‌ندان. ئافى هه‌يشا پينجئ ئيرانيه. به‌رپرسياره ژ كارو كردارئ مرۆقانه د زستانيدا، ئافه بۆ رۆژا سيبه‌م له‌هر دواژه هه‌يقت هه‌تافى بيت ئيرانى.

ئەم: ئېمە، جېناقە بۆكەسى يەكەم كۆم.
ئەمە: ئېسىمى ئېشارەيە بۆكەسى نېزىك.
ئەمانە: ئېسىمى ئېشارەيە بۆكەسى نېزىك، ئەقانە.
ئەمىر: ئەقرو، ئېرۆ، ئەورۆ.
ئەمجا: ئەوجا، ئەوجىيە، ئەقجا.
ئەمشەو: ئېمشەو، ئېشەش، ئەش شەقە.
ئەمەك: وەفا، سۆز، ماخوئ.
ئەمەكدار: ب وەفا، وەفادار.
ئەمبار: بېنەر ئامبار.
ئەمبار: كۆگا، غەمبار، غەربكارى بوويە بۆ (غەمبارى).
ئەمیان: كېسىمى دراڧى، ھەمیان.
ئەمىرۆد: ھەمى، غەربكارى بوويە بۆ (غەمبارى).
ئەمەك كېشان: وەفا راگرتن، رەنج كېشان.
ئەمىرۆستەويلە: ئەنگىرۆستەويلە، گوستىل.
ئەمەككەرام: بى وەفا.
ئەنگىرۆشتما: ھەلبۇرتى، تېل بۇزار.
ئەنگىرۆچك: ھۆچك، ھەنگىرۆچك، قىچك.
ئەنى: ناوچا (جېھە).
ئەندازە: مىقدار، قىياس.
ئەنداز: ئەگەر ئەف واژە بدووماھيا ئامرازەكېتقە چەسپىادىيەتە بىكەر وەكى: تىرئەنداز: تىرھاروئىژ، ئەندام: بۆ ھەر ئەندامەكى ئادەمىزاد و بېجگەكى ئادەمىزاد ئى بكار تېت. ب مەعنا ئەندامىت ئەنجوومەنان ئى بكار تېت.
ئەنار: ھنار، ھەنار.
ئەنارى: ھنارى، ھەنارى.
ئەنجام: پاشەرۆژ، دېماھىك، ئاكام.
ئەنجامدان: جى بەجى كرن.
ئەندازىار: ئەندازكەر (مەھندس).
ئەندازە گرتن: گرتنا ئەندازەيى.
ئەندامان: كومىرىيا (ئەندام).
ئەندىشە: ھزر، ئەنېشە، خەيال.
ئەندىشمەند: ھزرەوەر (مفكر).
ئەندىشىار: ئەندىشمەند، خودان ھزر.
ئەنېر: ھەلاشنى سەرشەقلە و كارىتەي.
ئەنگەدان: ھاتىيە غەربكارى كرن و بوويە (انجىدان) گىياھەكى پزىشكىيە ھەندەك دېئىزنى (ھەنگەدان).
ئەنگىرۆتكە: گشتك، گىندە، گرگ، گرگا ھەقېرى.
ئەنېسۆن: بەرزەك، كتاف (حرمىل).
ئەنوشەرەوان: پاشايەكى ساسانى بوو كورئ قوبادىيە. واژا ئەنوشىرەوان يان ئەنوشەرەوان برامانا نەمر (خالد) ئەن=پېتى نەرىيە + ئەنوشە= مرن.
ئەنگوست: ئەنگوس، ئەنگوش، تېل.
ئەنگىشە: ئەنگوشتەرى، گوستىل.
ئەنگر: فەناگەر، فەناكەر، وئرانكەر، لئاقبەر (مەھلەك).
ئەنگاوتن: ھەنگاقتن، ھەنگاقتن، لېدان، پېكان.
ئەنگۆ: ھەنگۆ، ئېتو، وە.
ئەنگۆزى: لادەمى بۆرىدا، مابەينا مەغرىب و عېشايى، ئىكارى.
ئەنگوستىلە: ئەنگوستەويلە، گوستىل.
ئەنگىر: ھەنگىر، ئەنگور، تى.
ئەنجىر: ھەنجىر، ھەزىر، ھزىر.
ئەنېشك: ئانېشك، تىشتى وەرچەپ، ئەنېشكا مەرۆقان (مرفق).
ئەناج: ئەناج، غەناج، سەررەق، سەرکېش.
ئەندەك: ھەندەك، كېم، ھەندەك، ھەنەك.
ئەنگام: ھەنگام، ھەنگاڧ، گاڧ، دەم، چاخ، ھەنگاو.
ئەنگەبىن: ھەنگەبىن، ھەنگوئىن، ھەنگىڧ.
ئەنگىل: ھەنگىل، ھەنگىلى ھەر تىشتەكى، ھەنگىلى ھەبائى، برىتېيە لمروڧتى نزرە پېتقەنوسك.
ئەنگەچەرى: بى شەرم، ئەف واژە لئاقىستايىدا ب مەعنا بېدەستەھلات ھاتىيە.
ئەنەئېشم: ئەز نەشېم.
ئەنوا: پەنا، پەسىو.
ئەنېزەنى: مادى.
ئەنېزەن: مادە.
ئەندەكو: بۆرە مەرۆڧ دېئىزنى، غەندەكو، كىئىرۆك.
ئەنگىزە: پالدر، غەرىزە.
ئەنگوش: ئەنگوست، تېل، لئاقىستاتدا ئەنگوشتە ھاتىيە.
ئەوژىي: شەش ئامرازىت پەيدا بوون و پىنك ھاتنىيە: (۱) مادا زىندى (۲) ئاخ (۳) شە (۴) گەرما (۵) ھەوا (۶) روناھى.
ئەو: بەرناقەكە بۆكەسى سىيەمى تاك بكار تېت.
ئەوان: وان، بەرناقەكە بۆكەسى سىيەمى كۆم تېت.

<p>ئەوتۆ: ئەوتۆتۆ، ئەو چەشەن، ئەو جۆز، ئەو رەنگ.</p> <p>ئەورا: ئەورا، بەرسى.</p> <p>ئەور: ئەور، ئەور، ئەنقىستايىدا «ئەقەرە» و «ئەور» ھاتىيە.</p> <p>ئەودەرە: شەتە ئاقى، دەلىقە (منفذ).</p> <p>ئەوشى: ھوشى مروفى.</p> <p>ئەوشىن: ھەققىن، ھەشكبوونا مەر و مالاتى ژ شىرى.</p> <p>ئەويژە: ويژە، تايپەت.</p> <p>ئەوگە: ژ ڭو كىلويان تىشتەك زىترە.</p> <p>ئەوگار: كېو سىس، داماو.</p> <p>ئەوگارى: ھەوگارى، سىسى، كېي.</p> <p>ئەور: ئۆرە، ويژى.</p> <p>ئەويپە: ئەو كەسە (نېر).</p> <p>ئەويپە: ئەواھە.</p> <p>ئەواھە: ئەويپە، يانكو ئەو كەسە (مى) يان ئەو تىشتە.</p> <p>ئەوسا: ۋەسا، ۋەھا.</p> <p>ئەوجار: ئەوجارە.</p> <p>ئەوجار: ھەوجار، خىنجاپ (ئارامى) (محرث).</p> <p>ئەوى: جى ئاقى كەسە سى يەمى تاك بى مى.</p> <p>ئەوئى: جى ئاقى كەسە سى يەمى تاك يان مى.</p> <p>ئەوى گۆت: ئەو گوتى يا ئەو ووتى (نېر).</p> <p>ئەوئى گۆت: ئەو گوتى، ئەو ووتى (مى).</p> <p>ئەورين: ئازريان.</p> <p>ئەوراندىن: ئازراندىن.</p> <p>ئەوارە: دەريەدەر. بۆرە مروف دېيژن: ئەوارە.</p> <p>ئەوارە: دەريەدەرى.</p> <p>ئەويژە: بىنېرە ئەويژە.</p> <p>ئەھرىمەن: ئەھرىمەن، ئەنگرەم مينو، ھىزا خراب.</p> <p>ئەھرىمەن: ئەھرىمەن، شەيتان، ئەف و اژەيە ژ (ئەنگەرە مينو) ھاتىيە بويە (ئەرىمەن) پاش ئەھرىتمەن يا ھەژيە بىژين كو واژا (ئەرىمەن) ب سەنسكىرتى مانا (ھەقال) دەت.</p> <p>ئەھرىم: ئەھرىمان (شىطان). "جىبرى" فەرموويە: «داغ و كەى من لى ھەزارن - گول دەست شەوكتىن بخارن / سورپەى دىوى كو بارن - ئەھرىمەن خاتەم رەقايە».</p> <p>ئەھرن: ئەھرىمەن، شەيتان.</p> <p>ئەھۆر: ئەھۆرا، بەزدان.</p> <p>ئەھۆرا مەزدا: جان ئافەرىن، يەزدانى مەزن.</p>	<p>ئەھزايى: خودايى.</p> <p>ئەھۆز: ئاقى قارەمان و تىرھاقىژەكى ئىرانىيە كو ب ھارىكاريا (ملک زى يىزى) ئەمىرى يەمەنى ھەلستاي ھەتا ژ دەستى ھەبەشيان رزگار كر.</p> <p>ئەھليرون: ئارام بون، تەماشاي واژەيى (ئاهال) ى بکە.</p> <p>ئەھ: ئۆھ، دەنگە بۆ ھاژۆتتا گارەشان.</p> <p>ئەھاي: ھاي ھاي، ئاھاي.</p> <p>ئەھنۆخوش: ئاقى دەستەيەكە ژ چار تايپت كو جەمشيدى ملەت لىسەر پارقە كرېو ب فى رەنگى: ۱- ئەھنۆخۆس: سەنەتكاران: ۲- راکاتۆرى: پىساويت ئايىنى: ۳- نىسارى: لەشكریان، سەربازان: ۴- لىسۆرى: پالا و جوتيار، زەحمەتكىشان.</p> <p>ئەھىتە: ھەيتە، ژاندارم، جەندرمە، پۆلىس.</p> <p>ئەھىنى: ھەينى، ئەين، ئادىنە (جمعة). مەتەل دېيژن: «ئەھىنى بارى، شەمبى تىتتە ھارى، يەك شەمب فەلە چۆ پارى».</p> <p>ئەھىلۆ: گەلۆ، بو گاز كرني زەلامان بكار تىت.</p> <p>ئەھىلى: گەلۆ، بو گاز كرنا ئافەرەتان بكار تىت.</p> <p>ئەھيارە: شروفە كروفا قارتنا كىتيا زەندىيە.</p> <p>ئەھىرۆ: ئەھىرۆلە.</p> <p>ئەھياخ: ئەھياغ، قۆرمچى، رىكا ئاقا پىس. رەنگە ئەف واژە نە كوردى بيت.</p> <p>ئەھىلۆيى پىر: چىرۆكەكى دلخەراش و دلسۆز و دلتەزە ژ سەرھاتىت كوردا.</p> <p>ئەھىن: ئەھىنى، ئادىنە، ھەينى.</p> <p>ئەھىرىكە: ھەرىكەرى بويە كرىە (ابرىق) و ئەسلى كەقندا (ئابرىز)ە يان ئابرىزە.</p> <p>ئەھىرىز: زىرى پاكژە، ھەرىكەرى بويە.</p> <p>ئەھىزىم: ئابزۆنە.</p> <p>ئەھىتۆك: مزگىنى، موژدە، مژدە.</p> <p>ئەھىشە: بەدكارو دەبووس.</p> <p>ئەھىپە: ھىپە، ھىپە، ئەو دقېلە چەرمەيە كو لىترى دىپچن.</p> <p>ئەھپراخ: بىنېرە ئەپراخ.</p> <p>ئەھىتر: بۆ دووماھىيا تىشتەكى يان كارەكى و دەست پىكرنا كارەكى.</p> <p>ئەھىتراک: زەندەق، زەراف، كەرب.</p> <p>ئەھىتراكم چوو: زرافى من پەقى، كەرب لى فە بوون.</p>
---	---

ئىتراكم تەقى: كەرىپ من فەبوو، زراقى من پەقى.

ئىتقات: باو دەرى (تقە).

ئىستە: نوکە، ئىستا.

ئىت: ھىت، جۆت.

ئىت وان: ھىتەوان، جۆتبار، بەلى ھىت درىستتە.

ئىجا: زاراڭەكە ۋەكى: ئەوجار، ئەقجار، ئەقجار، ئەوجار، ئەوجار،

ئىجگار، ئىكجار. ئىكجار كوردىتەر. ئىجگار خەلەتە، ژ

زاراقى دەرىقە ھاتىيە.

ئىجانە: ھىجانە، ئىجانە.

ئىچ: ھىچ.

ئىچش: چش، ھىچ.

ئىجايى: ھىجايى، يارىيەكا كچانە يە.

ئىخ: ئىخ، يەخ، جەھ رونيشتن و دانىشتنا

ھىشتى يە.

ئىختار: ئەختىيار، پىرەمىر.

ئىختە: ئىختە، يەختە، بارگىر (كدىش).

ئىختە: «رىختە درىستتە»، جۆرەكە ژ گىايى كارى دىبىزنى:

پىفك و يان كارى قوون خورىنك و يان كارى رىختە.

ئىدى: ئىتر، ئەوئىدى، ئەوتىر، ژ ئىتەيى ئاقىستى ھاتىيە،

جارەك دى.

ئىد: ئىسمى ئىشارە يە، ئەقە.

ئىدەك: ئىدەك، ھەر تىشتەكى (احتىياطى) دىبىزنى ئىدەك چ

دەوار، چ ئامراز، يەدەك.

ئىران: ئىران، ئاقى ھوشەنگى كورى سىامەكى بوو. ئىران د

ئەسلدا (ئىريان، ئارىيان، ئارىيون) ە ولاتى ئىرانى يە.

ئىرتە: ھىرتە (من أدوات الحراثة).

ئىراق: بەرىبە روک.

ئىرش: ئىرش. ئەف و اژە يە ئاقىستىدا (ئىرا) لىج ئىرشى

ھاتىيە دىيارە ئىرش ژ (ئىرا) ھاتىيە، ھىرش.

ئىران وىچ: ئانكو سەرزەمىن و جىگا و ئىقامە تگاھى ئارىيان

ئاقىستايى ئەف و اژە يە زۆر برىز و ئىحترام تىتە گۆتن و

دروود بووى خواستار دىن ئىران وىچ ئاقى سەرزەمىنە كىيە

كو ئارىيەت ئىرانى پاش جودابوونا وان ژ ھندى ئىكەم جار

لوئىرى دامەزىريان و بو خۆ كرنە ئىقامە تگاھ. ھندەك

روژ ھە لاتناسى دىبىزنى: ئازەربايجان ئەو جى يە ھەر (ئىران

وچە).

ئىزگە: ئىستگە، ئىستگە ھا رادىيى.

ئىسگە: جى راو دەستانى، ئىزگە.

ئىزى: يەزدان.

ئىزمك: ھندەك كولك و برىن لسەرچاقى منداليت ساڧا تىت.

ھندەك دىبىزنى: «واز» و ھندەك دىبىزنى «ئاز»، ۋەكى قى

واژى ل ئىنگلىزى دىبىزنى (ئەكزما).

ئىزە: بزە، بز، بزن، بوزە، بۆزە، ئەف ئاقە ئاقىستىدا ژى تىنە

دىتن (بوز، بۆزە، ئىزە) و لىشە بەكى دا بزەو زاراڧىت دىبىت

كرمانچىدا ھەمى دىبىزنى: «بزن».

ئىزەد: ئاقەكى خودى يە.

ئىزەدە نا: پەنا بە ئىزەد، پەنا بردن بو خودى.

ئىزەدى بەخشندە: ئىزەدى مەننن، خودى يە بەخشندە.

ئىزىم: ئەز دىبىزنى.

ئىزى: دىبىزنى.

ئىزىن: دىبىزنى.

ئىزىن: بەنىشت.

ئىزەندان: جى بەنىشتى.

ئىستا: نەز، ئەف دەمە.

ئىستاكە: ئەف دەمە دىياركى، نەو، ئىستا.

ئىستەكانى: ئەف دەمە دىياركى، نەو، ئىستا.

ئىسگا: ئىستگا، يسگە.

ئىستگا: بنىرە ئىسگا.

ئىسر: ھىسل، جەھ گفاشتنا فىقى و مېو جاتان.

ئىسان: ئىسيان، ئاگر ھەلبوون، داگىرسان (اشتعال).

ئىسە: دەردەكى كوشندە يە ژ سەدان پىنج ژى رزگار نابن.

ئىسپىنمان: ئاقى وىجاخا زەردەشتىيە، ئاقى مالباتا زەردىشتىيە.

ئىسىووت: ئىسىووت.

ئىسىووت: بنىرە ئىسىووت.

ئىسال: ئەفسالە، ئەمسالە، ئەوسالە.

ئىسك: نىسقىرە، برک، سىكسىكە، ئەسكەرە.

ئىستەبرەك: قورى، عەرەبكارى كرىيە بو (استىرق).

ئىسپارتىن: سپارتىن، سپاردن، راسپاردن، راسپارتىن (توصية،

اناطة).

ئىستەك: ھىستەك، ئىسك، ئىسقان.

ئىسپەر: سپىر، سوپىر.

ئىسۋىتى: (توركى يە) بىبەر، فللا رەش.

- ئیش:** کار، کردار، کریار (عمل). لئاقیستایدا ژی واژئ ئیشی ب مهنا کار هاتییه. «به ئیشه، خۆ نه به ریشه» "په‌ند".
- ئیشه‌سا:** خهبات، ئیشبته. ب ترکی دبیتژن: ئیش.
- ئیشار:** یازمه، دهرسوکا ئارمیشی یا ژنانه‌یه.
- ئیشه:** داخواز.
- ئیشیک:** هه‌له‌هرین، چۆیی کیشان، ئیرش کرن، هوردهوات، دهرگه‌فانی.
- ئیشهف:** ئه‌و شه‌وه، ئه‌مشه‌وه، ئه‌ف شه‌وه.
- ئیشقلکی:** هه‌له‌هرین لسه‌ر یه‌ک پئ (قفز علی رجل واحد).
- ئیشکه‌ر:** کارکه‌ر (عامل).
- ئیشکردن:** ئیشکرن، کارکرن.
- ئیشک:** شداندن و بادان.
- ئیشکدان:** وه‌باردان. ئه‌وه کوه‌داره‌کی بکه‌نه ناف تایئ وه‌ریسی و باده‌ن هه‌تا په‌یت ده‌بیت.
- ئیشمه‌خ:** جه‌مه‌دانئ (ت..).
- ئیشله‌ک:** ئیله‌گ، سوخمه، رخمه.
- ئیشت:** شداندن، بادان، په‌یت کرن.
- ئیشتیم:** میراته (میراث).
- ئیشیم به‌ر:** میرات به‌ر.
- ئیشیم گر:** میرات گر.
- ئیع:** ده‌نگه‌که وی ده‌مه‌ی ژ مرۆفی ده‌رتیت کو تشته‌کی گه‌نی و پیس ببیت. دیسان ئه‌ف ده‌نگه ژ وی که‌سه‌ی تیتته‌ ده‌ر کو د حالی قهرشیانئ بیت.
- عیعانی:** کوتلیدان، حنچک لیدان، وشه‌یه‌کی ئه‌هرمه‌نی‌یه.
- ئیفته‌ر:** ئه‌و وه‌ک یه‌کودوو: «وه‌کی ئیفته‌رن: وه‌کی یه‌کوه دوونه» (ت..).
- ئیفلیج:** شه‌پله (فلج) (ع)، شه‌له‌ل.
- ئیفتاده:** پیری ژ کار که‌فتی.
- ئیف:** فیتان (صفیر).
- ئیففت:** نایبفت، ناره‌زوو، فیان، وه‌رج، ناوات.
- ئیفق:** ناقئ ده‌نگئ وی که‌سیبه کو دقه‌رشیت.
- ئیفقره:** ئوقره، ته‌نابوون.
- ئیفکه:** ئیره، هیره.
- ئیفکه‌ل:** بۆش، گه‌له‌ک، زۆر.
- ئیفگر:** ئیگر، ناگر.
- ئیفگره‌ری:** رکه‌به‌ری، هه‌فرکی.
- ئیمجا:** ئه‌فجا، ئه‌وجاره، ئیجا.
- ئیم:** ئیم، هیز، توانا، هیم، ئالف، ئالیک.
- ئیمرو:** ئه‌فرۆ.
- ئیمشهو:** ئه‌ف شه‌فه.
- ئیمروچ:** ئه‌فرۆ، ئیرۆ، ئه‌مرۆ.
- ئینسان:** مروث (ع).
- ئینه:** ئه‌فه (ه‌ذا).
- ئینه‌ن:** ئه‌فه‌نه.
- ئینجا:** ئه‌ف جئ‌یه (ف..).
- ئینجیل:** ئه‌نجیل، واژه‌یه‌کی یونانیه ب مه‌نا بشاره‌ت و مزگینی.
- ئيو:** ناقئ ده‌نگیه (اسم الصوت) ئانکو ته‌قلیداوی ده‌نگیه کو ژ ده‌واری شه‌مبۆز، ده‌می پینها‌قیتتیدا دیار دبیت.
- ئیوار:** ئیفار، ئیواره.
- ئیواران:** ئیفاران.
- ئیوان:** ئه‌یوان، هه‌یوان.
- ئج:** بچه‌ند مه‌به‌سه‌ستان هاتییه: (١) به‌عنا ئه‌ری (نعم: ٢) به‌عنا رازی بوون هه‌م هاتییه: (٣) بو هه‌ره‌شا کرنئ ژئ تیت.
- ئپراخ:** ئپیراغ، پراغ، (ت. یونانی).
- ئیت:** یان، ئید، ئین، یه‌ل (جئ ناوه بو کوم کرنئ) د زاراقئ کرمانجیا ژوووریدا بۆ وینه: کوریت مه‌ چونه‌ دهرسخانی، مالیت مه‌ دانانه واریت پار. ئیت ب مه‌عنا هیت هه‌م هاتییه، دبیتژن: ئیتته‌کی گوشتی ئانکو هیتته‌کی گوشتی. ته‌ماشای واژه‌ی «هیت» ی بکه‌ن.
- ئنجگار:** ئیکجار.
- ئنجگاری:** ئیجگاری، ئیکجار، ئیکجاری درسترن.
- ئیخته:** یه‌خته، ئه‌خته، د کوردیدا ب مه‌عنا بارگیر بکار دبه‌ن به‌لئ مه‌عنا وئ ئئ ئه‌سلی بۆ هه‌ر ب گونه‌کی تیت، چ مرۆف و چ ده‌واری و چ نیری و چ به‌ران. بکوردی دبیتژن: ئیخته و یه‌خته و ئه‌خته (ت).
- ئیخته زه‌لام:** زه‌به‌لاح.
- ئیخترمه:** یه‌خترمه، ئه‌خترمه تالان. "جزیری" فه‌رموویه: «ئیخترمه‌یین خون رشتیان...».
- ئید:** بزراقی هه‌ورامی وشه‌یه‌کی و شه‌به‌کی جئ ناقه بو که‌سه‌ی سئ‌یه‌م یان بو ئیشاره‌تی "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه:

ئىژەن: بەنىشت، بنىشت، بنىشت، جاجك.
ئىژەندەن: ئەو ئامانە كو بەنىشتى تىدكەن.
ئىژەنى مندالان: بەنىشتى دەقىچ بچوكان، كناپە تە ژ بەدناقى و رسواپونى.

ئىژەن: ئەسكەل، پەنگەر، پەلى ئاگرى، پەرەنگ.
ئىژەن تەسى: ئىژەن تەسى.

ئىژەن تەسى: بەنىشتا سپى، بەنىشتا كوردى.
ئىسان: ھىسان، ئاسان.

ئىسانى: ساناهى.
ئىسقان: ھىستەك.

ئىستەر: ھىستەر: «ھىستەرە توانا و باربەرە - دايكى مابىنە، باوكى كەرە» "پەندى پىكەنەن".
ئىستا: ئىستاكونى، ئىستاكانى، ئىستاكە، ئىساكە، ئىستا، نەھ، نوکە.

ئىسترسوار: ھىسترسوار، سوارھىستەر، ئەف واژە لسەردەمى بەرىدا برىتیبوو بۆ ھىسترسوارىت جەندرمىت ترکان و ئەرناتوتان بكار دەھت.

ئىسكسوك: ھەستى سىك، دارسك.

ئىسكقورس: ھەستى گران، دارگران، لەش گران.

ئىسك گران: دارگران، لەش قورس، خون سار.

ئىسك و پرووسك: ھەستى، رزى.

ئىسانى: پىشەوايى، رىبەرى.

ئىش: ژان، دەرد، ئازار (الم).

ئىشان: ژاندان، بزاراقى شەبەكى تىت ب مەعنا ئەو پىت ھە، ئەوان ھەرەھە رنگ ئوسان ژى ھەر ب وى مەبەستى تىت بەلى ئىسم ئىشارەت دوورە، بەزم و ھەلپەرك.

ئىشدار: دەردەدار، ژاندار (متالم).

ئىشا گران: گرانەتەن، گرانەتا، نەخۇشى سەخت.

ئىشك گىر: بەزم گىر، چۆبى گىر (مطرب).

ئىشىك: بەزم (حفل، رقص).

ئىشلەخ: زەخمە، سوخمە.

ئىشك: چاقىرى و پاراستنا تىشتى و ناگەداريا وى، ئىلەك.

ئىشەك گرتن: زىرەقانى كرن.

ئىشكچى: زىرەقانچى.

ئىشگران: مروفى ئىش دژوار.

ئىشىنگ: ھۆگر و ھەفگرت پاك (اتباع طیبون).

دېدە سەرئەرشى دېدە سىبركافىن ئىددابى منافىقەن ئەو دوای شافىن ئىد وظیفەى گل ئەو لطیفەى دل ئەو چون مەنزلەن ئىد بى چون مەنزل ئەو بقاش نى يەن فەناش تاقى يەن ئىد عطاش تاقى و لاقى و باقى يەن **ئىدن:** ئەو دى.

ئىدەن: ئەقەپە.

ئىدەك: بىنپەرە ئىدەك.

ئىرقت: ھەقراست (عرعر).

ئىرۆ: ھىرۆ، ناقى گولەكى يە (خطى). ھىرۆ كوردىتەرە.

ئىرەقە: ئىرەق.

ئىرەق: كەلەبى ھىجارى، دەندە ھىجارى دەمى كو گىسن پىشە نەبىت. ئىرەق بۆ رەقبوننا كىرئ ھەسپان ژى بكار تىت، دىبىژن: ئەف ھەسپە خۆ ئىرەق كرىە. بەلى ديارە شاعرئ كورد "شىخ رەزا تالەبانى" بۆ مروفان ژى ئەف واژەپ ب مەجاز بكار ئىناپە كو خەبەرە دىبىژتە "شوكرى ئەفەندى": «عەھدە، كرددومە لە خزمەت شىخ رەزا دا، ورچە كویر - ناىخەمە ناو لىنگى دايكت تا لە تۆى ئىرەق نەكەم!».

ئىرەق كرن: كىر رەپ كرن.

ئىرش: بىنپەرە ئىرش.

ئىرەگاھ: ئىرگا.

ئىرەگا: ئىوارە، ئىفارە.

ئىرەگادان: دانئ ئىفارئ.

ئىرەگايان: ئىفارار.

ئىرە: ئىرانە، ئىرانوكە، ئىرکۆكە (ھنا).

ئىرەيى: چاف پىن نەپابون.

ئىزدى: ئابىنى كەقنى كوردا، بەلى ئىزدەى درستەرە.

ئىزەبەند: نقتىيا چاف و زاران.

ئىزا: پاداش، پاداشت (ثواب).

ئىزى: جۆلانە، جۆلانك.

ئىزوم: ھىزوم، دارئ سۆتەنى، ئىزك، ھىزك، ھىزوك.

ئىزىمك: ئاز، واز (شرى).

ئىزەد: خودئ، ئىزەد، يەزدان.

ئىزدىن شىر: يەزدان شىر، شىر ئىزدىن، شىرى يەزدانى (اسد الله) مەنەكە ژ مەزنىت كوردىت جزىرا بۆتان، ژ مالا بەدرخان بەگى مىرئ بۆتانە. شۆرشەك توند و دژوار دژى توركان بەرپا كرىو، تورك نەچار كرن كو سەرى خۆ بۆ وى شۆر بكن بەلى ب عەھد و سۆند و پەيمانان ھاتە خاپاندن و توركان ئەو ژى ژ ناڭ بر.

ئیشا زراف: سل.

ئىف: فى، طه، بى، هوش بوون (صرع).

ئىفدار: طه پدار، دوژمندار، غەنیمدار.

ئىفتەر: ئەو یتىدى، "مەولەوى" فەرموویە: «ئە ئازیز وینەى

ئىفتەر یارانەن...». بزرافى شەبەكى ئىفتەر ب مەعنا يەك

و دوو و ب هەورامى ب مەعنا ئەو یت دیبە.

ئىفاره: ئىفاره، ئىوار، ئىواره (مساء). (العصر و مابعد).

ئىفارىان: دانى ئىفارى.

ئىفاره ئىفاره: لاوژەبەكى جوانى كوردیبه، بەستەبەكى خۆش و

رەوانە.

ئىقدانەو: ئىقەدانەفە، ئىقكرن، ئىقكرن (تەووع).

ئىقلاب: بەرخۆز، خىوانە، خىفانە، بەركوت، بەرقوت.

ئىقره: ئۆقرە، تەنابى، ئارام.

ئىك: كەت، كەتەك.

ئىكانە: (۱) يەكتا (واحد)، دىبژنە وى مندالى كو بابى وى چ

زارۆك نەبن: ئىكانە، تاقانە؛ (۲) دىبژنە وى بەرازی كوچ

جىك لگەل دا نەبن، ئىكانە؛ (۳) برىتیبە ژ مرۆقى بەیز و

دەست و لەپ.

ئىكتاپەرست: ئىكانە پەرىس، خودى پەرىس.

ئىكتاپەرستى: خودى پەرىسى.

ئىكوتىك: ئىكونم، دەم و دەست، يەكسەر، ئىك ل دوو ئىك.

ئىكۆنم: دەر حال، دەم و دەست.

ئىك ل دوو ئىك: پەى دەرىپەى، ل دوو هەف.

ئىك دل: تفاق.

ئىك دەست: يەك دەستە، يەك دەستەبى.

ئىك رىز: ئىك تىپ، ئىك جور.

ئىك تىپ: يەك رىز.

ئىك بىر: يەك هەلویتست.

ئىكبار: يەكجار.

ئىك رەنگ: يەك رەنگ، وەك هەف.

ئىكسەر: بنىرە ئىك و ئىل (ب راما نا هەمى ناھىت).

ئىكتىپ: يەك رىز.

ئىك شۆپ: بنىرە ئىكتىپ.

ئىكاتى: يەك كاتى، ئىكەتى، يەك كىتى.

ئىل: «واژەبەكى تركیبە كوردكارى بوویە» هۆز، رەشمال نشین،

زۆم (قبیلە، طائفە، گروه، قوم). "شیخ هادی لاله شی"

فەرموویە: «ئۆل پەرستى بۆ خودى یە نە ولات - ئىل

پەرستى تىبگە بۆ هەر دووان».

ئىلخان: خانى ئىلى، مەزنى ئىلى، رەئیسى كۆچەر اتى. ئەف

واژە ژ دوو گۆتان پىكھاتىه: ئىل + خان.

ئىلنجى: دل رابوون (تەووع).

ئىلدە: یەلدا، شەفا تارىك، ئاخ شەف ل پایبىزى.

ئىلاخ: یەلاخ، زۆزان، كوستان. "مەولەوى" فەرموویە: «ئەو

سەبوون سقستبەى پرداخ بى پرداخ - تۆ بۆى شنۆى باى

ئىلنخ نە دەماخ».

ئىلان: مېرچاكان، یەلان، رەنگى تركیبى دەت.

ئىل پەرست: هەژى كەرى گەل و عەشیرە تا خو.

ئىلجاری: یارمە تیا هەقراىیە (مساعده جماعیه).

ئىلجى: پەيك.

ئىلەك: سوخمە.

ئىلە پەپى: هینلە پەپى، كنجروون (اقراص من البیض و

الدقیق).

ئىم: مئو، بزرافى شەبەكى و كوردیت سوورى بى، هیم،

ئالف.

ئىمیش: «بزرافى شكاکان»: مئو جات، شەفچەرە: ژ دوو

مورفیمان پىك هاتىه (تركیبه).

ئىمە: ئەم.

ئىمە مانان: ئەم و كەسیت وەك مە.

ئىمە ومانان: ئەم و كەسیت وەك مە.

ئىمۆ: گۆرانىبەكى پەستەبى كوردیبه.

ئىن: جى نافی كویە بو كەسى سىبەم.

ئىنچ: دواژە ئىكى، حوقەبە.

ئىن: ئىن، ئەینى.

ئىنكەبەرى: رەكەبەرى، چرەكیشان، هەقركى.

ئىوژن: «بزرافى شەبەكى» بىتوژن.

ئىو: هەو، هەنگۆ.

ئىو: یەو، جۆ، جەھ (شعبیر).

ئىواره: ئىفاره.

ئىواریان: ئىوارەیان (امسیات).

ئىوگى: پرىبىزى، تامسارى، رەشە فرۆتن، گەف تراشین.

ئوتە: نغستن، لئاقىستایى ئوتە ب مەعنا بىتوژى تىت. هەر

دوو مەعنا ژىك نەدوورن.

ئومىدەوار: ھېقى دار، ھېوادار.
ئۆيگان: بېگانە، غريب.
ئۆغلەم: دەستىز، ھىنگامە، قەرەبالغ. (ت) "جىزىرى" فەرموويە:
 كى دزانىت من ژ رىمازان دەما ئوغلەمەتەن
 تىنە دل سەدرم ژوان و سىنە تىنە سەد جەرىد
ئوغلەمە: جەنگ و ئېتىشى توند و تىزە. واژەيەكى تىكىيە و
 ئەسل موغولىيە و كوردكارى بوويە.
ئۆ: ئا، ئاڭ، ب زار ئ ھەركى و، شىكاكان پەيشا سەرسورمان و
 بانگ كرنى.
ئۆب: ھۆب، زۆم، ئىل، عىل.
ئۆبال: بارانى گران، گوناھ (ع، ك).
ئۆخەن: ئۆخەننە، ھەفتە شەشەمە ل زستانى. دىبىژن: «ئۆخەن
 دىبىنىت، مريەم دىكىنىت». (پەند)
ئۆخەي: ئۆخەش، خۆشا، خوشىم، ئۆخەش.
ئۆخەش: بىنئىرە ئۆخەي.
ئۆدە: ھۆدە، ئۆتاق، ژوور (منزل).
ئۆرتە: ئاقتىجى (وسط).
ئۆرشەلىم: «واژەيەكى عبرىە» (قدس) باژار ئ ئاشتىيى ئۆرشلۆم.
ئۆرتى مەيدانى: نېشەكا مەيدانى.
ئۆرە: وئىرى.
ئۆلك: ئەندازەيەكى عەردىيە (ت).
ئۆلكە: ولات. "مەھوى" فەرموويە: «لە ئۆلكەي عىشقىقە دابى
 چوونە سەردار - بە ئاسانى مەزانە بوونە سەردار».
ئۆل: رىيازگە، رىي (مذھب).
ئۆگرە: «ب زار ئ بەرمە قلوويى» وئىرى.
ئۆھ: پەيشا رەدكرو و قەبىل نەكرنى.
ئۆھە: ئۆحە، لىخسورپىنە بۆ گارەشان (اسم الصوت لسوق
 الايقار).
ئۆيىن: يارى يى قومارى يە، حىلە.
ئۆيىن باز: فېتلى باز، حىلە باز.
ئۆيىيە: شورابە، پوولەكە خىشل.

ئۇجاخ: «ژ ئۇجاقتى تىكىشە كوردكارى بوويە» بگەلەك مەبەستان
 ھاتىيە: (۱) كوچك، كوچكدانى، جى قازانكى؛ (۲) ب
 مەنا (طائفة)؛ (۳) ب مەنا پىرى تەرىقەتتى ژى ھاتىيە،
 جى قازانكى.
ئۆر: يان ھور، ھېر، گېژ.
ئۆرە: ھۆرە، بابى توندى رۆژھەلاتى.
ئۆرمەوى: نىسبە تە بال شارى ئۆرمى يى.
ئۆرە: ھەلستە، ھەستە، رابە، ھلۆ.
ئۆرزان: ھەلستان.
ئۆرشىان: ئور تىكىچۆن، دل زقرىن، فەرشىان.
ئۆرگىلە: فەگەرى وركىلە، فەزقرى.
ئۆرگىلان: فەگەرىان، وركىلان (رجوع).
ئۆرتىن: ئۆرتىان.
ئۆرتىان: ھەلپەرىن، ھەلپەرىكى.
ئۆرتە: ھەلپەرى: «ستىكە سەلام، ئۆرتە جەلام، بەلا ھەرام»
 "پەند".
ئۆرچىن: ھەلچىن.
ئۆرۆس: كەلشېر، دىكل.
ئورگ: ئور.
ئور: زك، لئاقىستايى «ئوروتور» ھاتىيە وواژەيى ئور، يان
 ئورگ ژ وئى ھاتىيە تراشېن. وشەيى ئور، ئورگ، زك، عور.
ئۆنگە: ئۆلكە.
ئۇلاخ: ئۇلاخ، ولاغ.
ئۇلاغ: دەوار (كەر).
ئۇلاخدار: خودان ولاغ.
ئۇلى: ولى، وەيلى (ع، ك).
ئۇلامەت: سەتم، بىگەر.
ئۇسە: ئۇسان.
ئۇسان: وەسان، وەھا.
ئۇشتر: حىشتر، لئاقىستايى «فوشترا و ئوشترا» ھاتىيە.
ئومىد: ھېقى، ھېوا، مەردەم.

ب

باناور: بادئاور، ئەو تشتە کو ب ئاسانی دەستکەفتی.
باب: باوک، باوکه، باب.
بابا: مەزنی ئیلی، باب، باوک.
بابە: ب زاراقی شەبەکی دبیژنە باپیری.
باپیر: ئانکو بابی پیر (بابی بابی یا دایکی).
بابە بزرگ: بابی مەزن، باپیر ھەم دبیژنە پیری مەرگەھێ شێخی تیرەیی ئیزیدیان.
بابەجان: پیرەکی بناف و بانگی کوردستانی بوو، مەرگەھێ باش بوو.
باب کال: بابی کەون، باب و باپیر.
بابۆ: ئەی باب.
بابی چاویش: بابی خیقزان.
بابی خیقزان: ئانکو بابی بکەرەمەت لنگ ئیزیدیان، ھەم پلەھەکی دینی یە جەم زەردەشتیان.
بابی کۆچک: ئانکو بابی کچکە لە بابی کۆچک.
بابی کۆچک: ئەوژی پلەھەکی ئایینی یە لنگ ئیزیدیان ئەو ژێ بەرامبەری (صوفی) بیت مسلمانە، بابی بچووک.
بابیە: دبیژنە رییازگەیی بەئایان، نەسبەتە بە (علی باب الشیرازی) یە.
بابک: باب کالک، بابک: ناڤی شاھەکی کوردانە کو ئەردەشیر کورێ کچا ویە، ژبەر ھندی دبیژن: ئەردەشیرێ بابەکان.
بابان: ناڤی عەشیرەتەکی کوردییە کول دەڤەرە سلیمانیی ئاکنجی نە. و قی عەشیرەتی ئیمارەتەک بناڤی ئیمارەتا بابان دامەزراند.
بابانی: چۆنا جارا ئەو ھەلا بووکی بۆ زیارەتا مال بابی پشتی مێرکرنی. ھەم دبیژن: بابا.

ب: تیبیا دووین ژ تیبیت چەچەیی (ھجایی) کوردی یە، بحسابا ئەبجەدی دبیژنە ژمارە (۲)، تیبەکی سازو بیدەنگە.
دکوردی دا ئەف تیبە بچەند مەبەستان ھاتیبە. بۆ وینە:
(۱) دچیتە سەر (کاری داخوازی) چ حازر یان نەحازر، چ کەت چ کۆم، وەکی: «عیلمی ب خون، عەمەلی بکە»؛ «بزانی، بنقیسە»؛ «گەلی کوردان بکۆشن بۆ تفاق و چاکیان»؛ (۲) دکەفیتە مابەینا دوو رستەیان ھەردوان پیکەفە گرتدەت، وەکی: «وەرە ئەز و تو ب ھەقرا بچین بۆ دەرسان»؛ (۳) بۆ بەرامبەری تیت: من باری تری دا ب گەنم»؛ «من ھێسترا خۆ دا ب سەد دیناران»، د ھندەک زارا دبیژنە (و): بەرچاو (وەرچاو)، بەفر (وہفر)، زویان (زووان)، بەراز (وہراز)، بەھەشت (وہہشت).
عیلمی ب خون: ئەگەر مەبەست خویندن بیت دەبی پیکفە بیژنە نقیسین، بخوون یان بخوینە.
(ب) وەکو نامراز لگەل کارو ناڤ دیتن دگەل ناڤان لکاو نابیت و دگەل کاران لکاو دەبیت.
با: لقینا ھەوای و تشتە کە نەتیتە دیتن، نە تیتە دەستی و گرتنی مەگەر ژ لقینا و، یان لقینا تشتان ھەست پی دکەین، مەبەستیت جۆریە جۆر دەتە زمانی کوردی: (۱) دبیژنە موختەسەرێ بالی و مەبەستی ئاخفتنی دەت وەکی «وەرە با من دا ئەم بچین»: «ئەری میقانی مە کیفە چۆ؟» وەلام: ئەفە بامنە (لگەل منە)؛ (۲) خاوندی یی چیدکەت وەکی: باھونەر، باھۆش؛ (۳) ب مەعنا «نک» وەکی: بامن، باتە، باوی، باوان: (نک من، نک تە، نک وی، نک وان).
باٹر: عەردی ویرانە، عەرەبکاری بوویە، عەردی چاندن لینیە کری.

بابۆتە: عەرەبكارى بوويه بۆ (بابونجى).

بابرى: بابدو.

بابردو: ژ دەست چۆبى.

باب ئادەم: مرۆڧى ئەولى.

بابەلىسك: باپپىچەك، باگپىر، گەردباد، گەردەلول، بايەكى دژوارە لدۆر خۆ دچەرخىت و تەنورەكى گەرد و خاكى لگەل خۆ دچەرخىنىت و بلند دكەت. ئەو هنگى چىدبىت كودو جەربانى هەوايى لىك گپىر دبن و لىك دژقن.

بابەجىبان: بابە گاشان، كوردەكى مەزەنە ژ ئەسحابىت پىغەمبەرى، جابان ژ گاشانى عەرەبكارى بوويه، تەماشاي واژه بى جابانى بىكەن.

بابەك خورم دىن: پىشەوايى خورەم دىنان كود دەمى (مەئمونى) عەباسى) ل تازەربايجانى ب حكومەتا عەرەبان بلند بوو و لسەر ئەنجامدا (ئەفشىن) كود درۆبىت (معتصم) ي خاپيا بوو، ئەو برە بەغدادى و ئىنا (معتصم) سۆز و پەيمانى خۆ شكاند و بابەك بدار قەكر.

بابەراخ: شاعەركى كورده ژ ئىلا داسنان (دەنا) ئەو و بابەگىس دوو شاعر و پەهلەوان و شىروەشپن بوون ل سالا (۲۲۰ ك) شەر لگەل (منصور عباسى) لژىر سەردارىا (مىر جعفرى داسنى) كرىنە و لسەرەنجامدا هەر دوو هاتىنە كوشتن و لەشكرى (مىر جعفر) داسنى ژى شكەست خوارىه و (مىر جعفر) ژى خۆكوژى كرىه.

بابەپىر: باگپىر، باگپىر (فاتولە)، ئەو عەرە كود با ز قرك بىت و بەفر لى راوەستىت و كۆم ببىت، زاراقى دۆستكياىه.

بابىستانى: يارى بەكە بچووك سوارى سەرى كارىتەى دبن، هەرىك لسەرەكى، درىبىت پىشتى كونىشەكا وى دارى دادىنە جىيەكى بلند. جار ئەوسەر بلند دبىت و جار ئەو سەرەم دبىتەنگلى خۆپانى، هنگلى هۆپانى.

بابلەكانى: جۆرە سەماو داوئەكە كوردىيە.

بابۆلە: بالۆلە، بالۆكە، بالۆلك: وەرپىچەكى نانى <زاراقى دۆلە مەريانه>.

بابەت: هەژى، بەهاو نر، لەمەر، دەربارە، (موضوع).

بابر: نەفەس پى، هەوابى، ئەو دەرە كود با ژى دەرەكەقىت، يان نەچىتە تىدا.

بابردو: چۆبى، بابرى، نەماى.

بابرۆمى: دو بەرن دكەفته سەر هەر دو لاىبىت دەرى.

بابۆنك: بابوونە.

بابى بابى: يارى بەكا مندالانەيه.

بابىنى: ئەو مىراتەيه كو ژلايى باپپە بۆ مرۆڧى پاشمايىت.

باب كوشتى: ئەو كەسە كو بابى مرۆڧى كوشتىت خويندار. هەم

ئەو كەسە كو بابى وى هاتىتە كوشتن.

بابدەست: كىنايەتە ژ مفلسان.

بادەستى: ئىفلاس، بەلەنگازى.

بابووسك: خولى، خاكستەر.

بابۆش: بابى وى.

بابا نۆئىل: د باوهرى منداليت مسىحيان پىرەمىرەكى مەزن و ردىن سپىه، جلو بەرگى سۆرتارى لىەرن، د شەفا جەژنا داىك بوونا مەسىحى گەلەك شىرىنى و پىن لەيزۆكان ب مندالان دىەخشىت، ئەمەرىكا دبىتەنى «سانتاكلۆس» و بلچىكى دبىتەنى «سن تىكلا» و فرەنسى دبىتەنى «پانۆئىل» و فەلەبىت عىراقى دبىتەنى «عمونۆئىل» و هەندەكۆى دبىتەنى ئەف سانتاكلۆسە كەشيشەك بوو ژ مرڧىت ئاسىيى كچكە بوو، بشىو بەكى نەپتى و ناگەهى و بىناسىن هارى كاريا بەلەنگازان دكر، مال و دراڧ و خوارەمەنى د پەنجەرانا تاڧىتە ناڧ ماليت هەژاران.

بابووسكە: بابووسكە، خولى، بارۆڧەيى تىكەل لگەل دندكىت بەفرى.

بابپىچەك: باپپىچەكدانا تشتەكى بوهرىسى، بازڧرەك، باگپىر، ئەو بابى كو لئاڧ زكى مرۆڧى پىچدەت.

بابەج: بەرپەرچ، وەلام، بەرسڧ.

بابپىرە گەرە: بابى بابپىرى.

بابپىچەكى نانى: نووردى بى نانى.

بابپىرى: هەنارى مز.

بابپىشك: بابى پىشى بارانى.

بابپوان: بابپقان هەتپوچە، هىتيم چەرەك، ئىتيمۆك.

بابپقانى: بابپوانى، هەتيم، چەرەكى.

باتمان: پەتمان، ئەندازەكى ناسىيايه ژ كىشەنى لدۆرا چارده كىلوويانە، واژەى (پەتمان) ل ئاڧىستاي دا هاتىه و هەر بەو مەبەستەيه كود كوردىدا تىت كو (پەيمان، پەيمانە، ئەندازەيه) يە و بەتمان ژى هاتىه.

باتە: ناڧى گوندەكى كوردانە ل كوردستانا باكور، جەم تە، نك تە، بالته.

باتەبى: ئەو هوزانفانى مەزەنە كو ناڧى وى (مەلا حسىنى كورى ئەحمەد) ديارە كو لسەرەمى مىرى ئامىدى بى بوويه و

بهیتا (نهسیحه تان) ژی بۆوی شههونایه و بریه، وی گهلهک شیعیر و غه زهل هه نه، هه می ژی کوردینه. مه ولودنامه یه کی ریک و رهوان بکوردی دانایه و هاتیه چاپکرن. نیزیکی هزار بهیتانه، گهلهک شیعیریت دیژی هه نه.

باتیسک: بزراقی ئیزدی بیته شیخان خوشکا ژنا مرۆقی، بالدز، بالدوز، دش.

باتی: ژیتشغه، لچی وی، جامی ژ شیشهی چیبووی.

باتزوک: باتزوک، پفکی، مرۆقی زوو تووره دبیت، مرۆقی فهلیته و ترۆیه.

باتیزک: کیم شهرم، بی فهیت.

باتوف: باتوفا، باقی کولیلکه کی سۆری جوانه، ناچی گونده کی یه ل کوردستانا عیراقی ده فهرا زاخۆ.

باتوو: گون (خصیه، خایه).

باتسقه: نه فسی، بالهقی، پارچه یه کی سپی و تهنکه.

باتسی: جه ژنه کی ئیزدی یانه و ئیزدی ژ بیرا خو بریه، رهنکه ئه و جه ژنه بیته کو زه ده شتی **دبیزنی:** (جشن سده) کو دکه فیهته دیماهی یا چلی زستانه یه و ژ وی جه ژنه هه تا جه ژنا نه ورۆزی (۵۰) رۆژن.

بات: دشکی دایه، به لنی کورد دبیزن فلان کار هات و باته.

باتلاخ: چۆرم، نقرۆسک، زه نه کداری.

باتینک: گولا نوو بشکفتی، بشکۆژ.

باتینگان: عه ره بکاری بوویه بۆ (بادنجان) یان (بادنجان) یان (بادمجان)، باجان.

باج: (۱) دراقه کی ژ لاتی مه زن یان گه و ره یان دهسته هاتدره کی ژ مله تی دیته ستاندن؛ (۲) ماره یی، قه لهن، (مه ر). باج ژ (به جه ئی) نا قیس تیغه هاتیه. به لنی، پتیوسته ئه م پیچه ک لقی ره لسه ر ئه فنی په یغه ئی به یقین: باج لئایینی زه ده شتیدا بیده نگ بوونه کا په راستنی د تکایه دا دده م خۆشوشتنی و دده م خوردانی، پاشی ئه ف وشه یه هاتیه بکارئینان، بۆ مه به سستی دراف و هه رگرتنا ده وله تی ژ مرۆقان (چکو ئه وژی دراف دانه و ده نگ نه کر نه). ئه فجا باجی کو حکومه ت دستینین (چ گمرک، چ جزیه چ ئه و دی کو ریگر بۆ ته ئمینا ریکا بازرگانان دستینین، ئه فقه هه می د مه عنا باجیدا ب مه جاز حسین. به لی مه عنا دروست بۆ باجی: کرپینه.

باجخانه: جی باج و هه رگرتنی.

باجه رگر: ئه و که سه کو باج و خوکی و هه رگرت.

باجدار: ئه و که سه کو باج نک هه یه، خودان باج.

باجستین: باج و هه رگر، باجستان.

باج ساندن: باجستاندن: «میه رانه پر ئه به ته رکرین - خالان ژ به ر بسکان هه لین / زولفان موسه لسه ل عه نه برین - چین چین ژ چینی تیته باج»، ژوره کا بچوکه کو پلیتیت ریبه سن یان فروکی لی تیته کرین.

باجگر: باجوه رگر.

باجگرتن: باجوه رگرتن.

باجگه: جی باجوه رگرتنی.

باجه وان: باجه فان، باجوه رگر.

باجده ر: ئه و که سه کو باجی دده ت، باجده.

باجول: باجلان، ناچی نا قچه یه کی ئیرانی یه.

باجلۆز: ژ باجۆلی هاتیه، تراشین، ناچی گونده کیه لکوردستانا عیراقی - دهۆک - رهنکه ئه و ژ باجۆلی ئیرانی کۆچ کر به وی عه ردی، دیاره باج ل ویری دهاته ستاندن.

باجلان: عباره تن ژ دو تیره یان: (۱) جمۆر؛ (۲) قازانلو، ئه و ژ وی ژ عه شیره تا له کی نه و به شه کن لوورا، نیزیکی هزارو سه دو سی سالانه لناوچه یی (قوره تو) و (هورین) و (شیتخانی) و (قصر شیرین) و (قازانیه) و (مندلی) و لدۆری رووباری قه زوین ژی نیزیکی سه د ماله کا هه نه و هنده ک خانه واده ژوان ناف شه به کان ژی هه نه.

باجه: ته ره جه، په نجره، ئه فقه مه عنا کوردیه کو ل شه به کیدا هاتیه.

باجن: ئه و عه شیره ته کورده نه کول به راهیج مسلمان بوینه، دچیرۆکان هوسا هاتیه نیگار کرن دبیزن: کومه له ک کورد ژ بازرگانیت عه شیره تا (باجن) بی ژلایی جزیرا بوتان قه چوینه (طایف) و لسه ر ده سته پیغه مبه ری (د.خ) مسولمان بوینه. نهۆژی ئه و عه شیره ت بناقی (ژانا، جانا) هه ر مایه.

باجی: خووشکا مه زن، هه قشیره، هه مشیره.

باجه: بیژه، پیوسته بیته گۆتن کو ئه ف و اژه یه شه به کبه و ژ ریشه یه کی نا قیس تای هاتیه. د (اصل) دا «قه ئۆجا» بوویه (بگو، بیباگهان) ئانکو: بیژه، ژ مه سده ری «قه چ» هاتیه.

باچک: (۱) گه ئه شام؛ (۲) هه له لوه ک، هه له له لۆک، باچیک، به لالیک، به لالوه ک، داره کا سۆره کو به ری وی ژ گیتلاسی هورتره، تاما وی مزه.

باچیک: (۱) نەرزن؛ (۲) عەشیرە تەکی کوردی کۆچەرە.

باچ: باج.

باخ: جنیک، باغ، بیستان.

باخ و بیستان: باخ و گولزار.

باخچە: باغی بچووک.

باخەوان: باغەوان.

باخچەوان: باخچەفان.

باختەر: روژئاقا.

باختەران: روژئاقایی.

باختەری: روژئاقایی، بەلێ ئاقایستایدا باختەر ب مەعنا

«باکوور» هاتیە، هەم ب مەعنا جەهەنەم، جن پەری

رەشکان ژێ هاتیە، جار ژێ ب مەعنا روژەهلات هاتیە

«باختەر» ب مەعنا «ئەختەر» ژێ هاتیە.

باخەل: پاخەل، بن چەنگ.

باخیرە: باغیرە، کرپۆه، باکوورفە، باگەر (زوبەه، عاصفە،

ئەلجیە).

باخم: باخۆی من، خودایی من: «هەمی باخم باخم باخم -

گەردێ سۆلێ دەباخم / روژێ سێجا نەتیینم - نەمردیە،

نەمی ساخم» "طاها مفر". دوور نابینم کو واژەیی (باخم) ی

ژ (بناخم) هاتیە کورت کرن. ئانکو ئەز ئەو ئاخم کو لسه

سۆلێ تەنیشییای و چیدبیت «باخم باخم» نەبیت، «ئاخم

ئاخم» بیت. لازمە شێعر هوسا بیت: «هەمی ئاخم، ئاخم،

ئاخم - گەردێ سۆلێ دەباخم / روژێ سێجار نەتیینم - نە

مردیە و نەمی ساخم».

باخ: دۆرانەن.

باخواردن: ئەو بندکە یان ئەو دەزی یەکە کو ئالۆزیای بیت.

باخوارن: باخوران، ئەو تشتە کو بەرھەوا بکەن.

باخۆش: بپیترتر، خورتتر، یاوتر.

باخۆشتر: باخۆشتر.

بادی ھەوا: بادی ھەقا، بێسوود، بێ مفا.

بادەو: سەرماو کەرڤە، کەرپۆه.

باد: (۱) با، ھەوا، بخار؛ (۲) پفکرن، پەرچفتن، دەمبەل،

خۆھەلکیشان و پەسین (غرور)؛ (۳) ئاخکرن، ھەنەکبازی،

پریترتی، فرکیلی (تەجب)؛ (۴) ھیچ، چۆنە، مەدحۆ،

کالین، برک (مەعدوم)؛ (۵) تر، فس، ناقتی فریشتەیی

وھکیلی جۆتکران (ازدواج) ی بە.

بادام: باھیف.

باداد: حەقە، ئەھلی حەقییی، ئەھلی عەدالەتی.

بادان: چەپ چوویر کرن، لادان و بادان.

بادانەوا: بادانەقە، لادان (انحراف).

بادی: جام، تاس، تراز.

بادناوەر: ئیک ژ ھەشت خزینت شاپەرۆزییە. دبیتژن جەنگەک

مابەینا ئیران و (قەیسەر) ی روژمێ روودا ئینا (قەیسەر)

رابوو گەمی یەک پر ژ زێر و گەوھەر کەر و رەوانە

جەزیرە یەکی ئەمێن کەر. بەلێ، لێشکا بائی ئەو گەشتی

دەرئێخست و کەتە دەستی لەشکرێ خسەرە پەرۆزی و بۆ

خۆ ھەلگرت و ئاقلیدانان بادناوەر (بای ئینا).

بادینان: گەلەک لسه رقی واژە ئاخفتن کرینە: (۱) ھندەک

دبیتژن: باپیەرە گەورەیی جی بادینان ناقتی وی بەئا الدین

بوو، ئینا واژە ھاتە کورت کرن و گووتی بادینان؛ (۲) ووشی

بادینانی ژ بەھدینان قە ھاتیە ئانکو (دیندارت قەنج) ئەف

واژە یە نەوژی نەبەرە بوویە و گەلەک جارێ ئەف پەیشە ل

ئاقتیستایدا ھاتیە ھەر دبیتژت: خوزی بۆ «بەھدینان»

زەردەشتیان نەوژی فەرھەنگەک ھەبە بناقتی فەرھەنگی

بەھدینان، و بوہۆی بەھدینان بکار تیت بو دەفەرا بادینان.

بادیان: بادیانە.

بادیانە: رازبان، رازیانە، رازیانج، رازیانی، عەرەبکاری بوویە

بۆ (رزیانج).

بادار: ئەو کەسە کو ئان لەشی وی پەرچفتبیت ئان ئیشا

روماتیزمی تیتالییا بیت.

بادەر: فەتلەگێر، فیلپاز، جیلەکەر.

بادگیر: باکتیش، جوڑە ئامبەرەکە بای دکیشیت.

بار: (۱) ئەو بارە کو بسەر پستی تیتە ھەلگرتن: باری ژنان،

بەری داری، گرانی، دارایی؛ رەگێ رانەبردوویی چاووگان

(بارین) ھو دبیتە پاشگر، وەکی: بارانبار، بەفرانبار،

شەکر بار.

بارک: فەرخە مریشکتی کەوکی.

بارانی: ھەوری بیاران ئەو دارو دەخلی کول بەر بارانی کەفتی،

دبیتژن: ئەف کونجیە بارانیە، ئەف مپیوژە بارانیە، ئەف

پەمبۆیە بارانیە، بارانی نازناقە بۆ خانەدانەکا کوردا ژ

عەشیرە تا زیدکان، دبیتژن: مالا بارانی مالەکا مپیرنو

ناندەرن.

و سیفاتاندا تیت، قومہریاز، حبلہ باز، فیلباز، نیرباز، می باز، نہیرہگباز، ئەفسوون باز... جار ژئی لگهل واژہیی تیت مہعنا بورین و نازادی و رزگارییی ددہت، وەکی: دہریاز، بازہبەر، بازی، بازگہ، بازدان، بازبازانی؛ جار ب مہعنا قہکری و سپی تیت، وەکی: ناچاقباز، بازار، بازہبەر، چاقباز.

بازی: عہشیرہتہکە ژ کوردان، فہلہنہ کەفتینہ ژیر توخیبی تورکانو گہلەک میترن و خودان خەبەرنو دل پاکن.

بازار: سووک، جی کرین و فرۆتیی.

بازاری: سووکی، پۆرہ مرۆف.

بازرگان: تاجر: (مال ژنہ و بنیات خانی - کار رەزەو بازرگانگی - رت لبایی نیچیرفانی) <پەند>.

بازرگانگہ: بازرگانگاہ جیبی بازرگانیی، توجارەتخانہ.

بازرگانگاہ: بنیترہ بازرگانگہ.

بازدان: رەقین، رکەیی بازدان: <باز + دان>.

بازبەر: بازہبەر، جہتی دەر بازبونہ.

بازبەر: بنیترہ بازبەر.

بازہلدان: شەقاویت مەزن ہلدان.

بازرہ: بازرہ، قہرەقین، قہسلکین، لیکپاشقہچوون. (بازرہ ژ بازرہی کوردیترہ).

بازر: بنیترہ بازرہ.

بازبەرمان: ہہیشا شواتی یە چکو نازادین ژ سەرما یی ہەر وہکی دیارہکو «باز» مہعنا قہکرنی و نازادی یی ددہت.

بازوو: قۆل، باسک، بازوو بریتیبہ ژ ہیزو توانایی پۆستہ میتری بکارتیت.

بازدار: خودان باز، باز خودانکەر، بازەقان.

بازەقان: بنیترہ بازدار.

بازی: یاری، وازی، گہمہ، بەلج گہمہ و وازی کوردیترن.

بازاری گہرمہ: بریتیبہ ژ ہەر تشتہکی کورہ واجدار بیت.

بازاری سارہ: بریتیبہ ژ ہەر تشتہکی کو بیترہ واج بیت.

بازبەند: بازوو بەند، بازی بەند.

بازمان: بازما، پاشباب، ئەو بچووکہ کو پاشی مرنا بابین ہاتیبیتہ دونیایی دا.

بازن: بازنئی کوژن دکەنہ دەست، ئەلہنگۆ (سوار).

بازنہ: بازنۆک، بازنۆکە، دائری.

بازہ: قوماشکە کئی پەمبہیہ.

باران: بارینا چبکیت ئافی ژ ئەسمانی، ئەف وشہیہ جار دبیتہ پاشگر و بہندەک ناخانقہ دچہسپت، مہعنا دارشتن ددہت وەکی: بەردەباران، گولباران.

بارووکہ: بارک.

بارپین: بارہبارا سہویلی، باراندن، بارپین.

بار و ہۆر: بارینہکی (بجہلہ).

باراندن: ئەو مریشکە کو چاخئی ہیلکە کر ناوی ہاتبیت و چووچەلۆکیت خوژ خوژ دور بکەت دبیتژن: ئەف مریشکە چوچکیت خوژ باراندن.

باراخووی: بریتیبہ ژ زەکاتئی، پشکا خودی.

باراش: ہەقراڻ، ژ دوو واژان پیکہاتیہ: «بار + تاش».

باراش لیکرن: ہەقراڻ ہیران.

بارانی: خزیزان، خورداد، نہہاتنا بارانی.

باراش ہیر: ہەقراڻ ہیر.

بارہبی: بارہبوو، کۆمەک، ہاریکاری، یارمہتی.

بارہبی کرن: کۆمەک کۆم کرن، ہاریکاری کرن.

باروہ: شوورہ، شووہہ (سور).

بارمتہ: گروگان، ئەسیر، رەہین، کەفیل (مئقل).

بارکرن: ژ عہردەکی بار بکەن، یان کاروانی بار بکەن، یان ئیک بمریت ئانکو بۆ مرینژی بارکرن بکارتیت.

باروبارخانہ: بۆ تشتیت بەرکەتی وەکی نقین و ئامان و ناقمالی و تشتیت پربہا بکارتیت.

بارکەفتی: بیچارہ، بیترئ، ناتوان، (عاجز)، پەک کەفتی.

بارگیر: ئیختہ (گدیش).

بارانہ بارانہ: گۆران یەکی تەر و خوشی کوردیہ.

بارانباری: گۆران یەکی تەر و خوشی کوردیہ. «بارانباری تیکیت بانان قہشیریان» <پەند>.

بارووت: باریت، تیژ (باروود) رەنگە ئەف وەشہ ترکی یە.

بارہگا: بارہگاہ، بارہگہ.

بارپیتج: وەرپس، گورپس.

باریک: زراف. باریکی: زرافی.

باریکہ: باریک، باریکە تەغەر بۆ زہفی، یان عہردی زراف بکارتیت.

باریکہری: ریکا زراف، کۆرہ ریک.

بارتہقا: چاشتی.

باز: ئەو بالندہیی بناف و بانگہ، پاشگرہکە ل دوو ہندەک ناٹ

- بازکه:** به لهکی یه کتی کیم.
- بازاری رهش:** بازاری سیا، سیکا گران فرّشا.
- باژن:** باوهشین، باوهشینک (مروحه). «ژهن» پاشگره که دکه قیته دووماهیا هندک ناقان دکه ته (اسم آله) و بکه و دهکی: باژن، مهشکه ژهن، دراژهن، په مپوژهن، خوی ژهن، لواژهن، لقاژهن: «ما ئەز دراژهنم؟!» یان: «ما ئەز دراژی دژهنم?!».
- باژ:** باج (ضریبه)، گه لهک جار (ج) د کوردیدا دبیته (ژ).
- باژەفان:** باجهفان.
- باژن:** نیری کیشیبه (تیس جیلی).
- باژنه:** باژنو، پاژنه، پاژنو، پانی (عقب الرجل).
- باژی:** باژی.
- باژی:** خه لکتی باژی.
- باژیله:** باژله، کولانی، ناوارة (مشرد).
- باژیله کرن:** دهره دهر کردن، هه ی کرن.
- باژیله:** دهره دهر.
- باژیله کری:** دهره دهر کری، هه ی کری.
- باژیان:** باژیان، باژوهرگر، باج وهرگر.
- باس:** به حس (ع).
- باستمه:** گوشتی قیسه کری پاشی خوی کری و فلفل و بهارات و سیر تیکه ل کری و هه شاننده ناڤ ریفتیکی هه یوانی و هه لاویستی بو دهمی پیتقی (ترکی به).
- باسپرس:** باسکول، ژ به حس پورسی هاتیبه درستکرن (ع، ک).
- باسپیژ:** چیرۆکیژ (ع، ک).
- باستیز:** پروباکنده کهر (ناشر الدعا به) (ع، ک).
- باسوق:** باسوخ، باسو، ماسو، شالو، گوشه، فهره ز.
- باسک:** گهره دن، مل، تل، گرد، قوّل، باسکه هنجار.
- باسکه مژانه:** مژانه، ئەو باسکتی کو کریه مژانه، بازی، بازی بی جوت (هیرته).
- باسکه:** جوره مه له قانی به که.
- باسکانی:** مملان، بریتیه ژ دوویه ره کانی (انشقاق، تحرب).
- باسکوباسکانی:** مملانی، ژیکرتیکانی.
- باستان:** دیرین، کهفن، بوری، گه لهک کهفن، میژوو.
- باستانشناس:** دیرینه ناس، شینه وار ناس.
- باستانشناسی:** دیرینه ناسی، شینه وار ناسی.
- باستانی:** میژوویی (اثری).
- باسمه:** چاپ، واژه یه کی ترکیه.
- باسکه سهگ:** سه یی دریتژ و هه لکیشای.
- باسکه زه لام:** زه لامباش.
- باسقه نده:** دهسته دارای ژ هه لهه لوکتی، باسقه نگه.
- باسکردن:** گوفتوگۆ کردن (ع، ک).
- باسکه مه له:** باسکه، مه له قانی ب باسکان.
- باسکتیش:** مژانه.
- باسمیل:** خویه سن، باسمیل، خویه سنی.
- باسریشک:** به فر و با و باران.
- باسه واد:** خینده وار (قاری و کاتب)، «باسه واد و بسه واد یه که مه عنایه». «قه قبی طهیران» فه رموویه: «جه ماکه ن تیک عالمی - هه میان بئوستاد کهن / حه رف ژ له وحی قیده می - بشه رح و بسه واد کهن / نائینه بهر قه له می - به حران ئەر بمیداد کهن».
- باسکول:** باسپورس، فه کولهر.
- باش:** ئانکو نه به ز، قه نج، خیر (حسن، جید).
- باشی:** قه نجی: «باشی خودانی خودناسیت»، «چاکی بی بکه و بئاقیدا بهرده» «په ند».
- باشار:** چاره سهر، مه عیسه ت.
- باشقه پان:** جوره مارده که.
- باشویش:** دهسته لاف (مبذر). باشویشی: دهسته لافی (تبدیر).
- باشهل:** باشیل، باشهل.
- باشیلا:** باشیلا، باشیله، ناوارة، دهره ند.
- باشیکهر:** چاکی کهر.
- باشیکه:** واش، جوره بالنده که عه ره بکاری بوویه باشق.
- باشکو:** خودان گه وره یی، ریزدار (معظم).
- باشگه:** باشگاه، یانه.
- باشوور:** ژیر، (جنوب).
- باشامه:** جوره عه بایه کی ژنانه یه لئیرانی بکارتینن بی ب دهره زچکن.
- باشووری:** ژیری، دژی باکووری تیت (جنوبی).
- باشیم:** میراته (میراث).
- باشیمگیر:** کوتگر، میراتگر.
- باشارکرن:** توانین، شیان.
- باشه:** باشیکه.

باشتی: میراتہ (میراث).
باشتیگیر: باشیگیر (وارث).
بافس: فیقی بیچ چرمسی و نہ گہشتی.
بافش: فرہ، نہ رایہک، خہ برسار، تامسار.
بافرؤ: درؤ، فیشال، دہلہ سہ بیٹڑ، ہاوتتہ کەر، ہلہ پاس (مدلس).
بافروبی: ہلہ پاسی.
بافت: ہیژا، شایستہ.
بافیش: لاف و گہزاف، فری، فرت، شہ تات، بہ تات.
بافین: تہ فن کرن.
بافیژہ: بافی، چافی، بہافیژہ.
باٹ: باب بزارافی بۆتان، مہیل، دبیتژن: ٹہٹ برنجہ باٹ سۆزہ، ٹہٹ تشستہ باٹ شینہ، یان باٹ رہشہ ٹانکو مہیل رہشہ. باٹ ب مہعنا خونافی ہم تیت، دبیتژن: ٹہٹ نساخہ باشہ کئی ہور ہافیتیہ سہرو چافی وی، یان تہ ماشاکہ ٹہٹی نہ خوشی بافی مرنی گرتیہ ٹانکو رہنگی مرنی گرتیہ.
بافنی مرنی: رہنگی مرنی، مہیل مرنی.
بافدیژہ: مہیل دیژہ، رہنگ دیژہ، باٹ رہش.
بافی: باوی، بۆز، باہیف، بادام.
بافپک: گوہرین، بہ دل بونا ہواوی.
باقۆشہ: فیقی بیچ ناکام.
باقلاوا: باقلاوا، بقلاوہ، واژہیہ کی ترکیبہ و کوردکاری بوویہ.
باقلہ: باقلک، پاقلہ (فول).
باقۆر: گۆلکہ بہراز، بریتیبہ لہ کہسی خری و پان و قہلہو، بہچکہ بہراز.
باقر: ژہنگ، ژہنگاری ٹامانیت سفری.
باقۆلہ: بہچکہ بہراز (قمل کبیر).
باقۆزہ: بہرکوتہ، دارتہ قینہ.
باقہ بہلہ: بہلہ باقہ، باقہ بہزہ، ٹیشہ کہ بزنان دگریت کوتوپر وان دکوژیت.
باقہ بہزہ: بنیترہ باقہ بہلہ.
باقاندن: باقباقا بزنی.
باقہ بہست: باقہ بہس، ٹہو تشستہ کو دہستان پیچ گرتیدہن.
باقہ باق: حکایہ تا دہنگی بزنی، یان کارکی یہ.
باک: مننہت، پەروا، ترس، ہوجہ (التفات): «باکم نیبہ: ترسم نیبہ».

باکرن: پەرچفتن، پفکرن.
باکور: ژووری، شیمال. باکووری: خہلکی شیمالی.
باکورزک: ٹہو بایہ کو زۆر سار بیت و پەشکیت بہ فر و بارانیژی لگہل بیتن.
باکوسک: بنیترہ باکووزک.
باکوزیرک: ٹہو بایہ کوموویت لہشی مرؤقی گزڈکەت.
باکیش: باگیر، بادگیر (عبار ہوائی)، باکەش، عہردی بالی زۆر دیت، ٹامانچ دریای وکی ہیزی.
باکۆزہ: گۆپال، چۆگان، گۆچان، عہرہ بکاری بوویہ بۆ (چاگون).
باکەش: بنیترہ باکیش.
باکۆفہ: باقۆفہ، فیقی بیچ نہ گہشتی.
باگیر: بنیترہ باکیش.
باکیر: ٹہو دہردہ کو بایچ وی بیبتہ زقپەک.
باکور: باکورک، ئاریکاری، پاچک، ئابونہ.
باگوران: بانگوران، باگوردان (حادلہ، محدلہ).
باگونہ: گونہ با، ٹیشہ کہ گون پی مہزن دین.
باگژ: ٹہو بایہ لمابہینا باکوور و رۆژہ لاتی دکہ قیتہ ری.
باگٹ: ٹہو ئاجورہ کو باش نہ برژیای.
باگیتزہ: بابہ لیسک، گہردہ لول، توفان (فاتولہ).
باگنی یادئ: ہہیفا یادئ خودئ (رمضان) >دہقہ را سندی، گولی یان.<
بالگی: بالیف، بالیفک، بالگہ، بالیک، بالینک، بالین، بالگیک.
بالگاشہ: بانگاشہ، پروپاکندہ.
بال: (۱) شاپەر؛ (۲) ہنگفین، (شہ بہ کی)؛ (۳) دہق، لہکن؛ (۴) رہنگی خاکی.
بالا: بلند، بلندی، ٹہقراز، بہژن، بہژن و بالا (قد و قامت).
بالاقر: بالہفر، فرۆکہ، ٹہقرازفر، بالہفر، بالاقری.
بالخانہ: تہ بہقا سہری ٹانکو خانی بی بالا.
بالدار: بالندہ (طائر، طیر).
بالہفر: بنیترہ بالاقری.
بالہفرخان: فرۆکہ فرین، فرۆکہ وان. بالہفرقانی: فرۆکہ فرینی.
بالدز: بالتیسک، دش، بالتوز، بالدوز.
بالینہ: تشستہ کہ وکی عہگالچ نان پیٹر دانینہ سہرسہری خو و تہ بہقی نانئ دکہ نہ سہر بۆ فرۆشتنی.
بالتیس: بنیترہ بالدز.

باشتی: میراتہ (میراث).
باشتیگیر: باشیگیر (وارث).
بافس: فیقی بیچ چرمسی و نہ گہشتی.
بافش: فرہ، نہ رایہک، خہ برسار، تامسار.
بافرؤ: درؤ، فیشال، دہلہ سہ بیٹڑ، ہاوتتہ کەر، ہلہ پاس (مدلس).
بافروبی: ہلہ پاسی.
بافت: ہیژا، شایستہ.
بافیش: لاف و گہزاف، فری، فرت، شہ تات، بہ تات.
بافین: تہ فن کرن.
بافیژہ: بافی، چافی، بہافیژہ.
باٹ: باب بزارافی بۆتان، مہیل، دبیتژن: ٹہٹ برنجہ باٹ سۆزہ، ٹہٹ تشستہ باٹ شینہ، یان باٹ رہشہ ٹانکو مہیل رہشہ. باٹ ب مہعنا خونافی ہم تیت، دبیتژن: ٹہٹ نساخہ باشہ کئی ہور ہافیتیہ سہرو چافی وی، یان تہ ماشاکہ ٹہٹی نہ خوشی بافی مرنی گرتیہ ٹانکو رہنگی مرنی گرتیہ.
بافنی مرنی: رہنگی مرنی، مہیل مرنی.
بافدیژہ: مہیل دیژہ، رہنگ دیژہ، باٹ رہش.
بافی: باوی، بۆز، باہیف، بادام.
بافپک: گوہرین، بہ دل بونا ہواوی.
باقۆشہ: فیقی بیچ ناکام.
باقلاوا: باقلاوا، بقلاوہ، واژہیہ کی ترکیبہ و کوردکاری بوویہ.
باقلہ: باقلک، پاقلہ (فول).
باقۆر: گۆلکہ بہراز، بریتیبہ لہ کہسی خری و پان و قہلہو، بہچکہ بہراز.
باقر: ژہنگ، ژہنگاری ٹامانیت سفری.
باقۆلہ: بہچکہ بہراز (قمل کبیر).
باقۆزہ: بہرکوتہ، دارتہ قینہ.
باقہ بہلہ: بہلہ باقہ، باقہ بہزہ، ٹیشہ کہ بزنان دگریت کوتوپر وان دکوژیت.
باقہ بہزہ: بنیترہ باقہ بہلہ.
باقاندن: باقباقا بزنی.
باقہ بہست: باقہ بہس، ٹہو تشستہ کو دہستان پیچ گرتیدہن.
باقہ باق: حکایہ تا دہنگی بزنی، یان کارکی یہ.
باک: مننہت، پەروا، ترس، ہوجہ (التفات): «باکم نیبہ: ترسم نیبہ».

بالتیسک: بنیترہ بالدز
بالدووز: بنیترہ بالدز.
بالوولی: فاک و فیک، بہ تران (طیش).
بالولہ: بنیترہ بالوولی.
بالاث: جہم ناغی، سہرشوشتن، <دوو وشہیہ: بال + ناغ>.
بالافی: ئەو کەسە کو بالا فکری، یان دقیت بچیتہ بالاغی.
بالافیک: سمایلۆک. سافرائی ھوور، ھوورکا ساواری.
بالافگہ: جی بالا فکرتی، گەرماث، گەرماپہ (مستحم).
بالافخوش: گەرماثخوش دبیژن: تہ گەرماث خوش.
بالتہ: بالتہ جہنجر، جہم تہ (سکاکیں النورج).
بالتہ: فیسی بی تازہ گہہشتی، ناغی گوندہکی کوردایہ ل کوردستانا عیراقی - دھۆک.
بالووک: بالووکہ، بالوولکہ، سگیل، زگیل.
بالابۆست: دبیژن: کن، کنک، قۆت، کورت (قزم): «بالابۆست وردین چلگەز» "پہند".
بالابەر: دەستگەکە بو را کرنا تشتیت گران.
بالافس: بنیترہ بالابۆست.
بالاپۆش: چاروکە (عبا ۵).
بالابەرز: بالابلند، بەژن بلند. بالابەرز: بەژن بلندی.
بالابلند: بنیترہ بالابەرز.
بالویەر: پەر و بال، بریتیبیہ ژ زۆریا ھەمی کەل و پەلان.
بالاشرین: بەژن جوان، قشت.
بالان: دیلیز، دالان (دھلیز).
بلەفان: خۆفتر کرنا بەچکە تەیری بو فرینی، بالەوان.
بالەفانی: بال ھژاندن بو فرینی، بالەوانی، بال ھەلتەکاندن.
بالابەژن: بالابەند، بەژن بلند.
بالبەستہ: بریتیبیہ ژ وی کەسێ کو ھیچ ژئ ناھیت، دەستبەستی.
بالەکەرہ: دارکی گلیش کیش.
بالان: رینگە یا خەتی بو تەبیارہی.
بالەمی: شەما (شمع). ئەگەر تەماشای قی وازەبی بەکەین دئ بو مەدیار بیت کو ژ دو وازەیان پیکھاتیبہ: <بال + مەمی>. بال بزارا قی شەبەکی ھنگفینہ و مەمیژی مەمکە ئانکو شەما بو ھنگفینی وەکی مەمکیہ چکو شەما زەرفی ھنگفینیہ.
بال تەپہ: بالە تەپہ.

بال تەپہ: بالە فەپتی.
بالتان: سەرەخۆ، ئارام، ھیدی (علی مہل).
بالشۆرہ: مرنا مریشکان.
بالباز: سەرباز، شەبەکی بو رەنگی خاکی دبیژن بال، ئەو کەسێ کو جلکی وی رەنگی ل خۆ کەن دبیژنی بالباز کور رەنگی سەربازیہ.
بالتووز: بنیترہ بالدز.
بالکۆ: تارمە، بالگون، بالکۆن، بالەکون.
بالیۆز: نیونەرئ دەولەتەکی ل دەولەتەکا دی.
بالویژخانہ: نیونەرخانہ (سفارہ).
بالویژی: عەلۆعەلۆ، عەلی شیش.
بالویژ: بنیترہ بالیۆز.
بالۆرہ: بالۆری.
بالۆری: (ترغم) مەقامەکی خوشی کوردیہ.
بالق: گەہشتی، (بالغ).
بالقی: بالغی (ع،ک).
بامغەلتان: باگوردان (حادلہ) بان غەلتان کوردیتر و دیارترہ. (ک،ع)
بامگاھ: بامگا، باھنگاٹ بایج بەینا (روژئاڤا و شەقی) کو دبیژن ھندەک گیانیت خراب بەلاف دین و خەلکی نەخاسمە مندالان دھنگیشن لہو دبیژن: باھنگاٹ ئانکو و ئەو دەمی کو بہنگاقتن، دەمی ھنگاقتن. باھنگاٹ ژ ھەر دو وازەبیٹ دی کوردیترہ.
بامگہ: بنیترہ بامگاھ
بامیہ: ئەسلئ وی (بامیان) چکو لشارئ بامیانئ ئەفغانئ ھاتیہ. ھندەک بخەلەتی دبیژن: بانیہ، جورہ داھاتەکی بیستانیہ.
بادمجان: بادنجان، باجان.
بامداد: بامدادہ، سپیدہ، بہیان.
بامدادہ: سپیدەدەم.
بامرہ: بنەپان، قوونەبان.
بامیرۆین: باپروین، داچیین.
بامز: خوش مەزہ، تامدار، بہ تام.
بامرئی: تاعوون، نەخوشی بہ کە.
بامەرن: ناغی گوندەکی کوردانہ، ل کوردستانا عیراقی.
بام: بیم، بیم. میر ئەحمەد زەنگەنہ فەرمویہ: «پہی چ دەلیلی

مەرگ و ژئ

باویزه: ئەو بایه کولناڤ زکی مروڤی پینچانددهت و قوورقوری دکەت.

باوویان: ئاره‌زوو، هیوا، ئومید.

باوه‌سەندن: زال بوون (انتصار).

باوه‌که‌رۆ: «باوکه + رۆ» ئەو بابۆ، باوکه‌لی.

باوه‌ت: بابەت، ئەڤه لسه‌ر وی زاراقیه‌ کو (ب) دکەنه (و).

باوه‌ته: هه‌ژێ یه، بابەته، وه‌کی: ئەو کچه‌ باوه‌تی ئەو کورده‌یه.

زریاب: میتری ده‌یکێ کو بابۆ مروڤی نه‌بیت.

باوه‌ژن: ژنباب.

باوکه‌له: بنیڤه‌ باوه‌که‌رۆ.

باوه‌شین: باژهن.

باوهر: ئەڤ واشه‌ ژ دوو گۆتان پینکه‌تیه‌: «با + وهر»، په‌یقا «با» ب مه‌عنا خاوه‌نه و په‌یقا «وهر» ب مه‌عنا قناعه،

بروا، بینه ده‌ورامی دا، به‌لکی.

باوه‌په‌لامان: وهره‌ نک مه‌ڤه: «مامۆستای سه‌رئیل و شیرین که‌لامان – ته‌شریف خه‌بیرت باوهر وه‌لامان» مه‌وله‌وی" ئانکو به‌ره‌ڤ نک مه‌ڤه‌ وهره: با، وهر، وه‌لامان.

باویشه: (١) باویزه‌که: (٢) ژۆر داهاتنه‌ خوارێ.

باویزه‌که: باویز، ئەو هه‌ژیره‌ کو بینه‌ ڤه‌ خراب دبیت و دوه‌رته‌ بینه‌ دارێ، یان هه‌ر پینکه‌یه‌ به‌لێ فاسده.

باوشک: ژ دوو واژه‌یان پینکه‌تیه‌: «با + وشک»، بایه‌ خشک (تشاوب): «بایه‌ + خشک» و «بایه‌ + وشک» یه‌که مه‌به‌ستن. «وشک» ژ «خشکی» کوردیتره.

باوه‌پیاژه: زریاب، ئانکو بایه‌ وه‌کی پیناژێ.

باوه‌پیکرن: بروا ئینان (تصدیق).

باوه‌پیکهر: باوه‌رپه‌ند (مؤمن).

باورپیکری: باوه‌ری پینکراو.

باوه‌ش پینگرتن: دانانه‌ به‌ر سینگێ، له‌مه‌بیز گرتن: (احتضان).

باوه‌قوت: ژن و میتریت هه‌ر دوو وه‌کی ئیک کورت.

باوه‌لی: سمکۆلی.

باوی: باهیڤ، بادام.

باویز: فیقی بینه‌ نه‌گه‌شتی، تشتی باکه‌ر، هه‌ژیری خراب بوویی.

باویزی: بنیڤه‌ باویزه.

باودان: حال، دۆخ.

باوگوری: مشاوه‌ره، راویش کاری. دبیتن: ئەنجومه‌نی باوگۆزی (مجلس الشوری).

نه‌کیانای وه‌لام – ویمۆ سپامۆ سامم فیدات بام». بام ب مه‌عنا بلا ب مه‌عنا «بو من» هه‌م هاتیه.

بان: سه‌رتشتی، بانێ خانێ، بلندی: «یه‌کیان و دوباگوردانه – بانه‌ک و باگوردانه‌که – بانه‌ک و دوو هه‌وایه» په‌ند.

بان سه‌رم: سه‌ره‌رێ من.

بان چاوم: سه‌رچاڤی من.

بان رۆحم: سه‌ر روحنی من.

بانین: باناندن، قبول کرن و خوش خواستن، دلدان، ئارامبوون.

باناندن: قبولاندن، قبول کرن، ئارامکرن، ئەڤ واژه‌یه‌ نه‌و ته‌نی لده‌رافه‌کی تایه‌ت تیت، دبیتن: ئەڤ بزنه، نه‌بانه، به‌لێ ئەڤ په‌زه بانۆکه و به‌چه‌یی خۆدبانیت، شیرێ دده‌تی، ئەڤ جادووکه‌ره ژن و میتران لیک دبانییت.

بان ناڤ: بنیڤه‌ بانناو.

بانناو: بنیڤه‌ بانناو.

بانناو: ئەو که‌سه‌ کو بانان سواق دده‌ت و ده‌ونیت. ژ دو واژه‌یان پینکه‌تیه‌: «بان + ناو: بان + قوردهر». «مه‌وله‌وی» فه‌رموویه: «بالاخانه‌ی چه‌م دیوانه‌که‌ی تو – بانناو وه‌گلی ئاسانه‌کی تو» ئانکو سه‌رچاڤی دیوانه‌یی ته‌ بیه‌ته قوردان و هه‌نون بگلی ئاستانی ته.

بانگوش: باگوردان (حاده).

بانه‌ک: ئەو زه‌ڤی به‌ دیمه‌یه‌ کو نیزیکی گوندی بیت و خودان بو خۆ سوودی ژێ وهرگیت، ته‌غه‌ر لگه‌ل واژه‌ی به‌ر و یان به‌رۆک جۆت دبیت، دبیتن: به‌ر و بانه‌ک، یان به‌رۆک و بانه‌ک.

بانگیشتن: ده‌عه‌وت، گازی کرن.

بان: بانگ، قاودان، ته‌ره‌قاندن، بانێ خانێ.

بانبارکه: به‌ربووک.

بانباک: مشکێ سه‌ر گه‌نجی به.

بانا: ئامرازه‌ک لایه‌ی هاتنا بایه‌ نیشان دده‌ت.

باوه‌ش: هه‌مبیز، بریتیه‌ ژ پاراستنی.

باو: باخۆش، ده‌ستوور.

باوخۆشتر: باخۆشتر.

باوانی: بابانی (ته‌ماشای ویری بکه).

باوهر: باور، بروا، ریشاڤی په‌یڤی (ور) مانا (اعتقاد).

باوه: بابه، باب، باوک.

باوام: باهیڤ.

باوه خوون: بنیڤه باباتی.

باهیڤ: بنیڤه باوی.

باهیڤۆک: سیڤۆک، هه لبه هین، سیڤه لۆک.

باهنجیر: هژیری بیدهری (جۆره هه ژیره کی بی که لکه).

باهۆره: هۆره با، ره شه با، بریتییه ژ مرۆڤی هاوه نته کهر.

باهوردار: مرۆڤی قهوی و ساخه لم یان ب هیز.

باهوو: کور، مۆده، دیواری قورپ.

باهۆ: زهند، زه ندک.

باهۆل: چانته.

باهیر: سه رگه شته، بیزار، خیره سه ر، عه ردی بائر (حیران).

باهۆز: تۆفان، باهۆز؛ "هه ژار" ل «مه م و زین» دا فه رموویه:

گیان و دلی بۆته شیوه ی پیرۆز بی ترسه له گیتۆ تۆزو باهۆز

باهور: بنیڤه باهۆره.

باهینک: هینک، روماتیزم، روماتیسم. «هینک» درسته ژ

«باهینک» ی چکو ناڤی وی هینکه نه باهینک.

با ی: (۱) قودیکا زلکا، شه مچه (شخاطه، کبریت)؛ (۲)

مالدار، وه ره، دڤی بی.

بایام: بنیڤه باوی.

باینجان: بادنجان.

بایله: بالوولک.

بایخ: بها، باوری، گرنگی (ثقه، اهتام).

بایه ف: حاجی باهیڤک، بادامی کیفی، باهیڤی چبایی.

بایید: له گن، ته شت.

بایست: ده بیت، بیبت، پیتتی.

بایا: (۱) پیوست؛ (۲) بیا، بیایا، هاتجاجی بایا و بیایا زۆر

نافکوردیدا دا تیتته دیتن، بایا دگۆرانییت بۆره شاعراندا

تیت، وه کی: «هۆ دلۆ خۆزی ده رگه بی کلایل بایا - هۆ دلۆ

خه سوو داری نه بایا - هۆ دلۆ دا بووک بدلۆ خۆبایا».

بایگان: نهو که سه کی کو کارۆ وی بایگانی کر نه (ئه رشیف).

بایه قووش: بالنده یه کی وه کی کونده بۆیه، ناڤی وی بی وه عه ری

و نه که به تی ده رکه فتی یه. "مه وله وی" فه رموویه: «تۆ وینه ی

بلبل مه سستی هه وای گول - من چۆن بایه قووش چۆل نه وای

دل».

بایی: بهایه، لۆز رازی، را له خۆ، بادی هه وای:

گوێ ناده نه راستی و درۆیان

زوو بایی ده بن به بیری خۆیان "هه ژار"

بایت زهر: (بیرقان). بایت زهر ئیشه کی پیس و په رکه مداره

(معدی) یه، میتلاکاره ش ته مه به ل دبیت و کار ناکه ت و

دپه رچشیت و زه رداڤ خوینێ درتیتته ناڤ میزدانی و میزا

نه خۆشی زه رد دبیت. ده رمان بۆ وی ئیشی هه تا نه هۆ په یدا

نه بوویه، ته نی ده رمانی وی پارێزه، ژ گۆشتی، هیلکه ی

نیفشکی، چه وری. نه گه ر نه ف پارێزه بتمامی هاته کرن

بیگومان نه خۆشه که بزووترین وه خت ساخ دبیت و هیچ بقه

(خطر) تیدا نینه. نیشانییت وی نه فه نه: سیپیلکا چاڤی

نه ساخی زه رد دبیت و ته مه به ل دبیت، جۆره تایه ک ژی تیتتی

و جار ژ دلۆ وی رادبیت و له ش خوربان ژی هه ف تووشی

وی دبیت و میزا و بری زه رد دبیت.

بایخ: بنیڤه بایه خ.

به: (ب) له سه ر گه له ک مه به ستان د زمانی کوردیدا هاتییه: (۱)

بۆ هۆبی (سببیه): به هانتت دل خۆشم؛ (۲) بو سووندی:

به خوا؛ (۳) بۆ هان و هاری کاری (استعانه): نقیسا من

ته عه ر به قه له می پاندانییه؛ (۴) بۆ ظرفیه): برۆژی دچمه

سه رکاری، بشه قی دنقیسیم؛ (۵) بۆ بلندی (استعلا):

به داخوه گه له ک لاویت کوردان بدارفه هاتنه هه لواسین؛ (۶)

بۆ ته قرابی (مصاحبه): به دل و مرازقه هاتم بۆ سه ره دانا ته

ب خیزانقه؛ (۷) بۆ چاشتی بی (للتشبيه): من چ که س ب

رهنگی ته مرۆڤ نه دبیتیه؛ (۸) بۆ چه ند و چاوابی بی (کمیه

و کیفیه): گه نم هه ده ک جه ان ب کیشانه و له نه ده ک جه یت

دی بیپشانه؛ (۹) بۆ پیپشه چه سپیانی (للإلصاق): چه ده ده

به مه نووسیایه، ده ردی پاشکه فتنا کوردان ب

نه خونده واری یه؛ (۱۰) ناڤی دگۆریت و ده که ته زاب (صفه):

مندالی به هۆش زه لامی ب هونه ر ژی چیدبیت؛ (۱۱) بۆ

په یه وه ند کرنا و وشه کی بووه شیدی فه: رووبه رووی ته دی

راوه ستم، مل ب مل شان به شان، ده سه ته ده سه ت،

سه فه سه ف راوه ستین.

ب نانا دا به ردان: عباره ته ژ مه زاختنا زۆر، قه نجی لگه ل

بیته فای.

به نۆک: ناشرین (زشت).

به ناگا هاتن: هشیاریوون، بریتییه ژ لۆ قه گه ریانی.

به بۆ جان: رزگار، نجات، رزگاریوون، سه له لامه تی. نه ف واژه به

نیزیکی مرنی بوویه، مه گه ر به ری ۸۰ سالان دده قی

مندالان بکار ده ات ده میکو مه یاری بیه رکیت قه سپان دکر

مه دگۆته به رکه قه سپی خودیار یا چاله ژ چانی: به بۆ جانی،

به ترف: ژکارکه تی (عاطل).
به تلاته: رۆژا کو دبیتزنی پشوو (د، ع).
به تلین: کوسیبون، ژ هیتز که فتن، ماندی بووی، هسکببون.
به توون: مرۆقی خوس، نزهو دایه بوۆر (لابالی).
به تاسه: موشتاق.
به تات: درۆ، دزهو: «ئو چ تهقلید و شه تاتن، چ به تاتن تو دکی؟ - سه ری قییر راده ژین بدوسه د ئاهوکه سه ر»
 "جزیری".
به تاسه یی: به ئیشتیاق.
به ترۆمه: بنییره به ترمه.
به ترمه یی: پیتچه وانه ی ساده به، هنده دبیتزن: په ترۆمه (مرکب، ترکیبی).
به تلاتن: ژ دهست چۆن.
به توکل: ناخفتنا بتیقل.
به تهقه که فتن: دبیتزته وی که سی کوژ سه رما دا دهست ژ کاری هه لگری.
به تکه بهش: قوربه شه.
به چه: بنییره باج.
به چه رگ: دلاوه ر، نه ترس.
به چی: بوچی (زاراقتی باکووری مه قلووبین).
به چه: ۱) دبیتزته بیست رۆژیت پاش چله یی زستان، به چه که؛
 ۲) مندالی ساقا، تیترک، ساقاییه هه ر گیانداره کی، دبیتزنی: به چه که سه گ، به چه که کتک، به چه که به راز، به چه که گورگ.
به چه که: به چه، ساقا.
به چه یی: مندالی، به چه گانه.
به چه گانه: مندالانه، وه کی مندالان.
به چه خۆر: ئه و گیانداره کو به چه یی خۆ دخۆت، بچوک خۆر.
به چه دان: رهم، مندالان، پسدان.
به چه سرکه: جۆره کفارکه کی بیسوده.
به چه مار: تووره مار (عثمان).
به چه خه زال: خفش.
به چه ئاهو: به چه ئاسک.
به چه ج هاتن: کشتیبون (توتر).
به چه باز: نیرباز، لوتی. به چه بازی: نیربازی.
به چه ند: ب چه ندی، نرخوا وی چه ند.

هه روه کی مه دو عایه ک بو به رکه که سیپت خۆ به سه رکه تنی و سه لامه تی یی دکر، به لی مه بخۆژی مه عنا قی رسته ئ نه دزانی، به لی پشتی هه شتی سالان ئه ئ رسته به لئا قیستایدا که فته به ر چاقتی من کو به بۆجانی ب مه عنا نجات هاتیه. نهۆ تازه دلنیا بووم کو ئه ئ واژه به نامریت چه ندانکو نهۆ نه یاربا به بۆجانی مل مه رجانئ مایه و نه چاله ز چانی چکو چ بچوک یاریان به رکیت فه سپان ناکه ن.
به به: مندال، قونداغ.
به یی: بنییره به به.
به بر: تیژ، بره ک.
به به وان: عه رووسه ک، به به له، به به له، به به له، بووکه، بووکا مندالان.
به به وانئ: عه رووسه کانی، یاری کرنا ب عه رووسه کی.
به بر: ب پیت، ب به رکه کت.
به بر: به ور، دینده به کی وه کی پلنگی به.
به به کانی: جۆره هه لپه رکی به کی کوردیه.
به بری به یان: جلکیت روسته می بوو کوژ که فلی پلنگی هاتبوو درست کرن.
به تاوار: سه ره نجامی تشتی.
به تهر: به دته ر، پیستر.
به تران: مرۆقی نه زان به ور (بطران) (ع، ک).
به ترمه: به ترۆمه، په ترمه، په یه وه ند لیدانا دارئ.
به تیه: به تنی، عه بای سپی و ها قینی.
به تکار: کاریس، کار خراب، به دکار.
به تکاری: کاریسی، کار خرابی، به دکاری.
به تکاران: کاریسه کان، خرابه کان، خرابی که ران، به دکاران.
به تکاری کردن: کاریسی کرن، خرابی کرن.
به تر: خوقه به که ر، ژرکه ر، خودان تر و زر، به فیز.
به تفهر: بیتریز، به دفهر (مشۆم).
به تخوو: به دره وشت، به دخوو، به دسیفه ت.
به تبه خت: لی وهرگه پرای، به دبه خت (بی طالع).
به تو: کۆفک، کۆفک (قمع).
به تاره: گوله نگ. گیفک و گیفه نگ.
به تالایی: بوشایی.
به تر بیتر: به ری دو رۆژان، ئانکو به رتر بیتر.
به تر بیترار: به ری دو سالان، ئانکو به رتر بیترار.

بهخت: تالغ، به قبال، ئیقبال، لیهایت (حظ). کوردان گه لهک ناخفتان و په نده دربارهی بهختی ئیناینه، دبیتژن: «میتیری پاشی، بهختی قاشی»؛ «بهخت ئه گهر هاته سه ری، بزړه وهکی که ری»؛ خه لک دبیتژن: «هه ی نافه ری بهخت ئه گهر چۆ ژ بال، بیه یقه مسقال مسقال»؛ خه لک دبیتژن: «هه ی بی که مال»، «بهختی به له گه وره، بشه ف ساماله، برۆژی هه وره». بهخت د کوردیدا ب مه عنا ویتژدان ژی بکار د به ن. به لی، مه عنا وئی یا درست به رامبه ری (حظ) ئی عه ره بی به (بهخت: حظ، نصیب، طالع، اقبال). بهخت عه ره بکاربری بوویه و هه ر ب خو دبیتژن: (ذوبخت، بخیت، علی بختک، علی بخت الله، یا آمنة، یا بختک و اختصک مولاک، نعمه الکبری مولیدا این جگری). لئاقیستایدا «بهخته» هاتیه.

بهخت بهرگه شته: بهختنگون، بهخت رهش.

بهخت نازما: بهخت جه ربین.

بهختیار: بتالغ، بیه قبال، ب شانس (ذو حظ، سعید).

بهخته ور: کامران (سعید).

بهختیاری: کامرانی، ناقی عه شیره ته که می مه زنی لوریه لکودستانا ئیرانی (سعاده).

بهخته رش: بهدبهخت، بیتالغ. بهخته رش: بهدبهختی، بیتالعی.

بهخپوور: یان «بهغپوور» وازه کی چینی به و ژ دوو په یشان پیکهاتیه بو پاشاییت چینی بکار تیت: «بهخ + پوور». بهخ یان بهغ: خودی، پوور: کوور، ئانکو کوور خودی. دبیتژن: بهغپوور، فهغفوور، بهخپوور، فهخفوور، «جزیری» فهرموویه: «ما جزیری شو بهی داری تهختی ههفت ئیقلم بیت - هه م ب حو کمی سه لته نهت ئه سه که ندهر و فهغفوور بیت».

بهختدار: خودان بهخت.

بهخته باران: هه یقا ناداری.

بهخت و جهخت: بهختیته باشه و جهختی بکه.

بهخه بهر: بههوش، باخه بهر، بهئاگا.

بهخش: پشک، بهش.

بهخشش: دان، بوورین، بهخشین.

بهخشیش: بنییره بهخشش.

بهخشنده: خودان بهخش و که ره م.

بهخشین: بنییره بهخشش.

بهخودان کرن: پهروه ره کرن.

بهخودانکه ر: پهروه ره کرنه.

بهخز مهت: خز مهت خوش (خدوم).

به د: نه ی قه نغ، خراب.

به دئه خته ر: تالغ خراب، تالغ رهش، بهخته رش.

به دبهخت: بنییره بهخته رش. بهدبهختی: بنییره بهخته رش.

به دبهختانه: بهدبهختی.

به دبهۆ: بین نه خوش.

به دچاڤ: چاڤ بهد، چاڤ هافیتژ.

به دیله: ته مه ن، ژی ئیشالا به دیله کورت بی.

به دخوو: بهد ره وش، به دزاب، به دئاکار.

به دخوا ه: به دخوا ز (مرید الشر).

به دهره نگ: ناشرین.

به دسروش ت: به دزاب، به دئه سل، به د رهفتار.

به دفه رجام: پاشه روژ بهد، چاره نووس رهش.

به دفه ر: بی وقار، زات خراب.

به دکار: کار بیس. به دکاری: کار خراپی.

به دگومان: دل پیس، بهد بین. به دگومانی: دل پیسی، به دبینی (سوء الظن).

به دنائ: ئه وی کو ناقی وی بخرابی چوبیت.

به دنافی: نائ بخرابی به لاقی.

به دوه: به دجنس (بی ئه سل).

به دگل: به دخاک، ناشرین و کریت و ناهه موار.

به دوا ز: به دخوا ز، به دخوا ه. «مهوله وی» فهرموویه: «نه شتوی به دکار نه بو ی به دوا زه ن - وه حشی یان هه مرز ته یران ده م سازه ن».

به دبین: به دگومان.

به دبینی: بهد گومانی.

به دنژاد: بهد ره گه ز، بهد ئه سل.

به دنه سل: بهد توخم، توف خراب (وضیع).

به دهنه: نیف رهخ، ناقی گونده کیه ل کوردستانا عیراق - موسل.

به دبیتژ: زمان فهخش، بهدگو.

به ر: (۱) پیس، ریف، به ره م (ثمر)؛ (۲) سینگ، مه مک؛ (۳) بهرد، قه ده ر (اندازه)؛ (۴) پانی، به ری جلکان؛ (۵) پاشگره که لدووماهیا هندک ناقان تیت و مه عنا (اسم فاعل متعدی) دده ته رسته ی: «ره نجبه ر» و لئاقیستایدا ب

به‌رسم: چکل و به‌رگیت داران (ورق الشجر). لئاقیستایدا به‌رسم هر به‌و معنایه وه‌کی کوردی یا نوکه.

به‌رفه‌رمان: مل که‌چ، فه‌رمانبه‌ر.

به‌رکه‌تی: به‌رکه‌فتی، به‌رپیز، هیژا، به‌لج، به‌رکه‌تی دستتره.

به‌رگه‌می: کووزله، کووزی گیایه‌کی تام تونده.

به‌رگه‌شه: تالع ره‌ش. پاشقه‌چۆیی، پاشکه‌فتی (رجوع)؛ ۲) به‌دبه‌ختی، بیتزازی.

به‌رما: به‌رماوه، به‌رماک (فضله الطعام).

به‌رهمک: مندالی شیرخۆزه.

به‌رووک: پزی، به‌رویک، گیرفان (جیب).

به‌ره‌ف: لیتکدان، ئاماده، درست (زاراقتی بۆتانی).

به‌رجۆم: سه‌نگدان، قییک، سیقلدان، (زاراقتی خدریانه، پشکه‌ک ژ شه‌به‌کانت).

به‌ره‌فکرن: درستکرن، ئاماده کرن.

به‌رسف: بنیتره به‌ریه‌رچ.

به‌ره: دواندن، به‌ره‌میش، ئه‌و می‌شا کو تازه شه‌لخه‌ی دده‌ت، عه‌شیره‌ت.

به‌ره‌باب: باب یان مه‌زنج عه‌شیره‌تی.

به‌ره‌زک: (منبر، برج) <ته‌ماشای واژه‌ی به‌رزی بکه>.

به‌ره‌سوو: په‌نه‌با، دالده.

به‌رتیل: ولیقه‌ت، ویلفه‌ت.

به‌ره‌مال: خانه‌دان، ریزه‌مال، مالبات.

به‌رمال: جلنقیژ، شه‌ملکا نقیژتی.

به‌رگه‌میۆ: به‌لگه‌میۆ (اوراق الکریم).

به‌رگه‌فتن: که‌فتنا مروقه‌کی بن کاره‌ساتی.

به‌رسینگ: به‌فل، به‌روک، پاخ.

به‌رد العجوز: ئه‌سلتی وی به‌رزالعجوزه، زیپک ئانکو (برج العجوز) (بورجی پییری) ئاخر هه‌فته‌یه ژ زستانێ ئه‌ف ئال و گۆزه بحکمێ ته‌عربی و واژه‌یی به‌رزیه بۆ برجن، پاشی برج ژێ گۆرینه بال به‌ردی. ئه‌ف رسته‌یه ژ دوو واژه‌یان پینکها‌تی: <به‌رز + عجوز>.

به‌رد: کو دا ئه‌سل دا به‌رزه، به‌ر، سه‌نگ.

به‌ره‌زقر: به‌ره‌زیف، به‌ری پی شو، به‌ری حه‌مامی.

به‌ره‌زیف: بنیتره به‌ره‌زقر.

به‌ره‌پیشۆ: بنیتره به‌ره‌زقر.

به‌ریچاق: به‌رچاق، به‌رچاو.

مه‌عنا سوود و به‌ره‌م هاتیه وه‌کی کورد یا نه‌ها... زه‌تر ئه‌شکرا دبیت.

به‌راییل: دل قبول کرن، پیشه‌وه‌ی کاروان.

به‌رخ: به‌چکه‌مه‌ر، لئاقیستایدا وه‌ره‌خا و به‌ره‌هاتیه.

به‌رایه‌ر: به‌رامبه‌ر.

به‌رامبه‌ر: بنیتره به‌رایه‌ر.

به‌رایه‌ری: به‌رامبه‌ری.

به‌ریه‌رچ: به‌رسف، وه‌لام.

به‌ریه‌چ: بنیتره به‌ریه‌رچ.

به‌ریلۆخ: په‌لخین، په‌لۆخه‌ی ناگری زۆر و گه‌ش (فنا).

به‌ریه‌ت: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (بریط)، ئامرازی به‌زمیه.

به‌ریات: ئه‌سلتی وی به‌ریاده، (فنا).

به‌ریاخت: ئه‌و که‌چه‌یه کو ده‌می میترکر ناوی حالبووی به.

به‌رات: ۱) به‌لگه، ئاوه‌ند (دلایل، برهان، مدرک)؛ ۲) نامه‌ی رزاهه‌ندی و عه‌فوکرنی ژ مه‌زنان، "جزیری" فه‌رموویه: «قاصد ب مه‌قصدوا مه‌هات - با موژده و امر و به‌رات / نیشان هنارن هه‌م خه‌لات - شه‌هزاده‌یا گولگون قه‌با»، نیفا شه‌عبانی، رزق. جه‌م ئیزدیا ناخه‌کا سپیه ل جه‌ه‌کی تاییه‌تی دئینو هه‌ری دکهن بناقا کانی سپیه‌ی پاش هنده کچیت نه‌شو کری دئ وی هه‌ر بی کلول که‌ن هندی بونده‌قا دبیتژنی به‌رات، گه‌له‌کا پیروزه دبیت هه‌ر ئیزدیه‌ک به‌راتی هلگریت، قه‌وال به‌لاف دکهن ل گوندان.

به‌رگۆزه: دوکمیت به‌رسینگان، به‌رگۆش زاراقتی بادینانه.

به‌رۆک: ۱) به‌رسینگ؛ ۲) به‌رگۆش.

به‌رگۆش: پارچه قوماشه‌کی سپیه‌ی ناشیه‌ز (طباخ) لپیشفه بخۆشه‌گریدده‌ن دا جلکیت وان بیته‌ پاراستن ژ چپکیت خوارن و شه‌خارنی.

به‌ریپک: ۱) پیتالینک؛ ۲) ئه‌و به‌نده‌که کو مروژ ده‌لنگیت خۆیی ده‌ه‌لاوسیت و گری دده‌ت دا بۆ ریشه‌چوونی سفل ل ری بچیت و ده‌لینگیت وی ل چ تشته‌کی گيرو نه‌بیت.

به‌رایلی: به‌ره‌قانی، به‌ره‌اقیژک، قۆچه‌قان، به‌رده‌قان، به‌رائیل، به‌راهی، به‌راییل <ب زاراقتی هه‌ورامی>. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه:

«کون دل دیده‌ش به‌رایلی بدۆ - وه‌گه‌رمیان دا بدیو وه‌بی تو».

به‌رک: به‌رکیت ته‌لاقدانێ (حجر).

به‌رگ: جلک، به‌رگیت داران، به‌لگیت داران.

و ده‌کی: به‌رشیا، به‌رشه، به‌رشیان، به‌رشو، به‌رشی، مه‌به‌رشی، نه‌به‌رشه، به‌رشناس.

بهرکه‌ندال: بریتیبیه ژ بی پشت و په‌ناهی‌یین.

بهرکه‌فی: به‌رامبه‌ری که‌فیبیت به‌فری.

بهرکه‌کنیتر: به‌ری داری کنیتری‌یه (حب محلب).

بهرکوته: دارته‌قینه، به‌رکوره.

بهرکوپ: سه‌نگدان، قیسک.

بهرکوژ: پیش‌ه‌تاقی، بریتیبیه ژ مرؤقی‌نه‌نی گه‌ش. به‌ربه‌پوژکی‌ت زستانی.

بهرسیبه‌ر: پی‌تجه‌وانه‌ی به‌روژیه، نزار.

بهرشه‌نوم: نه‌وه کو مرؤقی‌ت نه‌ساختو به‌رکه‌مدار ژ مرؤقی‌ت ساخ جودا‌که‌ن، «بهرشه ژ ریشه‌یین به‌رشیانیه: ده‌هاتن».

بهریانی: ب مه‌عنا روودایه‌کیه تازه‌ده‌رکه‌فتی.

بهرده‌فک: نه‌وه که‌سج بزمانی‌ئی‌کی بی‌یه‌یقیت، مؤدینک، مؤدین (المتکلم عن احد وکاله، مزاحم).

بهرافی: کوم بوونه‌که، به‌ره‌فی‌یین «زاراچی شکاکیه».

بهرزه: نه‌دیار، وه‌ندابوو. به‌رزه‌بوون: گومبسون، وه‌ندا بوون.

بهرزه‌کرن: گومکرن، وه‌ندا کرن.

بهرزه‌یی: نیهانی، نه‌دیاری (سری).

بهرزین: جلی بن زینی (بردعه).

بهرفره: زه‌حف، به‌رمشه، گه‌له‌ک، به‌رفراوان (کشیر). به‌رفره‌یی: به‌رمشه‌یی، زوری، به‌ر فراوانی (کثره).

بهرته‌لاش: به‌ره‌فش، نارپک، ناشین، بن به‌تال، بن خلوله.

بهرپووک: مفلنگ، جنده، په‌له‌شت، بی‌غیره‌ت (قحبه).

بهرپووکگی: مفلنگی، قه‌حبه‌یی، جنده‌یی، په‌له‌شتی، بی‌غیره‌تی.

بهرپووک: هه‌قالیت بویکی، بووکنی.

بهره‌سپلک: فرن، فرنه، ته‌ندوو‌را نان پیژی‌یین.

بهره‌نگاری: هه‌فتوشی، توش بوون.

بهرجه‌ل: بن شکیر (تحت قمه الجبل): «مه‌جالی به‌رجه‌لا بوری - زهری ناهینه‌سه‌یرانی» "باته‌یی".

بهررومازک: جه‌فت، نه‌وه به‌روه کو بدارئ مازیاقه‌تیت (بلوط ناعم).

بهر و براشتنی: نه‌ف و اه‌یه د گه‌له‌ک عه‌شیری‌ت بادینانی دبیته (کنایت) ژ پر رووی‌و کیم شه‌رمی‌یین. دبیزن فلان که‌س به‌ر و براشتیه، یان به‌ر و بژارتیه (: بی شه‌رمه).

بهرده‌فی: به‌ردقی نه‌وه کو دوو مرؤف بشان و ملان ل هه‌قیده‌ن و نه‌وه هه‌ر دوو ژئ لسه‌ر یه‌ک پی‌راوه‌ستای بن، نانکو هه‌ر یه‌ک ل سه‌ر پیه‌کی بیت.

بهراف: هسان، نیکه‌م ناقدان به‌رافکری برنجی یان جنیکی یان هه‌ر که‌سکاتی‌یه‌کی بیت، یان په‌زی یان گارانی.

بهرافی‌ک: نه‌وه سابونه کو نیفی بووی پشتی شوشنا تشته‌کی.

بهری‌لاش: به‌ری‌لاشک، نه‌وه کراسه کو لبالاچی ژنک دکه‌نه به‌رخو ده‌می شوشتنی بو شه‌رمه‌گه فه‌شارتنی (وزره الحمام).

بهره‌لا: سه‌ری‌هردای (مغلویت).

بهره‌لاکرن: سه‌ری‌هردای کرن، نازادکرن، ده‌ست لسه‌ر راکرن.

بهرته‌لان: به‌ریه‌ته‌ن (بسفح التل، اوسفح الجبل).

بهریال: په‌ناگا، په‌نابا.

بهرپوژ: نه‌وه که‌سه‌ه کو تووشی گی‌تجه‌له‌کی بووی و ژئ رزگار نابیت. (وقوع فی الممالک) ناچی هنده‌ک گوندیت کوردان هاتیه.

بهرگری: به‌ره‌فانی ژ خو کرن، راوه‌ستان به‌رسی‌نگی ته‌نگا‌قیان.

بهرگری‌کهر: خوگرتی، به‌ره‌فان.

بهریشین: توژ هافیتنا په‌ریزی.

بهرنه‌ف: به‌ری فی ده‌می.

بهرجه‌ت: به‌رجوت، به‌ره‌جوت، به‌ری جوتی.

بهرجه‌وه‌ن: به‌رکه‌تی، به‌رچا، دلخواز.

بهرجینک: به‌رچیق، داری کو ده‌نه به‌رچیق مه‌ر و مالاتی.

بهرتوی: لاپر.

بهرتورگر: نه‌وه کو سه‌ری‌داره‌کی وینتی وی راست و چه‌پ هه‌لتراشن و لاپر بکه‌ن. بچووک یاری یه‌کی پی‌دکه‌ن دبیتن: تورانی.

بهرز: بلند (عال). واژه‌ی (بورج) ژ به‌رزی عه‌ره‌بکاری بوویه. عه‌ره‌ب دبیتن: برج نه‌مرود نانکو: بورج نه‌مرود (قلعه‌نمرد)، خه‌لک گش دبیتنه‌ناساریت که‌فتینه‌باکووری (حله) ی ب بیست کیلومتریان، نه‌وی کو کفلی بو خو کروه‌یه باره‌گاه، نه‌وی شاری (پرس) به‌رسیا. مه‌قامیت عیراقی دبیتن: (صبح برز گرگان من دمع العیون).

بهرشیان: ده‌هاتن، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه.

بهرشیا: نه‌وه ده‌ره‌ت.

بهرشه: ده‌رکه‌شه، ده‌رچوو، وه‌ره ده‌ری. له‌وه دبیتنه (حجر الصحی): به‌رشه‌نوم، جودا‌کرنا نه‌ساختی مادده‌یی (بهرشه‌نومی‌ثاقیستی) دکیشیته سه‌ر به‌رشیان شه‌به‌کی،

بهروو: بهروى: «بهروويى بيهقيشكا خو نهرآزى» "پهند".

بهري: خونكهر، قهبرينا تشتى، بهريپينا ناگرى.

بهراش: بهرداش، بهردناش، ئاسو.

بهري: بهرنگرين، ئهو كهسه كو بهراهيبيى لهلكيى دپريت (نقار الحجر).

بهردانگ: دههمهن دانگى، ههر تشستهكى دامانى ويه: دانگى گوندى، دانگى مالان، دانگى كانى، دانگى چيياى، دانگى رهزى.

بهردان: بهردانگ، بهره لا كرن.

بهريتك: پيتالينك، زهبرو زهنگ.

بهرشين: دهركهفتن، وهكى:

من قهقنهس نهويتم، هابيم وه قهقنهس

يهكجاريچ نيشه شو ها (بهرشيم) جهدهس "مهولهوى"

بهركهل: بهركول، گرازا نيفكهلى.

بهريناس: چاقنياس، سهوازان (عالم الاجناس): «گوهبده نه ژبو ساحب رهواجان - بهلكه ژبو بچووكيت كرمانجان / وهكى ژقورتانى خلاس بن - لازمه ل سهوادي چاقناس بن» "خانى".

بهري: بهرهژتير، بهرد، «ئهم ههمى بهندهينه چاف بهردهستى خوداينه»؛ «بهسه چاف لبهردهستى بيانى»؛ «ماكهنگى ئهم بهندهييت بهردهستى وانين؟»؛ «خو ئهز بهندهيى بهردهستى ته نيمه!».

بهراورد: ههقهبركرن، موقايسه.

بهرشيان: بنيتره بهرشين.

بهرموم: پيندهقه، ژ بلى موم و هنگقينى مادهيهك دى ژى ههيه دناث كوراي هنگقينى دا كو ميتش ددهنه بهر دهريى كوراي، وهكى قيرى يه.

بهرهردت: چاله دام، داف.

بهرنكرين: «ژ دو واژه بيان پيكهاتيه: بهر + نكرين»، ئهو هوستايى بهريى ناشى كون كون دكهن.

بهرنكر: بنيتره بهرنكرين.

بهرهنگار: بهرهنگار، توش، ههفتوش.

بهرهنگار: بنيتره بهرهنگار.

بهرخوور: بهرخوور ئهوه كو جوتتبار بو خو هندهك دهخلى تيرا ههقرانهكى گيره بكهت ههتا بوخو بكهت داناش ههتا پايىزى دههمى كو بيدهر رادبن، ههم ديبترى «خيوانه، خيشانه».

وشن بهرخوورى ئهگهر د مه بهسته كيدا بكارهاات ئهو ههمى (مجازن)، وهكى: بهرخوورى رهزى، بهرخوردار، بهرخوورى پهزى، بهرخوورى بازرگانبيى. ئهقه ههمى مهعنا بهرههمى دگههيئن.

بهردايى: ئازاد، بيى خودان، قالا، وهكو بهرد.

بهران: (١) وههان؛ (٢) تبلا بهراني (ابهام)؛ (٣) برىتييه ژ ميترانى بيى.

بهراك: بن قهپهز.

بهريا: ئهو دهخله پووجهلهيه كو دكهقيته بهريايى. ههم برىتييه ژ مرؤقى كهلهسوسكو بيى باك.

بهريات: نهما، بهرباد.

بهراويشت: فاژى، واژى.

بهراويشت كرن: فاژيكرن، واژيكرن، قولپانندن.

بهراز: وهراز، خوك (خنزير).

بهرازخوور: ئهو كهسى گوشتى بهرازى دخوت.

بهرازه: ئستونى ستور كو ددهنه بن كاريتان.

بهرازكوژ: تفهنگا جفتهيه.

بهرحهليوك: بوته، ئامانه بو ههلاندا رساسى (بوتهقه).

بهرف: بهفر.

بهرفهخووركه: (١) جقهشينه، بهرفخووركه (طائر)؛ (٢) ئهو بهفره كو بهفريى دههليوك.

بهراتخوور: كرى گرتى (مرتق).

بهري هولي: بهريى زانينا گهرما و سهرمايى زستانى. ديبترن و من بخووزى گهلك جار بيستيه، گهلهك ژ پيرهمييرت كوردان د هاقينيدا دا ب كارهكى سهير را دبوون بو نه تيجه بدهست خو ئيخستننى ژ دژواري و نه دژواري، يان سهرما و گهرما و قهومييرت د زستانيدا كو دى پين رووبهروو بن (بهري هاتنا زستانى) ئانكو د هاقينيدا خه بهر ژئ ددانه كوردا دال خو وشيار بن دى چ قهومييرت. ئهو كاره ئهقهنه: ئهو پيرهمييرى هواسهنج دا سهريى هاقينى راييت چيسته كنارى رووبارهكى، ههميشه بيى و سى چالكا (كورت) كؤليت بكورى يا نيزيكى گهزهكى و فرهيا بوستهكى و پرى دهستهكى بهلگه چؤلى دانسته بنى چالكى و ههله پانكهكى دانسته سهروان بهلگان و ناخى رادهته سهر. ههيقا ئهولى هاقينى تهمام دكر دا چالهكى فالاكهت و بهريى خو دهرئيبخت كا چ پى هاتيه ژ تهربوونى، يان خوناث گرتنى،

بەرەلان: بەردەلان، عەردی ب بەرد.

بەرکێلک: قەلاوین، گریقان، بەرچلک.

بەرەفکی: قازی بژینی، پریبژی.

بەرینگار: بەرەنگار. ئەسلی فی ماددە، یان بەرنیگار، یان بەرنەنگار؛ نانکو بەرەکانیا نیگار و نەخشەیی ئێکی؛ یان بەرەکانیا ئەنگار و ئارەزوویی ئێکی و زدی گومانێ وی راوەستان.

بەرەمۆرە: پارچە قورەکی هسکە شیعە دادنێنە بن ئەنی یێ خو دەمی دچنە سجدی لئقیژتیدا.

بەرەنقیژ: ئەو حەلانە بەرن کو خەلک لسهەر کانی و دەرافان نقیژ لسهەر دکەن.

بەردیلی: ژن بژنی، ژن بەژن، براستی وشەکی ناشرینە. چیدیبت لسهەردەمی ئاشووریان بۆ مەمبیرانە مابیت، چکو پیتوستە ئەم دبی وان واژیت مەبەستت دیلی و بەندەیی و عبودی یەتی دگەهین دەریارە ژن بکار نەبەین، وشەیهکی ئەهریمە نیە.

بەرفخۆر: بنیترە بەرفەخۆرکە.

بەرکوی: ئەو گۆشتی بن چناکە یە.

بەرکول: بنیترە بەرکەل.

بەرماک: ئەو بەرخ و کارکن ددەنە مێژاندنی و بەرماک دکەن.

بەرماک: ئەو خوارنا زیدە لبهەر خەلکیقە دمینیت.

بەرینگارگیر: بەرینگار بوون ئانکو لیک گیربوون (تخارش).

بەرماغ: تیلە جگاره، دەستە جگاریت خالی، کاغەزە جگاریت قالا (زیانە).

بەرگ دروو: جلدروو (خیاط).

بەرمیل: بۆشکە.

بەرماو: بنیترە بەرماک.

بەرناف: جی ئاف، راناو.

بەرنامە: پروگرام، هاتیە عەرەبکاری کرن و بوویە (برنامج).

بەرنقیژ: پێش نقیژی کەر (امام).

بەروار: ریتکا لته نیشستی چیا یە، دبێژن «بەروار» و بەرواری، ری کەفت.

بەرورای: ئەو عەردە کو نە ئەقرازی و نە نشیقی و نە راستی بیت. نافی دو عەشیرت کوردینە کول باکووری عیراقی دژین.

بەر ووال: نەخۆش، بۆ بۆری نەخۆش و ئاستەنگ و سنگە بەران

یان هسکی و نیف هسکی یێ کاجۆلی پیتقە چەسپانە، یان نە کا خۆه داینە؟ دا خەبەری دەت و بیثیت: کانون دئی هۆهۆ قەومیت وەکی هەبشا دوویی هاقینتی تەمام دبوو کورکا دوویی ژئی قەکەت نەتیجە وەکی مە گۆتی ژئی دگرت و خەبەر ددا. دەمی ئاخیری هەبشا هاقینتی دچو دا کۆرکاسی یێ قەدەت بارەدوخی دیماهی یا زستانتی ژ بۆ خەلکی دگۆت، دئی گەلەک بەفر هیت، یان هەر باران و بایە، سەرما سسکە، یان سەنگینە، سالا سەرھژینە، یان دوهرژینە سەهۆلە و سامالیە، یان سالەکی بخیرە و نەرمە و هتد...

بەر بار: ئەو دەوارە کو نیتزیکە بیتە بارکن.

بەر پیتج: بەراو پیتج (مفتول).

بەر یا: ئەو کەسە لدوو هەوایی نەفسا خۆدچیت، ئەو تشتە کو با ددەتە بەرخۆ.

بەر بووق: بەربووق، کونە ئاف، ژنا بەدکار (جندە).

بەر بەر: خوین بەردەک، ئەو کەسێ خوینا زیدە ژ لەشی دکیتشا، نافی نەژادەکی یە.

بەر بەن: خەناوکه (قلادە).

بەر بەژن: هەقبەژن، دوغایەکە بدریژاییا کەسێ نەساغە.

بەر یا: نامادە، هەستان، رابوون (قیام، اقامە).

بەر یا کرن: نامادە کرن، درست کرن، راکرن.

بەر پسیار: بەرپرس. بەرپسیاری: بەرپرسی.

بەر پەج: حەقیقەتە و مەجازە دەلامیتدا.

بەر چاگک: پەجە، پیتجە، چاویلکە، چەشمک.

بەر خوار: لاخوار.

بەرفخۆرک: بنیترە بەرفەخۆرکە.

بەر خەل: هەقپیز، هەوێز، شاتر، «زاراقتی بۆتان».

بەر کیش: جۆرە شەخەر یەکە بۆ بەرپێ کیشانی درست کرن.

بەر دووک: سپینە بەر، خبیج.

بەرستی: کەقەرەستە، جۆرە بەرەک بوویە بو هەلکرا ناگری.

بەرەشو: شوشتنا دەخلی ژ ئاخ و بەران.

بەرە باران: سەنگ سار، بەرلیدان.

بەرگن: ئەو لقا یە کولدامانی پەزی پیساتی پیتقە دنووسیت، هەندەک دبێژنی «رینگ، رینگ».

بەرین: پلە یەکە سەربازی یە، بەرانبەری سەربازان (فصیل).

بەر زهار: قۆقلکارانی.

بهرزا: نه‌خری (اول ولد): «بهر + زا».

بهرسمبیل: تازه سمبیل هاتی.

بهرخه‌وان: شفانج به‌رخا، به‌رخه‌قان.

بهرفری: به‌فرمالک، پالو، پالدر، به‌فرینگ (کاستحه الثلج).

بهرقه‌لوون: بنیتره به‌ربانگ.

بهرکۆسته: به‌رکۆسه‌ر، عه‌ره‌بکاری کریه و بوویه (ماسحه)، بندییوار، به‌ردییوار.

بهرزۆمیت: کۆده‌چی، سه‌رژمیت.

بهرقه‌مبار: به‌رف ئه‌مبار، ئه‌مباری به‌فری (مخزن الثلج، تلاج).

بهرخه‌فج: به‌رخه‌فج و به‌رفنجک (کابوس). فارسی یان ده‌ریه، کوردکاری بوویه.

بهرفرک: پارچه‌یه‌کی ته‌نکه، به‌ری خه‌لکن دکرپی بو‌بهر کورتانی.

بهره‌بایی: به‌ری.

بهرکار: کارتیکری (مفعول).

بهرشین: ده‌رکه‌فتن. به‌رشا: ده‌رکه‌فت.

بهره‌ژن: نیشانه (علاقه).

بهرتریتر: بنیتره به‌تریتر. به‌رتریترار: بنیتره به‌تریترار.

بهرتاسه: ئاره‌زوودار.

بهرکزه: واردات. دبیتژن: ده‌رکزه و به‌رکزه: (الصادرات و الواردات).

بهرمال: جل نقیژ، ژ دوو واژه‌یان پیکهاتییه: «بهر + مال».

بهرمالتی ئی‌حرامی: دوو پارچه‌نه ژ فوتیت سپی ده‌می ئی‌حرام گری‌داننا یحه‌جی حه‌جی دخۆ وهردکه‌ن لجی لباسی، هه‌م دبیتژنی پشته‌مال، یان پوشته‌مال، یان پشت مال.

بهرجیس: ئه‌ستیرا مشتته‌ری. "خانی" فه‌رموویه: «که‌یوان د ده‌لوا نه‌هان بوو - به‌رجیس دحوتی بی نیشان بوو».

بهرزه: ره‌م، مینهر، دل پی سۆتن. ئه‌ف واژه‌ لئاقیستایدا هاتییه و مه‌عنا گوناهێ دگه‌هینیت. به‌لین، ده‌می ئه‌م بکوردی دبیتژین به‌زه‌م پی تیت، یان به‌زه‌بیم پی تیت، ئانکو گوناهێ من پی تیت، دلێ من پی دسۆژیت. ئه‌م ژ مه‌عنا ئاقیستایی دوور نه‌که‌فتینه.

به‌زاخ: دووروو.

به‌زاخگر: دووزمانی که‌ر.

به‌زاندن: غاریتکر، توانا لسه‌ر په‌یدا کرن (افحام).

تیتته‌ گۆتن، روال بو‌هه‌می سه‌ختی‌یه‌کی بکارتیت، رواله نه‌خۆشی، رواله‌ت، ریا.

بهره‌وار: «بشه‌به‌کی» به‌ره‌خوار، ره‌نگه‌ وشه‌یی به‌رواری ژ فی وشه‌ی تراشیای بیت، شه‌به‌کی دبیتژن «وه‌ره‌وار» و «بهره‌وار».

بهرجه‌ژنانه: رۆژه‌ک به‌ری جه‌ژنی.

بهرژانک: هورره‌ژانک (اسم الخاص).

بهره‌وژۆر: به‌ر به‌قرازی (صاعدا).

بهره‌وژۆتر: به‌ره‌و خوار (نازلا).

بهره‌مه‌شکه: کئی مه‌شک.

بهره‌وییری: به‌ده‌قه، ب لاین پییری فه‌ چون (استقبال).

بهره‌ه‌فکر: کۆم کرن و لیکدان، ناماده کرن (احضار).

بهرک خۆر: تغه‌نگا ده‌رفره و که‌فن.

بهره‌ه‌لست: بریتیییه ل مرۆقه‌کی کو بناسیبا ئیکیدی هه‌لستای بیت.

بهره‌م: رجز (محصولات).

بهر و مه‌تره‌ق: فه‌نه‌بن به‌رانی، یاری یه‌کی بچووکانه.

بهرین: پان، فره (عریض).

بهرنۆتی: برمیت، برنیت.

بهرناخ: کونه‌ دفته.

بهرازه: ددانکه‌ لسالاه‌ شه‌شی بو‌ ده‌واریت سم نه‌که‌لاشتی په‌یدا دبیت، به‌رازه‌یی نافخانی، کو دده‌نه به‌رکاریته‌ی.

بهرامه: بین و بۆیی خۆش (اریج).

بهراویته: به‌رهاقییتی، ژ دوو وشه‌یان پیکهاتییه: «بهر + ئاویته» دایکئی کو بچووک به‌ر چوویت.

بهریانگ: ئه‌ول خوارنه‌ کو مرۆقی برۆژی پاش مه‌غریبی دخۆت.

بهریتر: پریتر.

بهرجین: به‌ریشین، چاندنا ده‌خلی د پریتری دا به‌ری باران هاتنی.

بهرخۆز: چاپلوس (ملاق).

بهرخوردار: ئه‌و که‌سه‌ هند عومردریتر بیت هه‌تا کوو ئه‌مه‌کی نه‌قی چرکیت خۆبخۆت.

بهردل: به‌ردلک (حبیب، حبیبه).

بهردووک: به‌ردوونگ.

بهرده‌رگانه: پشته‌ده‌ر.

بهرده‌ستی: کارکرن لبه‌ر ده‌ستی هۆستایه‌کی (عامل).

بهره‌فیتی: بنیتره به‌راویته.

بهزتن: باردانان لجی یه کی (حط الرحل فی مکان).
بهزونهک: بی هه ناف، ترسنوک، بزدیای.
بهزدین: ترساندن.
بهزهک: کتاب (حرم).
بهزگهر: جوتیار، دهفوکا سلیفانهیی، بهراقا مهزن و گهرگه ربیانه.
بهزمشک: گهنی (جیفه).
بهزتاو: دوندانا عهردی پهقی، ژ دهستویان، بهزی حه لاندی.
بهزم: ناهنگ (طرب).
بهزمگیت: ناهنگ گیت (مطرب).
بهزین: بهزیان، غاردان (رکض).
بهزمگا: بهزمگه، جی ناهنگ گیت پرائی.
بهزهک: نه خوشیا زهرکی.
بهزهکار: گونه هکار، تاوانکار.
بهزنجیر: تیک گیتدایی (مسلسل).
بهزا: غارا، خوشبزه، وشهیی بهزاندنی ب مهعنا مه غلوبیهت ژی تیت دیتن: وان هم بهزاندین (رهفاندین) نانکو شییانه مه. فلان کس میتهدکی نه بهزه نانکو شکست نه خوره. ئەف هه دوو مهعنا به نانکو غارا و خوشبزه و مه غلوبیهت د کرمانجیا ژوری و ژیریدا بکارن.
بهژ: دیتنه ئەو پشکه زهقی یا نه تاقدایی، بهش.
بهژک: دیمه کار، عهردی دیمی.
بهژا: دوو مرۆف کویهک ته مهن بن، ههف چاخ، ههف عومر.
بهژن بلند: بالا بهرز: «بهژن بوست و ردین چل گهز» "په ند".
بهژی: (۱) دیمه کار؛ (۲) پهژی، بهژیک، پهژیک، ئیشا به لاقبووی.
بهژیک: بنیره بهژی.
بهژان: ئیشدار.
بهژن: ژندار.
بهژن و مال: مالدار و بهژن.
بهس: واژه که هتا عهره ب ژی زور بکار تین، عیراقی و سووری و مسری ژ هه میان پتر (بهس) بکار تین، کافی.
بهسله مه: ره بیته، دابهستی «واژک شه به کیه».
بهستان: گریدان.
بهستی: گیتدایی: «جه مه دا بهستی» (مربوط).
بهستهک: باقه گولهک، یان ده خلهک، بهستی به و باری.

بهستوک: ئەو ژنه کو هه رۆ یاره کی بگریت.
بهست: کناری رووباری ئەوی کو تاقی خولیتدایه پاش، بهستهک، دهشت.
بهستوره: هسکه رووبار: «بهسته + روو» و بو بهستوره.
بهسهر: پر، مشت (طافح) «بفارسى: سه رشار».
بهسهرکردنه وه: بهسهرکردنه وه، سه رهدان.
بهسته زمان: ناژهل، بی ئە زمانی، زمان گیتدایی.
بهسهرکردنه وه: بنیره بهسهرکردنه وه.
بهسته نی: دۆلدرمه. رهنگه دۆلدرمه نه کوردی بیت.
بهسته کوسبی: ئەف واژه بو زه رده شتی یان بکار تیت.
بهسات: پیوست، نه چاری (ضوری).
بهستریت: بنیره به تریتیر.
بهستریتار: بنیره به تریتیرار.
بهرداهاتن: نشکیتفه (صدفه).
بهسهرردن: دهم بو راندن.
بهش: تیت ب مهعنا ناف چاش سپی، وهکی: «غالبا ئەهلن زه مانج مه مه لا ناده مبین - فه مابین ژکه ری مهی رهش و گایی ته یی بهش» «جزیری»: (۲) ب مهعنا بی و دغه رژی هاتیه، (۳) ب مهعنا فه کوری ژی زور تیت (مفتوح): (۴) ب مهعنا پشک (حصه) هاتیه.
بهشلانه: فیتروازی دینی بی فهله یانه، فه قبی فه لا.
بهشبهش: گه لهک پشک، پارچه پارچه.
بهشهر: واری، میراتگر.
بهشکه م: بهشکوو، بهلکی.
بهشدار: پشکدار، بهشدار: پشکداری.
بهشاوهند: قافیه، قافیهی شیعری.
بهشکو: ناهنگه کی (مشترک)، خودان شکوه.
بهشگا: بهشگه جی به کی ویتهدیی به بو پار فه کرنا تاقی.
بهشگه: بنیره بهشگا.
بهشگاه: بنیره بهشگا.
بهفر و هفرست: ئیشاره ته بال چیروکه کی عامیانه ی کوردی دیتن: لهه یقا چله ی بهفر گه لهک هات و هه می دار و درخت چه ماندنه بن خو ئینا بهفری گوته هه فرستی و هره دا ئەز شووبته بکه م و ئەم ئیزدواج ببین. هه فرستی گوتی: باشه، بهلی هه تا پرسا خوشکا شواتی نه که م ئەز هیچ ناکه م. رۆژ هاتن و رۆژ چون و هه ر دوو کانوون بسهرچۆن و

مه رگ و ژی

به ق: به قۆك، گۆزه، گۆزك، تونگه، كووپكی كچكه .
به قلیسۆك: ژنا بی شهرم و حهیا .
به قهله مرون: به قهله ممووت، عدل عدلۆك، دیکلی رومی .
به قل: سلق، زلق .
به قه م: ئەو رهنگی زوو به ردهت، بریتییبه لمزۆقی لسهر چۆکان ناراو هستیت .
به قین: کیندار، حاقد (حسود) . کین کوردیتره ژ قینی .
به قه به ق: (اسم صوت) حیکایه تا دهنگی ناخی به کو بچیته ناقچه رکی گه روو تنگ .
به قه قا نیزی: دهنگی پی پیرا نیزی به دده می گولینیدا .
به قۆك: بنیره به قۆ .
به کتاش: نازناقه بۆ ههر خزمه تکاره کی نک ئەمیران، ناخی و دلبیبه کی عرفانی به .
به کرۆك: دهمی کو ئیک ناخی فی مرۆقی تینیت هادری (مهم و زین) تینه بیرا مرۆقی . دبیژن ئەف به کره خه لکی مه رگه وه ری بوویه، ب فه ساد و ناژاوه بدوو مهم و زینی کەفت و نه هیتلا کو بگه نه یه ک و بیمرز ههر دو چۆنه بن ناخی و جوانه مهرگ بوون .
به کره بی: جۆره دروونه کره که دروینا کۆمه لی .
به کره گی: جۆره شهل و شه پکه که .
به گ: مه زن، گه وره . وشه بی به گی گه له ک که قنه و کوردی به بدای و باقه . ئەف واژه پیره، به زدان، دانا خودی، شاهناما فردهوسی به گ ب مه عنا (السید) هاتییه : لثاقیستایدا به گه و به غه و به گهه تینه دیتن هه میژی ژ یه ک سه ر و کانیی تین نه وژی: مه زن، گه وره (سید، عظیم، کبیر) ی دگه هیین . به گۆداته، به غۆداته (دانا خودی) به گۆبه خته (دانا خودی)، به خشنده، ئەفه هه می ناخیستینه، مه شاهد لسهر واژه بی به گیبه . به غۆداته، یان به گۆداته (بغداد) دیاره ناخی بغدادی ناقه کی ناخیستیه که قنه، ناخی (بغداد) ی ژ فی واژه ی وهرگرتینه (بغداد) تانکو دانا خودی (داده خدا) ب عه ره بی (عطاء الله) نه دووره کو زه رده شتیان ئەف ناقه نیشانی (منصوری) دابیت . به گۆبه خته یان به غۆبه خته ئاکو به خشه نده بی خودایی به گه، یان به غه تانکو خودا . به گ فوور، یان به غ فوور یانئ کورئ خودی، د زمانئ چینی دا ژئ ب رامانا خودی هاتییه . بعل+بوغ و خورسباد ناخی که فن مگ+نویا تورکا ئەف ناقه دانا سه ر هنده مه زنیته خو برهنگی (به ک) دیانا کوف دبیژت ئەف په یقه میدیه .

به فر دهست بحه لیانی کر و ئاٹ ژ بن چۆ و هه فرستی سه ری خۆ ژ بن کورشه بی به فرئ ده رینا و گازی به فرئ کر و گۆت: ئە ی خانما به فر من پرسا خووشکا خۆ شواتئ کر و ئە و بیژی پی رازی بوونا خۆ سه ر فی ئیزدواجئ دیارکر . ئە فجا به فرموو دا ئەم ئیزدواجئ بکه یین . ئینا خانما به فر گۆت: ئەز بهه نا ف که تیسمه ئیسی و هه وه سی ئیزدواجئ لنک من نه مایه .
به فر: واژه کی زۆر که قنه و هه تا ئە فرۆژی باراپتری کوردستانی بکارتین . به لی، لکناری وان هنده کیدی هه نه کو دبیژن «قه رقه» و لثاقیستایدا «قه فرا» هاتییه و هنده کیدی دبیژن (وه فر) . به لی، چه نده کی کیم دبیژن: «به رف» ئەفه غه ریبه (وه کی فارسی بی) .
به فراٹ: ناقه به فر .
به فرین: جهی کو گه له ک به فر لیبیت: «گوندئ مه گه له کی به فرینه» .
به فر و خوناٹ: ته شبیها رووی یاری پیدکه ن، ناخی قوماشه کی به .
به فر و خوون: خوون و به فر، ئەوژی ته شبیها دیمئ یاری پیدکه ن .
به فر مالک: به فره ژیلکه، به فره لوو، به فره لووکه، به فری، پالۆ .
به فر خۆرکه: بنیره به فره خۆرکه .
به فال: نیزی بی بالۆلی .
به فش: ژ ئامرازی ته فن کرنی به .
به فر یاری: مقامه کی کوردی جوانه .
به فر انبار: کانوونا ئەول، به فرانه ر .
به فر: به بر، به تران، سه گاو، به قل .
به فری: سه گی ناخی، به ترانی، ناقه بۆ شارئ بابلی، ل فارسی یا هه خامه نشی دگۆتنئ: «بابئ رو» یان «بابیلۆ» (بابل) . د عه ره بیدا ژو بی هاتییه، لثاقیستایدا به فر و به فری هه یه رهنگه به ق م ژئ هه ر ژ به فر و به فری هاتییه هه ل تراشین .
به قل: (۱) گیانداره که هندی پشیله ی سواری ملی شیری دبیته و شیر نه شیت وی ژ خۆقه که ت ئەوژی قریکای نابه ردهت هه تا شیری دکوژت . دبیژن مات و به قلی منئ ژ من قه نایی؟ هه ر ژ به رقی مه به سته دبیژنه دوژمنی «به قل» .
به فرا: په قرا، تانکو به قرا، پیکشه .
به فر: به درۆ، مرۆقی هاوه نته چی .
به ق: (۱) بۆق (قورباغه): (۲) عه قدا ل (الدراج الذکر) .

- به‌گلک:** فئودال، دهره‌به‌گ.
- به‌گوتیره:** به‌پیتی، لدویف.
- به‌گه‌م:** بیکیرها‌تی، گرنگ.
- به‌گشتی:** ته‌فرا، تیکدا، هه‌موو (عموم، عام).
- به‌گاه:** لجنی.
- به‌گون:** ره‌شه‌که، مه‌ردی‌حسابی، پیاوچاک.
- به‌گی‌خان:** تیتت بۆ‌ناقئی ژنان.
- به‌گزاده:** نانکو زاده‌بین مه‌زنان و سه‌روکان.
- به‌گمه:** یاری‌یه‌کی کوردانه، دبیتزنی به‌گمه‌گزیز. "خانی" فه‌رموویه: «ئه‌ف میر و وه‌زیر یا جهانی - ئه‌ف به‌گمه‌گیر یا زهمانی / هه‌ر دو بمیسالی‌یه‌ک له‌بیسن - هه‌ر دو به‌تالوویی ته‌میزن / هه‌تتا وه‌کی که‌رنه‌بی تو (الحق) - که‌نگی دبیه‌ وه‌زیری (مطلق)؟».
- به‌گمه‌گزیز:** بنیتره به‌گمه.
- به‌ل:** تشتی قیت، بزناگوو لووله.
- به‌لۆ:** هنده‌ک (بکنایه‌ت) بۆ‌گورگی بکار دبه‌ن، ب‌ناقئی زه‌لامانژی تیتت.
- به‌لۆکه:** تیتل، تیتلک، گیلک.
- به‌لالوک:** هه‌له‌لۆک.
- به‌لالیک:** بنیتره به‌لالوک.
- به‌لین:** ئیقرار، سۆز، په‌یمان.
- به‌لیندان:** ئیقرار کرن، ئیعتراف کرن، سۆزدان.
- به‌لشین:** تیکه‌له‌لچۆن، لیک گیر بوون، ئه‌ف واژه‌یه ژ سربانیقه هاتیه.
- به‌له‌بۆز:** بۆ‌گورگی (ب‌کنایه‌ت) بکارتیتت.
- به‌له‌گه‌ور:** بریتیه‌ ژ به‌ختی به‌د، "مه‌ته‌ل" دبیتزن: «به‌ختی به‌له‌گه‌وره بشه‌ف ساماله، برۆژی عه‌وره».
- به‌لاتینک:** به‌لاتیتک، په‌روانه.
- به‌لاتیتک:** پروانه به‌لاتینک.
- به‌لاش:** ژخۆراییی، موفته‌کی (مجانی).
- به‌لف:** کولاه‌به‌رداری، خاپاندن، فیل.
- به‌لاف:** کولاه‌به‌ردار، خاپینۆک.
- به‌لاف:** به‌لاو، په‌رت.
- به‌لاو:** بنیتره به‌لاف.
- به‌لافی:** به‌لاوی، په‌رتی، بژاله، بژیان.
- به‌لاگیتز:** فیدا (نذر، صدقه) (ع،ک).
- به‌لگ:** به‌رگ، وه‌لک (ورق الشجر).
- به‌لگه:** قولپ، ناوهند، ده‌ستاویز، ده‌لیل.
- به‌لم:** قرشی برنجی.
- به‌له‌فیرکه:** زک چون، ئیسه‌ال، زه‌رده‌له.
- به‌لاجه‌وی:** سه‌رسورمان (تعجب).
- به‌له‌ک:** (۱) تشتی دووره‌نگه ته‌خه‌ر بۆ‌ره‌ش و سپی بکارتیتت، واژه‌یه‌کی موشته‌ره‌که مابه‌ینا فارسی و کوردی. هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (ایلق) و کۆم کرینه سه‌ر (بلق)؛ (۲) ساقی پی؛ (۳) کاری نه‌رستی، دبیتزن: گه‌له‌که به‌له‌که، ناکوکی.
- به‌له‌فۆت:** که‌سافه‌ت و بین نه‌خۆشی. ئه‌ف واژه‌یه ژ دوو پارچه‌یان لیکداییه: «به‌لغ + بۆ».
- به‌له‌بیزه:** جزکا ئاقی بتوندی، سوورکا ئاقی، یان خوینی، یان هه‌ر جزکه‌ک بیت وه‌کی جزکا میزی.
- به‌له‌که‌م:** به‌یکوو، به‌شکه‌م، به‌لکی، "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «به‌له‌که‌م خه‌لاسیم نه‌ده‌ست دووریم بۆ - به‌و زۆخ زمان نه‌شوون وه‌گلکۆ».
- به‌له‌کوو:** بنیتره به‌له‌که‌م.
- به‌لامک:** بزیمک، داره‌که دکه‌نه نا‌ف ده‌قی کارکه سا‌فایان دا ما‌ک میژی پی نه‌که‌ن.
- به‌له‌خش:** له‌عل، "میر عماده‌دین" فه‌رموویه: «دره‌خشانی دره‌خشان بوو - سه‌نا به‌رقی ته‌جه‌للایی / دجامامه‌ی به‌له‌خشان بوو - بفه‌یرۆزی جه‌لادانی / وه‌کی له‌علی به‌ده‌خشان بوو - ده‌ستی ماه سیمایی».
- به‌له‌د:** شاره‌زا، فیر.
- به‌له‌دی:** برووسکی بیده‌نگ (ومبض).
- به‌له‌م:** قارب، گه‌می یا بچوک.
- به‌له‌باقه:** دهرده بز.
- به‌له‌ندیر:** کافره می‌بی دووسالی.
- به‌له‌ندیرپر:** ده‌می برینا هوربی به‌له‌ندیران.
- به‌له‌جه‌م:** چقل و به‌لگیتت داران، لئاقیستایدا «به‌رسم» هاتیه.
- به‌لگنی گو‌هی:** نه‌رمه گو‌ه (شحه‌ الاذن).
- به‌له‌باریک:** لاواز، له‌ر، بریتیه ژ کرگی.
- به‌له‌چه‌ک:** رتیچول، موربه‌با (مری).
- به‌له‌نگاز:** مسکین، هه‌زار.
- به‌لی:** نه‌شکرا (واضح).

به لاقوڪ: به لاقنامه (نثريات).

به لاقوڪر: په خشڪهر.

به لاقوڪخانه: به لاقخانه (دارالنشر).

به ميا: بؤمبه (قادفه).

به مياهاويز: ته ياره ي بؤمبه هافيز.

به مومو: (۱) چيا په كه لمه نته قا خانقين؛ (۲) مرؤقي تيرموو، هر تشته كي پرمو (الانسان الشعراي).

به ند: (۱) هر گريدانهك: وه ريس، به ندك، به ندهك، زنجير،

وه ريسكا جلك شؤري بي، زيندان به ندهك ژ كتيبي،

به ندهك ژ قانوني؛ (۲) رههن وه رگرتن، په ميان، مهرج؛ (۳)

مهكر، حيله؛ (۴) خم، دلته نكي (محنه، طمع، توقع)؛ (۵)

جوت گريدان؛ (۶) به ند دبسته پيشگرو گه لك مه به ستيت

جؤريه جؤر دگه هينيت وه كي: به ندقادہ، به ند و باف،

به ندهدل، به ندهقه، به ند گاف، و هم دبسته پاشگر، ديسان

مه عناييت جؤريجؤر دده ته زمانئ كوردي، وه كي:

شيشه به ند، كه مهر به ند، مه ليه ند، ده په به ند، باز به ند، چه شم

به ند، دل به ند، گه لو به ند، ده سته ند، پيتلا به ند؛ (۷) بريتيه ژ

گريدانئ، ماره كرتئ؛ (۸) گرفتار (عقد)؛ (۹) گريچك.

به ن: به ند.

به ندرگريدان: تابرينا بده زيا، "حاجي قادر" فهموويه: «تابرين

به ندرگريدان و نه فهمس...».

به نديخانه: زيندان.

به نديره: په رچم، سنجق، نالا (علم).

به نده: به ني.

به ني: بئيره به نده.

به نديبه ند: په ي دهر په ي، ئيك لدوو ئيكي، داڻ داڻ.

به ندر: جي راوستانا كه شتيان، مينا، به ندرگا.

به ندرگا: بئيره به ندر.

به نده و باو: ده ستور و رژيم، گير و گرفت (نظام).

به ندگيرانه وه: به ندانئ (ترجيع البند).

به نده فسه: شازاده په ك بوو ئي بوت په رست ژ دوژمنيت زرده شتي.

به نديمارگرتن: به ندئ ژن و ميران (عقد النكاح).

به نده گان: جه معا به نديه. «واژه بي به ندي عه ره بكاريزي بوويه و

كؤمبوويه بؤ بنود».

به نفش: گوله كه، رهنه كه، به نهوش، عه ره بكار ي بوويه بؤ

(بنفسج).

به نديكي دوو همباني: بريتيه ژ مرؤقي ب كير نه هاتي.

به نديوشك: به ندئ كول جهي بشكوكان دا پي پيسيرا كراسي گري ددن (ازرار).

به ندهك: (۱) بنبارئ داران؛ (۲) نهو چاره په لسهر عوروكي

په زي، به زي سهر زكي حيواني.

به نده فشه زار: باغي به فشه ي، جي بي پر به فش.

به نديك: عه ره بكار ي بوويه بؤ (بنج)، لثاقيستاييدا «به نديك»

هاتيه، (۱) گيژ، گيل، ويل (۲) ماده كي ته فيوني به (۳)

ده رمانه كه بو بي هوشكرنئ.

به نديگان: عه ره بكار ي بوويه بؤ (فنجان) كؤم كرينه (فناجين)،

كؤپ.

به ندياف: داره كه وه كي دار به رووي ژ به هندئ ته ف ناڅه (به ندياف،

به ناو) دانايه سهر چكوو همي دارئ دونيايي بسهر نافي

دكه فن. ته ني به ندياف، بن نافي دكه قيت.

به نديا: گيا په كه به لگيت وي وه كي كه ره فسپينه.

به نديبون: زك هه زقين (تخمه).

به ندي: گرفتاري.

به نديشت: جاجك.

به نديشتي دهني خه لکن: بريتيه ژ به ندانئ بي و له كه و لؤمه

ليكرنئ.

به نديك: سكر، خمي، به ندياف.

به نديري: كهر، پيروي سواربووني.

به نديهن: چيا و شكيپي.

به نديان: ته ف واژه ل دوو هندك نافيان تيت و مه عنا به ستو

گريدان ژي چيديت، وه كي: خه نه به ندان، ده ست به ندان،

يه خ به ندان، شيني به ندان.

به نديوان: به نديشان (سبحان).

به نديوان: زي ره قانئ ده خل و دان و چاندي (حارس المزارع).

به ندي تيلان: به ندقادہ.

به نديقادہ: به ندقادہ.

به نديقادہ: دوو په تكن تاقينه هر دوو قاده بيت شه خره ي.

واژه بي قاده ي ژ گارته ي هاتيه ته حويل كرن، چكو كورد

بگارتئ هلز و نالفي په زي د زستانئ دا دكيشنه جهي په ز

لي دابخوت، نهو گارت لسهر به فرئ زؤر سټك و ناسان

دكه فيته ري. نهو جار واژه بي قاده ي هر گارته ي به لي

«گ» كره «ق» و «ر» كره «د»؛ هه ره وه كي «قه تار» ژ

بههاره گه: دهمی بهاری، بهارگا: «بهاره لباده رهشکی - قیشاری دایه سهرکه بهشکی» "په ند".

بههاری: نسبت بال بهاری، جوړه گهغه که «بهاران دده ته بهردلی خو»: «بهار بددقی ئینا چوکان»؛ «کهرو نه مره بهاره» "په ند".

بههیهه: په یقی په سنکرنی (کلمه الاستحسان).

بهه دانانه سهر: نرخ دانانه سهر.

بههانه: عوزری نه لجن، بههانه نه لجن، دستاويز (مههانه).

بهه دار: گران مایه، ب نرخ.

بههر: پشک، بهش، سوود.

بههره مند: سوودمه ند.

بههره بهر: سوود بهر.

بههر دار: بنیره بههره بهر.

بهه زاد: نژارقه نج، ناقی زه لامانه.

بهه من: (۱) ناقی هه یقا ۱۱ ئیرانییه؛ (۲) لئاقیستایدا (وهه من) هاتییه، ئیک ژ نه مشاسپه ندانه، رهنیا به فری.

بهه ژ: دهری نه یوانی.

بهه ژش: هشیار، ژیر.

بهه رام: ناقه بز مه ریخی، ناقی مرزقان ژی بهه رام تیت. لئاقیستایی وهه رام هاتییه چکو د زمانی کوردی گه لک و گه لک «ب» و «و» پیکتینه گورین وهکی: «بهه من: وهه من: «بهه رام: وهه رام»؛ «بهه هشت: وهه هشت» و...، ناقی پالوهانه کی ئیرانی یه.

بهه لول: نه نی فه بوی، گوشاد.

بهه ی: پورسه، چرمسی (تعزیه).

بهه ین: چرمسین، سیسبون. بهه ی و بهه ین ژ مه به سستیقه نیزیکی هه فن.

بهه هشت: جنهت، لئاقیستایی وهه هشت هاتییه.

بهه هیف: بنیره باوی.

بهه هیشته: تهره بادام، باهیف تهرک.

بهه دینان: بنیره بادینان.

بهه یتشه: شیتوکه، گه لتهک، شووم، هیچ و پووج، شه یتان سیفدت. نهف په یقه بی هاتی لئاویستاییدا برهنگی (بئوتیشا) کو ناقی نه هریمه که مهنه هه روه سا دریا زییه نارامی برهنگی (بیتیشا) بواته ی پیس و چه پهل لجه م ئیزدیا بویه (بهیته ش) پرامانا (تام سار نوکرت).

«گاتار» ی هاتییه ته حویل کرن. نهف جزره ودرگتیر و داگتیر و تراشکاری یه د کوردیدا گه لک دکه فنه بهرچا و لقیتره دا «گارت» کریه «قارته» پاشی «ر» فرهدایه بوه «قارته» یا دیاره کو د کوردیدا «ت» و «د» گه لک پیک به دهل دبن. «ت» بویه «د» و بویه «قاده»، واژه بی بهندی ژی بویه پیشگری وئ: بهندقاده، یان بهن قاده. نهف شیوهیه ژی ژهر هاتنا واژه و تیپیت بیانیانه بو ناٹ زمان و واژه و تیپیت کوردیقه.

بهن گارته: بنیره بهندقاده.

بهندگارتته: بنیره بهندقاده

بهنه: بهندکی زراف.

بهنفشی: تشتی رنگ بهنفشی.

بهنوان: بهنوان، بهنغان، ته خهر نهف په یقه بز کابانیسی بکارتیت، دبیتن: فلان که س ژناوی نه مری خودی کر بی بهنوان مایه.

بهو: ودره بزراقی هه ورامی، بهو بهو، بهوین. نهفه هه می نافدهنگن ژ حکایه تا دهنگی رهوینا سهگی.

بهور: (۱) بهوج، گهوج، گه لتهک؛ (۲) سهگ ناقی؛ (۳) بهفل، دوژمن.

بهوج: شهرم (وقار).

بهوری: گهوجی، گه لتهکی، بهترانی.

بهوش: بهفش.

بهوز: بزق، زفقیرک، جوړه زرکیتکه که، زه رده واله.

بهویر: میرخاس (شجاع).

بهویری: میرخاسی (شجاع).

بهوری: بنیره بهور.

بههک: عه ره بکاری بویه بو (بهق) نه خو شیبه کی پیستی یه.

بههوک: بهه، هه ورامی دبیتن: بهی.

بهه: قییمت، عه ره بکاری ژی بویه بو (بهی، جوان)، نرخ.

بهه دار: پرقییمت، به نرخ.

بهه ار: بهار، بوهار، وهه ار، هه ورامی و شه به کی دبیتن وهه ار، «وهه ار وهه ار دن شهوی تاریک مه بو - وهه ار وهه ار دن زه ردی باریک مه یو»، «مه ولهوی».

بهه ارستان: نهو جهه کولاله و گول و گولزار لیهه ین، «دنیا هه می بهه ارستانه ئیمرو - له لای من هه ر چله ی زستانه بی تو».

بهه اران: بهه اریان.

بهیتۆش: ناڤی گوندهکی کوردانه سه‌ر ب پارێزگه‌ها سلێمانی، ئەسلێ واژەیی بیژۆشه‌یه ب مه‌عنا بی رزق.
بهیتۆشی: زانایی بناڤ و بانگه‌ کوناڤی وی (عبدالله) بوویه مه‌نسوویه بال وی گوندی.
بهیات: ناڤه‌ بی جۆره‌ مه‌قام و گۆرانی‌یه‌کی کوردی.
بهی: واژەیه‌کی شه‌به‌کی و هه‌ورامییه‌ ب مه‌عنا بیی، هه‌روه‌کی نه‌ی ب مه‌عنا بیی، نه‌هیته‌ تیت: "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «په‌ی قسوربان که‌رده‌ی ناله‌ی رهنگ نه‌ی - چیش مه‌بو ژه‌ریه‌ی وه‌ی په‌ی، من ژه‌رنه‌ی».

بهیان: سپێده.

بهیتا نه‌سیحه‌تان: قه‌سیده‌یه‌کی ژۆر درێژه‌و سێ به‌ندییه (ثلاثی المقطع) ژ دانانا مه‌لایین با‌ته‌یی‌یه. ئەو نه‌وعه‌ شه‌عه‌ نه‌و ناهیتنه‌ بکارئینان د گه‌ستوگۆین. "مه‌لایین با‌ته‌یی" د سێ به‌ندی‌یه‌کتیدا فه‌رموویه: «هه‌تا نه‌بیته‌ لزام - نه‌چه‌ جه‌ی بیانی / ئەو مه‌عنه‌کا بی لغام - قاتلی سهری خودانی / ته‌ هن هه‌ین عه‌قل و فام - ریا مالا خو بزانی». به‌لی خه‌لکی به‌یتا نه‌سیحه‌تان هه‌می نه‌سخ و عه‌له‌ت کرینه.

به‌یداخ: په‌رجه‌م، ئالا (سجعه‌ق) (ت).

به‌یداخدار: په‌رجه‌م‌دار.

به‌یار: عه‌ردی نه‌کیلائی.

به‌یوون: بابوونگ، جۆره‌ گوله‌که، هاتیه‌ عه‌ره‌بکاری بو (بابونج).

به‌یتلشا: هه‌ج و پووج (تافه). «به‌یته‌شه‌ درسته‌».

به‌ینه‌ت: وه‌فا.

به‌یندار: به‌ینه‌ت‌دار.

به‌یاخ: به‌یداخ.

به‌یه‌ژده: بی سوود، بی مه‌فا، ئەسلێ درسته‌ «بی‌هه‌وده»‌یه.

بی: بنێره‌ به‌ی.

بی بی: دادۆک (مربیة الاطفال) ژنا ناڤسال شه‌چوویی، ژنا موخته‌ره‌م.

بی بی مه‌تۆ: توتی، جۆره‌ بالنده‌که (بی‌غاه).

بیبل: بیبلک، بیبیک (انسان العین).

بیبه‌ر: فلفلیت سۆر (فلفله)، کوردی نینه‌ ژ ترکیشه‌ هاتیه‌یه.

بیته‌ک: ئەو په‌رژن کولدۆرا قه‌بتانی چافان هه‌لده‌ن.

بیته‌نۆک: کولیلکه‌کی به‌هاریه‌ و کیڤیه‌ و ژۆر جوان و سۆره‌ و بی بینه.

بیته‌تکه: خۆرک، مرک (عش).

بیته‌ر: بی به‌هر، بیبار، بی پشک، بیبه‌ری: بیبه‌ش (محروم).

بیج: زۆل، سنۆرته، بیژ، هه‌رامزاده.

بیجار: ناڤی شاره‌کی کوردستانا ئیرانی‌یه (مزرعه).

بیجاده: نممک، زه‌نگیانه (خرز ناعم).

بیخ: ره‌گ، ئەساس، ریشه.

بیخ بر: ره‌گ بر، شپنه‌ کرن.

بیخ برین: کاری ره‌گ برین.

بید: بی (صفصاف)، واژه‌یه‌کی ئەسل فارسیه‌ به‌لی د کوردیدا

«د» تیه‌ته‌ فه‌دان و دبێژن: بی، بیه‌ژۆک، بید: داره‌کی

بی‌هه‌ره‌ و سیبه‌ر خو‌شه، تاییته‌ وی راست و درێژن، به‌لگیت

وی درێژ و ساده‌نه، لجه‌یت بناڤ و هینک زیت لکناری جۆ

و ئاقان و رووباران شین دبیت، به‌لگوو تیشلی وی تام

ته‌حلن. ماده‌یی (Calicine) تیه‌داهه‌یه‌ و دارێ وی کیم

عومره، زوو پیت دبیت. بی دوو جۆره‌یه: بی بی عاده‌تی و

بی شه‌نگ. فارسی دبێژنی «بید مجنون»، تاییته‌ وی سه‌ر

به‌ره‌خوار تیه‌ته‌ هه‌لاویستن. بی شه‌نگ، یان شه‌نگه‌بی.

بییر: (۱) خودایی ره‌عدی؛ (۲) بییری ناڤی: «که‌سیکو بییره‌کی بو

ئیککی بکۆلیت، هه‌ر ئەو بخۆ دی دکه‌قیته‌ تیه‌دا» «په‌ند»؛

(۳) هۆش و بیره‌اتن، بیروه‌ر (حافظه، ذاکره).

بییره: نۆشاقه‌یه‌کی مه‌سته‌که‌ره (مسکر).

بیرو را: باوری (مشاوه‌ره، عقیده).

بییری: لی غه‌ریب بوون: «بییری وی دکه‌م» نانکو یادی ئەو

ده‌که‌م، لیغه‌ریبم.

بییرنامه: بییری نامه، یادگار، بیره‌اتن.

بییره‌وه‌ر: گه‌شتی، به‌هۆش و بییر (رشید).

بییراستن: بییرازتن، نژدین، ئاڤاکن.

بییرزیار: ئەو که‌سه‌ کو قه‌بری دبێژیت و سه‌رگرتی دکه‌ت.

بییرزکار: بنێره‌ بییرزیار.

بییره: ژاژی.

بییزۆک: ئەو ژنه‌ کو مه‌هان ده‌ت (وحام).

بییزۆ: بنێره‌ بییزۆک.

بییز: بیژی، سنۆرته، زۆل، شه‌یتان سیفه‌ت، هه‌رام زاده.

بییزاتی: شه‌یتانه‌ت (شیطانی).

بییزۆکه: بییژیکه، بییژکه، ددانی ژیده، تیلای ژیده، هه‌ر تشتی کو

نه‌ لسه‌رخسو، خراب و قه‌ریۆک و نه‌سه‌حی، باقلکی

نه گه هشتی، ماشن نه گه هشتی، یان نیسک، یان نۆک، یان میوژئی بیسیرهیی بینه میوژ، میوژئی قریوک، ئەفه هه می ناڤی بیژۆیکه بو وان بکار تیت. بیژی و بیژۆکه و بیژیکه و بیژۆکه و بیژۆکه و بیژۆکه هه می بکارتین بو که سی شه یان سیفهت.

بیست: ویست، بهیست، ژماره بیست.

بیست: گولیبون (سماع).

بیستان: باغ، جنیک، بوستان.

بیسان: بنیره بیستان.

بیستۆک: تله فون (هاتف).

بیستانهوان: بیستانه فان، باغهوان.

بیسه: گوچکه، بیستۆک، گوهدار.

بیستیار: گوئه چن، سیخور، جاسوس.

بیستیاری: گوهداری، گوئه چنی (سماعی).

بیشهنگ: شه نگه بی.

بیش: بیسه، بیسه لان، جهنگل، دارستان.

بیشکه: مهشکه، مندالی پینچای، بهلی «بیشکه» بکارتیه.

بیفته: گوشتی برژاندی، فریقی «بزاراڤی خانی و بایه زیدان».

بیف: بیف، بیو، دهلیشه، دهرفهت، دهراڤ (مجال).

بیف: بنیره بیف.

بیفده: دهلیشه دهه، ئەو کهسه کو خه لکین ری برناکهت، مه جالدهه.

بیفل: کهپ، دفن، لووت، پۆز.

بیفتیر: نه خوشتی بی کو چ چاره لینه بیت (مرض مهلک)؛ هه می گیایه کی بهاری یه وهکی جهه یه به لی چ زاد تیدا نینه و گه لهک زقره.

بیفتیری: ئەو کهسه کو تووشی نه خوشیا بیفتیر بوی.

بیفتیدار: خودان بیفتیر.

بیفشک: کین: «ته بوچی بیفشکا خو دایه من؟!».

بیفک: بووک (عروس): «عه زیزی دل به ری جانن، ئەنی ته شبیهی قو دیککی - شه رابا قه لب و میلاکان، عه زیزی نازکی بویکن» "ناله ند".

بیفکار: مارمیلۆک.

بیفکه باران: کو سه بیفک، کو سه وهه، یاری به کی مندالانه یه و ری و ره سمه ک بو هاتنا بارانه.

بیف: خاک، خاکه ناس، مه ربیل.

بیله کۆ: «ب زاری شه به کی»: خاکسته ر (رماد).

بیله کیش: ناخکیش.

بییم: هه راس، ترس، واژه یه کی زازایی یه.

بیمناک: ترسینه ر (مخوف، مخیف).

بییمار: نه خوشت (مریض). بیماری: نه خوشتی (مرض).

بییمارستان: نه خوشخانه، ئەفه ژی عه ره بکاری بوویه بو (مارستان، مستشفی).

بییمارسا: وهکی نه خوشتی (نفاق).

بیین: اسم فاعله ژ دیتنی، پاشگره که مه عنا دیار کرنا تشته کی به زره، یان گه لهک دوور، یان تشته کی بچاڤا تیتته دیتن

دیار دده ته مروفتی، وهکی: دوورین، زراڤ بین، کوورین، داڤ بین، گه رد بین، زه ر بین.

بیینا: زانا، خورا، روشنا، چاڤ رون.

بیینایی: روشناییا چاقان (الله).

بیین: دیتن.

بییو: بنیره بیف.

بییواره: بیسه نگ (غریب، محروم).

بییو: بیوه، بیوه ژن (ارمل، ارمله).

بییوتیری: بیفتیری.

بییاوه: بگه هه، زاراڤه کی شه به کیه.

بییاوهم: بگه هه من (الحقنی).

بییه: بنیره بید.

بییهی: بی ئومید.

بییا: وهره، وهر، بی، بهو، بو.

بیین: بو، بهو، وهره، بی. ناڤه بو نیک تیپ ژ تیپیت چه چه بیی کوردی، بو (نفی) بی و بو (استثنا) بی تیت، جارنا بو

(استدراک) ئ بکارهاتیه. بی، بو، بییا، بهو، هه می د کوردیدا ب مه عنا «وهره» بکارتین.

بیین ئول: بییدین، بیمه زهه ب، واژه یه کی ئیزدبانه.

بیین ئولی: بنیره بی ئول.

بیین ناگاه: بی ناگه.

بیین ناگاهی: بی ناگاهی، بی ناگاهی (غفله).

بیین ناین: بییدین.

بیین ناپروو: بی شه رم، بی حه یا، بی ناپروو مه ندی (عدیم الشرف).

بیین نارام: نه ته بتی، نه ته نا، بی ئو قره.

بئ بئ: (۱) بئ سەبەر، بئ تەنگ، بئ كورت؛ (۲) ئەو تىشتى بئ خۆش كۆ بئ تىدا ئەماي، يان د ئەسلدا بئ ئەبىت.
بئ بئ: (۱) عەردى گەلەك كوربىت د ئاقتىدا؛ (۲) بئ بناغە.
بئپايە: بئ بناغە، بئ بئيشە.
بئپارە: بئدراڧ.
بئ بەرداخ: بئ زەوق، بئ رەوش.
بئ بەرداخى: بئ زەوقى: "مەولەوى" فەرموويه: «دل نە گەردەلۇول، بئ بەرداخى يەن- دەماخ نە گىج بئ دەماخى يەن».

بئپەرەوا: نەپەرەوا، بئ ترس، بئ ھەراس، بئ مننەت، بئ (تھمل)، بئ مەيل، بئ ئارزۇو، بئ جەخت، بئ ئارامى، بئگەم، بئ دەليشە.
بئپەرەو: بئ پەرشكەستى، بەلەنگاز، بئدەست و لەپ، ناتوان.
بئ پىشان و كىشان: ئانكو و بئ ئەندازە (بلا وزن و لا كىل).
بئ پىسار: بئ سوال، بئ پرس.
بئ پەرزان: بئ ئاستەنگ، بئ بەرگرى، بئ تان، بئ پەرزىن (بدون سياح).

بئ پەردە: ئەشكرا، بئ فەشىرىان، برىتتە ژ مرقى شەرم رۇباي، يان مرقى مەجرەم (محرم). كەسى كۆ بىرەكى بۆ ئىكى بۆلىت

بئپەرگەم: بئ عائق، بئ دووچك و كلك.
بئپەرەپار: بئ لاقلاڧ و ئىلتماس، بئ پارانەو.
بئپەرەوا: بئ تارو رۆخ.
بئ بەرداخ: بئپەرە بئ بەرداخ.
بئتاوان: بئگەنەھ. بئتاوانى: بئگەنەھى.
بئتتەل: بئتەل (لاسلكى) (ك،ت).
بئتان: ئەشكرا.
بئتتەتال: بئ لەكە.
بئتتووك: بئكەيف.
بئتتووكى: مېك (ع، ارضه، منخور).
بئتتۆرە: بئ ئەدەب.
بئ تىن: بئپەتت.
بئ تودىش: بئتام، تامسار.
بئتتەفۇز و تىز: بئ درەو قەشمەرى.
بئتت: چىتت، زىتت.
بئتاب: بئ ھىز.

بئ نۇرت: پەيمان شكىن، درۆزۆر.
بئ نارى: بئ فەيت، بئ عارى.
بئ ئاوپروو: بئ ئاوپروو، بئ شەرم، بئ خەيال، بئ ئار.
بئ ئار: بئپەرە ئاوپروو
بئ ئەنوا: بئ ئەنوا، بئ دالدە.
بئ ئەنوايى: بئ ئەنوايى، بئ دالدەيى.
بئ ئاڧ: دىم، بئگەش و گوشادى (بلارونق، بلاطراو، بلا خجل).

بئ ئاين و ئۆين: بئ چەپ و پىچ.
بئباور: بئ ئيمان، بئ پروا.
بئباورى: بئ ئيمانى، بئ پروايى.
بئبار: نالەبار، دەستتەخۆش، بئبەش (محروم).
بئباسك: بئكەس، بئ پىشتىقان، بئ قۆل، بئ دەستتەس.
بئباسكى: بئكەسى.
بئباب: بئباڧ، زۆل، بئبى (حرامزادە).
بئبايى: بئباڧى (شىطانى).
بئباك: بئپەرەوا، بئگەم (لابالى).
بئباكى: بئپەرەوايى، بئگەمى.
بئبىنات: (۱) بەدئزاد، بەدەرەسەن؛ (۲) ئەمان، بئ دەوام، بئ رەھوريشەو بناغە.

بئبەخت: دوو مەبەستان ددەت: (۱) بئبۇجدان؛ (۲) بئتالە.
بئبەختى: (۱) بئبۇجدانى؛ (۲) بئتالە.
بئبەر: (۱) خۇش (بلائمر)؛ (۲) نەزۆك، بئبمنداڧ (عاقر).
بئبەر: بئبەرەكەت، بئبىز، برىتتە ژ ئەوكەسى كوكار لەر ناچن.
بئبىر: بئبىر، كىم توانا (غىر قاطع).
بئباران: برىتتە ژ سالا ھشك و كىم باران.
بئبارانى: سالا ھشكى.
بئبازار: بازارى راوەستاي، بئ رەوش (كساد).
بئبازارى: بازارى بئ رەوش.
بئبان: (۱) خانى بئ سەرنەگرتى؛ (۲) ناڧى گونەدى كوردبە ل كوردستانا عىراقى - دھۆك.
بئبەش: بئ پشك، مەجرەم.
بئبەھر: بئبار و پشك.
بئبەلك: بئ بەرگ، بئ پەلك.
بئبەلك: بئدەليل.
بئبەندو بار: نە رىكەو پىكى، بئ بناغە، بئ بەند (مەھمل).

بیتخه می: (۱) بیتسکر، بکوردی دبیتنه سکری، یان سدی:
خه می، بارسته؛ (۲) بیتدل ته نگی.

بیتخمی: ناڤی گونده کی کوردیبه لباکووری عیراق، ل نزیک
ناکری.

بیتداد: بی یه کسانی، سته م، بی عه داله ت (ظلم).

بیتدار: هشیار، وریا. بیتداری: هشیاری.

بیتداوی: بنییره بیتدوواپی.

بیتدوواپی: دووایی بریای، بی پایان، بی داوی.

بیتدوش: چیلدوش، نانکو تراری چیلدوش.

بیتدووندان: نه زوک، بی به ره هم، خفش.

بیتدوره تان: بیتدر، مروقی بی جی و ری به.

بیتدهست: گوج، نه (عمد). بیتدهستی: نه (عمدی).

بیتدوری: بریتیبی ژ بی فهیتی بی.

بیتدولنگ: بنییره بیتدوری.

بیتدالده: بی بنه وان.

بیتدهستهلالت: بی هیز، ناتوان.

بیتدر: خهرمان، مروقی بی ری.

بیتدلخه: ئیکه که ژ چار ههفته بیت دووماهیا زستانه ئه وژی
ئه فه نه: ئیده، بیتدلخه، یوخه ننه، مریم؛ هه می دکه فنه
کانوونا دووی دا. دبیتزن (ئیلده بیتدلخه هه رکج بیجیت ژ مالا
خوه، دی بیته قاتلی سه ری خوه) دبیتزن: (یوخه دینیت،
مریم دشکینیت) نانکو لدووماهیا ههفته بی یوخه، بیتان
و جه مه د نامین له و دبیتزن: مریم دشکینیت.

بیتدهم: بیتدهو، بیتدهف و زمان.

بیتدهم و پل: بیتچاره، بیتزمان.

بیتدهم و دووان: بیتچاره، بیتزمان، بی تاخفتن.

بیتدینگ: بی قسه، بیتناف، بیتدوان. بیتدینگ: کری،
بیتاخفتنی.

بیتدل: دل مری، ب مه عنا چاک و ب مه عنا خرابی دبیتنه
مه عنی کرن: دل مریم نانکو بیتدین و وجدانه؛ دل مریم
نانکو دنیا بهردایه.

بیتدراڤ: بی دهلیشه.

بیتدراڤ: بنییره بیتدراڤ.

بیتدین: بنییره بی نول.

بیتدرو: بیتقی، بی دره و.

بیتدوامان: بی توورده پی.

بیتوان: بی شیان.

بیتار: نفروسک، چورت، چورت، هینترین، پونترین.

بیتان: بیتتن، بیتان (غریله).

بیتجی: کاری نه ل جی خۆ، بی ولات.

بیتجیازی: بیتجیوازی، بیتجدایی.

بیتجان: بنییره باجلان.

بیتجگه: مه گهر (سوی، غیر).

بیتجگه له وه: بیتجگ لهندی.

بیتجامه: جلکی شه قی، ره گه زق قی په یقی بین + جامه نانکو
جلکی ته ناهیی، کارک و بهرخت تازه په یدا.

بیتچند و چۆن: بی کیم و زیده، بی هنده و هنده.

بیتچکه: بیتچی، ساوا، ساقا.

بیتچی: بنییره بیتچکه.

بیتچاره: بی عیلاج.

بیتچاره بی: بی عیلاجی.

بیتچۆن و چرا: بیتچند و چۆن.

بیتچاڤ و روو: بی وهفا، بیتنمه مک، بی نان و خوی.

بیتچی فان: شنان کارک و بهرخ.

بیتچک: نه چه کدار، بی سلاح.

بیتچۆک: غارا.

بیتچر و چاڤ: بیتان و خوی، بیتوهفا، چاڤکر.

بیتخبر: ره گبر، ریشه قه تین.

بیتخۆد: بی ههست، بی شعور.

بیتخودی: بی خودان، بیتکس (ب زاراقی ئیزدی و بوتان).

بی خودان: بیتکس. بیتخودانی: بیتکسی.

بیتخوی: بنییره بی خودان. بیتخوی: بیتخوی، بیتخوی، بیتخوی،

بیتخودی، بی خودانی.

بیتخوست: بنییره بیتخود.

بیتخیر: بی سوود، بی مهفا.

بیتخه له: بی دهخل و دان.

بیتخه له خهرمان: نانکو بی دهخل و خهرمان.

بیتخیره ت: بیتخیره د، بی شهقل و ته مهبل (کسلان).

بیتخیره تی: بی عه قلی، ل کوردیدا ب مه عنا سست و ته مهبل
ژی تیت، ب رامانا بی شهرفی و بی ناموسی ژی هاتیه.

بیتخهل: بیتکۆتان.

بیتخهم: بی عاجزی، بی ناراحه تی.

بیدۆر و کلیل: بئى قفل.

بیدرک: بئى ئستىرى.

بیده مار: بئى نشا، بئى غیرهت.

بیراندن: باراندن.

بیریترۆک: کره مکى فوسفوربیه بشه قى دته یسیت، بسبسۆک.

بیرک: بئیر، بیتل.

بیر: (۱) دارکئ بئیرى کو بئیرقان (پهزدۆش) لسهر دادنیشن؛

(۲) هم دبیژنى پهزدۆشى، بئیرگ، بئیرقان، خودان خیر، بئیر

ب راسانا سوود ژى هاتیه، دبیتن (تو خیر دبیتى) مانا

خیرو بهرکه تی، خودان بهرکهت.

بیرقان: ئەو ژنا پهزدۆشه.

بیرایی: ئەبووان.

بیروو: بئى ئەرز، بئى ئابروو، رووقایم.

بیزه: بئى نشا، رهها مئیرانى بئى ل نک نینه.

بیرى: بئىچاره، بئى عیلاج.

بیرگ: بئیرگه جهئى بئیر لئى تئته کرن، بئیرقان.

بیره: قه گئیراندنا پهزى بۆجهئى بئیرلئیکرنى، بیقه.

بیرى کرن: بئیرى کرن (اشتیاق).

بیریا ته دکهم: ژ ته غریبم، هزرا ته دکهم.

بیرم: بهندئاث، سکر، سد.

بیرافک: سهله، سهول، بئیرا قایق هاژۆتنى، بئیرا گه مى

هاژۆتنى.

بیروالهت: بئى بئیرهاتن، نه دیار، بئى ریا.

بیربا: شه نه با، بئیله با.

بیز: دلره شى، بئیرلئیهاتن، دلئیزار بوون.

بیزم لئیده بئسته وه: دلئى من لئى رهش دبیت: «بیزى دکهت ژ

قه نجان، ژ رهمز و ناز و غه نجان / قه درئى گولان چ زانیت،

که رهش دقئیت کهرئ رهش» «جزیرى».

بیزیاو: بئیزاو، ژهر دل رهشبووی.

بیزکر نه فه: بیزکر نه وه، دل لتشتئ رهشبوون، دلله لئیشیویان.

بیزوو: ئاره زوو، بئیزو، ئاره زوو کرنا ژنا تازه باردار بو خوارنا

تشته کی.

بیزگه وان: بیزگه فان، ئەو ژنه کو بیزوو بکهت.

بیزنه هاتن: باور پئى نه کرن.

بیزم ناهیت: باورم پئى ناهیت، دلئى من ناچیتئى.

بیزۆکرن: بئیز بۆ کرن ئاره زوو کرنا ژنا تازه باردار بووی بۆ خوارنا

تشته کی.

بیزووکەر: ئەو ژنه بارداریه کو ئاره زوو خوارنه کی بکهت.

بیزۆک: ئەو ژنه لرۆژتت ئەولى ئاقسبونئى (اول ایام الوحام).

بیزار: قهره سیوون، وه ره سیوون (سامه).

بیزی کەر: بئیزه بیزگه وان.

بیزران: بیزیان، دلره ش بوون.

بیزمان: بئى ئەزمان، لال (اخرس).

بیزیان: بئى خاره.

بیزیاى: بیززارو دل ژئ رهشبووی: «ته مهن گهرده لولوهن، بادهن،

بارانهن - بیزیاى وارگه ی سهرکوسارانهن» «مهوله وی».

بیز: پاشگره که بدووماهیا هندهک نافانقه دچه سپیت و ئەو ناف

وهردگه ریتته سهر وه کی: مقام بئیز، گۆرانى بئیز، زۆرنا بئیز،

دهنگبئیز، خه بهر بئیز، شتئیر بئیز، ب مانا گوتار ژى تئیت.

بیزار بیزار: ریزیکال، ریزیکال، پرت پرت، پارچه پارچه،

هه لاهه لا.

بیزینگ: (غریبال) غه ربال ژى نه عه ره بیه.

بیزان: (۱) بیزینگ کرن؛ (۲) بئى ئیش (بالالم).

بیزانن: بیزاندن، بیزینگ کرن.

بیزانه وه: بیزینگ کر نه فه.

بیزن: ژن نه ئینای، سو یا.

بیزمار: زۆرو بئى ئەژماره (بلا عدد).

بیزۆ: بیزۆک، پربیز (ثرثار).

بیزوو: مه و بز نه گهر کئیم شیر بن دبیتن «بیزوو».

بیزیار: گۆتیار، گۆتۆ (قاتل، قیل). بیزم: بئیم. بیزه: بئى،

بئیز. بئیز: بئیز، بئیزه. بئیز و بئیز هه مى فعلی ئەمرن به لئى

بئیز راستتر و قه واعدیترو کوردیتره وه کی گه لهک «بزان»

کوردیتره ژ «بزانه» ی، حاله تئیت دی دکاریت داخوایزین دا

ههروه سا «دانیش» ژ «دانیشه» ی، «هه» ژ «هه» ی،

«وه» ژ «وهه» ی، مه گهر دیماهی یا وئى جئى نا قئى لکاو

بئیت، «جزیرى: فه رموویه:

بئیز ئەو حه بیبا سوورپه ری - دوردانه یا ئەز موشته ری

کا عه هه دو په میانا به ری؟ - بئى فایده چۆن شبه ی هه با؟

بیسیره: (۱) غۆره (حصرم): «بیسیره بسه برئى دبیتته حه لوا»

"په ند"؛ (۲) بئى نیشان، بئى ئارمانج، بئى (تنظیم)، لاپه ریز

(شاذ)، خوار.

بیسهر: بئى ریهه، بئى خودان، بئى شقان، بیسه روک.

بیسوود: بئى مه فا، بئى فایده، بئى قازانج.

- بیسو:** بوسی.
- بیسهر و بهر:** پهله‌شت، بیچاره: «ته دزانی فنکاته نه مکانی غزلانه - چ بها نینه متاعی ته‌بی بی سهر و بهر» "جزیری".
- بیسوس:** بیسوز، بی په‌یمان، جی چرادانکی، جهی دانانا چرای.
- بیسهر و پی:** بیسوز، بی په‌یمان.
- بیسهر و بن:** ناریک، نالوزیای، بی داوی، بی پایان.
- بیسامان:** بیمال، ده‌ستقاله، به‌له‌نگاز.
- بیستون:** (۱) بی نستون، بی نه‌ساس؛ (۲) چبایه‌که نیزیکی کرمانشاه.
- بیسهر و چاڤ:** بی نان و خوئی، نه‌مه‌ک نه‌شناس، بی وه‌فا.
- بیسهر و ساما:** بی ته‌رتیب، بیمال.
- بیسهر و سه‌دا:** بی قار و وار، بیده‌نگ (ساکت).
- بیسه‌لیقه:** بنگز، بی زهوق (ک، ع).
- بیسه‌نگ:** سار و شک (بی وقار).
- بیسیره‌ت:** بی نه‌خلاق (ک، ع).
- بیسو:** هشارگه، جهی که‌مینی.
- بیسیم:** بی زیف، لاسلکی، بی تیل، بی ته‌ل.
- بیش:** کومه‌ک کوم کرن، باره‌بی، باره‌بوو (اکتتاب).
- بیشک:** بیشکه، لاندک.
- بیشو:** بیژمار، بیژمار، بی هژمار، بی عده‌ده.
- بیشه:** بیشه، ده‌حل.
- بیشه‌لان:** بیشه‌لان، جهی پر دارو له‌قه‌ن.
- بیشه‌رمانه:** بی حه‌یایی، پر روویانه.
- بیشو:** بیشو، بی پایان، بی نه‌ایه‌ت، بی حه‌ده. "خانایی قویادی" فه‌رموویه: «یارب من بنده نافرمان تو - بی په‌روا چه فعل عصیان بی شوم / چون من گونابار مینت وه‌کویی - چون تو بخشنده کره بیشوی».
- بیشستاندن:** باج ساندن.
- بیشدان:** خاوه‌دان، باجدان.
- بیش:** بیش، بیشه، روونه، دانیشه.
- بیشه‌ده:** بی به‌رچاقک، بی په‌رده.
- بی فه‌ر:** بی ریز، بی وقار، بیرونیایی، بی بها، بی سه‌نگ.
- بی فیل:** په‌ست (منحط خلقیا).
- بی فیل:** په‌ستی.
- بی فرشک:** بی تنگ.
- بی فاج:** بی فاج، نه‌مه‌عقول <زاراقتی سووریه‌به>.
- بیفیل:** بیفیل، دفن، «بیفیل درسته‌تره».
- بیف:** بیف، بیو (فرصه).
- بیفاج:** نه‌مه‌نتقی، نه‌مه‌عقول.
- بیفهری:** بی ئومیدی (یاس).
- بیقیام:** گوشه‌نشین، پارسا (راهبه).
- بیقام:** نه‌ریک، سه‌رکیش، نه‌مه‌وزوون.
- بیکه‌لک:** بیخیر، بی، بی مه‌فا، بی سوود.
- بیکار:** بی شول، بی عه‌مه‌ل.
- بیکاره:** به‌تال و ته‌مه‌ل.
- بیکن:** دلپاک.
- بیکاری:** بی شولی.
- بیکوانه:** دوگانه، جاجک یان جیسوکا که‌زوانی، به‌نیشتی که‌زوانی.
- بیکه‌س:** بیمرؤف، ته‌نیا، ناقی شاعره‌کی مه‌زنی کورده ل پاریزگه‌ها سلیمانی.
- بیگانه:** بیانی.
- بیگار:** (۱) سوخره و زباره‌بی بکوته‌کی بخلکی کرن، هه‌وار و قبری؛ (۲) بیگار ب معنا (گریان) ژی هاتیه دبیزن: شین و بیگار.
- بیگانه‌په‌رستی:** دؤستیا بیگانه‌ی (عماله الاجنبی).
- بیگومان:** بیشک.
- بیگاه:** بیوه‌خت، بیگه، بیگاف.
- بیگه:** گه‌هیری، ناقی گونده‌کیه ژ کوردستانی عیراقتی، به‌گ.
- بیگاف:** بنیره بیگاه.
- بیگوه:** گوهنه سمتی، نه‌و که‌سه کو شیره‌تی ژکه‌سی نابیسیت (مغفل).
- بیگه‌ف:** گه‌وج، سه‌سه‌ری (احمق).
- بیگه‌فی:** گه‌وجی (احمقی).
- بیگوز:** نه‌و گسیایی کو هاتیه چه‌راندن، ئیدی حه‌یوان ناقدا ناچه‌رن.
- بیگن:** بی‌گه‌نی.
- بیگه‌ران:** بیگه‌ران، زور و زه‌وه‌ند، مالی زور، بی‌دوماهی (نه‌گران).
- بیگری:** بی چه‌پ و خواری.
- بیلنه:** جه‌نه‌کی فه‌لانه.

بیل: مهربیرک، بیل و بیری هاتیه.	بیل: مهربیرک، بیل و بیری هاتیه.
بیلها: نهوژی وهکی شه‌نهبایه، بهلی بیریکا داری نه بشه‌نه‌ی.	بیلها: نهوژی وهکی شه‌نهبایه، بهلی بیریکا داری نه بشه‌نه‌ی.
بیلدان: کولانا عه‌ردی ببیلی‌یه.	بیلدان: کولانا عه‌ردی ببیلی‌یه.
بیللا: دوو نهوژم، باران نه‌گر.	بیللا: دوو نهوژم، باران نه‌گر.
بیلان: بی هیلینک، بی لانه.	بیلان: بی هیلینک، بی لانه.
بیله‌کان: بیله‌قان (مغرقه، آله‌التعشیب).	بیله‌کان: بیله‌قان (مغرقه، آله‌التعشیب).
بیلته: هه‌له‌په‌رکی که‌ر، مقام‌بیتز، گورانی بیتز.	بیلته: هه‌له‌په‌رکی که‌ر، مقام‌بیتز، گورانی بیتز.
بیلتشان: ره‌قاسکه‌ر، چوبیکیش: «بیلتشانو، بیلتشانو - به نادای سه‌له‌په‌ی مه‌زانو» "غزال مشکو".	بیلتشان: ره‌قاسکه‌ر، چوبیکیش: «بیلتشانو، بیلتشانو - به نادای سه‌له‌په‌ی مه‌زانو» "غزال مشکو".
بیلغان: بیله‌وان، بیله‌قان، سه‌له‌په‌زان.	بیلغان: بیله‌وان، بیله‌قان، سه‌له‌په‌زان.
بیلغه: نهو که‌سه‌ کو ده‌رائق کار و ئاخفتنی نه‌زانیت.	بیلغه: نهو که‌سه‌ کو ده‌رائق کار و ئاخفتنی نه‌زانیت.
بیله‌دارینه: نهو بیله‌ کو ژ داری چیدکه‌ن.	بیله‌دارینه: نهو بیله‌ کو ژ داری چیدکه‌ن.
بیلده‌خه: ناقی هفتی یه‌کی زستانی‌یه.	بیلده‌خه: ناقی هفتی یه‌کی زستانی‌یه.
بیلزچکه: بیللی داری نه‌وی بچووک.	بیلزچکه: بیللی داری نه‌وی بچووک.
بیمه‌رگ: بیمرن، نه‌مر، جاوید.	بیمه‌رگ: بیمرن، نه‌مر، جاوید.
بیمه‌رگی: ناقدیری (خلد، مخلد).	بیمه‌رگی: ناقدیری (خلد، مخلد).
بیماک: بیدایک.	بیماک: بیدایک.
بیمان: بی به‌قا، نه‌جاوید (غیر مخلد).	بیمان: بی به‌قا، نه‌جاوید (غیر مخلد).
بیمال: که‌س کو هیچ نه‌بیت، مقامه‌کن خوشی کوردیه.	بیمال: که‌س کو هیچ نه‌بیت، مقامه‌کن خوشی کوردیه.
بیمیشک: بیمیژی، تینه‌گه‌یشتی (خال من الدماغ).	بیمیشک: بیمیژی، تینه‌گه‌یشتی (خال من الدماغ).
بیمه‌ریژ: نه‌ی پاکژ، قریژی.	بیمه‌ریژ: نه‌ی پاکژ، قریژی.
بیمه‌ریژی: قریژیاتی.	بیمه‌ریژی: قریژیاتی.
بیمده‌ر: بیدهر، خه‌رمان.	بیمده‌ر: بیدهر، خه‌رمان.
بیمندر: بیمسار، بیمن سه‌حر.	بیمندر: بیمسار، بیمن سه‌حر.
بیمترخ: بیم بها.	بیمترخ: بیم بها.
بیمین: (۱) بون (رائحه)، بیمین، (۲) «بیمین هاتیه سه‌ری دفنا من»؛ (۳) دبسته‌پاشگر مه‌عنا (اسم اله) دده‌ت، وه‌کی: پشت بیمین، پشت به‌ن، پشت به‌ند، پشت گریده‌ر، به‌ندی پشتی (حزام). هنده‌ک بخه‌له‌تی دبیزن پشدین، یان پژدین، هم وه‌کی: ده‌ربیمین، ده‌ف بیمین، ده‌ست بیمین، یان ده‌ست بیمین، پی بیمین، ده‌ف و زاریبیمین. بیمندان: ئیستراحت کرن، ته‌حرفه‌کن.	بیمین: (۱) بون (رائحه)، بیمین، (۲) «بیمین هاتیه سه‌ری دفنا من»؛ (۳) دبسته‌پاشگر مه‌عنا (اسم اله) دده‌ت، وه‌کی: پشت بیمین، پشت به‌ن، پشت به‌ند، پشت گریده‌ر، به‌ندی پشتی (حزام). هنده‌ک بخه‌له‌تی دبیزن پشدین، یان پژدین، هم وه‌کی: ده‌ربیمین، ده‌ف بیمین، ده‌ست بیمین، یان ده‌ست بیمین، پی بیمین، ده‌ف و زاریبیمین. بیمندان: ئیستراحت کرن، ته‌حرفه‌کن.
بیمینفال: بیمین نیری ده‌می کو لفال بیت.	بیمینفال: بیمین نیری ده‌می کو لفال بیت.
بیمینهلای: نه‌فه‌س ته‌نگی، نه‌فه‌س سوار.	بیمینهلای: نه‌فه‌س ته‌نگی، نه‌فه‌س سوار.
بیمینوا: به‌له‌نگاز، بیمین نامانج، بیمین میننه‌ت: «ده‌سته‌داری بیمین‌ه‌وایانه خودی» "مه‌لا یوونس ده‌وکی".	بیمینوا: به‌له‌نگاز، بیمین نامانج، بیمین میننه‌ت: «ده‌سته‌داری بیمین‌ه‌وایانه خودی» "مه‌لا یوونس ده‌وکی".

بۆيا: بېنا بايى، ئەو بېيىنە كو با لگەل خۆ بە لاف دكەت.
بۆيات: كۆسپ، ئاستەنگ، ئاستەنگىت دونيايى (عقبە).
بۆپ: بېن بې، ئەو تىشتە كو بېيىن دېرېت.
بۆت: ئانكوو بۆتە (لەك) ئاقى عەشپىرەتەكى بناث و بانگى كوردانە.
بۆتك: دارەكى قەوراندىيە ئاقى تېرا دېورېن بۆ سەر عەرد و زەقيان.
بۆتانى: زاراقى بۆتانى شەل و شەپكىت بۆتانى، تىقەنگا قوتە بۆتانى.
بۆتىمار: خەمەگورې، مارمۆلە، ئاقى بالندەكى ئاقى.
بۆتى: بن زك.
بۆتە: عەرەبكارى بوويە بۆ (بوتقە) ى زىرحەلېن. شاعر فەرموويە: «دل بۆتە بۆتە بۆتە».
بۆج: خۆپەسنى (انايە).
بۆجە: بودجە (مىزانىيە، مصرف).
بۆجەھ: بۆجۆ، بېن جۆ.
بۆجەلالى: لايىن جەلالى ئاقى (صوب الساقىيە).
بۆجكار: خۆپەسن.
بۆج: (۱) وقار، رېز، شكۆ، توانا؛ (۲) ئاقدەف؛ (۳) ژبەرچى؟ > د كوردېدا كەش دا و لئاقىستايدا ھەر ئەف مەبەستەنە. ئەوئىت كو «بۆج» ب «عەورەت» مەعنا دكەن ئەو زاراقەكى زۆر كىم و غەربىيە و نە زمانى تۆرەيە ژى، تەغەرى كوردستانى وئ مەعناى نازان.<
بۆجى: بۆجە؟ بۆج؟
بۆجروك: بېن چرچېك، بېن كوزېرك.
بۆجرك: بچووك.
بۆجك: سامان، ولكە.
بۆخە: مل قەوى، بۆغە، گايى بۆغە.
بۆخۆشكە: بېن خۆشكە (محلې).
بۆخاوو: بېنا زادى شەقى.
بۆپ: (۱) بۆپى ئاقى (معبىر)، بۆپ مەعنا پرتوقژى ھاتىيە: «بېرى تە عەقل، يان سەربور؟ بېرى گۆت: ئەگەر سەربور بىسەرى تەھات، ھەر بخۆ دى عاقل بى»... پەند؛ (۲) ستېرېكى ترى و فېقى پاراستنى بۆ دەمەكى دىتېر؛ (۳) قەبال، دەخلى پېشت.
بۆر: (۱) دەوارى لى سواربوونى وەكى ھەسپ و ماھىنان،

بېھتەك: بى شەرم، پېروو.
بېھتەكى: بى شەرمى.
بېھتۇشى: بى ئاگە، بى ئاگاھ.
بېھرودە: بى سوود.
بېھرودەيى: بى سوودى.
بېھمەتا: بى ھەقال، بى مانەند، تەك.
بى ھەقال: بىئە بېھمەتا.
بى ھىز: بى توانا.
بېھتۇشى مەرگ: روحدان، سەكەرات.
بى ھارىكار: بى يارمەتى دەر.
بى ھۆم: بى وەغەر.
بوو: پەيدا بوو، بۆرى، ھاتە وجود.
بوت: سەنەم، دە گەزاقى وژەيى (بود)ە.
بوت پەرسى: (صنم) پەرسى.
بوتخانە: جەئ بوتوا و سەنەما.
بۆردن: ژ ھۆش چۆن (اغما).
بوربان: بېرئان. "جىزىرى" فەرموويە: «زانم پەرىشانى ژ دل، بېتەد بە ئىشانى ژ دل - تەشېبىھى بوربانى ژ دل، باللە نە ئىنسانى مەلا». بوربان بۆ تىشتى سەرما و سېرې بېرى بكارىتت. "مەولەوى" فەرموويە: «شئوى رەشەباى زووسانى ھىجران - سەرچەلى عەيشم كەردەن وەبوربان».
بووك: وەوى، بووك.
بووكى: داوەتى، يان بەر بووك. "ھەزار" فەرموويە: «ھاوجوتى يەكن مەلېن جودا بوون - بووكىنى مە فرشتەى خودا بوون».
بولبول: بلبل، بالدارەكى دەنگ خۆشە.
بولبولە: لولەى مەسېن شەراب.
بۆ: ئەف وژەيە د كوردېدا بگەلەك مەعنا و مەبەستان تېت:
 (۱) پىسپارى، وەك: بۆناخوونى؟ بۆكار ناكەى؟؛ (۲) (تلىكى) خاوەنى، وەكى: ئەف كىتېيە بۆ مە؛ (۳) ھۆيى: ئەز بۆ خوندنى ھاتىمە، تۆ بۆ مالى دونيايى؛ (۴) فەرمانى: بۆ لام (وەرە لام، بزاراقى شەبەكى و ھەورامى و رۆژبەيانى) لقيرە دا بۆ فعلى فەرمانىيە نە حەرفە؛ (۵) بسپورى: «ئەف زىنە بۆ ھەسپى مە»؛ «ئەف كورتانە بۆ ھىسترا تەيە»؛ (۶) ب مەعنا بېن (رائحە): «ئەف گولە زۆر بۆن خۆشە».

بۆزى: بۆز، بۆزبەگ، جار تېن و دېنە تاغى مروشان، جار ژى ب مەنا سڭكى و (اھانە) تېن.
بۆزىزانە: ئانكود دەۋارى بۆز، غارانە.
بۆزۇ: بەرماك، شووندەف، جېدەقى دەۋاران، بېزار، ئاڧا دەقى، بۆزۇ لئاقىستايدا ب مەنا: تف ھەپە. (سور).
بۆزۇكرن: بېزاركرن، بېزارى ديار كرن.
بۆسە: كەمىن، ئامرازى جۆتى، برىتسىيە ژ چەميانى. دېيىژن: «شەۋى دى ئەز لسەرما دابوومە بۆسە (تېكچووم).
بۆسۇ: بۆسى، بېن سوو، بېن سۆتى.
بۆسىكرن: برىتسىيە ژ دەريازبوننا كارى ژ ئەندازە و خەدى. دېيىژن: «تە ئەف كارە بۆسىكر، ئەگەر ژ خەدى دەرياز بوو».
بۆسا: ماچ.
بۆساشا: ئەو ماچى كر، عەرەب ژى (بوس) بكار تېن بەلى عەرەبى نېنە، دېيىژن: (ابوس ايدك، ابوس عيونك).
بۆست: بۆستا دەستى مروقى (شېر، وجب).
بۆستوتى: برىتسىيە لئەنگاشى بىن (مازق).
بۆق: بەق (ضفدع)، چاقى زل و مەزن دېيىژن: چاقبوق.
بۆقەپ: دېيىژنە زەلامى قەۋى و قەلەو و زل و زەبەلاخ و خرچاخوڭ.
بۆقزە: پەزك (بشرات).
بۆقەلموون: عەلۆعەلۆك (مرىشكەشام).
بۆغە: لۆك (قوى).
بۆكرووز: بېنا موو و ھرى بى سۆتى.
بۆلمەر: خاكستەر، خۆلەكەۋى (رماد).
بۆلمەبۆل: پتەپت، پرمەپرم.
بۆلمەبۆل: بۆ پىرپىرانیژى تېتە بكارئىنان دەمى گولېن و پەرىنى.
بۆل: زەنگولې ملى دەۋارى كاروانى، ملى بەكى ترى.
بۆنە و بېنە: ھۆسا و ھۆسا (كذا و كذا).
بۆن: بېن، بېنەن.
بۆندار: بېندار، بېندار.
بۆنەۋەر: جېهان.
بۆنە: ھەلكەفت، ھەرۋەسا بزاراڧى شەبەكى جار ژى دېيىژن بېنە، سەبەب و ئەگەر. «بزاراڧى سلىمانى»: «بەبۆنەى ستمكاران بوۋىنە پەناھندە».
بئە: بەتو (بك).

عەرەبكارى بوۋىە بۆ (براق) ى، بۆر، بۆز، (اغبر)، ھەسپ، بۆقوربانى، (اضحىه) ى بكار تېت: «شەۋ نەسىم خوەش پەنجە تېكرا - وى دچېن وەك طىرى فېكرا / بەھسى زولفى يارى پېكرا - بۆزى عشقى پۆر فرایە» "جزیرى" [بۆزى عشقى: ھەسپى مرزى؛ فرایە: تېژبالە، زۆرفىرە، زۆر بەفەرە، زىدە بەرزە و غارایە؛ ۲) عەردى نەچاندی؛ ۳) جورە رەنگەكە.
بۆرەبۆر: دېيىژنە قۆرىنا چىلا، بۆرىن: «سەد بورېت جەرباندىن»؛ «بۆر بەارتى» "پەند".
بۆرەمروڧ: سادە مروڧ (عوام الناس).
بۆرەك: جۆرە نانەكى روونداى و شرین كرىە.
بۆرىن: دەرياز بوون.
بۆرکەلە: باف زەر.
بۆرە: بخۆ «بزاراڧى شەبەكى و ھەورامى».
بۆراندن: دەرياز كرن.
بۆرى: لوولە، شەپپور.
بۆرىزان: ئەو كەسە بېۆرى لیدانا عەسكەرى زانا بېت، شەپپورژەن.
بۆرە خزم: ئەو خزمى كوژ لایى ژنانقە بېت.
بۆرچكرن: بۆز و قریژى.
بۆرژانك: مۆرژانك، ماروۋژە، مارىزە، گىايەكى بەھارىە.
بۆردان: جېرى رەژى، جېگا خولەمېش.
بۆرچیل: بۆزچیل، ئەسەمەر.
بۆران: چاخى دەخل چاندن و بارانى.
بۆرانى: ھېلكە و روون.
بۆرەسوار: سوارەكى نەناس، سوارەكى تازەفېر.
بۆرەلۆكە: بۆرەقنە، بۆرکەلە.
بۆرگە: جى دەريازبوننا تاغى (مەبر).
بۆزە: بووزە.
بووزە: ئېخساستن: «ئازىز ۋەس بووزەم نە گىجىاۋ خەم - ۋەس چۆن بىناى پەنھان ۋەر، نەچەم» "مەۋلەۋى".
بووزەم: من بېتخە.
بۆزردان: ۱) چىزكرنا جەركەرى بېلگە و ئاۋەند (افحام الخصم بالدلیل)؛ ۲) بۆزدان، بۆزردان، بۆزدان.
بۆز: بۆر.
بۆزە: تشتى بۆز.

- بته‌و:** خوړستی.
- بته‌وی:** خوړستیاتی.
- بت:** بوت (صنم)، بوت کوردیتره.
- بت په‌رست:** بڼیږه بوت په‌رست.
- بتخانه:** بوت خانه.
- بتر:** زوړتر، مشه‌تر، زه‌حفت‌تر، گه‌له‌کتر.
- بتری:** زوړی، زوړتری (اکثریه).
- بتر:** خوږه‌سن (انانی).
- بتیز:** بتر، متکبر.
- بتساز:** صنم چټکه‌ر، بوت ساز.
- بجن:** (مقول).
- بجی و ری:** ره‌بیا درست و (منظم).
- بجهرگ:** شجاع، میړچاک، دلیر.
- بجهرگی:** دلیری.
- بجهم:** مهبه‌ست (معنی، مفهوم).
- ب ج:** بجی؟
- ب چی:** ب چ تشستی؟ (بأی شیء؟).
- بچو:** <فعلی (امری حاضر) یه>: برۆ، هه‌ره، بو حازری که‌ت بکار تیت.
- بچه‌ند:** به‌چهند؟ (بکم؟).
- بچووک:** مندال، زاروک.
- بچووکانه:** بچووکاتی، نامه‌عقول، مندالانه، زاروکانه.
- بچوکاتی:** مندالانه.
- بچاڅ:** به‌چاو، هشیار (واع).
- بچریان:** بچریان، دریان.
- بچریان:** بڼیږه بچریان.
- بچراندن:** دراندن.
- بچرین:** دپین.
- بچره‌اتن:** تینکچون (تجمد).
- بچرک:** ناسکه‌نان.
- بچکوله:** بچووک، مندال، هم بچکولانه و بچکه‌له و گچکه‌له و گچکوک هاتیه.
- بچوژ:** یان پچوک نانکو بخاترا ته (خودا حافظ، اودعناک، الوداع)؛ هم ده‌نگی ناڅیه. ژ حکایه‌تا ده‌نگی که‌وان ده‌می کو بترس دفرین و دبیتن بچوژ، یان پچوژ.
- بخوژ:** زوړخوژ، خوژا.
- بخوژد نهمرد:** خوژا کو تیرا مان و نهمرنی بکه‌ت.
- بخوژ و نهمیر:** بڼیږه بخوژد نهمرد.
- بخوژیخوژ:** گه‌ف، حه‌ر شه.
- بخیری:** کولینک، بغیری.
- بخوردان:** (مجمره، مجمر).
- بخوړیږ:** (لا ابالی) هم ئیشاره‌ته بو چیرۆکه‌کی مه‌شه‌وری کوردی، دبیتن جارک مرۆقه‌کی ره‌زکی تری دیت، هرچه‌ک و دزه‌ک که‌فتینه ناڅ ره‌زی وی و تری دخون ئینا ئه‌ول و ژریشه‌هرچ ژناڅ ره‌زی کرده‌ده‌ر، پاشی دزگرت و گریدا و ده‌ستدا گویالی و دارکاریه‌کی حیسابی لدزی کر، ئینا دزی گوتی: ته بوچی هرچ به‌ره‌لا کر و نه‌قوتا و نه‌ز دارکاری کر؟ خودانی ره‌زی گوتی: چکو کاری هرچن هه‌ر بخو برۆیه (نانکوو دخوژ و دچیت) به‌لی هندی توی، تو دخوی و دبه‌ی!
- بدرت:** بده‌ت، ده‌ستبده‌ت، مومکین بیت، "جزیری" فهرموویه: «حجر اسود بدرت ده‌ست زیاره‌ت بکریم - نه‌زره من بت بگرم خواستی تهریقا مه‌که‌هی».
- بدی کار:** دیندار.
- بدیا:** دیتبا <لزاراقتی جزیری و هه‌ورامی>. «مه‌وله‌وی» فهرموویه: «ناخ، په‌ی خلوه‌تی بدیام و بی خه‌م - سیوای تو دیدم، که‌س نه‌دیام و ده‌م».
- بدم ته:** بده‌مه‌ته <بزاراقتی به‌رواری ژوریان>.
- بده‌ه:** باج، ئه‌و رسمه‌کو ده‌وله‌ت ژ مله‌تی وهردگریت.
- بده‌بستین:** گو‌فت و گو (رد و بدل).
- بده‌یی:** بده‌ه، دان.
- بده:** بیسه، به‌ره‌م، هاتن، هات، دبیتن: ئه‌ف ساله زه‌قی یا مه‌بده‌یه‌کی چاک ژئی هات.
- بده‌ره‌م:** بده‌من.
- بده‌کار:** ده‌دیندار - مشترکه‌ماه‌ینا کوردی و فارسی بده‌ه‌کار، یان بدیه‌کار.
- برا:** کورپی بابی مرۆقتی، کاک، «برا برایه، مامله‌ت جو‌دایه» "په‌ند".
- برازا:** کورپی برای.
- برازی:** کورپی برای ب زاراقتی کوردیت سووریه.
- براده‌ر:** بفارسی هم برایه، به‌لی بکوردی واژه‌ی دؤستی ژه‌دگریت.

بره‌فا خۆرا ناگه‌هی: ئەفرسته‌یه د کوردیدا تیت مزازه‌کی مجازی دگرت، دبیتژن: «رۆژەک دیت تو بره‌فا خۆرا ناگه‌هی» ئانکوو ناگه‌هییه ره‌قینی، ناگه‌هی بره‌قی، ره‌قین بده‌ستی ته ناگه‌قیت، نه‌شیتی بره‌قی، یان ره‌قین دئ بزه‌حمه‌ت که‌قیت. ئەف رستیت وه‌سانی بریتینه ژ ره‌قینه‌کی بترس و به‌لز و له‌زاندنه‌کی ژۆر توند و دژوار.

براماری: برایی ژ دایقه، دبیتژن: «براماری گیای بهاری» "په‌ند".

براگی: ئەوه کو حیلە‌ی هه‌تا لبرایی خۆژی دکه‌ت.

برایی دای بابی: برایی ژ دای و بابقه (شقیق).

براکوژی: شه‌ری ناخۆبی‌یی قه‌ومه‌کی.

برامازی: برابه‌للی، برامازک.

برابه‌للی: خورنیسک (خرنوب): «برایی گورگی»، «برایی جونی قوتی»، «برایی ماری»، «برایی دفن بری»، «برایی قه‌لی نکلی وی بگوویه» ئەفه هه‌می په‌ندن و کنایه‌تن.

برنجاری: جه‌ی برنج لی چاندی په‌رتیژ برنجی ئەسلی وازە‌ی: «برنج + زاره». جار پاشکۆیه کومه‌به‌ستی ژۆری و گه‌له‌کی یی دده‌ت وه‌کی: «برنجاری: برنجزاری»، «شافرچاری: شافرزاری»، «مه‌ره‌زجاری: مه‌ره‌زجاری»، «قامیشجاری: قامیشزاری، قارووشجاری». نه‌هۆ پیقه ئەم دئ لسه‌ر وازە‌ی زاری ئاخقین.

برک: بری.

بری: قرتینه، نسقه‌ره (تجشوه).

برکه: بنج، برکه گوندۆر، برکه خیار، برکه شفتی، برکه ترووزی. **برنابۆز:** پیره‌میتیری که‌قناره، ته‌غه‌ر ئەف وازە‌یه بۆ پیره‌میتیری فه‌لان بکار دهن، وازە‌یه‌کی به‌درتیز و ئەهریمه‌نیه.

برنجه: پرنجه، پرنج، بنز (برونز).

برۆ: ئەبرۆ، به‌لی برۆ کوردیتره، لئاقیستا‌بداژی «برۆ» هاتیه نه ئەبرو.

برووسک: برووسکه، چرقتیت هه‌وران.

برووسکه: بنیژه برووسک.

برووسی: = =

برمه: گوشتی، یان سه‌رو پیکان دکه‌نه تیدا و ده‌ری وی دگرن و دکه‌نه ناف ته‌نووری، شه‌قی هه‌تا سپیدی ئەو تشتی تیدا دکه‌لیت و ده‌له‌لیت.

برمه‌برم: بۆله‌بۆل.

براده‌ری: دۆستانی، لئاقیستا‌یدا «براته» ب مه‌عنا براده‌ر هاتیه.

بریکار: جیگر، نایب، وه‌کیل.

بریکاری: وه‌کاله‌ت، نیابه‌ت.

بریتک: مشاری دوو ده‌سته، خیزان (قاطوع).

برانندن: لئاقیرن (استئصال).

براننده‌فه: براننده‌وه (اباده).

بریان: لئاقچۆن، که‌باب (محو).

برن: بردن.

برین: جودا کرن (قطع).

برینک: بنیژه بریتک.

بریندار: زامدار.

برین: زام.

براشتن: براژتن، برژاندن.

برژیان: برشتن.

براشتی: پرژیای.

برژاندن: براشت، سۆتاندن.

برنجزار: برنجاری، عه‌ردئ برنجی.

برمیز: «ژ دوو وازە‌یان پیکه‌اتییه: پر + میز» ئانکو میزاکو بری و پیحیچ تیت، ئانکو میزای قه‌بر قه‌بره (متقطع). برمیز مه‌عنا دیارتره ژ پریمیژی چندان کو هه‌ر دو مه‌به‌ست ئیکن و کوردینه.

براژن: ژن برا، ژنابرای.

براله: براکو (اخی).

برامازک: برامازی، جه‌فت.

برایه‌تی: بریاتی، برایی، براتی.

برچی: برسی، برس.

برسی: بنیژه برچی.

بریانه: بریتییه ژ مرۆقی زک مه‌زن.

بروش: دان هیرک، دانه‌یر: «ئە سۆفی دانیر - برسی نه‌بوون تییر / بۆته نه‌بت خیر - گوشتو چو نیی» "ناله‌ند".

برانی: داودا‌پرانئ (مسابقه بالركض).

بردنه‌وه: برنه‌فه، قازانج کرن.

بر: ئەف ئاقه ژ بر که‌فتیه، بساژ (عبور).

برا: هاته برین.

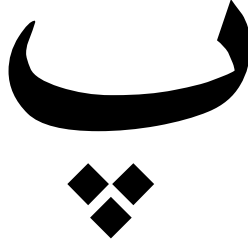
برایی کانونی: پاییزه برا، براده‌ری ریایی.

- بريڻه:** جهوسهر.
- برينگه:** ٺهه جي ٻه ل عاقداري ڪوچولي ٺوئالفي حه يونان ليندبرن ٺهه سولي وي ديبته <برين + گه: جي + بريني>.
- برين پيڻج:** شهلتهقان (مضمد).
- برين ساز:** تيمارڪهري زام و برينان.
- بره:** بهرازي ٺيڪانهو تاقانهو نير، دداني بهرازي.
- برههراز:** ڪومهلهڪ ٺاڙاوهڪهران و شهرفروشان.
- برنهسهر:** ٺهه نجامدان.
- برپن:** دهنگي ٺاڻي، دهنگي بايي، دهنگي باراني، برپينا سواران، برپينا زڪي، برهبر، بره لپي بره.
- برهجه برچ:** دهنگي ڪلهاتنا قازانگي، يان تشته ڪي دي.
- برنده:** برهڪ، تيڙ، مشار.
- برناخ:** بنپره بهرناخ.
- برنووتي:** بهرنوئي (نشوق).
- برهڪ:** مشار، ٺهه (منشار).
- برپڙ:** برپيت و برههڪهت.
- برزانگ:** مڙولوانگ (اهداب).
- بريشڪه:** قهلاتنگ، دامشته، دانج قهلاندي.
- برست و ريسقه:** ب ههمي قه، ب تيڪرايي.
- برڪ:** ڙانا بچووكبونوي، برينه (الم المخاض).
- برهبره:** گورمه گورما بايي، يان ٺاڻاخورت.
- بريق:** تيڙڪا روڙي، يان روڙناهي بهڪي دي (لمعان).
- بريقه بريق:** (۱) روڙناهي لدوو روڙناهي يي (تڪرار لمعان)؛ (۲) زوربيڙي.
- برينه:** ڙانا مندال بوني.
- بري:** فشارازاني، ٺيشا مندال بوني.
- بري ڪر:** بنپره برڪار.
- بريڪرن:** وڪالهت، هنارتن، شانندن.
- بريقهدار:** تهيسوك، لهماع، ب رهوش.
- بريقو بوق:** تهيسيان، گازی و ههوار.
- بريقيتن:** بنپره بريقبوق.
- بريون:** ڙيڪ جودا بون.
- بريبي:** نهماي، قهبريبي (مباد).
- برچڪ:** برجه برچ، دهنگي ڪهليئي.
- بروا:** باور (ثقه).
- بروايي:** باوهري.
- برڪ:** فرڪ.
- بريار:** پهيمان، قهرار.
- برپڙ:** پر پيت، پاڪڪهر، قيجه، تور تور (ذو برڪه).
- برينگ:** ڙ شير قهڪرن، خهبرير (فطام).
- برزانوه:** سوٽنا بريني دهمي ڪهواندني.
- برقهندهره:** چه قهل، تووري (واوي).
- برڪدان:** هاڻيٽن.
- برنج ڪوت:** برنج قوت.
- برهو:** بلنديا بهايي تشتي (ارتفاع لسعر).
- بريا:** خوزي (ياليٽ).
- برياني:** مريشڪ، يان بهرخي ناڦرووني سوزڪري.
- بريتي:** ڪنايهت، عبارهت.
- بريڪهني:** خوزي (ليٽ).
- برنج:** لٺاڻيستايڊا «برجه» هاتيه، داهاتهڪي ٺاڻي يه.
- برسياتي:** برسيتي: «برسي ناني د خهونا خوديبنيت و روس جانگي»، «تيرڪي هاي ڙ برسيسي نينه» "په نند".
- برازاڻا:** برازاڻا، نيگهههاني زاقاي لسهقا زاقايي يي.
- برازيان:** ب جواني (تزين).
- برهه:** بهپڙ، ب رهگوريشه.
- برهڪه:** بنپره برپته.
- برهو:** رهواجدار (رائج).
- براشه:** بريشته، بريشڪه.
- براتوته:** تبلا قليچڪي.
- برگين:** بگههينه. "جزيري" فهرمويه: «دا بييني سهنه ما من، تو بگين خويدهخت - بگه تهخليسي جوابي مه ڙ قئي موختهسهری».
- بگهينه:** بنپره بگين.
- بل:** بيچگه، ڙيل، بڙل (بيچگه ڙ ههميان بوزماني تورهی ڪورديتره و جوانتره).
- بليسه:** بليسه، ڪلهه، پيت (مشعل).
- بلا:** بلاتي، ٺي، باشه.
- بلياس:** عهشيرهتهڪي ڪوچهري ڪوردانه.
- بلبله:** لووله يي مهسيني.
- بلند:** بهرز (عالي، مرتفع، رفيع).
- بلندي:** بهرزي.
- بلنديا:** بهرزي.

بن پٿانڪ: بنپٿان، لٺاف چوٽا نيشانا ڪچيني و بڪاره تي ب سه به بڻ ڪهفتني ڙ عه رده ڪي بلند.	بلندکرن: بهر زکرنه وه.
بنتا: بنتايين دارا.	بلندتر: بهر زتر.
بنتاو: شتل.	بلح: مفلنگ، قه حبه (ڪنايه).
بنج: بنجڪ، بنچڪ.	بلمه بلم: برمه برم.
بنج داڦوتان: رپن برنه خوارئ، ريشه داڦوتان.	بلوق: زهق، چاڦبلوق.
بنج داڦوتان: بنج داڦوتان.	بلوول: بلوٽير، شه پيپور (شبابه).
بنج به سٽڪرن: برپتيه ڙ ڪاره ڪي ڪو باش بيته نه نجامدان.	بلويل بيٽو: بلوول ڙهن.
بنه: گابي بنه (قاعده).	بلوولفان: بلوول بيٽو.
بنه چڪ: نه سل.	بلوز: ڪراسه ڪي ستور ڪو ڙ په ميوان، هري چيڊبيت.
بن فله: بنديان (قريب العهد بالاسلام).	بلقول: بزمارئ بددانوڪ.
بنار: سهروڪ، رهئيس.	بلنگاز: هم ڙار، به له نگاز (مسڪين).
بنج و بنه وان: بناغه و ريشه.	بلاو: به لاو، به لاف، في، شاش، نه هميس.
بنچاخ: سه نه دپت ملڪينيا زهڻي (سند طاپو).	بلوسڪ: ڙ نامرازئ ناشئ ناقئ يه.
بنچل: بنچهل، بنڪيشري.	بله ڪناچي: مروڻئ ڙنڪاني و ڪچڪاني، سه ڙنڪاني.
بنچين: بناغه، نه سل.	بليمه ت: بهر ڪه تي.
بنخه رمان: بن بيدهر.	بلندگڙو: بلند بيٽو (سماعه).
بنڊروو: قوونه دهر ڙ.	بم: ڪر، ڪپ.
بنڊوڪ: نه و تشته ڪو دکه ڦيته بن نيشڪي ده مي ڪو دحه لپن.	بماني: ڪرا بڪومه لي (سڪوت جماعي).
بندهست: ڙيردهست.	بسبيڪ: گيبايه ڪي بهاريه تيته خوارن.
بندهستي: ڙيردهستي.	بجه مپ: گورمه گورم.
بندين: بندهن.	بچا: په مپ.
بنڪ: به لگيت بنئ ڙ تووتني.	بچينه: بماني.
بنڪدار: فروشياري گشتي فروشي.	بن: ڙير (تحت).
بنڪر: نه و گراه ڪو بينئ ديٽي ڦيه نووسياي و سوٽي.	بناعه: بناشه، بنيشه، ڙيرخانه.
بنتان: نيلهڪ.	بناعه دانان: بناشه دانان.
بن ڪه ليشه: بنڪليشه، بندهست.	بنڊرپايي: دهيندار، موفلس، نه و ڪچه ڪو ڪچينيا وئ نه ما بيت.
بن ڪهن: بن ڪهنڊ، بن ڪهنڊال.	بنپهل: بن ٿاگر، بن په نگر.
بن ڪهوش: بن ڪهفش (تحت الابط).	بنار: دانگ، دانگا چپاي.
بنگس: بنگست، بنگوش، بست.	بناو: به ناو، دارئ بناقئ.
بنگه: باره گه، باره گا.	بناوان: سکر، بنه انا مالي، خانه دار (ريه الدار).
بنگوٽ: مه خهل.	بناوان هلهه ستن: سکر دانان.
بنلق: بن تا.	بنباخهل: بن ڪهفش، بن هنگل.
بنووس: قه له م، خامه.	بنپي: ڦه پريان، بنه پي.
بنه: گابي بن گيٽي (مرکز).	بنپال: بهرته نيشت، بن دهست.
	بنپزوو: پالوويئ بن ڪلڪئ دهواري.

بنه پیتفه دان: به رزه کرن، (اهمال) کرن، پشت و گوھ فه هافیتن.
بن تیش: بن چهل، ژیر لووتکه ی چیا.
بن چهل: بنیتره بن تیش.
بن نیش: بنیتره بنیشه.
بنواشه: » »
بناشه: » »
بن جوو: بن جوی، ئه وه کو بابی وی یان باپیری وی جوو بوویه.
بن فهله: بنیتره بندیان.
بندۆک: بندهوک، ئه و تلیه کو دکه قیته بن نیشکی ده میت
 چه لاندنی.
بندک: بندکی گوندی.
بنکی گوندی: بندکی گوندی، ئه و کهسه کو با و باپیریت
 وی ل گونده کی ژیاینه.
بنه وان: دالده، سه رقه گیری مالی، کابانی، بانو (ریت البیت).
بنه وانی: بنه قانی. «بۆئاگاداری: واژه یی وانی، یان قانی
 پاشگره که لدوو ناقی گشتی (اسم الجنس) تیت، مه بهستی
 هونه ر و پیتشه ی و نیسبه تی دده ته مه، وه کی: ناشه قانی،
 به رخنه وانی، کورده قانی، بنه وانی، سه گه وانی، جه نجه وانی،
 تۆره قانی، چیچکه وانی، زیره قانی، پاسه وانی،
 نیقسیه قانی، مه له وانی، نیچیره وانی، زمانه وانی،
 مه رزه وانی، مه تالوانی، که وگیره وانی، مه ته لوانی،
 شاره وانی، په هله وانی، داره وانی، وانه وانی، ...»
بویر: ب جه رگ، نه ترس (جسور).
بویری: نه ترسی.
بویتان: هنده ک پرزکن لدۆرا قه ی تانی چاقان تین.
بویتک: بویتان، بویتانک، سیستکه سه لام.
بویرا: خزم.

بنه تۆم: بنتۆف، بنه تۆف.
بن بهست: ریکا گرتی.
بنه جۆت: بنتۆف.
بنچه: ره گه ز، نژاد.
بنه رت: ئه ساس، ره گه ز.
بنیشه: بناشه، بنواشه، بناغه (بنیشه کوردیتره).
بنزیل: بن بیترینگ.
بنه باب: باب کالک (اجداد).
بنگه ه: بنگه، بنگه، هافینه وار.
بنه مال: مالبات، خانه دان، بنه ماله (آل).
بنه وا: بنه فش، حال خوش.
بنه وشيله: بیمک.
بنه نگل: بن که فش، ژیر پاخل.
بنیشت: به نیشت (علک).
بن بیف: خانی یی بن عه رد و تاری.
بنگه هین: ریزمان (نحو).
بندک: ئاسنی بنی ئاشیه.
بنه بر: بریتیه ژگومکرنا تشتی، به رزه بوونا تشته کی.
بنتووک: خوری، یان لقای خراب، بن کولک (ردی).
بن کولک: خوری، یان لقای خراب (ردی).
بن دهستک: عه میل.
بناث و بانگ: مه شه ور.
بنه گوھ: بن گوچیچکه.
بنه بی: بن بی.
بنه جی: کاری مکوم، کاری کو باش هاتیبه ئه نجامدان.
بنکیلیک: (دس، تحریض).
بندیان: بن فهله، ئه وه کو بابی وی یان باپیری وی فهله بوویه.

پاتن: نان پیژان، پاتن. ئەسلی وئ «پاژتن» چکو هەمی
موشتهقا تیت وئ تیا (ژ) ناڤدا هەیه، وهکی: پیژان، نان
پیژ، ب زاراشی زازایی سوتن.
پاتک: پشتمل، وه پیتچه کی نانی، وه پیتچه کی به لگیت
توتتنی.
پاتکیان: بریتیه ژ مرۆقی کیم تیگه یشتی (مغفل).
پاتال: شهر فرۆش، فتنه تراش.
پاتۆله: نانێ وه پیتچای، پاتۆله به فر.
پاته خۆر: ئەو مرۆقی نزدهیه کولسه ر سفره و خوانی خه لکی
ژیای و بریتیه ژ مرۆقی خۆ فرۆش و لگه ل بیانیان جۆت
بووی.
پاته: په رۆک، پارچه کئ قوماشی، کۆنه په رۆ.
پاتیل: پاتیله، پاتیلکه، قازانکی بچووک.
پاتهخت: (عاصمه) «پن تهخت راستره».
پاته: پینه، پنی، په رو.
پاته کرن: پینه کرن: «میر پاشی، پاتی قازی» "په ند".
پات: قه گێران، دبیژن: «دووبات و پاچ و چیتور و پاتین».
پاتیز: بنیره پات.
پاجووش: که زاخه، شینه (منظمه، تقليم الاشجار).
پاچرا: پی چرا.
پاچهک: (۱) ریخا گاره شان دهمی کو هسک دبیت، وه پیتچ،
دامان: (۲) ده همان، دامان، داوین.
پاچه: سهر و پیتی حیواناتی وهکی بز و مه ران.
پاچه چی: ئەو کهسه کو پاچهی درست دکهت.
پاچ: گیسن، قه گێران.
پاچه قولی: پیتالینک.

پ: سبیه مین تیه ژ تیه پیت چه چه بی کوردی کو ب حسابا
ئه بجه دی دبیته (۲)، تیه کی ساز و بیده نکه.
پا: پئ (رجل) «به لئ پی کوردیتره و په تیه تره ژ «پا» ی».
پانه فشار: ئەو رکبیه به کو جۆله (جعله) پئ خو دادنیته سهر د
حالی قنک کرنی و بافت کرنی.
پانه وشار: بنیره پانه فشار.
پانیز: پانیز (خریف).
پانیزی: پانیزی.
پانیزه ریز: نه خۆشیه د پانیزیدا تووشی مرۆقان تیت.
پا به ره: پا و ره، ده ریی (سروال).
پابیل: پتیه ره، بیل، مه ره، مه رک، مه ریتیر، مه ریبیل.
پا به ند: پتیه ند، پتیه ند (قید).
پا بۆج: پتیه ند (قید).
پاپ: ئەو دورده مه کو ژ تشتی رۆن دکه فیه بن، مه زنی فه لا.
پاپا: مه زترین پله یه ژ رۆحانیت مه سیحیان، بابا، باب.
پاپۆج: بنیره پاپۆج.
پا په جینه: په یزه، پتیه لیسک، پتیه جینه، قادمه.
پاپل: تایت بچووک ژ تایع داری.
پاپۆش: پیتلاو، پیتلاف، که فش، که وش (حذاء).
پاپۆرفان: پاپۆرفان، که شتیفان، که میفان، که له کفان (کلاک،
ملاح السفینه).
پا په جانی: پا په جانه، په پۆجانی.
پا په نجه: بنیره پا په جینه.
پا په نج: سیخور.
پا په رگ: په پرهگ، سه وکا ماری.
پا په جان: بنیره پاپۆش.

- پاچین:** ھه لپاچین، دا پاچین، پھرژنبن، پاچووش، که زاخه.
- پاچه ٺه کرن:** وەرگپران، تهرجه مه.
- پاچک:** پاتک، پهرو، پیچک.
- پاخوا:** ھەر بلندی بهک کو بشکلی گرگی دهرهاتی، په خوا.
- پاخ:** پراخ، نیپراخ.
- پاخراو:** پیخواس.
- پاخستن:** ژ پئی کهفتن، ماندی بیون.
- پاخل:** باغهل (جیب).
- پاخوشه:** خوش رو.
- پاخړه:** پاخړکه، بی ستورک.
- پاخه سوو:** پیخه سوی.
- پادزکی:** پندزکی.
- پاداش:** پاداشت (ثواب).
- پادشاه:** پاشا (ملک).
- پادشاهزاده:** پاشازاده.
- پادشاهی پاشان:** شاهن شاهان، نسلن وی پادشاهی پادشاهانه.
- پادشانشین:** پایتهخت، جیب پاشای.
- پادشاهی:** پاشایی.
- پاداښ:** نئو داښسکن کول عهردی رادچین، توږ، داښ، دام.
- پاد:** پاس، پاراستن.
- پادو:** خزمه تکار.
- پادویی:** خزمه تکاری.
- پاده:** پئی، پینگاف (خطوه).
- پاداو:** نئو که وه کو لناف رکه دی دهنه بیت و که وان دپخسته گرفتارا داښتی.
- پار:** پاره که، سالا چویی. لثاقیستایدا «پاره که» هاتیه.
- پاره:** دراښ، به ل ل زمانن په هله ویدا ب معنا بهرتیل هاتیه و ھر دو معنا ژیک نه دوورن، چکو ته غهر بهرتیلدان بدراقیه یه، پارچه (قطعه).
- پاراښی:** پاراوی، ناخفتنی سار، په لدار (تعریض).
- پارچه:** پرتک.
- پارسهک:** گه دا.
- پارسه:** ده روزه، گه دایی.
- پارسهنگ:** بهرامبر (عدیل).
- پارپار:** پارپانه وه، پارپانه ٺه، پارپانه، پارپان.
- پارچه پارچه:** پرت پرت.
- پارس:** نته ووا فارس.
- پارسی:** زمانن فارسی، یانکو فارسی.
- پاری:** پاروو (لقمه).
- پاریخوږ:** نئو که سه کو لسه سفره و خوانیت خه لکی ژبایی بچاپلوسی و بریتیه ژ مرؤقی (عمیل).
- پارینه:** پارونه، مریشکا دووسالی.
- پاریار:** پیترینه.
- پارهدار:** بریتیه ژ مرؤقی دهستگه.
- پارازتن:** پاراستن.
- پاریزگه:** نوستان، پاریزگا (محافظ).
- پاریزدار:** خو پاریز.
- پاره وکه:** پارو وکه و نئو کولی یه کو هیتر بلوتکان دچیت و نه فیه.
- پاریزکاری:** که مین دانان، خو پاراستن.
- پارت:** بهش، قسم، حزب، توده.
- پاروکل:** پیچوک.
- پارده:** دیوار، خندهک «واژه یه کی زازایی یه».
- پاریا:** که نهفت، کریت، هندستانی (منبوذ).
- پارزو:** پارزین (مصفا).
- پارزون:** پارزونک، پارزونک، پارزینک.
- پاریزهر:** چاښیر، پاریزگار (محامي).
- پاره:** هیقی.
- پارازیت:** نئو که سه کو بناښ دینی هه بی بووی.
- پاری زل:** بریتیه ژ سته مکاران و بهرتیل خوړان.
- پارسا:** دیندار (زاهد، تقوا).
- پارسایی:** دینداری.
- پارسهک:** گه دا، دهرزه کهر.
- پارسه کهر:** پارسهک.
- پارهنگا:** پیتمیو، نئو داری کو دده نه بهر میوی.
- پارچ:** پاچ، گیسن.
- پارچه فروش:** خورده فروش، قوماش فروش.
- پارو:** بیترکا داری، پالو، به فرمالک، به فری.
- پاروکه:** نئو منداله کو کهفت و رهفتی تازه دکهت.
- پاروینکه:** نئو جوکه کو لدورا کوتین بان چادری دکولن تا ناث نه چیته بن خیفه تی.

- پارشهو:** پارشیو، پاشیف (وجه السحور).
- پاریز:** (۱) پههریز، لثاقیستایدا «پههریز» هاتیبه و ب مهعنا نهخوارنا زادی دگههینیت و گهلهک نیتزکه لگهل مهعنا کوردی؛ (۲) بۆ وهرزئی گوندۆر و ترۆزی و خیاری تیت، کهمین؛ (۳) خودویر کرن.
- پاریزخان:** پاریزخان، یان پاریزهوان کوردیتره.
- پاریزکرن:** تهقوای، تهقوایی، خو پاراستن.
- پاریتف:** گوشتی کو بتهنووریتفه دای و براشتی.
- پارسال:** سالا پار.
- پارهخۆر:** بهرتیل خۆر، لثاقیستایدا ههر بهو مهعنایه هاتیبه.
- پاروا:** نهو بیستانه کو درهنگ و نۆیاف دگههیتی.
- پار:** بار، پشک، «بار و پشک» درستتره ژ «پار و پشک».
- پاز:** نازک، هیتزا (لطیف).
- پازنده:** شروفه کرنا کتیبنا زندهیه لسه شپوهیی حاشیان هاتیبه.
- پازاج:** داپیرک (مولده، قابله).
- پازهن:** نیتیری کیشی.
- پازگه:** پاسگه (مکمن).
- پازده:** ژماره (۱۵).
- پازار:** دندکه تهزی، دندکه تهسییح.
- پازناوک:** ملخهیی ناشی.
- پازکۆ:** پاشکۆ (حقیبه الراکب، لاحقه الکلمات).
- پازل:** پاری زل.
- پاژ:** بهشک، پاره.
- پاژۆ:** پاژنه، پاشیانی (عقب الرجل).
- پاژۆکیش:** پاژنهکیش، نهو ناسنی کو مرۆف ددهته بهر پاشیانی بین دا پیتلاف خۆش بچیتته بین مرۆفی.
- پاژۆخ:** پهرشت، وهلام، پاگو.
- پاژنه:** لثاقیستایدا پاشنه هاتیبه و ل گهلهک زاراقیت کوردی ههر وهکی لثاقیستایی تیت «پاشنه»، پانی یان پی.
- پاژهرۆ:** پشکیت دارا گوزئی.
- پاژی:** ساده، نهبهرکه تی (جزئی).
- پاژینه:** کهپهک، سقی، زیوانی ناف ههقرانی.
- پاژهنگ:** پاشچهنگ، پاشپیل.
- پاژوخ:** بن پی قهرداری.
- پاژه:** سهر و پیک (پاچه).
- پازگه:** هشارگه.
- پاس:** (۱) حمایت؛ (۲) ئیجازهنامه؛ (۳) ریز.
- پاسگه:** زیرهفانگه، پاسهوانگه.
- پاسهقان:** زیرهقان (محافظ).
- پاسهقانی:** زیرهقانی، چاقدیری، پاسهوانی.
- پاسهوانی:** بنیره پاسهقانی.
- پاسپۆرت:** پاسهپۆرت، گۆزهنامه.
- پاسخانه:** خانی بین کو حی چاقدیری بییه.
- پاسگا:** بنیره پاسگه.
- پاسیار:** پاسهوان، زیرهقان.
- پاسهنگ:** پارسهنگ، بهرکه دادیننه لایهکی تهرازوویی ههتا ههر دوو چافی تهرازوویی بینه بهرامبهری یهک.
- پاسقالی:** پاسخالی (هزلی)، «پاسخالی درستتره».
- پاسار:** سیفانده، بهرههسو و نزار، پهسار.
- پاساری:** تیقۆک، چیچک (عصفور).
- پاسا:** نیهان، پشت گوھ هاقیتن.
- پاساری:** سیفاندۆکه.
- پاشپیل:** پاژهنگ.
- پاشا:** نازناقهکی عوسمانی بۆ عهسکهریان و مهدهنیان، پادشا.
- پاشان:** پاشی.
- پاشایان:** جهمعی پاشا (ملک، ملوک).
- پاشدار:** پاشتیشیکی لهشکری (موخره الجیش).
- پاشمار:** نهو کهسهی شکایهت لی هاتیبه کرن.
- پاشامان:** ژنا کو هاری داپیرکی دکهت لدهمی بچووک بوونی.
- پاشمهگره:** پاشیاب.
- پاشمهنده:** پاشمایی (بقیه، ارث، ترکه).
- پاش و پیش:** دوودل، لهپاش و لهپیش.
- پاشهخورج:** پاشهزین.
- پاشۆل:** پاشهل، پاشکۆل.
- پاشهلهقه:** ناخر رۆژیت جهژنی.
- پاشی:** ههر دوو پیت دهواری پیت پاشی.
- پاشدر:** نهو سهگه کو بدزی و بیدهنگی مرۆقان دگهزیت، بریتیبیه ل مرۆقی غهدار.
- پاشمهندی:** بنیره پاشمهنده.
- پاشمهندهگیر:** پاشمهندهبهر.
- پاشمهندهخۆر:** بنیره پاشمهندهگیر.
- پاشۆر:** بهرهزیقی هممامی کو پی یان پی دشۆن.

پاشایی: بنپړه پاشاهی.	پافشاری: ریزداری، رکه بهری.
پاشاتی: = =	پافشار گرتن: ریز لئ گرتن.
پاشایه تی: = =	پافشار برن: ریز لئ نه گرتن.
پاشاهی: بوونا کهسه کی پپاشاه (شاه). پاشاهی کوردیتره چکو نیزیکی هندی - نه ورپیه کو نه سلئ زمانئ کوردیبه و ماکاویه، وهکی: سانایی (ساناهی)، رۆنایی (رۆناهی)، تیرایی: (تیراهی)، کۆرایی: (کۆراهی)، نازایی: (نازاهی)، رهشایی، رهشاتی: (رهشاهی)، سایبی: (ساهی)، بایی: (باهی)، شرینایی: (شریناهی)، دوژمناتی، دوژمنایی: (دوژمناهی)، کیماتی، کیمایی: (کیماهی)، پالاتی، پالایی: (پالاهی).	پافتری: ناخفتنا بتیقل، تامسار (تعریض).
پاشوری: نه گهر تایئ گهرم و دژوار تووشی کهسه کی بیت دئ بیت وی که نه ناف ئافا سار، یان تا سار بیته کهسه کی دئ بیت وی که نه ناف ئافا گهرم نه فیه: «پاشوری» نه فیه ژئ رافیتزه کی پزیشکیه کوردان د به ریدا بکار دبرن.	پاقیر: پین کهچ، پین خوار.
پاشه رو: پاشه روک، نه وئ لدماهی.	پاک: پیشوک.
پاشنه: بنپړه پاژنه.	پاقر: پاک «پاکژ کوردیتره».
پاش: سهره نجام، ل پشت، لدماهی پین.	پاقژی: پاکي «پاکژی کوردیتره».
پاشمله: بریتیه ژ غه بیته کرنی.	پاقره: په له قاژه، پیرا هاقبیتنا مرنئ، بیهوشی یا مهرگن (سکرات).
پاشه راو: نه و ئافا کو جلك و ئامانان پین دشون.	پاقله: باقلک، هاتیه عهره بکاری کری بو (باقلاء).
پاشکه وان: پاشدر، پاشمانه.	پاقله وا: به قلاوه.
پاشماشه: په لگر.	پاقولاخ: سمکولیا ده وارن.
پاشه کشه: پاشکیش (تردد، تملص).	پاک: پاکژ، به کسهر، همی، تیکدا، خوش، پیروز.
پاشکیشی کهر: خو فه کیشی کار.	پاکدامان: دامانپاک، ده همهن پاک.
پاشگه ز: په شیمان.	پاک دل: دلپاک.
پاشگه زی: په شیمانی.	پاکنژاد: پاکنژات، نه سل زاده.
پاشهل: پاشول، پاشل (اذیال).	پاکي: پاکژی.
پاش خست: پاش ئیخستن (توفیر).	پاکیزه: بنپړه پاک.
پاش ئیخستن: بنپړه پاش خستن.	پاکژ: = =
پاشقه لیدان: هه لچخاندن، فه زفراندن.	پاک کرن: پاقر کرن (تنظیف).
پاشخوژ: پاشه خوژ، پاشاخوژ، پاش ناخوژ.	پاک و پو: مه زتخا بی مه عنا (تبدیر).
پاشه کفت: پاشه هیل، تووشه.	پاکزیسکرن: بژارتنا تشتی خراب ژ تشتی باش.
پاشه روژ: چاره نووس، روژا قیامه تی.	پاکه می: ماندی بوون.
پاشه روک: پاشه رو، نه و فیقیه کو خودانئ رهزی یان بیستانی کو رهز و بیستانی بهر ددهت و خه لک بو خو دچئن. بو عه فارئ و جوخینان ژئ بکارتیت.	پاکل: کوانگ، تفک (موقد).
پافشار: ریزدار، رکه بهر.	پاکوره: پیکوره، کولی لو تک.

<p>پال: اسناد، رهخ، که نار، له کن.</p> <p>پالگه: نارامگه، بالگه، بالیفک.</p> <p>پالدیم: پاشی یا دهه مه نی.</p> <p>پاماو: لوسکرنا گیتچی ب په رۆکی ته رگری، لوسکرنا خانی بقورئ.</p> <p>پامۆزه: پاماو، پاوانه، خلخال، خرخال.</p> <p>پامز: بنیره پالا درانه.</p> <p>پامهس: وتار، گوشتار (مقاله).</p> <p>پامیز: پیمیز کرنا نیری بی فال، گویی میش هنگشینی به بو پهیدا کرنا شانە.</p> <p>پاماله: مالکدانا عەردی پشتی تۆفکرنی.</p> <p>پامۆزه: خلخال.</p> <p>پامۆزه: بنیره پالا درانه.</p> <p>پامالکرن: بن پیته دان.</p> <p>پامال: لناقبرن.</p> <p>پان: بهرین، په حن (عریض).</p> <p>پانی: پانایی، په حنایی، پاناتی، پاناھی، پاشپانی.</p> <p>پانجاری: سه بزه جاری، بنه گیا، بتایبهت گیای خوارنی.</p> <p>پانجاری فرۆش: سه بزه فرۆش.</p> <p>پانپان: ناخفتنا هیچ و پووج.</p> <p>پانپانۆکی: ئەوه کوژن خود ژنی بهوونیت تاره حهت بیت، ب عه ره بی: (سحاق، مساحقه).</p> <p>پانجه قولی: بنیره پانپانۆکی.</p> <p>پانتاو: عه ردی راست، سه ره سەری چیا ی.</p> <p>پانکردن: پانکرن، پانکر نه فه، پانکردنه وه.</p> <p>پانکه: باوه شین (پانکه نه کوردیبه).</p> <p>پاژهن: باوه شین (کوردیبه).</p> <p>پان و پۆل: پان و پوور.</p> <p>پانی بهرز: چمزاژ.</p> <p>پانپانۆکه: بنیره پانپانۆکی.</p> <p>پانهسته: پیست.</p> <p>پاناڤ: پاناو.</p> <p>پاناو: سه ره سەری چیا ی، پاناڤی، ناڤا کو پان بیت.</p> <p>پانداز: ئەوه دل دیاری کو کچ پاشی شوو کرنی ژ مالا بابین خو و هه ده رگریت.</p> <p>پاوهیۆ: پاره هی، به ربووک، پیخه سوو.</p>	<p>پالی کورتک: بنیره پالوو.</p> <p>پالان: په لان، کورتان <کورتان ته نیج کوردیبه>.</p> <p>پالا: (۱) کارکەر (عامل); (۲) بزاراڤی هه ورامی ئانکو پیتلاو، پیتلاڤ: خه مه! فرسه تی ساتی، وه بی خه م</p> <p>گه رد پالا کهش بگیروون وه چه م "مهوله وی"</p> <p>پالقه دان: رازان.</p> <p>پالپشت: پشتگیری، پشتیوان.</p> <p>پالافتن: پالاوتن.</p> <p>پالپالانی: قه ره سۆکانی (تدافع).</p> <p>پالدای: هه لپسارتی.</p> <p>پالایی: پالاتی.</p> <p>پالاتی: بنیره پالایی.</p> <p>پالتۆ: قاپووت، بارانی (معطف).</p> <p>پالۆده: هاتیه عه ره بکاری کرن بو (فالوده)، جو ره ته زیاتییبه که بو خوارنی.</p> <p>پالۆنه: که فگیڕ.</p> <p>پالۆکه: پالیتف، «دبیتن شیرپالیتف» (مصفاه).</p> <p>پالاخ: پووشی هسک، گۆلکه گامیش.</p> <p>پالقون: بنیره پاشقه لیدان.</p> <p>پالیک: پیتلاڤی نه گه مارگری، کالکی چه رمی (خاقه).</p> <p>پالیه گا: پالیتفه، جهی پالاوتنی.</p> <p>پالادپانه: موزدی پچ، کاله درانه (قدمیه).</p> <p>پالپیتفه دان: پال پیته نان (اعزاء دفع، تشجیع، تعریض).</p> <p>پالهوان: په هله وان (بطل، شجاع).</p> <p>پالیتف: (اسم فاعل) ه ته گه ر لدوو ماهیا واژه بی بیت، وه کی شیرپالیتف، دۆپالیتف، رۆن پالیتف و د هه مان کاتدا دبیته (اسم اله).</p> <p>پالدایی: ئەوه که سی پالا خو دده ته تشته کی.</p> <p>پالوشک: جی پیتلاڤ دانانی.</p> <p>پالهوانبازی: زۆرانی.</p> <p>پالگانه: بالکوون.</p> <p>پالۆهمن: پالۆهمن، هاریکار.</p> <p>پالۆ: بالیلک، بالیل، بالولک.</p> <p>پالنگ: پلنگ.</p> <p>پاله: پین هافیتن، پیله قه دانان.</p> <p>پالیک: ئەوه کو هه ده ک مووی ریدینی به سه ر سبیلان دا به رده بن.</p>
--	---

- پاودان:** دۆخ، حال.
- پاوه‌ند:** پیتوهند، پابه‌ند (قید).
- پاوش:** پاوشک، به‌دقه‌دهم، پی‌هشک، پی‌کوپ.
- پاوشک:** بنییره باوه‌ش.
- پاوه:** پاوان (مرعی) ناقی باژاره‌کی کوردانه نابه‌ینا ئیران و عیراقی دا.
- پاوه‌پاکرن:** پیدزکن.
- پاوه‌جیکردن:** قایمکرنا تشتی، به‌جیکرن.
- پاوه‌جیکه:** به‌جی.
- پاوه‌ره:** پاوه‌ری، ده‌ری.
- پاوه‌مانگ:** ئەو ژنه بارداره‌یه کولسه‌ر رۆژتیت خۆبیت.
- پای ماچان:** ئەو سۆفیه کو تۆیه‌یا خۆ دشکینیت و جاره‌کی دی قه‌ستا شیخی خۆ دکه‌ته‌فه دا تۆیه‌یا خۆ نووقه‌که‌ت لسه‌ر ده‌ستی شیخی و په‌شیمانیا خۆ دیاردکه‌ت و ده‌ست و پیت شیخی ماچی دکه‌ت، دیبژنه‌وی (پای ماچان).
- پایژی:** ته‌عبیرا خه‌وانه «ئەز هاتمه‌ نک ته‌ دا خه‌ونا من پایژی بکه‌ی!».
- پایز:** پاییز، د ئەسلدا "پایتیز" هه‌روه‌کی د په‌هله‌ویدا هاتیه.
- پای:** به‌خت، تال، پی، ئەساس، سۆند، پشک، شوپ، شوون پی.
- پایه‌دار:** ده‌ره‌جه‌دار، قه‌راردار، به‌جی، ناقی خودی، بلند، ب ئەساس.
- پایه‌داری:** بلندی، مه‌زناتی، قه‌رداری.
- پایناز:** به‌خیره‌هاتن لیکرن، پاینازی لیکرن (ترحیب).
- پایه‌بلند:** ریزدار، گه‌وره، مه‌زن.
- پایین:** نزمی، په‌ستی، ژیر، خواری.
- پای ته‌خت:** بنییره پاته‌خت.
- پای دۆست:** ناشتی «ره‌نگه‌ پایدۆست نه‌ کوردی بیت».
- پایزۆک:** جوهره‌ تری‌به‌که. کولیلکه‌کی سپی و جوانی پاییزی‌یه. مه‌قامه‌کی دلسۆژی کوردیه.
- پایه‌ناز:** جاکیش، ده‌بوز، ده‌بوس.
- پایسزه‌برا:** هنده‌ک دیبژن: «برایی کانوونی» نانکو براده‌ری ریایی.
- پایتوون:** ئەو عه‌ره‌بانه‌یه کو ده‌وار وی دکیشن (ره‌نگه‌ نه‌ کوردی بیت)، گالیسکه.
- پایسته:** ژیرفه‌رمان (مطیع).
- پایکار:** پاکار، خزمه‌تکار (خادم).
- پایزه:** وه‌ریسکیت خبه‌تی.
- پایزۆفی:** ئاسمانی پر ره‌عد و بروسکه.
- پایه‌نداز:** رائیخی ناڤ مالی (مفروشات).
- په‌ئیتیه:** تۆیه، (تۆیه ژ وی عه‌ره‌بکاری بوویه).
- په‌ئیتما:** په‌یمان (ئاقیستایی‌یه).
- په‌ئیتیاسته:** په‌یوه‌سته (ئاقیستایی‌یه).
- په‌ئیریشه:** براشتن (ئاقیستی‌یه).
- په‌ئیریکه:** په‌ریکه، په‌ری (ئاقیستی‌یه).
- په‌ئیسه:** پیس.
- په‌په:** په‌ئ، نان.
- په‌پۆشک:** نانێ بچووک.
- په‌پکه‌ سپه‌ی:** سه‌پکه‌ سپه‌ی، نانێ سه‌یی.
- په‌پوله:** په‌روانه (فراشه).
- په‌پۆ:** به‌رکی خورمایی.
- په‌پۆجانی:** به‌رکی خورمایی جوان، یاری‌به‌کی مندالانه‌یه.
- په‌پیک:** په‌پۆک، مسکین، بی ده‌شو ئەزمان.
- په‌پۆک:** پینیره په‌پیک.
- په‌پۆسلیمان:** شان‌به‌سه‌ر، په‌پوله سلیمان (هدهد).
- په‌پک:** پتیکیت مه‌ر و بزنان.
- په‌پکه:** (۱) په‌پرەک، گری گری بوونا ماری؛ (۲) بیده‌ری هیت شنه‌با نه‌کری.
- په‌پروش:** مرۆقی کورفام، په‌شپۆش، فه‌شفۆش (غبی).
- په‌پۆله پاییزه:** پشیکا لگه‌ل بای بلند دیبت.
- په‌پتۆل:** دوورده‌م، تلب، ته‌لب.
- په‌قمان:** (۱) په‌یمان (عه‌د)؛ (۲) مقمدار (وعاء). <د کوردیدا په‌یمان هاتیه و ئاقیستایدا په‌قمان هاتیه>.
- په‌تیکه‌ر:** په‌یکه‌ر، ئاقیستاییدا ب مه‌عنا (مجسمه) هاتیه و ل هه‌خامه‌نشی ب مه‌عنا بلندی هاتیه و ب مه‌عنا پتیشقه‌چۆن هاتیه. لکوردیدا ژێ هه‌ر ب مه‌عنا موجه‌سه‌مه هاتیه.
- په‌ته:** په‌هن، په‌حن، یان به‌رین ئاقیستاییدا «په‌هن» هاتیه.
- په‌ت:** په‌تک، کورته وه‌ریس، پرت، په‌د.
- په‌ته‌تی:** هه‌توان (مرهم).
- په‌تک به‌سه‌ر:** عه‌گال لسه‌ر.
- په‌ت و په‌هن:** پان و به‌رین.

- په تی:** (۱ خوری، ۲ رووس، ۳ پاک، ۴ بیته کله، ۵) یه کروو، ۶ پیخاس.
- په تا:** له بیخه، نه خوشی یه که (جییره).
- په تاته:** پتات، کرتوپ، نازار (سیب زمینی).
- په ترۆ:** ئه و پارچه کتانه ته نکه یه کو دادنیته سه ر دهقی برینان ناتف.
- په تیاره:** گهللابی، بی عه قلی.
- په تکردن:** گریدان ب په تکی.
- په ترمه:** په ترۆمه، په یوه ند لیدانا داری.
- په ترۆمه:** ببنیره په ترمه.
- په تیل:** فتیل.
- په ترۆک:** پارچه نان (فتاه الخبز).
- په تهر:** ناژاوه، به لا.
- په تور:** شهر فرۆش، شری و دیاله (متمزق).
- په تیس:** زیان، هندهک ب خه له تی دبیتژن: «فه تبیس» (خساره).
- په ح:** واژه که بو تشتی جوان و قه نج بکارتیت، ژبه هی هاتیه وهرگرتن، به به به.
- په ح په ح:** هه ر دوو واژه ب مه عنا جوان و قه نجی، بکار تین ئه سللی وئ به به به هه. یخه له تی دبیتژن: په ح یان په ح په ح، یان به خ به خ.
- په ج:** فه چه ماندنا بزمازی ژلا یی نا قدا، جواب، فه نووشتانن.
- په چدان:** فه چه ماندن فه نووشتانن، فه نوو راشتن.
- په چگری:** فه چه ماندی، فه نووشتانندی، فه نوو راشتی، به هه ف چه سپانندی (مرصوص).
- په چه ته:** به رکۆشک.
- په چین:** ده زی (خیط).
- په چین:** قوتدان و وهر بادان (بلع).
- په چهل:** چه پهل، چه پلک، نا پاک.
- په خ:** چه قو، یان کبیرک، یان ساتۆزی، ده قسار و کوت، پان و پور.
- په خه:** موخته سه ری په ریخانیه.
- په خوا:** کابی جده رگری و هیژ دان تیدایه هندی کو شه نه بانه بووبیت، هه ر دبیتژن: به خوا، یان ره خیس، ئه گه ر هاته دیران دبیتژن: کاه ئه و کاهو جه هی به ر دهقی چیل و گولکا نا ف هاقری دمینیته.
- په خیون:** کول بون، کوت بوونا چه قۆکی.
- په خش:** به لاف، به لاهو، بلاو.
- په خشکرن:** به لافکرن.
- په خشه:** پیشوو، پیشی، موورک (سبق).
- په خشه کووره:** نه وعه کی هووره ژ پیشیان.
- په خشان:** به لاف، نا قی ژنانه ژی، په خشانی ئه ده بی (نشر الادبی).
- په د:** وه لی (ولایه).
- په دی:** (ولایت).
- په دمان:** په یان، عه هد.
- په ری:** په ری ته یران، په ری شابالی، په ری کاغه زی، کناری هه ر تشته کی لثاقیستا ییدا «په رنه» هاتیه ب مه عنا بال و ب مه عنا زۆری هاتیه (پوورپ)، ئه و مه ره کو سه رو گه رده نی وئ ره ش بن.
- په راکه نده:** ببنیره په رکه نده.
- په راکنده یی:** = =
- په رگنده:** = =
- په راسوو:** دهنده ل، لثاقیستای پارسو هاتیه.
- په راوز:** په رواز (فروز).
- په ری په رک:** په ری په رک، په پووله.
- په رت:** به لاف.
- په رت کردن:** به لاف کرن، هاقیتن.
- په رتگاه:** په رتگه (جهی مذلتی، جهی مشه ختی) «په رتگه راستره»، بلندایی.
- په رته و:** تیرۆک (شعاع).
- په رهک:** مرۆقی زۆر گانکه ر.
- په ری ره شک:** شه یتان (شیطان)، ئه هریه ن، مه رنه موک.
- په روا:** منته ت، ترس، پاک.
- په ره ستو:** چه جی ره شک، بالنده په کی بی زیانه، کچه که له یه، بالیت دریژ و دهنده کی تیژ و کلکه کی دوو شاخه ی هه یه و په ری وئ ره ش و بن سینگی وئ خاکسته ری یه و بزهری تارقه دنیریت دبیتژی خه نایه ته غه ر لسا بیته کی خانیان بو خو هیلینی درست دکه ت و چه شه راتان دخۆت و ته خه ر نیچیرا خو له وای دحالی فرینیدا دگریته.
- په رسوم:** هه فکینک، ئه و ئاره کو به هه قیری وهر دکه ن هه تا بچ تشتان نه چه سپیت. (ره نگه ئه ف واژه یه ژ فارس یقه هاتیت).

پهړدوو: هه لاشی سهر شه قله و کاریتان.
پهړده: پوشه (حجاب).
پهړده پوښ: نخافتن.
پهړده دار: خودانی رازیت نه هینتی (صاحب السر).
پهړده دریای: بیج شهرم، دبیتن پهړده بی ناڅ چاڅی وی قه تیا به
 یان دریایه یان قه یدکا ناڅ چاڅی وی.
پهړده درین: بیج شهرم و هه تک بهر.
پهړده نشین: ټو خانما (مخدره).
 پهړسښ: پهړسښ، وهلام.
پهړهست: دبیتسه پاشگری هندک ناڅان و مهعنا بکه ری
 دگه هینیت. وهکی: خوداپهړهست، مال پهړهست، نیشیتیمان
 پهړهست.
پهړهستان: پهړهستین (عباده).
پهړهستشگاه: پهړهستشگه، جی عبادته تی (معبد).
پهړه پوښ: څه شارتی، نه هینتی (کتمان الامر).
پهړمان: فهړمان.
پهړمانبهر: فهړمانبهر.
پهړمانبهری: فهړمانبهری.
پهړماندن: فهړماندن.
پهړماندهر: فهړماندهر.
پهړمانرهوا: فهړمانرهوا.
پهړدو: ټو جهه کو زافاتی تیتدا چیتوبوی.
پهړگار: عهړه بکاری بوویه بو (فرجار) نامرازی هه نده سیه.
پهړوین: پیرو، ناڅی ژانازی تیت، ناڅی ستیره کی به.
پهړیس: (اسم فاعله) ژ پهړاستنی. هه ژی گوتنی یه کو ټم
 بیژن: پهړاستن (ب مهعنا عبادت) هاتیبه و ب مهعنا
 هه ژی کرن ژی هاتیبه، وهکی: مال پهړیس، زک پهړیس،
 کورپهړیس. شاعرئ بلیمهت و مهزن "جه گه رخوون"
 فهړمسوویه: «گهر تو کوردی و کورد پهړیس، ټم براینه
 والسلام».
پهړوهر: (اسم فاعله) ب مهعنا خودانکه ر. دبیتسه پاشگر
 مه بهستی ددهت دبیتن: دینپهړوهر، نیشتمان پهړوهر،
 نازپهړوهر، کوردپهړوهر، تن پهړوهر، جان پهړوهر.
پهړیسا: پهړی ناسا، وهکی پهړی.
پهړی ناسا: بنیتره پهړیسا.
پهړوهرده: خودانکری.

پهړکهنده: ژتیک به لاش، به لاش، (مشئت الحال)، بیچاره،
 هندک دبیتن «پهړگنده». ژ دوو واژه یان پیکهاتیبه: «پهړ
 + که نده»: پهړ ژی هه لقانندی، پهړ ژی هه لکیشایی،
 باژتله، ویتل.
پهړینه: پیترینه (بقلة الحمقاء).
پهړیبتن: تیکوهر بوون.
پهړتال: قوماش (نتیجه).
پهړاوود: بهراورد (مقارنه).
پهړوش: کوڅان و داخ، خه مبار (حسره).
پهړه: زالبوون، دراف، رهواج.
پهړه سندن: بهرهواج که فتن، پهړه ساندن (تغلب).
پهړتوک: کتیب.
پهړدار: خودان پهړ، وهکو گایی پهړدار (الثور المجنح).
پهړین: پهړینا نیر و بهرانی لسهر میتوله بیج خو ددهمی گولینتی.
پهړوشک: نه نما بارانی.
پهړیوت: که فتن، شی، به دحمال.
پهړی بلندی: ټو پهړی بلندی (اوج العظمه).
پهړتین: دریای.
پهړتاندن: دراندن (تمزیق).
پهړه وازه: ټو تیتکه تهیره کو خو فیری فرینتی دکت.
پهړواز: فرین، تارئ تشتی.
پهړپهړک: نیلزه پهړ، نیلزه پهړ.
پهړه واز: بنیتره پهړه وازه.
پهړج: تان، پهړژان، پهړجان، پهړژین، پهړجین (سیاج؛ ۲)
 نیتحراما هه جی (احرام).
پهړجهم: ټالا، بژیکئی ناڅ چاڅانه: «ټم پهړجهم و ټه گریجه
 هه مووی دوشمه نی دین - ټم زولف و رووهت ټافه تی سهر
 رووی زه مینن».
پهړیت: بوته، ژبوته، ژته را (ههورامیه).
پهړیم: بومن.
پهړی: پهړیک، لثاقیستایدا پهړیکه هاتیبه. پهړی د ټه سلدا
 بو جنییان تیت، به لئ مهعنا بیج وی بکوردی و فارسی بو
 مه وجوده کی خورافی بکار دهن ټانکو پهړی (تشبیه)
 دکهن ب ټنه کی جوان، ټو پهړده په کو بو بووک و زاقای څه
 ددهن.
پهړهنده: دوسه، مهلف.

په‌رچف: په‌رچيټ (مورم).	په‌روه‌دگار: خودي، يه‌زدان.
په‌رچفين: وه‌رمين، په‌ندمين، په‌ندميان.	په‌رواسه: په‌راسوو.
په‌رچفتان: بنټپه‌رچفين.	په‌ري‌روو: جوانه‌وه‌کي په‌ري‌بي، وه‌کي ديم و روخساري په‌ريان.
په‌چوتن: بنټپه‌رچفين.	په‌ري‌روخ: بنټپه‌رچفين په‌ري‌روو.
په‌رچفتان: تيت بؤ تووره‌بي، بؤ نفستني. د ده‌رافي سوو‌کي بي: (اهانه).	په‌ريزاد: په‌ريزاده، په‌ري نژاد، نه‌سل په‌ري.
په‌ره‌کنتي: بنټپه‌رچفين په‌ره‌کنده.	په‌ري‌کي: جوړه‌به‌ره‌کن ل کوردستاني چيدکهن، زور جوانه.
په‌راستي: پشت، په‌ناه.	ديبټن: به‌رکاپه‌ريکي (ستاره‌العروس).
په‌رسه: به‌پرسه.	په‌ريدار: (مجذوب).
په‌ره‌ناو: په‌ره‌ناو.	په‌ري‌نه‌فسا: جادوو‌کهر، نه‌فسون کار.
په‌رش: په‌رشه، برووش، دانه هټرک.	په‌ريشان: ليه‌ر به‌ره‌بووي (حيران، مضطرب).
په‌رسا: پرس.	په‌ريشاني: ري ليشيتوي‌اي (حيره، اضطراب).
په‌روشه: په‌لوشه: «په‌لوشه ناگري خوشه» "په‌ند".	په‌راسوو په‌راسوو: په‌راس په‌راس.
په‌ره‌ساندن: بنټپه‌رچفين په‌ره‌سندن.	په‌رده‌ک: مه‌تل، مه‌ته‌لوک.
په‌رخ: په‌رخاندن.	په‌رده‌سه‌ره‌لټان: ديارکرن، نه‌شکرا کرن.
په‌رستش: بنټپه‌رچفين په‌راستن.	په‌رده‌در: بي فهيت، ري‌زنه‌زان.
په‌رمون: ري بزركرن.	په‌راسوو‌خوار: زه‌غهل (خائن).
په‌روه‌ش: به‌ختوکرن (تريه).	په‌رسيټ: هه‌لامه‌ت (زکام).
په‌روه‌ري: ده‌ست په‌روه‌رده، به‌ختوکرن.	په‌ره‌کم: نه‌ساختا به‌لاټ و بټه‌گر.
په‌ره‌به‌سټن: بنټپه‌رچفين په‌ره‌سندن.	په‌رؤ: پني (خرقه).
په‌ره‌يټز: پارټز، په‌ريز لثاقيستاي‌دا ژي «په‌هريز» هاتيه، نه‌و (فصيح) تر و کوردبټره.	په‌رداخ: زاخاو، گلاس.
په‌رديژ: ده‌ليټه، ده‌راف، ده‌رفه‌ت.	په‌روا: ترس، باک، پاکي، باکي (اهتمام).
په‌ره‌يزکار: په‌ره‌يزکهر (زاهد، مستجنب).	په‌روانه: پرپرؤک، په‌لايسته‌ک، په‌لپه‌لوک، په‌پوله، منمنیک: «په‌روا نه‌دکر بټاته‌شي خم - په‌روانه دکر ژ بؤ خو هم ده‌م» "خاني".
په‌ره‌يزکاري: په‌ره‌يزکرن (زهد، تجنب).	په‌رچؤ: کرمزي (معجزه).
په‌رچه: پچه، په‌چه، هه‌فتيز، هه‌ويتز (خطيره الماشيه).	په‌رده‌ر: نارامي.
په‌ره‌يوچ: هيچ و بيهوده.	په‌ره: ژه‌نين په‌ره‌يا ناشي.
په‌رکال: تټيکه‌لوک، خرت و پرت.	په‌ره‌کرن: په‌مبو‌قوتان.
په‌ره‌سيلک: په‌ره‌سيلکه، قه‌رناقوجه، حاجي ره‌شک، حه‌جي ره‌شکه، په‌ره‌سته‌ک، په‌ره‌سته‌توک، فه‌ره‌سته‌توک، فه‌راسته‌توک، فه‌ره‌شته‌تو، فه‌ره‌شته‌توک، په‌ره‌سته‌تو، فه‌راسته‌ک، به‌لسه‌ک، چلچله، بالوايه، به‌لوايه، بالوانه، پالوايه، پټيلوانه، دالبووزه، دلبووز، داپه‌رزه، بادخورک، باسيچ.	په‌رخاندن: گه‌مراندن.
په‌ره‌نيشک: سه‌پانترين، نوسه‌نک (محقاسه).	په‌رگه‌نده: بنټپه‌رچفين په‌ره‌کنده.
په‌ري: پټري.	په‌ره‌کهر: په‌مووژن.
په‌ريز: عه‌ره‌بکاري بوويه بؤ (فراز).	په‌روپا: پرو پؤ، په‌رو پټ.
	په‌ره‌فند: ديوارئ بيستاني بي گه‌له‌ک بلند.
	په‌رين: په‌نير.
	په‌رين تراش: په‌نيرتراش.

- پهريزگه:** پاريزگه.
- پهري بر:** ټو كهسه كول زكماك دا سوننه تكري بيت.
- پهري:** بؤ، بؤي.
- پهريش:** بؤوي، بزرافقي ههورامي: «پهريشكه ر ساي وهلك همت وهياتاخ - نهكه ردوش سه رديي ئيلاخ بيده ماح» "مهوله وي".
- پهريه:** پهرينه، فرين.
- پهريووك بهند:** ټو كهسن كو رووپه ريت پهريووكي پيټكشه گريده (تجليد الكتب).
- پهريدي:** پهشه، پيشووله.
- پهز:** مهر.
- پهزاف:** دو ئاكرنا شينكاتي.
- پهزيكي:** بزنه كيشي، مهريه كيشي.
- پهزيه:** زادي شفي.
- پهزيه زوك:** جوړه كړني بهكه، بريتيه ټي لياسي يي.
- پهزهن:** مه دح، ټف واژه يه ټسل ئاقيستيه، په سن.
- پهزيشك:** دكتور، پزيشك، «پزيشك كورديتره».
- پهزان:** پاتن لئاقيستاي په چه هاتيه.
- پهزمورده:** په زمورده، چرمسي، سيس بوون.
- پهزمورده يي:** په زمورده يي، سيس، چرمسياتي.
- پهزم:** بې بهها، بې ئيعتبار.
- پهزم:** په شم، هري، خوري (صوف).
- پهزيراندن:** په زراندن، به دره قه كرن (حفاوه).
- پهزاره:** نه خوښي، تنگافي، خه مباري.
- پهزگ:** په شك، سهريشك و چيلك ټ دارئ.
- پهزيوان:** په شيمان.
- پهزيواني:** په شيماني.
- پهزان:** په زران، په زرين.
- پهس:** پهز، لئاقيستايدا «پهس» هاتيه و لزارافي شه به كيدا ټي بهس ټيټه ديتن.
- پهسيو:** په ناه، دالده (ملجا).
- پهسار:** په نهبا، په نابا، كه مين.
- پهسارگه:** كه مينگه، په نه باگه.
- پهست:** كورت، نرم، ټير، هيچ، ويران (دني).
- پهستكرن:** زليل كرن، نرم كرن.
- پهستي:** نرماتي، هيچي.
- پهستان:** په ستين، په ستن، فه په ستين (شحن).
- پهسند:** په سهند، په سن.
- پهسلان:** پاشه روژ (يوم القيامه).
- پهستهك:** چوخك.
- پهسيسه:** ههريسه.
- پهسكول:** گيفكي كولافي سوړو دريټكوله يه.
- پهسوند:** پاشكو، پاشگر.
- پهسندى:** په سهندكرن (استحسان).
- پهسيهسه:** په سپس (وشوشه).
- پهسندتر:** چاكتر، قه نجر.
- پهساكرن:** نمادن، خياندن، خيسكرن.
- پهساخوپ:** پاش ئاخوپ.
- پهسپور:** ټنا زمان دريټو تامسار.
- پهساندن:** بنيره په ستان.
- پهسندان:** سپاسكرن.
- پهسيو:** په رسيو، په رسيث.
- پهستا په ستا:** نارام نارام.
- پهسمار:** سكاله لي كراو، شكايهت لي كري.
- پهسپهسه كولي:** داپيروشك (عنكبوت).
- پهسنگاه:** په سنگه (معبد).
- پهسپنده:** په ست، پتويست دزانم كو چه ندهك لسهر قئ واژه ي باختم: ټف واژه يه لزارافي كرمانجيا ټوري زور بكار تيټ و مه عنا (دني) يان به دنه سليبي ټي ددهت، به لي بنه رهي واژه ي نزانن ټو ټي ټهر نه نفيساندا زمانه كوردي و ټبه رده ست كورتيا ټوره و ټوره قانيا كورديه. ټسل و ريشه يي قئ واژه ي ټو و واژه يان پي كهاتيه: «په ست + به نده» نانكو عه بده كي په ست.
- پهسپه نند:** بنيره په سوند.
- پهسيل:** عه ربه كاري بوويه بؤ (فسييل)، شتليت دارخورمايي.
- پهسن:** په سهند، ستايش، مه دح.
- پهشم:** هري.
- پهشمه:** شهل، رانك.
- پهشمه و بهرگوز:** رانك و چوغهل، شهل و شه پك.
- پهشانندن:** ده رئينان، ههلقانندن، به لافكرن. ديټن: «ما چافيت ته په شينه؟!»، «هه ما بيم دي چا لته په شينم!».
- پهشيد:** ته له.

په کمر: ترس ژ پیری یی، خه مدار، دامایی.
په ل: بؤ دهست و پیت جانداران تیتته. گۆتن، په نگر، په لکه دار، په رهنک، نه سکل، پل، پۆل (جیره). پر، پرد لئاقیستایدا «په ل» ب معنا «جس» هاتیه.
په لاس: خه رقه یی دهر ویشان.
په له پسیاگ: مروقی ب په له (عجول).
په لاولو: پلاو، په لاڅ.
په له شت: نه قه و ژارتی، چه په ل، پیس، سست و ته مبه ل (قدر).
په له کیش: (۱) راخراندن، کیشان؛ (۲) په لگر، په نگرگر، گازک (ماشه).
په له قازه: لاقه فری، پیتره اقیین، سه کهرات.
په لولو: په لولو له.
په لیک: هنده ک کیفکن ژن بهر که زیت خو قه دکهن.
په لان: کورتان.
په لان کمر: په لانچن، کورتان کمر.
په له سوتن: سوتنه نی (حسدی).
په له په ل: له زه کی زور سفک، له ز لپی له زئی.
په له پ: تیتال (اجنبی، تعجیز).
په له تراش: مه هانه تراش، به هانه گر.
په له سورک: خه زل.
په له ت: داره که وه کی سپینداری به، ناقییه، گه له ک مه زن دبیت.
په له وه: کولی لۆتک.
په له شقه: که فن، نه ریک، نه (محکم)، ژ بهر یه ک چۆبی.
په له خاندن: هه رشانندن.
په له خ: گیا، یان تشته ک وه کی گیایی هسک و په لخی بیت، کولکه گامیش.
په لید: به دنه خلاق، پیس، وشه یی فله لیته ی هه ر ژ په لیدی هاتیه تراشین، چه په ل، پیس، به د ره وشت.
په له: له زو عه جه له، بارانچ پاییزی. هه ر دوو مه عنا ژتیک نه دوورن. هه ر ده می کو سه ری په له ی عه ورا گراړاند، نه هلی ته جروبه ژ فله لاجان دبیتن: په له ی به رهاقییت، نانکو باران دی بیاش که فن و هه ر وه سایه ژی وه کی مه ژی (تجریه) کریه و مه گه له ک جاران دیتیه چ گاقی وده ختی په له ی عه وور جه میان بیددنگ باران باری. نه قه نیشانه یی هندئی به کو باران پاش ناکه فن و سالی خیر و پیستیه و هه ر وده ختی کو

په شیمان: په شیموون.
په شیمانی: په شیموونی.
په شیلان: رووخان، ویران بوون.
په شیموون: په شیمان.
په شیموونی: په شیمانی.
په شته پشت: بریتیه ل گه ریانا مروقی ته مبه ل کولانان.
په شک: دلۆپ (قطره).
په شتو: ئاش وه ستا (مصلح الطاحونه).
په شته مال: خاولی یی حه مامی، جل نقیژک.
په شکا پیس: په شکا بی نقیژ، بریتیه ژ (ولد الزنای).
په شوکین: په شوکیان، سه رگه ردان، لبه ر به رزه بوون (اضطراب).
په شوش: فشبوش.
په شه: پیشووله.
په شه به ند: کولله (ناموسییه).
په شتو: ئامانی ترشی قه گرتنی، ئامانی موردها گرتنی.
په شوکه: نیگه رانی.
په فه: خوارن (غذاء).
په فکی: ژنا به دره وشت.
په فک: پیشووک، گیا به کی بو هاری به سه رکه کی شیرین پیقه تین.
په فرا: بهه فرا، هه می پیکنه.
په ف: بئیره په فرا.
په فلی: لگه ل، ته قلی (معیه).
په قرجه: سه تله (قادوس).
په قژ: په قژک (بشرات).
په قیان: په قین.
په ق: شه ق، دهره ر.
په قانندن: شه ق کرن.
په قو پوق: ته قو توق.
په قبه قوشک: تغه نگوشکی بچووکان. نه وعه گیایه کی بهاری یه.
په ک: توانا، شیان، توانایی، ترس، خه م، وهرار.
په ککو: دو عایی مخابنی به (تعجبه).
په ک که فتن: وهرار نه مان، په ک که ووتن.
په ک که وتو: په ک که فتی، داکه فتی، بیچاره.
په ک خستن: په ک ئیخستن، بی توانا کرن.

پهله پسکتی: ئیسا مریشکان.
پهله پیتکه: په لاپیتکه، بهرتنک.
پهله سیسه: شویه.
پهله سوخته: په لیت بنگوری.
په لیت: ه لیت، ناخفتنیت بی تام.
په لیس: تالان.
په لاش: پووش.
په ل دیز: به لگی کهسک و تاری یه: «دهسته ی و نه وشه ی په ل دیزت یاوا - بوش، بوی وه فای له یل نه ده ماخ ساوا» "مهوله وی".
په میو: په می، په میو، په مگ.
په می: بنیره په میو.
په مبه: په مگ (قطن).
په مبه دانه: توفی په میو، په موانه، په مه دانه، دانه بی په می.
په موانه: بنیره په مبه دانه.
په میان: په ندمیان، په رچفتن، وهره م.
په مگ: بنیره په میو.
په ملوکی: په مبلوکی.
په مبلوکی: که ره کیفه ی، که ره کیفی.
په میانه: هه لبه هین، هه لبه هینا له شی گیانداره کی ژبه ر زه ره کی.
په مه دانه:
په ن: په ند، ناموزگاری، شیرت.
په ند: بنیره په ن.
په ندی پتشیان: گوتنیت مه زنان (اقوال ماثوره).
په نا: کونج، ته نیش، نه نینی، په نی، په ناگه.
په ناگه: په ناگه، جهی په نا برنی.
په نا هنده: په نا بهر، (لاجی).
په نا به خودی: پشت بخودی، ب هیثیا خودی.
په نهون: پینهان، نیهان.
په نی: ناشکرا، نه شکرا، دیار.
په نا هگاه: بنیره په ناگه.
په نه پات: په نه باد، دراقه کی ئیرانی بوو.
په نه باد: بنیره په نه پات.
په ن پی دریاگ: دامان پیس.
په نجه شتر: (سرطان).
په نجه: هه ر پتینج تبلیت دهستان، یان پییان.

له و چاخه دا عه ورا گوران لپاش را دبیته خوشی و باران پاش دکه فن. له و فلاح ژ گوران نا عه ورا لپاییزیدا دلته نگ دبن. به لئ بهاری بگوراندا عه ورا نا خوشحال دبن و دبیزن: «ساله به ره که تیه».
په له شت: واژه به کی موشته ره که مابه ینا کوردی و فارسی مه عنا ویزی ل فارسیدا هه ووه کی کوردیه: قریژ، تیکه ل و پیکه ل، کیم، پیس، په ست، گه نی، ناژاوه، چه په ل.
په له شتی: پیسی، قریشاتی، گه نیاتی، نه ریکی، نه فقه وژارتی.
په لکوت: په لقوت، نه سلج وئ په له خ کوته، یان په ل خورده، بریتیه ژ قوتانه کی گه له ک توند و سه نگین.
په له فرتی: په له فرته، په له فرتکی، په له قازه.
په لاش: په له خ (هشیم).
په لامار: په له مار، ئیرش، هیرش.
په لچم: به رجم، به رسم، نه و نالفه کو بو مه و مالاتی بو زستانئ تاماده دکهن.
په لاث: گرائی لینایی.
په لویک: په لوبله، په لوله، په لولو، په لوو.
په لاتمان: کور (مجمع).
په لاتمه: نه و مرؤقه کوژ عه قلیقه پاش که فتیبه.
په لافسافار: سافارئ لینایی و ده کی په لاث برنجی، په لاث برغولی.
په لاث ماش: برنج و ماش.
په لاپیتک: په لاتینک.
په لتهک: برکه گوندور، یان برکه ترؤزی.
په لقوت: نیث په لغاندی، نه سلج وی: «په له خ + قوت».
په له قوت: په لقوت: «په له خ + قوت» «په لکوت کوردیتره».
په لخورد: نه سلج وئ: «په ل + خورد» کره.
په لکه زترینه: رهنگین که وان (قوس و قزح)، ناقی فهره هه نگه کی کوردییه "گیوی مکریانی" دانایه.
په لک: په لت، پرچ.
په لیزرک: شه ف پرست، شه مشه مه کور، چه کچه کیله.
په لکه: په لیک.
په لکه رهنگینه: په لکه زترینه، رهنگین، که وان.
په لیو: گه لای دار، په لگیت داران.
په له تک: په ت، په تک.
په له تک به سهر: عه گال لسهر.

په‌هرتیز: پارټیز لئاقیستای ژى په‌هرتیز هاتیه <په‌رهیز نه کوردیه>.

په‌هن: په‌حن، پان.

په‌هنایی: په‌هناتی، پانی، پاناتی.

په‌هتن: پاتن، پاژتن (پیژان: نان درست کردن).

په‌ه: به‌ه، جوان، قه‌نج.

په‌هله‌وی: زمانی په‌هله‌وی، نه‌و کسه‌کو په‌هله‌وی بیت.

په‌هنا: پانی.

په‌هناور: پاناتی و خره‌بی.

په‌هنه‌ک: کۆری شانۆگه‌ریبی (مسرح).

په‌ی: (۱) شدیای، توند، قاییم؛ (۲) لدوویه‌ک ره‌هیت باریکه‌له ل له‌شی مرۆقی، لدیف. مه‌وله‌وی فه‌رموویه:

په‌ی قوربان کهرده‌ی ناله‌ی ره‌نگی نه‌ی

چیتش مه‌ بۆ نه‌ره‌ی وه‌ی په‌ی، من نه‌رنه‌ی

په‌یا: په‌یاده، په‌یدا (راجل).

په‌یا‌په‌ی: په‌ی ده‌ره‌ی، لدوویه‌ک (متصل، متواصل): «وه‌ک تۆتی په‌یا‌په‌ی لزبان‌ی شه‌کریمه» «جزیری».

په‌ی‌دایی: ناوه‌رۆک، نه‌شه‌کرایبی.

په‌یتا په‌یتا: بدووی ئیک‌شه (متواصل).

په‌ی ده‌ره‌ی: بنیتره‌ی په‌یا‌په‌ی.

په‌ی‌ده‌رۆ: ریکا هاتوچۆ کرنا په‌ی‌ده‌یان، هم دبیتژنه: هه‌ردوو ره‌خیت شه‌قامان، په‌ی‌ده‌رۆ (رصیف).

په‌ی‌ده‌کرن: ژ ده‌واری ئینانه خوار.

په‌ی‌اله: ئیستکان‌ی چای، جام.

په‌ی‌ام: نامه، هه‌وال، خه‌به‌ر.

په‌ی‌ام ناوور: نامه‌ناوور، په‌یک.

په‌ی‌ام ناوردن: په‌ی‌ام ئینان.

په‌ی‌ام‌به‌ر: پیغه‌مبه‌ر، نامه‌به‌ر.

په‌ی‌ام‌نێر: په‌ی‌ام هنیتر، نامه ره‌وانکه‌ر (مرسل).

په‌یک: په‌ی‌ام به‌ر (برید).

په‌یکه‌فان: بنیتره‌ی په‌ی‌ام ناوور.

پیغه‌مبه‌ر: بنیتره‌ی په‌ی‌ام به‌ر.

په‌ی‌غام‌به‌ر: = =

په‌ی‌ف: ب مه‌عنا وشه‌و ئاخفتن تیت. دبیتژن: «په‌ی‌فه» ئانکو باخفه؛ دبیتژن: «په‌ی‌فین» ئانکو ئاخفتن، په‌ی‌فان؛ دبیتژن: «وه‌ره‌ نه‌ز و تو به‌ه‌فرا په‌ی‌فین»؛ دبیتژن: «په‌ی‌فان»

په‌نجه‌توته: تبالا قلیچ‌کی.

په‌نجهره: په‌نجهری، شه‌باک.

په‌نجهری: بنیتره‌ی په‌نجهره.

په‌نجه‌ی تار: پینج رۆژیت که‌بیسه (الخمسة المسترقة):

وه‌ی من دیارمن - په‌نجه‌ی تارمن

سه‌ر وه‌ختی هامه‌ن - نه‌و وه‌هارمه‌ن "مه‌وله‌وی"

په‌ندمیان: بنیتره‌ی په‌رچفین.

په‌ندمین: = =

په‌نومونی: سینه‌ی په‌له‌و، نه‌خوشیه‌که (ذات الرئه).

په‌نیر: په‌ندیر.

په‌ندیر: په‌رین (جبن)، به‌لج په‌نیر ژ هه‌میان باو و به‌رفره‌تر و کوردیتره.

په‌نگ: بادۆکی هری، یان په‌مبوی، یان موی، ئاسی.

په‌نگاڤ: ئاڤا مه‌ندو نه‌به‌ز. نه‌سلج وازه‌بی ژ دوو پارچه‌یانه: <په‌نگ + ئاڤ>.

په‌نگر: په‌ل، په‌لج ناگری (جمره).

په‌نگرگر: په‌لگر (ماشه).

په‌ندیره: په‌نیرۆک، په‌ندیر پۆسکه.

په‌نغان: په‌غان، ئستوربون، وه‌رمیان.

په‌نغیای: په‌رچفتی، وه‌رمی.

په‌ناگرتن: نه‌و شه‌فه‌کو هه‌یف دکه‌فیته په‌ناگه‌ی و دبیتژن: «نه‌ف شه‌فه هه‌یف دئ شیفی خۆت»، خو فه‌شارتن.

په‌نای بی په‌نایان: په‌نای بی په‌ناهان، په‌نای بیتده‌نگ، په‌نای نادیار، خودی.

په‌نه‌با: پشته‌با.

په‌نا به‌خودی: په‌نا به‌خوا، هیشیا خودی.

په‌نجه‌رووک: په‌نجه‌رووک، جنجرووک، قونجرووک.

په‌نه‌وا: که‌نین.

په‌نۆ: جه‌ژنه‌کی که‌فته ده‌هر پینج رۆژیت دیاهی یا سالی تیتته کرن، نه‌وه‌کو دبیتژنی (خمسه‌المسترقة - یان: کبیسه) خیرا تیتدا بۆ روحا مریان دده‌ن {فه‌ره‌نگی بادینان، لاپه‌ی ۲۴} ته‌ماشبا بکه.

په‌هله‌وان په‌می: بریتیبه‌ی ژ مرۆقی ترسنۆک و مه‌دحو.

په‌هله‌وان: دلیر، پالنه‌وان (بطل).

په‌هله: ناغه‌کی که‌فته بۆ شارێ (ری و همدان و اصفهان و نه‌واند) ی ده‌اته‌گۆتن.

په‌بیکوله: سید دانک، کنجروک.
په‌بمانه: جام پیتوانه.
په‌په‌رو: لدر و چون (تابع): «په‌خو موسامه ته دبینم - به قلبین تیک تاییبم - خلیل اللهو یاسینم - ئیمام و په‌په‌روم یارب» "شیخ نوره‌دینی بریفکائی".
په‌په‌توکه: ئه‌و چوچکه کو تیتته ناڤ زه‌فی و دچهریت.
په‌بی: پی، پوی، گۆشتی دۆریت ددانان، به‌ز.
په‌په‌ریگ: مرۆفی گه‌وج، به‌ور.
په‌په‌ردن: کرنه ناڤ، قیدابرن، تیرا هه‌لیرن، قه‌به‌لیرن (ادخال).
په‌په‌چون: بناقغه‌چون، تیرا هه‌لچون، دریتزه‌دان، پیتفه‌چون.
په‌په‌چونه‌وه: دریتزه‌دان، بناقغه‌چو ناخفتنی، یان نقیسیتنی.
په‌په‌چه‌قین: تشته‌ک لئشته‌کی بچه‌قیت، تی چه‌قان.
په‌په‌چه‌قاندن: چه‌قاندنا تشته‌کی لئشته‌کی دی، تیرا چه‌قاندن.
په‌په‌دان: نخافتن، پیدادان.
په‌په‌ده: ئه‌و کهسه کو نه‌ی سواره‌و ب پی دچیت.
په‌په‌ده‌بی: سوار نه‌بوون، ب پی‌یان چون.
په‌په‌راگه‌یانندن: پتیراگه‌یانندن (تبلیغ).
په‌په‌راز: پیشار.
په‌په‌رازو: ئاڤسوازک.
په‌په‌رازو: پیشارو.
په‌په‌زای: پیشاری، رهنگی پیشاری، دۆله‌ی پیشاران.
په‌په‌ساون: تته‌ساون، پتیراهسون، تیراهسون.
په‌په‌گردن: په‌یدا کرن، ئینانه خوار.
په‌په‌نان: پیتفه‌نان.
په‌په‌وسان: پیتفه‌هه‌لاویستان.
په‌په‌او: زه‌لام، مروقی نیرینه، خولام.
په‌په‌وانه: مه‌ردانه، جوامیری.
په‌په‌وچاک: جوامیر.
په‌په‌واتی: جوامیری، زه‌لامینی، مه‌ردایه‌تی.
په‌په‌اله: ئیستکان.
په‌په‌هاتن: پتیراهاتن.
په‌په‌هلیژان: پتیه‌لیژارتن، پتیه‌لیژاندن.
په‌په‌هلیژین: لیک گتیربوون.
په‌په‌هلیژسارتن: پتیراسپارتن.
په‌په‌هلیژون: بنیره‌په‌چون.
په‌په‌پیر: پتیرک.

په‌بفاندن، په‌بفه‌قان» لقیته دیاره ئه‌ف ماده‌یه ب تنی مه‌عنا وشه‌کی ناده‌ت، وه‌کی وشه‌و واجه‌و وچه‌و واژه‌ی نینه‌کو تایبته مه‌عنا که‌لیمه‌ی دگرن به‌لی دهنده‌ک زاراڤا دا ئیکدو ده‌مکات ژ واجه‌و وچه‌ی هاتینه. به‌لی (شاذ و غریب) و لاپه‌ریز نیه. به‌لی وشه‌و واژه‌ به‌یج رهنه‌گه‌ک ده‌مکات ژئ ناهین و نه‌هاتینه (ناقسیته جامدان، ته‌نی مه‌عنا که‌لیمه‌ی) دگرن و هه‌و! ئه‌و زاراوه‌بیته (شاذ و غریب) و لاپه‌ریز دبیتژن: واته، واجیار، ماچو، باچه، واجان، ئه‌فه ژئ ته‌غه‌ر زاراوه‌ی هه‌ورامی و شه‌به‌کیه.
په‌ببخام: بنیره‌په‌یام.
په‌ببیزن: ده‌واری پتیه‌ک چ د زکماک دا.
په‌ببخامبهر: بنیره‌په‌یامبهر.
په‌ببیره‌وی: لدر و چون (تابع، اتباع).
په‌ببیدا: دیار، ئه‌شکرا.
په‌ببیدا کرن: دیار کرن، ئه‌شکرا کرن، بده‌ست خو ئیخستان.
په‌ببیکول: په‌یکوله، کنجروک، سید دانگ.
په‌ببیره: پتیه‌لیسک، پتسترک، قادرمه.
په‌ببیقان: په‌یقان، په‌یقین.
په‌ببیفه‌قان: ناخفتنه‌کر.
په‌ببیف قوسین: مرۆفی ناخفتنا خو د حالی خه‌به‌ردانی، فه‌دبیرت.
په‌ببیک: تینک، په‌یک (ساعی البرید).
په‌ببینه‌جه: بنیره‌په‌یژه.
په‌ببیکان: سه‌رتیر.
په‌ببیمان: سوز، سوس (عهد).
په‌ببیمان شکین: بیتسوز، سوزشکین.
په‌ببینه: هه‌فکینک.
په‌ببینگه: په‌ینه.
په‌ببین: ره‌ملی هور (رمل ناعم).
په‌ببیکه‌رفان: په‌یکه‌ر چیکه‌ر، په‌یکه‌رتاش.
په‌ببیکوت: حنچک، حنچک لیدان.
په‌ببیه‌ند: پتیک گه‌شتن، (ازدواج)
په‌ببیره‌و: لدر و چون (تابع).
په‌ببیکه‌ر: کالبود، قالب، جه‌سته، سووره‌ت، شکل، ئالا، سنجه‌ق: «هن ئه‌سمه‌رن، هن دیم زه‌ری - مه‌هپه‌یکه‌رن، سوورموشته‌ری / ویلدان و حور و ئه‌وپه‌ری - هاتن لباس و جامه‌دا» "جزیری".

مسلمانان، وی کتیبهک بناقی ماریفت هه به. نهژی مەرقله دی وی کورد زیارته دکهن. گهلهک فهرزانه بیته جوان جوان داریتینه.

پیرهه فی: عفريت، پيرکلۆز، پيرحه پۆک، پيرهه فۆک.

پیری مهیخانه: بزاراخی سۆفیان، پیری تهریقته.

پیره قالتاخ: قالتاخه کۆنه، پیری فەرتوت.

پیرحه پۆک: بنیره پیرهه فی.

پیرهه فۆک: بنیره پیرهه فی.

پیرکلۆز: د ئەفسانه بیته کوردان هه بوو دگۆت: پیرکلۆز

پیرهه نه کی جادوو کهره دشیت بجیته ناخ کلوزه کی و بفريت.

کلۆزک دبیژنه جهرکی، یان گۆزکی، جادوو کهر، ئەفسون کار.

پیرمووس: (۱) ناخی شاعری هه ری مه زن "جگه رخوون" یه؛

(۲) ناخی چهنه گوندانه ل کوردستانا ئیراخی.

پیره پیژ: بۆ دهنگی نیری یه ددهم گولین و په رینت دا تیتته گوتن.

پیرینتیک: بۆ مندالی بیته بکارتیت (بد اصل).

پیروز: سه رکه تی (سعید).

پیروزی: بسه رکه فتن (سعاده).

پیرهک: بۆ ژنان بکارتیت لحن «نافرته» ی بزاراخی کرمانجیا

جزیری و سووری و سنگاری و زاخۆ.

پیرهزا: ئەو منداله کوژ دای و بابه کی پیر هاتیبه دونیایی.

پیره زال: بۆ بابی رۆسته می ژی بکارتیت، زالی پیر، ژن.

پیروزیایی: پیروزیاهی (تهنه).

پیره نیله: سمایلوک، سمیتک.

پیره خنی: بنیره پیره نیله.

پیران: دهنگ کهفتنا بچووکیه لهر زیده گرینت: «دیدم ریژاوه،

روخسارم زه رده ن - جه داغی یاران، پیرانم که رده ن»

"مهوله وی".

پیری: هه روه کی کو ب مهعنا سالبۆزی و شیخوخت تیت ب

مهعنا (استقبال) و نیزیکی تیت. دبیتن: به پیری شیخیه

چۆم ئانکو ئستقبالا وی. لئاویستایدا ب مهعنا نیزیکی

هاتیبه (ته ماشای شهرحا داوی، لاپه ر ۱۶، سه ر «گاتان»

بکه ن). **پیری هه مهت:** یان پیری هه مهت (هه مهت ب

مهعنا «النیه الحسنه») دئاقیستایدا هاتیبه: «هه مهت»

ئیکه ژ ئەسلیت سییانه ددینت زه رده شتیدا.

پیژوک: (۱) پیژاژۆکی مووان (بصیله الشعر)؛ (۲) ئینانه ده ری

پی پی: پی پی، پیدزکی، قانه سی.

پیپرک: پیچک ئەستور، وشه یه کی ئەهه ریه نیه.

پیللیکان: بابه کان، بابه کانی، جۆره داوه ته کی کوردی یه.

پیت: به رکهت (حرف)، سه ریوون، پۆسیده.

پیتاک: یارمه تی، کومه ک، ته به روع.

پیتا کدان: کۆمه کدان، یارمه تی دان (تبرع) دان.

پسته پیت: ئارام، سه ره خۆ.

پسته برز: پیک بر، به رکهت بر.

پسته ک: تشتی به رنه کهفتی.

پسته پیت: فیته فیت.

پیتەر: پودهر، باب.

پسته شه هه م: ئەینیاییت، ئاخ روژیت زستان، جه نه کی کهفتی

کوردی یه نهژی ئیزدی بکار تین و دبیتن: هه فته ی پیت

و هنده ک دبیتن: ئەینیاییت. دبیتن: «ئینیاییت،

ئه گه ریت، ئەهه ریت - ئەهه ر نه ریت، فیستانی فیت»

"مه ته لۆک".

پیچ: پوچ، پوچه ل، کیم، پیتجان، د ئافستای پیچ هاتیبه

(لف).

پیچهک: بنیره پیچه.

پیچه: کیمه ک.

پیچوز: پچوز، فچوز، خوداحافز (وداعا).

پیچه وان: پیتچه وان، به روفاژی.

پیر: پیر وازه یه کی گه له ک کهفته: پر زانست، زانا (شیخ).

بناف سالقه چۆبی، ریتهر، موه دی زه رده شتیان.

پیره: وه کیلی ریتهر (وکیل المرشد).

پیره میتر: میتر بناف سالقه چۆبی.

پیره ژن: ژنا بناف سالقه چۆبی.

پیره که مق: رامیار و شاره زا و جه ریان دی.

پیروژه: هاتیبه عه ره بکاری کرن بۆ (فیروژ): به رکه کی کهسکی

بهاداره، به ردیکی به رچه، بالنده ی ئیقبا لی یه.

پیراتی: پیری، کالی.

پیری: ده رانی پیری یه.

پیره هه ن: کراس (رهنگی فارسی یه ددهت).

پیرشالیار: پیرشالیاری زه رده شتی مرۆقه کی کوردو پاکه و

هه ورامیه و خوداناسه، لوهختی خۆدا زه رده شتی بو، به لی

سه رده می خیلافه تا عومه ری مسلمان بو و بوویه پیره کی

پیتسیرا کراسی: بهرسینگی کراسی (گریشان)، پیتسیرا هم هاتیه.

پیشگوتی: کرمزی (معجزه).

پیشرس: باله ته، نیف گهشتی.

پیشمار: (مدعن).

پیشه کی: (مقدمه).

پیشگاه: پیشگه، سه ری دیوانی، دیوان (حضور، قبیله).

پیشباز: پیشسواز.

پیشبازی: پیشسوازی.

پیشه: ره وشت، کار (اخلاق).

پیشاندان: نیشاندان، فیرکرن.

پیشانگه: فیرگه، جی تشت نیشاندانی (معرض).

پیشخور: پیش چهر، کۆچهر، خودان پهر.

پیشگهر: پیشوهر، نهو کسه کو کاره کی دزانی و پی دژیت.

پیشک: پوشک، پوشکه برنج، پوشلیک.

پیشهقان: بیتلهقان، بهردهقان، کهنگر هلقهن.

پیشیاک: پیشیان.

پیشیان: پفلدانک.

پیف: پوچهل.

پیفوک: بنیره په فک.

پیشانغان: بنیره پیشهقان.

پیشهقان: نهو کسه دیپشیت و کاری پیشانی دکته (کیال).

پیف: ناقی دهنگی تربیه. دبسته پاشکو (معنا اسم فاعلی)

ددهت: «گهنم پیف».

پیشیایی: هاتیه پیشان.

پیشان: هلهپیشان، خۆداپیشان، پیوان (وشه یه کی نههریمه نیه).

پیفوک: بنیره په فک.

پیفاز: پیواز، پیاز.

پیشازی: رهنگی وه کی رهنگی پیشازی، دۆله، پیشازیت

حەشانندی.

پیشازسۆرک: پیشاز هیر کرن و سماق لیره شانندن.

پیشتری: سفتیری، گیایه کی بهاربه وه کی هسک دبیت گهله کی زفر

و زۆقه.

پیشتری: دهردی بی دهرمان، نهساخیا بی دهرمان.

پیق: ساقی پی (وشه یه کی نههریمه نیه).

پیتلک: کاری ریخنه، قوون خورینک، نهو وشه به و ههر دوو

تهرجه مییت وئ نههریمه نینه.

تشتی ژ ره هوریشافه؛ ۳) گیایه کی بهاربه سه رکه کی سپی
هه یه به نندازدی دانه یه کی سیری، تاماوی شیرینه هنده ک
دبیتزی: «پیفوک».

پیز: بنیره پیزوک.

پیزک: بنیره پیزوک.

پیزیزک: » »

پیزی: پیزی بۆ دبری بکارتیت، به لئ کوردی یه کی غه ربه. پیزی
بۆ کووزی بکارتیت، هه م دبیتزی «کویز، کویزی، کویزه له،
تووز، تویز».

پیزیزاک: په رنده یه که وه کی تیفوکیتیه.

پیزال: گیازاقاک، گیایه که د پزشکیدا بۆ ئیدراری سوودمه نده.

پیز: بیژ، بیج، بیژی، زۆل، سنۆرته (ولد الحرام).

پیزان: پیزان، پاتن، نانکرن.

پیزهک: تشتی زیده، وه کی ددانه کی زیده، پیژکه کی میوه ی
زیده، یان تبه کی زیده (شاذ).

پیزک: تویره میو.

پیزهژ: په سته، لئاقیستایین په ردی، یان په زدی هاتیه.

پیس: ۱) (نجس) به لئ لئاقیستایدا به رفرتی ژ کوردی هاتیه و
دبیتزی: په نیس، نه ساخی، به لهک، دوروو (منافق، برص)
و پیسه هه م هاتیه و مهعنا به له کی ددهت، وه کی: که لاغ
پیسسه (قه له به لهک)، گاو پیسه (گای به لهک) و ل
شه به کیدا ژی هه روه یه؛ ۲) پیست، که قل.

پیس: پساتی.

پیساتی: پیسایی.

پیساتی: بنیره پیسی.

پیسکه: پیسه، فیسهک (حقیر)، نه سلئ وئ فیسه که یه ب
مهعنا فیسهک.

پیسق: نهو مروقی پیس و چلکاو و قریژییه کو دلئ خو
ژ خه لکن رهش دکته و بیژی ژئ تیت.

پیسار: خوونا دهشتتانی (دم الحیض).

پیسکه: فیسهک (زان).

پیسه کی: فیسه کی.

پیسته رهن: رهنینا پیسته ی ژ مور و مراری.

پیستیر: نهف و اژه یه جار ب مهعنا بهرسینگی کراس و جار ب
مهعنا ناقرزانی دهر پی بی تیت.

پیستیرا دهر پی: ناقرزانی دهر پی.

«چی» ژ «چا» ی (چاک)؛ «ختی» ژ «خا» یک هتد...؛ (۲) ناڤه بۆ ئەو تپیی چەچی کوردی. پئی ناشی، پئی تڤه‌نگی ب مەعنا سەبەب، پەیرەو، لگەل تپت.

پیتاز: بەرزەباز، بازەبەر.

پیتخیر: قەدەم خیر (مبارک) (ع، ک).

پیتیرین: خوژ تشتەکی یان ژ ئیکی کیشان.

پیتیرەک: بریتسە ژ (کوردان) چکو بەریدا پیتاڤی مووی دکرە پیتخۆ و دگۆتتێ رەشک، یان زرگال.

پیتیربو: دەرامەت، خواری و نازوقە.

پیتیلقە: پیتیلکە، پەیزە، پین جینە، قادرمە، پیتیلیسک.

پیتبازە: پیتیریشک، گیایەکی بەهاریە تپتە خواری.

پیتپان: پیتمەزن.

پیتپەرەوا: پیتخاس، پیتخاوس، پیتخواس، پیتپەتی.

پیتپەتی: بنێرە پیتپەرەوا.

پیتپیلیکان: بنێرە پیتپیلقە.

پیتپەرخ: ئەو کەسە کولگەرماڤی (حەمامی) خەلکێ دشتۆت (دلاک).

پیتپەست: پیتقوت لتشتەکی کرن و دەوساندن. وەکی: ئەڤی قەبرێ باش پیتپەست بکەن. خانی پئی خۆ من باش پیتپەست کریە.

پیتی: لەگۆتیرە، یان بەگۆتیرە (موجب)، وەکی: بە پیتی یاسا و سروشت هەرن.

پیتی پیتی: هتیدی هتیدی، پەیرەوی.

پیتت: (۱) بلیسە: «ناهی پیتی گاف ژ دل تین مە ژ پیتتا دجگەر - بەس تو پیتی فەیدە نەسیحەت کەمە دل بوویە پەلەک» "جزیری"؛ (۲) پیتی تە (رجلک)؛ (۳) سەپوونا ئەندامی لەشیە.

پیتتاک: پیتتەک، کوزۆتی بووکی، پیتتەک.

پیتتوون: سەپوون، تەزین.

پیتتی: زمانە پیتی ناگری، سەپوون، بلیسە (شعلە).

پیتتەک: بنێرە پیتتاک.

پیتتخ: قلیچێ چاڤی (رمص).

پیتتخەم: پیتتخەمەت، سەبارەت.

پیتتخوست: بەرپیتکدان، پیتتالینک.

پیتتخولە: ئەو مندالەبە کو تازە تازە رابوویە پیتتان.

پیتتخوی: پەخوا، بیدەرێ کوتینە گیرە کرن.

پیک: ماھۆلک، پیکتی زورنایی، پیکتی دووزەلە، مەمکتی پلاستیکی کو بچووک شیرێ ژئ دمپین، پیلک.

پیکە: لیلک، دووک، بلیک.

پیکە پیک: ناڤە بۆ دەنگی زۆرنایی، پیکە لدو پکە.

پیک کرن: بەترمە کرن.

پیکس: کرمە کە پیکتی گەمی دپیت و پاشێ بەلگیت وئ زەر دبن و هسک دبیت و لناف دچیت، یان کیم بر دبیت.

پیل: (۱) عەرەبکاری بوویە بۆ (فیل)، ئەمژێ هەر عەرەبکاری یە کە بکار تینین؛ (۲) ئەندامی مەعلوومە ژ ئسانی و حەیوانی.

پیل پ: ئەو کەسە کو خەلکێ دخاپینیت، قول بر (کلاوبەردار).

پیلان: فیل (مؤامرة، تصمیم).

پیلانکەر: قاسدی رۆژا بەری زماوەندی بۆ مالا بابی بووکی.

پیلەوەر: ئەهاندن کار، کرمی کەژێ، خوردەفرۆش: «ئەز پیلەوەر مە گەوهرهیه» "خانی".

پیلشکین: بنێرە پیل بر.

پیلەفان: خودان یا پاسەفانی فیلان.

پیلەتەن: زل و زەبەلاح، کە لەخ وەک فیل.

پیلە: سۆلینە پیتی کرمی کەژ (قر) ی.

پیلەباز: جەرە کیش.

پیلەبازی: جەرە کیشی.

پیمیرد: فریشتە پیتی جانکیشانی عزرائیل، هەم بۆ (نکیرو منکر) ان تپتە گۆتن، بە لئی مەعنا (اول) درستتەر.

پینە: پنی.

پینی: ئارخاڤک و هیلکە و شینیی، کە پەک.

پینەدۆز: پنی دۆز، کە فشدۆز، کە وشدۆز (دۆز ئانکو دورین).

پینە کردن: پنی کرن.

پیان: پیشان.

پیوەفان: بنێرە پیڤەفان.

پیو: (۱) بەز؛ (۲) ناڤە بۆ دەنگی تپتی؛ (۳) دەخل پیو، گەنم پیو.

پیوار: نەدیتۆک، بەرزە (غیبت).

پیتی: (۱) ئەو ئەندامە کو جان دیەر لسەر بریتە دچن لکوردیدا «پیتی» هاتیە و «پا» هاتیە بە لئی «پیتی» کوردیتەر ژ «پا» ی، هەر وەرەنگ «ری» کوردیتەر ژ «را» ی، «دی» ژ «دا» ی؛ «خودی» ژ «خودا» ی؛ «زی» ژ «زا» ی؛ «پیتی» ژ «با» ی؛

- پیدا:** هر ژ سهری هه تا خواری، سهریره خواری، دانگدا، پیدا سهر هه تا دامهن، نانکو هه می سهر هه تا بنی: «ژ قوندوس زوهره په پیدا بت - ژ هه ندس موشته ری بیت دهر / سپیده دت تریایی - شفه ق دت قامه تی پیدا» "جزیری".
- پیتلکه:** بنیره پیتلکه.
- پیدان:** لدوو بهردان، نازدار کرن.
- پیدرکن:** پیدزه، قانه پی.
- پیدهشت:** عهر دئ راست لدانگی چیبی، سالیته.
- پیدادان:** قوتان، لیدان.
- پیدرئژ:** بریتیه ژ مرؤقی لهه موو عهردان دگهریت.
- پیدرئژی:** بریتیه ژ مرؤقی کو مایی خود هه می کاران دکهت و زیده بناف شۆلان دا دچیت، زیده کار، گهریوک.
- پیر:** بهری دوهی، پیره که.
- پیرار:** بهری دوو سالان.
- پیراره که:** بنیره پیرار.
- پیره وکه:** کولی لۆتک، مندالی تازه بسهر پیمان کهفتی.
- پیریکه:** بنیره پیر.
- پیرئ شو:** پیرئ شفت، بهری دوو شهفان.
- پیرا هافیتن:** بنیره پهله قاژه.
- پیرانان:** ئاف شه خوارنا سهر زکی. پیرانانا ئافی بغه خوارنی.
- پیرا گه یاندن:** پیرا گه هاندن، باخه بهر کرن.
- پیرا کیشان:** فیرا کیشان.
- پیرا گه هشتن:** فیرا گه شتن.
- پیرست:** فیرست.
- پیرا گه هینهر:** ویرا گه هینهر، فیرا گه هینهر.
- پیر:** پهز (بزارا فئ بوتان).
- پیزان:** مرؤقی نه مهک شناس.
- پیزانین:** نه مهک شناسین، بوه فا.
- پیتفی:** پیوست.
- پیتفیاتی:** پیوستی (محتاجی).
- پیترانک:** گالته پیکریایی، تران و حه نهک پیهاتیه کرن.
- پیتتهز:** پیتته زینک.
- پیتتهزک:** یه خچال، کونه بهفر (تلاجه).
- پیتتهخت:** پای تهخت.
- پیتجینه:** بنیره په یژه، پیتلکه.
- پیتجامه:** بهجامه، پیتجامه، جامه یه پیمان.
- پیتچ:** چهپ، گفرتیت بای دزکییدا.
- پیتچان:** تیکوه کرن (لف).
- پیتچکه:** پیتچانکه.
- پیتچوک:** گرگه به که بچوک پی فیری ریفه چوونی دبن.
- پیتچ خوارن:** لیک ئالۆزیان.
- پیتچدان:** ئالۆزیان.
- پیتچه گدان:** شداندن و پیتچه گدانا تشته کی یان جاند بهر کی.
- پیتچه:** بهرچا فک، په چه (برق).
- پیتچیای:** لیک ئالۆزیای.
- پیتچ و پیتچ:** پیتچ لدوو پیتچن.
- پیتچ و پهنا:** چهپ و چویر، پیتچ و پهنا.
- پیتچ و تاب:** تیکوه ریون.
- پیتچه وانه:** بهر قاژی، دژ.
- پیتچوله لوج:** عهر دئ پهست و بلند.
- پیتخه سوو:** نه و ژنه کو بهری رۆژا بووک شه گاستنی لگهل زلامه کی یان هندک زهلامان دچیته مالا بایی بووکن، پاشی دئ لگهل بووکن بیته هه فال هه تا بووک شه گاستن ته مام دبیت، ته غهر نه دبیته سهر سپی یا بووکن زی.
- پیتخه ف:** نفین، نقینک.
- پیتخاندن:** فه هیلان (تجاهل).
- پیتخلیسکی:** پیتخلیسکاندن، پیتخلیسکانی (ترحلق).
- پیتخاس:** بنیره پیتچه ره وا.
- پیتخرکی:** پیتگرانی، پیتگران بوون ژ ترساندا.
- پیتخوش:** مرؤقی چۆن سفک، پیتسفق.
- پیتژن:** دهنگی حهره که تی پی ههر جاند بهر کی نه سلئ وی «پیتژن» ه، دهنگی ههر لقه یه کی.
- پیتزک:** نه و پیتشه که نه کو خونا ف بهر گیت میوی شه دشیرن.
- پیتزئی:** داهاتن، کۆتا هاتن.
- پیتزان:** پاتن.
- پیتزکه:** پیتسکه، پیتزک.
- پیتزکه:** جی نان درست کرنی (مخبز).
- پیتس:** نه ف و اژه یه بهری چل سالان من ژ پیره ژنه کی بناقی له علی (زیدک) گولیبوو، من گۆتی: نه ری ما «پیتزئ» ههر «پیتس» نینه؟ گۆته من: نونو، داوؤ، پیتس ئیشه کی بغه گره

- لدهواران دتالیت یان لپه زئی دتالیت، دقتی ژ ناٹ پوز و دهواران بدهنه لا. پاشخ من نهف واژهیه لثاقیستایدا دیت ب مهعنا نهخوشی و نهپاکی هاتیه. نهفجا بو من دیاربوو کو گوژتنا پیره لهعلی لگهل نثاقیستایی ئیکه.
- پتسه:** بهلهک، نه پاک.
- پتسترک:** پتجینه، تهماشای واژهی (پیلقه) ی بکه (سلم).
- پتیسیر:** بهرسینگن کراسن، نافرانی دهرپتی (اشکال).
- پتست:** پیست، کهفل.
- پتیسیره:** بتیسیره، غوره، (بتیسیره کوردیتره).
- پتسری:** پت تهزین، پت تهزک، پت قهرمین.
- پتسریوون:** پت تهزینک.
- پتستورک:** پتگران بوون، پتگرانی.
- پتش:** بهر، بهرابی، بهراهی، پتسهوا، بهروهخت، پتشیچاٹ، بهرامبهر، دبیته پتشرگر: «پتشیبینی، پتش بین، پتش نهاد، پتش نیار، پتش فروش، پتش وازی، پتشگر».
- پتشوازی:** پتش ئیکی فهچوون (استقبال).
- پتشتهاتن:** قهومین.
- پتش و پتش:** بو بهرابی، بو پتسهوا.
- پتشغهئینان:** نتریک کردن (تقدم)، بهرئیکغه ئینان.
- پتش بین:** (متفاول، تنبوء).
- پتش بینی:** ئایندهبینی، ئایندهزانی.
- پتشر:** بهرتر، چیترو.
- پتش دست:** ئاماده، بن دهست، بهرئهمر.
- پتسهوا:** سهروک، سهرئیل.
- پتشیهاد:** پتشییار، پتشییار.
- پتشیار:** بتیره پتشیهاد.
- پتشنقیژ:** ئیمامی نقتیژی.
- پتشیینان:** پتشیینان، بابوکالان.
- پتش خست:** پتش ئیخست.
- پتشین:** نهو کهن کو بهرئ ههبوون.
- پتشواز:** پیر، نهو کهنی پتشوازی دکت.
- پتشغه:** پتسهوا، بو پتسهوه.
- پتشوله:** پتشوبله.
- پتشکتش:** دیاری، بهرکهتی (هدیه).
- پتشکتش کرن:** دیاری کرن (اهداء).
- پتشکتیلک:** بهراهیا ههر تشتهکی قهلاویز.
- پتشانی:** نهنی.
- پتشیبار:** نهول دهواری کاروانی.
- پتشیبهست:** خهمی، سکر، سهد.
- پتشتهرکی:** ساجزوی فیشهکان، برتیبیه ژ رهختی فیشهکتیت مرؤقی سواره (مخزن الطقات).
- پتشلکی:** پتخرکی، پت ستورکی.
- پتشلکرن:** ئیعتراف پتکرن، دهر راکرن.
- پتشلک:** پت خرک، پت ستورک، پت گران.
- پتشیخانه:** ژورا هیثی کیشانی د دام و دهزگههان، جهی پیناٹا.
- پتشدار:** قهلاویزی لهشکری (مقدمه الجیش).
- پتشیقلیان:** بهرقهلوون.
- پتشکوژ:** قهریوسا پتشیبا زینی، نهو پتشیکوژیه کو بهولئی ناثیغه دجهسپیت د ریزمانیدا، پتشرگر.
- پتشیمان:** نهول جار کوژنا زیتسانی خو حمام دکهن.
- پتشمه رگه:** خوگوزی کهر (فدائی).
- پتشیمال:** (عرصه).
- پتشیمار:** دهعواکهر ل دادگههی.
- پتشیفروش:** بهر له پتگه یشت فروشتن (عقد السلم).
- پتشیه:** هیتسک: "مهولهوی" فهرموویه: «مهوات ههی ئاواتی واستهکهی جهستهکهم-ههی مومیای پتشیهی شکهستهکهم».
- پتشیبهره:** ری لئ برین، داپرکرن، بالهته.
- پتشیهدان:** گهستنا مار و دورندیت ژههردار، دهرگه گرتن.
- پتشیه بوون:** وهرتیان، بداقیغه بوون.
- پتشیه کرن:** دهر اکرن، وهرتاندن، دهزی بدهرزیکتیغه کرن.
- پتشیهنووساندن:** پتشیه چهسپاندن، تشتهکی بدور و بتیکغه رادان.
- پتشیهچون:** شیرهدت گرتن، بناقغه چون، تیچون، تویهکرن.
- پتشیهنان:** پتشیهنووساندن، زنده گوژتن و پتشیهنان، پتشیهنان.
- پتشیههاتن:** دهست گههشتن، ژتیهاتن، توانای، شیان.
- پتشیهنووسیای:** مرؤقی بتشتیغه نووسیای، قهر، قهلس (بخیل).
- پتشیه:** بویتشه، ب وئ قهریان ب وئ قه.
- پتشیکهنین:** کهنین.
- پتشیکول:** دهوارا کو عهردی بدهستو پت خو بکولیت (محواله).
- پتشیهوا:** پتیکغه، بههقرا.
- پتشیکه:** پتیکهوه، بههقرا.

پيتريشڪ: پيتريشڪه، گيايه کي بهار به تيته خوارن.
پيتمره: مهر پيترڪ.
پيتمله: مهله قانيا بييا بته ني.
پيتمره پي: فه نه بره، فه ناپر، ناقی گونده کيه لکوردستانا ئيراقی.
پيتمر: پيتمر واژه يه کي دو عايي يه واژه يه کي نه هريمه نيه، واته پي بمری.
پيتمه زن: نهو که سه کو پي وي ژ پي پي ناسای مه زنتر بيت.
 کورد نه کاميا مرؤقی پي مه زن دکهن و لپه ندي پيشان دا هاتيه: «نهی سه ريجووکا پي مه زن، نه خوزيا وي مالئ تو لي دبيه ژن»: «نهی سه رمه زنا پي بچووک - خوزيا مالئ تو لي دبيه بووک» "په ند".
پين: ليدانا بيبي يه.
پين پينان: پين پينانی نهو کو دوو مرؤف، يان ولاغ پينان تنيک وهر بکه ن.
پين ليدان: ليدانا بيبيان.
پين هافيز: نهو دهواری شه مبوزه.
پين و پال: پين ليدانا بيبيان و پال و مملانی يه.
پين جيک: نيک ژ پينجي (خمس).
پينج: ژماره (۵).
پينجي: ژماره (۵۰).
پينج شمه به: رؤژا شه شي ژ هه هه هفته کي.
پينج گوشه: پينج قورج، پينج کونج.
پينج خسته: پينج خستی، پينج خسته کي، شيعريت پينج به نده.
پينجه: پينجوک، سپينه، دو دارن چقلدار سه برتبه دچن.
پيناو: ژبه رهندي، پيناو.
پينج تير: ده بانجه پينج فيشه کان دخوت.
پينواندن: دهر راکرن، ئيقرار پيکر، پي قبوولاندن، پين ئيسبات کرن، کنايه ته ژ توله ساندني.
پينه زان: بي نان و خوی، نه مه کنه شناس.
پينگاف: بنيره پينگاف.
پينده فسه: سنت، ماده يه که ميس هنگفين دده نه دورا سه له ميشکی.
پينياسی: پيناسک، ناسنامه.
پينقه گر: برتبيه ژ مرؤقی جواب حازر.
پينج گشتي: (کليات الخمسة) کو برتبيه ژ ره سن، جور، به ند

پيگان: ليدان.
پيکياي: قوتايي (مغروب).
پيکيان: قوتان، پيگان، ليدان.
پيکنيان: پيکنيان، درست کرن، ناماده کرن.
پيکوت: نهو قرشه کو دکيشنه بن جه نجر، پيقتوت (الحاح).
پيکوره: کولي لؤتک.
پيکر: کار پيکر و پينقه کرن.
پيگيري: په گيري (تتبع).
پيگرتن: موجد بوون لسه ر کاره کي.
پيگه: بنگه يي له شكري.
پيگه يستان: فيراگه يستان (التحاق، لحوق).
پيگيره: نهو قرشه کو دکيشنه بن جي بي گيره بگايي.
پيگران: کنايه ته ژ ثنا باردار.
پيگه ياندن: پيگه ياندن، فيراگه ياندن.
پيگلوله: پيگران لرته چوني.
پيگاف: پينگاف، به لي پينگاف کورد يتره، چه ندانکو وشه يي پينگاف به لاقتره، شکاک پينگافي بکارتين و زور ريک و جوانه و کورد يتره و مه عنازي درستره.
پيلاو: پيلاو.
پيلاو: پيلاو، کهوش، به لي پيلاو کورد يتره.
پيل: (۱) شه پؤل، کوپه لين؛ (۲) پرد، پر، لئاق يستايديا «پرت، پرتو» هاتيه و لکورد يديا «پيل، پل، پرد، پر، پرت» هاتيه.
پيل پيل: شه پؤل شه پؤل (موج موج): «دا عيشق هه لببت پيل بپيل» "جزيري".
پيله: چافگر، پشتچافه په رجفتي، پيلو (جاحظ).
پيلينان: پيليدانان، دان پينان..
پيلنيکيشان: کيشانايي کي بييا کيشانا جه لدوکا تفه نگی.
پيله خا: پيله قه (رکل).
پيلندا گرتن: پيلسه ر داگرتن.
پيلو: (۱) نزه (طفيلى)؛ (۲) پشتچاف، په رجفتي.
پيلير راکيشان: خويمننه کرن، پشتدانه کاری (تامل).
پي لي بلند کرن: زيده گوتن (مبالغه).
پي لي خشاندن: چاف لي نقاندن، تيبورين (تمهل).
پيمز: مزه.
پيميرد: فرشته يي گيا په روه رده که ره.
پيميژ: نهو کو نيري بده قی خو فه دميرت دده مي گولينی.

پوخته: تازه، تام خوش، هیژا، جوان، کله، گهستی، فاما، ریک.

پوخته‌یی: جوانی، باشی، ریکی، هیژایی، بهرکته‌یی، یاتی.

پوخته‌کرن: پوخته کرن.

پوختن: «یان: پوختن» (سویق).

پوود: «یان: پود» داقیت راجاندی دته‌فنییدا، سه‌ریانی‌یی عه‌کسا تاری دبیژن: تار و پوود. پوود لسه‌ریانی و تار لسه‌ر دریژی تیتته راجاندن.

پووده‌ر: باب.

پوودی: گۆشتی دؤرا ددانان، هنده‌ک دبیژن «پدی»، پی، پوی.

پوور: مهت، خالته، داپیر (همه دبیژن «پورکه»).

پوورت: پان، پورت، بژی، پورپی سه‌ری، قژ.

پووزا: کورپان کچ مهت، کورپان کچ خالته.

پووزازا: نه‌قی‌یی مه‌تی، یان خالته‌تی.

پووره: «یان: پوره» شلخه‌میتشا هنگفینن.

پورده‌گان: ئەو پینج رۆژن لدووماهیا هه‌یفا ئاداری کو زه‌رده‌شتی دکه‌نه جه‌ژن.

پورپیتژ: پرپیژ، پرگۆ هه‌له‌پاس، پورپیتژ (پوئور و فه‌چه‌یی) ئاقی‌ستیقه هاتیه، پوئورو هاتیه گۆرتین بۆ: پوور و (فه‌جه) وه‌کی خومایه دبیژن: وه‌جه، فه‌جه، وچه، وازه، وشه.

پوز: گۆشتی لاتی مروفی.

پواز: سپینه.

پوزوان: پوزوانه.

پوزوانه: گۆره‌یی باسک دریژ.

پوس: فس، که‌قل (جلد).

پوسکه‌ن: فس که‌ن، که‌قل که‌ر.

پوشال: پووج، خالی، پووش.

پوش: گیای هسک، پوبش، پیش.

پوشه‌لان: پوشه‌لان، عه‌ردی گه‌له‌ک پووشدار، پووشینه.

پوشانه: پوشانه، باجی مه‌رو مالاتان.

پوشه‌پ: حیزران، تموز.

پوشین: بنییره پوشه‌لان.

پوشینه: » »

پوف: (۱) شیار، میتلاکا سۆر (ریئه): (۲) پف.

پوف لیکن: فولیکردن.

(عرضی)، تاییه‌تی و گشتی (جنس، فصل، نوع، عرض خاص، عرض عام).

پیناس: ناسنامه، شناسنامه.

پیناسه: ته‌عریف.

پینگاف پینگاف: قوناغ ب قوناغ، شه‌قاو به‌شه‌قاو.

پیتیلان: بۆرین، په‌خشین، لی‌خوشبوون ژ ده‌ینی، یان ژ هه‌ر تشته‌کی دی.

پیتهل: سه‌ره‌فراز (صاعدا).

پیتهل‌دان: پیتهل‌لینانا قرشی لهن جه‌نجه‌ری، راکرن، بلند کرن.

پیتهل‌غلیسکاندن: خشیلۆتکانی.

پیتوره: به‌لا، زیان، ئەو که‌س کو دپیشیت.

پیتوره‌کرن: پیتوره کرنا تشته‌کی هور لسه‌ر تشته‌کی.

پیتوه‌دان: گه‌ستنا تشته‌یت زه‌هردار وه‌کی مار و دوپشکی، پیتفه‌دان.

پیتوه‌نان: بنییره پیتفه‌نان.

پیتوه‌چۆن: بنییره پیتفه‌چۆن.

پیتوست: پیتتی (واجب).

پیتوه‌کرن: بنییره پیتفه‌کرن.

پیتوه‌هاتن: بنییره پیتفه‌هاتن.

پیتوه‌ند: پیتهنه‌ند، په‌یوه‌ند.

پوت: پیشانه‌که‌ل ئیرانی و بریتیه ژ ۱۶ کیلویان، پوچ، کیرنه‌هاتی.

پوتک: پوتک، نه‌خوشی‌یه‌که.

پوتهل: پووجه، پووج، پوک.

پووج: (۱) (بفارسه: پوک) ناڤ خالی، بی‌مه‌غز، بی‌ناڤک، فیقی یان دانه‌یی کو ناڤکی نه‌بیته؛ (۲) ته‌خه‌ر لگه‌ل وازه‌یی هیچی تیت و دبنه‌جۆته وشه و هه‌ردوژی بیه‌ک مه‌به‌ست تین، دبیژن: «فلان مرۆڤه‌کی هیج و پووجه: فلان که‌س په‌ست و بی‌ته‌خلاقه».

پووجهل: بنییره پووج.

پووجی: کاری نه‌دروست، کاری به‌د و په‌ست.

پووجال: پووجهل، گیایی هسکبویی، پووش.

پووج و په‌لاج: (هدر) کرن، مه‌زیخ کرن، (صرف) کرن، (تبدیر) کرن، به‌لاڤ کرنا مالی دریکا نه‌درست.

پووج و په‌لاجه: بنییره پووج و په‌لاج.

پوخک: گیفۆک (مزله).

پووک: واژه‌به‌که گه‌له‌ک مه‌به‌ستان فه‌دگريت: ۱) مخابن (تعجب): ۲) ب مه‌عنا نه‌رازیاتی: ۳) بئ کاکل، پووج.

پووکانه: دخه‌له‌ک چوئا پرچی سهری (تجمد الشعر).

پووک: ۱) پووی، بابیچ دژوار؛ ۲) ب مه‌عنا شه‌قه‌زله ژی تیت؛ ب مانا نه‌که‌لی و نه‌گه‌هشتی ژی تیت.

پوول: ۱) دراف؛ ۲) پۆل، ره‌فده، پرد، پر، جسر.

پوولدار: درافدار.

پوولپه‌رست: درافپه‌رست.

پووله‌ک: درافقی قه‌لپ، قوللابی.

پووله‌کی: بنیره پوولپه‌رست.

پوونگ: پوونگ، نه‌عناع، پوینه.

پوونگال: ناوه‌ند (وسط، متوسط).

پۆ: ۱) تیه‌وه (نسیج): تیه‌وه‌ریخی ته‌قنی، گۆشتی دۆزی ددانان؛ ۲) ده‌نگی نا‌قیه پۆ تری (اسم الصوت للضربه).

پۆپ: داره‌که پوی پین راست دکهن (خشبه تعدیل النسیج).

پۆپ: قژ، پرچ، پوورت، کۆفیکا ته‌بران، بلندترین جن.

پۆینه سلیمان: شانه به‌سهر (هدهد).

پۆیره‌شه: پۆیره‌شین، نه‌خوشی یا مریشکا.

پۆیره‌شین: بنیره پۆیره‌شه.

پۆرمین: کلۆخی سهرکی (جمجمه).

پۆر: بۆره‌که.

پۆیکه: پۆینه، پۆیچ دارئ، بلندترین تایی دارئ.

پۆیچ دارئ: بنیره پۆیکه.

پۆیر: داگرتن.

پۆیرپای: داگرتن، پر، ته‌نگژیان.

پۆیراندن: حه‌شاندن، پر کرن، داگرتن.

پۆت: سست، زه‌عیف، پیست: «ئه‌ف ئافه پۆته»؛ «ئه‌ف گه‌مه پۆته»؛ «ئه‌ف قوماشه پۆته».

پۆتلاک: پۆته‌لاک، سهر و پیتک.

پۆتین: جوهر قونده‌ره‌یه‌کی سافو درپژه.

پۆتلیان: پۆت بوون.

پۆتلیای: پۆت بووی ژ به‌ریه‌ک هاتیبه دهر، لاوازیوویی.

پۆج: پیوه‌ند، پابه‌ند (قید).

پۆجه: پۆج.

پۆجه کردن: پابه‌ند کردن، قه‌ید کردن.

پۆج: کیمیا.

پۆجال: ئاری دارئ (نشاره).

پۆزان: کیمیاگر، کیمیازان.

پۆخ: ۱) پلۆخ، خورد، هه‌رشیبایی؛ ۲) دبیتزه پشکیت دارئ هیتزه‌نه‌بوویی، فیقی پنه‌گه‌شتی.

پۆخل: قریژ، پیساتی (وسخ).

پۆخین: ئاری دندک و گه‌نم و تشتیت کو کورینه بریشکه و هیراین. ئیزدیان جه‌ژنه‌ک هه‌یه بناقی جه‌ژنی پۆخینی گه‌له‌ک دانه‌وتیله‌ی ده‌لیبن و ده‌پرن و به‌لاف دکهن (خضر و الیاس).

پۆد: ریسمان، تیه‌وه‌ریخ (غزل).

پۆدای: گرتن، پیتقه‌دایی.

پۆدره: تۆزه‌کی سپیه بینداره، بله‌شی بچووکانه و هردکهن.

پۆدوو: بنیره پوودی.

پۆی: پۆی می، دبیتزه پۆی نیر «ئه‌فدال» و دبیتزه یا می «پوی» (دراج). هه‌م دبیتزه که‌سه‌ی ژ حال که‌فتی پوور، ئانکو بیتچاره، فلان که‌س وی بوویه پۆر و که‌فتیه قورنه‌تی پۆی: بۆ نا‌قی ژنان ژی بکارتیت. پۆر ب مه‌عنا پرچی سهری ژی تیت، وه‌کی دبیتزه پۆر به‌ کورئ، پۆرا سهری من و ته‌ بکور بی.

پۆرت: پۆری سهری، پرچا سهری، ئەم نه‌شپین هه‌ر و بشه‌ریچین و پۆرتا سهری ئیک و دو بگرین و بکیشین! دبیتزه: پۆرتک و دبیتزه: سهر و پۆرتک و پۆتلاک.

پۆرتکان: چرمسین.

پۆرتکاو: چرمساندی، چرمسیای.

پۆرخز: په‌ست (دنی‌ء).

پۆرگ: په‌قوشک، په‌قشک.

پۆراو: پۆریاگ، تاماده (مه‌ی‌ء).

پۆراندن: راپۆراندن، تشته‌کی بکوته‌ک بجه‌شینیه نا‌ف تشته‌کی ته‌نگ.

پۆریان: پۆرین، سوودمه‌ند (مفید).

پۆره‌پۆر: پۆراندن، پته پت کردن، بۆله بۆل کرن.

پۆراندن: بنیره پۆره پۆر.

پۆز: دفن، گه‌پ، لووت (پۆز، که‌پ، لووت ژ دفنی کوردیترن. زاراقه‌کی گه‌له‌ک غه‌ریب و ئیکجار کیم دبیتزه قوونئ: پۆز، به‌لئ نه‌شپوز و زاراقی تۆره و تۆره‌فانانه. «پۆز» هه‌م کوردیه‌کی په‌تی‌به‌ه و هه‌م فارسیه‌کی په‌تی‌به، ئنگلیز دبیتزه (نوز).

پووک: واژه‌به‌که گه‌له‌ک مه‌به‌ستان فه‌دگريت: ۱) مخابن (تعجب): ۲) ب مه‌عنا نه‌رازیاتی: ۳) بئ کاکل، پووج.

پووکانه: دخه‌له‌ک چوئا پرچی سهری (تجمد الشعر).

پووک: ۱) پووی، بابیچ دژوار؛ ۲) ب مه‌عنا شه‌قه‌زله ژی تیت؛ ب مانا نه‌که‌لی و نه‌گه‌هشتی ژی تیت.

پوول: ۱) دراف؛ ۲) پۆل، ره‌فده، پرد، پر، جسر.

پوولدار: درافدار.

پوولپه‌رست: درافپه‌رست.

پووله‌ک: درافقی قه‌لپ، قوللابی.

پووله‌کی: بنیره پوولپه‌رست.

پوونگ: پوونگ، نه‌عناع، پوینه.

پوونگال: ناوه‌ند (وسط، متوسط).

پۆ: ۱) تیه‌وه (نسیج): تیه‌وه‌ریخی ته‌قنی، گۆشتی دۆزی ددانان؛ ۲) ده‌نگی نا‌قیه پۆ تری (اسم الصوت للضربه).

پۆپ: داره‌که پوی پین راست دکهن (خشبه تعدیل النسیج).

پۆپ: قژ، پرچ، پوورت، کۆفیکا ته‌بران، بلندترین جن.

پۆینه سلیمان: شانه به‌سهر (هدهد).

پۆیره‌شه: پۆیره‌شین، نه‌خوشی یا مریشکا.

پۆیره‌شین: بنیره پۆیره‌شه.

پۆرمین: کلۆخی سهرکی (جمجمه).

پۆر: بۆره‌که.

پۆیکه: پۆینه، پۆیچ دارئ، بلندترین تایی دارئ.

پۆیچ دارئ: بنیره پۆیکه.

پۆیر: داگرتن.

پۆیرپای: داگرتن، پر، ته‌نگژیان.

پۆیراندن: حه‌شاندن، پر کرن، داگرتن.

پۆت: سست، زه‌عیف، پیست: «ئه‌ف ئافه پۆته»؛ «ئه‌ف گه‌مه پۆته»؛ «ئه‌ف قوماشه پۆته».

پۆتلاک: پۆته‌لاک، سهر و پیتک.

پۆتین: جوهر قونده‌ره‌یه‌کی سافو درپژه.

پۆتلیان: پۆت بوون.

پۆتلیای: پۆت بووی ژ به‌ریه‌ک هاتیبه دهر، لاوازیوویی.

پۆج: پیوه‌ند، پابه‌ند (قید).

پۆجه: پۆج.

پۆجه کردن: پابه‌ند کردن، قه‌ید کردن.

پۆج: کیمیا.

پۆشاك: ئەو تىشتە كۆمرۆقى دادپۆشپىت ژ لباس و نىقىن و پەردەى.

پۆشاندىن: نىخافتتا كەسەكى.

پۆشتە: تىبىرچىك، كۆك.

پۆشان: داپۆشان، پۆشاندىن.

پۆشتەكرن: نووقەكرن.

پۆشى: چىلكەكى سەرىبە ژ ئارموشى ژن بىكار تىبىن.

پۆشەنى: ئەو كۆ ئىپكى پۆشتە بىكەى، (پۆشەنى سەركىتەشا دۆشەنى تىت: پەردەپۆش، رووپۆش). گەلەك دەمكات ژ وشەبى پۆشى تىت.

پۆقۇ: پىرەك.

پۆف: ئاقى دەنگىبە بۆ تىر.

پۆك: پەبقا سەرسورمانىبە. بۆ پەبقا مخابىنىبى.

پۆكەپۆك: پەبقا زىدە تەنگاقىبە، ئاقى دەنگىبە بۆ ئەول گرېنا مندالى.

پۆكەر: يارىبەكا قۆماربە كۆ بىكەغان دكەن. واژەبەكە بىنگانەبە و ئەھرىمەنبىبە.

پۆل: رىز، رەقدە تەبىر (صف).

پۆلا: پىلا، عەرەبكارى بووبە بۆ (فولادى) ى.

پۆلاخۆر: پۆلاشكىن، بىرىتەبە ژ زەلامى بەبىز و توانا.

پۆلابىر: مەشارا ئاسنى، ھەرى ئاسن بىرىن.

پۆلابەند: پىلابەند.

پۆلايىن: وەكى پىلابى.

پۆلكە: پەقوبىشك.

پۆلژىن: چۆرتىم، نقرۆسك.

پۆنى: ژنا بدەشتان (حائض).

پۆنگاڭ: پەنگاڭ.

پۆنگال: ئۆرت، پوونگال.

پۆنگ: پونگ، پىنگ، پوونگ (نعناع).

پۆبە: زىرپۆك.

پۆبە: بىنپىرە پۆنگ.

پۆبى: بىنپىرە پوودى.

پۆنك: بانك.

پت: دىن، كورت، نزم.

پتەپت: بۆلەبۆل، چىرمەچىرم.

پتاپت: پت پتاپت مەبەست، ئاخافتنا نزم.

پۆزكە: دىنكى ماسىبى، دىنى فىلى (خرطوم).

پۆزەند: سەرهەتاف، ھەقسار، پۆزوانە، پۆزەفانە.

پۆزىلند: دىن بىلند.

پۆزوانە: بىنپىرە پۆزەند.

پۆزەفانە: بىنپىرە پۆزەند.

پۆزە: خۆپەسن.

پۆزخانە: زىندان، ئانكۆ جەبى پۆزچەماندىن.

پۆزەران: بىرىتەبە ژ مېرچاكى و دىلىرى.

پۆزەندە: ترانە پىكرن.

پۆزكە: كونا بىن بىرى ئاشىبە ئەوتىكو ئاقى بدژوارى فرە ددەتە سەرىپەت ئاشى و دۆلاقى دىزقرىت.

پۆس: بىر، ئىختىبار، رەنگە ژ پۆسىدە ھاتبىتە تراشېن. چكۆ مرۆقى پىر دچىرمىسىت، پووت و رزىل دىبىت، مەخفەر، دەزگەھا نامە گەھاندن.

پۆسخانە: زىندان، بەندىخانە، پۆستخانە.

پۆست: كەڭ، ئاقىستىدا "پانەستە" ھاتبە.

پۆسى: فس.

پۆستىن: فرۆه.

پۆست فرۆش: كەڭل فرۆش، فرۆه فرۆش.

پۆستكرن: كەڭل كرن.

پۆستكەر: كەڭلكار.

پۆسىدە: خەمبار، تىنگىزى، چىرمىسى، رزى، (ھەمى مانا ژىك نىزىكىن).

پۆستپۆش: فرۆه پۆش.

پۆستشېن: لىسەر پۆستى دانىشتى، بىرىتەبە ژ پىاوه ئايىنى.

پۆستگال: بەردوو، بەردوونگ، ئەو پىستى لىن دوونگى پەزى.

پۆسكل: كەرسىل، پىساتىيا ھىشك.

پۆسل: پۆسكل: «پۆسلېت گروڧى پىدا وەرىنى» <ئالبەند>.

پۆستە: پەبىك.

پۆستەچى: نامەبەر، بەرپىرسى گەھاندنا نامەبان.

پۆستەخانە: دەزگەھا گەھاندنا ناما.

پۆسكەندە: پۆستكەندە، تىڭلاندى.

پۆستكرد: پۆستكردنە وە (سلىخ).

پۆسىن: پۆسىبان، رزىن، پۆسىدە.

پۆش: ئەو بىزىنە يا گۆھىسىس، پىرى سەرى وى سىبى بووى.

پۆشىن: پۆشەك، پىشېلە.

پېر: تەژى، زۆر، گەلەك، زەحف؛ د كرماتجىيا ژۆرى ب مەعنا تەژى تىت، ب مەعنا زىدە ئەندازە تىت و دبىتە پىشگر بۆ گەلەك واژەيان و چەند مەبەستىددى ددەتە دەستى مە، وەكى: پرتا، پرتا، پركار، پربىت، پرخۆر، پركاش، پرتو، پرخەم، پرمىر، پربا، پرتا، پرى خانى، پربەر، پربەرەكەت، پربە، پرتوان، پركرن، ھەر وەرەنگ دبىتە پاشگرژى مەعنا تەژى و تەنگى ددەتە مە، وەكى: زك پى، مال پى، دل پى (دلئەنگ). بەرى ھندەك واژەيان تىت (جۆتە وشەباندا و مەعنا كىمى و تەئكىدى ددەتە واژەيان پاشى خۆ، وەكى: پى و پوچ، پى و پىن، پى و پاگندە، پى و پاكار، پى و پاكەر، پى و پىت، پى و پۆت. ھندەك جار ژى مەعنا زىدەيى ددەتە پاشى خۆ، وەكى: پى و پۆشتە، پى و تىر، يان تىر و پى، پى و ھىور، پراپىر (مالامال)، پى و پۆ...

پرتا: پرتا.

پرتاڧايى: پرتاڧايى.

پرتاشوب: پرتاشوب (مفتن، مشاغب).

پرتىش: دەرەدار.

پىروو: بىشەرم.

پرتاواز: پردەنك.

پربا: پەرچەفتى، بادار.

پربەر: فىقى زۆر، فىقى بخىر، عەردى گەلەك بەرلى ھەبن.

پربھا: بەھدار، گران بها (ثمىن).

پرپى: پرپى تەير و تەوالان، برىبىيە ژكەسەك كۆكەفتىبىتە تەنگاڧىي و نەشېت ژى خلاس بىت، دبىتن: «فلان كەفتىيە پرپى»، دەنگى زك چوونى.

پرتاڧ: بەھىز و شىيان، پرتا، رەوشەن، رۆن.

پرت: پرد، پىر، لەت، جىس.

پرتكاندن: ھوورد كرن.

پرتكىيان: ھووربون.

پرتەپرت: ئاخفتنا ناڧ لىڧ (ھمس).

پرتى پرتى: فرتى فرتى، شىرى خراب بووى، شىرى بۆرى.

پركار: كەس كۆگەلەك بكارىبىت.

پركرن: تەژى كرن، پركردن.

پربىت: پىرگۆ، ھەلەپاس.

پىچ: مووى سەرى.

پتۆپۆز: پتۆپۆر، ھەر دو واژە مەعنا دىنى ژى ددەن، چكوت دىنە و پۆز ژى دىنە.

پتەو: پتەو، ب ھىز، موكوم.

پتخن: زەر و خولىكى.

پتيلە: پتيلە، پتيلە كوردىترە.

پتر: زۆرتىر، پرتىر.

پتاپت: پەيڧى گەلەك نزم (ھمس).

پتپتۆك: رەنگا رەنگ، پربىت.

پترووخە: پتروو، گەڧلى برىننى نىزىكى چىبونى يە.

پتكە: پىاتى، يان قورەكى كىم.

پتپتىك: سمالپۆك، پىرخەنى بالاڧىك، سمىتك، سمىت.

پىچ: پىچ، كىم.

پىچەك: پىچەك.

پىچۆز: خوداڧاظ، بخاترا تە (وداعا). پىچۆز بوژنا پەست ژى بكار تىت. حكاىيە تا دەنگى كەوئى يە دەمى فرىنا ژ ترس.

پىچە: برىيان، بزديان، پسان، پسيان، پچرىن، پچران.

پىچاندن: بزاندن، پساندن (قطع) كرن.

پىچورىان: بىتپە پىچە.

پىچراندن: بىتپە پىچاندن.

پىچرىاي: پرتكاي، بزدياي.

پىچرىن: بىتپە پىچە.

پىچرىچى: پرتك پرتك.

پىچران: بىتپە پىچە.

پىچكۆلە: پىچكۆل، پىچكۆلانە، پىچكۆلانە، پىچكەلە، پىچوك، پىچوك، كچكۆك.

پىچىن: لىدان و دەر كرن.

پىچوكى: پىچوكاتى، مندالانى (عمل صبىيانى).

پىخك: پىخ، ناڧى دەنگىيە ئەگەر ئىكى ژ غەفلەت بترسىنى دەنگەكى ھوسا بەردەدى دبىتى: بخت، يان: پىخك، يان:

پىخ.

پىخەپەخ: حكاىيە تا دەنگى خەوئى يە، دبىتن: «پىخەپەخا و يە و نڧستىيە».

پىخوور: پىخىن.

پىخىن: پىخەپەخى زۆر، پىخە لىپ پىخە.

پىرد: پىر، پرت، پل (صراط)، لئافىستايدا ھاتىيە: پىرىست، پىرىتو.

- پرچاره:** زبه رده ست، پیته هاتی.
- پرچک:** چه کداری زور چهک هبن.
- پرچک:** پرچه پرچ، دهنگی که لینی (غلیان).
- پرخو:** رهوشت باش.
- پرخواست:** ده ستگه ه، دهوله تمه ند.
- پرداخ:** کوفاندار، خه مبار.
- پردرد:** پرئیش، ئیشدار.
- پردور:** دروزن، دروه بیژ.
- پرپون:** تهژی بون.
- پرین:** پرپه کچی زور.
- پر و هژ:** پره پرا فیکرایی.
- پر هیز:** توانا، پرده رار، به هیز.
- پرک:** ژانی مندال بوونی.
- پرسه:** سهره دانا نه خووشی، تازی، لئاقیستایدا «پرسه» هه رب مانا تازی هاتیه، پرسیار.
- پرسه خه سوو:** پرس کرن ژ حالئ ئیکی به لیج نه ژ دل به لکی ژ رووالهت و ربایی.
- پرزک:** زکپی، باردار (حامل).
- پرزوله:** نهو هورده هه قیره کو تاقینه بهر چیچه لوکیت مریشکان، نهو نیقه هه قیره کو هیشتا نار تیدا ماییت.
- پرسوز:** پرعه هه، ئاگرخوش.
- پرسه نامه:** نامه بی تازی کرنی، به هی نامه.
- پرسین:** پسیارکن.
- پرمايه:** گران، بها.
- پرو پاگنده:** پروپاکه، دعاییت ته بلیغاتی.
- پرسیار:** پسیار، «پرسیار کوردیتره».
- پرسیارکهر:** پسیارکهر.
- پرویشک:** پریشکیت بارانی، پریشکیت به فری، پریشکیت ئاگری.
- پرژانندن:** ره شانندن.
- پروپین:** ده ست و پین، سهر و کوت.
- پر و پوچ:** هیج و پوچ (تافه).
- پرپره:** پیترپوینه.
- پرپوله:** بنیتره پرزوله.
- پرکیش:** هه فتویش، ده ست دریش.
- پردان:** پرکیشیکرن، ده ست دریش کرن.
- پرکیشی:** ده ستریشی.
- پرکیشکر:** ده ستریشکر.
- پر میژ:** گه لکه نقیشکر.
- پرس پلیس:** ناقی کاخی پادشاهی یا جمشیدییه کو نهژی شوونه واریت وی نیزیکی شیراز ماینه، هه م دیبژنی «تهختی جه مشید».
- پر زوله:** بنیتره پرزوله.
- پرگوش:** تیرگوش، بگه ل و گوش.
- پر مین:** دهنگی پر ژنا دهواری به.
- پراش:** هوور.
- پرژده:** پرژسه، مه شروع.
- پرتویژ:** ئاخفتنا بی سهر و پین (کلام غیر مترن).
- پر میز:** (سلس البول).
- پر میژ:** پر میژی، به میشک، ژیر، عاقل، زانا.
- پر نو:** ئاوه ند، به لگه (دلیل، برهان).
- پر و پوشته:** تیرجلک.
- پرتوف:** همبس.
- پرپو:** چقل و تلیت داری.
- پرپوت:** هوورده واله و تشتیت بهر نه کهفتی.
- پروش:** ئاری داری (نشاره النجار).
- پرزه:** هه ناسه، بین.
- پرزه کورت:** بین کورت.
- پرزه کورتی:** بین کورتی.
- پر خه م:** خه مبار.
- پر خور:** خورا، خوره.
- پراکنده:** بنیتره په رکه نده.
- پرئیز:** په ریز.
- پرینگانه وه:** فه سلکیان، فه ره قین.
- پرپه:** زبیشه، هزارین، پرپین.
- پرپیژ:** نهو که سنی لئالاتی تیل و ته مبووری بدهت، گه لکه بیژ، هه له پاس.
- پرچن:** پیرتویی، که سنی زور مووی.
- پر تانندن:** درانندن.
- پر تال:** په رتال، قوماش.
- پر تاپرت:** ره قین لدوورده قینی.

پژوین: پژیین، پشبین، پشتبین. «پشتبین درستتر و کوردیتره».

پژوینه: پشتبینه (حزام).

پژیاگ: به لاث، په رت.

پژکۆژ: بشکۆژ، غونچه.

پژۆنی: مه عنه وی.

پژیان: پژیان، به لاث بوون.

پس: (۱) کور؛ (۲) ب مه عنا (الکن) هاتیه و ب مه عنا کورژی هاتیه، به لای ئەف مه عنا دوویب سهر بفارسیه ژ «پسر» ی کوردکاری بوویه به لای پس ب مه عنا (الکن) کوردی بی په تی به. دبیتژن: «زمان پس: الکن»، هندهک دبیتژن: «زمان فس». گۆرینا «پ» ب «ف» پیچه وانه ی ریزمانی کوردیه، ئە ما به لای گۆرینا «ف» ب «پ» د کوردیدا به رفروه به.

پستان: بوستان، مه مک: «ههر دو پستانی د من شیرژی رژی» "باتهیی".

پسته: عه ره بکاری بوویه بۆ (فستق).

پسدان: مال بیتچی، پزدان، مال بیتچک، منالدان (رحم).

پسام: کورمام.

پسخال: کورخال.

پسمیر: کورئ میری.

پساغا: کورئ ناغای.

پسته پست: پسه پس، ئاخفتنا هیدی و بهرگوهی.

پسپسکرن: پسه پس کرن.

پسیان: بنیره پیچه.

پسک: پشیله، کتک.

پسکه پسک: قانه پس.

پسپۆر: میرمندال، زانا، نوینەر، زانا بیه زو سه ویلان، شاره زان؛ پس+بور مانا کورئ مه زن.

پسکه: ریفه چۆنا ئارام ئارام، ویچویچا تیتژکیت تهیران بۆ خوارنی.

پستکور: ئانکو «پشت + سکور».

پستک: دهنگه که کتکی پی دهر دکهن.

پسپان: پارچه یه ک ژ کنجکی.

پسپس: دهنگه که گازی کتکی پیدکهن، پشپشی.

پسپستکی: (عنکبوت).

پستهق: میتویژی قریوک.

پست: ست و پست، ئانکو ست و په ست.

پرتکاندن: بنیره پرتاندن.

پرتکه: پرتۆکه، خرت و پرت.

پردژ: بن دهست، بهردهست.

پردی: نهوعه و گوندۆره کی خوشه لشارئ پردی (عراقی) چیدبیت.

پرده له: ئامرازئ ته فنکرنی به، پرا بچووک.

پر به پر: مالامال، مشت (طافح).

پراپر: بنیره پر به پر.

پرشنگ: پرورار، پر رهوش، جوان.

پرمیش: بنیره پرمیش.

پرویشک: پرووشک.

پریر: پیر.

پزه یز: دهنگی ده فنا خه می، تشتیکو زیده پرپوی.

پزوو: مال دۆخین، دهر بیتکی جوان.

پزوه: پزوو.

پزیسک: قریسکیت ناگری، قریسکیت ناگری.

پزیشک: دکتۆر، پزیشک کوردیتره.

پزیشکی: دکتۆری.

پزینه: پزینک، ده قبیتی هه یوانان.

پزدان: پزدانک، پسدان.

پزگور: تشتی نه بهرکه تی ژ که لو په لای نا شمالی، یان جلکان.

پزک: مال دۆخین.

پزی: پاخ، بزراقی زازا و بۆتان.

پزیمک: ئابزۆنه، به لامک.

پژ: بژیکا گولیت گهنم و جه هیه.

پژیان: پژان، پژان، که تن، به لاقب سونا دانه ویله یه، خوین فه ره سیان (خوونا کچینی پی به).

پژال: تاییت هه ره بلند ژ داری.

پژمین: پشمین، بینشتن، هه م دبیتژنه بژمین «پژمه».

پژمین: بنیره پژمین.

پژاندن: بژاندن، بژاله کرن، به لاث کرن.

پژاله کرن: بنیره پژاندن.

پژگال: کاروبار، کارو فه رمان.

پژمه: پژمین، پژمین، پشمین، برموت، بهر نووت.

پژنجه: فرشه، فرچه.

پژوون: گزه، گیای درویی بۆ ئالفی سه ویلی ل زستانی.

پشووگه‌ته‌بی: گوهرگرتن بۆ ئاخفتن و په‌یئینا خه‌لکی.

پشت: (۱) پشتا جانده‌ری، لایه‌ی ده‌ریقه ژ هه‌ر تشته‌کی، جلدی کتیبی، لایه‌ی پشتقه (خلف)؛ (۲) پاش (بعد) «پشتان: بازدان»؛ (۳) هیز، نه‌ژاد؛ «پشت و قوه‌ت، پشته‌گیر».

پشت و پاش: پاشقه پاشقه.

پشت و پشت: .

پشت به پشتان: ئیکودوگرتن (اتحاد).

پشتیا: پشت پی.

پشته‌رده: کارێ نه‌هینی تیتته کرن، پاش په‌رده.

پشتان: ره‌فین، پاشقه‌چۆن، پاشه‌کشه (اهمال).

پشتیشتان: ژیکژیکانی، بندو بندانی، گره‌گره‌هانی.

پشتدار: خودان پشت، پشته‌گرم.

پشته‌گرم: بنیره‌ی پشتدار.

پشت سه‌ر: پشته‌سه‌ر، پاشمله.

پشتکوز: پشتکوز، پشتکوپ، پشتکویس.

پشتقاییم: بنیره‌ی پشتدار.

پشته‌گرمی: خودان مروّقی و هاریکاری، پشتداری.

پشتقاییمی: بنیره‌ی پشته‌گرمی.

پشت مازگه: مازگه‌ی پشت.

پشتشکین: ئەو مسیبه‌ته کو مروّقی بشکیتیت.

پشته‌شکین: پش شکین.

پشتویار: بارو پشت.

پشتی: بالیفک، کۆل، بارێ پشتی.

پشتیک: ریتف (مانه).

پشته‌ک: که‌رتیت بیستانی.

پشتیوان: پشتیفان، هاریکار.

پشته‌گرانی: مروّقی مایه‌ی خوله‌می شۆلان بکه‌ت.

پشت و په‌نا: هاریکار.

پشته‌دانه: پالپشت.

پشتیوانی: پشتیفانی.

پشمل: پشتمل (خلف القفا، غیابا).

پشکۆژ: غونچه، کۆژ، پشکۆ.

پشک: بار، به‌ش.

پشته‌میر: میری پشته‌گیر: «پشته‌میری من عدلی بیت - چه‌یده‌ری که‌راره‌س» «جزیری».

پش: پشی (رئه).

پشوشۆ: پشی پشی، گازکه‌رنا پشیله‌یه.

پشدین: پشت بین، پشت بین کوردیتره و مه‌به‌ست رۆنتره.

پشته‌وانه: (۱) کلکه‌وانه، ئەو کولافۆکی مه‌عه‌دنه‌یه به‌رێدا دکره تهلین خوده‌می دوورمان کرنی، (۲) دبیره‌نه ئەو تشتیکی لناقدا دده‌نه پشتا ده‌رگه‌ی.

پشتقۆز: بنیره‌ی پشتکوز.

پشتخویل: پشتقۆز.

پش: سست (رخو).

پشلیان: سست بوون، بلندبوونا هه‌قییری، یان قورێ لبه‌ر سه‌رمایی.

پشلیایی: هه‌لپفییایی، هه‌قییر نه‌گه‌ر گه‌له‌ک ترش بوو و بلند بوو دبیره‌ن: ئەف هه‌قییره یێ پشلیایی.

پشپشیان: بنیره‌ی پشلیان.

پشلیک: برنجی سپی نه‌گری (شلب).

پشت چه‌په‌ر: ناف سه‌نگه‌ری، ناف که‌مینی.

پشکل: قشیل، پشقل، پشکه‌ل.

پشکنین: لیقه‌ کۆلان، لدویف چوون (تفتیش).

پشوو: پشوودان، بێندان (استراحه).

پشته‌گه‌فه‌ هافیتن: ژ بیر برن، ئیهمال کرن.

پشۆر: (نضرن) له‌عه‌ت.

پشۆره‌یی: له‌عه‌ته‌ی.

پشته‌پن: لیدانا ب پشتا پی: «پشکا پۆپشی و پشتا پی» "په‌ند".

پشکا پویشی: بریتیه ژ عبره‌ت گرتنی.

پشته‌با: ئەو عه‌رده کو با ژێ نه‌گریت، سل بوون.

پشی پشی: جۆره یاری به‌که.

پشیله‌شۆر: ئەو سه‌رشۆشتنه کو نیشه کلج بمینیت ژبه‌ر ته‌زی بوونا ئاقی یان ژبه‌ر کیمیا ئاقی.

پشته‌شکین: پشتقه‌ شکین (مانل).

پشکنان: (نقش).

پشته‌مال: ئیحرامیت چه‌جی. «پشته‌مال خه‌له‌ته».

پشکه‌ل: بنیره‌ی پشکل.

پشقه‌ل: » »

پف: (۱) یان پوف ئەو بایه کو ئینسان ژ ده‌قی خو‌ده‌رکه‌ت (نفخ)؛ (۲) حکایه‌ته ژ ده‌نگی ترێ.

پشووگه‌ته‌بی: گوهرگرتن بۆ ئاخفتن و په‌یئینا خه‌لکی.

پشت: (۱) پشتا جانده‌ری، لایه‌ی ده‌ریقه ژ هه‌ر تشته‌کی، جلدی کتیبی، لایه‌ی پشتقه (خلف)؛ (۲) پاش (بعد) «پشتان: بازدان»؛ (۳) هیز، نه‌ژاد؛ «پشت و قوه‌ت، پشته‌گیر».

پشت و پاش: پاشقه پاشقه.

پشت و پشت: .

پشت به پشتان: ئیکودوگرتن (اتحاد).

پشتیا: پشت پی.

پشته‌رده: کارێ نه‌هینی تیتته کرن، پاش په‌رده.

پشتان: ره‌فین، پاشقه‌چۆن، پاشه‌کشه (اهمال).

پشتیشتان: ژیکژیکانی، بندو بندانی، گره‌گره‌هانی.

پشتدار: خودان پشت، پشته‌گرم.

پشته‌گرم: بنیره‌ی پشتدار.

پشت سه‌ر: پشته‌سه‌ر، پاشمله.

پشتکوز: پشتکوز، پشتکوپ، پشتکویس.

پشتقاییم: بنیره‌ی پشتدار.

پشته‌گرمی: خودان مروّقی و هاریکاری، پشتداری.

پشتقاییمی: بنیره‌ی پشته‌گرمی.

پشت مازگه: مازگه‌ی پشت.

پشتشکین: ئەو مسیبه‌ته کو مروّقی بشکیتیت.

پشته‌شکین: پش شکین.

پشتویار: بارو پشت.

پشتی: بالیفک، کۆل، بارێ پشتی.

پشتیک: ریتف (مانه).

پشته‌ک: که‌رتیت بیستانی.

پشتیوان: پشتیفان، هاریکار.

پشته‌گرانی: مروّقی مایه‌ی خوله‌می شۆلان بکه‌ت.

پشت و په‌نا: هاریکار.

پشته‌دانه: پالپشت.

پشتیوانی: پشتیفانی.

پشمل: پشتمل (خلف القفا، غیابا).

پشکۆژ: غونچه، کۆژ، پشکۆ.

پشک: بار، به‌ش.

پشته‌میر: میری پشته‌گیر: «پشته‌میری من عدلی بیت - چه‌یده‌ری که‌راره‌س» «جزیری».

پلپلکی: ئەو مریشکه پلپلکان بەردایین، ئەگەر مەژۆهکی قیبا کو مالتی فەقیهەکی بخۆت هەندەک دبیژنێ: «مال خراب نێژیکی مالتی قی فەقییری نەبە، مەگەر دێ پلپلکی بی!» .

پلپل: پلپه (شراریب).

پلپ: بەهانه، مەهانه (تعجیز).

پلاس باف: پلاس چیکەر.

پلاس ناخوور: بریتییە ژ قوزی مەزن (فرج المرأة الكبيرة) <وشەکتی ئەهەرمیە نیه> .

پلار: پەلەندار، تاخفتنا ب تیقل.

پلاس: خرەقی دەرویشان، نقینج ئەرزان.

پلاس ماسی: نەوعە ماسی بەکە خو دەمرینیت و خو بسەر ئاقتی دێخیت و کێدکەت و بقی حیلجی میس و مۆران نێچیر دکەت و دخوت.

پلاش: پەلاش، گیایی هەشک.

پلان: پیلان، هیتستیک (عظم).

پلاتن: پالدانا بال تشتەکی.

پلاو: پەلاو، پلاو، نیتعمەت.

پلنگ: ئەو دورنەدەیی بناو و بانگە (غر، فهد).

پلنگانە: وەکی زبەرەکیا پلنگی.

پلنگی: دبیژنە تشتێ خەت خەت وەکی پلنگی (کل شیء ملون).

پلۆ: بنێرە پلاو.

پله: پایه، دەرەجە، پلەکان، مەت، پلک.

پلارپالێو: پەلاقپالێف (مصفاة).

پلپ: هیج و بیسوود.

پلیسکیان: پیرتین، ئیشا مریشکان، پیریتان.

پلتۆک: بیتنافک.

پلیتن: پلتنە.

پلتانندن: بەعجانندن، ترسانندن.

پلخمان: بەردەقانی (مقلاع)، پلخانە ژ پلخانی هاتیە.

پلخم: بنێرە پلخمان.

پلج: هەرشین.

پلچاندن: هەرشاندن.

پلک: مەت، پەلشت.

پلکیان: گەقزین.

پلکاندن: گەقزانندن.

پفکر: پف لچایی کرن، پف لئاگری کرن، بایدەشی لیکرن. **پفلدان:** میزدان، عەردی کو بوویە پەقۆشک ژبەر سۆتنی لەشی و پڕئاقبووی.

پفلیایی: وەرمی، پەرچفتی.

پفلیان: هەلبەهین، بلند بوون، پشلیان، هەقیری ژبە ترش بووی و بلند بووی.

پفکی: <بزاراقتی ناگرەییان> پەست، عەقل سفاک، تەغەر ئەقواژەیه بۆ ژنان بکارتیت.

پفیۆ: پەست، بی غییرەت، تەمبەل، رەنگە ئەف وازەیه کوردکاری بوویت، ئەسلی وئ «پفیۆ» .

پفدان: پالدان، توورە کرن.

پفدایی: توورە کری، توورە بووی.

پفاندن: هەلپفاندن، تەتلە کرن، توورە کرن، ترژی بەردان، حیلە لیکرن.

پفته: ئینسانی کورت و قەلەو و نارێک، پفەل.

پفەل: پفته.

پفکری: دراوژی بادینان دبیستە (کنایت) ژ بۆ بازدانی (هروب).

پفیایی: توورە بووی، سل بووی، عاجز بووی.

پفپیایی: بنێرە پفیایی.

پفپیان: ئەف وازەیه ب مەعنا مەسدەر تیت و مەعنا (ماضی بی استمراری) بۆ کۆمەلج تیت، توورە بوون.

پک: پشتا کابیە.

پکنە: مەژۆقی زەبەلاح.

پکەپک: سەرەتایی گریا مندالیە.

پلاس: جاجم.

پلشت: سست و خاف، پەلەشت.

پل: (١) ئامادە، پرد: «خۆ پل کریه، خۆ حازر کریه»؛ (٢) دبیژنە زمانیی و دبیژنە عەردی ژلەشی هەلبەهێ؛ (٣) تۆش، تۆر، دارێ کو تۆرکری و مندال یاریا پێدکەن و دبیژنە وئ یاریی تۆرانی، یان پلانی، یان تۆسانی، یان توبیشانی.

پلۆخ: پۆخ، «ئەز کرم یەکسەر پلۆخ» "جزیری".

پلخانە: (١) رەنی یە بەر (انهبیار حجری).

پلخین: بریتییە ژ پره قاپره قاقه ننگ و تۆیان.

پلدان: قوتانا لەمزیت مەژۆفانە (دقات النبض).

پلپلک: سپیھیت مریشکانە.

پنجاڤ: ٺه و گياي خوارنڻ ڪو ناٺ رون وپيشاڙيدا سؤرڪهن و
 بقه لئين، سهوزهوات، زهرزهوات.
پنر: ٺه و دهست و پيٽ ڪو گهلهڪ ناٺ ٺاڻيدا بمين و چرچ بين.
پنرپنر: چرچي به ڪي گهلهڪ.
پنٽي: بئيريه پنٽيڪ.
پنرپوون: چرچ پوون، قورمچين.
پنگاڻ: گولاڻ.
پنگه: بئيريه پونگ.
پندر: پنر، چرچ.
پنگر: بئيريه پندر.
پنگرڪيٽش: په نگرڪيٽش، په لگر.
پنو: فالو (رقعه).
پني: پينه (رقعه).
پنيڪرن: پينه ڪرن.
پني دؤز: ٺه و ڪهسه ڪو پيٺاڻان پني دکهت. بؤ مرؤڻي چهپ و
 چويرڪهڙي ٿي تيت.
پنه: خوانڪ.
پندهپير: داڀيروشڪ.
پنچ: دهرمانڻ عهردي شڪهستي هم دبئيرنه بنه گياي، پنج و
 بنج.
پويت: پووت.
پويتال: پووتال.
پويتڪ: پووتڪ، نه خوشي به ڪه.
پويچ: بئيريه پويچ.
پويچهل: = =
پوپر: بئيريه پوپر.
پوپره: بئيريه پوپره.
پويرت: بئيريه پويرت.
پويرتوي: پويرتوي.
پويز: پووز.
پویش: بئيريه پووس.
پویشو: پووشو.
پويل: بئيريه پويل.
پويلا: بئيريه پؤلا.

پلمژياگ: سيسبويي، چرمسي.
پلؤيا: دهست و تيل و پي.
پلؤيو: فاکوفڪ.
پلتڪيان: تٽڪوهريوون، بعهردي ڪهفتن.
پلوپوش: گياي هسڪ.
پلؤر: په لوي، په لويله.
پلوور: پلووسڪ، سوولاڻ، ميرزيبه، سؤلينا ٺاڻيت پيس
 (مجارى المياھ القذره).
پلوورؤهن: پلوول بئيرن.
پلؤره: سهله ميتش (ڪواره النحل).
پلووسگرد: حاجي رهشڪ.
پله پرتڪي: پهله پرتڪي، پهله قازه (سڪره الموت).
پله ترازيان: پله ترازان، په شيماني، خاقبون، فڪرتيڪچوون.
پله تسيان: پله ترازيان.
پله ڪانه: پله ڪانه، پله ڪان، ليسڪ، په يژه.
پله تيان: پشته گيري.
پلؤسڪ: بئيريه پلوور.
پله ترازان: تٽڪچوونا فڪري.
پله ڪان: بئيريه په يژه.
پله ڪانه: » »
پليان: ڪهفتن.
پلييسرگ: قهرناقووجه.
پلييسڪه: بئيريه په يژه.
پلؤڪاتي: پلؤڪي (مقايله).
پله له شت بري: په له شت بري، ٺه و دهرمانه ڪو دڙي عفوونه تي
 بيت.
پهله مار: ٽيرش.
پن: خال (نقطه).
پند: ٺه و سڀيڪن ڪو دکهقه نه له شت مريشڪان (طبوخ الدجاج).
پنده پند: پته پت، پؤله پؤل، قوونا مريشڪي.
پندرؤ: پندرؤڪ (صرم).
پنتڪ: مرؤڻي پهست و بهدئسل.
پنتيڪ: پنٽي، ٺه و مرؤڻه ڪو هيچ گوهي خو ناده ته پاڪڙي بين.

ت

تاپاز: مه زن، زه لامباش.
تات: بریتیییه لژنا کۆشی تات بیت (قرن)، تاته بهرد، حه لانه بهر، زمانه کئی ئیرانییه: «من زمانی تات نازانم» "پیره میگرد"، باب. ئەو ژنی کوب ته گهرا ههستیکی مندالدانی (رحم) وی گرتی بیت.
تاتا: داڤداڤ.
تاتۆ: باب.
تاتک: خویشکا مه زنتر.
تاته بهرد: بنیره تات.
تاتی: ته حتی (لبد).
تاته شور: ته ختی مری سه رشوشتنی.
تاج: عه ره بکاری بوویه ژ (تاگ)ی، ئەم مژگی هه ره بکارییه که ی بکار تینن، تانج، تاگ وشه کا میدییه.
تاج خروس: گول قه دیفه، کۆفیکا دیکلی.
تاجدار: خودان تاج.
تاجی سه رم: جی شانازییا من.
تاجی: تانجی، تاژی.
تاجیک: (یان تاجیک) بیجگهی تر کو مغولان به گشتی و ئیرانیان بوژیهی. دانیشتییت تاجیکستانی نوکه.
تاجه: تازه.
تاخ: رهندهک، گهر، گهرهک، کۆی.
تاخیره: بهخت (تالع، حظ).
تاخه: ته خه یی تووتنی.
تاخم: دهسته، تاقم.
تاخورک: گارت، گاری.
تاخت: بهرداگرتن، ئیبرش، په لامار.
تاختکرن: ئیبرش کرن.

ت: چاره مین تیپه ژ تیپیت چه چه یی کوردی کو بحسابا ئەبجهدی دبینه ژماره ٤، تیپه کی سازو بیده نگه.
تا: (١) تا و له رز؛ (٢) تایی دارئ، تایی به ندکی؛ (٣) هه تا.
تاییس: (یان تاییس) ناڤی وی ژنی به کو ملله تی خو خائین بوو بووو و بووه یاری ئەسکه ندرئ بوت په رستی مه قدوونی، وی ئەسکه ندهر پالدا هه تا ته ختی جه مشید سۆت. ئەف ژنه بوو پییشه و بو هه خائینه کی کو لگه ل دوژمنی شه ره ف و ملله ت و قه وم و دینی خو جۆت بووی و خو فرۆتی.
تاب: (١) تریفه، چرفه، تریفه، دره خسه نده، رۆناک، رۆنا، رهوشه ن، شعله به ریق؛ (٢) توانا؛ (٣) پیچ و تاب.
تابان: دره خشان، رهوشه ن.
تاپار: لا پار.
تابگه: جی راهه ستانا که شتیان، مینا.
تابدار: گه له ک رۆن، شه فه قدار، پر خه له ک.
تابستان: تاوستان، هاڤین.
تابستانگه: تاوستانگه، هاڤینه هه وار، هاڤینگه (مصیف).
تابهر: تاپر، تابدر، تاپرک.
تابیلی: دهق و دهق (صراحه).
تابۆت: داره بازه، دارته م.
تابه: تاوه (مه قلی).
تابرا: برابه ک ته نی.
تابهرک: لاکیشی به رک، نیف به رک.
تابدر: بنیره تابه ر.
تاپۆ: (١) تارمایی یا تشتییه، قه باله یه که (سند) دهوله ت دده ته خودان ملکان؛ (٢) دیو، هه یولا.
تاپر: قرمه، تفه نگا نیچیری.
تاپوو: بنیره، تاپۆ.

- تاخت و تاز:** تالانکردن، بسپردا گرتن (سلب، نهب).
- تار:** (۱) تاریک؛ (۲) نهُو داڤیت به ندکینه کولتهفن کرنیدا سهر دریژی بی تیتته راجاندن، پیچه وانا پوودیه، دبیتزن: «تار و پوود» (تار: سهر دریژی بیته و پوود: سهرپانی بی) دبیتزنه گۆشتی دوری ددانانژی: پوود، پوو، پووی، پوو، چکو نهُوژی لدوری ددانان سهرپانی بیته. «تار» ناقسه بۆ تاریکی، دبیتزن: تار، تاری، تاریک، تیره، تیر، تیره بی؛ مهعنا ظلمه تی، رهشی، غسول، نالۆزی، بهلا، بهدی، زعلی، بی تالعی فه دگریت؛ (۳) هه یفا تاری، هه یفه کی بهاری به؛ (۴) ته مبور، نامرازیکی موسیقی به.
- تاری:** تاریک (ظلمه).
- تاریکی:** تاری یاتی.
- تار و مار:** لنافرن، لیک به لاقبوون، بیژان.
- تاراج:** تالان (سلب، نهب).
- تاراجکهر:** تالانکهر.
- تار و تۆز:** تارباتیا ئیکجار زۆر.
- تارمه:** کۆمه لی کای، نهُو پوانی کور هخیت وی بهرهلانه و زۆرتر ل پیشی یا خانی تیتته درست کرن.
- تارمایی:** ره شاتی بی ژ دوورقه دیار (شیخ، هیولا).
- تارا:** پیچه بی بهرچاقی بویکی (برقع العروس).
- تارلیدهر:** نهُو کهسه کو تاری لیددهت، تارژهن.
- تارژهن:** بئیره تارلیدهر.
- تارکرن:** ته تقسیم کرن، ژیک بیژاندن.
- تاریک:** تاری، (دژ) ی رۆناهی به.
- تاریخ:** مپۆوو، دیرۆک.
- تاری شهو:** تاری شهف.
- تاری گهو:** تاری گهروک، سهگ و گورگ.
- تارگان:** گهفی خراب.
- تاریاگ:** تاری کری، نهُو ژنه یا داپۆشی.
- تاری داهتن:** ئیرشکرنا تاری بی به سه رزه مینیدا.
- تاریک و رۆن:** بئیره تاری گهو.
- تاریستان:** کیشهری تاریکی بی.
- تارپ:** دیاری، هه دبه.
- تاریان:** تۆریان، زیزبوون.
- تازی:** عه رهب، روس، به هی پرسه.
- تازیک:** عه رهبی.
- تازی زمان:** عه رهبی زمان، عه رهب زمان.
- تازه:** نو، جوان.
- تازیان:** نیرباز، لوتی.
- تازیانه:** شفق، تازی (تعزیه).
- تازاندن:** تۆزاندن، ئیشاندن، ته زاندن، فه ته زاندن.
- تازه قوله:** باله ته.
- تازه پیگه شتوو:** تازه هه بی بووی، تازه دهوله تمه ندبووی، گه شتی، بالغ.
- تازه برین:** مرۆفی کو تازه دلسۆتی.
- تازه روو:** دیم و روین تازه و جوان.
- تازه بی:** جوانی، پاکژی.
- تاژی:** (۱) تانجی؛ (۲) عه رهب؛ (۳) بهرهبابه کی عه رهبانه ل (باشک و بحرانی) نیشته جینه. نهُوسلی واژه بی (تازی) ب «ز» فارسی و بوویه تاژی ب «ژ» کوردی، ژبه ر هندی تاژی و تازی هه مراد بی عه رهبه و تانجیه؛ (۴) گیانداره که وه کی سه ی به لی لاوازتره و کیم موو تره.
- تاژیک:** تاجیک.
- تاژان:** تایی مه زن کو گه له ک تاییت گچکه پیقه بن ژ داری فه کری بن.
- تاژان:** ژ «تازیان» بی فارسیقه هاتیه و کوردکاری بوویه، شفق، جهلده.
- تاس:** (۱) ترار؛ (۲) تاسیان و تیکچۆن، بیهۆش بوون؛ (۳) بی موو.
- تاسیان:** بیهۆش بوون، ناگا ل خۆ نه مان (غیبویه).
- تاسباز:** نهُو کو یاری یان بنه ری دکهن.
- تاسمه عرووفی:** ته نجه.
- تاسب:** دوژمن.
- تاسی:** دوژمنی، دوژمناتی.
- تاسکولاو:** تاسکولاف، نهُو کولافی ژنکایه کو زیتریت کونگری پیقه دکهن.
- تاسوخ:** خوارنه کی نازک و خۆش و کیم.
- تاسمه:** ته سمه.
- تاسه کردن:** ناره زوو کردن.
- تاسه:** ناره زوو (اشتیاق).
- تاسیرنه فه:** تاسیان، بیهۆش بوون (استغراب).
- تاشت:** تیشته بزراقی زازابان و بۆتان.

<p>تاقم: بڼیږه تاخم.</p> <p>تاقیگه: نازمایشگاه (مختبر) (ع،ک).</p> <p>تاقه مرؤف: بیه‌کانه، تاقانه.</p> <p>تاقمانجولوت: کهت یان جوت؟، یاری‌بیه‌که.</p> <p>تاقمانه‌جفت: بڼیږه تاقماندلجوت.</p> <p>تاقی: نه‌زمون، نازمایش (ع،ک).</p> <p>تاقیکرن: نه‌زمون کرن، نازمایش کرن.</p> <p>تاقیکهر: نه‌زمون‌کهر (ع،ک).</p> <p>تاقلقوق: تاقلقوقه، ههر تشته‌کی نه‌رپیکو بیج سه‌روبه‌ر.</p> <p>تاقلقوقه: بڼیږه تاقلقوق.</p> <p>تاک: تهنیا، تهنی (وحید).</p> <p>تاکیش: مه‌یلدار، لاگیر، لاکیش (منحاز).</p> <p>تاکیشی: مه‌یلداری، لاگیری، لاکیشی (انحیاز).</p> <p>تاکانه: بڼیږه تاقانه.</p> <p>تاکبوون: تاکبوونه‌وه، چهرت بوون، ژتیک جودا بوون.</p> <p>تاکبوونه‌وه: بڼیږه تاکبوون.</p> <p>تاکتاک کهره: توک، کونده‌به‌بو، بوم.</p> <p>تاکمانجه‌لوت: بڼیږه تاقمانجولوت.</p> <p>تاکتوک: کهت کهت، که‌توکوت.</p> <p>تاکوته‌را: ته‌را و به‌را، ژتیک بژبان.</p> <p>تاک و تاک: ته‌کوته‌ک، پیتلافتیت ههر دوو کهت ژتیک نه‌بن.</p> <p>تاکه و لژکه: تاقلقوقه، نه‌رپیک.</p> <p>تاک هه‌لکه‌فتن: لاپه‌رپیز، لادهر.</p> <p>تاکه‌ی: هه‌تا که‌نگی؟ پرسا زه‌مانی دکه‌هینیت.</p> <p>تال: (۱) ته‌حل، ته‌عل (مـر)؛ (۲) ره‌نگی زهری تاری؛ (۳) مازی‌بی قوتای، گه‌مار، «تال» یان «ته‌حل» بیج‌گه‌ی مه‌عنا ژتیر، (لفظ) ی کو به‌رامبه‌ری شرنیه‌ گه‌له‌ک مه‌به‌ست و مه‌عنا یان دده‌ت وه‌کی: ژبان تال، روژه‌کی ته‌حل و تشه، تالاف، تال بوون: «خو ته‌حل و ترش نه‌که»، ره‌شتاله، یان ره‌ش ته‌حله، ته‌حله‌ره‌ش.</p> <p>تالی: ته‌حلی، ته‌علی، نه‌خوش، توبیشی، روژا ته‌نگاښ، روژا بیا و وه‌شهن.</p> <p>تالیشک: گیایه‌کی به‌اریه زور تاله، ههم دبیتزته زرافتی گیانداران ژی.</p> <p>تالوکه: بڼیږه تالوبکه.</p> <p>تالیکه: = =</p>	<p>تاشت: بڼیږه تاشت.</p> <p>تاشین: تراشین، لثاقیستاییدا «تاشته» هاتیبه تراشین، نه‌سلی ههر دوو واژه‌یان ثاقیستیبه.</p> <p>تاشیار: تاشه‌فان، سه‌رتاش (حلاق).</p> <p>تاشک: مرؤفی چاپوک و زیره‌ک و بیپیز.</p> <p>تاشاندن: توژه‌دان، نه‌ده‌ب کرن.</p> <p>تاشاندی: توژدابی، نه‌ده‌ب کری.</p> <p>تاشی: ته‌شی (فلک).</p> <p>تاشه‌فان: بڼیږه تاشیار.</p> <p>تاش: ره‌گن رانه‌بردیچ چاووگا (تاشین) دبیتسه پاشگرو زور مه‌به‌ستان دکه‌هینیت: دارتاش، سه‌رتاش.</p> <p>تاشین: تراشین، ته‌راشین.</p> <p>تاف: هه‌رته (اوج)، گهرم گهرمه (مصیبه، مغماره)، ثاقابوش: «تافی وی‌به: هه‌رته‌تی وی‌به».</p> <p>تافگه: جی روونشتنا به‌ره‌تافی.</p> <p>تافال: سیفانده، سوانده.</p> <p>تافه: ده‌نگی‌ثاف و بایی زور.</p> <p>تافه‌ره‌شک: نه‌و تشته کو مرؤف سووره‌تی وی فهرق ناکه‌ت، ده‌وال، دیو، هه‌یولا.</p> <p>تاث: هه‌تاث، تافیجی بارانی، پیللی تشتی، توژ، توژ.</p> <p>تاقل: هادری.</p> <p>تافه‌ه‌یف: شه‌فا روژن به‌یقی، مانگه‌شه‌و (مه‌تاب).</p> <p>تافکه‌تن: نیزیکی خورثاقایی.</p> <p>تافه‌لاتن: روژه‌لاتن.</p> <p>تافه‌ره‌ش: تافه‌ره‌شک، ره‌شکه‌پیشکه (شیح).</p> <p>تافدان: تاودان، ئیرش کرن (هجوم).</p> <p>تافگه: سویلاف (شلاله).</p> <p>تافیر: تاته‌به‌رد، تاویر، خاویر، یان تاشه‌به‌ر.</p> <p>تاق: (۱) تاقی دیواری، ئاسمان تاقه ئانکو عه‌رده (تاقه رووسه)؛ (۲) نو‌باښ، (۳) (طاق) که‌وانه‌یی، ئاقدی، نه‌یوانی ئاقدی، ئاسمان: «دقی طاق، دقی خان، مه عیش و ئیمنی کانی؟ - که‌سی ده‌ست دده‌ت ژ ده‌ورانی، نه‌اله‌ک فی گولستان» «جزیری».</p> <p>تاقانه: تاقه مرؤف، یه‌ک، لووس (وحید)؛</p> <p>تاقیکه: بماله.</p> <p>تاقاقه: توژتیک، توک، توژی.</p>
---	---

تامار: گریبیت خهوی کو چاقبیت مرۆقی دگرن: «تهمارهکا خهوی چاقبیت من گرتن من دونیا نهددیت»؛ تهمار و تامار هر دو درستن، رهه، ریشه، دهمار.

تامرۆ: تام و بین.

تامهتیتک: خوارنا گهلهک بلهزته.

تامیسک: تامیس، تامیز، تامیزکه، تامیسکه.

تامور: تۆمار، تویمار (سجل).

تان: (۱) تانوکیت ددهنه دورا رهز و بیستان و مالات و هر تشتهکی. (۲) ناخفتنیت ب تیقل و مهبهستدار.

تانقوت: تانیج باش چیکری و شداندی و قوتای.

تانۆتی: بشۆرهی، ئه و نهساخی به کو ژبهه خه مهکی مهزن چیدبیت.

تانه: عهوی دکه فیهته سه چاقی مرۆقان، باله ته.

تانقیوتان: گازنده و لۆمه لیکن (تویخ).

تانج: بنیره تاج.

تانجۆکه: پرچا ناچاقی کچیت بچوکه کو بلند دکهن و بمویب سه ریشه گریددهن.

تانته: رایهل، ئه و داغن کو راست و راست تینه راجاندن و تهقنق تیوره دکهن: «دیدهم چون میقرازی بی شه تیت تیژکه رد - دات جه تانتهی وهسل جه و په پش و بهرد» "مهولهوی".

تانجی: تاژی، تازی.

تانجی پیغه مبه: گولهکی جوانه.

تانجیه فان: تاژی خودانکه.

تانویۆ: بریتیهه ژ نژاد و رهگزی تار و پوود.

تاو: هجووم و ئیرش بتوندی، تاقی بارانی.

تاوه: ئاغلهویک، مهقلی.

تاودان: تاو، ئیرش کرن.

تاوه بهر: بنیره تاویر.

تاویر: تاقه بهر، سیله بهر، هه لانه بهر، بهر سهیلک، خاویر: «چون دور نه دوری دلپه ری خاویران - تهم جهم بی نه روی ناوان تاویران» "مهولهوی".

تاوسان: هاقین، هاوین.

تاوستان: بنیره تاوسان.

تاویان: هه لیان (ذوبان)، د شه بهکی و کرمانجیا ژیری تیت.

تاوی: (محموم) بریتیهه ژ تشتی کیم رهنگ.

تالویکه: بلهز ژ (تهلهکه) ی کوردکاری بوویه، تالوکه، تالیکه.

تالۆکهیی: لهزی.

تالاو: زه نهک، ئافگیر، شوژاف، کنایه ته ژ خهم و په ژاره و کوخان.

تالک: زاله، زه راث، ژاله، تالکه گوندۆر.

تالکه گوندۆر: گوندۆری هیژ نهگه شتی و تال (عجور، عاجور).

تالان: (نهب)، تالو، چه پاو.

تالانجی: تالانکه.

تالانگری: ئه و کهسه کو تالان بووی.

تالانی: مالیج تالانی به.

تالوی: زه نه کزازی (مستقع).

تالبون: تووره بوون.

تالغ: سنور، کهوشه، توخیب.

تالدان: مازی بی هور بسه تشتی و هرکن، گهمار کرن.

تالیشاری: تالیشاری، ده زمانه کی زه ره و زیده ته حله، زه رنده، گیاهه که.

تالگ: بنیره تالک.

تالیش: بنیره تالیشک.

تالار: هه یوان (قاعه): «گریکی خوی له طور جاری - که مووسا دی له سه ر داری / ئه من دیتم له تالاری - دهسا چۆن ئۆقره ناتاری» "همزار".

تام: چیژ.

تامکرن: چیژین، چیژان.

تامه زۆ: بیبار، ناکام، موشتاق.

تامازۆ: بنیره تامه زۆ.

تامه زۆیی: مه حروومی، به زه رته، ناکامی (مشتاقی).

تامدار: تامخۆش (طیب).

تامدان: روو کیش کرنا ریخی بزیری (تحلیه).

تامژاندن: چیژاندنا مندالی بو فیربوونا زادخوارنی.

تامژین: فیربوونا مندالی بو خوارنی.

تامسار: تشتی تام نه خۆش، مرۆقی ههستی گران.

تامات: «طامات» ناخفتنیت چرنا و فرنا، هه لهق مه لهق، که سه یکو بدرۆ و ئیدعا ولایه تیج بناخفتنیت نه لیک و به لاث که ت (شطحات): «گوناهو هه و طامات - هه لئاگریت خه رابات» "جزیری".

تاویاتی: تاویه‌تی، ئەو کەسێ تووشی تایی بوویە.

تاویه‌تی: بئێره تاویاتی.

تاوله‌رز: تا سار و تا گهرم.

تاوله: گژنیش، گزبره.

تاوک: داره‌کی دیاره، گه‌له‌ک مه‌زن دبیت لچیا‌بیت کوردستانی زۆره.

تاوی: شیبان.

تاویاو: بئێره تاوله‌رز.

تاوس: ته‌یره‌کی زۆر پرنیگاره، له‌ندستانی دژیت و بالنده‌کی پیروزه ل جه‌م ئیزدیان.

تاوسی: ئەو ره‌نگه‌ کو وه‌کی تاوسی بیت.

تاوهر: پفدانک.

تاوور: ته‌حه‌مول.

تاوه‌گۆزه: ناڤی هه‌ریمه‌کیه ل هه‌ورامان، یان ناڤی به‌ره‌باهه‌کیه لویری تابعی سه‌رشانه‌یه. دبیتژن: بزراڤی تاوه‌گۆزی مه‌وله‌وی (عبدالرحیم) شیعر گۆتییه.

تاوکار: ریخته‌گه‌ر (عامل الاذابه، اذابه‌ الحدید).

تاوکاری: ریخته‌گه‌ری (عمل الاذابه، عمل اذابه‌ الحدید).

تاوان: گونا، گونه‌ه.

تاوانبار: گونه‌ه‌بار (مذنب).

تاوانباری: گونه‌ه‌کاری.

تاوانکه‌ر: گونه‌ه‌که‌ر.

تاوانکرن: گونه‌ه‌کرن.

تاواندار: خودان گونه‌ه.

تاوتۆکرن: دو تشت به‌رامبه‌ری هه‌شکرن، برنه‌ به‌ر ئیک، هه‌شکرن.

تایه: گدیش، گیشه.

تایه‌کیش: مه‌لۆکیش، ئەو کەسه‌ کو مه‌لۆکان کۆم دکه‌ته‌ سه‌ر یه‌ک و دکه‌ته‌ تایه.

تایفی: جوهره‌ تری‌یه‌کی زۆر سپه‌هی و به‌رکه‌تی یه.

تایه‌ت: خومال، وێژه (خاص، خصوص).

تایه‌تی: خۆمالی، وێژه‌یی (خصوصی).

تاین: ناوبراو (مذکور).

تاینجه: جوهری بچووک.

تاینه: بووک خه‌ملین (ماشطه).

تایس: ره‌ڤه‌ڤۆک.

تاپۆ: ١) تارمایی (هیسولا، ده‌وال؛ ٢) (سه‌نه‌دی ملکی) ره‌نگه‌ ژ تاپۆیی ترکیقه‌ هاتیبته‌ ناڤ کوردیدا.

تفک: (منقل).

ته: جه‌می ناڤی کەسی دووه‌می تاکه، وه‌کی: «ته‌ گۆت، ته‌بر، ته‌دا، ته‌خوار، ئەڤه‌ د (حاله‌تی بکه‌ریدا «من گۆته‌ ته‌، ئەز دیدهمه‌ ته‌، ئەز هاتمه‌ نک ته‌» ئەڤه‌ ژێ د حالێ به‌رکاریدا «ته‌» ل کرمانجیا ژۆری گه‌له‌ک بکار تیت، ته‌غه‌ر د رابردی دا دبسته‌ نیهاد یان بکه‌ر، کیم جار دبسته‌ به‌رکار، به‌لی د رانه‌بردی یدا زۆرتر نه‌به‌رکار یان گوزاره‌یه‌ به‌لی د ئەورامیدا له‌می حاله‌تدا هه‌ر بکه‌ره، (ته‌) ده‌می دبسته‌ بکه‌ر ته‌نی دچینه‌ سه‌ر کاریت تیه‌په‌ر.

ته‌ئل: بئێره تال.

ته‌ئنا: ته‌نها، ب تنی، ته‌نی، ته‌نیا.

ته‌ئنۆ: بئێره ته‌ئنا.

ته‌پ: ته‌پ، بیه‌وشی، تا.

ته‌پ ته‌بی: ته‌پ ته‌پی، بیه‌وش (مجذوب، مصروع).

ته‌بار: ١) حدوود، کەوشه‌ن، سنوو؛ ٢) بره‌ک، جه‌وسه‌ر، ره‌سه‌ن، بنیات، دودمان (نسب، اصل).

ته‌به‌رژین: نه‌جه‌خ، ته‌ورژین.

ته‌بیت: ئارام، ئۆڤه‌ گرتن.

ته‌بیتن: ئارامی، "جزیری" فه‌رموویه: «کودی بیتن ته‌بیتن دل».

ته‌با: ١) لگه‌ل، پیکشه‌، تفاق، ٣) ناڤ برن، فه‌نا، هه‌ده‌ر "جزیری" فه‌رموویه: «جان دبر و دل ته‌با».

ته‌بایی: تفاق، پیکه‌ڤه‌یی.

ته‌بانه: بانگوردان، بانگوران، باگوردان، بان گه‌ردان.

ته‌به‌کی: سم کولی، کول بوونا سمیت مه‌ر و بزانه.

ته‌به‌له: تابلۆ.

ته‌به‌لی سه‌ر: تۆڤه‌ی سه‌ر، بانێ سه‌ری (ع،ک).

ته‌بۆ: کړنی، ته‌پۆ.

ته‌به‌ک: (طبق) (ع،ک).

ته‌باره: بریار.

ته‌به‌ل: هه‌ده‌ک شیشه‌بیت خرن بچووک یاریا پیدکه‌ن.

ته‌بغه: ته‌پاله.

ته‌بخته‌ر: برقه‌ برقا ئستیران، ئەڤ واژه‌یه‌ ژ دو پارچه‌یان درست بوویه: «ته‌به‌ + ئەخته‌ر»، «ته‌به‌» ب مه‌عنا ره‌جفین و له‌رزیه‌.

ته‌بخته‌ر: برقه‌ برقا ئستیران، ئەڤ واژه‌یه‌ ژ دو پارچه‌یان درست بوویه: «ته‌به‌ + ئەخته‌ر»، «ته‌به‌» ب مه‌عنا ره‌جفین و له‌رزیه‌.

تهبهنه تۆر: تهفنى پيىرى (نسيح العنكبوت)، بهلى بۆره مرۆف ديبىژن: «تهبهنه تۆر» ژ «تهفن + تۆر» يه.

تهپ: ئەف واژه لئاقبستاييدا «تهپه» هاتيه: تپ، تاب، ورامانا گه رماو بريقه دار بوونى ددهت، تهبو تا. (صرع)، تهپ ب مهعنا دهركهفتو و ژ خو دهرچۆن (غائط) هاتيه ب مهعنا (مجذوب) ژى هاتيه.

تهپاك: ئەو قور و زبلهيه كو سه له مييشكان دهوين و سواق ددهن.

تهپاله: تهبغه، تهپكه ريخى كو هشك بووى.

تهپان: دۆرى دهرگه، نهوعه كى داسى دروونى يه.

تهپكيان: تهپكين، هورگومين، ههرفان، رووخيان.

تهپيان: بنيره تهپكيان.

تهپانندن: ههرفانندن، ويران كرن، تهپك و تهپاله چيكرن.

تهپاوتل: مهيلدان.

تهپيه: ئەو دهنگه ژ كهفتنا تشتهكى تيت.

تهپتهپه: ماتۆرسىكل (دراجه ناربه).

تهپخ: ويران، خاپوور.

تهپدان: كۆم كرنا تشتى و چ ل جيذا نههيلان.

تهپدانهسهر: ئيرش برنه سهر و داگير كرن.

تهپرهش: ديلهوار، خيانه تكهر (حيال).

تهپس: پيقوت ليكرن.

تهپهسهر: بى دهنگ، بى دهستهلات، ستهم ديده.

تهپهسهر كرن: بى دهنگ كرن، بى ريز كرن، سهركوت كرن.

تهپك: تهپاله.

تهپكين: بنيره تهپكيان.

تهپتهپى: تهبتهبى (مصروع).

تهپۆز: ميگوار، دۆچچك، گورز.

تهپتهپينه: بنيره تهپاله.

تهپ و كور: كپ و كپ.

تهپۆ: مرۆقى دهفته پۆيه ژ بهر ددان كهفتنى.

تهپهلك: مرۆقى قهلهو و دهست و بى كورت.

تهپهلوک: بنيره تهپاله.

تهپۆنم: تهم و هووره باران.

تهپيه: گر (تل).

تهپۆلكه: گرک، تهپۆلكه.

تهپشوو: تهفشى (قدوم)، تريشته، دريسته.

تهپكردن: ژ ترسا خو عهواره كرن (تملص).

تهپك: بهر كه دادنيته سهر كۆركه كى و داركه زراش ددهنه بهر، ههر ده ميكو تهپرهك نيتريك بوو بو خووارنا ئەو تۆمكيت كو بهرى هنگى كريبه ناخ كوركى، ئەو دار ژ بهر دچيت، ئەو بهر دكهفسته سهر دهرى كۆركى و ئەو تهير ل بن دا دميينيت. تهپك ديسان برتبه ژ بييلان، تهپاله.

تهپهكرن: ئەو كهسه كو لئاخفتنان دا دهه لنگه قيت.

تهپ و تۆز: گهرد و غوبار.

تهپۆلكه: گركى پچوك، تهل.

تهتى: ئاقدهستخانه، تهتيخانه، ئەدهبخانه.

تهتيخانه: ئەدهبخانه.

تهتك: پاش قونتاخ.

تهتەر: پۆست، پهپك، بهريد، قهومه كى ديارن، تهتار، مهغول.

تهته: لهله.

تهتهله: داره كى پان يان بهر كه پانه بۆل سهر نقيسينى بكار تيت، (لوح)، "ههزار" ل "مهه" و زين" دا فهرمويه: «پيش ههر شتى كارسازى زانا - هينا تهتهله و بنووسى دانا».

تهتهشۆر: جى مرى شوشتنى.

تهتهميران: ١) كرمه كه بهارى ديار دببت، رهنكى وى رهشه يان زهره، جسمى وى وهكى قهديفهيه، دوو ريزه، پى لىن زكى وى هه نه و سه رى وى ره شه؛ ٢) يارى يه كى بچووكانه، تهقله ميران.

تهتهق: توتوق، خيقهت.

تهتك: دهستكيش، دهست گورگ، دهست گوربه.

تهترهك: تهززه، تهرك، تهوهرك.

تهتهله: پاك كرنا دهخلى بههويشكه فك كرنى.

تهتهرى: سماق.

تهتهته: تشتى جوان.

تهح: مخابن، تهحم، پهيقا سه رسۆرمان و مخابنى يى.

تهحهم: بنيره تهح.

تهحره: نيقرو ده مى گهرمى.

تهحره شهكرن: بينقه دانا نيقرو يى، گهرما نيقرو يى.

تهخته رۆى ئستيرهيه. (تبختر) عه ربه ي ژ قيره عه ربه كارى بوويه: تهبه ختهر و بهختيار و بهخته وهر و هه مى ژ يهك ريشه نه، مهعنا ييت وان دچنه بال يهك، ب مهعنا له رزه و لقينا ئستيرانه وه.

تهبهنه تۆر: تهفنى پيىرى (نسيح العنكبوت)، بهلى بۆره مرۆف ديبىژن: «تهبهنه تۆر» ژ «تهفن + تۆر» يه.

تهپ: ئەف واژه لئاقبستاييدا «تهپه» هاتيه: تپ، تاب، ورامانا گه رماو بريقه دار بوونى ددهت، تهبو تا. (صرع)، تهپ ب مهعنا دهركهفتو و ژ خو دهرچۆن (غائط) هاتيه ب مهعنا (مجذوب) ژى هاتيه.

تهپاك: ئەو قور و زبلهيه كو سه له مييشكان دهوين و سواق ددهن.

تهپاله: تهبغه، تهپكه ريخى كو هشك بووى.

تهپان: دۆرى دهرگه، نهوعه كى داسى دروونى يه.

تهپكيان: تهپكين، هورگومين، ههرفان، رووخيان.

تهپيان: بنيره تهپكيان.

تهپانندن: ههرفانندن، ويران كرن، تهپك و تهپاله چيكرن.

تهپاوتل: مهيلدان.

تهپيه: ئەو دهنگه ژ كهفتنا تشتهكى تيت.

تهپتهپه: ماتۆرسىكل (دراجه ناربه).

تهپخ: ويران، خاپوور.

تهپدان: كۆم كرنا تشتى و چ ل جيذا نههيلان.

تهپدانهسهر: ئيرش برنه سهر و داگير كرن.

تهپرهش: ديلهوار، خيانه تكهر (حيال).

تهپس: پيقوت ليكرن.

تهپهسهر: بى دهنگ، بى دهستهلات، ستهم ديده.

تهپهسهر كرن: بى دهنگ كرن، بى ريز كرن، سهركوت كرن.

تهپك: تهپاله.

تهپكين: بنيره تهپكيان.

تهپتهپى: تهبتهبى (مصروع).

تهپۆز: ميگوار، دۆچچك، گورز.

تهپتهپينه: بنيره تهپاله.

تهپ و كور: كپ و كپ.

تهپۆ: مرۆقى دهفته پۆيه ژ بهر ددان كهفتنى.

تهپهلك: مرۆقى قهلهو و دهست و بى كورت.

تهپهلوک: بنيره تهپاله.

- ته حین:** دوشاوی کونجی (شیرج).
ته حره گاه: ته حره گه، نیفرۆیا گهرم.
ته حسین: خلیسکان، خولیسیان.
ته حسۆک: جهی حولی.
ته حتی: تاتی، لباد.
ته حره گاه: جی ئسترحة تی ددهمی گهرمای دا.
ته حهم: بنیره ته ح.
ته خته: پان و بهرینیا قوماشییه.
ته خ: واژه به که دبیره گایی دا پشت و پاشی بجیت، هم دبیزن «تخ».
ته خهر: ته غهر، زۆریه، پرانی جارن.
ته غاره: نهو لینکه کو شهره تا دوشاقتی تیدا تیتته سافی کرن.
ته غار: ل عراقی «۲۰» وه زنه یه.
ته خت: راست و هه موار، قه رویتله.
ته ختی جهمشید: بنیره پرس پلیس.
ته خته: ده په داره کتی پان، ده په بهر کتی پان.
ته خته بویت: ته خته بویت، ته خته بووت، ته خته بووت، ته خته کالۆز، ته خته کالۆس، جوهر کرنی به که.
ته ختگاه: ته ختگه، پای ته خت.
ته خت و بهخت: بهر په پرتی تالعی (لوحه الحظ).
ته خته بهر: حه لانه بهر.
ته خت و تاراج: راست کرن و تالان کرن ئانکو ویران و تالان.
ته خت گردن: ته خت کرن، راست کرن.
ته ختیوون: راستیوون.
ته ختان: عهردی راست.
ته ختایی: ته ختاتی.
ته خته بهند: نهو ته خته کو هه می ره خیت وی جاغ کرینه، مه زه لکا بته خته یی قه بر کری یه.
ته خته زهنگ: ئاسنه ک بوول (دائران) دا لیددان لجتی سه عه تی.
ته خوا: له باتی، له جاتی، لجتی (بدلاعن): «شیرعی ویم ته خوی سه مستوور سازی - لیدهر سانه ی چی هه تاریش گازی» مهوله وی".
ته خته پۆش: عهردی به لانه بهر، نه خافتی، تاقیر.
ته خته سی: نهو پارچه تاتیبه کول قوتابخانا بچووک ته خته ره شی پتی پاک دکهن.
ته خسیر: تایی سفک.
- ته خلیت:** لاسایی، ته قلید (ک، ع).
ته خه: پیچه کیت توتتی.
ته خته کورت: عه قل سفک (سفیه، المتخلف عقلیا).
ته خته بن: ملخه، ملخه یی کو ددهنه بن ناشی.
ته ختک: سینییا مه زن (صحن کبیر).
ته خمین: گوزاف (ک، ع).
ته خم: ته خمه.
ته خته ماله: ده ستگایه که زه فیان پاشی کیتلانی پی تیل و ساف دکهن.
ته خج: به چکه شه یتان.
ته خس: مزاش.
ته خهر: عه شیره ت، فامیل.
ته دوانه: جیمک، دووقولوو.
ته راد: گوشتی سهر په راسووانه، ته راف.
ته ر: نه هشک، جوان، خو شکرک، ته رلان، گهنج، نوو.
ته رزی: گیانداری تازه یان نووزایی.
ته رازو: ته رازی، بو کیشان و دیار کرنا کیشا تستان بکار تیت.
ته رازی: بنیره ته رازوو.
ته راشکاری: تاشیاری، تاشینا دار یا ناسنی.
ته راشخانه: جهی ته راشکاری.
ته رسا: ترسکار، بیمدار، ژ خودی ترس، فهله. نهف واژه به د کوردی و فارسیدا گه له ک که فته، شاعریت کوردا بو مه سیحیان بکار برینه، "مورته زاخانی نه رکه وازی" فه رموویه: «گهر و نه سارا و ته رسا و بوت په رست - نابینا و نه عه رج، ده ستدار و بیده ست».
ته راش: ته راشییدن، تاشین، تراشین، تاش و ته واش و ته راش، هه می ژ تاشته یی ئاقبستی هاتینه. هه م ئاقبستیاین «ته فاشته» ژی تیتته بهرچاف.
ته رجۆ: په رجۆ، کرمژی (معجزه).
ته رج: شه بباک، په نجه ره، ده لاقه (شه به کبه).
ته راف: دیتلاندن (ترشح).
ته راز: زارافه که ژ ته رازووین.
ته رانه: ترانه.
ته رزای: هه ر حیوانه کی کو تازه زا بیت، ته رزی.
ته ریش: خه پاره، ئاده.

- تەركىن:** زاناسەگى، زاناسەى.
- تەرتەمىس:** دلکوژ.
- تەروالە:** كەپر.
- تەرخىنە:** داندۆك، دانھېرك و شېلم.
- تەردەم:** زمانخۆش.
- تەرس:** (۱) ترس، ھەراس، (۲) زىلى كەرو دەواران، كەرسىل.
- تەرس:** مروقى بېغىرەت دەربارەى ناموسا خۆ.
- تەروال:** تايىن دارى تېرىلەگ و چىلك.
- تەرا و بەرا:** باژىلە بوون، ژىك پەرت بوون.
- تەراد:** تەرات، قوشمە بدەوارى كرن.
- تەراش:** تايىت داربەر و يان دارمازى، ئەويت ھىژ تراشۆكن، (۲) تراشىن، تراشەن (حلاقە)، (۳) قوشمە لە دارىت ھوور.
- تەراشك:** تاكىت ھوورك ھىژ نەبووينە دار.
- تەرلان:** شوخەشەنگ و جوان، زمان شرىن، رەفتارىپاك بو مروقى ترانەتكەر (لىبۆك) تىتە گوتن.
- تەرچك:** گىايىن تازە ھەلدابى، مندالى ساقالۆك (غص).
- تەرخان:** (۱) پېگوشەت، قەلەو؛ (۲) حازر. تەرخان لە زمەننى بابلى دىبىژنە وى مالى ئەوئ دوو ءان سى برا قىتەك دىخن بو ئەو براى بچوك تر كو دا ژنى بو پى بىن، ھەر وەسا ل زمەننى مغولو تركا دگوتتە وى كەس تەرخان ئەوئ ھەر دەمى قىبا با داچىتە ژورا سلطانى وە بى لى بوراى بو لىاجو خراجان وە گوندەك دكرنە ملكى وى.
- تەرپە:** گىا و زەرزاوات (خضار، فواكە).
- تەرگۆك:** مندالى ساقا.
- تەراتى:** تەرايى (بلل، رطوبە)
- تەرپوون:** تەربوونەو، ئەو كەسە پىشتى مرنا ژنا خۆژن ئىناىت.
- تەراپەى:** بىتېرە تەراوەى.
- تەراوەرى:** ھاتوچۆن، ھاتوچۆكەر (مواصلات، تردد، متردد، دىبىب).
- تەرىق:** سەركۆنە (توبىخ).
- تەرسەقول:** قەرسەقول، كەرسىل.
- تەردەست:** دەست رەنگىن، چالاك.
- تەردەستى:** دەست رەنگىنى، چالاكى.
- تەرك:** زەندەدارى تەپ.
- تەرەتۆلكە:** تۆلكا تەپ، بىرتىبە ژ تىشتى ئەرزان.
- تەرەپپاز:** تەرەپپاز، پىشاز تەرك.
- تەردەژەن:** تەردەزاي.
- تەرسال:** سالا تىرباران.
- تەرەماس:** ئەو ماستە كودمەھىن و پاشى روونى ھەلاندى بگەرمى دكەنە سەر و ھەلدگرن بو زىستانى.
- تەرتىف:** كەنەفت، ھەرام.
- تەرتىفكرن:** كەنەفتكرن، ھەرامكرن.
- تەرەماش:** فەرىكەماش، بىرتىبە ژ تىشتى كىم بەھا.
- تەرەزە:** تەرەزى، تەرگ، سەرما (تەزەرە راستتەرە).
- تەرگ:** تەك، بەرتەنىشت.
- تەرگ:** بىتېرە تەزەرە.
- تەراشىخانە:** سەرتراشخانە، ئارايشىگا.
- تەرەقە:** سرنج، شەرنقە.
- تەرەقە تەرق:** رەقەرەق.
- تەرىق:** رسوا.
- تەرىقى:** رسوايى.
- تەرىك:** لاپەرتىز، لادەر.
- تەرىكى:** لاپەرتىزى (عزلە).
- تەرپال:** تەمبەل.
- تەراف:** (۱) سىپىكرنا مەزەلانە ژ ناڤ دا، سىپىكارى، (۲) گوشتى سەر پەراسووانە، تەراد.
- تەراوى:** جەپى نمدار (مرطوب).
- تەردەم:** دەڤ خۆش، زمانتەپ.
- تەرن:** نازار و زىان بىخەلكى گەياندن.
- تەر و تازە:** خنج و جوان، قەشەنگ، شەنگ، بەدەو.
- تەر و توشى:** سەردەمى باران و قورئ.
- تەرەتوو:** توبى تەر.
- تەرساز:** شوپەدانە ھىركا ب شىلم، تەرساز.
- تەركال:** ئەو دەخلى كو بئاقا كانيا يان جوكا ئاڤ بەدن.
- تەرەمالە:** مالنجدانا دوويى بو سواق كرنا قورئ يان گىچى.
- تەرەمالتى:** بىتېرە تەرەمالە.
- تەرئەنداز:** تەپپۆش، پىرەمىرى خۆقىت و قىت كەت.
- تەريانە:** تریانە، تلىانە، تلىانك، تەبەك (طبق).
- تەرزەكوت:** سەركۆنە، گازندە (لوم، تكدىر)، دەخلى تەرگ لىدايى.
- تەركىن:** ژجى چۆن، كەلشەن، شەقبوون، زايىنا دىلكى.
- تەرم:** لەش، كەلىخ، جەندەك (جشە).

- تەردەدین:** شىت، دىن.
- تەركەش:** ساجۆرى تىران، تىردانك، ساجۆرى فېشەكان.
- تەرك:** خندەك، تەر، خوناڭ، شڭ، تىك (انفجار).
- تەرجە:** بىنپەرە تەرجە.
- تەرۋا:** كىزكاناڭ باقلكان چىدبىت.
- تەرۋەندە:** نۆبەر، تازە فېرگاگەشتى، تازە بشكفتى: «دل ب تايەك نىرگزان دە، نازكە تەرۋەندەدە - گول دكن تەشېبېھى خاران، ھەر خەس و خاشاك روح» "جزىرى".
- تەرپۆش:** بىنپەرە تەر ئەنداز.
- تەركەزا:** ئەو كەسى جەنن پەيدا بوون و نىشتمانىخ خودەتلىت. ئەڭ واژەبە ژ دوو پارچەيان پىكھاتىبە: «تەرك + زادگە» ئانكو تەركازادگەي.
- تەراوش:** چكىيان، دەرھاتنا ئاقى ژ پەيشا تىك و تەرەكپىت زراف و بارىك ژ گوزەي و جەرپكى و ھەر نامانەكى ئاخى (ترشح) ژ وئ ھاتىبە تراشكارى و عەرەبكارى كرن. تەرەشۆ و تەراپۆى ھاتىبە و تەراوئۆژى ھاتىبە.
- تەرقر:** تىل، بزاراقى ھەورامى دىبىژن: «سىرتى لوان تەرقرە» ئانكو ئىستىرىبەك چۆبە تىلا من، يان دەستى من.
- تەرك:** تىك، كەلشت (شق).
- تەرىاك:** تىرىك، تىرىق، جورە گىياھەكى (مخدر).
- تەرىاكى:** تىرىق، تىرىك كىش.
- تەرىپ:** بەلاڭ، تەرس، تەپالە.
- تەرەزەن:** عەردى زەنەك، عەردى ئاقۆزى، باتلاخ.
- تەرەپوون:** سل بوون، سل بوونا ئىكجارى (زعل).
- تەرەو:** كەلەگا (استعمار).
- تەرمى نووحى:** ھەفت ئىستىرەنە بكمەلى (بنات النعش)، مەتەلوك دىبىژىت: «تەرمى نووحى، بابى نووحى، نوح ل پشتى - كى ھەفت جاران بچرىت، دچىتە بەھەشتى».
- تەز:** سارد، سار (بارد).
- تەزاندن:** ساردكردن، ساركرن (تېرىد).
- تەزىنوك:** مرۆڧى دەستەوشىن، ئەو كەسە كو لئەلكى دەدەت و وان ڧەدەتەزىنەت.
- تەزە:** بىنپەرە تەزە.
- تەزىنك:** گىزبوونا مووېن لەشى مرۆڧى، گىزبوونا مووان (قشعېرە).
- تەزىن:** سېبوونا ئەندامى دىبىتە پاشگر: دلتهزىن، ئاڭ تەزىن.
- تەزىرۆ:** جۆرە تەبىرەكە ژ مالىاتى بلبان.
- تەزىياتى:** ساردى، سارى، ساردهمەنى.
- تەزىك:** سار، تەزى.
- تەزىگە:** چالەبەفر، كۈنە بەفر، بەخچال.
- تەزىنە:** تەژنە، تەشەنە، تىنى، تىپھنى.
- تەزىيان:** تەزىن.
- تەزىنانە:** تازىبانە، شققوت، شقق، شقتەر.
- تەزىرەلوك:** تەرگى ھشك و پوېت.
- تەزى:** (تەسبىح، سبحة، مسبحه) ژ عەرەبىشە ھاتىبە كوردكارى كرن.
- تەزىگ:** بىنپەرە تەزىك.
- تەزىم:** تەوزم، تەوژم، پەلەقازە، ھەرەكپىت بېنپۆش، بېنپۆشى مەرگ (تەوژم راستتەرە) (ارھاب، سكرات).
- تەزى:** پىر، برىتەيە ژ مرۆڧى خۆپەسن و ددلى خودا ئاڧا.
- تەزىك:** دامان، دەھمەن، تەشك (ادىيال).
- تەزى كرن:** پىركرن.
- تەزى كرى:** پىركرى.
- تەزىگ:** جۆرە جلكەكى كتانىبە.
- تەژنە:** تەشەنە، تىنى، تىپھنى، «واژەبەكى ھەورامىبە» (عطشان).
- تەژنەبى:** تەشەنەبى، تىنىياتى (عطش).
- تەسك:** بەركورت، كىم بەر، تەنگ.
- تەسكى:** بەركورتى، كىم بەرى.
- تەسە:** سەمە، ھەلنگفتن، ھەلنگوتن.
- تەسمە:** بىنپەرە تەسم.
- تەسەل:** ئاسان، دىبىژن: «تېر و تەسەل»، تېر و تەنا.
- تەسەلى:** ئاسانى: «تەسەل نابىت» ئانكو ئۆقرەي ناگرىت؛ «تەسەلە: نارامە، كېرە، بىدەنگە». رەنگە كوردكارى لڧىتەرە دا ھەبىت. ديارە تەسەل ژ (تساھل) ى ھاتىبە.
- تەسم:** بىكوردى زۆلەكى گۆشتىبە كو دەمى سەرتراشىنى لگەل دەڧى گوزانى رادبىت. عەرەبكارى بووېبە بۆ (طسم) دىبىژن: (الطسم: تحديد الموسيقى على الطسمه). «تەسم» واژەبەكى سورىانىبە كوردكارى بووېبە، مەعنا سورىانى و مەعنا كوردى ژىك نەدوورن، زڧىل.
- تەسپۆك:** كونا سىخورى.
- تەس:** تەسە، واژەبەكە دىبىژنە ولاغى بۆ پشت و پاشڧەچۆنى.

تهسک و ترویسک: بهرتهنگ.
تهشتخانه: بریتیبیه ژ مهزهلکا شوشت و شوپین.
تهشپی ترانه: تهبهقه ترانه.
تهشپی: سینیکا مهزن.
تهشنه: بنپیره تهژنه.
تهشنهیی: بنپیره تهژنهیی.
تهشیره: پینچوکا بچووکان.
تهشی: ناشی، ئالاقئی بهندک رتیسینن.
تهشی ریس: ئه و کهسه کو تهشپین درتیسیت: «دی تهوهکی تهشپین زفرینیم»؛ «سهرو من وهکی تهشی یج دزقپیت»؛ «کچ تهشیا دایج باددهت» "پهند".
تهشک: دههمه، داوین.
تهشهر: تان، تانوتی، ئاخفتنا ب تیقل (طعن).
تهشنه جیگهر: ئهقیندار، دلدار، جهرگ ئاوس (عاشق).
تهشپی ترپن: ئه و کهسه یی گهلهک خۆراوخۆرا.
تهشتیر: توشتیر، گیسکه می.
تهشلهقه: تهشلهخه، تهشقه، ههپهتهی سهرمایین.
تهشقله: فرت و فیئل، حیهله.
تهشت: ههروهسا بفرعهونی یا قه دیم دبپژنئی (طشت)، ئناقیسستایژی هه تهشته هاتییه. بهلج هاتییه عه ره بکاری کرن بۆ (طشت) کوردژی هه عه ره بکاری به که ی بکارتیین و ب تاییهت بادینانی و هندهک بهخهلهتی دبپژن «طست».
تهشه: تیشه، تهوشی، تهوشو، تریشه، دریشه، تهشت.
تهشک: ساق، قاچ، دانگ، دامان (اذیال).
تهشقه لچی: تهشقه له باز، تهشقه لکار، عه ره بکاری بوویه بۆ (تשאقل).
تهشقه: سهرمایین توند.
تهشک: ب مهعنا بهرنایی هاتییه ب مهعنا دانگ و دههمه ژی هاتییه.
تهشه نه: کیم و ئه داغ گرتنا برینن، بهلاقیبونا برینن.
تهشبه ره: ئه و ته بهریت گروفریت شیشه یه مندال یاری یان پیدکن.
تهشهره: بنپیره تهشهر.
تهفر: (۱) تهفره، خاپاندن؛ (۲) ژ تهفره قه ی کوردکاری بوویه، تهغه ر لگهل واژه یی «تونا» ی تیت دبپژن: تهفر و تونا، بهلاقیبون و لناقچون. تونا بته نپیزی هاتییه و بجۆته واژه

هم هتایه و دبپژن: تونوتون، تهفر و تون، تهفر و تونا، تهفر و تونیا.
تهفن: بنپیره تهفنه.
تهفسیله: نهوعه قوماشه کبوه نهۆ نه مایه.
تهفنه: تهفن، تهفنی تهفنیپیرکی (نسیج العنکبوت).
تهفت: لبه ره زه بوون ژ بهر زیده تووره یی یج (فقد الصواب).
تهفته فیان: تفتقیان، تووره بوون.
تهفته فیای: تفتقیای، تووره بووی.
تهفسه: پرزکیت جوانکه، یان جوانکه ره. نهوعه پرزگه کن لرووی متمرندان تین.
تهفشی: تهوشو (قدوم): «تهفشی یج بهری خۆیه» "پهند".
تهفر و تونا: لناقچون، دهر به دهری، بهلاقیبون (ع، ک)، کوردکاری بوویه.
تهفر و تونا کرن: دهر به دهر کرن و لناقبرن، به لاق کرن، کوردکاری بوویه.
تهفاندن: دهنگیر کرن، فهمراندن، (ع، ک) عه ره بکاری بوویه.
تهفسک: تهفزک، تفرک، هژیری کیتی.
تهفنه جنۆک: تهفنی داپیروشکی، «تهفنه جنۆکه» کوردیتره، ژ تهفنی تهفنیپیرکی.
تهفتیک: کولاقئی چیکری ژ لقای سپی، فره، تفتیک درستهر.
تهفره لیکن: خاپاندن.
تهفراندن: بنپیره تهفره لیکن.
تهفریایی: خاپایی.
تهفره کهر: خاپینۆک.
تهفاریک: نهوعه هژیره کی بی خیره، چیدبیت ئه وژی هه تهفسک بیت.
تهفوش: خو فروش، خائن.
تهفایه: تفایه، کوچکی ئاخ.
تهف: پینکفه، تهفرا، ههفرا.
تهفژی: قۆله داره که وهکی گول سیلان، بهره کی هوور و سۆز پینقه تیت: «کوهسارا قه دهر که فتن، هه لالان سه ره هلینه - دنیف که قران فه رساتن، به یان بسو زه مینه - تهفژی ژین دهر که تن کیری بیون ره نگینه» «مه لا مه نسووری گرگاشی».
تهفرا: بههفرا، بههفرا، پینکفه.
تهقلی: (اطلاع) (ک، ت).

تەشەببیر: تەشەببیر، تەدبیر.
تەشەببیر: بىنپىرە تەشەببیر.
تەشەر: قازمە، طەشەر.
تەشەرزىن: تەشەر، تەشەرزىن، نەجەخ.
تەشەزىن: زك چون.
تەشەلپەش: بىنپىرە تەشەرا.
تەشەن: تەشەن، تەشەن.
تەشەجەنۇكە: = =
تەشەنپىر: بىنپىرە تەشەنە جەنۇكە.
تەشەزك: بىنپىرە تەشەسك.
تەشەزىنە: دارەكە ئىستىرى دارە وەكى بىشەككىتتە لدورىت بىستانان دەن.
تەشەرداس: داسكا داران.
تەشەز: تىز، ترانە، جەنەك، گالتە؛ رەنگە ژ «تەشەز» ھاتىبىت.
تەشەگە: تەشەگەر، شامل.
تەشەزك: بىنپىرە تەشەگە.
تەشەزار: تەشەمەل، بىكارە، رەند.
تەشەقا: توانا، تەبا (تفاق).
تەشەقايى: توانايى، تەبايى.
تەشەتەقانى: ژىكەشكەنە، گورگورانى (تكتل).
تەشەنى پىر: بىنپىرە تەشەنە جەنۇكە.
تەشەقال: تەشەككىت شەكەرەپونكىن.
تەشەقالا: تەشەقالا، كۆشش، خەبات، بزاف.
تەشەقەلە مىران: تەشەقەلە مىران، لىكەكەسى، لىكەكەلىخانى بى <زازايى بە>.
تەشەتەق: تەق و لوق، برىتتە ژ كىمبون تەشەكى كو نىزىكى خلاسبونىت بىت.
تەشەقەلەق: تەق و لوق.
تەشەقاندن: تەشەنگ تەقاندن، تەشەقاندن.
تەشەقاندنە: دوپىژكە دەخلى، تەقاندن، تەشەقاندنە.
تەشەقەك: چەقەقەنى ئاشى.
تەشەقە: خووەرگىپران.
تەشەقەباز: جوورە كۆترەكە لەھوای تەشەقە دەخوت، خووەرگىپران.
تەشەقەبازى: خووەرگىپران كۆترىپە لەھو، برىتتە لمروقى دىلەوار و فېلباز.
تەشەقەت: بىنەجى (مضبوط، توصيه).

تەشەتە: مەزبونى، بىنەجى بى.
تەشەق: قور، ھەرى، ھەرگ.
تەشەق و توق: تەق و توق، تەشەتەقىت تىكەل و زور.
تەشەقودە: تەشەقودە، برىتتە ژ نەمانا ئارامى بى (فقدان الامن).
تەشەقە: دەنگەكە لما بەينا دو تەشەتەق رەق دەمى كو قىك دكەقن.
تەشەقىن: تەشەقىنە كارور.
تەشەق و ھەز: تەشەقىت زور و پىكە.
تەشەقەرەق: تەشەقەتەق، تەشەلدروو تەشەقە.
تەشەقىتەقەتن: مەشەختەبون مەشەقەن ژ ھەردەكى و چول كرناوى دىتتە: «تەشەقىتەقەتن» ئانكۆ بەلاشەيان لىكەر، ئەو ھەرد چول كر.
تەشەقىان: رەقىن.
تەشەقىپە: تەشەقىپە.
تەشەقەلەمى: تەشەقەلەمى لىكە دامى، لىكە خانى، لىكە دىوارى واژەبەكى زازايى بە (بىنەجى الخائىط). دىتتە: (نەشەقىان تەشەقەلەمى ئەگەر واجى وولدەگا جى)
تەشەقەل: (۱) تەشەقەل، جەككىت شە و دىپالە؛ (۲) كىلىت دورىپارەنە، دىپتە جەككىت دىپالەش تەشەقەل و تەشەقەل.
تەشەقەلۇ: مەشەقى جەككىت دىپالە لىبەردا.
تەشەقەل تىپەلەن: كىل تىپەلەن و درون.
تەشەقەمەنى: چەككىت ئاگرە.
تەشەقىاگ: تەشەقاندى، تەشەقاندى، راتەشەقاندى.
تەشەقىلە: تەشەقەلە (دەرج).
تەشەقىن: تەشەقەقا گوللە ھاقىتتە بە.
تەشەقەشەقەك: تەشەقەشەقەك و بىكەكەك نەقى گىياشەكى بەھارى بە ژى.
تەشەقەدان: خووەرگىپران.
تەشەتەكرن: قەمىكرن (حفظ).
تەشەقە: تەشەقەك.
تەشەقەقە: تاكتۆكە، غارا نەرم بەھواری كرن، تەشەقى سست.
تەشەقالە: باھىقى كىقى، حاجى باھىق، چوالە، بادام.
تەشەك: كەت، بەشەقە، مەخەن، پالدان، بەرەتەشەقت.
تەشەكە: تەشەكە، نىرى.
تەشەككو: مەخەن، بەداخەو.
تەشەكەلتور: پارچە تەشەقى بەكە دىخەنە بن زىنى.
تەك و تەنیا: بىتەنى.

<p>ته‌لیۆ: مرۆڤی ته‌مه‌ل و له‌شگرانه.</p> <p>ته‌لاش: خه‌بات، کۆشش.</p> <p>ته‌لمسک: ته‌لمسک، تلمسک، چهند تلی یه‌که ژویشی یی.</p> <p>ته‌لواسه: ئالۆزی، خه‌مباری (حزن).</p> <p>ته‌لوتهل: راهژبان وه‌کی راهژبانان مروفی مه‌ست.</p> <p>ته‌له: بنیپه ته‌لی.</p> <p>ته‌لیشان: ئه‌و که‌سه کو ته‌لیان قه‌ده‌ده‌ت.</p> <p>ته‌له‌لله‌ری: ناقه‌ بو ده‌نگی زه‌نگولی، بریتسییه ژ مرۆڤی سه‌ره‌سه‌ری و ترۆ.</p> <p>ته‌لوار: ته‌رواله، که‌پر.</p> <p>ته‌لا: زی، عه‌ره‌به‌کاری و کوردکاری بوویه.</p> <p>ته‌لفیز: چه‌رخانیهارکه‌ران (حلقه‌ لنباحه).</p> <p>ته‌له‌ته‌قین: کار خراب که‌ر، گه‌له‌ک هه‌رپیف.</p> <p>ته‌لیس: گوینیکی، جوالک.</p> <p>ته‌له‌زم: ته‌لیشک.</p> <p>ته‌لس: هژه‌ژۆک، شل و شه‌ولقی، هه‌واسه‌ر (مخمور): «حه‌تتا به‌به‌ده مه‌ست و خومار و ته‌له‌سم ئه‌ز» «جزیری».</p> <p>ته‌له‌که: که‌له‌ک.</p> <p>ته‌له‌مه: که‌له‌مه.</p> <p>ته‌له‌شکین: که‌له‌مه‌شکین، بریتسییه ژ مرۆڤی گه‌له‌ک هه‌رپیف، کارخراپکه‌ر.</p> <p>ته‌لمیت: نه‌وعه هه‌ووده‌جه‌که کورد بو ژن و مندالان چێدکه‌ن، سه‌ره‌پشتا ده‌واران ده‌حالی سه‌فه‌ر و کۆچ و بارکرنی. ده‌ویزه‌داران له‌سه‌ر دوو ته‌نیششتیته‌ ده‌واران قاییم دکه‌ن و لیک گیردکه‌ن و نقیینه‌کی به‌رداده‌ن و ژناث داژی راتیخن: زبلی ته‌لمیت بارو کۆچی نه‌ونه‌هالان - تاثیرش تی‌به‌ن ئیسمال چون سالان «مه‌وله‌وی».</p> <p>ته‌له‌ریوی: ته‌لی ریقی، ته‌لی ریقیانی.</p> <p>ته‌لپ: سلپ، عه‌ره‌به‌ دبیترنی (نقایات) سیلماته. هه‌م دبیترنه‌ دورده‌میژی: ته‌لپ، تفاله.</p> <p>ته‌لار: باله‌خانه، کۆشک، دیوانخانه، هنده‌ک دبیترن: تالار.</p> <p>ته‌م: مژ، مۆزان، تاری، لئاقیستایدا «ته‌مه» و «تیبه» هاتیبه. روس دبیترن «ته‌بیم» و «تیم». ل سه‌نسکریت دا ته‌بیمه‌س و تیمه‌س هاتیبه، عه‌ره‌به‌کاری بویه (عتمه).</p> <p>ته‌مته‌ومان: بنیپه ته‌مه‌ته‌مۆک.</p> <p>ته‌مه‌ته‌مۆک: تمتمۆک، بو عه‌ردی بن بیف و تاری و ته‌نگ و</p>	<p>ته‌که‌ته‌ک: ئه‌و تشته‌ کو بشه‌قیت و به‌ه‌ژیت.</p> <p>ته‌کان: جمیان، لقی (حرکه).</p> <p>ته‌کاندن: داقتان، هه‌له‌ته‌کاندن (نقض).</p> <p>ته‌که‌ره: دۆلاش، چه‌رخ.</p> <p>ته‌کانده‌ر: داقتانکه‌ر.</p> <p>ته‌کان خواردن: خولقاندن، حه‌ره‌که‌ت کرن.</p> <p>ته‌کویز: ته‌کویش، درسته و ریک، کۆک، «کۆک کوردیتره».</p> <p>ته‌کدان: پالدان، واژه‌یه‌کی هه‌ورامیه و ژ «تکیه» یی عه‌ره‌بی کوردکاری بوویه: «بی‌له‌یل، ئاخ نامی جه‌ئیل‌اخه‌وه - په‌ی ئاخ ئاخ، ته‌کدان به‌ ئاخ و داخه‌وه» «مه‌وله‌وی».</p> <p>ته‌که‌بند: ته‌نگیبه‌ند (حزام).</p> <p>ته‌که‌مه: ته‌که‌مه، ته‌که‌مۆ، ته‌حتیکا دیوانی، ته‌کنمه، ته‌که‌مه.</p> <p>ته‌کینه‌وه: خوژی داقتان، ئانکو خوژی دوورکرن.</p> <p>ته‌که‌وتووور: ل دوو چۆنا که‌سه‌کی، په‌یره‌ویل ئیکی.</p> <p>ته‌که‌که‌وته: ته‌که‌وتووور.</p> <p>ته‌که‌ده‌و: ته‌قه‌ده‌و، بیته‌رامی، نه‌ره‌حه‌تی.</p> <p>ته‌کون: ته‌کان.</p> <p>ته‌که: نیتری.</p> <p>ته‌گرگ: بنیپه ته‌ره‌زه.</p> <p>ته‌گه‌ره: ئاسته‌نگ، ئالۆزی.</p> <p>ته‌گه‌ره لیدان: پاش ئیخستان، ته‌گه‌ره‌دان، ته‌گره‌کرن، ئیشک لیدان.</p> <p>ته‌ل: تیل.</p> <p>ته‌لی: طه‌لی، ته‌له.</p> <p>ته‌له‌دار: تایه‌کی داری.</p> <p>ته‌لان: (۱) به‌رته‌لان، به‌ته‌ن (۲) تالان، به‌ته‌ن.</p> <p>ته‌لانچی: تالانکه‌ر، تالانچی.</p> <p>ته‌لانکردن: تالان کرن.</p> <p>ته‌لانتر: نویسه‌نه‌ک، میجاسه، نووسه‌ک، سه‌پانترین.</p> <p>ته‌لخ: ژیارا شیلی، تال، ته‌حل.</p> <p>ته‌لیش: پارچه‌یه‌که ژ داری، مه‌رج.</p> <p>ته‌لیسمه: که‌له‌سمه، که‌مه‌که ده‌قه‌یتته‌ ناڤ که‌لییت نۆکان و زادی تیدا دخۆت: (ته‌لیسمه و که‌له‌سمه) خه‌له‌تن، که‌لیسمه درسته‌ره.</p> <p>ته‌لپ: ئه‌و دوورده‌مییه کو ده‌قه‌یتته‌ بنی تامانی ژ تشتی وه‌کی دۆشاقی، یان روونی، یان شه‌ریه‌تی، یان نبیشکی.</p>
---	---

تەمىس: پاك و خاوتىن.
تەمتەمە: بزمائى سەرى مزارىه (مزارع) دا سىك گېر بىخۇت.
تەمىرىن: تەمىرىن، بېيەش كەفتن، فەمىرانا ئاگرى.
تەمەرە: بەلا.
تەمبۇر: ۱) ژ دەمبەرە عەرەبكارى بوويە و ئەمىرى ھەر (طنبوره) بكار دېيىن، ئامرازەكى موسىقىيە، ۲) عەردى.
تەمبۇر: عەردى تەنگ و تارى، بىن گەنى.
تەمراندن: فەمراندنا ئاگرى، فەمراندنا فتنەى.
تەمايە: چاقەرىيە (ع،ك).
تەمباڭ: ئاڭا زقرەك، ئۇدەيى تەنگ و بن بىڭ و تارى.
تەمار: گىرى خەوى كو دكەقىتە چاقان، چاڭ نەرابوونا بەر خەوى.
تەماتە: بادىجان سۆرك، گۆجە فېرەنگى.
تەمىشك: شاتوت، توشەمب.
تەن: ۱) لەش، جىسم: «نازكا سىمىن تەنوخسەرە و زىرىن كولهى» "جزىرى"، ۲) ب (ت) ئى گران دىبىتە ھزار كىلو.
تەن دوست: ساخلەم، لەش خۇش.
تەن دوستى: لەش خۇشى، ساخلەمى.
تەن پەرسى: خۇپەرسى، برىتېيە ژ كەسى نەفسن.
تەن پەروەر: خۇ خودانكەر، برىتېيە ژ كەسى نەفسن.
تەن پەروەرى: نەفسنى، خودان كرنا لەشى.
تەن بىتەن: ئىك بە ئىك.
تەن بىتەنى: بەرامبەرى، ئىك بە ئىكى، كەت بىكەتى.
تەنگىزىان: تەنگىزىن.
تەنگىزىن: بىتېرە تەنگىزىان.
تەنگىزىي: توورەبوويى، ئەف و اژەيە و ھەمى دەمكاتىت وئى ژ دو پەيشان پىكھاتىيە: «تەن + گىزىان»، «تەن + گىزىن»، «تەن + گىزىي» ئانكو «تەن گىزىبون» (متوتر الاعصاب) يان ئەسلى و ان ھۆيە: «تەنگ + ژىيان»، «تەنگ + ژىن»، «تەنگ + ژىيى» ئانكو ژىيانا تەنگ كو توورەيى بو مۇرقى چىدكەت ھەتا عەقل و ھۇشى ئىنسانى رادكەت.
تەنى: ۱) تەنگ؛ ۲) ئەو دوو كىلەيە كو بىن قازانېقە دىمىنىت، يان دوو كىلا ژ چىرايى يان تىشتەكى دى وەكى رەژوويى چىدبىت.
تەنگ: نانچ تەنگ، تىشتى تەنگ، نەئەستور، نازك.
تەنى دۇن: روون و رەژەن، برىتېيە ژ مۇرقى خوس، برىتېيە ژ بەلايى مۇرقى فەبنوسىت و لائەچىت.

نەخۇش دكوردىدا بكار تىت و ئاڭىستايىدا تەمىكام د كوردىدا تەخوبىر بوويە و بوويە تەمىكام بو عەردى بن بىڭ و تەنگ و تارى تىتە بكار ئىنان كو ئەوژى نىزىكى مەنا ئاڭىستىيە چكو دۇزەخ ژى ھەم بن بىڭە و ھەم تەنگ و تارى.
تەمىتەمان: = =
تەمدووران: = =
تەمدىيان: = =
تەمدوومان: = =
تەمباڭ: تەمبىلىر.
تەمبىلىر: عەردى تەنگ و بن بىڭ و تارى.
تەمەر: بنواشە، تەمەلژى ھاتىيە.
تەمەل: بىتېرە تەمەل.
تەمەل: بنواشە بىن خانىيە، تەمەر (بلاما زراف).
تەماك: تەماكو، تەمباك، جورە توتنەكە بىرگىلەي دكىشن.
تەماكو: بىتېرە تەماك.
تەمباك: = =
تەمباڭ: ئۇدەيى تەنگ و تارىك و بن عەرد، تارىاتىيا دوو كىلىن.
تەمباشا: دىتن، نىرىن.
تەمباشاگە: جى دىتنى، سەيرانگە.
تەمباشاخانە: مۇزەخانە.
تەمباشاكەر: دىتبار، بىنەر، دىتتەكەر.
تەمباشاكرن: دىتن.
تەمتوور: تەمتوور، جۇرە كولىيەكە تەمەلە نافرەت ھەر لىناڭ عەردى ئاڭىكار بىسەر دېت، بلۇتان درى دچىت.
تەمۇمۇ: ئەو تەم و مۇرە كو دكەقىتە سەرىت بىلند لەسەر چىيان.
تەمۇدوومان: تەمۇمۇ: «تەم و دوومانە، تەم دوومان - بچمە لاي مەلا عوسمان / ژ بو يەك قۇدى دەرمان / بو چاقەرەشا برۇيان».
تەمىلىت: سەربار.
تەمەل: مۇرقى نەكەر و نەقەت، تەمەل «بلاما قەلەو» (كسول).
تەمەلخانە: جى تەمەلان، جى تەمەلان.
تەمەلى: تەمەلى.
تەمەلىت: تەمەلىي، بسك و پەرچەم و قۇ و كەزى، سەربار.
تەمەن: عەمەر، عومر، ژى.

تهنئ: کەسێ بێ هەشال، تەنیا، تەنھا (واحد، وحید، فرد، مفرد).

تەنیا: بێپەر تەنی.

تەنانت: تەنی، هەتاکو، خو ئەگەر (فقط).

تەنتەن: قوماشەکی درەخشان و جوان و نازک و تەنک و رۆنە. شێخ تەنتەنە بریتییە ژ شێخی بێ علم و دونیاپەرست.

تەن و جان: تەن و رهوان.

تەن و رهوان: دو واژەنە بەرامبەری (جسم و روح) ی عەرەبی.

تەنخوا: لباتی، لجنی: «شێعری ویم تەنخوای سەمتووور و سازنی - لێدەر سانە ی چی، هەر تاریش گازی» "مەولەوی".

تەنگەلان: دەرافتی تەنگ (مازق).

تەنگانە: تەنگاھی (أزمة).

تەنگاڤ: تەنگاو، توورە، پێنگاڤت تەنگ.

تەنوور: تەنیەر، تەندور، وشە یەکی سوربانی و کوردیە، عەرەبکارێزی بوویە.

تەندور: بێنرە تەنوور.

تەندووور: ئەو عەرە لئاڤ ئاڤیدا گەلەک کوبر و زڤرەک.

تەنۆر: فێستانەکی نیڤ بەژنە تەنی ژناڤتەنگی و بەرەخوار دگرت.

تەنگ: ئەو تشتە کوفرە نەبیت، تەنگی ئاڤینە پشتا دەواران. جۆرە پشتیپینە کە دکەنە پشتا خۆ، تەنگیە.

تەنگەدەر: دەرافتی تەنگ (مجال ضیق، مضیق جبلی).

تەنگدل: دلتنەنگ.

تەنگسال: سالا گرانی.

تەنگدەستی: هەژاری، فەقیری.

تەنھا: بێپەر تەنی.

تەنیش: کێلەک، تەنکیش (جنب).

تەنگەتاو: ئابلۆڤە، تەنگاوتر (محاصره).

تەنیکی: قریژی، تۆزەوی.

تەنووردان: تەندوووران، خانێ بێ تەنوور تێدا.

تەناف: گندر.

تەنگ و چەلمە: «تەنگ + چەلمە» بریتییە ژ گێرو گرتو ئاستەنگ، «چەلمە بریتییە ژ خوارو گێژاڤی».

تەنگە: ئەو مادە بێ دیارەو بکنایە بۆ مرۆڤی کێم دین و وجدان دبیژن «حجی تەنکە، سۆفی تەنکە، شێخ تەنکە».

تەنمەند: «یان تەنۆمەند» (قوی).

تەنکیش: ناڤتەنگ، ژ دوو واژەیان پێکھاتییە: «تەنگ + کیش» جی شوتک گرتدانی (مشد الحرام).

تەنز: تەڤز، حەنەک، ترانە. دبیژن: «هەمی کەس تەنزی خۆ ب شیتنا دکەت».

تەنە: جسم، هەورامیە و ئاڤیستیپە (بدن).

تەنگە نەفەس: نەفەس تەنگی.

تەنگە تیلکە: تەنگە تیلە، تەنگژیا.

تەنیا مال: مالی بتهنی، یەکانە، ئاقانە (وحید).

تەنین: جن، بافتنی درپای.

تەنگل: کۆرکا لچیبایی، تەنیش.

تەو: میھا گەور.

تەوا: ئومید، هیڤی، هیوا.

تەوات: تەبیت، هەدار، ئارام، ئۆقرە.

تەوادار: ئومیدەوار، هیڤیدار.

تەواش: تشتی رون (مانع).

تەواشیر: تەباشیر، گێچی کوبو نڤیسینی بکار تیت.

تەوزە: گالته، حەنەک، تەڤز.

تەوس: بریتی یە ژ پەلەنداری.

تەوقە: دەستکرنە ناڤ دەستی ئیکیدی، تۆڤە، چەماو، بازنە (مصافحة، توصية): «هیڤی و تەوقە دکەم ئەز خودانا حەشەمی - فێ نیگارو سەنەم پادشەهو موحتەشەمی» "جزیری".

تەوقەسەر: بانێ سەری.

تەوژم: لێژایی، توندی، دژواری (انحدار قوی، ضغط، ارهاب). دبیژن: «ئەڤ تاقە بتهوژم تیتە خوار» ئانکو خورت تیتە خوار: (۲) پەلەقاژە (سکرات) مەرگ، (ارهاب).

تەوەرگ: تەرگ.

تەوەرگەرئیل: تەریبیت بیئاڤ سپرورینک.

تەووسکە: بێپەر تەفسک.

تەوول: گەلتەک، تەوول (أحمق).

تەوون: بەرد، بەر (حجر).

تەوش: بەر بەرەکانی، خو راگری، بەرگری.

تەووزەل: ب مەعنا خۆپەسن ژێ هاتیە هەرەکی (احمقی)، تەمبەل.

تەووزەلی: خۆپەسن، گەلتەکی، تەمبەلی.

تەو: واژە بێ پەسندکرنی یە بۆ وینە کورد دەم و دەم دبیژنە مقام بیژی: تەو، یان تەوتەو (کلمه الاستحسان).

تەنی: کەسێ بێ هەشال، تەنیا، تەنھا (واحد، وحید، فرد، مفرد).

تەنیا: بێپەر تەنی.

تەنانت: تەنی، هەتاکو، خو ئەگەر (فقط).

تەنتەن: قوماشەکی درەخشان و جوان و نازک و تەنک و رۆنە. شێخ تەنتەنە بریتییە ژ شێخی بێ علم و دونیاپەرست.

تەن و جان: تەن و رهوان.

تەن و رهوان: دو واژەنە بەرامبەری (جسم و روح) ی عەرەبی.

تەنخوا: لباتی، لجنی: «شێعری ویم تەنخوای سەمتووور و سازنی - لێدەر سانە ی چی، هەر تاریش گازی» "مەولەوی".

تەنگەلان: دەرافتی تەنگ (مازق).

تەنگانە: تەنگاھی (أزمة).

تەنگاڤ: تەنگاو، توورە، پێنگاڤت تەنگ.

تەنوور: تەنیەر، تەندور، وشە یەکی سوربانی و کوردیە، عەرەبکارێزی بوویە.

تەندور: بێنرە تەنوور.

تەندووور: ئەو عەرە لئاڤ ئاڤیدا گەلەک کوبر و زڤرەک.

تەنۆر: فێستانەکی نیڤ بەژنە تەنی ژناڤتەنگی و بەرەخوار دگرت.

تەنگ: ئەو تشتە کوفرە نەبیت، تەنگی ئاڤینە پشتا دەواران. جۆرە پشتیپینە کە دکەنە پشتا خۆ، تەنگیە.

تەنگەدەر: دەرافتی تەنگ (مجال ضیق، مضیق جبلی).

تەنگدل: دلتنەنگ.

تەنگسال: سالا گرانی.

تەنگدەستی: هەژاری، فەقیری.

تەنھا: بێپەر تەنی.

تەنیش: کێلەک، تەنکیش (جنب).

تەنگەتاو: ئابلۆڤە، تەنگاوتر (محاصره).

تەنیکی: قریژی، تۆزەوی.

تەنووردان: تەندوووران، خانێ بێ تەنوور تێدا.

تەناف: گندر.

تەنگ و چەلمە: «تەنگ + چەلمە» بریتییە ژ گێرو گرتو ئاستەنگ، «چەلمە بریتییە ژ خوارو گێژاڤی».

تەنگە: ئەو مادە بێ دیارەو بکنایە بۆ مرۆڤی کێم دین و وجدان دبیژن «حجی تەنکە، سۆفی تەنکە، شێخ تەنکە».

تەنمەند: «یان تەنۆمەند» (قوی).

تهوتنه: تهفر.	تهیله: پشتی (حمل).
تهوهره: (۱) پیری تهریقته تی، تهوری (قطب)؛ (۲) تهورداس، داسکا داران.	تهیله کیش: پشتی کیش.
تهواشی: جوړه کهره کی مهزن و سپیه.	تهیمان: تانی رهز و بیستانان.
تهوانا: توانا، پرقودرهت.	تهیان: تان، تهیمان، خدام، مه نجه لی گهرماقی.
تهوانایی: شبیان، توانایی.	تهیروک: ته رگ.
تهوتین: تهبتین، نارامی.	تهیسیین: دره خشان.
تهوز: تهفر.	تهیسوک: نهو تهیسیینه کولبه یانان دچرسیت.
تهورتیزی: جوړه تری یه که.	تهیا: باژتله، ناواره، ویل.
تهوزیتکرن: ترانه پیکرن، هه نهک پیکرن.	تهیار: ناماده.
تهوزاندن: خه ملاندن، پیسکرن، ژ نه فعالی (مضاد) ه.	تهیاره: جهی دانیشیانی تهیری بازیه.
تهوزیم: بیتگومان، مسوگر (حتماً).	تهیوان: دیاری ژ مالا زاقایی بو مالا بووکی لسهول روژتیت زاقایی بی.
تهون: تهفن، تهفنی تهفنیپیرکی.	تی: (۱) برای میبری ژنی؛ (۲) پاشگره که مهعنا نسبه تی ددهت وده کی: ناغاتی، براتی، کهراتی، (۳) داری توی؛ (۴) شهق، تیک.
تهونکر: تهفنگهر.	تی و تی: لابه لا، ته نیشیت و ته نیشیت.
تهوانگر: دهوله تمه ند.	تیابردن: تیرابرن، تیابرن (ادخال).
تهوانگری: هه بیاتی.	تیاچون: تیی چون، بناقغه چون.
تهوراس: تهورداس، تهفرداس.	تیانچه: قازانک، تیانچه که.
تهوهر: تهفربیی ناشی، پیری تهریقته تی (محور).	تیان: قازان.
تهوهرزین: نه جخ، ته بهرزین.	تیبه: قه باره (حجم).
تهوهن ناش: بهرپ.	تیپ: (۱) له شکر؛ (۲) ریز (صف)؛ (۳) پیت، حرف.
تهورداس: داسی دارپینی، تهوراس، تهفرداس.	تیپا: پین.
تهوتیل: نه نی.	تیپهن: جه له به کی سواران.
تهوتیله: کولی دهواران، ناقی گونده کی کوردی عیراقی به.	تیپین په یوه ندی: (حرف جر، حرف ربط)، نامرازی په یوه ندی.
تهوی لیدان: نهوه کود جوابا مقام بیتری دبیزن «تهو».	تیپ تیپ: ریز ریز، گروپ گروپ.
تهوخ: هه فیز، سهردایی مهزن لین عهردی.	تی تی: (۱) دهنگه که پی گازی مریشکان دکهن؛ (۲) هنده ک پسکویتن سه رشکلی جان دبه رانه ژ هه فیری درست دکهن.
تهوزینه: تهفزیته، داره که به لگیت وی وه کی به لگی بیسان ستری داره.	تیترواز: بنیره تیترواس.
تهوازی: پوزش (اعتذار).	تیترواس: بالنده په که خه لکی ناف کوری دبیزنی «جهسته نه»
تهوس: لار، تیز، تانه، په له نداز.	ته یوانه کی ته مبهل و سسته. هه دبیزنی: (تهیری عه رهبان)، «تیتروازک» و «تیترواسک» هه هاتیه.
تهه: تهها، تههه، تههو، تهحه، مخابن.	تیت: تیت و نه تره ک ژ چهک و چولی ژنانن.
تههسین: ته حسین، خلیسکان، حولیسیان.	تیتان: ناقی خودایه کی یونانی یانه و دناف کوردان نه ف ناقه بو میران بکارتیت.
تههسوک: ته حسوک.	تیتته: بسک و بهر بسک، به چه که سهگ، بو تشتیت دی بیته ساقا بکار تیت.
تهها: ته نی ژ جنسی خو.	
تههایی: ته نیباتی ژ جنسی خو.	
تههتا فک: پونگ، پونگ.	
تههوا ف: دهنگه کی نه رم.	

- تیتال:** چیشانۆک (تعجیز، حیلە).
تیتالباز: حیلەکەر.
تیتالباری: تیتالی، حیلەبازی.
تیتک: تیتلک.
تیتکزا: کور یان کچ مەت.
تیتەلە بیجاغ: بنیترە تیترواس.
تیتۆ: شیلەم، بزاراقتی زازایان.
تیتەلە و بیبەلە: تیتیلە و بیبیلە، ناڤە بۆ دو کارکتی بزەنەکی د چیرۆکا گورگ و بزنی ئانکو چیرۆکا بزەنەکان و شەنگول و مەنگول و گورگی و بزنی.
تیتکە خەیار: خباری تازە چیبوی و هیژتویتک.
تیتن: تیغ، دیتن، توتون.
تیر: بۆ ئەو چەکی شەری تیتە گۆتن و بۆ هەر تشتەکی راست ب مەجاز بکار دەبن. بۆ ناڤی هەیفەکی هاقینی ژێ تیت، هەم دبیژنە ئستیرەیا «عطارد» ی، هەم دبیژنە تیر و پشکی و بۆ تاریاتی و بەلایان بکارتیت (ئیشال هەقالی تیرال کەندالی).
تیراوه: ناسوور.
تیرە: ئەندازەیکە عەردی، جوتیار دزانن، تاریک، هەر تشتەکی کو برەنگی زوغالی (رەژوو) ی بیت یان برەنگی خاکستەری بیت، عەشیرەت، نەتەو.
تیرەگی: تاریکی، رەشی (کدورە).
تیرەدل: دلرەش، بەخت رەش، گومراھ، بەدخواھ، حاقد، زگ رەش.
تیرەرۆژ: رۆژا رەش.
تیرۆژ: (۱) دامەن، (۲) تیر رۆژ، نامانجی تیران.
تیرکەش: تەرکەش، تیردان، جانتا تیران.
تیرەبەخت: بەدبەخت، بەخت رەش.
تیرباران: گوللەرۆژ، گوللەباران.
تیرهاڤیژەک: هندی ماوہی تیر بچیت، مقداری وئ.
تیرهاڤیژ: تیر ئەنداز ئەو کەسە تیران دهاڤیژیت.
تیرهاڤیژن: تیرهاڤیژن.
تیری چافان: بریتیبە ژ چاڤی حەسوودی.
تیراڤودئ: زەرین خودئ.
تیر و پشک: شناس و نەسیب (قرعە).
تیرەبوون: تیکچۆن، دبیژن لما بەینا وان هەر دو عەشیرەتان زۆر
- تیرە بوویە (نەخۆش بوویە). «تیر» بریتیبە ژ نارازی بوونئ.
تیری: ناڤی بئیرۆکتی تەنک دکەن.
تیرۆک: ئەو دارێ راست کو ناڤی پێ پان دکەن.
تیرەبەخت: بەدبەخت.
تیرەکان: جەژنا ۱۳ ئ تیرمەھیە لژەمانی کەفن کورد پیرا دبوون و هەتا نەوژی زەرەشتیان نەهیلایە ئەو رۆژ دبیستە بەرامبەری (۲۰) ئ چلی هاقینی.
تیراژ: تیراژ (زنجیرە، تسلسل).
تیراوه: جۆرە کولکەکە چجار ساخ نابیت.
تیرۆژک: تیرۆشک، ئەف واژەیه ژ دوو پارچەیان پینکھاتیبە: «تیر + رۆژ» (اشعە + الشمس).
تیرۆژ: تیرۆژک.
تیرکامیوی: تابییت میوا تری.
تیرکا تەنگی: شیشەیکە بەتەنیشتا تەنگی قەبە بۆ پاک کرنا تەنگی.
تیرەمار: ماری بچووک و زراڤ.
تیرەشان: شانەین هەنگینی، تیرەشانە.
تیرەقە: تیرکا پشتا مەروڤی، بپرە.
تیرەکە: دارەکی راستە ددەنە بن خیفەتی، یان بن خانئ.
تیرنەنداز: بنیترە تیرهاڤیژ.
تیرنەندازی: تەنگ هاقیتن، ئارمانجانی (رمی، تەدیف).
تیرەتیر: توورە توور، دەنگی بلوبلی بە.
تیرۆژ: رۆناھی.
تیز: (۱) گالته، حەنەک، تانە، تەوس، تەقز، تیز؛ (۲) تویز، کویزەلە؛ (۳) تیز پرامانا بەرپۆی تیت.
تیزەقان: یاریکەر.
تیزباز: یاریکەر.
تیزۆ: ئەو کەسە کو زوو توورە دبیست.
تیزتی: تپتسز، تپتۆز، ئەو کەسە کو گەلەک خۆ قبت و قبت دکەت.
تیزانک: میزدان، میزدان (مشانە).
تیز: بڕندە، توند، خۆشرو (حاد، حریف).
تیزیر: مەروڤی بیرەوەر (ذکی).
تیزبال: خۆش فر، تیزبال ب مەعنا زۆر بەقەر تیت.
تیزین: هویربین و دویربین.
تیزاو: تیزاب، تیزاڤ (اسید).

- تیزکرڼ:** (۱) تیزکردن، بریتیه ژ تیزکرنا ئامرازه کی؛ (۲) بریتیه ژ تیزکرنا مروّقه کی و پالدا نا وی بو کاره کی.
- تیزه یی:** تیزایی.
- تیزه فان:** نهو کهسه کو خه لکې تیز دکهت و پال ددهت بو رابوونا بکاره کی (مورط).
- تیس:** تووس، تويس، گيايه که لزوژانا چيدبيت نه گهر سه ر عهردتړا بېرن جه وييه که ددهت زه مانې بهری حبر ژي چيدکرن.
- تیسک:** تیسکې هری، یان مه ر هزی، یان لقا یې، یان مسو. تیسک خلفه کئی هری و بیجگه ی وئی به (خصله).
- تیسکن:** بهری، یان بوو، یان بلقا یی درتړ و پرتیسک. دبیتړن (نهف بزنه مه ر هزه ژوری تیسکنه).
- تیسکه تیسک:** چریسکه چریسک: «تیسکه گیسکه» "په ند".
- تیسکاندن:** فیسکاندن، بنده سترکن (اخضاع).
- تیسانې:** یاری به کئی مندالانه.
- تیشه:** چه کووچې به رشکیتان و دارتاشانه لثاقیستای ژی تیشه هاتیه.
- تیشک:** (۱) تیروژک، کوپیت بلند ژ چیا یی؛ (۲) تیسک (خصله من الصوف او غیره).
- تیشه مپ:** تووی، شه می یی یان تووی شامی، شاتووت.
- تیشه لان:** عهردی پرسه ننگه بهر و تیشه بهر.
- تیفی تراش:** گوژان، تیغ تراش (موس الحلاقه).
- تیفه تیغ:** چریسکدان، تریفه تریف (معان).
- تیغ تیفه دان:** سه یقه لدان، هولووکرڼ، لووس کرڼ.
- تیغ:** تیهو.
- تیغه تیغه:** تراشینا سه ری بو جارا دووی پستی خلا سبوونا موویان.
- تیغ تیفاندن:** سه یقه ل کرڼ، لووس کرڼ.
- تیغ:** گڅین، گڅینا گولله ی.
- تیغه تیغ:** گیزینا ژور، گیزه یی گیزه ی.
- تیغ و هوژ:** گیزینا ژور و پیکڅه.
- تیه رتیز:** جلکیت ته قه ل بووی.
- تیغل:** توکل (قشره). بو تاخفتنا بکنا یه ت ژی تیت، دبیتړن: نهف تاخفتنه بتیغله.
- تیغلاندی:** که فلاندی.
- تیقه ل:** جلکیت په رتی.
- تیقه ل تیه ل:** پرت پرت.
- تیقه:** دهنگی که نی یی.
- تیقه تیغ:** تیغه لدو و تیغه ی.
- تیغ و هوژ:** تیغه، تیغه تیقا ژور و پیکڅه (بجمله).
- تیغین:** تریغین، تیغه ی به رده وام.
- تیغ و لیق:** تیغه تیقا کو لدیوانا مروّقت سڅک بلند دبیت.
- تیغه لدیای:** چلکیت بوینه پرت و پارچه.
- تیغه لو:** ته قه لو، خودانې تیغه ل و ته قه لان.
- تیغه لک:** ته قه لک.
- تیک:** که لشت.
- تیکه:** ب زاراقی ناڅکوپیان.
- تیکه نان:** پاره نان.
- تیکه بهر:** شقه بهر.
- تیکرن:** شقبرن.
- تیکمه:** قهوی، توکمه، تهژی.
- تیل:** لووس، لويس، حولی.
- تيله:** پتچوک، که ژاوه، تووله، به چکه (دخل الاطفال).
- تیلکرڼ:** حولی کرڼ، لووسکرڼ.
- تیلاک:** حه ویز (اصلع).
- تیلمه:** نه سمه ر (شریط التسجیل).
- تيله مار:** به چکه مار.
- تيله کی:** تووله کی، سه گه نان.
- تیمار:** لثاقیستای ب مه عنا ماندی بوون (تعبه) و ل کوردیدا ب مه عنا دهرمان کرنا نه خوژشان و بریندارانه و خزمه تکرنا نه ساخانه.
- تیمارکرڼ:** دهرمان کرڼ.
- تیمارستان:** تیمارخانه، شیت خانه، جهی دینان.
- تیمارخانه:** بنیتره تیمارستان.
- تیمارکهر:** نهو کهسه کو نه خوژشان دهرمان دکه ت.
- تیمارگه:** جی تیمارکرڼی.
- تینه:** رسته (جملة).
- تینگ:** (۱) تینی (عطشان)؛ (۲) توونگ، تونگه، گوزکه کی گه رده ن درتړ و بیده سترکه.
- تینگ:** تیناتی، تیناتی (عطش).
- تینک:** جلده، پو ست، په بک، ناقی چیا یه کیه ل کوردستانا عیراقی (نه ترؤش، بریفکان).

- تینو:** تینی. **تینی:** تینی، تینو.
- تی:** ناخی تیپی چاری به، تاوتەب (حمی) بزرافعی جزیرا بوتان، بۆ زهرفی ژمی تیبت، تیدا مهعنا لیدان وهکی دهست تیدان، «دهست تیقه‌دان» ب مهعنا (یاتی) تیبت، "جزیری" فهرموویه: «خوون و زۆخ جۆجۆره‌وان تی، وهک عهقیق و ئه‌رغه‌وان تی - لئێ ژدهست سه‌لوا جوان تی، ئه‌وشه‌پالا شه‌نگ و شوخ». ئه‌ف تیسه یان ئه‌ف واژه‌یه بده‌هان و سه‌دان مه‌به‌ست و مه‌عنا یان دده‌ته زمانێ کوردی، ئه‌فه جهی پیتاخفتنا وان نینه دئ لیتیا (لئ) بهر چاڤکه‌ین.
- تینالان:** تینالیان.
- تینالیان:** تینالان.
- تینالاندن:** لیتالاندن.
- تیبیار:** تیبیاره، جه‌وسهر، ره‌خێ ده‌خلی هیت نه‌دروویی.
- تیبا:** ره‌شی یا شه‌قی، سه‌هور، تارمایی (شبح، هیولا).
- تیبیرن:** تیبیرن، لئاڤرن، ژمی کیم کرن.
- تیبهرپوون:** بناڤ فه‌چۆن، تیک به‌بوون، هه‌فتووشی یه‌ک و دوو بوون، ده‌ریاز بوون.
- تیبهردان:** فیرابه‌ردان.
- تیبینی:** چاڤ لینگیراندن (ملاحظه).
- تیبورگه:** ته‌نگه‌ ریک، ریکا ده‌ریاز بوونی.
- تیبۆرین:** به‌خشین.
- تیبۆر:** به‌خشنده.
- تیبهر:** ده‌ریازکرای، کارێ تیپهر.
- تیبهراندن:** ده‌ریازکرن، ته‌ره‌قاندن، به‌رودار تیپه‌کرن.
- تیپه‌ستان:** تیرا هه‌شاندن، تیپوتان، تیبیرکرن.
- تیپه‌رکرن:** ده‌ریازکرن، بۆراندن.
- تیپه‌رین:** بۆرین، ده‌ریاز بوون.
- تیپه‌چان:** تینالاندن.
- تیپه‌چیان:** لیتالیان.
- تیپه‌راندن:** پۆراندن، پرکنا زکی ژ خانی زیده‌ی عه‌ده‌تی.
- تیپه‌رنجان:** گه‌ربونا تشته‌کی ل عه‌رده‌کی ته‌نگ، تیپه‌رنجاندن.
- تیپه‌رنجاندن:** بنیره تیپه‌رنجان.
- تیپه‌تول:** پرزۆل.
- تیپه‌چۆن:** لئاڤچۆن، فه‌ریان، تی چه‌قیان.
- تیپه‌چاندن:** تیکه‌ل کرن، تیکه‌ل کرنا تشته‌کی هور د تشته‌کی رۆن دا.
- تیچراندن:** ئبیزدحامی دژوار.
- تیچقه:** ئه‌و تشته‌کو ل تشته‌کی بچه‌قیان.
- تیچه‌قین:** تیچه‌قان.
- تیچه‌ندن:** تیچه‌چاندن.
- تیچین:** خه‌به‌ر فه‌گویتز (واش).
- تیچکلاندن:** تیچه‌قاندن.
- تیچه‌رین:** تیچه‌ریان، تیچه‌ران.
- تیخه‌بتین:** کوشش دکاری کرن.
- تیخستان:** تی ئیخستان (توریط).
- تیخستی:** تیکه‌فتی.
- تیخهر:** ئه‌و مرۆڤه‌کو خه‌لکی بشۆلانقه‌دکه‌ت.
- تیخزان:** تیخزیان، تشته‌ک ب ته‌عدا خۆحه‌شینیه‌ ناقتشته‌کی.
- تیخزین:** تیخزان، خۆتیفتوتان.
- تیخورین:** لیکخورین.
- تیخوری:** لیکخوری.
- تیخونجان:** ژیک رازی بوون، ژیک گرتن (توافق).
- تیدا:** لئاڤدا.
- تیدان:** تیپه‌سون، تیقه‌دان، تشته‌کی ل تشته‌کی بده‌ن.
- تیدانان:** نزمی کیشان، پیقه هه‌لاویستان، به‌ردانان.
- تیراهی:** دیپه‌نه، ئه‌و کوردیت عه‌شیره‌تا شیخا دی (عدي بن مسافر). تیراهی ناڤه‌کی که‌ڤنه‌سه‌ره‌ده‌می زه‌رده‌ستی، نوکه‌ژی ل تورکیا و سوریا نیزیکی هزار مالا مایه‌.
- تیری:** سیری، تیر خوارن.
- تیر و پر:** تیر و ته‌ژی.
- تیرخوارن:** خوارنه‌کا تیرو ته‌سه‌ل، تیر بوون.
- تیرخۆر:** بریتیه ژ بهاره‌کی کو په‌ز تیر بخۆت، خوارنه‌ک ئه‌ندازی تیرخۆرا مرۆڤه‌کی بکه‌ت.
- تیر:** جوالکی بدو چاڤیان (خرج).
- تیرامان:** مرۆڤ بکه‌قیسته‌ ناڤ تشته‌کی و نه‌شیت ژنی رزگار بیت، مرۆڤی ته‌ماشای تشته‌کی هورک بکه‌ت دیپه‌نه‌ وی حاله‌تیژی تیرامان، یان لیرامان (تأمل).
- تیراڤ:** تیرناڤ فه‌خاری، ناڤی.
- تیرک:** تیرکا بچوک.
- تیر:** مرۆڤی نه‌برسی، مرۆڤی تیر، ده‌وله‌تمه‌ند: «تیری های ژ برسی نینه» «په‌ند!» «دکه‌نیت زکی تیر - ناکه‌نیت سه‌ری

تیکرن: روو کرن، خالی کرن.
تیکچون: تیکچون، چرچبون (تازم).
تیکست: داریت، داریت، داریت.
تیکه لوک: تشتیکو باش و خراب تیکه ل بن، بوره مروفت.
تیکه ل: دوشتان، یان زیتیر ته فلیهه ف کرین.
تیکه لی: ته فلیهه فی.
تیک شیلان: نالوز کرن، دوو تشتان تیک دهن، تیک هه لشیلان.
تیکشدان: تیک گردانه کی مکوم.
تیکه لگیران: تیکه لگیران.
تیکه دان: تیکدان و نالوزی درست کرن، شیلان.
تیکه دانگه: ناژاوه چی، شیلانگه (مخرب).
تیک و لیک: تیک و لیک (منظم لامنظم).
تیکولیکه: بنیتره تیک و لیک.
تیکرا: فیکرا، پیکه وه.
تیکراچون: تیکرا هه لچون، لیک گیربون (تشابک).
تیک کیشان: تیک هه لکیشان.
تیکوشان: تیکوشین، خه بات (سعی).
تیکوشه: خه باتکهر، کوشش کار.
تیکوتان: تیکوتان.
تیکه لاو: تیکه ل.
تیکه وتن: تیکه فتن، پیغه بوون.
تیکه فتی: نه چار بووی.
تیکه ولیکه: تیکولیک، ئەف توف ناغانه مه به ست و پیچه وانه یی دگرن وه کی به ره بی دبیژن (الاسماء المضاده).
دبیژن خه لکی گوندی مه هه می تیکولیکن (تفاقن). دنیا زور نه خوش بوویه و تیکولیکانی به (نالوزه).
تیکه یشتن: فام کرن.
تیکه شتی: عاقل، فاما، زه کی، روشنیر، روناک بیر.
تیکه یانندن: تیکه شتانندن، تیکه هانندن.
تیکه پران: تاقی کرن، ته فتیش کرن.
تیکرتن: ناٹ تیکرتن، ناٹدان، په زتیکرتن، چهراندن.
تیل: نه نی، تینا ناسنین، ته وپل.
تیلکه: تیلکه، پستی (حمل، محمول).
تیلان ترین: بریتیه ژ لیدانه کی گران.
تیل ته قینه: گیایه کی بهاریه گوله کی پر یاددهت بچوک لهنیا

بزیتر «په ند»؛ «مروفتی کورد هه تا تیرخوار، یان ژنه کی ده رفینیت و یان میتره کی دکوژیت یان هه ردوکان دکه ت»؛ «په ند».

تیرا: جار ب مهعنا «هه تا» تیت، جار ب مهعنا «ل سهرو نافدا» تیت، یو وینه: تیرامان، تیروانین، تیرائینان، تیرابرن، تیراهاتن، تیراچون، تیرابورین، تیرامالین، تیراهسون.

تیز: تیزاف، تشتی تیز، بارویت (حاد).

تیز کرن: نه و تفه ننگه بوون به رتدا تیز و بارووت دکرنه تیدا، تیز کرن، نانکو بارووت لیکرن، یان تیکرن لگه ل تیزافی، تیز ب مهعنا ناماده ی ژی تیت.

تیز پوزک: نه و کونه کو لینی بیرئ ناشی نافی یه و نافی ده دکه فیت و لپه ریت ناشی دده تو ناشی دگیت.

تیز ته بهت: مروفتی سلسلوک (عصبی) (ک، ع).

تیزاب: تیزاف، تیزاب (اسید).

تیزدان: (۱) پالدانا تیکی و تیز کرنا وی کو بکاره کی رابیت؛ (۲) تیزاف لشته کی کرن.

تیز: تیز، بزارافی هه ورامی و شه به کی.

تیزک: به چکه، به چکه حه یوان، تیزه لوک.

تیزه لوک: بنیتره تیزک.

تیسون: تیهسون، تیساوین.

تیساو: به ری تاقیکرنا زتری (محک).

تیسوو: چوغان (اشنان).

تیشت: تاشت، چیشت، نه سللی وی (چیژته) ه: «تیشستا شاهانه، فراقینا په هله وانانه، شیفا گه دایانه» «په ند» نانکو تیشته کی کیم و سٹک و نازک بخو. به لی فراقینه کی حسابی و قهله و بخو و د شیفتیدا شیفته کی به رنه که تی و کیم بخو.

تیشکه ستن: زیان دین، زیانباریون.

تیشکاندن: فه شانندن، زیان بار کرن.

تیک: ته فدا، ته فرا، هه می، پیکه وا.

تیکه ردان: خه لک فیکرا به ردان، مروفت لیک نیخستن.

تیکرن: ته ننگ کرن، خرکرنه سه ریه ک (تقلیل).

تیکر زانندن: تیک پچاندن، بزاندن.

تیکبادان: لیک بادان، لیکنالاندن.

تیکه پرانندن: ته ره فاندن، هه لپه رانندن، ته فله لکرن.

توت: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (توت) عه‌ره‌ب دبیژنی (فرصاد).
تووتم: سماق، تووتمه.
تووتمه: به‌رسوژ، توتم بفارسی ب مه‌عنا سماقه، ده‌می کورد دبیژن توتمه هاتیسه من، یان ئەز توتمه‌یی بوویه ئانکو مه‌عه‌دیئ من ترشیایه. «سماق» واژه‌یه‌کی سوریا‌یییه، ئەسلی وئ (سماک) ه‌ب‌حکمی عه‌ره‌بکاری‌یی بوویه (سماق).
تووتزار: عه‌ردی گه‌له‌ک دارئ تووتئ لیته‌بن.
تووتکه: بالنده‌کا جوانه بزاری یا مروقی دکه‌ت، توتاک، توتی، جوره نانه‌کی ئیرانی‌یه. - وه‌کی توتاک و گوینان- (جزیری).
تووتاندن: تووتانن، ناخفتنا ب‌کوته‌ک.
تووتانن: بنیره تووتاندن.
تووتر: تووترین، داکه‌سی.
تووترین: داکه‌سیان، هه‌لتووترین، توتم، سماق.
تووترک: تودرک، دری.
تووترکی: پاشقه‌بری، (اهانت) کری، بی ریز بوویی.
تووتروسک: ته‌یره‌که وه‌کی سیقان دوکی‌یه، کلکا وی دریتژره.
تووتک: به‌چکه سه، تووتکه.
تووتکه: کرمه‌که ژ دفنا وان که‌سان ده‌رده‌ک‌ه‌قیت کو بده‌ردی هاری بی مویته‌لا بوویی.
تووتانه: باجه‌که ئاغا عه‌شیر ژ خودان تووتنان دستیبن.
تووتنه‌وان: تووتنه‌شان، ئەو که‌سه کو دتووتن چاندنیدا کار دکه‌ن.
تووته: (١) زیده گۆشتی لچافی چیدبیت؛ (٢) تبلا قلیچکی.
تووتله: تووتک.
تووتکۆله: به‌چکه سه‌گ.
تووتگی: درافه‌کی ساسانیان بووه.
تووجه‌به: فرشته.
تووجی: به‌لافکر، پشک کرن.
تووجانن: په‌قاندن، هه‌رشاندن.
تووجن: نووسه‌ک، نووسه‌ک، مچقاسه.
تووجین: توچین.
تووخم: تۆم، تۆو، تۆف (بذر) به‌لئ توخم د کوردیدا کیم بکار تیت مه‌گه‌ر دریکا سئکی و په‌ستی‌یی. دبیژن: «ئه‌ف بنه‌ماله توخمه‌کی خرابن!»؛ دبیژن: «ما تو توخمی که‌ری؟! توخمی سه‌ی؟!؛ «هه‌تا توخمی ژۆرداران لئاڤ کوردان نیتته‌قه‌تاندن کورد ناگه‌نه‌چ ئاواته‌کی» (نارامییه).

دشدین ته‌قین ژئ تیت و تشته‌کی شرین ژئ ناڤ دا هه‌یه بچووک دمیزن (رحیق).
تیلی: عه‌شیره‌ته‌کا کوردانن ل کوردستانا عیراقی - ئاکری - دژین.
تیمار: توومار، توومار (سجل).
تیمارکرن: توومارکرن.
تیما: که‌قلی گه‌مار نه‌کری.
تیمسی: ئارمووشی گیایی (حریرناتی).
تیمه‌شین: تیرابۆزین.
تین: (١) تینی، (٢) تینوو، (٣) ده‌ین، (٤) هیز.
تینباتی: تینباتی، تینبیتی (عطش).
تین برسک: ئەو که‌سه کو گه‌له‌ک برسی بیت و ده‌مانکاتا د ژۆر تینبیری بیت.
تینی و برسی: تینوو و برسی، بریتیه ژ فه‌قیر و ژاران.
تینیشکی: حاله‌ته‌که بۆ مروقان هنده‌ک‌جار چیده‌بیت چه‌ند ئافی فه‌خۆت تیناوی ناشکیت.
تیندان: ته‌ماشاکرن.
تینده‌نه‌من: مه‌قامه‌کی حه‌جی فه‌پرۆزه بۆ پیکه‌نینی دبیژن: «تینده‌نه‌من، تینده‌نه‌من - گه‌زه‌ک جانگی و یلسه‌ری من».
تینوارین: تینفکرین، هینفکرین.
تینۆتینۆ: مه‌قامه‌کی کوردییه ده‌رباره‌ی شه‌ره‌کی ناوخۆیی کوردان: «تینۆ تینۆ تینۆ، کوچه‌ک ژ داستان تینۆ» "نه‌سرین شیروان".
تین و بین: توانا و هه‌ناسه.
تیره‌رۆک: ناوه‌رۆک.
توال: ته‌وال، بالنده.
توالیت: ئەف واژه‌یه نه‌ کوردییه (پورت)، ته‌تی، ئەده‌بخانه.
توانج: تبتال، توئیخ، به‌هانه، کله.
توانا: ده‌سته‌ه‌ل‌تدار.
توانایی: شیان، ته‌وانایی.
توانگه‌ر: ته‌وانگه‌ر، داشیار، ده‌وله‌تمه‌ند.
توانچه: زه‌زک (سلطه).
تواندن: تاواندن (اذا به).
توانین: توانستن، شیان.
توانستن: بنیره توانین.
توو: (١) توت، سه‌رشیر؛ (٢) ئەتۆ (انت).

توورگه ریژ: ئەو گەرکەبە کو بدەستکا ژێ هاتیە چیکرن، گەرکێ دەستکرد.

تووز: (١) کوزەلە، کووزی؛ (٢) ئۆتی.

تووزەلە: دووزەلە، دودک (مزوج).

تووزە: ژانکرنا جێ سڤک لێدانێ.

تووزان: حولیسۆک، تەحسۆک.

تووزاندن: تووزانن، داغ کرن، ئۆتیکرن.

تووزکرن: بە ترمە کرن، پەبوەند لێدانا داری.

تووز: تیژ (حاد).

تووزال: تیژ و باریک، تیژ و زراف، سەرشیر.

تووزیی: بە لاڤکرن، بە شەش کرن، تیژی.

تووزێژاندن: ڤهژاندن (استجواب).

تووش: (١) تویش، رۆژەکی بارانی؛ (٢) زیرەک؛ (٣) تیژ، دەستتەخۆشی.

تووشبوون: لێراستتەاتن، تووشی بەلای بوون، تووشی نقرۆسکی بوون.

تووشک: خەنجەر، تیژ.

تووشکردن: چورت کرن، چورتەم کرن، نقرۆسکدان.

تووشیار: گەشتنەبەک، دیدار.

تووف: تف (بزا).

تووقانە: پێشوی، پێشوو (بق).

تووقالە: سیلماتە (واژەبەکە بنەرەت عەرەبی یە)، دور دەم.

تووک: (١) واژەبە ناڤ لخدانی یە، دیبێژن: «تووک تووک»، ئەڤ واژەبە لپیش رستەبە دو عایب داتیت وەکی: «تووک

مالا تە خراب بیت، دەک خێرێ نەبینی!» (اتحداک؛ ٢) موو، رهوشت (اخلاق؛ ٣) بیچم؛ ٤) حال.

تووکانن: چێژاندنا هیکایە بدانان، نایا قاییمن یان سست.

تووکروونی: بریتیبە ژ مرۆڤێ خەم نەهه لگر.

تووک کردن: تووک گرتن، پەر هاتنا تەبیرانە.

تووکنە: تووکن، پویرتویی، مرۆڤێ تیرموی.

تووکە: تکه، پەشک، دلۆپ، تنۆک.

تووکە تووک: پرشکە پرشکا بارانی.

تووکە کردن: تووکە کرن، تکه تکا بارانی هور.

تووکە سمیل: بریتیبە ژ گرنژی (تبسم).

توولیان: هلهلیان، رزیان، کەقزین، دارزیان، زێدە کەلیان: «هورمزگان رمان، ئاتران کوژان - ویشیان شاردهوه گەورە

توودرک: دری.

توودە: پشتی، کومەل، پارت.

توودەرز: کفنێ سپی و ئامادەکری و هەلگرتی بۆ دەمێ مرنی، مری پۆش (کفن).

توودەرە: کەرەدال، کەرەدالە (طیرالحباری).

تووپەرە: عاجز، تەنگاڤ، سل.

تووپ: برین، تووپکرن (بتر).

تووپانی: یاری یەکە بجووکانە.

تووپەکی: بلا یەکی، بتوورەکی تەماشای من دکەت.

تووپیان: سلیمان، سلکین.

تووپیی: سلکی، هەمیژێ، تووپیی (غاضب)، ب مەعنا عاجز هاتیە، تەنگژیای.

تووپ تووپەرە: چرچرک، چمچرک.

توورت: پەیت، شدیای، جەمسێ.

توورت کرن: جەمساندن، شداندنا حەرف.

توورته: تورت.

توورمه: زیقێ بێ خەوش، سیم.

توورننه: تەبیرەکی نیچیرکەرە، کچکە ترە ژ باشیکە ی.

توورش: ترش.

توورشی: ترشی، عەرەبکاری بوویە بۆ (طرشی).

توور: تفر (فجل).

توولی: تەبیرەکی پاییزی، تیتروازک.

توورومیە: تولەمبە، تلمبە، ئەڤ واژەبە کوردی نینە.

توورانن: مال مەزاختن، زک چوون.

توودان: فەدان، بە فیرودانا مالی.

توورک: توودرک، دری.

توورکە: ئەو عەرە کۆ ئاڤێ دادراندی، شوڤ.

تووپەرە: سل، تەنگژیا، تویرەمیو، زعل.

تووپەرە و تۆر: ئەو کۆ بێ سەبەب سل دبیت.

تووری: تویری، چەقەل.

توورەکانە: پشکا قاوچی بێ ئاغای.

توورومتە: یاری.

توورشیای: ترشیای.

تووشریان: ترشبوون.

تووراق: دۆبێ کیسە ی، دۆی تویرکی.

تووریتە: ئەو مەرگە، بان شوڕبایی کۆ تیربوویی و ئیکتالیایی و دلرەشکەر بیت.

توندرو: زىدەرۆ، زىدەرەو، زىدەكەل (مفرد).

توندرۇيى: زىدەرۆيى، زىدەرەوى، زىدەكەلى (افراطى).

توننا: باژىتە، دەريەدەر، بەلاقە لىكرن.

توننايون: باژىتە بوون، دەريەدەريوون، فەوتان.

تونناگردن: باژىتە كردن، دەريەدەركرن، بەلاقكرن، فەوتاندن.

تونناتوون: دەريەدەريوون، فوت و فەنايون، مرن.

تونونچى: ئەو كەسە كونا تەشخانەيى حمامى گەرم دكەت.

تونونجانە: ئاگردانى حمامى.

تونودە: جەمە تىشتەكى برنجى.

تۆب: تۆپ، هۆل، تۆپى قماشى.

تۆبىز: ميگوار، گورز، تۆبىز.

تۆبىزى: خورتى، تەعدايى.

تۆپ: (۱) (مدفع، كره): (۲) تىت ب مەعنا گشت: «خەلكى گوندى تۆپ هاتنە نقيژا جومع».

تۆپان: تۆپانچى، يارى كرنا بتۆپى (هۆل).

تۆپانكەر: ئەو كەس كونا يارىيان بتۆپى دكەن.

تۆپانكرن: تۆپانچى كرن.

تۆپيان: تۆپىن، تۆپان، بۆ مرنا سەگ و كەر و كافران بكارتىت ئانكو لىجى واژهيى (هلاک) ى دپت.

تۆپانندن: هلاک كرن، مراندن.

تۆپلاخە: گوردەم، گفاله: «تۆپخالەى دووكەلى هجرانى دلبر - جەم بووگە وەك هەور نەرووى سەقى سەر».

تۆپىز: دۆقچىك، گورز، دۆق.

تۆپىزى: خورتى.

تۆپلەمە: ھەمى تىكدا.

تۆپناگردان: تۆپ تەقاندن (اطلاق المدفع).

تۆپ پلاخ: دەرازينك.

تۆپ تى: تۆپ (ضراط متباھى).

تۆپا خودى: زەربى خودى (انتقام الله).

تۆپاشيشم: شيشم (شېخ شەمس) شېخەكى ئىزدىانە ئەگەر ئەو نەرىنەكى لىتىكى بكن دىبىژن: «تۆپا شيشم بمالاتا كە تىبىژا».

تۆپەقان: تۆپچى.

تۆپەل: قور و كسل پىكەو.

تۆپخانە: جى تۆپ تىدا (دار المدفعيه).

تۆپدانهكار: تۆپ تەقاندن، تۆپ ھاقتن.

گەورەكان/ زۆركارى ئارەب كوردنە خاپوور - كىناى پالە ھەتا شارەزوور / شەنوگەنىكىيان وە دىل بشينا - مېرد نازا توولى وەرووى ھوينا / رەوشتى زەردەشت مانووە پىكەس - پىزىكا تىكا ھورمزدووە ھىچكەس « شىئەرى كەفن ».

تووليايى: زىدە كولىيى، ھلھلپىي.

توولانەو: كەپوورە، ھلھلپا ناتشەكى ژ بەر كەلىانەكا زۆرو دژوار.

تووليايى: گەقزىيى، رزىيى.

توولنگ: مفلنگ، حىز.

توولنگى: حىزى.

توويل: توويركى ھەر تىشتەكى، توبراھە.

توول بر: ناخفتن دز (استراق السمع) يان (مسترق السمع).

توولكىش: كوشە كرن.

توولەك: ئەولت تەمەنى تۆلازىيى.

توولەكى: وەريانا مسوان ژرىشى چىدىبىت ئەو ئىش سەيىرى بگىت لەو دىبىژنى توويلەكى.

توويلەمار: ماری بچووك، توبراھەمار.

توومەدان: تۆمەدان، تۆمە، تۆقدانك.

توومەز: توومەزەكان، وەكى: «ھاتمە مالا ھنگۆ پىكفە بچىنە كاروانى، توومەز تو چوويوى».

تووم قۆك: قتمۆكان، ەردى تەنگ و تارى و بن ەرد (جەنم).

توومە تووم: ناقتى دەنگىيە، بۆ دەنگى دەھۆلى.

توومىتن: توومە توومەكى زۆر.

تووم و ھۆر: توومە توومەكى بھەقرايى.

توون: ئاتەشخانەى ھەمام و سەماوەرئ، ئىتون، توون، توننا، توننا توون ئەقە ھەمى ب مەعنا نەمان و مرن و لىناقچۆن و بەلاقسوون و بەرزەبوون ھاتىنە: «ياران گىردىن شىن وە تونناى توون دا - ھەر خەيال مەندەن نەتۆي دەروون دا» "مەولەوى".

توونگە: توونگ، گوزكەكى دەرتەنگ و ھەفك درىژ و بىدەستكە.

تووند: دژوار، زىدەكەل، توندرو (افراط).

تووندى: دژوارى، زىدەكەلى (افراطى).

تووند و تىژ: دژوار و برەندە.

توونج: توونجك، بژىت ناھ چاقان.

- تۆتى:** تۆتېك، تۆتى، طۇطى، طۇطك، تۆتاك.
- تۆتى:** تۆتېخان، بۆ ناھىيى ژان ژى بىكار تېت.
- تۆتكە:** ئۆقرە، سروەت، سرەوتى، ئارام.
- تۆتكە گرتى:** ئارام گرتى: «مال خراب دى تۆتكە بگرە!».
- تۆتيا:** كلى چاقا.
- تۆت:** كوندەبۆ، لزاراقەكى كېم و غەرىب.
- تۆتۆي:** كادىت گوزو پىقازى، كولىچە.
- تۆتك:** خرسكىت سەيى، توبىلە سە.
- تۆتۆ:** چىن چىن: «چەنگ پىكو نە جەرگ نەغمەى سازەكەت – بەرارۆ تۆتۆ مىقرازى گازەكەت» "مەولەوى".
- تۆخ:** نىشاننا پاشايى، بلندىونا موويان و تىكئاليان: «بوون حجابا زولف و خالى، ئىدەك و عالا و تۆخ» "جزىرى" (مغولىيە).
- تۆرئافس:** نىزىكى زانىيە، تۆرئافس كوردىترە.
- تۆخس:** دەوارى شەمبۆز.
- تۆخەرى:** يارى يەكى بىكبابان دكەن، دووخەرى، دۆخەرى.
- تۆد:** تۆت (فرصاد).
- تۆدە:** شارەزاي فولكلورى.
- تۆدەناس:** زانا بەادەت و رەوشتان.
- تۆدەر:** تۆف ھاقيز، تۆقدەر (بذار).
- تۆر:** وەحشى، شىت.
- تۆر:** (۱) رەشك، شەلتە، تۆرئ كايى، دېئۆنە تۆرى ماسى پىنگرتى: تۆر. تۆرئافس ئانكو نىزىكى زانىيە: (۲) ئەو ھەسپە كو لغاردانپىدا شكەست خوارى (مغلوب).
- تۆرەقان:** تۆرەمەند، خودان تۆرە.
- تۆرەقان:** ئەو كەسە كو ماسىيان بتۆرئ دگرىت، خودان تۆر.
- تۆرەدار:** خودان تۆرە (ادىب).
- تۆرەپەرست:** دلدار و موحيى تۆرەى.
- تۆرەپەرتىس:** تۆرەپەرست.
- تۆرەمەند:** وئۆنەناس (ادىب).
- تۆرىن:** بەدبەخت (بأس).
- تۆرى:** مېرچاك، چەقەل.
- تۆرىستان:** ئەو جىكو زۆر چەقەلدار بىت.
- تۆرانى:** قەومى ئەفراسيابى (ترک).
- تۆرە:** طۆرە، بەتالۆ، ئەدەب.
- تۆر و بەدبەخت:** ئەز لىسەر بەخت و تۆرئ تەمە (انا دخىلك).
- تۆپان:** تۆران، زىببون، تۆپىن، سلبوون.
- تۆپايى:** زىببويى.
- تۆپاندن:** سل كرن، زىكرن، توورەكرن.
- تۆرەمال:** ھەلەمووت، شكىپرى بلندتر، كۆپى چىاي.
- تۆرە:** تۆرە، تۆرىك، كىسە.
- تۆر تۆر:** تۆرىي رەشى تلى ھوور.
- تۆر تۆر:** طۆرە، تەمبەل، بەتالۆ.
- تۆرى:** خۆرى، شەلاتى، فەلىتە.
- تۆرىستان:** تۆقدانك.
- تۆراق:** ئەو كىسە كۆ دۆى يان ماستى دكەنە تپىدا ھەتا ئاھا وان دادوهرىت.
- تۆراقدان:** ئامانى تۆراقى.
- تۆرەمە:** نەقى و نەقى چرك (نسل).
- تۆرتامۆر:** بىنپرە تىمار.
- تۆز:** گەرد: «بخۆل شىرەيە كلكاوى لىبەرىي تۆز دكەت» "مەتەلۆك".
- تۆزەوى:** تۆزكى، قىزى، بگرد و گلىش.
- تۆزگرتى:** تۆزەوى، تۆزكى.
- تۆزال:** تۆزەك كىم، گەلەك كىم (ذره).
- تۆززانەسەر:** تۆززانەسەر، قەشارتتا رىسوايىي.
- تۆززانەسەر:** بىنپرە تۆززا نانە سەر.
- تۆزمرى:** بىرتىيە ژرەشاندىنا عەردى بگرەد و غبار و دامرنا گەردى.
- تۆزمراندىن:** مراندىنا تۆزى بئاقەرەشاندىنا جى بتۆز.
- تۆزقال:** تۆزقال، تۆزال، تىشتەكى ئىكجار كىم (ذره).
- تۆزكال:** بىنپرە تۆزقال.
- تۆزەلانە:** » »
- تۆزەك:** پىچەك، كىمەك.
- تۆزەر:** ئەو كەسە كو ھند غارايە ۋەكى بايى.
- تۆزاندىن:** قەتەزاندىن، ئىشاندىن.
- تۆز ژى داقوتاندىن:** بىرتىيە ژرەگەلەك لىدانى، نازاردانى، تۆز ژ من داقوتا، واتە ئەز گەلەك قوتام نازار دام، تۆبىخ كرم.
- تۆسن:** سەركىش، ناتارام، بەدقەر، ھەسپ.
- تۆسە:** كەبەر (عونج).
- تۆشە:** خوارن، رزق، زاد: «يا خەلىل! دەخىل، كەى عادەت كەردەن؟ – تۆشە، ۋەدەرەمالى كەرىمان بەردەن؟» "مەولەوى".

- تۆشەبەر:** سفرەي زادي مسافرى.
- تۆشەبەرە:** يارى بى سەرفتارى.
- تۆشەخۆر:** تۆشەخوار، رزق خۆر.
- تۆشەخوار:** (بىنپەرە تۆشەخۆر).
- تۆشەل:** تىقلى داران.
- تۆشەي پاشەرۆژ:** تۆشەي پەسلان.
- تۆف:** تۆو، تۆم، تۆف.
- تۆفوو:** تاف، ھەرەت، زەحف، زۆر، بەرمشە (عنفوان): «لوقمۆنۆقە سەر و تۆفوو جەھىلى - دەرەك پىر نوشرەن و خت و ساتم» سەيدى ئەورامى.
- تۆفان:** بايىن دژوار، ئاژاوه، شۆفار، شلتاخ، زريان.
- تۆفیر:** فەرق، ژىك جودايى (مغایر).
- تۆفل:** تىقل، تۆكل.
- تۆفك:** نافكا ترووزى، يان خىيار، شمتى، يان گندورئ، تۆفل.
- تۆق:** توقەي سەر، بانى ھەر تىشتەكى.
- تۆقەي سەر:** بانى سەرى.
- تۆقە:** دەست لدەست ھەقدان (مصافحە).
- تۆقاندن:** ترساندن.
- تۆقايى:** (يان تۆقياگ) ترسيای، بزديای.
- تۆكمە:** روختە، خورستى، قايىم، قەلەو، واژەيەكى تركييه.
- تۆكز:** بقە، خطر.
- تۆكل:** تىقل (قشر).
- تۆك:** تەيرەكى ديارە شەف ھەتا سپيدى گازى دكەت، تۆك، كورد تەشائومى پيدەكن، دىيژن: «تۆك لالا تە بخوونيت» (مال خراب بى).
- تۆل:** شوخ و شەنگ، تەر و تۆل، تۆل ھەكرن (ثار).
- تۆلى:** ناھە بۆژنان، تۆلازى.
- تۆلاز:** گەنج، دلنەر، تۆل.
- تۆلە:** تۆلكە «تۆلە زادە، كەنگر بادە» "پەند". (خباز).
- تۆلەترش:** گيايەكى مجربە بۆ كوشتنا كرمى زكى.
- تۆل:** بىنپەرە تۆلاز.
- تۆلە:** تۆولە، تۆيلە سەگ، (تۆولە كورديتەر).
- تۆلەدانە:** برنجيا بتۆلك.
- تۆلازى:** تۆلى.
- تۆلەسەندن:** تۆلەساندن، تۆلەستاندن، تۆلەقەكرن.
- تۆلەبتۆلە:** تۆلەبەتۆلە (القصاص بالقصاص).
- تۆلەقەكرن:** بىنپەرە تۆلەسەندن.
- تۆلا:** كۆمەل، كۆتلە.
- تۆلا تۆلا:** كۆمەل كۆمەل.
- تۆم:** تۆف.
- تۆمدەر:** تۆفدەر.
- تۆمدان:** تۆفدان.
- تۆماتيز:** تەماتە، باجانسۆرك، گوجە فپەنگى.
- تۆمەز:** تۆمەز، تۆمەزەكان، تۆومەز.
- تۆمار:** تۆمار، تۆمار، تۆومار.
- تۆمار و تامۆر:** تۆمار.
- تۆمپز:** مستەكۆلە.
- تۆمە:** تۆم، تۆف، تۆف و تۆو كورديتەرن ژ «تۆم» ي، چكو تۆم ژ تۆخمى فارسىقە ھاتىبە كورت و كوردكارى كرن.
- تۆمك خوارى:** ئەو كەسە كو تىشتەكى خوارى لچى يەكى، بەلاش يان ئەرزان بدەست بكەقتىبىت و تەمەعە بكەت كو جارەكى دى بدەستى وى بكەقتىبىت، دىيژن: فلانكەس ژ جارا ئەول تۆمك خوارى بوويە و لوى دەوسى ھاتىبەقە.
- تۆن:** ئىتۆن، ھىتۆن، ئىتۆن، برىتبيە ژ مرۆقى چاڭبىرسى كو چجار تىترناىبىت، دىيژنە جى ئاگرئ سەماورى: تۆن.
- تۆپل:** تۆپل، ئەنگوست، برىتبيە ژ مايى تىكرنا مرۆقەكى يان چەند مرۆقان دكارى كەسەكى يان گەلەك كەسان بۆ تىكقەدانى. دىيژن ئەف كارە تىلا بىگانەي تىدايە: «تىلا برى خۆي ناكەت»؛ «تىلا شرىعت بېرىت خوین ژئى ناھىت» "پەند".
- تۆپلچاڭ:** تۆپلچاڭنى، تۆپلچاڭ، تۆپلچاڭنى برىتبيە ژ تارى كاتى.
- تۆپلچاڭشاڭچاڭ:** برىتبيە ژ سۆر و سۆر كرنا تىشتەكى رووبەرووى كەسەكى.
- تۆپلچاڭ:** تۆپلچاڭ.
- تۆپلەك لسەر نىنە:** بىن لەكەيە، بىن خەوشە، بىن عەيبە.
- تۆپلەك:** بەرماغىت جگاران.
- تۆخ:** پىسە، يان تەخە بۆ پاشقەلىدانا گاي بكار دېن (تخل).
- تۆخل:** كەنەفت، تۆخى ھەر ژ تۆخلى ھەلتراشپايە (حرام).
- تۆخلەكرن:** كەنەفتكرن، ھەرامكرن.
- تۆخوب:** كەوشەن، سنوور، مەرز، عەرەبكارى بوويە بۆ (تخوم).
- تۆ:** تىپەكە باوى ناو (اسم التفضيل) نانكو بسەرکەتتا ناھەكى

- لسهر نافه کی، یان چهند نافه کی دسیفه ته کیدا کو ههر د و تیدا پشکدار بن، بو وینه: ره مۆژ ته مۆی چیتره، حه سه ن ژ برابیت خو مپتره.
- ترهتر:** تور توری، زمان که چ.
- ترار:** جام، ترار ئی ناغی.
- ترتۆک:** تر تپک، ریخه لۆک، سۆرسۆک.
- ترتری:** تور توری.
- ترپ:** تفر.
- ترپان:** جوړه داسی دوور نی به.
- ترپانه:** حه نهک، یاری، گالته.
- ترانه کهر:** یاری کهر، حه نه کچی.
- ترانه کرن:** یاری کرن.
- ترپه ترپ:** پین قوتان و پیژنا پیت گیانداران، ران، دهنگی دلۆیان.
- تردان:** بریتیه ژ زکی، وشه یه کی نه هریه نیه.
- تراویلهک:** ته یسۆک (سراب).
- تره هات:** تور هات.
- تو:** بایع کو بدهنگ و ژ زکی دهر ده کفیت.
- توتۆپ:** کنایه ته ژ ترا ژور بدهنگ، مه به ست مروقی دفن بلندو خو مه زنه کهره.
- ترن:** تر کهر، تر کهن: «ترن ترن ته رعۆزی - گه مبالی پشستی هۆزی» «متلوک».
- ترۆ:** بیکار و به تالۆ، عه قا سفاک، گه وج، گه ریۆک، گه لتهک.
- ترمه زن:** بنیتره تر تۆپ.
- ترمه ردان:** گه فکرن بدرۆ، مه دحی بدرۆ.
- تریشک:** تیرۆژکی روژی.
- ترسی:** په تی، بنه نی: «نانی بترسی: بی پین خارن»؛ «نانی بترسی، زکی کو برسی - گه روژی بپرسی، تو هار و دینی» «ناله ند».
- ترخینه:** داندۆک (کشام).
- تره تره:** چرچرک، چمچرک.
- ترپلند:** بنیتره تر تۆپ.
- ترپلندی:** خو په سنی، تر مه زنی.
- ترچک:** پین، چهر (ضرب الدابه بقوائمه الخلفیه).
- تری:** ترئ.
- ترگار:** ترار، کاسه (قدح).
- ترازان:** (۱) ژ جبه چۆنا گه هنی لجنی خو، خه لیان؛ (۲) ئیشکدان، ژ بهر ئیک چۆن.
- ترازاندن:** خه لاندن، ژ به ریبه ک برن.
- تراز:** ئیشک.
- ترازوو:** ترازو، ته رازوو، ته رازی (میزان).
- ترازو بازوو:** نهو که سه حیلهی لکیشانی پدا دکهت (تطفیف).
- ترازوویاز:** بنیتره ترازوو بازوو.
- ترپی:** شه قا نیقا زستانی: «ترشواتی ئادار هاتی» «په ند».
- ترته پان:** (۱) شه پرزه؛ (۲) ته مبهل.
- ترچۆماق:** نکاف.
- ترتپه:** ئافاته که شینکاتی بی دگریت، چمچرک.
- ترحیو:** تره یو، مروقی هیج.
- ترگر:** ترزل.
- ترتری:** مروقی گه لهک بگه ف و گوپ بیت: «نه عه وری گوپ گوری - نه مپترئ تر تری» «په ند».
- ترته مانئ:** میزلدان.
- تر و زر:** هاو دنته.
- تر و زر کرن:** هاو دنته کرن.
- تر و زر کهر:** هاو دنته کهر.
- تره که له کی:** هاو دنته، کارئ نه سه حی، نه له کی (عمل بلا اتقان).
- ترلی:** تر لیلی، تر له یلی، گه وج (سفیه).
- ترنوسقاو:** ئاف: شتی لاواز، نهو چه وری کوژ گوشتی لاواز بسهر ئافی دکه فیت.
- ترشکین:** خه بهر رهق، ئاخفتنا شهرم ئینه ر.
- ترنج:** (اترنج).
- ترنجۆک:** گیایه کی بهاری به، بینا ترنجی ژئ تیت.
- ترنگین:** (طنین)، ناواز، زفریناده نگی.
- ترنگه ترنگ:** ترنگه لدوو ترنگه ی.
- ترنگ و هۆر:** ترنگه ترنگا بهه فرایی.
- ترنگاندن:** ترنگه ژئ ئینان.
- ترشسته:** تریشسته، ته قشی، ته وشوو، بهه ورامی «دریشسته» هاتیه.
- ترش و توند:** مروقی نه نی گری و خه بهر رهق.
- تره وراوی:** پرپیژی، هه له پاس (ثرره).
- ترش و توندی:** هسک و خه بهر رهقی.
- ترس:** هه راس.
- ترسان:** ترسیان، ب ترس.

ترسوؤک: ترسه نۆک، ترسوؤ.	تریاک: بنیتره تریاق.
ترسه ترس: ترسه ترسه.	تریاقی: تریاکی.
ترسکیان: سفک ژ عهرده کئی چۆن، پشتدان (تولی بسرعه).	تریشته: بنیتره ترشته.
تریسک: تهنگ، برووسک.	تره کین: کهلشتن، شه قیوون.
ترووسک: چاپوک.	ترکین: چرکین، بۆدهنگی شکه ستنا داری بکارتیت.
ترووسکاندن: چاقه لدان و دانان.	تراوری: تهراوهری، تهراهه ری، جانده بر، هاتوچۆنکه ر (ماره).
ترویسکه: ترووسکه، رۆناهی به کئی نزم و کیم.	تری و ری: چاڭ خیتل، قیتر (احول).
ترویسکایی: ترووسکاتی، سینایی به کئی نزم و کیم، روناهی به کئی کیم و نزم.	ترهک: به دخوو، فهلیته.
ترویسکه: برویسکه.	تریق: گله، گازنده، سه رزه نش.
ترویسکه ترویسک: چرفه چرف (لمعان الزجاج او ما شابه).	تریقه: دهنگی که نینا بلند و پهی دهر پهی.
تریف و هۆر: تریفه تریفه هه وران (لمعان).	ترانزان: بنیتره ترانزان.
ترویسکه هۆر: تریفه تریفه پیکه وه بهه فرایی.	ترب: گۆر، ژ تره یی عه رده بیته کوردکاری بوویه.
ترنجاندن: هنگافتن، چرکاندن.	تره سپی: ناخه سپیک، ئه و عه رده کو ناخی وئ سپی بیت. ژ دوو پارچه یان پیکه اتیبیه <تره + سپی> (ع، ک). (التریه البیضاء). ناخی گونده کی کوردانه لسووری به.
ترشوؤکه: گیایه کئی دیاره بهاریه به لک پانه و ترشه، تیتسه خوارن.	تریق و هۆر: تریفه تریفه ی پیکه وه بهه فرایی، کنایه ته ژ دهنگی که نینی.
ترش: (۱) هه ر تامه کی بهرامه ری شرینی دیبژنی ترش، یان تال (ب مه جاز). بۆ توندی و ئه نی کریتی بکار تیت، دیبژن: ئه ف مرؤقه چهنه روو ترشه؛ (۲) بیجگه ی مه به سستی ژیر، (لفظ) ی کو وه کی تامی سماقی به بۆ گه له ک مه به سستی مجازی بکارتیت. دیبژن: «دونیا ئه فرۆ نخته یه و زۆر ترش و تاله»؛ «جیرانی مه مرؤقه کی روو ترشه»؛ «ته چیه هنده ترشی دیبژی باری ته سماقه!».	تریقین: تریفه لدوو تریفه ی.
ترشی: تشتی ترش، رۆژا ترش، گارا ترش، مرؤقی روو ترش.	تریشقه: تیرۆژک، تریشک.
ترشک: کوفته، کوتلک (کبه حامض). مه ته ل دیبژیت: «ته ترشی لماشی کر»؛ «ترشکا ترشه، پری قرشه، کالۆبیره، کابانی خرشه».	تریته: تلیته (ثرید).
تراش: بنیتره تاش.	تریفه: شه و قا هه یقی.
تراشین: بنیتره تاشین.	تریفه تریف: تریفه لدوو تریفه ی.
تراشخانه: بنیتره ته راشخانه.	ترۆم: نژات.
تراشکار: بنیتره ته راشکار.	ترکاندن: هنگافتنا کیم.
ترسناک: جی بی ترسی، تشتی بترس (مخوف).	ترقاندن: ته رده قاندن، قاودان، راوانان.
ترسوؤ: بنیتره ترسوؤک.	تره کیان: ته رده کین، زاناسه گی.
ترسنۆک: = =	تریان: تریانک، تلیانه، سه لکا میوه چنیی (طبق).
ترسهک: = =	ترته میس: ته رته میس، شه و کۆر.
تریاق: ژ تریاکی عه رده بکاری بوویه، ماده کئی (مخدر) ه ژ خه شخاشی چیدبیت.	ترته میسی: شه و کۆری.
	ترش و ته لاش: برنجا بسلک (شیخ سلک).
	ترش و شرین: مز.
	ترنیسق: جۆره کوتره که.
	ترۆل: تر و لاق، شیاکه (زیل الابقار).
	ترۆلاق: ته پاله.
	تریه: تلیت، تلیته، فتیه، نانجی هوورکریه نافث ناڭگۆشتی.
	ترینه: کۆته لا ناشی.

- تریتانه:** ههلهز و دابهز.
- ترتاله:** فري، کيم توف، کيم پشت، نهی همبس.
- تربی:** سبحة (ع، ک).
- ترزی فزی:** ناخفتنا نه گرنگ (کلام مهمل).
- ترۆک:** ژنا بهد.
- ترۆ:** تهژی، پري، خوڤهسن، دزکي خوڤا ناڤاو تهژی به، بهور، هاژوتنا دهواری بتاو و ترۆ، بهرفره، زۆر، تیرو ترۆ، تهژی کوردیتره ژ ترۆ.
- تس:** فس (فسوه).
- تسکاندن:** بن دهستکرن، فسکاندن.
- تسدان:** بسه رنه که تن، پسان (فشل).
- تسدانهوه:** تسدانهوه، پسانهوه.
- تسقل:** به روی مازک، به پرومازک.
- تسهک:** پیللاقی کهرچهک.
- تسهک تسک:** سیق سيقا شیروه شاندن یه.
- تسقین:** تسقه لدووی تسقه ی.
- تسی:** نانجی بترسی و بی پیخارن.
- تش:** ترش.
- تشت:** تشتوتهبا (شیء).
- تشتانۆک:** تشتان، چيستان (رمز).
- تشتک:** ئەو تشتته کو شهرمه ناڤی وی بین.
- تشلب:** جهژنه کي که قنی ئیزدی یانه.
- تشیین:** مزهوره: «تشتی لیزی کي دیتته شکه فکی» "په ند".
- تفاریک:** بنکی گوندی، بندکی گوندی.
- تفک:** تفایه، کوچکی ناگریبی بچووک.
- تفهک:** تفهنگ.
- تفهکساز:** تفهنگسار، تفهنگ چیکه (مصلح البندق).
- تف:** ناڤادهقی: «تفاسه نه فرازه» "په ند".
- تفدان:** بریتیه ژ پالدانا ئیکی یو کاره کی.
- تفدای:** لوویسکری (مدفوع)، تیل و تفدائی (مصقول).
- تف:** بریتیه ژ بایئ دژوار و بارانج، وهشهن، حکایه تا دهنگی وشه نیه.
- تفکی:** ژنا سڤک و بیبها (ساقطه).
- تفتیک:** مهزهزا بزنا، جوړهک مهزهزا هوور و نه رمه دین مووی.
- بزان دا کو کولافی ژئی چیدکهن.
- تفتی:** گراز دانه قوتی یه. بینا تشتی تیژ.
- تفقی:** قهلو، به گیان، پر گه لو گوشت.
- تف:** تفتینا گولهی، گیززین، تفه، تفتین.
- تفیای:** تفتیای، سلبووی (غضبان).
- تفه تهف:** گشتبووی.
- تفهوژ:** تفه تفه ی (بجمله).
- تفهنگ:** تفهنگ (بندقیه).
- تفنگ:** طفنگ، ناخفتنا بتیقل و په له ندار.
- تفر:** ترپ (فجل).
- تفری:** ته وهری ناشی.
- تفیرک:** فاخته، هندهک دبیژن: تفیلك، بالنده که.
- تفرۆکه:** خهردل، یان خهردل.
- تفکی:** نه زان، په ست.
- تفهنگچی:** تفهنگخوش، تفهنگساز.
- تک:** (۱) تیل، نه گهر، گازنده، خهش (نقد، اعتراض) (چ تک تیدا نینه، چ عهیب تیدا نینه، چ تیل لسه نینه، چ گازنده لسه نینه، تیلای بییانیان تیدا نینه)، پالدانا ژ دهرفه، رنکی تهیری.
- تکه:** دلۆپه، تنۆکه واژه به کی شه به کیه.
- تکه تک:** تکه لدوو تکه ی.
- تک و هوژ:** تکه، تکه تکا بهه قراپی و پیکه.
- تکاندن:** داوه راندن، دیلانندن (تقطیر).
- تکا:** هیڤی.
- تکا کهر:** هیڤیکار (ملتمس).
- تل:** (۱) زک؛ (۲) ردت، ته کان، رهوت.
- تلی:** (۱) دانهک تری (حبه عنب)؛ (۲) تیل، نه نگوست، تل: «نه ی مه تی ماقه ی تو کوردی؟ - هاتیه تلیا خو بگه ن» "جگه رخوین". دبیزن: «فلانکه س تلیا بری خو ناکه ت» "په ند".
- تلی ریڤیک:** بریتیه ژ تری بی دانه هوور (عناب النقلب).
- تلیلی:** ههله له (زغروده).
- تلمسک:** پارچه بهک ژ ویشی تری.
- تلان:** تلخواردن، گریل بوون، گویز گریل بوون، ناڤی گونده کیه.
- تلپزار:** تلپزار، تشتی نایاب، بزاره.
- تلوتل:** کهفتنا سه ته نیشه کی.
- تلپ:** ته لپ، دوردهم.
- تلدان:** لابه لا بوون، مهیدان.

- تلیان:** تریان. **تننه:** هیج (لاشیء).
- تلیان:** وازلئ ٿینان. **توننه:** هیج.
- تلیانه:** تریان، سہلک (طبق). **تنگژ:** تنگژیلی، تنگژیگ، تنگژین، توورہ (غضب).
- تلیشیان:** کہلاشتنا سہر درٿی بی. **تنگژی:** توورہ بووی.
- تلگہنی:** زک گہنی، واژہیہ کی ٿہریمہ نیہ. **تنٹیک:** بہ دنٿرات، پنتیک.
- تلورہون:** گرٿیل بوون، گندریان. **تیا:** تیدا.
- تلاوتل:** ٿہو کہسہ کو برٿقہ دچیت و براست و چہف ٿہ دراہٿیت. **تیان:** قازان، دیزک.
- تلخہ:** بہ فرئ کو لسہر یہک بوویہ کوم و ٿہستوور بووی و **تیانچہ:** قازانک.
- جہمدی. ٿہ گہر گہلہک مہزن بیت دبیٿئ: کہ فی، تہ غہر **تویتک:** تووتک.
- لہردئ زوزان کہ فی چیدین چکو کہ فی گہلہ کی مہزنہ **تویتین:** تووتین.
- دبیتہ کفانہ کفانہ. ٿہف ہرودو نافہ ہنگی بکارتین کو **تویخ:** تووخ.
- بہ فرئ خوژ عہردئ بہر دایی، تہنئ تاخہ و کہ فی مابن. **تویخ تویخ:** تووخ تووخ.
- دبیٿن عاقار بوویہ رہشی، تہنئ ہندہک تلخہ لکولانان **تویان:** تووتن.
- ماہنہ. **تویر:** توور.
- تلوٿہ:** ہر تہستہ کی کو گہلہک تہستئ ہوور پیٿہ بن دبیٿنئ: **تویری:** تووری.
- تلوٿہ، وہکی: «ٿہف دارہ ژ تری بوویہ تلوٿہ»؛ «ٿہف سیٿہ **تویرک:** توورک.
- ژ سیٿان بوویہ تلوٿہ»؛ «مژمژہ بوینہ تلوٿہ»؛ «من تلوٿہ **تویرہمار:** توورہمار.
- بارکژی دانا سہر پشٹا ہیسترا خو»؛ «رہسوتیلہ وہکی **تویرہ:** توورہ.
- تلوٿہی لسہر دارئ نیشتینہ»؛ «ٿہز ژ دہینان بویمہ تلوٿہ»؛ **تویرہ تویر:** توورہ توورہ.
- «ٿہفہ چ توورک و تلوٿہ نہ بٿان سنگافہ؟»؛ «ٿہ فرؤ تلوٿہ **تویریہ:** تووریہ.
- بارہ کی رھوژو بدہستئ من کہفت»؛ «ٿہز ژ عہیب و علہ تان **تویز:** تووز، کوزلہ.
- بویمہ تلوٿہ»؛ «تولہن دہینان بوویہ تلوٿہ».
- تم:** تم، یان تموتم. مقام بیٿر ہندہک جارارن دپخنہ ناف سہر **تویزہلہ:** تووزلہ، کوزلہ.
- بہ ندیت مقامی خو، تم ب مہنا ہمی تبت. **تویزانئ:** تووزانئ.
- تماو:** پہرسیف، واژہیہ کی شہبہ کی یہ. **تویس:** تووس، گیایہ کی درکدارہ.
- تماوی:** پہرسیفی. **تویش:** تووش.
- تماوگرتن:** پہرسیگرتن. **تویشہمب:** تووشہمب، شاتوی.
- تمز:** بؤ روودایہک کو لسہر ہزر و بیری نہ بیت تبتہ گوتن، **تویک:** تووک، تیکول.
- بہ مہزنہ، ٿہز بیٿم. **تویل:** توول.
- تتمانندن:** ٿہ ہیلان (تسویف). **تویکن:** تووکن.
- تمتمہکان:** دوزخ. **تویرشہ:** توورشہ.
- تمہم:** نافہ بؤ دہنگی دھولئ. **توی:** ہیج.
- تموہوژ:** تمہم، تمہ تما پیکٿہ و زور. **تویتکہ:** تووتکہ، نارام.
- تمتم:** سماق. **تویتکہ گرتن:** نارام گرتن.
- تمتمک:** خالیگہ ژ تہنبتئ. **تویخ:** تیفلکی تہنک لسہر ہندہک تہستان.
- تویژ:** تیژ.

تويژال: زۆر تيز.

توتسو: چوغان، گيايهكه (اشتان).

توتسوو: گيايهكه جهوى يهكى ددهت حبرى ژى چيدكه.

توتس: گيايهكه جهوى يهكى ددهت حبرى ژى چيدكه.

توتك: تيشل.

توتيل: نهنى، تهوتيل.

توتلاش: تهلاش.

توتيل بهند: نه و دهرسوكه كوژنك تاقيتته بهر نهنى يى خو.

تنۆكه: دلۆپ، چپك.

ج

جاخ: تان، دیوارۆک، تەیان، لیثا بالکونان (سیاح).
جاخۆلکه: جاخک.
جاخک: جاخی بچووک (سیاح صغیر).
جادار: جی دار، بنه جی، نیشته جی.
جادوو: ئەفسون، سحر.
جادووکەر: ئەفسونکار یان جادووکەر (ساحر) ه واژه بییت جادووی و جادووکەر هوزانقانا زۆر جار دەرباری دلدارى و مه عشووقی بکار برینه.
جادووکر: ئەفسون کرن، سحر کرن.
جادووچینکر: بنیتره جادووکەر.
جادووپەرست: ئەو کەسه کو زۆر حەز ژ جادوو دکەت.
جادوستان: مەملەکەتی جادووکرنتی (بابل).
جادووبەند: سیحر بەتال کەر (ضد الشعوذه).
جادوویار: ئەو کەسه کو هوابهتا جادوان نک هەى.
جادوو نافرین: جادووکەر، خودانی موعجیزا بو خودی بکار تیت.
جار: (١) عەردی بچیم و زەل و رەگ و دەغەل کو کیتلانا وی زۆر نەخۆشه و گانەشین لەردی جار دا هنجاری بکیتشن؛ (٢) پاشگری (مکان) به لپی هندهک ناقدان تیت و مەعنا زەحفی و بەر مشه یی بی دگه هینیت، وهکی: فریزجار، قارویش جار، برنجار، برنج جار؛ (٣) چلچرا؛ (٤) جارەک.
جارچی: گازیکەر، گزیر، چەرچی.
جارس: بیتزار.
جارس: بیتزاری.
جارس بوون: بیتزاربوون.
جارسکەر: بیتزارکەر.

ج: پینجەمین تیپ ژ تیپیت چەچەیی کوردی کو بحسابا یه بجهدی دبیته ژماره (٣)، تیپهکی سازو بیدهنگه.
جا: چەند مەبهست تیرا دیار دین: (١) بیتباکی، وهکی: «جابلا هۆبیت»؛ «جا چیه ئەو ژ من سل بووی؟!»؛ (٢) مەبهستی چاخی ددهت وهکی: «تەمۆی بار کەر جا ئەز ژى دى بارکەم»؛ (٣) مەبهستی ئیدی (ئیتەر) ی دگه هینیت، وهکی: «کورد هەمی دووره عیلمن، جا ئەز چیکەم؟» ئانکو ئیدی ئەز چیکەم، ئەفجا، ئەنجا، جی، جه.
جائسته: بجن مای (متخلف) بزراف هه ورامی، بجن مان، لئاقیستایدا بهو مەبهسته یه.
جایۆ: جهبله قۆز.
جاپان: ناقتی سهحابی بهکی کورده ههروهکی (ابن حجر العسقلاتی) لکتیبا (الاصابه) ی دا دبیتیت بنه رەتی ناڤهکی «گابان - گاوان - گاڤان» ه به لئی هاتیه عه ره بکاری کرن.
جابلسا: ناقتی بازیرهکی ئەفسانهیی به لرۆژتاقایی و دبیتن هزار دەرگه هه یه، هه ر دەرگه یهک هزار دەرگه ڤان لبه رن!
جابلقا: ئەوژی ناقتی بازیرهکی ئەفسانهیی بهو لرۆژه لاتنی بهو هزار دەرگه هه یه و هه ر دەرگه یهک هزار دەرگه ڤان و گه زمه لبه رن! (مهدی ب ئەتقادا شیعیان دیهک ژوان دایه).
جاتره: نه عنایتی چیا یی (سعتەر).
جاترۆک: نه عنایتی کیشی (سعتەر وحشی).
جاجک: جاجگ، به نیشته.
جاجک: بنیتره جاجک.
جاجکەتال: به نیشته تال.
جاجۆلکه: داپتروشک، جاجالۆکه.
جاجۆ: ناقتی ته حقیری به.

- جار جیم:** پلاس، جاجم و جاجیم ژى هاتیه.
- جار یۆتەر:** بزاراقتی هه ورامی: جاره کی دی: «دهوله ته که ی وهسل پانه زه واله ن - جاریوتەر، دیدهنی بالات محاله ن» "مهوله وی".
- جاروو:** گیتزک، (ئیزدی جارو و جیریفکی) بکاردهن.
- جاروفک:** جاروو، جیریفک.
- جاروو کرن:** گیتزک کرن، جیریفک کرن.
- جارووساز:** جارو چیکەر.
- جارووکیش:** که ناس.
- جاران:** چهند جارا، روژیت رابردی.
- جاری جاری:** کنایه ته بو بیره وهری و بیر هاتنان.
- جارۆ:** خۆلی و کسلتی تیکه لدا ی.
- جارت:** وهره ز، جارس، بیزار، وهره س.
- جارنان:** هنده ک جار: «جارنان بهنده ئی دلسۆتی و مه هجوور قه نیری» "جیزی".
- جارو بار:** بنیره جارتان..
- جارو بهند:** نه و جی به کو بکسل و خولی یی هه لبه ستی.
- جارو ماز:** جل نقیژ، سجادا گ نقیژی.
- جاری:** نوکه، نهۆ، نهف و اهیه بشکلنی ناقتی ده هاتیه، به لی دراستیدا کاره، بو وینه دبیژنی: «دیچمه داران؟» تو جواب دده دیژی: «جاری نه چه».
- جاره:** نامرازی مه زیقه یی.
- جاره لیکدان:** جاره لیدان، دوو مرۆف، یان چهند مرۆف لیکبدهن (تضارب).
- جاست:** جاس، مشتاخه جی تری کفاشتنی و رائیخستن.
- جاسوس:** سیخور (ع).
- جاسوسی:** سیخوری (ع).
- جاسر:** چاسر، کوسه، بن قانچه، بن قالچه، کۆچه.
- جاش:** به چکه کهر (ع، ک) و اهیه کی سورباتی ته باره.
- جاشک:** جاشۆلکه، جاشی بچووک (ع، ک).
- جاشکۆله:** بنیره جاشک.
- جاشۆلکه:** » »
- جاف:** (۱) عه شیره ته کی میچاکی کورده زیده ی ده هزار مال هه نه؛ (۲) ژنانه قه توقام نه خۆشه (ع، ک).
- جاق:** (۱) نامانیت حازری یی؛ (۲) جۆقی، پروه دار (مرشد).
لناقیستیدا جۆقی هاتیه، چۆقید رستتره و کوردیتره ژ جۆقی.
- جاقی:** کۆمه به ستن، گورگورانی، ژتیک ژتیکانی.
- جاکیش:** عه کرون، عه قرون (دیوژ).
- جاگه:** جیگه (هه ورامی بکار ده ن).
- جاگان:** جه گان، گیاجیسیل، گیایه که.
- جاگرتن:** جیگرتن.
- جالۆکه:** بنیره جاجۆلکه.
- جالجالۆکه:** » »
- جال:** جیل، جیل، جوان، داف، ته له.
- جالاب:** ئاشیب، نه شه هرد و نافه که فته ناقتی بازیری نامیدی یی نه. دبیژن ئاشیب و ئاشیت.
- جالۆ:** پرد، مه قامتی کو دبیژیت: «خالۆ جالۆ» ئانکو «خالۆ پشتیشان و هاریکار، تو بو من وه کی پرده کی نجاتی بوی».
- جالۆ:** پرد، پری داری (عابور خشبی).
- جام:** ترار، قۆدیکا رۆناهی یی، کاسه، تاسه (عه ره بکاری بوویه).
- جامانه:** جه مه دانی، لیوان.
- جامدانه:** جامانه.
- جامۆلکه:** جامی بچووک، تراری کچکه، لیوان.
- جامه لووس:** مرۆقی زمان حولی، چاپلوس.
- جامیر:** میچاک، خۆشمروفت، خۆش ئینسان (کریم، شه م).
- جامباز:** فیلباز، خۆگۆریکه ر (حیال).
- جامبازی:** فیلبازی، خۆگۆریکرن (حیالی).
- جامخانه:** ژۆره کی بچووک و شیشه بهنده.
- جامدان:** چانتکا جلکا، جامه دان کوردیتره.
- جامه دان:** بنیره جامدان.
- جامتی جه م:** جامتی جیهان نوما، جامتی پاشایی ئیرانی (جه مشید) بووی دبیژن کو هه می جیهان تیدا دیارو نه شکر بوویه.
- ساقی توژ بو خۆدی که ره م که
یه ک جورعه یی مه ی د جامتی جه م که «خانی»
- جاماسب:** فه یله سوفه کی زه ده دشتی بوو ئستیره ناسه کی سه رتۆب و بهر که تی بوو، وی نامیلکه یه ک هه یه ئیشاره ت بال قه ومییتیت دونیای هه تا پینج هزار سالان پاشی خۆتیا باس کریه، ئیشاره ت بال مووسا و عیسا و محه مه دی (د. خ) کریه، ده رباره ی مووسای دبیژیت (سرخ شبان: شقانی سۆر) و ده رباره ی عیسا ی گۆتیه (سوارخر: سواری که ری) و ده رباره ی محه مه دی (د. خ) گۆتیه (میهرنازما) سه روکانییا نه قین و میهری.

- جامه مهرگ:** کفن.
- جامی جهان نما:** بنیره جامی جهم.
- جان:** گیان، روح (نفس، حیا، عزیز). پیشگره که گه لهک مه بهستان د زمانه کوردیدا دگه هینیت وه کی: جان سهخت: جان سهگ؛ جان فهزا: دلخوشگر؛ جان سپار: فدایی.
- جانان:** خوشه ویست، خوشه ویسته کان.
- جانانه:** خوشه ویست، تیگه یشتی، ژنا زمان دریتژ، فاما (کامل).
- جاندار:** پاسهوان، پاسهوان، گیاندار.
- جانپه ناھ:** په ناگه، سهنگه، سوپیر، جانی دهر.
- جاندار:** پاسه قانی (حمایه).
- جان سپار:** فیدایی، پیشمه رگه.
- جان سپارتن:** جانان، روحدان، مرن.
- جانوهه:** جاندهه، گیانله بهه.
- جان دهرجنهت:** جان دهرجنهت، مه ته له که ژ کوردان.
- جانستین:** جانستان، جانکیش، عزرائیل.
- جان ناهه رین:** خودی، روح چیکه، گیان چیکه.
- جانپاز:** جانفیدا.
- جانپه خش:** جان ناهه رین، جان سپار.
- جاندهه:** بنیره جانپه ش.
- جاندهه ر:** گیاندار، جانوهه.
- جانفاز:** جانفاس، جوهر نامریشه که.
- جانماز:** جل نقیژ <جا + نماز>، <جی + نقیژ>.
- جانی:** جوانی.
- جانیک:** جانی ماهین.
- جانگیر:** جهانگیر (امپراطور).
- جانسپارتن:** گیاندار، روحدان، خوگوری کرن.
- جانستاندن:** گیان کیشان.
- جانوهه رناس:** گیاندهه رناس (عالم بالاحیاء).
- جانشین:** جی گر.
- جاندارم:** جه ندرمه، ژاندارم، هه یته (شرطی).
- جاو:** جانگ.
- جاوه جاو:** پاره پار، هیقی هیقی (التماس).
- جاوید:** نه مر، ناودیر (مخلد).
- جاوین:** جوین، فه جوین.
- جاوه رس:** گارس.
- جاوانه وه:** تینک راجاندا ده زیت جانگی.
- جاویدان:** نه مران، ناقدیر، ناقدیران (الخالدون).
- جاویدانی خرده:** نه مریت عقلی، نه مریت عاقل، عه قلیت زینده و نه مر. کتیبه.
- جه بله:** کومه له قور، جابۆ.
- جه:** جو، براده ری گه نمی.
- جه بۆ:** تیت ب مه عنا (فلان).
- جه بۆره:** نه وعه جه هه کی بی خیره.
- جه بل:** کومه لی قوری، جه بله کومه له قوری هه ری کری و شیتلایی.
- جه به خانه:** جه بله خانه، جو به خانه.
- جه به:** ئاغی، چه ته بووی، جه بۆ (متمرد).
- جه به ره:** سه رمایه دژوار و کوژهک.
- جه به ره نواندن:** جه به ره نیشانان، نه وه کو سی شانده که خو بنا فکته هه ره وه کی ئیشاره تی به سه رمایه کی دژوار ددهت: سه رما نیشانان.
- جه باری:** (۱) جوهره تری به که؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه.
- جه به ش:** زه به ش، ژه به ش، شمتی، شامی، شفتی.
- جه حر:** ژه حر، ژه هر.
- جه حنی یه:** تووره بوویه. هندهک دبیژن: جه حنی.
- جه حنین:** تووره بی، تنگژین.
- جه حیل:** تۆلاز.
- جه حیلی:** تۆلازی.
- جه حش:** بنیره جاش (ع).
- جه حشک:** بنیره جاشک.
- جه خز:** جه غز، خه تی باز نه بی، باز نه <جه خز کوردیتره>.
- جه خار:** خه م، په ژاره.
- جه خت:** مجدی (عزم)، نه گه ر ئیک ناخفتنیدا بیشت و جاره کیدی بیشت دبیژن جه خت ئانکو وی کاری بکه جه خت هات و راست هات و کرنا وی فه رز بوو و مجدبه، مسۆگه ر.
- جه ختی:** مسۆگه ری، مجدی (صمود).
- جه خت هات:** ئانکوله ز هات: «فالی ته جه خته».
- جه درقه:** نانچ ته نووری مه زنتر ژ کلۆره ی.
- جه دهو:** پشتکولیا دهواری.
- جه دهو بوون:** ژکارکه تی.

جهدستان: جوستوچو. ناقی شاره کبه نیزیکی باژیتری زوور و دینه و هری ژ پهیره ویا کوردستانی.

جهدشن: ب مهنا کهیف و خورمه تییت، ژبه ر هندی عه ره بکاری بوویه بو (جشن بجهن تجشینا)، مهنا (فرح و حفله) ی و فه کرنا مه شروع کی بکار برینه. (جهدشن: جهژن).

جهدشنی سه ده: جهژنه کی زه رده شتیانه کو روژا (۱۰) ی ه یفا به همن تییت، کو دیسته به رامبه ری (۲۰) ی کانوونا دووین.

جهدفنه نگ: تام سار، گنه فنج (فحش).

جهدفنگی: ترانه و تامساری و فه حشی و سارگویی و هله پاسی.

جهدفنه کهر: ترانه کهر، هه نکهن.

جهدفنه گ: جه فنه گ، «جه فنه گ کوردیتره».

جهدگ: سه نگین کیش، گران هه لگر (رافعه الاثقال).

جهدگهر: بنیتره جه رگ.

جهدگهر سوئی: بنیتره جه رگ سوئی.

جهدگهره: سیگار.

جهدگان: بنیتره جاگان.

جهدل: داره که نه گه له ک ستوره به لیج دریژه هه تا دهه میتران، یان دریژتر بو مازی چینیج و گویتز وهراندنی کورد بکار تین، چه لاکه.

جهدلد: جهرد، مه جد (مهمت).

جهدلغه مه: جه غله مه کاری نه بنه جی، تشتی سویکی و تجاری نه مه تین و بووین.

جهدلب: جه له و، هه فسار، نه و، دهسته جه له به ک ژ سواران.

جهدله بی: تیکه لوک، باش و خراب عماری.

جهدله بیچی: کوشتاچی.

جهدلهوک: جه له بک، په له پیستا تفه نگی.

جهدله لوت: زانستی هه فسوونکاران، علمج جادوو گه ری (شعوذه).

جهدلهو: جه له ب مه عنا به رگریژی تین.

جهدله بان: گورانی په کی کوردیج خوزه، جه له بقان.

جهدله به ند: پیگه گرتدان، جه له به ست.

جهدله: سه رگین، هه ر دوو ژی عه ره بکاری بوویه بو سرقینی.

جهدلو: واژه په که مه به سستی بی بهایی بی دگه هینیت، دبیتن: «خو نه فه مروث نین، هه می عه لو جه لونه».

جهدوهل: خشته، (خط) عه ره بکاری بوویه و کووم بوویه بو (جداول).

جهدوهل کیش: نه و که سی خشته و جه دوه لا چی دکت.

جهدرد: جهخت، مه جد، بایه خ پیته ر.

جهدردی: جهختی، مه جدی، بایه خ پیدان.

جهدرده: ریگر، لقه ک ژ سه ربازان، چه ته.

جهدر و مهنه نه: نامرانی به رگ کرن و چه سپا کتیبان.

جهدریف: جه ریفک، جارو، «واژه په کی نیژدیانه».

جهدرگ: جه گهر، جیگهر، جگهر، میلاک.

جهدرگاوس: دل پرخم.

جهدرگ ره شوون: ته نگا شوون، بیزاربوون.

جهدرگ سوئی: نه وه کو عه زبده ک ژبه ر دلی چوی و مری، داخدار.

جهدرگه: نیقه کا تشتی، هه رته تی تشتی، دبیتن: «جه رگه ی نیژدی، جه رگه ی شری».

جهدرگه به ز: براشتنا پشکیت میلاک و به زی تیکه ل؛ بریتیه ژ تیکه ل بوونا ژن و میبران د دیلانی دا: «لیک هشیار بن نه بیته جه رگه به ز» "باهه یی".

جهدریزه: نا تارام، هار، تازارو نه زیهت دان، خیرهت، جه رگه به ز.

جهدریژه: بریتیه ژ زه لامی زل و زه به لاح و بینکاره و نه که، کنایه ته ژ به رازی.

جهدرقه: چریک، قریسک، چریسکه، قریسکه (شراره).

جهدرقه: جه درقه.

جهدزروه: جه زره به، تازار، تازاوه.

جهدزربه: بنیتره جه زروه.

جهدزایه چی: نژیهداری شقی.

جهدزربه کهر: تازاوه چی، تیکه ل و پیگه لکهر، تیکه ل دانکه ر، تازارده ر.

جهژن: جه شن (عبید).

جهژنانه: جه شنانه (معایده).

جهژنانه پیروزی: جه شن مباره ک کرن.

جهژنه چه قاله: جه ژنه چه قال، جه ژنه کی جووله کانه یه کو تیدا چه رزه ان دخون (چه قاله: چه رزه).

جهژنه فه تیره: جه ژنا رهمه زانی به.

جهست: بلندیون، بلندیونا په ی گه رمی.

جهدستوچو: جوستوچو، به حس کرن، به حس ژ تشته کی، گه ریان.

جەنجهەرکرن: قوتانا قرشی ب جەنجهەری.

جەننەت: بەهەشت، جەننەت، وشەیکە عەرەبکاری بسەر دا هاتیه. ئەسلج وئ ئاقیستییه: «جەننە تاپار تی نەبیت، پیتورە دکەم خاکستەری» "خانی".

جەنگیز: (یان چەنگیز) لەقەبە بۆ زنجیرەیی شاهیت مغۆلستانی لقرنی شەشی هجری دزەمانی (سلطان محمد خوارزمشاه) دا ئی چەنگیزی ئیرش کره سەر ئیرانی (بکوردستان قە) و ئەغلب شاریت وئ ویران کرن و لگەل ئاخێ راستکرن و ملیونها مرۆقیت بینگوناھ کوشتن.

جەنگەندە: شەرکەر، بۆره مرۆف بخەلەتی دبیتزن: جەنگەنە، هەروەکی د زاراقنی کرمانجیا ژۆریدا تیت.

جەنگ و گوریز: کرورف، شەر وره قین، شەر بازدان.

جەورب: جۆراب، پیتپۆش، گۆره، گۆره، گۆرهوی، عەرەبزی دبیتزن (جورب) و جەمع کرینه سەر (جوارب)، بفارسی گۆراب هاتیه. نە جۆراب و نە جوارب و نە جۆرب عەرەبی نیان.

جەو: جو، مقەسح حەییوان برینی وەکی بز و مهران.

جەوی: بەنیشتی دارانە وەکی جەوی سماقی جەوی بی تووسی، جەوی بی حلۆکان (صمغ).

جەوت: جەفت، جوت.

جەودک: کوندەبی بچووک.

جەوئەندە: جەودک، دەولک، رەندول، کاوئیکەر.

جەوال: جوالک، عەرەبکاری بوویه بۆ (جولق).

جەولەخ: جوال، جەوال، جەوالک، جوال (جولق).

جەوسەر: بنیترە جەمسەر.

جەوکی: ئەو دارن کو مەرەزەک بۆ چیدبیت و جەوی بی ژ خو بەر دەدت.

جەوان: جاحیل، تۆلاز، گەنج.

جەوانە: ساقی دار و دەخل و گیای (براهم الشجر).

جەوان مەرد: جوامیر، جامیر.

جەوسەق: جادە، ریکا کاروانی. ژ کۆشکی عەرەبکاری بوویه (عەرەبی نینە).

جەه: جۆ، جە (شعیر).

جەهداسی: گیایەکی قلیجفداری بهاریه گەلەکی زقره دەمپکو هسک دبیت.

جەهدرووی: چاخێ دورنەبی جەهی.

جەلەوگیڕ: هەقسارگیڕ، کوسپ، تەگەرە (مانع).

جەلەودار: مەیتەرچی، پیتشکیتلک، سائیسج دەواری مەزان.

جەلەوداران: کۆی جەلەودارە.

جەلی جوویا: وشەبی (اهانی) یە دەبارەوی مرۆقی درتێ و بی مخ و تەمبەل، بکار تیت، (وشەکا ئەهریمەنیە).

جەلاد: کەوی سەرداریه، سەرپ.

جەلاق: ئەو دۆشاقا کو گەلەک تیربووی بکەلاندنی.

جەلەوی: جەلەبی.

جەلەبەست: گریدانا دەوارانە بریز لسەر هافری.

جەم: نک، کن، لەلای.

جەمینک: جاقی گریدان، گریدانا کۆمبەستان ژ بۆ خیابانەت و پیلان دانانی.

جەماهی: جەنەکی ئیزدیانه کو لگەل جەژنا مپەرەگانی زەردەشتیان بەرامبەرە.

جەمشید: بنیترە جمشید.

جەمک: جیمک، دوو مندال بیەکجار.

جەمدین: جەمدیان، جەمدان (ع،ک).

جەمسەر: جەوسەر، پینگەه، جەپ پینک گەهشتنا دوو هەستیا، جەپ پینکە نووسانا دوو تشتا.

جەماور: قەلەبالغەکی ژۆر ژ مرۆقان (حشد، جەهور).

جەنگ: شەر.

جەنگ کرن: شەرکرن.

جەنگی: شەرانی.

جەنگاوەر: مپچاک، شەرکەر.

جەنگ کەر: جەنگاوەر.

جەنگە: شەرگە.

جەنگە پۆی: شەرەدەف.

جەندەک: لەش، کەلەخ.

جەنگەل: دارستان، چەم، دەحل (احراج).

جەنگەلبان: جەنگەلقان، نۆبەداری جەنگەلی.

جەنگەنە: بی شەرم، فتنەگەر، بی ئاپوو، شەریدە، شەرکەر.

جەنگەنەبی: کیم شەرمی، فتنەگێری، بی ئابرووی، شەرانی.

جەنجەر: وشەیکە کوردی پەتی یە چ عەرەبی بەرامبەری وی نینە مەگەر بیژین (نورج) ئەگەر راست بیت. ئامرازی هورکرن و کوتانا کو قرشی بی دکوتن.

جەنجهرفان: جەنجهەرگیڕ، جەنجهرفان درستتەر.

جیرەخۆر: معاش خۆر، واژەپەکی فارسیە کوردکاری بوویە.
جیقنە: گوومریشکی تەر یان هسک.
جیقاندن: جیقنە کرن.
جیقاندان: بنێرە جیدانە.
جیقن: جاندبەری لاوازو لەر.
جیقە: جیقاندنا تەبران و زیقە زیق کرن، قیژی.
جیقەجیق: زیکەزیک کرن، زیکە لدوو زیکە، قیژەقیژ.
جیق و ھۆر: جیقەجیق و زیکەزیکەکی زۆر قیژ و ھور.
جیک: پاشپانی، جی، ولات، شاعەرەکی گوتیبیە: «جیک مە کوردستانە - جیک باب و باپیرانە».
جیکە: زریوہی تەیر.
جیکاندن: زریواندن.
جیکەجیک: زریوہزریو.
جیکۆھۆر: زریو و ھۆر.
جیل: (١) جوان و جیل، جاحیل، تۆلاز، گەنج؛ (٢) جل (بزاراڤی شەبەکی).
جیل و جوان: جوان و جیل، لاو و تۆلاز.
جیم: تیبیا پینجەمینە ژ تیبیت چەچی کوردی.
جیمک: دوقولوو، ھەقۆک (توام).
جیوہ: ژبوہ، سیماب، زبەق. ماددەکی مەعدەنییە، سپی بە ودکی رەنگی زیقییە، د گەرمايي ئاسایی ھەل دبیت، ژئ ماددەکی مەعدەنییە، رەنگ سۆر بەدەست دکەقسیت، لسەرمايي ٤٠ پلە لێن سفیددا دبەستیت.
جیو: ژبو، ژبن.
جیوین: جیوہیبت بەردەوام.
جیوہجیوہ: جیوہ لدوو جیوہی.
جیوہۆر: جیوہینەکی زۆر.
جیہجی کرن: درستکرن، بچن ئینان.
جیہجی: ئامادە.
جی بەردان: مشەخت بوون.
جیز: کۆمەکی گەنم، یان جەھن شەنەبا کری.
جیزان: مەزۆڤی زانابری و جیبیان.
جیزنە: جەژن.
جینگە: جی.
جیل: گەنج، لاو، تۆلاز، جحیل.
جیمک: بنێرە جیمک.

جەھزەردان: جۆزەردان، جەھزەزا، دەمی جەھ زەر دبیت.
جەھزەزا: بنێرە جەھزەردان.
جەھخۆرکە: جۆرە چوچکەکە بەاری دبیتە زەوالی زەقییت جەھی.
جەھنەم: دوزەخ، مالا ئەشکەنجەدانئ (وشەیی جەھنەمی ھندی بە عەرەبکاری بوویە).
جەھان: جیھان، دونیا، «جیھان کوردیترە».
جەھان نافەرین: جیھان چیکەر، خودی، یەزدان.
جەھانگیر: ئەو کەسێ جیھانێ دگرت (امبراطور).
جەھانیان: خەلکی سەرزەمین، خەلکی جیھانی.
جەہی: لەوہی، ژڤی «ھورامیہ».
جەہیە: جەہی.
جەہی وەرتەر: ژڤی چیتەر، ژڤی (پیتەر ھورامیہ).
جەہیران: پەزکیشی: «جەہیران گەل گەل، تازە کەردەن مەہیل» "مەولەوی".
جیئینی: جن، جنی، ئەجنە (عفريت، شیطان). واژەیی جنی، جیئینی لئاقیستايدا هاتیە، ئەوژی عەرەبکاری بوویە.
جیہجی: بچی ئینانەکی فەوری، گورج، دەست بەجی (حالی).
جیب: جۆرە خۆشەز سیارەبیت سڤکن.
جیت: جۆت، ھیت، جفت، جویت.
جیتەوان: جیتەفان، ھیتەوان، جۆتیار.
جیتک: جۆتک، جیمک، پین ھاڤیتن.
جیجەکە: جیجەک، جیجک، چوچک، جیچک، چویک.
جیجەلە: جیجەک، جیجک، جیجەلە قی بوون لە تینا-بۆ ئافی قوللە تینا (خەلیفە سەلیم کەلەکچی).
جیدانە: سیقاندان، سەنگدان (حوصلە). شاعەرەکی گوتیبیە: «ھەر یار دیلان، ھە یار دیلان - سینگی تە خۆشە و سیقاندان».
جیداهیلان: دەست ژئ بەردان (ترک).
جیر: دەنگی دراندن ناقوماشیە بریتیە ژ دەنگی تری.
جیر و جیر: دەنگی سیرینا کورسی و دەرگە و تەختی و بێجگە یان.
جیرەجیر: جیرە لپی جیرە، جیرە لدویف جیرە.
جیر و ھۆر: جیرە جیری بەھڤایی.
جیرە: معاش، راتب، راتۆ.
جیردۆ: ھەبوانی کیم شیرە.

- جیناؤ:** بہرناؤ، راناؤ (ضمیر).
- جیناؤی کسی:** راناؤی کسی (ضمیر الشخص).
- جیناؤی کارا:** راناؤی بکەر (ضمیر الفاعل).
- جیناؤی نشانہ:** راناؤی نیشانہ، راناؤی ناماژہ دان (ضمیر الاشارة).
- جیمایی:** فہمایی.
- جوت:** جفت، ہیئت، جیت، جویت.
- جوتکہ:** پینن ہاقتینا دہواری بہر دوو پاشی خۆ.
- جوجمین:** ہتلاک بوون.
- جوجکہ بریاک:** دوا بریای.
- جودا:** چہرت.
- جودابوون:** چہرتبوون، ژتیک جیا بوون، جیا بوون.
- جودایی:** چہرتی، جیایی، داپران.
- جودہو:** دہواری پشتکول.
- جودہوی:** پشتکولیا دہواران.
- جورکہ:** کیس.
- جوریان:** گوریان، گورین.
- جورہ:** مرؤقی ہوورک، گیانداری ہوورکہلہ. جورہ چیچکہ کہ ژ سیفانڈیلکہی کچکہ ترہ و رہنگ بۆرہ.
- جورہ کلارہ:** جورہ، بالندہکہ.
- جورنان:** گوزارش، راپۆرت، خہ بردان (ت).
- جورنا و فرنا:** ژبہر گۆتن (ہذیان).
- جورنہ:** برکہکی کچکہیہ ناف حمامان، ئافا سار و گہرم دکہنی.
- جوزدان:** جوزدانک، چانتہ لۆکہکی بچووکہ درافی دکہنی (کیف).
- جوزی بہند:** بہرگ کرنا پەرتوکان.
- جوسنہ:** بنیترہ جہ مسەر.
- جوغزہ:** جوغزہ (جہہ).
- جوغنہ:** جقہ شینہ، تہیرہکی ئیکجار کچکہیہ، تہیرکی دہحلان.
- جولقہ:** دراقہکی کہقنہ: «تہ خوؤشہ و من خوؤشہ، جولق چ جولقہ» "مہ تہ لۆک".
- جولقین:** شولقین.
- جوللہ:** کیسہلہ رہشہ (تمساح).
- جولغہ:** جولغا، جۆلہ، تہقنکەر.
- جومیش:** لقہ.
- جومگہ:** بنیترہ جہ مسەر.
- جونگہ:** دہنگی ژتہی، فنگہ.
- جروت:** جۆت، جفت (فدان).
- جووتانہ:** ئەو باجہ کو ہەر سال ژ جۆتکاران دستین.
- جووتبوون:** ریک کہفتن، دوو تشتہک جۆتبوون.
- جووتکردن:** جۆتکرن، جوتکرنا عہردی.
- جووتگرتن:** نیبر و می بۆنہ جۆت.
- جووتہ:** جۆتک.
- جووتہ و شاندن:** جۆتک و شاندن، پینن ہاقتینا دہواری.
- جووتہ و شین:** پینن ہاقتیش.
- جووتیار:** جۆتکار، فلاح.
- جووتیاری:** جۆتکاری.
- جووجک:** بنیترہ جیجہکہ.
- جووجوو:** » »
- جوو:** جوی (بہودی): «جوی و جۆت؟ عہرہب و ریشاس؟ کرمانج و خانۆت؟» "پہند"، جیجہکہ، جووجک.
- جووجہ:** بنیترہ جیجہکہ.
- جووجہلہ:** چریچکی مریشکان.
- جووخین:** جۆخین، خەرمان.
- جووراو:** جۆرپانا تشتی رۆن بہر بخلاسبوونی.
- جوورہ:** تشتی ہوور و جورہک.
- جووزرہ:** جووزر، جیزینا ئافی دہمی کەل ہانتی.
- جووزان:** گويزان.
- جووزلہ:** دووزلہ، دوودک (مزوج).
- جووش:** جۆش (غلیان).
- جووشان:** جۆشیان.
- جووشانن:** جۆشانندن.
- جووقہ:** جووقہ، گیفہ لانکی تانجی شاہی (قمہ التاج).
- جووک:** جۆگہلہ (ساقیہ).
- جووکاندن:** زریوہ زریوا تہیران.
- جووکین:** چیچکہ چیک کرنہکی زۆر.
- جووکہ:** چیچکہ.
- جووکہ برین:** بریتییہ ژ خہم و کۆفانان کو مرؤقی نہفہس بر دکہن.
- جووکی:** ئەو کەسہ کو خەلکی دخاپینیت.
- جوولان:** جوولیان، لقین.
- جوولاندن:** لقانندن.

جۆخینە: ئەو گىسخە کو ھندەك جار لدۆریت ھەقی تیتە دیتن، ب عەرەبى دبیژنى (ھالە).
جۆغ: یوغ (نیر).
جۆداس: بنیترە جەھداسى.
جۆداسى: = =
جۆدەرەو: دەمى درونا جەھى (موسم حصاد الشعیر).
جۆراب: گۆرە، گۆریە، گۆرەب، جۆرەب، جۆراب، جۆرب، جوارب.
جۆر: جوھۆر، جۆرک، جۆرکە.
جۆرک: بنیترە جۆر.
جۆرکە: ئەو پارچە چانتەبە کو ددەنە سەرى کەر و دەواران و کایى و جەھى دکەنە تیتا دابخۆن (علیقە).
جۆرى: گولەکى مەشھورە زۆر جوان و بیین خۆشە (جۆرى).
جۆر: جور، نەوع.
جۆریەجۆر: جۆراو جۆر، نەوع بەنەوع (مختلف).
جۆریان: زەلین، تەحسین، خلیسکان.
جۆرەدان: بنیترە جەھزەردان.
جۆزەر: = =
جۆزەردە: دووزەلە، دوودک (مزوج).
جۆشان: کەل بوون، جووشان.
جۆشیان: ھاتنە جۆش، شاریان، گەرم بوون، جووشیان (غلیان).
جۆشاندن: کەل کرن، گەرم کرن، شاراندن، کەلاندن، جووشاندن.
جۆش خوارن: بکەلھاتن، جووش خوارن (غلیان).
جۆش خواردن: جۆش خواردن.
جۆشانن: جۆشاندن.
جۆشن: گەرم، گر، خورشت، خورشتەکى زیدە.
جۆشیرە: فەریکە جەھە، ئەو جۆبە کو تازە زاد تى گەریایی.
جۆقى: عالم، زانا، خواجە، ریبەر (مرشد). لئاقیستایدا جۆقى ھاتیە، نە جۆقى و لئاقیستایى ب مەعنا عالم، مورشد، زانا و خواجەبە. ھندەك كورد، خاسمە کاکەیی، بخەلەتى دبیژن قۆجى، قۆجى یان قۆجۆیان جۆقى. وازەبى قۆچال قۆچالى ھەم ژ قۆقیى ئاقیستایى ھاتیە ترشکاری کرن، ھەمیژى بیجگەى قۆقى، خەلەتن و ھاتیینە تەحویرکرن.
جۆک: جۆگەلە.
جۆگە: جۆل، جووگە.

جوولانەو: لقینەفە.
جوولانن: جوولاندن، لئاندن.
جوولک: جووچەلە، جیجەلە.
جوولە: جوولیان، لئین.
جوولیانەو: جوولانەو.
جوومەرد: جوامبیر.
جوون: جوین (مسبە، مضع).
جۆ: (۱) جەھە (شعیر): (۲) جوین ئاڤ تیرابرنى، جدول، ساقیە).
جۆبە: ئەو مەیدانە لباژتیری کو خەلک ژ دەرفە تشتى خوارنى تیننە و تیری بۆ فرۆتتى. بۆ عەردى پەست بکار دین، جى مفلنکان، قەجەخانە بقى رامانى عەرەبى یە.
جۆبەست: سکر، خەمى جەلال(سد).
جۆبەخانە: جەبەخانە، عومبارا چەکی، کوگای چەکو تەقەمەنى.
جۆبەر: (۱) جۆکۆل، مەھندسى نەخشەکیشانا جۆکان؛ (۲) جانەوەرەکە دبیژنى جۆبەر.
جۆبار: جۆبار، رووبار، خو دەریازکەر.
جۆبار: بنیترە جۆبار.
جۆبى: بەو سەبەبە، ژبەر ھندى وازەبەکی ھەورامیە: «جۆبى جە عصیان دلیریم کردن - تقصیرم جە حەد و حیساب بردن».
جۆت: بەرامبەرى کەتى، کیتلانکرن عەردى، دووان.
جۆتوگەتانى: کەتوچۆتانی (یارىبەکە مندالانەبە).
جۆتانە: باجەکی سالیانەبە ژ جۆتکاران وەردگرن. وازەبەبى جۆتان، جار بکار تیت بو دو مرۆقیى ترسناک، یان ژ بۆ جۆتانە گورگان یان جۆتانە سەبیت درندە و دژوار.
جۆتکار: جۆتبار.
جۆتیار: (فلاح): «جۆتیار و چبە دجینی؟ ئەگەر شینسوو دى بینى» "پەند".
جۆتکاری: جۆتبارى، کارى فەلاحەتى.
جۆتبارى: بنیترە جوتکاری.
جۆتکرن: جووتکردن.
جۆت قۆشە: بەدەفەر (مشۆم).
جۆت قۆج: دو شاخدار (ذوالقرنین).
جۆغ: جۆغ.
جۆخین: خەرمان، بیئدر.

جره بۆزه: ئهف واژه به بۆ به رازی تیتته گۆتن دا ژ لانه بی خو
 ده رکه قییت دبیتژی: (جره بۆزه، جره بۆزه) نانکو ده رکه فه نه ی
 یه کانه به راز.
جرنگان: مرۆقی تووره و ترۆ، جرجنگانی، جرجینگانی.
جرو جانموهر: تشتیت به رنه که تی.
جرو جیاز: تشتیت ناقلی و رجیت ناقلی.
جرو جیایی: بنیره جرو جیاز.
جره اتن: تیکچوون، تیکبرن، تهنگاش کرن، بچرچ هاتن.
جره به گزاده: تهیره کی رهنگاوره نگه و زۆر جوانه و زۆر
 گچکه له یه.
جرنگانن: باجه که بخورتی بیتته ستانن، تووره کرن.
جرنگه: چنگه چنگی دراخی.
جروکه: چیکه چیک و زیرکه زیرکا تهیرکییت بچووک.
جریدان: جریدان، جریتان، قۆشمه.
جریت: جلیت، داره که کو سواران لده می غاردانی دهوشاند،
 یه کدوو.
جریتان: جلیت بازی، یاری یه که.
جریکه: چریکین، چریوه، زریوه.
جرنا و فرنا: ناخفتنیته به ره قازی و بیهۆده (هذیان).
جرجینگانی: رابوونا هنده که مرۆقان بکارتیت ترۆی.
جرف: له رزین، ژ رجفه ی کوردکاری بوویه.
جرجنگانی: بنیره جرجینگانی.
جزز: دهنگی ناسنی سۆزوری ده میکو دکه نه ناخانی، بۆ گۆه
 تیژی جزز بکارتیت.
جزم: جوزئه که ژ قورئانی، جوز (مجلد، کراسه) (ع، ک).
جزمه: پیتلاقنی ساق دریت، چه که (مۆزه).
جز و بهند: بنیره جوزی بهند.
جزدان: جوزدانک، جوزدان (محفظه النقود).
جفت: جۆت، دووکه ت.
جفته: مووکیش، دراویژا سهعه تچیان.
جفته وه شانن: جۆتک وه شانن، پیتن هاقیتن.
جفته وه شین: پیتن وه شین، پیتن هاقیتن.
جفتیار: جۆتیار، جۆتکار.
جفتیاری: جۆتیار، جۆتکاری.
جگهر: جیگهر، میلاک.
جگهره: جگاره، سیگاره.

جوگ گرتن: سکرگرتن.
جوگ هه له ساتن: جوگ گرتن.
جوگا: جوگه.
جوگمه: بنیره جه مسهر.
جوگه له: جوگا بچووک، جوگ.
جۆل: گیایی پاک و خاوین.
جۆلانه: تهقنی داپرووشکی، تهقنی تهقنیپیرکی.
جۆله: جولا، جله، جولا هه که، جۆله، جۆله، لئین (بافنده،
 نساج).
جۆلانه: جولانک، نه سلنی وی (جۆلانگه) یه.
جۆلانی: جۆلانه، خۆهژانن بچۆلانگه ی.
جۆله بی: جۆلایی، جۆله کرنا بدهستی (بافنده بی) - حیاکه
 بالید).
جۆم: گۆم، ده حل، ئاودر.
جۆمال: جۆکۆل، جوگ پاک کهر.
جۆمکه: بنیره جه مسهر.
جۆم و جه لال: شیفکوگهرک.
جۆمهر: جوامیر.
جۆمهرز: ئاقبیرت ناخ مشاران، وه کی "باته بی" دبیتژیت: «ل
 جۆمهرزان...»
جۆنه کا: جوانه گا.
جۆنگ: لئی چۆنا پاشیا کهری.
جۆن: جقین.
جۆنیار: بنیره جۆنیار.
جره: هه قپکی، ده مه قال.
جره جری: جره کیشانه کی دریتزه.
جره جری: جره جری.
جرت و فرت: جرت و جۆپ، هات و چۆنا بله ز و به ز.
جرت: تر بدهف بهردان، دهنگی دراندنا قوماشی.
جرتیه جرت: جرتیه ل دوو جرتیه ی.
جرت و هۆر: جرتیه جرتیه پینکفه و بهه قرای.
جرتیه کردن: جرتیه بهردان بدهفی.
جرج: جورج، گیانداره کی ژ قهومی مشکانه به لئی گه له ک ژ
 مشکی گه وره تره.
جره کۆزه: جرجی کۆزه.
جرد: جورج.

تینه دل سه درم ژوان و سینه تی سه د جهرید» (جهرید لقییره دا کورته رمه). هندهک دبیترنه بهزاندنا ههسپان جلیت، یان جلید، یان جرید، جلیتانی، جلیدانی، جریدانی.

جله: رهچاو، قرم، ناز (طمع).

جمین: جقین، لقین، بزقین.

جمان: جوولان، جوولیان، جمیان.

جمه: لقه.

جمهجم: لقهلف.

جمدان: تهکاندان.

جمشرگ: زندهک.

جمک: بنیپه جیمک.

جمکانه: جوتانه.

جمکوت: قهله بالغ (ازدحام).

جمگهجمگه: پارچه پارچه.

جموجزل: لقینا بله زو بهز، لقین، لقهلف.

جمشید: پاشایه کی پیشدادیانه نهسه بی وی دگه هیتته هووشه نگی، ناقی بابی وی ته هموره سه، چاره مین پاشایی پیشدادیانه بگویره وی داستانن شاهنامه وی ههفتسه د سال پاشایی کریه و جهژنا نه ورژوی وی دانایه و درست کریه و دامه زرانده. گهلهک ری و رهسم و ئاییتت بهریا کریه هم دبیترنی جهمو جمشاسبو جهمشید. ئەف ناچه ژ دوو واژه یان پیکهاتیسه (جم+شید) جهم ب رامانا دره خشانو بریقه دار واته (کورپی رۆژی) یان (کورپی خۆر).

جملی: جمکی.

جمکی: جیمک.

جن: ژ نه ته وهی شهیتانیسه، ئاشقیستایدا جئینی هاتیسه، عه ره بکاری بوویه.

جناوهر: جانوهەر، جانبدهر.

جنقین: راپهرینا ژ ترسا دا (فزع).

جنچک: جنچکان، ئەوه کو مرۆف لسهر پیته خودانیشتیت و کماخیت خۆ نه دانیتته عهردی.

جنجکه: بنیپه جنچک.

جنگز: جنگن، مرۆقی ترش و تال، ئەنی گری.

جننه: ژنا گردژوار و حه شهری و قه حبه یه (جنده).

جننه باز: ئەو مرۆقه کو لدۆر ژنیتت قه حبه دگه ریت.

جننه خانه: قه حبه خانه، جنده خانه (محل البغاء).

جگه رسوټاو: جیگه رسوټایاگ، جیگه رسوټی.

جگه رگۆشه: بریتییه ژ کوپ و ئەولادا.

جگه رهخۆر: جیگه رهکیش.

جگه رهفرۆش: جیگه رهچی.

جل: جلی دهوارا، جلکیته مرۆقان، دیسان بریتییه ژ مرۆقی ته مهبل و بیکاره و نه رمونه رمۆ.

جلبروو: جلدروو.

جلدان: چارۆک، چارۆکه.

جلبرین: جلک که رکن.

جلیت: کورته رم، جریته.

جل شووتن: جل شوشتن.

جل شۆر: جلک شۆر.

جلق: دهست په رکه، جهق.

جل شۆرک: ئەو عهرده کو جلکان تیدا دشۆن.

جلک: جل و بهرگ، جلکیته مروقان.

جلکار: جلکی کار، جلکی شولی.

جلله: جولله، نه وعه که ژ کیسه لی زۆر مهزن (تمساح).

جله و: ههفسار.

جله و گرتن: ههفسار گرتن، بریتییه ژ مه نعی.

جله و شلکردن: جله و شۆرکردن، جهله و بهردان.

جله و کیش: جله و دار، جهله و دار.

جله و کیشان: کار بدهست گرتن.

جله و گیر: ئەو کهسه جله وی کهسه کی بگریته وری نه ده تهی لاکیشی بکهت.

جله و گیری: مه نغ، بهرگری.

جله و هه لته کاندن: جله و هه لکیشان، جله و کیشان (منع).

جلخۆز: رهق، مرۆقی جلف و هسک، جلفی.

جلنپۆر: پیترانکی خه لکی، مرۆقی بیدهسته لات.

جلدروو: دروینکار، خه یات.

جلوراز: = =

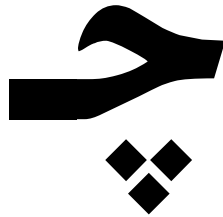
جل و جۆر: جلی دهواران، جهزوی دهواران، ته عه ره ئەف هه ره دو واژه پیکه قه تین.

جلیتین: جلیتانی، جلیت بازی، یاری یه که.

جلیتانی: جلیت بازی، رم بازی.

جلیت بازی: یاری کرنا بکورته رم، هه م دبیترن جهرید؛ "جزیری" فه رموویه: «کی دزانیت من رۆم بازان ده ما تۆغله مه تین –

- جنۆكە:** بئىرە جن.
- جنىتو:** جفېن، (جنىتو راستترە ژ جوبىن چكو ئەسلى واژى <دژ + نىسو>، بەلى جفېن ژ ھەرد و كان سقكتترە چەندانكو دوو مەعنا ژى ددەت، ئىك لڧىنە و ئىك خەبەرگۆتن).
- جوال:** جەوال (جولق) گوڧىكا گوشى يان ھەر جوالەك.
- جوالك:** جوالى بچووك، عەرەبكارى بوويه بۆ جولقى.
- جوال درىاي:** برىتتە ژ فەقىرى و بىتەرەكەتى.
- جوالدور:** ئەو كە جوالان ددروت، شووژن.
- جوامىر:** دلېر، زېرەك، مروف چاك (اصىل، نجىب).
- جوامىرى:** پىياوچاكى، ئىنسانى (اصالت، نجابت).
- جوان مەرد:** جوامىر، ئازاد مەرد، جاحىل، بەخشندە، ئەسلى، بزرگوار (اصىل، نجىب) رستى.
- جوان بەخت:** خۆش بەخت.
- جوان:** تۆلاز، جاحىل، جوامىر (جمىل).
- جوانكە:** جوانكەلە، جوانكەلە، خسكۆك، شەنگ.
- جوانكەلە:** بئىرە جوانكە.
- جوانكىلانە:** = =
- جوانىك:** بەرھەمى تۆلازىيى (ثمرە الشباب).
- جوانى:** جوانو، دەورانى گەنجى و تۆلازىيى.
- جواننو:** جوانى ماھىن، يان جوانى ھەسپ.
- جواننە:** تەرح، تا، پشكوژ، غونچە (برعم، براعم).
- جواننەك:** بئىرە جواننە.
- جواننەزوو:** خۆرت، زوگوردى، زوگورده.
- جواننەمەرگ:** ئەو كەسە كو د جاحىلىيى ناكام دىبىت و دمىرت.
- جواننەمەرگى:** مرنا د جوانىدا.
- جوانكارى:** ئەنجامدانا كارى جوانو نوپخووزى.
- جوانەگا:** گايى تازە گەشتى، ئەو سەنگۆلەيە كو پوڭ بوويه بەلى ھىژ نەبوويه گايى تەمام و جۆتكەر.
- جوانكار:** ئەو كەس كو جوانكارىيى دكەت، ناڧە بو خودى.
- جواناو:** عەرەقدانا مرنى، خوهدانا مرنى.
- جوانچال:** زىدە جوان، زىدە شەنگ.
- جوانن:** جمانى، جماندن، جفانندن (تحرىك).
- جە:** جى، جە.
- جەان:** دونىا، گىتتى، عالم.
- جەانسۆز:** پادشاهى ستمەكەر. "جزىرى" ئەڧ رستەيەى بكارئىننايە دىبىتت «جەانسۆزى»، جىهان سووتىتەر.
- جەان نارا:** دونىا خەملىن (تزين الدنيا).
- جەان ئافرېن:** بئىرە جەهان ئافەرىن.
- جەان ئەفرووز:** دنيا رەوشەنكەر، دنيا رۆنكەر.
- جەانئان:** ئەھلى دنيايىن.
- جەانئىن:** دنيايىن، دنيايىتن.
- جەان پەناھ:** پەنادەرى جىهانئىان، ئەو كەسى پەنايى ددەتە مروڧان.
- جەانتاب:** رۆنكەرى دنيايى.
- جەاندار:** خودانى دنيايى، پادشاه، مەبەست خودىيە.
- جەاندىدە:** دنيايىتى.
- جەانگىر:** بئىرە جەهانگىر.
- جەانگەرد:** تورىست، گەشتىيار، سەيران كار.
- جەان نما:** نەخشەيى جوغرافىيى كو دنيايى د دو نىڧ كورە دا نىشان ددەت.
- جەال:** جوال، جەوال.
- جەۆر:** جۆر (علىقە)، جەۆرى كەرى، جەۆرى دەواران، ھندەك دىبىژن: جۆر، يان جۆرك، يان جەۆرك. "نالبەند"ى جەۆر پۆ شەلى يان شەلوالى بكار برىە دىبىژىت:
- جەۆرى سەرىپا بىژە، چىبە تىندا كو مەخفى بووى ئەگەر جارەك نىشانىت دەم، وەكى كەردىيە فىكىفىكى

ج: شه شه مین تیپ ژ تیپیت چه چه بی کوردی کو بحسابا
نه بجه دی دبسته ژماره ۳ تیپهک ساز و بیده نگه؛ (۲)
نامرزی پرسباری، نامرزی هلبژاردنی: «ته چ گوت؟»،
«چ کور، چ کچ».

چا: کورتگری بین (چای، چبای، چاک) یه.

چابه: خو چاک بکه.

چابوو: چیبوو، چاکبوو.

چابوون: چیبوون، چاک بوون.

چابووغ: سنوور.

چاپ: (طبع)، بریتیه هندهک جاران ژ دره، ده لهسه، شقل.

چاپوک: چالاک، چوست، زیرهک.

چاپالیتو: چاپالیتف، چاپارزن، چاسه فینک، سه فینکا چای.

چاپخانه: جهی چاپ کرنا کتیبیا.

چاپکردن: چاپکرن.

چاپکهر: نهوه کو کتیبیان چاپدکته.

چاپلیدان: بنیره چاپکرن.

چاپباز: دیله وار (مکار).

چاپوچوپ: چاپوچوپ، نهوه کهسه مالی ژقییره بدهستی خو
دیخیت و دخوت بریتیه ژ حیله بازی، دره وی.

چاپهز: چاپهست، قوری، چاپهست کوردیتره.

چاپهست: بنیره چاپهز.

چاپلوس: مرۆقی کو لسه هرهمی وهریسان هلهپه رکته دکته،
مرۆقی دوو روی.

چاپلوسو: حیله بازی.

چاپوگوپ: چاپوگوپ، شاتوشوت، فیل و فرهج، حیله و حواله.

چاپگه: جی چاپکرنی (مطبعه).

چات: پهروک، رستکا تهننگ پاک کرنی یه.

چات کیش: نهو ناسنه یه کو بسهری رستکا تهننگ پاک کرنی
قه دکهن.

چاتول: هه لامهت، هه لامهت نهو پهیکهره خه یالی یه یه کو فلاح
ناش بیستانان چیدکهن دا حیوانات و تهیر و تهوال ژئی
برهفن، زیانی دهراسته تی نهکهن، تهغه ژ دارو پهروکان
چیدکهن وهکی مرۆقی دادمه زربین و حیوانات تا دهمه کی
ژئی درهفن.

چاتوله: خهریوش، خیشه تکتی کچکوک.

چاچوله: ته شقه له.

چاچوله باز: حیله باز، ته شقه له چی.

چاچه قولی: ناشاشوکانی، ناشه قولی.

چاچک: جاجک، به نیشته.

چاچی: چاچی.

چاخ: دهم، گاڤ، ترخان، قه لهو.

چاخانه: چاخانه.

چاخ و چول: خانومان، ژناریکو پییک و مال پاکژ.

چاخوجل: چاخوجل، چاخوجل.

چاخوه کردن: چاخکرن، قه لهو کورن.

چاخموور: قهوی، قاییم، چه خموور.

چاخان: درۆ تراش، دره و تراش.

چادان: چادانک، چاپهست، قوری.

چادر: خیشهت.

چادرچی: خیشهت ساز (خیام).

چادرگاه: چادرگه، نوردیگاه.

چادر نشین: بریتیه ژ کوچهراتی (سکان الحیام).

طوری کرن: تو بچی میتر ناکه ی؛ وی جوابدا و گوت: پین بسولان نه ز نه فیم، منژی پین بچاروخ نه فین».

چارشهمبی سووره: نهو چارشهمبی به کونوروز پیترا تیت، نانکو پشتی وی هتا نه ورزئی چ چارشهمب نینه لهو دبیتئی چارشهمبی سووره چکو دکه فن دا هتا نهو کورد و ئیرانی ناگری پاشی روژتاقایی و هتا دهسک ژ شهقی دجیت هلدکن و هلهبرکی و که یفی دکن. زهردهشتی عه قیده دکن کوزهردهشت (د-خ) لوی چارشهمبی هاتیه دونیایی، چارشهمب نک ئیزدیانی روژکی پیروزه. هم دیسان نهو چارشهمب سووره ریکهفتی دهسگیرکنا (ضحاک) به ژلایی کاوهی مادیفه (کوردیفه) و راسپارتنا (حکمی) بۆ دهستی فریدونی کوردی (مادی) نهو فریدون دبیتیه باپییره گهردی زهردهشتی بچند پستان.

چارمیرگی: چوار زانو.

چاروق: کالک، کالاش، زرگال.

چارچمیل: بنیره چارقولپ.

چارقولپ: نهو نامانه کو چار دستک لیه بن، چار چمبک.

چارمیخه: پانوقه لهو، قاییم (محکم).

چارقورنه: بنیره چار لا.

چارزانوو: چارمیرگی.

چاره: (۱) (علاج): ۲ بیجم، بهخت: ۳ پهرده.

چارهش: بهخت رهش، بی تالع.

چارپین: چوارپا.

چارچیق: عهردی زور بقور و قهره م و قامیشه.

چارکولزل: میهاگوهسی.

چاربهک: ۱/۴ (ربع).

چارهگران: دارگران.

چارهوا: ماهین و ههسپ.

چارچی: چارچی، چهرچی (منادی).

چارهچهقیله: چاران چهقیله.

چاران چهقیله: گولالهسور، خه زهل.

چاروهدار: ولاخ دار، هیتسردار، یان مهزنی کاروانی، یان نهوی دهوارو هیتسردار بکری ددهت.

چارویدار: بنیره چاروهدار.

چاروو: حیلکههر، دیلهوار، خاپینوک.

چاژ: چیتژ (ذوق - تذوق).

چار: (۱) چوار، ژماره «۴»؛ (۲) چارۆک، (پیتچان لحوچارو خومار) «جهگه روین».

چارده: چوارده، ژماره «۱۴».

چارسهده: چوارسهده، ژماره «۴۰۰».

چاردیو: چارلا.

چارلا: ههر چوار لا: روژهلالت، روژتاقا، باشور، باکور.

چارماک: چوار رهگه زیت سهرهکی: ناگر، ئاف، خاک، با.

چارکهوت: چاردهم.

چاردهم: چوار وهرز، بهار، هاقین، پاییز، زستان.

چارخو: چوار رهوشت یان خو (۱) خوینی فهرمانی، یان فهرماندهر (النفس الاماره): ۲) خوینی لهکهگر (النفس اللوامه): ۳) النفس الملهمه؛ ۴) خوینی نارام (النفس المطمنه).

چارهسهر: عیلاج.

چارهسهرکرن: عیلاج کرن، چاره دوزی.

چارهسهری: رابون بچارهسهرکرنی.

چارسوو: چارگوشه.

چارگوشه: بنیره چوارسوو.

چارخانه: شاشک (عمامه).

چارۆک: بالاپوش.

چارۆکی چارۆکی: مقامهکی کورده.

چارچاو: گه لهک هشیار، زیرهک، وریا، ناگا، لهر بهرزهبوی، سهرگهردانبوی.

چاره نووس: سهره نجام، پاشه روژ، قهدهر.

چاریان: دو ریک تیکسپهرن، ژ دوو واژه پیکهاتیه: «چار + ریان».

چارپا: چارپین، حهوانا تیت کو ب چوارپین بریتیه دچن.

چارپین: بنیره چارپا.

چاردار: دارتهرم (نقش).

چاره رهش: بهدبهخت

چارچهک: مروقی بخه نجر و تیر و شیر و گورز بیت دبیتئی چارچهک.

چارشا: عهده تگری، گهرتی، مروقی کو تشتهک بۆ خو کریتیه پیشه و عهدهت.

چارشهمقام: چار ریان، چارجاه، چار راه.

چارۆخ: یان چاروق کالکا بشرۆخه. دبیتن: «پرس ژ کچهکی

- چاژين:** چيژان، تام کرن (تذوق).
چاژاندين: چاشاندين، نۆره دان.
چاشاندين: تۆره دان، فيرکرن (تعليم) دان، نيشاندين، روشنبيرکرن.
چاشا: تامزان، چيژا.
چاشبون: شاشبون، سهرسوپمان.
چاشت: تاشت، تيشت، چيشت.
چاشتن: چيژتن (تذوق).
چاشين: گهرتي بوون، فير بوون.
چاشتي: نمونه، چاشتي، وهکي، مينا. "مهلايچ جزيري" فهرموويه: «مهگو مهه نوه! چاشتي يچ نه برۆي ياري». نهز ديبيرم رهنکه چاشني و چاشتي د کورديدا ژبهک خانه واده و فاميل بن يان چاشني ههر چاشتي بيت يان چاشتي ههر چاشني بيت. بداخه وه هه تا نهو بومه روژ نه بوويه. بهلي چاشني د فارسيدا ههيه و مهنا وي نيژيکي چاشتي يچ کورديه. چاشتي يچ نه برۆي ياري نانکو وهکي نه برۆي ياري، نمونه يچ نه برۆي ياري، جاشنيژي ههر وي مه به ستي ددهت ههروهکي شتي وي مه به ستي ددهت. رهنکه شتي کو دزاراقي کرمانجيا ژوريدا بکارتيت ژ چاشتي هاتبيته موخته سهر کرن.
چاشنا: تام کرن، چيژين، چيژنده. "خاني" فهرموويه: «تاجدين کو د خرمه تا نه مير بوو - چاشنا وي دهست و چاشنه گير بو».
چاشناگيتي: نهو مرۆقه نه مينه به کو بهري مه زنان و سه روکان ژ تشتي خوارني يان چايچ، يان قه هويچ، يان شهريه تي دخون پاشي نهو مهزن و سه روک دخون. ژترسا هندئ نه کو ده زمانه کي کوشنده تيدا هه بيت.
چاشيدار: ب تۆره، فيرکهر، لئاقيس تايدا ههر هۆيه.
چاشتينگا: چاشتهگا، چيشتهگا، تيشتهگا، تيشتهگه.
چاشاند: فيرکر (ادب).
چاشاندي: فيرکري، نهف و اژهيه بدرستي لئاقيس تايدا هاتيه.
چاشيدهر: چاشيدار، فيرکهر (معلم).
چاف: چاو.
چافک: چاوگه، هندهک هوره کولکن وهکي چاقينه.
چافکهر: چاقه افيز، چاقه شين (حسود).
چافتي: چهفتي، که فيک.
- چاڤ:** چاو، چه م، چه و.
چاڤه: چاوه، کاني.
چاڤه افيز: چاڤ وه شين (معيان، حسود).
چاڤه ري: چاوه ري، چاوه نوار (منتظر).
چاڤلدر: چاوله دهر، نهو که سه چاو لژنکا دگيريت بهرامي.
چاڤپيس: (حسود، نظرياز).
چاڤپيسي: (حسودي، نظريازي).
چاڤتير: دل فره (قانع).
چاڤبرسي: چاڤتاري.
چاڤتاري: بخيل، قهلس.
چاڤ فهکري: مهرد، دل تير (کريم).
چاڤ چهرينک: نظرياز، حيز.
چاڤباز: چاقه افيز (حسود).
چاڤدانايي: مننهت زان، سپاسکهر، منه تبار.
چاڤدانان: مننهت زانين، سپاسکرن.
چاڤلتيقاندن: به خشين، تيبورين.
چاڤ ليتقوجاندين: چاڤپوشين، به خشين (سماح).
چاڤشين: چاقه سک.
چاڤرهش: چاورهش.
چاڤرهشي: بريتيه ژ نه چاري يچ، بي ري يچ.
چاڤ پيکه فتن: ديتن، ديدار، ملاقات.
چاڤدان: يارمه تي (مساعده).
چاڤشور: رسوا (مفصوح).
چاڤشورکرن: بريتيه ژ گهف و ترساندن.
چاڤ پوشين: به خشين و تيبورين.
چاڤلتيبادان: چاڤ لي سۆر کرن، ئشاره تدانا بچاقان، برهنگي گهفي يان تشته کي دي.
چاڤ لي زق کرن: چاڤ لي سۆر کرن.
چاڤرهق: چاڤ په رچفتي، چاڤبوک (حافظ).
چاڤمهست: چاوجوان.
چاڤکال: چاو به کال.
چاڤسست: چاڤشور، بي غيرهت.
چاڤهشک: بي شهرم، پي روو (وقيح).
چاڤهشکي: بي شهرمي (وقاحه).
چاڤچيچک: جوژه تربيه که.

هاتيه. "مهولهوى" ديبثريت: «نيرگس وهمهس مهس مديو

كين نهو كهس؟ - گوشه ي چاك دل وهرنه دۆ جه دهس؟».

چاكبين: چاكبون، شايبيسته يي.

چاك كردن: چاك كرن، باشكرن.

چاك كردنهوه: باشكرن (اصلاح كرن).

چاكى: قهنجى، باشى.

چاكى كردن: باشى كرن، قهنجى كرن.

چاكل: كهلهمه، ژ ئامرازيت جووتكرنئ (من ادوات الفدان).

چاكوجۆنى: پرس ژ نهحوالى، حال پرسى.

چاكوچ: چهكوچ (مقمعه).

چاكه: كارى شايبيسته، چاكى، باشى.

چاكهت: چاكيت.

چاكل: سهري دههمنى نهويكو ديتنه هيلان و نادورين، تيل.

چاكيتى: چاكى: «چاكى خودانئ خو دناسبت» "پهند"; «چاكين

بكه و بئاقيتيدا بهرده» "پهند"; «چاكى جهم خودى بزر

نابيت» "پهند".

چاكر: بهنده، نوكره.

چاكرى: بهنده يي، نوكره يي، خولامى: «تو نه بي پهرده نشين چاكر

و قهوادئ چكهت» "جزبرى".

چال: (۱) كۆرت، قۆرت (حفره); (۲) بزنا ناف چاف سپى; (۳)

جهوال.

چالاو: بئير، واژه يهك شهبه كيه.

چال كرن: قهشارتنا تشتى د چاليدا.

چال و چۆل: كهند و لهند.

چاله دام: بئيرى تايبه تى، بئيرى ماله كى كو تايبه تى وان بيت

<واژه يه كى نهوراميه>.

چالاک: چاپوك، چهله ننگ، زيرهك، فاما، ميچراچاك،

هونه رمه ند.

چالاکى: چاپوكى، زيره كى، چهله ننگى. سئكى، فاما يي،

هونه رمه ندى.

چاله: كيسكى تووتنى بۆ نه رگيله ي.

چالدين: دارينك، نامانئ كو خوارنا سه گى دكه نئ.

چاله چه قيله: گوله سووره، گولاله سووره.

چاله قوته: نهو چاله كو گه لهك كوور نه بيت.

چالهمه: ئاقه ماست، ماستاو.

چالش: خه بات (ت،ك).

چاڤينۆك: چاڤه اڤيژ.

چاڤبۆق: بئيره چاڤه ق.

چاڤيلكه: چاڤيلكه، چهشمك.

چاڤدانان: چاكى كرناد گه ل ئيكي.

چاڤزلكانئ: چاڤزلكى، چاڤه لبرين، لهيڤيا تشته كى.

چاڤ حيز: چاڤ لدهر.

چاڤشتركانئ: يارى به كى بچووكانه.

چاڤديز: نو به دار، زيره فان، گه زمه (مراقبت).

چاڤديرى: زيره فانى.

چاڤه لتويركاندن: چاڤ ز فراندن (تحريك الاجفان له).

چاڤكوسكانئ: چاڤه لته كاندن.

چاڤكرتداي: بريتيه ژ نه زانبيئ (جهلى).

چاڤگه: چاوگه (مصدر).

چاڤ ئير: چاوخيل (احوال): «چيا ب چيا ناكه فن، به لئ چاڤ

ب چاڤا دكه فن» "پهند".

چاڤبزركانئ: چاڤه لته كاندن: «چاڤئ لدهريا خول لسه ربا»

"پهند".

چاڤتراورى: چاف خيل، چاڤترى وري، چاڤ (متحرك).

چاڤ مار: بريتيه ژ دل به رى، چاڤتير.

چاڤ نهرم: چاوكر، چاڤ راشكه ستى.

چاڤئ دلى: چاوى دل (بصيره).

چاڤئ سهري: په يه كه بو ستايش و مده كرنئ بكار تيت.

چاڤكز: چاڤراشكه ستى، چاڤنهرم.

چاڤكا: جو ره ترى يه كه، ديبژنه مرؤڤئ چاڤگرزى.

چاڤكرتن: چاڤچوشين، چاڤفاندن (صرف النظر).

چاڤه لهك: چاو جوان.

چاڤليكرن: كوتمك، (لاساى، چاڤديرى، هاريكارى) ليكرن.

چاڤچنۆك: پاته خۆز (دنىء النفس)، پهست.

چاڤ تولكه: چاو قولكه، نه خو شيا تاعوونى، ئيشا مريشكان.

چاڤگهر: چاوگهر، چاوپيس.

چاڤنه زير: چاونه زير، نازاردار (طماع).

چاكله: چاتۆل، چاتۆل نهو هوكو هندهك دار و په رۆكان وهكى

په يه كره مرؤقان چيدكه ن و لناف بيستان و وه رزان

دچلكين داره شه بو ته ير و دورندان چيبيت و ژ زيانئ دوور

بكه فن (هلامهت)، كۆلكئ بچووك.

چاك: (۱) باش، قهنج; (۲) ب مه عنا دهه نه نژى د هه وراميدا

چال چالانی: چاله زجانی، یاری به کی مندالانه به.

چاله زجانی: بنیره چال چالانی.

چاله به فر: کونه به فر، به خچال. لکوردستانی چاله به فری یان

کونه به فری چیدکه من بدوو شکلان: ئیک دبی عه ده کی کۆلن

ته مهت شیانا خو و پیوستیا خو د زستانیدا وی چالی

پربه فر که ن، زۆر به زبوتی بکایی دادپووشن کو با بناف

نه که قییت دده می هاشینی و گهرمایی سوودی ژ وی به فری

دبه ن، هم بۆ هه خارنا ئاقا سار و هم بۆ فرۆتنی. یا دووی:

چاله کی دکولن و ره خیت وی وه کی کۆته لئ ئاشی که نه

دیوار، بکسلی سواق دهن، دهمیکو دبیته زستان دئ به ری

ئاقا پاکژ دهنه وی چالی هه تاکویر دبیته و دهر دو چلیان

(کانونان) دئ بیته سه هۆل (حمد). دیسان وه کی مه گۆتی

سوودی ژئ دهن به هه خارنی و فرۆتنی ده هاشینییدا بمشاری

دهرن و ئستفادی ژئ دهن. مه ئه و قسمی ئه ولی دیتبوو،

به لی شکلی دووهمین نه دیتسیه، به لی پیره میتران بۆمه

گۆتیبه. به لی دئ رۆژه ک هیت مندالیت مه نه زانن چاله به فر

یان کۆن به فر یان به خچال چیه. نه هۆژی ئه گهر که سه ک

لچیا بیته کوردستانی بگهریت وان چاله به فریت عاقدکری

دئ بیته. چاله به فره کی ده فری کۆلای من ل کوردستانا

عیراقی لگوندی بیری ل شه مکانی دیتیه نه هۆژی هه رمایه،

لهندا قی گوندی به، ۲۰۰ متر ژ گوندی دووره بلایی. لقیه

دا هه ژئ گۆتی به کو ئیرانی نه هۆ دبیته (ئلاجه) ی به خچال

(ته ماشای واژه یی به خچالی بکه).

چام: (۱) عبرت، گرفتاری، به لا، کاژ؛ (۲) داره کی زۆر بلند و

مکوم و جوانه، دبیته دارئ چامی.

چام چام: ئه و ریکه کو چه پ و خوار نزم و بلند و نشیف و

ئه فرز بیت.

چامه: چه کامه، هۆزان (قصیده). "جزیری" فه رمویه: «دریا

وان خهت و خالان - کونه هه رفیت قه له مینه / مه ژ فیضا

ته به مه ستانه - ره وان چامه له باله ب». چامه نا قی

گونده کی کوردانه ل کوردستانا عیراق - نا کرى.

چه کامه: چامه، هۆزان، ئاواز.

چامه رهش: به لایی رهش.

چان: چانه.

چانه: (۱) چنه، چناکه؛ (۲) تشته که بدوو جه نه رفیه تیخن

هه تا رخیسی راسته که و بشه به کی دبیته مالک؛ (۳)

لمال، د ئه سل دا: «چ + یانه».

چاندن: کشت و کال، یان کشت و کار.

چاندکار: جووتیار، ئه و که سی کاری چاندنی دکهت.

چاندن: تۆف هاشین.

چانته: چانتک، تۆربه.

چانتک: تۆربه.

چاو: (۱) چا، که رمه نشاهی دبیته چه و، شه به ک و هه ورامی

دبیته چه م (عین)؛ (۲) دراقه کی که قنی ئیرانی بوو لسا لا

۶۹۲ خانم (که ی خاتون) ئه ف دراقه چی کره ئیخسته

ره واجی. ئه ف «خانم» ه ژئ پیشه وایه کی مغۆلانه، ب

مه عنا ته ماشا کرئی تیت، دبیته: «چاوچاو ئه فیره کی قی به»

نانکو به را خو بدی.

چاوانه: چالا، بیری ئا قی.

چاوباز: چا هاشین، چاقیت وه کی ته بیری بازی (حسود).

چاوبازی: چا هاشینی، ته ماشا کرنا کچ و ژنیت خه لکی

به ورامی.

چاوبرکی: چاوبازی، ئاماژه پیدان بچاقان.

چاوبرسی: ته ماع، چلیز.

چاوشور: رسوا، قه لس، عه فیس.

چاودانای: سه رشۆر، به رمهنهت.

چاوبه ره ژیر: چاودانای، شه رمکری.

چاوپۆش: جوامیر، به خشنده.

چاوپۆشی: به خشنده ی.

چاوته نگ: قه لس، عه فیس.

چاوچنۆکه: پاته خۆر، دووقه لانک (طفیلی).

چاودیر: زیره فان.

چاودیری: زیره فانی.

چاوگریدای: کنایه ته ژ جاهلی و نابه له دی.

چاوچاو: ته ماشا ته ماشا.

چاوه قولکه: چاوقولکه.

چاوچیز: مرۆقی دلپیس، مرۆقی چاو باز.

چاویش: پله به کی ئایینی به نک زه رده شتیان و ئیزدیان

(عریف).

چاورۆن: ئه ف وشه به لده راقی مزگینی بی کورد بکارتین،

دبیته: «چاقی ته رۆن خودی کوره ک دا ته»؛ «چاقی ته

رۆن، هه جی بسه لامهت هاتنه فه».

چاوشییرکانی: یاری به کی مندالانه به.

چاوسۆتك: چاوسپيلكه، چاڤهاڤيژ.	چاوقاييم: نه ترس، بي شهرم، پر روو.
چاوسۆركن: بنپره چاڤ سۆركن.	چاوقاييمي: نه ترسي، پر رووي.
چاوسوركره: بخودانكر، هره شه كهر.	چاوكه: چاوكه، سهروكاني (مصدر). <چاوكه كورديتره>.
چاوقوجانن: چاونقانن، چاوقوجانن.	چاوهري: چاڤهري.
چاوك: دهسته كي چيلكيت هسك بو ناگر هه لكرني، سه رچاوهي واژه.	چاوپيكه وتن: ديتن.
چاوه: كاني.	چاوخيل: چاڤ ڤير.
چاوه زار: چاڤ و زار، بهرزارو زمان، نيش و نه خوشي ژ چاڤن پيس، نقشتي بو چاڤيت پيس.	چاوسۆر: ترسناك، بام.
چاونه نداد: چه شمه نداد، چاڤه شين، چاڤهاڤيژ.	چاوه كرى: چاڤ ڤه كرى، چاوه كرى.
چاويار: چاڤدير، باسكهر.	چاوه گرم كردن: چاڤ گرم كرن، برتيه ژ نقشته كي سڤك و كيم.
چاوياري: چاڤديري.	چاويلكرن: به پره وي (تقليد).
چاويشه: ژانه كه لچاڤي پهيدا دببت، چاويشه.	چاودان: كۆمهك، پلس كرن.
چاويني: بنپره چاوه زار.	چاوان: چاوا؟
چاوه لته كانن: چاڤ هه لته كانن.	چاوبرين: چاوبار.
چاي: چايي ڤه خارني، گيايه كي بهاري يه، فيتنك، سار.	چاوزهق: بنپره چاڤ زهق.
چاي پاليو: چاي پاليو، چاي پالوون.	چاوبهس: حيله كهر، خاينبوك.
چاي پاليڤ: بنپره چاي پاليو.	چاوبهستي: حيله كهر، چاوبهس، چاڤگرتن.
چاي پالوي: = =	چاوبهن: چاوبهن، چاوبهست.
چاي پالوون: = =	چاوبوشين: تيبۆرين، چاوبوشان، چاوبوشي.
چاي دان: چادان، قۆري.	چاوبهن: بنپره چاوبهن.
چايچي: چاي درستكهر.	چاوبهق: بنپره چاڤ زهق.
چاي خۆر: نه كه سه كو گه لك ناره زووداري چاي ڤه خارني يه.	چاوبۆق: = =
چايخانه: نه و ئاڤاڤيه كو چا تيدا تيته درستكرن و ڤه خارن.	چاوبه رهۆڤر: بنپره چاوه رهۆڤر.
چاين: مرۆڤي سه رماخواري.	چاڤيژ: چاوخيل (احوال).
چايگ: ته زي، سار، فيتنك، هوين.	چاوپيرا راخشانن: چاوپيراخشانن.
چاير: چاير، چهوران، له وه رگه.	چاوپيخشانن: چاڤ پيراخشانن.
چاير: پاوان، فريز، له وه رگه، جايهر.	چاوپيكه وتن: چاڤيپيكه تن، ديتن.
چه: نه ڤ واژه يه بچه ند مه بهستان د كورديدا هاتيه: (١) بو پسياري وه كي چه نه كه ي؟ چه ده به ي؟ نه رچه؟ (٢) بو بچووك كرن. وه كي: بوخچه، قاليچه، ده رباچه، تاقچه، تيانچه، باخچه.	چاوپهپ و خيل: چاوپه پوراست، چاوخيل.
چهب: برۆ.	چاوديري: زيره قاني.
چه بچه: كه فگير.	چاوداگرتن: ئشاره تا بچاڤا.
چه بت: جهفت، چهوت، جوت.	چاوداگيرسانن: چاڤكوليا خه فله تي، ناگر گيرسانن، ناگر ئيسانن.
چه پرهك: مرۆڤي په ستو خوار و نه هه موار.	چاوداگيرسين: ناگر هه لكهر.
	چاوقولكه: چاوه قوله (طاعون).
	چاو و راو: چاوه راو (دعايه).
	چاوه روان: چاڤه ري، چاوه ري.

- چەپ:** بەرامبەرى راستى، دەستى چەپ خوار.
- چەپال:** ئەو كەسە كۆھەمى شۆلان بدەستى چەپى دكەت، دىبىژنى چەپە، چەپال، چەپالك.
- چەپلە:** دەستقوتان.
- چەپالە:** چەپۆلك، چەندەكى كىم ژ تىشتەكى.
- چەپۆلك:** شەقەزلى، چەپىلە.
- چەپالەدان:** وەرگرتنا كەسى پەنا ئىنايە نك تە.
- چەپانن:** چەپانن، چەپانن، ئەو كۆسەگ ژ نامانەكى قەخۆت.
- چەپاول:** تالان، چەپاول.
- چەپاولكەر:** تالانچى، تالانكەر.
- چەپاولكردن:** تالانكرن.
- چەپخون:** شەبىخون، مرقۇق بتر، تر مەزن.
- چەپاۋ:** چەپاول.
- چەپك:** چەپكە، چەپكەگول، دەستەگولەك (باقە).
- چەپكوتان:** چەپلە قوتان، چەپلە رىزان (تصفیق).
- چەپگەر:** چەپگىر، چەپگەرد، فەلەك.
- چەپەل:** پىس، قىزى، پەلەشت.
- چەپلەر:** چەپە.
- چەپلەرىزان:** دەستقوتان.
- چەپلەقوزان:** چەپلە قوزى، ئىپانەت.
- چەپلەلىدان:** دەستقوتان.
- چەپوچىر:** چەپوچور، خوار و گىر.
- چەپوراست:** (۱) ھەر تىشتىكۆھكى خاچى بىت؛ (۲) بىرتىبە ژ سەرىك و بىنىك كرنى و راستوچەپ كرنى.
- چەپچە:** چەمچە.
- چەپەر:** (۱) سەنگەر (۲) دغدىلك؛ (۳) مەئموورى پۆستىبە (مأمور البرىد). «مەولەوى» فەرموویە: «تەواناى واناى فەرمان نەمەندەن - چەپەر بىت جەوا و خەرىابەندەن».
- چەپۆخان:** كارى بنەھىنى.
- چەپۆكان:** دەستكۆل، پىكۆل.
- چەپگەرا:** حىزىبىت چەپى، كۆمۆنىست و ماركسى، ھاۋەشايەتى خواز.
- چەت:** كۆزدەز، كايى زفر.
- چەتارە:** جلكى نارموشى.
- چەتال:** چەتەل.
- چەتيان:** شمشىرى كورت.
- چەتالانە:** پشكا خودان ملكى ژ مریبای.
- چەتاۋەروو:** ئەو كەسە كۆشەرما ۋى رزىبای، بىشەرم.
- چەتر:** خىقەت، كەپر، شەمى سەيوان، كەزاخە.
- چەتركرن:** چەتركرن، ھەلپاچىن، كەزاختن.
- چەترەقى:** جەدرەقە.
- چەترەلدان:** (۱) خۆگىف كرنا عەلۆعەلۆى؛ (۲) خىف ھەلدان.
- چەتە:** جەدرە، رىگر، ئەنگەچەرى (ت).
- چەتلەمەر:** ھار و ھاج (احمق).
- چەتەكارى:** جەردەبى، رىگرى.
- چەتەۋول:** چەتەفىل، زەبەلاح.
- چەتەتەيو:** كچەھەتەيو، كچ ھىتەيم.
- چەتەتەيو:** ژئابەد، ئەسلى ۋى كچ ھەتەيو، كورت كرىە بوویە چەتەيو.
- چەچلەمچان:** كالە مستانى ھندەك دىبىژن، چىچلەمچان.
- چەچ:** دەست.
- چەچلەئشانى:** چەچ لدەئشانى، ژيانا دەست و دەف، ژيانا كۆ دژوارو زەحمەتە.
- چەچچە:** دەنگەكە بۆ ھاژۆتەنا ولاغى، ھىستىرى.
- چەچە:** دەستۆكە، دەستگورک، ھەرفىت ھجایی.
- چەخماخە:** چەقماقە، گەشبوونا برووسكەى.
- چەخمور:** پتەو، خۆرستى (قوى، صلب).
- چەخماخچى:** ئەو كەسە كۆ تەنگىت خراب چىدكەتەقە.
- چەخماخساز:** بىتەرە چەخماچى.
- چەخماخە:** برووسكە.
- چەخەر:** نىشانەى سەرى ماىى (اثر الطریق).
- چەدەنە:** رحانۆك (رىحان وحشى).
- چەدما:** لپاش، لدووماھى، لپاشرا.
- چەدى:** چىدى؟
- چەدىن:** كەزىن، كەدىنك (جەرە).
- چەرمەكۆ:** (صدق الحذاء).
- چەرىا:** چرىابە.
- چەرىابە:** گزىر، گازىكەر، خوردهفروش، جارچى.
- چەرخەچى:** نۆبەدارى شەقى، زىرەقان، گەزمە.
- چەرخى:** درھەم.
- چەرخىن:** گەرىان، زقرىن، چەرخىان.

- چەر خانندن:** زفرانندن، گهړانندن، چهرخانن.
- چەر خهله:** بادۆکهک ژ مووی.
- چەر خچی:** فهلهک، ههر تشتهکی گر و قر (مدور).
- چەر خ خوارندن:** لدوور خو زفرین: «چرخ له چهرم کیشان»
"په ند".
- چهرس:** بنج، گیایه که د کیشن و گیتز دین، هه شیش.
- چهر خه مه:** سه لکا ژ له فه نهی چیدبیت.
- چهر خدان:** که پر، چارداخ (مظه من الاغصان).
- چهر داو هروو:** نهو که سه یی بیهرم کو ئافا رووی وی چکیای.
- چهر اگا:** چهر اگا، کوز، پاوان، له وه رگه (مرعی).
- چهر ه دوو کهل:** دوو کیلا تیر و تاری.
- چهر م:** که فل.
- چهر مچی:** گه رمار کهر (دباغ).
- چهر مه:** چهر مگ، سپی.
- چهر اگاه:** بنیره چهر اگا.
- چهر اکه:** = =
- چهر مه خیار:** ترۆزی.
- چهر مین:** تشتی ژ چهر می چیبوی.
- چهر مینه:** سپیلکا هیلکه ی.
- چهر می و هره شه کی:** بریتیه ژ چاک نه بوونی. دبیتن: «تو وه کی
چهر می و هره شه کی یی و چینابی».
- چهر میله:** چهر مه، چهر موله، چهر مگ، چهر مه ل، چهر مه له،
چهر مه لانه، چهر می، چهر میله، سپی.
- چهر مه سه ری:** ساقه چهر مه، بریتیه ژ دهر ده سه ری.
- چهر اووردی:** تهیر کی ده خان.
- چهر وه شین:** پین هاقیژ.
- چهر م و سوز:** سپی و سور.
- چهر مه چه قاله:** چهر م و چیقاله، گوشتی لاواز.
- چهر م و چیقال:** بنیره چهر مه چه قاله.
- چهر نده:** نهو سه یوانه کو بده قی خو بچه ریت و ئالفی نه ده نهی
(سانمه).
- چهر هن پهرن:** ژبه رگوتن، بیسوود (هذیان).
- چهر ت:** چهر د، جودابوون، دابران.
- چهر وه دار:** بنیره چاره دار.
- چهر ه ز:** نقل، تشتی و هکو نقل و فسته قا.
- چهر هس:** دوشاف و به له چهک (مربی).
- چهر یان:** چهر یان، له وه پر یان.
- چهر ین:** چهر یان.
- چهر وان:** بهر چیخ، بهر چیق.
- چهر هند:** بیسوود.
- چهر س:** چ تشته؟ چیه؟ چه سن؟ «بزاری خانه قینی».
- چهر سپی:** پیته نووسیای، گریه کی تریاکی.
- چهر سپوک:** که سپوک، سیخور یان کون سیخور.
- چهر سپان:** سقک، زیرهک، دبیتن چوست و چه سپان، پیته نووس.
- چهر سپانندن:** چه سپانن، پیته نووسانندن.
- چهر سپه:** (لصقه، شریاز، ضماد).
- چهر سپ:** فه نیسک، چه سپ، (لصقه).
- چهر سپان:** چه سپانندن.
- چهر ش:** خو بنمیژ، زالم، دهف بخوون، تازی نیچیر کهر.
- چهر شانندن:** تام کرن لکرمانجیا ژوری کیم بکارتیت مه گهر
(العشائر السبعة).
- چهر شان:** چه شیان، چه شانندن، چه شین، چه شتن (تذوق).
- چهر شته:** گیاندارئ گرتی بووی دراقیدا، گیاندارئ فیتری
راقیبوی.
- چهر شکرن:** فیتر کرن.
- چهر شکه:** جهرگ و میتلاک.
- چهر شمبه ند:** جادوو کهر، نه فسونکار.
- چهر شمبه ندی:** جادوو کهری، نه فسونکاری.
- چهر شمبه نداز:** چاقها قیژ.
- چهر شه:** تۆمکی کو دکه نه سه ر ته لیبی بو نیچیر کرنا په رنده و
بالنده یان.
- چهر شن:** جور، نهوع.
- چهر شمه:** سه روکانی.
- چهر شم به ند:** په چه، نه فسونکار.
- چهر ف:** خاوه یی (نجوی).
- چهر فر:** خاچ.
- چهر فت:** خوار.
- چهر فتی:** خواری، دهسمال (کفیه).
- چهر فت و خوار:** گه له ک خوار و ناریک.
- چهر فته گه ل:** گایی چارسالی.
- چهر فتیاگ:** خوار بووی.
- چهر فت:** چهوت نانکو نه راست. "خه لیفه سه لیم" فهرموویه:

چەقانزەن: زمان وەشەن، پەربەش.
چەقەقۆك: پەقەقۆك.
چەقلاندقۆك: چەقلان قوچ.
چەقلان قوچ: بۆ دەنگى قەرچە قەرچا كەزوان كە لۆتتى تىت.
چەقەماس: (۱) گۆرانىيە كوردىيە بەرى ھەشتى سالان شاعرى كورد بزى ترکان گۆتسو؛ (۲) ئاقەماس، ماستا.
چەكاندن: چك كرنا مەمكى ژ شىرى، چەكانن.
چەكامەگۆ: ھۆزانقان، چامەقان، شاعر، نووسەر.
چەكانن: چەكاندن، چك كرن.
چەكدراو: چەكدارى.
چەكدایى: ئەو كەسە كو قارار نھايى دادگەرى وەرگرتى.
چەكمە: پۆتىن، جۆرە پىنلاقەكى ساق درىژ، جزمە.
چەكمەسۆر: يان چەكمەزەر، كىنايەتە ژ مەرقۇتى خورت و قولدور.
دېيژن «مالى نەخۆرى بۆ چەكمە سۆرى»: دېيژن: «كلاش پان دكەت و چەكمە سۆر دھۆت!»
چەكمەپۆش: كىنايەتە ژ خورتان و دەرەبەگان و قولدوران.
چەكمەكوولە: شەمشەمەكۆر، شەب پەرست، چەكچەكىلە، چەكچەكوبلە (خفاش).
چەكرى: رىئاس، رىئاس: «عەرەب و رىئاس؟!» "پەند".
چەكوش: چەكووچ.
چەكووچ: بۆ ئاخفتنا بېلەندار و بتىشل ھەم بىكار تىت.
چەكەرە: جوان، ئەو جىيە كو بىشىنكاتى بىچ جوان بووى و تازە بلندبووى.
چەكمىزەك: چەكمىزەك، تەكمىزەك (سلس بسول) <چەكمىزەك كوردىترە>.
چەكچەردان: مەيتتا مەمكى ھەتا ھشك بىت، ھىچ شىر تىدا نەمىنيت.
چەكووچكارى: كاركرنا بچەكووچى، ئەو تىشتە كو بچەكووچ و سندانى تىتە درستكرن.
چەكەچەك: تەكەتەك، بۆ دەنگى پىنلاقى كەرچەك بىكار تىت.
چەكەرداس: شەپلى، شەپۆر، زەبەلاح.
چەكەوور: بىن چرچىك.
چەكەبەردە چەكەبەردە: ئەف دوو رستەيە بۆ خۆراكىشانا ئىكى بۆ ئىكىدى بۆ شەرى بىكار تىت كو خۆبسەلاھى راکىشەنەك و لەو حالەيدا ئافنجىكەر و ناوېژىكەر دېيژنە وان: چەك بەردە.

«ئەلف و سىسەد و بىست و ھەفت <۱۳۲۷ ھ> - بەكدو ئەستىر بەدەركەفت / ھەرەكى رومى عەرەب - كلك راستبوون نەبوو چەفت».
چەقەرىكە: (۱) چەقەرىكە، تەبىرەكى رەنگ خاكى يە؛ (۲) ناھى گوندەكى ل كوردستانا عىراقى.
چەقەرىن: دارەكە وەكى بېھۆكى يە.
چەقەين: چەقەين، چەكەين، چەمەين، چەمەيان: «سەد نشابن من ددل ئىرۆژ خارىن سورگولان - يەكەبەك پەپەكان چەقى بوون چۆنە جەرگىدا كولا» "جىرى".
چەقى: چەمى.
چەقاندن: چەماندن.
چەقىان: چەمەيان.
چەق: چەقەين، چەقە، دەنگەكە پەيدا دىبىت بىتەك كەتتا دو تىتت رەق.
چەقەقۇت: بۆ سەى شەست خوارى تىتە گۆتن. برىتەبە ژ مەرقۇتى شەرىدە.
چەقەرە: بىن چرچىك.
چەقەچەق: چەقە لىدو چەقى.
چەق و ھۆر: چەقە چەقا زۆر بھەقرايى.
چەقل: توورى، توبرى ھەفتبار.
چەقەقە بن گونان: يارى يەكى مندالانە يە.
چەقەوانە: (۱) نامرازەكى كەقى يە، چەنگ؛ (۲) كۆم بوونا جەمەتەكە بۆ گۆز و باھىش شكاندى.
چەقەنە: چەقەنە، چەقەقەقى ئاشى.
چەقۆ: چەقۆك، كىرك.
چەقلەمىران: تەتلەمىران.
چەقۆكىش: چەقۆ وەشەن، خرابىكەر.
چەقالە: چەرەز.
چەقەن: زەقى بىن رەق: «چەقەن زەقى رەقەن» "پەند".
چەقاوسو: پەروو، چوختى (وقح).
چەقەخانە: جىيەكى تايىبەتى يە بۆ قسە كەردنى ژ لىبى كۆمەلە مەرقۇتى كى (ناد).
چەقەچناو: پەربەش (ئىثار).
چەقانن: چەقاندن.
چەقاندن: چەكاندن، چەكلاندن.
چەقلەتە: لەر، لاواز.

- چه کویوش:** شه ری ناڅ مالنې.
- چه کمه چه:** عه لبه کا کوموډې، عه لبه کا میزې.
- چه ک:** ټه ټ واژه په بگه لک مه عنا و مه به ستان تیت: ټه ده سته دارې خر و شو نکانې په کو لژه هی دده ن دده مې په رتوپه رکه رنا خورې، یان په مې دبیژنې چه که ی هه للاح. هه ر تشته کی کو ژ ټاسنی بو جه نگې هاتبیته درست کرن. هه م دبیژنه خشلیت زیر و زیتھی کو ژن بکار دپه ن و لحو دکه بو جوانی یې هه م دبیژنه په نگه کی ژ ټارمووشی رهش و خاڅ. هه م دبیژنه پیتلاقی داشکاندنې. هه م دبیژنه وی پنی یې زراف کو بدنه لایه کی پیتلاقی خوار دا راسته بیت. هه م چه رمې پاشپانیا کلاسی په رږین. حوکومنامه یې حاکی دار وپه رد، پارچه کاغه زه کی نقیساندی و چاپکره لبه نکاندا بدراف تیتته گوزین.
- چه که ره شکین:** دوو گینسن کرنا شو قیبه بو ناقبرنا گیای.
- چه که ره کرن:** چه که ره شکین.
- چه لتووک:** شه لتووک، ټه و برنجه کو هیژ نه هاتیه سپی کرن. چه لتووک و شه لتووک درست کور دینه.
- چه لتووک جار:** ټه و عه رده کو برنج لیته اتیه چانندن، مه ره زجار.
- چه ل:** تیشکی بلند تر ژ چپای (قمه).
- چه لاک:** چه لاکه.
- چه لاکه:** (۱) چه ل، دارې گه لک دريژ و زراف هندي شه قله ی؛ (۲) هه م دبیژنه قه لانگنې.
- چه لاول:** ټاڅگوش، بېر، بزرافتی شه به کی و ناڅکوری.
- چه لتک:** چانته (حقیبه).
- چه لاس:** بینه فس، نه و سن.
- چه ل و مال:** کنایه ته ژ که سیکو خو بناقی میثانی یې بسه ر و گوهری که سه کی دادای و نانی بچاڅشوری دخوت.
- چه له ک:** خواریا سه ری گوزچانې، کورت کره ژ واژه یې چه له نگه خه له ک. "جزیری" فه رموویه: «ژ هه وابه ند ته کوم - شویه تی بایې دسڅکک / چ زبسکاته بېیرم؟ - ټاھ ژ بسکاته چه له ک».
- چه له مه:** که له که چاکل، دوو هه ستنی ناڅ سینگی، گرفت.
- چه له مه شکین:** که له مه شکین، فتنه هه لکه ر.
- چه ل:** دۆر، نۆبه، گه ر: «چه لی منه: زاین منه».
- چه م:** (۱) چاڅ «بزرافتی ټه ورامی و شه به کی»؛ (۲) عه ردی راست لکانری روو باران.
- چه مه:** (رکعة).
- چه میان:** دوو تابوون، چه مین، خواری (انحناء).
- چه مین:** بو په سستیو نیژی بکارتیت.
- چه میایی:** خواربووی.
- چه مچه:** که وچک، که فگیر.
- چه مدان:** باغ، بیستان: "مه ولانا خالد" فه رموویه: «طرازی بالای ټول نه چه مندان - عنبریزی زلف موشکین کمندان».
- «چه مندان» ژ دوو واژه یان پیکه اتیه:** «چه من + دان».
- چه مهر:** شین و زاری: "مه وله وی" فه رموویه: «داخوم دووی دووری کیتش هانه سه ردا - دیسان من مه دۆ ورووی چه مه ردا».
- چه مبه ری:** چه مبه ری، ده سته که خنجر، ده سته شم شیر.
- چه مبه ری:** بینه چه مبه ری.
- چه مچه دۆ:** که فچکی دۆخوری یې.
- چه مدار:** زیره شان.
- چه مداری:** زیره قانی.
- چه مه ند:** سه مه ند، هه سپ.
- چه مووش:** شه میوز، عه ره بکاری بوویه بو (شموس) ی.
- چه مین:** سه رگین.
- چه مهر:** پیته لگوتنا مریان.
- چه مهر چوی:** پیته لگوتنا مریان، ره قس و هه لپه رکی د ده راقی موسیبه تی دا.
- چه میش:** پیتلاو، پیتلاقی شوخه دار.
- چه ماق:** (۱) چه ماق ده سته دار؛ (۲) شه قه زله (ک، ت).
- چه میخانې:** ټه و عه رده کو گه لک تووت (توو) لیته بن.
- چه ن:** دهرزی، کورت کرېی چه ندیه.
- چه ن و په چین:** دهرزی و دهرزی.
- چه نی:** لگه ل هه قالی: "مه وله وی" فه رموویه: «دیشی چه نی من نه یوه حضور - مه بو بتاشوش تاوه نفخ صور».
- چه ند:** بو پرسپار کرنی ژ ژماره یا قه بارا تشستان بکار تیت.
- چه ندان:** چه ندین.
- چه ندین:** چه ندان.
- چه نگال:** په نج، ژ دوو واژه یان پیکه اتیه: «چه نده + ټال»، چه نگالی خوارنی.
- چه نگ:** ژ ټامرازې به زمیه. "جزیری" فه رموویه: «ساقی بچه نگ و نای و ده».

- چەنگزەن:** چەنگىيىز، ئەوى چەنگى لېدەت.
- چەنگىيىز:** بىنپرە چەنگزەن.
- چەنە:** چىناگسە، چىناو، لاچانك، رەنگە (حنك) ژوى
عەرەبكارى بوويىت.
- چەنتە:** چەلتە، چانتە، عەرەبكارى بوپە (جىنطە).
- چەنتك:** چانتك، چەنتە يى بچووك.
- چەنپەر:** چەمبەر (محيط الدائرە، محيط الفلك).
- چەنپەرى:** چەمبەرى، دائرى بازىكەيى.
- چەنجوز:** قەلس (بخيل).
- چەنە بە چەنە:** چەنەلېدان، پىر ناخفتن، ھەلەپاس، دەقدەقانى،
جىرەكېشانتى.
- چەنەلېدان:** بىنپرە چەنە بە چەنە.
- چەنەباز:** پىرناخفتن، ھەلەپاس، پىرپىز، زۆرگۆ (ثرثار).
- چەنەبازى:** پىرپىزى، ھەلەپاسى (ثرثرە).
- چەنى:** چاوا؟ چەوا (كىف؟).
- چەنگانە:** خاوە، باج.
- چەنگ و بال:** دەست و باسكى مرۆقان، پەر و بالى تەيران.
- چەنگال:** چەنگى تەيران، قولاب.
- چەنەوەر:** شەوئەندەر، چەوئەندەر.
- چەند و چۆن:** كەشاكەش، گەنگەشە.
- چەنگلفە:** بىتتاپۇر، بى فەيت بى حەيا.
- چەنگلفەيى:** بى ئابۇرى (تېزىر): «ئەگەر ھەبە چەنگلفەيە –
ئەگەر نىيە راوئەستەيە» "پەند".
- چەھ چەھ:** حكاية تا ئاوازي شالولو بلبل و زەرۆپلە و تەبىرئىت
دەنگ خۆشە.
- چەھرە:** بىچىم، روخسار، دىم (وجە).
- چەھىن:** ھەلپىقىان، رووچوون، داچۆن، چەقىن، شتلىن: «ژىرى
پايانم چەھى» "شاعردەك".
- چەھچەھە:** بىنپرە چەھ چەھ.
- چەوساندن:** سەپاندن، داسەپاندن، تۆبىخ.
- چەوەر:** بەتران، بى مېشىك.
- چەور:** چەرب، بۆن، بروون، رووندار (دسم).
- چەورى:** بزوم (دسومە).
- چەولەك:** بارخاس، ھىولا، غول (موجود خيالى).
- چەو:** چاوا (بزاراقتى كەرمانشاهى).
- چەوت:** چەفت، كەج، خوار.
- چەوتى:** چەفتى، خوارى.
- چەوتە:** بەروار.
- چەوتەيى:** بەروارى، چەوتى.
- چەودەر:** شەوئەرى كىقى، گىبايەكى بەھارە ۋەكى جۆبە.
- چەودان:** چەودان، كىسكەكە خوارنا دەواری دكەنى.
- چەورىكە:** چەورىكە، بالندەپەكە ۋەكى تىفۆكى.
- چەورۆكە:** بىرئىتە ژ بەرتىلى، چەور كرن، دۆندان.
- چەولۆك:** كۆزەر.
- چەول:** ئەوكا يان ئالىكا كو لىناث ھافراندا زىدە دىمىنىت.
- چەواشە:** سەرگەردان: «جەرگت لەت لەت بۆ چەواشە چەپگەرد
– خالۆ چىاكەردىە كارى تۆكەرد» "مەولەوى".
- چەورپۆز:** سواخذان، ھىوون، بان ھىوون.
- چەويل:** چقىل (وقح).
- چى:** سىپىنە، مېخ، مېخى دارى بۆ نەشبان، پىرسىبارى ژى
ھاتىيە، پاشگەرگە لدوو ھندەك نافان تىت و مەعنا بکەرى
بۆ خودان پىشەيان دەت، ۋەكى: تەنەنگىچى، شەكەرچى،
كوركىچى، چاچىچى. «چى» بقتى مەبەستى دووماھى ژ
تركىشە ھاتىيە.
- چىپ:** (۱) ساق؛ (۲) بۆ ۋى دەنگى تىت كو تىكەل بىت ژ نزم و
بلندى و ئستورى و زرافى.
- چىپەچىپ:** چىپە لدوو چىپەيى، پتەپت.
- چىپ و ھۆز:** چىپەچىپا بەھقرايى.
- چىپ چىپى:** مرۆقى قارەقارکەر.
- چىت نا:** چتوو؟ چتۆف؟
- چىت:** جىج، چىق، گورەكە ژ لىكان درست دكەن بۆ ستارەكرنا
مالى، يان خىشەتتى، يان پەز و مالاتى. ھەم دىبىژنە ئەو
قوماشيت ديار: چىت.
- چىتۆكە:** چىتتى بى خىر و نەباش.
- چىتۆكە:** بىنپرە چىتۆكە.
- چىچلەمچان:** كالمەستانى، گوستىرانى، گوستىلانى.
- چىچ:** چىچك، چىك، سىقاندۆكە بۆ فەرخت مېرىشكان ژى
تىنە گۆتن.
- چىچافك:** شۆرباى ژ گارسى چىدكەن.
- چىچكە:** نەرمە گۆشتى گۆھى (ارىنە الاذن).
- چىچى:** ناننى چىچى، تۆلكە، گىبايەكى دىژى ھەبە دىبىژنى ناننى
چىچى.

من تشته، ئەسلى وى فارسى يە، يانئى ئەو چييه، دكوردى دا «چستان» يان «تشتان» ه. تشتانئى، معمايانئى: (جدال بمعمايان).

چيڤ: چويڤ، دەستەدار، گويال، برىتسيه ژ دەنگى تړئ.
چيخانۆك: پروپاگنده، پروپاگنده، چيروكيت كۆميدى و خەيالى.
چيڤ پەست: چيڤ پەستين، برىتسيه ژ رۆژا عەيدى كۆ خەلك زكى خۆ گەلەك پردەكن.
چيڤ هەشيناك: چيڤ پەستين.
چيڤ قوت: پرکونا تشتى بزىدەبى ڤه.
چيڤه چيڤ: چيڤه لدوو چيڤه.
چيڤتئ: چيڤه يىخ لدوو هەڤ.

چيڤ و هور: چيڤه چيڤا (بجمله): «چيڤى ئستويره تخويب دویره - چيڤى زرافه تخويب ئافه» "پەند".

چيکلدان: سيقلدان.

چيکلدانه: چيکلدان.

چيكنه: چيكن، دوولاقەكى دارى يە كۆ حەب و پەمبۆي ژيەك جودا دکەت.

چيک: عەورئ سەرچاڤى، حكايه تا دەنگى تەيرانه، چويچکا سپىدى يە، وهكى: «چيکا سوپى خوندى وهى مەندى من».

چيل: (١) سۆز، چيله سۆز، سۆزى چاقشين، دەڤ بکەنين (ضحوک)؛ (٢) بۆمى يا كەويژى بکارتيت، چکوهكى دەڤبکەنينئى يە.

چيله سۆز: سۆزى چاقشين.

چيلک: دار و قرش و قەوالئى هويرک بۆ ناگر هەلکرنئى.

چيل و چەپ: چيله چەپ، خاپينۆک (کنايه عن المخادع).

چيله: (١) تان، تانۆک، نانئى رەز و بيستانان؛ (٢) پيکەنين. "مەولهوى" فەرمويه: «شەوق و تەقەى گەرم چەپله و چيله نەرم - چريکەى وەناز تريکەى وەشەرم».

چيم: ناقه بۆ تيسپا شەشى ژ تيسپيت چەچەبى كوردى. عەردئى گياگرتى، چيمەن، چەمەن.

چيمەن: (١) ميڤرگ، ميڤرغوزار، گولزار، عەردئى فريزدارى؛ (٢) رتيكرن، هات و چۆن.

چيمەنتۆ: سمنت، سمنت، ئەڤ واژەيه نەكورديه.

چين: (١) ريز، جۆره؛ (٢) ناقئى كيششوهركئى مەزنه ل رۆژه لاتئى. ئەڤ ناقه ژناقئى شاهەكى - ژ چينييان -

چيچکان: دانيشتنا سەر هەر دوو پييان.

چيچرک: پشکا گوشتئى کچکە.

چيچه لان: جەبى سيفاندۆکه ليتۆر هەبن.

چيخ: چيخ (١) روش، روشن، (٢) فرياد.

چيخکردن: دۆر تيوەر ئينان بچيغى، دۆر ليتگرتن (تخليق).

چيخک: چيخئى کچکە.

چيىدى: ئايا، جيىدى، ل سەنسکريتى هاتيه: ژيىدى؟ و لتاقيستايادا هاتيه: يەزى؟ چيىدى يى كوردى ژ «ژيىدى» يان «يەزى» هاتيه تراشين.

چير: چيره، غالب، دەستەهەلاتدار، ميڤرچاک (مسلط).

چيره دار: خودان توانا.

چيران: ميڤرخاسان، دەستەهەلاتداران. "جزيرى" فەرمويه: «ژه حرا قولزەما ميران - بغه واسى گوهرچينم / دبه حسا علم و تەفسيران - تودەرييان وەنابينم / ژ ميڤر و بەلگەر و چيران - غولامئى ميڤرعمادينم».

چير: حكايه تا دەنگى دراندنا قوماشيه، چيرينا دەرگەيه، چيرينا دەنگى تەختى يە (چيرچوير جۆره بەزنەكە، برىتسيه ژ حكايه تا دەنگى تريژئى).

چيره چير: چيره لەدوو چيره، چيرين.

چير و هۆر: چيره بەهڤرايى.

چيرۆک: داستان.

چيرۆکيژ: داستانيژ (قصص).

چيرڤان: دعايە تکەر.

چيردريژ: پر روو، ئيلحاح کەر.

چيردريژئى: پر بيژ، چرە کيتش.

چيره: زالبوون، بسەرکەفتن.

چيرۆکە: کورته داستان، چير، چيرۆک.

چيرين: چەرين، پەزچەرين.

چيز: خەرەنگەزە، خەرگەزە، کەرمۆز، وشەيه کە مەوقى شەکەست خواری بکارتينيت. ديبژن: «ئەم نەشيانە هنگۆ و، ئەم چيز کرين» يان «جيزاندين» يان ديبژن: «خزمۆ ئەم چيزبووين» - چيزچيز چيدبیت ئەسلى وى چير بيت ب مەعنا غەلەبە و (تسلط).

چيزۆ: برىتسيه ژ کەسئى بەرنەکەفتى (تافه) ئانکو تشتکو ديبژن: دەيکا چيزوژئى ڤئى تشتى دزانيت.

چيستان: مەتەل (لغز، معما)، ديبژن چيستان چيستان، تشتى

چێژاندن: چێشاندن، چاشاندن، فێرکردن، تامکردن.
چێژاندی: چێشانندی، فێرکردی، تۆزەدایی، چێژکردی.
چێژیایی: تۆزەدایی.
چێژەکەر: تۆزەدەر، فێرکار.
چێژیلە: چیچک، سیفانداوکه (عصفور).
چێژنە: تۆمکی سەر تەلی یی.
چێش ماچۆ: چ دبیژیت؟ (زارا قی شەبەکی).
چێش: چیه؟
چێشکە: چیچک، سیفانداوکه، تیڤۆک.
چێشت: تیشت.
چێشتانە: بەخشیش (حلوانیە، تریوقە).
چێشتخانە: جێ زادخواردنی، تیشتخانە (مطعم).
چێشان: چێژان، تامکردن.
چێشکەر: تیشت لێنەر (طباخ).
چێشته قوولی: ئاشە قوولی، ئاشاشوکانی.
چێشته گا: تیشتەگە، تیشتەنگاھ.
چێشته نغیژ: تیشتە نغیژ، نغیژا سپیدی (صلاة الضحی).
چێشته: تۆمک.
چێک: چەکە، ئامرازی پر کرنا هری.
چێکە: چێبکە، چاک بکە، باش بکە.
چێکرن: باشکرن، چاک کرن، درست بکە.
چێکری: باشکری، چاک کری.
چێکریایی: بنێرە چێکری.
چێکەر: درستکەر، قەنجکەر.
چێکار: چێکەر، کاری چێ.
چێل: (١) مانگا (بقره) چێلەک؛ (٢) دبیژنە بەری فرنیژری (چیلە درستتەر) «چێل بدزی تیشتە کەل و بەشکراییی دزیت» "پەند". «تو وەکی چێلا زەری، شیری ددە و پاشی پینەکی لێسدە» "پەند"; «چیلەکی ترۆ گارانەکی ترۆ دکەت» "پەند".
چێلەک: بنێرە چێل.
چێل و چەوال: چێل و گول و گا.
چێلۆ: بریتیه ژ مرقی لەش گران و تەمبەل و خورا.
چێلکانی: پین هافیتنایه ک پاشی، زۆرخوری.
چێلکی: عەشیرەتەکی کوردانن، چێلکانی.
چێلەمی: شەمشەمەکوژ، شەب پەرست (خفاش).

هاتیە ناڤی وی (چین واینتی) بوو ب سەد سەد سالان بەری میلادی ل وی کیشوهری شاهاتی کریه و دیوارهکی بدریژیا ٥ هزار کیلو متران دابوو ئاڤا کرن. ئەو دیوار هەتا نەهۆژی هەرمایه، وی شاهی بو بەر گریا دوژمنان ژ هجوومی سەر کیشوهری وی ئاڤا کرن، ژ بەرڤی چەندی هەدەک دبیژن هەر ئەو (ذولقرنین) بوویه.
چین چین: ریتیز: «چین چین کرن زولفی سیاھ» "جزیری".
چین چینۆک: خال خال (منقط).
چین فەتۆ: پراسیراتی، پراسەر دۆزەخی (ئاڤیستی).
چینۆ: چین وە دچینقە (قیامت) پرد (صراط) چینوهر، چینور، چنپور، چینور، چنودپل، ئەڤه هەمی ناڤیت پرا جەهەنەمیئە دئاڤیستاید.
چینەدان: سیقلدان، سەنگدان، قیسک (حوصلە).
چینی: دەستکاری چینی، ئامانی چینی.
چینگ: چوونگ، چوونگ.
چیندار: ریتیز، بریز، ریتزار.
چینه: بنەرەت، بن چینه، بنیشه.
چینکو: ئامانی چینی، چیمکو.
چینچینۆک: نەخسدار، بنەخش، نەخشین.
چێ: باش، قەنج، چاک، ساخ، بەلی ئەگەر ئەم تەماشای شەنگستە و بنیشهیی ریزمانی کوردی بکەین دی زانین کو چێ کوردی تره ژ «چا» نان «چاک» و دی کوردیتره ژ «دای» نان «داکی» و «پێ» کوردیتره ژ «پای» و «رێ» کوردیتره ژ «رای» دبیژی: پیاوی چێبە، مێری چیبە و دبیژی رەحمەت لدی و بابی تە. و رێ راست هەر ریکا خودی یه و دبیژی پیتەختی ئیرانی تەهراە.
چیبوون: ساخبوون، چاکبوون (ژ دەمکاتی کاری رابردی).
چێر: ژیر، بن، بزاراڤی شەبەکی (اسفل).
چێردەست: بن دەست، ژێردەست.
چێرۆک: بن دەست، بن فەرمان.
چێرۆکی: بندهستی، بن فەرمانی.
چێرە: چەرە، چەروان، لەوەر.
چێراندن: چەراندن، لەوەراندن.
چێرقلایی: کەلات بدەستقە نەبەردان.
چێرقلاتی: چیرقلای.
چێژ: تۆزە، تام، چیش.

چیتلە: بەری فرتخ، بەری مەزن.

چیتنە: ئەو گیایە کولناف پویشی سەر هەلددەت.

چینگەنی: ئەو گیایە کە هاتیە چەراندن و بۆگەبوی.

چینراو: هاتیە چاندن، هاتیە چنن.

چیتو: چیتف، چیتو، چۆپ، گۆپال، دار.

چیتوبەدەست: چیتف بدەست.

چیتوجەلە: دارجەل، دارجەلک.

چیتوتاش: دارتاش (نجار).

چیتوکاری: دارکاری، لیدان.

چیتوکوت: چیتف قوت، حەشانندن.

چیتور: پاشقەبرن، تەرجومە کرن، پاچ (ت).

چیتورانندن: پاشقەبرن، تەرجومە کرن، پاچکرن، دەقشکاندن (ت، ک).

چیتوکار: تەرجومە کەر، دەقشکین (ت، ک).

چووبەر: سیخەر، داربەر (شەبەکی).

چوبەچۆ: بەرامبەر، چاڤ ب چاڤ (شەبەکی).

چوبلمە: چۆلمە، دەرەخوینە، ئیشە کە سینگی دەواران دگرت و دپەرچفینیت.

چوت: دەنگە کە بزنی پێ ھاژۆن.

چوتە: چۆت.

چوترم: چۆت، چۆترم، نقرۆسک.

چوتۆ: چتۆڤ؟ چاوا؟

چوچ: چۆچک، میزی پێ مندالی بچووک.

چوچک: فەرخی تەبیر و مریشکان.

چوچۆل: گیتلک، تیتلک، تیتل (بظر).

چوچلە: چوچول، تیتل.

چوچکی ویتانی: تەبیرە کە دەمی پەیدا دبیت و دەست ب خواندنی دکەت جوتیارو خودانیت مەرۆ مالاتا دزانن کو بوهار هاتیە، دیسان چیرۆکە کێ فلکلۆریە. «چوچکی ویتانی تەمالا خو خراب کریا من ژێ لسەر دانێ» "پەند".

چوختی: زمان لووس، چاپلووس، چەقاووسو (ملاق).

چوخم: کوچە (شارع فرعی).

چوخمە: چوخم.

چوخور: چوغل، خەبەرچین، خەبەر قەگوتیز.

چوخور: چوغوری، چوغولی، ئەخباردان.

چورت: چۆرم، نقرۆسک، ئالەتی حاسبێیە کولمە درەسان

بکارتینن کو بریتیبە ژ ھندەک گرگروکتیت داران وەکی مۆرکانن.

چورتدان: نقرۆسک لیدان.

چورتان: کەشک.

چورتک: دەنگێ دۆشینا شیربە.

چور: کیمەک ژ تشتە کێ رۆن، دبیتێ، چورە شیرەک من قەخار، چورە ئاقە کێ بۆ من بینە، ھاڤین ھا توچو حزرە تامە چۆرە دۆبەک بوو، میژی.

چوراشیری: تشتی سپی پێ (تشیبە) دکەن دبیتن: «خەنجەری من وەکی چوراشیری بە».

چورور: شەل، جورە کە ژ مەرۆ مالاتا.

چورین: شورین.

چورە چۆر: شورە شور.

چوریان: ئەو ئاقە کو نیتیکێ ھشکبوونی ببیت.

چوریانەو: چوریان.

چوردانەو: جوابدان.

چوریسک: چریسک.

چورنسقاو: ترنسقاو، ئەو زەنگ و لۆتکیت چەوری پێ نەکو بسەر ئاقا گۆشتی لاواز دکە قیت.

چوست: زیرەک، چاپوک.

چوستی: زیرەکی، سڤکی، چاپوکی.

چوس: دەنگە کە پەزێ سپی پێ دھاژۆن.

چوشتیر: توشتیر.

چووک: میزی، چەرمی زیدە پێ ئالەتی مندالی ت نیر، سیفانندوک، چیچک (قلفە).

چوکلەشکین: خەبەر قەگۆز.

چووک برین: میزی برین (اڤختان).

چووک بری: میزی برین (مختون).

چووک بر: سوننە تەکەر.

چونکو: چونکە، چونکی، چکو (لانە).

چۆن: ١) چون کارە کێ کەت ھەلکەفتیبە (شاذ) و زۆر ژێ کەقنە و لگەل (شدن) ئ فارسی رەھاوان ئیکە و نھۆژی زازا دبیتژن «شین»، دیارە کو ویتنە پەکی کەقنە، ئەڤ کارە تیتنە پەرە، ٢) چەوا، چاوا، ٣) رویشتن.

چوون: بنیترە چۆن.

چۆباييز: قەشارگە ھێ دزان (مکمن اللصوص). ھندەک بخەلە تیفە دبیتژن «شۆباييز» یان «شۆباييز».

بەری فرتخ، بەری مەزن.

ئەو گیایە کولناف پویشی سەر هەلددەت.

ئەو گیایە کە هاتیە چەراندن و بۆگەبوی.

هاتیە چاندن، هاتیە چنن.

چیتف، چیتو، چۆپ، گۆپال، دار.

چیتف بدەست.

دارجەل، دارجەلک.

دارتاش (نجار).

دارکاری، لیدان.

چیتف قوت، حەشانندن.

پاشقەبرن، تەرجومە کرن، پاچ (ت).

پاشقەبرن، تەرجومە کرن، پاچکرن، دەقشکاندن (ت، ک).

تەرجومە کەر، دەقشکین (ت، ک).

سیخەر، داربەر (شەبەکی).

بەرامبەر، چاڤ ب چاڤ (شەبەکی).

چۆلمە، دەرەخوینە، ئیشە کە سینگی دەواران دگرت و دپەرچفینیت.

دەنگە کە بزنی پێ ھاژۆن.

چوت.

چۆت، چۆترم، نقرۆسک.

چتۆڤ؟ چاوا؟

چۆچک، میزی پێ مندالی بچووک.

فەرخی تەبیر و مریشکان.

گیتلک، تیتلک، تیتل (بظر).

چوچول، تیتل.

تەبیرە کە دەمی پەیدا دبیت و دەست ب خواندنی دکەت جوتیارو خودانیت مەرۆ مالاتا دزانن کو بوهار هاتیە، دیسان چیرۆکە کێ فلکلۆریە. «چوچکی ویتانی تەمالا خو خراب کریا من ژێ لسەر دانێ» "پەند".

زمان لووس، چاپلووس، چەقاووسو (ملاق).

کوچە (شارع فرعی).

چوخم.

چوغل، خەبەرچین، خەبەر قەگوتیز.

چوغوری، چوغولی، ئەخباردان.

چۆرم، نقرۆسک، ئالەتی حاسبێیە کولمە درەسان

- چۆبەچۆ:** بریتىيە ژۇرئۇلغۇ كرنى ئانكو چىش بە چىش، يان چاڭ بە چاڭ (العين بالعين).
- چۆب:** چۆ، دار، چىۋە.
- چۆب:** داربر.
- چۆبىك:** چۆغان، ئىستان، تىسوو.
- چۆب:** تايىچ دارى يە، درۆ.
- چۆبىن گايى:** كىرىن گايى.
- چۆبان:** چاپان، شقان، شەبان.
- چۆبى:** ھەلپەرىن، ھەلپەرىكى.
- چۆبىكەر:** چۆبى كىش.
- چۆبىلمە:** نەساخى يى سىنگ، پەرچىفتنا دەوارانە.
- چۆب چۆبان:** ئانكو دارى شقانى مىراز ژۇقى رىستى ئەوھ كو بەھارنى ئەگەر شقانى دارى خۇيئىقارنى فرەدانائى گىيى وس پىدى دىت كو دارى وى ديار ناكەت ئەفە كاملانا بەھارنى يە وت ھندەك دىيىن «دارھاڧىتىن» يان «چۆب چۆبان».
- چۆبىران:** فەچۆبىران، بەلاڧە لىكرن.
- چۆبىك:** ھەزلى، ترانەكەر (كشكش).
- چۆبىلە:** چۆچولە، تىنل (بظر).
- چۆبەك:** چۆرە چەكەكى ژئانە يە.
- چۆخ:** قوماشەكى ديارە ژ ھرى يى چىدكەن.
- چۆخە:** چۆخ.
- چۆخەك:** پەستەك.
- چۆخىچى:** چۆخ چىكەر، خودان چۆخ.
- چۆخان:** چۆغان، تىسوو، چۆغان ژ تركى ھاتىيە، چۆبىك.
- چۆرۆ:** ژۆر، ئەف واژە لىشەبەكى و لئاقىستايىدا «چۆرۆ» ھاتىيە، رەنگە واژە «ژۆر» يى كوردى ژ وى تراشيبىت.
- چۆرتىن:** گىيايەكى گەلەك خۆش و بتامە لىچىيايىت كوردستانى ژۆر ھەيە، خاسمە جى زۆزان، ئاقى ژئان ژى چۆرتىن ھەيە.
- چۆرتىن:** دەنگى شىردۆشىنى يە، دەنگى شۆرتىن و چۆرتىن ئاقى يە.
- چۆرتان:** كەشك، بەلى چورتنا بەلاڧترە.
- چۆرەك:** نان، كولۆرە، كولپىرە (ت).
- چۆقى:** بىنپىرە چۆقى.
- چۆقاندىن:** يى سىتورىك گرتن ژ بەرتىسى يان ژبەر سەرمايى.
- چۆقل:** پىتپىكىت ھەيوانى يان ئىنسانى.
- چۆك:** ئەژنۆ، لئاقىستايىدا «ژنۆ» ھاتىيە، «چۆك» و «ئەژنۆ» ھەر دوو كوردىنە بەلى «ئەژنۆ» ئەسلىترە (ركبە).
- چۆككەدان:** دانىشتنا سەرچۆكان.
- چۆك دانانەسەر:** برىتىيە ژ دەست سەرداگرتنا تىشتەكى.
- چۆك شكىن:** دەڧ شكىن، سەخەرىر.
- چۆك شكاندىن:** سەخەرىر.
- چۆكە:** دەستەدارى بچووك.
- چۆكلە:** ددانۆكىت تىپپانە (ركبىزە الحروف).
- چۆك ھەلپىنان:** بلندكرنا چۆكەكى لدانىشتىپدا.
- چۆل:** ھەردى كەس لىنەبىت، بى ئافەدانى، ھەردى دەشت و دەر.
- چۆلاو:** ئەو داركن كورسى تەقنى لىسەر بەلاڧ دكەن.
- چۆل بر:** رىڧەچۆنا لىھەردى كو چ رىك تىپدا نەبىت دىيىن: مەرى بەرزەكر و ھەر چۆل بر و چۆ بر چۆبىن.
- چۆل بوون:** ئالا بوونا ھەردەكى ژ مروڧان.
- چۆل پەرىست:** ئەو كەسە كو گەلەك كەيف بەھەردى بىمروڧ تىت.
- چۆل پەرىستى:** چۆ وىست، تەنى وىست.
- چۆلك:** تەتى خانە، تەتى، ئەدەبىخانە.
- چۆل كرىن:** چۆل كرىن، ھىلانا جى بەكى ژلايى ئەھلى وى.
- چۆلگە:** بەيابان، چولەمە (صحراء).
- چۆلچرا:** خەتېرە، يەلمووم، مەشخەل، چۆلچراو.
- چۆلچراو:** بىنپىرە چۆلچراو.
- چۆلەكە:** چىچىك.
- چۆلەكەبكوژ:** برىتىيە ژ مروڧى ترسىنەر (شقاوہ).
- چۆلەمە:** بىنپىرە چۆلگە.
- چۆلى:** جى بىمروڧ، بو ئاقى زەلامان ژى ھاتىيە.
- چۆلچۆل:** ھەم ھما ھرچىبە.
- چۆل و چىا:** چىا و چۆل.
- چۆلىستان:** بىنپىرە چۆلگە.
- چۆلانى:** ئىشقلكى، ھەلپەرىن، بىبەك لىنگ.
- چۆم:** چەم، رووبار، جەنگەل، ئەزچۆم، دارستان.
- چۆماخ:** چۆماق، دەستەدار، شەقەزلىلە.
- چۆماق:** بىنپىرە چۆماخ.
- چۆمى:** چەم، دەحل.
- چۆنەر:** چەوئەندەر، شەوئەندەر.
- چۆنەيىن:** برىنچا بىسلك، شىخ بىسلك، ئەو گرارە برىنچەيە كو بىسلك تىپدا.
- چ:** سەر چەند مەبەستان ھاتىيە: ۱) تىپپەكە دكەڧىستە ئاقىنچا دوو

نافان، یان دوو کاران و معنایی کسانیی ددهت وهکی: «درؤ خرابه بۆ ههر کهسه کی چ میترچ ژن، چ مهزن چ بچووک»؛ ۲) بۆ زۆریی تیت وهکی: «چ خوشه، چ سهرمایه» نانکو زۆر خوشه، زۆر سهرمایه؛ ۳) بۆ سهرسورمان: «چ بهری کوردان هات!»، بۆ پرسباری بکار تیت: «چ گوت؟».

چپ: دهنگی دلۆپه، چپک.

چپک: دلۆپیت هور.

چپه: ناخفتنا کو مرؤف باش گوھ لی نه بیت.

چپه چپ: چپه لدوو چپه.

چپین: چپه چپه کی بی قه بر.

چپ و هۆر: چپه چپ بهه فرایی.

چپاندن: چپه کرن.

چپه بر: دهنگ بر.

چپه کهر: زهمزه مه کهر، ئەو کهسی ب دهنگه کی نزم دگهل خو دناخفیت.

چتیر: چتور، توشتیر.

چتوکه تانی: جۆتوکه تانی.

چتلویک: پشلویک.

چت: وشه یه بزنان پی دکه نه دهر.

چغه: چغه، توته، وشه پی کرنا ده راسه گی یه.

چخاندن: دهر کرن، پاشقه برن، چخاندن.

چخور: بنیره چخور.

چخوری: بنیره چخوری.

چخاره: جغاره، جگاره.

چخ: خۆگرتی، قاییم (بخیل).

چرخ: تیکه چۆبی (متجدد، تجعد).

چره چر: جره چر، پرپیژی، چره لدوو چره.

چر و هۆر: چره چر زۆر و ب جومله.

چرین: گۆتن، مقام گۆتن، چراندن، گازی کرن، چرین کوردیتره.

چرا: روناھی، له میه (سراج) عهره بکاری بوویه.

چرا: بۆچی؟ سه رچی؟ ژبه رچی؟

چرابورن: گه رتی بوونا کار کو بهر خان بۆ چه ریانئ.

چراخ: تینگه شتی (فاهم).

چرت: دهنگی پجیانا تشته کی وهکی به ند کو ده زی.

چرتین: دهنگی دریانا قوماشی، چیرین.

چراندن: گازی کرن، دراندن.

چرا کۆر کرن: چرا فه مراندن.

چرا فه مراندن: بیجگه ی مه عنا ژیر (لفظی) مه عنا لناقبرنا بنه ماله کی ددهت.

چراپف: چراپف وشه یه که مه عنا یه کی په ست و ناماقوول و ئەهریمه نی پی مراده ههروه کی رسته پی شه وره شه ی نه وژی ئەهریمه نی یه و درۆیه کی شاخدار و کلکداره، ئەف بهیت و بالزیه یه ژن نه زانین و کیم عه قلی و بتلیت به دیت خودان ئایین و رتبارگه یان تیتسه تهن و ته شی کرن. ئەو درۆ بی ناموسه ژنی ئەفه یه دبیژن «علی الهی» یان «سارلوی» یان «کاکه بی» شه فه کی تاییه تیان هه یه عباده تی تیدا دکه ن و گۆشتی دخۆن و ژن و میترژی لئافی به کی کۆ دین هه تا د رهنگی شه قی هه ر عباده تی دکه ن پاشی ناخوند فه رمان ددهت کو چرای فه مرین و دبیژیت: «چراپف» ده میکو چرا فه مریا هه ر که سه ک دی هه له تی ژنه کی به ت و شولا خو لگهل که ت نابیت ژنه که ژنی (امتناع) بکه ت هه تا ئەگه ر ژ مه حره مان ژنی بیت وه کی دایکو خوشک و ... بیت. ئەف درۆیه شاخداره ی دده نه بال قومه کی کورد کور دیت موسولمان چیرۆکه کی وه سا دده نه بال ئیزدی یان ل شیخادی بناقی عهرده کی دبیژنی «شکه فتا میرا».

چرک: درک.

چر و چاو: بیچم.

چر و چهنه: چر و چاف، قه پۆز.

چره: بیسه لان، ده حل، جه نگه ل، گونده که ل ده قه را مه قلوب.

چره و به ندان: قه له بالغه کی زۆر و بیگز (تجمع مع فقد النظام).

چرک: کیم و عه داف، قریژ، چلک، خه له ته.

چرک: ته یرده کی زۆر مه زنه.

چرکن: قریژی.

چرکه: چرکینا دهنگی سه عه تی یان چرکینا جه له وکی تفه نگی یان هه ر تشته کو ئەو دهنگه ژنی بیت.

چرکه چرک: چرکه لدوو چرکه ی.

چرکین: چرکه چرکه کی دۆم دریژ.

چرک و هۆر: چرکه چرکا بهه فرایی.

چرکاندن: چرکه ژ تشته کی ئینان، په می قوتان.

چرووسان: چرووسایی، چرووسیاک، لاوازا یا ژبه ر خه می.

چرووک: عه فیس، قه لس، نامهرد (بخیل).

هەلدان. دبیژن: «جار و جنجال» یانکو قە لە بەلغ دفارسی
ژی جار و جنجال هەیه. ئەف چەند دەمکاتە هەمی ژیه ک
دەراش ئاقی دڤۆن.

چرف: (١) ژانە کە لەسەر دەکی لەشی مەرۆقی دژانیت، دبیژن:
«پشتا من چرفا دکەت»، «ددانی من دچرفینیت و
دژەنیت»؛ (٢) روناھی یا برووسکان (لمیع). دبیژن:
«نیشانێ نختە یە عەرپیت دچرفین تەماشاشا چرفە چرفا
عەورانه».

چرفە چرف: چرفە لدوو چرفە ی (لمیع تلولیع و بیض خلف و
بیض).

چرفە چر: چیرچیرا دەرگە ی یان تەختی یان زینی و ...
چرک: (١) نانە کێ کوردی و زۆر نازک و نەرمە؛ (٢) دۆشافی
زیندە کە لیبوویی.

چرادان: چرادانک، ئەو عەر دەکو چرای دادینە سەر.
چراخان: عەردێ زۆر چرا تیدا هەبن، چراغان.

چرنگ: دەنگێ هەر تشتەکی چرنگین و خرنگین ژێ بیت وەکی
چرنگە چرنگا دەنگێ درافی.

چرنگە: یەک دەنگ ژ چرنگینێ.

چرنگین: چرنگینەکی بێشە بێ.

چرنگە چرنگ: چرنگە لدوو چرنگە ی.

چرنگ و هۆر: چرنگینا ب جوملە.

چرنا: چرنا و فرنا.

چرژا: دەرەزبوویی، لاوازبووی، چرژبای.

چرگەن: چەروانێ زۆر، عەردێ پرگیا، چرگەن.

چرگە: چەمەن، میرک.

چز: (١) کلکامیش هەنگفینێ یان زرکیتکێ یان ستینگێ یان
دوو پشکێ. (٢) دەنگێ براشتا گوشتی.

چزە چز: چزە لدوو چزە ی.

چزین: چزینە کێ لدوو یەک و بەر دەوام.

چز و هۆر: چزە چززا ب هەقرا بی.

چزو: کلکا میش هەنگفینێ یان زرکیتکێ یا ستینگێ یان
دوو پشکێ.

چزاندن: بێشە دانا جانە وەرپیت دەر زیدار، داغ کرن.

چزیدان: دەرپژەدان بناختن (اسهاب).

چزکرن: هەشفاندنا نقیسینێ.

چزلیک: کزک.

چرووکە: چریکە، چرویکە، دەنگێ تیش.

چریکە چریک: بێتەرە چرکە چرک.

چریکین: چریکە چریکا لدۆم.

چریک و هۆر: چریکا بەهەقرا بی.

چریو: زریو.

چرکۆنە: تەیرە کە گەرۆک ژ سیفاندۆکە ی بچووکتەرە.

چرمسی: سیس بوویی، چرژێ.

چرمسین: سیس بوون، چرژیان (دبول).

چرمقی: قورمچی، تیکچوویی، چرمسی، چرچبوویی.

چرمقین: قورمچین، سیس بوون.

چراووک: خەتیرە، یەلمووم، چۆلە چرا.

چری: چریە، پیمتوک (سناد الکروم).

چرنووک: پەنجەرۆک، ئەفە دو وشەنە: «پەنجە + رووک».

چرچە: جۆرە تری یەکی بێ کە لکە.

چریە: بیلانە کە جەنگی یە لێک کوردان ئەگەر دوژمن ناڤ
سەنگەر و چەپەران دا بیت ریکا ئیرش کرنە سەروان ئەف
چریە یە دێ ئیرشکەر دارو بەران لێرا هیا خۆ کەنە باسک
خۆ لپشتدا ستارە کەن و لێرا هەروان دار و بەران هەلدەن و
پیشە بەن و هیدی هیدی دچن هەتا دگە هەنە سەر چە پەرپیت
دوژمنی، پاراستن، بەرگری.

چرە چر: جەرە، کەشاکەش (مشادە).

چریانیکێ: (تشرین اول).

چریا پاشی ی: چریا دوو ی، شاعری فەرموویە: «ژ چریا پاشی
بێ پیدای، مەلایێ باتە بی کانی - سەفەر کیشا بموکسیدای،
لسەر قەولێ زفستانێ».

چرچرە: چرچرک، چچرک.

چریک: چەتە (شرطی لانظامی).

چرغ: دۆلاقی یە مبو رستنێ.

چرخیس: چرخووس، چرخوس، ئاری دانە و تیلە و بییت قە لاندی.

چرمیزک: نەخوشیە کە میزتنێ یە (سلس البول).

چرمیزکی: دەر دێ (سلس البولی).

چریسک: قریسکێ ناگری.

چرکی پویشی: بێسچە ک قاو: «وەی چرکی پویشی بیت لسەر
دەستێ من بیت» "پەند".

چرین: گازی کرن «چرین، چەرچی، چارچی، جارجرە» هەمی
ژیه ک ریشە نە، مەعنا گازی، بانگ کرن، ناخفتن، دەنگ

چزلاندن: چه قانندن، به لیت چکلاندن درستتره و کوردیتره.
چقه: چقاس، چقیاس.
چقاس: چهنده؟ (ک، ع).
چقته: چوقته، نهو پهره کولبر تانجی پادشاهان رادکهن.
چکلاندن: بنیره چکلاندن.
چکلاندن: » »
چک: (۱) هسک، «کانیا گوندی مه چکبوو ئاف تیدا نه مایه»،
 چاپک و زیرهک؛ (۲) کیم ژ کیمین.
چکی: کرمزی، هونه ری.
چکه چک: چپه چپ، چرکه چرک.
چک له چزی: گوشتی براشتی لسه سیلی، چکه لچزی.
چکه لچزی: بنیره چک له چزی.
چکر چکو: نهو پهره کولبر مالان لیکداییت هه تاکو بوویه
 که هی، که وه ته.
چکه: لیسه تان، دبیرن کابج وی چکه هات. چکه لایب کورته
 ژ کابج، تفه لایب دی به ژ کابج.
چکه چک: حکایه تا دهنگی سه عه تیه یان هه چرکینه کنی دی.
چکوله: بچکوله، کچکه له، کچکوله.
چکلاندن: ره قانندن.
چکیان: هسکبوون.
چکچکه: چپکا که قری.
چکه لچزی: تشتی کیم و قه تلاز، چک له چزی.
چل: ژماره ۴۰.
چل: چقیل، چلیس، لوتکه، ته و او، تمام، سه ری مه مکی، ویل،
 گیل، شه مشه مه کویر، چه کچه کویله.
چله: چلله ی زستانی، چله ی هاقینین.
چلی نیکی: کانونا نیکی.
چلی دووین: کانونا دووین.
چلمیره: سه قاته.
چلچرا: دهسته چرایه کی مه زنه ته غه لمزگه فتان و جهیت گشتی
 بکارتین.
چلی: نهو چل روژن کوژنا زستانی تیدا نستراره تی دکه ت،
 روژا چلی به ژ مرنا نیکی، ژ ماله کی و دوئ روژیدا خیزان،
 بووی مری بی چل روژ بسره مرنا وی چوی دکهن، چله ی
 زستانی، چله ی هاقینین، بریتیه ژ وی مروقی دکه ثینه
 چلخانه ی.

چزپيله: دوویشک، نهغه دو واژنه: «چززه + پيله» ئانکو
 ده رزی به کؤل.
چزکوله: «چززه + کوله» ده رزی به کؤل (دوویشک). ههروه سا
 دوویشک دوو واژنه به: «دوول + له پشت» ئانکو کلک
 به کؤل، ههروه سا کؤل لژدم: «دم + به کؤل» کلک به کؤل.
چش: هیج (لاشیء).
چشت: تشتی.
چشتوک: تشتی.
چشتانندن: تام کرن.
چغانندن: باشقه برن، سه رکونه کرن (تویخ، نه ر) (ت. ک).
چغ کرن: فه چغانندن (ت. ک).
چغوره چغ: بسکوره رسک.
چغیای: باشقه بری (ت).
چغه چغ: حکایه تا چغچفا که وانه، دهنگه که بو راندنا سه گی.
چف: ناخفتنا بن لیقان، پف.
چغه چف: پشه پف.
چغین: چغینه کنی به رده و ام.
چغر: نووسه ک.
چغری: نووسه کی.
چغیل: مروقی تامسار، خوین سار، ناخفتنی سار، چلیس.
چغیک: سیفان دیلکه، «بزراقی زازایی و شنکاری»، چوله که.
چغی: سیفان دیلکه بزراقی کوردیت ترکیه ی.
چغه: بنیره چف.
چقلتوو: چرادانه کنی پانه وه کی سیبیه کنی خره، پری زهیت دکهن
 و هفت شاپلیستان دکهنه تیدا و هه هفت شاپلیستان
 دادگیرسین د شه قه کنی دیار هه تا سپیدی نافه مرین، ئیزدی
 دبیرنی چقلتوو دیاره نه ف ته شکله نک ئیزدیان ئشاره ته
 بال ئمشاسپه ندانی کو لئاقیستایدا هاتیه واژه بی
 ئمشاسپه ندان ژ دو پارچه یان هاتیه: «ئمشه + سپهنت» ب
 مه عنا پاک و بی گلی» و مه عنائی تیکرایی موقه دده ساتی
 بیمه رگ. ئمشاسپه ندان ژ نه فروزه داریت پاک و سیفاتیت
 نه هورامه زداینه. زه رده شتیان شه شمشاسپه ند (فرشتیت)
 موقه ره ب ژ ده رگاهی نه هورامه زدای هه نه. ته ماشای واژه ی
 «نه ماشاسپه ند» ی بکه.
چق: لق (نحصن).
چقلچاق: دژ، دورژمن، یاری به کی مندالانه.

- چللی**: داڤه که برینان پی ددروون، به خیه.
- چله کیش**: خه لوه تکیش، خه لوه ت نشین.
- چلبر**: چلی، چلبر، خیره که ل روژا چلی پشتی مرنی بو مری تیتته دان.
- چلخانه**: نهو جیه که دهر ویشیکار ۴۰ روژان عبادته تی تیدا دکهن و بوژی دبن.
- چلکدار**: ژنا بزیتسانی یه، چله دار.
- چلغرای**: که بابی نه قیسه کری، پشکیت براشتی.
- چله به چه**: نهو چل روژن پشتی چله ی دبیتن: «چل و چل، کونی خوقه ده لسه ری مل» "په ند".
- چله دار**: مندالی چل روژی یه.
- چلچنگ**: فاق، خه فک، ته لی.
- چله بر**: بنیره چلبر.
- چلیپا خاج**: عه ره بکاری بوویه بو (صلیب) ی واژه یه کئی نارامیه: «تهرح و ته رزی بوونه زوننار و چلیپا یه ک بیه ک - لهو مه زوننار و چلیپا یه ک ته نی یه کجار به س» "جزیری".
- چلخته**: چهل، لوتکه.
- چلاسک**: شتل، نیهال، نه مام.
- چلپاندن**: چه لپاندن (ولوغ).
- چلیولیس**: نهو گوتنه ژ دوو وشه لیکدای یه: «چلپ + لیس» نانکو چه لپاندن و ئالیستن، دهنگی ئاڤ ڤه خوارنا شه وکتکا.
- چلفس**: دهنگی دهر زیکا تفه نگی یه کو هه لنه که ت وه کی: «چی تفه نگامه ده اڤت دگوت: چلفس، چی تفه نگا وان ده اڤت ئیک ژ مه دکوشت.
- چلقاندن**: لووس کرن، تیل دان، حولی کرن.
- چللی**: لووس کری، تیل دای.
- چللوک**: شوعله دار، گهش، به راق، بریقه دار.
- چلو**: چولی، گه لا، بهرگیت دار به ری.
- چلپاو**: ئاڤا پیس.
- چلیه**: نهو توشه یه کو مروڤ بچاشوری بدهستی خوقه تینیت.
- چلک**: قریژ، چرک کوردیتره.
- چلکن**: قریژی، چرکن.
- چلکی**: پیساتی.
- چلکاو**: نهو ئاڤه کو تشت پی شوستی.
- چلکارخوړ**: پلته خوړ، سینی لیس، نهو کهس کو لسهر حسابی پاشماییت سفره خوانی خه لکی دژیت.
- چلوسک**: بزوت.
- چلپز**: چلیس، چقیل، په ست.
- چلکه مرده**: نهو کهو جلکان باش نه شوون کو قریژ ژئ خلاس بیت.
- چلم**: کلمیش.
- چلمن**: کلمیشو.
- چلوفل**: مروڤی چاڤ برسی.
- چلچله**: مه قه سوک.
- چلچلی**: چلچله.
- چلیس**: چلیز.
- چلیسی**: چلیزی.
- چلوره**: گللیت جه مه دی، لویلا قه یی بگلیله (عوامید الجلید).
- چلونه**: قه تراز، ب کیماسی، ب ده گهن.
- چم**: سه رسم پیله یی، چمی پیتلاقی، فه راویزی نقینان، دی چم.
- چما**: بوچی؟ چرا؟
- چمان**: لئاڤ، لئاڤدا (واژه یه کی شه به کیه).
- چم چم**: جوزه قوندره به که بنی وی چهرمه و رووی وی بنارمووشی هاتیه قه چنبن. شاعر وی بامه رنی "نه حمه د مخلص، نالبه ند" د چامه کی خودا ناڤی «چم چم» بریبه: «قوندره چم چم، زرافا جان و فیستان قرمزا - بیته سه سیتسه د جهزا باشن ژ بو لاوه کی ده لال».
- چم زراف**: نهو قوندره نه کو پاشپانیا وان زراف بیت.
- چمک**: بنیره چم.
- چمکه**: چنکو، چکو، چمکی، ژبه رکو، به لی چنکو راستره و کوردیتره ژ هه میان.
- چنی**: بزرافتی بادینانی بو پرت و پارچه بیته نانی بکارتیت. به لی بزرافتی شه به کی و هه ورامی ب مه عنا (چاوا) بکارتیت.
- چن چنی**: نه خشین، پرت و پارچه، چنچینوک.
- چنچینوک**: بنیره چن چنی.
- چینک**: چنی بیته نانی.
- چنگ**: چنگینا دهنگی دراڤتی.
- چنگه**: چنگین.
- چنجک**: توڤکه خیارو گوندوړو ترووی و شمتی و ...
- چنچک**: روونشتنا سه ریپیان، بی که ماخ دانانه سه ر عه ردی.
- چنار**: بفارسی هه دبیتنی چنار، داره کی وه کی سپینداریه و بی به ره، پرخه مل و بهرگه و گه له ک بلند دبیت، بلندی یا وی دگه هیته ۳۰ متران، بهرگیت وی پان و په نجه بیته.

- چناکه:** چنه.
- چناکه لیدان:** پریټی، چنه بازی، چهقه چناوهیی، هله پاسی.
- چناکه دان:** بنیره چناکه لیدان.
- چناوه:** چناکه، چنه.
- چنگنه:** رشکی سپیان.
- چنجرویک:** پهنج هاڅیتن (خدش بالاظافر).
- چنگال:** بنیره چنگال.
- چنیک خور:** ټو کهسه کو لسه رنان و خوارنیت خه لکی دژیت.
- چار:** چار.
- چار ناوینه:** چارا وینه، چوار خودیک، جلکه کی تایبته بوو شه رکه ران بکار دئینا.
- چارپا:** هر تشته کی چار پی بیت.
- چارپهل:** چار دهست و پی.
- چارپهل قهوی:** دهست و پی ستوبر.
- چارچاو:** بریتیه ژ مرؤقی هشیارو بریتیه ژ لبه ریزه بوونی.
- چارچارویون:** سرگردان بوون، باژتله بوون، هشیار بوون.
- چارچنگوله:** برتیه ژ وی بجویکی کو بچار چنگان دچیت.
- چارچیتوه:** بریتیه ژ چار کناری دونیایین، چارچویه، قالب.
- چارخه رت:** ټو مهر و بزیه کو پی دانابیتته سالا چاری.
- چارخشته کی:** چوارین (رباعی).
- چارریان:** چار ریان.
- چار دیوار:** بریتیه ژ: قهر، زیندان، خانی.
- چاردهسته کی:** چاردهسته ټو کو چار مرؤف تشته کی هه لگرن یان دو مرؤف هر چار دهستیت خو بدنه نی و هه لگرن.
- چارسوچ:** چارگوشه.
- چارده:** ژماره ۱۴.
- چارشهم:** چارشهمبه.
- چارقه د:** چارچهندان، چوار بهر اهر.
- چارالا:** بنیره چارالا.
- چارمیرکی:** چارمیرکی، چارزانو.
- چارپک:** چارپک (ربع).
- چواله:** باهیف تهرک، بادام، باوی، بايام.
- چوو:** (۱) گهه، جهوسهر، جهمسهر، جومگه (مفصل: ۲) چو، دار.
- چوواندن:** ژ دهستکرن، دبیزن ته نقیټا خو ژ قهستا چوواند.
- چواو:** ژ دهست چویی، زارقه کرن (مشبه به).
- چووت:** دهست بسهر داگرتن.
- چووتن:** چونا تشتی.
- چووج:** بنیره چووک.
- چووجک:** موچک، که فچکی دؤقه خارنی.
- چووجی:** چی چی؟
- چوور:** مرؤقی شله، جوړه بزیه که.
- چووله:** قهشهر.
- چوله یی:** قهشهری.
- چونه ژیر:** بریتیه ژ قهبول و دان پیدانی و خودبه راکرتی.
- چونه سهر:** بسهر هه لیبون، ټه نجامدانا کاری.
- چونه سهر او:** دهست به ټاو گه یاندن.
- چونه وه:** چونا رهنگی تشتی، رهنگ بهردان، به قه م بوون.
- چونه وه یه ک:** گشت بوون، تیکچوون (توتر).
- چووه ر:** رؤژ، خور (خورشید، شمس).
- چی:** میخ، سپینه، تیپا پسپاری ژی تیت.
- چیا:** کیتو «چیا ب چیا ناکه فن، به لی چاڅ بچاقان دکه فن» "په ند"؛ «ټه ز سهر چیا و تو سهر چیا، گو لک مابین گیا» "په ند". چیا ب مجاز بو چهند تشتان تیت: (۱) تیت بریتی ژ مه زناتی؛ (۲) تیت سه نگینی، قورسی؛ (۳) تیت خو په سنی و (تکبر) ی؛ (۴) دارگرانی (۵) تیت دهست نه خو شی و نه قه تی.
- چویک:** چووک، چوور، بزنا چویر، باج (عصفور).
- چویر:** چوور، چیکه چیک.
- چوینگ:** چوونگ، مهرکه ز.

ح

حان: مرۆقی دنیادیتی.
حانه چه پشی: جره کیشان، ناقنجا دو مرۆقان.
حایین: ههله په رکینه کی مندالانه: «حایین کولیکا دۆتایین».
حه په چه پ: حکایه تا دهنگی ره وینا سه گیبه.
حه په چه پ: حۆپ حۆپ، واژه یین ناف ل خۆدانیه.
حه پشاندن: زک حه شانندن.
حه پین: گوزکی په مبی به (ع، ک).
حه په لری: جۆره هئاره که.
حه پۆل: مرۆقی سست و گپژه و عه قل سفک.
حه پۆل میشخۆر: ئەو مرۆقه کو نه شیت میشا ژ خو بره قینیت.
حه پۆله: بنییره حه پۆل.
حه پۆ: ئەو که سه کو هه رچی که فته دهستی رامالی و خوار.
حه پوو: هه موو.
حه په: دهنگی حه پینا سه گیبه.
حه په سان: سه رسورمان، ماتمان.
حه په سانندن: عه جیب گرتی کرن (اعجاب).
حه په سانندن: حه په سانندن.
حه په نتی: زل و زه به للاح، زه به للاح.
حه په ننگ: حه پۆله.
حه په پاره: خه پاره، (خه پاره کوردیتیره) «مه سده ری وئ خه پرانندن».
حه په نته ری: بنییره حه په نتی.
حه په له هورج: مرۆقی قه له و پان و پۆل و بیتکاره.
حه په لۆت: هاوارکرن و خۆه له قوتان و هه لاقیتان. ئەف گۆته ژ دوو وشه بیان پیکهاتیبه: «حه په + لۆت» ئانکو حه په ره وینه و لۆت و لۆتک غاردانه.

ح: هه فته مین تیپه ژ تیپیت چه چیه کوردی کو بحسابا ئەبجه دی دبسته ژماره ۸. تیپه کن بیده ننگ و بیگانه یه. ئەف تیپه بنه چاری قبت بکاربیهین چکو گه له ک واژه پی تین. چه ندانکو لئاقیستایدا نینه ده میکو واژه بییت بیگانه یان هاتنه ناف زمانیه کوردی (ح) بۆمه ب دیاری ئینان، ته عه ری ئەو واژه بییت (ح) تیندا وینه ده نگینه.
حاجا: واژه یین (تعجب) یه، په یقا سه رسورمانیه.
حاپۆلک: داربرانی، گوستیلانی، کاشوانی (مسابقه).
حاپۆل: حاپۆله.
حاپۆله: مه به ست پی سه ره که فتنه ل یارییت (حاپۆلک) ئی.
حاتور: باگوردان، بانگوردان (حاده).
حاجهت: قاپ و قاجاخ (ع).
حاجی: ئەو که سه کو مالا خودی زیارهت کریت (ع).
حاجی بادام: حاجی باهیث.
حاجی باهیث: حاجی باههث.
حاجی به یان: ئاده، ئەو گیایه کو لئاف ده خان شین دبیت.
حاجی رهش: قه رناقووجه، په ره سیلکه.
حاجی له کلهک: له کلهک، له گله که.
حاجی له گ له گه: بنییره حاجی له کلهک.
حاجی له ق له ق: = = =
حاجیله: نیرگزکتک، جۆره نیرگزه که.
حادر: دهم و دهست، "جزیری" فه رموویه: «حادری به م سه جده یه»، به لیق «هادر» کوردیتیر و به لاقتره.
حاجه: (۱) دیرتیا خانی یان کوبینی، قالچه؛ (۲) یه کتا ژ دو تایان.
حاش: بئ بها (تافه).

- حه تار:** هه تاركار، ئهه كه سه كو گيچي دقوتيت.
- حه تخه توک:** كي سيكيت بچووك بچووكن ژنك ده رمانيت بين خوش تيدكهن وه كي رستكي دكه نه هه فكا بچووكان بو بينخوشبونا مندالي، ئهه ناف مايه به لي ئهه كار نه مايه.
- حه توته:** هه تخه توک.
- حه ترهگ:** هه ترهك، خو ترهگ، خو تره (مطرق).
- حه جامه ت:** خوئين بهردان (ع).
- حه جامه تگه:** هه جامه تگا، جي خوئين بهرداني (ع، ك).
- حه جامه تگهر:** خوئين بهردوك (ع، ك).
- حه جمات:** ئارام بوون (ع، ك).
- حه ج:** كاشو، زياره تا خاني خودي.
- حه جاني:** كاشواني.
- حه چه:** نيروي بين به راهيا پهزي.
- حه چه:** وشه به كه بو كه هه ژوتني بكار تيت.
- حه چاندن:** هه ژوتنا كه ري.
- حه چه و لوور:** تيكه ل بوونا گه لهك جوړه دهنگان ژ كه ران و سهگان.
- حه چكو:** هه چاوا بيت.
- حه چهل:** گيچهل.
- حه دهف:** گرد، گر (تل).
- حه دهفك:** گردئي كچكه.
- حه دار:** ئارام، هه دار.
- حه راج:** هه راج، هه ريكاري بوويه ژ «هه را» ي.
- حه ريلين:** ئالوزبوونا وه ريسي، به تيلين.
- حه رسيل:** (۱) (حصير)؛ (۲) حيسيلي خاني (ركن).
- حه رسيه:** سيله، قورنه ت، هه رسيل.
- حه رماندن:** گلاوكرن، پيسكرن (ع، ك).
- حه رگ:** هه ري، قور، هه ري.
- حه ري:** بنيره هه رگ.
- حه رير:** ئارده شاك (ناسيده: عصيده).
- حه ريف:** هاولف (ع).
- حه ز:** ئاره زوو.
- حه زوكرن:** قبيبان، دلداري.
- حه ز و ناحه ز:** دؤست و دوژمن.
- حه زيا:** ماري مه زن، ئه ژديها.
- حه ز ژ خوگري:** ئهوي گه له هه ز ژ خو دكه نو دلي خو ناهيتليت.
- (عزير النفس).
- حه زوكرن:** دلداري.
- حه زده:** (۱۸).
- حه زده يي:** هه زده يي، چاښ پيكيه فتنا خه لكي بگه له كي.
- حه زده يي:** بنيره هه زده يي.
- حه زمه ت:** خه م و خه فته ت.
- حه س:** واژه يي (تعجب) يه، په يقا سه رسورمان.
- حه سيه:** حاسيه، جهي رهق.
- حه سار:** ديوراي بيستاني، يان هه ره وه زي (ع).
- حه سيان:** شه هسيان، ته حره شه كرن، هه سانه وه، نه مانا ماندي ياتي يي.
- حه سانه وه:** ئيستراحت كرن، ماندي بوون نه مان.
- حه ساوي:** نه وعه كه ره كه سپي و مه زنه، هندي هيستره كيه (ع، ك).
- حه ساوه:** هه ساو، شه هساي.
- حه ساو:** بنيره هه ساوه.
- حه سه نه سته:** تيبترواز، تيبتروازك (تهيره كه).
- حه سته م:** يان هه سته م، دژوار، سه خت.
- حه سير مه يدان:** داركاري، جلده ليدان.
- حه سيرق:** هه سيرق، خه زووور.
- حه سوگ:** خو رنيشك (خرونوب).
- حه ش:** (۱) پر، ته زي (ع، ك)؛ (۲) هرچ.
- حه شه ري:** ژنا به د، ژنا گه لهك ب ئارده.
- حه شاندن:** پر كرن، ته زي كرن (ع، ك).
- حه شين:** ره گي رانه بردي يا هه شاندن ئانكو ته ژيكه ر، پر كه ر.
- ديسته پاشگرو ناقيت بكه ري چي دكه ت وه كي: جه وال
- حه شين، زك هه شين.
- حه شاردان:** ته قه تكرن.
- حه شمه ت:** خه م.
- حه شار:** شه شيرگه، كه مينگه.
- حه شاردايي:** شه شيرباي، شه شارت ي.
- حه شت:** ژماره (۸).
- حه شتي:** ژماره (۸۰).
- حه شه رلا:** قه له بالغ (صخب) (ع، ك).
- حه شر و هه لا:** هه شه رلا (ع، ك).
- حه شه نووره:** گيا به كه هندهك لجاتي توتني دكيشن ده ميكو توتن نه بيت.

- حەشفاندان:** خراب کرنا تشتی نقیسی.
- حەشامەت:** ئاپۆرە، حەشیمەت، هەشیمەت (حشر).
- حەفت:** ژمارە (۷).
- حەفتی:** ژمارە (۷۰).
- حەفتا:** ژمارە (۷۰).
- حەفتار:** کەمتیار، حەفتیار، کەفتار، چەقەل.
- حەفتانە:** تۆشەیی هەفتهیی، حەفتیانە (مخصصات اسبوعیە).
- حەفته:** هەفته (اسبوع).
- حەفتاوی:** تافیڕکرنا تشتی سەگی تیدا چەلپاندی بەهەفت ئافان.
- حەفت برا:** تەرمی نوحی.
- حەفته و سپیروژک:** ئەو خێرن کو بۆ مری لۆژا سیتی و رۆژا هەفتی تینە کرن.
- حەفت جۆش:** حەوجۆش.
- حەف رەنگ:** مەرقۆچکو خورەنگا ورەمگ دگۆرین (حیلەباز).
- حەقفار:** گەنی.
- حەف:** حەف حەف، حەفین، هەمی بۆ دەنگی رەوینا سەگینە.
- حەفت تۆک:** حەفت تۆخ، کولکەکە کو ساخبونا وی گەلەک زەحمەتە.
- حەفت روح:** بریتیه ژ مەرقۆچی عومر درێژ.
- حەفی:** ماری ئەژدیها.
- حەفت کۆک:** جۆرە سەعەتەکە هەفتی یە کجار سوار دکەن.
- حەفته کیش:** کیشانا ماھینا پشتی زانی بیهک هەفته.
- حەفک:** قورگ.
- حەفک ئستور:** بریتیه ژ ستەمکاری، گەردەن کلوفت.
- حەف حەفی:** حەفیان، چاقبەرسی، زۆرخۆر.
- حەقلی مەقۆ:** حەقلی مەمان، گوستیلانی، کالەمستان، کالەمستی.
- حەقەپەلە:** بارانا نیقەکا پاییزی دیت.
- حەق وەستین:** تشتەکە کو تۆلەکی کیماسیان لپیش خۆهەلینیت.
- حەقەقەقەرە:** تۆتیک، تۆک، تۆتی.
- حەل:** حەلە، ئانکو دەمە، وەختە، درسته (ع).
- حەلان:** بەری گەلەک مەزنو پان.
- حەلانەبەر:** بەرحەلان.
- حەللە خورما:** حیسسیلا خورمای (خصافەتمر).
- حەلقە بەگۆش:** بەندە، ئەو کەسەکی کو داخواری و فەرمانا زوی و ئاسان جی بەجی دکەت.
- حەلقەدان:** روونشتنا بازنوکی.
- حەلک:** حەلک، ترانە پیتکرن، حەنەک.
- حەلکی:** گزنگی دان بە تشتەکی (اهتمام بالشيء، مہتم بہ).
- حەللا:** ئانکو نەوہیە.
- حەلوا:** حەلاوہ (ع،ک).
- حەلاوہ:** ئەو شیرینیە ژ شەکر و تەحینی، بیان هەنگشینی درست دکەن.
- حەلواچی:** حەلواچیکەر، حەلاو فرۆش (ع،ک).
- حەلواوی:** رەنگ حەلاوی (ع،ک).
- حەلەبچە:** (۱) شارەکی جوانی کوردانە؛ (۲) حەلەبی بچووک.
- حەلیل:** حەلیک (حلال).
- حەلو:** حەلوکە، حەلیک.
- حەلەبی:** بوشکەیی بچووک (ع،ک).
- حەلەق مەلەق:** ئاخفتنا ساروچقیل.
- حەلەل:** حەلەل، ناقتیدانا تاژی یە دا زوو بیهزیتە نیچیری.
- حەلیب:** قەنج (مرخص، جائز، حلال).
- حەلیتو:** حەلال (ع).
- حەلیک:** حەلال، حەلیتو.
- حەلیم:** کەشکی تەر (ع).
- حەلەلا:** شەر و شۆر.
- حەمائیل:** توبرەک یان چانتەلۆکەکی بچووکە کو نقیشتییان دکەنەتیدا، حەمائیل دپێژنە بەندی کافلانا شیر، ناقتی ژنکاژی حەمائیل هەیە (ع).
- حەمتز:** جاش.
- حەمی میسن:** ناقتی میسراکەکی کوردانە، ئمۆنەییە بۆ میسرانی یە.
- حەمەرمزی:** حەمەرمزی، شاخ شاخانی.
- حەمی:** حەموو، حەمگە، حەمکە.
- حەمل:** شەقیری یا بئاخافتن و قەسیت خۆش بەسەر بەرن.
- حەمبس:** هەمس، پرتوف.
- حەنەک:** یاری، ترانە.
- حەن:** جیگە، مەلودن، مەلەن، مەلەند.
- حەنەکچی:** یاریکەر.
- حەنەکباز:** حەنەکچی.
- حەندرەقۆ:** بابیستان.
- حەندرەقۆیانی:** حەندرەقۆ.

- حەنگرین:** حەنگریان، توورەبوون.
- حەندریان:** نارامبوون.
- حەنشەری:** کەری سەبی و مەزن.
- حەندەف:** گرد.
- حەندەنکو:** کئیر.
- حەنەحەپشی:** حانەحەپشی.
- حەندۆلە:** جۆرە گەمەکە.
- حەندۆلین:** مەشک، بکناوەت بۆ مەمکیت مەزن بکار تیت.
- حەواری:** هەوار، هەواری.
- حەو:** وشەیی سەرسورمانیە.
- حەوا:** هەوا، ئەقراز (ع، ک).
- حەوادان:** دانە ئەقرازی.
- حەوتە:** هەفتە، حەفتیا ئەو لێ بووکی، هەفتیا وئ ژنی یە کو مندالی بووی.
- حەوت تیر:** جۆرە دەباجە یە کە هەفت گولەیان دخوت.
- حەوش:** ئەو عەرەدە کو دیواری لڤۆرئ وەرھاتی لیسەر سینگی خانی.
- حەوشە:** حەوش (ع).
- حەوشی:** حەوشە (ع).
- حەوق:** پلەبیت پەیزە یان پئستریکی. (درجات السلم).
- حەوتنج:** توفەکی بین خۆشە دکەنە ناڤ نانی، گێزەر.
- حەوتنجی:** گون.
- حەیتە:** قیڕەقی، مرۆقی تۆز، هەیتە.
- حەیتەحەیت:** حەیتە لڤو و حەیتە.
- حەیتین:** حەیتەبی درێژ.
- حەیتوھۆر:** حەیتە حەینا پینکفە و ب هەقراپی.
- حەیشۆ:** هەتک بەر، فەیتکەر.
- حەیش:** دەبەنگ.
- حەیچە:** هەوار، قیراندن، حەیشە.
- حەیشە:** بنێرە حەیچە.
- حەیف:** مخابن (ع).
- حەینە:** بی دەنگ بە، کرپە (اسکت).
- حەیتە:** بنێرە حەیچە.
- حەیوہ:** بەھی، تازی، پرسە.
- حیت:** جوورە بزەکە.
- حیتۆ:** حەویز، حەویس (اصلع).
- حیجران:** مسیبە تە (ک، ع) ژ هجرانی کوردکاری بوویە.
- حیشر:** حیشر، حیشر، حیشر.
- حیسی:** حیسی، رەحیت رەشمالی دەھەنیت رەشمالی (ع).
- حیلکە:** کەنینا ب دەنگی بلند (قەقەه).
- حیلکەحیلک:** حیلکە لڤو و حیلکە.
- حیلکین:** حیلکەبیت درێژ.
- حیلک و ھۆز:** حیلکە، حیلکە حیلکا ب هەقراپی.
- حیجە:** (تەجی).
- حیز:** چاڤ چەرین، قەحە (جندە).
- حیزاتی:** حیزایی، حیزی.
- حیزانە:** وەکی حیزان، کاری بینامووسی.
- حیزەل:** حیزەلە مرۆقی چ ژ دەستەھاتی.
- حیش:** عەردی سۆرە.
- حیلە:** دەنگی حیرینا هەسپ و دەواران.
- حیلەحیل:** حیرین لڤو و حیرین.
- حیلین:** حیرینا بەردەوام.
- حیل و ھۆز:** حیرینا ب هەقراپی.
- حیلەباز:** دیلەوار (ع، ک).
- حیلەبازی:** دیلەواری (مکاری) (ع، ک).
- حیناوە:** پیریتی.
- حینگەشەلی:** ناشکلکی.
- حی:** تیبیا هەشتی ژ تیبیت چەچی یە.
- حینج:** بەور (بظر).
- حیز:** هیز.
- حیشر:** بنێرە حیشر.
- حیتل:** فییقی بەکی گروفرە وەکی تۆقی پورتەقالی یە ھندەک دندکیت رەش و بین خوش تیدایە.
- حیتول:** ئینسانن گێژ و ھێر.
- حیتولاندن:** گێژکرن.
- حویب:** بزەن مشک، بزەن مژک.
- حوت:** حۆت حۆت، قەلە و پان.
- حوترەک:** حوترەگ (مطرق).
- حوتک:** کوتک (مدقە).
- حوتەحوت:** حکایە تا دەنگی کوخکی یە.
- حوتانی:** شوتانی.

حورگ: عورگ، زک، لئاقیستایی (ئوروتور) هاتییه.

حورگش: عورگش.

حورژه: ئسپوون.

حوشترالۆک: عاگول، گیاحیشتەر، دوو وشه نه: «حوشتر + ئالۆک».

حوشترهوان: حیشترفان.

حوققه: عه یاره کئی مه علومه (ع).

حوققه باز: حیهله باز، دیله وار.

حوققه بازی: حیهله بازی.

حولوک: حولیک.

حولی: مرۆقی چاپلووس، لووس.

حولیاتی: چاپلووسی، لووس.

حول: حوله حیشتەر، پشگلکی حیشتیری.

حولیسک: قۆنڊەر، پهست، بی ره وشت، ته حسینک.

حولیچهک: بنیتره حولیسک.

حونهر: هونهر.

حونههر: حونههر.

حونهری: هونهری.

حۆپ: یان حۆپ حۆپ ئاوازه که ب حیشتران دبیتن.

حۆپ حۆپ: (۱) حۆپ: «حۆپ حۆک حیشتەر کۆک، بارت چیه؟ نیسک و نۆک»؛ (۲) داوه تکه رژی ددهم هه لپه رکی حۆپ حۆپی دکه ن.

حۆیل: قه لهوی بی هزری.

حۆت: حه ویز، خه ویتس، حۆج.

حۆتۆ: حوت (اصلع).

حۆج: حه ویز (اصلع).

حۆجۆ: ده بهنگ، گیش.

حۆزه: بۆرینا چیلان.

حۆرتین: حورینا سه ریه ک و به رده وام.

حۆره حۆر: حۆره لپه حۆره ی.

حۆره هۆر: حۆره ب هه قراپی.

حۆققه: حیهله، حوققه (ع).

حۆل: بیتفام (متخلف عقلیا).

حۆتار: ئیعتبار (ع، ک).

حړه: عړه.

حړه حړ: عړه عړ، عړه عړه.

حړین: عړین، عه رین.

حړ و هۆر: عړ و هۆر، عه ر و هۆرا ب هه قراپی.

حړ حړی: مرۆقی حړه حړه کەر.

حړیه: قاره قار، حه پینا سه گی.

حړین: خربه یه کی دریتن.

حړیه حړپ: حړیه لدوو حړیه ی.

حړپ و هۆر: حړیه، حړیا ب هه قراپی.

حړج: هړج، وورج.

حړجر: دهنگی حیلینا هه سب و ماهینان.

حړکه: جوهره تقه نگه کئی که فن بوون.

حړشک: هشک، ووشک.

حړشکی: هشکی، ووشکی.

حړشکه: هشکه، سه رهشک.

حړشکه سال: هشکه سال.

حړشکه سۆفی: وشکه سۆفی (الصوفی المتزمت). سۆفی بی بی علم، واژه بی حشک یان حویشکی ژ هوشک و وشکی یان هشکی هاتینه ته حویر کرن، چکو ریشه بی قتی واژه ی ئاقیتستییه ژ هوشکه ی هاتییه چ (ح) لگوریدا نینه.

حړشیفک: خشیفک.

حړشک: توند، هشک.

حړشکه رۆ: ئه و حۆیان، روو باریکو هافیینی چکدبیت، هوشکه رۆ.

حړشکه بهر: ئه و دیواره کو بهه ران بته نی ئافا دکه ن نه قور و نه کسل و نه گیش چ تیناکه ن، هوشکه بهر.

حړشکه کهل: که لاندنا جلکان بی شوشتنا بابوونی، هوشکه کهل.

حړشکه مز: نانۆزک، هوشکه مززه یان ئوجره تی بینان.

حړشکاوس: حشکاوس، هوشک ئاوس، ئهف گۆته ژ دوو وشه یان

پیکهاتییه: «هشک + ئاوس» ئانکو بهر ی بارانی دهخل

هافییتییه شۆقی، بهشکی ئاف کریه.

حړشکه مرۆف: بریتیه ژ مرۆقی عه قل هشک (متحجر).

حړشکه درۆ: درۆ بی رهق و رهق و شاخدار و کلکدار.

حړشک و حړشک: ده قۆدهق، روو پروو، توند و توند.

حړشکۆله: قه لقویشکی هژیران.

حړشکاره: دار ی پیر و که قناره.

حړشکه نشتی: کیم نشتی. ریشه بی هه میان (ه) یه نه (ح) هه روه کی لئاقیستایا و هه می زارا قییت کوردا کیم نه بن ب (ه) هاتییه نه ب (ح).

<p>حلیو: حلیب، فحیل (فی حل).</p> <p>حنگل: بن کهفش، هنگل.</p> <p>حنگل حویانی: هیزووکانی.</p> <p>هندؤلی: (۱) مهشک، بکنایهت بو مه مکیت مهزن بکار دبهن؛ (۲) نوعه گه نمه که لعیراقی.</p>	<p>حلحلی: ده مده می.</p> <p>حلیل: حیل، په سندن.</p> <p>حل کرن: حل کردن، په سه ند کرن، حه لاندن.</p> <p>حل کردن: بنییره حل کرن.</p> <p>حلیب: حه لال کرن، قه نچ.</p> <p>حلیترک: هندهک کولکه نه ل کوشتی چی دبن.</p>
---	--

خ

خاترخۆی: خاترا ئیکو دوو گرتن، یارمه تی ئیکو و دوو دان.
خاتر شکاندن: دل شکاندن.
خاتر شکهستی: دل شکهستی.
خاتر و خۆتر: ریز بۆ ئیکو دوو گرتن.
خاجه: (۱) خواجه، قوچ، نازناقه بۆ ناخوندیت (علی الاهیان)؛ (۲) بۆ بازرگانیت جوهیانژی بهریدا بکار دهات؛ (۳) ب مهعنا فیرکهرو مورشد ژمی هاتیه.
خاجهرۆ: یاری یهکی مندالانهیه: «خاجهرۆ جاجک به پهرو»
"مهتهلۆک".
خاج: تشتی راست و چهپ (چلیپا).
خاج شوپان: جهژنا زایینی یه بۆ سه رسالی ل جهم ئۆلی (ارتدوکس).
خاج په رست: بریتیه ژ فه لله یان، فه له خودا په رستن به لی ئه ف ووشه کنایه ته.
خاج په رتس: بنیره خاج په رست.
خاچک: خارچک، قارچک، کفارک (الفطر).
خاچو باج: چهپ و خوار.
خاچرگان: ته ختی ئاسنی، چه تر.
خاچی: عه بایی درسته کهر.
خاچی پۆش: ئه وه کو خاچی یه ی دکه ته به رخۆ.
خار: خوار، ئستری، به ری مه ره ری (گرانیت). قوماشی نارموشی، عه مبه ری سه رکه ل، به ری گرانیت.
خارشت: خورشت، خوربان.
خاری: خواری.
خارن: خوارن.
خارکه ناس: خاکه ناس.

خ: هه شته مین تیپ ژ تیبیت چه چه یی کوردی کو بحسابا ئه بجه دی دبسته ژماره (۶۰۰)، تیبه کی خۆمالیه و سازه و بیده نگه.
خاپ: حیه، فیل.
خاپاند: حیه لیکرن، سه ردا برن، لخشته برن.
خاپان: حیه لیته اته کرن، هاتنه سه ردا برن.
خاپیای: ئه و که سه کو هاتیه سه ردا برن.
خاپیاگ: بنیره خاپیای.
خاپینۆک: حیه کهر، کلاوه ردا ر (حیال).
خاپاندی: بنیره خاپیای.
خاپوور: خراب، ویران.
خاپوورکهر: ویرانکهر.
خاپوورگری: ویرانگری.
خاپووره: ئه و یاری یه کو بچووک ناخی باقیژنه ئیکودۆ.
خاپتانی: ئه سلنی وی خاک پتانی یه کو بچووک خاکی پاقینه دفنی یه ک.
خاپه رۆک: هه ر تشته کنی کیم که لک. د ئه سلدا ئه وه کو فه قیر و به له نگاز ناخ و گوته ری بن بیده را کۆم که ن و بده نه بای، چه ند ده خل و دانه کی ژ ناف بۆخۆ په یدا بکه ن.
خاتر: عه ره بکاری بوویه (خاطر) بۆ خوشیا دلی لئا قیستایدا بۆ شادی و خوشبه ختی هاتیه.
خاترجه م: وازه یی دووی (جه م) ژ (جمع) ی عه ره بیقه هاتیه، دلنارام، دلته نا.
خاترجه می: دلنارامی.
خاترگرتن: ریزلیگرتن.
خاتر خواستن: خودا حافی لیکرن.

خاش: (۱) خاژ، په لخاندن، هورد و خاش ته غهر پیکه تین؛ (۲) قاز (فص الحاتم).	خارانندن: غارانندن، گه مارکرن.
خاشیل: دانه هیرکا پر زوم.	خاریای: غاریایی، گه مارکری.
خاشخاش: بوره گیایه که کو تریاک بهرئ وی به.	خارسک: خارزک، نانکو زک پر، ئستری، په یقه کی نه هریمه نیه.
خاشال: گلپیشی ناقمالي.	نهف واژه به ژبو ژنکیت جوو و فه له یان بکارتیت.
خاشی: په رده یی سهر میلاکتی رهش یان میلاکا رهش بخویه.	خارش: بنیره خارشت.
خاف: خاو، کال، سست، خاف، ته مبهل.	خارستان: خارسان، دستری جار.
خافوور: زکفال، نانکو نه ی پته و.	خاروره: ناشوب، ناژاوه، دبیژن: «میشا خاروره، کولی بی خاروره».
خافوخرج: خرچ و خاف، ته مبهل.	خارورهچی: ناشوب گیر، ناژاوهچی.
خافوا: کنار، رهخ.	خارورهیی: بنیره خارورهچی.
خافک: کتانه کی سپیه ژن دکه نه سهرئ خو، له چهک، دبیژن: «خافکا سپی».	خاز: خواز: «دلخواز، نانخواز، مالخواز، ژنخواز، حه قخواز، ناشتی خواز». پاشگره که کو مهعنا ناره زووی ددهت وه کی: «دلخاز، ژنخاز، نازادی خاز، به لاخلاز، خیرخاز، ناشتی خاز».
خافه: (۱) دانه هیرکا سهر قوت نه کری؛ (۲) که قلی گه مار نه کری.	خازخازوک: خوازوک، خوازخازوک، دهروزه که ر.
خافه کړن: سست کړن.	خازوق: قازوق، قازوق (ت).
خافه بوون: سستغه بوون.	خازر: رویاره که ل کوردستانا عیراقتی.
خافر: گیایه که ره هیت وی بؤ نه خوشی بی باوه سیرئ باشن.	خازیباز: قازیباز، کیزه کی رهنگ که سکتی تاری به دکه فیه ناث زکی داری و دنه خربیت، عه ره بکاری بوویه.
خاک: ناخ، بریتیه ژ خاکی ولاتی، مل پان.	خازتن: خاستن، خواستن (طلب).
خاک و خول: «جوته وشه» هه ر دو ژی مه به ست پی هه ر ناخه.	خازمه: خاسمه، نه مازه، نه خوازه لا (لاسیما).
خاک لهوهر: ناخ لپوه.	خازگینی: داخوازیکه ریت ژن خواستن، داسن.
خاک و خون: ناخ و خون، نه قه ژی ژ قسمی جوته وشه یانن.	خازگینی کهر: ژن خواز، داسنکار، داسنکه ر.
خاک بیژان: بریتیه ژ ویران کړن و خراب کړن.	خازباغه: قازباغه، گیایه کی تام تونده لدوریت ناغان چیدبیت.
خاک دانه پای: خاک بتووره که دانه پای، خاک بتووره که بیژن.	خاس: قهنج، باش، جوان.
نهف توف رسته یانه هه می مهعنا ویران کړن و کاقل کړن دگه هیان. نهف توف گوتنه خورتان دگوتنه هه ژاران.	خاسکرن: قه نجه کړن، جوان کړن، باش کړن.
خاکه رهن: خهت و مه سرف.	خاسمه: بنیره خازمه.
خاکه ری: خاکسته ر، خولی.	خاسمه لا: = =
خاکه روک: خاپه روک.	خاستن: خواستن.
خاکسار: خاکنشین، دهستقالی، هه ژاری.	خاستار: خوازیار، خوازکار.
خاکوپا: هیقی و جاوه جاو (التماس).	خاسه: گوشتی سهر په راسوانه.
خاکه چهره: ناخه سپیک.	خاسه رهنک: کولیلکه کی سوزی جوانه، جوهره ناخه ک ژی هه به دبیژنی خاسه رهنک.
خاکه: برنجی هویر.	خاسی: چاکی، قه نچی.
خاک لپوه: خلاسیا زستانی (بنیره ناخ لپوه و ناخ لهوهری).	خاسبوون: شفا بوون، چاره سهر بوون.
خاکه ناز: خاکه ناس، ناخه بان.	خاستیمه خاستیمه: گورانی به کی کوردی به.
خاک به سهر: زهلیل، خولی به سهر.	
خاکی: رهنگی خاکی.	

دقی خانی، مه عه‌یش و ئیمنی کانی؟...»؛ ۲) بۆ گه‌وره و ره‌ئیس عه‌شیره‌ت و مه‌زنێ ئیلچی و ده‌ره‌به‌گ بکارتیت. د ئه‌سل دا واژه‌یه‌کی مغولیه‌ دکوردی و فارسیدا بکارتیت. ۳) خانی تهنگی.

خانم: خاتون، خاتۆ، خاتوو (سیده). وشه‌ی ریزگرتنێ یه‌ بۆ ژنان، واژه‌یه‌ک مغولیه‌.

خانچی: ئه‌و که‌سه‌ کو د کاروانسه‌رایدا کاردکه‌ت.

خانه‌قا: ژ خانه‌گای عه‌ره‌بکاری بوویه (جی کۆم بوونا ده‌رویشانه)، ناڤ ریز. «خان دان» ئه‌ڤ په‌یشه‌ ژ دوو که‌رنا پتکه‌تیه: «خان + دان» ب مه‌عنا (دارالسکنی) تیت ئانکو جه‌ی فامیلێ کورد دبیتژن خانه‌دان ب مه‌عنا گه‌وره‌مال، مالبات، ده‌وله‌مه‌ند.

خانباچی: «خان» ب مه‌عنا خانمه‌ و «باچی» خووشکا مه‌زنه (ک.ت).

خانێ خانان: سه‌روه‌رێ سه‌روه‌ران. «جزیری» فه‌رموویه: «خانێ خانان لامعی نه‌جما ته‌ هه‌ر پورنوو بی - که‌شته‌یی به‌ختی ته‌ ئه‌ز بایع موخالیف دوور بی».

خانێ موکری: مێرخاسه‌کی بروومه‌ت بوو د جه‌نگی (صفویان) د هانا خانێ له‌پ زێرین چۆ، ل ئه‌نجام دا هه‌ر دوو خان و له‌شکرێ وان بده‌سته‌ی ئه‌رته‌شی (صفویان) هاتنه‌ فه‌براندن (ته‌ماشای واژه‌ی «دمدم» ی بکه‌ن).

خان سالار: ده‌ره‌به‌گ، سه‌ردار، خانزاده.

خان سالاری: ده‌ره‌به‌گی، سه‌رداری.

خانی: ئه‌و ئاقایی یه‌ کو مال و خیزان تیدا دژین، له‌قه‌به‌ بۆ عرفانی و هۆزانه‌یی مه‌زن «ئهممه‌دێ خانی» کورێ «شیخ ئیلیاسی» ژ ئیلچی خانیا - ناوچه‌ و هه‌ریمی بایه‌زیدێ. «خانی» شاعره‌کی بی هه‌مه‌تایه‌ د عاله‌ما تۆره‌ و تۆره‌فانی بییدا. «خانی» لسا ۱۰۶۱ هه‌. هاتیه‌ دونیایی و ل سالا (طار خانی الی ره‌) کو بحسابا ئه‌بجه‌دی دبسته‌ ۱۱۱۸ هه‌. چوویه به‌ر ره‌حه‌متی.

خانه‌گاه: بنێره‌ خانه‌قا.

خانه‌خراب: مالدیس، مال خراب.

خانه‌بیتزار: ئه‌و که‌سه‌ کو لمالا خو ئۆقره‌ ناگریت، هه‌ر لمال و به‌رکوچکی خه‌لکیتیه‌.

خان و خوئی: مێتفاندار (میزبان).

خانا خودی: ئه‌ڤ واژه‌یه‌ بۆ به‌دی و قه‌نجی ئه‌لوێ بکه‌لک تی و ده‌کی ب عه‌ره‌بی دبیتژن (من الالفاظ المضادة). دبیتژی:

خال: ۱) برایی دایی؛ ۲) (نقطه‌). ئه‌گه‌ر بۆ برایی دایی بیت واژه‌یه‌کی عه‌ره‌بییه‌ دبیتژن: «خالان خوارزا شاکرن، مامان برازا وندا کرن؛ ئه‌گه‌ر ب مه‌عنا نه‌خش و نوخته‌ بیت کوردی یه‌.

خالخالک: ئه‌سپ، کبێکه‌کی بچوکه‌ ره‌نگ سوژه‌ خالیته‌ ره‌ش ژێ تیدا هه‌نه‌ هندی میتسه‌ ره‌شکی یه‌، ته‌غه‌ر ناڤه‌لگیت خیاران په‌یدا دبیت و خیاران خراب دکه‌ت و دبیتژنی خالخالۆک و خالخالک.

خالخالۆکی: مقامه‌کی کوردییه‌ ژ دانانا خودی لێخۆشبووی (صالح الیوسف) یه‌.

خالانه: ئاخفتنا پیتشا هاتیه‌ گۆتن ئیکژی هه‌روێ بیژته‌فه‌ له‌و کورد دبیتژن: «ئاخفتنا پاشی ناچیته‌ ئاشی»؛ یان: «خه‌به‌رێ پاشی ناچیته‌ ئاشی».

خالخالۆک: بنێره‌ خالخالک.

خاله‌بندی: هنده‌ک (نقطه‌) و نیشانن تینه‌ دانان مابه‌ینا دوو رسته‌یان وه‌کی (،) یان (!) یان (:) یان (?) و بیجگه‌ی وانژی.

خالدار: خال خال، خودانی خالا.

خال کوتان: خال کوتان، ده‌قدان.

خال کوت: خال قوت، ئه‌و که‌سه‌ ده‌قان قوتیت.

خالومبیل: خالیته‌ کوئی.

خالیکه: خالیگه‌، ته‌نیشته‌، جه‌ی خالی.

خالیکه: بنێره‌ خالیگه‌.

خالۆزه: خه‌لۆز، ره‌ژوی (فحم).

خام خۆری: خوارنا تشتی خاڤ و ناگر نه‌دیتی.

خام: خاڤ، ساده (قوماش قطنی بسیط، نیء).

خامۆش: بیده‌نگ، فه‌مربای.

خامۆش بوون: بیده‌نگ بوون، فه‌مربان.

خامۆش کردن: خامۆش کرن، بیده‌نگ کرن، فه‌مراندن.

خامۆشی: بیده‌نگی.

خامک: خامکه‌ کونجی.

خامه: پینووس نه‌خشی (قلم) (نسیج حریری رقیق).

خاماجی: مه‌ت، خاله‌ت.

خاماجی: مه‌ت، خاله‌ت.

خامۆغ: سه‌راف کرنا بیستانی، ئه‌ول ئافدانا بیستانی پاشی چاندنی.

خان: ۱) کاروانسه‌را، دنیا. «جزیری» فه‌رموویه: «دقی طاقی،

خایه: هیلکه ی مریشک، گون، هیلکه.

خایه و مایه: بسهرو بهر قه. دبیتن: خایه و مایه، هندهک مایه.

خایاندن: قه مای، قه هیلوکی، قه هیلان، قه کیشان.

خاییش: هیتھی (ف).

خاییشمه ند: هیتیکار.

خایه رۆنه: بابونج، گیابیویک.

خاییس: قه خو سیان، چرمسین، لاواز، شۆبه یی.

خایه روین: هیلکه روین.

خه بهر: (۱) جقین، دوژمین (ع، ک)؛ (۲) ب مهعنا به حسه و ب زاراقا بادینانی ب مهعنا جقین و (مسبه) هاتیه.

خه بهر بیژ: چقین بیژ، زمان رهش (ع، ک).

خه بهر وشک: چیقانۆک، گۆتگۆتک (تقولات) (ع، ک).

خه بان: بانج راستو نه جزیری و نه پشتکه.

خه بات: کۆشش (سعی، نضال). ژ (خواطه) ی سوریا نیقه هاتیه.

خه بات که: تیکوشهر، کۆششکه (مناضل) (سوریا نی - کوردی) یه.

خه بات کردن: خه بات کرن (سوریا نی - کوردی).

خه بتین: کۆشش کرن، تیکوشان.

خه بسین: سه رگهردانی (ع، ک).

خه بساندن: سه رگهردان کرن.

خه بات گتیر: خه بات گهر (ع).

خه بهنگ: هندهک ده ری دوکانانن بتوتیای چیدکه ن دبیتن خه بهنگ به لی ئهف و اژه به کوردی نینه.

خه پۆلی: دراف په رتیس، گه پۆلی.

خه پله: (۱) خه پشه، جهازی ژنانه (فرج)؛ (۲) قه له و و کورت و پان.

خه په: ژ ئامرازی جۆتیه، خه ندقین.

خه پار: خه پاره، تیت ب مهعنا پاک کرنا زه فی ژ گیاییت بیگانه و تیت ب مهعنا (هه می) دبیتن: مالی خو خر و خه پاره رهقاند، عهقاره (ئارامیه).

خه په خه پ: گانگلوکی، ریتقه چۆنا بچوکی لسه ر چارله پان.

خه پره کرن: خه پره کردن، نقستنا هندهک جانده ران کوده می نقستنی سه ری خو دکه نه ناف پیت خو.

خه پره: جانده ری قه له و و ساقا و نقهک.

خه په تۆله: خه پره، گه مپۆله.

«مالا ته بخانا خودی بیت» ئانکو ئاقابیت؛ دبیتی: «مالا ته بخانا خودی بیت» ئانکو کاول بیت، چۆل بیت.

خانزاد: زاده و نفسی خانان. خانه کی پیشه و بوو لئاچه یی هه ربیری (هه ولیر).

خانوگومان: ئه و که سه کول ژنا خو به دگومانه و دلپیس.

خانه: مالک، ب رامانا خانی ژی تیت و دبیته پاشگرو رامانا جه و شوینی دگه هینیت: ژیرخانه، بالوتیرخانه، ئه ده ب خانه.

خانه واده: خیزان (اسره).

خانیک: کولبه.

خانومان: خانی و مال، کۆشک و سهرا، مال.

خاوه: رۆژه لات.

خاوه ران: کیشوهریت رۆژه لات، مله تیت رۆژه لات.

خاوه رناس: خاوه رزان، رۆژه لاتناس.

خاوه رناسین: خاوه رزان، خاوه رناسینی.

خاوه ند: خاوه ن، خاوه ند، خودان (مالک).

خاو: خا، سست.

خاوی: سستی، خافی.

خاوه رمیانه: رۆژه لات ناوه راست (شرق الاوسط).

خاوبوون: سست بوون، فه شلین.

خاولی: دهسته سرت مه خمه لی.

خاوانه: ئه و به ند کو داقت ئاماده کری بو ته قتی مافی ری.

خاوان: خاوانه.

خاوزان: شوکه ی خه ونان، خه ونان (مفسر الاحلام).

خاو خیزان: عیال (اسره).

خاوه: باج (ع).

خاوین: پاک، پاک، پاک.

خاوینی: پاک، پاک، پاک.

خاواندن: خاپاندن، خایاندن.

خاوه ردوور: رۆژه لاتا دویر (شرق الاقصی).

خاوه ری نیزیک: رۆژه لاتا نیزیک (شرق الادنی).

خاوه ندکار: خودانکار.

خاو: خه م، خا، خا.

خاوتیر: تاوتیر، تاشه بهرد. "مهوله وی" فه رمسویه: «چون دوونه رووی دلپه ری خاوتیران - ئه م جه م بی نه رووی ئاوان تاوتیران».

دا هه یه نه گهر فه قیبر دچنه سهر جوخینان و زکاتنی دخازن دبیتزن «خهرمان ناڤا» یان «خهرمان بهرکهت» و ده هه مان جوخین جوابی ددهت و دبیتزیت: «بخیرهاتی سهر چاڤا». «خهرمان سوۆتی دقتیت هه می کهس خهرمانسوۆتی بن» په ند.

خهر: کهر (فارسیه بزاراقتی بهرمه قلوبوی).

خهرگوش: کیروۆشک. تی دیاره نهف ههر دوو واژه یه فارسی بن و کوردکاری بووبن.

خهرادمیهر: ناقتی ئاته شکه ده یه ک بوو سهرده وری ساسانیان.

خهراش: سه لخن، ریش، برین.

خهرام: رهفتاری بناز و وقار.

خهرخه شه: قه له بالغ (غوغاء، تشویش، تشویر).

خهرمه گهس: خهرمه گهز، کهرموۆز.

خهرنگهز: خهرنگهزه، کهرموۆز.

خهرپوش: ره شمالي کچکه و کهفن و دریا له.

خهر بهنده یی: کاروانی کرن، زیره قانی لکه ران کرن.

خهر بهنده چی: بنیتره خهر بهنده یی.

خهرار: خهرار، عه ره بکاری بوویه بو (غرار) و (عرائر)، (جوال).

خهرامان: له نهجه و لار، ناز.

خهرپشت: نه ورکه، یان به رازه یه کو له پشتقه ددهنه بهر دیوارتی خواربووی دا نه که قیت.

خهرپوونگ: خهرپوونگ، زرپوونگ.

خهرت: مشاری دو دهستک.

خهرته: خرته کیبل.

خهرجی: نهو قه ییتانن کو دپخنه ره خیت جلکان وهکی عه بای، یان کورته کی، دبیتزن: نهف کورته که باش هاتیه خهرجی کرن (ع).

خهرتۆک: نهو فیقی یه کو لدوو ما هیدا بدارانقه دمینیت و خودان ده سرتی بهر ددهت و فه قیبر و ژار لوان بن خهرتۆکان دگه ریبتن و ئستفاده ی ژتی دکهن.

خهرت: ئاسنج دار و دهپ لووس کرنی یه.

خهرات: نهو کهسه کو داری خهرات دکته، لووس دکته (ک، ع).

خهردهل: تفرۆکه، واژه یه که هه قپشکه ناڤ کوردی و فارسی یی دا و هاتییه عه ره بکاری کرن.

خه تیره: چۆله چرا، یه لموم (مشعل).

خهت و مهسرهف: بگرو بکتیش، ئامرازه کی کشتوکالییه (ع، ک).

خهتکتیش: راسته (مسطره).

خهتدان: خهت کیشانا جوتی ئان زه قیا (ع، ک): «خهتا خوار بن سه ری گایی پیهر» «په ند».

خهتا: ناقتی قه دیمه بو چینتی باکووری کو مه شهووره بمسکتی.

خهتات: ده رمانه که برووان پی رهش دکهن (ع).

خه جهروۆ: خا جهروۆ، خوۆقه شیرکانا بشه قتی.

خه جیجۆک: گیایه که گولیت سوۆر ددهت و تیتته خارن.

خه جخه جۆک: جوۆره مارمیلۆکن لئاڤ ئاقتیت کانیا دژین خهتکتیت زهر و رهش لسه ر پشتا وانه.

خهجل: مرۆقتی دامایی، داماو (حزنی). «مه وله وی» فه رموویه: «ئاوردان بهو تهور، مو بهت سه رای دل - مه یله کهت مه ندهن بی مسکهن خهجل».

خه دهنگ: داره کی زۆر مکوم و قاییمه و تیرا ژتی چیدکهن.

خه رگه: خیشته. «فه قیبتی تهیران» فه رموویه: «خه رگه هه بن حجابه - ستار دکته جه مالتی / عه وری رهش و نقابه - لبه ره و جهی هلالی / په روانه لهو عه زابه - مه حجوبه ژ شه مالتی». خه رگه بو جلکتیت کهفن و دریا له ژتی بکار تیتت.

خه رگا ه: خیشته تا مهن، خه رگه (عه ره بکاری بوویه).

خه رمان: جوخین (بیدر).

خه رمانگه: خه رمانگا ه.

خه رمانگا ه: جهی جوخینان.

خه رمانان: هه یقا جوخین دانانی.

خه رمان لوخه: نهو دهخل و دانه کو له خاخی جوخینان ددهنه فه قیبر و هه ژاران.

خه رمانه: نهو کو تانی کو لدۆرا هه یقی جوخینه ی گری ددهت (هاله).

خه رابات: خه رابات د شیوازی ده رو تیشکاریدا ب مه عنا مه یخانه یه. «جزیری» فه رموویه: «به قورئان و به ئایاتی - نه گه ر پیری خه راباتتی / ببیتزیت سجده بن لاتی - مریدین وی دین قاتی» قات ب مه عنا فه رمانه، ئانکو نه م مرید و ژتیر فه رمانین.

خه رمان ناڤا: دو عایه بو بهرکه تداریا خه رمانی یه.

خه رمان بهرکهت: خه رمان ناڤا (ک، ع). عاده تهک ناڤ کوردان

خه زهل زهر: هه یفا دووهمه ژ پایبیزی، "باته بی" فه رموویه:
 «خه زهل زهر بوو لره ژیت میرا»، به لئی هه تا به لگ زهر نه بییت
 نابیتنی خه زهل.
خه زهلور: هه یفا سی یه ژ پایبیزی. هندهک دبیتن هه یفا دووی.
خه زان: پایبیز.
خه زوور: بابی ژنی و بابی میری ژنی یه.
خه زهک: خه زهک.
خه زهک: که ژ (قر).
خه زام: خه زهل.
خه زیم: خه زیم.
خه زیم دهری: (حلقه الباب).
خه زیموک: گیایه کی بهاریه.
خه س: کاهوو.
خه سپال: پیتلاقی که فن و کهرچهک. کنایه ته ژ پیری فه رتووت.
خه ست: سهخت.
خه سته: دوی توورکی، یان ماستی توورکی.
خه سرو: (فاتح).
خه سرو په رویت: فاتحی پیروز، ناقی شاهه کی ژ شاهه نشاهیتد
 ساسانی یه، کورئ هورمزی چاری.
خه سته خانه: نه خویشخانه، بیمارخانه.
خه سوو: خه سوی، خه سی، دهیکا ژنی، دهیکا میری.
خه سته دل: دل خه سته، کو فاندانار.
خه سته جیگر: خه سته دل (مفجوع).
خه ش: له که (عیب) خه وش کوردیتره.
خه شو: گیل، گیتز، هیتز.
خه شوی: گیلی.
خه شیم: ساده، گیل (سفیه).
خه شیمی: ساده بی، گیلی و سه فیهی.
خه شیفک: دبیتنه جوالی گه لهک مه زن، کوارکی قور و تانوکان.
خه شیلوتک: نه و عه رده کو بچووک خوتیتدا دخشینان.
خه شیان: شیان (توانایی).
خه شمین: خه شمگین، کین گرتی.
خه شمگین: تورپ، عه نرین (غاضب).
خه فتان: تیلگ، کراس، ناقه کی ژنانه به.
خه فتن: خه وتن، نفسان.

خه ره: سه رکیش.
خه رهک: دؤلاقی دهستی، سست (راخ).
خه ری: هه ری، قور.
خه رز: دانانا خه رزی کرم و کولیان د عه ریددا، توخمی
 جانداران.
خه ره مه: نیره کهر.
خه ره مه: زهحف، به لاش، مفته کی، رایگان.
خه رتم: عه قل، هوش، خیره د.
خه ره سگ: خرسک، نایتکو بو سهی ناماده دکهن.
خه رکان: خرکان، هندهک کول و پیتن تووشی مندالی شیرخوران
 دبن.
خه ریک: کهرکاو (عزم، عازم).
خه رکاو: خه ریک.
خه رکول: کهرکول، گیایه کی بهاری یه.
خه رکه مان: ۱) خورکومان، قالبه که بو چه ماندنا دهپان، بو
 چیکرنا بیتینگ و سه راد و دهف و دهولان و...؛ ۲) بریتیه
 ژ تووشبوونا مهینهت و نه خویشیان.
خه رمش: مشکه عه زاله (یربوع).
خه رناش: خرناش، دفن.
خه ره شه: جره کیشان و عه وغا (نزاع).
خه ره شه چی: قه له بالنگهر، قیره قیرکه ر.
خه ره موره: جوره موره که کی رنهگ سپی یه یان ناسمانیه دکهنه
 ئستوی کهر و دهواران. د مه سهل دا دبیتن: «خه ره موره یه
 نه گه وهر». **خه رچه نگ:** کیتزاله (سرطان) ناقی بورجه کیه. "جزیری"
 فه رموویه: «نه وایا موتر و چه نگ - فیغان ناقیتنه
 خه رچه نگ / وره ساقی هه تا که نگ - نه شوین دل ژ فی
 ژه نگ؟»
خه رگوله: خه رگولک (که رکیشی).
خه روه: خروه، نه و نانه کو ئاشه فان لسه ر ئاشی دبیتن.
خه روار: مشتیی بی سالی، کهرپه روه ر، سه د حوقه، سه وکه هژیر.
خه رناز: نازکرنا که سه کی کو نازکرن ژئی ناهیت.
خه ربه نگ: خه ربه نده.
خه ربه نده: بن دهست، کاروانی، خزه تکه ری خانی بیت دهواران،
 کاروانی، قه تارچی.
خه زهل: به لگیت داران، به لگیت کو سه ری دارانقه زهر دبن.

خه فانندن: خه فانندن، نغانندن.	خه لست: رزگار.
خه فتو: کابووس، مروقی نثهک.	خه لست: رزگاری بوون.
خه فتی: خه وتی، نقشستی، خه وتوو.	خه لتان: بیتن خون (ت،ک).
خه فک: تهلی (فخ).	خه له فروش: دهخل فروش، ژ غه له فروش هاتیه (ع،ک).
خه فکه: جی نقشستی.	خه م: (۱) غه م (ک،ع)؛ (۲) چه مییان.
خه فکه: نثهک، خه وته، گایی کو ناٹ جزئییدا خو له ردی ددهت.	خه مبون: چه مییان.
خه فته: خه م و کوخان.	خه می: خوار، سکر (سد).
خه فتهک: خه فتو، خه فچ، خه فجا، کابووس، خه فتی، نقشستی.	خه مه کوری: مارمیلوک، کمکه.
خه فته تباری: خه مباری.	خه مه با: دهرده که گه هوره هان دگریت.
خه فیاگ: کویتشه کرنا میوئی یه.	خه مشه بییر: توژی گه له ک پرگهرد، دوو کیتلا رهش و تیر و تاری.
خه فته خواردن: خه فته خوارن، خه م کیشان، خه م خوارن.	خه م بار: خه مگیر، خه مگین (ع،ک) خه م بار راستره.
خه ل: روخانه بهر، کوته له بهر، خه له بهر، که مینا بهری.	خه مگیر: خه مگین (ع،ک).
خه له بهر: خه ل.	خه مگین: پرخه م (ع،ک).
خه لپته: توقی ستوی سه گیبه، ساجوری فیشه کان.	خه مخور: خه مکیش (ع،ک).
خه لوته: دارینا خوارنا سه ری (وعاء طعام الکلاب).	خه مکیش: خه م هه لگر (ع،ک).
خه له: دانه ویتله، ژ (غله) ی کوردکاری بوویه.	خه م خوری: خه مکیشی (ع،ک).
خه له خهران: نانکو دانه ویتله و بیدهر (ع،ک).	خه م ره قین: که یف خوشکهر (ع،ک).
خه لات: دیاری، دبیت ل خلمه ت هاتیبیت (ع،ک).	خه مزه: قه مزه، ناز، غه نج و ده لال.
خه لاتی: لایق (ع،ک).	خه مشه سه ری: کاری په له شت و سه سه رکی (عمل غیر متنقن).
خه لیان: خه لان ژ (خلع) کوردکاری بوویه (ع،ک).	خه مل: تشتی جوان (تخمین).
خه لاندن: ترازانندن، دهرچوونا جو مگه ی ژ جهی خو (اخراج المفصل عن مکانه).	خه ملاندن: جوان کرن، رازاندن.
خه لپوت: فرۆ.	خه مکتی خه مان: نه وه کو خه ما خو و خه لکتی دخوت. سه ری خه م و خیالان.
خه لپله: خلتانه، خفتان، خلفان (ع،ک).	خه مان هه مان: خه مکتی خه مان (ع،ک).
خه له نندور: گیاه کی بهاری یه ژ نه وعی قیشاری، تیتته خوارن، ژ دوو وشه یان پیکه تیه: <خالی + هندور>: ناٹ خالی.	خه مور: میها سه ر و چاو به له ک.
خه لوژ: خه لوژ، ره ژوی.	خه مره: گه ری ناٹی.
خه لوژدان: نهو جی یه کو ره ژو تیدا.	خه میره: حه لاوا شه کری، هه قیر.
خه لوژه وان: مروقی ره ژو چیکه ر یان ره ژو فروش.	خه نندور: کوژت، نه فکوژته ژ دوو وشه یان هاتیبیه لیکدان:
خه لوژ چیکه ر: ره ژو بی.	<خالی + هندور> (ع،ک). <خالی + الجوف> یان کوردی
خه لوژه: ناگروک (تفحم).	په تیه ژ که ند هه ندوری هاتیه.
خه لالووک: بن چه نه، قورگ.	خه نه زات: چه پ و چوپر که ر (مراوغ).
خه له فان: خه له فانندن، خه له فیای، خاپاندن، خلفان.	خه نه زاتی: چه پ و چوپر کرن (مراوغه).
خه له بیس: (۱) عه ردی پرده حل و جه نکه ل، ژ دوو واژه یان پیمهاتیه: <خه یلی + بیس>؛ (۲) ناٹی گونده کی کوردازی	خه نیکه: (۱) به ند قاده، ژ نامرزی جوتیه، په تکی نیر
خه له بیسه ل کوردستانا عبراتی.	گریدان: (۲) سمایلوک، سمیتک.
	خه ن: خن، خنجیلانه.
	خه ناوک: گه رده نی، خه ناوکه، رستک (قلاده).

- خه‌ناوکه:** بنیره خه‌ناوک.
- خه‌نجه:** ئەو تیغی دیاره کو هه‌زاران سال لگه‌ل کوردان ژیا‌یه.
- خه‌نجه‌ر به‌دهم:** دارکۆکه، دارته‌قینه.
- خه‌نزرین:** عه‌نرین، خنزرین، عه‌نرین، (وشه‌بیت ئه‌هرمه‌نینه!).
- خه‌نزاندن:** عه‌نراندن (ع، ک).
- خه‌ندخه‌ندۆک:** کوخه‌یه‌کی دژواره ئەو که‌سه‌ی کو ئەو کوخه تووشی وی بیت دکوخیت، کوخکه‌کی سڤک و دژوار و لسه‌ریه‌ک دکوخیت وه‌کی ره‌نگی پیکه‌نینه‌یه له‌و دبیزنی: «خه‌ندخه‌ندۆک» یان «خه‌نده‌کۆکه»، ژ دو واژه‌یا پیکه‌تیه: «خه‌نده + کۆکه: که‌نی + کوخه» به‌ره‌بی دبیزنی (سه‌عال دیکی).
- خه‌نده‌کۆک:** بنیره خه‌ندخه‌ندۆک.
- خه‌نده‌کۆکه:** = =
- خه‌نه‌ریژان:** خه‌نه‌ریژان.
- خه‌نه‌ریژان:** خه‌نه‌به‌ندان، خه‌نه لده‌ستدانان ژیه‌ر که‌یفه‌کی یان زهماوه‌نده‌کی، بووک فه‌گواستن و جه‌ژن و داوهد.
- خه‌نا:** به‌رگی داری سه‌ری (حنا).
- خه‌نۆک:** تاژی بی پیر، لاواز.
- خه‌نی:** ده‌وله‌تمه‌ند، کوردکاری بوویه (ع).
- خه‌نده‌تری:** ئەو که‌سه کو بترا خو دکه‌نیت.
- خه‌ندقی:** کوردکاری بوویه (خنق) (ع).
- خه‌نجه‌ریازی:** یاری کرنا بخه‌نجه‌ریه دده‌می ره‌قس و هه‌له‌په‌رکی‌دا.
- خه‌و:** نقشان (نوم).
- خه‌وتوو:** نقشتی (ناثم).
- خه‌ولیکه‌فتی:** خه‌ولیکه‌وتوو.
- خه‌ون:** ئەو تشته کو مرۆف د خه‌ودا دبین. بو خو‌شیدانا به‌ردلی تیت (تمنی).
- خه‌وته:** خه‌وگران، گای نه‌ک.
- خه‌ولاندن:** گه‌رساندنا سه‌گان بو سه‌یه‌کی دی، غه‌ولاندن، گه‌فزاندن.
- خه‌وخۆش:** نقشتنا ئارام.
- خه‌وه‌رمتی:** خه‌و هه‌لفرین، هۆرمه‌زر (ارق).
- خه‌وش:** له‌که، زیوان.
- خه‌وگاھ:** جی نقشتنی، خه‌وگه کوردیتره.
- خه‌وگران:** بنیره خه‌وته.
- خه‌ولی:** گه‌له‌ک.
- خه‌واجه:** بنیره خاچه.
- خه‌وان:** سفرا خوارنی (سفرة طعام) عه‌ره‌بکاری بوویه.
- خه‌وفنا:** خه‌وفینا، خه‌و.
- خه‌وگه:** خه‌وگاھ.
- خه‌یلیۆ:** ژمیتزه: «خه‌یلیۆن نازیز شای نه‌ونه‌مامان - په‌ی شیفای زامان نامه‌ش نه‌یامان» «مه‌وله‌وی».
- خه‌یلۆ:** خه‌یلی، خیلجی، زه‌حف، مشه (ف).
- خه‌ییدین:** غه‌ییدین، زیزبوون، تووره‌بوون، توژیان.
- خه‌یاندن:** خایاندن، دهمدریژبوون، داگرتن، بدهم فه‌گرتن.
- خه‌ییار:** خیار، عه‌ره‌بکاری بوویه: «هندي خیاره ژ تویتکی دیاره» «په‌ند»؛ «خیار بخیارێ خرم خرمه زیده‌یه» «په‌ند».
- خه‌ییارۆک:** خیارۆک، وه‌ره‌مه‌که به‌رارتوین گوهو بن که‌فشی دگریت.
- خه‌یلی:** گه‌له‌ک: «یاشیخ، هه‌ر گاو ان مه‌یله‌که‌ی له‌یلی - سه‌ریه‌سه‌ر وه‌ گیان هه‌رزانه‌ن خه‌یلی» «مه‌وله‌وی».
- خه‌ی:** ته‌پ گرتن (الصرع).
- خه‌یدار:** ته‌پ ته‌پی.
- خه‌یبه‌ردان:** ته‌پ ژێ چۆن و ساخبوون.
- خه‌یپ زان:** فالزان، ره‌ملزان (رمال) (ع، ک).
- خه‌یپک:** فال بخو.
- خه‌یپزان:** خه‌یپزان (ع، ک).
- خه‌یپشه‌مله:** خه‌یپشه، خه‌پشه (قزم).
- خه‌یپشه:** خه‌یپشه‌مله.
- خه‌یج:** خوشک، خه‌ت.
- خه‌یج و باج:** خه‌تکیت نارایه‌ک (غیرمنتظم).
- خه‌یچک:** خه‌تیت بچووک.
- خه‌یچکیشان:** خه‌تکیشان، به‌رنامه دانان.
- خه‌یچانی:** خه‌تخه‌توکیت منداڵ چیدکه‌نو دبیزنی: کرمک.
- خه‌یخ:** زفر.
- خه‌ید:** ته‌پ.
- خه‌یدار:** ته‌پدار.
- خه‌یرین:** خه‌یرین، له‌خه‌یرین.
- خه‌یر:** سه‌رسور (بهت، مبهوت).
- خه‌یره‌یی:** سه‌رسورمان (مبهوتی).
- خه‌یر:** ده‌نگی خه‌یپنا نه‌فه‌سه‌ی مرۆقییه، خه‌یپنا سینگییه.
- خه‌یرین:** خه‌یرینه‌کا درتیه‌دهم.

- خیره خیر:** خیره لدو و خیره ی.
- خیر و هۆر:** خیرینا ب هه فرایی.
- خیز:** زیخ (رمل). کورد هندهک دبیتزن خیز و هندهک دبیتزن زیخ.
- خیزگه:** بنیره خیزه لان.
- خیزه لان:** جی گه لهک پر خیز، خیزگه.
- خیزه ره:** ئەو هه لاشه یه کو دادنینه سهر شه قله و کاربته یان.
- خیزان:** (۱) خیزان (عیال)؛ (۲) مشاری مه زن و دوده سته.
- خیزاندار:** خودان ژن و زار.
- خیس:** تهر، مروفتی خووس، ئەو که سهی زوی گوهداریی نه کهت.
- خیسوون:** تهر بوون، نیف تهر.
- خیسکرن:** تهر کرن.
- خیساندن:** فاندن، فیساندنژی بو خیساندنی (خووساندنی) هاتیه: «گول خیسکرن شین بوو گبیا - شین بوو بهارا بهرچه لا» "نالبه ند".
- خیسار:** خووسار، خوناڤا جه مدی.
- خیسه لان:** خیزه کان.
- خیسگه:** مرخیسکا کهر و دهواران (مکان قمرغ الدواب).
- خیشی:** جوالی مه زن، خشیفک.
- خیشک:** جوالی کچکه.
- خیشکردن:** خیشکرن، خو گف کرن.
- خیشه خیش:** گفگه گف، خو گف کرن.
- خیشان:** خویی یان کهس و کار.
- خیک:** خیک، خویک، خوک، باج. دیسان بو هیزه ی روونی بکار تیت، تو راغدان.
- خیکۆله:** هیزه لۆک.
- خیکه:** جی ته پپ گرتنی ژ نامرازئی جۆتیه، هیزه (مکان الصرع) ..
- خیل:** خویل، پشتقۆز (احدب).
- خیلی:** سه ره پۆشی ژنان: «خیلی و چاری هه لین...» "جه گه روخین".
- خیلی پۆش:** خیلئ پۆش.
- خیم:** (۱) بزمارئ ژ داری چیدکه ن؛ (۲) سنوور (اصل، اجداد).
- خین:** خوین، خوین.
- خیندار:** خویندار.
- خینداری:** خوینداری.
- خینرئ:** خوین رئ، خوین رئ.
- خین رئ:** خوین رئ.
- خین مژ:** خوین مژ.
- خین مژئ:** خوین مژئ.
- خین خۆر:** خوین مژ.
- خینده وار:** خوندکار، خواندی، وانه فان (قاری).
- خینده واری:** خونده وانی.
- خیندن:** خوندن (خواندن).
- خینگ:** خوشک، ب زاراقئ شنگاری.
- ختی:** خوی، تیبه که ژ تیبیت چه چه بی کوردی.
- خیتبه ندان:** جه مسینا خوییه لئا مالکیت کو بو خوی هسک کرنئ ناماده کرینه. خوی به ندان.
- خیه بردان:** خوی به بردان، خوی دانا په زییه، بهرئ خوی ل سهر ددان بو په زی.
- خیتلاندن:** ته پ گرتن ژ دهستی (ام الصبیان) ی خرافی.
- خیتباره:** خی بهاره، خوی به هاره، بو هاره گونده که لکوردستانی بناث و بانگه، بخوی بی تانکو کانا خوی لوتیری هه یه.
- خیتیک:** خیتزانک (ع).
- خیتدان:** خوی دانا په زی.
- خیتیر:** باشی، قه نجی (ع).
- خیتیرۆک:** جی به کی دیاری کره کو خوی بی لوتیرئ دده نه سه ویلی.
- خیتیر خواه:** خیتیر خواز (مرید الخیر) (ع، ک).
- خیتیره:** مروفتی سوودمه ند (مفید) (ع، ک).
- خیتیره یی:** سوودمه ندی (افاده) (ع، ک): «خیترو شهر بدهستی خودینه»، «خیترخودانی خودناسبت»، «خیتیر بکه و بناقیدا بهرده» "په ند".
- خیتیه اتنی:** به دره قه (ترحیب) (ع، ک).
- خیتیر و خۆشی:** نارامی و خوره می (ع، ک).
- خیتیرۆ:** خۆرستی، ده خلی سالا پاره کو باران لینه هاتی و لهن ناخی مایی و د سالا دوو تیبیدا سه ره هلدایی و شینووی.
- خیترا فک:** ناغه خوی.
- خیتراو:** خیترا فک.
- خیترا:** زبره ک، چاپوک.
- خیترای:** زبره کی، سفکی.
- خیترا خیرا:** زۆر به ز، سفک سفک.

خیتلخانه: زۆم، زۆمى كۆچهران: «من جه خیتل خانهى مهینهت

پامالم - كۆن بهینهت دارى پەرسۆ ئەحوالم؟» "مهولهوى".

خینى: زاراقهكه دبیژنه خانى «خینى» .

خینى بهرخینى: خانىبیت پیکقه (بیوت متلاصقه).

خینى خودى: خانهى خودا، مالا خودى، مرگهفت.

خیتو: خبو، خودان، جنۆكه، دهوال.

خیتوگرن: خودان كرن.

خیتوانه: بهركوت، خیشانه.

خیتواندن: تشتى وهكى نمونا وى چىكهى (جعل الشىء مطابقا

مع مثيله).

خیتوه: خیتوانه.

خیتوهمهئند: خیتوهئند، خاوهئند، خوداوهئند. ریشهی خوداوهئندی

«خودئا» به ئانكو «خود + ئا + وهئند: هو نفسه + جاء»

(خود آمد).

خوبزه: نۆكەر، سهپان، خولامیت ئاغایان و خانان.

خوبهزهیی: نۆكهرى.

خوبهزەتى: خۆبزهیی.

خوت: قال.

خوت و خالى: خالى و قال.

خوتتا: خودا، خودى.

خوترگ: خوترهك، خۆترهك.

خوتره: مطرق: «خهتهره و خوتره» .

خوتن: وتن، گۆتن، زۆربیتى (ئشره).

خوته: خوتن.

خوته خوت كرن: پتهپت كرن.

خوتهخوت: بۆ دلۆپان بكار هاتیه.

خوتهگ: خوتهك، خۆترهك.

خودا: رهنگه ئەف وشهیه ژ دو واژان پیکهاتبیت: «خۆ + دا»

ئانكو كهسى ئەو نهدايه، ئەو بخۆ هەر ههبوویه، یان: «خود

+ ئا: بخۆ + هات» بهلى بىن درست تر خودى ژ خودان

هاتیه ئانكو (صاحب).

خودسەر: خوسەر.

خودسەرى: خوسەرى.

خودىك: ئارهزوو، ئاوتینه.

خوددارى: خودگىرى، خۆگرى، بهرگرى، خو پارىزى.

خودى: خودى.

خېروو: خۆزى، خۆزى، شولاتى، فهلیته.

خېز: ههلستان، رابوون.

خېزاندن: ههلستاندن، راكرن: «گران خه و درهنگ خېز»

"پهئند".

خېزیان: ههلستیان.

خېزان: عهبال كو بریتیه ژ ژئى و كچ و كور و دای و باب و

مالى. بهلى خېزان چیتتر مهبهستى فهقىرى بىن دگريت، ب

ئەزمانى ئسلاقی (خېزایستى) واته مالهكا جوتكار

(العائله الفلاحیه)، مشارى مهزنو دوو دهسته.

خېزاندار: پرهبال.

خېس: ئەنى گرى.

خېس كرن: ئەنى تىكېرن.

خېسه: خوشكاندن (خضوع).

خېسهلان: جى خشیلۆتكانى، خېزهلان.

خېشه: خېشى، جوالى مهزن.

خېشهكهو: جوال ساز، خېشهساز.

خېشهساز: بنیره خېشهكهو.

خېف: خېراتبىت زۆر، بالهته.

خېفیان: ژىك گرتن (توافق).

خېفران: خېفران، ئەو كهسه كو ژ غهیبى خه بهر ددهت

(متنبىء).

خېفرانین: ژ غهیبى خه بهردان.

خېقه: بالهته.

خېقانه: بهرخۆر، بهركول، بهركهل.

خېقران: بنیره خېقران.

خېقیان: رىك بوون و ژىگرتن.

خېقكا خهوان: خېقكا خهوان، كتابى تهعبیرا خهوان (تعبير

الاحلام).

خېقكا خهوان: بنیره خېقكا خهوان.

خېل: كۆچەر، قیر (أحول).

خېلات: كۆچهرات.

خېلاتى: عهشیرهتهكى كوردانه.

خېل و خوار: خېل بهرهخوار بوون، مرۆقى چاڤ قیر.

خېلى: پهچه، بهرچاڤ (برقع).

خېلاتى: ئەو ناوچهیه كو كۆچهرات تیدانه (كۆچهراتى).

خېله و ژۆر: پېچهوانهیی «خېل و خوار» .

- خودی خوی:** خۆخۆ (هو نفسه).
- خودرسته:** خوپه روورده، نازا. ئەحمەدخانی دبیژیت:
- ئەز پیلەوهرم نەگەوهریمه
خودرسته مە ئەز نەپه رووریمه
خۆز: روژ، خورشید.
- خوره:** نەخۆشیه کا پیسه (جدام).
- خورشت:** خورپان.
- خورانن:** خوراندن.
- خوره خور:** دەنگی ناخۆی به.
- خوراو:** خواری، هاتیه خوارن.
- خوره خورگرن:** بۆگەف کرنی بکار دبهن.
- خورپه:** دلخوتک.
- خورپیان:** خورپه.
- خوراندن:** لەش خوراندن (حک).
- خورت:** دەستهه لاتدار، گەنج، لاو (قوی).
- خورتی:** کوتەکی، دەستهه لاتداری.
- خورج:** تیرک (ع).
- خورجه زین:** پاشه زین.
- خورده:** خورده وات، تشتیته هور، درافتی خورده.
- خورده فرۆشی:** ئەو کەسه کو تشتیته هورده و الهی دفرۆشیت.
- خورزم:** تهوژمی بارانی، خۆرزم، خورزم.
- خور:** ئاڤا بدژواری به ره خوار دبیت.
- خورگه:** ئاڤالیت.
- خورین:** گەف و گور.
- خورشید:** په یقه که پیک هاتیه ژ دو پشکا خۆر+شید،
خور=روژ، شید=روناهیک، واته روناهییا روژی یان روژا
رۆن.
- خوریک قوت:** ئەوی کو کوتانی خوریکی لیددەت (مقلح
الجدری).
- خوریک قوتان:** کوتاندنا خوریکتی (تلقیح الجدری).
- خوری:** هری.
- خورین:** نرین.
- خوری:** پاقت.
- خورنیفک:** (خرنوب).
- خورما:** خورمه (قر).
- خورمژ:** ئەف گۆته ژ دوو واژان پیکهاتییه: خورما + میوژ.
- خوروش:** خوروش، قیپین (صباح).
- خورمه:** بیتیپه خورما.
- خورین:** خرین، لەخرین (علی الریق).
- خورخوین:** خورخوین، کابووس.
- خورداد:** لئاشیستایی «ههئور قه تات» هاتیه، ناڤی روژا
شه شی به لهه می هه یقیته خورشیدی. ناڤی هه یقا سی یی
خورشیدییه (ئاخری بهاری) به. ئیکه ژ دهسته کا
ئمشاسپه ندان (فرشتیته مقرب) کو مه زهه ری که مالی
ئاهورامه زداپه و ب مه عنا سه لامه تی کامل و ته ندرستییه.
خورداد و ئەمورداد هه میسه پیکه قه تینه گۆتن هه مه عنا
که مال و جاودانی یی دهن. (هاروت و ماروتی) هه روه کی ژ
(ههئور قه تات و ئەمورتاتی) یان خورداد و ئەموردادی
ئاڤیستی هاتینه.
- خورما و روین:** خوارنه که کو خورمایی دروون دا سوژ دکهن.
- خورمایی:** رهنگی تشتی وه کی رهنگی خورمای بیت.
- خوردگرن:** هه رشاندن، هویر کرن.
- خورت و خۆراک:** هندەک جار پیکه قستین و دبیزن: «خورت و
خۆراک ژ بنه ماله یی جۆته و شانن».
- خورداد:** جهژنه کی که قنه لدوو ماهیا گولانی تیتته کرن ئانکو
(۶) ی هه یقا خوردادی ئیرانی.
- خورده نافیستا:** قسمی پینجی به ژ ئەقسامیت نافیستایی کو
بریتییه ژ دوعا و نڤیژان لنک زه رده شتیان.
- خووز:** بن قه ره زیت ره خیت ئاڤ و گه رانن کو کیسه ل و ماسی
خۆ تیدا هه شار دهن.
- خووزی:** تف، خۆزی، خۆزگه.
- خوزگه:** خیسگه، مه لاخله لا ماسیان، جی تی خزینی.
- خوزیلک:** جی خۆنیهاکرن و قه شارتنی، گیایه کی به لک
ئستوووره ئەگه ر بیرن شیرەک ژئ دەر دکه قییت بۆ بیروقی
باشه، هندەک دبیزن خۆزیلک.
- خۆزیک:** ئەوه کو بخۆ خۆ بخودان دکهت. خۆزیک کوردیتره.
- خوسپ:** رازان، غه بیهت، واژه یه کی روژی یانییه.
- خوسپاندن:** رازاندن، خه فاندن، نڤاندن.
- خوسپه:** پاشمله گۆبی (غیبه).
- خوسدهر:** خه به ریژ، جڤیندهر (سباب).
- خوس:** وس (اسکت) (ع، ک).
- خوسپ کردن:** غه بیهت کرن، پاشمله گۆبی.
- خوسپکەر:** غه بیهت کر، پاشمله گۆ.

خوشک: خوشک.	خولف: گریډانا بخه لک.
خوشکه زازا: خوارزا.	خولق: خولک (ک، ع).
خوشکاتى: خوشکاپه تی، خوشکینى، دهسته خوشکى.	خولک: رهنګ، بیچم.
خوشکه زازا: خوارزایی خوارزای.	خول: سه ردهم (عصر).
خوشکى: خوشه کله، په یقى خوشه ویستی یی یه کچک لگه ل یهک و دو بکار تپین.	خولکردن: ترساندن
خوشکل: خوشکوک.	خوم: خم، ههش (نيله، جره)
خوشکوک: خوشینک.	خومار: مهست، بخاری هه وای، تم و مژ.
خوشینک: جوان.	خوماری: مهستی.
خوشکوکى: جوانى.	خومالیک: جهری گه لک مهزن.
خوشیلک: خوشیل، خوشیلکه، هه شارگه هی ماسیان.	خومالی: تاییه تی.
خوک: (۱) باج، خوین بها؛ (۲) بهراز.	خومچی: خمکه ر.
خوکدان: باجدان، خوین بهادان.	خومخانه: خمخانه، جهره خانه.
خوکدهر: باجدهر.	خومخوړک: قمقموړک، دهره زی کو هاقینى دکه قیته عهردی بن بیف، عهردی ته نگ و تارى.
خوکگه: جی باجستاندى.	خومخوړه: بنیره خومخوړک.
خوک ستین: باج ستین.	خومری: سوړی تارى.
خوک وهرگر: خوک ستین، باج ستین.	خوم شیتوان: خوم شیتلان بریتیه ژ به لافکرنا درو و پرو پاگه ندهى.
خول کردن: گریل کرن، گندر کرن (تدحرج).	خومخوته: خمخوته، بین که رکیفه یی، بین که رکیشه یی.
خولول کرن: خول کردن.	خوم: دهنی شه رابی: «هفت خوم ته ژینه باده، ژ مه یکه ده قیده می» «جزیری».
خولول: قالا، خالی (خالی الجوف).	خومگه ه: مه یخانه.
خولام: نۆکه ر، خمه تکار (غلام).	خومه روه: تهیره کی جوانه رهنگی وئ که سک و شینه ژ کوتری کیمتره.
خولا: خودی، په روه ردار.	خومیزین: فه مراندن.
خولامانه: موویب سه ری نه گه ر دیتژ بیت (توالیت).	خومی: خمی، برهنگی خمی.
خولویانندن: گه فزانندن.	خومین: گورین.
خولول بوون: خولول بین.	خوننه خون: نمنا بارانج (رذاذ المطر).
خولول بین: گریل بوون (تدحرج، دحرج).	خوناف: شه ونم (ندی الوجه).
خولاندن: خولاندنه وه، گریل کرن.	خوناو: خونواکه، خوناف، شه ونم.
خولخوله: خولخولۆکه، فرقرۆک، جهر و گوزکیت که لم و کوروتی. جهر و گوزکیت که لم و کوروتی.	خونقین: بارانا هوور.
خولویانن: خولویانندن، گه فزانندن، غه ولاندن، بعهر دیدان.	خونک: مرۆقتی سه ر ژنک، فینک.
خولۆر بوون: خولول بوون، خولول بین (تدحرج).	خون: خوین (دم).
خوله: گه ریان (تجول).	خونالوو: د خوونجی وه ریوی. نهف گوتنه ژ دوو واژه بیان
خوله که وه: خوله که وی، خولی، خاکسته ر (رماد).	پینکها تیبیه: «خون + نالوود: دم + ملوث»، ریشه ی وئ فارسیه.
خولی: بنیره خوله که وه.	
خولیا: ناره زوو (رغبه).	
خولپ: چقل، خولیی داری، تاییی داری.	

- خوونبايي:** خونبها (ديه).
خوو: رهوشت (طبيعه).
خوز: هيز (قوه).
خوز تىگهريان: خوز تىگهريان (استعاده الصحه).
خوززه: زوقم، خويسار، خووسار.
خووسار: بنپيره خوززه.
خووساندىن: نماندن، تهر كردن، نيپ تهر كرن.
خووسياي: خووسيايگ، خووساو، نماندى، خووسيان.
خووس: سه رشو، نزه، بيتعار.
خواخوا: خواخواز، خودى خواز، خودى حه بين.
خووك: بهراز.
خووكهمله: وهريس كيشكانى، گوريس كيشكانى.
خوون: خويتن.
خووها: زورخوز، خورا (زاراڅى پوتانه).
خووهزى: خوزى (تمنى).
خووهستان: خواستان.
خووهستهك: خازخازوك، سوالكه.
خووك: باج.
- خۆ:** (۱) جيتاوه كه بو ئاخفتنكه رو كه سى دووى و كه سى سى يى بكار تپت: «خۆم، خۆت، خۆى، خۆيان؛ (۲) ئاشنا و ناسيارى تپكه ل؛ (۳) ناڅى بازيره كى ئيرانىيه؛ (۴) تپيه كه مه به سى ته كيدو داكو كى كرنى دگه هينيت، دپيژن: «خۆ تو لنك خۆ مپىرى»؛ «خۆ نانى من بده سى ته نينه»؛ «خۆ من هپقى ژ ته نه كرىيه»؛ «خۆ من زمانى خۆ نه سۆت».
- خۆيان:** ئەو كه سه كو خۆ شرىن دكه ت، ئەف گوتە ژ دوو وشه يان پيكه اتيه: «خۆ + بان» ئانكو خو دده ته باناندىن (شربنكرن) و قه بولاندىن.
- خۆ برنه پيش:** ئەو كه سه كو خۆ دكيشسته ناڅ مرۆڅان بههر رهنگه كى هه بيت.
- خۆ بهردان:** دوو مه به ست لڅى وشه ي تپته زانين: خۆ بهردانه عهرد، خۆ بيچاره و ته مبهل كرن؛ خۆ بهردان ئانكو ده سته كرن و كه ردم.
- خۆ بين:** خۆ به سن (انانى).
- خۆ به خۆ:** خزم و كه س.
- خۆ به خۆي:** خزماتى، كه س و كارى (محسوبيه و منسوبيه).
- خۆ بروو:** جوان، رووى جوان، قه شهنگ.
- خۆ پير كرن:** برىتبييه ژ گه له ك خه م خوارنى، خۆ پير كردن.
خۆ: (۱) خزم؛ (۲) خوناف، شه ونه م؛ (۳) خوه دانا له شى؛ (۴) خۆم «ئەز خۆ بهه قالى ته دزانم»، (۵) هه رچه نده.
خۆت: تۆ بخۆ (ذاتك، نفسك).
خۆت خۆت: دهنگه كه ژن د ده مى چيل دۆشى يى بكار دبه ن.
خۆت تپكوتان: خۆت تپكوتان، برىتبييه ژ كه سه كى كو مايى خود هه مى كاران بكه ت.
خۆت تپكدان: خۆ گيژراندن، قه هيلو كى.
خۆت تپه لدان: (تدخل).
خۆت تپگه ياندىن: خۆت تپگه هاندىن.
خۆت فدان: برىتبييه ژ ناماده يى يى.
خۆت تفتاندىن: بنپيره خو تفتاندىن.
خۆ توند كردن: خۆ توند كرن، خۆ گف كرن.
خۆ ترساندىن: ترسيان.
خۆت تپكرن: خۆتالوز كرن.
خۆ ترش كردن: خۆ تپك بردن.
خۆ تپكرن: تپ خواردىن.
خۆ توورپه كردن: خۆ سل كرن.

خۆز: باشكۆپەكە مەبەستى (اسم فاعل) ى ددەت دەمىكو لدوو
ناشەكى تىتت وەكى: ھەرامخۆر، ھەلاخۆر، نانخۆر،
گۆشتخۆر، خۆخۆر، پاتەخۆر، بەچەخۆر، خوينخۆر،
چلكاوخۆر، بەرتىلخۆر.

خۆزاك: تىشتى خوارنى.

خۆزاكى: تىشتى خوارنى.

خۆزاكى: خۆزاك.

خۆزا: بەلاش (مجان).

خۆزايى: مفتەكى، بەلاشى (مجانى).

خۆزانگاز: رۆژگەستى (تسمم).

خۆزگاز: خۆزگەز، رۆژگەستى.

خۆز زەردە: ئەو تىشتە كو رۆژى پىچەك ترساندىت و كار تى
كربىت.

خۆرش: خۆرشت.

خۆرشت: پىخارنا رۆن كو لگەل گرائى ھىشك دخۆن، پىخارن.

خۆزكەفتن: رۆژئاقا.

خۆزبەزان: سىبەر (ظل).

خۆزبەزىن: خۆزبەزان، رۆژپايەدە، بوونوداكەفتن.

خۆزەتاو: ھەتاف زەرك.

خۆزان: بەيار.

خۆززان: (۱) (فلكى)؛ (۲) ناقتى گوندەكى كوردانە لكورستانى
- ئەتروش.

خۆزىست: خۆزگرتى، سروشتى (طبيعى).

خۆزىستى: بىنېرە خۆزىست.

خۆزىسك: بىنېرە خۆزىست.

خۆزىنان: خۆنىشاندان.

خۆزى: وشەيەكە بۆ خواست و ئارەزوو (تمنى): «خۆزى پىبرى
نەبا!»؛ «خۆزى ئەم كورد رزگار بىباين»؛ «خۆزى» بۆ ئاقا
دەقىرى (بزاقي) بكارتيت: «گەر ووا من گەشتىيە ئىيك
نەشىم خۆزىا خو داعوبرم».

خۆزگە: جى خۆزى راھىتلاى.

خۆزگە: بىنېرە خۆزگە.

خۆزگا: بىنېرە خۆزگە.

خۆزگايەكو: خوزيا (لعل، لان).

خۆزگەبرن: خۆزى ھەلكىشان.

خۆزى ھەلكىشان: خۆزى گۆتن.

خۆ تىكشەدان: ھەيلۆكى كردن.

خۆتقىشەدان: تىكەلكى كردن (مخالطه).

خۆجى: ژ دانىشتىت جى يە، خۆجى، خۆجىيە.

خۆجە: (۱) خواجە، قۆجى، ئاغا، مەزن؛ (۲) ئىمامى كاكەبىيان؛
(۳) مرۆقتى بىن گون (مفقود الخصىه).

خۆخ: ەدەرەبكارى بوويە.

خۆخواز: خۆپەرست (مصلحى).

خۆخۆر: بىرىتيە ژ وى كەسى كو زىانى بگەھىنتە خۆيان مرۆقتى
خۆيان ەشېرەتا خۆيان قەومى خۆ بۆ بىيانى.

خۆخەلفاندىن: چەپ و چوپىر كرن.

خۆخەشخاندن: ھەيلۆكى كرن، خۆگىزاندىن (تماطل).

خۆدى: قۆدى، قۆدىك، ئاوتىنە، بەلى خۆدى ژ ھەمىيان كوردىترە
بەلكى قۆدىيە ھەر خەلەتە: «خ» بوويە «ق» <زاراقەكى
ھەركيانە>.

خۆدزىنەفە: خۆفەكىشان (تملص).

خۆداكرتن: تىرخوارن، زكى خۆ ھەشاندىن، سەنگا خۆ ئىخستە
سەرتىشتەكى، بۆسەدانان.

خۆداگىر كەر: ئەو كەسە كو خۆ لىسەر خەلكى بسەپىنىت و جى
يەكى داگرىت (دەست بسەر دا بگرىت).

خۆدىنى: گىيان پاك (عزة النفس).

خۆز: ھۆر، چاقى رۆژى، «ھ» گەلەكجار دىبىتە «خ».

خۆزاوا: خۆزاقا، رۆژاوا، رۆژاقا، ھۆزاقا، ھۆزاوا، باختەر.

خۆزەنگاھ: خۆزەنگە، رۆژھەلات، تىشتەگاھ.

خۆزەنگە: ھاتىيە ەدەرەبكارى كرن بۆ (خورنق). (خورنق)
قەسرەكى مەزن بوو نەمانى كورى (منذر) ى بۆ بەھرامى
گۆر ئاقا كرىبو پاشى پەيشا خۆرەنگە تەعربىب كر و بوو
(خورنق) ئانكو بەھرامبەرى رۆژى.

خۆزەھلات: رۆژھەلات، خاوەر.

خۆزە: خۆزا، خۆرەك، مرۆقتى زۆرخۆر.

خۆزا: ئەو كەسە كو گەلەكى بخت.

خۆزەك: بىنېرە خۆزا.

خۆزەك: خلتى فرەنگى (جدام).

خۆزەھلاتى: كىشورەتت خاوەرىنە، رۆژ ھەلاتى.

خۆزىناقى: كىشورەتت باختەرىنە، رۆژ ئاقايى.

خۆزا: سىفەتى مشبەيەيان (اسم فاعل) بۆ موبالەغى وەكى:
خۆزا، غارا، زانا، ئاگا، بىنا، فاما.

- خۆزگەم بە خۇم: خۆزى لىن (طوبى لى).
- خۆزگەم بە تۆ: خۆزى بحالى تە (طوبى لى).
- خۆزىك: خۆزىبو خۆخودانكەر.
- خۆزىاندن: خۆخودان كرن.
- خۆزىاركرن: فەقىركرن.
- خۆزىلانك: جى خىشىسۆكانى، خۆشىلانك.
- خۆسەر: سەركىتىش، سەرىپاك، رزگار (صافى).
- خۆسەرى: سەركىشى، سەرىپاكى، رزگارى.
- خۆسەر و خۆگەر: سەرىپەخۆ، ئازاد، خۆدا خۆپەتى.
- خۆسەن: جىقېن، كوردىبەكى غەرىبە لزاراقى بەرمەقلووبى.
- خۆش: (۱) تاما خوش و پەسەند؛ (۲) ساخى و تەندروستى؛ (۳) دەباغى كرنا چەرمى؛ (۴) دەممى بى باران؛ (۵) كۆ و ھەوابى پەسەند؛ (۶) ئاگرى ب گپ.
- خۆشاو: خۆشاب، خۆشاق، مېوېژ، يان قەسپ يان حولىك يان ھۆزى كۆ بىكەنە ئاق ئاقى ھەتا تاما خۆ ددەتى و شىرىن دىبىت، ئەو ھە خۆشاق!
- خۆشناو: (۱) خۆشناف، ئاقخۆش؛ (۲) ھەشىرەتەكى كوردى مېرخاس و بدىنە؛ (۳) جۆرە تىرىپەكە.
- خۆشنام: خۆشناو.
- خۆشنەوا: خۆشنەواز، دەنگخۆش.
- خۆشاواز: بىنېرە خوشنەوا.
- خۆشاوازى: دەنگخۆشى.
- خۆشباو: (حسن الشىوع) ژ دو وشان پىكھاتىيە: <خۆش + باو: حسن + شىوع>.
- خۆشباور: دلپاك، باورچاك، خودان (عقىدە).
- خۆشباور: خۆشباور.
- خۆشكۆك: خۆش دىبىتە پىشكۆپىن گەلەك وازەيان د كوردىدا و مەبەستىت جوان و پەسند دگەھىنىت وەكى: خۆش ئاواز، خۆش بەخت، خۆش بىن، خۆش بۆ.
- خۆشبوونەو: تەندىرست بوونەفە، دلخۆش بوونەفە.
- خۆشبوون: بەخشىن، ئاگر ھەلبوون.
- خۆشبوونكرن: خۆ خوشەويست كردن.
- خۆشخۆش: بلەز (فورى).
- خۆشخۆشك: سېل، ھندەك گرى ئاق گۆشتى ھەنە دىبىرنە وانزى خوشخۆشك (غەدە).
- خۆشپەز: خۆشپۆ (سبارە).
- خۆشخۆشكە: خۆشخۆشك، ددان خۆشكە، دپدە رەشك.
- خۆشانن: خۆشاندىن، بخىرتىنان، پىشوازى كردن (ترحىب).
- خۆشارتن: خۆشاردىن، خۆشەشارتن، خۆشاردەو.
- خۆشە: (ھەبە).
- خۆشەدر: (وھاب).
- خۆشەويست: خۆشەفى.
- خۆشەفى: خۆشەفى.
- خۆشەويستى: خۆشەفىتى.
- خۆشەوى: خۆشەويست.
- خۆشە: كەقلى گەماركرى، مەشكا خۆشكرى.
- خۆشەبوون: گەماربون، گەمار گرتن.
- خۆشەبى: بى (فلتەش).
- خۆشەباش: برىتتە ژ ئەحوال پىسىپ.
- خۆشى: خورەمى، كەيف.
- خۆشخانە: خانى بى جى خۆشكرنا كەقلان، دەباغخانە.
- خۆشكاندىن: خۆ كىم كرن.
- خۆشكىن: خۆ كىم كەر.
- خۆشكرن: خۆپەردان (ماتطل، مراوغە).
- خۆشكرەر: (محاتطل، مراوغ).
- خۆشكىتكرن: خۆ دىن كرن.
- خۆشساب: شەرىبەت، ھەر شەرابەكى شىرىن و گوار لكورىدا خۆشاب و خوشاواتىيە.
- خۆشكىردن: خۆشكىردن (تدرىب، تەلىم).
- خۆشكىردان: خۆشكىردان.
- خۆشكىردان: برىتتە ژ خۆ مفلس كرنى.
- خۆشكراندىن: كارى زىدەرەوى، خۆ ھەلفراندىن.
- خۆشكۆش: برىتتە ژ كەسە بى وجدان و خائىن.
- خۆشكۆشى: وجدان فرۆشى.
- خۆشكەبراندىن: خۆلناف بىر، قورىانى دان.
- خۆشەشارتن: خۆشەشارتن، خۆشەشاردىن، خۆشەشاردەو.
- خۆشەزىاندن: خۆخۆدانكرن.
- خۆشەروپچكاندىن: برىتتە ژ كەسەكى كۆ ھىچى بۆخۆ نەھىلىت بۆ نامانجەكى.
- خۆشەچرىن: برىتتە ژ كەسەكى كۆ جلك و بەرسىنگى خۆ دادرىنىت، خۆراكىشانا لگەل جلك دراندىنا خۆ.

خۆل: ھندەك جاران لدوو خاكى تىت دىبىژن «خاك و خۆل»؛
 مەننا ۋەتەنى و مەننا گلىشىيژى قەدگىرىت: «خۆلى يى دىر
 و مزگەفتا بسەرى تە» "پەند"؛ «خۆلى يى گەورە مالان
 بسەرى ۋەر» "پەند"؛ «مستا خۆلى يى چۆزىرەكى» "پەند"؛
 «خۆلى بدەستى دەستداران ناكەقىت» "پەند".

خۆلەر: ھەلەمۆر، ھەلەمۆرە، خاكستەرى گەرم.
خۆلەمشكى: خۆلى (رماد).
خۆلەكەو: خۆكەوى (رماد).
خۆلاو: خۆلى و ئاڭ، زرك.
خۆلەپتى: خۆلى پىك، خۆلى يى گەلەك ھوور، خۆلى يى تۆز.
خۆلەژان: دەردەكە بېچوكان دگىرىت ژبەر ئاخ خوارنى.
خۆلىگرتن: ماوۋە پىدان، بىن لىدرىتژ كرن (انتظار، مەلە).
خۆلەپتى: ئاخ د ئىكو دۆ ۋەركن. ئەڭ ۋاژەبە ژ دو پارچەجان
 پىكھاتىيە: (خۆلە + پتى: تراب + انف - رىغم
 على الانف-).

خۆل: زەمان، سەردەم.
خۆم: ئەز بخۆ.
خۆمال: تايبەت (خاص).
خۆمالى: مالى خۆبخۆ، تايبەتى (خصوصى).
خۆمانە: خزم، خۆمالى.
خۆمانە خۆمانە: خزم خۆمانى، كەس كەسانى، فەرق و جودابى.
خۆمات كرن: خۆمتكرن، خۆمراندىن، خۆمراندىن.
خۆناساندىن: خۆ دىيار كرن، خۆ ئەشكرا كرن.
خۆنىاس: مرۆقى ئەسلى.
خۆنەناس: بەدئەسل.
خۆنۆكرن: خۆنۆزەكرن، چاقى خۆ حولىكرن (دانا).
خۆناسىن: گەشتن، بلوغ و بالغ بوون.
خۆنواندىن: خۆئامادەكرن (استعداد).
خۆنمايى: خۆدىيار كرن.
خۆندىن: خواندىن، خوەندىن.
خۆندەقە: دووبارە خواندىن.
خۆندىنگاھ: خۆندىخانە، قوتابخانە (مدرسه).
خۆندەۋارى: زانىنا خۆندىنى.
خۆندەۋار: خۆبىندكار، قوتابى (قارى).
خۆنقىس: جۆرە قەلەمەكە، خۆدكار.
خۆنىشاندىن: خۆ ئەشكرا كرن (تظاهر).

خۆقەھىلان: خۆدانەپاش.
خۆقەھىل: قەھىلۆك.
خۆقەچركاندىن: خۆقەنوبىساندىن، خۆقەلسكرن، ئابۆرى كرن.
خۆك: بەراز، ۋشەبەكى موشتەرەكە ماپەبنا كوردى و فارسى
 ھەرۋەكى بەراز ۋشەبەكى موشتەرەكە ئاڭ و اندا.
خۆكركرن: خۆكەركرن، بىدەنگ بوون.
خۆكەركر: خۆبى عەقل كرن.
خۆكۆركرن: لىبەرخۆ بىز كرن، تەمامى.
خۆكۆز: (۱) دلسۆژ (مخلص)؛ (۲) خۆدكشى، خۆئنتىحاركەر.
خۆكەر و خۆسەر: سەربەخۆ، ئازاد (مستقل).
خۆكۆشتن: خۆكۆشى.
خۆكۆشتن: خۆكۆشتن.
خۆكۆيركرن: خۆ قەلس كرن (شحيح).
خۆكۆردى: سورشتى (طبيعى).
خۆرسك: سورشت (طبيعى).
خۆرسك پەرىست: (دەرى).
خۆرپە: شەوق، شەوقدار (الهام) خۆرپە كوردىترە.
خۆك: خۆك، خۆك، بەراز، باج (خاۋه).
خۆكرتن: دۆمكرن، خۆراگرتن لىبەر ھەر كارەكى (ثبوت).
خۆكرتى: چەقىباى، راۋەستى (ثابت).
خۆكۆيزراندىن: خۆپاشقەكىشان (مماطل).
خۆكۆف كرن: خۆ توند كرن، خۆگىڭ كرن.
خۆكۆف كرىد: خۆكۆف كرن.
خۆكۆپل كرىد: خۆ خەشىم كرن.
خۆكۆقاشتن: خۆ شىداندىن، خۆ بەخىل كرن.
خۆكۆشىن: خۆكۆقاشتن.
خۆكۆزى كرن: خۆ فېدا كرن، خۆ قورىان كرن.
خۆل: خاك، ئاخ.
خۆلى: خۆلەكەوى، خاكستەر.
خۆلى سەر: بىرىتتە ژ مرۆقى تۆرىن (بائس).
خۆلى سەرى: (بۆس).
خۆلىكى: بۆز دىزە.
خۆلى پىك: خۆلى پىك، خۆلەكەوى زىدە ھوور.
خۆلەكەوى: خۆلى، خاكستەر (رماد).
خۆلى پىتەر: خۆلى سەر، بەدبەخت.

خړته: کيټلانا عهردی هسکه کو هیتار باران لینه هاتی، نانکو کيټلانا بهری پهلینه.

خړته کيټل: کيټلانا عهردی بهری پهلوی و توڅکرنا وی.

خړکوک: جوان و خنجیلانه.

خړه خړ: خه رخه شه، دهنکه که هنده ک جار ژ گه رووا مروڅی نشستی تیت.

خړین: دهنگی هه خړه خړه کی.

خړ و هژ: خړینا ب کومه ل.

خړشک: کرمی ناڅ فیقی بی چیدبیت.

خړچک: ترۆزی بی ناڅی.

خړپیک: هه فته بی پاشی زیپیکه.

خړتک: مه چه ک.

خړخړوک: میوژی قریوکه، بی که لک.

خړشه: نه وعه مافییره که.

خړار: جوالی مهن.

خړتک: پاشه روکا فیقی نه ویکو خودانی ده ست ژی بهردای و فه قیر بو خو ئیستفاده ی ژی دکهن.

خړش: داری بی بهر، ژنا نه زوک، میبری بی توڅ: «ترشکا ترشه، پری قرشه - میبری پیره، کابانی خړشه» "په ند".

خړیچ: ئیرش، خوریچ.

خړین: ناشته.

خړینی: ناشته بی (علی الریق).

خړینه: ناشوین، ناڅی گونده کی کوردایه لکوردستانا عیراڅی.

خړی: فه نویرا ژا دهڅی جوالانه.

خړاب: خړاپ، بهد، ویران.

خړابی: خړابی، بهدی، ویرانی.

خړابکار: بهدکار، ویرانکار، ویرانکه ر.

خړابکاری: بهدکاری، ویرانکاری.

خړک: هیره بهر، نه وه کو پرچه نگه کی بیت.

خړه بهر: روخانه بهر، هیره بهر.

خړکه بهر: بنیره، خړه بهر.

خړکرن: کوکم کرن، گردکردن.

خړکه له: خنجیلانه، جوان.

خړناکه: به چه که کی پروشک.

خړناش: دفن، کوردی به کی غه ریبه، هنده ک «کاول» ی بکار تین.

خپ: بی لڅه، دبیتن: «خپ که فته خه وی»؛ «خپ بوویه».

خپکرن: بریتیه ژ نه فه سپرکرن نانکو کوشتن.

خپکری: نه و که سه کو هاتیبه خپ کرن و نه فه سپر کرن.

خپکه ر: نه فه سپرکه ر.

خپوکپ: بی لڅه و حه ره که ست. دبیتنه وان توڅ وشه بیان جوته واژه.

خپلاک: خه سپال، که فن، هژ هژوک.

خپر: کولانا عهردی (حضر).

خپراندن: خه پراندن، هه لڅه پراندن، هه لکولان، هه لکولین.

خت: یان کت، وشه یه کی دهنگیه بو کر نه ده را پشیله ی.

خت خت: هه نه و دهنکه.

ختیکه: ختکه.

ختگه: ختوکه.

ختوکه: ختینه.

ختینه: ختوکه.

ختوکه: ختکی.

ختکی: بنیره ختکی.

ختوکه دان: قدقدانک فه کرن.

ختی: قدقدانک.

ختخته دان: قدقدانک فه کرن، نه ف بره واژه بیان هه می شه به کینه.

خدی: نارزوو (شوق، رغبه).

خدر زینده: باس و هسا مه شهووره کو خدر پیغه مبه ر هیتا ساخه و نه مریه، به لی نا هیتته دیتن و ناسین، له و بوره مروڅ دبیتن خدر زینده.

خدووک: خدی.

خدی: خودی، خودا، بزراقی نامیدی یان.

خر: هه می، تیکدا، گروفر.

خرس: هرچ.

خرس ناباد: ناڅی گونده کی کوردانه لپار تیزگه هی مووسلی مه عنا وی ناڅا هیا هرچ یه، بوره مروڅ بخره له تی دبیتن «خورسه باد»، ناتژی خسره و ناباده.

خرک: گری، داری گری گری.

خروسکه: خروسه ک.

خروسه ک: قوره به شه.

خرکومان: نامرازه که کتیبان بی دشیدن (مضغط).

- خړین:** خړینه کی بهرده وام.
- خړنیفک:** خړنیفک، خړینک.
- خړتک و پرتک:** خړت و پرت، بریتیه ژ هورده واله بیت بهرنه کهفتی.
- خړندول:** خړندول، جوړه قیشاره که، خالی هندور، <کوردکاری بوویه.>
- خړاو:** خړاب، ویران.
- خړاوی:** خړابی. ویرانی (لزاراڅی گه لهک ژ عه شیره تیت کوردی «ب» دبسته «و».)
- خړوش:** گازی و قیری و هاوار و فریاد و شور و غه و غاییت ژ که ربو تووره بیسه.
- خړندول:** فرژ.
- خړنگ:** ژنا جوان.
- خړنگه:** زړنگه (طنین).
- خړنگه خړنگ:** خړنگه لدو خړنگه ی.
- خړنگین:** خړنگینا بدوم.
- خړنگ و هوز:** خړنگینا ب کومهل.
- خړچه نگ:** کینژاله، برجا سهره طانی.
- خړمه خرم:** کره کرا خوارنا تشتی وه کی خیار و ترۆزبان بددانی: «خرم خرما خیار خوارنی»، «خرمه خرما ترۆزی خوارنی». دبیتنه خوارنا کو دوار دخون، دبیتن: «خرمه خرما هه سپیبه جه هی دخوت».
- خړام:** لق (فرع).
- خړکانه:** نهو کول و پیستن کو لسه و چاڅی شیرخواران تیت.
- خړیان:** ژ دین ودرگه ریان.
- خړیایی:** ژ دین ودرگه ریایی.
- خړاندن:** سهردابرن، لخته برن، ژ دین ودرگیراندن.
- خړوتله:** خړوبیک (جدری).
- خړیشکه:** وهشهن، توفان (عاصفه).
- خړخچیزون:** کابورس.
- خړفای:** عه قلا سڅک بووی ژبه ر پیری بی.
- خړیکین:** کاروانه ی گریان، گریازکه ل.
- خړیکاندن:** گراندن (ابکاء).
- خړیکه خړیک:** گریانا ب دوپف ئیک (مکرر).
- خړیک و هوز:** گریانا ب کومهل.
- خړه توم:** خیره د (عقل).
- خړینکه:** خړینگینا خشل و زیر و بازان.
- خړت و خړ:** شیل و بیتل (هرج مرج).
- خړمژ:** خورمایه ره سیای.
- خړیخانه:** بینا گه نی، بینا عفونه تی.
- خړخ:** چه پگیت، فه له ک.
- خړماشه:** نامرازه که جو تیار عه ردی پشتی کینانی پیراست دکهن.
- خړمچون:** هه چار پهل.
- خړمژ:** خړمخرما توند، خورما و میوژ.
- خړ:** لويس، لووس، حولی، تیل.
- خړیان:** حولیسیان، حولیسیکین.
- خړین:** خړیان.
- خړکه:** چی حولیسیکانی، هه شارگه هی ماسیان.
- خړم:** خیشاوند، خړی.
- خړم و غزم:** زفر (خشن).
- خړماتی:** خړمین، خړمایه تی (قرابت).
- خړه لان:** چی کو گه لهک خشیلو تکانی لیتیتنه کرن.
- خړیم:** خه له که به که ژ زیری ژن دکهنه دقنا خو بو جوانی بی.
- خړیموک:** خه له که بی دهرگه یه.
- خړیمو خړیم:** گورانی به کی کوردی جوانه.
- خړنده:** نهو گیانداره کو بزک خشکی دچپته ری.
- خړمه ت:** کار.
- خړمه تکار:** نوکه ر، خولام، چاکه ر، کارکه ر.
- خړمه تکاری:** نوکه ری، خولامی، چاکه ری.
- خړمه تکهر:** خړمه تکار.
- خړین:** خه رخه شه (هرج مرج).
- خړس:** خويس، ممراندن.
- خړس خاندن:** فه هیلان (تسویف).
- خړساندن:** نه م کیشان، نه میرکرن (مخاتله).
- خړستن:** ئیخستن (سقاط).
- خړشیلو تکانی:** (تخلق).
- خړشک:** زیقزیشه، هه زاری بی.
- خړشت:** لېن، زهرگ، قالب.
- خړشاندن:** لدو خو کیشان.
- خړشخاندن:** (تسویف).
- خړشپه:** حه ره که ته کی خافلانه یه.

خشپه خشپ: خشپه لدوو خشپه ی.	خلیف: سه له میتش.
خشپ و هۆز: خشپه یی ب کومهل.	خلیسک: جتی حولی.
خشپیلانه: خنجیلانه.	خلیکسانئی: خشپلوتکانئی (ترحلق).
خشتبر: لښ بر.	خلیزانئی: خلیسکانئی.
خشتبوون: راست بوون، پربوون، مشتبوون.	خلیسک: کخسه پیقاز (قنار).
خشته: نیف شتیر.	خلیسکه: خلیسک.
خشتهک: خاپاندن، دبیتژن: «فلان کهس فلان لخشتهک بر»	خلینکه: زیلی پیزی، کیز.
(هشبه نه کوته مۆته لخشته بیهت).	خلچک: مروفتی خرچ و خاڤ.
خشتی: چارگۆشه.	خم: (۱) (دن الحمر) به لئی خوم درستتیره؛ (۲) ههش (نیله)
خشک: خشک، ههشک، وشک.	هندهک دبیتژن: کم.
خشکۆک: قه شهنگ، جوان، زیبا، قشت.	خمچی: خمکار، ئەو کهسه کارئی خمئی دکهت.
خشکۆکی: جوانی.	خمخانه: خانئی یی کارئی خمئی تپیدا دکهن. بۆ عهردی ئاژاوه و
خشل: چهکی ژنان، ژ (خشر) ئ سوربانیقه کوردکاری بوویه.	فهاد تپیداژی بکار تیت، ههشخانه، مهیخانه.
خشخستراش: بریتیه ژ ناخفتنهکی بیان خه بهرکی کولسه رچ	خمخمک: کونه دفن.
ئه ساسا نه هاتیبته دانان و بیج بن بیت و باور پینه بیت.	خمخۆته: بین خمخۆته، که ره کیفکی (عفونه).
خشنده: خزنده.	خمخۆته یی: بین خمخۆته.
خفتان: کراس.	خم بهسهر: ههش بهسهر، کم بهسهر.
خک: قوتانهکی دژوار (ضرب مبرح).	خنکان: خنکیان، مرنا بته نگه نه فهسی.
خلفاندن: خاپاندن، قه هیلۆکی.	خنجیله: خنجیلانه، جوان، قه شهنگ، خشکوک.
خلانکه: خرخالۆکی مندالان (خلخال الاطفال).	خن: خنک، جوان، سپی، بوت (صنم).
خلبوون: خلۆل بوون، گریل بوون.	خنج: خنجک، خن، جوان.
خلۆله: زک فال، زک خالی، ههش تشتی فال.	خنه خن: ئەو کهسه کو تووشی کارهکی گرانبوی و ئەو ژئی
خلۆله کرن: هندورئی تشتی فال کرن.	پیشه یه.
خلته: خلت ئەو تشته کو دکه فیهته بنی تشتی رۆن وهکی روینی	خنجکه: ریشه چۆنا بناز و دهلال.
دۆشاقئی و بیجگهی وانژی (تلپ).	خنکان: خه ندقین <کوردکاری تپدایه>.
خلت: خلت، دۆردهم، دۆردی.	خنکیایی: خه ندقی، مراربووی <کوردکاری بوویه>.
خلنزهه: کمکه، مارمیلۆک.	خنکاندن: خه ندقان، مرار کرن <کوردکاری بوویه ژ (خنق) ی
خلۆل بوون: زک فال بوون.	عه ره بی>.
خلۆز بوون: خلۆلبوون.	خنک: خنک، سپی، په یکه، ته مهبل، هپیر (صنم).
خلۆرته: پارچه جلکه دادنینه سه ر پشتا دهواری لښ زینی.	خنک: بوت، سپی.
خولیک: ته رگ، ته رزه.	خنخانه: بوتخانه (صنم خانه).
خلهخل: ئەول ریشه چۆنا مندالیه.	خنک په رست: سه نه م په رست. به لئی خنک یان خنک بزاراقئی
خلنگین: شه لښ، له نگی.	ئا کره ییسا بۆ قه شهنگی و جوانی بکار تیت، ئەف مه عنا
خلینگه و بلینگه: بریتیه ژ رازهکی تایبه تی ناڤ کۆمه لهکی	دووما یی نیزیکی فارسی یه.
مروقان.	خودا: خوا ژ دو واژه یانه: <خود + تا: خود + آمد - یا - خو +
خلینه: خلیته، تیکه لدهر و شیلانکه ری ماستی (خباطه اللبن).	دا>، بخو هات.

توتنى: «جگهره خۆر خساره»؛ ۱۰) داپۆشېن: «بېنا گولان ئەم خوارىن» «بېنا مەمکان ئەم خارىن» "مقامەكى دېلاننى"؛ ۱۱) نازاردان و گەستن: «كېچا ئەم خوارىن»؛ ۱۲) شەرمكرن و فەهیتتېسون: «خەلكى بلمۆمان ئەم خوارىن»؛ ۱۳) نامە عقوول (برائە): «نەخوارى و لسمبيلان مەھى»؛ ۱۴) ئلحاح: «قان مرۆقان سەرى مە خوار ھندى دخوازن و دېيژن»؛ ۱۵) ب مەعنا گشتېبون: «ئەف بەند كە زىدە باى خوارديه»؛ ۱۶) ب مەعنا گەمار گرتن: «ئەف پتېستەيە باش گەمارخوارى بوويه»؛ ۱۷) ھاندان: ئەف مرۆقە خرىچ خوارى بوويه و یرامەيە» يان «خورخوارى بوويه»؛ ۱۸) ب مەعنا تەنكىد و گۆتن: «من سۆندى خوارى ئەز لىقشە نابم»، «من تەلاق خوارىە»، «من قورنان خوارىە»، «بەس سوند بخۆ».

خواروو: خوارى.

خوارەمرى: برىتتېە ژ ناژاودى.

خواس: خوازۆك، سوالكەر.

خوازخوازۆك: خوازۆك، خواسۆك.

خوان: سفەرەيى خوارنى.

خواليگەر: ناشپەز (طباخ).

خوی: خوی، خۆ، ئەمەك، نەمەك (ملح).

خویرى: مرۆقى سەر سەرى، شەلاتى.

خویتيا: ديار، ئەشكرا (واضح).

خویتيانى: خزم (قرايه).

خوی چەشن: تامكر نا زادى بۆ زانينا تام و خوی و كەلېن و نەكە ليناوئى.

خویدار: ئاخفتنا لىجى خۆ.

خویدان: خویدانك، نامانى خوی.

خویدانە: خویدان.

خویدانك: خویدانە.

خویرتىزۆك: خویرتىز ئەو عەردە كو خوی تىدا ددەنە سەوئىلى.

خویرتىزگە: خوی رىزۆك، بەلى خوی رىزۆگە كوردىترە.

خویز: زوقم، خویار.

خویزا: خوارزا.

خویش: خزم و كەس، فامىل.

خویشانى: خزمىنى، خزماتى.

خویگ: خودان، خاوەن.

خوا: بىرە خودا.

خوانەخوا: بقی نەقى.

خوایەرست: خوایەرست، خوایەرست.

خوایەرستى: باور بخوئى.

خوایتداو: خودى كەرم لگەل كرى.

خوایتداوى: خوایتداو.

خواجه: ۱) تاجر، ناغايى بەندە، خاجە (مرشد)؛ ۲) خودانى بەندە. "مەولەوى" فەرموويه: «تو خواجهى منى، من كەمتەر غولام - پەى تو غولامم، باقى و السلام».

خواجه نشین: ھەر دو دۆشكيت راست و چەپىن دوكانى ژلايىن دەرڤە ئانكو جى رووینشتنا تاجرى.

خواخواست: قيانا خودى (ارادة الله).

خواداد: ئەو كەسە كو خودى كەرم لگەل كرى.

خوادان: (فضل) ئى خودى، دانا خودى.

خوار: كەچ.

خواریوون: كەچ بوون.

خواریوونەو: خواریوون.

خوارە: كەسى زكىن، مېشان ھەوتىن.

خوازكار: خودان دېەن (دائن).

خواز دەست: بن ئەمر، بن دەست.

خوار دەس: خوار دەست.

خواركە: دورىايى گاميزەيى (خباطە حلزونیه).

خوار دەمى: خوار دەستى، بن دەستى.

خوارزا: خوشكەزا، بچويكيت خوشكى.

خوارزى: خوارزا.

خواردن: خوارن.

خوارن: (اكل): «خوارنا لگەل كورا خوڭشە، بەلى ب ئىنساف» "پەند". خوارن بگەلەك مەبەستان ل كوردیدا - ھەرودەكى فارسى - ھتايە: ۱) رى تىكەفتن وەكى: «رىكا مە لوى گوندى ناخۆت»؛ ۲) لىشتى پرسىن: «ئەم ھەر گر دخۆين و نابىن»؛ ۳) رەنېن و ھەلتراشېن: «ئەف ئاسنە ژقى ئاسنى دخۆت»؛ ۴) سستەمكەر: «ئەف مەزنانە مرۆقەخۆرن»؛ ۵) رىكبوون و خىفيان: «ئەف ھنچار و مژانەيە ژىك ناخۆن»؛ ۶) ئەحمەقى: «ئەرى ئەفە چ سەرە خۆرانى يە ھوون دكەن»؛ ۷) دلتنەنگى: «برات و بەس خەمان بخۆ»؛ ۸) قەخوارن: «مرۆقى ئارەقخۆر بى بەھايە»؛ ۹) ھەلكىشانا

خوین گهرمی: گهنجی خوین گهرم، مروقی خودان وقار.	خوین: خون، خوین (دم).
خوینمژ: ستم کر.	خوینسه: خوینسار، زوقم.
خوین مژین: ستم کرن، زولم کرن.	خوینس: فههیلوک، رازی.
خوین خوئی: خزمیت کوشتی (قرابه القتیبل).	خویناوی: خوینهلۆ (دامی).
خوینیه تی: خویناتی، خوینخویناتی. ئەف دهنگه ل کرمانجیا ژۆری و روژئاقایدا کیسمه، مهگهر چهند واژهیهک نه بیته وهکی: خوئی، خوینری، خوینرک، خویندان، خوینرافک، خانوخوئی.	خوینبایی: خوینبها (دیه).
خوایی: ژلایی خودیته.	خوین بهردان: خوین ریتن. (فصد).
خواخوا: خواخواز.	خوین تال: خوین گران.
خواخواز: خودی خواز، محیی خودی (اهل الله): «خواخوا بوو هه می دلۆبی خوینتی - دهیزانی گهلپیک تشتی نه هینتی» "هه ژار".	خوین جمان: خوین لقین، بریتیه ژ بهاری کو خوین تیندا دلشیت.
خوان: خوانک.	خوین خوا: خوین خواز، ئەو مروقی که داخازی خوو بنهای دکهت (مطالب الدیه).
خوانک: قهرخه سینیکا خوارنی (سفره).	خوین خواز: بنیره خوین خوا.
خوان: هاتیه عهره بکاری کرن ژ کوردی و فارسی یی (و خوان کالجوابی و قدور راسیات). ئەف دهنگه تهغه ر ل کرمانجیا ژیری و موکریدا ژۆر بکاره.	خوین خوازی: داخواز کرنا خودانی کوشتی خوینا کوشتی یی خو ژ کوژهکی.
خوی: خوو.	خوینخۆز: خوینرژ، مینرکوژ.
خویج: خووج.	خویندن: خویندن.
خویچی: خووچی.	خویندخانه: فیرغه، قوتابخانه (مدرسه).
خویس: خووس.	خویندنگاه: بنیره خویندخانه.
خویسی: خووسی.	خویندهوار: خویندهقان، خوندکار.
خویساندن: خووساندن.	خویندهواری: خویندقانی، خوندکاری.
خویسایی: خووسایی.	خوینرژانن: خوین رژاندن.
خویسار: خووسار.	خوین رشتن: خوینرژانن.
خویک: خووک.	خوینرژ: مینرکوژ.
خویل: خوول.	خوینرژیی: مینرکوژی.
خویلی: خوولی.	خوین ساره: بین دریز، نارام (حلیم).
خوین: خوون.	خوینساردی: بین دریزی، نارامی.
خوینگه: خوون.	خوین شرین: خوین شرین، دارسشک.
خوینگه: خوونگه. ئەف دهنگه د کرمانجیا ژیری پهیدا نابیت، رهنکه ژ بلدیلا ترکیفه هاتی.	خویندنهوه: فه خویندن، خویندنهفه.
	خوین کرنه کاسه: فتنه تراشین، ئاژاوه کرن.
	خوین کوژاندنهوه: خوین فه مراندن، ئاگر فه مراندن.
	خوینکهر: خوین بهردۆک.
	خوین گهرم: بریتیه ژ مروقی گهنج کو خوینا وی گهرمه. هه م دیبیزنه مروقی گران و سهنگین.

د: نۆھمەین ژ تیبیت چەچی یی کوردیە کو بحسابا ئەبجەدی دبیته ژمارە (٤)، تیبەکی ساز و بیدەنگە.

دا: زۆر مەبەستیت هەیی: (١) «خۆ داپۆشە دا تە سار نەبیت»، «هەرە مەدرەسە دا عاقل بی!»، «وەرە بجینە ناقرەزی دا تری بخوین»؛ (٢) دکەقیتە پیتسا هندەک مەسدر و ناڤ مەسدری دبیته پیشکۆ مەبەستی ژ بلندی یی بۆ نزمی یی دگەهینیت وەکی: دامالین، داهاتن، داقولپاندن، داچاندن، داپاچین، داچەقاندن، داچکلاندن، داچپاندن، داددراندن، دارەنین، داکیشان، دادۆشین، داوهراندن، داتراشین، داپۆشین؛ (٣) دەبیته (فعل ماض) تیبەر (متعدی) و مەعنا (عطا) و بەخشینی ددەت وەکی: «مام وەستای ئەفرۆ کتیبەک دا من»، «دونیا دان و ستاندنە»، «ئەفرۆ مرادی سەد دیناری من داڤە»، «دان و کەرەم نک خودی زۆر سپەهیه»؛ (٤) ب مەعنا دایک تیت وەکی: «ئەز و دا خۆ چوینە حەجی»، «دا من گەلەک ئەز دڤیم».

دائینان: ئینانە خواری، دەستپیدائینان.

دائیخستن: کۆلان، ژۆر دا برنە خواری، کوور کردن (حفر).

دائیتی: دایتی، دایەوی بزاراڤی کۆران و ناڤکوریان لئاقیستایدازی هەر ئەو مەبەستەیه.

دائویستن: ئاویزان، هەلاویستن، (تعلیق).

داب: چەند داڤوتیسکەکه ژ موویج کلکا دەواران چیدکەن بۆ نیچیر کرنا تەیران و دبیژنی: داو، داب، دام، داڤ تۆر.

دابارین: وەشیانا جاندبەرانە بۆ سەر تشتەکی، ژۆردا بارینا بارانجی ژۆر دا بەرخوار بوون.

دابیرین: دوو تستان ژێک دابیرن، جودا کرن (غصب).

دابیرکرن: پشک کرن، بەش کرن.

دابیرانجی: یاری بەکی کەڤنە ناڤ کوردا، برانجی، داودابری.

داپچیرین: دیراندن و داکیشانا تشتەکی بۆ بەرەخوار.

دابیران: بنیترە دابیرین.

داباش: ئاخفتنا سەر تشتەکی.

دابهزین: پەیا دە بوون.

دابهزین: خۆ راکیشان بۆ شەری.

دابهزاندن: ژ دەواری ئینانە خواری، پەیا دە کرن، رەڤاندن، چیز کرن.

دابۆزین: سەر رابۆزین، بەرپابۆزین، بەرەخا هەلبۆزین.

دابهستی: دابهستە، دەرمانە، بەسلە مە.

دابهلانندن: دابهلعاندن، دعوا بران.

دابیژان: دابیژتن، دابیژین، دابیژ کرن، دابیژ کردن، دابیژ.

دابیژ دابیژ: کون کون، کونیت مەزن.

دابیئان: دابهستن، گرتدان.

دابیئن: ئارام، کەھی.

دابیئن کرن: کەھی کرن، ئارام کرن، کەرتی کرن، مەزاختن.

دابهستن: گرتدان و پەرودە دە کرن.

دابیئن بوون: گەرتیبوون، کەھی بوون.

دابهزینان: دابهزین، خۆ بۆ شەری هەلکیشان.

داپاچین: هەلپاچینا داران بۆ بەرەخوار.

داپەچین: بەریتشە کرنا پاری بۆ بەرەخوار.

داپەچین: بنیترە داپەچین.

داپەج: قوبتەدەر (بلاع).

داپەرژنن: داپاچین.

داپەرژاندن: ئاڤرەشاناندا سەر تشتەکی، برینا دارا بۆ بەرەخواری. داپەرژین.

- داپير:** دايكا دايين، دايكا بابي.
- داپيرۆشك:** جالجالوكة، داپيرۆكه (عنكبوت).
- داپچراندن:** بئيره داپچرين.
- داپژاندن:** بئيره داپه رژاندن.
- داپسكيان:** پسبوونا مريشكي بۆ ديكلي، داتسكيان.
- داپسيان:** بئيره داپسكيان.
- داپلۆخان:** سۆتن.
- داپلۆخيان:** داتۆليان، هلهليان.
- داپلۆخين:** بئيره داپلۆخيان.
- داپۆشان:** نخافتن.
- داپۆشين:** داپۆشان، قه شارتن.
- داپهرين:** خو هافيتنه خواري بلهز.
- داپتچان:** رامالين، دامالين، راپتچان، وهريتچان.
- داپيرك:** ژنا كو لهر ژنيت بچوك دين رادوستيت (مولده)، بۆ ژنا فريوكه رۆي تيته گۆتن.
- داپهرين:** تيبهري بوون، دهرياز بوون: «ژ ئافتي تيبهري بووم».
- داپرۆزقاندن:** داپرۆزقاندن، داپرۆزقاندن، داپرۆسقاندن، داپرۆسقاندن، داپرۆوتاندن، داپرۆوتاندن، قه روچاندن، قه روچكاندن.
- داپريان:** رشتن، بژاندن، رژاندن، بژيان.
- داپلۆسكاندن:** داپلۆسكان، داپلۆسستن، داپلۆسسين، داپلۆسكاندن، داپلۆسكاندن.
- داپلۆسكانن:** قازهره كرن، دارويچاندن.
- دا تراشين:** ههلتراشينا تشته كي بۆ لاي ژيري.
- دا تراشاي:** داتراشراوه.
- داتاشين:** تاشينا تشته كي سه به ره خوار.
- داتسيان:** داتسان، داتسين، داته پكين، داته پين، ته پكين، نرم بوونا خاني لهر چه ميانا كارپته ي.
- داتليشيان:** داتليشان، كه لاشتن، شه قبوونا تشته كي سه درتري ي، كه لاشتن.
- داترووسكاندن:** ترساندن، ره فاندن، ترويسكاندن.
- داترووسكان:** ترسان، ره فين، ترويسكان.
- داته قاندن:** راته قاندن، ههله پهراندن، زوو كوتايي بكاري نينان.
- داته كاندن:** داکوتان، داقوتان، ته كان.
- داته كيان:** بيدراڤ و كرتان (افلاس).
- داته ميان:** نهو كه سه كو بن خه مانقه بووي ههروه كي ناڤ ته م و دوو كيلي.
- داته مين:** بئيره داته ميان.
- داته:** داد، بنياتا و اتا قتي په يقتي بدامانا ياسا (قانون) هاتيه د ئاويستادا ناڤي به شه كي ل ئاويستايي فه-ديو-داته برا مانا ياسا دژي دتوا. (عداله).
- داته رنام:** دهفته رنام، دهفته رناڤ (سجل الاسماء).
- داتا:** دان (عطاء).
- داچاندن:** توفه قانين و چاندنا عه ردئ چ بدخل و دانه ويتله و چيدار و درهخت: «من زه قتي بيع خو داچاند».
- داچينه:** دانانا گه له ك تشتيت جۆره جۆر لسه ريه ك.
- داچريان:** داچزان، چزاندن، داغكرنا بئاگري، پيشه دانان دوپشكي.
- داچينهر:** چانديكه ر (زارع).
- داچه قاندن:** چكلاندن.
- داچين:** قه چينا قورئ يان تشته كي دي نه گه ر درپاي بيت.
- داچورپان:** هسكيوونا شيري يان ناڤي بسه ري خو.
- داچوران:** دوشينا حه يواني هه تا هسكيوون و چۆره ي برياني.
- داچه كيان:** داچه كان، به رو به رسنگيت نارتك و هه لوه شايي.
- داچه سپاندن:** پيشه نووساندن، پيشه نان، شان و مل ئاليسه نك.
- داچه ميان:** خوچه ماندن، چه ميان، داچه ماندن، چه ماندن.
- داچه كان:** بئيره داچه كيان.
- داچه كين:** » »
- داچه كاندن:** » »
- داچۆن:** داچوون، رووچوون (خف).
- داخ:** داغ، كوڤان، مخابن، تشتي گه رم (كي).
- داخدار:** كه سه ردار، كوڤاندار، دلته نك.
- داخرياي:** داخراو، داخرياي، پيشه دايي.
- داخزان:** داخزيان، ترازان، ترازبان، ژگه ه چۆن، داخشان.
- داخزين:** داخزان، داخشين.
- داخستن:** پيشه دان، گرتن، دائيخستنا ده ركه ي.
- داخكرن:** داخكرن، شاراندن و گه رم كرنا تشته كي.
- داخكرياي:** داخكري، داخرياي.
- داخكراو:** پيشه دايي، سوتي (مفلوق).
- داخ له دل:** كوڤاندار.
- داخه كه م:** ختي به جه رگم، داخي گرانم، داخي داخم، داخ و دۆخ، مخابن.
- داخگه:** جي داغكرنا په زي، داخواز.

داخواز: ئاره زوو.

داخوازی: خواستن (رغبه).

داخوازیگەر: ژن خاز، ژن خواز، خواستکار، ئاره زووگەر.

داخووپیان: داچۆن، هورکومین، ههرفتن.

داخپاندن: راخپاندن، داخساندن، کیشانا ژ بلندی بیج بۆ نزمیی.

داخپیان: داخشیان، گپیل بوون بۆ سه ره به ره خوارئ.

داخپای: خریاگ، هاتیبه خپاندن، بلندی بۆ نزمیی.

داخشیای: بنیتره داخپای.

داد: عه داله ت، لئاقیستایدا (دات) هاتیبه ئه فه تشته کی جاریبه گه له کجار لزمانی کوردیدا «د» و «ت» پتیک تینه کۆرین وه کی: (تین: دین)، (تکه ت: دکه ت)، (ئه وید دی: ئه ویت دی). قانون، خووشده، سکاله، هاوار تیکرن (استغائه).

دادار: ئا فرهنده، خووشده، راست.

دادان: عه داله ت به رپاکه ر یان عه داله ت به رپا کرن، زانینا ریکا داد و عه داله تی.

داد ده ر: عه داله ت به خش.

داده رس: عه داله ت پرس، ئه و که سه کو د هاوارا عه داله تی تیت و جی به جی دکه ت: «که س بدادا مه نه پرسیت، گله ه و دادئ چکه ت؟ - ته نه بت دادره سه ک بیه هووه فه ریادی د چکه ت؟» «جزیری»، گه که شتتا دادئ دادخوازان.

دادگا: داداگا، دادگه، جهی دادی.

دادگاه: بنیتره دادگا.

دادگه: = =

دادوهر: دادکه ر (قاضی).

داد و فریاد: قیرو هاوار.

دادنامه: (عرض حال)، (دادانامه بیج پریاری دادکه ی: ورقه قرار المحکمه).

دادسهر: بنیتره دادگا.

دادئ: دایک، دایکی.

دادان: ئه ف واژه یه بگه له ک مه به ستان هاتیبه: (۱) دانه کار، وه کی: «ته نووردان»؛ (۲) مه جاز بۆ هپرش برنج وه کی باشیگه ی دادا سه ر مریشکان: «ئه فرۆ مه دادا برنج و گۆشتی».

دادبه خش: دادوهر (غفور، عادل).

دادپیداد: عه داله ت نینه عه داله ت.

دادبهر: سکاله کهر (متشکی).

دادبه ره ره ر: عه داله ت خودانکه ر، عه داله ت جی بجی کهر.

دادبه ره ره ی: عه داله ت به رپاکرن (سیاده العداله).

دادریان: ژۆر دا بۆ خوارئ دریان.

دادریای: دادریاگ، لسه ریقه هاتیبه دراندی بۆ خوارئ.

دادرداد: زیقال زیقال.

دادنووس: نوسه ری داد (کاتب العدل).

دادنقیس: بنیتره دادنووس.

دادۆش: مال کۆمکه ری بحیله، ئانکو خه لکی داددۆشیت و مالی و خۆت.

دارئالینک: لافلاش، لاو لاو.

دار: بۆ دره ختی تیت، بۆ دار ده ستی تیت. دبیته پاشکۆی ناخی مه به ستی فاعلیه تی دگه هینیت وه کی: «مالدار، کلیدار، ده فته ردار، دیندار، ده بیدار». «داری ژ بنی نه بره» "په ند"؛ «داری خوزیان بیج به ره» "په ند"؛ «داری تۆره ژ به هه شتی هاتیبه» "په ند"؛ «داری دین خودا دبریت» "په ند"؛ «دارا ئازادی بخوین تینه ئاقدان» "په ند"؛ «دونیا وه کی سیبه را داری به» "په ند".

دارا: خودان هه یی، ده وله مه ند، ناخی پاشایه کی ئیرانی به.

دارایی: سه رمایه.

دارپی: دارته قینه، دارکۆکه، دارکۆلینک، بۆ که سپۆدارا برین ژی تیتته گۆتن (ئه فه به نه ئی حه قیقته ئه ئه ویتدی هه می مه جازن).

داره یازه: داریازه، داریه س، داریه ست، داریه سسته، دارته رم (نعش). داریه ست و دابه س هه م دبیتنه وان ته خته داریت کو به تنا لسه ر وان رادوه ستن.

داره ستی توتنی: ئه و دار و تیره که نه کو په لکیت توتنی لسه ر ریزدکه ن.

داره بن: داری بیموکی.

داره بندۆخین: دارکه دۆخینی پیقه قاییم دکهن و د مالدوخینی هه لدکیشن و دۆخینزی لدوودچیت. ئه و گۆته ژ سی واژه یان پتیکه تیه: «دار + به ند + دۆخین» ئانکو داری به ندی دۆخینی.

دارپیره: داری بیتر، کورسیکا بیتر، داره کی شقان لسه ر دادنیشیت و سه ری مه ر و بزنان بۆ بیتریشانی یان هه ر په زدۆشه کبیت دکریت.

دارکوکھ: دارکوب، دارتہ قینہ، دار کونکہرہ، ئەزمانی دریتز دارکوکئی سہری خودانیہ۔ پەند.

دارکوب: دارکوکھ، تویا دارکوکھ یە.

دارشکینک: دارتہ قینہ، دار کونکہرہ.

دارچین: تیفلی دارەکی تام و بین خۆشە ژ چینی تیت.

دارو: دەرمان.

دار و دەرمان: ئەف وشە یە لئاقیستایدا ہاتیہ ب مەعنا دار و گیاییت کو دەرمانان ژئی چیدکەن.

دارووخانہ: دەرمانخانہ (صیدلی).

دارووساز: دەرمان چیکەر، دەرمان فرۆش.

دار و دەستہ: دەستہ کہ مرۆف، رۆتیم (زمرہ).

داروغہ: داروخہ، بەرپرسی پاسەفانیت شەقی (ت).

دارپاچ: داسک، داسکا داپرینی.

دارووفرۆش: دەرمان فرۆش.

دارہ: داسی دوورنہی <بزاراقتی شەبەکی>.

داردینک: داردینک ب سنی مەبەستان ہاتیہ: (۱) ہندەک داریت برینہ و دووتانہ و ژ بنیقہ ئیکتسانہ بنی وان دکەنہ عەردی و چۆلی و ریبسی و ئالقی دکەنہ ناٹ دوو تاییا وان و مەر و مالات زستانن ئالقی پاکژ دخون ناکەفیتہ ناٹ قور و ئاقتی؛ (۲) داردینک چالہ ویناسە یە کو خوارنن بۆ دکەنہ تیتدا؛ (۳) داردینک ئانکو دار دەن دارە کہ وەکی کورسی بی دەنان دکەنہ سەر.

دارستان: جەنگەل.

داری: جۆرہ راتیخەکی جوانہ.

دارشاخ: سەرکۆنہ، سەکوٹ، تەپەسەر.

دارشاخکرن: سەرکۆنہ کرن، سەخەر لیبرن، بی ریز کرن.

دارشاخکری: پاشقەبری، سەرکۆنہ کری، بی ریز کری.

دارشاخکەر: پاشقەبەر، سەرکۆنہ کەر، سەرکوٹکەر، بی ریزکەر.

دارتاش: درودکەر (نجار).

دارتاشین: درودکەری (نجاری).

دارتیل: ئەو ستوونەنہ کو تیلیت کاریج و تلفونن لسەر رادبۆرین.

دارجگەرہ: دارجگارہ.

داریوش: ناقتی چەند کەسانہ شاہیت ہەخامەنشیان.

دارزیان: دارزین، داریان، تولیان، کەنی بوون و ہلہوریان.

دارژیان: دارژین، دارژان، دارشتنا بارانی، یان ناقتی زا دا رژیانا مرۆفان بەرەخوار وەکی تیرشی.

دارژاندن: دارشتن، رشتن.

داریتی: داریتی (مصوب).

داریتن: داریتن.

دارسیان: دابەرزین، پەلەماردان.

دارتیگہ: دارتیگہ، جہی ئافا پیس، قالب.

دارقلۆتک: سیخکیت داری کونجی یان توتوتی کو د عەردیدا دەمین.

دارتەفن: داریت کو تەفن پین تیتہ کرن.

دارپشتہ: داریتی.

دارپەن: کۆمکرن و برن، مالشتن، دبیتن: «دارپەننا بیستانی، دارپەننا بیدەرئی، دارپەننا تشتی لعدەرئی، دارپەننا پیستی» (تقشیر).

داروجان: دانەویلەبە کہ ناٹ برنجی شین دبیت، دندکیت وی ژ گارسی ہویترن.

دارویجان: داروجان.

دارویچاندن: دارووجکاندن، قازەرہ کرن، بۆ دەسن وەرینا مالی خەلکی ژئی بکار تیت.

دارویچکەر: چەپاولکەر، قازہ رەنکەر.

دارۆ: ہەبە، وی ہەبە، ہەبی، مالک.

داردەغان: دەریەدەر، باژیلہ داردەخان، دەرد و داخان.

داردەغان کرن: دەریەدەر کرن، ئەسلج وی (دەروداخان) ھ.

دارین: تشتی ژ داری چیکری، چالہوینا سەگی.

دارکئی سەری: شانہ، شانگ، شە (مشط): «دارکئی + سەری».

دارژمیر: بەرپرسیاری سەرژمار کرنا پەزی: «دار + ژمیر».

دارسان: دارستان، جەنگەل.

دارستان: بنیترہ دارسان.

دارەقان: داری و دارفرۆش.

دارک: بۆ دارک و چیلکیت ہور تیتہ گۆتن.

دارکاری: لیدانا بدارا، جلدہ لیدان.

دارکرن: داربرین.

دارکنیر: دارعەندەکو، ژ دو واژەیان پیکھاتیہ: «دار + کنیر».

دارشەقین: کاشۆ.

داری قەپانی: ئەو داری کو قەپانی پین بلند دکەن: «داری + قەپانی».

دارک بڑیر: ئەو کەسە کو دارکان لئاف میویژی یان توتوتی ہەلبژار دکەت.

دارکوکھ: دارکوب، دارتہ قینہ، دار کونکہرہ، ئەزمانی دریتز دارکوکئی سہری خودانیہ۔ پەند.

دارکوب: دارکوکھ، تویا دارکوکھ یە.

دارشکینک: دارتہ قینہ، دار کونکہرہ.

دارچین: تیفلی دارەکی تام و بین خۆشە ژ چینی تیت.

دارو: دەرمان.

دار و دەرمان: ئەف وشە یە لئاقیستایدا ہاتیہ ب مەعنا دار و گیاییت کو دەرمانان ژئی چیدکەن.

دارووخانہ: دەرمانخانہ (صیدلی).

دارووساز: دەرمان چیکەر، دەرمان فرۆش.

دار و دەستہ: دەستہ کہ مرۆف، رۆتیم (زمرہ).

داروغہ: داروخہ، بەرپرسی پاسەفانیت شەقی (ت).

دارپاچ: داسک، داسکا داپرینی.

دارووفرۆش: دەرمان فرۆش.

دارہ: داسی دوورنہی <بزاراقتی شەبەکی>.

داردینک: داردینک ب سنی مەبەستان ہاتیہ: (۱) ہندەک داریت برینہ و دووتانہ و ژ بنیقہ ئیکتسانہ بنی وان دکەنہ عەردی و چۆلی و ریبسی و ئالقی دکەنہ ناٹ دوو تاییا وان و مەر و مالات زستانن ئالقی پاکژ دخون ناکەفیتہ ناٹ قور و ئاقتی؛ (۲) داردینک چالہ ویناسە یە کو خوارنن بۆ دکەنہ تیتدا؛ (۳) داردینک ئانکو دار دەن دارە کہ وەکی کورسی بی دەنان دکەنہ سەر.

دارستان: جەنگەل.

داری: جۆرہ راتیخەکی جوانہ.

دارشاخ: سەرکۆنہ، سەکوٹ، تەپەسەر.

دارشاخکرن: سەرکۆنہ کرن، سەخەر لیبرن، بی ریز کرن.

دارشاخکری: پاشقەبری، سەرکۆنہ کری، بی ریز کری.

دارشاخکەر: پاشقەبەر، سەرکۆنہ کەر، سەرکوٹکەر، بی ریزکەر.

دارتاش: درودکەر (نجار).

دارتاشین: درودکەری (نجاری).

دارتیل: ئەو ستوونەنہ کو تیلیت کاریج و تلفونن لسەر رادبۆرین.

دارجگەرہ: دارجگارہ.

داریوش: ناقتی چەند کەسانہ شاہیت ہەخامەنشیان.

دارزیان: دارزین، داریان، تولیان، کەنی بوون و ہلہوریان.

دارژیان: دارژین، دارژان، دارشتنا بارانی، یان ناقتی زا دا رژیانا مرۆفان بەرەخوار وەکی تیرشی.

دارگهز: دارئ کەزئ (شجره الطرفاء).
دارمال: مشت.
داره‌داره: (١) ئەول ریتقه‌چۆنا مندالیه؛ (٢) مقامه‌کا کوردیا کەقنه.
داره‌ت: تەنگ و چەلمە (مأزق).
داره‌را: هەلاش، هەلاشخ، سەربانی، شەقلەران، هەلاشپان.
داره‌ره‌ش: داربه‌ناف، داربه‌ناو.
دارسه: بنیپه‌ دارکۆکه.
داره‌شینکه: مۆزکاشین.
داریلانک: گوله‌کا جوان و بێنداره، لۆزان هەیه.
دارمه‌شک: ناودۆک، دارئ مه‌شکین.
دارخورما: داری خورما.
دارقه‌سپ: دارئ قەسپین.
دارکیش: دارفۆش، شەخره‌کیش.
دارکیشی: کارئ دارکیشانی.
دارفۆش: ئەو کەسه‌ی دارا دفرۆشیت.
دارفۆشی: فرۆتتا دارا.
دارچاندن: چاندنا داران.
دارشەق: دارئ مرفۆقی شەله.
دارشتن: رشتن، ریتن.
دارکه‌پێچان: شەخسێ بکنجی.
دارو‌غه‌ بازار: زێره‌قانی دوکانان (ک. ت).
داری: ژێره‌قانی، رایبێخ.
داره‌نه: هەر چار پارچه‌ دارپت تەقنی: «دار له‌ دار دگه‌رپته‌وا - دار ژ داری پاشقه‌ دجیت» «مه‌ته‌لوک».
دازپاندن: خۆه‌له‌پیشان، دازپان، دازپان، خۆه‌له‌کیشان بۆ په‌له‌مارکرن.
دازپان: دازپان.
دازپان: بنیپه‌ دازپان.
دازه‌نین: فه‌لشاندن، هەلزاندن.
داه‌زاندن: لفاندن، کره‌ ناف قالبی.
داس: داسی دوورنه‌ی، داسی دارپینێ. واژه‌یه‌کی کوردی - فارسیه.
داسخاله: داس کاله، داسوله، داسولکه، داسکی گیادروونی.
داستان: ئەفسانه، چیرۆک، دیرۆک.
داستانپێژ: چیرۆکپێژ.

داستانی: زانایی داستانان.
داسپارتن: تەقوایی لیکرن، راسپارتن (توصیه).
داسمال: هەلدورینا گیای سەر عەردئ بداسکین.
داسنی: ئییزدی، وشە‌ی داسنی زور کەقن تره‌ ژ وشە‌ی ئییزدی ئەف وشیه‌ د ناف ریگ فیدا هاتیه.
داسن: داسنی: «کوریت داسن به‌ولن ره‌نگی هه‌ورا» «بابه‌راخ». دبیژن: داسن، ودیسن، ژ وشە‌ی (مەزده‌یه‌سنی) هاتیه‌ وه‌رگرتن. «هه‌سه‌ن عه‌مید» دبیژیت: مه‌زده‌یه‌سنی مورده‌که‌به‌ ژ سێ وشه‌: (١) مه‌زب مه‌عنا مه‌زن (بزرگ)؛ (٢) زدا ب مه‌عنا دانای بی هه‌متا؛ (٣) به‌سنی موشته‌قه‌ ژ «یه‌سنه» ب مه‌عنا (پرستش) یا (ستایش) و مه‌عنا بی و بگشتی دانای بی هه‌متا ستایشه.
داسن: ب مه‌عنا طالب و خواستگاره. دبیژنه‌ کچا کو خۆشتگاریت وی هاتین: «داسنیت ته‌ هاتن»، خوازگین.
داسی: داسوو، داسوی، گیایه‌کی قلیچگذار و زقره‌ وه‌کی جۆیه.
داسه‌کنین: ئۆقره‌ گرتن، ئارامبون (ک، ع).
داس: ستره‌نج یان به‌ری ستره‌نجی، تهنوور، کورئ ئاسنگری.
داسی: تهنوور، به‌لج و اه‌یه‌که‌ و به‌ره‌ف بێن کورت بوونیتفه‌ دجیت وی هاتیه‌ غه‌ریب کرن، بکار ناهیت مه‌گه‌ر به‌ه‌قالیا واژه‌ی ویشی، دبیژن: «ئهم فه‌قیربین بۆخۆ دچینه‌ ویشی و داسی‌یی»، ویشی: خرکنا گولیت ده‌خبله‌ و داسی: تهنووره‌ نانکو بۆخۆ ویشی‌یی دکه‌ین و دچینه‌ سەر تهنووران.
داسبه‌داس: به‌رک ببه‌رک، ئیک بئیک، به‌رانبه‌ر.
داشت: هیلان، هیلانا په‌زی می بۆ زیده‌یی‌یی.
داشتن: داشوشتن، شوشتن.
داشوشتن: داشورین.
داشورین: بنیپه‌ داشوشتن.
داشتی: جلکی کار پین کری (مستعمل).
داسیار: کابانی، کابانیا مالی. ژ دو واژه‌یان پیکه‌هاتیه: «داس + یار: خودانا + داسی»، تهنوورقان.
داشکاندن: داگیراندن، پاشقه‌ برن، پاشقه‌ لیدان، داشکانده‌ بۆ گه‌له‌ک مه‌به‌ستیت حه‌قیقی و مه‌جازی بکار تیت، بۆ وینه: «مه‌ دوژمن پیاشقه‌ داشکاند»، «وه‌رازی ناف لسه‌ر مه‌گرت و تو داشکانده‌ سەر برنجی»، «په‌زی داشکینه‌ نه‌چیتته‌ ناف زینان»، «فه‌ره‌اد هیترا خورت و لسه‌رخۆیه»، «به‌لج نه‌ریمان وی پیربووی و داشکه‌ستی».

داستان: ئەفسانه، چیرۆک، دیرۆک.
داستانپێژ: چیرۆکپێژ.

- داشيار:** تهنوورفان.
- داشته:** داشتي.
- داشيلان:** تيكهلدان.
- داشو:** برايې مهزن.
- داشي:** خووشكا مهزن.
- داشك سان:** تاشكستان، كانگه يې بهرده ناشي.
- داشلاڼه:** قوتايې يې تاييني يې فهلان، دهشلاڼه يان بهشلاڼه ژي هاتيه.
- دافرانډن:** ههلفرانډن.
- دافرين:** ههلفرين.
- دافسين:** پسيوون، داپسين كورديتره.
- دافسكانډن:** چيزكرنا ئيكي، چيزانډن.
- دافرهقان:** دافرهقيان، دافرهقين، دافهرتان، دافهرتين، ليدان و داوهشانډن، راوهشانډن، داقوتان.
- داف:** داو، دام، داب.
- دافدوژ:** ديلهوار، نهوكهسه تشتي وهكو دافشي بيينت. «داف + دوز»، «داف + ديتي»، «داف + بين»، يان كهسي دافشي ددوريت.
- دافهگي:** ټارهزوويهكي دژوار و ټاگرين (ميل، رغه).
- دافچيان:** كاشل بوون، خراب بوون، ويران بوون، ههرفتي، ههرفتن.
- داف ټه دان:** داف ټه نان.
- دافداڅ:** تاتا، چين چين، تيل تيل.
- داف ټه دتير:** دافهدهر، مروقي تهلي ټه داي، حيلهكه، پروو دبيتن: «فلانكهس دافه دتيربويي» (قهيدكا ناڅ چافتي وي قه تيايه) و يان دبيتن: «دافه دتير بويي (كلكا وي ل چهنده تهليند دا قه تيايه).
- دافرتيان:** بنيره دافرتيان.
- داف و دوز:** نهف رسته يه ژ دو واژه يان پيكه تيايه: «داف + دوز» ټانكو داف و دوورين (الخيوط و الخياطه) چكو دوز ب مهعنا دووريار هاتيه وهكي دبيتن «پينه دوز» (رقاع).
- دافزيانډن:** تهبقانډن.
- دافزيان:** دافزيان، تهبقيان.
- دافورانډن:** قه خارنا تشتي روڼ هه تا خلاس بوون.
- دافرانډن:** شكانډنا تشته كي يو لايي خوار.
- دافولپانډن:** دافولپانډنا تايي داري، قهقرانډن، داگيرانډن.
- داقوتان:** داكوتان، ههلهته كانډن، بو سنگقوتاني ژي تيت.
- داقورچانډن:** بهلانډن، قوتيدان، بهلعانډن، شووتك ژ برساشدانډن.
- داقوچانډن:** چاف قوچانډن، چاف نقانډن، گوهي خو نه دان.
- داقوسانډن:** برينا هريې يان موويي يان قوسانډنا سهري خو.
- داقه لشيان:** دهره ز برنا سهه دريژي يې.
- داقه لشانډن:** شهق كرن لسهر دريژي يې.
- داقرتانډن:** گرانډن (كسرالشيء بالاسنان).
- داكو:** داک، دای، دايك، دالگ، دهيك، دي.
- داك:** بنيره داکو.
- داكرن:** عه مبار كرن، پركرن، ههشانډن، كرنه ژور.
- داكري:** پركري، بوژر ئيخستي.
- داكروپانډن:** نخافتن «واژه يه كي زازايي يه».
- داكوتان:** داقوتان، ههلهته كانډن، سنگ داكوتان.
- داكوژانډن:** قه مرانډن.
- داكيشان:** كيشانا تشته كي يو بهره خواره قه.
- داكسيان:** ټارامبوون، هه ندریان، ټوقره گرتن.
- داكسيای:** ټارامبووي.
- داكرانډن:** جهه كرن، كترانډن.
- داكرتانډن:** كرانډن، قرتانډن (قضم).
- داكهفتي:** لكيمييدان، لاوازبوون و پيري: «فلان ژ حالې خو دا كهفتيه»، «تو ژ پيري دكهفتي».
- داگرتن:** دهست بسهر داگرتن (احتلال).
- داگيركمر:** نهو كهسي دهسته هلاتدار كو بستهم عه ردهك داگير بكهت، دبيتنچ داگيركمر، كهله گايي (استعمار).
- داگيرسانډن:** ټاگر ههلكرن، بريتيه ژ فتنه ههلكرنيژي.
- داگرانډن:** هيرانا بدهستاري.
- داگرتي:** پربووي ژ مروقي دزكي خوداناڅا، كيندار (متكبر).
- داگر:** هه مي لاياب خو قه گر (شامل).
- داگ:** دان (كرم).
- دالنگ:** ياسا، قانونون.
- داليت:** داريهست، دالوت.
- دالاهي:** نهف وشه يه دو مه بهستان ددهت: (۱) بهعنا هيتي ژي كرن: من چهنده هيتي و دالاهي ژي كرن؛ (۲) ب مهعنا مننهت دا نانه سهه.
- دال:** (۱) ناڅه بو نهف تياپا كو نهف لسهر دئاخفين؛ (۲) نهلهو

دالان: کولان، ديليز.	دالان پيس: به دښه خلاق، حيز، دههمه ن پيس.
دالاش: بنپړه دال.	دامان پيس: به دښه خلاق، حيز، دههمه ن پيس.
دالانی: تارمه يې لهندافي دهري.	دامان: رامان، هزرکرن.
دالاندر: دالاندار، زيرهقان، دهرگهقان.	دامای: خه مگين، دامای (حزین).
دالوت: بنپړه دالیت.	دامانه: دانگي چيای، دانگي گری.
دالاندورپ: ژنا لاواز و چيلازوک.	دامنه: بنپړه دامانه.
دالبون: لاوازيبون.	دامين: بنپړه دامان.
دالده: سهرپه رشت، کابانی، پاريزکهر.	داماک: بنپړه دامای.
دالدهدان: پاريز ليکرن، (حمایه) ليکرن.	داماگی: » »
دالدهيتان: داخوازا پشتيشانی ليکرنی.	دامالين: مالشتن.
دالک: دایک، دای، دئ <بزاراقي بهر مه قلووبی>.	داماليای: مالشتی.
داليه: لسهر هر بیست وهزنه، یان بیست علیه دهخل پيښ بو هشیار کرنی و زهبتا حسابی دييژن داليه، گافا گهشته بیستی دييژن: داليه.	داماليایگ: داماليای.
دالیستن: نالیستن.	دامرکاندن: تکان لڅودان بو رابوونی.
دالنگين: دالنگيان، دالنگان، داگيران، شهل بوون.	دامهزران: دامهزريان، ناماده بوون.
دالنگانندن: داگيراندن، لهنگه ر کرن.	دامهزريان: بنپړه دامهزران.
داللقانندن: هه لاويستن، لف لقانندن.	دامهزرانن: دامهزرانندن.
داله دالک: نانکو داپير.	دامهزرانندن: ناماده کره، حازرکرن.
دالگوشت: لاواز و چيلازوک.	دامهل ناغاس: بنپړه دامه لاغاسی.
دام: داب، داو، داف، گه شتنه خلاسیا ماکيت سه تره نجی.	دامه لاغاسی: ټو کهسه کو تالانچيا هيچ بو وی نه هيلایی.
دام و ديوار: ټه گوتو دو وشه يه: <دام: - ديوار: ناقابی> مالکيت سه تره نجی و دامانی.	دامينگير: په نابهر (لاجی ء).
دامان: ياریا دامانی، دههمه ن.	دامهنگير: بنپړه دامينگير.
دامن: بنپړه دامان.	دامينگيری: په نابهری.
داملمه ماچ: جی به که نيزيکی شاری موسلی برؤژه لاتشه شوونه واريت ناشووريان تيدياه.	دامهنگيری: بنپړه مينگيری.
دامريان: قه مريان.	دامگاه: جی داف قه دانی.
دامراندن: قه مراندن.	دامهزريای: دامهزرياک، ناماده بووبی.
دامريایی: دامريایگ، دامراندی، قه مريای.	داموسک: داقيسک.
دامانن: ياری به ک نيزيکی ياریا شه ترنجانی يه.	دامرچان: پالدان و تيژکرن (تخريص).
دام و دهستگا: دؤرخودانان، دهستور و دهسته لاتداری.	دانه: (۱) عه ره بکاری بوويه بو (دانق)؛ (۲) ټه لهور دانه ويته.
دام و دهست: بنپړه دام و دهستگا.	دان: دانه، پاشکويه که مهبهستی مهکان و زه مان و زهرف و مه سدهری دگه هينيت، وهکی: ناقه دان، شه کردان، پشکلدان، ئاقدان، چيله دان، خويدان، هاندان، فريدان، ئيشاره دان، توشه يی سالی، کيمه ک ژ تشته کی داناش (عطا ء).
دامان پاکي: ره وشت پاکي.	داناش: دانه ويته، دانؤدکاک.
	دان و ستانندن: گوفتوگو، کرين و فروتن (رد و بدل).
	دانگ: دههمه ن، دانگا هر تشته کی (اذيال).
	دانگي چيای: دامه نې چيای.

- دانک:** دانه کی کیم.
- دانی:** دانیک، دانووله، دانوبله، دانیله، گهمنی که لاندی بۆ ساقاری.
- داندۆک:** کشام، ترخه نه، ترخه نه.
- دانه مه:** دانه ماش، دهخلی فرشینبووی.
- دانه ماش:** نهو کاله میتره کور دینی وی ناغه ناغه سپی بووی.
- دانه لۆق:** دانه قوتی شل، نهرم، لگهل پوونگی (ناش).
- دانه هیرک:** بنیتره برووش.
- دانه هیر:** = =
- دانه وتیله:** بنیتره دانی.
- دانبۆری:** نهو نه ساخه کو شفا بۆ هاتی و گهله کی بخۆت دبیتۆنی دانبۆری.
- دانه رۆژهک:** نانکو نیشه رۆژهک: «من رۆژ و دانهک شۆل بۆته کریه».
- دانه وه:** دانه فه، فه زفراندن (اعاده).
- دانان:** دانین، داناندن.
- دانین:** دانان ب مهعنا (وضع) هاتیبه وهکی: «من زین دانا سه ر پشتا دهواری»، «من جلکیت خۆ دانانه مزگهفتی»، «ته سه ری خودانا سه ر بالیتی» و ب مهعنا «ته رک» هاتیبه وهکی: «من جلکیت خۆ دانان»، «من دهست دانا»، «من عه قلی به ری دانا» و ب مهعنا (ضرب) هاتیبه وهکی: «ئه فرۆ گوندی من لیک کهفتن وان هنده دانانه ئیکودو هه ر نا هیتته گۆتن»، «کورۆ خۆ عاقل که نه گه ر نه نه زدی هند دهینم ته هاتا ته هیتر بکه م». دانان و دهینان و دانین و داناندن هه می بکارن و ب مهعنا نزول و نه زم کرن هاتیبه وهکی: «ناشه قانی پین ناشی دانا» و ب مهعنا تنازل هاتیبه وهکی: «محۆ و هسه ن بشه رچون به لی پاشی محۆی تی دانا»، «کورۆ ئاغای ئه فرۆ هاتبوو لسه ره کی دگه ریا به لی مه ژبه ر دانا».
- دانواند:** چیز کرن، سه ری ب شۆر کرن (اخضاع).
- دانسقه:** بژاره، دانسته، تایبه تی.
- دانشمه ند:** زانا.
- دانشگاه:** دانشگاه، دانیشگه، زانکو.
- دانا:** زانا، لئاقیستایدا «دانق» هاتیبه و «دانۆش» هاتیبه.
- دانه دانه:** دندک دندک.
- دانئالیبون:** ددانگوه بوون، ددانئالیبون، ددانسریبون.
- دانان:** بارو دۆخ.
- دانسپیکرن:** که نین.
- دان لئ تیزگرن:** مه به سستی گه فی دگه هیینیت و مه به سستی چافه له لپرکی بۆ تشته کی دگه هیینیت (تطلع الی شیء طمعا فیه).
- دانه نیشان:** (مرصع).
- دانه دۆ:** دانه دوو، دۆهین، دۆیین، دهوین، دۆینه.
- دانین:** دانان.
- داو:** داڤ.
- داوا:** خواست، ئاره زوو (رغبه) (ع) کوردکاری بوویه.
- داواکهر:** ته له بکار، دهین خواز (ع، ک).
- داواچی:** ده عواکهر، داواکهر (ع، ک).
- داوخواز:** داخواز.
- داوخوازی:** داخوازی.
- داواکرن:** ده عوا کرن (ع، ک).
- داوباز:** نیچرقانی بتۆران.
- داودۆز:** داڤدۆز، داوبین، فیلباز.
- داوانان:** داوقه نان، داوقه دان.
- داوهر:** دادوهر، ناو بژی وان.
- داوهری:** دادوهری (عداله).
- داوه ت نهی:** خیرا پیغه مه به ری (ع، ک) کوردکاری بوویه.
- داوه ت:** بویک شه گۆستن، ره قس، هه له په رکی، کوردکاری بوویه: «داوه ته لالا میران، گه که ته فه قییران» "په ند": «دهست لئاف داوه تی نینه سه ری خۆ بادده ت» "په ند".
- داوه تی:** گوله کی سپی و جوان و بیخ خۆشه و دبیتۆن: داویتی، کوردکاری بوویه: «هه ی داویتی داویتی، نه ز کولیلکا سپیمه - هه ی داویتی داویتی، له سه ره ته ختی فندیه»، داوه ت که ر.
- داودرێکهر:** داودرێکهر.
- داوه گ:** ئاره زوو به کی دژوار (رغبه جامحه).
- داورداور:** پارچه پارچه، زیقال زیقال.
- داو ده رمان:** ده رمانیته ژ گیا و داران چیدین.
- داورین:** دار برین.
- داوول:** په یکه ری ژ دار و په رۆکان چیدکه ن سه ر شکلی مرۆقان هه تا دورنده زیانا ده رانه تی نه که ن و ژی بترسن.
- داوهریان:** فالابوون، خالیسوون، داوهریان ئاقی یان شیر ی ژ ئامانی.

داوه راندن: خالی کرن، هیچ تیندا نه هیلان.

داوه ریس: ناقه ریس، کهژ (قر).

داوه زیان: هه لایستن، دالکیان.

داوه زیای: هه لایستی، دالکیای.

داوه زیانگ: داوه زیای، دالکیانگ.

داوه زاندن: دالکاندن.

داوه شانندن: لیدان، راه شانندن، داقتان.

داوه شیای: داکهفتی، لاوازیوویی.

داوه شیان: لاوازی.

داوه نهش: قیپرا کیشا، لیدا، <ب زارافتی شه به کی>.

داوه ریژکه: مهرزیه زین (متجاوز).

داهول: دهول، داهول ناقی زوزان و چیا به کی کوردستانیه کو نهو لبن دهستی ترکانه: «مژی ناقیته داهولی - که روقتی گرتی زوزانا» "باته بی".

داهوریای: ته پکی، ته مبهل.

داهوریان: ته مبهلی، هه رفان (انهیار).

داهاتی: راهاتی، شاره زا، گه رتی.

داهیلان: رهوان کرنا تشسته کی سه ره ره خوار، دهولک داهیلایه ناف بیرئ.

داهاوردهن: داهیتان (ابداع، ابداع الکلمه).

داهاتن: نیشیان، نهیشتن، تهیر داهاتنه بیده رامه.

داهاتنه خار: نه فرۆ ئاف وئ داهاتی، که ریاوی داهات.

داهو: دهو، گزی کهر، لیبوک. "هه ژار" فهرموویه: «خوبیژی هه ژار و سه ره ده ره خو - جادوو گهر و گه پ دهر و به داهو».

دای: دایک، دایه، دایک، دئ: «دهیکا دزی دوتران دکهت: یهک ژ ترسان، یهک ژ که یفان» "په ند"; «دهیکا دزی جار سینگی دخوت جار لسینگی ددهت» "په ند".

دایگوری: وشه بی میهره بان یی به. «دای» دبیتنه مندالی خو گوری قوریان.

دایین: شیردهر (مرضعه).

دایینی: شیردهری (رضاعه).

دایکه رۆ: وای دای، وای رۆله (یا ام ویلاه).

دایکه: سیفان دۆکا می.

دای کابانی: دای فهقرا، راه به یه که ژ موقه ده سیپت نیژدیانه، نهو ژنا بمیر یو قی منسه بی ناشیت.

دای نه سهر: بریتیه ژ ژنا دهسته لاف و مه زخو.

دایکه ماران: مارگیسه.

دایله که: نامرزی کیمکر و زیده کرنی به بو هوور و گریا ناوی.

دایه خ: سوود (مه فا).

ده: ناقه بو ژماره به کی کو ناقنجا نه ه و یازدهیدا. بزارافتی کرمانجیدا دبیتنه تیپا هاندانی نه گهر بچیتنه سه ره نه مرئ حازری نهو وه کی: «ده بخو، ده باخفه، ده بنوسه، ده به سکه، ده هه ره، ده برۆ» ئانکو: «نوباخفه، بخو، بنوسه، به سکه، ...».

دهبا: دئ بلا، تیپا هاندانی به دچیتنه سه ره فیتعلا نه مرئ حازر و غائب، وه کی: «دهبا بچن، دهبا بچی، دهبا بیتن» ئانکو: «دئ بلا بچن، دئ بلا بچی، دئ بلا بیتن».

دهباخانه: دهباغخانه، گه مارخانه.

دهباخچی: گه مارگهر (ع، ک).

دهباخدان: گه مارکر، خوشکرنا پیسته ی بجهفت و مازی.

دهبه به: هه رت، بلندترین پله، مروقی قه له و.

دهبان: شیر و خه نه ری گه وه ردارو پولابی.

دهباشیر: ته باشیر.

دهبره: ده بهر، مووجه (معیشه) کوردکاری بوویه.

دهبستان: مه دره سه.

دهبنگ: تینه گه شتی، نهو که سه کو هه ر تینا گه هیت، گیترو ویتز، ته ماشای واژه ی به ننگ بکه.

دهبه: (۱) قور، گونگو و بریتیه به ژ دیوارئ هه لوه شای و هه لژیای: (۲) کین، نه فرت، لئاقیستایدا «دهبه» هاتیه.

دهبوکان: بیکانه، دیکوانه، دۆکانه.

دهبوک: پیویسته.

دهبوش: ده بیبش، ماده به کی نو سه که ژ به لگی تووتن و ته ماته ی ده رتیت.

دهبیش: ده مبیش، ده مبویش، چقر، نو سه که.

دهبهک: باج (رسم).

دهب: ئابروو، رویمهت (سمعه).

دهپ: ته خته دار، گه لاله.

دهپره ش: ده پره ش (سپوره).

دهپه رین: ده په ریش، ریش پان، ردین پان.

دهپه شوژ: ته ختی کو مریان لسه ر دشون.

دهپه دهر: ته خته بییت بو دهری ئاماده دکهن.

دهحل: بنیره دانه.

ده حل: بنیره دانه.

ښه بڼې و د بڼې: «دهرگه هې به حری» و د بڼې: «کسه سی
دهرگه هې خه لکې بله قینیت، دهرگه هې وی دیتسه
هه لقانندن». <په نند>

دهراز: دریتو.

دهرازی: دریتو.

دهرهز: که لشت، تیک (شق).

دهرهز برن: دهرهز بردن.

دهرهز بردن: تیک بوون.

دهرچاچه: بنیږه دهرپاچه.

دهریا: = =

دهریاچه: ده لنگ، نه سلې وی <دهر + لنگ>.

دهرساخ: دوساخ، دستاق، زبندان، زبندانې. شاعرې
نه رکه وازی فهرموویه: «نه گهر مه شیبه ت تو گرتنه قهرار -
دائیم دهرسوخ بوم ژ دهست جه بار».

دهرگشک: لاندک.

دهرخوز: خوارن، خوراک، شایان "جزیری" فهرموویه: «دریدا
خاکی دهرگام - به لئ نه ول ژقنی خاکي / بلا بې پایه و
جاهم - مه پې چو فهرقې نه فلاکي / شکارهک دهرخوری
شاهم - دوی به ندی دفتراکي».

دهرامت: نه کن، بهرهم (حاصلات).

دهرامد: دهرامت.

دهرانين: دهرئینان.

دهرگه: دهر (مدخل).

دهری: ریک و شوپا که وان، فال، مندهل، زمانې دهری.

دهره: گه لی دؤل.

دهریتن: نه و به ندک یان ناشوژنه کو دهری توورک و جوالان پې
گریددهن.

دهریتنک: دهریتن.

دهراشو: فه لیته.

دهریه شه: ناغله ویک، سه لته.

دهرهمه نجیله: په رزان، په رزین، سیاج، کوټان.

دهرهوه: دهرقه.

دهراندهر: بهرامیهر (مستمر).

دهراو: بوړ، بیف، نه ف کوټه ژ دو وشه یا پیکهاتیه: <دهر +
ئاو> نانکو دهرگه بې ئافې، نانکو بو (معبر).

دهراث: دهراو.

دهجبا: دهجبه، دهعبا (ع) کوردکاری بوویه، ب سریانی (دهجبا)
هرچه، ب یونانی (دهبا) هر هرچه.

دهجلاندن: دهولک، داهیلان بو ناث بیړی.

دهحش: جه حش (ع) کوردکاری بوویه.

دهح دهح: دهه دهه، وشه یکه لماهینې پې دخورن.

دهخل: دانه ویتله (حبوب).

دهخلودان: دهخل.

دهخس: دهخس، زک رهش، نه هاتی.

دهخسدار: دهغه زدار، نه ساز (معلول).

دهخه سی: دهخه سدار، زهغه لباز، وکې دهخه سی کرم: «نه
عله تدار کرم».

دهخده نا: دهغه غا، هیتیم (قطب).

دهخسته: دهشتان، بې نقیژیا ژنکا.

دهخش: کولم، زوقوله و تبل (دس) و دهخشی نافیستیایی
بکه ی دینې ههر دو مه عنا ژیک نیزیکن چکو ههر دو
مه عنا مه به سستی (تأثیر) ی ددهن.

دهخمه: بن بیف، زبیره مین، ژبیره مین، گور، گورستانی
زبیره مینان، بېن در. "خانی" فهرموویه: «مه جموعی
خه زاینی د قه یسه ر - هه تاقه کو دهخه یا سکه ندهر».

دهدیت: ره نمایی.

دهد: دورنده، درنده.

دهده: بی بی، دادوکا مندالان.

دهدی: بنیږه دده.

دهر: دهری خانی، دهری مالی، دهری حهوشی، دهری مه زلی
(باب).

دهرگه: نه گهر هوور ته ماشا بکه ی دی بو ته روڼ بیت کو دهر و
دهرکه نه مه عنایه کن، دهرکه چیتر مه عنا (مدخل) و جی
تیراپوړی دگریت. بینه که س نابیتیت: «دهرگه فان» نانکو
زیره فانی (مدخل) ی دهری، نه زیره فانی دهری، چکو
زیره فانی دهری چ مه به سته کی نادهت ژبه ر هندې کو که س
دهری نابهت و کار پې نینه. وهره به گویره ی ریزمانی
ته ماشانی وشه بی (که) ی بکه، مه عنا جی (مکان) ی
ددهت، وکی: جوگه، برینگ، وارگه، دهرگه، نارامگه،
فیرگه، خوندنگه. "خانی" دیتیت: «دهری زهنی فه بیتن» و
دیتن: «دهری فه که، دهری پیته ده» و "جزیری" گوټیه:
«دهرگه هې لوطفا ته خانم مال مه حروومان فه بی» و دیتن:
«دهری فه که» هیچ فهرقې ناکهن و دیتن: «دهری ره حمی»

- دەربارە:** دەربارەى تە، ژ تەرەفەى تە، ژلايى تەفە.
- دەرباز:** دەربازبوون، بۆرین.
- دەربازبوون:** قورتال بوون، زرگاریبوون.
- دەربو داغان:** ویران کرن.
- دەرگەفان:** دەرگەفان، دەرگەفان.
- دەرهبان:** بنبیره دەرگەفان.
- دەریەدەر:** باژتیلە، دەریەدەر، بریتیبە ژ هەمایی کو دەر بەرامبەری دەریت هەفدوین.
- دەری:** ئانکو دەرگەهێ پیتی (بیجامه).
- دەرخواست:** مەسدەرئى وئى خواستى تیت، ئارەزوو (طلب).
- دەرھاتن:** دەرگەفتن (خروج).
- دەردۆ:** هەروەکی کەسەک لگەل دەردۆى دلجى خۆ ئاخافتن و خەبەردانى دکتە. دبیتژنە فى حالەتى (تجربید).
- دەردا:** بنبیره دەردۆ.
- دەرانین:** دەرئینان.
- دەرئینان:** ئەف واژەیه د کوردیدا گەله ویست و مەبەستان دەدت: (۱) ب مەعنا دەرئیخستن، ئیخراج، وەکی: «مە ئەو مال ژ گوندی دەرئینا»؛ (۲) بسەرەهەلبوون و زانین، وەکی: «من ئەو مەعەمایە دەرئینا، زانی، حەل کر، بسەرەهەلبووم»؛ (۳) پەیدا کرن، وەکی: «باشە من خەرجی خۆیى رۆژانە دەرئینا، ئەز مەسەرفەى خۆ دەرتینم»؛ (۴) چەرت و فەسل کرن، وەکی: «مە ئادەهەمی ژ ناڤ دەخلى دەرئینا مەکووال ژ ناڤ پەزی دەرئینا»، «شۆڤى خۆ دەرئینا، ناڤ ژبیریى دەرئینا - هەلکیشا» و...
- دەریەست:** سەرگرتى، دارەبازە، دارتەم، تابووت. "هەژار" لتهرجەمەیی "مەم و زین" دا فەرموویە: «دەریەستی وەکوو کەژاوەیەک بێ - جیبی دوو کەس و تاڤە چاوەیەک بێ».
- دەردکیش:** خەم هەلگر.
- دەردکیشان:** خەم هەلگرتن.
- دەردمەند:** دەردەدار، خودان دەرد.
- دەردناک:** دەردەدار، پڕزان، بە ئیش.
- دەردەم:** هادری، نەۆ، فێ گافتی (فوراً).
- دەرقوتان:** دەرگە لیدان.
- دەرزى:** دەرزى بى دووریاری، دەرزى بى شرنقهى.
- دەرزیدان:** جى دەرزبان.
- دەریەدەر:** دەریەدەریوویی، باژتیلە.
- دەریەدەری:** باژتیلە بى.
- دەریەدەری:** باژتیلە کرى (مطروود).
- دەریەمان:** هادری، دەردەم، نشگاف.
- دەرزى لیدان:** شرنقه لیدان.
- دەرزى زەن:** دەرزى لیدەر.
- دەرزەن:** دەستە.
- دەرب:** کوردکاری یە ژ (ضرب) ی.
- دەریەند:** بەخەمەو، بەنەنکەو، بەخەمقە.
- دەردەست:** ژبیردەست، بن دەست، حالا، ناڤ دەست.
- دەرگانه:** پشته دەرانە د رۆژا برنا بووکی.
- دەرمان:** داروو (دواء).
- دەرماندایی:** دەرمانخواری کرى.
- دەرۆزە:** گەدایی، سوال کردن.
- دەرۆزەکەر:** گەدا.
- دەرۆشکاری:** سۆفیکاری (تصوف).
- دەرۆست هاتن:** شیان، توانین (اقتدار).
- دەرۆستھاتن:** دەرۆست هاتن.
- دەرۆشدان:** دەرۆشخانە.
- دەرۆشخانە:** تەکیە، جەجی دەرۆشیا.
- دەرداخستن:** دەرگرتن.
- دەری:** (۱) زمانى کەقنە پارسی یە؛ (۲) فال فەکرن؛ (۳) شۆبى کەوان.
- دەرماندە:** دامایی، ماندی. "جزیری" فەرموویە: «سەبر و تاڤەت من نەمان - لەو بیکەس و دەرماندەم».
- دەرەتان:** رتیباز، رتیبازگە (مەبەر). ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پینکھاتیە: «دەر + رەتان: دەرگە + رەقین».
- دەریەست:** دەرگرتى، بریتیبە ژ خانى بەکی خۆسەر.
- دەریەند:** گەلی، کۆچەى بن بەست، کولانا بن گرتى.
- دەرتهقین:** خزیمۆکا دەرگەى.
- دەرچاو:** دەرچاڤ (مندیل، منشفه).
- دەرخستان:** دەرئیخستن.
- دەرچۆن:** دەرگەفتن.
- دەرخوارد:** بەرامبەر، کفو، عدیل، هەمبەر.
- دەرخواردان:** بزۆرى پیدانە خواری. ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پینکھاتیە: «دەرخوار + دان: خوارین + دانە» ئانکو: دانە خوارین.

- دهر خوون:** (۱) دهر خوونه، قه باخی سهردهری ئامان و قازانان؛ (۲) په رچفتنه که سینگی دواران دگریت.
- دهر خوونه:** بنیتره دهر خوون.
- دهر خوینک:** = =
- دهردان:** توترکی په نیبری ته، سهره لدانا خوریک و سوزکان.
- دهر یکه و هتو:** دروگو.
- دهر گوتو:** دروگو، به دگو، دروگر.
- دهر هست:** درست.
- دهر دهری:** مروقی نه ساخ و لاواز و نه هاتی و دهرده دار.
- دهر دهباریکه:** نیشا زراف.
- دهر دهری:** نیش داری.
- دهر دچیل:** نه خوشیا چیتلا، نه بووه دلان.
- دهر دهره مریشک:** مریکانه.
- دهر دهرست:** تشتی د دهستیدا.
- دهر دهرستی:** بنیتره دهردهست.
- دهر دست بوون:** به رفهرمان بوون، ژیر دست بوون (مطیح).
- دهر دست کرن:** سهری نواندن، بن دست کرن.
- دهر چین:** سه لکا کچکه.
- دهر چینک:** دهر چینیی هیژ کچکه تر.
- دهر دهرسر:** ژانه سهر، بریتیه ژاژاوه و (مشکل).
- دهر دهرسهری:** ژانه سهری.
- دهر:** مالووس.
- دهر دهرکاری:** نه و نیشه کوچ چاره نه بیت.
- دهر ایه:** دهر په بند، دهر گه یی دوکانی، ناویری ناخخانی کو دهر په بند دکهن.
- دهر اشو:** مروقی کیم نابروو و دهقشو.
- دهر لات:** دهر لاد، ههر نهو، دهر دم، «هه ورامییه» (فوراً).
- دهر سوک:** پوژاکتی سهری.
- دهر ویش:** ژار، به له نگاز.
- دهر یاک:** دریاچه، دریا یی هه می ره خ گرتی.
- دهر یاجه:** بنیتره دهر یاک.
- دهر یافان:** نه و که سی د کاری دریا یی، مه له فان.
- دهر کزه:** نه و کالایی ژ کیشوهره کی دهر دکه قسیت بو کیشوهره کیدی، نانکو (صادرات).
- دهر کزه و بهر کزه:** (الصادرات و الواردات).
- دهر یا:** زهریا.
- دهر یادل:** دل فره (حلیم، شجاع).
- دهر کرده:** دهر کری.
- دهر وه:** دهر قه (خارج).
- دهر هو:** (۱) درو، به لی درو کوردیتره؛ (۲) درونه، دورنه، دروینه، دره، واژیه کی شه به کیه.
- دهر هوکر:** دروژن، دهره وین، درو یین، درو هین.
- دهر کوت:** دهر قوت، نه و که سه کو لدهر گه ی ددهت.
- دهر کوتان:** دهر قوتان.
- دهر هفت:** دهره تان، بیث، ده لیقه، گاف.
- دهر کنار:** (۱) بهر کنار، که سیکو خو دویره دویره ی خه لکی بگریت؛ (۲) ته حویلا عه زحالیته خه لکی ژ بو کاریده ستان.
- دهر که وتن:** دهر که فتن.
- دهر که وتوو:** دهر که فتی.
- دهر کیل:** ده غدیل، چه پهر، چه پهری کو ژ تانوکان چیدکهن.
- دهر کیله:** چه پهری کچکه.
- دهر مال:** پیتش دهر گه (عرصه): «دهر مال دهرمانه» "په ند".
- دهر مانخوژ:** ژه هر خوژ.
- دهر:** دژل، نه هال، واژیه کی هه ورامی و شه به کیه.
- دهر بهگ:** مه لاک، فتودال.
- دهر بهگی:** مه لاک، فتودالی.
- دهر به گایه تی:** دهر به گی، فتودالیزمی.
- دهر و دهشت:** گه لی و چول (ودیان و سهول).
- دهر و دهشت کرن:** گه ریا نا لدهشت و دژلان.
- دهر و ژور کرن:** هاتن و چونا مندالی جار بو دهری و جار بو ژوری.
- دهر نشیف کرن:** دهر نخوون کرن، سهرنگوون کرن.
- دهر ورم:** خو پیشانان (اضراب).
- دهر یزان:** دریزان (عتبه).
- دهر لاد:** دهر مودهست، درحال "خانای قوبادی" فه رموویه: «نهرمه بی به دهس من نیشختیاری - جه ودهمدا دهر لاد مه کردم کاری».
- دهر یچه:** په نجه ره، دهر گه بی کچکه له.
- دهر وو:** بیث.
- دهر وون:** هندور، هه ناث.
- دهر به دهر:** ناواره (مشرد).
- دهر به دهری:** ناواره یی (تشرید).

دوره قهت: دهسته لات، توانا، شیان.
دوره تا: ریگرتنا نازادی بی، پیفگرتن.
دوره ک: چۆل و هۆل (غریب).
دوره کی: چۆلی (غریبی).
دهریاگیر: نه خوښیه که د دهریا بیخ (قناصة، قناصة البحار).
دهرگش: لاندک.
دهرگشک: لاندکی کچکه.
دهرنخوون: بنییره دهرنشیف کرن.
دهرقیل: ههر دو تیلیت کراسی.
دهرزیران: دهرزگیران، دهرزگر، بنه رته تی واژه ی دهستگیرانه.
دهزی: دهرزو، نه خ (خیط).
دهزوو: بنییره دهزی.
دهزوک: = =
دهزگا: دهسگا، کیلکه وانه.
دهزگر: بنییره دهرزیران.
دهزگیران: = =
دهزوران: = =
دهزوله: ئو دوشاقه کو د دهمی که لاندنیدا ببیته دهپ.
دهزلینک: ئه و پارچه یه کو ناڤ لاندکی مندالان بی دپیچن، ریشه بی وئ دهمکاتی ژ دو واژه یانه: «دهست + تالینک» یان «دهست بتالین».
دهزفرۆش: دهزگتی.
دهزگتی: بنییره دهزفرۆش.
دهس ناژۆ: دهست ناژۆ، ئه و کهسه کوب لییدانی بکاری رادبیت.
دهس ناسن: دهست ناسن، دهست وهشین.
دهسار: دهستار، دهستهاری.
دهساو: دهستاو، دهست ناگر.
دهساگر: دهستاگر، دهست ناگر.
دهسا: وشه یه که دکه قیسه نافنجا دو رسته یان ژ (متکلم) و (مخاطب) ی، مهعنا علیه تی دیار دکهت لگهل جوابا ناخستنکری: «ئه ز گه له ک برسیمه، دهسا وهره نانی بخۆ»، «من گه له ک ساره، دهسا وهره بهر ناگری».
دهستاژۆ: دهساژۆ، بخورتی.
دهستاسن: بنییره دهس ناسن.
دهستار: دستار، دهستتار.

دهستاو: بنییره دهساگر.
دهساو: دستاو (طهاره).
دهستادهست: دهستاو دهست، دهستاندهست.
دهستاویژ: دهست وهشین.
دهس ناوان: هاون.
دهست نهژۆ: خه مبار، دهست دانایه سهر چۆکان.
دهست ناری: دهستهاری.
دهست نهفسار: ههفساری دهواران (مقود). «دهست» د زمان کوردیدا بگه له ک مه بهستان هاتیسه: دهس یان دهست لئاقتیستایدا زهست هاتیسه. «دهستخ مروقان، توانا، پشت و پهنا، دهسته گیر، پشته گیر، بنیشه، بناشه، یاسا (قاعدە، قانون)، شیوه (اسلوب)». دهسته دهسته که: لایهک (نوع، تدخل). دهسته: نه کورته نه درتژ (قدره). دهست دبیسته پیشکۆ و لگهل گه له ک واژه یان تیت، مهعنا بیته جۆریه جۆر دیار دکهت وهکی: «دهستتوس، دهست خهت، دهستکار، دهستار، دهستاو، دهستاویژ، دهستیار».
دهست بهرهللا: دهست بهردا، خوارده، چاقتیر، مهزبخۆ.
دهست بهرهلایی: دهست بهردایی.
دهست بهرداو: بنییره دهست بهرهلای.
دهست بهلاو: = = =
دهست بهلاوی: بنییره دهست بهرهلای.
دهست بهجی: هادری (فوراً).
دهست بهسهر: شان به شان، یه کدهستی (یدابید، نقداً).
دهسته بهر: بهر ههڤ، بهری هوسینی (موافقه، کفاله).
دهستبرد: د دهمدا، د جهدا (حالاً).
دهستباز: خورت، سته مکه، ئه ویکو یاریان بهر تشتهکی کو هه ی دکهت.
دهستبازی: سته مکه ری، خورتی.
دهست بهستن: دهست گرتیدان، بریتیه ژ بی نازادی بی (سلب الحریه).
دهست بهستی: دهست گرتدایی، چژی نه هاتی.
دهستپوس: دهست ماچیکه (ملاق).
دهستپوسی: دهست ماچی کرن.
دهست بهردان: دهست فه کرن، ره ها کرن (طلاق)، نازاد کرن.
دهست بوخچه: دهست بوخچه، سفره بی سه فه ری، پارچه قوماشه که مووسافر جلکیت خۆ تی دپیچن.

دوره قهت: دهسته لات، توانا، شیان.
 دوره تا: ریگرتنا نازادی بی، پیفگرتن.
 دوره ک: چۆل و هۆل (غریب).
 دوره کی: چۆلی (غریبی).
 دهریاگیر: نه خوښیه که د دهریا بیخ (قناصة، قناصة البحار).
 دهرگش: لاندک.
 دهرگشک: لاندکی کچکه.
 دهرنخوون: بنییره دهرنشیف کرن.
 دهرقیل: ههر دو تیلیت کراسی.
 دهرزیران: دهرزگیران، دهرزگر، بنه رته تی واژه ی دهستگیرانه.
 دهزی: دهرزو، نه خ (خیط).
 دهزوو: بنییره دهزی.
 دهزوک: = =
 دهزگا: دهسگا، کیلکه وانه.
 دهزگر: بنییره دهرزیران.
 دهزگیران: = =
 دهزوران: = =
 دهزوله: ئو دوشاقه کو د دهمی که لاندنیدا ببیته دهپ.
 دهزلینک: ئه و پارچه یه کو ناڤ لاندکی مندالان بی دپیچن، ریشه بی وئ دهمکاتی ژ دو واژه یانه: «دهست + تالینک» یان «دهست بتالین».
 دهزفرۆش: دهزگتی.
 دهزگتی: بنییره دهزفرۆش.
 دهس ناژۆ: دهست ناژۆ، ئه و کهسه کوب لییدانی بکاری رادبیت.
 دهس ناسن: دهست ناسن، دهست وهشین.
 دهسار: دهستار، دهستهاری.
 دهساو: دهستاو، دهست ناگر.
 دهساگر: دهستاگر، دهست ناگر.
 دهسا: وشه یه که دکه قیسه نافنجا دو رسته یان ژ (متکلم) و (مخاطب) ی، مهعنا علیه تی دیار دکهت لگهل جوابا ناخستنکری: «ئه ز گه له ک برسیمه، دهسا وهره نانی بخۆ»، «من گه له ک ساره، دهسا وهره بهر ناگری».
 دهستاژۆ: دهساژۆ، بخورتی.
 دهستاسن: بنییره دهس ناسن.
 دهستار: دستار، دهستتار.

- دهست بدهستدان:** (تکاتف).
- دهستباز:** دهسباز.
- دهستبازی:** دهسبازی.
- دهستپر:** پیلپر، خاپینوک، دهسپر.
- دهستپرین:** پیلپرین، خاپاندن.
- دهست پین:** دهسپین، گورسه کی کورته ولاغان پین گرتیددن.
- دهستویهر:** بهرکه ژنک پشتی خانی هوونینی قورپ پین حولی دکن.
- دهسته برا:** دوست و برادر.
- دهسته برای:** دوستی و برادری.
- دهست بهردان:** چاخن دهوام بسرهاتی.
- دهست بشول:** زیدهدکار.
- دهسته بهر:** کهفیل، عهره بانا بچویک.
- دهسته بری:** (کفاله).
- دهست بلند کرن:** دهست هه لیتان.
- دهست بهر ده:** گران کیش، گران هه لگر (حامل الاثقال)، موافق.
- دهست به کار:** کارکر، زیره ک.
- دهست برن:** تیرش (اقدام).
- دهست به جی:** ددهم، دهرحال (فوراً).
- دهست به سر:** سه رگوم، توانا بسهردا کرن.
- دهست به سرری:** سه رگوم کری، توانا بسهردا کری.
- دهست به زوی:** دهست وه شپین.
- دهست به ناو:** دهست تهر.
- دهسته و بورد:** بههله چون، خهله تیوون.
- دهست به لاو:** بنیره دهست بهر لا.
- دهست لیبوونه وه:** کار ته مام بوون، دهست ژئی بهر بوون.
- دهست به سر داگرتن:** داگیرکردن.
- دهسته بار:** دهستبار، بریتیه ژ کومه کدانی، باره لیتان.
- دهست بیری:** خاپاندی، خهله تاندی، بیپرئ، بیچاره، بیدهسته لات.
- دهسته بر:** بنیره دهسته بهر.
- دهست بهری:** بنیره دهسته بهری.
- دهست به ناو گه یاندن:** بریتیه ژ چونا ته تی پین، یا دهست ئافئی.
- دهست به ند:** بازن، حلقه و زنجیری ژ زبیری یا زبفی (النکو).
- دهست بهردان:** لئ بورین (صرف النظر).
- دهست بهر نهج:** ره نجبه ر.
- دهستبوس:** نه وه کو دهستی خه لکتی ماچ دکه ت.
- دهست بورد:** دزی.
- دهست بلینگ:** دهسراوه، دهسترازه.
- دهست پیک:** دیباچه، سه رده تا، پیشه کی.
- دهست پیس:** مروقی دز (مختلس).
- دهست پیسی:** دزی (اختلاس).
- دهست و پین:** بریتیه ژ خزمه تکار و نوکهر (خدم و حشم).
- دهست و پین سپی:** بریتیه ژ پیایو نایینی (رجل روحانی).
- دهست و پین ژ بهر خو برن:** بریتیه ژ تمبه لی و سستی پین، دهست ژ خو بهردان.
- دهست و پین شکه سستی:** بیچاره، روحانی، پین نامرازو حالو مال.
- دهست پان کردن:** خو شکاندن، گه دایی کرن، دوعا ژ خودی کرن، ئیلتماس کرن.
- دهست پیچ:** مه زرکه، دهستگورکن ناپیژی.
- دهست پیکردن:** دهستپیکردن، دهست هافیتنه کاری (مباشره).
- دهسته پر:** جهلق وه شانندن (استمناء).
- دهست پیچه ک:** دهست پیچ.
- دهست پیوه نان:** دهست پیشه نان، دهر باز کرنا که سه کی یان تشته کی، دهستدانا لسهر عهردی بدهرد.
- دهست پاک:** پیچه وانهی دهست پیسیه.
- دهست پاک:** پیچه وانهی دهست پیسی پین دگه هینیت.
- دهست تنگ:** دهست خالی، دهستقال، بیمال، بهله نگاز.
- دهست تنگی:** بهله نگازی.
- دهستی تنئی:** بریتیه ژ مروقی بیتکه س: «دهستی بته نی دهنگ ژئی ناهیت» "په ند".
- دهستی:** دهسانقه س (عمداً).
- دهست تیغه دان:** دهستدان لکاره کی، دهستغه دان (لمس).
- دهست تیهه لکیشان:** دهست برنه ناف قوئی کراسی، یان د تشته کیدی هه لکیشان.
- دهست تیوه ر کرن:** لباوه ش گرتن، بندهست کرن، دهست بسهردا گرتن.
- دهستکه ته ور:** دهستکه تهر (یده المعول).
- دهست تیهه لدان:** دهست برنه ناف تشته کی وه کی ئافئی و دخل و دانی.
- دهسته چنه:** دهسته که نه.

- دهستچين:** ټو فيقي يه كودهستان دچن (دهستېاره).
دهستچيني: چين، ژئ گرتن.
دهست چينك: دهرچينك، سهلكهكي كچكهلهيه بؤ فيقي چيني يه.
دهستهچؤ: داردهست، دهسته دار.
دهست چن: دهست چين.
دهست چهن: دهسته دهرزي بهك.
دهستخوش: ناسان، برېتبه ژ ناسانيا كارهكي دهرياره ي كهسهكي نان هندهك كهسپت لاواز و بېدهست ههلات بكهن، وهكي: «ټم دهستخوشيت ستهمكارانين»، ب مهعنا دوعا ژي ټپت. (دهستخوش: دهستپت ته ساخ بن).
دهستخوشكر: خاولي (منديل).
دهستخورينه: دهستخورين، گهزينگ، گهزينه، گهزگهزوك.
دهست خدت: دهست نقيس، دهستووس (ك، ع).
دهست خهړؤ: خاپيبي.
دهست خهړؤ بوون: خاپيان.
دهست خهړؤ كرن: خاپانندن.
دهست خهړؤي: خاپيني.
دهستخالي: دهستقال (مفلس) (ك، ع).
دهستخالياتي: دهستخاليتي (ك، ع).
دهستخهليان: دهست ترازان، دهست لجي چؤن (ك، ع).
دهست خهلانندن: دهست لجي برن (ك، ع).
دهست خهلياي: دهست خهليايگ، دهست لجي چؤبي (ك، ع).
دهست خاله: داسولكه، داسكاگيا دروونئ، شالوك.
دهست خوشانه: ههديهو مزگيني بي (هديه الي من بشر احدا).
دهست خاو: دستخاف، سست و پست، كهسي كو كارلېه نه چپت.
دهستهخوشك: دؤستاتي كچان.
دهستدانان: دهست نههليتان، دهست داهيلان لېه ستهمكهرې.
دهست داهيلان: بنپړه دهست دانان.
دهستدار: توانا.
دهستدان: شكهستخوارن، سهتمه كرن، نه موهفهي يهت.
دهستداری: تواناي، دهستهلاتداری.
دهستدان: مهعنا بكېرهاتن و ههژي ياتي: «ټه ف جلكه بؤ من دهست نادهت» - يان دهست ددهت».
دهستدروو: ټو تشته كه بو بدهستي هاتبيته دروون.
- دهست دريژ:** ستهمكهر، توانا.
دهست دريژي: توانايي، ستهمكهرې.
دهست و دهف: نهر و نهژي (قوت لا يموت).
دهست و دامان: هيشي (التماس).
دهست داوهشانندن: دهست دريژ كرن.
دهست داوهشين: دهست وهشين.
دهست داقتان: هيلان، دهس ژئ بهردان.
دهست داگرتن: دهست گفاشتن.
دهست راست: ماهر، خيترده، دهست رهنگان، كاردريست، بسپور.
دهست راستي: خيتردهيي، دهست رهنگيني. كاردريستي، بسپوري.
دهست رهس: دهست گهشت، ناسان.
دهست رهسي: دهست گهشتن، ناساني.
دهست رهنج: كهده، داهاتي ب رهنجا دهستي بيت.
دهست رويشتان: دهست گهشتن.
دهست روييو: دهست گهه.
دهست رهش: دهست پيس، كور (مشوم).
دهست رهنگين: دهست راست.
دهست ريژ: شتيليك، شتيلك.
دهست ريژ ليكردن: شتيليك ليكرن.
دهست راوهشانندن: دهست وهشانندن، دهست داقتان.
دهست ريقانه: دهستريقانه (هديه).
دهسترازه: دهست بينك، دهست بليينك، دهسرازه.
دهست رژد: (كريم، بخيل) ټه ف واژهيه ژ (اسماء المتضاد) هيه.
دهست رژدي: (كرم، بخل) ټه ف واژهيه ژ (اسماء المتضاد) هيه.
دهستهسهر: بن دهست (تأمين، حجز).
دهستهسر: دهست سر (منديل).
دهست سرين: دهست پاك كرن.
دهست سقك: شارهزا، ماهر.
دهست سقكي: شارهزايي، ماهري (خفه اليد).
دهست سپيكرن: برېتبه ژ وهرگرتننا هندهك دراقي، يان دانا دراقي بؤ كهسهكي، يان وهرگرتننا دراقي.
دهست سهرداگرتن: داگير كرن، دهست بسهر داگرتن (احتلال).
دهست سهردا مالين: مهسح كرن، پاكژ كرن، ناڅېرن.

دهست کورت: بریتیه ژ دهستخالیاتی بی، زه‌عیف حال.
دهست گیر: دهست رژد.
دهست گیری: دهست رژدی.
دهست کیس: ئەو کەسه کو دبسته جاسووسی بیگانه‌ی سهره‌مکیشی خۆ. له‌و دبیزنی دهستکیس چکو دقیت دهستی وی ههر ناف کیسه‌ی بیگانه‌ی بیت و ژنی بخوت. ره‌حمت لبا‌ب و با‌پیریت مه‌بن چهند وشه‌یه‌کی هه‌ژی وان بۆ وان هه‌لبارتینه.
دهستکاتی: بنیره دهستکیس.
دهستک: دهستکی شیر، دهستکی خه‌جهری (جاسوس).
دهستکۆژ: ئەو حه‌یوانه کو جوو فه‌له‌یان فه‌کوشتی.
دهستکراو: دهستقه‌کری، مه‌رد (کریم).
دهستکراوی: سه‌خاوه‌ت، مه‌ردی.
دهستکه‌وت: دهستکه‌فت، دهسکه‌فتی، بدهستقه‌هاتی (محصول).
دهستکه‌وتن: دهستکه‌فتن.
دهستکرد: کاری دهستی، کراری دهستی (عمل یدی).
دهستکر: بنیره دهستکرد.
دهستکیش: ئەوه کو مرۆف ژ به‌ر سه‌رمایی دکه‌ته دهستی خۆ. بریتیه ژ هالیتنا که‌ری سه‌رمه‌یینی، دبیزن: «ئایا ماهینا خۆ کیشا؟ به‌لی من ژکه‌ری کیشا». بریتیه ژ وی که‌سی کو دهستی بیچاره‌یه‌کی یان کۆره‌یه‌کی بگریت و بکیشیت.
دهست کیشانه‌وه: دهست کیشانه‌فه ژ کاره‌کی، ژ تشته‌کی دی، ژ تیکه‌لی‌یه‌کی.
دهست کوتان: خوریک کوتان.
دهست که‌نه: دروینا ده‌خلی کورته کو بمستی هه‌لکیشن (مه‌للش).
دهسک: دهستک جی دهستی ژ خه‌جهر و چه‌قو و بیجگه‌ی وانژی.
دهسکده‌سک: بیوه‌فا.
دهسکه‌لا: دهسکه‌لا، دهستگاه.
دهست کرنه‌فه: ئەو کەسه کو ئاماده‌یه بۆ دهسته‌لینانی.
دهستگتیر: ئەو تشته کو بدهستی بیته بادان وه‌کی دهستاری، وه‌کی مه‌کینه‌ی، وه‌کی ههر تشته‌کی.
دهستگه‌ه: دهست دریز، بریتیه ژ مرۆقی توانا و ده‌وله‌تمه‌ند.
دهستگه‌هی: دهست دریزی، ده‌وله‌تمه‌ند.

دهست سهر دائینان: هه‌می برن، دهستمالین (اخذ الکل، سیطره، نه‌ب).
دهست سار: دهست خاش.
دهستوشوره: دهست شوک، دهستشو، دهست شوهره.
دهستشیل: هه‌قیریکو بدهستان بیته شیلان.
دهست شکاندن: بریتیه ژ خاپاندنی، دهست شکانن.
دهست شکین: خاپینوک (حیال).
دهسته شمشیر: بریتیه ژ تشته ستاندا بخورتی و زۆری ژ خه‌لکی.
دهسته‌شیر: بنیره دهسته شمشیر.
دهسته‌شه‌نه: دهستکه‌شه‌نه.
دهسته‌شاش: په‌نجه به‌لاف.
دهست شکاو: دهست شه‌ستی، بریتیه ژ نه‌بونا ئامرازو وه‌سیله‌ی.
دهستفروش: هیرده فروشی گه‌ریوک (بائع متجول).
دهستفزی: دهست شاش.
دهستفال: دهست به‌تال، دهست خالی.
دهست فالی: دهستبه‌تالی، دهست خالیاتی.
دهست فه‌کری: مه‌رد (سخی).
دهست فه‌کرن: سه‌خاوه‌ت، مه‌ردینی، دان و به‌خشین.
دهست فه‌دان: دهست لشتی دان.
دهسته‌فایی: دهسته‌وایی، متاره، هه‌ره‌وه‌ز.
دهست فیرا گه‌یاندن: دهست فیرا گه‌یاندن.
دهست قوتان: چه‌پله کوتان، چه‌پله ریزان.
دهست قوچیان: قه‌لس (بخل).
دهست قوجاو: دهست و چیای، دهست قوچیاک (شحیح، بخیل).
دهست قهرمتی: دهین دهست بدهستی.
دهست قهرز: دهین بدهستی. بنیره دهست قهرمتی.
دهستقۆپ: دهستقۆپ، دهست قه‌لپ، دهست قه‌لپ.
دهست قراندن: دهست وه‌ریادان، دهست فه‌قراندن.
دهست قه‌لشتن: دهست که‌لشتن، دهست قه‌لشیان.
دهست قه‌لپ: ختیر (مبذر).
دهست قه‌لپ: کارناشرین.
دهست کرد: دهستبهاشت، دهستکار.
دهستکاری: دهست تی فه‌دان (تصرف).

دهستگه‌شتن: دهستگه‌بیشتن، دهستگه‌هشتن (امکانیه).

دهستگیر: بدهست که‌فتن، کۆمهک کار، گرفتارکرنا ئیکی بزیندانی کرنا وی، دبیتزن: «مه دز دهسگیر کر».

دهست گه‌شت: ۱) توان، دهستگاهی تشتی (ثروه، رأس مال)؛ ۲) شکوه، زانین، فه‌زل.

دهستگاه: (جهاز).

دهستگه‌ردان کردن: حیلله‌یه‌کی شه‌رعیه بو کیم زه‌کات دانی: مرۆقه‌ک دی دهه لیران ده‌ته قازی و نه‌قل که‌ته دهستی فه‌قیری و پاشی دیده‌ته‌فه دهستی خودانی، پاشی دیده‌ته‌فه قازی، قازی ده‌ته دهستی فه‌قیری هه‌روه‌سا هه‌تا دهه جاران نانکو سه‌د لیره به‌لی لسه‌رئه‌نجام دا لچی سه‌د لیره‌یان دهه لیره‌یان ده‌ته فه‌قیری (فه‌ره‌نگی عامیانه، لاپه‌ر ۱۳۳).

دهستگۆ: ئه‌وه کولین فه‌رمانی بیت: «دهست + گۆ» نانکو «گۆ + به‌دهست: گوه + بدهست».

دهستگێژ: دهست خوار.

دهستگر: ده‌زگر، نیشانی‌یه‌که بوژنا تازه خواستی تیتته هنارتن، زه‌مانی باستان میژانیا ئه‌گه‌ر که‌چه‌ک بو کوره‌کی خو خواستبا دا هنده‌ک گیای وه‌کی بازنکی چن که‌ن و که‌نه دهست ی خواستی نانکو دهست کریدان دبیت ئه‌ف و اژه‌یه ل میژانیا هاتبیتن کونهو دبیتزنی (شه‌مسانی) لئاف ئیزدیا..

دهستگێژانه‌وه: هیلانا کاری (ترک العمل).

دهستگرتی: دهست بکار، دهست ب شۆل (مشغول).

دهستگیر: دهسته‌گیر، شیخی دیندار، فه‌ریادرس، یارمه‌تیده‌ر، دبیتزن: «شیخم، پیرم، دهسته‌گیرم».

دهستگیربوون: بدهست که‌فتن.

دهستگیرویی: کۆمه‌ک بیه‌کودو کرن.

دهسته‌گول: بریتیبه ژ مخیری بی.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

دهستگران: سست، بی ره‌خوخت.

دهستگرتن: دهین لگه‌ل کرن، هاری کرن.

دهستگه‌ه: جه‌ن کاری، دهست گه‌شتوو، توانا، دهستگه، ده‌زگاه.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

دهست له ملان: دهست له مل کردن، دهست ل ستویج ئیکودوو وه‌رینان.

دهست له مل کردن: بنپه دهست له ملان.

دهست لیدان: دهستدانا تشته‌کی «س» دهسکاری (مباشره بالعمل).

دهست لیوه‌شاندن: دهست وه‌شاندن و لیدان.

دهست لیوه‌شیای: لیدان خواری.

دهست لیبه‌ردان: دهست لی هیلانوفه.

دهست لیکیشان: بنپه دهست لیبه‌ردان.

دهست لیبه‌لگرتن: = = =

دهست لده‌ف: دهست و ده‌ف (کفاف)، دهستیپیکا لقینا زاروکی، دهست خو بو ده‌قی خو ده‌ت.

دهست له‌رزه: دهست له‌رزو، دهستله‌رزوک.

دهست لیپوونه‌وه: دهست لیپوونه‌فه.

دهست مایه: پاره و دراقی بره‌واج، دارایی.

دهستمایه‌دار: مالدار، دراقی ره‌واجدار.

دهستمز: دهستموزد، کری (اجره).

دهستمیز: جه‌لقدان، دهست په‌ر (استمنا).

دهست مچاندن: دهست گرتن (بخل).

دهست مچیایی: دهست مچیاک، قه‌لسی و ره‌زیلی (بخیل).

دهست و مه‌چه‌ک: بدهست و باسک، بزهد و باسک، قه‌وی.

دهست و مه‌رچه‌ک: دهست چه‌په‌ک.

دهست مۆ: مالی کری، لیراهاتی، چاقترسایی، ژتیرده‌ست، بیده‌سته‌لات.

دهست نوژ: دهست نقیژ (وضوء).

دهست نه‌زه‌ده: دهست لی نه‌دایی.

دهست نیه‌اشت: دهستنیژ، ئه‌و تشته کو مرۆقی بدهستی چاندی یان ئافاگری.

دهسانقه‌س: ژ قه‌ست (عمداً).

دهست نیشان: دیاره، ئیشاره.

دهست نیشان کردن: ئشاره‌ت کردن، تبل بو کیشان، دیارکرن، عنوان کرن.

دهستتوس: دهست نقیس، نقیساندنا ب دهست.

دهسته‌نداز: کیم، یان زۆر به‌لاف کرن.

دهستنیژ: نژیاری بدهست، دهست نیهات.

دهسته‌دان: دهست نه‌دانه دهست.

دهستگه‌شتن: دهستگه‌بیشتن، دهستگه‌هشتن (امکانیه).

دهستگیر: بدهست که‌فتن، کۆمه‌ک کار، گرفتارکرنا ئیکی بزیندانی کرنا وی، دبیتزن: «مه دز دهسگیر کر».

دهست گه‌شت: ۱) توان، دهستگاهی تشتی (ثروه، رأس مال)؛ ۲) شکوه، زانین، فه‌زل.

دهستگاه: (جهاز).

دهستگه‌ردان کردن: حیلله‌یه‌کی شه‌رعیه بو کیم زه‌کات دانی: مرۆقه‌ک دی دهه لیران ده‌ته قازی و نه‌قل که‌ته دهستی فه‌قیری و پاشی دیده‌ته‌فه دهستی خودانی، پاشی دیده‌ته‌فه قازی، قازی ده‌ته دهستی فه‌قیری هه‌روه‌سا هه‌تا دهه جاران نانکو سه‌د لیره به‌لی لسه‌رئه‌نجام دا لچی سه‌د لیره‌یان دهه لیره‌یان ده‌ته فه‌قیری (فه‌ره‌نگی عامیانه، لاپه‌ر ۱۳۳).

دهستگۆ: ئه‌وه کولین فه‌رمانی بیت: «دهست + گۆ» نانکو «گۆ + به‌دهست: گوه + بدهست».

دهستگێژ: دهست خوار.

دهستگر: ده‌زگر، نیشانی‌یه‌که بوژنا تازه خواستی تیتته هنارتن، زه‌مانی باستان میژانیا ئه‌گه‌ر که‌چه‌ک بو کوره‌کی خو خواستبا دا هنده‌ک گیای وه‌کی بازنکی چن که‌ن و که‌نه دهست ی خواستی نانکو دهست کریدان دبیت ئه‌ف و اژه‌یه ل میژانیا هاتبیتن کونهو دبیتزنی (شه‌مسانی) لئاف ئیزدیا..

دهستگێژانه‌وه: هیلانا کاری (ترک العمل).

دهستگرتی: دهست بکار، دهست ب شۆل (مشغول).

دهستگیر: دهسته‌گیر، شیخی دیندار، فه‌ریادرس، یارمه‌تیده‌ر، دبیتزن: «شیخم، پیرم، دهسته‌گیرم».

دهستگیربوون: بدهست که‌فتن.

دهستگیرویی: کۆمه‌ک بیه‌کودو کرن.

دهسته‌گول: بریتیبه ژ مخیری بی.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

دهستگران: سست، بی ره‌خوخت.

دهستگرتن: دهین لگه‌ل کرن، هاری کرن.

دهستگه‌ه: جه‌ن کاری، دهست گه‌شتوو، توانا، دهستگه، ده‌زگاه.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

- دهستهه:** سڅک، چاپوک، زیرهک، زوو کار ته نجامدهر.
- دهستههلی:** زوو کار ته نجامدان، زیرهکی، چاپوکی.
- دهستهه لگرتن:** واز ژ کاری ئینان (ترک).
- دهستهه ژ:** ته مهیل، کار بکوته کی ته نجامدهر.
- دهستهه لگرن:** خو ناماده کرن.
- دهست وهشین:** دهر ب وهشین.
- دهست وهشاندن:** لیدان، دهر ب وهشاندن.
- دهسته و دهست:** دهست ب دهست.
- دهست وال:** دهستقال، بیچهک.
- دهستهوا:** متاره.
- دهسته وایی:** متارهیی، متاره کرن.
- دهسته و برد:** له ز کرن، دهست و برد.
- دهسته و یه:** خه ریکه، پیته یه، بته مایه.
- دهسته وهر:** دهسته بهر، ژیر فه رمان.
- دهستاو:** دهست بئاف پراگه یاندن.
- دهسته ویز:** ناوهند، به لگه (دلیل، برهان، مستمسک).
- دهستیار:** جیگر (معاون).
- دهشت:** (۱) عهردی راست؛ (۲) نهول دراف کو سپیدی تیتته دهستی دکانداری.
- دهشته کی:** خه لکی دهستی.
- دهشته:** خه نجهر، دشنه (ت).
- دهستی:** بنیره دهشته کی.
- دهستان:** (۱) عهردی بی دار؛ (۲) بی نقیژی (حیض).
- دهشت کرن:** راست کرن.
- دهستی:** جۆره گۆرانی بیت خوشن.
- دهشکه گاف:** گۆلک.
- دهستایی:** پانایی.
- دهسو:** بنیره ده قدریایی.
- دهغ:** عهردی هسک، عهردی چچار نه چاندی.
- دهغا:** بیژی، خوار (مکر، غدر).
- دهغه:** زغه، ئاده، گیاجار.
- دهغل:** دهغل، دانه ویله (ع) <کوردکاری بوویه>.
- دهغدار:** عهردی بگیا و ئاده و دهغل.
- دهغول:** عهباره.
- دهغه ز:** خیانهت، ئیشدار.
- دهغه زدار:** خائن، ئیشدار.
- دهغه لپاز:** زغه لپاز، حیلکه، پیل بر (حیال).
- دهغه لی:** حیله، پیل، بری، حیزی.
- دهغه مه:** نه شکفت، دهخمه (چندبیت نهف و اژه ژ سوریا نیشه بیت)، جی مری سۆزاندنا زهردهشتیان دهری دا.
- دهغه:** داغ و سۆتن و گۆقان، داغ.
- دهف:** لادهول، نامرازه کی موسیقایی (ع).
- دهفتهر:** کومه له نه وراقن تشیتت بهرکه تی تیدا دینه نقیساندن.
- دهفتهرک:** دهفته را بچووک (ع، ک).
- دهفتهردار:** دیوانا دهفته ران (دیوان الاوراق، محاسب، رئیس الدیوان) (ع، ک).
- دهفتهرداری:** (تدوین، محاسبه) (ع، ک).
- دهفزه:** دهف قوت (ع، ک).
- دهفر:** ئامان (ظرف) (ع) کوردکاری بوویه.
- دهفقه:** (۱) که لکه لکی پاش پیلی (مشط الکتف)؛ (۲) نه وعه عه بابه که؛ (۳) دهف (ع).
- دهفک:** دهفلو (ع، ک).
- دهف:** دهو، دم: «دهف دخو چاف شهرم دکهت» «په ند»؛ «دهفی خو دبای وهرتینیت» «په ند».
- دهف خوش:** زمان شیرین، چاپلووس.
- دهفده فانی:** کیشه و جره، هه فرکی.
- دهفدربای:** کنایه ته ژ مرۆقی راز نه فه شیر.
- دهفشو:** بنیره ده قدریلی.
- دهفه پو:** دهفزه، هه له پاس، و اژه یه کی نه هه میه نیه (دهفشو لئاقیستایدا مه عنا خوارن هاتیه).
- دهفه ردای:** بنیره ده قدریایی.
- دهفه رهن:** دهفها قیژ، تان هاقیژ، زمان وهشین.
- دهفه قیژ:** بنیره دهفه رهن.
- دهفه راست:** راست گو، رهوان بیژ (فصیح، بلیغ).
- دهفه راستی:** رهوان بیژ (فصاحه، بلاغه).
- دهفه زک:** زاراف، (لهجه).
- دهفه کوت:** دهمکوت، کر کرن، بیده نگ کرن.
- دهفی:** تراشوکتیت هوورک، گه لای هووردی یه کساله.
- دهفه:** حیشتتر، بزراقق کوردی سووریه، و اژه یه کی ترکیه کوردکاری بوویه.
- دهفهن:** ناوچه که (واجهه) دهفه ر.

- ده قیسیس:** زمان بیس، زمان رهش (فحش، فحاش).
- ده قهر:** ناوچه، ههر یم (منطقه)، دبیتن: «ده قهری میرلی، خیر و بیترلی».
- ده ق حولیگرن:** زمان خوشگرن (تلمق).
- ده ق حولیگهر:** زمان خوشگهر (ملاق).
- ده ق قوتان:** ده ق ته پاندن (اعتذار).
- ده ق لیدان:** بنیتره ده قه ژهن.
- ده قمری:** مرۆقی بیده ه و نه زمان.
- ده ق سٹک:** ناخفتن بله ز، خوارنا بله ز و سٹک.
- ده ق قهرمی:** بنیتره ده قمری.
- ده ق قهرمیای:** = =
- ده ق بهش:** نه و که سه مالی خه لکی بهه رهنکه کی بیت دخوت، بریتیه ژ مرۆقی حه رامخۆز، مریچۆک (طمعکار).
- ده ق بهشی:** نازدار (طمعکاری).
- ده ق بهستن:** ده ق گرتان.
- ده ق بیتن:** نه و بنده کو دده من گیره کرنی ده قی گایان پی گری ددن، دهریتن، دهریتنی جوال و تیر و همباکان و هه ده قیتنه ک بیت.
- ده ق بیتان:** ده ق گرتان.
- ده قلی:** ته قلی، ناگا (اطلاع).
- ده ق ته کرن:** بریتیه ژ ته ره و فیقی خوارنی، نا قه خارن.
- ده ق قوری:** نه و پهزه کو هری پی وی لمابهینا هری و لقایی بیت و نه و بزنه کو مووی پی وی لمابهینا مه ره ز و موویدا بیت. ده قوری عه شیره ته کی میرخاسی کوردانه.
- ده ق:** (نص) راسته قینه، ده قدان و وه ریچان.
- ده ق دایی:** وه ریچایی، بده رزی پی قوتای (وشم).
- ده قدان:** وه ریچان، بده رزی قوتان.
- ده قاندی:** پیچاندی، بده رزی وشم بووی.
- ده قده مه:** زه به للاح، زلام باش.
- ده قه شین:** گیایه کی نا قی یه، بالنده که.
- ده قه شینک:** ده قه شین.
- ده قسین:** لاواز بوون و لکیمیدان.
- ده قساندن:** پاشقه برن و شکاندن، لومه لیکن، سه رکونه کرن، لاواز کرن.
- ده قساندی:** پاشقه بری، تو بیخ لیکن، لاواز کری.
- ده قسیان:** بنیتره ده قسین.
- ده ق و ده ق:** راست و راست، رووه پروو (صراحه).
- ده قده قی:** ده قده قه، خال خالی.
- ده ق لیدان:** ده قدان، خال کوتان.
- ده قاق:** نه و عه جه وی به که.
- ده ق ل:** عه ردی ره ق و توند و نه کیتلای.
- ده ق لروک:** مازی.
- ده قته:** راتی فقیان، میونه کو فه قی زستانی ل جومعانه ی کۆم دکهن.
- ده ق به لکرن:** نازاندن، پیدان.
- ده ک:** بسی مه بهستان تیت: (۱) دعائی، وه کی: «ده ک مالت خراب بیت!»، «ده ک عومرت درتیز نه بیت!»، «مه وله وی» فهرموویه: «یا وا پیتم نامه ی شرین ختامه ت - ده ک ده ک نه ریزۆ په نجه ی خامه ت»؛ (۲) مخابن و نه فسوسوی تیت وه کی: ئیک خه به ره کی نه خوش بده ته ئیک نه و ژی لشروادا دبیتیت: «ده ک» یان «ده کو»؛ (۳) دبسته تپیا نیزیک پی (مقاربه) وه کی: «ئیک به ره کی»، یان تفه نکه کی پا قیته تشته کی و نیزیک بیت کو بهه نگی قی ت و تو دبیتزی: «ده ک» ناکو نیزیک بوو لیدبه ت.
- ده کوش:** دهرکش، دهرگشک، لاندک (مهد) «وشه یه کی جزیرا بو تانه».
- ده گهن:** ده گمه.
- ده گمه:** نایاب، قه تراز، کیم.
- ده گهر:** نه و که سه کو کو نک کاربده ستیت ده وله تی بقه در و روومه ت و خاتردار بیت (ت).
- ده گهل:** (۱) گه ف، پشتپشان، گه له کوی؛ (۲) لگهل «بزارا قی سوورچیان» «ره گهل» ژی هاتییه.
- ده گه لی:** گه له کوی، گه ف کرن (ته دید).
- ده گه نه گ:** حینج، سته مکهر، ره شه که، به تران، نه و که سه کو هه ژاران بکوته دبه ته شو لی، چیف بده بیت «زارا قی عه شیری سه به یه - ناکری».
- ده گه نه کی:** خورتی.
- ده گده گ:** زه گزه گه، زه به للاح، ده گه نه گ.
- ده لاندن:** دیلاندن نه و گۆزه کو نا ف لره خیت وی دهرکه قی ت وه کی: خونا قی (ترشح).
- ده لالانه:** ده لالی.
- ده لالی:** (اجرة الدلال) (ع).

دهلالی: بژنا مرۆقی بدهلال.

دهلاک: سه‌رتاش، سه‌رشۆری مرۆقان لحممان (ع،ک).

دهلاقه: دهلاقه.

دهلاقه: په‌نجهره، تاقچک.

دهلاکخانه: دکانا دهلاکی (ع،ک).

دهلب: جلک یان پیتلاقی فرهه.

دهلب: بنیپه دهلب.

دهلب و دۆب: تشتی زیده بافش و فرهه.

دهلقین: رسوایی.

دهلهمه: (١) دهلهمی، دهله، ئەو هیلکه‌یی کو گهرم کری و نیف برشتی بوویی، ئەو شیره کو گهرم کری و پیچهک تورت بوویی؛ (٢) بۆ مرۆقی سست و خاقری تیتته گۆتن، دبیتن: «فلانکەس چ دهلهمه»: سسته، نه‌جه‌می‌یه، خاقه، بی دهماره، به‌رامبهری میوعه‌تی عهره‌بی تیت.

دهلنگ: چاقییت ده‌پیتی. ئەف واژه‌یه ژ دو پارچه‌یان پیکهاتییه: «دهر + لنگ» نانکو (مدخل + الرجال).

دهلۆقل: مرۆقی رووقایم، چه‌نه‌باز.

دهلوو: به‌زمگپیر، شیتۆکه، ههره‌چه‌نه، عه‌شیره‌ته‌که لده‌قهره کوت بوون (مطرب).

دهلووکاری: رووقایی، به‌زمگپیری، گنی لکهری، لۆتیاتی.

دهلۆیی: بنیپه ده‌لووکاری.

دهلۆیاتی: » »

دهله‌به‌یا: دیتله‌با.

دهله‌ق: دیتله‌با.

دهله‌سه: درۆ (تدلیس).

دهلو و بیسه‌ر: مرۆقی نزره و په‌ست کو لاقه‌لاقی بۆقی و فی بکه‌ت.

دهله‌چه‌یی: بنیپه ده‌لوو‌بیته‌ر.

دهله‌دهل: زه‌ربوونا کولک و دۆمبه‌لی کو وه‌ختی ده‌رکرن وئ هاتبیت.

دهله‌ک: ده‌له‌که، ده‌عبایه‌که سو‌رکه‌هوه‌بی‌یه، که‌قلی وئ زۆر بنرخه.

دهله‌که: ده‌له‌ک، گوپژک.

دهله‌کدان: پال پیتقه‌نان.

دهلیا: ده‌ریا، بریتبیه لتشتی زۆر و به‌رفره.

دهلیالوش: زۆرخۆز، خۆرا.

دهلینگ: بنیپه ده‌لنگ.

دهلیقانی: ژنا بیده‌لنگ، بی‌هیا، بی‌شهرم، بی‌ه‌تک.

دهلۆلۆ: ده‌لیلی، ئەی کورۆ، له‌سه‌ر و به‌ندی مقاما دا تین.

دهلالی: لای لای کرنا دایکی بۆ نئاندا بچووکی.

ده‌لیلیا زارۆکان: لای لای گۆتن، لایین لایین گۆتن، لای لای کرن.

دهل و دپیما: ده‌لو و دوومان، ده‌لوی دویمان ئەو که‌سه کو لزار زارک و فلیفلیانا کنه‌بازیدا لهن رستی دبیتیت هونیر هونیرا منه.

دهلب: تشتی تهنگ پاشی فره‌بوویی.

دهله: ده‌له‌که، ده‌له‌ک: جان‌وه‌ره‌کی گۆشت خۆزه وه‌کی سفوره به‌لی مه‌زنتره، هندی پشیلویه، پیت وی کورتن و کلک دریتزه، پیتستی وئ نهرمه دکنه فرهه.

دهله‌شیر: بۆ کچان بکار تیت، به‌لی وشه‌یه‌کی ئەهریمه‌نییه.

دهله‌وشی: به‌دنه‌کی، بیته‌فایی.

دهلیقه: بیف، بیته، ده‌ره‌تان (مجال).

دهمه‌له‌قزیان: ده‌ری.

دهمکات: صیغه (صوغ الافعال).

دهمکاتی داها‌تی: (صیغه المستقبل).

دهمکاتی ناگاداری: (الصیغه الدلیلیه).

دهمکاتی فه‌رمانی: (صیغه الامر).

دهمکاتی نحمالی: (الصیغه الاحتمالیه) (ع،ک).

دهمکاتی نه‌بۆری: (مضارع، حال الحاضر).

دهمکاتی ههره‌یی: (الحاضر المستمر).

دهمی بۆری ساده: (الماض البسیط).

دهمکاتی مه‌رجی: (صیغه الشرط).

دهمکاتی کارایی نه‌ناس: (صیغه المجهول).

دهمکاتی که‌سی دوویی: (صیغه المخاطب).

دهم هه‌راش: بیسه‌رم.

دهم راست: (محامی، وکیل).

دهم خۆشانه: به‌خشانه، ده‌ست خۆشانه (انعام، اکرامیه).

دهماندن: شاناندن، گه‌ش کرنا ئاگری، بزراقی سلیمانی و هه‌رامی. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «شۆله داوه گر شه‌راهی نارم - ده‌میا وه‌جوبش دا ده‌لی خه‌مبارم».

دهمه‌روو: ئەو که‌سه کو بکه‌قیته سه‌ر زکی خۆ.

دهمکۆ: ئەو تشته کو لده‌قی ئیکتی بدن و بیده‌نگ بکه‌ن،

دهلالی: بژنا مرۆقی بدهلال.

دهلاک: سه‌رتاش، سه‌رشۆری مرۆقان لحممان (ع،ک).

دهلاقه: دهلاقه.

دهلاقه: په‌نجهره، تاقچک.

دهلاکخانه: دکانا دهلاکی (ع،ک).

دهلب: جلک یان پیتلاقی فرهه.

دهلب: بنیپه دهلب.

دهلب و دۆب: تشتی زیده بافش و فرهه.

دهلقین: رسوایی.

دهلهمه: (١) دهلهمی، دهله، ئەو هیلکه‌یی کو گهرم کری و نیف برشتی بوویی، ئەو شیره کو گهرم کری و پیچهک تورت بوویی؛ (٢) بۆ مرۆقی سست و خاقری تیتته گۆتن، دبیتن: «فلانکەس چ دهلهمه»: سسته، نه‌جه‌می‌یه، خاقه، بی دهماره، به‌رامبهری میوعه‌تی عهره‌بی تیت.

دهلنگ: چاقییت ده‌پیتی. ئەف واژه‌یه ژ دو پارچه‌یان پیکهاتییه: «دهر + لنگ» نانکو (مدخل + الرجال).

دهلۆقل: مرۆقی رووقایم، چه‌نه‌باز.

دهلوو: به‌زمگپیر، شیتۆکه، ههره‌چه‌نه، عه‌شیره‌ته‌که لده‌قهره کوت بوون (مطرب).

دهلووکاری: رووقایی، به‌زمگپیری، گنی لکهری، لۆتیاتی.

دهلۆیی: بنیپه ده‌لووکاری.

دهلۆیاتی: » »

دهله‌به‌یا: دیتله‌با.

دهله‌ق: دیتله‌با.

دهله‌سه: درۆ (تدلیس).

دهلو و بیسه‌ر: مرۆقی نزره و په‌ست کو لاقه‌لاقی بۆقی و فی بکه‌ت.

دهله‌چه‌یی: بنیپه ده‌لوو‌بیته‌ر.

دهله‌دهل: زه‌ربوونا کولک و دۆمبه‌لی کو وه‌ختی ده‌رکرن وئ هاتبیت.

دهله‌ک: ده‌له‌که، ده‌عبایه‌که سو‌رکه‌هوه‌بی‌یه، که‌قلی وئ زۆر بنرخه.

دهله‌که: ده‌له‌ک، گوپژک.

دهله‌کدان: پال پیتقه‌نان.

دهلیا: ده‌ریا، بریتبیه لتشتی زۆر و به‌رفره.

دهلیالوش: زۆرخۆز، خۆرا.

چۆ مالا میروولە و گۆتێ: باربیبەکی بۆ من بکە. ئینا میروولە و گۆتێ: تە بۆچی هاقینێ بۆ خو گیاندا نە ک نە کربو؟ پیتشولە و گۆتێ: ل دەمی گا و گتیرا، من تە مەبورو و زۆرنا لیددا بۆ خو ش میتر...

دەمان: عەرەبکاری بوویە بۆ (زمان). هەرەکی لئاقیستایدا هاتییە، مەژی بدریژیا رۆژگارێ وازە (دەمان) ی هیتا و وازە (زەمان) ی هەلگرت. هەم بۆ خانی و بەری تیتە گۆتن و ئەف وشە یە بگەلەک شتێوازێ و دەمکاتان هاتیە: ل گاتان دا دبیتێ: دەمان؛ ل ئاقیستایدا دبیتێ: نەمان؛ ل پەهلەوی دا دبیتێ: مان؛ ل فارسی دا دبیتێ: خانومان؛ ل کوردی دا دبیتێ: خانوبەر، خانومان؛ ل لاتینییدا دبیتێ: دومەس؛ ل یونانییدا دبیتێ: دامە؛ ل زازایی دا دبیتێ: دام؛ ل شەبەکی دا دبیتێ: دەمانە هاییە. ئەفە هەمی ب مەعنا (دار، بیست، خانی، بنایە) هاتیە و ل سەنسکریتییدا ب مەعنا میتر و ژن هاتیە.

دەمکیشان: دەمان، دەمانا چای ئانکو گەشتن.

دەمن: دامەن، دەمەن.

دەندن: حکایەتا دەنگێ دەهۆلێ بە دەندەنە.

دەن: ئەو کۆژ قورئێ چێدکەن و د ناگیردا دقەلین و ئاقی دکەن.

دەندە: پەراسوو، ددانۆک، دندکەشەنە، وازەبەکی شەبەکیە.

دەنا: (۱) وشە یە کە مەعنا سەبەبیەتی دگەهینیت دبیتە عەلت بۆ گۆتنەکی بەهۆری ئەگەر ئێکی گۆت ئەز برسیمە لجوابا ویدا دبیتێ: «دەنا وەرە نانی بخۆ»؛ (۲) ئاقی عەشیرەتەکی کوردە ل کوردستانا عیراقی – شێخان.

دەنگ و رەنگ: بۆ (صدای و سیما) ی هاتییە تراشین.

دەندەل: پەرسوو، پەراسو، پەراسی.

دەندک: دندک (حبوب).

دەنگ: سەدا.

دەنگ و پاس: هەوالە (اخبار).

دەنگ لیکرن: لیکورین.

دەنگەوهره: دەنگ بەرە (مبلغ الصلاه).

دەنگبێژ: مقام بێژ.

دەنگخۆش: خو ش سەدا، بناف و بانگ.

دەنگدار: رپ دەنگ، حەرفیت عەلتێ (حروف عله).

دەنگبێ: بێ دەنگ (کاتم الصوت).

دەمکوتکەر: دەمکۆت کرن.

دەم: بێن، هەناسە، دەف، کات.

دەمەک: بێنەک، نەفەسەک، هەناسە یەک.

دەمی سەپیدێ: هەناسە ی سەپیدی، یان کاتی سەپیدێ، دبیتێ: «ئەف چایە دەم دایە: نەفەس کیشایە» (تنفس الصباح).

دەمەقال: دەمەقال، دەمەتەقی (حوار).

دەمدەم: دەمدەمی، ئەو مرۆفە کۆ ل سەر حالەتەکی نامینیت.

دەمامک: دەف و دفن بەدەر سوکی گرتن (تشم).

دەملە: شەلەل، شەپلە.

دەملەیی: شەلەل گرتی.

دەمار: رەه، رەگ، غیرەت، دبیتێ: «فلان کەس بێدەمارە».

دەمدەم: تیت بەعنا هەر و هەری (استمراری).

دەمتەر: زمان شربین.

دەمەوهر: گوستاخ، پیریت.

دەمتەری: زمان شربینی.

دەمکۆت: دەف دانانە سەر یەک، بێدەنگی، بێدەنگ کرن، دەمکۆ.

دەمکوت کرن: بێدەنگ کرن، پاشقە برن، دەفکوت (تودهنی).

دەم و چاو: بێچم، دەفو چا (محیا).

دەمچەفت: مرۆقی بێ زەقەر، بێزار و زمان.

دەم مردی: دەقمری.

دەم خو ش: دەف خو ش، زمان خو ش.

دەم خو شانە: شربین زمانی، زمان شربینی، بەخشیش (کرامیە).

دەم راست: ب دەف و زمان (فصیح).

دەم رووت: بێموو، دووال، کوسە (امرد).

دەمنە: دارجگەرە.

دەم و پل: قیافەت، دەست و روو.

دەم دەست: هادری (فورا).

دەمۆکانە: بێکوانە، دۆکانە، دۆکوانە.

دەمەلاسی: زارزارکی (محاکات).

دەمە: کزەبای ساری سەران کوزستانێ لگەل بەفرێ تین. "مەولەوی" فەرموویە: «خەیلان خام هاوردم بەردم – هاور جەمە دەدی هەناسە ی سەردم».

دەمی گا و گتیرا: ئەف رستە یە نا فەرزانە یەکی کوردان سەر زمانی بەستە زمانان هاتیە گۆتن، چیرۆکە کەژی ئەفە یە: دبیتێ پیتشول د زستانیدا برسی بوو، رابوو ریکا خو گرت

دەوالبا: جۆرە مەزقەكن ل دەشت و چۆلگەيان دژين، پیتقزراقن پیتخۆشن خەلكی لسەر پشستا خۆ ھلدگرن. تەشبیھا رەشی شەقی بوانقە كرینە.

دەوالباز: جادووگەر (ساحر).

دەوالبازی: جادووگەری (ساحری).

دەوار: كۆنی رەش، خیشە تا كوژ مووی چیدكەن، ولاغ.

دەورگرتن: چەرخ لدۆر گرتن، تیتوەرھاتن، دۆر لیتگرتن.

دەور و پشست: ھامون، چاركنار، خولام و خدام و چاكر و خوبزە.

دەوردان: ئەقلا ئەقلا كرن، وەرگیت كرن، سەریكویبیک كرن.

دەوس: شۆپ، كەرخ: «دەوس دەوسێ كەرتیبە بەلێ كار كارێ پەرتیبە» "پەند".

دەوین: ئەو دارن كو پشستی برینێ لسەر بنی خۆ شین دبن.

دەویند: دەوین، دەقەن، دەقەر.

دەوین باش: پڕئاخفتنی، ئاخفتنا زۆر.

دەوان: دەبان، تیغی گەوھەردارو پولانی.

دەوری: زێرەقانییت شەقی (ع،ك).

دەوران دەوران: مقامەكێ كەقنی كوردیبە.

دەولەتی: میری.

دەوالان: ئەو تەپالەنە كو ھاڤینی ژنك ژ ریخی چیدكەن بۆ سۆتتیا زستانێ و ھوورە سیرگین و پشكلاژی دكەنە ناڤ ھەتا گەلەك مەزن دبییت و پڕ دبییت پاشی نیزیکی زستانی دكیشنە خانیان بۆ سۆتتی.

دەوہقانندن: چەشانندن و جیژانندا ھیلکە بدانا دا بزائن قاییمە یان سست؟

دەوہیت: ئەو شیشەبە كو مەرەكەبێ حبری دكەنێ.

دەواخ: دەباخ، گەمار، كوردكاری بوویە (ع،ك).

دەواخ خانە: دەباغ خانە، گەمارخانە.

دەھتوید: (مدع العام) لئافیسستای «دەھتوید» و لکوریددا «دەھتوید» ھاتیە، ھەر مەعنا (مدع العام)ە.

دەھ: ژمارە (۱۰).

دەھتیک: دەھتیک.

دەھمەین: ئەژمارا دەھت.

دەھبەك: دەھتیک.

دەھۆل: دەھۆل.

دەھۆل درپای: رسوا، بێ ئابرووی. (مفصوح).

دەھۆل درپان: رسوا بوون، بێ ئابروو بوون.

دەندەك جە: ھناری دەندەك ھشك.

دەنگ درپان: بریتیبە ژ كەسێ قییرە قییرە بکەت ھەتا دەنگ لێ دكەڤیت.

دەنگەشە: گەنگەشە، گنگاشە، قارەقار و ھات و ھاوار، ھارت و ھوورت.

دەنگەشەبی: گەنگەشەبی، قییرە قییری.

دەنگیت: دەنگ بلند، دەنگ ئەستوور.

دەنگەنێ: بلندگۆ، بلندبێژ (سماعە).

دەنگەدان: قەدانا دەنگی لەوردەکی وەکی بن کەڤر و گەلییان (صدی).

دەنگێ كەڤری: بێڤرە دەنگەدان.

دەنگدیر: سوخەنران (خطیب).

دەنگدیری: سوخەنرانی (خطابە).

دەنگبێژ: مقام بێژ، بەزم گبێ.

دەنگبێژی: ئاوازو لاژە گوتن، مقام بێژی.

دەنگ و دیم: بریتیبە ژ رادیۆ و تلفزیۆن.

دەنەدان: كوم بونەوہ. (مۆتر، مجلس التشار).

دەندۆك لەگەلەك: گیایەکی بەھاری وەکی سەر و كەللەھێ لەگەلەگیە.

دەو: دەویك، دۆ: «دەوێ جەریاندی، ماست نەجریاندی» "پەند"; «نان و دۆ تیشتا بدرو، نان و ماست تیشتا بپاست» "پەند"; «وەکی پیرەژنا دۆ لیریشتی» "پەند"; «نان و دۆ وی نایبە یەك» "پەند"; «كەس نایبیرتیت دۆی من ترشە» "پەند".

دەویر: دۆبێ، ئەوہ كو مەزۆڤ ھەمی پەزی بفرۆشیت، یان لناف بچیت یان تالان ببیت.

دەوێر: دەوار، بریتیبە ژ مەزۆڤ تینەگەشتی (بلید) <زاراڤی بوژان>.

دەوین: گراڤی دۆی و دانەقوتی.

دەوال: رەشی شەقی، ئەجنە. ئەڤ وشەبە نیزیکی مرنی بویە ل كوردیدا مەگەر لستەبەكیدا مایە ئەو ژێ ئەڤەبە كو دبێژن: دز و دەوال، بەلێ كورد بخۆژی مەعنا دزی دزانن. بەلێ مەعنا دەوالی تیناگەھن كو مراد ئەجنەبە، یان رەشی شەقیبە. ئەڤجا بەگوتەری ئافیسستای دەوال لسەر پینج مەبەستان ھاتیە: (۱) فروھ؛ (۲) فەرودپۆش؛ (۳) پشست بیتی قاییشتی؛ (۴) رەشی شەقی (ھیولا)؛ (۵) ئەجنە (جن).

دیازەر: ناڤی فریشته به که، نافه بۆ رۆژ ههشتی لهه می هه یقیته خورشیدی.

دی به میهر: ناڤی فریشته به که و ناڤی رۆژا پازدهی هه یفا دهی ماهیبه له یقیته هه تاڤی.

دی بهر: جۆته رۆژهک، ئانکو ئه و عهردی ئه ندازهی جۆتی رۆژهکی بیت کو جۆتیار و ئی تمام کهت دبیتن: دی بهر.

دیباچه: پیتشه کیا کتیبی «عه ره بکاری بوویه».

دیبه: ناڤی گه نجی سی بی ژ گه نجیت خسره و په رویزه.

دیبهگ: دنگ، دنگی برنج و دان قوتانی.

دی ماه: ناڤی هه یفا دهه ی یه ژ هه یقیته هه تاڤی ئیرانی.

دیبهگه: (۱) جهی دان قوتانی؛ (۲) ناڤی باژێرۆکه کبیسه ل کوردستانا عیراقی - ئه ربیل. ئەف وشه یه ژ «دیبهگان» هاتیه وه رگرتن، ئه وژی جه نه کی باستانیه لنک با پیریت مه کو د که قیسه رۆژا پازدهی دی ماهی. نافه که ژ ناڤیت خودی (ته ماشای جشنهای ایران باستان، ص ۱۶ بکه ژ کتیبیا هاشم رضی).

دی به دین: بنیهر دی به میهر.

دیتهوک: ئه و که سه کو بسهر تشته کی هه لیبیت. ئه و که سیکو تازه دهوله تمه مند بوویی، نه دی بدی، دبیتن: «نه دیتهوک» "په ند".

دیتن: بینین، چاڤ پیکه فتن (رویه).

دیتهی: بریتیهی ژ تشته ئه رزان، تشته دیتهیه هه (لقیسه). زهحف و به رفه ریسهی دگه هینیت (مسی)، مه رده و چاڤ فه کری.

دیته: چاڤ پی که فتن، ب مه عنا بیرو باوه رو هزو عه قیدهژی تیت. دبیتن: «ئه ز دبیم مرنا من نیزیکه، ئه ز دبیم سالا مه دی درێژ بیت، ئه ز دبیم کورد دی بسه رکه فن».

دیدار: بنیهر دیتن.

دیدهبان: (۱) دهیده وان، دیده فان، زیره فان؛ (۲) ناڤی گونده کی کوردستانه - شیخان.

دیدهنی: دیتن، دیتی، دیدار.

دیدهگا: دیده گه، جی دیتن، به لی دیدگه کوردیتره.

دیدگا: بیرو و باور (فی نظر، فی اعتقاد).

دیروک: سه رهاتی، میژوو.

دیریا: ئه و رکه کی کو دده نه بهر دیواری ده ره زبوویی ژ ده ره فه.

دیر: (۱) دوور، دویر، دره نگ؛ (۲) ریز (سطر) وه سا دیاره کو وشه ی دیر ژ «رده» بی ئاقیستای هاتیه، رهدنان (ابعاد).

دههۆل قوت: دهۆل ژهن، دهۆل فان، دهۆل لیدهر.

دههۆل ژهن: بنیهر دههۆل قوت.

دههۆل لیدان: دهۆل قوتان.

دههنده: به خشنده (وهاب).

دههلیز: دیلیز، جی هات و چونا مابه ینا خانی بی مالی و ده ری ده ره فه. هاتیه عه ره بکاری کرن (دههلیز) و جه مع کرن (دههلیز) ئه مژی موعه ره به که ی بکار دبه ن مه گه ر هنده ک کورد هه ر دبیتن: دیلیز، وه کی ئیزدیان.

دهه مین: دهه مین.

دههک: دهه ی.

دهه به: ده عبا، دابه، کوردکاری بوویه.

دههک گرتن: رۆژی گرتنا دههکان.

دهی: وشه بی پالدانی به (اغراء) داخلی ئه مری حازری دبیت وه کی: «دهی هه».

دهیز: ریس ی گیایه کو هسک دکه ن بۆ سه ویلی و ل زستانیدا دده نی.

دهیک: دی، داییک، دا، دالک (الام).

دهینم: دی ئینم، من دی یه.

دی: ئەف واژه به بهرامبه ری (الآخر) ئ عه ره بی تیت وه کی: «مرۆقه کی دی، کوره کی دی، کتیبه کی دی، په یقه ک دی، نانه ک دی، ماله ک دی» و «تر» ژی مه عنا دی تیت کو لزاراڤی کرمانجیا ژیریدا ژور وه کی: «پیاوه کی تر، ئه وه ی تر، کتیبه که ی تر، قه له مه که ی تر، کوره که ی تر» به لی مه عنا لقی ده راڤیدا دی کوردیتره و راستتره بۆ زمانی توره و توره فانی بی هه تاکو شیویان (التباس) مابه ینا تر بۆ (اسم التفصیلی) و تر بۆ (الآخر) ی چینه بیت.

دیژه: ریبازگه، رای.

دیدهوان: دیده فان، چاڤدیر، زیره فان، ناڤی گونده کی کوردانه ل کوردستانا عیراقی - شیخان.

دیاک: دهیت.

دیارنامه: (بیانیه).

دیاری: (۱) پیشکیش (هدیه)؛ (۲) جی بلند، ئه شکرا.

دیاردی: ئه شکرا، دیار، ئیشهاره.

دیبا: زیبا، عه ره بکاری بوویه بۆ (دیباچ). جۆره ئارموشه کی ره نگاره نگه: «چین چین کرن زولفی سیا - که سک ئه طله سا دیبا قه با / ئیدی نیشان نابن خوویا - تیکه ل کرن لازم سه با» "جزیری".

دیره گه: کوله که، ئستون، گولته.
دیره گا: (۱) دیره گا، دووره گا، ټو مژانه یه کو دریت
 بیت، (۲) دیره گا، ټیره گا (ماء).
دیرین: ژمیر، دوور.
دیرینه ناس: باستان شناس (عالم بالآثار).
دیرین زان: بنیره دیرینه ناس.
دیزه: دیز، دیزک، دیزی، قارانی ژ ناخی چیکری. ټه فجا
 مه به ست ټو نینه ته نی نافع قازانی ناخی یه دیزه یه و هند
 به لکی هر قازانه ک ژ هر تشته کی بیت دیزه یه.
دیزک: دیزه لوی کی بچوک.
دیزه لوک: دیزک.
دیزه له: دویزه له، دوودک (مزوج).
دیزه له بیژ: دیزه له ژهن (المعازف المزوج).
دیزه: دیزه، تشته ره شتاله.
دیزداشته: دشا شه.
دیزه چیکر: ټو کهسه کو درگینا چیدکه ت.
دیزه فرۆش: ټو وه کو جهړک و مه سین و دیزه کان دفرۆشیت.
دیزه به کول: مرۆقی خودان مال و داراییان و چاورئ و سه و ټیلانه
 کو نه شیت بناسانی بار بکه ت.
دیزه به درخوونه: بریتیه ژ ټه شارتنا رسوایی یی.
دیسک: دیزک، دیز، دیزه.
دیسا: دیسان، دیسانی، دیسانکی، دیسانه وه. دیسانه
 وشه یه که مه عنا (مکرر) دگه هینیت. لسه رسته یدا بو
 جوابا ناخفتنکه ری (متکلم) تیت و چیدبیت لدووماهیا
 فریز و رسته ی بیت، وه کی: «ژ رمزی دل به ری دیسان - لمن
 باطن ټه ژین درده / دل بس طاری یی مندی - خوویا بو ټو
 سیا چه رده» "جزیری"، دی+سا، دی مانا دوهی یان بوریی
 دده ت، سا مانا وه کی، مثل، شبه دگه هینیت (۱) دیسا،
 وه کی دوهی یان جاره کا دی، (۲) هری سا، وه کی په ری یی.
دیسان: بنیره دیسا.
دیسا: = =
دیسانی: = =
دیسانکی: = =
دیسانه وه: = =
دیسانه: = =
دیس: دیسان «بزارا قی هورامیان» (ایضا). "مه وله وی"

فهرمویه: «فه له ک وه به ختم مه گهس مه کیانو - وه راگی
 رحمت هم دیس مه ریانو».
دیش: یان دویش تشته بهرکه تی ژ ټه سیابن نا قمالی یی.
دیشاف: یان دوشاف، دوشاب، دوشاو (دیس).
دیشله مه: چایی بی شه کر. ژ دو واژه یان پیکهاتیبه: «دیش +
 له مه» دیش: ددان، له مه: گرتن (ت).
دیف: کلک.
دیشدیشک: دیشله لانک، دیشله لان، کرمی نا ف زکی مروقی
 (طفیلی).
دیشله لانک: بنیره دیشدیشک.
دیشله لان: = =
دیشاز: دتو، شهیتان (عفریت).
دیش: (سکته قلبی).
دیشپیکر: عاجز کرن هتا سه کته وی بگریت.
دیش چونه دل: دل پر خه م بوون کو بیته سه به با دیشاندنی.
دیشدیشاندن: ختختی دان، قدقدانک ټه کرن.
دیشک: (۱) دۆک، ته شی؛ (۲) دیزک، دیزه.
دیشک ریس: ته شی ریس.
دیشل: به نده، به رده، به نی (عبد).
دیشله وار: وهک به نده بو چاپلووسی و (تذلی) ژ دو واژه یان
 پیکهاتیبه: «دیشل + وار»، وار پاشکویه، مه عنا ته شبیهی
 یان خاوه نندی یان لاتی دده ت، وه کی: دیشله وار، خونده وار،
 شوونه وار، به نده وار، به نده وار. ټه ټه ژی د کوردی و فارسیدا
 زوره، بو وینه: دیشله وار (وهک دیل)، به نده وار (وهک به نده
 - گرفتار)، کوره وار (وهک کوره)، کوله وار (وهک کوله)،
 شوونه وار (وهک جی یان خانداجی)، خونده وار (قاری
 یه کی لاتی).
دیشلان: (۱) بو کومه کی به نده یا تیتته گوتن؛ (۲) هه لپه رکی:
 «هه دیلان، دیلان، دیلان - زه مانی فند و پیلان - کار
 که تنه سه بهر تیلان»، قی وشه په یوه ندی یا هه ی بده میت
 دیرین ده ما (دیشل) دئینان ل جه نگان وه لاتیا دکره هه راو
 که یف دگوتنی (دیشلان) نانکو دیشل ئینان.
دیشله ر: ټو کهسه کو خه لکی دیشل دکه ت، یان دل به ر.
دیشل وار: مرۆقی پیسچ و په نا، چه پ و چوپرکه ر، ژ دوو وشه
 پیکهاتیبه: «دیشل + وار».
دیشل کښان: مقامی بیژ هه لپه رکی.

دیلهک: داوای لیج بورین (رجاء التماس) (ت).

دیلهکچی: هیتقیدار، هیثیکار (ت).

دیلاتی: داوه تی.

دیلباز: شارهزا، پینگری.

دیل: گروگان، بهندی، ئیخسیر.

دیلماج: وهرگیپر (مترجم).

دیلاتی: دیلی، دیلیاتی، دیلیتی، دیلینی.

دیهن: روخسار (منظر، واجهه).

دیهاک: زمانه ییج هنجاری، ئیرهق.

دیاری: ژن باب، دیماریی نانکو ئه وهکی وهکی ماری: <دی + ماری>.

دیپان: دوومان، تاری و دوکیتل، مژ.

دیهمشور: سوراف و سپیاف، تشتهکه ژن روویج خو پین دشون و جوان دبن.

دیهاک: گشتهک.

دیهاک: کونکهکی گچکه یه ئافنی دکه نه نا، دیمک درستتره و کوردیتره.

دیپنار: مرؤقی پارتیزگار، دارهکی مه علوممه ل کوردستانن ژ خانه واده دار بهروویه.

دینده بیهر: دبیژنه وان تیبیان کون نهو ئاقیستا پین هاتیه نفیسین.

دین: (۱) ئابین، ئول، ریبازگه، موشته ره که بله فزا خو. دبیژن:

دین وشه یه کی ناف زاراقیت سامیان و ئاریان، ئاران بهلی

یا (مرجح) نهوه کون ئه سل و ریشه ییج وی ئیرانیسه و

سهروکانیا وی ئاقیستایه کو «دینا - دهینی» هاتیه

ههروهکی لزمانن په هله ویدا ژنی هاتیه و (اصح) نهوه کو

عه ره بکاری بوویه؛ ۲) دین، ههروهکی: «عالمه بدهرد و

برینن ماده مادیدار و دینن - خهف دبت ره مزا نه قینن فی

بزان بچ شهبه یه» «جزیری»؛ ۳) به عنا شیت هاتیه و زوره

ژی دهن، دهنک، دهنن ئافنی: «دینا بدینا باخیتقه» «په ند»؛

«دین نه هه ره ئه ون بچولا دکه قن» «په ند»؛ «رزقن دینان

لهارانه» «په ند»؛ «نه دین ته بگین، نه دینان بگین»

«په ند»؛ «نه قوتانن میتری، نه گانن دین و هیری» «په ند».

دین په ناه: په نادهرن دینی. پارتیزکاری دینی (حامی الدین).

دین درست: (مخلص) و دلسوزی دینی.

دین درست: دین دوروستی.

دین په روه: دین خودانکه ره.

دین سز: بییدین (ملحد) (ک، ت).

دین ته نک: کیم دین.

دین و دینانن: (تعصب) ی دینی: «مرؤف ژ دین دبیبت ژ خوین نابیبت» «په ند».

دینینه: دیتنه قه.

دینیه وه: بنییره دینینه.

دینار: ژ دناری ئاقیستی عه ره بکاری بوویه یان ژ دیناریوسی، ئان ده قه را یونانیه هاتیبیت.

دینن: دوونی، دوین، دینه (البارحه). واژه به کی موشته ره که

ما به ینا کوردی و فارسی، ته نن د فارسیدا دنقیسن: دینه و

دخونن دینن، بوژنا کیم عه قل بکار تیت.

دین دوژمن: نه یاری دینی.

دین و هار: شیت و شه وارت، هارو دین (مسعور).

دیندر: ژ دین وهرگه ریای.

دیو: لا، روو، رهخ، ئه و دیو، ئه ولایه، ئه و رهخه.

دیوار: (حائط): «نه کو دیوار به گو هین بخودن که ی بخودن -

بچره نگی نه کوری ئه شکره ئه سراری حدو» «جزیری»؛

«دیواری سه ره فری» «په ند».

دیواره: دیواره کی نرم، وهکی دیواری، نیف دیوار.

دیوان: جی دانیشتنا مرؤقان به کومه لی، دیوانن شیعران.

دیوانخانه: ئه و ئاقا هیه کو بو مه جلس گرتانن هاتیبیه ناماده

کرن، کوچک.

دیوانخان: بنییره دیوانخانه.

دیوارپ: ئه و شیشه ئاسنه یه کو دز دیواران پین کون دکه ن.

دیواندر: ئه و که سه کو لشف بیریان درهنگ رادبیت، ئه و که سه

کو درهنگن شفقن دجیته بگوندقه.

دیوودهو: دیواندر، مرؤقن ده فراست.

دیواندهر: دیواردهر.

دیوالی: دیقالی، جهژنه که ژ جهژنیت ئابینی لنک سیکان کول

۳۱ هه یقا ئو کته به ری ل مه عبه دئ زتیرینن ل هندن تیتته

کرن، بو نافی زه لامان ژنی لنک کوردان بکارتیت. دیاره

کوردان په بوهنده و عه لاقه ی که قن لگه ل وی ئولن هه بوونه.

ئیزدیان ژنی جهژنه کی وه سا هه یه لوئ تاریخی یان نیزیکی

وی تاریخن به ریا دکهن.

دیار: ئه شکره، کوپن بلند ژ چپای، راهندا، بهلی (واضح).

دیارکرن: ئه شکره کرن، بهلی کرن، خوویا کرن.

- ديارى:** پيشكيتش (هديه؛ ۲) ئەشكرابى (وضوح).
- ديارناو:** ديارناف (اسم علم).
- ديان چەرمە بوون:** ديان چەرمگ بوون، ديان چەرمەگە بوون، ددان سپى بوون، بريتبه ژكە نينى.
- ديان لى تىژ كرن:** ددان لى تىژ كرن.
- دى:** (۱) جيناغه دچيته سەر ئەمرى حازرى و غائبى وەكى: «دى وەرە، دى وەرەن، دى بلا بېين، دى بلا بېيت، دى ھەرە، دى بۆر»؛ (۲) داي، گوند؛ (۳) دېھا ئالفى حەيوانان.
- ديدك:** (۱) ديدەرەش؛ (۲) بيبىك، بيبلك، بيبلكا چاقى.
- ديدەرەش:** ئەسپل (طحال).
- ديدەوان:** ديدەفان، زيرەفان، زيرەفانى قەلايى.
- ديدەفان:** بىتيرە ديدەوان.
- ديز:** (۱) وشە يەكى رۆمبە، پەرستشگاھى مەسېحيان عرفانى و شاعر گەلەك جار ديزى مەعنا دونيا بكار دەبن؛ (۲) پاشكۆيەكە لېي ھندەك ناغان و سيفەتان تېت و مەبەستى فاعلى دەمدريژى بى (استمرارى) دەت وەكى: ناقدير، چاقدير، دەنگدير، شەودير، خەرماندير، ھەوادير، فەرماندير.
- ديرەگا:** ئيرەگا، ئىشارى، ھەر دو وشە لزاراڧى شەبەكيدا تين مەعنا (العصر)، درەنگ و لئاقىستايدا (دەرى گايۇ) مەعنا درەنگ ھاتيه.
- ديزىن:** وەكى ديزى، بريتبه ژكەفن، ژمير، گۆين، گۆربىن.
- ديران:** دانەبت، كاڧل، ويران، فراوان، مخابىن.
- ديرانى:** ئاڧى كرنا عەردى.
- ديراو:** پەنگا، پەنگاڧ، سكر، سەد، خەمى.
- ديز:** خەت، ريز.
- ديرس:** ويران، ديران (ك، ع).
- ديرسى:** ويرانى، كامباخى (ك، ع).
- ديرينە:** ناقدير، كەفن (مخلد).
- ديران:** دەرباز كرن، جائز ديران، ئىجازەدان.
- ديرنديز:** ناگرەكى مەزەنە فەلە لروژا ۱۴ ھەيشا رەشە مەھيدا ھەلدكەن، ديبىژنى ديزنديرى.
- ديزكى:** نەوعە ھزيرەكە، ناڧى گەلەك گوندانە ل كوردستانى، ئانكو ويرانى.
- ديز:** ديزە، بۆز، رەشتالە.
- ديزەك:** مروڧنى زكەش، مارزك (لئيم).
- ديزەكى:** زكەشى (لئامە).
- ديزبۆز:** بۆزوديزە.
- ديزەلە:** گووھشك (زەرور) كيوژ كورديتەر و فەسېح ترە.
- ديزە:** ريبازگە.
- ديژن:** ديبىژن.
- ديڧ:** ديز، دېڧە، دېڧاز (عفريت).
- ديڧا:** دېڧ.
- ديڧەسەنە:** ديوپەرست، شەيتان پەرست، ديو پەسەند.
- ديڧەسەنە:** بىتيرە دېڧە پەسەنە.
- ديڧۆك:** دېڧۆكە، سىزۆتە (متشطين).
- ديڧەرە:** ديوەرە بەقالۆشك.
- ديكوانە:** دۆكانە، بىكوانە.
- ديكرن:** تەماشاش كرن.
- ديكانى:** وەكى گوندى يان، گوندىيانى.
- ديگە:** خالەت، مەت: «دى + گە» ئانكو لىجى دايكى.
- ديل:** ديلك، ديلەسە، ديلەسەگ، سەگى مى.
- ديلەبا:** ديلە بەبا، ديلەبا كورديتەرە.
- ديلەوانى:** جۆرە ھەلپەركى يەكە، ھىلەوايى.
- ديلەمار:** جۆرە مارەكى زور ب ژەرە.
- ديلىن:** سەپىتك.
- ديلاندىن:** دەلاندىن، خوناف (ترشح).
- ديلەدر:** بريتبه لژەنا شريده و بى پەروا و ھەشەرى.
- ديليز:** تەماشاش واژەى دالانى بکە.
- ديم:** روو، ئاڧنەدارى، ھشك، ديمەن، دەھيم، روخسار، رەنگ.
- ديم و روو:** ھەر دو وشە بىەك مەبەستىن: روخسار.
- ديم دوور:** ئەڧ واژەيە شاعر گەلەك بكار تينىن، ئەو تەشبيھا دلدارى خۆ بدورى دكەن: «ديم دوور ژ ديزى ھاتەدەر» "فەقىي طەيران". ديم لەھمى وەختان دەربارەى پەسنى تيت بەكسا بېچم و چەھرى ئەو لدەراڧى (مدح) و (ذم) ى تين. ديم لدەراڧى (ذمى) چجار نەھاتيه. ديبىژن: ئەھريمەن چەھرەگان، ديبىژن: «بېچمى سەى»: چر و چا و سەگ.
- ديمەكارى:** عەردى ببارانى ئاڧى ديبىت، عەردى كىشلاخ.
- ديمەرۆ:** ديمەكارى، شيف ھشك.
- ديمەك:** جەودك.
- ديمەرۆك:** بىتيرە ديمەرۆ.
- ديمى:** بەرھەمى نەئاڧى.

دويمه دوو: پروويه پروو: «دويمه پروو باری کهرینه» "په نند".
دووبرو: کوزهر، گایین گروز، به لئی دوبرو درستتره.
دوویین: نوه کو دووا دبیینیت بریتیه ژ مرؤقی مونا فاق، حه ویتل.
دوویینی: (نفاق، حول) چکو مرؤقی حه ویتل کسه کی بدوو کسان دبیینیت.
دوویاره: جار لپچ جارچ (مکرر).
دوویرا: هر نسته سیریت فرقیینه (فرقدان) دو نسته سیریت دره خشان دکه فنه راهنداڅی (دب الا صغر) ی.
دوویال: فهند، لیب، حیله.
دوویه سهر: دوپاره.
دوویه رکانی: دوو تفاقانی.
دوویه ردان: بده سته بهردان، ناقی گونده کی کوردانه، ل کوردستانا عیرا قی - ناکره.
دوویین: چاڅ خیل (احول).
دوویات: دوو جار فنه قلاندنا ناخفتنی، (ترجمه، شرح) کرن.
دوویا: ده عبا یه کی کرمی به لناف چقل و به لگیت دار به پروان دژیت بژ رنگ کرنا نارمووشی سوو دئی ژئی و هره گرن و د پز شکیدا زور سوو دمه نده.
دوویین: دوویا.
دوویاره: دوو نیف، دوو کهر، دوو لهت.
دوویارچه: بنییره دوویاره.
دووت: په پیام (رساله).
دوواتیه: په یک، پو ست.
دووتا: دوو ژماره ژ هر تشته کی.
دووتیغ: دوو نامرازی برین.
دووتیغ: دوو پیست.
دووتا کرن: وه ریچان، دهقدان.
دووته رییش: دوو تاده.
دووجه ند: دو بهرانبهر.
دووجه ندان: گلهک جار بهرانبهر.
دووجه مه: دو رکعت نقتیژ.
دووجار: تووشه اتن.
دووج: وشه یین میرانی دیار کرنییه به لئی بلتقانه نه بحر فان.
دووجک: (قید) دووچک د زمانی کوردیدا زوره. واژه به که کو مه به ستنی فیعله کی یان سیفه ته کی یان واژه یه کیدی بزه مانی یان مه کانی یان چا وایی و حاله ته کی گری ددهت و (مقید)

دیمیله: کهردر.
دیمکه: بنییره جهو دک.
دیم و دنگ: دنگ و رنگ رادیو و تلفزیون.
دیم جامه: پارچه قوماشه کی خهت خهته چیدکه ن هه تا که و گبر خو لپشت وی په نا بدهت و کهوا بکوژیت، بیژه کا پیک هاتیه ژ دیم = روی (وجه) وه (جامه) ناکو (قماش).
دیموره: بنییره ده سترؤش.
دیمو: تشته کی مه نته شه یی به (اسطوری) پیچه وانیه فریشتانه، وشه یه کی نهریمه نی، پیر هه فی.
دیمواز: دیوار، دیشاز، دیوال، دیوالی، دهوال، دیمو، نه جنه، عفریت، شه یینان، هه میژی و شیت نهریمه نیینه.
دیموی سپی: عفریتی سپی.
دیموی رهش: عفریتی رهش.
دیموانه: شیت، نازنا فیه بژ دهر ویشیت شیخان بکارتیت، شیتوکه.
دیمو و درنج: عفریت و رهشی شه فی یه (هیولا).
دیمودل: دلرهق، بی میهر، بیدلوفانی، بی به زه یی.
دیمولوک: مرؤقی پرتوی بیسه ر و سه کوت، په شمالوو.
دیموه سته: دیموه سند.
دیموه زمه: پیره هتوک، پیره هقی، غول، میتره زمه.
دیموناده: تاده، پاکژ کرنا زه قیبا دهرامه تی بژ جارا دووی.
دیمونزل: دوو دین (مذبذب، ملحد).
دیمونه ستر: هر دو نسته سیریت ده سته خووشکییت (سهیل) ی.
دیمونویین: دژ ده سته یاری یی کاغه زانی.
دیمونویل: دو عه شیرت.
دیمونه نداز: دووچه ندان، دوهنده، دوو جار هنده (مضاعف).
دیمونه برؤ: حاجبین: «لما به یینا دوو نهرؤ یان، دبیینم قاب و قه وسه یینی» "جزیری".
دیمو: کلک، دوژماره، دوو کیل، پاش: «ساله سهره ژین نه ساله دوو هژین» "په نند".
دیمومین: ژمارا دووی، قوناغی دووی.
دیموپای: نه مای، قه بریایی.
دیموپراو: بنییره دیموپرای.
دیموپاک: = =
دیمو به دوا: سهره نجام (اخیرا).
دیموان: (۱) ناخفتن؛ (۲) ژماره ۲.

دوورهنگ: (١) تشتی چند رهنگهك ههبن؛ (٢) بریتییه ژ مرۆقی (منافق).

دوورهه: دوورهگ، دوو ریشه.

دووره: دوورهه، دوورهگ.

دوورهنگی: دوو جوړی، نفاق.

دووری: دوورایی، دووراتی (بعد المسافه).

دوورنه: دوورنه، دوورنه (حصاد).

دوورنهگهر: دوورنهگهر، دوورنهگهر.

دووروومان: دووریمان، دووریار، دوورانن، دوورین (خیاطه).

دوور: بیانی، دوورەری.

دوورپه‌رتزی: ته‌ماشاشچی، ئەو كه سه كو د دوره دورە كاری راوه‌ستای.

دوورپه‌رتز: راوه‌ستان، دووره دورە كاریك.

دووریش: دووریشك، ههستی یی ساقی یی پیشی یی.

دووریشی: درویش، دووریشك، ههستی یی پیشی ساقی. چزی دوویشکی یان ستینگی یان زه‌رده‌واله‌ی و بیجگه‌ی ونزای ژ جان‌وه‌ریت ژه‌هری و چزدار (ابر الهوام السامه).

دوورمه‌خ: پین لیدان، ئەوه‌كو ئینك پینه‌کی ل ئیکی بدهت.

دوورمه‌خانی: پین پینانی هه‌ر دوو واژه شه‌به‌کینه.

دووردی: ته‌لپ، ته‌لپه‌ك، یه‌ك ته‌لپ: «دورد + ی»: «سافی شه‌مراند فه‌خار دوردی - مانه‌ندی ده‌ری لسانێ کوردی» "خانی".

دوورهدئ: ری دوور.

دوورکوژ: ئەو تشتی روبکیشری، ئەو تشته‌ کوژ دورقه‌ جوان بیت.

دووربه‌دوور: ژ دوورقه.

دوورپه‌رتز: خۆپاراستنا نیچیرفانی هیتا دوور ژ نیچیری.

دورست: راست (صحیح).

دورستکرن: ئاماده‌ کرن، حازرکرن.

دورستبوون: راست بوون.

دورستی: راستی.

دورستایی: راستایی (استقامه).

دورگه: درگه (جزیره).

دور: ناوه‌راست، مرواری مه‌زن.

دوور و نیزیك: ئەف وشه‌یه‌که د حاله‌کیدا بکارتیت کو گیانداره‌ک لدوو کیانداره‌کی بکه‌ته‌ غار، جار لیتنیزیک بیت و جار لی دوور بکه‌فیت.

دکه‌ت. (قید) یان دووچک سه‌رچهند قسامه: (١) قه‌یدیت زه‌مانی وه‌کی: ناگه‌هان، گاه، گه‌ه، په‌یوه‌سته، هه‌میشه، هه‌مواره، دره‌نگ، زوو، سییدی، پار، پیتری، پییار، دوهی، شه‌ف، روژ؛ (٢) قه‌یدیت مه‌کانی وه‌کی: ئەوجی، ئیره، هه‌رجی، هه‌می جی، ئەقراز، نزم، نشیف، پاش، پیش، چه‌پ، راست، هندور، ده‌رفه؛ (٣) قه‌یدیت مقداری وه‌کی: کیم، زۆر، گه‌له‌ک، فراوان، زه‌حف، مشه، پیچه‌ک؛ (٤) قه‌یدیت نه‌فی وه‌کی: نه، نو، هه‌ج، هه‌رگیز، چونه، تونه؛ (٥) قه‌یدیت (تاکیدی) وه‌کی: بی گوتن، چ پت نه‌فیت، ناچار، مسۆگهر، بیگومان، راست و درست، کورت و کرم‌انجی، بی چند و چون، بی لادان و بادان، بی فه‌شارتن؛ (٦) قه‌یدیت (ترتیبی) وه‌کی: ده‌سته‌ده‌سته، کۆم کۆم، یه‌کان یه‌کان، یه‌ک لدوو یه‌ک، ژریشه‌ده‌م و ده‌م، گاش و ده‌م، ده‌م و گاش، په‌ی ده‌ریه‌ی، په‌یاپه‌ی؛ (٧) قه‌یدیت گومانی وه‌کی: دبیتری، گۆبی، مه‌گهر، شاه‌د، به‌لکی، چیتدبیت؛ (٨) قه‌یدیت ته‌شبهیه‌ی: هوسا، وه‌سا، وه‌ها، هاهۆ، مانا دو سه‌ر ژی تیت.

دووختەرکه بیانوو: کابانی یه‌کا ده‌سته‌هل.

دووخشار: گران، ده‌ست نه‌خۆش.

دووخشاری: ده‌ست نه‌خۆشی، گرانی.

دووخمه: بنیره‌ده‌غمه.

دووخ: دۆخ، ئامرازه‌ک بوغه‌هاندنا په‌مبوی، حاله‌ت.

دوودک: دووزله.

دوودک بیژ: دووزله‌بیژ.

دوودک لیدان: دووزله‌لیدان.

دووده‌کی: قوندەر، رهنگه‌ ئەف وشه‌یه‌ کوردی نه‌بیت، وشه‌یه‌کی ئەه‌رمه‌نیه.

دوودل: مرۆقی دبیر و باوه‌ریا خۆ پاشو پیشی یی بکه‌ت.

دوودله: دوودل.

دوودلی: پاش و پیشی دکاریدا.

دوودان: قانگدان (که‌ره‌نتینه)، گرائی هیرو گر تیکه‌ل.

دوورین: (١) ئەو كه سه‌ کو ته‌ماشای پاشه‌روژی بکه‌ت؛ (٢) چاوبلکه، دووربینی کو دبیرتی (ناظور) نامرازێ دویر دیتنی یان وینه‌گرتنی.

دوورده‌ست: نه‌به‌رده‌ست، ئەو تشته‌ کو ده‌ستی مرۆقی نه‌گه‌هیتنی (محل بعید).

دوور نزيك: نهغه وشه په كه ژفه رزانه په كي كوردی كو دبیژن: «دوو: بونه سڼ»، «هیدی: حیل»، «دوور: نيزيك». نهغه گوتنی پیره میره کیه كو گوتی: «دوو» بونه سڼ، نانكو گویالژی هه لگرتو كره هاری كاری پیمان، «هیدی» حیل، نانكو گوهرانوویه دقیت توند لگهل باخفن.

دوور: نيزيك، نانكو چاقتاری بووینه هه تا نيزيك نه بیت تشتا سه ناکه ت.

دوورپه: دهحل، بیسه لان.

دوز: دز، دزی كهر، دهمیت دیرین هه رینه مالک دا گه له ك خانییا پیکه نافا كهن پاشی دا دوری وان خانییا دیواره كی پان لدور نافا كهن لهر هیرشاو دزا فیجا دگوتنه وان جوره خانییت مه زن گهل وی دیواری (دز) نانكو قهلات، دزی كهر داتین وی دیواری كون كهن وه دا دویزی را مالا دزن، فیجا دزی كهر لقیزه هاتیه. سارق.

دوزی: دزی.

دوز و دهوال: دز و ره شی شقی، دز و (هیولا)، چه وله ك.

دوزه له: بنیره دودك بیژ.

دوزه له بیژ: = =

دوزمان: دوو پروو.

دوژ: دژ، درژ، توند، تیژ، ناف چاف گری.

دوژگه: چی دژ و توند و ته ننگ و نه خوش. لئاقیستایدا «دوژهنگه» به عننا دوزخ (سعیر) هاتیه: «دوژ + انگه»: «بئس + المصیر».

دوژگه فهند: دوژگه وهند، دوژگو، فه حشی بیژ، خه بهر بیژ.

دوژمان: دوژنام، دوژمان، دوژمین، جقین، دشنام.

دوژنام: بنیره دوژمان.

دوژواری: دژواری، توندی، تیژی، تیشی.

دوژوان: بنیره دوژمان.

دوژه: تووره، سلسلوك (غضوب).

دوژمن: دوژمن، نه یاری.

دوژمنی: دوژمنی، نه یاری.

دوژمنایه تی: دوژمنایه تی، نه یاری.

دوژمناتی: دوژمناتی.

دوژمندار: خودان دوژمن.

دوژمنداری: خودان دوژمنی.

دوژین: قریژی، جقین.

دوژیندار: جقیندان.

دوژین فروش: جقین فروش، خه بهر فروش.

دوژوار: ته نگاش.

دوژواری: ته نگاشی.

دوژ: درژ، پاشكویه كه نافی دكهنه (صفه مشبهه) وه کی: روودوژ یان روودرژ، روژه کی دوژه (درژه).

دووسهر: مه عننا بدولایان كار دكهنه، دوزمان، دوو پروو، چاپلووس، دو چلس، دو چق، داری دوسهر.

دوساخ: بهندیخانه.

دوسهری: چاپلووسی (ملاقی)، دوسهره زیقزقنه، نافی هندك گوندیت كورستانی به.

دوسهر: نیکویکیشان، یان بیپشان.

دوستار: شاشك، ده ستاریكوی ناری پی دهیرن، نهف گوته ژ دوو وشه یان هاتیه لیکدان: «دهست + هار» نانكو بدهستان دهیرن.

دوشاف: دیشاف، دوشاف.

دوشاخ: نهو گیسنه كو بیخه كوبره و پیچه كی بسهرقه زیده كهن.

دوشمن: دوژمن، نه یار (عدو).

دوشمن: دوژمن، دوشمناتی، دوشمنایبی، دوشمنی، دوژمنی، نه یاری.

دوشمنداری: خودان دوژمن.

دوشت: زقر، ده ستنه خوش (صعب).

دوشه مبه: دوشه مبی، روژه کی هه فته به دكه قیسته مابه ینا نیک شه مبه و سڼ شه مبه.

دوشمان: بنیره دوژمان.

دوش چه ره: دوژ چه ره (عبوس).

دوولقه: نهو داره كو بمشاری سه دردی بی فلق بكن. داری دوولقانه (دوتا).

دوفاق: بنیره دوولقه.

دوولیقانه: = =

دووفسنگ: جوړه كولی به كه كالكا وی زوری كاریه و له ردی ره قچه قینیت. نهف گوته ژ دوو وشه یان پیکه تیبیه: «دووف + سنگ» نانكو: «كلک + سنگ».

دووف: كلک، دوولک.

دووفدووقك: بنیره دیقدیفك.

دوگوه: کونوره، شهنه یی دوگوه .
دولیلی: دولیلی تهنه نگا نیچیرییه کو بدو لوبیلیانه .
دولا: دوروو، دوکنار، دوبهره کانی .
دولازهن: نهو کهسه کو سوودی ژ ناتفاتیا خه لکی وهر دگریت و لهر دولایان ددهت، په ند، «ژ ناڤا شیلی ماسیا دگریت» .
دولایی: پشته وانه یی دهرگه یی، دوبهره کانی .
دولژ: دوتویخ، بته و .
دولژره: دولژنه .
دولژنه: کهسج کو بکه فیهته سهرده قی خو، دهمه پرو .
دومبه: کلکا په زئی سپی کو دبیتنی دونه، ههمی دونه، دونتی وی چیتره ژ بهزی .
دومبه لان: نهو عه کفار که که کو بهاران لهردی نیمدار چیدبیت .
دوم گورگ: کنایه ته ژ سپیده یی کازب .
دوم گاو: قامچی .
دومبک: ژ دومبه روی عهره بکاری بوویه .
دوونک: دومبه .
دوونگه: قهله و .
دوونتی: دوینتی، دوهی (دیروژ) .
دوونیف: دونیم .
دوونیم: دوو نیف (نصفین) .
دوون: حال (حاله) .
دووندان: ددان .
دوواله: قاییش .
دووازده: ژماره ۱۲ .
دووازده مانگ: دووازده هه یف .
دووازده ئیمام: ههر دووازده ئیمامیت شیعه یان، نه فی و نه فی چرکیت پیغه مبهری دگهل علی دبیتنه شیعه بیت ئیمامی و جه عفری و (اثنی عشری) . لقیتره هه ژئی گوتنی به کو شیعه بخوژی ۲۳ تیره و جوړه نه: (۱) ئیمامی (اثنی عشری)؛ (۲) (ئیسماعیلی)؛ (۳) (زهیدی)؛ (۴) (یه عقوبی)؛ (۵) (ناصری)؛ (۶) (منصوری)؛ (۷) (صباحی)؛ (۸) خه لفی؛ (۹) جارودی؛ (۱۰) نه بته ری؛ (۱۱) نه ختی؛ (۱۲) مختاری؛ (۱۳) (الحاقی)؛ (۱۴) کاملی؛ (۱۵) (اعرابی)؛ (۱۶) (اخرابی)؛ (۱۷) (ذاکری)؛ (۱۸) نه ژده ری؛ (۱۹) سیاتی؛ (۲۰) کیائی؛ (۲۱) کربی؛ (۲۲) کاکه بی (علی الهی)؛ (۲۳) شیخی .

دووقه لانک: = =
دووق مساسه: کلک، مه قلی، قهله مه لوک، قهله به لهک، قرک .
دووقبه لادان: دووبه ردان، تیبورین، ناڤی گونده کی کوردانه ل کوردستانا عیراقی - ئاکری .
دووقده: دووقده، زه به لاج، (دووقده بکارتره) .
دووقده: لنیقه کیدا بوویه دوچه ندان، ناڤا هیا دو نهوم، دوکهر .
دووقات: بنیتره دووقده .
دووقیمهت: دو بها، گران بها .
دووقه دوق: حکایه تا قدقدا دیکلی به .
دووقون: دوزمان، دوروو، وشه یه کی نه هریمه نی به .
دووقندان: کورتیخا گیانداران .
دووکهل: دووکیل، دوو، دود، نه سلج وی: «دوود + کهل» ه .
دووکیل: دووکهل: «دوود + کهل»، بنیتره دووکهل .
دووکیلی: دووکهل گرتی، دووکهل لوی .
دووکیلی: نهو تشته کو لهر دووکیلی ره شبوویی .
دوک: ته مهت شیانی (وسح) .
دوکان: مغازه، سه کوو، ته خته گه، عهره بکاری بوویه بو (دکاکین) .
دوکاندار: خودان مغازه، خودان ته خته گه .
دووکله: قازیباز، گیانداره کی گچکه به .
دووکهلان: قانگدان، که ره توونه کرن .
دووکهلگیر: دووکهلکیش، بغیری بادگیر (عبار الهوا) .
دووکله: که مگیزه، ته شیله .
دووکور: قوربه شه .
دووکویی: هه ف پشک (مشاح، مشترک) .
دووکمه: قویچه (زر، ازارار) .
دووکه فتن: بدووکه فتن، خودانه ره فان، پهیره وی لیکن .
دووکله: دژیین .
دووکمه: بنیتره دوکمه .
دوک: دونه .
دوگیتسن: دوگاسن، دوو جار کیتلانا عهردی، دوو گه واسن .
دوگورد: جل نقیتر، بهرمال (سجاد الصلاه) .
دوگورمان: چارشانه، قهله و (ت) .
دوگورمان: دودل (متردد) .
دوگورمانی: دودلی (تردد) .
دوگورمه: دوگورمان .

دۆزخین: (تکە) ئەف گۆتە ژ دوو واژەیان پیکھاتیە و چەسپە: «دۆز + خین» نانکو دوروهرتیخ.

دۆخرەمە: سەلەتە، زەلەتە، سەلات، ماست و خیار.

دۆخەری: یاری یەکی کابانی یە.

دۆخ: (۱) ب مەعنا تیرێ راست هاتیە. کوتەکی سەر بزمار: «دلبرێ ئیرۆ سەحەر ئاقیتتە جەرگتی من دوو دۆخ - یەک ل سینیە، یەک د دل دا، لەو ژ من تین ئاخ و ئۆخ» «جزیری»؛ (۲) راستایی تیر؛ (۳) زەلیلی و زەبوونی.

دۆد: خەناوکه، گەردانه (ع،ک).

دۆدک: خەناوکی گچکە.

دۆدی: تۆرتۆ، قەبیچی، قاجی (مقص).

دۆدەکی: قوندەر.

دۆدانە: دۆدانک، مەشکەکی کچکە یە کچکە ترە ژ مەشکا عەدەتی.

دۆدان: دۆدانە.

دۆدی: دایک، «بزاراقتی ئامیدیان».

دۆر: قەراغ، کنار، چارە رەخ، دۆرا دەرگە ی.

دۆرە: ناقتی گوندەکیە ل کوردستانا عیراقی - زاخۆ.

دۆرمەدۆر: هەمی لا، هەر چار رەخ.

دۆرمادۆر: دۆرمەدۆر.

دۆرک: نانێ نەتەنک چ ئی سێلی بیت چ ئی تەنووری.

دۆراخ: توورکەدۆ.

دۆریان: دۆریان، ژ دەست چۆن.

دۆراندن: ژ دەست خۆ کرن.

دۆرەگری: دەرگەهێ لپشتتە خەلە قەگری.

دۆرگری: ئەو جلکە کو رەخیت و ئی نیگارگری (تطریز).

دۆز: تۆل (حق) دیتن، (هدف، طلب)، مەسەلە، ئامانج، داخواز. پاشکۆیەکی لیبی هەندەک سەفەتان تیت یان دکەتە (صفه المبالغه) وەکی پنی دۆز یان دکەتە (صفه المشبه) وەکی: کین دوز، کینەدۆز، داقدۆز، هەر وەسا مانا ریک (طریق) دەت.

دۆزکرن: ئیقاما دەعوایی دزی ئیکتی.

دۆزین: دیتن، پەیدا کرن.

دۆزینەوه: پەیدا کرن.

دۆزەخ: (جەنم) ئەفە لئاقیستایدا «دۆزەنگە، دۆزەخ، دۆزەقە، دۆزەق» هاتیە.

دۆ: دبیتن: دەو، دبیتن: دەویک. بەلی دۆ کوردیتەر. دبیتن: «دۆ ژ ماستی یە» "پەند".

دۆب: لریشە دا «بدۆ» یە ئانکۆ لەزگە، بەلی بدرتیریا زەمانی و نەنقیساندیا زمانێ کوردی عامیانە ی سەر ژ گەلەک وشەیان ستانندن و گورین کەفتە تیدا دوو ب هەر مەعنا لەزکرنی دگەهینیت هەر وەکی بدۆ و ئ مەعنا یی دگەهینیت: «دۆ دۆ حیشترۆک - بارت چیه؟ نیسک و نوک» "شاعەرک".

دۆب: (۱) بریتییە ژ دوو ابیرانا پەزی یە؛ (۲) بریتییە ژ فرۆشتنا هەمی پەزی. دبیتن: «وەرە پەزی خۆ دۆب دێدەمە تە و ژ من بکرە».

دۆبەرۆ: ئەو کە پەزێ یەکی بکەنە کونا مەشکی ئەگەر کونەک تیتقە بوو هەتا دکین.

دۆب: دۆل، نەهال (وادی).

دۆیارە: دووچەندان.

دۆت: کچ: کەنیشک، دۆتنام، کچا مامی، دوتەر (شیک).

دۆتنام: کچ مام (دۆت + مام).

دۆتن: دۆشتن.

دۆتەنی: دۆشەنی، دۆتەنی ئەو کە خودان پەزەکی یان بزەکی بدەتە ئیکتی هەتا بۆخۆ هندی بشیرە بدۆشیت دەمیکو شیرێ و ئ چکیو بۆخودانی قەگەربیت.

دۆچن: نويسهک، نووسەنەک، میجقاسە، سەپان تیرین.

دۆچ: گیایەکی بەاری یە زیانی دگەهینیتە دەخل و چاندنی یی.

دۆچەر: ئادەکرنا وان گیاییت کو زیانی دگەهین.

دۆچەدر: بنپەر دۆچن.

دۆخ: گیخ (دونیا مە لسهەر دەمی بەری نەمایە) (حال، حالت).

دۆخی کارا: (حاله الفاعل).

دۆخی خاوەنی: (حاله التملک).

دۆخی بانگ کرن: دەمی گازی کرنی (حاله النداء).

دۆخی خستنه پالی: (حاله الاضافه).

دۆخی کەسی سین: (حاله الشخص الثالث).

دۆخی چاوەکی: (حاله المصدر).

دۆخی بەرکاری: (حاله المفعول).

دۆخی پەریوەندی: (حاله الجر).

دۆخۆر: دۆشەنی.

دۆخە: دۆخۆر، دۆشەنی.

دۆزەقە: بىنپىرە دۆزەخ.
دۆزەق: = =
دۆزدار: دەعوادار.
دۆزە: لئاقىستايىدا «دۆزەنگە» ھاتىيە ب مەعنا (بئس المصير).
دۆزەن: مەشكەزەن.
دۆزەنك: مەشكە كىچكەلە.
دۆز: ئاشووزن، ئەو بەندە كۈ دەقىچى جوالان پىچ ددروون.
دۆزىتى: سەختى و دژوارى.
دۆز زى: بىنپىرە دۆزەخ.
دۆزكىشان: وەرىس كىشان (جرالھىل).
دۆزۈنك: زىل كە، ئاودۆك، دارى مەشكى، زىلكۆ.
دۆس: دۆست، ھەقال.
دۆستى: دۆستىنى، ھەقالىنى.
دۆستايى: دۆستاتى.
دۆستك: دەولەتا دۆستكىيان، لىرۇژئاقاي كوردستانى فەرمان رەوا بوويە، دەولەتەكى كوردى پەتى بوويە.
دۆسكى: غەشپىرەتەكى مەزىنە مەنسويە بال دەولەتا دۆستكىيان.
دۆستبوون: ئاشتىبوون.
دۆش: تىشتەكى كۈن كۈن وەكى بىنپىرەنگى يە ئاقى بەلاش دكەتە سەر سەرى مرقى لىھەمامىدا، گۆشتى رانكى نىزىكى دوونكى، پاشگرەكە مەعنا (اسم فاعل) لى ئاقى چىدكەت، وەكى: چىل دۆش، پەزدۆش، بىز دۆش.
دۆشىن: دادۆشپىن، شىر ژ گوھانى چەيوانى دەرىيان.
دۆشك: بەرى سەردانىشتى. سەكوو.
دۆشاو: دوشاف، دۆشاب.
دۆشاومىزە: دۆشاف مژە، تىلا شادى.
دۆشاوى: دۆشاقى، وەكى رەنگى دۆشاقى.
دۆشپىن: دادۆشپىن، بىرىتە ژ مال ستانى ژ خەلكى بەھەر خىلەكى: «دېيىژن نىرە، دېيىژى بدۆشە» پەند.
دۆشەك: ئەو قوماشى كۈ حەشاندى ژھرى يان پەمبوى و لسەر دىنقن: «لە ژىرى حىزىزى حىزان بویتە دۆشەك» حاجى قادر".
دۆشەكلە: دۆشەكى كىچكەلە.
دۆشەمە: دۆشەكى سەركوسپان و قەنەپان.
دۆق: ۱) چىقى سستور، نەوعە قوماشەكە (دۆق و مەترەق ھەر دۆ يەك مەعنانە); ۲) زىچىكرنا دۆرا غەبايە، خەرجى كرن.

دۆقچىك: بىنپىرە دوق.
دۆقدۆقە: بى شەرم (شرار)، فىتنەچى، زەبەللاخ، دۆق بدەست.
دۆقلمەر: دوقدۆقە.
دۆكە: گەرۆكى، ئافەتەكە لىشىنكاتى و دەرامەتتى توش دىبىت و خراب دكەت، ماددەيەكى زەرەوەكى دۆشاقى بە.
دۆك: تەشى.
دۆكاتە: بىنگوانە.
دۆل: نەھال، مژانەپى خوار، گىپىل بون، دھۆل.
دۆل كرن: گىپىل كرن.
دۆلانچى: دىلەوار، پرمەكرە، ئەف واژە رەنگە كوردى بىت.
دۆلدەرمە: بەستەنى (ت).
دۆل بوون: گىپىل بوون.
دۆلايى: چەميايى، غەردى پەست.
دۆلاغ: ئەو گۆرەپى ساقى بە.
دۆلار: دراقى ئەمىرىكى بە.
دۆلكە: دۆلچە، دۆلك (دېيە).
دۆلەدرىژ: تىلا دانگ، تىلا شادى بە، نەھالا درىژ.
دۆلەرەش: بىرىتە ژ غەردى كوبر و تارى، نەھالا رەش.
دۆلە: ئىپىراغ (ت).
دۆلاب: دۆلاش، غەربەكارى بوويە و جەمە بوويە سەر (دوالىب).
دۆلپا: چەل و مەل، مرقى پىنك، چەولەك.
دۆم: ئەو كەسن كو ئامان و نامرازىت دارى چىدكەن.
دۆمى: ھەشالى ھەر و ھەرى: «كرىقى دۆمى، نە كرىقى رۆژى» پەند".
دۆمىنە: يارى يەك ژ يارى بىت قومارى.
دۆنەكى: قىزى، چركن.
دۆن: روين، روون.
دۆندان: بىرىتە ژ بەرتىل دانى، دوكانكارى (تدەپن).
دۆنادۆن: (تناسخ، تناسخ الارواح) دۆنادۆن جلك و بەرگ گۆرىنى قەدگىت.
دۆنوتەنى: تەنى و دۆن بىرىتە ژ رىبەكى كوژ مرقى قەنەبىت.
دنادا: بەخشندە (بخشندە، كرىم).
دېدب: دەنگەكە گازى پەزى پىدكەن نە بىتپ بەلكى بلىف.
دېدبى دەپ: دى وەرە دى وەرە.
دېدب: دېدۆب، دېدۆب، زىرەقان، نىگەھبان.

دروو: پاشکویه که معنا صفة المبالغه (دگه هینیت وهکی): جلدروو، کورتان دروو، که فش دروو.

دروود: سلاط (سلام، صلاة).

درین: وهکی مروف درین.

درشت: زفر، زوور، فر، کر.

درز: تیک، شفق.

درازان: تیکبون.

درژ: گرژ، نه نی گری، ناسی.

درژی: گرژی، ناسیاتی، نه نی گری، دژی.

درشتی: زفری.

درکاندن: دهنگ ژ کارهکی یان باشهکی ئینان.

درگا: ده رگه، درگه.

درگابوون: ژیک فه که لشین، ژیک دراندن.

درگا ژنانه: پشته دهر، دهرکاته.

درم: پهرسیف.

درنج: رهش شفق (عفریت). ته غه کورد هر دو وشه یان ژ دیو و درنجی جوت دکهن دبیتن: «دیو و درنج» رهنگه هر دو وشه معنا دیون.

دنگه: نهوبه ری مه زنه کو دانه قوت و دانه هیر کو ساقاری پی دقوتن، کورمیتن.

درنگین: گورمیتن، گورمه گورم.

درنه: هندک کرمن ناف که قلی گاره شان په روه رده دین ددهمی بهاری و لاوازیاه هیوانان.

درس: درست.

درست بوون: ریک بوون، راست بوون.

درستی: راستی (عدالت).

درستایی: درستی.

دروشم: دروشم، بیچم، روناکی (رمز).

درووتن: دروون.

دروشه: واژه، ووشه.

درهخت: دار، ئیش.

درهخشان: چریکه دار: «درهخشان درهخشان بوو سه نا بهرقی (تجلیایی)» «میرعمادهدین».

دریشه: کونه سمکه، درهوش.

درهوشانه وه: درهخشان بوون.

دریغ: مخابن.

دبستان: قوتابخانه.

ددان: دندان، دران (سن).

ددانوک: هر تشته کی دهنده و داندانار.

ددان خوشکه: نه سپل، سپل.

ددانه: ددانوک.

ددک: بنیره دؤدک.

ددا: داپیر.

ددان ههسپ: بریتیه ژ ددانیت مه زن.

ددان ملهتیب: ددان فر.

در: توند، تیژ، دژوار، دلیر (جسور)، پاشکویه که نافی دکه ته (اسم فاعل) وهکی: جلک در، پیلاط در، دیوان در، پاشدر، مهشکه در.

دریان: پاره بوون (تمزیق) بو مرنا کافریتی بکارتیت.

دراندن: پاره کرن، ژیکه کرن.

دره در: جره کیشی و دهمه قال.

دریای: دریای، پاره بووی.

درن: بیتن فال، بیتن در، بیتن سه حر.

درگه: دورگه (جزیره).

درک: خار، ئستری.

درکاو: ئستری زار.

درکین: بنیره درکاو.

درگه: ئاقدیر (جرف). تیتته دیتن کو ماده یی (دری) ی چند معنا و مه بهستان دده ته دهستی مه کوردان بو وینه: «نهف قوماشه دره، نهف عه رده هه می درکه، نهف چه مه هه می بوویه دهحلی و دری، نهف سه گه پاش دره، گورگی زکی چیلامه دراند، هرچ درنده یه کی زیانویه» مه عنایت وان واژه یان ژیک نه دوورن.

درهنگ: (متاخر) لثاقیستایدا (دهری کایز) مه عنا درهنگ هاتییه.

دراث: دراو، پاره.

دراو: پاره (نقود): «دراقی سپی بو رژا ره شه» «په ند».

درؤ: نهو ئاخفتنه یان کرداره کو راست نه بیت.

درؤزن: درؤ بیژ، درؤ که ر.

درؤ که ر: درؤزن.

درؤ هه لیه ستان: درؤ تراشین، درؤ چیکرن، درؤ بسه ر خه لکی فه نان.

خه مگین، توند، نه ئارام، به دئه ندیش، رووترش، دژوار، ناسته نگ.

دژهخت: دژه ره ج.

دژه ره ج: دژه وخت گه نگ.

دژه وخت گه نگ: که فته ناخی (بیت المقدس) یه.

دژکام: تام ته حل.

دژپه سند: ناپه سهند.

دژایه تی: دژمنی (تضاد، معاکسه).

دژبوون: دژوار بوون.

دژمان: دوژمان، جفین.

دژمناتی: بنییره دژایه تی.

دژمن: دوژمن.

دژوار: دژ (مشکل) وارێ نه خویش <دژ + وار>.

دژواری: ته نگافی، دژوار درستتره ژ دشواری.

دژوون: قریژی، جفین، جفین ژێ هه ناخفتنا قریژی یه.

دژهویی: (طباق) (مصطلح) ئی علمی به دیعیه.

دس: دهست، دیزک.

دست: بنییره دس.

دستار: دهستهار.

دستار هیران: دستار بادان.

دستار هیرکانی: شقارۆک.

دسماهی: ژنا باردار و لسه رۆژیت زان و منداڵ بوونی، <دهست + ماهی> یه.

دسگر: دهستگر، ده زگر، نیشانی. ئەف واژه یه بۆ وی هه دیه یی کو زاقا بۆ خواستی خۆ دنیتریت پشتی شرینی خوارن و خواستن و بهری فه گواستن. ته غه رژی گوستیله یه کی زتری یه. دبیتن: عه ده تی پاوه نه و بازن و گوهار خزیم و خه ناوکه و گه رده نه ندی ژ وان کوت و قوت و قه یید و زنجیران هاتینه کو سه ری هزاران سال دگر نه دهست و پی و ملی ئه سییر و دیل و به رده یان یان گو هییت وان دستمن و هه له قه یه کی ئاسنی دکر نه گو هیی به رده یان پاشی مسری یان لچی ده ستبه ندی گو ستیل چیکر، مه عنا وی نک وان ئەف گوستیله حه له قه یه کی هه رۆه ری یه و هه تا هه تای یه نانکو ئەو ئیخسیر هه تا هه تا دی هه ر به نده بیت. پاشی زه مانه کی زۆر زۆر دریژ ئەو پاوه نه ئەو خه له که و حه له قه ئەو بازن و ده ستبه نده و ئەو گه رده نی یه و خزیمه ی کو ژ ئاسنی چیکر و

دریخ: دریخ.

دریژ: دراز.

دریژاتی: دریژی، دریژی.

دریژ داوول: مروفتی راهوله.

دریژ کرن: دریژ کردن، دریژه و ماوه دان، پشتی، پالدان، رازان.

دریژ بوون: بوونا مروفتی بدریژ: «دریژ بی ریژه» "په ند".

دریژی: ده رازینک، سه ره ده ر.

دراوس: هه مسا (جیران).

دروودیکیا: سه لاث هنارت.

درپۆنگ: دوودل، گوماندار.

دریاشه: زه رگ، ئامرازه کی ده ریشانه.

دز: ئەو که سه کو تشتی خه لکی به رز هیه شه بۆخۆ دبه ت.

دزی: تشتی خه لکی به رزییه برن.

دزیکر: ئەو مروفتی دزه.

دز و دهوال: دز و ره شی شه فتی (هیولا): «دزی خۆماله ده رگرتن به تاله» "په ند".

دزین: بنییره دزی.

دزینه فه: = =

دزه که: پاش دز.

دزه دهستک: دهسته کا دزان.

دزیایی: دزیایگ، دزراو، تشتیکو هاتیه دزین.

دزگاه: دزگا، دزگه، که مین گه هج دزان.

دزخه نده: که نینا سار و نه ژ دل.

دژیو: ناحه ز، نه یار.

دزان: نه خو شه ویست، نه خو شتی.

دژ: (۱) دبسته پیشکۆی هنده ک واژه یان وه کی: دژوار، دژکام، دژبان، دژقان (نیگه هبانج دژی، نیگه هبانج قه له عی)، دژوو، دژخیم، دژدار (قلعه دار)، دژگوار (بیتام)، دژهخت، دژه وخت (که فته ناخی قدسیه)، دژمان (دشمان)، دژه وخت که نگ (دژه وخت)؛ هه م دبسته پاشکۆ بۆ هنده ک واژه یان وه کی: روودژ، ناخ چاڤ دژ، ناخفتن دژ، رۆژه کی دژ، ناقرازی یه کی دژ، ئەنی دژ، ئافه کی دژ، سه رمایه کی دژ، زستانه کی دژه، عه ور دژه، قه له عه، قه لات، سهخت، دژایه تی.

دژه وخت: دژهخت؛ (۳) ئافقیستایدا بچه ند مه به ستان هاتیه: به د، زشت، کین، که رب، دل خراب، ئاسی، به د سه روش،

بۆ ئه سبب و ديل و بهردهيان بكار تينان، بۆ جوان كرنا ژنان بكار تينان. پشتى كو هممى كرنه زير يان زيف و مهبهستا وان ژ مهعنا ئه سلى ژى دوور نه بوو به لى بهرى دو ههزار ساله ئه و مهبهسته ژبيرچو و خه لكى ئه و خشل و چه كى زير و زيفى بژنانقه كرتنه بۆ جوانى يى.

دش: خووشكا ژنى، بالدز، بالتيزك، بالتيسك.

دشكردن: دهست هه لگرتن ژ ئه و كاري كو پيرابووى.

دشمان: بنيره دوژمان.

دشماندان: جفيندان.

دشمى: دوژمنى.

دفن: كهپ، لوت، كوردكاري بوويه ژ (انف) ي (ع، ك).

دفن بلند: خويه سند (ع، ك).

دفن بلندی: خويه سندی (ع، ك).

دفن شكاندن: كنايهت ژ لى دانى.

دفن داس: كنايهت ژ دفن خوارى.

دفن دانه باي: بنيره دفن بلندی.

دفن برى: (اجدع): «برايى دفن برى؟» "په ند".

دفن تيكرن: خودناف، كاره لدان، ماي تيكرن.

دقري: تفرى گيايه كى بهارى يه، نامرازه كى ناشى يه ژى.

دقيل: زيقال، سيرمه.

دقئ: دقئيت.

دق: حكايه تا دهنگى ديكل و مريشكان.

دقه دق: (١) دقه لدو و دقه ي؛ (٢) برىتيه ژ فاك و فيكى.

دقئين: دقئينا بنقه بر.

دق و هور: دقئينا ب گشتى.

دكه: تكه، تنوكه، دلويه.

دكان: مغازه، ئه و ئاقاهيه كو مالى فرؤشتنى تيدايه.

دكاندار: خودان دكان.

دكانچى: بنيره دكاندار.

دكه: سه كو (ع).

دكىنى: قريزى، چركن.

دكدگه: مزراع، دهوامه.

دكدگ: دنگه دنگ.

دگهل: لگهل.

دگهن: دهگهن، قه تراز، ناياب.

دل: وشه ي دل وهكى وشه ي دهست زور تيكه لى زمانج كورديه دا

بگه له ك مهبهستان هاتيه: دل، خاتر، جان (نفس)، وجدان، هندور (مرکز)، (جسارت، شهامت)، مه خزده نى رازان، ميژى (دماغ)، كاكلك.

دل نارا: دل خووشكه ر، جوان، يارا مه حبوب، دل كيش.

دل نارام: دل ته ناكه ر، دل قه گه ر.

دل نازار: دل ئيشان كه ر (مزعج).

دل ناوهر: جهنگاوهر، شه ركه ر، ميچراك.

دل ناوتيز: خووشه قى، بين خوش (معطر).

دل نازارى: دل شكاندن، خاتر شكاندن.

دل نازورده: دل شكه ستى، دل ئالوزى.

دل نازورده يى: بنيره دل نازورده.

دل نه فرؤز: دل روژن كه ر، دل قه گه ر، دل خووشكه ر (منير القلب).

دل ئافدان: مرگيئى، خوړه مى (بشاره).

دل ئافا: دل ئافا بۆ مهبه سته كى ديت و ده مانكات دا بۆ پيچه وانه ي ويژى چيدبىت كو دبىژنى (اضداد) وهكى: دل ئافا: خوړه سند، سه ركيش (متكبر)؛ دل ئافا: بين فره، سه رنه رم (متواضع، سخى).

دلاوا: دل ئافا، ره حمان، چاقتير (بخشنده، كريم).

دل بز: ترسنوك.

دل بزدياي: ترسيباى و بزدياي، دل بز.

دل بوژين: دل تيكچون.

دل بهردان: برىتيه ژ عاشقى كو دلخو بدست يارىتفه به ر ده ت.

دل بهر: ئه و دلداريه كو دلخو مروقى دهت (محبوب): «دل ژ من بر دل بهر كه زيباقه با» "جزيرى"؛ «دل بهرئ ئيرو سه حه ر ئاقئيته جه رگئ من دو دوخ» "جزيرى".

دل بهرسته: دل بهرند كرى، دل گرئدايى.

دل بهرند: دل بهرسته.

دل برين: دل زامدار، دل بريندار.

دل برين: دل كه ر كرن و شه ق كرن، دل كه لاشتن: «دل بدلان دكه فن» "په ند" يان دبىژن: «ريكا دلان ب دلان دكه فن» يان دبىژن: «دل دلان دناسن» يان دبىژن: «دل دلان دحه بيئ».

دل بچوك: قه لس، ترسنوك.

دل باژتله: دل ده ربه ده ربووى، دل به لاش.

دل بهستن: دل گرئدان.

بۆ ئه سبب و ديل و بهردهيان بكار تينان، بۆ جوان كرنا ژنان بكار تينان. پشتى كو هممى كرنه زير يان زيف و مهبهستا وان ژ مهعنا ئه سلى ژى دوور نه بوو به لى بهرى دو ههزار ساله ئه و مهبهسته ژبيرچو و خه لكى ئه و خشل و چه كى زير و زيفى بژنانقه كرتنه بۆ جوانى يى.

دش: خووشكا ژنى، بالدز، بالتيزك، بالتيسك.

دشكردن: دهست هه لگرتن ژ ئه و كاري كو پيرابووى.

دشمان: بنيره دوژمان.

دشماندان: جفيندان.

دشمى: دوژمنى.

دفن: كهپ، لوت، كوردكاري بوويه ژ (انف) ي (ع، ك).

دفن بلند: خويه سند (ع، ك).

دفن بلندی: خويه سندی (ع، ك).

دفن شكاندن: كنايهت ژ لى دانى.

دفن داس: كنايهت ژ دفن خوارى.

دفن دانه باي: بنيره دفن بلندی.

دفن برى: (اجدع): «برايى دفن برى؟» "په ند".

دفن تيكرن: خودناف، كاره لدان، ماي تيكرن.

دقري: تفرى گيايه كى بهارى يه، نامرازه كى ناشى يه ژى.

دقيل: زيقال، سيرمه.

دقئ: دقئيت.

دق: حكايه تا دهنگى ديكل و مريشكان.

دقه دق: (١) دقه لدو و دقه ي؛ (٢) برىتيه ژ فاك و فيكى.

دقئين: دقئينا بنقه بر.

دق و هور: دقئينا ب گشتى.

دكه: تكه، تنوكه، دلويه.

دكان: مغازه، ئه و ئاقاهيه كو مالى فرؤشتنى تيدايه.

دكاندار: خودان دكان.

دكانچى: بنيره دكاندار.

دكه: سه كو (ع).

دكىنى: قريزى، چركن.

دكدگه: مزراع، دهوامه.

دكدگ: دنگه دنگ.

دگهل: لگهل.

دگهن: دهگهن، قه تراز، ناياب.

دل: وشه ي دل وهكى وشه ي دهست زور تيكه لى زمانج كورديه دا

- دل بچووک:** دل هوور، دل گچکه، ترسنوک، قهلس.
- دل به لاث:** دل پهراکنده، دل باژتيله (منتشر البال).
- دل پهروه:** جان پهروه (مربی الروح).
- دل په رکنده:** دل به لاث، دل تالوز.
- دل په سند:** دلخواز، دل کیش.
- دل پهراکنده:** دل به لاث (مشنت الحاطر).
- دل پر:** دل تهژی ژ خه مان.
- دل پرتکین:** دل پاره، پاره کهر.
- دل پاک:** دل خاوین.
- دل پاکي:** دل خاوینی.
- دل پیستوتن:** دل پیستوتان، به زهیی پیهاتن.
- دل پیس:** دل خائن، دل گومان، دلرهش (سوء الظن).
- دل پیسی:** به دگومانی، خائنی.
- دل په رتی:** دل پرتکی (مفجوع).
- دل تیر:** چاقتیر، رازی (قانع).
- دل تیری:** رازی یاتی (قناعت).
- دل تژی:** دل پر.
- دل تاری:** دل رهش، دل رهق (قاسی).
- دل تهمری:** دل دامریای، دل شکهستی، دلری.
- دل تیکچون:** نهوه کو دل کارئ قه رشیانج بکهت، دل زقپین.
- دل تاریاتی:** دل تاریکی.
- دل تاریتی:** دل تاریاتی.
- دل تهنا:** نارام، رهعت.
- دل ته نایی:** نارامی.
- دل تهنا کرن:** دل نارام کرن.
- دل ته زانندن:** دل هیلان، دل سار کرن.
- دل تهمراندن:** دل تاری کرن، دل شکانندن.
- دل تهم:** مروقی دل خویش و بکه یف و هه ز ژ خو کری.
- دلته ری:** دلخوشی.
- دلته نگ:** خه مگین، خه مگیر.
- دلته نگی:** خه مگینی، خه مگیری.
- دل چه راندن:** دل گپران لتشتن خویش و له زهت.
- دل چکیان:** دل هسکبون، بریتیه ژ بیه یفیاتی و خه مباری بی.
- دل چه رین:** ۱) نه و کهسه کو دلجی خو دگپرت.
- دل چرین:** دل کول کرن، دل دراندن.
- دل چه راندن:** بئیره دل چرین.
- دل چه:** مریچوک (بخیل).
- دل چون:** بیهوش بوون.
- دل چیچک:** ترسنوک.
- دل خاز:** دلکیش (مرغوب).
- دل خواز:** دل خاز.
- دل خازی:** دل خوازی.
- دل خار:** مروقی کهچ.
- دل خوار:** کهچ، بچه پ و چوبر.
- دل خوش:** بکه یف.
- دل خوش کرن:** تهنا کرن، دل نارام کرن.
- دل خوش کهر:** دل نارام کهر، دل تهنا کهر.
- دل خاقمبون:** دل بوزین.
- دل خوسیان:** دل گفاشتن.
- دل خراب:** به دگمان، بی بیر و باور، نییهت خراب.
- دل خرابی:** به دگومانی، به دبینی.
- دل خه راش:** دل بریندار کرن (مولم القلب).
- دل خون:** خه مگیر.
- دل خیره:** دل پهراکنده، دل هوره (مشنت البال).
- دل دان:** دل ب دل به ران دان (عشق، شهامه، جساره).
- دلدار:** بدل، میترچاک، دلیر، یار، خودان نه قین (بطل).
- دلداری:** هه ز ژ تیک کرن، نه قین داری (بطوله، مواساه، عشق، محبه).
- دل در:** دل کول کهر (جارج القلب).
- دل درین:** دل دراندن و پاره کرن.
- دله دله:** دل نارام کرن (مواساه، تطیب الحاطر).
- دلداش:** نه تهک، هنده دبیتن: ولدانش (رفیق، زمیل).
- دلدوز:** دل بریندار کهر.
- دل دانان:** دل نارام کرن (ترضیه).
- دل رويا:** دلره قین.
- دل ره قین:** دل بهر، دل ره قین.
- دل رون:** خودان بیر و باور (واثق).
- دل رون:** بیر و باور داری (ثقه).
- دل رهش:** به دگومان.

دل ره‌شنی: بهد گومانی.	دل ستور: بنپیره دل ستور.
دلره‌اوکتی: دوو دل.	دل ستاو: دلستوتی، دل سوتیاگ، دل سوتیای، دل سووتاو.
دل رهق: بیره‌حم (قاسی القلب).	دل سووتیاگ: دل ستاو.
دل راست: هزر پاکژ (صافی النیه).	دل سوتیای: = =
دل راستی: هزر پاکژی (حسن النیه).	دلشاد: که‌یف خویش.
دل رابون: دل رابین، فه‌رشیان.	دل شادی: که‌یف خویشی.
دل راگرتن: ریز گرتن.	دل شکیان: دل شکه‌ستی، بی هیقی (کسر الخاطر).
دل ره‌نجانندن: دل ئیشاندن، دل نازده کرن.	دل شکه‌ستی: (مکسور القلب، مکسور الخاطر).
دل ریش: دل کول.	دل شکه‌سته: بنپیره دل شکه‌ستی.
دل ریشان: دل کولاندن.	دل شکاندن: دل هیلان.
دل زیندی: دل زیندوو، هشیار، دل زینده.	دل شکین: دل هیل، دلشکه‌ن.
دل زراف: ترسنوک.	دل شکه‌ستن: بنپیره دل شکیان.
دل زه‌پین: دل شتیوان، دل تیکچون.	دل شوره: بی نارامی (اضطراب).
دل زل: دل مه‌زن (محترم).	دل شادکهر: دل خوش کهر.
دل زیندوو: بنپیره دل زیندی.	دل شیر: بجه‌رگ (شجاع).
دل زینده: ناگادار، بناگا، هشیار.	دل شیلان: خاتر شکاندن.
دل ژار: به‌ل‌نگاز، دل چرمسی.	دل شه‌وتین: دل سوتن.
دل ژاری: دل چرمسین.	دل شه‌وتاندن: دل نالوز کرن.
دل ژیر: دل ناگه، دل هشیار.	دل شه‌وتی: دل سوتی.
دل ستان: دلهر، دلستین.	دل شه‌وات: دل سوژ.
دل سار: دل سهرد، بی هیقی، دل ته‌زی (مایوس).	دل شتیوان: دل تیکچون، دل شتیواگ، دل شتیویای.
دل سوتی: دلستوتیاگ، دل سوتیای (مفجوع).	دل شا کرن: دل شاد کرن.
دل سوخته: بنپیره دل سوتی.	دل شا کهر: دل خوش کهر.
دل سوتن: به‌زه‌یی پی برن. دل پیسوتن.	دل گه‌شته: دل بیزار بووی. "جزیری" فه‌رموویه: «دل گه‌شته‌مه ژ
دل سوژ: جی به‌زه‌یی پی برنی.	دیری ناچم کنیشته‌بی قه‌ت».
دل سوژی: میهر، دلسوژی (شفقه، عطف).	دل گه‌شتن: بیزاری، گرفتاری.
دل سوژی: دلسوژی، (دلسوژی ژ دلسوژی کوردیتره).	دل گه‌شتی: بیزاری.
دل سیا: دل ره‌شی (اسود القلب، قاسی القلب).	دل گران: سل.
دل سیاو: بنپیره دل سیا.	دل گرانی: سلی، نه ژ دلی.
دل سیاه: دل ره‌ش.	دل گوشاد: دل فه‌بوی، دل فره.
دل سارد: بنپیره دل سار.	دل گوشادی: دل فه‌کرن، دلخویشی.
دل سار: = =	دل گیر: تووره، دل ته‌نگ کهر، دل‌کیش.
دل ساندن: دل کیشان، دل برن.	دل گیران: دل ته‌نگ.
دل سه‌خت: دل رجو، بیره‌حم، بی میهر.	دل گیری: دل ته‌نگی.
دل ستور: خوگرتی، دلره‌ق (بجساره).	دل گهرم: هیشیدار، پشت گهرم (أمل).

دل گورگ: بېره حم، سته مکه، سته مکار.	دمهل: دمهل، کولک.
دل گهرمی: پشتگهرمی.	دمهل: بنېره دمهل.
دل گوشین: دل گفاشتن.	دمهدم: گورمه گورم.
دل گفاشتن: بنېره دل گوشین.	دمیتن: گورمین.
دل گتېر: هه وه سران.	دنکز: فتنه.
دل گتېران: هه وه سبازی، هه وه س لیدان.	دنکزی: فتنه یی.
دل گرتن: خه مبار، زهد.	دنک: (۱) بۆ دهنگی ژ کهفتنا تشته کی گران بهردی تیتته
دل گرتی: خه مباری، زاهد.	گۆتن: (۲) ئەو بهره کو گهنم و ساشاری پین دقوتن،
دل گهرمی: هیتیداری (تشجیع).	عهره بکاری بوویه بۆ (دنچ).
دل مری: دل مورده، دل مرده له، تویه دار.	دنکه دنک: بنېره دمه دم.
دل مورده: بنېره دل مری.	دنکیتن: گورمیتنا، بدیف ئیک و ب هه فرا.
دل مرده له: = =	دنک و هۆر: بنېره دنکیتن.
دل موردگ: = =	دن: بزرافتی بۆتان ئەف وازه یه بهرامبهری وازه یخ (ئه ویدی)
دل ماریان: دل شکه ستان.	تیت:
دل ماریای: دل شکه ستی، دیندار.	دنا: دهن، دونیا، عه شیره ته که کورده.
دل مان: سل، توورپه یی.	دنک لیدان: حوتک لیدان.
دل مایی: توورپه، توورپه بوویی.	دندک: دانه ویتله (حب).
دل نهوا: نهوایی دل، دل نهواز.	دنک کوت: جۆنی قوت.
دل نهواز: دلۆفان.	دنه دان: ناڤ تیدان.
دل نهوازی: دلۆفانی.	دنیا: دونیا (ع): «دنیا ری و رۆیه، ههر بهک بۆخۆیه» "په ند".
دل نیشان: دل کیش، دل خواز (مرغوب).	دوا: پاش.
دل نیسا: دل تهنا، دل نیا.	دوایی: (بعد).
دل نیایی: دل تهنا یی (اطمینان).	دواگیان: دواگین، ناخرین.
دلنگان: (طفیلی).	دوا بدوا: سه ره نجام.
دمدم: ناڤی، دهغه رکێ یه لهه ریتما ئۆرمی یی ل کوردستانا	دوا بریای: بن بر بوویی.
ئیسرانی، دمدم ئەو عهرده کو جهنگهک ناوبه ینا لهشکرێ	دوان: ناخفتن.
سهفه ویان و لهشکرێ کوردان به سه ره رۆکاتیا خانێ له پ زێرین	دهۆ: دوونێ.
به رپا بوو.	دهۆک: د ئەسل دا دههۆکه ئانکو بدان (بکه ره م، به خشنده) ههم
دما: پاش.	دبیتزنی دهۆکا داسنیسیان چکو ههمی ئەهلێ وی شاری
دمادما: گه لهک پاش که تی.	داسنیسیوون ههتا سینا و شیتخده ری و شیتخکا تا زهمانی
دمه: دوینگتی په زئی سپی.	(منصور عباسی) ههر زه رده شتی بووینه و شه ری (میسر
دمیه: بنېره دمه.	جعفر داسنی) لگهل لهشکرێ عه باسیان مه علووم بوویه
دمه لان: دمه لان.	ناڤ میژووناسان و ۲۲۰ هه بوویه.
دمبه لان: بنېره دمه کان.	دهۆک: دپهۆک، کوندک، ته سه گیرا دپهیه، ههم دبیتزن: دهکان،
دماره کۆل: دوو پشک.	دپهکان و عهره بکاری بوویه بۆ (دپهقان) و جهمع بوویه بۆ
دمهد: شیشکیته توتن هه لاویستان و هسک کرنی.	(دهاقتنه) و مه عنا (اقتاعی) و (ملاک) خودان گوند

دويدان: دوو کهل بهردانتي کهسه کی يان تشته کی (قاندان).
دووير: دوور (بعيد).
دويری: دووری (بعد).
دويرمان: دورينگه (خياطه).
دويرانه: دروونه (حصاد).
دويزهله: دووزهله، دودک (مزوج).
دويش: دووٹ، کلک.
دويشرا: پيټرا، پاشرا.
دويلک: کلک.
دويش دويف: دووٺه لانک (ذيلي).

مه عنا کرينه، دبیت ژي وټري جهتي ديھوکیټ چولي بيت
 گوتيني ديھوک پاشي دھوک.
ديار: ټه شکرا (واضح، مشکوف).
ديارکرن: ټه شکرا کرن.
دياری: پيشکيش (هديه).
ديارگه: جي ديار کرنی، جي نيشاندانتي (نمايشگاه و
 پيشانگهه).
دويمان: تهم دوومان.
دويخ: خهت.
دويکيل: دووله کی، دوکهل = دوومان (دخان).

راپه ږاندن: رامالین، هه لپه ږاندن، دهر ټیځستن، قاودان.
راپیتچان: رامالین، راپه ږاندن، وهر پیتچان.
راپیتچ کرن: تیکوهر پیتچان.
راپیتته: هات و چوټا جی به کی.
راپوړاندن: حه شانندن.
راتو: راتیځ فه قیسیان، (راتب خه له ته، راتو درستتیره و کوردیتیره). لثاقیسیستایدا «راتو» بو وی (صدقه) و خیرئ دائمی تیت کو بدنه فه قیر و له به نگانان.
راتله قان: مه شکه هژاندن، هژاندن، هژاندنا مه شکه ی.
راتله قان: راتله قانندن.
راته کانندن: داقتوتان، راوه شانندن، داوه شانندن.
راته کیان: راته کیان.
راته کیان: تیک هژیان (اضطراب).
راتراندن: دهر کردن، وشه به کی ټه هریمه نیه.
راجبه: (۱) دارئ درتیر وه کی بهرچینی، ټه ستوونئ خیشه تن یان ره شمالي؛ (۲) پیمتو؛ (۳) حاکم ټهندی.
راچله کاندن: راپه ږاندن.
راچله کان: چه قیان، چه قانندن.
راچله کین: چه قانندن که ر، چه قانندن.
راچوون: داچوون (خسف).
راچاندن: ته فن راچاندن، داڅ راچاندن، راچاندنا به ندکان، ټه هاندن.
راچاڅ: زتیره قان، چاقدیر.
راچاڅ کرن: زتیره قانی لیکرن.
راچاڅ که ر: زتیره قان، پاسه قان، زتیره قانی که ر.
راچراندن: دراندن، وشه به کی ټه هریمه نیه.

ر: تیپا دهه مین ژ تیپیت چه چه بی کوردی کو بحسابا ټه بجه دی دبیته ژماره ۲۰۰، تیپه کی ساز و بیده نکه به لی تیژه.
را: ژ بلندی پی بو نزمی مه عنایب ددهت ټه گهر لسهر واژه ی بیسته پیشکو وه کی: رامالین، راکیشان، راخراندن، راخشانندن، بهرچیکو «ر» ژ له شی واژه ی نه بیت.
رائه نگاوتن: هنگافتن، کاربته ران کرن.
رائه سپارتن: راسپاردن (توصیه).
رائه سپارده: شانندی، ته قه تکرئ، هنارتی، سفارش کری.
راهر: رتیه ر، (رتیه ر کوردیتیره).
راپگار: رتیه ر.
رابوون: رابین، هه لستان.
راپه: هه لسته، هه لستان.
رابی: که شیش (عظیم). (بابلی، سریانی).
رابوړاندن: دهر باز کردنا ده می، دهر باز کرنا که سه کی.
رابارتن: رابوړتن.
راپه بهردان: بهر له کرن.
رابینین: راپه رموون (توقع)، تیرا دین، ټومید پی هه بوون.
راپه ری: گه یاندنا قاسدی یان نامه به ک بو که سه کی.
رابردوو: رابوړی: «به حس ژ رابوړی نه که».
رابوردوو: رابردوو (ماض البعید).
راپه ری کردن: هه لگرتنا نامه ی یان (توصیه) ی گه یاندنا وی بو خودانی.
رابوړین: بوړین (مرور).
راپه رمون: ټومیده واری ژ ټیک، چاقه ری (توقع).
راپه رموون کردن: چاقه ری کرن ژ ټیک کو کاره کی بو ته ټه انجام ددهت.

راچیت: کاغذ دکتوری بو دهرمان وەرگرتنی ژ دهرمانخانهی،
(ئهف وازهیه نه کوردیه).

راخ: ۱) میترگ و چیمهن، تهنیشتا چیبای دهمیکو کهسک
دکه تهفه؛ ۲) (صحرا)؛ ۳) خهم، راغ، باغ؛ ۴) ناغی
شاعرهکی کوردی مهزنه کو مه شهووره ب «بابه راخ»، ههم
شاعر بوو و ههم جهنگاوه و شیروهشین لساللا ۲۱۲ هه
هاتیه کوشتن لسه ری کوردان بزدی سپاهن عه باسی یان له و
دهمیکو (منصور عباسی) له شکرکیشی کره سهه
میرجه عه فری.

راخستن: راتیخستن، پانقه کرن.

راخستی: پانقه کری، راتیخستی، راخراو.

راخواستن: بهخت خواستن.

راخهر: فه راخ.

راخوپین: لیتیپاندن، تیخوپین.

راخهر و راتیخ: (الفراش و الفرش).

راخ و رهخ: چارکنار، قه راغ، په راغ، کنار.

راخپاندن: کیشانا سهه بهه خوار.

راخوش: داگهر، داگه ریایی.

راخشکرن: خورا خوش کردن، خو ئاماده کرن.

راخوشتر: داگه ریای تر.

راخشانندن: راخپاندن، وشه یه کی ئه هریمه نیه.

راده: دهرجه، پهله، قه دهر (حد): «هه تا راده یه ک مرؤقی کور
لبن باری سته می دیجیت و هه».

رادمیر: دهقه میتر، نه بهز، میترخاس، میتری رادیی و هه لیژارتی.

رادان: مالین، گیتزدان، رامالین، دامالین.

راد: میترخاس (عالم، حکیم، کریم).

رادار: ئامرازئی وەرگرتنا ئه مواجیتن هه وائی ۱) ده لیلی ری
نیشان دانی؛ ۲) (موافق).

رادانه: باج.

رادپو: (مدیاع) هنده ک کورد رادوی بکار دین هه چهنه وازه یا
رادپو کوردی نینه لی رادوی ژ دوان ب مهعنا ئاخفتنی تیت
رادوی ئانکو ئاخفتنی راددهت، چیدبیت کورد رادوی بکار
بیان نه رادپو.

رادوونان: بهردانه بدووقه (مطارده).

رادوو کهوتن: خودانه رهفاندن، بدوو کهفتن.

رار: سهگن پاشدر.

راپا: دوودل، کهسپک لسهه رایه کی نه راهه ستیت (مردد).

راپایی: نه (مستقیم)، بیج (استقامه)، دوودلی.

راهفان: رهفاندنا تشته کی ژ خه لکی بنشکافی.

راهف: لنشکا تشت رهفین.

راز: تشتی قه شارتنی، نه هین، ب ئارامیا مه نداین (رازا) ب
هه مان رامانی هاتیه ههروه سا لئاویستاییدا هاتیه (رازه)
(سر).

راز و نیاز: ئه و گوته نه کولناث دلنی مرؤقی (قول ما فی
المضیر).

رازفان: ئه مینی رازان (کاتم السر).

رازدار: بنیپه رازفان.

رازقه شیر: = =

رازان: پالدان، خو درپژ کرن.

رازاندن: خه ملاندن، نقاندن.

رازای: پالدای.

رازگو: سر ئه شکراکهر (زه رده شت).

رازیانه: زریانه.

رازگویی: خلوه یی، نه هینی گویی.

رازکرن: دوعا کرن، مناجات کرن.

راز: تیشه لان، تیشه شاخ.

رازاندن: خه فاندن، خه واندن، نقاندن، خه ملاندن.

رازهوان: شاخه وان، بهرده وان.

رازتن: ئورازتن، دوورین (خیاطه) وه کی: «دیاردن ئه ساسی
دووری مه سازو - وه بالام کالای خه مان مورازو»
"مهوله وی".

راژ: کاربته یی بن که پری، داری پی میوی.

راژیر: راتیخئی لسهه نقستن، یان روونشتنی.

راژیرک: راژیر. ئه م د کوردیدا و تایبته کوردستانا ژوری
گه له ک «ک» لدوو ماهیا وشه یان دبینن هنده ک گومان دکهن
ئهف (کافانه) بو بچووک کرنی نه به لی و نه نینه. ئهف تۆف
«ک» هنده ک بو ناسینینه (اداه التعریف) وه کی: کوره که،
کتیبه که و هنده کیدی «ک» په هله وی یه، هیچ زیده و
کی می بی لوشه ی پیدا ناکهت. و هنده کیدی بو
خوشه ویستی یی نه و هنده کیدی بو ته سغیری نه.

راژو: قه شارتنی (معمی).

راژور: دهست هه لات دار، بهر پرس

- راژه:** راجه، خزمهت، شروقه (شرح، تفسیر، ترجمه).
راس: راست.
راست و راست: بیج که‌جی و خواری (مستقیماً).
راست تر: راستر، درست تر.
راستکار: کاری راستو بیج غه‌ش.
راستکاری: کاری بیج غه‌شی.
راستکردار: کار راست و درست، راستکریار.
راست کردن: راست کرن، راستقه‌کرن.
راست گۆتن: ئاخفتنا راستکرن.
راستگۆ: راست بیژ، زهرده‌شت.
راستی: درستی.
راست راه‌هسته: (کن صادقا): «راست بیژه بلا سه‌ری ته‌تی بچیت» "په‌ند"; «راستی نک خودی به‌رزه نابیت» "په‌ند".
راست و رۆن: ئه‌شکرا، دیار.
راسته‌ری: ئه‌شکرا، ریکا راست.
راسته‌ری: بنیژه راسته‌ری.
راسته‌ری بوون: ریکا خودی گرتن.
راستگۆیی: گوتنا راست.
راستویژ: راستبیژ، بزاراچی هه‌ورامی و که‌رمنشاهی: «راستی ته‌حله» "په‌ند"; «راست باخقه‌ خوار روونه» "په‌ند".
راسته‌قینه: راسته‌کینه، راسته‌کی، راسته‌رغز (حاصل).
راسته‌خۆ: راسته‌وخۆ، نک خۆ، لیه‌رخۆ (مستقیماً) (من تلقاء نفسه).
راسته‌رغز: بنیژه راسته‌قینه.
راسپێران: راسپاردن (وصیه).
راسه‌ر: ده‌سته‌ه‌لات.
راشه‌ن: ره‌شن، تۆشه، ئازۆقه.
راشه‌کان: راشه‌کیان، راشه‌کتین، هژیان.
راشه‌کاندن: راهژاندن.
راشلکان: راشلکیان، نجمین، شه‌لین، له‌نگین.
راشیلان: فه‌شیلان، داشیلان، تیکه‌ل کرن.
رافراندن: هه‌لفراندن، فریدانا تشته‌کی یان که‌سه‌کی ژفرکه‌یه‌کی بلند.
رافراندن: رافرپان، رافرپین، ره‌فاندن.
رافرپن: ئه‌و که‌سه‌کو تشته‌کی دره‌قینیت.
رافرپای: رافرپاگ، ئه‌و تشته‌کو هاتیه‌ ره‌فاندن.
- راث:** نیچیر.
راث کرن: نیچیر کرن.
راثکەر: نیچیره‌فان.
رافيچی: بنیژه راثه‌کرن.
راغه: شروقه.
راثکار: نیچیره‌فان.
راثکاری: نیچیره‌فانی.
راغه‌کەر: شروقه‌کەر.
راغه‌فان: شروقه‌کەر، نیچیرفان.
رافيژ: راهاقیژ (برکه).
رافرۆ: گه‌ریان و هات و چۆن دراقییدا.
رافيژ: راویژ (مشوره).
راقوتان: هاژۆتته‌سه‌ر، ئیرش.
راقوت: هیرش که‌ر (مه‌اجم).
راقولپاندن: داقولپاندنا تشته‌کی لئه‌فراز بو سه‌ر به‌ره‌خواری.
راک: ئه‌و به‌راکه‌یه‌کو بسه‌ر فه‌هاتی وه‌کی نیف شکه‌فتی.
راکه‌فتن: پالدان، دریژ بوون.
راکه‌فتی: پالدای، دریژ بوویی.
راکیشان: داکیشانا تشته‌کی لئه‌فراز بو به‌ره‌خواری (سحل).
راکیشیای: داکیشیاگ، راخراندی (مسحوب).
راکه‌تن: راکه‌فتن، پالدان (خسپدن).
راکرن: راکردن، بلند کردن، هه‌لگرتن، بازدان.
راکری: هه‌لگرتی، بازدایی.
راکه‌وتن: خۆ ئاماده‌کرن بو ئه‌نجامدانا کاره‌کی و لدووچۆن (تتبع).
راکۆپاندن: نخافتن، نخاوتن.
راکشان: پالدان.
راکشاندن: بنیژه راکشان.
راگرتن: راه‌ه‌ستاندن، بخودان کرن، نک خۆ هیلان، هه‌واندن.
راگرتی: مرۆقی گران و سه‌نگین (وقور).
راگر: پیتشگر، مروقی خراب، (عمید الکلیه).
راگوزان: گوزهران، بۆراندن، قه‌تاندن، ریگا هات و چۆ لسه‌ر.
راگه‌یاندن: پیتراگه‌یاندن (اعلام، تبلیغ).
راگه‌شتن: راگه‌یشتن (الحاق).
راگه‌یین: ده‌نگ و باس به‌لافا که‌ر (ناشر الاخبار).

لثاقیستایب هم «ران» هاتیه. ران دبیته پاشکویب هندهک واژه‌یان و هندهک مهبهستان ددهت: ۱- هاژۆتن و بریقه بردن، وهکی: گاران هیتران، سوخه‌نران، قه‌سه‌ران؛ ۲- دریژ کرنا تشسته‌کی بیسانی نه بدریژیایی، وهکی: «کاریته‌ران، شه‌قله‌ران»، «فلانکه‌س خانی یب خۆ کاریته‌ران کریه و کاریتیت خوژی شه‌قله‌ران کریه»؛ «من دارهک رانا سه‌ر جوکا ناڤی»؛ «مه‌ئوموران دارهکی رانایه سه‌رجسری که‌س ناتوانیت بیته و بچیت»؛ «ئه‌ز گه‌له‌ک تینی بووم و هاتمه سه‌ر کانی یب هم‌ما من ناڤی رانا»؛ (۲) پاشکویه مه‌عنا (اسم فاعل) ی دگه‌هینیت، وهکی: گاران، هیت ران، ماشین ران، جه‌نجه‌ران، هاژۆته‌ر، رانی گیانداران (سوق)، طرد، دفع، زجر، اسهال، شرح، تفسیر، که‌ری یب په‌زی؛ (۳) لثاقیستایدا (رانه) هاتیه بجه‌عنا رانی گیانداران (فخذ).

رانبار: هاژۆته‌ر، لیخویر (سائق).

رانک: شهل.

رانک و چۆغه‌ل: شهل و شه‌پک.

رانی: بنیره شهل.

رانه‌کی: پالدوو، پالوی.

رانین: هاژۆتن.

راناو: به‌رناڤ، جیناڤ، بناڤ فه‌چۆن.

رانان: دریژ کرنه سه‌ر خانی یب خۆ شه‌قله‌ران کر.

رانکه: ئه‌و هری یب کو بدانگا په‌ز یفه‌دهیلن.

رانه‌پانه: ئانکو مرۆڤی شفانن مله‌نی بیته دڤیت خۆ لبه‌روان بشکینیت و خۆ بکه‌ته عه‌ردوبان.

رانیده‌ر: کار ئه‌نجام دا.

رانکی: رانه‌کی.

راندن: ده‌رکرن.

راو: نیچیر.

راوه: راوه‌سته.

راوچی: نیچیره‌ڤان.

راوکر: بنیره راڤ کر.

راویژ: (۱) (مصطلح، اصطلاح، مشورت)؛ (۲) گه‌له‌راویژ، راڤیژ.

راوکه‌ر: بنیره راڤ کر.

راوکه: هیلپشان.

راگیر: ریگر (تاخیر) که‌ر.

راگیربوون: (تاخیر) بوون.

راگفاشتن: گوشین، راگوشین.

راگواستن: گۆزین (نقل).

راگیرکرن: راوه‌ستاندن، گیاو کرن.

راگوشین: گفاشتن.

راگه: ری بزاراڤی هه‌ورامی. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «راگه‌ی حه‌قیقه‌ت جه‌ویرت شی یه‌ن؟ - یادت په‌ی مه‌حبوویی حه‌قیقی نی یه‌ن؟»، ریگه کوردی تره.

رام: ئەف وشه‌یه تیت بجه‌عنا (مطیع)، خوشبه‌خت (سعید)، راحت (متمرن)، ئارام، دانیشیای (طرب، فراغ، نشید)، ئەفه د کوردی و فارسیدا و لثاقیستایدا هاتیه «رام» بجه‌عنا ته‌نایی و ئارامش، ئارام، خۆشه‌ختی (مطیع). ناڤی رۆژا ۲۱ له‌هر هه‌یشه‌کی ئیرانی هه‌تاڤی یه، ئەف وشه‌یه چویه د ناڤ وشا (ره‌مه‌ضان) ئی چنکه پیک هاتیه ژ (رام+زان) رام ته‌ناهیه (زان) مه‌عرفه‌یه‌و زانینه ئیجا ب لیک دانا هه‌ردوو وشا مانا وی دبیته (ئارامی و زانین)، ئەو شروفا عه‌ره‌با ل لقی واڤی کری کوژ (رمضاء) هاتیه دوری هزریه.

رامیار: (۱) سیاسی، که‌مۆ؛ (۲) ره‌مه‌ڤان، شقان، ره‌ڤیشان.

رامیاری: که‌مۆیی (سیاسه).

رامکرن: ته‌ناکرن، ئارام کرن.

رامالین: دامالین ژ بلندی بو سه‌ره‌ره‌خوار.

راموسان: ماچ کرن.

رامان: هیتی کرن، هزر کرن، مانا، سه‌رسورمان (تفکیر، شرح).

رامال بوون: مشت بوون، پرپوون، دارمال بوون.

رامالدان: دامالینا به‌ره‌خوار (ازاحه).

رامال کرن: دارمال کرن، پرکرن، رامال دان.

رامای: راماک، راماو، دامای (متفکر).

رامگه: هیلپشان، جی ئارام بوون، راوکه.

رام بوون: ناسین، ئارام بوون.

رام کرن: ئارام کرن، که‌هی کرن.

رامووز: رامووسین، رامووسان، ماچی کرن (تقبیل).

رامی: راوکه، هیلپشان.

ران: (۱) ژ چۆکا هه‌تا دوتایی یب ناڤی وی رانه (فخذ)،

پایینتره، ئەف وشه‌یه لئاوتیستایین دا هاتیه بده‌نگی (ره‌بنتو).
ره‌بیت: گه‌هشتنا زوی (سریع النمو).
ره‌بنوگ: کولیله‌که‌کی جوان و سپی‌یه و زۆر ته‌مه‌ن کورته.
ره‌پ: په‌یت، راست و راست، ئیره‌ق، راست و ره‌ق شدیای.
ره‌په‌ره‌پ: حکایه‌تا ده‌نگی قوتانی‌یه، حکایه‌تا ده‌نگی پیژننا ریتیاری.
ره‌پ و هۆر: ره‌په ره‌پ ب جومله.
ره‌پ بوون: ره‌پ بین، ئیره‌ق بوون.
ره‌پاندن: ره‌په‌ره‌پ ژئی ئینان (الرتب).
ره‌پ و رویت: هه‌ژار، ریسو، برسی (معدم و عاری).
ره‌پ ره‌په: مرۆقی قیت، به‌ژن راست.
ره‌پال: که‌فن، پنی پاته، لگه‌ل (الرتب علی الکتف).
ره‌پ ره‌پ کرن: ته‌پ ته‌پ کرن.
ره‌په‌ل: ده‌سته‌یه‌ک ژ یاری که‌ران.
ره‌په‌لگا‌ه: ره‌په‌لگا، ره‌په‌لگه (ملعب).
ره‌په‌له: بنیره ره‌په‌ل.
ره‌په‌له: کۆره‌ری.
ره‌په‌ته: به‌سه‌مه، دابه‌ستی.
ره‌په: لئاوتیستایدا به‌عنا ره‌فاندن هاتیه.
ره‌په‌پیسک: ره‌فیسک، ره‌ه‌که‌کی په‌یت د ناڤ له‌ش‌ج گیانداران.
ره‌تیوان: ری پیتان (تظاهر، مظاهره مع مشی علی الاقدام).
ره‌تان‌دن: ره‌تانن، غار و جرید کرن بده‌واری هه‌تا ماندی دبیت.
ره‌تاو: ره‌تیای، ره‌تیایگ، غار بده‌واری کری و ماندی کری.
ره‌تهو: نفس، بنه‌په‌ت، نژاد، ریشه.
ره‌تۆم: مورشدی دینی ژ زه‌رده‌شتیان.
ره‌ت: تجاوز، بۆرین (لعنت): «مه‌ دقیت بی‌په‌ر دلبه‌ری - لی هیت بئوسلووبا به‌ری / لی کفش به‌په‌ته ژ په‌نجه‌ری - خه‌ف بته‌وره‌ت ته‌شبهی با» «جزیری».
ره‌تۆپی: ریقی، ریوی.
ره‌ت بوون: ره‌د بوون، ده‌ریاز بوون.
ره‌تان‌دن: ده‌ری‌خستن، ره‌دان‌دن.
ره‌تیمان: ره‌دیمان (املاء).
ره‌چه‌له‌ک: بنیره ره‌ته‌و.
ره‌چه‌له: = =
ره‌چاو: ناز، چاف دیری (طمع).

راوگه: جی راو کرنی.
راوانان: راونیان، به‌ردانه دووڤ ئیکی یان تشته‌کی (مطارده).
راو و رووت: رووتقه‌کرنا خه‌لکی، شه‌لان‌دن.
راو و ریس: بریتیه ژ کراری باش، ته‌قنی باش، ریس خالس.
راووک: (۱) توورشال، تویرشال، ئەو کیسه‌یه کوزه‌یتوونی تیدا دگفتیشن؛ (۲) ئەو هویسه‌ کو تری تیدا دگفتیشن.
راوه‌راوه: نیچیر کرنا بکۆمه‌لی و گشتیبه، وه‌کی راقه پۆران.
راوه‌ستان: راوه‌ستیان، نانکۆ نه‌لقین.
راوه‌ستان‌دن: نه‌ لفرکرنا ئیکی یان گه‌له‌کان ژ لایه‌ که‌سه‌کی، فیتعه‌کی تپه‌په‌ره.
راوه‌ستیای: راوه‌ستاو، راوه‌ستیایگ (قائم، واقف) «فیتعه‌کی نه‌تپه‌په‌ره».
راوگه: کیسه‌کی دۆی.
راوه‌کانی: ئەوه‌ کو داقبسکان ل دووریت کانیان فه‌ده‌ن بۆ ته‌بر گرتنی.
راویش: روونویشت، شکل نقیس (صوره من الرساله).
راه: ری، ریگه (ری و ریگه کوردترن ژ راه).
راهاتی: شاره‌زا، گه‌رتی.
راهاتن: گه‌رتی بوون، شاره‌زابوون.
راهیتلان: بدووکه‌فتن، به‌ردانه بدووقه، به‌سهردان (مطالاده، افلات): «جاهیل نیره‌که‌ری فس راهیل» «په‌ند».
راهیتشان: به‌ردانه بدویقه.
راهیژتن: راهیژتن.
راهۆله: فه‌لشی، راهژیای، فره، سست، پیر.
راهافیژ: به‌رفه‌چۆن (برکه، نما، ترقی).
راه‌اژۆتن: هاژۆتن توند.
رایه‌ل: هه‌لاش، هه‌لاشی سه‌ریانی، به‌ندکیت راچاندی بۆ ته‌قنی.
رایه‌خ: رائیخ، راژیر (مفروش، فرش).
رایه‌که‌وتن: توانا، شیان، ده‌ست گه‌شتن.
رایژه: رایزه‌ن (مستشار).
رایژان: رایش، وینه‌بین نامه‌ی، من نامه‌یه‌ک بۆ وی رایش کر.
ره‌به‌ت: که‌مینگه‌ه، که‌مینگه‌هه‌نی نیچیرقانان، ناڤی هنده‌ک گوندیت کوردستانی.
ره‌به‌ق: بی کیم و کاسی، ته‌مام.
ره‌به‌ن: تۆرین، پله‌یه‌کی رووحانی بی فه‌له‌بان ژ که‌شیشی

رهز: بیستانی تری، جنیک، رهزی میوان، لفارسی دبیزنه دارا تری رهز، ب نارامی هر وهسا ب فرهنسی دبیزنه تری رهز.

رهزبان: رهزقان، رهزهوان، رهزوان.

رهزم گا: مهیدانی جهنگی، کوزی مهیدانی.

رهزم گه: بنییره رهزم گا.

رهز و نهز: ئیشارهتا بال سهراهاتهکی کوردی، دبیزن روژهکی ئیکتی ژ خانما خو پرسی: «تافرهت چ خو شه و ل چدهم و ل چ جی؟» نهو پیژی هوسا پاگو دا: «بهارئ نهز و پهز، هاقبین بهفر و نهز، پاییزی نهز و رهز، زستانی ناگر و نهز».

رهزا گران: رهزا قورس، دار گران.

رهزا شرین: خوبین شرین، دارسشک.

رهزم و بهزم: جهنگو شادی، بارا زور تر د هوزانیت کلاسیکی بکار تیت. (حرب و طرب).

رهزاتال: لهش گران، تامسار.

رهزهله: مازگهی پشت، برپه ی پشت.

رهزهل خوایی: (تفکیر الهموم) «واژهیهکه ههورامیه».

رهژن: گهردئ رهژووی، رهشیی بنی قازانی.

رهژوفان: نهو کهسی کو کاری رهژوو کاری بی دکهت.

رهژووپر: نهوه کو داران دبریت تا بکته رهژوو.

رهژویکی: وهکی رهنگی رهژووی.

رهژهکی: کوپک، کپرو، کوزک، نهو گهغه کو گولیت وی رهش دین وهکی رهژووی (تفحم).

رهژان: خهنه رهژان.

رهژتن: کل لچاف وهرینان (اکتجال).

رهژی: رهژوو (فحم).

رهژه: ریزه (غلو).

رهسید: (وصل) گهیشتن، عهه بکاری بوویه (رصید).

رهسان: گهشتن، واژهیهکی شه بهکیه.

رهسیان: رهسان.

رهسن: ریشه پاک، نهژاد پاک.

رهسیده: گهشتی، قهیره، قه داره.

رهسا: نه ندازه، گهشت، ژ مادهیی رهسانی چند مه بهست تینه بهرچاف: «رهسان: گهشتن، رهسا: گهشتت، مه رهسو: دگه هیت، نارهسا: نانه موار، برهسه: «نه مره» بگه هه، رهساندن: گه هاندن، نه مه رهسو: ناگه هیت، مه رهسی: دگه هم، دگه هی» . نهف ده مکاته د شه بهکیدا زور لکارن

رهخ: کنار، قه راغ.

رهخ و روق: چارکنار، هه می لا.

رهخته: روخته، مکوم، بتین، مه تین (قوی).

رهخدار: پاسه قانی ریکتی (انحصار، ملاحظ).

رهخنه: نه رازی بوون (استنکار).

رهخنه گرتن: عهیب گرتن (اضراب، نقد).

رهخنه گری: عهیب گری (رفض، اضراب، انتقاد).

رهخسان: گه هشتتا تشتهکی بو دهستی مرؤقی کو هه رهزرا وی نه بووی.

رهخساندن: بنییره رهخسان.

رهخش: بوژ (جواد، حصان).

رهخنه کرن: ئینتقادکهر.

رهخت: پیخهف، فیشه کدان، جلو بهرگ.

ره دیو: بوژی.

ره د: ناقی بوژینی به.

ره دهگ: رهده، جیبوژینی، باسک، مل، گه رده نه (مکان الطرد).

ره د کرن: دهر باز کرن.

ره دیوون: دهر باز بوون.

ره دیین: دهر بازین.

ره دال: (۱) نهو نییری یان بهرانه یه کو زرخه سبووی؛ (۲) پیره میتری ته بهت بچووک (الشیخ المتصابی)؛ (۳) مرؤقی دیله وار و فیلباز.

ره دژ: (جاحد، ملحد، لعنت)، مادهیی رهده، رهده گه یان رهده. د نه سلدا ئاقیستییه به عهنا رهده بی چپای نانکو سلسه بی چپای، گه رده نه. کورد دبیزن رهده و رهده گه و رهده، سلسله بی چپای هه به عهنا تیرابورین و دهر باز بوونه.

ره ده: رهده گه، جی ئاسته ننگ و ئاسی، جی دهر باز بوونی (معبر).

ره دده: بنییره رهده.

ره دیان: پرکرن تشتی و پاشی وهرگیتر کرناوی و خالی کرنا تشتی تیدا.

ره داندن: دهر کرن (طرد)، وشه یه کی نه هیمه نیه.

ره دوو خستان: بدو ئیخستان، ره قاندنا ژنه کی.

ره دوو کهوتن: ره دوو کهفتن، خودانه ره قاندن.

ره دوو کهوتوو: خودابه ره قان، ره قاندی.

ره زم: (۱) (حرب)؛ (۲) جره کیشان (سحب)؛ (۳) دیوانا عهیش و نوشینی. (گه له کجار وشه بی بهزم و رهزم دینه جوته وشه، دبیزن: بهزم و رهزم - جوته وشه یه «متضاد» ن).

- به لې لهندهک ده مکاتاندا شه به کی و هه ورامی ژیک جودا دبن.
- رهشاو:** رهشاف، ئافکه که درژیتته بن چافئ مرؤقان و کوره دبن، ئافکه که تیکهل کرپه ژ گهردئ ره ژوی. دبیتن: «رهشافئ بخؤ» ئانکو ژه هری بخؤ.
- رهش:** (۱) رهنه که (اسود؛ ۲) زبان، سزا، ئاسیب گه یاندن، برین. ل سه نسکریتیدا ژ مه سده ری رهش به معنا زبان هاتیه. ئەف مه معنا یانه هه می د کوردیدا ژ هه نه و بیجگه ی شان مه عنایان کوردان گه لهک مه معنا ژ رهشی داتراشینه.
- رهشایی:** کیتلاتی، رهشئ شەفی (شیخ، هیولا).
- رهشه:** گهف، ترس چیکرن، هه فسار (تهدید).
- رهشه ولاغ:** گارهش (ک. ت).
- رهشه نولاغ:** رهشه ولاغ.
- رهشی:** کین (حسد).
- رهشه لهک:** رهش و سپی، هه لپه رکه یه کئ کوردییه لمابه ینا ژن و میتران ب ته بایی و گشتی پیرادبن.
- رهشین:** به دبین.
- رهشپۆز:** رهش و بۆز.
- رهشه پا:** زریان، بایئ توندو دژوار (عاصفه).
- رهشپاو:** رهشپاف، مه یل بره شیفه.
- رهشه بگیر:** ئەوه کو ده ولت خه لکئ گونه هکار و بیگونه هان بگرت، جیاوازی لمابه ینا چاک و خرابی نه که ت دبیتنئ: رهشه بگیر.
- رهشراش:** راشرنا بکومه لی و گشتی.
- رهشک:** (۱) زرگال؛ (۲) پرسه، رهشکا کایئ، توژی کایئ؛ (۳) رک، کین، غه یهت، (۴) جوړه گیایه کئ بوهار یه. (۵) بیبلکا چافئ "خانی" فه رموویه: «حوسنا ته یه زینه تا چه بیبان - رهشکا ته یه غیره تا ره قیبان».
- رهشهک:** توژ، ئەو که سه گه لهک په سنئ خو بکه ت.
- رهشکا کای:** توژه کی مه زنه کای پی دکیتشه کادینان.
- رهشتۆز:** بریقه دار (زاه). "جزیری" فه رموویه: «نه ی شه که را گه رده ن ژ عاج - دیسا ژ رهشتۆزین صمد / قهوسی لبالا فه رقی تاج - که پیر ره شاندن بی عه ده».
- رهشبینی:** به دبینی (سوء الظن).
- رهشپۆزه:** رهشپۆز، بۆزه رهش.
- رهشپوون:** نه قیبان.
- رهشپۆش:** کرنه به را جلکیت تازی بی.
- رهشئاله:** تاله رهش (اسمر).
- رهشئان:** کل د چاف وهرینان.
- رهشه بوون:** رهش هه لگه ریان.
- رهش هه لگه ران:** رهش قه بوون.
- رهش رهشک:** بیبلکا چافئ، بریتیه ژ تشئ هاتیه نقیسین (حبه السوداء).
- رهشاخ کرن:** ئاخه بان کرنه کی شک.
- رهشکرده وه:** رهشاخ کرن.
- رهشکورژ:** ئەو که سه کو هه ر که سبیت دکوژیت بی پرس و ناسین.
- رهشه که:** ئەو که سه کو خو بمیرخاسی ل قه له م دده ت.
- رهشکه ن:** ئەو عه رده کو به فرئ به ردای، رهشبی.
- رهشی:** رهشکه ن، به فر سه ر عه ردئ لاچۆن.
- رهشکه له:** ئەسه مر.
- رهشمیو:** میوا تری بی رهش، تری بی رهش.
- رهشوکی:** (۱) بریتیه ژ بزنان؛ (۲) نه وعه تهنه که بوو.
- رهشکه و پتیشکه:** تشته که بۆ مرؤقی چاف قسویر په یدا دبیت، دبیت هه ر وه کی هنده ک تشتیت رهش وه کی پتیشکه ی دکه فنه به چافئ وی.
- رهشکه و سپیکه:** بنقیسه و بهه شیفه.
- رهشکۆک:** رهشکه وه، رهشکه وهک، رهنه گئ دیزه ی.
- رهشار:** ماری رهش، که زیت ده لالی.
- رهشمیوی:** رهشمیو.
- رهش و رووت:** به له نگاز.
- رهشوکی:** تیکهل و پیکهل، جوړه تهنه نگ بوو (نه ته بیعی).
- رهشوله:** ناخی جوړه بالنده کی یه (زوزور).
- رهشوه:** رهشمه.
- رهشه جوو:** جووی گه لهک بدین (یهودی مفرط فی الدین).
- رهشه خیزان:** عه یال هور، عه یالی زۆر.
- رهشه مسلمان:** سوئی بی بوئی (افراطی).
- رهشه سوئی:** مسلمانئ بته قوا.
- رهش رحان:** رحانئ رهش و به لگ پان.
- رهشه سال:** سالی (مشوم)، حشکسال.
- رهشه سل:** ئیشا چچار لی نه بیت.
- رهشینه:** رهشه شکئ چافئ (حدقه العین).
- رهشه واره:** به رزه و باژتله.

رهشهمهه: رهشهمی (شواط).

رهشکن: رهشکین (حسود).

رهش و بهش: تاري و (مششوم): «رهش ههر رهشهمه چرهنگنا ناگريت» "پهاند".

رهشولبه رشوگر: نهفه رسته يه که ژ سه رهات يه کی، نهوژی نهفه يه ديبیژن جارهک مهئور و کوډه و باج وهرگريت ترکا چونه ناڤ زومه کی کوچه ران و باجه کی گران ناڤيته سه روان و مللی وان نه هات، هندي بهرتيل دانج و هيڤي ژي ژي کر کو پيچهک بارئ وان سښک کهت بهلئ چسودي نه بو. نهو ژي نه چار بوون رابوون مهئور کوشاق و رهشماليت خو هلقانندن و لپشتا دهواران کر و ژ ناڤا مهزن دهرياز بوون و هاتنه ناڤچا هه کاريان. بهلئ دهه مان کاتدا رهئيسج عهشيره تي مال نه بوو چو بوو جزيرئ ئينا نيک فرتيکر نه بدوورا داوی خه بهردار بکهت، بهلئ ده ميکو چو ويري ديت ناغا لديوانا قايمه قامی دانيشتیه. ئينا بڤان چهنده رسته ييت ژيري له گه ل ناغای خه بهر دا کو قايمه قام تينه گه يت، گو تي: «نيت جارن، هاتنج ناڤ مالان، مه دانی بهرنه هلانی، مه سه ری ژيکر، رهشولبه رشوگر، لئاڤا مهزن دهرياز کر، مه بهر بواري ت پار کر. ته هلانی يان نه هلانی؟». ناغای جواب دا: «من هلانی...».

رهشهن: بو خوارده مه ني يي تيته گو تن، تهغه ر ژي بو ههر سي جه ميت خوارئ بکار دهن. لئاڤيستايدا رهشهن ناڤي فريشته يه که. ميهر و سرؤش و رهشهن ملائکه تيت سه پرئ جه هه نه ميته، قه نجام رهواني بهه شتي دکهن و بهدکاران ژي هه له په ي ناڤ دوزخ خي دکهن.

رهشهوار: رهشمال، کوون، کوڤ (بيت الشعر).

رهشمال: کوڤ ادري رهش (بيت الشعر).

رهف: جڤيندانا پاکان و پارسايان.

رهفتار: ريتڤينک، سلووک، خدوو.

رهفتار کردن: رهفتار کرن، خهت مهشي (تحرك).

رهفته ني: چوي، که سي لسهر ئوغري.

رهفيسک: رهپره پيسک، رهفي، کنارو قهراغ (ساق).

رهفز: رفز، نهڤ وشه يه رهنکه نيژيکی مرنج و بزريووني بوويه، ته ني لزاراڤي دوله مه ريان دا بهه عا حاسلي تيت و لئاڤيستايدا مایه ديبیژيت «رهفزاڤي» بهه عا شادمانی و خوشبه ختي هاتيه کوژ مه عا کوردي کو حاسل و دهسته کفته دوور نينه و د کورديدا پيشگرهک ژي لگه ل دا

تيت، ديبیژن «راسته رفز» نانکو حاسل پشکی يان باقي مانده.

رهف: ده لاقه يه کی دارينه يان تهخته يه کی دارينه کو لکناره کی دهري ژ دهرفه قايم دکهن بو دانانا پيلاقان لسهر. هاتيه عه ره بکاري کرن و کوڤ کرن لسهر (رفرف).

رهڤ: رهڤين، هه لاتن، بازدان (رهڤدا تهيران: دهسته که ژ تهيران).

رهڤين: بازدان.

رهڤده: کوڤمه ل، رهڤده گورگ، رهڤده بهراز، رهڤده سهگ.

رهڤده رهڤده: دهسته دهسته، کوڤمه ل کوڤمه ل.

رهڤي: رههه (قطع من الماشيه او الدواب)، (فعل ماضی) بو (مفرد) ي غائب، بازدا.

رهڤانندن: (تهريب)، مه سده ري تپه ره و نه تپه ره.

رهڤهک: نهو که سه کو لهر تشتيت بترس زوو برهڤيت.

رهڤوک: رهڤهڤوک (جبان).

رهڤينوک: ترسنوک، دز (مهرب).

رهڤانندی: نهو تشتيتکو هاتيه رهڤانندن.

رهڤ تپکهڤتن: بازدانا نشکاڤ دا، رهڤ بکوڤمه لي (زعر).

رهڤل: تان، ته يان.

رهڤشت: رهوش، ري، اخلاق.

رهڤينگه: رهڤگه، ريکو جهي رهڤينه (ملجا).

رهڤ و هشک: ههر دوو وشه بهه عا توندي و سه لابهت تين.

رهڤ: قايم (صلب)، حکا يه تا دهنگي تشته کی رهڤ بتشته کی رهڤ. ديبیژن: «رهڤه رهڤ» يان «تهڤه تهڤ».

رهڤه رهڤ: رهڤه لدوو رهڤه ي.

رهڤين: رهڤينا دريژ.

رهڤ و هڤي: رهڤينا بجمله.

رهڤانندن: رهڤانندن، لدهرگه دان، دهرفوتان.

رهڤسته: قه سه لي، دهوار يان مرؤڤي قه سه ل گرتي و سه ره ماخواري.

رهڤال: رهڤاله، لاواز و ساخلم.

رهڤرهڤه: مرؤڤي بهژن راست و لاواز و قيت، خه بهر رهڤ.

رهڤه: نهوعه کيسه له کی مه زنه ديبیژني: جولله.

رهڤانه: رهڤانني، نه لقي، نه لڤينا ژ ترسا دا، ديبیژن: «من هرچهک ديت بهلئ چديت؟ هه ما، رهڤانني نه ز گرتم».

رهڤاله: پيچکيت مه ر و بزنان.

ره‌مه‌نی: چه‌رمتی، هه‌رمتی، چه‌ریمی، ئانکۆ پیس بووی. بادینانی دبیتژن هه‌رمتی و ئیزدی دبیتژن چه‌ریمی و چه‌رمتی، به‌ر مه‌قلووبی دبیتژن ره‌مه‌نی به‌لێ هه‌رمتی د کوردیدا به‌رفره‌تر و کوردیتره.

ره‌میان: ره‌قین، بازدان.

ره‌میای: ره‌قی، بادایی، فرار کری. "مه‌وله‌وی" فه‌رنوویه: «ترسیای سه‌دای ماردم هۆش به‌رده - ره‌میای بوی بارۆت هه‌ر ده‌وه هه‌رده».

ره‌میزا: یان ره‌میزاد، زانیاریت به‌د، چاپلۆس، جادۆگه‌ر، «دیله‌وار». ئەف وازه‌یه لکرمانجیا ژۆری و بادینان بکارتین به‌لێ وان مه‌به‌ستان ژێ فام ناکهن.

ره‌نگ: به‌هره، ره‌وش، رێک، ده‌م، راستمال کێم، کردار (لون)، ره‌ان، مال، ثروته، قوه، قاعده، سرور، سلام، خال، محبه، الم، عیب، جار، جمل، کیش).

ره‌نج: ماندی بووی، ماندیاتی، وه‌ستان، ل ئاوتیستا (ره‌نج) (الم، بۆس).

ره‌نجبه‌ر: زه‌حمه‌تکێش، ره‌نجکێش. هنده‌ک دبیتژن: رینجبه‌ر.

ره‌نجاندن: زه‌حمه‌تدان، ئازاردان.

ره‌نجی: ره‌نجیای.

ره‌نجیای: ره‌نجیای، زه‌حمه‌ت دایی، ره‌نج دایی.

ره‌نجیای: بنیتره ره‌نجیای.

ره‌نجیایو: = =

ره‌نجاوهر: ره‌نج ئاوهر، ره‌نج هه‌ینه‌ر.

ره‌نج ئاوهر: تشتی کوزه‌حمه‌تی بۆ مرۆقی دینیت.

ره‌نجوور: لاواز، بی‌حال، مه‌لوول، خه‌مگین، نه‌ساخ، شکه‌ستی.

ره‌نجهرۆ: فاشل دره‌نجا خودا، ماندی‌بین بی‌سوود، ماندی بوونا بی‌سوود.

ره‌نجهرۆیی: بنیتره رنجهرۆ.

ره‌ند: خه‌به‌رخۆش، ئاخفتن شرین، زه‌نگ، زیه‌ک، بی‌باک، بێ قه‌ید و به‌ند (لاابالی)، حیه‌له‌که‌ر، مه‌ست. "مه‌ولانا خالد" فه‌رموویه: «به‌ عشقی رهندانی سه‌رمه‌ست - به‌ جامی باده پییری مه‌ی فرۆش». وازه‌یه رندی د شیعریت کوردیدا ئیکجار زۆره به‌لێ بۆره مرۆف بکارتین و مه‌عنا وی نزانن، هنده‌ک دبیتژن (ره‌ن)، زوریه‌یی د هوزانیت کلاسیک دا بکار تیت.

ره‌نی: هه‌ره‌س، ئاشوت، به‌همه‌ن (انهیار تلجی).

ره‌قاندنه‌وه: ته‌ره‌قاندن (تصقیل الحدید بعد تیریده).

ره‌ق بوون: بۆ مرنا ژبه‌ر سه‌رمایی بکارتیت.

ره‌ق و ته‌ق: ته‌ق و ره‌ق، ده‌نگه‌که ژ ئامانان تیت، ده‌سفال.

ره‌قه‌ن: زه‌قیا به‌ر و سه‌خمه.

ره‌گ: ره‌هه، ده‌مار.

ره‌گداکوستان: بیخ و ریشه و بنج داکوتان، ده‌خلی ره‌گدا کوتایه.

ره‌گه‌ز: نژاد، نژات.

ره‌گه‌زناس: نژادناس، ئەو عالمه کو نژادی مرۆقان دناسیت.

ره‌گه‌زه‌رست: ره‌گه‌ز په‌رێس، نژاد په‌رێس (عنصری).

ره‌گه‌ز په‌رێس: بنیتره ره‌گه‌ز په‌رست.

ره‌مه‌ن: حیوانی کو ژ ترسا داره‌قی و بازدا.

ره‌م: زبل، زبلی گاره‌ش و چه‌بووانتان.

ره‌مه‌کار: زبلکار، زبلکه‌ر.

ره‌مه‌کی: گاره‌ش، ئاسایی، گارانگی (فوضی).

ره‌مین: ره‌قین، بزرافتی هه‌ورامی و شه‌به‌کی.

ره‌ما: «فعل (ماضی) یه < بزرافتی شه‌به‌کی ئانکۆ: بازدا».

ره‌مۆ: جار بۆ هه‌یفا ره‌مه‌زانی ژ که‌ر بابکار تیت، بو گچکه کرنا ناقتی ره‌مه‌زان.

ره‌م کرن: زبل کرن، زبلیین.

ره‌مووزات: موعجزات و ره‌میزات.

ره‌مزگۆ: مراز پی زه‌رده‌شته (د.خ)، شاعر دبیتژیت: «گوشت جه‌واته‌ی پیری شالیار بۆ - هۆشت جه‌ کیاسته‌ی زانی سیمیار بۆ» کیاسته: ره‌سول؛ سیمیار: ره‌مزگۆ ئانکۆ زه‌رده‌شت (د.خ). هنده‌ک به‌زانی دبیتژن ره‌مزگۆ (محمد) ه به‌لێ نه‌ویه چکو (محمد) (ص) ره‌مزگۆ نه‌بوویه، ئەو (صراحت) گۆیه.

ره‌مزبار: ره‌مزه‌لگر، ئەف وازه‌یه شیعارئ کاکه‌یی یانه و له‌سه‌ر قتی وشه‌ی و رافه‌که‌رنا وی چیرۆکه‌کی درێژ هه‌یه، به‌لگیت چیرۆکیت درێژ و بی‌تام هه‌نه. ئیکژی کاکه‌یی یان (اهل حق) ه دبیتژن خودی ۳۲ جوزوی قورئانی دا (محمد) ی (ص) به‌لێ گۆتی: دقتیت تو ۳۰ جوزبان ته‌نی نیشانی مسلمانان بده‌ی، هه‌ر ۲ جوزویت دی نه‌هینی یه بۆ دوازه ئیمامیت شیعه‌یانن بۆ که‌س نه‌بیتژن.

ره‌مه: د هه‌ورامی و شه‌به‌کیدا بۆ که‌رئیی په‌ز و بزنان بکارتیت. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «سه‌ره‌وتیلکه جه‌ره‌م جیاکه‌م...».

ديارين كو «بن» گه لهك مهنا گوري بين چيدكهت، نه گهر بوه پاشكو: (۱) ديبته پاشكويي سيفه تان و مهنا دهوام و نيسبه تي ددهت وهكي: مييرين، شهرمين، سهنگين، خه مگين، توريين، كهيفين: (۲) ديبته پاشكو و مه به سستی ره سني و نه سلی مه وسوفي ديار دكهت: زيرين، سيمين، دارين، مه سين، به ليلورين، چه رمين، پوسنين: (۳) ديبته پاشكويي وه سفي، حالته كي ژ نه حوالان ديار دكهت وهكي: بشكفين، بشكوژين، كه سكين، رهن گين، نه خشين، گولگولين، به فرين: (۴) ديبته پاشكويي (صفه التفضيل) و (عدد ترتيبي) بو ديار و (تشخيص) كرنين، وهكي: باشترين، چيترين، خوشترين، توانا ترين، توانگه رترين، زورتريين، روتريين، پاشترين: (۵) ديبته پاشكو و مه به سستی (تاكيد) دگه هينيت، وهكي: به رين، كه مين، پيشين، دهر ب وهشين، خه نجهر هزين، مال بزين.

رهوت: كارگير (مجرى).

رهوين: چه په سگ، ره قين، بازدان، بریتيه ژ چه نه بازی بين.

رهوا: درست، ريك، هه ژي، هيتزا، رهوان (مطاع).

رهوان: جان، گيان (روح)، خو شبه زين، رزن، جاري، بسه ري كهفتي، توغري، لثاقيستايدا نه روان هاتيه.

رهوانامه: نه وراقا ئيعتامادا بالريزي.

رهوان بهخش: جاندر، روج بهخش (جبرائيل).

رهوان ناس: رهوان نياس، رهوانزان، رهوان شناس، عالمين نه فساني.

رهوال: (۱) رهوش، جهريان، ره سم: (۲) روس، بيموو (امرد): (۳) ره شمال.

رهوانه: رهوان كرن.

رهوانپاك: روح و گيانن پاكژ.

رهوايي: درستی، جهواز، رهواج.

رهوش: روناهي، شوق، بها، جواني.

رهواين: نهو كه سه كو گومان بكهت كو نه ف كاره باشه.

رهواني: خواندنا بي فحه جانندن، مروقي شيتو شهوات.

رهوان بوون: مه هاروت، دخاندني دا بري كهفتن.

رهوان بيژ: زماندار (بليغ).

رهوان بيژي: زمانداري (بلاغه).

رهواره: دهست بليكن، پيچه كي لاندكي.

رهوند: ره قهند، كوچهرات، شيوه (جريان).

رهنده: جوان، باش.

رهنهوينان: خودان كرن.

رهنده: رهنده ش.

رهندهش: نامرازي رهنينا پيغازو يتات و گه لهك تشتين دي.

رهنين: دامالين، داره نين. ديبژن پيسسته رهن، خه رمان رهن، قازهرن.

رهنجان: رهنجين، رهنجيان.

رهنجدان: خو ماندي كرن.

رهنگاله: قازه قازه، جوهر بالنده كه.

رهنگار: پر، رهنگيت جور به جور.

رهنگال: هه ژار.

رهنگاورهنگ: بنپره رهنگار.

رهنگز: خو شهخت، ده سته گه (صباغ).

رهنگ و بو: رهنكو بين (اللون و الرائحة).

رهنگكه: رهنكو ژهن.

رهنگ ناميز: تيكه ل كرنا گه لهك رهنگان.

رهنگ تاويله: (باهت اللون).

رهنگ سل: تام سل، رهنكو تووره.

رهنگ فه كرى: رهنكو خوش (فاتح اللون، بشوش).

رهنگ خوش: رهنكو فه كرى.

رهنگدان: رهنكو كرنا تشتي برهنگيت جور به جور، جهي رهنكي.

رهنگه: ده گونجيت، چيدبيت (رما، قد يكون).

رهنگبه ست: نهو رهنكو كو ناچيت.

رهنگريژ: رهنكو هافيتژ، نهو رهنكو كو خو ناگريت.

رهنگ په رين: رهنكته دان، رهنكو بهردان، رهنكو هه لگه ريان.

رهنگ درشتن: نهو نه خشه كو گه لهك رهنكو تيدا كرى بيت.

رهنگ و ريس: (اللون الغزل)، بریتيه ژ حال و دهنگوياسان.

رهن: پاكژ كرن، پاشكويه كه مهنا فاعليه تي ددهت وهكي:

دهسته رهن، قازهرن، بيستان رهن، پيسسته رهن، هيزه رهن، هتد...

رهندول: دولك، كهومه شك، بریتيه ژ پيري بين.

رهنگين: نه خشين، نه خشاند ب چند جوهر رهنكا، نه ف واژه به ژ

دو وشه يان پيکهاتيه: «رهنكو + ين» فايده ي نسبه تي

ددهت به لي دقيت نه ژبير نه كه ين نه گهر نه لم لپه مه به ست

و ريزمانن كوردی ته ماشاي وان رسته و پاشكويان بکه ين

دي بومه چند قه سد و مه به ست ژ وشه بين «بن» دهر كه فن و

رهوئل: گه له (قطیع من الماشیه): «جله و کیشتی زهوقی ناهوی رهوئلتم - بهزم نارای مهجلمسی که مهن وه پیللم» «مهولهوی».

روهت: دل، خوړه می، خوځه لکیشان.

روهز: ناسته ننگه بهر، بن فوره ز.

روهادی: رهوادی (تاشیره السفر) چیدبیت نهف وشه یه ژ رهوادی فارسیقه هاتبیت.

روهانگری: هنارتی، قاسد، رهوانکراو (رسول).

روهانکر: نهو کهسه کوئیکی رهوانی چی یه کی دکهت.

روهان دز: د نهسل دا «روهان + دژ» (دژ: چی ناسی، رهوانژی ب معنا قهلاته، قهلاتی ناسی و دژوار).

رهه: رهگ، ریشه.

رههوریشال: رهگ و ریشه.

رههیر: ریهه (مرشد) (ریهه کوردیتره).

رههیری: ریهه ری.

رههگوزار: بۆر، ریهه، ریهه ینگ، گه ریوک.

رههنما: ری نیشاندر، ری دیارکه ر.

رههنمایی: ری نیشاندری (هدایه).

رههوار: رههوان، دهواری رههوان، چونا نهرم و خویش.

رههوان: رههوار، دهواری سثک، رۆونهرم و چۆن خویش.

رهها: نازاد.

رههابون: نازادبون.

رههاکرن: بهرله کرن، نازاد کرن.

رههرو: ری گرتی، ریهه ینگ، ریکا خودی گرتی.

رههروی: ریهه ینگ (سلوک).

رههوال: رههوان.

رهههاند: خهنده کی ناقه رۆ.

رهههن: ریگر، ری ژهن (راهزن).

رهها سپی: رهگ یان ریشا سپی.

رهها مرنی: دربی مرنی.

رهها فریزی: بریتیه ژ مرۆقی چیردیرژ.

رهیحان: گیایه کی (معطر) ی و بین خویشه، نهسلتی وی ژ هندستانیه و پاشی به لاقی ناف جهانیه بوویه. خوارنا وی بۆ (امراض) ی عفونی سوودمه نده، کهسی دلته ننگ نه گهر رهیحانی بخوت خه ما وی ژئی دچیت. رهیحان دویه شن: رهیحانی رهش، رهیحانی شین. رهیحانی رهش پیچه ک تالتره و بین خوشته ژ رهیحانی شین. رهیحانی بخافی

رهورهوه: نهو عه ره بانه یه کو دهواری دکیشن.

رهواندن: به لاث کرن، رهفاندن، وه شانندن (احزام).

رهو دک: به چکه بوق.

رهوهند: (یان ریهوهند) رهها ریواسی، سهرکه که بکشلی شیلمی کو لبن ناخی لکناری رههیت ریواسی چی دبیت و مرۆف وان سهرکان ژ ناخی دهرتین و دهنجن و هسک دکهن. چیتترین جوړی رهوهندی چینیه و پاشی خوراسانیه. رهنگی رهوهندی سور یان زهری باف قه هویدی یه و بینا وی تونده. د پزیشکیدا بکار بهن. نهف و اژه یه ژی هاتیه عه ره بکاری کرن، ریل، چهرخ.

رهوان گردن: رهوان کرن، زانینیا تشتی بدرستی، باش خواندن، ژپیکرن (ارسال).

رهوانن: رهواندن، رهفاندن.

رهوانه کرن: میثان بری نیخستن، رهوانه گردن، هنارتن.

رهوت: چونا دهواری بگورگه لۆق، تاکتوکی.

رهوشن: رۆن، ناقی ژنان ژی تیت.

رهواق: مهزه لیت درپژ ناف مهزه لان دا، عه ره بکاری بوویه بۆ (رواق).

رهو گردن: رهقتیکه فاتن، ته رکا جی بی ژبه ترسی.

رهوگه: رهقیها هه سپان، وهلاتی دوی پشته مشه خت بونی (مهجر، مهرب).

رهوشت: رهفتار.

رهوژگ: رهقیها دهواران، کهری بی په زی.

رهوژکه وان: رهقیهت دهواران، گافانی.

رهوئج: قهسهل (رهقیته).

رهوئج بوون: قهسهل بوون، رهقیته بوون.

رهوئندن: ریهه ینگ، رهوئنده، خودان په ز ده میکو چنه چه ورانگه هه رهوئن.

رهوکی: نهو په زه کو بی نالف دژیت (سائمه).

رهوئیه: نالیسکا که قچک قه و راندنی.

رهوهوان: نهو کهسه کو گویزان بجه لکی دادوه شینیت.

رهوینهوه: قه ره قین.

رهوته روهت: پرپیژی، حه پ حه پا سهگان.

رهو دک: (۱) تشته کی دیرژ و زرافه بهق خه رزی خو تیدکه ن. نهو بهقن کو بشه قی قورقوروی دکهن؛ (۲) بریتیه ژ مرۆقی که لهک ناقی قه خوت. دبیتن: «ما توروده کی هنده ناقی قه دخوی؟!».

ریچار: ئاخفتنا بزدياي بزدياي، خوارنا کوژ گهلهک تشتان درست بکهن.

ریچلیای: هه‌رشییای، ئالۆزیای، دبیژن: گرازا ریچلیای، برنجی ریچلیای، ئاخفتنیی ریچلیای.

ریخ: ریخا هه‌یوانان (روث)، ته‌شبیها مرۆقی په‌ست پیئدکه‌ن
ریخن: ریخو، ئه‌و گا ره‌شه‌یه‌ه کو بریخه‌ ره‌نه‌ی که‌فتبیت: «چینه‌کی ریخۆ گاران‌ه‌کی ریخۆ دکه‌ت» "په‌ند".

ریخکی: ریخک، جوړه‌ه‌زیره‌کی په‌سته.

ریخنه: جوړه‌کاری یه‌کی ژه‌هرینه‌ دبیژن: «کاری ریخنه».

ریخه‌خۆرکه: جوړه‌بالنده‌که.

ریخه‌لان: ریگه‌لان، زیخه‌لان، عه‌رده‌کی ره‌میلداریه.

ریخه‌لۆک: ریخه‌لۆک، ریخه‌لو، ریچیک (تۆرۆک).

ریخه‌کوره: ریچیکا کوره (مصران‌الاعور).

ریخوله‌ئه‌ستووره: ریچیکا ئه‌ستووره.

ریز: خه‌ت، پله، ئه‌ف وشه‌یه‌ه‌یه د ناڤ گه‌له‌ک و‌اژتیته‌ هندو

ئه‌وروپی مانا ریز گرتنێ دده‌ت وه‌کی (روسپیته‌ر،

روسپیته‌ری، رایزپیته‌ر) ئه‌ز دبیژم و‌اژا کوردی (روسپی)

هه‌مان مانا ریزو (احترام) ئ دده‌ت، وه‌کی دبیژن (هنده‌ک

روسپیته‌ گوندی چونه‌ فلان عه‌ردی) ئه‌ف و‌اژه‌یه‌ ل

ئاویستایژی دا هاتیه‌ ب هه‌مان مانا. (صف، مستوی،

احترام، ناعم).

ریزۆک: عه‌رده‌کی مه‌علومه‌ له‌هر گونده‌کی کو خوی تیدا دده‌نه

په‌زی.

ریزگال: بنییره‌ ریژگال.

ریزبوون: سه‌ف وه‌ستان، بریز راوه‌ستان.

ریز لیگرتن: ریز بو‌گرتن، ئی‌حترام، بگوگرتن، (بصف) بو‌وی

راوه‌ستان.

ریزگاو: پرسکرنا تشتی به‌رنه‌که‌تی.

ریزگای: ریژگای کرن، پرسا تشتی به‌رنه‌که‌تی کرن.

ریژگال: ریزه‌لان، ریزه‌لانه، ریزلانه، ریزۆله، درباله.

ریس: به‌ندک یان ده‌زی (غزل): «مامی عیس جانگی خوکره‌قه

ریس» "په‌ند".

ریس و‌گوریس: بریتیه‌ ژگوتن و‌ کیریاری کو دوماهی بو‌نه‌بیت

و‌ چ سوودی ژی نه‌ده‌ت.

ریسی: گیایی دوری و‌ بادایی یه‌کو ده‌له‌گرن بو‌ ئالفی په‌زی

زستانان.

بکار دهن بۆ سه‌رسفره‌ی. ره‌یحان و‌اژه‌یه‌کی هندیه‌

عه‌ره‌بکاری و‌ کوردکاری بوویه، دفارسیژی دبیژنی ره‌یحان.

به‌لی هنده‌ک ئی‌لیت کوردان دبیژنی ریوون (ته‌ماشای

و‌اژه‌یی ریوونی بکه‌ن).

ریئۆنی: فه‌رزانه‌یی (حکمت).

ریپ: فه‌یت، به‌لا، ئالۆزی.

ریپ برن: لئاڤچۆن، فنابوون.

ریپ برین: (استئصال‌الداء‌المزمن).

ریپال: فیلباز، دیله‌وار، لباسی که‌شن.

ریپۆ: فتنه‌تراش، به‌کروک.

ریپۆق: کلمیشی چاقان (رمص).

ریتن: وشه‌یه‌کی مشت‌ره‌که‌ مابه‌بنا کوردی و‌ فارسیدا. ته‌نی

بفارسای دبیژن (ریدن) و‌ بکوردی دبیژن (ریتن) به‌لی

لئاڤستیادا وه‌کی کوردی‌یی هاتیه‌ و‌ دبیژیت (پی).

ریت ریتۆک: ئیسه‌هال گرتی.

ریت: رووت، رووس، تازی، خاس.

ریتال: ئه‌و عه‌رده‌ کو هیچ دار و‌ گیا لئ نه‌بن (سیاج).

ریتاله: بنییره‌ ریتال.

ریتک: بن زک، فرشک، ریچیک، جوړه‌کولیره‌که.

ریت و‌ پیت: هیچ و‌ پووج.

ریتکه: بنییره‌ ریتک.

ریتک و‌ پیتک: ریت و‌ پیت.

ریته: ده‌به‌داری گوره‌ لقالیدانی یه‌.

ریچ: ددان ریچکر، بریتیه‌ ژ تووپی (تکشیر، تکشیر). به‌لی

وشه‌یی ریچی ناهیت مه‌گه‌ر وشه‌ی ددانژی لگه‌لدابت، ددان

ریچکر، ددان سیرکاند (تکشیر‌الانسان).

ریچار: مامۆستا (مربی).

ریچال: وشه‌یی ریچالی هه‌می نژاتی سپییاتی یی قه‌دگرت کو

هه‌ر یه‌ک ژوان موشته‌قاتان ناڤی خوئی تایبه‌ت هه‌یه،

وه‌کی: شیر، ماست، ته‌ره‌ماست، سه‌رتوو، سه‌رشیر،

قه‌یماغ، دۆ، ده‌و، دۆییک، ئافه‌ماست، چه‌قه‌ماست،

چالغه‌ماست، بن دۆک، بن ده‌وک، شیریزدۆیی توورکی،

تۆراق، تواراخ، که‌شک، ته‌رخه‌نه، ته‌رخینه، داندۆک،

کشام، فرۆ، ژاژی، په‌نیر، لۆرک، که‌ره، نقیشک، فه‌ریکه

روون.

ریچ کردن: ریچکردنه‌وه، ریچبوونه‌وه، رووت کردن (تکشیر

الانسان).

بگهلهك مه بهست و مه ته لۆكان دزمانی كوردیدا هاتییه: «ریشی تیربوو تری ترش بو»، «دهقی ریشیا نهگه شته تری گۆت چهند ته حله»، «ریشی ناهیتته ریزا شیرا»، «ریشی یین بره ویتنه کونا خۆدئ گوری بیت»، «ریشیان گرینه دهن لدهوسا شیرا»، «ریشی گۆت من ناڤ کولکا مریشکان گری نه دهن، نه کو فهروه، عه بایین من پیس بیت»، «چه پیت ریشینه»، «ریشی یین چ ته لیانینه»، «ریشی نه دچۆ کونیشه ههژه کژی بکلکا خۆشه کر»، «داوه تاریشی تۆز بکلکین بلند کر نه»، «ریشی و سه رچۆیی؟!» "په ند".

ریشی یین گۆزه: ریشیکا کوره (مصران الاعور).

ریشیک: ریشه لۆک (امعاء).

ریق: لیچ، حولی، نه رمیچانک.

ریق و فیق: ریق.

ریقۆله: ره بره په، قیت.

ریگ: راست، نه رمه ناخ، ناڤی کهفن ترین کیتابا پیروزا هندوکانه کو دبیتزنی (ریگ فید) ئانکو (العلم الاقدس).

ریگه: سیره سیرا ددانان، چیرچیرا قه له می.

ریگه ریگ: ریگه لدوو ریگه ی.

ریگ: دبیتزنه وی ماده ی کو دادینه سه ر نقیساندنا ته ر دی وی هسک که ت.

ریگتی به یابانی: نه رمه ئا خا دهشتی.

ریل: قرژاله، روول (ده قله).

رین: ریتن، کشکرنا سه گی.

ریاندن: ریتاندن.

رینگ: هری یین هه رمه (صوف ردی، لعاب).

ریوی: بنیتره ریشی.

ریویک: بنیتره ریشیک.

ریواو: ریتواس، ریتفاس.

ریبوون: بنیتره ریحان.

ریوهن: رها ریتفاس.

ریوهله: لاواز.

ریو: (مکر، حبله) له و دبیتزنه ریشی، ریوی (مکار).

ریشهر: ری نیشاندهر، چۆقی (هادی، مرشد).

ریشهری: ری نیشاندهری (ارشاد).

ریشهردان: ژ ری دهرکه فتن، ریک هیلان.

ریشهردان: کانونی دووی.

ریسپی: مرۆقی پیره مپیره، مرۆقی ده قراستی گوندی بیت هم دبیتزنی ریسپی بلاتۆلاز ژی بیت. ریسپی ژ وشه ی راسپی یین ئاقیستایی هاتییه، نه وژی روحانی یه ک لده رجی «د» نه وده کو شه ربه تا گیای هومی تی زه لال بووی لگه ل پالۆده ی تیکه ل دکه ت و پشک دکه ت.

ریش: ردین، کول و پیت، دهردی بیده رمان، ره ها گیای: «کار به ئیشه نه به ریشه»، «ریشی ته مه عکار، دهرقونی مفلس»، «ریش له پیش و قون له پاش» "په ند".

ریشدار: خودان ردین.

ریشتراش: گو یزان (حلاق).

ریش بابا: ریش باوا، جۆره تری به کی سپی و نازکه.

ریش خه نده: بریتیه ژ ترانه بخلکین کرن.

ریش کیشان: بریتیه ژ چره و هه قری یین، گه لاویز و هه قری کی.

ریش خه ند: پین ترانک (ملعبه): «وه نه سیوت بو سه رمایه ی ئیمان - نه وی وه ریش خه ند سوخری به ی شه یتان» مه وله وی.

ریش بر: ریشه بر، بریتیه ژ که سیکو ره هجی فسادی دبریت، ئان نا فنجی تییانا ناڤ دوو مرۆقی ت لیک که فستی دکه ت وان دگه هینیتته یه ک.

ریشۆ: ریهۆ، ردین مه زن.

ریش سپی: پیر.

ریشا: کولکین پیس.

ریشه ی چیگهر: که ریا میلاکین، ره گتی میلاکین.

ریش دهره اتن: په ست و زه لیل بوون، ریشه دهره اتن.

ریش بن: ره هه قه تاندنا ته مام، ره بر.

ریشی: گیفک و گوله نگ: «ته ریشی تیه مه دریتز کرن» "په ند".

ریشو له: ره شۆله، ریشاله، گیفه لانک (زرزور).

ریشه که ن: بن بر، ره ها تشتی ژ پیز پیزۆک دهرینان.

ریشه: ریشی گیفکو گوله نگ.

ریشال: ریشالۆک، جلکیت دریای تیقه ل تیقه ل.

ریشاله: بنیتره ریشو له.

ریشه داکوتان: ره د داقوتانا دار و گیای، بریتیه یه ژ ئیحتلال کرنا عه رده کی ژ لایین هه ر زۆرداره کی.

ریشه داقوتان: ریشه داکوتان.

ریشه کیش کرن: ژ ریشه دهرئینان، ریشه دهرانین (استئصال).

ریشه هه لکیشان: ریشه دهرینان.

ریشی: ریوی، لئاقیستایدا «ره پیستۆ» و «ره توپی» هاتییه. ریشی

- رَبِيَاذ:** باغ، ئوغرى، ريگه.
- رَبِيَاوَر:** ربيياز، رتيقننگ.
- رَبِيَاوَر:** (مسافر).
- رَبِيَاوَر:** ئوغرى به قبال.
- رَبِيَاوَر:** ريكو مه به ست.
- رَبِيَاوَر:** كار برتسه برن، رى راست كرن، ناسينا ريكو ژيانى.
- رَبِيَاوَر:** رى بزر كرن: رى بزر كرن، رى گوم كرن، ژ دىن ده ركه فت (ضلال).
- رَبِيَاوَر:** رى بزر كرى: ژ رى ده رجوى (ضال).
- رَبِيَاوَر:** دل روڭ.
- رَبِيَاوَر:** بنپره ريشى.
- رَبِيَاوَر:** رشتن، رژاندىن، ريتزن، ريشتن.
- رَبِيَاوَر:** رشتى، رژاندى (مسكوب).
- رَبِيَاوَر:** نان و روونه كى زور نهرم و نازكه.
- رَبِيَاوَر:** ريكو تارى و بترس.
- رَبِيَاوَر:** رى تىچون: نانكو چىبون، چىديت، بيمه نك و (امكان).
- رَبِيَاوَر:** رى تىكه و تن: رى تىكه فتن (صدفه).
- رَبِيَاوَر:** رىچكه: كوزهرى.
- رَبِيَاوَر:** رىچكه: بنپره رىچكه.
- رَبِيَاوَر:** رىچكه به ستان: رىچگرتن، بوته (صف).
- رَبِيَاوَر:** رىچكه كردن: رىچكه كرن (اصطاف).
- رَبِيَاوَر:** رىخستان: رىچك تىخستان، ناماده كرن.
- رَبِيَاوَر:** رىخه: رىچك كهر، ناماده كهر، درستكهر.
- رَبِيَاوَر:** رىخراو: رىچك خراو، كۆمبه ست (منظمه).
- رَبِيَاوَر:** رىخت: خدو، ئاكار (اخلاق).
- رَبِيَاوَر:** ريدهر كرن: ريدهر كرن، بسهر هلبوون (ضور، اهتداء).
- رَبِيَاوَر:** رىچدار: رىچگ.
- رَبِيَاوَر:** ريدان: رى بهردان (سماح العبور).
- رَبِيَاوَر:** ريدهر: رى قه كهر (مسماح بالعبور).
- رَبِيَاوَر:** ريداگرتن: كهفتنه سهر رى.
- رَبِيَاوَر:** رى دريژ كرن: دريژ كونا رىكى (تظويل الطريق).
- رَبِيَاوَر:** ريدانان: برىتبه ژ نه خشه كيشانى.
- رَبِيَاوَر:** ريدوور: (بعد المسافه).
- رَبِيَاوَر:** ريرهو: كه سى له سهر چۆى (مواصل السير، منهج، منهاج).
- رَبِيَاوَر:** ريرۆ: ده لينه، دىلبىز (سالك، مسافر، سائح).
- رَبِيَاوَر:** ريرى: خه تىت كو ئاف لسهر عهردى چىدكه ت.
- رَبِيَاوَر:** رىراست: ريكو خودى (صراط المستقيم).
- رَبِيَاوَر:** ريزان: زانا، شارهزا (عالم، بلد، عارف)، ناقى گونده كى كوردانه ل كوردستانا عيراقى ده قه را بارزان.
- رَبِيَاوَر:** ريزلان: ريزلان، ريزه لانه، ريزوله، ريزگال.
- رَبِيَاوَر:** ريزه: نه نذازه، پله (قياس).
- رَبِيَاوَر:** ريزر ريزر: ريزگال ريزگال (صف صف).
- رَبِيَاوَر:** ريزدار: گران و سه نكين، به ريز (محترم).
- رَبِيَاوَر:** ريزه و پيزه: خرت و پرت، هوورده واله.
- رَبِيَاوَر:** ريزاڭ: ئافه ريزر، ئيشه كه دكه قىتته ئاف پەزى بسه به با گه لك ئاف قه خارنا ده مى گهرمايى، ريزاڭ.
- رَبِيَاوَر:** ريزمان: ئهف گۆته ژ دوو وشه يان پىكها تىبيه: «رى + زمان» نانكو ريكو زمان زانينى (قواعد).
- رَبِيَاوَر:** ريزمانى كوردى: ريكو زانينا زمانى كوردى.
- رَبِيَاوَر:** ريزمانقان: پسپورى ريزمانى.
- رَبِيَاوَر:** ريزر: ل دويف ههف (سطر، صف، احترام).
- رَبِيَاوَر:** ريزر: پيت، زيده كرن (بركه، نما). ديبته پاشكوپ هنده ك ناغان، مه به سستى (اسم فاعل) دى دكه هينيت وه كى: خوين ريزر، رۆندك ريزر، ئاقرىژ.
- رَبِيَاوَر:** ريزاو: ريزاڭ، ريزاو، ئاف ريزر، ئافا پيس.
- رَبِيَاوَر:** ريزو و بيزو: رشتن و بژاندىن، ئاف رشتن و بژاندىن.
- رَبِيَاوَر:** ريزگه: جى ريزو و بيزو.
- رَبِيَاوَر:** ريزه: به رحه لينك، به ره كه ت (بوته).
- رَبِيَاوَر:** ريزهن: (۱) به ره كه ت؛ (۲) ريزگر، جه رده (منشور)؛ (۳) به لافوك (مسفوك).
- رَبِيَاوَر:** ريزنه: تاقى يى بارانى له گه ل بايى، وه شن.
- رَبِيَاوَر:** ريزاخ: «ريژ + ئاخ» ئاخريژ، رهش ئاخ كرنا خانى و بانى.
- رَبِيَاوَر:** ريزه: به ره ه مى به رفه.
- رَبِيَاوَر:** ريسمان: وه ريس، عهره بكارى بويه بو (رسن) به عنا هه فسار.
- رَبِيَاوَر:** ريسان: رسن.
- رَبِيَاوَر:** ريسوك: دؤلاقى په مبوو رستنى.
- رَبِيَاوَر:** ريش: ژ ئاريشه يى هاتيه تراشين، دؤخه، كوك برين (مشكل).
- رَبِيَاوَر:** ريشاوو: ئه و تشته كو لسهر بنى خو و ژره هيت خو شين بوى، وه كى: بكوردى يى مه دبىژنى «خورستى».
- رَبِيَاوَر:** ريش و ريش: ئالوز و پالوز.
- رَبِيَاوَر:** ريشوله: بنپره ريشوله.

- ریش:** نه و موونه کولهندافی چه پایب ژن و میران دهمی بلووغی شین دین (به).
- ریشاس:** ریشاس، عه ره بکاری بویه (ریباص).
- ریشه و ژارتن:** ریش پاک کرن، کار درست کرن (زمینه سازی).
- ریشه کرن:** ریش بهردان، ریش پاک کرن و شه کرن، مه جال دان، فرسه تدان.
- ریشه برن:** بریش بردن و بریش کردن (اداره).
- ریشه بهر:** بریش کار (مدیر).
- ریشک:** درست، راست، ناماده، په سندن، جی رزامه ندی یی، ریشک (طریق).
- ریشک و ریشک:** «تاکیده»: راست و درست.
- ریشک و لیشک:** راست (موافق).
- ریشک بوون:** گه شتته یهک، موافق بوون (بو ماضی و مه سده ری تیت).
- ریشکاتی:** ریشکایی، تفاقی، ریشکاتی.
- ریشکرن:** ره وانه کرن، هنارتن.
- ریشک نیخستان:** راست کرن، پینکینان.
- ریشک کهوتن:** ریشک کهفتن، ژیشک گرتن، پینکھاتن، ناشتیبوون.
- ریشکی:** تفاقی، راستی، ناشتی.
- ریشکوک:** ریشکچک.
- ریشکر:** جهرده، راهزن (قاطع طریق).
- ریشکا:** ریشکا.
- ریشکه:** ریشکا.
- ریشکه کرن:** بریشکه چۆن، ریش پیشان.
- ریشگرتن:** ریشکه گرتن، جهرده یی.
- ریشگرتین:** ریش بهردان (انحراف).
- ریشکا و بان:** ریشکه و بان، ریشکه و دهشت (طریق سهل).
- ریش گوم کرن:** ریش بهرزه کرن، ژ ریش دهرکهفتن.
- ریشگیر:** بنیتره ریشگر.
- ریشگیری:** ریشگری (قطع الطریق).
- ریشل:** جه ننگه، ده حل، بیش، بیشه لان (غابه).
- ریشله خۆ:** ریشله لو، ریشیک (امعاء).
- ریشله رجۆن:** ریش سفک برین، ریش هه لچنین.
- ریشلادان:** ژ ریش فدهرکهفتن (انحراف).
- ریش لبر بهرزه بوون:** سهر لیشیویان، سهر گهردانی (فاقد الصواب).
- ریش:** ریش، ریش، دیش، ریش، دیش بزاریش کوردیش نیشدی .
- ریشنامه:** بهرنامه یی ریشکی.
- ریشنج:** ریشنج، ماندی بوون (تعب).
- ریشنجیه:** ریشنجیه، زهحه تکیش (کادح).
- ریشنگه:** کونگره، جه مینوک.
- ریشنگال:** دوشین هنگشینی، دوشاشی سه فاندی، بهله نغاز.
- ریشنا:** ریش نشانان، ریش نیشاندهر.
- ریشنمایی:** ریش نیشاندهری.
- ریشنوتین:** ریش نیشاندهر.
- ریشنوتینی:** ریش نیشاندهری.
- ریشنوس:** (املاء) نهف گوته ژ دو وشه یان پینکھاتییه: «ریش + نووس».
- ریشوار:** ریشوار، ریشوار، ریشوار، ریشوار، ریشوار.
- ریش و جی:** فورسعت، بیش، چاره.
- ریشواز:** (۱) پینپه لیسک، (۲) ریشینگ.
- ریشواس:** ریشواس.
- ریشوی:** ریشی (ثعلب).
- ریشوینی:** ریشباز، ریشواری.
- ریشوان:** شین بوون.
- ریشواس:** روووشی، ریشی.
- ریشوانگه:** نول (مذهب).
- ریشوالهت:** ریشا، دیار کرن، بو روومه تی.
- ریشواندن:** ناقدان (ع، ک).
- ریشویاز:** (۱) قالا، روویاز، رویره دای (مکشوف): «روو + باز»؛ (۲) ریشاکهر، روواله تی.
- روویه روو:** چاوبه چاو، بهرامبه ر.
- روویه ند:** نقشستی چاش و زاران، روویه نه.
- روویار:** ریشار (نهر).
- روویار بوونه وه:** روویاری ریشکو دوشوون.
- روویال:** روویار (نهر)، روویه رووی ریشک بوون.
- روویه روویی:** بهرامبه ری (تقابل).
- روویه نه:** هیزار، پینچه، له چهک.
- رووهک:** گیا و گول و دار (نبات).
- روویوش:** بنیتره روویه نه.
- روویوشه:** = =
- رووپامایی:** رووالهت، روومه تی (ریاء).

- رووپهړ:** لاپهړ.
- رووپيدان:** دهلال کرن، خڼ پيشادان، نازاندن.
- رووت:** رووس (عريان). گهلهک جاران وشه يې رهش لپيتش وشه يې رووتی دیت دبیشن: «رهش و رووت» نانکو هم قریژی و هم رووت.
- رووتله:** «رووته + له» رووتی کچکه.
- رووتو:** (منلوج): «هه ی رووتو تونه ماؤ».
- رووتک:** نوهه برنجه کی بی بی یه.
- رووتال:** عهردی بیدار و گیا (عبوس). ئەف گۆته یه ژ دو وشه یان پیکهاتیه: «روو + ئال»: رووترش.
- رووتاندن:** فه روویچکاندن، رووچاندن، ئەف وشه یه بۆ په رسهړ داینانا تهیرانه.
- رووتان:** رووتاندن، فه روویچکاندنا مریشکا بئافا گهړم.
- رووتانموه:** فه روویچکیای.
- رووتاندن:** روویچاندن.
- رووت بونهفه:** وهرینا به لگیت داران.
- رووترش:** مروقی ئەنی گری و نه بشکفتی.
- رووتخت:** چرچف، ئەو فۆته یه کو بسهړ تهختی داددهن.
- رووت کرن:** رووت کردن، شهلاندن (نهپ).
- رووتکردنوه:** رووت کرن، شهلاندن.
- رووت و قوت:** روس و برسی (عريان و مفلس).
- رووتله:** رووتله، داریت بی به لگ.
- رووتن:** عهردی رووت و هشک.
- رووتهنی:** رسوا، روورهش (مفصوح).
- رووته نیایی:** رسوایی.
- رووخ:** روخسار، دیموروو (سیما).
- رووخان:** رووخیان، هه رفتن.
- رووخساندن:** هه رفتن، ویران کرن، هه دم کرن.
- رووخانه:** روودخانه، خانه یی ئاف تیرادبۆریت (نهر)، ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «روو + خانه»، چه میت بهر روویاران.
- رووخیان:** هه رفتن.
- رووخاو:** رووخیای، رووخیاگ، هه رفتی، هه رفتیای.
- رووخوش:** ئەنی گهش، ئەنی کیل (بشوش).
- رووخته:** مکوم، کۆنه (قوی): «رووخته و لووخته» "په ند".
- روودامایی:** له درر دامان، دامای.
- روودار:** بقه در، بریز، جوامیر (محترم).
- روودان:** قهومین، سه رها ت (حدث).
- رووداو:** رووداو، تشتی قه رمی (حدث).
- روودخانه:** بنییره رووخانه.
- روود:** روویار.
- رووزه:** رووزهرد، بشهړم، شه رمی شه رمین، کچا بچه یا.
- رووزه ری:** رووزهردی، شه رمزاری.
- رووزه:** کروچ، قهلس، عه فیس، روزی.
- رووزیته:** روو دیتیه (سعید)، که فنه، مافی سمان فارسی یه.
- رووس:** بی لباس (عريان): «مروقی رووس جانگی دخه و خودا دبینیت، مروقی برسی نانی» "په ند".
- رووسی:** بی جلکی، نه بوون، ده ستخالیاتی.
- رووسی:** ئەف واژه یه ژ (اسماء الاضداد) ه بۆ په سنی و نه په سنی تیت، بۆ په سنی: ئاف چاف گهش، سه ریلند، پاک کردار، کچا کچینی یا خۆ هتا ئاخو قوناغ پاراستی. بۆ نه په سنی: ژنا مفلنگ و کیتم شه رم، ژنا کو ژور ئاره زووی کارئی جنسی بکه ت.
- رووسه ری:** له چک.
- رووسۆر:** رووگهش، بریتیه ژ مروقه کی لهن باری مننه تان نه چیت، سه ریلند، ئەنی کیل، بریتیه ژ بووکا سه ریلند کو کچینیا خۆ پاراستیت هه تا پشت په ری بی.
- رووسهخت:** پر روو، چاف نه ترس (وقح).
- رووسهختی:** پر روویی، رووقائیمی (وقاحه).
- رووش:** رووشیان، سه لخن، بروش.
- رووشیان:** خدش، سه لخن.
- رووشاندن:** سه لخاندن.
- رووشیای:** رووشیاگ، سه لخیای.
- رووشیاگ:** رووشیای.
- رووشکاندن:** خاتر شکاندن، بیتریز کرن، ریز لی نه گرتن، سه لخاندن.
- رووشکانن:** رووشکاندن.
- رووشکین:** خاتر شکین، دل هیل، ریز نه گر.
- رووشه:** به لا، کاره سات.
- رووئی:** ریشی، ریبوی.
- رووقایم:** پر روو، بی شه رم.
- رووکان:** رووک، خدش، رووشکان.
- رووکراوی:** ئەنی گهشی، رووخوشی.

(وا مصبتاه، و افاجعتاه؛ ۲) بالاث، جۆکا ئاقتی، رووبار. "جزیری" فەرموویە: «وەکی ئاقتین د رۆوان...». خەلیج (مختصری) رۆلەیه. "مەولەوی" فەرموویە: ناکام، ایام کامرانیم رۆ - بەرنه‌وه‌رده‌ی نه‌وجه‌وانیم رۆ / شاب شیخ عیشق، یه‌کتای فەردم رۆ - وه ناکام مەرده‌ی دل پر دەردم رۆ / کونگره‌ی ئەیوان، کاخ دینم رۆ - تۆره‌ی لای ته‌لای رای ته‌عیینم رۆ / حەلال عەقدی راگه‌ی شه‌رم رۆ - ره‌نومای طه‌ریق، جاده‌ی وەرعم رۆ...» هتد...؛ ۳) ب مه‌عنا رۆژ ژێ د هه‌ورامیدا هاتیه، هه‌م "مه‌ولەوی" فەرموویە: «خەیلان شه‌و هجرانان رۆ - قامه‌ت خه‌م که‌رده چۆن چه‌میلکه‌ی چۆ».

رۆب: ئاڤکا باجان سورکا، کوردکاری بوویه.

رۆ: (۱) روپار، روپل؛ (۲) رۆژ (نهار): «دنیا ری و رۆیه، هه‌ریه‌ک بۆخۆیه "په‌ند».

رۆبار: ریبار (نهر).

رۆبل: درافتی رووسییه.

رۆبیه: درافتی هندییه.

رۆپلاتدن: پریناتاییت ده‌ورا دارێ، که‌زاخه‌ کرنا دارێ، رووت کرن.

رۆپلیای: بریتیه ژ مرۆقتی جلک کورت و رویت.

رۆجه: روچه، رۆژه، رۆزه، رأی.

رۆجه: بنپیره رۆجه.

رۆجیار: رۆژگار، برۆژی (صائم).

رۆچیا په‌رس: رۆژپه‌رست، ده‌هری.

رۆچۆن: د عه‌ره‌بیدا چۆن (خسف).

رۆچهن: ره‌وشه‌ن، رۆناک.

رۆچنایی: رۆشنایی، رۆنایی.

رۆچه‌وان: روچه‌فان، مرۆقتی برۆژی، رۆجیار.

رۆخ: ره‌خ، ته‌ک، نک، قه‌راغ، کنار، به‌راش، لیشار، په‌راش، لیف رووبار.

رۆخانه: ئەو کۆمه‌له‌ به‌رن کۆژ ره‌بیا چیا‌ی هاتینه‌ خوارێ، فه‌رق لماه‌بنا ره‌نی و رۆخانه‌ی ئەقه‌یه‌ هندی ره‌نی یه‌خشیا‌نا به‌فری یه‌ به‌ته‌نی و هندی رۆخانه‌یه‌ ئەوه‌ کولبه‌ر زیده‌ باران هاتنی عه‌رد و دار و ئاخ و به‌ر هه‌می پینکفه‌ بخشین و به‌ره‌خوار بن.

رۆز: گه‌یاندنا پارچه‌بیته‌ جلکا بۆ ده‌ستی جلکدرووی (خیاط).

رووکراو: رووخۆش، مروقتی فه‌کری.

رووکیش: رووکه‌ش، داپۆشای (مزخرف)، ئەو تشته‌ کو (ظاهر و باطن) لیک نه‌بن.

رووکیش کرن: رووکه‌ش کرن (زخرفه).

رووکرن: خالی کرن، روو کردن.

رووکه‌ش: دو تووخ.

رووه‌ک: (نبات) به‌رامبه‌ری «که‌ک» (جماد) تیت.

رووه‌نامه: قبيله‌نامه (بوصله).

رووه‌ش: رووخۆش (بشوش).

رووه‌شی: رووخۆشی، بشاشه.

رووه‌گژ: رووه‌گژ، ئەنی گری.

رووه‌گژی: رووه‌گژی، رووترسی.

رووه‌گرتی: شیرێ کو سه‌ری خۆ گرتی و مه‌هی، مرۆقتی رووه‌گرتی (عبوس).

رووه‌گه: قبله.

رووه‌گیر: تووره، سل.

روول: قرژاله، دفله، بریتیه ژ ژیا‌نی تال.

روومه‌ت: رووخسار، دیم، روواله‌ت.

روومه‌تی: روواله‌تی.

روومه‌تدار: خودان روومه‌ت، برواله‌ت، بناث و بانگ.

روون: روین، روناک (دهن).

رووناک: ره‌وشه‌ن، رۆناک، رۆشنا.

رووناکی: رۆنایی، رۆناهی، رۆشناایی.

روونووس: زنگه‌راف (مسوده).

رووناندن: روونشاندن.

روونشاندن: دانیشتاندن (اجلاس).

روونگ: هری یی په‌زی سپی، ئی کورتوردی.

رووناس: رووناس.

روونیا‌س: گیایه‌کی خودان به‌لگیت تیژ و گولیت بچووک و ره‌نگ زه‌رد و هه‌تا دو مه‌تران بلند دبیت و ره‌هیت وئ ره‌نگ زه‌رن، بۆ ره‌نگ کرنی بکار دهن و تۆقتی وئ دچین و پاشی دو یان س سسالان ره‌هیت وئ ژ خاکی ده‌رتی‌ن و پاشی ه‌شک کرنی دهنه‌ بازارێ بۆ فرۆتنی.

رۆ: (۱) واژه‌یه‌که‌ لده‌راقتی نیه‌ار و شینیدا مه‌عنا فاجعه‌ی و نه‌به‌ی و (استغاثه) ی بکاره، وه‌کی: «ئهی رۆ» (واغو‌ثاه)، «کو‌رپه‌رۆ» (اولداه)، «با‌به‌رۆ» (یا اب‌تاه).

رۆزقە: گىياھەكى بەھارى پىشازۆكدارە بىكەلاندى دىخۆن.

رۆزگار: رۆزگار (ايام، زمان). (رۆزگار كوردىترە).

رۆزى: رۆزى.

رۆزنامە: قەزاتە، بەلاڧۆك (جريدە).

رۆزنامەڧان: رۆزنامەڧان، رۆزنامەچى (صحفى).

رۆز: چاخىڧورى بەرامبەرى شەڧىيە (نەھار) بۆ رۆزگار ئى

بىكار تىت. دىيىش: رۆزىت خودئە (ايام اللە). بىكار بىرنا

خۆر يان خورشىيد بۆ چاڧى رۆزى و بىكار بىرنا رۆزى بۆ

بەرامبەرى شەڧى كوردىتر وپەتى ترە د زاراقى كوردىدا.

رۆزگرتى: رۆزا دەست ژكار ھەلگرتى (تعطيل).

رۆزگرتى: رۆزگرتى، رۆزگرتى (خسوف).

رۆزىت خودىتە: (ايام اللە).

رۆزا مېترىيە: بىر تىپە ژ رۆزىت ترش و تال.

رۆزباش: رۆز يان رۆزا پېرۆز (يوم سعيد).

رۆزا رەش: رۆزىت توند و تال و پىر دەردەسەرى، بەدبەختى.

رۆزھەلات: خاوەر، شەرق.

رۆزئاقا: باختەر، غەرب.

رۆزھەلاتى: خاوەرى، شەرقى.

رۆزئاقايى: باختەرى، غەربى.

رۆزانە: كرى بىن رۆزىرۆز.

رۆزپىر: سالپىر، ئەو خىرەكە پىشتى سالەكى بۆ مىرى دكەن.

رۆزپىسەرىن: رۆز بەسەر بىردن، رۆزقە تاندن.

رۆزپەرىست: رۆزپەرىس (عباد الشمس). نەوعە مارمىلكۆكە

لدىر رۆزى دۆر دەت و خۆ بگەلەك رەنگان ئى دگۆپىت.

رۆزەرەش: بەدبەخت (اليوم الاسود).

رۆزەرەشى: بەدبەختى.

رۆزگ: رۆزى (صوم).

رۆزگەوان: مەرۆڧى بۆرۆزى.

رۆزداگەر: زوال.

رۆزەم: كرى بىن رۆزانە.

رۆزانە: رۆزەم.

رۆزا سەلايى: رۆزا پەسلانى.

رۆزا پاشىن: رۆزا سەلايى، رۆزا قىيامەتى.

رۆزگەستى: ئەو تىشتە يان ئەو لەشى مەرۆڧىيە كو رۆزى كار

تىكرى و ترساندى.

رۆزگەستى: رۆزگەز.

رۆژن: ب تىشكو تاڧ، روناك (لماع).

رۆزگەز: بىنپىرە رۆزگەستى.

رۆزگار:

رۆزبىر: رۆزگار، رۆز كار تىكرن و نازاردان.

رۆزەرۆ: رىڧەچۆنا رۆزەكى، قۆناغەك.

رۆزھەلاتى ناوەرەست: (شرق الاوسط).

رۆزھەلاتى نىزىك: (شرق الادنى).

رۆزھەلاتى دۆور: (شرق الاقصى).

رۆزىار: رۆجىار، گول بەرۆز.

رۆزى دەر: رۆزى دەر، تۆشەدەر (رازق).

رۆزەجۆت: پارچە عەردەك بىئەندازى جۆتكرنا رۆزەكى.

رۆزبەرۆز: ئەڧرو بو سوبەھى (يوم بيوم).

رۆز و مۆز: ئەڧە پاشكۆبەكە بۆ تەئكىدى بەھەمى وشەيىت

كوردىڧە دچەسپىت مەگر ئەو وشە نەبىن كو تىپا «م» لسەرى

بىت بووينە: كورد و مورد، ژن و من، دەخل و مەخل، ئاڧ

و ماڧ، بەفر و مەفر، با و ما، باران و ماران، كچ و مچ،

چىل و مىل، خانى و مانى، جەھ و مەھ، پارە و مارە،

دراڧ و مراڧ، ھتد...

رۆزى: بىنپىرە رۆجە.

رۆستەم: قارەمانەكى، بناڧ و بانگە بۆ ھىز و مېرانى بىن. ئەوى

دىنى زەردەشتى پەسند نەكر ھەر لسەر كەڧنە دىنى خوما

ھەتا مر. رۆستەم ب مەجاز بۆ ھەر مېترچاكەكى لىتۆرە بىن

كوردىدا بىكار تىت.

رۆستا: گوند، ھاتىيە عەرەبىكارى كرن و جەمە ئى كرىيە سەر

(رساتىق).

رۆستايى: گوندى.

رۆشنا: رۆنا.

رۆشنايى: رۆنايى.

رۆشەن: رەوشەن، رۆن.

رۆشەنى: رەوشەنى، رۆنى.

رۆشن: قانون، ياسا، زاخوون.

رۆشدان: رۆشزان.

رۆشى: قانونى.

رۆشزان: قانونزان.

رۆشەشەنا: جەرتى سەرسالى عەربىيە كو دكەڧىتە سەرى پايىزى

نىزىكى جەرتى مېتەرەگانى زەردەشتىيە، ئەو جەرتە نك

جوويان گەلەك مەزە، رۆشەشەنا مەعنا رۆزا نوويە.

رؤشه نڪر: رهوشه نڪر، رؤشانه نڪر، رؤشانه نڪر.
رؤشنا و ئاشنا: رؤشنا و ئاشنا ئانڪو ئاشنايه ڪي ئه شڪرا، نياسه ڪي نهى به رزه يه.
رؤف: رؤفه، ئاقتاف، وهشن.
رؤقه: بارؤقه، وهشن.
رؤفڪ: ريف.
رؤقى: ريوى، ريفى.
رؤق: شوربا.
رؤقه: پاشماڪ (فضاله).
رؤله خواى: ريفيڪي ڪوره.
رؤله: (ولد).
رؤمان: چيروڪا دريژ.
رؤمى: هه يته (شرطى) به لئى رؤمى بؤ هه يتهى خه له ته (رؤمى ئانڪو مه نسوب بال رؤمايى).
رؤن: بنيره روون.
رؤناو: ئاڦگؤشت، ئاب گؤشت، چه لاو.
رؤنه ڪره: نقشڪ.
رؤنزان: روونياس.
رؤنياس: رههيت گيايى رؤنياسى بؤ رهنگ ڪرنا مه شڪه بيان باشه، هم رهنگه و هم گه ماره، روونياس ڪيايه ڪي مه علومه.
رؤن ڪرن: ئه شڪرا ڪرن، ديار ڪرن، رؤنايى هه لڪرن (تنوير).
رؤندان: روون تيدان، برتبه ژ به رتيلدانى.
رؤندڪ: رؤنتڪ، فرميسڪ، رؤهنڪ.
رؤن گرتن: دؤن گرتن ژ تشتيت دوندار وهكى گوز و باهيث و ڪونجيان.
رؤنين: هيڦڪرن، ته ماشا ڪرن، فڪر ڪرن، مه بيزاندين، ميزه ڪرن، مه ته ڪرن.
رؤه: ئه نندازه ڪي پيئانئى به رامبهرى (عليه) ى.
رؤساندن: ئاڦدانا عهردئ هشڪ هه تا ئاماده بيت بؤ ڪيئانئى و تؤڦ پيسوه رڪرنئى و چاندا تشته ڪي وهكى دهخلى يان ڪونجيان.
رؤسان: رؤساندن.
رؤياس: ئه وه ڪه سه ڪو بڪارئى رؤساندنئى رادببت، رؤساندن.
رؤسه ڪارى: ڪارى رؤساندنئى.
رؤهنار: ئاڦا هناران (شراب رومان).
رؤبون: عه ره بڪارى بوويه بؤ (عربون)، جؤره به يعه ڪه.
رؤباد: (۱) ڪه وئى نيچير ڪره له بن دارئى، هه روه ڪي جه لاد ڪه وئى نيچير ڪره ره لسه رئى دارئى؛ (۲) برتبه ژ مرؤڦئى زيرهڪ و چه له ننگ و زماندار (بليغ).
رؤيتؤڪ: شيلي يئى ترى ئه گهر گه لاندنهڪ ليٽڪرين.
رؤيه: برتبه يه ژ دهنگئى قوتانئى، ره په (صوت الضرب).
رؤيهه رپ: رپيه لدوو رپيهى.
رؤيه و هؤر: رپيه (بجمله).
رؤيارپ: رپيه رپ.
رؤين: بنج، رهه، ريشه.
رؤين داقتان: رپن داقتان، بنج داقتان، رپندان.
رؤرت: دوور ڪرن (لعنت).
رؤرتل: گون.
رؤرتلى بيئرئى: ژ ئامرازى ته فن و بيير ڪه رانه، برتبه ژ (مراوغه) ى.
رؤرتلؤ: گونڪ، گونڪؤ.
رؤرتاندين: له عهنت ليٽڪرن، ده رڪرن، دوور ڪرن (طرد).
رؤرتئى: ريفى.
رؤرت و رؤيين: ريفه چون (غد و رواح).
رؤرججان: رجرجين، رجرجيان، شين بوونا له شئى مرؤڦئى ژ بهر قوتانئى، يان زه رهه ڦئى ڪه تنئى.
رؤرجوا: هئڙا، هه ژى.
رؤرجوا ديتن: لايق ديتن، هئڙا ديتن.
رؤرجوا ديتن: رجوا ديتن.
رؤرجه: رستى جلك لسه رائيخستنئى، به نديڪ به نايان.
رؤرچ: به ستنى، ڪورشه (جمد).
رؤرچيان: به ستن، بيتان، ڪورشه بوون.
رؤرچاندين: بيتاندين، ئاڦ بيتاندين و بوونه جه مه د.
رؤرچه: رچچڪ، ئه و رچڪه ڪه ئاڦ به فرئى ڦه دڪن.
رؤرچه شڪاندين: ڪورشه شڪاندين.
رؤرچه ڪوتان: رچه قوتان، رئى قوتان ل به فرئى، جه مه د شڪاندين.
رؤرد: (۱) پيساوى ئايينئى ژ زه رده شتسيان، حه ڪيمئى مه زن؛ (۲) قاره مان.
رؤرده: ديرهڪ ژ نقيساندنئى، رتزهڪ، ردين (سطر من الڪتابه).
رؤردال: ردهال، پيره مه رديئى حيزه ڪه و ته بعته مندال (شيخ متصابى) (ردهال درستتره).
رؤرزد: زنجيره چيا، گه رده نه (سلسله جبليه).

رؤشه نڪر: رهوشه نڪر، رؤشانه نڪر، رؤشانه نڪر.
رؤشنا و ئاشنا: رؤشنا و ئاشنا ئانڪو ئاشنايه ڪي ئه شڪرا، نياسه ڪي نهى به رزه يه.
رؤف: رؤفه، ئاقتاف، وهشن.
رؤقه: بارؤقه، وهشن.
رؤفڪ: ريف.
رؤقى: ريوى، ريفى.
رؤق: شوربا.
رؤقه: پاشماڪ (فضاله).
رؤله خواى: ريفيڪي ڪوره.
رؤله: (ولد).
رؤمان: چيروڪا دريژ.
رؤمى: هه يته (شرطى) به لئى رؤمى بؤ هه يتهى خه له ته (رؤمى ئانڪو مه نسوب بال رؤمايى).
رؤن: بنيره روون.
رؤناو: ئاڦگؤشت، ئاب گؤشت، چه لاو.
رؤنه ڪره: نقشڪ.
رؤنزان: روونياس.
رؤنياس: رههيت گيايى رؤنياسى بؤ رهنگ ڪرنا مه شڪه بيان باشه، هم رهنگه و هم گه ماره، روونياس ڪيايه ڪي مه علومه.
رؤن ڪرن: ئه شڪرا ڪرن، ديار ڪرن، رؤنايى هه لڪرن (تنوير).
رؤندان: روون تيدان، برتبه ژ به رتيلدانى.
رؤندڪ: رؤنتڪ، فرميسڪ، رؤهنڪ.
رؤن گرتن: دؤن گرتن ژ تشتيت دوندار وهكى گوز و باهيث و ڪونجيان.
رؤنين: هيڦڪرن، ته ماشا ڪرن، فڪر ڪرن، مه بيزاندين، ميزه ڪرن، مه ته ڪرن.
رؤه: ئه نندازه ڪي پيئانئى به رامبهرى (عليه) ى.
رؤساندن: ئاڦدانا عهردئ هشڪ هه تا ئاماده بيت بؤ ڪيئانئى و تؤڦ پيسوه رڪرنئى و چاندا تشته ڪي وهكى دهخلى يان ڪونجيان.
رؤسان: رؤساندن.
رؤياس: ئه وه ڪه سه ڪو بڪارئى رؤساندنئى رادببت، رؤساندن.
رؤسه ڪارى: ڪارى رؤساندنئى.
رؤهنار: ئاڦا هناران (شراب رومان).

- رز:** ریز (صف).
- رزگار:** نازاد (حر).
- رزگاری:** نازادی (حریه).
- رزگار کرن:** نازاد کرن، رزگار کرن.
- رزده:** رزد، رزدی (سلسله جلیبه).
- رزگارگه:** جی نازادی بی.
- رزن:** گیخ.
- رزوک:** قریوک (زیب ردی).
- رزی:** گه نی (متفسخ).
- رزیه:** گه نیله (علیل).
- رزیا:** جلکج درباله، رزی، تشتی گه نی.
- رزین:** گه نی بوون.
- رزبانه:** عهده بکاری بوویه بو (رازیانج).
- رزوک:** فیقی بی گه نی و کرمیله.
- رزک:** رزوک.
- رزهل:** تامه زرو (محروم).
- رزتن:** رشتن، رشاندن، رزاندن.
- رزیا:** رشتی، رزاندی، چاف کوره بوون.
- رزدی:** به ره خواری، عهده گه لک سه رنشیف.
- رزیانه یهک:** نانکو به زینه یهک و دو. وشه بی رزتن یان رزبان یان هر واژه یهک ژ ریشه بی وئ بگه لک مه به ستان تیت، بو وینه: «ئاف رزیا، ئاف رزاند، دار ژبانه یهک، ته بیر داژیانه سهر بیده ری، ئستیره دا ژیان، بارانی درزاندی، پهز دارژیا ناف زیانج، سه بیته گوندی همی دارژبانه وی به له نگازی، چاقیت حه سودان پرژین، شه رما ته رزبانه هتد...
- رست:** رس، کنف، شاریفک، گوریس، وه ریس، ته نگ و ئالوزی: «رستی سبیداری، رستی به نده بی، خه ناوکه، گه رده نی»: «خوزی رستی مه و ته ژیک قه تیابان».
- رستی:** عهده ری بته و، خورستی، تشتیکو هاتیه رستان بته شی بی، تشتی بخو شین بووی.
- رسیای:** نه و تشتی رونه وه کو دوشاف و هنگفینی کو په پیت دبیت. دبیتن: «ئهف دوشافه رسیایه، ئهف هنگفینه باش رسیایه، نه و خورمایه رسیایه»: تورت بوویه.
- رستکرن:** گه رده نی، خه ناوکه (قلاده).
- رستگاری:** نازادی (حریه، افلاح).
- رستگار:** نازاد.
- رستان:** ريسان، بته و (غزل).
- رسیان:** قه رسیان، ژ عهده کی بلند بهر خوار بوون، بهردان.
- رسوا:** فهیت بوی (مفصوح).
- رسوایی:** فهیتی.
- رسوابوون:** فهیت بوون.
- رسواکرن:** فهیت کرن.
- رستاق:** به رامبه ر، مقابل، واژه یه کی عهده بکاری بوویه.
- رسکاو:** به وه هم هاتن، نه کن هاتن.
- رسی:** پیر، سه ریلند، بی له که، نه فه ژ (الاسماء المتضاد) ه.
- رسته:** فریز (جمله).
- رسته بی مهرجی:** (جمله الشرط).
- رسته بی پاداشتی:** (جمله الجزاء).
- رسته بی کاری:** (جمله فعلیه).
- رسته بی ناخی:** (جمله اسمیه).
- رسکان:** باش شین بوون، باش خوگر تن شتلی یه.
- رشت:** پرشت (قاطعیه).
- رشک:** (۱) (حسد); (۲) هیلکیت سپیهان (ره شک کوردیتره).
- رشکین:** رشکن، پرچه سه د، رشکار (حسود).
- رشکزی:** که سیکو گه لک رشک و سپی ناف له شی وی بن.
- رشکو:** رشکزی، چلکاوی، قریزی.
- رشکاو:** رشکین، رشکه وی.
- رشته:** رزده (فرع، حسد).
- رشت:** ئافا رشت کو تیتته خواری (قاطعیه)، مجد، تیزبه ز، رزده.
- رشتن:** رزتن، رزاندن.
- رشتی:** رزتی، رزاندی.
- رشاندنوه:** قه رشیان (تقیو).
- رشته:** رشته، رزده (شعری).
- رفاندن:** ره فاندن.
- رفان:** رفاندن.
- رفیای:** (۱) رفاندی; (۲) هاتیه ره فاندن.
- رفیاک:** رفیای.
- رفینی:** په ر و بال فه کرن و خو ناماده ی فرین کرن.
- رفیتی:** چیتترین سماقه کول کوردستانا عیراقی هه یه لگونده کی زبیری، ناقی ویزی رفینه.
- رفوو:** پینه دوز.

- رفیده:** مزرکه.
- رفانک:** رف.
- رق:** کهرب، کین، تووړه‌بې، قین، عه‌نرتن، عه‌نرین.
- رق له زک:** کیندار (حاقد، ذوحقد).
- رق هه‌ستان:** تووړه‌بوون، سل بوون.
- رق هه‌لستان:** رق هه‌لستیان. سل بوون، عه‌نرین.
- رقاری:** سل سلوکی.
- رق هه‌لگرتن:** کین هه‌لگرتن.
- رق هه‌لستاندن:** رق هه‌لستاندن، تووړه‌کرن، عه‌نراندن، تووړه‌کرنا که‌سه‌کی.
- رک:** رق، کین، کهرب، به‌لج رک کوردیتره.
- رکه:** (قفص) رکه‌ئو گولته‌به‌به‌کو دده‌نه بن کاریتا عه‌بیدار.
- رکورک:** دهق و دهق، راست و راست، روو‌به‌وو (صراحه).
- رکه‌به‌ری:** گه‌ش مه‌که‌ش، جړه و کیشه.
- رکت:** پرکین، رکن، سلسلوک.
- رکتویی:** کین له زک، حاقد.
- رکن:** رکدار.
- رم:** رمح (کوردکاری بوویه) ژ (رمح) ی عه‌ره‌بی.
- رمیان:** هه‌رپتن، روخیان، ل شیعره‌کا که‌فن ل مزگه‌فتا بادئ من پارچه شیعره‌ک دیتبو پارچه‌ک لئ هاتیه (هورمزگان رمان ئاتران کشان) ..
- رمیا:** هه‌رپت، روخیا (فعل ماضی یو مفردی غائبه).
- رماندن:** هه‌رپاندن، روخاندن.
- رمانن:** رماندن.
- رمیای:** روخیای.
- رمیاک:** روخیاک.
- رمبه:** گورمه.
- رمبه‌رمب:** گورمه‌گورم.
- رمب و هۆر:** گورم و هۆر.
- رمباز:** ئه‌و که‌سه کو برمی یارییان دکهن.
- رمیژ:** رتیفاس، رتیواس.
- رمژده:** که‌هی.
- رمبازی:** خۆ فیزی چه‌کورم وه‌شاندن کرن.
- رنه:** بارانی نهرم.
- رنگاو:** هه‌ر زیلاتری.
- رنگال:** هنگئینی سه‌فاندی، دۆبه.
- روال:** گه‌نجی تازه گه‌شتی (امرد): «زه‌مبیل فروش لاوکی رواله - که‌ره‌م که تو وهره ماله».
- رنک:** دنکین، دهنکی تشته‌کیه کوژ عه‌رده‌کی بلند بکه‌قیته خاری یان دهنکی به‌ره‌کی مه‌زن ژ عه‌رده‌کی بگریت یان دهنکی گورمینا توپیه.
- رنکین:** دنکین.
- رنک و هۆر:** دنکینا ب جمله.
- رنه‌ک:** مه‌قرده (مبرد) رنکه.
- رنکه:** رهنده، رهنده‌ش، مه‌قرده.
- رن:** چین، بیستان رن، قازرن، پیته‌رن، (ره‌ن کوردیتره ژ رنی).
- رویار:** رووبار، نهر.
- رویت:** رووت، عاری.
- رویتاندن:** رووتاندن (نهب).
- رویتک:** رووتک (اسفل البطن).
- رویتانه:** رووتانه، عه‌ردی هسک، رویتی، رووتی.
- رویت کرن:** رووت کرن.
- رویچاندن:** رووچاندن.
- رویس:** رووس، په‌تی.
- رووسی:** رووسی.
- رویشان:** رووشان.
- رویشیای:** رووشیایی.
- رویشی:** رووشی.
- رویل:** روول، قرژاله.

ز: یازدهمین تیبیه ژ تیبیت چچهیی کوردی بحسابا نه بجهدی
 دببته ژماره ۷، تیبیه کی ساز و ببدهنگه.
 زا: گهر، نۆیه، نه فجا، جا بویه زا.
 زا برن: نهف و اژهیه ژ دو کهرتان پیکهاتییه: «زا + برن» نانکو
 دهستهیی یاری یی برن، ستاندن.
 زابیی منه: گهر ا منه.
 زابیی تهیه: نۆیا تهیه، گهر ا تهیه.
 زاب: زاب، زئی، ره وشت، ل بابلیی هاتییه زابو (رافد، اخلاق).
 زابوق: ریکا ئاقدریکی.
 زابلوق: ریشیکی یان ریشیکا مهن، هندهک دببژن زه بلوق.
 زابلی: زه به للاح، زه مبه لاش، مروفتی زابلی، دببژن: «زل و
 زه به للاح».
 زاپ: (۱) زی (رافد؛ ۲) ساپ، حه لانه بهر.
 زاپان: شیر پالیث.
 زات: خۆیه تی (شخصی).
 زات چۆن: ترسان، زه ندهق چۆن.
 زاتدار: بجهرگ.
 زاج: ژ «زاگ» ی عه ره بکاری بوویه، بهر که دکه نه ناڤ ئاڤی
 ئاڤی ره شدکه ت، بو رهنگ کرنا تشتان بکارتیین.
 زاجۆیه رجه: زاج و په رجه م، بژیک مووییی سه ری.
 زاج: ژنا تازه مندال بووی، کانگه یی کو زاجی ژئی دهر دکه ن.
 زاخ: گه وههر (قهوه، معنویه)، نشا میرانییی، زوخ، عه داڤ،
 زات.
 زاخدار: گه وهه ردار.
 زاخاو: ئاڤه که لجه نجهر و شیران ددهن گه وهه ردار بن.
 زاخاڤ: زاخاو، ژ دو وشه یان پیکهاتییه: «زاخ + ناو» نانکو
 ئاڤی زاخی.

زاخاو کرن: مشت و مال دان (صیقل کرن).
 زاخاودان: حولی کرن و لووس کرن.
 زاخاودانه وه: زاخاو کرن.
 زاخ: زاق، قه له رهش، زاغ.
 زاخۆیی: شهل و شه پکییت ده ستکاری زاخۆیی، مروفتی زاخۆیی.
 زاخه: عه ردی بقاچه بهر، "مه وله وی" فه رموویه: «نهک چۆن
 فه زای که یف بهرگ سیاوان - سمکۆی سه ر زاخه نه پای
 وه فراوان».
 زاخه: زبیره مین، مزاخه.
 زاخۆ: پر، زاخ، پروه رار، ئاڤی شاره کی که قنی کوردانه ل
 کوردستانا عیراڤی: «چۆمه زاخو زاخ مه داخۆ پیتله یا خۆ
 پیره میتر - نهو چیا ییت به فر لیکه فت، هنده وی و هخت و
 مه جال» "ناله بند".
 زاخور: یان زاغور: شه قیت کو دکه فنه عه ردی د هافینیدا.
 زادگه: زاگه، نهو عه رده کو مروفت تیدا هاتییه دونیایی.
 زادروژ: نهو روژده کو مروفت تیدا هاتییه دونیایی (یوم الولاده).
 زاده یی زاد: پشت ژ پشتی، ژ باب و کال فه (ابا عن جد).
 زاد: تۆشه (ع).
 زاده: پاشکۆیه که دببته پهیره وی زابان (تلتحق بالصفات)،
 مه عنا مه ولود و وه له د و نسبه تی ددهت، وه کی: شاهزاده،
 سه فی زاده (ئانکو زاده یی شاهی)، زیده یا شاهی کور یان
 کچا شاهی). هه ره وه رنگ: به گزاده، میرزاده، پیرزاده،
 شیخ زاده، مه لازاده، ئاغازاده.
 زار: دهو، دهف، و اژهیه که دببته پاشکۆیی هندهک ناڤان مه عنا
 جی و گه له کی یی ددهت، وه کی: گولزار، میتر غوزار،

لاله زار، یۆنجه زار. ئەفه قیاسه و عامه دهندهک پاشکۆیاندا لاجی یی «زار» «جاری» هاتیسه د چهنده واژه بییت تیل ژمار داوه کی: برنجاری، شافرجاری، نیترگزار، قارویش جاری، کترجاری، فریزجاری.	زاق و زۆق: زاقوزیق، بریتیه ژ دهنگن تهیران.
زاراف: زاراو (لهجه، اصطلاح).	زاق و زیق: زیقزیقا مندالان و تهیرانه.
زاراو: زاراف.	زاک: ئەول شیره کو به چه دخۆت، ئەو شیره کی توند و بقوه ته، ناخوس یان ناخوز ژی دبیتژن.
زاراهه: زاراو.	زاک و زیک: زاک و زۆک، سیرسیرا مندالان و تهیرانه.
زاریتن: دهقبیتن.	زاکه: خواندنا بلبلیه.
زارخه نده: زارخه نده.	زاکه زاک: زاکه لدوو زاکه ی.
زارخه نده: که نینا نه ژ دل.	زاک و هۆر: زری کیتنا ب هه قرا.
زاردراو: ده قدریایی، ده قبه دهایی.	زاکین: زریکیتن، زریوتن.
زاردریایی: زاردراو یان زاردریاک.	زاکه: زادگه، زاقه.
زارزار: زار ژ زار.	زاگاری: خهم، عاجزی و ئەندوووه.
زار ژ زار: ئیک ژ دهقی ئیکیدی.	زاگه زاک: زاقه زاق.
زارزار: شانۆ.	زال: بسهرکهفتی، ناغی بابی رۆسته میه، مرۆقی پیرو کالی..
زارزانک: شانۆگه.	زالی: بسهرکهفتن، زالوون، پیروی کالی.
زارزارک: زارزار.	زالبوون: توانین، شیان، بسهرکهفتن، پیر بون (انتصار).
زارۆک: مندال.	زالوو: زیروو، زیری، گیانداره کی خومیتزه (علق).
زارگه: شه رمه گه (عوره).	زالوانه: وهکی زیرووی.
زارنهم: خۆش خه بهر و هه لیم و زمان لووس و چاپلووس.	زالووسیفته: زالوانه، بریتیه ژ خوتن میژو سته مکه ران (ک، ع).
زاری: پاره پار، لاقه لاق، ناله، نهرمه نهرمی (نجیب، التماس): «دبه ریتدا تو بیوسی بدوسه د زاری و (لطف) - ئاستان و ده و دیوار و شه باکین که له هی» «جزیری».	زاله: ئە ترهش، زه راف، زه رداو، زهندهق، زالوو، به چکه.
زاره: زاری، ناله.	زالۆ: بنیته زالوو.
زاف: زهحف، زۆر.	زام: برین.
زاوا: زافا، ئەو کهسه کو ئەول جار دیتجیته بهر سینگی بووکی.	زامدار: بریندار.
زاقات: زاقایی، زاقایینی، بوونا کهسه کی بزاقا.	زامار: زامدار.
زاوا بهندی: زاقا بهندی، ئەو کهسه کو کچا ئیکتی بژنینی یۆ خۆ بگریته بهر جی کوهه لمالا بابی بووکی کار بکهت وهک خولامه کی.	زاما: ئیشه که د میزدانی پهیدا دبیت (رحم).
زاقیر: ئاها تانا ژنی دده می جماعی دا، شه ره سیان.	زاماکهفتن: ووهرمین (هبوط الرحم).
زاقدان: مندالان (رحم).	زامهت: زهمهت، کیم و عهدا.
زاقه زاق: پاره پار، زاره زاری.	زان: مندال بوون، به چکه ئینان، وشه یه که دبیتسه پاشکۆیی هندهک ئاکاران و دکه ته (صفه المشبه)، وهکی: زۆرزان، فیل زان، علم زان، کارزان، کیم زان، زمان زان، درۆزان.
زاق: قه له رهش (ژ زاغیقه هاتیسه کوردکاری کرن).	زانا: عالم، مهعنا (صفة المبالغة) ی ددهت.
زاق راهستان: چک راهستان، دبیتژن: چدان و هه قرا نا هه دا نه مایه، هه ما، ئەم زاق راهستانین.	زاناندن: فیت کرن.
	زانایی: زانا هی.
	زاناهی: زۆرزان، زۆر زانی.
	زانستگا: زانستنگه، جهی زانینی.
	زانگه: جی زانی، زاگه (محل الولاده).

زهرقون: زهره قون، هيلكه، هيك، بزراقي زازايي.

زهبلاخ: زهبللوح، زهبللاع، زهلامباش (جسور).

زهبه: تشتي رهق و قاييم، «بزراقي زازايي».

زهبر و زهنگ: بحره كه تا زهنگوان، ژ دوو وشه بان پيښهاتيه:

«زهبر + زهنگ» نانكو بليدانا ركيبان (الظغط والقوه)
(ع،ك).

زهبللق: حولي، تبل، لووس (صيقل كرى).

زهبرجد: زومه رهد، عهريكارى بوويه.

زهبهش: شمى، شمى، شفتى، شامى، ژ دوو وشان پيښهاتيه:

«زار + بهش» نانكو ده ميكو دكه نه دوكر زارنى خو يو
مروقى بهش دكهت (فاتح، مفتوح الدم).

زهبن: زهبندهن، زهبنگ، عهردى پركتر و قهره م.

زهبند: زور و زهوند (واقر).

زهبندن: زهبن.

زهبنگ: زهبن.

زهبردهست: توانا، دلير، پيښه وانا ژيردهستيه به عينا سينگي
ديوانى مه عرووف، ههلبزارده، سهرتويى، ميزان.

زهبردهستي: توانايى، دليرى، سهردهسته يي.

زهپ: كه له خ گروزه لامباش.

زهپزهپه: زل و زهبللاخ.

زهپرتى: لاواز، ناتوان، بيڙم.

زهچه: زهجه، ژنا هه تا چل روژ د نستراره تيدا.

زهج: ياريى بقاچه بهران و كوركمان، ديڙنى: چاله زچاننى، به عينا
به قتل و مشاكس هاتيه.

زهخمل: زهغه، ديله وار (خايين).

زهخلى: زهغله ي.

زهخ: زهخ، مهزن، خاوهن شكوه .

زهخمه: ئيلهك، سوخمه، مه مك بهند (صدرية).

زهخت: زهختاندن (نخس).

زهخمدار: بريندار.

زهخماوى: برينه كى پرئيش و كوور و بعهداقه.

زهخمك: تهنگى كوزينى پي دشددين.

زهخه: دهقوكى كولاقي، دهقوكى كيسكى.

زهردهشت: زهرتشت، زهردهشت، زاردهشت، زاردهشت، زاردهشت،
زاردهشت، زهردهشت، پيغه مبهري ئيرانى كولدورا قهرنى
ههفته مې بهرى ميلاد لئيرانى په يداوو و گازى مروقتان يو

زانستى: هونه رى، علمى.

زانكو: بښه زانستگا.

زانين: (علم، معرفه) لئافيتستايدا زهرنتى هاتيه.

زانو: نه ژنو، چوك.

زانست: علم.

زاوه: (۱) سهرتير، نهستيرا (عطارد)؛ (۲) ناقى گونده كى ل
كوردستانا عيراقى.

زاوا: زاوا، ل نارامى هاتيه (زوا).

زاوايه ندى: زاقابه ندى.

زاويز: بښه زاقير.

زا و زى: زا و زوو، زا و زو، زك و زان (ولود).

زاوور: زاو، به عينا ميخراس ژى تيت: «كوري ته چند
زاووره».

زاوما: تيكه ليوونا كارك و بهر خان له گهل ماکان، زا و ماک.

زاوورچون: مرنا كو دكه قيته ناف مندالان.

زاووره: به چكه.

زاوور: زاله.

زاووق: عهريكارى بوويه بو (ژئيق)، جيوه.

زا و زو: «بزراقي هورامى» زا و زى، زك و زا: دزه كى
زه هاو زا و زو كهردهن - هه دزى ههوت دز پى و يش
ئاوردهن، "مهوله وى".

زاوگ: زايگه، ده مې ولاده تى، جهى ولاده تى (مسقط الرأس).

زاي: زاج.

زايله: زايله.

زايله: گرى و زارى: «گرمي مې، نه واو و كزهى دهف و نهى
- تيكه ل بو چهنى زايلى وهى وهى» "مهوله وى".

زايه: فلانكس، زايلى له زكه.

زايه بوون: كنايه ته ژ مرنى، تى چون.

زايه كرن: كنايه ته ليه خشينا تشته كى بو ئيكي، تى برن.

زاييچه: راپورتى ژ دايبك بوونا مندالى.

زايگه: نه خوشخانا زاروك بوينى.

زايين: زان.

زهبر: بزفتنا ستاندنى (حرکه الفتح)، توانا، هيز بسهركه فتن،
ژزهفر، كوردكارى بوويه (ظفر).

زهبون: ناتوهان، پهست، نه زه بهر دهست (حقير).

زهبوني: ناتوهانى، پهستى (حقيرى).

په راستنا خودايي په کتا کر. ناقی بابی وی پورشه سپه و ناقی دهیکا وی د و غدو قايه. دگوتنه وی زهرده شتی ئسپیتمان. لداستان زینده گانیا وی گه لک رای و ریچک هه نه، هندهک (محقق اعتقادی) دکهن کو زینده گانیا وی ژ ۶ ههزار سال هه تا شه ش سهدی بهری میلادی ئیختلاف هه یه ئانکو لدهوره یی فه رمانره و اییا دهوله تا مادان و بهری دهسته ه لاتنداریا هه خامه نشی یا بوویه. به لی ل دوماهیا دهسته ه لاتنداریا هه خامه نشیان باو و به لاقه بوو، هنگی دینی زهرده شتی هاتیه ئیرانی و به لاث بویه، هه تا دهوره ی ساسانیازی هه ر دینی ره سمی بوویه. لکتیبا (شناخت ادیان) دبیژیت: «زهرده شت بیگومان (موحد) و په کتا په رسته. هه ر تشتیکو هاتیه نا (مذهب) ی وی ژ (کفریاتان) ئه و بسه به بی په پره ویت وی و پشتی وی و درتیا زه مانی ئه و (کفریات و بدعه) په شینه نا ئولنی ویدا وهکی (یهودیه و مسیحیه و اسلامی) کو هه زاران (بدعت و کفریات) په شینه نا فا. هیچ گومان تیدا نینه کو ئه ژ زهرده شته کورده ژ ئورمی یی یه، هه روه کی هه می دیروکشان وه دبیژن. بهری ویژی هندهک زهرده شتی دی هاتینه کوناقی سی زهرده شتان بهرچاژ دکهن: ۱- ۳۳۹۳ سال بهری میلادی؛ ۲- بهری میلادی ۳ ههزار سالان؛ ۳- زهرده شتی مادی (کوردی) ۶۶۰ سال بهری زائینی.

زهر: زهر د.

زهر د: رهنه که وهکی رهنگی زهرکا هیلکی.

زهراتی: زهریاتی.

زهریاتی: زهراتی.

زهری: ئه و ژنه کور رهنگی وئ وهکی زیری بیت، به بی نه خوشی.

زهر و زیتیری: چرکن، قریژی، بی رهنگو خولک.

زهرده لوی: زهرده لویو.

زهرده لویو: مژمه.

زهروتله: نه و عه بلبله که زور جوان و دهنگ خوشه.

زهرکی: نه خوشیا زهریونی (یرقان، فقر الدم). واژه یی به ره فانی نه عه ره بییه، رهنگی ترکی یی ددهت.

زهرک: جوړه تری په کی زور خوشه، هه م دبیژن قادوسیژی.

زهرگ: درباشه، ئه و شیشه کو دهرویش لحو ددهن و بکارتین.

زهر او: زراف، زراف، ئا فا زهر، زهر د ناو، زندهق.

زهراف: بنیږه زهراو.

زهراهی: زهراتی.

زهریق: زرنیخ.

زهرده زپړه: بالنده په کی جوان و کچکه له یه و سهر ره شه دهمی فرینیدا زریکین لی تیت، زهریاف.

زهرده چو: زهرده چپوه، زهرچویه، جوړه ده رمانوکه که کو خوارنی تام خوش دکهت.

زهرچویه: بنیږه زهرده چو.

زهړیو: لحو پوری، لحو یایی بووی.

زهراڼه: کونا بچووک لیدیواری.

زهردینه: زهرکا هیلکی.

زهړیون: زهره لگه پریانا ده خلی یان هه ر تشته کی.

زهړیاف: زهرده زپړه (قناری)، زهرویله. "جزیری" فه رموویه: «ره یحان و سومبول تی هه نه، سه د چپچهک و گول تی هه نه - زهریاف و بولبول تی هه نه، ئه و غونچه یا گولزار خط». لقیږه دا دیاره زهریاف زهرده زپړه یه، باف زیر.

زهړیک و باریک: ئه ژ هه ر دو واژه یه لگورانی په کی کوریدیا تین. زهړیک زهړی یه بو خوشه ویستی، و باریک به عنا زرافه، به ژن زراف (زهړیا به ژن زراف).

زهړکه تال: گندوری ته حلک، هیشا نه گه شتی. "مه حوی" فه رموویه: «سهر که هوشیکی نه بی من زهرکه تالم بوچیه - دل که جوشیکی نه بی، شیشه ی به تالم بوچیه».

زهړکرن: رهنگ کرن بزهری، زهرکرن به عنا که لاندنا گیا و سه بزهری، که لاندنه کی نیف که لی: «بامیه که ی زهر بکه، فان لویک و فاسولیان زهر بکه، به لگه میوان زهر بکه، کاری بی خو من زهرکر، تولکه ی زهر بکه و پاشی نا ف روون و پیقازی بقه لینه، خوش دبیت!».

زهړه: نه و عه کی هژیویه.

زهړده: نه و عه کی ماسیانه.

زهړده پهر: ئه و ئا فه کو که فر بسه رکه تی.

زهړه ند: گیا په کی ته حل لی بهاریه.

زهړده چهوه: بنیږه زهرده چو.

زهړده درک: ئستری زهرک.

زهړده زیر: نه و عه کی سیفان دوکانه.

زهړده که نه: زهرده خه نه، گپنژین.

زهړده نه: لاوا، لهر.

ناماده کرنا نان و گوشت و فیقی و زهرزهواتی لسه سفرهی
 مهعنا تواناییا مالی ددهت، نه دووره مهعنا کوردی ژ
 عه ره بیقه هاتیبیت.
زه قیر: زقیر، زویر، تووره (عصبانی).
زه فی: عهردی بهرکیتل.
زه فی و زار: عهردی بهرکیتل و نه بهرکیتل.
زه فلزق: ریقیکا نستور.
زهق: فه کری، چاقی گلهک گهش، تشتیکو قوز بیت.
زهقنه: تهحلاتیا زیده، ژهر.
زهقنه بووت: زهقنتنه سووت، زهقنه بییت، زهقنه بویت، ژهر،
 گیایه کی ژهر اوی و کوشنده به، کرمه کی سوره د حه فکا
 پهزی دا دمینی پاش ماوه بهک یی دخه ندقیت، نهف واژه
 ترکیه.
زهقه ی چاو: نانکو بدزی ئیکتی کاره کی بکه ی کو زهق و زهق
 لته بفرکیت و نه شیت هیچ بکه ت.
زهقه زوق: زهقه ی جاو.
زهقل: زهغل، خائن.
زهقینی: تیقه تیقا که نینی.
زهگورده: زهلامباش و توانا و گهنج و ته مبهل، وشه یه کی
 نه هریمه نیه.
زهگزهگه: زه به للاح، وشه یه کی نه هریمه نیه.
زهگهردوک: زهگورده، وشه یه کی نه هریمه نیه.
زهل: گیایه کی ئاقیه لعه ردیت گرانه و چه مه نزار دا شین دبیت،
 ساقیت وی بین بهلگن و حیسیلان ژئی چیدکه ن.
زهلاته: زهلاته، بریتیه ژ بانجان سور کو خیار و پیشاز و بیبه ر و
 سیرک و هندهک تشتیت دی لگهل زادی بخافی تیتته خوارن
 (سالاد).
زهلوک: لووس، حولیسک.
زهلکو: نه یزار، لهقه نزار، قامیشه لان، عهردی زهلدار.
زهلام: پیاو، میتر، مهزن.
زهلامباش: میتره کی بگهلخ، که له گهد.
زهلامی: زهلامینی، زهلامیتی، پیاوته ی، میترانی، جوامیتری،
 که له گهدی، گه وره یی.
زهلامه ری: ریقیکی په یاده و بتنی، ریپواری ته نیا.
زهلامو: نه ی زهلام.
زهلان: باووه شنی ژ روژه لاتیتفه تیت.

زهردهمار: ماری زهری کوشنده.
زهپ: زپیر.
زهپات: گهغه شام.
زهپرک: زپیرک، بهنده، نهو تشته کو مروث بدراقی خو کری.
زهپناس: بهری کو زپیری پی نازمایش دکه ن (حجر المحک).
زهپتال: پرک (تجشو) مروقی هیستی گران.
زهپگال: بیلاقی کو ژ مووی چیدکه ن، زرگال، ره شک.
زهزهوات: گیای خوارنی و میوه.
زهزوا: زهزهوات: «بهقلاوه زهرزای خیرا خودی دای» «نالبه ند»،
 تیرهک ژ دو ملیا ل ههریما نورمییه.
زهرقی: رباکار، دوروی (منافق).
زهرق: ربا، فسق. «جزیری» فهرموویه: «ژژهنگ و زهرقی تا دل
 بشوتن - جاما صدف بین رهند و کهرامهت».
زههپین: مکرسکوب، دوربینه که تشتیکو بچاقا نه هیته دیتن
 مهزن دکه ت (مجهر).
زهپرک: زپرک، نهو ئاقه کو خولی یی دار بهروو و دار مازی
 تیکهل کری پاشی سفاندی هه تا بو مزه یتا تری بکار بیین.
 تیقلی گووزایب سه ری.
زهگروز: بهلک، فهقیریت نیردیا خه رقه ی ئ رنگ دکه ن.
زهگهته: زرکیتک، زهدهواله، بهوز.
زهروو: زپروو.
زهرووگر: نهو کهسه کو کاری خون بهردانی بزپرووان دکه ت.
زههک: جوژه موزکیت زهرون ژنکا دکرنه دهستیت خو دگوتنی
 بهربازنک.
زهریا: دهریا (بحر) بهلی زهریا کوردیتره.
زهرقین: روژه لاتن.
زهریله: زهرویتله.
زهرکین: وشه یه که دبینه پاشکو بو شه یی نانی و مهعنا ژاری و
 بهله نگازی یی ددهت. دبیزن مه بنه وانهک دقیت کونانه کی
 بومه زه بکه ت: «مه دالده یه که هه بایا، نانهک بو مه زه
 کریایا» «په ند».
زهرنده: زیانکه ر.
زهردلی: شلانه.
زهفر: د کوردیدا مه بهستی توانا و شیان و دهسته لاتداری یی
 ددهت و د ئاقیتساید مه بهستی نان و گوشت و زهرزهوات
 ناماده کرنی ددهت، بهلی هه ر دو مهعنا ژیک دوور نین،

- زەلییان:** سەرداچۆن.
- زەلانەن:** سەردابەرن، خاپاندن.
- زەلانەنەو:** خو لسه سەپاندن، خو لسه ئێکی فەرز کەرن.
- زەلکاو:** ئەو ئاڤە کو بەرەڤ چکبۆون و هەشک بوونی بووی.
- زەلکە:** شوڤە برنجی سادە.
- زەللوو:** زللوو، زێروو.
- زەللە:** زەلە، زلە، شەقلێدان، شەقەزلە.
- زەلەویان:** ئالوزیان.
- زەلیقانەن:** زەلقانەن، پێشەنووساندن.
- زەلیتەو:** زەلانەن، خاپاندن.
- زەمزەم:** وشەیه کە هاتیە عەرەبکاری چکو زەمزەم ژ زەمزەمە هاتیە، زەمزەمە هەندەک ذکر و دعانە زەردەشتی دەمی خوارن و خۆشۆشتنی بکار تێیان زەمزەمە ئەو ناخفتنە کو مرۆڤی گولێ هەیه، بەلێ نەباش. چکو مویەدان ئەو زەمزەمە هەمەمە لسه بێرا زەمزەمی دکرن و لەو ناڤی وی بیری بوو (زەمزەم).
- زەمینگیر:** رەقانی، پیستویک، ئەڤ وشەیه بگەلەک دەمکاتان هاتیە بەلێ هەمبێژی دچنە سەریەک رەه و ریشە، بۆ وێنە ئاشقیستایدا هاتیە: زەمە و ل پەهەلوییدا: زەمیک، لفارسیدا: زەمی، زەمین، لکوردیدا: زەوی، زەقی، زەمین، زەمی.
- زەمیوول:** تلمسکا تری.
- زەمەپار:** زەخیرە، تۆشە، داناش، رزقی کو بۆ زستانێ درستی دکەن.
- زەمەن:** بابەلیسک، گزۆلول، عەردی ب کەسکاتی، زەمەریر.
- زەمی:** زەوی، تشتی یا ل عەردی ڤه (ارضی، منسوب الی الارض).
- زەمیندار:** خودان ملک و زەقی و زار.
- زەم:** زامیاد، ملکێ موهکل لسه.
- زەند:** مەزن، گەورە، پڕشکۆه، توانا، ئیستە و بەر بیان بەرئستە شەرحا ئاشقیستای. زەند ئەو داری کە تا سەری کو ئاگری پێ هەلدکەن پازەند کە تەزەندە داری بنیە کو تیک دەسوون و ئاگری دەت. وشەیی زەند نەهۆزی لبادیان بکار دەبن دبیژن: زەندەدار.
- زەنەک:** عەردی ئاڤزی (مستتەق).
- زەنەکار:** عەردی چو گەلەک ئاڤ زی لی هەبن بگەلەکی.
- زەندەک:** زەندەق (مره الصضراء مهلك).
- زەندەق چۆن:** وره بەردان، زەرآڤ بزەدیان.
- زەندۆر:** ئەو کەلشتیت عەردی تە کو هاقینی چیدی، شەقا مەزن.
- زەندۆرە:** زەندۆر.
- زەندیق:** واژەیی زەندیقی واژەیه کی سوربانیە ژ زەندیکی هاتیە و بوە زەندیت کومبەعنا (الصدیقون) بوو. د مەزەهەب و نایینی مانی دا پاشی عەرەبان ب مەعنا (ملحد) بۆ سیاسەتا خۆ تەفسیر کەرن، مەنسوری بەزاران ژوان و زەردەشتیان بقی هەجەتی ل سێ داری دان و لئاڤ برن.
- زەنوێر:** ئەو جێ یه کو پڕ گول و گیا بیت.
- زەنگ:** رەفیسک (ساق).
- زەند و پازەند:** بۆ شرۆڤا ئاشقیستای و شرۆڤا شرۆڤی تیتە گۆتن، داری سەری و داری بنی ژ زەندە داریت ئاگر هەلکرنی.
- زەنگۆ:** رکیب، ئاوزەنگی.
- زەنگول:** چۆک (جرس).
- زەنگولۆک:** ئەو پەقن کو بسەر ئاڤی یان ئاڤگۆشتی دکەن.
- زەنگولیتک:** زەنگولۆک.
- زەنگەسۆرە:** ستینگ.
- زەنگەسورە:** زەنگەسۆرە.
- زەنبور:** ستینگ، فارسیه هاتیە عەرەبکاری بوویە.
- زەن رەنگ:** بلەکنایچ.
- زەنبەلوولە:** لویلاقیت، جەمەدی.
- زەنبەلوولە:** زەنبەلوولە.
- زەنگرون:** زەنکین، مالدار، دەولەتمەند.
- زەندەک:** دەسگورک (قفازە).
- زەنگەقەلێش:** تەفشکیت داری بۆ ئاگر هەلکرنی.
- زەنە:** بزڤه و لەڤه و حەرەکاتیت (ضم و فتح و کسرتیه) - - -
- زەنگیانە:** نەم.
- زەنگەنە:** عەشیرەتە کی مەزنی کوردە.
- زەنگەتە:** زەردەوالە.
- زەندق:** زەردئاڤ، زەرداڤ، نەترە، وەرار، زەندەق.
- زەنگ زپان:** زەنگ زپین، زەنگ زپیان، رسوایی (فضاحە).
- زەندەق:** بنییرە زەندق.
- زەو:** زا و زئی، زک و زا.
- زەوی:** کشتوکالی، جی زراعت.

زەوت: زەفتکرن (غصب) (ع، ک).
زەوت کرن: زەبت کردن، راگرتنه‌کا بئ لڤین (ع، ک).
زەود: قارین.
زەوزدان: زۆزان.
زەوۆک: زەوۆک.
زەوۆک: ژنا قابلی زک و زانی (ولود).
زەوهن: زەوه‌ند.
زەوه‌ند: تەئکیده‌که بۆ وشه‌یی زۆر دبیژن، زۆر و زەوه‌ند، ئانکۆ زەحف، گەله‌ک.
زەوی پیف: زەوی پیو (مساح).
زەوی پیو: زەوی پیف.
زەوه‌ر: دەسته‌لات (ظفر) (ع، ک).
زەهدان: رەحم، ئەسلج وئ زاددان یان زاییندان یان زویندان، مندالان، پدان، مال بچووک.
زەه: زئ، زە (مەهبل).
زەه‌ار: بن زک، بنه‌زک، به‌ران.
زەهاو: ئاقزئ، ئاقئ باژیره‌کی کوردانه کو علامه‌تی زەهاوی خەلکی وێیه.
زەها: کۆشا حەواناتی تیت مێه‌له‌یه (فرج البهائم الاثنی).
زەهر: ژهر، ژهر، ئەف هەر سئ واژه‌یه د کوردیا بکارتیتن به‌لئ ژهر ژهمیان راسته‌ه. "شه‌وقی" فەرموویه: «ان الفرور اذا تملکت امه – کالزهریخفی الموت و هوزۆام».
زەه‌راوی: ژه‌ه‌راوی، ژه‌ه‌راوی، ژه‌ه‌رین، ژه‌ه‌رکری، بژه‌هر.
زەه‌رخاری: ژه‌ه‌رخواری (مسموم).
زەه‌رخه‌نه: زه‌ه‌رخه‌ند، که‌نینا بکه‌رب (ضحکه الغضب).
زەه‌ردار: بژه‌هر (سام).
زەه‌را هه‌لاه‌ل: ژه‌ه‌را هه‌لاه‌ل، ژه‌ه‌ره‌کی کوشنده‌یی، ئەفسانه‌یی‌یه ئاقئ هه‌یه و بخۆنینه.
زەهلک: زه‌رداڤ، زه‌راف، زه‌رئاف (المراه، او کیس المراه).
زەه‌لی: شه‌به‌کی دبیژن قرژاله.
زەهاک: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (ضحاک) ی پاشایه‌کی سته‌مکه‌ری ئیرانی بوو کو کاوه‌یی ماد کورد ئەو ده‌سگیر کر و لچییای ده‌ماوه‌ندییدا زیندانی کر و فره‌یدۆن دانا سه‌ر تەختی شاهانی‌یی.
زەهی: زۆر عه‌جایب، لایق، جوان، سپه‌هی. "جزیری"

فەرموویه: «تعالی اللہ زه‌هی حوسنا مباره‌ک – تباره‌ک سەد تەباره‌ک سەد تەباره‌ک».
زەهان: گورستان ل زارئ کوردیت ئیژدی.
زەه: (١) کوس (مەهبل)؛ (٢) زه‌وی، زه‌قی، زه‌مین.
زەيسان: زه‌یستان.
زەيستان: (١) نفاس؛ (٢) زستان، زفستان (زمستان).
زەين: هزر و بیر (ذهن) (ع، ک).
زەين کۆر: بیفام (بليد) (ع، ک).
زەي: داڤه‌ک ژ دزه‌یی، گشته‌کی کو پینه‌دۆز بیلاڤان پیددرون. بۆ هەر پینج هه‌ستا ژئ تیتته‌ گۆتن دبیژن: پینج زئی یان زیک. جۆره ئستری‌یه‌که بۆتان کرنا بیستانان بکارتیتن، زئی بمه‌عنا ژیه‌ژی تیتت و بمه‌عنا له‌ز ژئ تیتت.
زیک: بنیتره‌ زئ.
زیبا: جوان، تازه، قه‌شه‌نگ، خشکۆک.
زیبایی: جوانی، تازه‌یی، قه‌شه‌نگی، خشکۆکی.
زیباناس: جوان زان، علمی جوان زانینی (معرفه علم الجمال).
زیباکاری: جوانکاری.
زپ: زیبه، سه‌رمایین تندو تیژل دووماهیا شواتئ (برد العجوز، ایام العجوز).
زپیک: بنیتره‌ زیبه.
زیتک: زمانه‌یی خه‌فکی، زه‌مانه‌یی ته‌له‌ی، پرزک.
زیتکه: پرزک، زیتکه زه‌لام.
زیتکه زه‌لام: «زیتکه زه‌لام، ئورتز جه‌لام، بله‌لاهه‌م‌رام» "مه‌ته‌لۆک".
زیتۆکه: زیره‌ک، چه‌له‌نگ.
زیت: زیتۆکه، سڤک، وریا.
زیگ: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ زیج. زانسته‌که ئەحوال و حه‌ره‌کاتیت ئەستیره‌یان دیار دکه‌ت دبیژنی (علم الزیج).
زیج: (١) ئەف وشه‌یه تیتته‌ بکارتینان، شکنا جۆتک هاقیتنا ده‌واری، زیچک هاقیتن، جۆتک هاقیتن؛ (٢) پین هاقیتنا ده‌واری ببیاشیت خۆ دبیژنی، زیج، یان زیچک یان زرچک.
زیچاڤ: ئاقا شیلی، زه‌نگاڤ، زلکاڤ.
زیخ: زیره‌ک، چاپوک، خیز (رمل).
زیخمال: عه‌ردئ خیزه‌لان.
زیخانندن: ناڤ تیدان و زیره‌ک کرنا ئیکئ، زه‌خستاندن، زخته‌لیدان.

زیقه زیق: زیقه لدوو زیقه ی.

زیق و هوږ: زیقینا ب هه قرايي.

زیک: دیار بوویی، بلندی بوویی، دژوار، سه دره رینا ناگیسای، سه رما، دبیژن: نه قږو دونیازیکه، بایه کی زیک دپیت، برنجی ته بسره که فیتیبه و زیک بوویه، مووی له شی من ژ ترسا دا زیک بوویه یان زیق بوویه.

زیگار: سیکار، شه قدیتری (مسامر).

زیگ: زیک، زیج، علمتی ناسینا نه حوال و حه ره کاتیت روژ و هه یف و نه ستیره یان، عه ره بکاری بوویه بو (زیج).

زیلژ: زیروو (علق) نقینه کی ته نک و ساده و نه رانه، نه و ژ عه ره بکاری بوویه و کرینه (زولبه).

زیلی: هژو کی کوردانه زاراقه کی توند وان هه یه ته غه ری کورد تینا گه هن.

زین: نه وه کو دادنینه سه ر پشتا ده واری سواری یی، زین نا قی ژنان ژی هه یه، مانا ژین ژی تیت (سرج).

زیندی: زیندوو، جانده بر.

زیندی خوږ: بریتیه ژ زالمی خوږیژ، نا قی شکه فته کیه لکورستانا عیرا قی.

زینتاکار: زالم، سته مکار.

زینان: زیندان.

زیندان: پوژخانه، به ندیخانه.

زیندانی: پوژخانه یی، به ندی.

زیندانه وان: زیندانه فان، نیگه فانی، زیندانیان.

زینپوش: سه رزین (برده).

زیندانی گشتی: به ندیخانه هه قرايي.

زیندگ: زیندک، جانده بر، بروح.

زیندی بوونه وه: زیندی بوونه فیه، ره ستاخیز (بعث).

زیندی کرنه وه: زیندی کرنه فیه (احیاء).

زینده گانی: ژیان، مه عیشت، ژین.

زینده گی: ژین، خوشیا ژیانی: «هه ره که سنج جاره ک دیه نه و زینده ما هه تا نه بهد - ئی نه دیتی نه و پهری روو زینده گی لی بت هه رام» «جزیری».

زینده مال: بریتیه ژ درا ف و زپ و زیفان، مالدار، مال خانه دان.

زینده وهر: مدبری زیندانی، گیاندار، گیانه وهر.

زینده به چال: زینده به گۆر.

زیخه لان: عه ردی پرخیز (زیخ).

زیخیای: هاتیه زیخانن، هاتیه زختانن.

زیرهک: چاپوک، زیخ، دلیر، هوشیار.

زیره کی: چاپوکی.

زیرگن: پیس، قریژی.

زیراندن: قیژاندن.

زیره: قیژه.

زیره زپ: زیره لدوو زیره ی.

زیرین: زیرینا لدویف ئیک.

زیر و هوږ: زیرینا ب هه قرا.

زیره: سروه، شهوق (نسیم).

زیرکاندن: قیژی، گری (زقزقه الاطیار).

زیرکه زیرک: زیرکه لپی زیرکه ی.

زیرک و هوږ: بنیره زپرو هوږ.

زیریی: ژیری.

زیرژن: قیژاندن، زیراندن.

زیز: سل، توری.

زیزی: سلی، توریان.

زیزبون: توریان، سلبون.

زیزی: جار دبیته نا قی ژنان.

زیزانه: گیایه کی بهاری به نا ف گه مان شین دبیت دندکیت وئ هورن و ره شن، زور ته حله و ماده یه کی سه میه.

زیزیک: میشکه کی که سه که به لگیت میوانقه و تاییت وانقه دمی نیت و میوان بیچاره و لاواز دکه ت، دبیزن: چم چرک یان چرچرک.

زیف: زپو.

زیقال: ته فشه ک، یان زوله ک، زیقال.

زیقال زیقال: هه لا هه لا بووی.

زیقال: زیقال.

زیقال زیقال: بنیره زیقال زیقال.

زیقان: زیوان دانه و تله ک ته حله دنا ف گه می دا شین دبیت.

زیقزیه: هزارین، جوهره گیانه وهره کتی گچکه یه.

زیقال: هه ژار.

زیقاری: هه ژاری.

زیقک: دهسته بهر، بهرک پری دهستی.

زیق: قیت، زفر، قیته قیتا تهیران.

زینده به گۆر: ئەو مرۆفەتی ساخ بن گۆر بکەن ئەف پێشەیی زینده به گۆری نە عەرەبان هەبوو. کچ بساخی دکرە ناڤ گۆری و ناخ رادادانە سەر. نەهۆ ئەف زینده به گۆری ناڤ رژییەت دیکتاتۆری و حکومەتی زالم بکارتیەت. مرۆفان کۆمەل بکۆمەل زینده به گۆر دکەن بۆ پاراستنا حکمەت خۆئە فاسد و نەشەرعی (و.ا.د).

زینگان: زیندان.

زینگانی: زیندانی.

زینگانەوان: زیندانهوان.

زینگەر: زیندروو، زین چیکەر (صانع السروج).

زیندروو: دورین کاری زینا.

زینگر: ئەو کو زینی دادنیته سەر پشتا دەواری.

زینکو: قەپووس، بلنداھیا پیش و پاشیا زینی.

زینگیر: سینگی کو زینی پێشە دکەن.

زین ژێفە کرن: زین ل سەر پشتا دەواری دانان.

زین لیکرن: دەوار زین کرن.

زینی: مل، باسک، رەزد.

زینچک: (١) پینھاڤیتنا پاشیان؛ (٢) مرۆفەتی سل سلۆک، نەترسو و بێ باک.

زینج: (تەھور، نەفرە).

زیہار: شەرمەگە (عورە).

زیہا: ماری مەزن، ئەژدیہا.

زیہدان: مال بیچک، پسدان.

زیھ: (١) فەرچنە حەیاناتی؛ (٢) جی دوریای، جی کو ھەلبەھی.

زیو: زیف (فضە).

زیوەر: زینەت، جوانی، چەکیەت، ژنان.

زیوەرالات: زیوەر.

زیوار: ژیار، ریفار، گۆزەران، ژیار کوردیترە.

زیوان: بنیە زیقان.

زیونشو: شوشتنا گەمی بۆ جودا کرنا زیوانی.

زیووزیو: زیقزیکا تەیر و تەوالان.

زیوھۆر: زیقزیکا ب ھەفرایی.

زیوین: زریوین.

زیوال: زیقال (شریحە).

زیویان: لڤە، برفین (حرکە).

زیان: خسارەت (ف. ئارامی. ک.).

زیانکار: زیانۆ، مرۆفەتی کو زیانی بگەھینیته خەلکی (مضر).

زیانبار: ئەو کەسە کو زیان بووی.

زیاندار: خودان خساری.

زیانکاری: خرابکاری (اضرار).

زیانکرن: خراب کرن، ضرر کرن.

زینات: زیانۆ.

زینان: زیندان.

زینیە: جۆرە ئستری بەکە.

زێ: ناڤە بۆ تەپسا «ز» رووباری مەزن، ری، رەفتار، ئەندازە، قۆزی حەیانانان.

زێبار: زێبۆرنا رووباری، بۆرگەھی زێی، ناڤە عەشیرەتەکی مەزن و مێرخاسی کوردانە، ناڤە وی عەردی بە ژێ کو ئەو عەشیرەت تێدا دژیت. ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «زێ + بار» ئانکو زێبوار (زێبۆر، زێ بۆرگە). ئانکو ئەو ناوچەیی کو ری تێرا رادبۆریت.

زێد: نیشتیمان.

زێدپەرەر: نیشتیمان پەرەر.

زێدک: عەشیرەتەکی کوردانە، پارچە بەک ژ شەرفانی ل قەزا شێخانی دژین. عەشیرەتەکی ناندەر و مێرچاکن مەزنیەت وان مەمی و عەبدی بوون خودی و ابرەحمینیەت چکو مرۆفیت دیندار بوون.

زێر: (١) ئالتون (طلا، ذھب)؛ (٢) بەرکەتی: «فلانکەس زێرێ زەرە».

زێراف: «بزیرێ تامدایی، «بزیرافی بسیمافی» جزی.

زێرین: پێشەوایەکا کوردی بوو پێتەختی وی نامیدی بوو ل سەر کیشی زەرەشتی بوو ئەو ملەتی خولقادیسیە لگەل عەرەبان جەنگین، پاشی شەستنا لەشکری یەزدگوردی خو ئەفران ھەلکیشا، پاشی زێرین خانم بەرگری ژ قەوم و دینی خۆکو ھەتا ھاتە کوشتن.

زێریاف: بزیری نیگار و تەفن کری.

زێریاف: مەیل زێرین، وەکی: رەنگی زێری، زێریاف.

زێرکار: زێرینگر (صانع).

زێرفروش: بازرگانی زێری (بائع الذھب).

زێرین: ژ زێری درستکری.

زێرو: زالو، خوونمێژ (علق).

- زيرى زهر:** وشه يې په سنڀيه، فلانكس زيرى زهرده و نافهرين بڼو: «هې نافهرين زيرى زهر!».
- زيرنشان:** نيشان و تورده كه به ژ زيرى دادينه سهر ملي هندهك نه فسه ريت ميرخاس و ناجح (مطعم بالذهب).
- زيرفشان:** زهره فشار، زيرپه لافكه، زهره فشان، گهوه هر نه فشان نانكو زير ريت، گهوه هر ريت: «سه لامن ثنا خوانى - سه حهرگه، گهوه هر نه فشان بت» "جزيرى".
- زيرگر:** نهو تيشته كو كه سهك بمال و درافى خوئى حلال كرى بيت.
- زيرخوارى:** نهو دفته بيان گوهه كو زيرى تيكهن و فيرى زير بيت و كول نه بيت.
- زستان:** (نفاس).
- زستانى:** ژنا دنفاسدا.
- زستانى ليغه گهريان:** نهو ژنه كو دزستانى دانه ساخبووي.
- زويه رهد:** زومه رهد.
- زوبان:** زمان.
- زويانه:** زمانه يې تاگرى.
- زوياندار:** زماندار.
- زوياندارى:** زماندارى.
- زوخم:** زوقم.
- زوخمه:** ئيلهك، سوخمه.
- زوخال:** ره ژوو.
- زوخالدان:** عمارى ره ژوو يې.
- زوريه:** ته غهر.
- زوريه سندن:** ستاندنا ته غهرى، بدهست خوځه تينان (اكثريه).
- زورات:** گهغه شام، گه نموك. (ع،ك) كوردكارى بوويه.
- زورپنا:** سورپنا (مزمار).
- زورپناچى:** زورپناژهن، زورپنا بېژ.
- زورپنا بېژ:** زورپناچى.
- زورپناژهن:** زورپناژهن، بربتيه ژ مرؤقى دعايهت به لافكه ر.
- زورپناتك:** گيايه كى بهارى و هندهك ديبېژنى ره شهك.
- زور:** گرک.
- زوره لان:** عهردى گه لهك گرک ليته بن.
- زورگه:** جزيره، جى كو زور دار بيت.
- زوررہس:** پيش رس.
- زورمه:** بنپيره، زوربه.
- زوزو:** بله ز.
- زوسان:** زقستان، زمستان.
- زوسانى:** زقستانى، زستانى.
- زوشت:** ناجور، كريت، بهد، زشت.
- زوشتى:** ناجورى، كريتى، بهدى.
- زوفت:** كه له خ مه زن، قه لس، زوفت به معنا چاپ و كوزيره كى تيت.
- زوف:** زولف.
- زوفان:** زمان، زوان.
- زوفر:** زفر (خشن).
- زوفرى:** زفرى (خسونه).
- زوقوله:** كولم، مست.
- زوقم:** خوناڅ، قهره و (نداء).
- زواله:** په بكه رى ژ قورى چيدكه ن.
- زوانگ:** نهو عهرده كو ئاڅ ليكوم دبیت، زه نهك.
- زوان:** زمان، زيان، زوبان.
- زوانه:** زمانه (لهيب).
- زوانيار:** زمان وه شين، پريپژ.
- زوانبه د:** زمانه رش، زمان پيس (فحاش).
- زوانبه ست:** زمان گريده ر.
- زوان به سته:** به سته زمان، كنايه ته بو ئاژهلان.
- زوان خوش:** ئاخفتن خوش.
- زوان شرين:** ئاخفتن شرين.
- زوانپاك:** ئاخفتنى بتوره كهر.
- زوانتال:** ئاخفتنىت زفر و دلره نچين گهر.
- زواندرېژ:** زماندرېژ، زمان وه شين.
- زواندار:** زماندار (بليغ).
- زوان شكاندن:** بيده نك كرن.
- زوان گرتن:** زمان نه گهريان.
- زوان گيران:** زمان دانه شول.
- زوان لووس:** چاپلوس (ملاق).
- زوها:** زوا، وشك، حشك: «قه له مى مه بدوسى قه طره يې زوها دى چكه ت».
- زوا:** هسك.
- زوهم:** زوم، چهورى.
- زوم:** هوب، زومى كوچه ران، كوين، چادر.

زوهو: سەرچاوه، سەروكانى. **زوهار:** زھار، شەرمەگە (عورە). **زويتر:** زوييل. **زوييل:** ژفېير، توورە، بىخ شەرم، بىخ ئابروو، پارچە، زۆلەكى ژ گۆشتى يان ژ تشستەككىدى مەعنا زەھيىزى تىت، زفيل (شريحە).

زۆپ: دەستەدارى ئستور تۆيز (مطرق) عەرەبكارى بوويه بۆ زۆب و مەعناژى لى ھاتىبە گۆپىن، دىيىژن زۆب جەش (كىرى كەرى).

زۆپەچىف: دۆق، دارى ئستور (مطرق، دارمطرق) عەرەبكارى بوويه بۆ زۆبەچى و مەعنا ژى لى ھاتىبە گۆپىن. **زۆپىك:** زۆپ، دۆق، گورز، تۆيز. **زۆپ ئستور:** كىنايەتە ژ ستەمكاران و زالمان و خودان دەستەھلاتان. دىيىژن: «چىقى ئستورە، تخووب زورە - چىقى زرافە، تخووب ئاقە».

زۆپاندىن: داركارى كرنا بۆپان، زۆپ لىدان. **زۆپۆ:** كىنايەتە ژ مەروقى قەوى و زل و زەبەلاح و ساخلەم و زەلامباش و بىكار و تەمبەل. **زۆخ:** خوین و عەداث، ئاڧ و وەزەخ، ئاڧ و وەسەخ، ئاڧ و زاخا، كىم و چرك. "جىزى" فەرموويه: «ئاخ و ئۆخىن من ژ دل تىن - لى ژبەر تىرا قزل تىن / يان ژ كۆفانىن د كول تىن - ژى دزىن ھەر خوون و زۆخ».

زۆخال: سوتانە، رەژوو. **زۆخا:** زاخا، ئاقەكە خەنجەر و شىران بىخ گەوھەردار دكەن. **زۆخى:** جىسى بىخ خەنجەر سەيقەل كرنى. **زۆخاندن:** عىبارى رەژووبى. **زۆخم:** رەھى گىبايەكى تال و بىندارە، زوقم. **زۆر:** گەلەك، زەحف، سىتەم: «ئەگەر زۆر ھات قەبالە بەتالە» "پەند".

زۆرى: گەلەكى، بەرفرەبى، زالمى. **زۆردار:** ستەمكەر، خودانى ستەمى، دەست درىژكەر. **زۆردارى:** ستەمكەرى. **زۆرخانە:** جى وەرژىنى. **زۆرىيىژ:** زۆروىژ، زۆر رەو، پىيىژ، ھەلەپاس. **زۆرىيىژى:** زۆروىژى، زۆر رەوى، ھەلەپاسى. **زۆرىلىن:** زۆرگۆ، پىيىژ، ھەلەپاس.

زۆران: خۆلىكدان، زۆرانە. **زۆرانى:** زۆرانباى. **زۆرانباى:** كوشتىكەر (مصارع). **زۆرگىرى:** زۆر بۆ خۆ ھەلگرتن، گەلەكتر بۆ خۆ ھەلگرتن. **زۆر بۆ ئىنان:** كوتەكى لىكرن، ئىرش ئىنانە سەر ھەژارى. **زۆرخۆر:** پرخۆر، خۆرە، خۆرا. **زۆرخۆزى:** گەلەك خارن، پرخۆران. **زۆردە:** فرىك. **زۆرزان:** گەلەكزان، پوزان، زۆر شارەزا. **زۆرزمى:** بەرفرەكانى. **زۆرلىكرن:** زۆر لىكردن، كوتەكى لىكرن، (تعدى) لىكرن. **زۆرە زۆپ:** زۆرەزىا كەرى (نھىق). **زۆر و زەوند:** زۆر و زەبەند، بەرمشە، بەرفرە، گەلەك، زەحف. **زۆر و زەون:** زۆر و زەوند. **زۆرەوانى:** زۆرانى. **زۆراىى:** زۆرىتى، زۆراتى، بەرفرەبى، گەلەكى (كشە). **زۆرلىكرى:** زۆرلىكرباى، زۆرلىكرباگ، زۆرلىكراو (مظلوم). **زۆرەملى:** بخورتى بىخ زەندەك و باسكان و برەشەكەبى. **زۆردەست:** خورت، دەستەھلاتدار. **زۆردەستى:** خورتى، دەستەھلاتدارى. **زۆر زۆر:** گربانا توند، زارزاري. **زۆرھان:** پىرى داكەفتى. **زۆزان:** كىستان، كوتستان، ھاقىنەوار، يەيلاخ. **زۆزانى:** خەلكى زۆزانان، مەقامەكى كوردىيە. **زۆڧ:** زىفزىقە، ھزارىن. **زۆق:** رەق، زفر (خشن). **زۆقى:** زەقى، زقرى، رەقى. **زۆل:** بىيىژى، زۆلەكى گۆشتى يان تشستەككىدى. **زۆلەك:** بىيىكەبى ئاڧ نۆك، يان نىسك يان باقلىكى، ئەوہ كو نەسەجى و نەگەشتى و نەكەلۆك، بىيىژۆكە. **زۆلدار:** ژنا باردار ژ فىسەكى بىخ (زناى). **زۆلەچەرم:** زىقالەكى چەرمى (شريحە من الجلد). **زۆلاخ:** مطرق، ھىرەبەر، واژەبەكى ئاكەرى بىكار تىن بەلى واژەبەكى غەرىبە. **زۆم:** (۱) روون، دهن؛ (۲) زۆمى كۆچەرەن (سكان بىسوت الشعرا).

زۆمدار: رویندار، بروین.

زۆنپ: ماھۆلک، دەبوورە (مەول کبیر).

زۆنگاو: زەنەک، زلکاو.

زۆنگ: زۆنگاو.

زت: یان زوت، دکوریدا زۆر بکار تیت، دبیژن: «ما تو زتی منی؟»؛ «تو زتی لەندافی سەرێ من؟!»؛ «تو لەندافی سەرێ مە وەکی زتەکی چەقیای!»؛ «دانیشە تو وەکی زتان ژ پیاقە راوەستای!»؛ «ئەم چ زتان لەسەر خۆرا نابینن». لقیترە هەژێ گۆتێی بە ئەم بیژن: ئەف وشەیه «زت، زوت» ژ کیشە هاتیە و ریشەیی وئ چیه و چ مەبەست و مەعنایه. زت د هندی دا مەعنا چیا یی هاتیە. ئەز دبینم یا چاکتر ئەو ئەم چاڤ گێرانەکی لشرحا ئاقیستای بکەین کا ئەف «زت» یان «زۆت» ه چ مەعنایه؟ بەگۆرەیی فەرموودەیی ئاقیستای قسەمە تێ کەفن مەوۆقی مەملەکە تێ دکەتە سێ دەستە: ۱- روحانی؛ ۲- جەنگاوەران؛ ۳- جوتیار و رەنجبەران. بەلێ لپشکیت دی یێ ئاقیستای دەستە یەکی دی دکە قیتە بەرچاڤ، ئەوژی سەتکارانە (یسنا ۱۹ - ۱۷) ئەفە لقیترە. بەلێ پاشێ موبەدان هیدی ژ روحانیەتان هەفت دەستە یان هەفت مەنسەب درستکرن یان بیژە هەفت مەسئولیەت چیکرن کو خودانی هەر مەسئولیەتەکی و مەنسەبەکی بکارەکی ژکاریت دینی دئ رابیت و ئەنجام بەدت. ئەف هەفت دەرجە ژ بریتینیە ژ زوت یان زەنۆتەر «زت». ئەف پیتشەواپە سەرۆکاتیا هەفت موبەدان دکەت فەرماندەرەک بوو لەسەر هەمیان ژبۆ ئەنجامدانا مەراسیمی دینی و موراقبە و نازرە و نامرە بۆ هەمی تشتەک. ئەو هەفت موبەدئ بن دەستی «زوتی، زتی» بریتی بوون ژ: ۱- هافنەن: ئەوژی فەرمانێ ددەتە شەش کوبەدی کو ئەو ژوان مەسئول پشتی کو زوت فەرمانێ بۆ سادر بکەت بدستکرن شەرەتێ هومی (هوم گیسایەکی موقەدەسە)؛ ۲- ئاتروقه خشت: ئەوژی مەسئولی ئامادەکرنا ئاگری موقەدەس بوو؛ ۳- فەرەبیری تر: مەسئولی ئامادەکرنا ئامرازیت موقەدەسە بوو؛ ۴- ئابیریت: مەسئولی خزمەتکرنا ئاقی ددەم مەراسیمی دینی بوو؛ ۵- ئەسنەتەر: مەسئولی درست کرنا شەرەتە هومی بوو؛ ۶- رەئینت ویشەر (یان راسپی): ئەوژی شەرەتە زەلالبوی لگەل پالودە (فالوذج) تیکەل دکەت و دگێریت؛ ۷- سەرئەتێ شاقەرێز: ئەوژی مجبۆر و خزمەتکار و نازمی ئاتەشکەدەیه.

رەنگە شاقیترێ کوردی ژ فێ رستەیی هاتیبەتە کورت کرن. ئەفجار گەلەک نیزیکیە کو زتی کوردی ژ فێ زتی یان زوتی کو فەرماندەرە سەرەری هەفت موبەدان هاتیبەتە وەرگرتن کو ژ ئاقیستای کەفتیبەتە سەر زمانێ باب و کالیت مە کوردان و نەمر بووبیت هەتا نەو. ئەو کەسیت گومان دکەن کورتێ کوردی ژ (ضد) ی عەرەبیقە هاتیە گەلەک دوورن ژ مەبەستیت کوردی و جوملەیی ئاخفتنی. ئەم دوور ناگرین کو «زت» مەعنا چیا بیت و ژ هندیقە کوردکاری و عەرەبکاری بووبیت. «زتانێ یاری کرەکە بقاچە بەران، دبیژن: زتانێ زچانی، چالە زتانێ، چالە زچانی».

زۆ: هەر تشتەک ژ توخم و رەسەنی خۆ کیمتر و نزمتر و یەستتر بیت، دبیژنێ زۆ، بووینە: زۆبار، زۆباب، زۆبرا، زۆخوشک، زۆدای، زۆگوز، زۆسماق، زۆپوونگ، زۆمەرەز، زۆخال، زۆمام، زۆتولە، زۆتاژی، واژەبەکی ئەهەمەنیە.

زۆه: ئەف وشەیه پیتچەوانەیی زۆیه زۆه لەهەر تشتەکی باشتری وی جنسیە دبیژن: زۆخانی ئانکو خانی بەکی باش و مەزن و کامل: «زۆه زلام، زۆه ژن، زۆه کارینە».

زۆت: مەدح و دۆکران، تۆکران، واژەبەکی ئەهەمەنیە.

زۆتەک: ئەوە کو مەدحێ خۆ دکەت و خۆ برەشەکی ديار دکەت.

زۆنگ: زفت و زیرەک، چوست و بەورە و بەهۆش و چالاک.

زۆنگی: زیرەکی، ژرەنگ.

زۆیوک: شورابەیی زیقی یان زۆییج کو ژنک دکەنە سەرێ خۆ.

زۆگال: رەشک، پیتلاقی ب مووی قەهانندی.

زۆ و زۆیل: ئاشقال، گلێش.

زۆزێ: زنجیر.

زۆزیکت: زەردەوالە، بەوز.

زۆزبان: سەلخین، وشەن، رەشەبا، ئازریان، ئازار.

زۆزباری: سەلخی، ئازاربووی (مخدوش).

زۆزنیخ: بەرەکی مەعلومە، خوارنا وی دبیستە هۆی مرنێ، بو هەلقاندنا موی بکار دین.

زۆزۆنە: مەوۆقی هیتج و پۆچە، تۆر.

زۆزچک: پیتن هافیتنا دەواری.

زۆزج: بریتیه ژ جاکیه تا دەنگێ تری.

زۆزبیار: دەریاچە، زەریابار (بحیره).

زۆزوا: باریک، زراف.

زۆ: حکایەتا دەنگێ زۆینا کەرتیە، زۆینا زنجیریە و هتد...

- زړين:** زړيتا، بدويث ټيک (مستمر).
زړه زړ: زړه لدو زړه.
زړه و هور: زړه.
زړاني: واژه به کی شه به کی و هوراميه، چوک، نه ژنو.
 "مهوله وی" فهرموويه: «مهستی وه پيران جوانی مه دؤ - هيزی دووباره ی زړانی مه دؤ».
زړچنه: ژړچنه، یان ژړچنه ی هاتیه کورت کرن کو لکرمانجیا ژوریدا بو بن چنه ی بکار دهن، بن چناکه، ژیرلاچانک.
زړنگین: زړنگین، زړین.
زفت: زیرهک، بهیز و پیز، هشیاری.
زفتی: زیرهکی، هشیاری، چالاکي.
زفر: دري، زور (خشن).
زفزی: دري، دووری (خشونه).
زفروکه: زمان گا، گیاه کی بهاریه، زفرینا ثاقب.
زفرین: چه رخین لدور خو، (دوران)، (حرکه) کرن.
زفرینگه: جی زفرینج (مدار).
زفرؤک: که سی کو زور دزفریت.
زفراندن: چه راندن، بادان.
زک: زگ، سک، گده، مهرشو، عور، نور.
زکین: نهو که سه کو بدوو زکی خو دکه فیت و تشستی خوش دخوت.
زک په روه: زکین، شکه مو.
زکو: زکین، بفارسی دبیتنی: شکه مو.
زک په رست: زک په روه.
زکپر: باردار، ژنا باردار، (سکپر ژي هاتیه).
زک هرام: عور هرام، هرامخور.
زکدان: تلدان.
زکه شوره: نه بووه دلان، دهرده چیل.
زگورده: زگورده، کنایه ل مروفتی بیژن.
زگوردی: بنیتره زگورده.
زگار: عاجز، خه مبار.
زگاری: عاجزی، خه مباری. "مهوله وی" فهرموويه: «من وهرجه نامای نامه ی زگاریت - زووتر جه خه بهر کو س دیاریت» (کو س لقبه دا مه عنا کاره سات و فاجعه به).
زل: گه وره، مه زن، قرشک.
زله: شقه زله.
- زلیک:** پرزک.
زلیاته: بریتیه ژ تشستی کیم یان خلاسبوی: «نه ز برسیمه، من زلیاته یهک نه خاربه».
زلیری: زلیاته.
زل و زل: زهق و زهق، چاوه لبرکی.
زلام: پیاو.
زمان: زوبان، زوان، زمان و زوان هر دو کوردیترن ژ زبانی.
زمان دریت: دریت زمان (طویل اللسان).
زمان کورت: کورت زمان (قصیر اللسان).
زمانتهر: خوش زمان (رطب اللسان).
زمان شری: شری زمان (حلو اللسان).
زمانیس: (بذی اللسان).
زمانگا: گیاه کی کیفی یه و زفره به لگ و ساقیت وی نخافتینه بهندهک داقیت و هکی مووی هندهک گولیت هورک ددهت، رهنک بنه فشینه، لکوردستانی گه لهک زوره. هه رده تی وی له یفا ئادار و نیسانیه، گولیت وی نه گهر بکه لین و هکی چایی تیتته فه خارن، گیاه کی دهرمانییه و زور گرنکه.
زمانه: گوری یی ناگری، زمانه، ئانکو و هکی زمانی (لهیب).
زمان لیدان: بریتیه ژ به دکار کرنا خه لکت و به دناقی گوتنا وان: «زمانو بریای به، سه رو هتسای به» "په ند".
زمان پری: بریتیه ژ بیته نگی یی.
زمهه: توشه (ذحیره، میره).
زمانه وان: زمانه وان نهو که سه کو زمانی کوردی لسه بنچینه یی زانینا زمانه وان یی بده ته به ریهک و به راورد بکه ت، زمان ناس (علم اللغات المقارن).
زمانه وان: کوری زانیاری یا زمانی، کارکن د علم زمانی. «وانی» پاشکو یه که مه عنا کار و خبره یی ددهت، و هکی: پاله وان، جه نجه روانی، کورده وان، مه له وان، گپه وان، نفیسقانی، توره قانی، خونده وان، زانه وان و هتد...
زنگ: (طنین).
زنگه زنگ: زنگه لدوو زنگه ی.
زنگین: زنگینا دو م دریت (ت).
زنگ و هور: زنگینا ب هه فرا.
زندان: گرتیخانه، به ندی خانه، پوزخانه.
زنج: گولیه، کوخ.

- ژ: تپیا دوواژدهمین ژ تیپیت چهچی کوردی، بحسابا ئەبجەدی
دبیته ژماره (۷)، تیپهکی خۆمالیه، ساز و بیدەنگه.
ژار: (۱) بەلەنگاز، ههژار؛ (۲) ژهر، ژهر.
ژاری: بەلەنگازی، ههژاری.
ژار و ژهنگ: ئانکوژاری، ژهنگ ژێ چیدبیت، نهخوشی.
ژار و ژیر: ژار و ههم ژیر (اسفل).
ژاراف: شوشتنهکی نیفهشۆر، شوشتنا جێ دهقی سهگی.
ژاراو: ژاراف، گلاو (تعفیر).
ژاردار: ژهرین، بهژهر.
ژارای: ژهرای.
ژارماسی: دهرمان ماسی.
ژلژ: قهلهبالغ، ئاخفتنا بیهۆده (ضحب زغوغاء).
ژلژکه تال: بهنیشتی کهرێ.
ژلژکه: بهنیشتی، جاجک.
ژلژگ: بنیهر ژلژکه.
ژلژی: دۆبێ قهگرتی و ههلگرتی (بیهزه).
ژلژهلان: ئەو جییهیه که گهلهک لهقهه لیههبن، قامیشدار، قامیشهلان، لهقهه جاری.
ژاکیان: ژاکیان، خهلهک هاتنا مووان (تجعيد، تجعد).
ژاک: ژاک، ژهک (لیاء).
ژاله: روول، خوناڤ، نهرمه باران.
ژال: ژهر.
ژالگه: جێ روولدار، روولجار.
ژالهزار: جێ روولژۆر، روول له ژان.
ژاندار: دهردهدار.
ژاندارم: ههیته، ژاندارمه (شرطی).
ژاندار: ژاندارم.
ژاندارمه: جهندرمه، پۆلیس (شرطی).
ژانه زراف: ئیشا زراف (سل).
ژان: ئیش، دهرد.
ژانای: ههژیای، مهشک، کیان، ژایی.
ژانێ ژاردنهوه: ژانهههورک.
ژانهههورک: ژان پیداهاتنا ژان ددهمی منداڵ بوونیدا.
ژاو: ژاوین، جاوین، دکوریدا گهلهک جار «ژ» و «ج» پێک تینه گۆرین.
ژاوین: جاوین، هیفی (اجتراء، رجاء).
ژاوهژاو: ئیلتماس، هیفی هیفی.
ژایی: ژای.
ژای: ژانای، مهشکه ههژین.
ژه: ژێ، ژیه، ژیهی (وتر).
ژهبهش: زهبهش، شفتی، شوتی.
ژهر: ژهر.
ژهرهژ: ژهرهژۆ.
ژهرهژۆ: کهو، "مهولهوی" فهرموویه: «گاگهردهن نهدهس نازک ئەندامان – گادهس نهگهردهن ژهرهژ خرامان».
ژهقن: هاتیبه عهرههیکاری کرن و بوویه (زقوم).
ژهقنهبووت: زهقنهبووت، ههره زهقنهبووت (سم).
ژهک: ژاک (لبا).
ژهم: جهمهکی خوارنێ.
ژهمک: جهمک، جیمک، دووقۆلۆ.
ژهمهن: بهرمهشکه، کێ مهشک.
ژهن: (۱) «بزاراقتی ئەورامی و شهبهکی» ژن، ئافرهت؛ (۲)

دقتیت د ریکا باش دا بچین»، «ناده میزادی ژبانه ک نابرومهند دقتیت»، «بهار هات جاندهبر و گول و کيا شه ژین»، «ئف نه ساخه پیچهک شه ژیه (بسره خوځه هاتییبه)». ژین واژه یه کی به زدانیه، ههروه کی مهرگ واژه یه نه هریمه نیه.

ژیقانو: زینده گی.

ژیر: فاما، زیرهک، هیژا، هوشدار.

ژیربون: نارامبون، فامابون.

ژیر بوونهوه: نارام بونا مندالی.

ژیرکله: خشکوک، زیرهک، فاما، ژیکه له (حسن، جمیل).

ژیرکردن: بیده نگ کرنا مندالی.

ژیری: زانایی، عاقل، فهرزانه یی (کیاسه، حسن الادب).

ژیروو: ژووژی (قنفذ).

ژیقان: په شیمان، ژوان (نادم، موعدا).

ژیکه له: ژیرکله، زفت، زیت.

ژیقانی: په شیمانی.

ژیل: خولی یی گهرم نه وی کو هندهک په له ناگر ژی ناقدما مایی.

ژیل: جیل، ژنا جوان و جحیل.

ژیار: (۱) شارستانی (حضاره؛ ۲) گوزهران، بژیو (معیشه).

ژئی: (۱) ژهه؛ (۲) «ژ» تپیه که ژ تپیت چه یی کوردی.

ژیدهر: ژئی قدهدر، چهرت کرنه (استثناء).

ژیردهست: بن دهست (مغلوب).

ژیردريا: ژیراف، نابگان.

ژیرجله کی: بدزبغه، نه هینی.

ژیرچناکه: بن چهنه، بن لاجانک.

ژیرچانکه: ژیرچناکه، ژیرچناوه (تحت الحنک).

ژیرخان: زیره مین، سهرداب.

ژیرخسان: بن ئیخسان، ژیر دهستکرن.

ژیرزمان: بهرتیل (رشوه).

ژیردهر: دارئ بن پی ده رگه یی.

ژیلی: ژیله.

ژیله: بیسیره، غوره (حصرم).

ژبھاتن: توانا (امکانیه). فهرق مابهینا ژبھاتن و لیتهاتن

هه یه، هندی ژبھاتن نه (امکانیه) ته کو بتواناییا خودانئ بیته کرن، نه ما لیتهاتن نه و کاره کوب (تصادف) ی و کارئ خودئ بیته کرن.

پاشکویه که مهعنا بیژهر و لیدهری ددهت: «بلورژهن، زورناژهن، بوری ژهن، دهول ژهن، مهشکه ژهن، باژهن، شووژن ژهن، په میوژهن».

ژهنو: نه ژنو، (محرک) یان هه رکه تدار چکو چوک هه رکه تداره له و دبیزنی ژنو یان نه ژنو.

ژهنبور: بشه به کی زهنبور هاتیه.

ژهنو: هه رکه تدار.

ژهندهن: ژهنین، هژاندن، لقاندن، هه لکرن: «چرکه کی پوشی بو من یژنه» نانکو هه لکه. ماده یی ژهن و ژهندهن مهعنا هه رکه کی ددهت.

ژهنگ: ژهنگار.

ژهنگار: ماده یه که لسهر نامانیت سفری و ئاسنی دیار دبیت (صدا).

ژهنگاری: نه و تشته کو ژهنگار لیکه فتی.

ژهنگاو: ژهنگاری.

ژهنگ هه لیجان: دیار بونا ژهنگاری لسهر تشستی. ژهنگار هه رکه بکاری بوویه بو (زنجار).

ژهنگه سور: سه نکه سور، سوژه مزه، ستینگ. زهنبور وشه یه کی فارسیه ژ دوو جزئان پیکهاتیه: «ژهن + بوور»: کلک لیدهر، کلک وهشتین.

ژهیکا: ژهه یی، وشه یه کی نه هریمه نیه، ژنا بهد.

ژهر: ژهر، زهر (سه م).

ژهراوی: ژهرین، زهرین، به ژهر.

ژه رهبا: نه و بایی گهرم کول دهشت و سه حرایی دیت (ریح السموم).

ژهرین: بنیره ژهراوی.

ژه: ژئی، ژئی ه.

ژه یی: بنیره ژهیکا.

ژی: (۱) ته من (عمر؛ ۲) حه یات، ژیان (حیاه؛ ۳) بژیو (معیشه).

ژی درژی: ته من درژی، ناقدیری.

ژی بوون: ژیکه بوون، ژیک چهرت بوون (انفصال).

ژی ده رکه وتن: ده رکه فتن ژ ناف شته کی یان کاره کی.

ژیان: ژین (حیات).

ژین و ژیان: بگه لهک مبههستان تین ژ حه قیقته و مه جازی: مهعنا حه یات، زینده یی، معیشته، بسره خوځه هاتن، هه ودانه هه، بو وینه: «هه تا مه ژیان سهر دونیایی مابیت

ژۆ: بۆ ته حليلی تیت.

ژۆر: (۱) هندور، داخل؛ (۲) نه قراز.

ژۆردا: سه رنشيپ، چونا بۆ لايي سه رنشيپي، چونا ژ بلندی يي بۆ نشيپي يي.

ژ: مه عنا (عن) دگه هينيت، ههروهکی «د» مه عنا (فی) ددهته بهرچاڤ. "خانی" فهرموويه: «هه چي وه کو نه و «ژ» عهردی راکهت - البته وی دی عهردی راکهت».

ژیل: بيجگه.

ژتلفه: بيج (توجه) بستيفه.

ژرهنگ: زرنگ، به لي ژرهنگ کوردتيره ژ زرنگی (وقور).

ژمير: ژ ژمارتنی هاتيه پاشکويه که جهی فاعلی دگريت ده ميکو بيسته پاشکويي مه فعولی هه نه و بخوژی ديسته (نائب فاعل) بۆ فاعلی بهرزه درشتهيدا وهکی: «سه رژمير، به رژمير، ناف ژمير، کات ژمير، رۆژ ژمير، نان ژمير».

ژن: نهف نافه يا نهف واژهيه بگه لهک شيوه و شيواز و ده مکاتان د زمانی کوردیدا تيته ديتن بۆ ويته: «ژن، ژهن، شهن، گنا، ئافرهت، پيرهک و لئاقیستايدا شهن، گينا، گنا،

ژنی، ژهنی، ناییری، ناییریا، ژههی، ژههیکا. به لي نهف هه ر دو نافيت دووماهيی نه هريمه نيه و بۆ ژنا به دکار ئاقیستايي بکاربريه و ل کتیبایا هندیان: گنه، گنه هاتيه و ليونانیدا «گونه» هاتيه: «خوژی هه می ژن، ژن نه بان و هه می چاقیکيت کوارکان کون نه بان» "په ند".

ژندار: مروقی ژن هه ی.

ژنداری: کابانیا تي، خانه دار (مريبه الدار).

ژن به ژن: يي گوهرک.

ژنگار: بنيره ژه نگار.

ژنگاری: ژه نگی.

ژنيو: جنيو، جفين، دوژمين، نهف واژهيه ژ دو پارچه يان بينکها تيه: «دژ + نيو» ئانکو دژناف، به دناقی.

ژيان: ساخفه کرن.

ژياندن: ساخفه کرن.

ژياندار: جاندار (ذی روح).

ژيانهوه: فهژين، ساخ بوون.

س

راست و لووس. جیزی گهنم و جهی کوژ کابین هاتیته
پاک کرن، عهه بکاری بوویه بو (صبه). بهری ته نک و خر
و دکي نالی دهواری.
ساپیت: ساپیته، کاریته.
ساییته: ساپیتک، شه قله.
ساییتک: بانئی خانی ژ ناڤ دا (سقف).
سایپانی: ساپسایپانی.
سایپسایپانی: یاری کرنا بسایپی کو بچووک بهریت ته نک سه ر
ناقپیرا دهاقپیزن کو لسه ر روویئی ناقی دچیت هه تا دهه کی
نقوم ناییت.
سات: کاترمیر، ژ (ساعه) عهه بهی کوردکاری بوویه.
ساتان: ده ریچ، شه لوال.
ساتمه: سه قه، هه لنکفتن. ئه و هووره بهرن کو دکه نه ناڤ دیواری
و هندک دیبیزن: سه پتک یان سه فتک.
ساتور: سیکار، کیتکی مه زن (مدیه). واژه به کی موشته ره که
مابه ینا کوردی و فارسی.
ساتورک: سیکارو کیترا بچویک.
ساجی عدلی: واژه به که بو نه بوون و مفلسی بی بکارتیت.
ساجله خ: زریوک، زیزه، یان شوپابه و تیت و به رسهن، نه تره ک.
ساجاخ: بنییره ساجله خ.
ساجی: نانئ ساجی، نانئ سیلی.
ساج: سیل.
ساجاخ: بنییره ساجله خ.
ساجمه: پارچیت سوربی کچکه.
ساجان: سازان، سازیان.
ساج و پهرجه م: بسک و بهرچغ.

س: تیپی سیژده هه مین ژ تیپیت چه جهی کورد بحسابا
ئه بجه دی دبیته ژماره (۶۰) تیپه کی ساز و بیده نگه.
سا: ئاسا، هه ر دو یه ک مه به ستن. به عنا (مثل، شبه)
لدووماهیا ناقی یان زاپی تیت مه عنا (مثل) و به رامبه ری
دده ت. وه کی: «ته پا بو سا سه مه ن سایین - مه نییری به ژن و
بالایی» "جزیری". «سا» یان «زا» یان «سه» بو گرتدانا
رسته یا پاشی برسته یا پیشی وه کی: ئیک بیثیت: «من
ساره» ئیکیدی د وه لاماویدا بیثیت: «سا و هره خو گهرم
که». «سا» بو دهم و چاخ ژی هاتیته.
ساب: سابات.
سابات: کهر، هه رزیل، چه تر.
ساباق: ره واق.
سابرین: نییری بی سی ساله.
سابوته: پیره ژنا که فتن.
سابود: خه رمانه، خه رمانه بی لدورا هه یقی چیدبیت، جوخینه،
بعه ره بی دیبیزنه (هاله).
سابی سالار: ئه ف رسته یه دو واژه یه: «سابی + سالار»
پارچه بی نه ول عهه به یه ژ (سابقه) ی کوردکاری بوویه و
پارچه بی دهم خو مالیه، کوردیه: ریبه ری کاروانیان، پیشی
بی کاروانیان.
سابوون: واژه به کی سوریا نیه بکوردی پاک که ره ک، تیسوو، بو
مروقی مه لاق بکار تیت.
سابوره: بی غیره ت.
سابوونی: سابوونچی.
سابوونچی: (۱) سابوونکه ر؛ (۲) بنه مالیه کی مووسلیانه.
سایپ: یان ساڤ، راست، راست کرن، راست راوه ستان، تشتی

ساریج: ساروج، ماده‌که وه‌کی چیمه‌نتوی، ل پیتش دا بو ئاهاها چن دکرن، وه‌کی بیره‌کی ل بهر دکولان زمستانن پر ئاٹ دبو لئ دقه‌خارن عه‌ره‌بکاری بویه (صهریج).

ساروج: بنیتره ساریج.

ساره‌بان: گاغانن حیتران، ساره‌وان.

ساره: له‌چه‌ک، سویه‌ینی، سویبانن (غدا).

ساری: ته‌زی یاتی، سفکی.

ساره‌زی: سویه‌ینی زوو (غدا باکرا).

سارداو: سه‌رداب، ئەف گۆته ژ دو وشه‌یان پیکهاتیبه: «سارد + ئاو» ئانکو ئاٹ ته‌زینک.

ساراگردن: راست کردن، درست کرن (تعديل).

سارانشین: ده‌شته‌کی (صحرائشین) (ع،ک).

سارداوه: جه‌وز، ئاٹ ته‌زینک (ثلاجه، براده).

ساردایی: ساری.

ساریبون: ساریبونا تشتی (صبروره الشیء بارد).

سار و س: سارد و سر، سه‌رما و سه‌هم.

سار و گهرم: ئانکو لقایده، نه سارد و نه گهرم.

ساریژ: برین لیکهاتن (التیام).

ساریژی: برین لیکهاتنی.

ساریژکرن: ساریژ کردن. ساریژن بو پیکهاتن و ئاٹ بوون تیت.

سارمه: گوزگیت په‌مبوی، قوناغیت په‌مبوی، سه‌رپوش، ده‌رپوش.

ساردمار: بین جه‌فار، بیتن گه‌نی.

سارهما: تیکه‌ل بوونا به‌رخ و کاران لگه‌ل ماکیت خو سه‌ر دۆشتنن.

ساره‌وان: ساره‌بان، پیتش ره‌وی کاروانن.

سارلی: که‌قنه ریباژگه‌به‌کی کوردی‌یه ئانکو که‌قنه پاشماوه‌کی نایینی کوردییه، به‌لئ گه‌له‌ک شیل و بیتل تیکرینه. تاریخا قئ نایینی فه‌دگه‌ریبته به‌ری زه‌رده‌شتی، مشابه‌ته‌کی بته‌و مابه‌ینا وان و ئیزدیان هه‌یه یان هه‌ر دوو ژ یه‌ک سه‌رچه‌شمه ئاقئ فه‌دخۆن و هنده‌ک دبیتن: صارلی. هنده‌کا گوتیه ئەف وشه‌ل (صارولی) هاتیه به‌لئ ئەو ب هه‌له‌چۆینه، چنکه‌ ترک دبیتنن (قزل باش) فارس دبیتنن (سه‌رسرخ) عه‌ره‌ب دبیتنن (ذوي الرؤس الحمر) کورد دبیتنن سارلی ئانکو سه‌ر+ئالی=سه‌رسور.

ساج: زاج.

ساخت: نه‌مر، بئ له‌که، درست، نه‌شکه‌ستی، نه‌مری.

ساختلم: ته‌ن دروست، بئ له‌که.

ساختی: ته‌ن درستی، بئ له‌که‌یی، درستی، بیمرنی.

ساختهر: سافهر، باده‌ی مه‌ی و شه‌راب، ساغه‌ر.

ساخت: ده‌ستکرد، چیکه‌ر.

ساخته‌یی: چیکری.

ساختمان: ئاهاها، دام و ده‌زگا.

ساخته: بنیتره ساخته‌یی.

ساخته‌چی: سه‌خته‌چی، حیله‌که‌ر، فیل باز (ت).

ساخته‌کار: بنیتره ساخته‌چی.

ساخکرنه‌فه: ساخ فه‌کرن.

ساخبوون: (شفاء).

ساخته‌گهر: بنیتره ساخته‌چی.

ساختدۆش: برازاقا، ئەف گۆته ژ دوو وشه‌یان پیکهاتیبه: «ساخت + دۆش: بئ له‌که + قه‌رین» ئانکو مرۆقئ ئەمینه و بئ له‌که‌یه.

ساختیان: سه‌ختیان، که‌قلئ گه‌مارکری.

ساده: بئ نیگار، یه‌ک ره‌نگ، ساویلکه، نه‌زان، رووال، بسیط. عه‌ره‌بکاری بوویه بو (ساذج) کۆم بوویه بو (سَدَج).

ساده‌لوح: ساده‌دل، دل پاک، بئ غه‌ش (ع،ک).

ساده‌لۆک: بنیتره ساده‌لوح.

ساده‌یی: = =

ساده‌دل: = =

ساده‌باز: قومارکه‌ری ساده.

سادانی: نه‌وعه تری یه‌که خو‌شه.

سار: سارد، پیچه‌وانه‌ی گهرم.

سارد: سار. سار پاشکۆیه‌که لدوو هنده‌ک (اسم الجنسان) تیت و چهند مه‌عنایه‌کی ده‌ته مه: ۱- بو‌گه‌له‌کی بئ وه‌کی: چه‌شمه‌سار، خاکسار، مسکسار (مشکسار)؛ ۲- مه‌عنا (مثل) وه‌کی: ده‌شت سار، سه‌گسار، دیوسار، دیوانه‌سار، شاخسار، کۆه‌سار؛ ۳- بو‌کیم و ته‌حقیری وه‌کی: سبکسار، نگونسار؛ ۴- بو‌په‌ستی بئ وه‌کی: رووسار، تامسار، ئاخفتن سار. سار ب «س» و ب «ص» ی د زاراقئ هه‌ورامی و بادینانی تیت. به‌لئ بسینن درسته نه ب «ص» ی و کوردیت دی هه‌می دبیتن سارد یان سار.

سارلوو: بڼپړه سارلی .

ساز: دهستکار، نامادهیی، نامراز، جی پیوستی، وهسیله، ناز، نعمت، هدیه، خهلات، ری، ریباژگه، سیستم، تهحهمول، میفانی، مهکر، لیب، نامرازیت موسیقای، تهغدر د کوردیدا ئەف مهعناپانه مرینه تهنی مهعنا دوماهی مایه: (ساز و موسیقا) و (موافقه).

سازیان: ناشتی، ژتیک گرتن، تهوافق: «جیران وهسا باشه کو لگهل یهک بسازین»، «نافا گوندی نهسازه»، «مه بۆ خو خانى ساز کر».

سازین: سازیان.

سازناس: موسیقازان.

سازکرن: سازکردن، درستکرن، نامادهکرن.

سازکری: درستکری، نامادهکری، ریچ کرى.

سازگار: هیتا، ئاله تی موسیقای، ناشتیکهر (مطابق).

سازندهگی: نافاکرن.

سازنده: نافاکهر، درستکهر، هیتا، کارگهر، مناسب، خوئشه.

سازکاری: ریچی، لیکی.

سازکار: ریچ، لیک.

سازش: ناشتی، پیکهاتن.

سازشنامه: نامه ی ناشتی.

سازبیتژ: سازبیتدەر

سازگار: بڼپړه سازکار.

سازنه: قهجه، نهساز، مویو.

ساستا: سهرفروش.

ساس و سهودا: بریتیه ژ مننهت کرنا ئیکین، لسهر وی کهسی کو چاکى یهک لگهل کرى.

ساسور: قهله مئ لهقهنی ئانکو ئەو جوړه لهقهنه کو بهریدا قهلم ژئ چیدکرن.

ساسی: گه دا، دهرویتش.

ساف: سام (هیبه)، تشتی لووس و راست کیشای ویتړه راست.

سافسافین: جوړه یاری یهکی مندالانهیه، ساساپانئ.

سافیلکه: سوفیلکه، بوړه که، دلپاک.

سافو: سهفینک، شبرپالئو (ع، ک).

سافکار: قشت، راستکهر.

سافا: تشتی نووگه شتی، مندالی سافا ئانکو نهی ههراش (صافا خهله ته).

سافالوک: تازه هاتیه دونیا.

سافاک: سافالوک.

سافار: ساوار (برغل) (صافار خهله ته، سافار کوردیتره): «سافار ئالیکا میترانه - سافار خوشکا کوردانه» "په ند".

سافاره نيسک: ئەو گراړه کو نيسک و سافارئ تیکهل دکهن.

سافاردان: بریتیه ژ زکی، دیتژن: «تونابیه مرؤف ههتا سافاردانئ ته بدپینم»، وشه یهکی ئەهریمه نیه.

ساقه چهرم: چهرمه ساق، ئەوه کو سهرئ ته پیره کی بساخى کهقل بکهن چهرمئ وی بسهر چاقئ ویدا بین و بهرلا بکهن! گه لهک جاران مه ژ سته مکهران ئەو وشه یه گولیبویه کو دیتژنه به له نگاهان: «دئ ته ساقه چهرم کهم!»، وشه یهکی ئەهریمه نیه.

ساق: دیتژنه گوویع بالندهیان لسهرداران.

ساقى باقى: یان ساقى و باقى: پاؤگاتی (مقایضه).

ساقدوش: ساخدوش، برازافا.

ساقوته: چوک، پارچه گوشتی مهزن و بهیستی.

ساقوت: ساقوته.

ساقو: ساکو، بارانى (معطف).

ساقول: سه قیا تری.

ساقه ته: تایی داری.

ساکو: (۱) قاپوت، ساقو (معطف)؛ (۲) سه کوو (دکه).

ساک: گۆلکه گامیش.

ساکوول: زندک و باسک.

ساکار: ساده کار، مرؤقئ دووروو.

سال: دوواژده هه یف (سنه). (هنده دیتژن سال، ئەو نهراسته)، بنه رتا قئ وشئ ل ئاویستادا هاتیه (سهرد) ئانکو سهر ما چنکه ل دهمه کی سال ئاریا ل سهرئ پایزی دهست پئ دکر- ل سهرئ سهرمایی- پاش گوته سالی سهرد ل جهم کوردا بویه (سال).

سالان: جه معئ ساله.

سالانه: کرئ گرتی یئ ساله کی، خیتره که خودانئ مری بۆ مری بی خو پشتی بوژینا ساله کی بسهر مرنا ویدا دچیت دکهن.

سالپ: بڼپړه سالانه.

سالار: پیتشه و، پیتشه وای له شکری، فه رمانفه رما (امیر).

سالاری: پیتشه وایی (اماره).

سال بهر: ئەو داره کو ساله ک بهری ددهت و ساله ک نه، سالوخت.

<p>سامانگه: جئ سامان و دارایی بی.</p> <p>سامناک: بترس (مهیب).</p> <p>ساماخچه: سۆتیا، مه مک هه لگر (حماله الشدی) (ک، ت).</p> <p>سان: (۱) باج، (خرج)، باجه که به رتدا پاشاییت توانا و دهستهه لاتدار ژ پادشاهییت لاوز دستاندن، یان ژ کیشوه ریت کول جهنگی دا شکست خاری، دستاندن؛ (۲) دبیژنه رتیزی له شکرپیژی؛ (۳) رهشم، رهوشت، بهرامبهر (مشیل، مثل)؛ (۴) دبیته پاشکۆ بۆ واژهیی یه کی. دبیژن: یه کسان نانکۆ راست و بهرامبهر وه کی: «طیاره یان خانی بیته مه لگه ل خاکی یه کسان کرن»؛ (۴) پاشکۆیه که مه عنا مبالغه ی ددهت، وه کی: گولسان: گولستان، کیوسان: کیوسان. پاشکۆیه کی مکاته به، وه کی: کوردسان: کوردستان. لدوو هندهک (اسم الاعلامان) تیت بۆ مه زناتی بی و شکۆهی وه هی دیوسان؛ (۵) توانا، شیان، پاشا.</p> <p>ساناله: مشتاخه.</p> <p>سانجی: ژانه زک، دهرده که ده وارا دگریت (ت، ک).</p> <p>سانجۆر: ژانه ک.</p> <p>سانجۆل: خه لۆته ی حه فکا سه گی.</p> <p>سانتی میتر: سه د تیکا میترۆ، ئەف واژه یه نه کوردیه.</p> <p>سانا: ئاسان، سانایی، ساناهی.</p> <p>ساناهی: سانای (سهل).</p> <p>سان بهستن: جه مینۆکا خه لکی زۆمه کی بۆ بییر و باور دهرپین و شپۆر کرنا وان دهرباره ی بار کرنا وان ژ وی عه ردی.</p> <p>سانتین: ئارمووشی گیایی.</p> <p>سانه وه: حه سیانه وه، بیندان، ته حره فه کرن.</p> <p>ساولیکه: ساده، ساده لوح، ئەسلۆ وئ: «ساده + ئاولیکه» یان: «ساوا + لکه».</p> <p>ساوه ر: (جزیه، خراج، ستحق).</p> <p>ساوه یی: جزیه یی، ساواری.</p> <p>ساوین: هوون، تیلکرن.</p> <p>ساوانی: (القوه اللامسه).</p> <p>ساویان: ساوین.</p> <p>ساویای: تیلکری، لووسکری.</p> <p>ساوه: زپۆی کو بویه گه رد (بحیره ساوه).</p> <p>ساوا: ساقا، ئەو تشسته کو هه راش نه بیته تازه په ییدا بیته</p>	<p>سال بسال: سال لپی سال.</p> <p>ساله: کاربته.</p> <p>سالنامه: سال ژمیر (تقویم، مفکره).</p> <p>سالووس: رباکار، چاپلووس، درۆ تراش.</p> <p>سالۆس: سالووس.</p> <p>سالیس: سالووس ئەو که سه کو لسه ر سفره و خوانی خه لکی دژیت.</p> <p>سالوق: سالوق، په رپیت نه رم.</p> <p>سالۆخ: سالوق، دهنگ و باس، رهنگه ژ سولاخی هاتیته.</p> <p>سالووت: ئەو بن چپایه کو راست و دهشت بیت و زۆرتراش لپه بن.</p> <p>سالیت: سالووت، صالوت.</p> <p>سالخورد: پییر، کال، بناث سالقه چوی.</p> <p>سالخورده: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سالدیته: مه زن، ته مه ندار.</p> <p>سال وهخت: بنپۆه سال بهر.</p> <p>سال بۆری: ساله ک بسه رفه چویی. واژه ی سالی د کوردیدا ناث گه له ک رسته یان یکار تیت دبیژن: «سالاه سهرزین، نه سالاه دوو هژین»، «هه ر ددانه کی وی بساله کی دهرهاتییه» "په ند".</p> <p>سالدار: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سالدیته: سالدیته، مه زن، سالبۆری.</p> <p>ساله ند: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سال و مه: سال و هه یف.</p> <p>سالخم: ویشی بی تری.</p> <p>سالۆک: رپگر، ژ (صلوک) ی عه ره بی کوردکاری و مه عناگۆر بوویه.</p> <p>سامان: ده ولت، مال، دارایی، پیتیوتیته ئۆغری (سه فه ری)، ئەندازه، ئامانج، جئ، مه حه ل، ریز، بها و قه در، پاکدامه نی (ثروه).</p> <p>ساماندار: مالدار، خودان قه در، خودان متا.</p> <p>سامۆته: قه رپوس (قربوس): «دئ بۆ من سه ره ابسامۆتا قه که ی؟!» "په ند" (ئارامیه).</p> <p>سامدار: بسام، ریزدار (مهیب).</p> <p>سامه: دهین، په یمان، سۆند، هشارگه، په ناگه.</p> <p>سامال: ساهی، بریتییه ژ چاکیا (وضعی).</p>
---	---

سهبیلخۆر: سهبیلکیش، توتن کیش.

سهبیل ساز: سهبیل چیکەر.

سهبیله: ئه نیشکیت بۆرپی ئافینه کو ئهفسهه ئهفسهه ری بۆری پی قاییم دکهن، دبیتنی (عکس).

سهبرگه: رتخ و شیاکه.

سهبرگهچی: ئه و کهسه کو رتخمالپی دکته.

سهپان: ئه و کهسه بو دا هیته نک ئیکی خودان دهخل بۆ دورنیاوی ب یاز دهئیک، یان زیتریان کیمتر بۆ وی دوریت ئینسته ناڤ و دهخلی حازر تهسلیمی خودانی دهخلی کته. سهپان مهعنا نۆکهه ری بیانی بکارتیت.

سهپان ترین: مچقاسه.

سهپاندن: ئه و کهسه کو بخورتی خۆ لعهردهکی قاییم بکهت (من) یفرض نفسه بالقوة).

سهپهله: سهپهله، سهپۆله، سهپول، سهپهل، گهوجهگیت.

سهپکهسپه: ناننی بۆ سهگی دروست دکهن.

سهپدونه: ئه و چیایه کو زهردهشت تیدا پهیدا بووی، یان کوسه بهلان (ارومیه).

سهپهلیک: ئه سپل.

سهپه: سهپه، سهگ، لئاقیستایدا «سهپهکه» هاتیه، هه ره وهکی د زاراقی شه به کیدا.

سهپۆل: تینه گه شتی.

سهپکه: ناننی سهی.

سهپتک: سۆلینه، ئه و هوره بهرن کو دکهنه ناڤ دیواری.

سهپهکه: سهک.

سهتره: شهقه زله.

سهتمه: هه لنگفتن، ئه و هوره بهرن کو دکهنه ناڤ دیواری، ویرانی.

سهتمین: هه لنگفتن، ویران بون، خراب لون، ژ (صدمه) ی کوردکار بوویه.

سهتماندن: خراب کرن، ویران کرن، پرکنا بیرنی ژ ناخی.

سهتمیای: ویران بوی.

سهتمیای: سهتمیای.

سهتمی: کافل بوی، ویران بوی.

سهت: سهت لئاقیستایدا «سَت» هاتیه (۱۰۰).

سهترهگ: سهترهنج (معربه).

سهتهره: هپستر، ههستهه، ههستهه، ئهستهه، ئیستر، لئاقیستایدا «سهتهره» هاتیه.

وهکی: «سالی مه ساقا بو»، «گهنم و جهه مه ساقا بو»، «برنجی مه ساقایه»، «ئهفساله توتنی مه ساقا بو»، «کار و بهختیت مه ساقانه».

سهاان: سههان، سهرگین.

سها: سامال، هندهک دبیتن (صاهی)، ئه و نهراسته.

سهاهی یاتی: سامالبون: «یا الهی یا الهی توکهه ریم و پادشاهی - دلکی مه عهوره بکه سهاهی» "نالهند".

سهایه: سهبهر، پهناکه، کراسی سپی و درت (شداشه).

سهایه پۆش: سابات، ئه و کهسه کو سهایه کراسی سپی درت دکته بهرخۆ.

سهایه گاه: سهپهگه، ئه و جیه کو سهبهر.

سهایه دار: پهناکه دار.

سهایه جهور: بریتیه ژ مرۆقی که ریم.

سهایه وشک: بریتیه ژ بهخیلی، سهایه هسک.

سهایان: چهترئ مهزن، شانه شینی کو بۆ مهزان درست دکهن.

سهایان: سهایان.

سهاییک: سهسهه.

سه: سهگ، سه، سپه ب زاری شه بهکی.

سهپا: پای شه ماله، ناقتی نهوعه مهقامه کی کوردیه.

سهبون: پای سموم.

سهپارهت: خاتر (لجل).

سهپزه: سهوز، کهسک.

سهپزه: گیای کهسک.

سهپزی: سهپزه، سهوزی (خضرات).

سهپزه فرۆش: سهپزی فرۆش (بائع الخضرات).

سهپهت: سهوهت، سهبهته، سهلک، سهفی.

سهپهتچین: ئه و فیقی یه کو تازه هاتیه چین.

سهپهته: سهلک، سهفیک.

سهپهته بهسهه: جۆره یاری یه که لروژتیت جهژن و کهیفان ئیک دئ رابیت سهبهتهیهک ناوبار کهته سهری خۆ لجن کولاقی و ناڤ دیوانی هندهک بزاف و ههلهپههک و زارزانکی کته بۆ پیکه نینی.

سهپهتهچی: سهبهته کهه، سهبهته چیکهه، سهفی چیکهه.

سهپهل: زیده گوشتی کو لئاق چافی چیدبیت.

سهبیل: نهوعه ئامرازه کی توتن کیشانی یه ژ قووری یان ژ داری چیدکهن.

سه د: (۱) سته، سه ته، سهی، ژماره (۱۰۰). هه ورامی و کرمانجیا ژۆری دبیتۆن «سه د» (وهکی فارسی یی: ۲) سه د هه ورامیدا ب مه عنا چهنه هاتیه: «ئه سه د کشته کهم ناخری کار شهن - ههفته کهی ناخری نه و وهار شهن» "مه وله وی".

سه دا: دهنگ، کوردکاری بوویه ژ عه ره بی.

سه دا و سه ما: دهنگ و رهنگ (تلفزیون).

سه دادار: بدهنگ تیبیت سه دادار سینه (ئ، و، ی).

سه ده: هه سه ری سه د سالان ناخی وی سه دهیه (قرن). سه دهی جۆتی، جه ژنا سه دهی جه ژنه کی ئیرانی یی گه له ک که قنه، رۆژا ۱۰ هه یقا به هه نهی، به رامبه ری ۲۰ کانون ثانی تیبته ئه نجامدان.

سه دل: مرۆقی پرگومان، دوودل (متردد).

سه دره پۆش: به رکنا کراسی موقه ده سه ژلای زه رده شتیان لته مه نهی ۱۰ سالی. ئیزدیانی ئه ف نه وه کراسه ههیه، به لی هه لپچوکاتی دکه نه به رخۆ و چ مه عنا یی ژئ نازان.

سه ده ف: هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (صدف).

سه ده م: سه ده مین، سه ده م (لانه، لاجل).

سه ره: سه ری جانده ران، لایئ ژۆای له ره تشته کی.

سه ره ده: (۱) سه ره ده، هنده ک دارن دادنیته سه ری ده ری و دیواری لسه ره تمام دکه ن: (۲) گوزه ران (معاشره).

سه را: دائره ی ده وله ته یه هولاه گه وه، گوره پانا مه زن.

سه راپا: سه راپا، ناخفته که تیبته بکارنیان لچی گۆتنا سه رتا خوارئ، یان ژ دل گو ه لئ بون.

سه راپه رده: په رده یه که بده رگه هیت مرۆقیته مه زنه دئ هه لایسن.

سه رارو: سه راک، که ف و سابوناقه که جارئ نیکی جلکئ یی بشۆن.

سه رازا: سه رنازا، سه ره خۆ.

سه رازی: سه رنازایی، سه ره خۆی.

سه راسۆی: سه ره تاتکی، سه رخوا ر کرن و ته ماشا کرنا که سه کی.

سه راسه ر: سه راپا.

سه راسی: سه ره شه.

سه راسیمه: مرۆقی عجبیگرته لکاره کی ژ فارسی شه کوردکاری بویه.

سه راک: سه رۆک.

سه تل: مه نجه لۆک، سیتل، قادوس، ده ره شه.

سه ت: سه د (۱۰۰).

سه ح کرن: لینتیران، ته ماشا کرن، هیت کرن، تاخی کرن، ته فتیش کرن، بهیتن.

سه حه ری: جۆره مه قامه کی کوردیه (ع، ک).

سه حه ن: سینیکا قاله.

سه حه نه چه: سینیکا قال و کچکه یه (ع، ک).

سه حیته ن: پشکین، ته فتیش.

سه ح: ری چیکرن.

سه خت: تیر، تیره، زفر، نه خۆشی، ره ف، هسک، سته مکه ر، (لیم، بخیل).

سه ختانه: ناخفتنا دل دپ و ره ق.

سه ختی: توندی، رۆژی دژوار (تلفیق).

سه خته: سه ختی، دژواری.

سه خته چی: سه خته که ر (ک، ت).

سه خت بون: نه خۆش بون، توند بون، دژوار بون.

سه خته گری: ئالۆزی، گری کۆره.

سه خت کرن: دژوار کرن، ئالۆز کرن (مزاحمه) کرن.

سه ختیان: که قلی گه مار کری، قایش، ره نگه ئه ف و اژه یه نه کوردی بیت.

سه ختی: (وصیه) هاقیتن سه ره گه رده نی که سه کی، دژواری.

سه خله ت: بیتاری، ملل (صفه).

سه خله تکه ر: ره نج ناوهر.

سه خوور: عوورکش، ئه و زیله کو لناف عورکی، وشه یه کی ئه هه ره یه نیه.

سه خوور دان: زکی حه یواناتی (معه ده).

سه خوورگا: سه خوورگه (مزبله)، و اژه یه کی ئه هه ره یه نیه.

سه خه ر: ئابرو، ریزکرن، خوشناقی.

سه خه ر: مۆز.

سه خه رین: رسوا کرن، فهیت کرن، بی ریز کرن.

سه خه رات: سه به رت (بسبب) و هنده ک دبیتۆن سه مه خه رات.

سه خویری: که قلی خاقه ئی گا و گامیشان کو سیرمه و کالکان ژئ درست دکه ن.

سه خمه: که له که به ر، پیمتو.

سه ده ره: سیداره.

سه ده ری: برنجه کئ ئیرانی بناف و بانگه و دهنک زراف و درتیه، زۆر بیتنا وی خۆشه.

- سهرامهد:** مرۆڤی قال و شه‌ر بیههاتی (سرامد).
- سهرانسهر:** سهراپا، سهرتۆ، تویژال، هه‌می، ب ته‌واوی.
- سهره‌تاتکی:** سهره‌قیته‌کانی، سهراسۆی (تطلع او اصفاء).
- سهرانه:** (جزیه).
- سهراو:** باجه‌ک یوو مسلمانان ژ نه‌هلج کتابان دستاند، زیتره‌سهر.
- سهراو:** سهرافک.
- سهرافک:** (۱) ئافه‌کی زهرده به‌ری مندالبوونج ژنا سهر (حمل) دانانج دبیین: (۲) نه‌ول ئافدانان بیستانیه، سهره‌کانیا مه‌زن.
- سهراوهرد:** (اصل، اساس)، ژ بن و بنیات. دبیژن: «فلان عه‌شیره‌ت لسهر اوهرده‌قه کۆچهرن».
- سهره‌سه‌کل:** سهرپهل، نه‌و هه‌ڤیره کو دادنیته سهر په‌لان هه‌تا دبرژیت.
- سهره‌فسار:** هه‌فسار.
- سهره‌فکانی:** نه‌وه کو دچاخج مه‌له‌فانی بی مه‌له‌فانیکه‌ر ئیک و دو بن ئاف دکهن.
- سهره‌نجام:** پاشه‌روژ، دووماهیا کاری، نه‌نجامدان و ئاکامی کاری، نه‌نجام و ئاکامی کاری (عاقبه‌ الامر).
- سهره‌نناز:** سهره‌ناز.
- سهره‌نداز:** سهره‌نداز.
- سهره‌نداز:** سهرپوش، سهردۆشه‌ک، چار چه‌ف.
- سهره‌ناسن:** کنایه‌ته ژ مرۆڤی سهره‌شک و سهرکیتش.
- سهره‌نیشان:** (وجع الرأس) به‌لج مه‌عنایی وی ئی مه‌جازی زیده به‌رینه: ژیا تال، عه‌یش نه‌خۆشی، ئالۆز (مشکل).
- سهره‌نیشاندن:** مزاحمه‌ت کرن، عه‌یش نه‌خۆش کرن.
- سهره‌نیشی:** ژانه‌سهر.
- سهره‌ناش:** چه‌ونه سهرناش یۆ هه‌فران لیکرنی.
- سهره‌ناگر:** سوته‌مه‌نی، سوته‌نی یه کو دادنیته سهر ناگری.
- سهریاز:** نه‌و هورده تشن کو دادنیته سهریاری، خۆشه‌ویست به‌ردل.
- سهریاز:** فیدایی، سهره‌ردای، ئازاد (جندی).
- سهریازخانه:** سهریازگه.
- سهریازگه:** (معسکر).
- سهریازکاری:** خزمه‌ت د سهریازیدا.
- سهریزرگ:** سهرگه‌وره، بریتیه ژ براگه‌وره‌ی گوندی یان عه‌شیره‌تی.
- سهریه‌ره‌ژیر:** شه‌رمکری، سهرچه‌مکری، سهرچه‌ماندی.
- سهریه‌ست:** ئازاد.
- سهریه‌ستی:** ئازادی.
- سهریه‌سهر:** وه‌کی ئیک، به‌را به‌ر (موافق، مساوی).
- سهریلند:** بشانازی، سهرفیراز (فخور).
- سهریلندی:** سهرفرازی.
- سهریه‌مۆز:** مۆزکری، سهرگرته‌ی، نه‌قه‌کری.
- سهریه‌ها:** خون بایی (دیه).
- سهریه‌ه‌خوار:** سهریه‌ره‌وژیر.
- سهریزۆت:** داری نیف سوته‌ی یان داری نیفه‌ک سوته‌ی.
- سهرپر:** قوربان (نذر).
- سهره‌ردای:** بیژگ، بی تۆره، سهریخۆ (مغلوت).
- سهریاس:** به‌رکه‌تی، سهرگوتار (رأس الموضوع، موضوعه).
- سهرپرین:** فه‌کوشتن.
- سهریریای:** سهریری، فه‌کوشتی.
- سهریریای:** سهریری، سهریریای.
- سهریه‌قور:** بریتیه‌ی ژ مرۆڤی کۆس که‌فتی (مفجوع).
- سهربرده:** سهرهاتی.
- سهریه‌ش:** سهریشک، ده‌سته‌گول.
- سهر به‌فه‌ته‌رات دان:** بریتیه ژ لئاڤرنی (افناء).
- سهرینه‌ند:** هه‌فته‌گانه‌ی شیعری یه (مسیح شعری).
- سهریه‌سهری:** نیریازی (لواط).
- سهر و به‌ر:** واژه‌یه‌که ژلایج خودان په‌زان بسهر دونیایی که‌فتیه، کو خودان په‌ز دبیژن: سهر مرآزا وان ماکه‌وه‌کی دبیژن به‌ر مرآزا وان به‌چه‌یه. پاشی نه‌ف رسته‌یه شکله‌کی به‌ر فره‌تر بۆخۆ هه‌لگرتیه، دبیژن: «په‌زی مه‌ بسهر و به‌رغه‌ فرۆت»، «ره‌زی مه‌ بی سهر و به‌ره»، «نه‌میته‌ بی سهر و به‌ر بون - بیچاره‌ بووین»، «ناف گوندی مه‌ بی سهر و به‌ری هه‌یه - ناتفاقی یه»، «نه‌فساله‌ مالا ته‌مۆی بسهر و به‌رن - ئانکۆ حالج وان باشه»، «نه‌ف ژنه‌ بۆ ناف مالج که‌له‌کا بی سهر و به‌ره - ئانکۆ نه‌ (منظم)»، «نه‌خوشخانه‌ قی شاری زۆر بسهر و به‌ره - ئانکۆ پاک و خاوتینه». نه‌فجا وشه‌بی بسهره‌یه‌ر یان بی سهره‌یه‌ر د زمانج کوردیدا، تایه‌ت کرمانجیا ژووری، زه‌میته‌یه‌کی گه‌له‌ک پان و به‌رین فه‌گرتیه.
- سهرکلادوه:** بارانج چیک گر، دبیژن: «نه‌ف بارانه‌ سهر به‌کلادویه» ئانکۆ دلۆپیت وی گرن، وه‌کی به‌هردی دکهن بلند دینه‌قه.

- سهر به قور:** ئەو كەسه كو ئاريشه كى مه زن بسهرهاتى.
- سهر بۆت:** ئەو داره كو ئاگرى نيغه سۆتى بوى.
- سهر به گيجهل:** ئاژاوه چى، (مشكل) تراش.
- سهر به هۆي:** سهر به هه وئ.
- سهر به يشكه:** سهر لاندك.
- سهر به يال:** سهر به يانئ بلندى، برىتبه ژ زالبونئ.
- سهر به يهر:** رىك و پىك (اصل و فرع): «په زئ مه ئەقساله بسهر و بهر قه مر»، «ژ ناره مۆى مر، بسهر و بهر قه چۆ».
- سهر و:** سروود (الهام).
- سهر به ره لاي:** سهر به رداى.
- سهر به ره لايى:** سهر به ردايى.
- سهر به دراف:** ئەو ژنه كو زىر پىت سمتى بكولا قئ خو گر پىددهت.
- سهر به دره م:** سهر به دراف.
- سهر به ژرد:** سهرهاتى.
- سهر به يشك:** ناياب، سهر به ش، دهسته گول، تازه (ممتاز).
- سهر به يشكى:** تازيى، نايابى.
- سهر به يش:** سهر كيش.
- سهر به يشچى:** سهر كيشى.
- سهر به هنيابى:** پاناتبيا سهرئ چيابى.
- سهر به يان:** ئەو تشته كو سهرئ وى پان بيت. بۆ مرؤفا مه به ستنى ته وهينيه.
- سهر به نهجه:** سهر به تىلك، سهرئ تىلا، توانا، داگيركه ر.
- سهر به يشك:** بهر پرسى نه خو شخانه ي (رئيس صحه).
- سهر به ي:** راست و چلكى، سهر پئ خو راست راوه ستنى، چه قىابى، ل سهرى هه تا پئ.
- سهر به يئ:** سهر به ي، ئەو نه ساخه كو سهر به يان دگه رىت و هيدى هيدى بهر هف شفاى بو به، له ز.
- سهر به رىشت:** سهر قوتانكه ر، دالده (مشرف).
- سهر به رىشتى:** چاف دپرى (اشراف).
- سهر به يه:** سهر لق.
- سهر به قور:** بۆ ئەو كەسه ي تىسته گۆتن و بكار ئىنان كو كار هساته كى مه زن بسهرهاتى. به لئ سهر به قور كورد پتر و (فصيح) تره. ته غه ر عه شيره تئ سور چيان «سهر به قورى» بكار دبه ن.
- سهر به يوش:** قه پاغئ نامانان، سهر به يوشئ ژنان و هه ر سهر به يوشه ك (برقع).
- سهر به زوو:** مال دۆخين.
- سهر به بۆت:** كارئ سهر به ره كى (غير ممتقن).
- سهر به بۆت:** ئەو كەسه كو پور تئ وى در پئز بيت.
- سهر به تى:** سهر رووت.
- سهر به ر:** ئەو زه رىتت جوانن كو په رىت زىرئ لبه ر سهرئ خو رادكه ن: «هن زه رينه پئ سوورن، سهر به پنه پئ ديم دوورن - من كو دچه رخت و هدى سه بر و قه رارم نه ما» "جزبرى".
- سهر به رىست:** سهر به رىشت.
- سهر به رىستى:** پله به كى سهر به زى به، سهر به رىشتى.
- سهر به رىل:** (١) پله به كى سهر به زى به: (٢) ئەو نانه كو لسه ر په لان چى دبىت.
- سهر به رله:** ئەول بارانئ كو پله ي دخىت (اول موسم المطر).
- سهر به سيارتن:** كار بئىكئ راسپارتن (توصيه).
- سهر به پىل:** ئە شەيئ پيشمله.
- سهر و پئ:** سهر و پئچك، سهر و پئپىك، سهر و پئىك، سهر و پا، سهر و پاچه، سهر و پاچك.
- سهر تۆپ:** سهرئ تۆپئ قوماشى ژ هه مى تۆپئ بقىمه تتر و باشتره.
- سهر هتا:** سهرئ تايئ دارى، باله ته يئ فىقى، سهرئ داغئ به ند كو ده زى يان پيشه كيا كئ بئى.
- سهر ه تا كئ:** سهره سۆى، سهر خو ار كرن و ته ماشا كرنا كه سه كى.
- سهر ه تا سه ر:** به رده و ام، هه رو هه ر (مستمر).
- سهر ه تا پا:** سهر ايا.
- سهر ه تا ش:** ئار ايشگه ر (حلاق).
- سهر ه تا شين:** ئار ايشگه رى (حلاقه).
- سهر ه ترا شين:** سهر ه ترا شين.
- سهر ه تايى:** ژرئ قه (اولى، ابتدائى).
- سهر ه تا ق:** ئاشو وژن، شوژن.
- سهر ه تو ئئ:** سهر توى، سهر شىر، سهر تىئ.
- سهر ه تىل:** تشستئ تىل بئار، تىل بئار، سهرئ تىلا (منطقى، منقح).
- سهر ه تهر يد:** سهر تراء، سهر ته راد، سهر ته ربه، مه زنى رىگران.
- سهر ه تهل:** هه لىژارتى (ممتاز).
- سهر ته نگ:** هه چك.
- سهر ته نوور:** ئەو كەسه كو لسه ر ته نوورا دژىت و بسهر دبه ت، مه زه لكه ته نوورئ.

- سەرتیشت:** چیشت (اول وجبة الطعام).
سەرتیپ: پلەیهکی بلندی سەربازی یە، ناڤی مەرقانە.
سەرتفیرک: بریتیه ژ مەرقی سەرکچکە.
سەرتۆز: سەری خەوکی تۆزی، سەرکەشە کرۆک.
سەرتەشی: سەرتەشیلە، سەرکەشە کرۆک.
سەرتیر: (نشاب).
سەرتیژ: نکل تیژ (حاد، حاد الرأس).
سەرتیچون: بریتیه لمرنا دریکا تشتەکی دا.
سەرتیاچۆن: سەرتیچۆن، لاوو لاچون.
سەرتیکردن: سەردانا ئیکا.
سەرتیل: چەند وەر یەسەکن سەرهکی وان بەدەواریقە گرتدەن.
سەرجنال: ئەو کەسە کو زۆر بتشتە کیشە بمینیت، چیردریژ.
سەرجەم: خوارنا ئەول، سەرتیشت، دەستپیکا هەر تشتەکی، سەرتا.
سەرچل: پارچە بەرەکە دادنیتە سەر مورتانی بۆ هندی هەتا زۆر کورتان نەدریت.
سەرچن: نانکۆل وەلاتی خۆ، لیسەر نقینیت خۆ، بریتیه ژ نقستنا میری لگەل ژنی.
سەرچاوە: سەرچاوە (مصدر).
سەرچاوه: سروکانی.
سەرچل: (۱) مەرقی چەتون و جەربەزە کو نەتیریتە ئەنجام و پاشەوژنی کاری (من لم یفکر فی عاقبە العمل)؛ (۲) ئەو کەسە کو لیسەری کۆپن چیا ی بیت (من اعلى قمة الجبل).
سەرچەل: بنیترە سەرچل.
سەرچە: سیفان دیکە، تیفۆک (عصفور).
سەرچلی: سەریپچی، سەرکیشی، سەر رەقی، دلیری.
سەرچۆبی: ئەو کەسە کو لداوەتی سەری ریزا داوەتی دگرت.
سەرچۆبی کیش: ئەو کەسە کو لیسەری داوەتی دگرت و چۆبی بی دکیشت.
سەرچەشمە: سەرچاوە، سەر کانی.
سەرچەوت: سەرچەفت، پەیمان شکین.
سەرچەوتی: سەرچەفتی، مەرقی پەیمان نەراست.
سەرچق: بلندترین تازتاییت داری.
سەرچقلک: سەرەتا.
سەرچۆک: چۆکفەدان لدانیشتان.
سەرچەمیان: سەرشۆری، کنایت بو مەرقی ب شەرمو فەیت.
- سەرچەماندن:** سەرشۆری (خضوع).
سەرچەمیای: مەرقی کو سەری نشیف دکەت، رسوا.
سەرچەمیایگ: سەرچەمیای، رسوا (مفصوح).
سەرچەم: ساقەچەرم.
سەرچیا: بریتیه ژ مەرقی خۆپەسن (متکبر): «ئەز لیسەر چیا و تو لیسەر چیا - گۆلک ما بی گیا» "پەند".
سەرچەدار: ئەو کەسە کو بە پاراستنا کەوشەن و سنوران بە پرس کربای بیت.
سەرچەفقار: بریتیه ژ مەرقی تینەگەشتی (الراس العفن).
سەرخان: سەرخانی، سەری، نەومی سەری.
سەرخستان: سەرئێخستنا تشتەکی ژ نزمی بی بۆ بلندی بی، پەراندا و لاغی نیر، زال کرنا ئیکتی لیسەر ئیکتی (نصره).
سەرخستنه سەر: سەردانا سەر.
سەرەخۆر: بریتیه ژ مرنا ئیکتی پشتی پەیدا بونا مندالەکی: «ئەف بچوکە سەرەخۆر»: سەری بابن خۆ خوار (مشوم).
سەرخۆران: بریتیه ژ ئارەزو کرنا کەسەکی بۆ کارەکی.
سەرخوریان: سەرخۆران: «تونه مای ژ فان زیدە کاریان قەبی، دیارە سەری تە بۆ هەندەک گۆپالان دخوریت».
سەرخالی: مشت، نەبەسەر.
سەرخلۆلە: بی میژی، کیم عەقل (متخلف عقليا).
سەرخوشی کەر: تازیکەر، خودانی تازی.
سەرخوشی: پورسە، تازی (تعزیه).
سەرخوش کرن: بریتیه ژ فترەدانن، مەبەستەکی کانونیه نەکەفنه.
سەرخۆ: ئارام، بهیز (قوی): «فلانکەس هیشتا لیسەر خویه».
سەرخۆش: مەست، بیهۆش، تەنا هزر.
سەرخۆشی: مەستی، تازی، بیهۆشی.
سەرخۆشکەر: مەستکەر، عەرەبکاری بویه (مسکر).
سەرخۆشەهاتن: تەندروست بوون، بسەر خۆشەهاتن، ئارامبوون ژ نەساختی بی.
سەرخۆزانی: سەرەخۆزانی، هارەهارەبی (احمقی، بطرانی).
سەرخۆچۆن: ئەو کەسە کو زیدە کەوشەنی خۆ پینگاڤا دهاڤیت (مغرور).
سەرخەو: نقستەکی کیم، ئەول خەوی.
سەرخیل: مالباتی عیلی، سەرۆکی کۆچەران.
سەرخوا: سەرشۆر، رسوا.

سهردهفتەر: رهئیسێ دیوانی، دهفتهردار (کاتب عدل).
سهردهم: گاف، هنگام، چاخ، کات.
سهردهان: زیارت، چۆنه دیتنا کهسهکی.
سهرپاد: بیهینگی که کون و کهقیای ژ بیهینگان مهزنتره،
 عه ره بکاری بوویه، ل نارامی دبیژنی (سراذا).
سهردههر: ئەف وشهیه د کوریدا چهند مه بهستان دگه هینیت: (۱)
 قورتال بون ژ خه ته ری؛ (۲) بهه قرا ژین (معاشره)؛ (۳)
 سه ری دهرازینکا ده ری؛ (۴) زانین بتشته کی (وه کی دبیژن:
 ئەز سه ره ده ری ژئی ناکه م: چ ژئی نزانم)؛ (۴) ده ربا ز بوون ژ
 ته نگ و چه له مه ی، خو رزگار کرن؛ (۵) ئۆده ی له نداقی
 ده ری کو هاتیبته ئافا کرن.
سهردهرئینان: سه رکیشان، چافه ری تشته کی، سه ر بلند کرن و
 گو هه چه چین، سه ر قیتکانی، سه ر ژ په جهره ی ده رئینان،
 سه ره ده رئینانا گیای ژ عه ردی.
سهردانواندن: سه رشۆر کرن ژ شه رما دا، جیژاندن، جیژ کرن.
سهردههواردن: دامه زاندا سه ری قسه ی.
سهردههینان: سه ر شه کرن، پرچ هه لکیشان.
سهردروو: کۆک و ده زیبت دورباری.
سهردۆله: که قلیکی نانی، سه ره ی نانی.
سهردهرکه ر: ریبه ری شاره زا.
سهردههاتن: بریتیه ژ سه ره ده رئینانا گیای.
سهردهستان: ئەوه کو مامانج داپیرک، قابله، ده می بچوکبونا
 ژنه کی وی ژنی دپخیته سه ره ده ستان.
سهردهسته: تشتی ده ست بژ، بژار سه روک (محسن).
سهردهسیر: زۆزان، کویتستان، کیتستان.
سهردهق: تشتی کو لسه ر ده قی خو بیت که س ده ست لینه دابیت.
 دبیژن: ژیکه فه نه که، ده قی وی نه شکینه.
سهردهق شکانندن: بریتیه ژ کرن، یان گۆته کی کو هیشتا که سی
 نه گۆتیبیت یان نه کریبیت. وه کی دبیژن: «قی کار و گو فتاری
 بهیله ده قی وی نه شکینه»، «قی چلکی ژیکه فه نه که، ده قی
 وی نه شکینه»، «ئه ف رازی مابه ینا من و ته یه بو که سی
 نه درکینه و بلا لسه ر ده قی خو بمینیت».
سهردهمه: ده مه ده می (موقت).
سهردهنشست: سه ره زه نشت، سه ره زه نش (عتاب).
سهردپونه وه: ساره فه بون.
سهره: زرین.

سهرخوااری: سه رشۆری، رسوایی.
سهرخهت: سه ر ریکا راست، سه رسنور (ک، ع).
سهرخلۆل: سه رخلۆله، میژی قال.
سهرخه ر: ئەو که سه کو هیه چ به رژه وه ندی یه ک ژ که سی
 ناپه سنیت و نابینیت و گو هی خو ناده تی.
سهرخۆپی: سه رشۆپین.
سهرخۆشیکردن: سه ر خۆشیکرن، سه ر خۆشی لیکرن، دله دله دان،
 دلنه وایی کرنا مرۆقه کی کو مری یه ک ژ مالا وی مریبت،
 یان تافه ره شککهک بسه ر داهاتبیت.
سهره: سار، سارد (بارد).
سهرداب: سه ر تاب، سه ر دئاو، سه ر ئاف (قبو) عه ره بکاری
 بوویه، پینک هاتیه ل سه ر+تاب.
سهردپانه: پیرۆز کرن، به خشش دان ژ بو کرنه به را جلکی نوو.
سهردهرانه: به خششه که دده نه هۆستای دیواری بو دانانا به ری
 سه ره ده ری خانی، خه لات.
سهردهههه: سه ره ده هه هه.
سه ردی: ساردی، ساری، تامساری، خوین ساری، جفیلی.
سه ردار: د ئەسل دا بو که وی کو دادنینه سه ر داری داکه ویت
 کیفی لدو دهنگی وی بین و بکه فته وان دافان کو لهن داری
 هاتینه فه دان و بو سه ر و کیژی بکار تیت (مه جاز).
سه رداری: پیتشه وایی، سه رۆکی (زعامه).
سه ره دان: سه ره لیدان، دیتن کرن (زیاره).
سه ره دان: سه ره دان.
سه ره دن: ئەو سه ره پۆشه کو بسه ر دهنی ئافی دادهن.
سه ردانان: سه ره چه مانندن، سه ره گۆری کرن، خو فیداکرن ژ بو
 ئامانجه کی.
سه رداخست: سه ره گریدان، رسوایوون، شه ره مه زاریوون،
 سه رشۆر کرن.
سه ردۆشه ک: ئەو فوته کو بسه ر دۆشه کی دادهن.
سه رد و گهرم: خه ریک، مژوول، نه گهرم نه سارد، تین شیر
 (دافی).
سه ردۆلکه: په سن بیژا مریان، گوتنا به ندا بو مریان (نائحه).
سه ردۆلکه بیژ: مه قام مریان و په سن گۆتن ژلای ئیکه ی شه
 دبیژنی: سه ره دۆلکه بیژ، ئانکو مه زنا سه ره دۆلکه یان و په سن
 بیژان.
سه رد گرتن: بسه رداگرتن لئشکا فدا.

- سهراندن:** زړاندنا كهرئ، زړينا كهرئ. **سهرړا:** سهره را.
- سهر راست:** بهرلا، بریتیه ژ کهسه کی کو د سوند و پهمانی خودا راست و درست بیت.
- سهر راستګرن:** بهردان، تهلادان، نازاد کرن، څه کرن.
- سهر راستی:** بهرهلای نازادی، بریتیه ژ پهمان درستی و راستی یی.
- سهر ریډاچون:** ری بهردان، بریتیه ژ (ضال) بون و خوار چونئ، فریای.
- سهر ریډا چوی:** ری بهردای، بهه له چوی، خریای.
- سهر رشته:** (۱) دهلیل، ناوهند، بهلگه، سهرئ وهریسی، سهرقولب؛ (۲) بهحس و سهر و سولاخ. (وهکی تشته کی نیکی هاتبیته دزین و ژئ پیرسن نایا ته چ سهر و سوراخ ژئ نه زانی؟ ټهو ده وهلام دا دبیتیت: بهلی من سهر رشته یهک بدهستی څوڅه ټینایه)، یان سهر رشته.
- سهر رهق:** مروڅق هشک و سهرکیشه کول سهر کیشی کهسی نه بیت.
- سهر رهقی:** قه بهی، خودخواهی، ټهستوری، تووردهی، ب ری نه هاتن.
- سهر رهش:** وشه ی سهر رهش بریتیه ژ کچا بیخودان و بی دهسته هلات ژ پاراستنا څو. وهکی دای دبیتن: «ما کچا سهر رهش دی چکه ت؟ چ ژ دهستی تیت؟»
- سهر ریډابرن:** فراندن، ل خسته برن، خراندن.
- سهر ریډ:** دهر ریډ (فیضان).
- سهر روپل:** سهرگه له، ټهو نیری یه کو لبهراهیا په زی دچیت: «سهر وپله که ی چهره م چپاکه م» مهوله وی.
- سهر زاری:** ناخفتنه که ههر به گوتن نه بکرن.
- سهر زارکی:** ههر به زمان، سهر زاری، ههر بزمان، نه بکرن و نه بنقیساندن.
- سهر رده:** لبت کولم و کوروتی، که رهسته، کهسه که کو بی پرس بچپته عه رده کی یان سهره کی.
- سهر زه نش:** بیتیړه سهرده نش.
- سهر زه نشت:** » »
- سهر زان:** ټه ولی دهست پیکرنا زانا په زی. دبیتن: «سهر زان که فیته ناڅ په زی مه و دقیت شقان په زی ژ گوندی دور نه که ت».
- سهر زین:** پارچه په کی جوان و رهنګینه دکه نه سهر زینی.
- سهر زک:** پالدا نا سهر زکیه.
- سهر زتر:** ناڅی چپایه کی کوردستانی یه لباکووری عیراقی دبیتنی سهرئ زتری چکوو کانا زتری لیته یه (نامیدی - کوردستانا عیراقی).
- سهر زول:** سهرگه وره، وشه یه کی ټه هریمه نیه به عنا ټه ول سهر عه ردئ، رووی زه فی.
- سهر زه مینه:** د ده راڅی پینا خافتنی (علی بساط البحث).
- سهر زه مین:** گیتیوون، دوڅیوون، سهرسووان، سهرگر خوارن.
- سهر زه فریان:** بیتیړه سهر زه فریان.
- سهر زه فراندن:** سهر یادان.
- سهر زار:** (۱) سهر زمان، سهر دهف؛ (۲) (عن): «سهر زاری ته دی بیتم».
- سهر زاری:** (عنعه).
- سهر زمارتن:** سهر زماردن، سهر زمارتن مرؤقان بگشتی (التعداد العام).
- سهر زمیره:** سهر زمارتن.
- سهر زمیری:** سهر زمیره.
- سهر زماره:** سهر زمیری.
- سهر زمار:** سهر زمیر (عداد).
- سهر زنک:** ټهو کهسه کورئ و رهوش و ټه خلاقی ټنان نک بیت.
- سهر زنکانئ:** سهر زنک، سهر زنانئ، ټه وه کو مایئ څو دکاری ټنان دکه ت.
- سهر زتر:** سهر بهره خوار، ټهو کهسه کو سهری خوار که ت و ته ماشای کهسه کی بکه ت.
- سهر زه ن:** بهر زه ن، نیشان، نامانج (علامه).
- سهر زه ن:** ټهو ټنا نه پیر و نه جحیل (امراه نصفه).
- سهر زیکرن:** سهر برین.
- سهر سال:** سالیانه، ټه ول روژه لسالا تازه.
- سهر سام:** ټهو کهسه کو ژ تشته کی سهر سورمای بیت.
- سهر سام بون:** واق و زمان، (تعجب) گرتن.
- سهر سامه:** نیشانه که لدوماهیا رسته ی تیتته دانان وا دیار دکه ت کو ټه تشتی چویی جی سهر سوپمانئ یه (!).
- سهر سامی:** سهر سوپمان، سهر گیت بوون (تعجب).
- سهر سپاردن:** سهر سپارتن، څو بدهستقه بهردان، څو ته سلیم کرن.

سەرسلکی: نانی کو لسه ره لان چیدبیت: «سەر + ئەسکلی».

سەرسم: سەرئ پیتی، نووچ، سەتمه.

سەرسم بردن: سەرسم دان، سەتمه کرن.

سەرسم دان: هلنگفتن، سەتمه کرن.

سەرسورمان: بیتی سەرسامی.

سەر سوالکەر: ئەو کەسە کو هەر چاڤ لبهەر دەستی خەلکی بیت (ک، ع).

سەر سوردە: مەرۆقی نازاوهچی (مشکل تراش).

سەر سەما: مەزنی سەماکەران.

سەر سەرا: بالەخانە، نەژم.

سەر سپی: ژنە کە ئەگەر گەنج ئەگەر پیر دبیته رتیهەر و هەمرای بووکی.

سەر سفک کرن: ١) بریتیه ژ کەسەکی کو پچیتە تەتی خانێ و خۆ رەحەت و سفک بکەت. دبیژن: «فلانکەس چۆیه تەتی خانێ سەرئ خۆ سفک بکەت»؛ ٢) بریتیه ژەو کەسێکو کارئ خۆ کتیم سەرکری؛ ٣) بریتیه ژ هندی کو ئیک چەندکی ژ مووی سەرئ خۆ تراشیت یان بقوسینیت، دبیژن: «سەرئ تە گەلەک هاتیه، دئ هەرە چەندەکی ژئ بقوسینه و سەرئ خۆ سفک بکە».

سەر سەرکێ: کارئ نەبنەجی، سەر سەری.

سەر سەری: مەرۆقی نازارچیکەر و بەدخوو و یەدرەفتار و بەدرەوشت و کەچە.

سەر سام ئاوه: ئەو تشتە کو مەرۆقی سەر سورمای بکەت.

سەر سور: وشەیکە تەخەر لگەل وشە هیتمیمی جۆت دبیته. دبیژن: «تو وەکی هیتمیمی سەر سورئ» نانکو هیتمیمی سوریلانک.

سەر سەنگ: دگیژان لکیشانی، هەلپژارتنا تایبەت (ترجیح).

سەر سەخت: سەرکیش، سەر رەق.

سەر سەختی: سەر رەقی، سەرکیشی.

سەر سووت: سەر بزۆت.

سەر سووک: بریتیه ژ مەرۆقی کیمکار.

سەر سووک بوون: کار کتیک بوون، سەر سفک بوون.

سەر و سەکووت: سەر و کەللە، وشەیکە ئەهریمه نیه.

سەر سەری: بی گەمی، بی مبالاتی، بچنەقە گرتن، گەلەک پیته بی نەکرن: «سەرئ ناف سەر و باسان نەبیت بز مرنئ باشه» "پەند"، «چەند سەر بمینیت مەرۆف عجیبییان

دیبینیت» "پەند". «بیست و چارئ ئاداری، سەرئ دارئ و بنئ دارئ، تیرخۆزا ماکی و کارئ» "پەند".

سەر شوک: ئەو عەرده کو مەرۆف لەشی خۆ تیدا دشۆن (مغسله).

سەر شوور: مەرۆقی چوریک و قەلسە، سەرچەمیای، رسوا.

سەر شوژی: چوریکی، سەرچەمیان، رسوایی.

سەر شیر: سەر تووی، شیرئ کو هیتزە بویه ماست.

سەر شار: چوونگ، دفارسی دا مانا ددەت پڕو لەبالەب (مرکز).

سەر شاپەندەر: گشتی (قنصلی).

سەر شان: سەرمل (علی الکاهل).

سەر شاف: دوشافی سەر دەستە و بژاره، هەر تشتەکی (محسن، ممتاز).

سەر شینکە: ئیشا مریشکان، ئەبوزرێژ، یان ابوزریح.

سەر شانە: شانەبەسەر، شەیی شەبیلکی، شەیی پیلی.

سەر شین: ئەو پیرە ژنا کو گەلەک عومر بری هەتا پیرچا سەرئ وئ شینبوی و باث شین بوی (نانکو نەرەش تەمامە و نەسپی تەمامە).

سەر شەق: پێش رەقین پێشکیلک (مقدمە المنهزمین او مقدمە ای شیء).

سەر شە کرن: سەر شانە کرن.

سەر شانە کرن: ئەو کو مەرۆقی خودان موو مووی سەرئ خۆ بشە دامالیت.

سەر شوپ: سەر دەو، سەر دەف.

سەر شکین: ئەو دەست کردن بهەر کارەکی کو بچەندەکی ئەنجام بەدن دبیژنئ سەر شکین و بهندەک مەبەستی دی هاتیه، وەکی: «ئەفرۆقە گەلەک دەست وەشین و سەر شکینه»، «مە قرشی لهن گبیرئ پیچەک سەر شکاندى کر». «شکین» پاشکۆیه کە مەعنا موبالەغەیی ددەت، وەکی: «چۆک شکین، دەق شکین، خزم شکین».

سەر شمار: سەر ژمار.

سەر شکەستی: بریتیه ژ فاشلبوونئ و سەر نەکەفتنئ و رسوایی بی.

سەر شکەستە: د دۆخی رسوایی بی.

سەر شکانندن: شکانندا سەری (کسر الرأس).

سەر شکیای: سەر شکەستی (مکسور الرأس).

سەر شکیاگ: سەر شکیای.

سەر شکین: ئەو دەست کردن بهەر کارەکی کو بچەندەکی ئەنجام بەدن دبیژنئ سەر شکین و بهندەک مەبەستی دی هاتیه، وەکی: «ئەفرۆقە گەلەک دەست وەشین و سەر شکینه»، «مە قرشی لهن گبیرئ پیچەک سەر شکاندى کر». «شکین» پاشکۆیه کە مەعنا موبالەغەیی ددەت، وەکی: «چۆک شکین، دەق شکین، خزم شکین».

سەر شمار: سەر ژمار.

سەر شکەستی: بریتیه ژ فاشلبوونئ و سەر نەکەفتنئ و رسوایی بی.

سەر شکەستە: د دۆخی رسوایی بی.

سەر شکانندن: شکانندا سەری (کسر الرأس).

سەر شکیای: سەر شکەستی (مکسور الرأس).

سەر شکیاگ: سەر شکیای.

- سهرشکینه:** سهرهشکینه، پشک کرنا پاشماو په که لمابه پنا پشکداران پاشی نه مانا بارا بتړی وئ.
- سهرشوک:** سهرشوک (حمام).
- سهرشورکه:** سهرشورک.
- سهرشیت:** مروقی سهر لښ شیبوی، سهری ریکا لبر بزر بوی.
- سهرشیتوان:** سهرشیتوان، سهر لښ شیبویان، سهر لښ تیکچون لبر بهرزه بون.
- سهرفرای:** رزگاری، سهربلندی.
- سهرفرازون:** رزگار بون، سهربلند بون.
- سهرفراز کرن:** سهر بلند کرن، رزگار کرن.
- سهرفراندن:** جهلات کرن.
- سهرفرتین:** جهلاتکه ر.
- سهرفرین:** سهرفرین.
- سهرفتره:** سهرقه بلاندن.
- سهرفته رات:** ناژاوکه ر، بهلاتر اش.
- سهرقه گپ:** سهرپهرشت.
- سهرقه گپری:** سهرپهرشتی.
- سهرقه سهر:** سهرسهرکی (تظاهر).
- سهرقول:** سهرنویه دار (ت.ک).
- سهرقه بلاندن:** سهرفتره دان.
- سهرقه پاغ:** سهرقه پاغ، قه پاغی، سهردهری نامانان (ک.ت).
- سهرقه ل:** سهرجل، لوتکه (قمه الجبل).
- سهرقه له م:** سهروکی نقیسانان.
- سهرقه له مانه:** وهلیفه ته که دده نه وان که سان کو نقیشتیان دنقیسن.
- سهرقه ریلکه:** سهرگزیله، سهرکوزوله.
- سهرقه لون:** سهری قه لون، یاری یا بهری قه لون کیشانی.
- سهرقه وپ:** سهرکوزپ، سهرقول (اعلا قمه).
- سهرقه تار:** سهر کاروان (رئیس القافله).
- سهرقه اییم:** سهرهشک، سهرکیش.
- سهرکردن:** سهر کرن، ثالی سهرنگ بونا تهرازوی کو لایه ک بلند بییت. سهر کرنا تهنگی کو لسهر نیشانگه پدا بۆرین.
- سهرکردن به گوما:** بریتیه ژ ناخبرنا تشته کی.
- سهرکردنه سهر:** سهر تانه سهر.
- سهرکرده:** فه رمانده ر، فه رماندهری لهشکری.
- سهرکز:** مروقی بیده نگ.
- سهرکردهیی:** فه رماندهیی.
- سهرکاو:** سهرکیو، سهرچیا: «وه هارن، سهروزن، تاوون، سهرکاوون - هاژهی وه فراوون، شاخهی شه تاوون / ساقی یهن، بادهن، نه سیمهن، بادهن - بلبل جه دهوهری گولان نازادهن / به زمهن، شادی یهن، عه یه شهن، نیشاطهن - که یه فهن، شوخی یهن، شه وقهن، حه یاتهن / سهرنگهن، کوسارهن، سهرکووهن، ههردهن - خه مهن، مهینه تهن، زوخاوون، ده ردهن / هیجرهن، دووری یهن، عیجرهن، فیراقهن - واوه یلا و شینهن، ناله ی عیشاقهن / سهر بزن، سوسه نهن، نهووروزی گولانهن - که مه رهن، ههردهن، ملهن، که لانهن» «مهوله وی».
- سهرکزی:** بیده نگی، بیکه یفی، کزی.
- سهرکل:** ده رگهی دۆره راپیشکری.
- سهرکلوم:** سهرکل.
- سهرکورتان:** جل.
- سهرکوزهر:** ئه و کا و کوتهری گر و زقره کو دکه فیه ته سهر ده خلی دهمی کو گپو و ته تله دکهن یان شه نه باد که ن.
- سهرکول:** سهر روس، تانجی سهری نه ستوونی.
- سهرکونه:** سهرزنشت (تعییر).
- سهرکه تن:** سهرکه فتن، چۆن ژ نزماتی بۆ بلندی.
- سهرکه وتن:** سهرکه تن.
- سهرکه ج:** مل که ج، سهرشور.
- سهرکار:** که سه که هاتبیه ته دامه زرانندن بۆ سهرکردایه تی و چاقدیریا چند که سه کی، نیگه هبان، سهروکی کاری.
- سهرکارانه:** ئه و تشته کو تینه دان بۆ سهر کاری ناغای گوندی.
- سهرکاروان:** سهرقه تار، ساریان.
- سهرکه ش:** سهرکیش.
- سهرکه شی:** سهرکیشی.
- سهرکه ف:** که فه کی تیره لکه لاندنا سابوون به زی په پدا دبیت و بکه فگییری رادکه ن و دکهنه ناف نامانه کی دی هه تا دته زیت و دبیه ته سابوون. که فه کی سپیه لسهر خوی دگرن و دمه هیته و دبیه ته خوی.
- سهرکه ل:** بانج سهری شکپری، دوشاقا سهر که ل (ممتاز)، سهرچیخ.
- سهرکه لله:** قه راسه، هه قسار.
- سهرکه فتن:** وه کو لکاره کی بسهر بکه فیت و زال بییت.

ئەتەلسەسە سەرگەشتە دجاما مە، حویابە - مەوج دەدەت
 قۆلزمەن عەشقی مە لەسەر دەست غورابە».
سەرگ: لایینی ژۆری.
سەرگران: مەست، مەرۆقی پێچەک سل، ژنا پێچەک مێری
 خۆنە قەیت و یان مێری پێچەک ژنا خۆ نەقەیت.
سەرگرتن: شەقلەبان و ئاخەبان کرنا خانی.
سەرگندان: سەرگەردان.
سەرگوم: سورگوم (ابعاد، نفی، اقامە جبریە)، سورگوم
 کوردیترە.
سەرگەرد: کەسە کە خۆ کرێتە بە لاگیرێ کەسە کیدی.
سەرگەزر: سیسارک، سیسەرک.
سەرگەورە: سەرگەفار، مەزن، گەورە (عظیم).
سەرلق: تایی داری ئی سەری.
سەرله: وتە و پەشقە، یە کەم دەمێ چاخی نیشان دەدەت وەکی:
 «سەر له بەیانی بنقیسە»، «سەر له ئیقارێ تێمە نک تە»،
 «سەر له نیقەرۆ وەرە مالا مە».
سەرلهشکر: فەرماندە ی لەشکر (قاند فرقه).
سەر له نوو: سەرژنوو، پەشقە لێ پەشقا دووبارە بکار تێت و
 هەندەک زاراف لێ دیای بکار تین. وەکی: «برینا من سەر
 لەنوو هەودایەشە»، «جیرانی مە سەر ژنوو سل بووبەشە»،
 «سەر له نوو شەرەک هەلکر».
سەر لی بادان: بریتیه ژ نەرازی بوونی یان پێچەوانە ی وئ.
سەر لی تیکچۆن: لێر بەرزە کرن.
سەر لی خوران: سەرخوران.
سەرلیدان: سەرەدانی تشتەکی یان کەسەکی.
سەر لی دەرچۆن: سەر لێدەر کرن، تشتەک ژ ئی زانین.
سەر لی سەندن: سەر ژئ ستانندن، وەرەس کرن و جارس کرن،
 ئانکۆ نەچار کرنا ئیکێ هەتا لگەل باخقییت یان تشتەکی
 ژئ بستینیت.
سەر له تەرە: سەرکەتەشی: «سەر له تەری خەم، خول ئاووهره -
 نای گرژ مەینەت دووباد کردەوه» "مەولەوی".
سەر لی شێوان: تیکچۆنا بێر و راویژی ژ کەسەکی، لکارەکیدا.
سەر لی شێواو: سەر لی شێویای.
سەر لی شێویای: لێر بەرزە بون.
سەرلاندک: ئەو پارچە یە ژن بەسەر لاندکیدا دەن، سەرلان.
سەرلاوژە: پێشەوای مقام و مقامبێژان.

سەرکیش: (١) ئەو دەواری کە لغاریدا نەشی جەله با وی بگری و
 راوهستینی؛ (٢) مەرۆقی سەر رەق.
سەرکیش: سەرۆکی پاسەفانان.
سەرکیشی: نەراوهستانا دەواری لغاریدا.
سەرکیف: بەرچیغ.
سەرکردنەوه: سلە کینەشە ژ کرنا کارەکی ژبەر تشتەکی، تەفتیش
 کرن.
سەر کردن: سەرکرن.
سەرکرن: فوربان (طغیان).
سەرکۆمار: د ئەسل و ریشە و بنیشە دا ئەف وازەیه بۆ سەرۆکی
 عیلات و کۆچەران بکارتیت، ئانکۆ ئەو کەسێ کۆرەئیسێ
 هەمی عەشائرت کۆچەراتان بیت، بکوردی دبیژنی
 «سەرکۆمار» بەلی (توسع) تیکرینە و بۆریبەری
 جەمهوریەتی بکار دین.
سەرکی زافا: مەقامەکی تایبەتی یە لەو چاخە دا تێتە گۆتن کۆ
 زافای دینە سەر شوین.
سەرکێنک: سەرەخۆر، ترسینەرەکی مەنتەشەو خەیاڵیە. دبیژن
 سەری مەرۆقان دکرینیت، جەولەک.
سەرکۆزۆله: سەرکۆ (مبعر الشعر): «بەم سەرکۆزۆله و
 کۆزپەرستە» "حاجی قادر".
سەرکەچەل: بریتیه ژ مەرۆقی عەیبای وی بەلی بیت: «سەری
 کەچەل لێن کومکی».
سەرگەرم: (١) مژوول، سەرخۆش، مەرۆقی گەرمۆ و کەله سوپک،
 کەله زوور (متهور)؛ (٢) بێجگە ی مەعناوێ ئی ژیر (لفظ)
 ی مەعنا مەشغولی یی دەدەت. دبیژن: ئەف مەرۆشە
 سەرگەرمی دونیادار یا خۆبە، ئانکۆ مەشغولی دونیایە.
سەرگەرمی: مژوولی بکارەکی، گەرمۆبی و کەله زووری (تهور).
سەرگین: شیاکە.
سەرگیندان: عەمباری سێرگینان.
سەرگۆزەشتە: سەرھاتی، سەر بۆر، بیوگرافی (ذکریات).
سەرگێچەل: سەر بئاریشە.
سەرگەفار: خودان شکوھ (عظیم).
سەرگەردان: سەر لی شێویای (مشتت البال).
سەرگەردانی: سەر لێشێویان.
سەرگەرمی: مەزن، پێشی، مەزنی هۆبەک، مەزنی قەبیلە ی.
سەرگەشتە: سەرگەردان، گرفتار، "جیری" فەرموویە: «فەلەکا

سهرله پك: ههر دو له پكيت پارزوونى. **سهرمانه پك:** بریتیه ژ گهلهك ئاخفتن کرن لگهل كه سه كى بو سلكرنا وى.

سهرمانه پك: بریتیه ژ دووربونا كه سه كى ژ ولاتن خو، داپوشينا سهرى تشتى.

سهرناو: نازناف (لقب، ضمير).

سهرناوكانه: ئهو دراقه يان تشته كيدى له هفتهى ئهول ژ زه يستانى دده نه داپيركى.

سهرنشيف: عهردى سهر به وه خوار، مرؤقى سهرچه مياى، رسوا. **سهرنشيفى:** سهر به ره خواری.

سهرنج: سرنج، ته ماشا كرنا بهوورى (دقه).

سهرنجدان: (دقه) کرن، هوور تيرامان، (تدقيق).

سهرنجدهر: ته ماشا كه رى بهوورى (مدقق).

سهرنجه: بنپره سهرنج.

سهرنخوون: دهرنشيف، سهرنگون.

سهرنخوون كرن: دهرنشيف كرن.

سهرنگون: بنپره سهرنخوون.

سهرهنگا: سهرنگيا.

سهرنگيا: سهرينگا، سهرين، پالگه.

سهرنويلك: سهرگيفك.

سهرنزم: سهرشؤر.

سهرنزمى: سهرشؤرى.

سهرنقاب: عنوانى نامه، سهرنامه.

سهرنوشت: سهرنقيس، سهرنوشت (قضاء و قدر).

سهرنقيس: بنپره سهرنوشت.

سهرنگوم: دهرنشيف، سهرنشيف (مقلوب).

سهرنشيف: فاژى (بالمقلوب).

سهرنؤگه: سهرؤكى پاسه فانان.

سهرننوس: سهرنؤمير.

سهرنه ئى: سهرشؤر.

سهرهواز: سهرياز. سهر زاراقى وان كه سان كو «ب» دكه نه «و» (جندى).

سهرهوازى: سهربازى (تجنيد).

سهرهوازخانه: سهربازخانه.

سهر و بن: هه لامهت، كيمكا هه يقى، ئيشه كه ته غهر لسهر و بنى هه يقى تووشى مندالان دببت.

سهر و بهر: رتيك و درست.

سهرمانه پك: ههر دو له پكيت پارزوونى. **سهرمانه پك:** بریتیه ژ گهلهك ئاخفتن کرن لگهل كه سه كى بو سلكرنا وى.

سهرمانه پك: بریتیه ژ دووربونا كه سه كى ژ ولاتن خو، داپوشينا سهرى تشتى.

سهرناو: نازناف (لقب، ضمير).

سهرناوكانه: ئهو دراقه يان تشته كيدى له هفتهى ئهول ژ زه يستانى دده نه داپيركى.

سهرنشيف: عهردى سهر به وه خوار، مرؤقى سهرچه مياى، رسوا. **سهرنشيفى:** سهر به ره خواری.

سهرنج: سرنج، ته ماشا كرنا بهوورى (دقه).

سهرنجدان: (دقه) کرن، هوور تيرامان، (تدقيق).

سهرنجدهر: ته ماشا كه رى بهوورى (مدقق).

سهرنجه: بنپره سهرنج.

سهرنخوون: دهرنشيف، سهرنگون.

سهرنخوون كرن: دهرنشيف كرن.

سهرنگون: بنپره سهرنخوون.

سهرهنگا: سهرنگيا.

سهرنگيا: سهرينگا، سهرين، پالگه.

سهرنويلك: سهرگيفك.

سهرنزم: سهرشؤر.

سهرنزمى: سهرشؤرى.

سهرنقاب: عنوانى نامه، سهرنامه.

سهرنوشت: سهرنقيس، سهرنوشت (قضاء و قدر).

سهرنقيس: بنپره سهرنوشت.

سهرنگوم: دهرنشيف، سهرنشيف (مقلوب).

سهرنشيف: فاژى (بالمقلوب).

سهرنؤگه: سهرؤكى پاسه فانان.

سهرننوس: سهرنؤمير.

سهرنه ئى: سهرشؤر.

سهرهواز: سهرياز. سهر زاراقى وان كه سان كو «ب» دكه نه «و» (جندى).

سهرهوازى: سهربازى (تجنيد).

سهرهوازخانه: سهربازخانه.

سهر و بن: هه لامهت، كيمكا هه يقى، ئيشه كه ته غهر لسهر و بنى هه يقى تووشى مندالان دببت.

سهر و بهر: رتيك و درست.

ئەگەر شوتانوان دەردیدە چەقی و شوتی ھەقالی خو ئێخست دبیژن سەروناو.	سەر و بەند بەستن: سەر و بەند گرتن.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و بەند گرتن: ریک کەرن و نامادە کرنا کاری.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پاچک: سەر و پیچک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پیچک: سەر و پیچک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پیچک: کەللە و پاچک، کەللە پاچە.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پۆتلاک: سەر و پۆتلاک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پۆتلاک: سەر و پۆت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پۆرت: سەر و مووی، سەر و پرچ.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پۆرتک: بنپەرە سەر و پۆت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پۆرک: سەر و پەچک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پەچک: سەر و گوپلاک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و گوپلاک: راپیچ، کەسم پیچم، سەر و سەکووت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و سەکووت: (ھیکل)، پەیفە کە لرووی ساریقە بکارتیت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پی: بنپەرە سەر و پیچک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و پیچ: ئەو تشتە کو مرۆف سەرئ خو پی دپیچن.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و چاو: دیم و روو، روخسار، سەر و چاڤ.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر چاڤ: بنپەرە سەر و چاو.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ژیر: پیتلاقی بن درپای و سەر قە جوان و تازە.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و یان سەول دارەکی ھەمیشە ھەر کە سەکە و (مخروطی) یە و بەلگیت وئ وەکی دەرزبانن و بلندی یا وئ ھە تا ۲۰ میتران دچیت، گەلەک ناڤ ھەینە: سەر و سەول، سەلو، سەر وئ ئازاد، سەر وئ سەھی، سەر وئ ناز، سەر ف.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و تیل: سەر و تیلکە، مەر و بز.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و تیلکە: سەر گەلە، ئەو نیری یە کو لبرایا پەزی دچیت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ژیر کەرن: قولپاندن، وەرگێران.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ساخت: ئاشنا، ناسیای.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ساختی: تەقلیاتی (مەرفە).
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و سەمەنە: سەر و سامان، سەر سەنەم.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و سەنەم: پی و قدوم، وەر و بی وەر وری.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و سیمما: کەللە و روخسار، بەژن و بالا، دیم و رەنگ، قیافەت.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ک: مەزن، پێشەوا.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و کایەتی: پێشەوا.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و م: ھەمیشە.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و مێقل: سەر و پۆتلاک.
سەر و ناو کەرن: ئانکو سەر و بنی شوتی ھەقالی گرتن، سەر و بن کەرن.	سەر و ناو: گۆتە کە بچوک، دەمە یاریا شوتانی سنجوقانی

سەرھال: سەرگەردان، سەرگەشتە، گرفتار، دێلەوار.

سەرھەنگ: مێتری مېش ھەنگئینی، پلەبەکی لەشکرە.

سەرھەچک: سەرگەلمە.

سەرھۆب: مەزنی زۆمی.

سەرھەلبوون: دیتن.

سەرھەفسار: سەرھەوسار.

سەرھەوسار: ئەو پەتکەبە کو لەھەفساری قاییم دکەن.

سەرھات: بئێرە سەرھاتن.

سەعات: کات ژمێر، دەم ژمێر، سەعات.

سەعات: بئێرە سەعات.

سەعلەب: گیا سالمە.

سەعورە: زەبەلاح، کنایت ژ مروفی پانو درێژ و پەیت.

سەغەلت: دلتنەنگ، سەخلەت: «ئەز ئەقرۆ گەلەک سەغەلتەم».

سەغەلتکەر: بێزارکەر (معجز).

سەغەلتی: دلتنەنگی.

سەغەلت کرن: دلتنەنگ کرن.

سەفتە: تشتن سەفتانیدی سەر یەک (ع،ک).

سەفتەکرن: سەفتاندن.

سەفتاندن: دەقدان، وەرپێچان (ع،ک).

سەفەرەبەر: سەربازگرتنەک بوو لجهنگی جیھانی یی ئەولدا (ع،ک).

سەفین: سەفان، ناغچ چپایەکی کوردستانیە ل شەقلاوا.

سەفۆزی: سەفۆرە، جوورە گیاندارەکی گچکەبە وەکی مشکی.

سەفوی: سەوی، سەبەتە.

سەقیغە: پەلەندار وەشاندن بئاخفتنا نیشدار، ھندەک دبیژن: چەکووش یان پەلەندار یان تۆیز وەشاندن بەرامبەری واژەبی تەعریفی عەرەبیدا تیت، پێچەوانە ی تەسریحی.

سەقادان: ھسوون و تیی کرن (ع،ک).

سەقاموش: تەبەرەکی مەزن و قپک ئەستورە سیقلدانی وی زۆر ناغی دگریت.

سەقام: لقام، درست و ریک و پیک.

سەقامدان: ئیخستە قام (تنظیم).

سەقامگیری: قام و نارام گرتنا تشتەکی لجنی یەکی، جیگر و ریک بوونا تشتەکی لدەرەکی.

سەقاو: ئەو ژ ی جوورە دەرەکە ژ مەقاوی توندترە، دەوارا دگریت.

سەقاو ھەلگرتن: ریسە گرتنا عەردی یە پشتی ئاقدانی (ع،ک).

سەقی: بەرەزیف، بەرەزیفرک، بو پاکژ کرنا بنی پتی بکار دەن.

سەقەم: خوینسار، نم.

سەقاوور: یان دەرمانەکە مەیلا جنسی زیدە دکەت، یان تەبەرەکە گوشتی وی بو مەیلا جنسی سوودمەندە، چن دبییت ئەز بسەر ھەلنەبووبم و ئەو بییت.

سەکار: سەقی یەکە مەزنی ھێران دکەنە تیتدا، کورتان.

سەکاڤ: سەگلاو، سەگاو.

سەکالا: سکالا، سکالە، شکایەت (بەلج سکالە درستەرە).

سەکتین: تۆپین، تۆپیان، ھلاک بون.

سەکرە: تراری ئاڤ خوارنی، زەرک.

سەکسار: سەگسار، مەمیونئ نیر.

سەکوو: سەکی، دوشک (دکە).

سەکووت: بیچم، چر و چاو، سەر و سەکووت، سەر و کەلە، سەر و گوڤلاک (ئەڤ تۆڤ واژەبە ژ فامیلی واژتت ئەھرمیەنیە).

سەکوم: بئێرە سەکووت.

سەکەتوون: تۆپیان.

سەکەماتی: مرۆڤتی بەد و شەلاتیە (وشەبەکی ئەھرمیەنیە).

سەگ: سەک، سە، سەہ، سپە، سپەکە. واژەبەکی بێگانەبە و سەدان سالە کو ھاتیە ناڤ زمانی کوردیڤە. ناغی وی بکوودی ئی درست «سپە» یان «سپەکە» یان «کوچک»ە. ھەروەکی نھۆژی سپە د زاراغی شەبەکیدا و کووچک د زاراغی جزیرا بوۆتان و سووریە و شنگار و ئیزدیییت شیخانی و گەلەک ژ بادینان ژ ی ھەر ماینە و بکارن.

سەگاو: سەگلاو، جاندبەرەکە ئاڤی یە و دریزیا وی چار پینە، تەمەت گۆلکە ساقایەکیە و دەست و لەپیت وی وەکی سەگینە، نیتجیراوی بوۆ خاترا کەڤلی وی ئی گران بەا دکەن.

سەگلاوی: سەگاوی، سەقلا، ی، جوورە دەوارەکە زۆر رەسەنە.

سەگەسار: سەگ ھەوش.

سەگەھوش: بریتبە ژ کارە کۆزە و ئابلووقەدانئ.

سەگسکینە: سەگ بزینک.

سەگبزدینک: کتیروشکا یەک سالەبە چکو سەگ خو گەلەک ماندی دکەت و ناگەھیتنی.

سەگ مەرگەز: سەگ مەگەز.

سەگ مەرگەز: سەگ مەگەز.

سەگ لوور: سەگ لوورە.

سەرھال: سەرگەردان، سەرگەشتە، گرفتار، دێلەوار.

سەرھەنگ: مێتری مېش ھەنگئینی، پلەبەکی لەشکرە.

سەرھەچک: سەرگەلمە.

سەرھۆب: مەزنی زۆمی.

سەرھەلبوون: دیتن.

سەرھەفسار: سەرھەوسار.

سەرھەوسار: ئەو پەتکەبە کو لەھەفساری قاییم دکەن.

سەرھات: بئێرە سەرھاتن.

سەعات: کات ژمێر، دەم ژمێر، سەعات.

سەعات: بئێرە سەعات.

سەعلەب: گیا سالمە.

سەعورە: زەبەلاح، کنایت ژ مروفی پانو درێژ و پەیت.

سەغەلت: دلتنەنگ، سەخلەت: «ئەز ئەقرۆ گەلەک سەغەلتەم».

سەغەلتکەر: بێزارکەر (معجز).

سەغەلتی: دلتنەنگی.

سەغەلت کرن: دلتنەنگ کرن.

سەفتە: تشتن سەفتانیدی سەر یەک (ع،ک).

سەفتەکرن: سەفتاندن.

سەفتاندن: دەقدان، وەرپێچان (ع،ک).

سەفەرەبەر: سەربازگرتنەک بوو لجهنگی جیھانی یی ئەولدا (ع،ک).

سەفین: سەفان، ناغچ چپایەکی کوردستانیە ل شەقلاوا.

سەفۆزی: سەفۆرە، جوورە گیاندارەکی گچکەبە وەکی مشکی.

سەفوی: سەوی، سەبەتە.

سەقیغە: پەلەندار وەشاندن بئاخفتنا نیشدار، ھندەک دبیژن: چەکووش یان پەلەندار یان تۆیز وەشاندن بەرامبەری واژەبی تەعریفی عەرەبیدا تیت، پێچەوانە ی تەسریحی.

سەقادان: ھسوون و تیی کرن (ع،ک).

سەقاموش: تەبەرەکی مەزن و قپک ئەستورە سیقلدانی وی زۆر ناغی دگریت.

سەقام: لقام، درست و ریک و پیک.

سەقامدان: ئیخستە قام (تنظیم).

سەقامگیری: قام و نارام گرتنا تشتەکی لجنی یەکی، جیگر و ریک بوونا تشتەکی لدەرەکی.

سەقاو: ئەو ژ ی جوورە دەرەکە ژ مەقاوی توندترە، دەوارا دگریت.

سهگ لووره: لوورینا سهگی، سهگ وهر، سهگ رهو.

سهگمان: سهگفان، تفهنگ خوش.

سهگمانی: سهگفانی، تفهنگ خوشی.

سهگ نهخۆر: بریتیه ل دراف و زیر و زبقی.

سهگه فان: سهگه وان.

سهگه وان: سهگ پهروه رده کهر.

سهگه فانی: سهگه وانی، سهگ پهروه رده کرن.

سهگه وهر: زۆر وه پینا سهگان.

سهگ رهوین: سهگ وهر.

سهگه ناز: سهگه ناس.

سهگه ناس: دهرده سهگ.

سهگه سهگه: مروفتی مینیا.

سهگاتی: سهگینی، سهیاتی، کائی وهکی سهی (دنااته).

سهگیتی: بنیپه سهگاتی.

سهگانی: » »

سهگ مری: سهگه مهرگ، کیان سهگ، روح قاییم: «سهگ و

سهرچۆپی؟!» پهنه.

سهگرنج: سهگ نه مهک.

سهگ نه مهک: سهگ و وهفا. دهریاره یی سهگ و وهفاداری یی

گه لهک سهرهات و میژو هه نه سهگ: گیانداره کی که هی یه و هزاران سال لگه ل ئاده میزادی دژیت و دریکا ویدا گه لهک قوربانی داینه و ددهت، به لئ ئهف وهفاداری یه و (مخلص) یه راسته ژ وهفائی یه؟ یان دریکا پاری پاسیه و نزه یی یه و (عماله ته)؟. هندهک دبیتن وهفاداری یه و هنده کیدی دبیتن: نان پاس کرنه و وهکی خو کوژیا مرتزیه بیان و خو فرۆشان و پاته خوران ژ ئاده میزادانه. عاقلدار دبیتن: (جوع کلبک ییتبعک) ئانکو نه گهر سهگ تیر بوو لدووته ناهیت.

سهگالیس: واژه یه کی نۆژنه و ژ دو گوژان ییتکها تیه: «سهگ +

ئالیس»، کنایه ته ژ مروفتی کاسه لیسو مریچوک.

سهگ مهگهس: سهگ مهگهز، میشا مهزن کو دچیته ناف که فلی

سهی دئیتخته ئالوزی و ئاریش. «نالی» فهرموویه: «ههر

لحظه ده لیم من سهگی دهرگام و رهقیب دیته سهر و چاوم،

که منیس سهگ مهگهسم».

سهگ زی: ژیا نا سهی، سهگ زی، کنایه ته ژ مروفتی پیسو

چه پهل.

سهگ مهرگ: مرنا بره واله تی، سهگه ناز، روح قایم، گیان

سهگ. «شیخ رهزا» فهرموویه: «دهزانی بو له دوری تو

نه مردوم؟ - نه من سهگ مهرگم و گیان سهخت و دلرهق».

سهگرهو: سهگه وهر.

سهگه وهر: لووره ی سهگ، رهوینا بلوره لوور (عواء الکل).

کورد سلی یی (تساؤم) ژ لووره ی سهگ دهکهن. «مهوله وی»

فهرموویه: «نه و سازانام به خسته کهم شه ر بی - عیله کهم

هامرای عیله سهگه وهر بی».

سهلار: سهلاره.

سهلاره: ژنا شوخ و شهنگ.

سهلاری: بنیپه سهلار.

سهل: ته له گهره، که له که بهر، ته له که بهر، خه له ته.

سهلان: سهرفه، نه فراز، لای هنداشی مروفتی.

سهلپه: بیراٹک (مجداف).

سهلپاندن: گه می هاژه و تن بسه لپه ی: «که له کفانی گه می فانی

- به نادای سهلپه ی دهزانی» «غزال مشکو».

سهلمانی: سهر تراش خانه، حه لاق خانه.

سهلماندن: ب جی ئینان و قه بولاندنا شول و کاره کی

سهلت: مروفتی ته نی و بیتکهس (اعزب).

سهلته: ده میره، ئیکانه.

سهلته دروو: ده میره دوور.

سهلته زهلام: ریشنگی بته نی و بیچهک.

سهلپی: سهلپه یی گه شتی هاژو تنی.

سهلک: سهر، سهرکی کیا و سینکاتی. سهلکه: بو سهرکی

خه له ته، بهس بو شینکاتی تیت.

سهلکه بزۆت: سهرکه بزۆت.

سهلکدار: نه و که سکاتی یه کو سهرک هه بیت وهکی سیر و

پیشاز.

سهلک کردن: خرپونا سهرئ، که سکاتی سهرکدار.

سهلکه: نه و گوله کو بته فن لناف مافورئ درست دکهن.

سهلمان پیسه: شه گهره، شه فگی.

سهله شیر: سهله شیرک، جهن نامان و هیرده و اتا.

سهلنده: گیسوانه.

سهلیته: ژنا یی شهرم و فهیت.

سهلکه مهویره: گهرشکه سهره.

سهلیلانک: پیچۆک.

سه‌سارینتی ئاقیستای هاتییه جمع‌ژی کرینه بۆ
(سماسره).
سه‌نده‌دۆک: بنیپه سه‌مه‌ندوک.
سه‌نگوله: گۆلکا یه‌کسالی، ئه‌سلی وی <سنه + گۆله> یه.
سه‌نگورپه: قه‌له‌و.
سه‌نه: نفرین (لعنت).
سه‌ناهی: ساناهی، ئاسانی.
سه‌ندن: وەرگرتن، ستاندن.
سه‌ندنه‌وه: ستاندنه‌قه، وەرگرتنه‌قه.
سه‌نده‌ل: داره‌کی بینخۆش و بهادار و لحن گهرم شیم دبیت.
سه‌نده‌لی: کورسیا سه‌ر رونیشینه.
سه‌نگ: گرانی، بهر، ئه‌ندازه‌یه‌که ژ بهری، یان ئاسنی کو
بته‌رازوی تشت پین تیتته کیشان، پارسه‌نگانی.
سه‌نگاتی: سه‌نگای، گرانی، قورسی.
سه‌نگانن: سه‌نگاندن، هه‌لسانگاندن.
سه‌نگاندن: بنیپه سه‌نگانن.
سه‌نگایی: قورسایی، گرانی، سه‌نگینی.
سه‌نگباران: به‌رده‌باران، جزایه‌ ئائینی بو تاوانباران (رجم).
سه‌نگ تراشین: به‌رپین.
سه‌نگدان: ئالی سه‌نگ بوون، تلدان، قیسک.
سه‌نگته‌راش: سه‌نگتراش، به‌ردتراش.
سه‌نگته‌راشیی: سه‌نگتراشیی، به‌ردتراشی.
سه‌نگلاخ: یه‌ست، به‌سته‌به‌ر.
سه‌نگسار: بنیپه سه‌نگباران.
سه‌نگه‌سار: » »
سه‌نگ کیش: به‌رکیشک.
سه‌نگ و سووکی: گه‌له‌ک چره‌چر کرن د بازاری دا بۆ کیم کرنا
تشتیکۆ دقیت بکپیت.
سه‌نگول: تشتی دارگران و ناشرین، گۆلکا یه‌کسالی.
سه‌نگهر: چه‌په‌ری جه‌نگی، سوپیر (خندق).
سه‌نگه‌ریه‌ستی: چه‌په‌رگرتی.
سه‌نگه‌ریه‌ندی: بنیپه سه‌نگه‌ریه‌ستی.
سه‌نگه‌سار کرن: بنیپه سه‌نگباران.
سه‌نگه‌کی: نه‌وه نانه‌که لسه‌ر قاچه‌به‌را تیتته براشتن.
سه‌نگه‌لا: لاسه‌نگ، داگه‌ریای.
سه‌نگه‌لقۆ: شه‌یتان، به‌عله‌زیول، بکوردی مه‌رنه‌موک هه‌روه‌سا

سه‌لین: بنیپه سه‌له‌بند.
سه‌له‌بند: به‌ری سه‌رسه‌ری مری ل گۆری دا.
سه‌لا: نقیژ (صلا): «قیامه‌ت سه‌لا لته‌ راییت» «په‌ند».
سه‌لالینک: سه‌لالیک.
سه‌لالیک: سه‌لیلانک، پیچۆک.
سه‌له‌فان: ئه‌و که‌سه کو گه‌مییی دهاژۆت، گه‌می فان.
سه‌مه‌ند: هه‌سپ و ولاخ.
سه‌مه‌نده‌ر: حیوانه‌که ژ به‌مه‌اله‌یا گوم کوموکانه. گومان دکهن
کو لئاڤ ئاگری ناسۆژیت: «سه‌مه‌نده‌ر لانه‌ش مه‌گه‌یۆ تیدا»
"مه‌وله‌وی".
سه‌ما: ره‌قاس و هه‌له‌په‌رین، د بنیسه‌ده‌ا زه‌مه‌و دو‌عا‌یه‌ک
ئائینی‌یه‌ کو د به‌ر را خۆ ده‌ژنن و ئه‌ف وشه‌یه‌ل (سماء)
کوردکاری بوویه سه‌ما، «ئه‌ز چه‌مه سه‌رایه‌ی کو شیری قه‌د
«سه‌مایه‌ی - گۆ ئه‌ف نه‌مه‌لایه‌ی مه‌یه؟ بی په‌رده بلا بی»
"جزیری".
سه‌ماکرن: هه‌له‌په‌رین.
سه‌ماکار: سه‌ماکه‌ر.
سه‌ماگه: عه‌ردی سه‌ماکرنی.
سه‌مانه‌ک: نه‌وه چه‌چکه‌کی زۆر قه‌له‌وه.
سه‌ماوه‌ر: سه‌ماور.
سه‌متور: تشته‌که وه‌کی که‌مانچه‌یه و ده‌نگه‌کی خۆش لی بلند
دبیت، یان سه‌نتور.
سه‌مسیر: سیلماته‌ی ترتی گفاشتی.
سه‌موور: سه‌مۆره.
سه‌مه‌ن: یاسه‌مین، جوهره‌ گوله‌که.
سه‌مه‌ندۆک: سه‌مه‌ندۆک، وه‌ریه‌که دکهن هه‌فکا سه‌گی یان تاژی.
سه‌مه‌ندۆک کرن: په‌تک کرنا سه‌گی، گه‌له‌ک جارن من ژ
ده‌به‌گان بیسته‌یه کو دبیزنه کرمانجیت خۆ: «والله
سه‌مه‌ندۆکت دکهم».
سه‌مه‌نگول: ئه‌و که‌سه کو گه‌ی و فیه‌ر بیت.
سه‌متورۆهن: ئه‌و که‌سه کول سه‌متوری دده‌ت، سه‌متور یان
سه‌نتور، ئامراژیک موسیقاییه.
سه‌مه‌ره: پیشیا کورتانی، یان زینی، نازار (قربوس، عجیب و
غریب).
سه‌مه‌ت: ئارام.
سه‌مسار: ده‌لال. ئه‌ف وشه‌یه هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و

سەوزاۋ: ئاڧا كەسكە كو دكەڧىتە بن چاقئ مرؤقان و كۆرە دىيىت.
سەوزايى: شىنكاتى.
سەوزبوون: شىن بوونا گىيائى، برىتتە ژ كارەكى كو بدەستقە بىت.
سەوزخى: برىتتە ژ كرپنا دەخلى ھىژ كەسك و بىنىقە بان كرپنا فىقى و گىيائى ھىژ بىنىقە، سەوزكرى.
سەوزفرؤش: سەوزەفرؤش، سەوزەفرؤش (بائع مخضرات).
سەوزەلان: مېرگ، چىمەن.
سەوزەلانى: سەوزەلان.
سەوزەوات: سەوزەوات.
سەوزە: سەوزە.
سەوس: وئىل و سەوداسەر و دەمدەمى: «سەودا و سەوس و گىژ كرم - پر ھەر د دل خوئىرئىژ كرم / چەندان وەبوولئى ھىژ كرم - فەرياد ژ دەستى فرقهتئ» "جزىرى".
سەوقات: دىيارى.
سەوقاتى: قەرتالە، ئەو تشتە كو بدىيارى بىتتە ھنارتن.
سەولان: ەردئى ئستى زارە.
سەوك: كولؤزە، كولئىرە.
سەوكا مريا: ئەو نان و كولئىرەنە كو رؤژتت بەرى جەژئى بخىرا مريان بەلاڧ دكەن.
سەوك و كادە: ئەو سەوك و كىكن لرؤژتت كەفىق تىتتە چىكرن.
سەوكا مزووريا: لسەر قى وشەى دقئت چىرؤكەكا دا تراش و چىكرى و بؤ پىكەنىنى وەڧەگىرم، دىبئژن: مرؤڧەك ژ ەشىرەتا مزووريا زؤر بەخىل و قەلس بوو، ھەتا بەھمى عومرى خؤ تشتەك نەدابوو ھىچ كەسەكى جارەك چؤ كاروانى و بو دەمئ نىڧرؤبى كابرأ ژى لسەر ئافەكن دەوارئ خؤ بەردا ئاڧ بەھارى دا بچەرىت. ئەوژى چؤ سەر ئافئى بؤ نڧىژ و نان خوارنئ. سەوكە جؤبەكى رەق و ھشك ھەبوو و ژ چانتا خؤ ئىنا دەرى و دا بە ئافئى دا نەرم بىت بەلئى ئاڧ زؤر رەڧەك بوو، سەوكا وى ژ دەستى وى ئىنا دەر و بر، چەند ەول دا كو سەوكا خؤ ڧەگرت بەلئى چ سوودى نەبوو. دەمىكو ژ سەوكا خؤ بئ ئومىد بوو گؤت: «بلا بخىرا روحا بابئ من بىت!».
سەويل: سەبىل، سبىل.

مېردەمەزمە، بەلزابول عبىرە زارى ساحر يا ھەر ئەو كرىنە (بەلزابول) ئانكو خودايى مېشئا ئان دەبئ ژ بلى ل جەم ئىزدىا بوپە (پىرپوب).
سەنگيا: بالىڧك، سەرىن، ژئىسەر.
سەنگىن و گران: گران و سەنگىن، مرؤڧئ بەرئىز، نىسبەتى سەنگە ئانگو بەرد.
سەنگىنى: قورسى، گرانى، رىزدارى.
سەنن: سەندن، ستاندىن.
سەننەۋە: ستاندىن ڧە.
سەنسەل: سەندەل.
سەنەلى: سەندەلى.
سەنىار: كرىار.
سەنىر: سەرگىن.
سەنىركىش: پەين كىش، سەرگىن كىش.
سەنت: سنت، پىندەڧە.
سەنتور: بىنپە سەمتور.
سەۋەتە: سەبەتە.
سەۋا: سوپەنى، سوپە.
سەۋاد: خاندن و نڧىساندىن (ع).
سەۋادار: سەۋاد دار، خوئىندەۋار (ع،ك).
سەۋادە: پەيادەى لئؤغرى.
سەۋالە: سوئالەبئ گەمئى باقەكرى.
سەۋاد: (۱) دەردەكى گەلەك پىسە، دەست و پى مرؤڧئى گىژ و ڧى دكەت؛ (۲) كەلكەلەى ژن ئىنانئ؛ (۳) بازار كرن د كرپنىدا.
سەۋادار: سەۋادايى، سەۋادوى (ع،ك).
سەۋداسەر: كەسەكە كو كەلكەلەى تشتەكى بكەڧىتە سەرى (ع،ك).
سەۋاكەر: سەۋادكەر، بازاركەر، كرىن و فرؤتن كەر (ع،ك).
سەۋادگەرى: كەسەكە كو سەرگەرمى كرىن و فرؤتنئ بىت.
سەۋادوى: ئەو خوارنە كو بؤ دەردئ سەۋادى خرابە (ع،ك).
سەۋادى: كەسەكە كو تووشى ئىشئا سەۋادى بوى.
سەۋدەسەر: سەۋداسەر (ع،ك).
سەۋرگە: سەبرگە (ع،ك).
سەۋرؤ: شىياگە، سەرگىن.
سەۋز: كەسك، رەنگە وەكى رەنگى گىيائى.

سهولاندن: پاک و ته تله کرن و بهر هجو کرنا دهخلی ژ کومتل و خاک و بهران.
سهول: سه لپه، کاژ (مجداف).
سهولک: هستیتفک.
سهوئل: مهر و مالات.
سههنده: لاسار.
سههندهی: لاساری.
سههنگه: سههنده.
سههنگهیی: سههندهیی.
سههؤل: ناڤا بهستی و بوویه جهمه د.
سههؤللاژ: لولاژ.
سههؤل بهندان: سههؤل بهندان، دهمی لیهر سهرمایه تاف ب جهمدیت.
سههؤل بهندان: بنیره سههؤل بهندان
سههؤخانه: (۱) کون بهفر، ناڤاییه که بیتبان ژ بهر و ههړی و کسل درست دکهن و تیتته بیتان دبیتته سههؤل (جمد) و لهافیتینیدا سههؤلئی وی دهرتین: (۲) کارخانهی بهفر چیکرنی (ثلاجه).
سهه: بی گری، بهژن راست: «سهلوا سهههی قهد خهملی لهو کهملی مهستانه رهقس - وهر سوچه تی گهرقابلی دی بیت و رهد مهستانه رهقس» «جزیری».
سههی: بهژن راستی.
سهها: سههی.
سههوه: تیتبا، رهش شفق، دهوال (هیولا).
سههنده: بیعار.
سهههگین: ترسناک، ژور بهترس.
سهیدا: مام وهستا.
سهیدک: چله یی زستانی.
سهیر: تهماشا و گهشت (تعجب).
سهیران: چونه دهری بو گهشت و گوزهرانان، ژیر زمین، زیر زمین.
سهیاف: سهیی ناڤی، سهکلاو، سهگاو.
سهیران کرن: دهرکهفتن بو سهیرانی.
سهیرانکه: نهو کهسه کو دچیتته دهری بو سهیرانی، تهماشاکه.
سهیرانگا: سهیرانگه، جی گهشت و سهیرانی.
سهیران کرن: تهماشا کرن.

سهیغان: راوکه، راوچی.
سهیوان: چهتر، سایه بان.
سهیهغان: سهیهوان، سههوان (مربی الکلاب) (وشهیهکی نه هریه نیه).
سهیهوان: بنیره سهیهغان.
سهییس: نیری.
سهیدوکه: گیایه که بهر کی شربین وهکی تری دگریت، تری ریشیک (عنب الثعلب).
سی: (۱) ژماره «۳۰»، سن جار دهه: (۲) پارچه گوشته کی ئیسفه نجهیه لهنداڤی میلاکا رهش، (وظیفه) بی وی با هه لکیشان و دانه: (۳) کین: (۴) ناڤه بو قازئی کیچی: «ناواز دهن نهو سیی و قاز - رهڤ دا قولنگاتی بنان» "خهلیفه سهلیمی - که له کچی".
سیسی: پهرا سوویه راسوو (مضلع).
سیبهر: (۱) نانکونه بهر هتاف، نه هتاف، سیبهر: (۲) بریتیه ژ کهسه کی کهسه کی پهنا بدت، ستاره و حمایهت بکهد: «بن سیبهر شیریه به، بلا شیر ته بخوت» "په ند".
سیبهری: نهو گیایه کول سیبهری پهروهرده بووی.
سیبیا: سیببات.
سیببات: کهپر، سابات.
سیپ: رهبت، کهمینگاهتی نیچیرقانان، سیپه.
سیپاره: جزوی (الفا)، سی جزوی قورناتی نه گهر جودا جودا بن.
سیپان: چپایه کی بلند و بهریایه، «سیپانته خهلاتی».
سیپایه: چریایه، چاریایه، نامراز که ب بانته سهیادا فه گری ددهن.
سیپه: هه پرتی گهنجی.
سیتکه: سیتک، سیتکه، سیتکی سیتکه کان، چند گوندل کوردستانی هه نه بقان ناڤان. رهنکه ریشه یی وان وشه یان ژ «سیتا» ی هاتیبیتته وهرگرتن (سیتا ژی بو دوو گرژهیت بهدکار و شهرار تیتته گوتن کولزه مانته کوروشی هه بوون، نهوژی نهو «یاجوج و ماجوج» ن کو قورنات و تورات بهحس ژی کرین).
سیتا فک: سیتا فک.
سیتا فک: (۱) رهش شفق، رهشاتی ژ دورقه کو مروث فهرق نه کهت چیه (شبح: ۲) سیتا فکه تشته کی کو بهر مروثی را سفک بیوریت (هیولا).

سیتل: مه نجه لوک، په قرجه.

سیتلی سماق: پیفازا هوورکری و گهردی سماقی: «سیتلی سماق نانچ گهنم» "مه ته لوک".

سیتلوک: مه نجه لوکا بچووک، په قرجه ک.

سیتو: رهق، قاییم، نافی زه لاسان ژی سیتو هاتیه (رهنگه ژ سیتیه هاتیه).

سیتال: فهلیته (متهتر)، دبیژن: «سهگ و سیتال» نه هریمه نیه: «سیتالی گوندی مه زه حفن». رهنگه نه و ژی ژ سیتیه هاتیه.

سیتک: عه ردهک به رده لانه.

سیت: ۱) هندهک کورکن لرتبازئی که وان دکولن و ده په داران لسه ردهقی وان کورکان هه ددهن ده میکو که هاتنه سه وان ده په داران، ده په دار لب پیت وان دا دچسته خورائی و که و ده که فنه ناخ چالچ و ده پ جار ه کیدی بلند دینه شه و که و نه شین ده رکه فن؛ ۲) هندهک چه په رکن لسه پانی بی ددهنه بهر نافی و ماسیان بی دگرن.

سیتکه زهلام: سیتکه سه لام، سیتکه سه لاه، هنده پرزکن لدوریت چاقان تین: «سیتکه سه لام، نورتزه چلام، به لاله هه مرام» "مه ته لوک".

سه په ته به سهر: به ریه کی کوردا ژ هه مه وه ندان هه م دبیژنی: سیتکه به سهر، په تک به سهر.

سیچ: سوچ، گونه ه.

سیچدار: گونه خبار، نه ف واژه به رهنگه ترکی بیت، کوردکاری و عه ربه کاری بوویه.

سیچکه سه لاهو: سیتکه سه لاهو، هندهک پرزکن لقه ی تانیت چاقا ژ ناخ دا تین.

سیخ: ۱) شیشی سهر تیژ ژ ناسنی، یان ژ تشته کیدی؛ ۲) قه و مه که له نستانچ (سیک).

سیخ بر: هندهک پاشماقه بییت داران یان تراشان پشتی برینا تراشان یان چولی برینی لعه ریددا دمین، سه ری وان تیژه و هکی سه کی سه رتوور کرینه.

سیخک: یان چفزیکی سه ری گیای کو تازه دیار دبن و سه هه لده دن.

سیخو: یان سیخول، گیاندارئ تیرهاقیژ (تیرانداز)، هندهک تیریت به لکه هه نه وان و هکی تیران ده اقیژت. سیخوری گه لکه ناخ هه نه، و هکی: سیخو، سیخول، (تیرانداز)، نه سفر، سفو، سفرنه، نه سفرنه، سگر، سگرنه، سنگر،

سنگرنه، سنگه، سکنه، رکاسه، زکاسه، زکاشه، ریکاشه، جکاشه، جکاسه، چکاشه، چکاسه، سیکاسه، رکاشه، سیکاسه، کاشه، مرنکو، جبروژ، جبرور، سبرو، چیزو، جوله، تشتی بیهن، که سپوک. سووچه ری، عوبرکشک، جاسوس، کنایه ته ژ مروقی قه له و، کنایه ته ژ مروقی پرچه ک.

سیخوره: پرچه ک، چه کدار (شاک السلاح).

سیخلدان: سیقلدان، سه نگدان.

سیخلدان: شیش لعه رده کی یان تشته کی دان.

سیخانندن: زیخانندن، زختانندن، پالدان (اعزاء).

سیخناخ: داگرن، هه شانندن.

سیر: ۱) گیایه که و هکی پیشازی تام و بیناوی تونده، بخافی و که لاندی لگه ل خوارنان دیته خارن و ترشیزی ژی درست دکهن. فوسفور و کالسیوم تیدا هیه و قیتامینیت A و C تیدا هه نه و نه خوشییت عفونی دکوژیت؛ ۲) سیر، تیر، زیرو؛ ۳) زیر (عید).

سیرموک: سیریفک.

سیریفک: گیایه کی کیفی بهاریه بینا سیری ژی تیت، کورد دکهنه ناخ په نیری.

سیرک: نه و ژی ژ خانه واده ی سیریه، گیایه کی بهاریه تام و بینا سیری ددهت. کورد دکهنه ناخ کراری.

سیره وان: سیرفرۆش.

سیراب: تورت و ته ری و تیراڤ: «وان ده ست و زهد و ساعدان - مه ی دانه شیخ و زاهدان / مه سستی ب چه شمی شاهدان - نه و نیرگزا سیراب دا» "جزیری".

سیره ج: ته حینت کونجیان. عه ربه کاری بوویه بو (شیرج).

سیره مه: دقتله ی چه رمی.

سیروم: که قله کی ته نک و نازه که کافلانیت شیر و خه نجه ران ژی چیدکهن.

سیری: تیری.

سیره موزه: ستینگ (زنبور).

سیردان: پالدان (اعزاء، تحریض).

سیره مخور: بریتیه ژ مروقی به خیل، پاته خور، ته مه عکار.

سیره کیش: ناسنه که شووژنی لگه ل سیره می دکیشن (پلایس).

سیرات: ری، پرد، نه ف وشه یه مایه و نه مریه. لثاقیستایدا ژی تیتته دیتن (مه عنا جسر) یان ره فه لیکو له روو باران بو

سیف: سیو، سیف، فیقی یه کی مه شهوور و بناث بانگه و خارنا وی بۆ له شی زۆر سوودمه نده.

سیق: گه ده (معهده).

سیقلدان: قیسیکی تهیران، سهنگدان (حوصله). چیرۆکه کی سه ر قی وشه ی هاتییه تراشین دبیتژن: جارهک داوه تهک ناث دیکل و مریشکان چیبوو، به لی کهس نه بوو کو مه قامیت داوه تان بزانیته. دیکل و مریشک ژ ی گه له ک ئاره زوودار بوون کو که سهک هه بیته و داوه تاوان بره وش بیخیت وه سا ناث وان دا گوفت و گو یوو، وان ل نشکا قه کیتدا دیت سه ر و که لله بی ریتی لوتیری ده رکهت و مریشکان ژ ی پرسی: «ئه ری مام ریتی تو مه قامیت داوه تی نازانی؟»، ریتی جواب دا: «کار ی من هه ر مو تر بی و مقام گۆتته!»، وان ژ ی داوهت گرت و مام ریتی ته ماشا مریشکا قه له و کر و گۆت: «هه ی یار دیلان، هه ی یار دیلان - سینگی ته خو شه و سیقلدان».

سیقلبوژ: ژنا بی شه رم و زمان رهش و هه وهس لمیتر کرنی.

سیکسیکه: ئیسک، نسقه ره. د زمان ی کوردیدا ئیسکی گه له ک ناث هه نه هه ر وه ره نک د زمان ی فارسی ژیدا، وه کی: سچک، سچک، ئه سک ره ک، سکيله، زه غنگ، هه چکه، هه که که، هه که، نسقه ره، نزگه ره، برک، سیکسیکه. ئیسک حاله ته که کو به هۆی (سوء الهضمی) و (اختلالاتی معده) ی پهیدا دبیت و دهنگیت په ی ده ر په ی ژ گه رووا ئینسانی تینه ده ری و ب عه ره بی دبیتژن (فواق).

سیکه تۆره: سیقلدان، قیسک (حوصله).

سیکار: سیکارد.

سیکاره: کیترا مه زن (مدیه).

سیک: بایق قونی (فس).

سیکار: سیگاره، جگاره، جگه ره، چه قو، کیتراک.

سیلماته: ئه و سلپی تر یه کو پشتی گفاشتنی تاقیتژن.

سیلی: به له برنج پشتی گپه کرنی، شه قه زله.

سیلدان: مشت و مال کرن (تصقیل).

سیلاژ: سوولاژ، سویلاژ (شلاله الماء).

سیله: حیسیلا خانی (رکن)، سه رسووج، وه رچه پک.

سیل کردن: پاکژ کرنا ساعهت و ئامانان ژ ژهنگی.

سیل: (مرض السل)، کوردکاری بوویه، نه خوشیا سلن.

سیلاوی: سیلدار (مسلول).

ده ربا زکرنا په زی بۆ جی چه ره ی چیدکه ن، تیتته شروهه کرن و وشه ی (الصراط) ژ ی ژ وی عه ره بکاری بوویه، هه ر وه کی له نه ده ک ته فسیری قور ئانیدا تیتته دیتن. (صراط) نه عه ره بییه. (مفسر) دبیتژن: صراط، سراط، سیرات، زیراط، تراط، ترا ت درسته.

سیروان: (۱) رووباره که له نه ته قا سلیمان بیی ل کوردستانا عیراقتی؛ (۲) نا قی مرۆفان ژ ی سیروان هه یه؛ (۳) سیرفرۆش.

سیرت: ئستری، درک. هه ورامی دبیتژن: «سیرت»، بادینان دبیتژن: «ئستری»، بۆ تافه یه کی کوردان ژ ی دبیتژن: «سیرتی».

سیس: چرمسی، قورمچی، چرچه که.

سیس بوون: چرمسین.

سیسارک: ته بری مریشکا، سیسارکه چه له.

سیسارکه چه له: جو ره بالنده که سه ری وی بی په ره.

سیسپک: ده عبا یه کی زه رکه له یه و ژ کولی بچوو کتره، بلوشکانی ریتفه دچیت.

سیسپک: بنیپه سیسپک.

سیسپه: = =

سیسپه ست: ئه وه کو کبیر باش نه رابیت، خودان نه چار بیت بده ستی و تیلان راحه شینیته ژۆری!

سیسۆ: سوۆ، سوۆکه له (اشقر).

سیسۆ: سوۆری (شقراء).

سیسه مار: ماری زه ر.

سیسه که: بنیپه سیسه مار.

سیسه ماره: مرۆقی زه ر و لاواز.

سیسه مرۆف: بنیپه سیسه ماره.

سیشه: سمتن، کون کرن.

سیفۆک: هه لبه هینا جی یه ک له شی ژ به ر قیکه تنه زه ر به یه کی.

سیفانده: سیفاندا بانی.

سیفاندلیکه: سیفاندۆک، تیفوک (عصفور).

سیفاندۆک: بنیپه سیفاندلیکه.

سیفاندۆکه: = =

سیقله: جرج، مشکن مه زن.

سیقیل: مرۆقی قه ره باخا، خه لکی عادی و بلی نزامی، ها ولاتی، (مدنی).

سینه: سینگ (صدر). ئەو قەفەسێ هێستیه لەنداڤی زکی.
سینگ: پیتشیا مرۆڤی و جاندەبەران ژلایێ ژۆری، لەسەرزکی.
سینۆر: سنور، کەوشەن، مەرز (حدود).
سینگە: پیتشی، سەری دێوانێ بەرگری کەر. دبیژن: «لەسینگە ی شەری، لەسینگە ی ناڤی، لەسینگە یێ بایێ، لەسینگە ی چیا ی».
سینگانێ: سینگسینگانێ، بەرەبەرەکانێ.
سینگسینگانێ: جێکێشان، دو تفاق، مەملانێ.
سینەزەن: ئەو کەسە کو لەسینگێ خۆ ددەت لروژا عاشورای یان ژبەر کارەساتەکی دلخەراش لەسینگێ خۆ ددەت.
سینە زەدەن: لەسینگدان، سینگ قوتان.
سینگە: لپیتش، لپەراھیا ھەمان (مقدمە المدافعین).
سینجور: سنجرین، تیشکیت ناگری (شارە).
سینگور: قەلەو، سینگورە.
سینگورە: گۆلک.
سینجرین: شاریان، گەرم بونا زێدە.
سینەبەند: گەردەنی، سوتیان، نقشتیا چاڤ و زاران.
سینەکەمان: ژ نامرازی بەزمیە، پارچە موسیقە یەکی تیل دارە.
سینەپالو: تەنگی نەفەس.
سینەما: مەکیە یە کە شکلی تشتی بواستا کارەبێ مەزەندکە تو نیشان ددەت (کوردی نینە).
سینەمەکی: گیا یە کە بەلگیت وئ وەکی بەلگێ مەتکەنە بو نپھالی باشە.
سینەک: جۆرە کاغەزەکی قومار و کاغەزانی یە.
سینەپۆش: بەرگۆشە کە دپەر خودا دتین.
سینەبەرە: گەردەن بەند.
سینی: سینیکی، جینی (صینیە).
سیواپونەو: سیواپون، ئانکو چاڤ قاییم بون و شیرەت چ کار تێ ناکەن، لووس بون.
سیواپون: چاک کەرنەقە، چاڤ نەترس، ترس شکیان. ھەر مەبەستی واژە یادینانی ددەت کو دبیژن: «فلانکەس حولی بو یە» یان «تیل بو یە» (چاڤ قاییم بو یە).
سیواپی بونەو: چاڤ قاییم بوون.
سیواخ: سواخ، بان ھونین، سوخدان.
سیواغ: بئیرە سیواخ.
سیواق: = =

سیلابی: سیلە، وەرچەپ، وەرچەپک، قورچ.
سیھل: ناخ و گلە کە ل دووری رووباران وەکی رەملی یە.
جزیری "فەرموویە: «لەو ھەرفتم ئەز ژ مەیلی - شوبھەتی سیھلی و سەیلی / محبت و عشقا دلەیلی - ئەز کرم یە کسەر پلۆخ».
سیما: دیم و روو، روخسار، عەرەبکاری بو یە (سیما).
سیمانوما: تەلەفزیۆن، دیم و دەنگ یان دەنگ و رەنگ.
سیم بەر: سیم تەن.
سیم تەن: ئەو کەسە کو لەشێ وی وەکی زیقی سپی بیت.
جزیری "فەرموویە: «عەرەرا قامەت ئەلف، نە ی شەکرە شوخ و شەپال - نازکا سیم تەن و خوسەرەوئ زەپین کولەھێ».
سیمیار: رازگۆ، زانای رازگۆ، ناڤەکی زەردەشتی یە «گوشت جەواتە ی پیرشالیار بو - ھۆش جەکیا ستە ی زانای سیمیار بو».
سیماب: سیماب، ب زیقی ناڤدائی.
سیماب: جیو، ھەم دەرمانەکی جوان کرنی یە ژن لرووی خۆ ددەن بو جوان بوونی، سیمبیاڤ. "جزیری" فەرموویە: «بزیڤاڤی، بسیمافی، ھەر روژی نەخشەکی پاقی».
سیم: زیف.
سیمورخ: سیمورخ، سیمورخ.
سیمورخ: بالندە یەکی مەزن و بەیژی ئەفسانە یی یە، ناڤی ھە یە و بخۆننە. ئەفسانە دبیژن لپشت چیا یێ قافیە.
سیمین: بەرەنگ زیقی، وەکی زیقی، زیف کۆنە، زیقین.
سیمدار: خودان دراف، مالدار، پولدار.
سیمگل: کلەسپی، ناخەسپیک.
سیمپی: تیل بر.
سیمکیش: تیل کیش، ئەو کەسە کو تیلێت کارەبێ دکیشیت.
سیماسین: توورە، سل (غاضب).
سیم بەند: تیل کری، تیل بەند، بتیل گریدای.
سین: ئیکە ژ تیپیت چەچە یی کوردی کو بحسابا ئەبجەدی دبیته ٦٠.
سینی مال: سینی ئالیتسک، چلکاوخۆر.
سین ئالیتسک: چلکاوخۆر.
سینا: ناڤی چیا یە کە یان ناڤی سەحرا یە کە یە لجنووی فلسینیە ناڤی گوندەکی کوردانە لکوردستانا عیراڤی (مووسل - دھۆک).

- سیوان:** چتر (خیمه کبیره).
- سی و جگهر:** جهرگ و سی هی حاندهران، جهرگ و میتلاک.
- سیوسیره:** تراشینا پشتی تراشین دیتزنی «تیف تیغه» یان «تیف تیغاندن»، یان «سیوسیه».
- سیی ه:** (۱) میتلاک سۆر؛ (۲) سییه؛ (۳) ناقه بۆ ژماره (۳۰).
- سیی ه یک:** نانکو نیک ژ سی ه .
- سیی ه رابون:** بریتیه ژ تورره بونا زیده یان سه رمازیده.
- سیی ه داهاتن:** کیم بونا تووریهی یی.
- سییانو:** گیایه کی زوزانی و بهاریه و دکه نه ناڅ په نیر و ژاژین، زۆر بین خوش و بتامه.
- سییا په رده:** په ردا رهش (حجاب اسود).
- سییا و پیسه:** به لهک.
- سییا تاله:** ره شتاله.
- سییا چاره:** به دبه خت، تالغ رهش.
- سییار:** سوار، سوار.
- سییاری:** سواری، سهواری.
- سییا:** سییاو، سییا ه، رهش. دیتزن: «قیرسیا» یان «قیری» سییا» یان «قیروسیا». "جزیری" فهرموویه: «چین چین کرن زولفی سیا - کسک که تلها دیا قهبا»، جوړه گه نه که.
- سییان:** (۱) قوره رهش بن ناڅی، نه ویکو رزی و گه نی بووی؛ (۲) ناڅی گونده کی کوردانه لدولا نه هلی زتباری؛ (۳) ناڅی شاره کبه ل نه افغانستانی.
- سییا سال:** سالی ه شک و نه هات و رهش.
- سییاهی:** سییایی، تاری، رهش، په ژاره، ره شاتی.
- سییایی:** بنیره سییاهی.
- سین:** ژماره کیه که ناڅجا دۆ و چاریدا.
- سییه ر:** سییه ر (فی).
- سییاره:** نه قلاندنا کاره کی یان گۆتنه کی سیجاره.
- سییاره پات:** گۆتن یان کردنه که کو سیجار هاتبیته گۆتن یان کرن.
- سییه رۆ:** جوړه تایه که دو رۆژان نیبه و رۆژا سین یی مرۆقی دگریت.
- سییه سین:** بریتیه ژ ته لاقدانان بسن ته لاقان د یه ک ناخفتنیدا، نانکو بیتیت: «ههر سین ته لاقیت من کهفتین».
- سیباز:** سیباز، سین گاف.
- سیبازه:** بنیره سیباز.
- سیبازانی:** بنیره سیبازه.
- سیبکوک:** سین په رده.
- سیبسک:** سین بسکه، جوړه گیایه کی خواری به بو گرای گه لهک خوشه.
- سیبسکه:** بنیره سیبسک.
- سیبسکوک:** = =
- سیبسکوله:** = =
- سیبه ر:** سیبه ر.
- سیبست:** سین ناسن وه کی سین سین کوچکی ناگری لئاڅ هه لده که ن و نامانی دادنینه سهر.
- سیبکوله:** گتلاخ.
- سیب زه مینی:** په تاته.
- سیب:** سین، سینو.
- سیبه نده:** نیقه کا بربریا پشتی (جبل الظهر).
- سیبه ندی:** قه شمه ر، لۆتی، وه شه به کی نه هریمه نیه. سیبه ندی و شه شه به ندی شپوهیت تازه نه (اسلوب جدید)
- سینپ:** دهسته دووی هنجاری.
- سینپک:** سینت، سینا.
- سینپا:** ناسنه کی سین پی به دادنینه سهر ناگری و قازان و مه نجه لان وه کی کوچکی دکه نه سهر.
- سین پی یی:** جوړه داوه ته که ژ داوه تی کوردان.
- سینپالو:** سینپه راسوو.
- سینپه راسوو:** سین سووچ.
- سینپایی بنیره سین پی یی:**
- سینته:** په تک، سه به ته.
- سینته به سهر:** په تک به سهر، ناوه بۆ بنه مال به کی هه مه وه ندان.
- سینتار:** سین داڅ، نامرازه کی مووسیقیا به، سینده پ.
- سینده ری:** نه و توڅ خانی به کو سین په نجه ره یی بریز تی هه بن.
- سینداره:** داریت مرۆف پی هه لایستنی به (مشنقه).
- سینده را:** گونه دکه لقه زا ناگری.
- سیندانه:** سینداندک.
- سینداندک:** په یکوله، کنجروک.
- سینر:** (۱) تیر، دهوله مه ند؛ (۲) جادو، ژ سینجری کوردکاری و کورت بوویه (ع، ک).
- سیره:** میشان لشتسته کی گرتن، سیرا تغه نگن.

سیرەوار: مرۆفە چاپلوس و حیلەکەر و جادوزان، وەک ساحر کوردکاری بوویە.

سیری: تیری.

سیرێج: هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (صهریج) کۆم کرینه سەر (صهاریج)، سەرما یێ زور تند.

سیراڤ: تیراڤ.

سیرۆژە: بنێرە سیرۆژکانە.

سیرۆژک: = =

سیرۆژکانە: خێرەکە بۆ مری دکەن پشتی مرنا وی بسی رۆژان.

سیرۆوچکە: سۆرسۆرک (مری).

سیرۆزکانی: ئەو ژێ جورە یاری بەکی بەرێز کرنی بە بسی ریزی.

سیریان: ئەو کۆ ئەو ریکا مرۆف لسهەر دچیت ببیتە سیرپیک.

سیروو: رهشۆله.

سیرت: (١) ئەستری (شوک)، ههوارامی دبیژنی ئستری بی «سیرت»: «سیرتی لوان تهرتمره، یۆره مۆنیم دهرد مه کهرۆ:

ئەستری یەک چۆیه تبالا من، نینۆکی من ژبه دهردی دکەت». نه یاریت کوردا ته شبیها کوردا بئستری کرینه چکو

کورد دپن و دژوارن و گۆتنه وان سیرت، سیرت و ذستری ژیتک نه دورن؛ ٢) باژێره که ژ باژێره که فنی کوردان

عه ره بکاری بوویه بۆ (سعر د).

سیرۆده: (١) دهه و سێ (١٣؛ ٢) کورد بۆ مرۆف بیوه غه ر بکار تین دبیژن: «فلانکهس سیرۆدهیه». کورد خو ژ گۆتتا

ناقی سیرۆدهی لئه ژمارئ لاددهن، وئ وشه ی بکار نائین به لکی دبیژن «زیاده» لئی سیرۆدهی لئه ژمارئ دهخل

پیشانییدا. بابیت مه هه ر دگۆتن زیاده لئی سیرۆده و ئەمژی بچووک بوین مه نه دزانی بۆچی فئ وشه ی بکار نائین و

ته شائومی ژئ دکەن؟ هه تا رۆژهک چا فئ من بناقیستایی کهفت، من واژهبی سیرۆدهی دیت بهندهک مه بهست و

مه عنا ییت خوارخوار و ناهه موار شه رح بوویه، وهکی: ١- دوورکری (ملعون)، ٢- شه جفاندی (مطرو د)، ٣- پاش

ئیکستری (ساقط). هنگی ئەز تیگه شتم کو بابیت مه (کورد) بۆچی و ژبه رچی ژ فئ وشه ی نه رازینه و ب

وشه یه کی کور و ئەهریمه نی دزانن و هه تا نهوژی کورد واژهبی سیرۆدهی سلیبی دهکەن.

سیت: بنێره سیت.

سیتو: = =

سیتهلۆک: گیایه کی بهاریه و به لک پان و قورمچی به ره کی هندی باهیقی ددهت تیتته خوارن.

سیتفۆ: ناقی زه لامان تیت.

سیتفی: ناقی ژنان تیت.

سیتهلۆک: پیشازه خوگانه، پیشازی بهرزایی، پیازه خوگانه.

سیتفیسفۆک: سیتهلۆک، سیتفیسفۆک.

سیتک: سێ ئیک، سهک (خل).

سیتکوچه: سیتیکوچه.

سیتکوچهک: سیتکوچه، سێ پین کوچه، سێ سوچ.

سیتگوهر: نه وعه شه نه یه که بۆ کاری به لمه برنج هه لیتانی.

سیتگوشه: سیتگوهر (مثلث).

سیتگو: سیتگوهر، جوره کی قوماشی ستوره.

سیتگا: جوهره مه قامه که.

سیتگافی: جوهره داوه ته کی کور دییه، یان سێ پینی.

سیتل: ساج.

سیتلهک: عه ردی چه قه بهر و خیزه لان، به ستوسیتلهک.

سیتلکه: نیره کهر، ناقی گونده کا کور دانه ل کور دستانا عیرا قی (شیحان).

سیتلاخ: سیتلهک.

سیتلاف: ئاقرابون، سیتلاو (ع، ک).

سیتلخان: ئەو خیزی لکناری روباری دا که سیای (مترسب).

سیتله یی: جوهره حه لوا یه که لئیرانی دبیژنی په شمه ک.

سیتلوه: جوره گه رده نی به که.

سیتله بهر: به ره کی ته نک و پانه ئاگری لپن هه ل دکەن و نانی لسه ر دپیتن.

سیتله: سیتله بهر، به ره سیتل.

سیتلوقی: سیتبازی، سیتگافی.

سیتلماته: سیتلیماته ی تری به پاشی گفاشتنتی.

سیتلوان: ناقی ژنانه.

سیتمی: سیتمه.

سیتمه: جوهره داوه ته کی کور ده.

سیتمی سیتمی: (اضطراب، تسیب، تازم، غوغا، صخب). سمپسمی کور دیتره، نره نر، قاره قاری.

سیتزده: سیتزده، دهه و سێ.

سیتنۆ سیتنۆ: مه قامه کی کور دی یین که فنه، نه سربین شپروان دبیژیت: «سیتنۆ سیتنۆ سیتنۆ - کۆچه ک ژ داسنیان تینۆ».

- سینج:** جوړه داره که ئسترلوکه دکه نه تان بو بیستانان به لی سنج درستیره.
- سین:** ستین، (اسم فاعل) ه ب مهنا وه رگر (آخذ)، وه کی: توله سین، ماف سین، حهق سین ئانکو توله ستین، ماف ستین، حهق ستین.
- سینو:** بنیره سینب.
- سینولوک:** سینقه لوک.
- سینوی:** مروقی بچووک و بی دای و باب.
- سینودوو:** دوودلی، گومان کری.
- سینوورسات:** باج.
- سینور:** سپهر.
- سینوخت:** سین وهخت بسره رقه بووری، بریتیه ژ گیانداره کی کو سین وهخت بسره ته منی ویدا چوینت.
- سینوخته:** بریتیه ژ تشتیت فراقین و شیقی. سینوخت
- سینوی لاسور:** جوره سینقه کی نه سلینه.
- سینورنگ:** رهنګ سوور وه کی سینقا لاسوور یان مه مک سینو رهنګ: «له شوخی و نازکی و شهنگی - له چاوی مه ست و سینورنگی» «هه ژار».
- سینورمهینی:** په تاته، گرتوپه، پتات.
- سوا:** سوبه.
- سواغ:** بنیره سبواخ.
- سواغ:** = =
- سواق:** قوری تشت هنونی، هنویانی بقوری.
- سواغدان:** سواغدان.
- سواغدان:** تشت هنون.
- سواغ کیشان:** سواغ کیشان، قورکیشان.
- سوار:** سهوار (راکب).
- سواری:** سواریون.
- سواریون:** سواریا دهواری.
- سوارچاک:** سواری ماهر.
- سوارخاس:** سوارچاک.
- سوارکرن:** سوارکرن ئیکتی.
- سواره:** نهو کهسه کو بسواری بگه ریت.
- سواره شترنج:** دبیژنه شاهی لیاری کرنا شه ترنجی.
- سواث:** بهر بهر ژ کیت زستانی و بن سینبهری هافینی.
- سوال:** (۱) پرس؛ (۲) ناقریژ.
- سوالهت:** ئامانیت کو ژ کوری چی دکه ن (فخار).
- سواله:** چه پکه، دهستک، باقه.
- سوانده:** گیسوانه.
- سوانه:** سوانده.
- سواندیلکه:** تیڤوک (عصفور).
- سوب رۆ:** ره شوله.
- سوبه:** سوبه ینی.
- سوبه ینی:** سوبیانی.
- سوبیانی:** رۆژا پاشی نه و رۆژا تو تیدا.
- سوبه زوو:** ئانکو سوبه له گهل سپیدی (بکره).
- سوبه دوسبه:** ئانکو رۆژک دوو پاش نه قرو.
- سوبهر:** سوپیر، چه پیری جهنگی (خندق).
- سوپیتر:** سهنگه ر، سپهر: «دهسته کانت سوپهری تیری به لابی» "حاجی قادر".
- سو:** سوت.
- سویا:** له شکر.
- سویاخانه:** له شکرگه، جهی له شکر.
- سویاگه:** سویاخانه (معسکر).
- سویاسالار:** سه رله شکر، سپه هسالار.
- سویاس:** په سن (حمد، تشکر، شکر).
- سویاسکهر:** په سن بیژ.
- سویاسگوزار:** سویاسکهر، په سنگو (متشکر).
- سوت:** سوت.
- سوتال:** سوتال، وشه یه کی نه هریمه نیه.
- سوتیان:** مه مک ه لگر.
- سوتمان:** سوتنه نی، سوتنی.
- سوت:** فیقی، ربا.
- سوت:** شوت، فیتکو فیته لیدان، ئاگر به ربون.
- سوچا:** زمانه یی ئاگری.
- سوچ:** هه لگرن، پیته لگرن.
- سوچ:** گوشه.
- سوخره:** کارکرن بخلکتن بکوته کی (عمل اجباری) (ع، ک).
- سوخته:** سوتنی، فقی یی کو هیژ لسه رتایی علماندا.
- سوخت کردن:** سوخت کرن، محارسه کرنا کهسه کی و برنا هرچی تشتیکو لگه لدا.
- سوخت:** تشتی سوتنی، سوتنه نی.

- سوخل:** زوخال، زوغال، رهژوو (فحم).
- سوخلدان:** زوخلدان، زوغالندان.
- سود:** مه‌فا.
- سودمه‌ند:** بنییره سودمه‌ند.
- سودبه‌خش:** بنییره سودمه‌ند.
- سودئاوهر:** مه‌فادهر، مه‌فائین.
- سودپهرست:** نازمه‌ند، ته‌ماکار، ههر سوود بۆ خو ویست، سوودجو.
- سوردار:** دلکیتش، خودان کشف و کرامهت، خودان فه‌ر و ره‌وشت پاک.
- سوران:** زقرین.
- سورانندن:** زقراندن.
- سورخ:** خبری سوور.
- سورخکاری:** چیرنا مه‌ره‌که‌بی سوور.
- سور:** جی لووس و نشیقی، حولی، تیل.
- سورسوره:** چرچرک، چمچرک.
- سورنا:** زورنا، سور+نای = (قصبة الفرح)
- سورنایبیز:** زورنایبیز.
- سورناتک:** گیاه‌کی بهاریه و هنده‌ک دبیزنی «ره‌شک».
- سورکا:** سورکا ئافان، سورکابانی، سورکا سیقاندا، سوورکا مه‌سینی (شلاله الماء).
- سورمه:** تورمه، سیم، که‌لابدوون: «فاتنی تورمی یه، فاتنی تورمی - فاتنی تورمی یه، سه‌ر بسورمی» "گورانی". سورمه دبیزنه کلی ژی.
- سورمه‌دان:** (۱) سورمه‌دانک (مکحله)؛ (۲) خزیموکیت خه‌نجه‌ری یشک زبیر.
- سورمه‌ریژ:** نه‌و قوماشه کو زریچ کری.
- سورشت:** وه‌جی، ده‌نگی وجدانی (اله‌ام، طبع، اخلاق، واقعی).
- سور:** میثانی.
- سوپ:** (۱) ره‌وشت، پاک، (اخلاق)؛ (۲) سووردار (امین‌السر).
- "جزیری" فه‌رموویه: «ماهرووی میسک بوی - سوورپلنگی شبرخوی / وی بزلفا شوپهی گوی - دل ژ من بر، دل ژ من بر».
- سورشتی:** سروشتی، زاتی (طبیعی).
- سورشپهرتیس:** مادی گه‌را (ماتریالیزم) (مادی، ده‌ری، ملحد).
- سورکه:** سرکه (خل).
- سوزان:** سوزیان، سوتن، شوین.
- سوزیان:** سوتن.
- سوزیای:** سوزیاگ.
- سوزیاگ:** سوئی (محروق).
- سوزمانی:** ژنا کوش بئاث.
- سوزنه‌ن:** سوزنه‌ک.
- سوزنه‌ک:** ده‌رد و سوتن و ژانه‌که کولده‌راف و مجاری بی میزی، سوسه‌نه‌ک ههم هاتیه، یان سوزاک.
- سوزنه‌کی:** سوسه‌نه‌کی.
- سوسه‌نه‌کی:** بنییره سوزنه‌ک.
- سوزهن:** شوژن (خیط).
- سوسک:** بالداره‌که وه‌کی که‌وییه به‌لی گچکه‌تره و گوشتی و پیژی ژ گوشتی که‌وی گه‌له‌ک خوشتره، هنده‌ک خه‌ت و خالیته ره‌ش له‌بن سینگی وی هه‌نه، دکوردی و فارسیدا وی گه‌له‌ک نا‌ف هه‌نه: سوسک، سیسک، سویسک، شوشک، شاشک، شیشو، نموسک، نموشک، فرفور، فرفور، فرخوری، فرغور، تیهو، تیهوج، مانا سیسپرک ژی دده‌ت.
- سوسکه‌بی:** داو‌ته‌کی هه‌له‌په‌ر هه‌له‌په‌ره.
- سوست:** سست، شل.
- سوسن:** عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (سوسن)، گوله‌کی جوان و بیین خو‌شه.
- سوسمار:** مارمیلوک، مارمولوک، چلپاسه. مارمیلوک گه‌له‌ک جوور و نه‌وعن، نه‌وعه‌ک ژ سوسمارن خو به‌هفت ره‌نگان دگوریت: نه‌گه‌ر لنا‌ف شینکاتی بی بیت خو بره‌نگی گیای دگوریت و خو‌که‌سک دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی ره‌ش بیت خو ره‌ش دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی سوور بیت خو سوور دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی خاکی یان بوور بیت خو گهور و بوور دکه‌ت. به‌لی نه‌گه‌ر چاقیت خو ژ ده‌ست دان (کووره بو) قابله‌یه تا فی گورینی لنک نامینیت، گیانداره‌کی گهوره ژیکه‌ل ره‌نگی مارمیلوک.
- سوک:** حنچک، کوت.
- سوکلیدان:** حنچک لیدان، کوت لیدان.
- سوکره:** قازانی فه‌خاری، سوالات. ژ قوروی تیتته چی کرن.
- سوک کردن:** شک کرن، حنچک وه‌شانندن.
- سوکه:** ناسنی گوره کرنی (بیزه).

- سوكر:** گەردەن، حەفك.
- سوكەسوك:** كوت لیدانا بلەز و لدویەك.
- سول:** سل.
- سولاف:** سولاو، سولاف، شلال، سول + ئاف.
- سولاو:** ئەو عەردە كو ئاف ژ عەردەكى بلند ببیستە سوپرک و بەره خوار بیت.
- سولافگە:** سولاوگە، عەردی كو سولاف لی هەبیت.
- سولاوگە:** سولافگە.
- سولاووك:** مېرزیب (مېزاب).
- سولك:** كۆرپەیی شیرخۆر.
- سولكە:** جیمك، دووقولو.
- سولین:** سۆلین. بوړی یان جهی زراف كو ئاف تیدا بیت.
- سوھت:** سۆ.
- سوھتن:** سۆتن، سچیان.
- سوھر:** سۆر، سوړخ.
- سوھری:** سۆری. ریشەیی قی وشە (سوھر) گەلەك كەښە، چكو لئاقیستایدا (سوخر) هاتیە، تەنی لكووردیدا «خ» كریە «ھ» و كار تەمام بویە. "جزیری" فەرمویە: «بەخوونا سوھر و لیمشتین».
- سوھراتی:** سۆرای، سۆراتی.
- سوھری:** سۆری.
- سوھران:** سۆران.
- سوھرانى:** سۆرانى.
- سوھراف:** سۆراف، جوړه تریەكى جوانه، دەرمانەكە ژنك بو جوانیە بكار دەن.
- سوھریچك:** پندرۆك.
- سوھرک:** سۆرك، سرنجە (حصباء).
- سۆ:** (۱) کنار، رەخ، قەراغ، ناوچە؛ (۲) كونه دەرزى؛ (۳) بیئا سۆتی، بیئا سۆ؛ (۴) بۆسی گیایەكە دكەنە ئاف پەنبیری؛ (۵) كەپەك، بن بیژینگ؛ (۶) روھناییا چاقان، گومان.
- سۆیا:** سەلت (اعراب).
- سۆیایی:** مەلەوانی.
- سۆیە:** (۱) سۆیە؛ (۲) سبەینی.
- سۆیەت:** تشتی سەرسووركەرە. (ع،ك) كوردكاری بوویە.
- سۆیەند:** مەزن (عریف).
- سۆیار:** ھنجار.
- سۆیاژۆ:** ھیتراڤ، جوتكەر، جۆتیار.
- سۆیاس:** بنپەر سوپاس.
- سۆتن:** بنپەر سوھتن.
- سۆتی:** ئەو تشتە كو هاتیە سۆزاندن، بریتییە ژ عاشقی، سۆتیباگ، سۆھتی.
- سۆتیباگ:** سۆزباگ.
- سۆتیای:** سۆتیباگ.
- سۆتاندى:** سۆزاندى، هاتیە سۆتن.
- سۆتانه:** سەربزۆت، عەردی ئاگرى سۆتی.
- سوتكە:** (معدە) سەركى سببىسكان، مادەیی سۆتنى تىكەلى گەلەك پەیف و رشتەیان دبیت، بۆ وینە: جەرگ سۆتی، دل سۆتی، مال سۆتی، بەخت سۆتی، دین سۆتی، پتیسۆتی، كام سۆتی، كاسۆتی...
- سۆتەك:** تشتی سۆتی و بویە خولى، دببژنە وی خولى بیژی سۆتەك.
- سۆجا:** زمانەیی ئاگرى، گرپ ئاگرى (لھیب).
- سۆج:** ھەلكرن.
- سۆخر:** بنپەر سوھری.
- سۆخت:** سۆتەمەنى.
- سۆز:** تشتی سۆر (احمر).
- سۆزی:** سۆزاتی (حمرە).
- سۆزاتی:** بنپەر سۆزی
- سۆزایی:** = =
- سۆزاف:** بنپەر سۆھراف.
- سۆران:** لعراقى دببژنە كوردیت ھەولیر و سلیمانی.ین.
- سۆرانى:** دانیشتی بیت مەنتقا سۆران، زاراقى كرمانجى ژیری.
- سۆریاز:** سواریاز.
- سوریاز:** گیایەكى بهارى یە زۆزانیه لہر گاران گەلەك خۆشە، سیرى كیفى.
- سۆرسۆرك:** سۆریچك (مرى) و پندرۆك (صرم).
- سۆریاس:** بنپەر سواریاز.
- سۆرك:** سۆریژە، نەخوشی یەكا پیستی بە تەغەر بچوكا دگریت.
- سۆریژە:** بنپەر سۆرك.
- سۆركە:** = =
- سۆرە:** جوړەكى ھژیرانە.
- سۆربون:** مسجد بون، دببژن: «فلاتكەس سۆرە لەسەر ژن ئینانئ».

سۆما: (۱) روناھى، رۆناھىيا چاقان؛ (۲) دەشتەكە ل باكوورا كوردستانا ئيرانى.

سۆمايى: رۆنايى، سۆماھى.

سۆن: شياگە، سەرگىن.

سۆنە: وەردەك.

سۆنى: (۱) وەردەكەن؛ (۲) ناھىي ژنانە.

سۆنگە: دەست پېژاندىن.

سۆندە: سوند، سىند، ئەصلى قىچ واژەيى سو + گند دەمىت دىرىن ئەگەر خوندكارا ئىيىك دابا سوندى دا ھندە كىرىتى كەنە دناث ئاقى دا و دادەنە تاوانبارى قىچا ئەگەر يى مېرنا مانا گونەھ كار بو ئەگەر ئى قەرشىبايا و نەمىرنا واتەيى بى گوناهە و ئەصلى سوگند ئانگو ئاگرى بون گەنى چنكە بېنەكا گەنى ئاگرى كىرىتا سوتى دچىت.

سۆنگە: (سبب).

سۆندە: بۆرىت پلاستىكى.

سۆھر: بىتېرە سوھر.

سۆھرى: بىتېرە سوھرى.

سۆھان: سۆتن.

سۆھان: ھسان، سەرگىن.

سۆي: كىن، گرانى ھەلگرتن دەربارەي ئىكى (حسد، حقد).

سۆي بون: كىن ھەلگرتن.

سۆيتە: سىتال، فەلىتە، سەرسەرى، وشەيەكى ئەھرىمەنيە.

سۆيا: فاسولى.

سۆيە: سۆيە، سۆيەيى.

سۆيىنى: رۆزا پىشتى وى رۆزى كو مۆقى تىدا.

سۆيىنان: سۆيىنان (صباحيات).

سۆيى: سۆيى، ھەر چار دەمكات ژ سفىدە دەمى ھاتىنە تراشېن نە ژ (صباح) ي عەرەبى.

سۆيىل: سۆيىل.

سۆيت: گىبايەكى ھافىنى و بىن خۆشە دكەنە ناھ دۆي، گەلەك تاما وى خوش دكەت، بەلگىت وى وەكى بەلگى رازىبانەيە.

سۆيزو: سۆيىدى لەگەل بەيانى.

سۆيات: شوات، وشەيە عەرەبىيە كوردكارى بوويە.

سۆپل: ئەسپل.

سۆپا: عەسكەر، ئناقىستايى «سپاھ، سپاد» ھاتىيە.

سۆپە: سەگ.

سۆرە و تۆرە: خزمىت ژلايى ژنىتھە.

سۆرەكۆك: سۆرەكەلە.

سۆرەمىزە: سستىنگ، سۆرەمىزە كوردى ترە ژ سوورەماي و راسترە.

سۆرەنجان: ترنجۆك، كىيايەكى بەھارى يە، بىنا ترنجى دەت.

سۆز: پەيمان، شۆق (فرح).

سۆزان: بسۆتەنى.

سۆزانی: ئەو ژنە كو ناھ زەلاماندا ھەلپەركى دكەت (راقصە).

سۆزىمانى: بىتېرە سۆزانی.

سۆزىباي: سۆزىباي.

سۆزىباي: بىتېرە سۆتى.

سۆزاندىن: سۆزاندىن، سۆتاندىن.

سۆزەت: سەرسور بون.

سۆزە: بايى سارى كوشندە.

سۆز كىردن: مەقام و سروود گۆتن.

سۆزەك: پىشويى ھوور، كەرەك.

سۆس: سۆز، پەيمان (عەھد) بەلې سۆس پتر بكارە ژ دلسۆزى (وشەيەكى توركى يە).

سۆقى: دىندار.

سۆقىلەك: تەيرەكى پويىنەدارە ھندى سىفاندىكەي.

سۆسەرەت: سەرسۆر كەر.

سۆسین: سووسىن، سىسین، سويسىن جورە گولەكە.

سۆفەقىتە: سۆفىلەكە.

سۆكەند: سۆند.

سۆل: پىتلاھ، نالى دەواران.

سۆلك: پىتلاھەكى بى چمە.

سۆل بەند: سۆل چىكەر.

سۆلكەر: سۆل چىكەر، نالبەند.

سۆل دروو: ئەو كەسە كو پىنەدۆزى يى دكەت.

سۆلان: رەھوشىيال.

سۆلە: سەرمايى گەزندەو تىژ.

سۆلەسۆل: لىدانا لەشى ئىنسانى يى بئىش (نبضات المکان المتالم).

سۆلىنە: غونچە، رىكا ئاقى لىن عەردى.

سۆلىنەندى: نالبەندى.

سۆم: رۆناھى.

- سپوور:** فه راش <بزاراڅي کرماشاني>.
- سپيلک:** (۱) به له کاپې مروغان؛ (۲) گوشتي سينگي مريشک و بالنده بيټ دی؛ (۳) چيايه که لکورستانا باکووري عيراقی، ناخه سپيک.
- سپاخانه:** سه رباخانه، سپاگه ه.
- سپاگه:** بنيره سپاخانه.
- سپادار:** سه رله شکر، فه رمانده ی له شکر..
- سپايی:** سه ربازی.
- سپاه:** له شکره
- سپاهي:** قهنج، سپه هی، فه له دبېژن: سپايلی.
- سپه هی:** جوان، باش.
- سپاگاه:** بنيره سپاخانه.
- سپاسالار:** بنيره سپادار.
- سپات:** رهنگ هه لبرکيان.
- سپاردن:** سپارتن، هه لسپارتن (اناطه، توصيه).
- سپارده:** سپاردی، راسپارتی، هه لسپارتی.
- سپه یی:** سپه هی، رهنگ سپی.
- سپارانی:** ژ دو وشه يان پيکهاتيه: <سپا + رانی>، بنيره سپادار.
- سپاره:** سپارده.
- سپهر:** هه رتشتهک کو مروڅ خو پي ستاره بکه ت لجه نگیډا.
- سپوون:** بنه گيايه که (حرمل، کتاف).
- سپون:** بنيره سپوون
- سپاس:** په سن.
- سپاسدار:** په سن کهر.
- سپاسکه ر:** په سنکه ر.
- سپاسگوزار:** وه فادار (قابل المنه، شاکر، متشکر).
- سپيتر:** بنيره سپهر.
- سپاکيش:** بنيره سپادار.
- سپيترساز:** سه نگه ر درستکه ر، مه تال چيکه ر.
- سپه ند نه رمه ز:** ناقی فرېشته يه که له رتبازگه يي زه رده شتيان (اسفند).
- سپيهر:** چه رڅ، چه پگه ر (فلک).
- سپی:** لثاقيستايژي هه ر سپی هاتيه.
- سپی بالا:** سپيډا بلنډ، دروژن (الفجر الکاذب).
- سپی په هنا:** سپيډا ديار (فجر الصادق).
- سپه په هنا:** سپی په هنا: سپی په هنا.
- سپه ده م:** سپيډه ده م، ده می سپيډی، به يانی زوو.
- سپيډه ده م:** بنيره سپه ده م
- سپی دهرمان:** = =
- سپی ده مان:** = =
- سپايی:** خاون ملک.
- سپلوت:** سپه، سه گ.
- سپله:** سفله، بي نان و خوئی، بي وفا، کورده کاری بوويه (ع، ک).
- سپه:** سپی، نه سپی.
- سپی:** سپی ه، نه سپی، گيانداره کی ته مه ت کيچا (قمل).
- سپلوتی:** پتساتی.
- سپلوتنيک:** نه و داره کو که قنارڅ و هشکبوويی و سپی هه لگه ربايي.
- سپه هی:** د کورديدا ب مه عنا (حسن، جميل، انيق) هاتيه. بيگومان رېشه يي وي ثاقيستايی يه، د سئ وشه ياندا دياره: ۱- «سپه نيشتا» کو به عنا پاکترخيره ده و خيره دی مقدسه، ۲- «سپينتيم» ب مه عنا (طاهر و مقدس) ه، ۳- «قيسپرد» به عنا (کله حسن جميل) و شارحی ثاقيستايی دبېزيت نه څ وشه يه ژ دو پاچه يان پيکهاتيه: «قيسپه + رد». نه قجا سپه هی ژ پارچي نه ولی هاتيه تراشين چکو لشه رجا ثاقيستايی (سپه) ب مه عنا باشترين (احسن) ته فسير دکه ت. ده ميکو نه م بکوردی دبېژن: «سپه هی، سپه یی» نانکو گه له ک قهنج و قه نچتر.
- سپه نچ:** څه څه (عاريه).
- سپيناغ:** سپيناج، عه ره بکاری بويه بو (اسفناج).
- سپيناغ:** بنيره سپيناغ.
- سپيياو:** سپيياڅ.
- سپيياو کرن:** سپيياو لڅوډان.
- سپيياوک:** هيلکاو (مرق الببض).
- سپيياتی:** رېچال.
- سپيتی:** بونا تشته کی سپی.
- سپيډه:** ژ سپيډه ی يان ژ سفیده ی هاتيه (صبح).
- سپينتا:** نه مشاسپه ندان (الخالدون المقدسون).
- سپيتاله:** رهنگ هه لبرکيايي.
- سپی بوونه وه:** سپی بوونه څه، رهنگ هه لگه ريان.

سپیدار: سپیدار، ریشه یی وئ سپه هیداره، سپیدار، سپه هیدار، ناخی هندهک گوندیت کوردستان یه.
سپیندار: بنیره سپیدار.
سپینه: ژئه سفینی هاتیه تراشین (نارامیه کوردیه عه ره بیه).
سپیکه: نه وعه تری یه که.
سپیکاری: سپیکرنا ناخانی بگیچی.
سپیکردنه وه: سپیکردن.
سپیکردن: سپیکرنا نامانیت مس و هه سپیکر نه کزی.
سپپواش: سپپواش، سپپتاله.

ستان: پاشکویه که جار مه عنا جی و ولاتی دگه هینیت، وه کی: کوردستان، عه ره بستان، هندستان، ترکستان. جار مه عنا (صیغه المبالغه) ددهت: دلستان، جانستان.
ستوو: ناتوو (عاجز).
ستاره: ستیره.
ستیره: نه ستیره.

ستوکورک: بوقه مل، ریسمه نه ستو، سوکورک.
ستوکورکی: گونده کی کوردانه لکوردستان عیراقی (دهوک).
ستی: یان سه تی، ژ هندی بی فه هاتیه: بی بی، خانم، بانو، خاتون، دبیرنه وئ ژنی ژئی کو ده می میرو وئ دم ریت و خه لکی هندی وئ دهن داله شی وئ بسوزن. ژنا ویری بساخی خو تاقیتته ناخ ناگری دا له گه ل میرو خو بسوزیت. نه ف وازه بیه ژ هندیقه کوردکاری و عه ره بکاری بوویه. بو ژنیته مال مه زنان بکاریرینه. ناخی ژنان ژئی د کوردیدا ستی هیه. ناخی ژنا هاروون ره شیدی عه بیاسی ژئی ستی زییده بو، زور حاقده بو سه ره به ره کی بیته کورد و نه راهه ستا هه تا هاروون پالدا سه ره فرمانا لناقیرن و کورکرنا وان و هه می کوشتن و قه تلی عام کرن، ستی ژئی کرته (ست).

ستاندن: وه رگرتن، به لیج ستاندن مه عنا (غلبه) ی ددهت. نه مه عنا دوه رگرتیتیدا نیسه، دبیرن: «حق تیتته ستاندن نه تیتته وه رگرتن» یان «حق تیتته ستاندن ناهیتته دان».

ستورک: ستورکه.

ستورکه: کولیره، کولوره، نه ستورکه.

ستیرک: تهختی کو همبانان دادنیته سه ره.

ستینگ: زنبور.

ستهنگ: ستینگ.

ستین: ستین، وه رگر (آخذ).
ستین: (آخذ) وه رگر، پاشکویه که لدو هندهک ناخان تیت و مه عنا (اسم فاعل) ی لناقخی چیدکهت، وه کی: جانستین، مال ستین، توله ستین، باج ستین، ماف ستین، خاک ستین، عه رد ستین، نان ستین، یان ستین د هه میاندا.

ستاندن: وه رگرتن به لیج بخورتی.

ستاندنه وه: وه رگرتنه فه.

ستهنگ: ستینگ، زنبور.

ستایش: په سنی.

ستایشکه ر: په سننیه ژ.

ستایشت: ستایش.

سترک: نه رده وان (سلم).

ستران: مه قام، گورانی، لاژه، ناواز.

سترانیپژ: گورانی بیژ.

سترانفان: سترانیپژ.

ستری: درک (شوک)، هه ورامی دبیرن: سیرت.

ستورزدینک: روژا بهری جه ژنا ره مه زانی بیه، هه ره کی دبیرنه روژا جه ژنی بخو: «چیفت حه شینک».

ستور: نه ستور (قوی، غلیظ).

ستوری: نه ستوری: «هه می تشت لراقی دپشکیت ئاده میزاد لئه ستوری» "په ند".

ستور: د نه سلدا ستورگه کو به عنا (عظیم الجشه، قوی الهیکل)، توند، بکه لهخ، له جوج، ستیزکه ره و د کوردیدا مه عنا (غلیظ) ژئی تیتته زانین. ستور هه مه عنا حه یوانی چارپی یه، سواریه و باره له گره وه کی هیتستر و بارگیر و هه سپ، هه دبیرن: نه ستور، هه می مه عنا ژئی نیژیکی یه کن. دبیرن: دهواری نه ستور، مراد پی هه سپ و ماهین، بارگیر و هیتستره.

ستورده ر: شاهد، گه واه، ستوره ر.

ستورودان: گه واهیدان، شاده بی دان، کورکه که زه رده شتی هیتستیت مریا تیدا دشیرن.

ستون: کوله که، عه ره بکاری بوویه بو (اسطوانه) ی.

ستونه: ستون.

ستی: نه ستی.

سته: ستی (مقدحه).

سته م: زولم، به دی.

سته‌مکار: زالم، ده‌ستدریژکه‌ر.	سختیان: که‌قلی گه‌مار گرتی، قاییش.
سته‌مکاری: زالمی، ده‌ستدریژی.	سپ: زوقم، سپونا ئەندامه‌کی مرۆقی.
سته‌مسۆز: ئەوی ب‌ئاگری سته‌م کرنی دسوژیت (حارق الظلم).	سرت: (۱) ئەو مله کول هەردو لافه ریزبیت: (۲) عەردی رک؛ (۳) سەرگەرم؛ (۴) تیژ (طبع)؛ (۵) هەژاری؛ (۶) بەلا.
سته‌م دیتی: سته‌م دیدە (مظلوم).	سروشتی: زاتی واقعیه، (طبیعی).
سته‌مدیده: ئەو کەسه کو سته‌م لیها تیه کرن.	سرکه: سهک (خل).
سته‌ور: قسر، نه‌باردار، درستیا وی ئەسته‌وه‌ره (عقیم).	سریه: ناخفتنا بن لیفکان، پسته‌پست، چیه‌چپ.
ستیر ستیرۆک: کرمکه‌کی فوسفوری به‌بشه‌فی رۆناهی یی دده‌ت.	سریه‌سپ: پته‌پت، چیه‌چپ.
ستیریان: ئەوه کو بشه‌فی مرۆف بزۆته‌کی رۆناهی یی دینیت لئاسمانی دادریژیت وه‌کی زمانه‌به‌کی ئاگری لبه‌رچافی مرۆقی هه‌روه‌کی ستیره‌ک رژیا خوارئ.	سرپ و هۆر: پت پتا ب هه‌قرا.
ستوونئ: (۱) هه‌ر تشته‌کی عامودی؛ (۲) ناخی گونده‌کی کوردانه ل کوردستانا عیراقئ.	سرین: فه‌مالشتن، هه‌لگرتنا نفیساندنئ.
ستیگان: په‌پاله، وشه‌به‌کی روسیه لئیرانیفه هاتیه ناڤ کوردان.	سپنه‌وه: سپین.
ستیل: مه‌عه‌نه‌کی گه‌له‌ک سپی و جوان و ته‌یسداره و گه‌له‌ک قاییم و خوگر تیه (صلب).	سپشم: چه‌سپ، سربش.
ست و تام: ستوتو.	سربش: شرباز.
ستوتو: ستاییش (حمد).	سروش: گازیا وجدانی، ئیزدی دبیزنه الهامئ سوور (الهام، وحی).
سجوق: سچۆف.	سرکاسن: نه‌وه ره‌نگه‌کی ره‌شه.
سجوق: باده‌کو بالۆلیت شرینی یی کو بگوز و باهیشان هه‌شاندی بن، سچوق (ته‌ماشای واژه‌ی گوشه‌ی بکه).	سرووت: ساقیت گه‌فی.
سچه‌مار: سچه‌مار، نه‌وه ماره‌که.	سروود: هه‌لبه‌ست، نشید، گازیا وجدانی.
سچین: سۆتن، ئەف وشه‌به‌ ژ سوچا و سوچی ئاقیستایی هاتیه تپاشین.	سروه: سربه، شنه، شنو، شنه‌بایی سپیدی (نسیم الصباح).
سچاندن: سۆزاندن، <شه‌به‌کیه>.	سروشله‌مه: کاری جه‌غله‌مه، کاری سه‌رسه‌ری (عمل بدون اتقان).
سچق: قیبه و برنجی هه‌شاندی به‌ ناڤ ریشکیه‌ت مه‌ر و بزنی.	سرنجک: عناب سنج.
سرخ: قه‌وی، خوگر تیبی، ره‌نگه ئەف واژه‌یه ژ ریشه‌یی ستخیانی بیت.	سرنجکه‌تاله: عنابئ ته‌حل.
سرخیف: جفین.	سریوه: سروه، شنه، شنۆ.
سخان: هیسیتییک (عظم) (ره‌نگه ژ ریشه‌یی استخوانی بیت).	سرۆ: (الهام).
سخر: سخرک، سخن، گوتن، واژه.	سرکه: چیه، سربه، سهک (خل).
سخرک: کۆخ.	سرنج: هویر ته‌ماشای، سه‌رنج (دقه‌النظر).
سخله‌ت: ماندی بیزار، غه‌سله‌ت، سه‌غله‌ت.	سرنج راکیشان: (جالب‌النظر، بلفت‌النظر).
سخله‌ت‌بوون: ماندی بوون، بیزار بوون.	سرنج کیش: چاڤ کیش (جالب‌النظر).
	سرنجه: سۆرک، سۆریکه، سورخه‌ک، <واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه>.
	سرنجک: به‌خته‌ک، کابوس.
	سروش‌ت: زات (طبیعه، واقع).
	سره‌وت: ئارامی، ئۆقره، تۆتکه (سکون، هدوء).
	سره‌وتن: ئارام بوون، ته‌نابوون.
	سزک: لۆرک، کورد هه‌می دبیزن لۆرک.
	سزا: جزا.

سزازهشتن: جزاخوارن.	سفیده م: سفیده.
سزاخواردن: سزازهشتن.	سفیده: سپیده (سپیده کوردیتره).
سزادان: ئیشاندن، جزادان.	سفی: سپی.
سزوار: هیژا.	سشک: سووک، گورج (خفیف).
سسست: نهگشت و چالاک، ههه تشسته کی سست و خاف، ته مهیل.	سشکی: سووکی، گورجی.
سسستی: خاوی، خافی، ته مهیلی (رخاوه).	سشوک: سماق.
سس: سست.	سشوره: سمۆر، سشۆری.
سسسته پهله: ته مهیل، سست و پهلهشت.	سشۆری: سشۆره.
سسست و پهلهشت: پیس و په لۆس، کاری جه غله مه، مرۆفی کار پهلهشت، کاریس.	سشاله: سواله، دهستکی ده خلی دوری.
سسستک: عهردی سست و نه رم.	سشیلانک: زیده سشک، کیم سهنگ.
سسسی: تۆقی که نگری، عه ره بی په کی عامیه.	سشوک: چاپوک، سشیلانک.
سفت و سو: ئیشه کی بارگران، ژانه کی بهیژ.	سش: وهلام.
سفره به: جوهره قالوچه په که.	سشی: که په ک.
سفره: خوان.	سشپیری: گیایه کی بهاری وه کی هسک دبیت گولیت وئ هنده زفر و زۆقن چاقی هه یوانان گۆره دکهن ده میکو دوه رین.
سفره چی: نهو خزمه تکاره کو سفره ی پان دکهت، خولامی مهزنه مرۆفانه کو پیوستی میتفانان ناماده دکهت: «نان خۆری سفره دپن» "په ند".	سشنگ: گیزکه کا پشتا گاجۆتی پی پاک و مالشت دکهن.
سفارش: سفارشت، تاییهت (توصیه).	سشیک: بن مییج، فه شکینکا دهستی.
سفارشت: پالدا نا تشته کی ژگۆتن و کرن بال ئیکتی (توصیه)، نه سلج وان هه دوو په یقان فارسینه.	سک: زک، بریتیه ژ مندالی ناف زکی ژنان: فلان ژن: «سکتی خۆ» یان «زکتی خۆ» دانایه.
سفت: ستور و قاییم، لیکدای.	سکبا: هاتیه عه ره بکاری کرن بو (سکبا ج) ی شۆزه په کی لیکدای په ژ سپهکو و گوشت و سافار و فیقی پی هسک فه کری.
سفته: مشت و مالدا ی (مصقول).	سکل: نه سکل، په ل، په ردهنگ.
سفتیک: دهشتا پرتراش، لعهردی کو مابهینا دوچیا یان.	سکاسن: سرکاسن.
سفره یه فقیان: سفره بی دهرویشان.	سکالا: سکاله، شکات، گله.
سفره یه دهرویشان: ههشت نه ستیره نه ناقتجا، برجی عه قره بی و میزانی.	سکاله: هه لپشتنا خه م و خه فه تی خۆ بو ئیکتی.
سفرۆری: سهگی ئافی.	سکالانامه: نامه بی کو شکات تیدا (عریضه).
سفرۆری: سفرۆری، سپۆری کوردیتره. سفته بزرافتی هه ورامی برژیای، سوئی (محروق). "مهولهوی" فه رموویه: «گره می کووره ی دهردکۆی تاقهت تاوان - بوئی سفته ی جه رگم وه گه ردوون یاوان».	سکاله کهر: (شاک، متشکی).
سفک: هه یوان.	سکاله کرن: شکات کرن.
سشکی: سشکی.	سکاله نووس: نهو که سه کو (عریضه) ی دنقیسیت.
سفن: رهگ، بنج و بنهوانی هه تشته کی.	سکانن: چه سپاندن، جقیندان، خراب گۆتن.
	سک ئیشه: ژانه زک.
	سک ئیشان: زک ئیشان.
	سکچۆن: سک رۆیین، زک چون (اسهال).
	سکرۆیین: زک چۆن (اسهال).
	سکر: خه می، نارامی دبیزنی (سکرا) (سد).

- سکپرېون:** زکپرون، باردار بون.
- سکدار:** زکدار، باردار (حامله).
- سکزل:** زک قهوی، زک گه وره، مهر شو.
- سک سوتان:** زک سوتن.
- سکماک:** زکماک.
- سکور:** گه رده، بومه قل.
- سکدانه بهر:** بریتیه ژ ژور خوارنی.
- سکوزا:** سکوزان، زک و زان، زکوزی.
- سکوزان:** نهو ژنه کو هېټر پیر نه بوویه جی هندې نک هه به کو باردار بیت و مندالان بینیت.
- سکه لیدان:** دراټ چاپکرن.
- سکه نجه بین:** عه ره بکاری بوویه بو (اسکنجبین)، سیهک و هنگشین و گولاټ و هنده (عطریات) یت دینه دبیترنی: سکه نجه بین، واژه به کی (ایرانی الاصل).
- سکه ندهر:** یونانیه، بوت پهرست بو و ناقی بابی وی فیلقوسه، میټرووزان دبیتن ده میټکو نهټ سکه ندهر بسی سه د سالان بهری میلادی گه شته هه ریتما شاره زوری کورد نه چار دکرن کو بیتنه سهر دینت بوتیه رستی بی، به لی کوردان به ریه رکانی ژ دینت خویټی زه رده شتی کر و کوشتاره کی بیتمار ژی دا. هنده ک بنا چاری بوونه بوتیه رست و هنده کژی به ریه رکانی لدینی خو کر و لسهر دینت خوئی زه رده شتی هه رمان هه تا ۸۴۳ هه موسلمانژی نه بوون. پاشی هنده ک بسه رقه سه رقه موسولمان بوون و هندک ژی ژ دل و مرازمسولمان بوون
- سکالش:** (مشوره).
- سکبه ردان:** زک به ردان.
- سکل:** پهل، په لی ناگری، نه سکل.
- سکه ل:** سکل.
- سکوزا:** زاووزو، زاووزی.
- سکه نجه بین:** سکه نجه بین.
- سگیین:** پیکقه مانا سه بی نیر و دیلکی.
- سگیل:** بالوکه.
- سگور:** گولکا قه له و، سنگور، سنگوره.
- سگیل:** سگیل.
- سگار:** جگه ره.
- سلزله:** کومته کی ژ پيساتی به، وشه به کی نه هریه نیه.
- سل:** که رسل، نانکو سلې که ری، زلی که ری.
- سلکین:** سلکیان.
- سلکیان:** سلیمان، توره بون.
- سلکیای:** سلای.
- سلیای:** توریای.
- سلی:** تووره بی.
- سلار:** گریل، گندر (دحرجه).
- سلاریون:** گریل بون، گندر بون.
- سلا فکه:** عه ردی راهدافی تشته کی بیت.
- سلاو:** پارسه نگی ته رازووی.
- سلپ:** ته میهل، سلیماته.
- سلت:** سه لت، ئیکانه، ته نیا.
- سلت و سویا:** سه لت و بیمال، ته نیا و بی مال.
- سلق:** گیاه به لگ پانه هه تا میتره کی بلند دبیت دکه نه ئیپراغ و هنده ک خوارنیت دی ژی چیدکه ن.
- سلقاو:** شوربه بی ژ زلقی چیدکه ن.
- سلقه روت:** بویتیه ژ مرؤقی بیکه س.
- سلزرت:** بیکار.
- سلخه:** پارچه به فری گه له ک مه زن و لسهر به ک.
- سلک:** چه ونده ر، عه ره بکاری بوویه بو (شوندر)، فارس عه ره بکاری به که ی بکارتین، جارژی دبیتن: (چغندر).
- سمت:** کون.
- سمتن:** کون کرن.
- سماندن:** سمتن.
- سمین:** سماندن.
- سمت:** پاشیا مرؤقان.
- سم:** (۱) سمتی ده وارن. دبیترنی سم چکو لریقه چوئیدا عه ردی دسمیت هه روه کی حافری عه ره بی عه ردی دکولیت؛ (۲) کونکه ر (حافر، ثاقب). سم پاشکویه که مه عنا فاعلیه تی سمتنی دیار دکه ت، وه کی: کونه سم، دفن سم، دیوار سم، به رسم، دارسم، کوه سم.
- سمدار:** جه یوانتی خودان سم.
- سمکول:** پیکول.
- سمیل:** سمبیل: «نه خاری سمبیلان مه هی» "په ند".
- سمبیل:** نهو موونه کو پشتی گه شتنی لسهر لیټا ژوری بی زه لامی شین دین.
- سمپاره:** کاغه زه کی زقره ژ ئاسنی دخوت و دره نیت.

سمرچین: شادبان و گهرمبون، ناگر گهرمبون، عہرہ بکاری بویہ (سجر).

سنج: (۱) داری سنجدی (۲) زہنگولہ بین مہزن (۳) ژالہ.

سنجوق: شوتانی.

سنگہ: (۱) ٹو کھسہ کو چہ قیای، نہ پاشقہ دچیت نہ پیشقہ تیت: (۲) عہردی بسنگہ بہر.

سنگ: مژلہ.

سنگہ بین: سنگہ بین کنایہ تہ ژ حہرہ کت نہ کرنی (میخکوب).

سنگہ بہر: ٹو عہردہ گہلک تہ سمہ بہر لپہہ بن.

سنگ کوتان: سنگ کوتان، بریتیه ژ مروفتی کوم بڑین.

سنگ ہلکیش: کوم بڑین، خہلک ژتیک بہ لاقکەر، فتنہ تراش.

سنگدا کوتان: سنگدا کوتان، فتنہ ہلکرن، گہلک مہ بہ ستیدیزی تیدا ہنہ.

سنورتہ: بیژی، موفسید، شہیتانیکەر.

سنگ ہلکیشان: سینگ دہرئینان، بریتیه ژ فتنہ ہلکرن ناٹ مروقان.

سنگہ سنگ: سمرسمی، قارہ قار.

سنہویہر: کاژ، عہرہ بکاری بویہ بؤ (صنوبر) ی.

سندریک: سندریک، ٹو دار سندوقہ کو مریان دکہ نہ تیدا و گور دکہن.

سوالہت: ناخا قہ لاندی کو نامانی ناخی ژئی چیدکەن (فخار).

سوی: سوو.

سویتال: سووتال.

سویت: سووت.

سوچ: سووچ (ت).

سوچلی: سووچلی.

سویر: سوور.

سویراٹ: سووراث.

سویک: سووک.

سویل: سوول.

سویلاٹ: سوولاث.

سویم: سووما.

سویمار: سووسمار، گیاندارہ کج مہزنہ وەکی مارمیلوکت.

سوین: سووزن، شوین.

سمی: ٹو داسولہ یہ کو نالہند سمی دہواران پی دتراش.

سمتراش: سمی.

سمکولی: ٹیشہ کہ پہزی دگریت و سمیت وان کول دکہت و گہلک بیتچارہ دبن و ژ شیریزی ہشک دبن.

سمارتہ: سم تراش، سمتاش.

سماق: ٹو مادہ بین ترشہ و دندک ہوورہ بہری دارہ کیہ، ژ سماکی عہرہ بکاری بویہ، ٹو مژی ہر عہرہ بکاری یہ کیہ بکارتین. سماقی گہلک ناٹ ہنہ: توتم، توتری، توتریسک، تورشاہ، تورشاوہ، توم توم، سماقیل (وشہ بین) توتقہ ی بؤ مہ عہدہ ترش بوونی ژ قی وشہ ی ہاتیه) (نارامیہ).

سماق پالان: سماق پالیتف.

سماق پالیتف: سماق پالیتو.

سماق پالیتو: تشتہ کی کون کونہ سماق پی دپالیتفن و سافی دکہن (مصفاہ).

سمتاش: سمتراش.

سمتراش: سمی، سمری.

سمی: قہلہ بالغ، قارہ قار، سمی.

سمقہ: عہردی راست و نہرمہ.

سمکول: پیکول، دہستکول.

سمیت: سمیتک، ساقاری ہوور، پیرخہ نی، سمایلوک.

سمتیک: سمایلوک.

سمایلوک: سمیت، پیرخہ نی.

سماکچہ: مہمک ہلگر، سوئیان.

سمکود: ژ نیشانہ بیت دہاری رہسہ نہ.

سندم: قہید.

سندان: ٹو سہرکہ ٹاسنہ مہزنہ ٹی سہریان و بن تیش کو ٹاسنگہر ٹاسنی لسہر پان دکہن، گیایہ کی سہمی یہ.

سندان: سندان، گیایہ کی کوشندہ یہ.

سندوس: عہرہ بکاری بویہ، پارچہ یہ کی ٹارموشیہ و زیریاف و گرانبہایہ.

سندروس: جہوی یہ کی رەنگ زہرہ وەکی کارہبی (کہرہبا).

سنگور: سنگورہ، گولک.

سنگورہ: سہنگولہ، بریتیه ژ مروفتی پرگوشٹ.

سنگرین: سنجین، شاریان.

ش

ش: تپیا چاردهمین ژ تپیت چچهیی کوردی بحسابا نه بجه دی دبیته ژماره ۳۰۰ تپیه کی ساز و بیدهنگه.

شا: (۱) قه‌وال، مه‌لیک، مه‌لیکه بی میس هنگشینی؛ (۲) نافه بو کهره کی شه‌تره‌نجی؛ (۳) بزارا قی شه‌به کی دبیته فعلی فه‌مانی به‌عنا ته‌ماشاکه.

شاباز: بازئ نیر، بریتیه ژ ده‌سته‌لات و توانایی.

شابازی: توانایی.

شاپست: (۱) ئاسنه‌که بلوسکه‌یی سهر هه‌تا بنی ئاسن بیت؛ (۲) ئامراز کی ئاشئ ئاشئ یه.

شابه‌روو: شابه‌لوو.

شاپوون: شادبوون.

شاپاش: کورد قئ واژه‌ی ده‌می داوه‌تکرئیدا بکار دهن چاخیکو داوه‌تی تشسته کی ژ دراقی دده‌نه بهر به‌زمگئیری، به‌زمگئیری دبیثیت «شاپاش! شاپاش!» هنده‌کزی دبیثن «شوباش! شوباش!» شاد + باش (شادباش).

شابال: شاپه‌ر، درتیزترین سه‌ر شه‌قئ بالئ ته‌یران.

شابۆ: کونده‌بو، شاپوو.

شابۆق: ته‌رحئ نیفه‌کا دارئ.

شابۆقه: تایی بلندتر ژ دارئ.

شاپه‌نده‌ر: سه‌ره‌ر شه‌تی مینای، سه‌رۆکی سالۆنی بازرگانی بی.

شاپه‌نده‌رخانه: سارایی شاپه‌نده‌رئ.

شاپوو: که‌یف خوش بو.

شاپک: شه‌پک، چۆغه‌ل، چۆخک.

شاپ: به‌ره‌توبس، لیدان به‌ره‌ی ده‌ستی، شوپ (اثر).

شاپلیت: شاپتیل.

شاپتیل: پتیلی مه‌زن، شاپتیل درسته‌ره ژ شاپلیتی.

شاپانی: تویسانی.

شاپرزا: شه‌پزه، شبرزه (مرتیک).

شاپلیته: داره‌که کو کنجی تینالاندبیت و نه‌فت پیداکر بیت ژبو ناگر پی هه‌لکرنی.

شاپه: دبیثنه وی شوپی کورهنی لسه‌ری چپای هاتبیتته خواری. شاپه دبیثنه که‌رخئ جاندارانژی، تاویر، ده‌فه‌نه‌یه کی به‌رانه کو بسهر یه‌کدا بینه هه‌رفته.

شاپه‌سند: شاپه‌سن.

شاپه‌سن: گوله‌کی زۆر جوان و بین خوشه و گه‌له‌ک رنگ هه‌یه.

شاپینۆز: پنیاهه‌زن ژ هه‌ر تشته‌کی.

شاپوور: کوره‌شاه، شاپوور. بو سئ که‌سان ژ شاهیت ساسانیان بکارتیت: ۱- شاپووری ئه‌ول کو دبیته دوه‌مین پاشایی ساسانیان، کوری ئه‌رده‌شیری، ئه‌و بوو کو والرین ئیمپراتوری رۆمی بدیلی گرتی و هه‌فچاخی مانی یه، ۲- شاپووری دوه‌م (ملقب بذی الاکتاف) پاشایی ساسانی بوو کو پشتی به‌رکنارکرن (اذنرسی) ئه‌ف شاپووره‌هیژ د زکی ده‌یکا خو بوو، کو ناقی شاهاتی بی دانه سه‌ر وی. ۷۰ سال پاشاتی کریه (بقولی اصح) کو دبیثنی (ذوالاکتاف) چنکو زه‌لامه‌کی بشان و مل بوو.

شاطر: (۱) ئه‌و کوتانه کو د پاییزیدا بره‌نگه‌کی وه‌ختی لچپای بو جئ نقس‌تتا چیدکه‌ن. ژنا پیچه‌دار (مخدر)؛ (۲) پۆست، په‌یک، په‌یام ئاور، چه‌په‌ر (برید)؛ (۳) جله‌وداری پاشایان: «عالم هه‌می تیک بوونه‌سه‌ف - سه‌یرین لشاهئ من بخه‌ف/ هاتن ته‌ماشاکر چاره‌رف - شاطر خومار تیتن دهر» "جزیری". ئه‌ف شاتره‌رهنگه ژ عه‌ره‌بیشه هاتبیت (شاطر).

شادناور: که یف چیکرن، که یف چیکهر، که یف کیش.
شاده لیلو: گورانی یه کی که فنی کوردیه: «ملانی ملانی»
 شاده لیلو ملانی - چاڭ کیروشکا لانی،
 شاده لیلو ملانی» "محهمه دی نالی".

شاده یی: گه واهی.

شاده یی دان: گه واهیدان.

شادمهرگ: مرنا فه جانی کوژ که یفا دا چیدیبیت. "خانی"
 فه رمویه: «زینا کو دوسه برین د جهرگی - چو حاله تی
 فهوت و شادمهرگی».

شار: (۱) گه لهک خانی و بهریت ریک و پیکه کوژ گوندی
 زورتر و گهوره تر و مهزنتر و جان و خاوینتره؛ (۲) هیلینا
 زرکیتک و ستینگ و میروولهی؛ (۳) جی به کی دیارگری یه
 بو یاری کرنا چاوشیرکانی (مرکز).

شارا: کومه له کی قرشیه کوژ خهرمان کیتمتر و ل گیشه ی
 مهزنتره.

شاران: گلوزا گووز و باهیشانه کو وه کی رستی لیدکن.

شارانگهر: نهو که سه کو گه لهک باژیر دیتن.

شارانگه شت: شارانگهر.

شار به دهر: نهو که سه کو دهر به دهر کری بیت ژ ئاقایی ژ بهر خرابیا
 وی یان ژ بهر سته مکاران بیت.

شار به دهر کرن: دهر کرنا ئیکنی ژ ئاقایی ژ بهر خرابیا وی.

شاردار: قائمقام (رئیس بلدیة).

شاردراوه: فه شارتی، شاراوه.

شاراوه: تشتی هه شارداپی.

شارهگ: شاده مار، ره ها مه زن د له شی مروقی.

شاری: ریکا زور پان (خیابان، شارع).

شاراه: شاری.

شارووک: شارووخ (نارامیه).

شاروخ: شاروق.

شاروق: ترۆزی یه کی ئاقیبیه هه تا گه زه کی ژی دریز د بیت و
 پاشی وه کی کۆپه لینی دجه مییت. هندهک دبیرتی ترووزی
 چه میله یان چه میله ترووزی.

شاریبیشه: ره هی داری ئی مه زن.

شارسان: شارستان.

شارستان: نهو باژیره گه وره یی کو شارداپی تیدا هه بیت.

شاراندن: گهرم کرن، داغ کرن. ژ وشه یی شاری گه لهک دهمکات

شاخ: شاخی لسه ری حیواناتی بسهر دکه فیت، تشته کی رهقی
 دریزه لپاشه سه ری گا و بز و مه پان و هندهک کیقیییت
 هه بیواناتدا تیت، شاخی چیاپی.

شاخاندن: شیراندن.

شاخان: شاخاندن.

شاخانه: باجه که ژ خودان مه پ و مالاتی تیتته وهرگرتن.

شاخاو: جی زار و بهر ده لان لجاپی.

شاخدار: جانده ری بشاخه. (گه وادی بشاخ یان گه وادی
 شاخدار نانکو رسوایی دیار و بهلی).

شاخستان: عه ری بشاخ و داخ له چیاپی، شاخاوی.

شاخ کردن: رابونا هه سپ و ماهینی بو سه ریاشی بیت خو.

شاخ و بهلهک: ناز.

شاخه: دهنگی هه رفتنی یان په نیا بهران، لقی داری.

شاخهوان: جانده ری کو باش لناف ئاسته نگ و که قران
 بگه ریت، چیاپی.

شاخی: تشته که کو هه ر ژ شاخی بیت، پلنگی بهور.

شاخانی: قوچانی.

شاخشخانی: قوچ قوچانی.

شاخلیکدان: شاخ شاخانی، بریتیه ژ دوژمنایی و که شمه که شی
 کو ناف مروقان دارو ددهت (نزاع).

شاخلیهاتن: شاخ دهرینان، بریتیه ژ سه رسوومانی و (تعجب)
 ی: «نه گهر شاخیت په شیمانان هاتبان، دا شاخیت من
 هین» "په ند".

شاد: که یف خوش، نهو که سه یه کو براز گه شتیبیت.

شادانه: شدانک.

شادبون: براز گه شتن، که یف خوش بون.

شادمان: شاد.

شادی: که یف خوشی، مه بون، شاهی.

شادمانی: شادی.

شاده مار: «شا + ده مار» نانکو شاهج ده ماران (ورید).

شادمهرگی: شادمهرگ بون.

شاده نوژ: تبلا دوشاف مژه یه.

شادی کرن: هه لپه رین.

شادی کرن: شادی کرن.

شاده مند: شادمان، شاد.

شادکام: مه قسه د گه شتن.

شازده: ژماره ۱۶.

شاز: ژ نامرازی به زمیه، جوره له فنه که.

شازی: شادزی، زینده گانیا شاد بژی، وهکی شای بژی.

شازای: شازاده.

شازاده: نه فی و کورئ شاهی، زاده بی شاهی (نجل الملک).

شازهنده: دووزله، دودک.

شازن: ژنا شاهی.

شاسه یوان: خه یقه تا مه زن.

شاسوار: سوارچاک، شاهن سواران، سه رتوی سواران.

شاش: لبر به رزه، فری، خه له ت، ل تارامی واته (أحول، متحیر).

شاش خاپین: نهو که سه کو بناقی دینی خه لکی دخاپینیت نانکو

بشاشکی خه لکی دخاپینیت.

شاشک: که تی، قه تی (طیر الفطا، رباب).

شاشک: میزه، که شیده (عمامه).

شاش و پهر: بریتیه ژ جلکیت جوان و رهنگاورهنگ و گیفک و گیفه لانک.

شاشوپش: لبر به رزه بوی.

شاشویش: کراری تنک، تشتی زور فری و شاش.

شاشیک: شاشک.

شاف: نارتفه کی درتیکه له به وهکی تبلی یه ژ چند ده رمانه کی

پیکه تیه مروقی باوه سیری دار بسهر خو هلدکه ت بو

چاره سه کرنا ئیشاوی، ناتف، نارتف.

شاف چیکهر: نارتف درسنگهر.

شاف هه لگرتن: نارتف سه رخو هه لگرن، بریتیه ژ خاپاندنی و

خاپانئ بزمانه کی لووس.

شافر: گیاه کی هاقینی یه و مه علومه.

شافر داری: جی پر شافر، شافرزار.

شافر بنده: نهو عه رده کو شافر داکرتی و نخافتی.

شافر پر: نهو که سه کو بنیت شافر بقه تینیت.

شافا: پینکاف، پینکاف، شه قاو.

شاقیر: گه وچ و گیش و گه لتهک. نهف واژه یه ژ شاقه ریزی

ثاقیستی هاتیه کو بو خادم و (ناظم) ی ناته شکه ده ی بکار

بریه. لثاقیستایدا هویه (سه رنه ت و شاقه ریز) نه فجا

شاقیری کوردی ژ (جزئی ثانی) بین فن رسته چیبویه له گه ل

مه عنا گزینی (ته ماشای وشه بی «روت» ی بکه ن).

تینه هه ل تراشین و گه له ک مه به ستیت رهنگاورهنگ لهن ده کفن شار. وهکی مه گوئی بو باژیری بکارتیت به لی نه گه ر ته گوئی شاریا نانکو بخو گه رمبوو، نه گه ر ته گوئی شاراند نانکو نیکی نهو گه رم کر. وشه یی شاربان و شاریا و شاراندن هه روه کی بو گه رمی و داگرنی تین به عنا توندی و هیسز و حیلل ژی تین، وهکی: «دهؤل و زورنا شاراند»، «دهف شاراند»، «دیوانا ناغای نه فرۆ شاریا به»، «بارانی شاراندی». نه گه ر بییک لدیوانه کی ده ست به دح و درؤوان بکه ت دبیشن: «فلانکه س شاراندی!»، «ته داره ک لندا پشتا من شاراند»، «هه یف تیر مه یدا عه رد دشاریت»، «به فری پف کرئ و شاراندی».

شارسانی: شارستانی، باژیری.

شارستانی: ژیری و زیره کی و چاف فه کریای.

شارستانی: که سه که کو لباژیری دانیشیت.

شاره دی: گوندی گه له ک مه زن (قصیه).

شاره ز: که سه که کو ناگادار و به له د بیت لتشته کی، زاده ی شاری.

شاره زابون: ناگادار بون.

شاره زایی: ناگاداری.

شاره زور: هه ریه کی مه زنه ل کوردستانا عیراقی و ئیرانی، هه میژی کوردن.

شاره زه رده واله: شاره زرکیتک، کونه زرکیتک، شان ه زرکیتک.

شاره میرۆجه: شاره میرووله.

شاره میرووله: کونه میرووله.

شاره وان: شاره فان، شاره بان (رئیس بلدییه).

شاره وانی: به له دیه بخو، شاره قانی، شاره بانی.

شاریا گه وه: شاراوه، هاتیه هه شاردان.

شاریی: شارستانی.

شارینه وه: فه شارتن.

شاریان: گه رم بون.

شاریای: گه رم بوی.

شاره شک: که تی، قه تی، رباب (قطا) (ع، ک).

شارمار: ماری مه زن (ثعبان).

شارمر: شارمان.

شازن: شازن، ژنا شاهی، ژنا ماقول و پاک و زیره ک و چه له نگ.

شام: شیو، شیف، جه می شیفتی، هه‌ری می ده‌شقی.

شامکرن: شیفت خوارن.

شامیران: میترئ میتران، ناقتی پارچه‌یه‌کی مه‌زنه ژ محله‌یه‌یت تارانئ، شه‌میران.

شامگا: ده‌می شیفتی، جی شیفتی.

شامگاه: شامگه، کاتئ بانگاهئ.

شامگه: شامگا، شامگه کوردتره.

شامبۆز: مرۆقتی بهۆش و زه‌کی.

شام خواردن: شام خوارن، شیفت خواردن.

شام خوارن: بنیره شام خوارن.

شام کردن: شام کرن، شیفت خوارن.

شامپروو: میروویج مه‌زن.

شاماکئ: شاماکچه، مه‌مک هه‌لگر، سوتیان (حماله‌لثدی).

شامپۆ: سابوونه‌کی رون و بینخۆشه.

شامپانی: نه‌وعه‌کی موسکیر و مه‌ستکه‌ره، شامپانی.

شان: (۱) هه‌ر دو هیتسکیت راست و چه‌پ دانگ گه‌رده‌نئ کو هه‌ر دو قۆل پی‌شه‌نه؛ (۲) شان‌ه‌یئ هنگفینئ، شان‌ه‌یئ زرکیتکئ؛ (۳) ته‌لانئ گرک و چیا، ریز و کۆه.

شانا: شان.

شانه: (۱) سه‌وکیت هنگفینئ، شه، شانگ؛ (۲) دارکئ سه‌ری که‌لکه‌لکی مرۆقتی؛ (۳) زیره‌قانی خه‌رمانان (شحنه)؛ (۴) سه‌له‌میش (تارامی).

شانای: داقتانا داری بو فیقی یئ وئ.

شان به‌شان: مل به‌مل، ته‌قرا.

شانپۆش: ده‌ستمالئ ژنان، چارۆک، له‌چه‌ک.

شانداچه‌کان: شاندا چکیان.

شاندا چکیان: جلک لسه‌ر ملی شوژ بوون، ستویستیا به‌ر و به‌رسگان.

شانداچه‌کاو: ملداچه‌کاو، جلک لسه‌ر ملی هاتیه‌ خوارئ.

شاندادان: بریتیه‌ لئفستنه‌کی کیم.

شانداهیشتن: شاندادان.

شانندن: (۱) هنارتن، فریکرن، چاندن، وه‌شانندن، لیدان؛ (۲) به‌عنا داوه‌شانندن و لیدان و هنارتن ژئ تیت، "مه‌وله‌وی" دبیتریت: «ته‌نیای حه‌قیقی نه‌ردی بشانو - من و تو جه‌ده‌س، من و تو سانو» (بشانو: بوه‌شینیت، سانو: بستینیت).

شاقه‌شین: شفشینک، شه‌واشین، شه‌واشین کوردیتره.

شاق: شاقه‌شین.

شاقه‌شین: شینه‌شاهۆ، ته‌یره‌کی شکاریه، ته‌یرئ نیچیرکه‌ره.

شاقروان: به‌ق، بوق (ضمدع).

شاقۆل: کاشۆ، بو ساقئ مرۆقان ژئ، بو شقی ژئ بکار تیت.

شاقۆلک: داره‌که‌ ده‌مبئن و ته‌یرا پی نیچیر دکهن.

شاقوت: که‌زاختنا تایتت ستوبر.

شاقوبانی: کاشوانئ، قاشوانئ.

شاقهل: دامانئ جلکان وه‌کی کورته‌کی و کراسی، شاقهل.

شاقهل: شاقهل، پانیاتی، تلیشئ کورته‌کی (حجم).

شاقیین: ده‌نگئ و یقینا کیروشکان، واقه‌واق.

شاقول درئ: شاق درئ، وشه‌یه‌کی نه‌هه‌مه‌نیه.

شاقام: خیابان، شه‌قام کوردیتره و واژه‌یه‌که‌ ب زراقتی سلیمانی و شه‌به‌کی هاتیه (شارع اصلی).

شاقلدار: گیانداری گر و بخۆفه، زه‌به‌للاح.

شاکار: کارئ مه‌زن و به‌رکه‌تی.

شاکول: (۱) پیتلاق؛ (۲) ده‌سته‌دار.

شاکه‌شاک: هیقی هیقی، چه‌پ و گه‌ریان (التماس).

شاکرد: به‌ره‌هۆستا، مندالئ به‌رده‌ستئ هۆستای (طلبه).

شاکردانه: به‌خشیش دانا شاگردی.

شاکه: شه‌گه، ده‌سته‌گول (مرحبا، مرحا).

شاکول: گوله‌گه‌نئ مه‌زن، گولئ مه‌زن لئشتان.

شال: کراره‌کی خوری یئ رهنگا‌وره‌نگه‌ دکهنه‌ پستاخۆ.

شالاو: (۱) توّفان، ئیرش؛ (۲) پروریانه، بیشه‌رمانه.

شالول: شالول، جوژه‌ بلبه‌کی ده‌نگ خۆشه: «شالول و بلبل بوونه‌ جوژ - وان جه‌رگ و جانئ من دسوژ» "خه‌لیفه سه‌لیم".

شالینه: شالئ زه‌یتون گفاشتنئ.

شالیزار: زه‌فبا برنجی، برنجزار، برنجار.

شالینگا: برنجار.

شالی: چه‌لتوک، شه‌لتوک.

شالوور: شالول.

شالیار: پادشاه، وه‌زیر.

شالیگا: شالینگا، برنجار.

شالورمه: قوماشئ زریچکری.

شالگه‌رده‌ن: نه‌و پارچه‌یه‌کی زراث و درئژ ژ قوماشئ ژبه‌ر سه‌رمایئ لگه‌رده‌نئ خو دنالین.

شانوو: شانۆ، زارزارک، تائاتر.
شانه‌کار: ئەو ژنه کو سه‌ڕۆی ژنان ریک دکهت (ماشطه).
شانه‌کردن: سه‌رشه‌کرن.
شانه‌که‌ر: کهسه‌که کو سه‌ری شه‌دکهت.
شانه و شان: ریشه‌چونا بناز و ملبادان.
شانی: شان، دارکا سه‌را.
شانین: هافین.
شاور: شلقیر، گه‌وج، گه‌لته‌ک.
شاورپی: شاقیر، گه‌وج و گیتی.
شاوریدی: ریشه‌به‌ر (مدیر).
شواش: شاباش، بزراقی که‌رمشاهی و هه‌ورامی.
شواز: شاپاز، هم بزراقی وان.
شاوول: ناسنه‌کی خه‌ به‌نده‌که‌کیشه‌ گرتدایه‌ له‌گه‌ل دیواری داده‌پیلنه‌ خورای بۆ ناسینا درستیا دیواری.
شاه: (۱) پاشایی ده‌وله‌تی (ملک)؛ (۲) ناقی به‌ره‌کی شه‌تره‌نجی یه؛ (۳) دبسته‌ پیکۆین هنده‌ک واژه‌یان، مه‌عنا مه‌زن و مه‌زنتر و به‌رکه‌تی تر ژ ره‌سه‌نی خۆ دگه‌هینیت، وه‌کی: شاه‌ره‌گ، شاه‌بال، شاه‌په‌ر، شاه‌بلوط، شاه‌دانه، شاه‌ری (شاهراه)، شاه‌بۆ، شاه‌کاسه.
شاهانه: تشتی هیژایی پاشایان، خودی.
شاهۆ: شینه‌ شاهۆ، شاقه‌شین.
شاه‌ره‌گ: (جبل الورید).
شاهه‌نشاه: شه‌هه‌نشاه، شاه‌شاهان (ملک الملوک).
شاه‌کاسه: شه‌هه‌کاسه، جامی مه‌زن.
شاهنگ: هنگه‌کی مه‌زنه‌ کو لناف سه‌له‌میشیدا شانیه‌یان درست کهت.
شاهین: ته‌یره‌کی گه‌ورکه و گوشت خۆره‌ ژ بازی مه‌زنتره.
شاهینه‌ت: که‌یف خۆشی.
شاهی: شایی، دیلان، که‌یف، به‌زم.
شاهدانه: شدانک، کنف، شه‌دانه، شاه‌دانج، کنب، زومه‌ره‌دگیا، گوشت. به‌لگیت وئ تا دو میتران بلند دین، دندکیت وی به‌نده‌زه‌یی بنده‌قینه (فندق) ژ به‌لگیت وئ ماده‌یه‌کی سه‌می (به‌نگ یان به‌نج یان سه‌شیشه) تیتت گرتن، لیفیت وی ژالیافیت که‌تانن قایمترن به‌لی هنده له‌تیی نینه! عه‌ده‌ت ئەوه‌ بو‌جود کرنا لیفیت وی چه‌نده‌ک د ئاقیدا خیس دکهن تا خو ژیک به‌رده‌ن. عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (شه‌دانج).

شاه‌په‌ر: په‌رئ مه‌زن.
شاهراه: ریکا ره‌ئیس (الشارع، الرئیس).
شاه‌بلوط: به‌رووی مه‌زن، جوهره‌ به‌ریه‌که.
شاه‌به‌نده‌ر: مدیری مینایی، هاتیه‌ عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (شابندر).
شاه‌بۆ: هاتیه‌ عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (شبو) ی، عمبه‌ر و بیتاوی، مسک و بیتا وی، گیایه‌کی زۆر نازک و بیتن خۆشه.
شاهنامه: کتیب (ابی قاسم حسن) کوری عه‌لی بی تووسی فرده‌وسی یه، ئەو ژئ شتت هه‌زار به‌یتن ب ۳۰ سالان ته‌مام کره‌ ژ سیری هه‌می ملوکیت که‌فنی ئیرانی دبیتت براستی حه‌قه‌ کو جئ شانازیا ئیرانی بیت.
شاهنامه‌خوین: ئەو کهسه‌ کو لدیوانا شاهنامه‌ی دخونیت.
شاهنای: قامیشی مه‌زن.
شاهنگ: ملکی میش هنگشین (ملکه‌ النحل).
شاهوار: هه‌ر تشته‌کی بنخ و گرانبه‌ها، وشه‌یی «وار» قئ مه‌عنا ی بۆ دده‌ته‌ مه، ئانکو شای، هه‌ژی شای.
شایار: شالیار.
شایان: (۱) شایسته (مفید)؛ (۲) هه‌ژی، هیژا (جدیر).
شایانی: هه‌بوونا تشته‌کی کو تشته‌کید ی بۆده‌شیت.
شایسته: سزاوار (مفید).
شایسته‌کار: کار قه‌نج (مۆهلات).
شایسته‌یی: شایانی.
شایسه: شایسته، هه‌ژی.
شایه‌تی: شه‌هاده.
شایه‌تی دان: شه‌هاده‌تدان، گه‌واهیدان.
شایه‌د: به‌لکی (رما).

شایگان: <اصطلاحی علمی عروضی> ئیکه‌که ژ عه‌یب و له‌که‌یی قافیه‌ی. شایگانژی دوو جوهره‌یه: شایگانی په‌نی و شایگانی به‌لی (جلی): ۱- شایگانن په‌نی ئەوه‌کو ئەلف و نونینیت ده‌لاله‌تی سه‌ر مه‌سده‌ری دکهن، وه‌کی: زه‌مان و مه‌کان بینه‌ قافیه، یان «ی» و «ن» یت نسبه‌تی وه‌کی: زترین، سیمین، ئاته‌شین. له‌گه‌ل «ی» و «ن» یت ئەسل، وه‌کی: زه‌مین و که‌مین بینه‌ قافیه؛ ۲- شایگانی به‌لی ئەوه‌کو «ئەلف» و «ن» یت جه‌معی، وه‌کی: یاران، دۆستان، مۆرفان، له‌گه‌ل «ا» و «ن» ئەسلی، وه‌کی: جان، خان، ده‌هان بینه‌ قافیه. به‌لی د شیعری عه‌ره‌بیدا عه‌یب نینه و باس ژئ نه‌کرینه.

شانوو: شانۆ، زارزارک، تائاتر.
شانه‌کار: ئەو ژنه کو سه‌ڕۆی ژنان ریک دکهت (ماشطه).
شانه‌کردن: سه‌رشه‌کرن.
شانه‌که‌ر: کهسه‌که کو سه‌ری شه‌دکهت.
شانه و شان: ریشه‌چونا بناز و ملبادان.
شانی: شان، دارکا سه‌را.
شانین: هافین.
شاور: شلقیر، گه‌وج، گه‌لته‌ک.
شاورپی: شاقیر، گه‌وج و گیتی.
شاوریدی: ریشه‌به‌ر (مدیر).
شواش: شاباش، بزراقی که‌رمشاهی و هه‌ورامی.
شواز: شاپاز، هم بزراقی وان.
شاوول: ناسنه‌کی خه‌ به‌نده‌که‌کیشه‌ گرتدایه‌ له‌گه‌ل دیواری داده‌پیلنه‌ خورای بۆ ناسینا درستیا دیواری.
شاه: (۱) پاشایی ده‌وله‌تی (ملک)؛ (۲) ناقی به‌ره‌کی شه‌تره‌نجی یه؛ (۳) دبسته‌ پیکۆین هنده‌ک واژه‌یان، مه‌عنا مه‌زن و مه‌زنتر و به‌رکه‌تی تر ژ ره‌سه‌نی خۆ دگه‌هینیت، وه‌کی: شاه‌ره‌گ، شاه‌بال، شاه‌په‌ر، شاه‌بلوط، شاه‌دانه، شاه‌ری (شاهراه)، شاه‌بۆ، شاه‌کاسه.
شاهانه: تشتی هیژایی پاشایان، خودی.
شاهۆ: شینه‌ شاهۆ، شاقه‌شین.
شاه‌ره‌گ: (جبل الورید).
شاهه‌نشاه: شه‌هه‌نشاه، شاه‌شاهان (ملک الملوک).
شاه‌کاسه: شه‌هه‌کاسه، جامی مه‌زن.
شاهنگ: هنگه‌کی مه‌زنه‌ کو لناف سه‌له‌میشیدا شانیه‌یان درست کهت.
شاهین: ته‌یره‌کی گه‌ورکه و گوشت خۆره‌ ژ بازی مه‌زنتره.
شاهینه‌ت: که‌یف خۆشی.
شاهی: شایی، دیلان، که‌یف، به‌زم.
شاهدانه: شدانک، کنف، شه‌دانه، شاه‌دانج، کنب، زومه‌ره‌دگیا، گوشت. به‌لگیت وئ تا دو میتران بلند دین، دندکیت وی به‌نده‌زه‌یی بنده‌قینه (فندق) ژ به‌لگیت وئ ماده‌یه‌کی سه‌می (به‌نگ یان به‌نج یان سه‌شیشه) تیتت گرتن، لیفیت وی ژالیافیت که‌تانن قایمترن به‌لی هنده له‌تیی نینه! عه‌ده‌ت ئەوه‌ بو‌جود کرنا لیفیت وی چه‌نده‌ک د ئاقیدا خیس دکهن تا خو ژیک به‌رده‌ن. عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (شه‌دانج).

شایهر: مه‌قامیژی داوه‌تان، شاعر (ع، ک).
شایهن: ته‌رازی.
شایی: داوه‌ت، خوشی، خه‌ناگیران.
شایین: شاهین.
شایکه‌ر: داوه‌تکه‌ر.
شایلۆغان: شایلۆخان.
شایلۆخان: هه‌له‌په‌رین و داوه‌ت و ده‌ژول و زورنا ژکه‌یفا دا.
شه: شانگ، دارکی سهران.
شه‌باقه: ده‌لاقه، کوله‌ک، په‌نجه‌ره.
شه‌به‌ق: (۱) رۆن‌هیا کناری رۆژه‌لاتی ئاسمانی ل‌سپیده‌دا؛
 (۲) کونا مه‌زن ل‌دیواری، کوردکاری بوویه ژ شه‌فه‌قی
 عه‌ره‌بی.
شه‌به‌ق تیپون: کون تیپون (ع، ک).
شه‌به‌ق تیکه‌فتن: شه‌قبون (ع، ک).
شه‌به‌قدان: رۆن‌هیا لکناری ئاسمانی ل‌سپیدا دا، شه‌به‌قدان،
 شه‌فه‌قدان (ع - کوردکاری بوویه).
شه‌به‌قی: سپیده‌بی (ع، ک).
شه‌بیخون: ب‌سه‌ر دوژمنی دادان د شه‌فتیدا.
شه‌بکین: ره‌قبته‌تی، ره‌قبته‌بون.
شه‌بیک: نه‌قیزه‌ لیدانا ده‌واری (مه‌ماز).
شه‌به‌ک: تیره‌یه‌کی کوردانه لزاراقتی هه‌زاران و شه‌بیته‌ ئاقتیستای
 تیتسه‌ دیتن و گه‌له‌ک زاراقتی هه‌ورامی نی‌زیکه، کوردیت
 که‌فتن.
شه‌به‌گستان: ناوچه‌یی کو شه‌به‌ک تیدا نی‌شته‌جینه.
شه‌به‌کی: زاراقتی شه‌به‌کی.
شه‌بانکاره: هۆزه‌کی کوردایه‌ کو ده‌یکا ئه‌رده‌شیری ژوانه، شاید
 و شه‌بی شه‌به‌کی ژ شه‌بانکاره‌ی هاتبیته‌ تراشین.
شه‌ب په‌رست: (خفاش).
شه‌بۆ: شه‌بۆ، شاه‌بۆ.
شه‌ب: ماده‌یه‌کی سپی‌یه ژ عه‌ردی د‌ه‌ردکه‌فتیت.
شه‌بانگاه: هه‌نگۆری، چاخنی شه‌فناقتیدا.
شه‌بانگا: شه‌بانگاه، شه‌به‌نگا، باه‌نگا، بانگا.
شه‌بگه‌رد: شه‌فگی، بریتیه ژ مرۆقی نه‌ترس، هه‌س هه‌س.
شه‌بین: وه‌کی شه‌بی، ره‌نگی شه‌قی.
شه‌ب نم: خوناڤ.
شه‌ب چراغ: شه‌فچرا، چرای شه‌قی.

شه‌بکار: کار شه‌ف.
شه‌بکاری: شه‌ف کار کرن.
شه‌بکۆر: شه‌فکۆر، شه‌وکۆر.
شه‌بکۆری: شه‌فکۆری، شه‌وکۆری.
شه‌بۆ: شه‌ورۆ، دیم شه‌ف (اسراء).
شه‌پله: ئیشه‌کی پیسه‌ ده‌ست و پی مرۆشان هه‌شک و بی‌بزاڤ
 دکه‌ت.
شه‌پ: به‌ری ده‌ستی یه، لیدان به‌ری ده‌ستی یه.
شه‌پ و شۆپ: شه‌پاله.
شه‌پاله: لیدانا جانده‌ره‌کی به‌ری ده‌ستی.
شه‌پازله: لیدانا روومه‌تی ئیکتی به‌ری ده‌ستی.
شه‌پال: جوان.
شه‌پاله: شه‌پاله.
شه‌په‌وی: چه‌په‌وی (یساری).
شه‌په‌زیو: مرۆقی شه‌په‌زیو، شه‌پ و شۆپ بوی.
شه‌په‌زیو: مرۆقی شه‌پ و شۆپ.
شه‌په‌زه: شیرزه، ئالۆز.
شه‌په‌پان: شه‌پلی شۆپان.
شه‌پلی شۆپان: تۆپان، تۆپانی.
شه‌پک: هه‌فالی شه‌لی. و شه‌یی شه‌پکی گه‌له‌ک که‌فته،
 له‌هه‌له‌وییدا (شپک) هاتیه و (شپیک) ژ هاتیه
 (ته‌ماشای به‌حسی سه‌ده‌پوی بی ل‌شهرحا پورداودی ل‌سه‌ر
 خورده‌ ئاقتیستای، لاپه‌ری ۶۰ بکه‌ن).
شه‌پلاخ: شه‌پازله.
شه‌پلاخه: شه‌پلاخ.
شه‌پلی شه‌پان: شه‌په‌پان.
شه‌پۆر: شینی کرنا به‌کۆمه‌لی، شیه‌نی تیکرای بی به‌کۆمه‌ل.
شه‌پۆکان: په‌شۆکان، شپون، ئالۆبون.
شه‌پۆکیان: شری، ئالۆزی.
شه‌پۆل: قونگره‌دانا ئاقتی، پیلدانا ئاقتی (موج).
شه‌پۆلدان: قونگره‌کرنا ئاقتی (موج).
شه‌په‌ر: په‌ر و بالی په‌له‌وه‌پان (ته‌یران).
شه‌په: که‌قی بی به‌فری.
شه‌په‌زله: شه‌پازله.
شه‌په‌شه‌پ: ده‌نگی داودامانیت شوورکه‌ت و ته‌په‌وی،
 ل‌تفه‌چۆنی.

شایهر: مه‌قامیژی داوه‌تان، شاعر (ع، ک).
شایهن: ته‌رازی.
شایی: داوه‌ت، خوشی، خه‌ناگیران.
شایین: شاهین.
شایکه‌ر: داوه‌تکه‌ر.
شایلۆغان: شایلۆخان.
شایلۆخان: هه‌له‌په‌رین و داوه‌ت و ده‌ژول و زورنا ژکه‌یفا دا.
شه: شانگ، دارکی سهران.
شه‌باقه: ده‌لاقه، کوله‌ک، په‌نجه‌ره.
شه‌به‌ق: (۱) رۆن‌هیا کناری رۆژه‌لاتی ئاسمانی ل‌سپیده‌دا؛
 (۲) کونا مه‌زن ل‌دیواری، کوردکاری بوویه ژ شه‌فه‌قی
 عه‌ره‌بی.
شه‌به‌ق تیپون: کون تیپون (ع، ک).
شه‌به‌ق تیکه‌فتن: شه‌قبون (ع، ک).
شه‌به‌قدان: رۆن‌هیا لکناری ئاسمانی ل‌سپیدا دا، شه‌به‌قدان،
 شه‌فه‌قدان (ع - کوردکاری بوویه).
شه‌به‌قی: سپیده‌بی (ع، ک).
شه‌بیخون: ب‌سه‌ر دوژمنی دادان د شه‌فتیدا.
شه‌بکین: ره‌قبته‌تی، ره‌قبته‌بون.
شه‌بیک: نه‌قیزه‌ لیدانا ده‌واری (مه‌ماز).
شه‌به‌ک: تیره‌یه‌کی کوردانه لزاراقتی هه‌زاران و شه‌بیته‌ ئاقتیستای
 تیتسه‌ دیتن و گه‌له‌ک زاراقتی هه‌ورامی نی‌زیکه، کوردیت
 که‌فتن.
شه‌به‌گستان: ناوچه‌یی کو شه‌به‌ک تیدا نی‌شته‌جینه.
شه‌به‌کی: زاراقتی شه‌به‌کی.
شه‌بانکاره: هۆزه‌کی کوردایه‌ کو ده‌یکا ئه‌رده‌شیری ژوانه، شاید
 و شه‌بی شه‌به‌کی ژ شه‌بانکاره‌ی هاتبیته‌ تراشین.
شه‌ب په‌رست: (خفاش).
شه‌بۆ: شه‌بۆ، شاه‌بۆ.
شه‌ب: ماده‌یه‌کی سپی‌یه ژ عه‌ردی د‌ه‌ردکه‌فتیت.
شه‌بانگاه: هه‌نگۆری، چاخنی شه‌فناقتیدا.
شه‌بانگا: شه‌بانگاه، شه‌به‌نگا، باه‌نگا، بانگا.
شه‌بگه‌رد: شه‌فگی، بریتیه ژ مرۆقی نه‌ترس، هه‌س هه‌س.
شه‌بین: وه‌کی شه‌بی، ره‌نگی شه‌قی.
شه‌ب نم: خوناڤ.
شه‌ب چراغ: شه‌فچرا، چرای شه‌قی.

شهره کیش: ئه و کسه که شه خره دکه ته سهر پشته ده وار ان و دبه ته خهرمانان.

شهره کیش: گۆزی مرفۆقی ئایینی یه (ع، ک).

شهره کسان: تینکچۆنا دهست و پئی گیانداره کی ژبه نه ساخی یه کی گرانقه.

شهره کساو: گیانداره که کو نه ندامیت وی خوار بوین.

شهره کسین: بنیره شهره کسان.

شهره کسینو: بنیره شهره کساو.

شهره کخف: بان سواخان به گیتج یان بهه پری.

شهره کل: چه م، نوغوردی بهه و سه ننگه بهه.

شهره کلان: له قه ندراری، له قه ندراری.

شهره کم: هه لدرینا عه ردی به بچۆت و کیتلانی، لئاقیستایدا «شهره کم» به عنا شه قکرنا عه ردی تیت و لفاسیدا ژی هه ر ئه و مه عنا یه. وشه یی کوردی کو دبیتن: عه رد شه قکر ژ شه کمکرنی هاتیه و بدریژیا رۆژگاران هۆلی هاتیه، لات کیشانا جۆتیارای.

شهره کب: چکرنا نفیساندن (شطب).

شهره کخار: مل باریک، ستوزراف.

شهره کده: مشک یی سه رگرتدانی.

شهره کدانه: توفقی قینه بی، توفقی گونیک کی (بزر القنب) عه ره بکاری بوویه بۆ (شهدانج).

شهره ک: ۱) بایه کی نه ساز و گهرم و نه هه مواره لدار و گیای ددهت و هه شک دکهت و مرفۆقان نه ساخ دکهت (سموم)؛ ۲) ناقی ئیله کی کوردانه ژی.

شهره ک: فه خارنه که ژ میویژ و تری چیدکه نه مرفۆقی مه ست دکهت (ع).

شهره کبخانه: مه یخانه (ع، ک).

شهره کخۆر: عه ره ق فه خۆر، مه یخۆر (ع، ک).

شهره کبردگ: شه رابردو (هه واگهستی: رۆژگهستی).

شهره کبردو: ئه و کسه که بای شه رای (سمومی) لیتدابیت و نه ساخ کهت.

شهره کبرده: شه رابردو، شه رالیدای.

شهره کبای: رهنگه که وه کی رهنگی شه رابیت بیت، تیره یه کی عه ره بیت کۆچه ره.

شهره کبدر او: شه رالیدای، سه موم لیدای.

شهره ک: شه راب، مه ی، عه ره ق.

شهره ک لوه: شه فحده.

شهره ک لکه: شه پ.

شهره ک پان شه پان: قان هه ر دوو وشه یان دبیتنه بچوکان دا دهست قوتانی بکه ن.

شهره ک پلی: شه پرزه، ئالۆزیوی.

شهره ک پلین: شه پرزه بی، ئالۆزی، ئالۆزیون.

شهره ک پلاندن: ئالۆز کرن.

شهره ک پیل: شه پیلک، شه یی پشته پیل (مشط الکتف): «شه پکی به ره به بکان یان شه پکی به ره پکان» "په ند".

شهره ک: ئافا مه زن، رووباری مه زن، تشتی به رخوار و که ج (ع).

شهره ک تاو: ئافا، ئافا کو تاقینه بن زکی ده واری گر.

شهره ک تات: ده له سه (تدلیس): «ئه ف چ ته قلید و شه تاتن، چ به تاتن تو دکی - سه ری فیرو ده ژینی بدوسه د ئاه و که سه ر» "جزیری".

شهره ک تره نج: ژ شه ش رهنگیشه عه ره بکاری بوویه جۆره یاری یه کی مه علومه ئه سلنی وی ئیرانی ئان هندیه له و دبیتن: شه ش رهنگ چکو ناقی شه ش جوره که قرانه: ۱- شاه (ملک)، ۲- فرزبان، فه رزبن (حکیم، عاقل)، ۳- فیل، پیل، ۴- هه سپ، ماهین (فرس)، ۵- رخ (قلعه)، ۶- سه رباز، په یاده (بیادق، جندی).

شهره ک ته ک: پیچان و شداندنا توند.

شهره ک تلۆک: پشلۆک، پشیلک، چه لتووک.

شهره ک تئل: شتل، نه مام.

شهره ک تل جار: جی پر شتل، جی شتل زۆر، مشتهل.

شهره ک تلگه: جی شتلان، شتلگا ه.

شهره ک ته و په ت: پارچه پارچه.

شهره ک ته و کوت: بریتیه ژ ده رب وه شاندا بو هه رچی بیت.

شهره ک ته ره: شاته ره، شاهی، ره شاد.

شهره ک ته خت: گیانداره کی کو هه ر دوو ده ست لئ به تال بوی.

شهره ک ته ختو: ته مبله، هنده دبیتن: شه حتو.

شهره ک ته خته: سه هۆل، قه ره و (جمد).

شهره ک ته خل: پیوش، ئاشقال (زیاله).

شهره ک ته خره: ئامرازی قرش کیشانی یه، هنده ک بغه له تی دبیتن شه غره (نارامیه).

شهره ک ته پین: ئه و کسه که قورشی دکه ته سه ر شه خره ی و گرتددهت و ره وانی بیدهران دکهت.

- شهریه:** گۆزک (ع).
- شهریک:** بنیره شهریه (ع، ک).
- شهریه ت:** شیلیبا تشتی شری (ع).
- شهریه تچی:** ئەو کەسه کو شهریه تی درست دکەت (ع، ک).
- شهریه زه:** زاراقە که ژ شه برزه ی.
- شهرانی:** شهر فرۆش (ع، ک).
- شهر فرۆش:** شهرۆکی، مهردوم، نازار (ع، ک).
- شهره لکەر:** فتنه تراش (مفتن) (ع، ک؟).
- شهر فرۆشتن:** شهر فرۆتن، شهر تراشین، مهردوم نازاری (ع، ک).
- شهره توپ:** توپانی، یاری یه که بتویان لیک ددهن (ع، ک).
- شهره توپۆل:** یاری یه که کو متلیت به فری لیک ددهن (ع، ک).
- شهره جیتیو:** شهر دهدهش، شهره جقین (ع، ک).
- شهره دهنوک:** شهره نکلاتی: «بووکه خه سوو شهره دهنوک دکەن» (ع، ک).
- شهره دهنوک:** بنیره شهره دهنوک (ع، ک).
- شهره شوق:** شهره قۆج، قۆجانی (ع، ک).
- شهر و شوق:** ئالۆزی، که شه کهش (ع، ک).
- شهره قۆج:** شهر کرنا دو حیوانان به قۆج و کەلله ی (ع، ک).
- شهره قۆجه قانی:** شهره بهرده قانی (ع، ک).
- شهره گه پەک:** شهر کرنا بچوکیت دووره نده کان (ع، ک).
- شهره نگیتز:** شهره لکەر، شهر فرۆش (ع، ک).
- شهره هۆملکتی:** شهر و ههرا و هوریا (ع، ک).
- شهرم:** فهیت.
- شهرمسار:** شهرمزار، فهیتبوییی. شهرمسار کوردتره ژ شهرمی.
- شهرمساری:** فهیتی.
- شهرم شکان:** شهرم شکیان.
- شهرم کردن:** شهرم کرن، فهیت کرن.
- شهرمگا:** شهرمه گه، بریتیه ژ پاش و پیتشا مرۆقان (عوره).
- شهرمه گه:** جهی شهرمی.
- شهرمن:** مرۆقی شهرمین، ناقی گونده کیه لکوردستانا عیراقتی (ناکری).
- شهرمنده:** شهرمنده، شهرمن، شهرمزار.
- شهرمنه:** شهرمن.
- شهرمنی:** (۱) شهرم کردن؛ (۲) نهوعه هژیره که.
- شهرمۆک:** مرۆقی بشهرم
- شهرم:** شهرم: شهرم.
- شهرمه زار:** شهرمه سار.
- شهرمه ساری:** شهرمه زاری.
- شهرم شکانن:** خۆزر شهرم کرن و بسته کرن، شهرم شکاندن.
- شهرمیتوون:** شهرمۆک.
- شهروال پیس:** دامهن پیس.
- شهرماوه:** شهرم په یادا کهر «شهرم + ئاوه ر».
- شهرمگین:** شهرمناک، شهرمزار.
- شهرمناک:** شهرمنده، شهرمگین دوو وشه نه به لی لثاقیستایین هه ر دوو یه که مه به ست ددهن نانکو شهرم. د کوردیا جوزوی ئەول مه عنا شهرمی هه لگرتیه و جوزوی دوی «گین» وه سفی ئستمراری یه.
- شهرمنده گی:** شهرمزاری، شهرمگینی.
- شهرزه:** هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (شرس) ی نه حه جمتی.
- شهرگه:** (۱) جی شهری، مهیدانی قادی، هه ره تی تشتی (ع، ک؛ ۲) ئۆرتی هه ر تشته کی، هه ره ت (اوج).
- شهروال:** دهمه رقیان، ده ریج، عه ره بکاری بوویه بۆ (شلوال).
- شهس:** زاراقه که شهست (۶۰).
- شهست:** شیتست (۶۰).
- شهست کردن:** بارانا زۆر بناش دهست پیکرن.
- شهستیه:** گوله که وه کی گول جۆری یه.
- شهست تیر:** چه که که شیتست فیشه کان دخۆت.
- شهسته:** هه یقا نیسانی یه کو ۳۰ رۆژن.
- شهش:** ژماره یه که لمابه ینا پینج و حه فت دابه.
- شهش ناگر:** شهش تیر.
- شهش تیر:** ده بانچه یه که شهش گولله ی دخۆت.
- شهش خان:** شهش خانه.
- شهش خانه:** ئەو تهنه نگه کو ژ ناقدان شهش خانه لینه بن.
- شهش تیک:** شهش ئیک.
- شهش ئیک:** ئیک ژ شهشان (سدس).
- شهش بهندی:** دیله وار، خودان چه پ و چوپر، وشه یه کی ئەهریه نیه: «شهش ته قه ل و مانگه شهو؟» "په ند".
- شهش گوشه:** شهش پالوو.
- شهش پالوو:** شهش سووچ.
- شهش ده ره:** جهاتیت شه شه مین: راست، چه پ، پشت، پیش، سه ر، بن.

شەش گىي: ب دو مەبەستان ھاتىيە: ۱- ئەو ئاشە كو ھەر
 بىشەقى كار دكەت، ۲- برىتتە ۋ مروفى دلپىر و نەترس،
 گۆرانى بىژى فەرموويە: «كچكى ئەز مېرەك چىمە - ئەز
 شەوگىي شەوئىمە».

شەقشەقۇك: شەقشەقىنك، شەقشەرەست.
شەقشەقىنك: بىنپەرە شەقشەرەست.
شەقشەرەست: بىنپەرە شەقشەقۇك.
شەقكۆر: شەوگىي، ئەو كەسە ژەبەر زەعەفيا چاقى خۆبشەقى
 نابىنىت.
شەقنم: شەونم، شەب نم، قەرەو، خوناڧ، سەھۆل.
شەقە: شەو، خەنىم.
شەقى: (۱) زادى كومايىيە سىپىدى: (۲) شەواژۆ، چەراندنا پەزى
 بىشەقى، رى چۆنا بىشەقى، شەقىن.
شەقىن: (۱) چەراندنا پەزى بىشەقى: (۲) ۋەكى شەقى، رەش
 ۋەكى شەقى، خوار و خەلەكدار ۋەكى مارى رەش. "جزىرى"
 فەرموويە: «شاھى جەقىن خەمژى رەقىن - مارى شەقىن
 ئىساند ئەقىن / دەرد و بەلا وىن چۆھەلا - عومرەك مەلا
 مەخمور بوو».

شەق: (۱) لىدان، لىدان گۆي بكاشۆ، بەلى شەك كوردترە؛
 "جزىرى" فەرموويە: «مىشلى گۆيى بى سەر و پا بوومە بەر
 زەرب و شەكان - لەو ب چەوگانا جەفايا خە ژ دل ھوور
 كرىن»: (۲) ناقتى ۋى دەنكىيە كو تشتە لىشتەكى بەدن
 بكەت: (۳) تەرەك، نەكوردىيە (ك، ع): (۴) چەوتەكا
 مېوى، كوشەكرنا مېوى.
شەقەمشار: دو واژەنە: «شەقە» كوردىيە، «مشار، منشار»
 عەرەبىيە ئانكۆ مشارى دودەستە.
شەقام: خىيابان.
شەقاو: پىگاڧ.
شەقار: كەلشت (ع، ك).
شەقار شەقار: تىك تىك (ع، ك).
شەقەزىلە: ئەو دەنگە كوژ لىدان بەرى دەستى تىت، ۋەكى
 لكەسەك بەدن. زىلە ژ سىلىيە فارسىقە ھاتىيە، لىدان
 بېرى دەستىيە.
شەقال: شەكال، (شەكال كوردىترە).
شەقان: شەقىن.
شەقانشەق: سەرانسەر.

شەش يەك: شەشېك.
شەشەدانك: عەردى كو لما بەينا ھەقىشكان نەبووبى، سەرپاك.
شەش و بىش: برىتتە ژ دوودىيى (متردد) (ت.ك).
شەش تووك: شەش بىست، شەش، پۆست.
شەش لوو: شەش لو، كاغەزەكە ژ كاغەزىت يارى و قومارى،
 شەش توك.
شەشەكان: شەشەلان.
شەشەك: شەشەلان، مېزەر.
شەشەلان: شەش رۆزىت مانگى شوالىيە كو پاشى جەژنا
 رەمەزانى كوچەكا خەلك دوان شەش رۆزان برۆزى بىن.
شەش لا: شەش دەر، شەش سووچ.
شەش كلك: شەشە.
شەشە: شەشۆ.
شەشۆ: مروفى بىشەش تىلا.
شەشموز: شەشموز، ژ چەمووشى ھاتىيە عەرەبكارى كرن بو
 (شموس) ى.
شەعن: بزنا بەلەك.
شەغەر: شەخرە.
شەغەرەكىش: شەخرەكىش (ئارامى، كوردى).
شەفت: قىچ، خوار، چەفت، كەچ، نامرازەكى ترمىيلىيە.
شەفتالوو: خۆخ.
شەفادى: شەفتىر، پىرى شەو.
شەفتى: شەفت، خوار، قىچ.
شەفەلە: شەفەللاخ، جورە دارەكە بەرى ددەت بكىرئىشا
 (سكىرى) تىت (ع).
شەفەللاخ: شەفەلە.
شەفتوور: كەچ و خوار.
شەف: شەو: «ئەگەر شەف رەش بوو، تورەشتر بە» "پەند".
شەفخەشك: شەغخشت.
شەفخشت: نەوعە ترۆزى يەكى ئاقى بە ھەتا گەزەكىزى درىژ
 دىبىت.
شەفخونى: شەبىخون، ھېرش برن سەر دوژمنى، تولە ستاندىن.
شەقەر: كەسەكە كو بىشەقى ژ دەرڧە بىت.
شەقۇنك: جەژنەكى ئىزىدى يانە ھەتا سىپىدى نانقن و تاغەتى
 دكەن، ئەسلى ۋى «شەوئۆرە» يە.
شەق چەرىن: شەقىن، گەرىيانى شەقىن.

شه قاشهق: شه قاشهق.

شه قار: پيگاف، پيگاف، شه قام.

شه قار شهق: شه قاشه قين.

شه قبرن: شهق بردن، تيك بون، دهره زيرن (ع، ك).

شهق تيه لدان: هلدان لتشته كي به شهق.

شه قاشه قان: شه قاشه ق.

شه قاشه قه: خشخشو ك.

شه ققه: دهنگه كه لماه پينا ته په و ته ققه پيدا تيته گوهى مروقى.

شهق كرن: شت و په ل كرن (ع، ك).

شه قل: (۱) ده په دارهك هندهك نقيسين يان نه خش تيكولا يينه بيده ران پي نيشان دكهن دا كهس نه شيت بدزيت؛ (۲) نيشان، دروشم. "مهوله وي" دبئثيت: «دويم نالچه كهى داخ دلهى پرهوون - شه قش هانه روى گهر داراي دهره وون؛ "جزيرى" فهرموويه: «نهو بووقه له م، نهو بوو عه قل - لهو پي حه ديسي دانه قل / دهر ياي علك نهو بوو شه قل - ته فسيلي علمي جومله دا». «شه قل» واژه يه كي كوردى بي ره سه نداره و عهره بكارى بوويه (ئاراميه).

شه قل شكانندن: برتبه ژ شهرم ئينا ئيكي و سه خه برنا وي. ناقمره قان دبئزن: «جانگو مروقه كي شه قل شكينه».

شه قل كرن: شه قل كردن، نه خش كرنا بيده رى بشه قل.

شه قله: شه قل، نهو دارن كو كار بته ي پي داره ران دكهن.

شه قويهق: تشتيكو لهت لهت و پارچه و پرت بوى.

شهق و ش: تشتيكو ش و لهقبويي.

شهق و شوق: ش و وپ.

شهق و شوق: په رسيق، ههرمى بي كيشي، كوزوسك.

شه ققه: شه قاشهق، شه قل پي شه قه.

شه قه هژ: شه قينا ب هه قرايى.

شه قه به ند: ره خت فيشه كانه نهويكو دهر دوران دادنين.

شه قه كرن: يارى كرن، پرتكرنا تشتي.

شه قكيش: كه سه كه كو ههر داران شهق بكهت و بكيشيت.

شه قه مشار: مشاري دوو دهسته كيه كو داريت مه زن پي فلق دكهن.

شه قه ميتو: چه وته كي ميوي، كويشه گره.

شه قين: كاشووانى.

شه قيه له: پارچه، چه رمه كه ژنك تيه خنه سه رلايه كي راني خو سه ر جلكاهه دانه شى سه ر بادهن و جلكيت وان نه دريت.

شه قله قرون: ناغله ويك، وشه يه كي نه هريمه نيه و نه توردي يه.

شه قله فسانى: هيلكه ررون، وشه يه كي نه هريمه نيه، چه قله فسانى.

شه ك: (۱) بهر خي دوو ساله يه؛ (۲) ليدان، شهق.

شه كار: ميگر.

شه كال: پيلاقي كه رچه ك، روفى.

شه كان: هژيان، ته كان.

شه كانندن: هژانندن، لقانندن، ئينان و بردن، هژانندا تشتي بباي.

شه كاننده وه: راوه شانندن.

شه كانن: شه كانندن.

شه كانه وه: له رزانده قه يي تشتي.

شه كر: تشته كي سپى و شيرينه ژ له قه نى يان ژ چه ونده رى درست دكهن.

شه كراو: شه ربه تا شه كرى.

شه كراو قه خارن: قه خارنا شه ربه تا شه كرى.

شه كر په نير: جوړه شه كره كه وه كي هه قير پان دكهن، كاكله گوز و باهيفان دكهن سه ر (لوزينه).

شه كر خنده: كه نينا گر نرين.

شه كر خنه: شه كر خنده: «ئيرؤ شه كر خه ندي برين - ده ستي سپى زه ندي برين / ديسا بگو قه ندي برين - دهر دي مه لي دهر مانه ره قس» "جزيرى".

شه كهت: ماندى (تعبان)، "مه حوى" فهرموويه: «دل شكه ستي تير كيم؟ چاوي بزاني مه گه».

شه كردان: ئامانه كي جوانه شه كرى تيدكهن.

شه كر شكين: ته فشى يه كه شه كرى بيده شكين.

شه كر له مه: خوارنه كه ل شه كر و گوز و ئارى چيدكهن (ك، ع).

شه كره پياو: شه كر زه لام.

شه كر زه لام: مروقى خو ش خو، زمان شرين.

شه كر ژن: ژنا نه خلاق تازه و شرين زمان.

شه كر خه ند: شه كر خه نده.

شه كشه كان: هژيانا تشته كي بهر سياتگى باي.

شه كه مر: نهو كاقره كه كو ئاقس بوى.

شه كه: ديله به رازى يه كساله.

شه كهت: وه ستاي، ماندى.

شه كه تي: ماندياتي، وه ستان.

شه كه ره باوى: شه كر باهيف، باهيفى شرين (شه كر باوى كورديتره).

شه قاشهق: شه قاشهق.

شه قار: پيگاف، پيگاف، شه قام.

شه قار شهق: شه قاشه قين.

شه قبرن: شهق بردن، تيك بون، دهره زيرن (ع، ك).

شهق تيه لدان: هلدان لتشته كي به شهق.

شه قاشه قان: شه قاشه ق.

شه قاشه قه: خشخشو ك.

شه ققه: دهنگه كه لماه پينا ته په و ته ققه پيدا تيته گوهى مروقى.

شهق كرن: شت و په ل كرن (ع، ك).

شه قل: (۱) ده په دارهك هندهك نقيسين يان نه خش تيكولا يينه بيده ران پي نيشان دكهن دا كهس نه شيت بدزيت؛ (۲) نيشان، دروشم. "مهوله وي" دبئثيت: «دويم نالچه كهى داخ دلهى پرهوون - شه قش هانه روى گهر داراي دهره وون؛ "جزيرى" فهرموويه: «نهو بووقه له م، نهو بوو عه قل - لهو پي حه ديسي دانه قل / دهر ياي علك نهو بوو شه قل - ته فسيلي علمي جومله دا». «شه قل» واژه يه كي كوردى بي ره سه نداره و عهره بكارى بوويه (ئاراميه).

شه قل شكانندن: برتبه ژ شهرم ئينا ئيكي و سه خه برنا وي. ناقمره قان دبئزن: «جانگو مروقه كي شه قل شكينه».

شه قل كرن: شه قل كردن، نه خش كرنا بيده رى بشه قل.

شه قله: شه قل، نهو دارن كو كار بته ي پي داره ران دكهن.

شه قويهق: تشتيكو لهت لهت و پارچه و پرت بوى.

شهق و ش: تشتيكو ش و لهقبويي.

شهق و شوق: ش و وپ.

شهق و شوق: په رسيق، ههرمى بي كيشي، كوزوسك.

شه ققه: شه قاشهق، شه قل پي شه قه.

شه قه هژ: شه قينا ب هه قرايى.

شه قه به ند: ره خت فيشه كانه نهويكو دهر دوران دادنين.

شه قه كرن: يارى كرن، پرتكرنا تشتي.

شه قكيش: كه سه كه كو ههر داران شهق بكهت و بكيشيت.

شه قه مشار: مشاري دوو دهسته كيه كو داريت مه زن پي فلق دكهن.

شه قه ميتو: چه وته كي ميوي، كويشه گره.

شه قين: كاشووانى.

شه قيه له: پارچه، چه رمه كه ژنك تيه خنه سه رلايه كي راني خو سه ر جلكاهه دانه شى سه ر بادهن و جلكيت وان نه دريت.

شەلەم شیتوین: دارەکی سەرپانە شیلمی کەلاندی پێ تیکفە ددەن.

شەللاق: بەعنا جلدە درستترە ژ ماناییت دی.

شەلتەفان: پزەشک یار (مضمدا).

شەلمەین: گراری کوز شیلەم و سافاری درست دکەن.

شەلوال: شەلوار.

شەلوار: ئەو لباسە کو وەکی دەپێت بی دکەنە پێ خۆ، ئەف واژدیه ژ دو کەرتان پیکهاتیە: «شەل + وار». پاشکۆیه کە مەعنا شەبھی، خاوندی، لائق دگەهینیت تانکۆ وەک شەلی، خودان شەل، شەلەکی لائق.

شەل: ئەو ژێ هەر شەلوارەکی کوردیه. هەندەک دبیتژن: «شەروال، شەروار» بەلێ خەلەتە.

شەل و شەپک: پەشمە و بەرگوز، رانک و چۆغەل.

شەلیک: بەرفرکەکی فرۆتەیه وەکی شیرپالیتی دادنیتنە سەر دەقی ئامانیکو شیری دەوشنە تیدا داچ تشت نەچیتە ناڤ شیری.

شەلال: فر، کیم توڤ، کیتلیت دورباری، دو ریا ریک و کیتلیت وی ژتیک دورور بن.

شەلتە برینان: پنیکا برینا (رقعە الضماد، ضماد).

شەلاندن: روتفە کرن.

شەلتروک: پشلویک.

شەلیت: وەرپە کە ژ وەرپسی عەدەتی زرافتەرە. رەنگە کوردکاری بوبیت ژ (شریط) ی عەرەبی (ع،ک).

شەمار: زیقزیقە، هەزارپێ.

شەمال پا: دەواری خۆش روژه، رەهوان.

شەمال: شەمالک، موم.

شەمالک: بایی شەمالی، شەمالا گچکە (مشعل).

شەمشاد: کنیر، شمشاد.

شەمال: بایە کە ژ دەستی قبیلێقە تیت.

شەمدان: شەمدان (ع،ک): «دلم بەرپێ لە کەزیانت - رەها نابم لە چاوانت / لە پەنجە ی نازک و جوانت - گرم گرت بومه شەمدانت» «هەژار».

شەماق: شەقەزله.

شەمالی: شەمسالە.

شەماموک: شەماموکە (ع،ک).

شەمامۆکە: شەمامە (ع،ک).

شەکرە بادام: شەکرە باهیڤ، شەکرە باوی.

شەکرەخەن: شەکرەخەنە، شەکرەخەندە.

شەکرەگریان: کەنی گری، گرینا کەیف خۆشی پێ.

شەکرۆکە: ئەو ژنە کو خو جوان بکەت ناڤ زەلامان سەمای بکەت.

شەکشەک: ئەو پیتلاف یان جلکی دریاپە کو لە گەل برێقەچۆنی تەکەتەک ژێ بیت.

شەکەمێ: ئەو شەکەمی یە کو داخلی سالا دووی بیت.

شەکەمینگە: شەکەمی.

شەکەتیر: شەکە تیرێ دو سالی یە.

شەکی کال: ئەو شەکە می بەیە کو هیتتا نەزاییت.

شەگە: (مرحبا)، ئەسلی وی «شاد + گە» یە تانکۆ شادی پێ.

شەگەل: کەری یە کە کو هەمی شەکە تیر بن.

شەل: (۱) شەلە، گیانداری کو بلەنگیت، عەرەبکاری بوو بو ژ ئەشل؛ (۲) تاخرار، ئەو زەقی پێ نیزیکی جوکی بیت کو ئاڤی بدیلینیتە تیدا، رانک.

شەلتە: سرا پاییزی، شەلتە ی کو کاری پیدکیشن (ئارامیە).

شەلاخ: شەلاق، قامچی (جلدە).

شەلاخکاری: شەق لئیکیدن، دارکاری کرن، شەلاق لیدان.

شەلاق: هەلمەت، پرکیشی، شەلاخ (جلدە).

شەلالە: دورمانیکو دبیتژن شەلال، دورباری فرکیتل (ع).

شەلاندن: رووتفە کرنا ئیکێ ژلای رێگرانقە.

شەلتاخ: شلتاخ، گیتچەل و تیکفەدان، هەم دبیتژنە مرۆڤی فتنە تراش (ت).

شەلتاخ: شلتاخ، گیتچەلی، ئاژاودە تراش.

شەلتاخ کرن: شلتاخ کرن و تیکفەدان کرن، فتنە تراشین.

شەلخە: شلخە میتش، پورەهنگ (ئارامیە).

شەلغە: شەلغە، ناڤی گوندەکی کوردانە لپارتزگەهی هەولیتیری یە.

شەلمە: زیوانی ناڤ دەخلان.

شەل و پەت: تشتی لەت و پەت، کەل و پارچە.

شەل و شیت: مرۆڤی شپ و عەقل سڤک و شیتۆکە و ناهەموار.

شەلەولو: پرپیتژ، هەلەباس.

شەلووف: دیکلی هیژ بانگ نەدای.

شەلین: لەنگین.

شەلەکە: کەلەبەرەکە کو لچۆکا ئاڤی پەیدا دبیت.

شەلەم: شیلەم.

شەمامە: تىشتەكى رەنگاۋرەنگ و خىر و خالخالە و بىتەن خۇشە
 ۋەكى گۆندۆرى يە بەلى گەلەك كىچكەلە يە.
شەمبىلىك: قومام.
شەمبۆز: دەۋارى پىتەن ھاقىيەت، چەمووش، سەركىش.
شەمەك: چىل مېرە، چىلمردە.
شەمالەي نوور: ئەستېرۆك، گۆلەستېرە، ستېرستېرۆك.
 "مەۋلەۋى" فەرموۋىيە: «چون شەمالەي نوور گىرگراڭە - پەي
 پاس ماران زەنگ زراڭە».
شەمالە: شەمانە، روونىشتا ئىت يە لىشەقەت شەمبىياندا لىسە
 سى پىرانەكى دا و لەگەل نىيەت ھاقىيەتە دلېدا (ئانكو
 نىيەتەكى دىلى خۇ دا دىگىت). ئەقجا ئەگەر ژىوبارەكى
 كو لوئ رىكى ھات و چۆن دىكەن ئاخفتەكى خۇش گولېيو
 ئەقە دىكەتە نوقلانەي چىبوو و ناۋى تىشتىكو وئ دىلى
 خۇ دا گرتى و ئەگەر گۆتەك ناخۇش ژىوباران بىست ئەقە
 دىكەتە نوقلانە بۆ پىكەنەھاتتا وى كارى.
شەمارە: راھىزان، راخشىان (زىف).
شەمتاندىن: دەقۇرئ بەردان، ھىلان، ۋاز ئى ئىنان (صرف
 النظر).
شەمىن: لوولە خوارنا پىچى، قومچىن، بىچىچ چۆن.
شەمتى: شەمتى، بىرئىيە ژ كۆرى، (ۋشەيەكى ئەھرىمەنە).
شەمتىن: شەمتاندىن.
شەمەن: بىباۋى ئايىنى لىكىش زەردەشتىيان.
شەمبە: شەمبە، شەمبى. شەمبى ژ شەمبەدى ئاقىستايى ھاتىيە
 و ھاتىيە عەرەبكارى كرن بۆ (سبت) و لىكوردېدا تەنچ «د»
 ژى ھاتىيە فەدان.
شەمشەمەكۆز: شەمەلە (خفاش).
شەمەلە: شەمەلە كۆرە.
شەمەلە كۆرە: شەمەلە كۆرە.
شەمەلە كۆرە: بىنپەرە شەمشەمە كۆر.
شەمەلە: شەمەلە.
شەمەلەك: چىل نقىيەت.
شەمەلەلۈلە: دىكەنە دەرمان بو نەخوشىيا مفايى ئى ۋەردگرن،
 شەمەلەلە، جورە كەسكاتى يەكىن خواردەمەنى يە.
شەمەلەلۈلە: بىنپەرە شەمەلە لۈلە.
شەمەلەلۈلەك: » » .
شەمەلەلۈلەك: » » .

شەم: تارى (ظليل).
شەمتىن: ھەلىسىكىان.
شەمچىك: دىلەۋار، فېلباز.
شەمىزى: قومچىيان.
شەمەتلەكىنە: شانە ھىنگىنە شىخەي بى نازك و پاك و سىپى.
شەمەنىخە: دەست و پەنجە قەفراند، ئانكو چەنگ كرنە ناڭ
 چەنگىت ئىكو دوو ناقتىجا دو كەسان.
شەمىراندن: ھىلان، دەسۇرئ ھەلگرتن، دەست ل كارى ھىلان:
 «سافى شەمىراند قەخار دوردى - مانەندى دەرى لسانى
 كوردى» "خانى".
شەن: شەنە، ملەھىب (مذرات). دارەكى درىژە و پىنچ دانەي
 ھەيە بۆ كارى خەرمان و دانەباي رەخىسى، ھوورە
 قرشوقەۋالەكە كو دىكەنە تەنورئ دەمىكو پىچەك سارقەدبىت
 دا تەنور بشارىتەقە.
شەن كرن: شەنەبا كرن، دانەبايى بىدەرى ژ قرشىنى كەفتى بۆ
 رووسكرنا دەخلى بىشەنەي.
شەنگ: جوان، نەرم، شىل و مىل، شۇخ، ژ ۋشەيى «قەشەنگ» ي
 ھاتىيە داتراشەن.
شەنگلە: دووگوز يان دوو باھىف يان دو مارى كو جۆتك بن و
 پىكەقەنووسىيان بن دىبىنچى: جۆتك.
شەنگلە بەرەكەت: شەنگلە بەرە (ك، ع).
شەنگول: شەنگلە، شەنگ.
شەنگە: شەنگ.
شەنگە بەرە: شەنگە بەرەكەت (ك، ع).
شەنگە سوورە: سىتېنگ.
شەن و كەو كرن: جەختى كرن، مجدى كرن.
شەنە: شەن (ملەھىب، مذرات).
شەنپۆز: شەمووس، شەمبۆز، سەركىش، ۋشەيى شەمبۆزى بۆ
 دەۋارى پىنھاقىيەت، مەجاز بكار ھاتىيە، چكو كورد شەمبۆزى
 مەعنا دەۋارى پىنھاقىيەت بكار دەن بەلى مەعنايەكى
 مەجازى يە، ئەمما مەعنايى حەقىقى سەركىشە بەلى مەعنا
 حەقىقى و مەجازى ژىك نەدوورن.
شەنەۋا: شەنەبا، «و» و «ب» د كوردېدا پىك تىنە گورانن.
شەنناخ: تايىت دارى پى.
شەنگ ل خودان: بسەر خۇقەھاتن ژ نەساخى يى، تەكان دان.
شەنگەبى: بى شەنگ، دارەكا جوان و شىل و مىل.

شەمامە: تىشتەكى رەنگاۋرەنگ و خىر و خالخالە و بىتەن خۇشە
 ۋەكى گۆندۆرى يە بەلى گەلەك كىچكەلە يە.
شەمبىلىك: قومام.
شەمبۆز: دەۋارى پىتەن ھاقىيەت، چەمووش، سەركىش.
شەمەك: چىل مېرە، چىلمردە.
شەمالەي نوور: ئەستېرۆك، گۆلەستېرە، ستېرستېرۆك.
 "مەۋلەۋى" فەرموۋىيە: «چون شەمالەي نوور گىرگراڭە - پەي
 پاس ماران زەنگ زراڭە».
شەمالە: شەمانە، روونىشتا ئىت يە لىشەقەت شەمبىياندا لىسە
 سى پىرانەكى دا و لەگەل نىيەت ھاقىيەتە دلېدا (ئانكو
 نىيەتەكى دىلى خۇ دا دىگىت). ئەقجا ئەگەر ژىوبارەكى
 كو لوئ رىكى ھات و چۆن دىكەن ئاخفتەكى خۇش گولېيو
 ئەقە دىكەتە نوقلانەي چىبوو و ناۋى تىشتىكو وئ دىلى
 خۇ دا گرتى و ئەگەر گۆتەك ناخۇش ژىوباران بىست ئەقە
 دىكەتە نوقلانە بۆ پىكەنەھاتتا وى كارى.
شەمارە: راھىزان، راخشىان (زىف).
شەمتاندىن: دەقۇرئ بەردان، ھىلان، ۋاز ئى ئىنان (صرف
 النظر).
شەمىن: لوولە خوارنا پىچى، قومچىن، بىچىچ چۆن.
شەمتى: شەمتى، بىرئىيە ژ كۆرى، (ۋشەيەكى ئەھرىمەنە).
شەمتىن: شەمتاندىن.
شەمەن: بىباۋى ئايىنى لىكىش زەردەشتىيان.
شەمبە: شەمبە، شەمبى. شەمبى ژ شەمبەدى ئاقىستايى ھاتىيە
 و ھاتىيە عەرەبكارى كرن بۆ (سبت) و لىكوردېدا تەنچ «د»
 ژى ھاتىيە فەدان.
شەمشەمەكۆز: شەمەلە (خفاش).
شەمەلە: شەمەلە كۆرە.
شەمەلە كۆرە: شەمەلە كۆرە.
شەمەلە كۆرە: بىنپەرە شەمشەمە كۆر.
شەمەلە: شەمەلە.
شەمەلەك: چىل نقىيەت.
شەمەلەلۈلە: دىكەنە دەرمان بو نەخوشىيا مفايى ئى ۋەردگرن،
 شەمەلەلە، جورە كەسكاتى يەكىن خواردەمەنى يە.
شەمەلەلۈلە: بىنپەرە شەمەلە لۈلە.
شەمەلەلۈلەك: » » .
شەمەلەلۈلەك: » » .

- شهندي شووړ:** شه پرزه.
- شهو اړه:** (۱) لېسره بهرزه يې، لې تېکچون؛ (۲) گرتنا ته يران لتاريا شه قې بڼانو سي يان چرای.
- شهو:** شهف، بهرامبهري روژي، ژ روژ تا فا بوون تا روژهلالت.
- شهووک:** بهرکه دادنينه بن سهرئ مندالی تازه هاتيه دونيا يې تيدگن کو شهوه (ام الصبيان) نه وپريت نيزيکی وی مندالی و دهیکا وی بيت نه گهر نهو بهر نک وان هه بيت يان لېن سهرئ وان بيت.
- شهو اړ:** شهوگار.
- شهو اړه بون:** لېسره بهرزه بونا گيانداري، شهف لې تېکچون، سهر لیتیتیکچونا کيانداري لېسره نيزيک کرنا روڼاهي يې و چاره کيدی که تنه ناڅ تاري ياتی يې.
- شهو اړ گرتن:** شهو اړه بون.
- شهو اړوژ:** شهفین کرنا په زی.
- شهو اشينک:** شفشينک، داره که بهرکه وهکی باهيقي ددهت نه گهر خوځ بکن تينته خوارن.
- شهو اړ:** شهو اړ.
- شهو اړ بېن:** بهندوخين، دوخين.
- شهو اړ ندر:** شهو اړ ندر، (چه و ندر کوردیتره).
- شهو يو:** گيايه که بهلگيت وي وهکی بهلکي بينه گوله کی زور بينخوش دگريت و بشه قې بيتن ددهت.
- شهو له وه:** شهفین.
- شهو اړ ندر:** شه اړ ندر، چه و ندر، چادر (لخاف).
- شهو اړ:** چه و لهک، دا هو، هيولا، جاندهر که نه فسانه يی و تر سينه ره.
- شهو بيدار:** نهو که سه کو بشه قې هشير بيت نه نقيت.
- شهو بيداري:** شهف نه نقشتي، شهف گرتی.
- شهو پيري:** شهف بوزاندن (مسامره).
- شهو اړ:** نازاره که لگو هيت په ز و گيا ره شان پيدا دييت.
- شهو تا:** جوړه تا په که کو ههر بشه قې لمو قې دته شقليت.
- شهو جومعانه:** خيتر و خوارنه که کو بشه قيت نه ينی بخيرا مريان به لاڅ دکن (جزيي دووی ژ وشه ی عه ربه يه) (ع،ک).
- شهو چرا:** (۱) چرايه که کو بشه قې دبه نه نيچيرا ته ير و ته والان؛ (۲) شهو چراغ.
- شهو چهره:** خوارنه که کو دشه قيت زستانان دا دخون وهکی گووز و ميويژ و باهيق و فستق و چه رزيت دی.
- شهو چهره ز:** شهو چهره.
- شهو لهک:** چه و لهک.
- شهو چله:** شهو چهره.
- شهو خونی:** بنپره شه بيخونی.
- شهو خهف:** پيخهف، نقين.
- شهو دپير:** که سه که کو بشه قې تا فدان يې بکه ت.
- شهو دپيري:** تا فدان بشه قې.
- شهو وړو:** شهو وړو.
- شهو وړو:** نهو که سه کو بشه قې ري بکه ت (اسراء).
- شهو وړي:** ري قه چونا شه قې، شهو وړو.
- شهو وړوسان:** په که م شه قې زستان يې که کو ژ هه می شه شان دريژ تره، په لدا.
- شهو وړون:** دوزا دهر گه ی.
- شهو وړکل:** په خوايې کو هاتيه جه نجر کرن به لي هيت درست هوورقوت نه بوييت.
- شهو وړتک:** کولکه که لده ستي يان لپي دي ت گه لهک بي تيه.
- شهو وړتکه:** سوژهک، نه و عه پيشوويه کی نيشداره و بو تنه زور هووره، ديبيژني سوژهک.
- شهو سوو:** سپيده زو، بهری به يانی.
- شهو شين:** ترنج، شاشبون (ع،ک).
- شهو اړ ندر:** چوغه ندر، چه و ندر، نه قه هه می د کوريدا بکارتين. چه و ندر سي قسمه: ۱- چه و ندر ي رسمي: گه و ره و شرينه و بکه لاندی دخون و بخاشي جي نالفي بو چه يواناتان دگريت، ۲- چه و ندر ي فرهنگي تيفل و گوشتي وي رهنگ سوژه و هند شريني نينه، نه وړي د هندک خوارنان بکارتيت، ۳- چه و ندر ي قه ندي کو هه م ديبيژني چه و ندر ي سه نه تي. ره هيت چه و ندر ي هه تا ۳۰ سانتيان د عه رديدا دچيت و چه و ندر ي قه ندي بجوړه يه کی نوزتي (متوسط) ژ ۱۴ هه تا ۱۸ دهرسه ماده يی شه کري تيدا يه.
- شهو چراغ:** گه و ههر، دور. "مه و له وي" فه رمسويه: «دانه ی شهو چراغي خه زانه ی هه ستي - مه زه ی نه شه عه شق باده په رستي».
- شهو ق:** چريسکينا هندک تشتان، روڼاهي (ع،ک).
- شهو اړه:** شفاړه، شفه دار ي ته ر.
- شهو له:** شولله (خرج).

شه وکلاو: کولاشی شهقی، جوژه کولاشه که ساده مرۆف دبیتن نه گهر ئیک بشهقی بکه ته سه ری خو وهکی جنیان ناهیتنه دیتن.

شه و بهرات: جهژنه کی ئیزدیانه، هشیار دمیان هه تا سپیدئ.

شه وه: دهرده کی پیسه توشی بچوکیت ساقا دبیت و نه نامیت وان شین دبن و دمرن، ژبه ر هندی یه نه فسانه بیت جاهلان دبیتن شه وه پیره ژنه کی جنی یه و مندالان بسا فای دهنه ندقینیت.

شه و کوک: نه و که سه کو له رده کی بلند و راهندافی مرۆفان گازی خه لکی بکه ت.

شه و گا: نه و عه رده کو په ز بشهقی تیدا فه حسین وهکی کو تانی و شاتری ژ دهرقه ی گوندی درست دکهن.

شه و گار: نه و دهمه ژ روژاقای هه تا روژهلانته دبیتن شه وگار.

شه و گهر د: جاندبه رکه وهکی مارمیلوکیه به لی نه فه برۆفانقه دده ت و بشهقی دگه ریت.

شه و گهر: چه س چه س، گه زمه (حرس لیلی).

شه و کوژ: نه و که سه کو بشهق نابینیت.

شه و کوژ: شه و کوژ.

شه و له بان: بانگیت، نه جنه یی نه فسانه یی یه.

شه و له وه: شه و خوژ، ئالیکا کو بشهقی دده نه چه یواناتان.

شه و مه نده: شه و هسار، زادی شهقی.

شه و مه نه: شه و مه نده، شهق فه مای (بانت).

شه و نشین: نه و که سه کو بشهقی نه نقیت.

شه و هساره: زادی شهقی (بانت).

شه و زه نگ: شهقتاری یی تبلیچا، شهق زهنگ.

شه و هکی: کرنا کاره کی لدووماهیا شهقی.

شه و بیین: نه و هسک بوون و گه شتتا گولا ده خلی یه به ری وهختی خو.

شه و بیتان دن: شه و تان دن، سوژان دن بناگری.

شه و یلاک: چه نه ی ژیری، قه برغه (الفک الاسفل).

شه و یلانک: چه نه یی ژیری.

شه و یلکه: شه و یله، چه نه ی ژیری یه.

شه و ی: نه و تشته کو لسهقی مابیت هه تا روژ، گرائی شهقی، ئاشی شهقی، نانئ شهقی، هتد...

شه و یلاک: شه و یله.

شه و یلکه: شه و یله.

شه و یله: هه سستیکیت نه ولا و نه ولای دهقیه کو ددان لسه ر شین بوینه ژلایین ژیری، چه نه، چناکه، لاجانک.

شه و یین: شه و اوژ، شهقین، شه وهکی بهاریه کو باران هاتبیت و پاشی خوش کریت.

شه و گیت: میژی شهق، دلیر، گه زمه.

شه و نقیش: که سه که کو بشهقی پشتی هشیارونی نقیشان بکه ت (تهجد).

شه و تین: سوژن.

شه و تان دن: سوژان دن، سوژان دن.

شه و نامه: به لافوکیت نه هینی (نشریات سربه).

شه ه: (۱) شاه؛ (۲) ته راتیا ئاشی.

شه ه باز: شاهین، بازی مه زن: «زه هی شاهین و شه ه بازی» "جزیری".

شه ه بال: شابال، شاهه ر، مه زترین په ر.

شه ه پهر: شه ه بال.

شه ه بانو: شاه خاتون، ژناشاهی (ملکه).

شه ه به نده ر: شاهه نده ر.

شه ه به لووت: شاهه لوط، دارا به روین جورئ باش.

شه ه ر: باژیری.

شه ه ریانی: شه ه ریانی (اداره الامن و الشرطه، بلدیه).

شه ه ردار: شاریده ست (رئیس بلدیه).

شه ه ردار: بنیره باژیرفانی یا ژیرقان.

شه ه رستان: (قایمقامیه).

شه ه ریار: حاکم، مه زنی باژیری (ملک).

شه ه له وه نده: شاسوار، شویره سوار، میترچاک، دلیر، نازکه ر.

"میرئه سادین" فه رموویه: «گران به ندم دبه ندیدا - د قه پیدا شاهن شه ه بازان / دو سه ر په نجه دزه ندیدا - گه هشتن یه ک شوی بازان / دده ست شه ه له وه ندیدا - بشاهینی و رمبازان».

شه ه له وه ندی: نازه نینی.

شه ه ریوه ر: هه یقا شه شی ئیرانیه، به رامبه ری هه یقا نه یلولی سوریا نی شه رقی یه و به رامبه ری هه یقا جه ان به خشی کوردیه.

شه ه ریاری: (سلطه، ملکیه).

شه ه زاد: سوریا نی، کویری شاهی، زاده بی شاهی.

شه ه ه نشاه: پاشای پاشایان (ملک الملوک).

شه و کلاو: کولاشی شهقی، جوژه کولاشه که ساده مرۆف دبیتن نه گهر ئیک بشهقی بکه ته سه ری خو وهکی جنیان ناهیتنه دیتن.

شه و بهرات: جهژنه کی ئیزدیانه، هشیار دمیان هه تا سپیدئ.

شه وه: دهرده کی پیسه توشی بچوکیت ساقا دبیت و نه نامیت وان شین دبن و دمرن، ژبه ر هندی یه نه فسانه بیت جاهلان دبیتن شه وه پیره ژنه کی جنی یه و مندالان بسا فای دهنه ندقینیت.

شه و کوک: نه و که سه کو له رده کی بلند و راهندافی مرۆفان گازی خه لکی بکه ت.

شه و گا: نه و عه رده کو په ز بشهقی تیدا فه حسین وهکی کو تانی و شاتری ژ دهرقه ی گوندی درست دکهن.

شه و گار: نه و دهمه ژ روژاقای هه تا روژهلانته دبیتن شه وگار.

شه و گهر د: جاندبه رکه وهکی مارمیلوکیه به لی نه فه برۆفانقه دده ت و بشهقی دگه ریت.

شه و گهر: چه س چه س، گه زمه (حرس لیلی).

شه و کوژ: نه و که سه کو بشهق نابینیت.

شه و کوژ: شه و کوژ.

شه و له بان: بانگیت، نه جنه یی نه فسانه یی یه.

شه و له وه: شه و خوژ، ئالیکا کو بشهقی دده نه چه یواناتان.

شه و مه نده: شه و هسار، زادی شهقی.

شه و مه نه: شه و مه نده، شهق فه مای (بانت).

شه و نشین: نه و که سه کو بشهقی نه نقیت.

شه و هساره: زادی شهقی (بانت).

شه و زه نگ: شهقتاری یی تبلیچا، شهق زهنگ.

شه و هکی: کرنا کاره کی لدووماهیا شهقی.

شه و بیین: نه و هسک بوون و گه شتتا گولا ده خلی یه به ری وهختی خو.

شه و بیتان دن: شه و تان دن، سوژان دن بناگری.

شه و یلاک: چه نه ی ژیری، قه برغه (الفک الاسفل).

شه و یلانک: چه نه یی ژیری.

شه و یلکه: شه و یله، چه نه ی ژیری یه.

شه و ی: نه و تشته کو لسهقی مابیت هه تا روژ، گرائی شهقی، ئاشی شهقی، نانئ شهقی، هتد...

شه و یلاک: شه و یله.

شه و یلکه: شه و یله.

شههک: شه بیی کچکوک.

شههین: (۱) کهفته ناڤی شارئی زهنگان (زهنگان) یه (دبیژن ئهرده شیری بابکانی یی ساسانی ئه و شار ئاڤا کریه؛ ۲) ناڤی ئاوازهکی موسیقیایی کهفته؛ (۳) ناڤی زهلامانژی ههیه؛ (۴) دارهکه وهکی کیراتی؛ (۵) بۆحیرینا دهواری گر وهکی ههسپ و ماهینی بکارتیت، ههروهکی زرتین بۆ دهنگی کهری و لوورین، غه ووین و حه پین بۆ دهنگی سهگی و عۆرتین و قۆرتین بۆ دهنگی ره شه ولاغان و گاره شان بکارتیت. که ددین بۆ دهنگی مریشک و دیکلان و مارتین و به عین بۆ دهنگی کار و بهرخ و مه و بزنان بکارتیت و میاوتین بۆ دهنگی پشیله یان بکارتیت و هۆرشین بۆ دهنگی رووبار و با و باران و بای و دهنگی به لگیت داران بکارتیت و خورین بۆ دهنگی ئاڤ و رووباران بکارتیت.

شههسوار: سواری چالاک، سه رتۆپی سواران (مفوار): «رۆسته م و جه مشید و خالد - حه مزه یا شیری عه لی / ئاهه رین یا شهه سواری - تورک و رمیازی عه ره ب» "جزیری".

شههناز: (۱) نازیت شاهانه، ناڤی ژنان ژنی تیت؛ (۲) ناڤی ئاوازهکی ئیرانیه.

شههمار: ماری سڤک و دریت، هه زاری.

شههمیر: دلیر، عه گید.

شههیت: مرنا ژ تینا دا.

شههزهاد: پالهوانی چیرۆکا هه زار و یهک شهقی یه (الف لیله و لیله).

شههری گه ری: شارستانی (تمدن).

شههسوار: هیژا و بهرکه تی.

شههین رۆتکا: ئه و شهیه کو بهر فرکان پین نه سڤ دکهن: «هاڤیته شه بیی رۆتکان» "په ند".

شههمات: شههتین (فنا، عدم).

شههپوور: ئامرازیک موسیقیایی ل جهنگان بکاردهات، بلوول.

شههپووریژ: بلوول بیژ.

شههیتان: هیژهکی به ده مرۆڤی تاژۆته خرابی یی، دبیت ژ (شیدا) فههلهوی هاتبیت.

شههیتان په رست: تیرهیهکی کوردانه لقه زان شهخان و دهوک و شنگاری دین به لی پالدانا فی ناڤی بۆ وان راست نینه دبیتنه وان ئیزدی ئانکو یه زانی، تیرهیهکی زۆر مهرد و مرۆڤ شرین و ئه مین و میقان حه وین (ع، ک).

شههیتان پیکه نین: بریتیه ژ شههیتانی بونا کوران بۆ جارا ئه وهل (ع، ک).

شههیتانوک: شههیتانۆکه (حلزون) (ع، ک).

شههیتان لغاو: شههیتان لغاڤ، قه منه ر (ع، ک).

شههیتانی: فیتبازی و سنورته یی (ع، ک).

شههیتانی بون: رحهت بون و ئاڤ فه رسیان و سه رریتۆبونا زهلامی د خه ویدا.

شههیدا: ئه و کهسه که بهر فیانا تشته کی دین بوی (ولهان، واله).

شههیدایی: شیت و سه رگه ردانی بۆ تشته کی.

شههیهت: حیلینا ههسپ و ماهینان.

شههیلۆخان: شههیلۆخانه.

شههیلۆخه: شههیلۆخان.

شههیلۆخانه: بنپه شههیلۆخانه.

شههیلۆغان: داوهت و هه لپه رکی و دهۆل و زورنا بۆ که یفی.

شههیتان ئاڤس: شههیتان ئاوس (ع، ک).

شههیتان ئاڤس: ئه و گیسکه که هه ر د سالان ئه ولی عومری خۆ ئاڤس بیت.

شی: (۱) راقه، شهه ر؛ (۲) چۆ، ژ کس چۆ. "مه ولهوی" فه رموویه: «ده دی شه ره شی ده ده سپ کافین - ئید دای منافین و ئه و ده وای شافین».

شی کرن: راقه کرن، شهه ر کرن.

شیباب: چاڤگه بیی ئاڤی، چاڤگه بیی ته نووری: «فه تل و تابان داغورابان - ئه بله ق و جوته شیبابان / دامه بهر په نجه و کولابان - دل ژ من بر، دل ژ من بر» "جزیری".

شیباگه: شیباگه.

شیباگه: سه رگین: «هندی ماکه ونه ماگه شیباگه» "مه ته لۆک".

شیبان: توانایی.

شیبان: چارچۆپی په نجه ره ی یان ده رگه ی.

شیپک: ئه و تشته کو دادینه بن پین ده رگه ی.

شیپه کرن: شینه کرن.

شیتال: شیقال، زیقال، دریا دریا، دریاله.

شیتان: عه ردی راست و نه رم زکا دار (خصب).

شیتک: پشت بین، د ئه سل دا سنی دانک بیه لدوی هژمارا (کوستا) زه رده شتی نیشانا هه رسن بناغیت ئولا وان.

شیتته: قیژه.

شیرہت: نامؤژگاری، نہسیحت، دبیت ژ (مشورہ) کورد کاری بیت.

شیرہتکار: نامؤژگاری کار، ناسح (ناصح).

شیرہتکار: شیرہتکار.

شیرہتقان: شیرہتکار.

شیرہج: تہحینئ کونجیا، نہسلئ وئ شیرہیہ و ہاتیہ عہرہکاری کرن و بویہ شیرج ئەمژئ عہرہکاری کریای بکارتین.

شیرحیتستر: گیایہکی ئستری دارہ ئەگہر دبرن تشتہکی سپی وەکی شیرئ ژئ دەر دکہ قبت.

شیرحلال: وەفادار، دامان پاک، نہمەک شناس.

شیرحلالی: وەفاداری، دامانپاکی.

شیرحرام: بیتوہفا.

شیرحرامی: بیتوہفایی.

شیرخۆر: ساقایی شیرخۆرہیہ.

شیرخۆرہ: شیرخۆر.

شیرخوارن: شیرخارن.

شیرخارن: خوارنا شیرئ.

شیرخۆرگاہ: شیرخۆرگہ.

شیرخۆرگہ: (دار الحضانہ للاطفال).

شیرخانہ: مەیخانہ، کارخانا دۆشاش چتکرنئ.

شیرخشت: تۆزہکی سپییہ لہگہل شیرئ ددہنہ بچووکان دا قہبز نہبن.

شیردان: شیردانا بچووکان، نامانیکو شیرئ دکہنئ، شیرمەشک.

شیردەر: ئەو ژنہ کو شیرئ ددہتہ مندالی کەسەکی دی (مرضعہ).

شیردار: بشیر، خودان شیر.

شیرداین: (مرضعہ).

شیرین: قیژئین، قیژئین.

شیرہشیر: قیژہ لدو قیژہی.

شیر و ہۆر: قیژئینا بجملہ.

شیرزہبەن: شیرزہبەند.

شیرزہبەند: تشتی خەرچی کری (مطرز).

شیرزا: رەخ (حواشی).

شیرازہ: جئ و جہوسەری دو تشتان کو پیکفہ قہنئین (توصیل).

شیتہ شیت: شیتہ لدوو شیتہی.

شیت و ہۆر: قیژہی بجملہ.

شیخ: کتیرک و چەقویبت تیژ.

شیر: (۱) تشتہکی رون و سپی و بروینہ لگوانئ گیاندارہکی تیتہ دەرئ کو تازہ زابیت. (۲) تیغہکی دہقپانہ بەرپدا ژ چەکئ جہنگ پتکرنئ بو، شمشیر.

شیرا: پەزئ بشیر. شیرا دبیتہ (صفہ مشبہہ) وەکی: غارا، زانان، خورا، بەزا.

شیراز: (۱) نەوعہ چینیہ کە رەخیت تشتی بۆ قاییمی پتدچن؛ (۲) شیراز، شارہکی کە فنی ئیرانئ یہ دکہ فیتہ باشووری خۆرتاقایی ئیرانئ، نیزیکی ۹۰۰ کیلومیتران ژ تارانئ دوورہ، گورخانا ہەر دوو شاعریت بناقویانگہ ئیرانئ (سەعدی و حافظ) تبتدایہ.

شیرازبەن: شیرازبەند، خەرچی کرن.

شیرازی: نەوعہ تری بہکە.

شیراژ: شیرتژ.

شیربایی: شیروایی.

شیروایی: نەخت، قەلەن.

شیربرا: برای شیرئ (اخو الرضاعہ).

شیرہا: شیرہوا، پەلوک.

شیربۆدان: بریتہ ژ بەرہکەتی و خیردانا ئیکی بۆ ئیکی.

شیرہشیر: ئەو ژنہ کو بتشت بکە قبت و مندال ببیت ہیژ مندالی بەری ژ شیر قەنہبوی، دبیتژ شیریشیر.

شیربرنج: برنج بشیر، سۆرہ، برنج بشیر.

شیرپازونک: شیرپازونک، شیرپالیتف، شیرپالیو.

شیرپالوک: شیرسەفینک، تشتہکی تەنک و کون کونہ شیرئ پئ دپالیتفن.

شیرپاک: شیرحلال، دەست و دامان پاک.

شیرپاکی: دەست و دامان پاکی.

شیرہ: ئەو زادہ کو تازہ دکہ قبتہ نافدانئ گەفی کو ہبژ رونہ وەکی شیرئ.

شیرہپانہ: ئیشہ کە دکہ قبتہ ناف میتش ہنگفینی و ہەمیان دکوژیت.

شیرہپہ: ئبیرہق بوون، کبیر رەق بوون (ہەر دوو وشہ ئەہرکەنہ).

شیرتین: تین شیر، نەسارد و نەگەرم.

«شرین» بیجگه‌ی مه‌عنا ژیر (لفظی) کو بهرام‌بهری ته‌حلی تیت، هندهک مه‌عنا بییت جوړبه‌جوړی ژ حه‌قیقه‌ت و مه‌جاز و ئستعاره‌یان دگه‌هینیت، وه‌کی: «زمان شرین، به‌ژن و بالایی شرین، نان شرینی، مال شرین، مندا ل شرین، خه‌وه‌کی شرین». د فارسی و عه‌ره‌بی دا ژی شرین بگه‌له‌ک مه‌عنا یان بیجگه‌ی مه‌عنا ژیر (لفظی) هاتیه. «هندهک ته‌حل نه‌به وه‌ک روولی ته‌فوپده‌ن - هندهک شرین نه‌به وه‌ک هنگینتی ته‌بخون» په‌ند.

شیره‌می: ناقی هه‌یفا ده‌ه‌ی کوردیه (کانون اول). نه‌قه‌یه هه‌یفت کوردی لسه‌ر ده‌ورئ مادان: ۱- چه‌مه‌ن (فروردین)، ۲- گولناوهر (اردیبهشت)، ۳- جان په‌روه‌ر (خرداد)، ۴- گه‌رماخیز (تیر)، ۵- ناگربیز (مرداد)، ۶- جهان به‌خش (شهریور)، ۷- دوزم (مهر)، ۸- باران ریژ (ابان)، ۹- نه‌ندوگین (اذر)، ۱۰- شیره‌می (دی)، ۱۱- به‌فرناوهر (بهمن)، ۱۲- مشکین نام (اسفند).

شیرانیتی: شیرانی.

شیرانی: شیرناتی، "جزیری" فه‌رموویه: «مه‌گه‌ر شیرین بقی شیرانی بی بو - الا شمس الملاحه قد تشارک».

شیرنی خواردن: شیرنی خوارن، گپران و پشک کرنا شیرنی بی دده‌می که‌یفه‌کی وه‌کی زه‌ماوهندان یان تشته‌کیدي ژ دل خو‌شیان (حلوان).

شیرینکار: کارجوان، کارقه‌نج.

شیرینکاری: قه‌نجکاری.

شیرین به‌هاره: قه‌سیده‌یه‌کی پرسوزی کوردیه ژ دانانا مام وه‌ستا ئبراهیم نه‌حمه‌دی سلیمانیه.

شیرین و فه‌رهاد: چیرۆکه‌کی کوردی بی دلسوزمه‌لماه‌ینا دو دلدارانه.

شیش: (۱) شیشی ناسنی یان دارئ کو تیز و دریز بت: (۲) شش (۶).

شیشار: (۱) میتلاکا سوژ (شوش); (۲) سی ه.

شیشان: گیاه‌کی کولیلک زهره و بیتن خوشه.

شیشه: یان شووشه (زجاج).

شیشه‌ک: شه‌ک.

شبیعه: رتیبازده‌کی ئیسلامیه‌ه‌لی بته‌نی بیپیشه‌وایی دناسن و هه‌ر یازده‌ ئیمامان ژ نه‌قی و نه‌قی چرکیت‌ه‌لی مه‌عسوم دناسن، شیعه‌ژی گه‌له‌ک تیره‌نه، باشتی وان ئیمامینه، رهنکه ژماری وان دگه‌هیته ۲۴ تیره.

شیریز: نه‌و شیره‌ کو دکه‌نه‌ ناڤ کیسکی و ناڤ ژبه‌ر دچیت و په‌یت دبیت.

شیراز: شیریز.

شیرفه‌کرن: مندا ل ژ شیر فه‌کرن، شیرپر کرن (فطام).

شیرفه‌کری: مندالی شیرپر کری.

شیرپر: شیرپر کرن، نه‌و ژنه‌ کو مندالی خو ژ شیر فه‌دکه‌ت.

شیرفه‌خارن: فه‌خارنا شیری.

شیرفه‌خور: نه‌و که‌سه‌ کو شیری فه‌دخوت.

شیرکی: وه‌کی ره‌نگی شیری، به‌ره‌بی دبیتنی: (املح).

شیری: شیرکی.

شیرموک: گیاه‌کی بهاری به‌دندکیت وی ژ دندکیت زیوانی گه‌له‌ک هوورتن و گه‌له‌ک ته‌حله و مرۆڅ پی گپژ دبیت.

شیرمه‌شک: دودانکه‌کی بچووک ده‌می ژنک دچنه‌ بیژئ شیرئ خو دکه‌نه‌ تیدا.

شیره‌مار: گیاه‌کی بهاری به‌ تشته‌ک وه‌کی شیرئ ژئ ده‌ردکه‌فت.

شیر و مه‌تال: شمشیر و مه‌رتال.

شیر و مه‌تالان: بریتیه ژ یاری‌یه‌کی کو دو مرۆڅ پی‌رادین و ده‌ست دده‌نه‌ شیر و مه‌تالان و هه‌له‌په‌رکی و هونه‌رمه‌ندی بی بشیر و مه‌تالان دکه‌ن، بریتیه ژ جه‌نگی بشیر و مه‌تالان.

شیرمورده: شیرمورده.

شیرمورده: گیانداره‌که‌ کولبه‌ر کیم شیریا ماکن خو ژور لاواز و مریچوک بیت.

شیرمژه: شیرمژ، جوهره‌ دونه‌که‌ دبیتنی بز میتشک.

شیرمژ: شیرخوره.

شیره: (۱) دوشاقی تشتی شرین; (۲) هنده‌ک ددانیت شیرینه‌ لده‌قی ده‌واران.

شیرین: تشته‌که‌ کو تامی وی وه‌کی تامی شه‌کری بیت. بریتیه ژ تشتی‌کو قه‌تلاز بیت و کیم بده‌ست بکه‌فت، دبیتن: «نه‌ف ساله‌ نان شیرینه» یان: «نان شیرینه».

شیرین بون: بریتیه ژ خوشه‌ویستی و قیانی.

شیرین چک: شیرینوک.

شیرینوک: تشته‌که‌ کو پیچه‌ک شرین بیت.

شیرین زبان: زمان شرین، زمان خوش.

شیرین شاهو: شینه‌شاهو.

شیرینی: تشتی شرین، بریتیه ژ خوشتیاتی‌یه. «شیرین» یان

- شیف:** شیف.
- شیف:** (۱) جهمی خوارنی یه کو پشتی روژناقای دخن: (۲) جه لال: (۳) جوگله، ژوردایی، لیژاتی.
- شیفک:** شیفه لوک.
- شیفه لوک:** کوره دهره، جه لال، جو به ست.
- شیفین:** دهنگی بلند قیرین، قیرین (صراخ).
- شیفته:** یان شیفته، ویل، سهرگردان، شیویای، شیت، سه و دایی به لئ «شیفته» درستتره. «جزیری» فهرموویه: «سومبولین تازه مثنی نه کری - طوره یا شهنگ مطرا نه کری / خه مری یه شیفته طغرا نه کری - عه رعه ری خاره و دیبا نه کری».
- شیفشیفانی:** ناشه قولانی.
- شیف نهینی:** خوارنه که نیقاریت نه یینیان بخترا مردیان دهن.
- شیف کارک:** هنده ک گیا و شاکیت شینکاتی یه بو خوارنا کارک و که والان تینان دا بشه قی بخون.
- شیفشیفانک:** شیفشیفانی.
- شیف کرن:** شیف خوارن.
- شیف خوارن:** شیف خوارن.
- شیف خارن:** خوارنا جهمی پاشی (مغربی).
- شیف:** شیب، لیژاتی.
- شیف هسک:** کوره دهره، نهو شیفه لوکه کو لدوماهیا بهاری هسک دبیت: «شیفا شفقئ لمانی نیه بوکا وان به قلاوای دقئ» «په ند».
- شیقال:** تشتی درپاله و ریزگال.
- شیقه:** شیره.
- شیقین:** شیرینه کا درتژ.
- شیقه شیق:** شیره لدو شیردی.
- شیق و هوز:** شیرینا ب هه فرایی.
- شیکه:** به چکه به رازی یه کسالی.
- شیکرن:** راقه کرن، شهرح کرن، شروفه کرن.
- شیکریای:** شه کری، هری، یان په مبوبوی په ره کری، قوری خوشکری.
- شیکردنه وه:** ژیک جودا کرن و خوشکرن و شهرح کرنه فه.
- شیکرن:** شوپکرن، میترکرن، شووکرن، شوهرکرن.
- شیکال:** که رچه که پیلاش، پیلاش درپاله، هم شه کال و هم که لاش هاتیه.
- شیلاوک:** شیلاوک.
- شیلاوک:** فرشک، شیلک.
- شیلی:** (۱) شیلی (کدر): (۲) ئافا تری یه گفاشتی یان ئافا هه رفیقی یه کی.
- شیلاتی:** شیلاتی (کدوره، تازم).
- شیلان:** (۱) دهمی تیشته گه هه (مائدة، سماط): (۲) نه وعه کی مؤزکیت سوزن، جو ره گوله که دبیتزنی گول شیلان (عنا ب).
- شيله و پيله:** شیلان و پیلان.
- شیلان و پیلان:** فند و فیل، بریتیه ژ که سه کی کو خوارن و توشی بده ته ئیکئ و پاشی پیلانه کی لیبگریت.
- شيله شیل:** چیه چیب.
- شيله تین:** تین شیر، نه سارو نه گهرم.
- شیلو:** شیلی (کدر).
- شیهله:** شیره.
- شيله جو:** ئاقئ جهی، شیریه یه جهی (ماء الشعیر).
- شین:** (۱) رهنه که وه کی رهنگی ئاسمانی: (۲) شیوهن: (۳) ناشرین: (۴) شوین، چون.
- شیناو:** شیناف، ئاقه ماستی، گله ک روژن و زیده ئاف.
- شیناهی:** شینایی (نیلی).
- شینایی:** شیناتی.
- شیناتی:** شینکاتی.
- شینکاتی:** که سکا تیا عه ردی بگیای که سک بوونا رووی عه ردی.
- شینباو:** شینباش.
- شینباش:** باقشین، نهو تشته کو بشینیقه بنوزیت.
- شینی بهندان:** شین گپری، بهی، پورسه، تازی.
- شیننی:** بخودادان و سه رکیشان و گرین بکومه لی ژبه ر مسیبه ته کی.
- شینک:** شوینک، جلکوت، جلقوت (مضرب المالبس).
- شین کردن:** شین کرن، رهنگ کرنا تشتی برهنگی شینی.
- شینکه:** (۱) نه وعه تفهنگه کی که فنه: (۲) تشته که وه کی سوزکان لله شنی مروقان بسهردکه قیت به لی لپاشرا شینقه دین و ساخدبیت به لی وه کی سوزکا خه تهرناک نینه.
- شین و شه پوز:** شینی کرنا بتیکرای و کومه لی.
- شینیه یی:** شوپدی.
- شیننه شاوه:** شینه شاهو.

شینهوارک: (۱) هافینہواریت کوجہران؛ (۲) (اٹار).
شینهوار: شینہوارک، ٺہو کہسہ کو بیج زیدہیی یہک کور لشیونہواری وی مای.
شین: وشہیی شینی بنہپہسند و بیج ٺول تیتہ زانین لہم گہلہک قہومان و ب تاییہت نگ کوردان چکو لدہراقی نہپہسندی و زہم و شووم لہلم ددہن ہہروہکی دبیتہ وسف بڑ تشتی خراب و زیان و ستہ مکہر و گہلہک وسفییہت دی ٺی شووم و ناپہسند، وہکی: «پشت شین، سہرشین، رہشوشین، خو شین و موز دکہت، شینہ گورگ، شینہ بہراز، شین بوز، شینی نیاحہ» و ہر ژبہرقی چہندی و ہندہک سہبہبیت دی، ٺیزدی تا نہوژ وی رہنگی توورہنہ، نہ دکہنہ بہرخونہ ہہلدگر نہ لہن خو راتیخن، ہہ تا ناقتی ویژی نابہن.
شین گپری: بہہی، تازی.
شینبوز: دیزہ (اطغم).
شین و موز: ناچچاٹ گری.
شین شہیہی: چرچ و بوز.
شینہکرن: دیارونہ کہسکاتیہ عہدی ژ دورفہ.
شینو: لہقہبہ بو گورگی.
شینہوار: شونہوار، ٺہو کورہ کو لپاش مرنا بابی خو مابیت کو جی وی بگریٹ.
شینبوز: دہواری کورہنگی وی سوز و سپی تیکہل ہہبیت.
شیاو: ہہژی، لائق.
شیو: شیف خوارنا جہمی مہغربی، شیقہلوک، کوزدہدہ.
شیون: شینی، ل بہر ہندی دبیزنی شینی چنکہ جلکیت شین دکہنہ بہر خو (نیاحہ).
شیوار: مرؤقی سہرکیش، سہر روق.
شیووران: جدال.
شیواز: شیوہ.
شیوہ: رہوش، یاسا (اسلوب، قاعدہ، طبع، قانون، حبلہ، مکر).
شیوا: پاکڑو پەتی (بلیغ).
شیوہگر: ٺہو کہسہ کو ٺہسلویہکی تاییہت ہہبیت.
شیوہنکر: ٺہو کہسن کو شینی بیج بو مری دکہن.
شیوہن کرن: شینی بو مریان کرن.
شیوہن نامہ: تازینامہ (رسالہ المواساہ).
شیوخوران: شیف خوارن، پاشکہتنا ہہیقی بچہندہکی پشتی مہغربی، دبیزن: «ہہیقا مہ پازدہیہ، لہوا شیف خوار».

شہونگہ: جی کوشینی لی تیتہ کرن.
شہ: (۱) دہواری رہنگ سوز و سپی تیکہل بیت؛ (۲) ہہژی، ہبزا، لائق.
شہیلہک: دہواری رہنگ سوز و سپی.
شہیپو: (میزان، درجہ الرطوبہ).
شہیت: دین، مرؤقی مہژی خراب.
شہیت شہیتان: ٺہو کہسہ کو بقہستا خو گیل و ویل و خہشیم دکہت و خو دینوٺینو دکہت.
شہیتانہ: کردار و رہفتاری وہکی شہیتان.
شہیت بوون: دین بوون.
شہیتخانہ: نہخوشخانہ بیج دینان، تیمارگہ (دار المجانین).
شہیتہ: شہیتوکہ.
شہیتوکہ: شہیتہکہ.
شہیتہکہ: شہت و شہواک، شہت و شہوات.
شہت و شہواک: دیناتی یہکی گاف گافیہ.
شہتہ: شہتیکہ: «وہرہ نہ شہتہ ویم، دل وہشی بی دلہن - گیان جہتہن بہرشی، ناماش مشکلہن» "مہولہوی".
شہتہویژی: ناخفتنیت جریا و فرنا، دوودلی.
شہت و ویت: گہوج و کولانی.
شہتگیری: تیکچون لمابہینا مرؤقان سہر تشتہکی بہرنہکہتی.
شہر: جہنگ، شہر (ع، ک) کوردکاری بوویہ: «تہ شہر دہقی من شہر ناقتی» "گورانی"؛ «کہسپیکو نہ ل شہرہ، شہرہ» "پہند".
شہرکہی: (۱) دفن بلند، ٺہنی کیتل؛ (۲) مہیمونی کو دبیزنی غوریلہ.
شہرگیر: ٺہو کہسہ کو شہرا نیچیر دکہت، بریتہہ ژ مہرخاسی بی.
شہرکوللہ: مہشکہدہک (شیخ الجراد).
شہر: ٺہو حہیوانی قہوی بجہرگہ، (برج الاسد) نازناقہکہ بو ملوکیت (ماوراء النہر) ی، بریتہہ ژ شجاعہتی: «شہر ہہر شہرہ چہندانکو ناف زنجیر و قہفہسان بیت، رتیقی ہہو رتیقیہ بلا نازاد ژی بیت» "پہند".
شہرہمیر: مہرچاک، بجہرگ.
شہرہون: ژن، چاک، بجہرگ.
شہرگیری: بریتہہ ژ میراتی (تشجیع).
شہرہوش: شہرہوش، وہک شہر: «رتیقی لہر دہری کونا خو

شیره» "په‌ند"؛ «لبن سیبهره شیری به بلا شیر ته بخوت»
 "په‌ند"؛ «ریقیا بهر نادم دهوسا شیرا» "په‌ند".
شیره‌وان: شیره‌فان، شیرخودانکه‌ر (مری الاسد، مری
 الاسود).

شیره‌فان: بنیره شیره‌وان.

شیرین: شیرین.

شیرین: تامه‌که وه‌کی تامی هینگفینی و شه‌کری و دوشاقتی.

شیرین: بۆ دلدارئ بکار تیت، "جزیری" فه‌رموویه: «هن گولی بۆ
 عه‌نبه‌رن، هن دشرین ئەسمه‌رن - هن گوهرئ دانه‌بین،
 مثلی سهیلی سه‌ما»، بۆ تشتی جوان هم بکار تیت، ناقتی
 ژنان ژئ هه‌یه.

شیرانه: وه‌کی شیران.

شیره‌نجه: په‌نجه‌شیر، برینه‌که شاخ بونا وئ نینه.

شیردل: دلیر، بجه‌رگ (جسور، قلب الاسد).

شیردهم: بوریا ناقتی، حه‌نه‌فیا ناقتی.

شیرکوژ: نازا و زبه‌ک، نه‌ترس، میرکوژ.

شیراز: شاره‌که لوه‌لاتئ ئیرانئ.

شیرازی: ئسترک، ئەهلئ شیرازی.

شیتس: شیتس (٦٠).

شیتس: ئەژماره ٦٠، سئ جار بیست.

شیتستۆ: ناقتی مروّفان شیتستۆ هاتیه له‌و مه‌ته‌لوکفان دبیژن:
 «شیتست و دو که‌ر ژ ملئ هاتنه‌ دهر، شه‌ش گوهرئ سئ
 سه‌ر» "مه‌ته‌لوک".

شیتف: (١) شوّف، ئەو زه‌فی یه‌ کو هاتیه هه‌کیلان بگیتسه‌کی
 یان بدو گیتسان؛ (٢) شه‌ف، شه‌و.

شیتف برین: شوّف ئینان، وه‌رددان.

شیتفیار: جوّتیار.

شیتفه‌فان: خاون شوّف.

شیتفه‌ره‌ش: شه‌وه‌رده‌ش.

شیتکر: شه‌کر.

شیتل: (١) جه‌بله‌هه‌ری، به‌ره هه‌فیره‌ک کو بیته شیران؛ (٢)
 باشکۆیه‌که لدو وه‌نده‌ک ناقتان دا تیت مه‌عنا ئستمراری و
 وه‌سفی فاعلی دده‌ت، وه‌کی: «قورشیتل، شیتل و شیتلکه‌ر،
 هه‌ری شیتل، هه‌فیره‌شیتل، خه‌ناشیتل، کارشیتل، ناخفتن شیتل،
 ده‌فشیتل».

شیتلانه: شلانه، مژمه‌ه.

شیتل شیران: ئەف ماده‌یی کو شیرانه، بگه‌له‌ک مه‌به‌ستان تیت:
 هنده‌ک حه‌قیقه‌تن هنده‌ک مه‌جازن، مه‌عنا حه‌قیقی بۆ
 وشه‌یی شیرانئ ئەوه‌کو کرنا تشته‌کی په‌یت دا تیکبالت،
 وه‌کی: «قورشیتلان، هه‌فیره‌ شیران، خه‌ناشیتلان، ماست
 شیران، دۆشیتلان، که‌شک شیران». مه‌عنا مه‌جازی وه‌کی:
 «کارشیتلان، پشت شیران، پی شیران، مروّف شیران» تیت
 به‌عنا ئالۆزی و شیلباتی؛ «دونیا شیتل و بیتله، ئاسمان
 شیتلی یه، ئاف شیتلی بوویه، گوندئ مه‌ پر شیتلی بویه».
 تیت به‌عنا زۆر یا تشته‌کی له‌رده‌کی: «شیتله‌برنج،
 شیتله‌قه‌رهم، شیتله‌ ده‌خل، شیتله‌ له‌قه‌ن». تیت به‌عنا سڤک
 و بیروویی (اهانه): «ئه‌فرۆ ئاغای گوندئ مه‌ پس
 شیرالین، ئەم کورد رئ ناده‌ین هه‌ر که‌سی رابیت مه‌
 فه‌مرینیت و فه‌شیتلیت و شیتل و بیتلی ناخمه‌ بچینیت».

شیتل و بیتل: «شیتل + بیتل» ئانکو وه‌ک شیرالانا بیسیرکی
 (فوضی، عکر).

شیتلان: هه‌فیره‌ شیران، قورشیتلان.

شیتلاڤ: قوره‌رۆن، شیلقاڤ.

شیتلانه: قه‌یسی.

شیتلک: ده‌ستدریژ.

شیتلم: شه‌لغهم (نه‌ عه‌ره‌بیه)؛

شیتلم شیری: بریتیه ژ ناخفتنا لووس و چاپلووسی.

شیتلمه‌ ترشی: شیتلمیت فه‌گرتی.

شیتلی: ئەو تشتی رۆن کونه‌ زه‌لال بیت، ئانکو نه‌ی شه‌فاف.
 (شیتلی و شیران و شیرانه و شیتل هه‌می ژ یه‌ک ره‌گ و
 ریشه‌ن).

شیتلاتی: شیتلاتی.

شیتلیاتی: شیتلاتی (کدوره).

شیتلوو: شیتلی (کدر).

شیتلانه: پاک (قدیس).

شیتله‌که: به‌رکه، له‌جۆگه.

شیتمی: تفرئ سۆر.

شیتمه: ناقتی زه‌لامان.

شیتین: هه‌ژی، هیتزا، شیبیای، دلارا، سه‌بر، ته‌نایی: «خوبی و
 دلبه‌ری و ناز و تطف بته‌ شیتین - خسره‌وا پادشاهانی و
 خودانا جه‌به‌هئ» "جزیری".

شیتینی: سه‌بر، به‌ردل، سه‌برا دلی، دل فه‌که‌ر: «شینیا من
 گوزه‌لئ لئ - عه‌ره‌ب شیتینی عه‌ره‌ب شیتینی» "گۆرانی".

- شینهیی:** ئارامی، لسه‌رخزیی، ئیواشی، بیله‌ز و عه‌جه‌له، بته‌دهب.
- شینه:** داریت ته‌ر و تازه و بلند و راست و هه‌لکیشایی و یه‌کساله.
- شپواز:** تایه‌تی یه‌ نغیسینی یان ئاخفتنی (اسلوب).
- شپوه:** (۱) رهنگ و روو، نه‌خلاق، روخسار، ره‌فتار (صفه)؛ (۲) رئی و شون (اسلوب).
- شپو:** (۱) شیف، خوارنا جه‌مئ ئیقاران (مغرب)؛ (۲) شوڤ.
- شپوان:** (۱) ده‌می شیف خوارنی؛ (۲) تیکدان، تیکقه‌دان، تیک شیلان.
- شپواندن:** شیلاندن.
- شپوانن:** شپواندن.
- شپوای:** شپوایی، شپویاگ، تشتی تیکقه‌دایی و شیلیای.
- شپوه:** خو، رئی و شوین، رئی و شون، ده‌ستور، خودیک، خده، غه‌مز و ناز، فیل و گرمزی، (اسلوب). "جزیری" فه‌رموویه: «شپوهیی دلبه‌ری بزانی! سونته‌ته شپوه، عیشوه فه‌رض - هه‌ر دو نظر کو بن قران! واجه یه‌ک کرشمه فه‌رض».
- شپوه‌زار:** زاراف (دایلیکتی، دیالیکتی).
- شپوئما:** (سینما).
- شپو کردن:** شیف خوارن، شپو کرن.
- شپوهرد:** زه‌قییا و هه‌رد دای، دو جار کیتلای.
- شپو:** شوی، میتر، میترد.
- شپویرا:** برایی میترئ ژنی، تی.
- شپویرازن:** هیوه‌رژن.
- شپوات:** ره‌شه‌مه (کوردی نینه).
- شپوایی:** ته‌له‌میت.
- شوت و کوت:** زه‌رب و هه‌شاندن به‌هه‌ر لایه‌کی، چ راست و چ چه‌پ، بدیتن یان نه‌دیتن.
- شوت:** (۱) ده‌نگه‌که ژن د ده‌می جوئی قوتاندنی دیار دکهن، دارئ شوتانی، دارئ سجوقانی؛ (۲) ده‌ست نه‌گه‌ر به‌لاش بیت دبیتنی شوت و نه‌گه‌ر گری کرئ بیت دبیتنی کوت.
- شوتانی:** سجوقانی.
- شوت و کوتانی:** یاری‌یه‌کی مندالانه‌یه.
- شوت:** تشتی حولی و لووس.
- شووتک:** پشت بپن (حزام).
- شورته:** که‌شک.
- شور:** شه‌مشیر، شمشیر.
- شورتان:** هیزه‌یی روونی.
- شورک:** خوار.
- شورهیی:** رسوابون، رسوایی، شه‌رمزاری، شه‌رم ئاوه‌ر، نه‌نگ، فه‌یتی.
- شورهه:** (السور) (ع).
- شورهه:** شورهه.
- شوسر:** هاقین (منی).
- شوش:** سی هه‌، شیشار، سپهل، سپه‌له، باریک، بلند.
- شوشپین:** داوه‌تی، برازاقا. "خانی" فه‌رموویه: میرخوه‌ند نه پینش خوه مه‌م و تاجدین - گو خه‌رج لن مه‌مۆ تو شوشپین".
- شوشن:** شووژن، سوزن (سوزن، مخیط).
- شوشه:** شیشه (زجاج).
- شوشه‌یی:** تشتی لووس و سپی (سه‌یقه‌لدای) وه‌کی شوشه‌ی.
- شوشتن:** شورتن (غسل).
- شوشتی:** شووراو (مغسول).
- شوشه‌پیر:** ئەلماس، هه‌م ئەو که‌سه کو کارئ شیشه‌پیرنی دکه‌ت.
- شوشه‌سازی:** شیشه‌چیکرن.
- شوشه‌کاری:** کاری شیشه‌سازی‌یی.
- شوشه‌که‌ر:** شووشه‌ساز.
- شوشک:** سوسک، جوهره ته‌یره‌که.
- شوشه‌به‌ند:** شیشه‌به‌ند، ئەو مه‌زه‌لکه یان ئەو کوموده کو دۆریت وئ شیشه کری.
- شوففا:** شاهی، شادی، شایی، ئەول رۆژه ژ پاییزنی نک یه‌هودان، ئەو دبیتنی نه‌ورۆزی دووه‌م چکو یه‌هودان دو نه‌ورۆز هه‌نه: ۱- نه‌ورۆزا به‌رائی سه‌رئ فه‌روه‌ردینئ؛ ۲- نه‌ورۆزا سه‌رئ پاییزنی مناسه‌به‌تا رزگار یونا یه‌هودان له‌گه‌ل دانیاال پیغه‌مبه‌ری (د.خ) ژ به‌ندئ ئساره‌تا بابلیان به‌هۆی کوروشی شاهن ئیرانی.
- شووکرن:** میترکن (ازدواج).
- شووکولات:** شوکولاته.
- شووکولاته:** چکلیت، کوردکاری بوویه.
- شوکرانی:** واژه‌یه‌که ژ عه‌ره‌بی هاتیه‌ ناف زمانئ کوردی و مه‌عناگۆر بویه شوکرانی ژ شاکریی (معرب) ژ چاکری یی فارسیقه هاتیه.

شۆدان: دېلاندىن، ئاڭ و شرياز لېكرن (ترشح).
شۆپ: (۱) سوير، تشتى تام خويى (مالح); (۲) شەر و شۆپ، شۆپش.
شۆرش: خەبات، سەرھەلدان دىۋى ھەر ستمكارەكى (ثورة).
شۆراۋ: شۆراڧ.
شۆراڧ: ئاقەخويى، عەردى شۆرك (مياة معدنية مليحة).
شۆرافك: شۆراۋ.
شۆرايى: شۆراتى.
شۆراتى: شۆپى.
شۆرى: سويراتى، سويرى.
شۆرە: مادەپەكى سپيە لسەر عەردى لاۋازە کوچ تشتى شېن ناكەت (سېخە).
شۆرەيى: رسوايى، نەنگ.
شۆرەزار: عەردى زۆر بشۆرە يت.
شۆرەن: شەنگ و شۆخ، ژناجوان.
شۆرشگىت: ئەو كەسە كو بشۆرشى راييت زدى ستمەيى.
شۆرش كرن: رابون بشۆرشى.
شۆرىدە: سەرگەردان، دلدار (مشوش).
شۆرەبەخت: بەدبەخت (تعيس الحظ).
شۆرەسوار: سوارى چاك، سەرتۆپى سواران.
شۆر: (۱) ھەيوانى چۆن سىڭك، چۆن خۆش; (۲) داۋزىانا مەۋقەكى يان تشتەكى لەردەكى بلند.
شۆران: شوشتن.
شۆريان: شۆران.
شۆريايى: شۆرياگ.
شۆرياگ: شۆراۋ.
شۆراۋ: شوشتى (مغسول).
شۆراۋە: ئەو دەخل و دانە كو بناقى ھاتبىتە شوشتن.
شۆربارتىز: دۆخاۋ كرنا جىيەكى بگىچى، سپىكارى.
شۆرتان: نەوعە پەنبرەكە.
شۆرتك: شۆرتكە، سەرشۆك، شۆرتكە.
شۆرتكە: پشت بېنا رەنگاورەنگى نارموشىبە، سەرشۆك.
شۆردراۋە: ئەو دەخل و دانە كو ھاتبىتە شوشتن.
شۆرۋەبون: شۆرۋەبونا لېلنداىى بۆ نزمى.
شۆرەيى: شەنگەبى.
شۆرە: تايد.

شووكرانى: مەعنا و (لغت) و سەرقلەمانەۋى تىت.
شولاندن: فېراندن، قژاندن (اسھال بون).
شوللە: (۱) مەپىرەكى پرقور; (۲) نامازى ژنانە (كوس).
شونك: جل كوت، جل قوت، كالاكوت.
شون: جى، جىگە.
شونەۋار: زورپەت، وارگ، شونەۋارىت ھافىنى، شونەۋارىت كۆچەرەن، خرچ و خاڭ، كارى نەپوختە (ميسوعە).
شۆ: شوشتن، پشتى ھەيزى (طھارت).
شۆپە: مادەپەكى نووسەكە ۋەكى دۆشاقى يان زەرە يان گەورە.
 جار ۋى سپىبە لتاۋ بەلگىت دەراماتى ھافىنى دكەفیت وى شىنكاتى يى بېھتېز دكەت.
شۆپەك: ناۋبىنك (مضرب).
شۆپەرە: مەلەقانى.
شۆپەيى: ئەو شىنكاتى يە كو شۆپە لى كەفتى، شۆپەيى دېتېنە مەۋقە رەنگ دېزە و پويت، مەۋقە ناچچاڭ گرى (عبوس).
شۆپايىز: ھەشارگەھى رىگران.
شۆپا: شۆپا (حساء).
شۆپ: (۱) كاش، دەوس (اثر)، دېتېن: «ئەز لىشۆپا تە ھاتم»;
 (۲) (عوض، مكان); (۳) شەپپە، چەپپە.
شۆپ ھەلگر: دەوس ھەلگر.
شۆپ ھەلگرتن: دەوس ھەلگرتن.
شۆپزان: دەوس ناس، دەوس ھەلگر.
شۆپاۋۆ: دەوس ھەلگر.
شۆپاۋ: شوريا، شوپاۋ.
شۆت: شوت، شفت، شىر.
شۆتيلە: بشىر د بەھارېدا، پەزى بشىر.
شۆتېن: شۆرپا برنجا بشىر، برنجا بشىر، شىربرنج.
شۆتېنە: فرن.
شۆخى: ھەنەك، گالتە، يارى.
شۆخپەر: يارىكەر.
شۆخ: جوان، خشكۆك، بەژن بلند: «سوحبە تا چەرخ و سەماتى - ۋەك مەلا سەد موبتەلاتى / زەمزمە و ئاقا ھەياتى - موشتەرى سەد شېخ و شۆخ» "جىبرى".
شۆدار: تشتەكە كو ھېت باش پاك نەبويىت و شو پىتقەبىت (صدىقە لدان).

شولاو: ئاڧا شىلى، شىلاڧ (ماء كدر).
شۆم: شۆڧ (فلحان) (كورديا شىخان و عشائر السبعه يه).
شۆن: (۱) جىڭگە، شىنى (نىياحه)؛ (۲) پەيمان: «بىن شەرت و شۆنىت جەجەد ئەو دەردەن - رەحمەت ئەو يادىت، وەفادار تەرەن» "مەولەوى".
شىبى: بارانا توند و تاڧ، تاڧە بارانى دژوار و چىك مەزن.
شىنە: بېرنا دارا و تراشى لسەر عەردى و بن بېرنا وان.
شىنە كرن: بن بېرنا، گارى شىنە، راست كرنا زەڧى پشتى كىلاننى بواستەى دارەكى كوزەڧى بىن پشتى كىلاننى پى شىنە دكەن و راست دكەن.
شىپك: ئەو دارە كوزەڧى بىن شىنە دكەت.
شىپرتو: پەرت و بەلاڧ.
شىپش: سىپى، سىپى، ئەسپى، سىپى ھە، (قمل) وشەى شىپش ژ ھەميان كوردىترە و لزاراڧاھ كىدى ھەشپىش ھاتىيە و شپىش ھاتىيە، شپش و شپىش لرىشە بىن ئاڧىستا بىنە.
شپىرە: شەپىرە، شىبى، لىبەر بەرزە و ئالوزبوى، ئەڧ وشە پىك ھاتىيە ژ شىپەر + زانكو زانا پەزى لى دەمى دا خودان پەز قەوى شەپىرە دىن بكار كو دەپكافە شايانىيە كو ئىگلىز دىبىژنە پەزى (شىپەر) قىجا كوردا لواقى خول حالى خو گەلە واژىت جانو رىك پىك لىكداينە، ئالوزى ھەروەسا ژ ئالوزا بەندكا ھاتىيە بەلج ئەگەر ئەم ھویر لى بەرزىن ئالوزى غىر مەعنا دەت و شەپىرە غىر مەعنا دەت..
شپىرە بى: شەپىرە بى، لىشىبىيان، لىئالوزىيان، لىبەر بەرزە بوون.
شپىرە بى: شەپىرە بى، شپىرە بى، شپىرە بى.
شپىرە بى: شپىرە بى، شپىرە بى، شپىرە بى.
شى: (۱) واژەبەكە ژ چاشتى مەعنا (مشل) ھاتىيە كورت و تراش كرن؛ (۲) دىسان واژەبەكە ژ شفتى ھاتىيە كورت و تراش كرن.
شت و مەك: ھور دەوالەتنى ناڧ مالى و وەجەلنى، كرت (تركە).
شتانى: يارى كرنا پشتى، بسنجوقانى، شوتانى.
شت: تىشت، ئەو كو چىبىت بىتە زانىن و ژى خەبەردان.
شتران: بەرەپىت، بەرەپىت سست.
شون: شوشتن، دان شوشتن، جلك شوشتن، خوشوشتن.
شتو: گۆتتەكە سەگى پىن بتشتىر بەردەن و دىبىژنى: شتوشتو يان وشتو و شتو.

شۆرەزار: شۆرەكات.
شۆرەكات: شۆرەك.
شۆرەك: عەردى كو ئاڧا وئ شۆر و نەمەكزار بىت.
شۆس: سوز، سۆز.
شۆستە: شوسە.
شۆسە: پەيادەرى بىن لى راست و چەپى خىيابانان لىبازىران (رصىف).
شۆسىح: كىلوانە بىن زىدە چەمىيە.
شۆش: ھۆش، تاڧگە، ناڧى شارەكى مېژووى بى لىبىرانى.
شۆسىھەر: سىبھوجەرگ.
شۆڧار: بەلا، تۆڧان، جاسوس، بەدەرەشت، بەدكار (رقىب).
ھەژار: ھەرمووىيە: «شۆڧار وەكوو بىوەر تىمونی - بەم بىرەو ھە چۆو ئەندەرونى».
شۆڧ: شوو، شوم، شىڧ، شۆڧ.
شۆڧارگە: جى خراب كار و جاسوسان.
شۆڧى: قوماندارەكى بەدەرەشتەكى مىرى بوٹان بو دگۆتنى خەلەڧى شۆڧى.
شۆڧاڧ: ئاڧا شىلى، چلكار، كىنايەتە ژ وئ رزقى كو مرۆڧىت چاپلوس لسەر خوانى مەزنان دىخۆن و دىبەنە عەمىل و چاكرىت وان. دىبىژن: «شۆر باخۆر، شوقاوخۆر، چلكاوخۆر».
شۆڧە شۆڧ: شۆڧە شۆڧى.
شۆڧ: قۆچ.
شۆڧ لىدان: قۆچ لىدان.
شۆڧدان: قۆچدان.
شۆڧل: ئەو پىرەك و كولىن كو لسەر و چاڧان تىن، پۆلكە.
شۆڧاقى: دەردەكە چار پەلنى پەزى دگرىت و سىمىت وان كول دىبىت.
شۆك: نامازى ماسى گرتنى، قولاب
شۆك: شۆكە (ع).
شۆكەران: جورە ژەھرەكە
شۆكە: گەژۆ.
شۆل: كار، كوردكارى بووىە ژ شغلى عەرەبى.
شۆلكەر: كاركرن (ع،ك).
شۆل نەكەر: كارنەكەر، تەمىل، بىكارە (ع،ك).
شۆل: شۆر (مالج) كوردىيە غەربىيە.

شترنگه: زرنکه، زرنگینا شیری یه ده میکو دوه شینن.
شترنگه شرنک: زرنکه زرنک، شنگه شنگ: «شنگینا کوسه مریان...» "گورانی".
شرهق: شق، دهرهز، تیک.
شرهقیان: دهرهزیون، تیکبون.
شریت: شلیت (ع،ک).
شلیت: چهند تایه دهرزی یی بادای و تیک ئالاندی (ع،ک).
شرینخاندن: گورینا عوران، قیزاندنا ئیکین بتوندی.
شریخان: شریخانندن، شیراندن.
شریخه: دهنگهک وهکی دهنگین عوری.
شریخه شریخ: شریخه لدو یهک.
شریخ و هوپ: شریخه ی زور و هه قرائی.
شریقه: شریقه.
شریقه شریق: شریقه لپه شریقه ی.
شریق و هوپ: شریقه یی زور هه قرائی.
شرهگر: (وارث) (شرگر کوردتر و مهعنا دیارتره).
شرت و گوم: بی سهر و شوتین (مجهول): «سه بازی یی شرت و گوم (جندی المجهول).
شرین: پیچه وانا تهحل (حلو).
شرینی: تشتی ژ شرینی هاتیه درستکرن.
شرینایی: شریناتی.
شریناتی: بال شرینی (منسوب).
شرینوک: هندهک کولک و پیتن لسهر جلدی پهیدا دبن خوریان و نازاری چیدکهن (حساسیه).
شرۆ: تهعبیرا خهونان (تفسیر، توضیح).
شرۆقان: شرۆکار (مفسر).
شرۆکار: تهعبیردهر.
شرۆدان: تهعبیردانا خهونان.
شرکاک: تهیرهکه وهکی کۆترئ، گۆشتهکی هسک و رهش و شین و لاوازی هه یه بهلی ژ کۆتری مهزنتره: «شرکاک چیه و دی گۆشتهی وی چیهیت؟!» "پهند".
شریه: شرپین.
شرین: دهنگکی چهپ چه پایت گیاندار یه کو لناف ئاقی برتفه بچیت.
شرهوره: شره پره.
شرپه شرب: شرپه لدو شرپه ی.

شتهو: شتۆ، وشتۆ.
شتین: ئه و کهسه کو ههر چاقی لشتتی مرۆقان بیت.
شحنه: شانه، داروغه یی سوکین (مراقب السوق) کوردکاری بوویه.
شخارته: شخاته، قۆدیکا زلکا، شقارته (قۆدیکا زلکا ژ ههر سی یان کوردیتره).
شخره: شهخره، باری دارا (نارامیه).
شخۆ: به لاش، به خۆپایی (ژخۆ کوردیتره).
شرتک: توبره میو، شاکه میو.
شرت و شول برین: جشیندانا زور و کریت کو جی ناشتی یی نه هیلیت.
شر: (۱) جلک؛ (۲) بیچاره، تشتی هه لاهه لا و دریای، تشتی ژ بهر یه کچۆی و قه لشی، (۳) مرۆقی کز و دامای؛ (۴) گالته و حه نهک «شری بو میرانیا ته ئانکو تر بو میرانیا ته، شیر بو میرانیا ته، زرچ بو میرانیا ته» و شه بیت ئه هریه نینه.
شرپۆش: ئه و کهسه کو هه می جلکیت دریا لبه ردا بن.
شرکردن: بریتیه ژ جشیندانا زور بکهسه کی هه تا کووی شر بکهت، چیر بکهت.
شر و شتیویای: شر و ئالۆز بوی.
شرم برم: لبه ر گۆتن.
شرم برم: شرم برم (هذیان).
شر و پر: شر و شتیوال.
شر و دی: مرۆقی در و هار و هاج.
شر و شیتال: تشتیت دریا له و بهرنه که تی.
شر و شتیوال: شر و شیتال.
شرۆل: شر و شیتال.
شرۆل: شرپۆش.
شر و وپ: تشتی ئیکجاری کهفن و هه لاهه لا بوی.
شره: شر و شیتال.
شرها: ناخفتنا تیتالیه.
شره و پر: شره و پره.
شره و شیتال: شر و شیتال.
شره و مره: شره و پره.
شرشر: شوره شور، دهنگکی چۆرافگه یه.
شرقه: قرمه، نورمه، قرمین.
شرن: ددانن به رازی.

- شرپ و هۆر:** شرپا زۆر.
- شر:** (۱) کومتلایت ئاخهسپى بىچ كو بسهر سهردارى دكه قىت لگلکه نىدا، عهردى شزگه ئهوه ئاخهسپىك بىت؛ (۲) بزاراڤهكى كرمانجى ژىرى دبىژنه كىم و وهزاخ و عهداڤى.
- شرگه:** ئهوه عهرده كو هه مى ئاخهسپى بىت و شژدار بىت.
- شرژىژ:** ئهوه كو شزى ژ شزگه بكنشه سهريانان دا دلزيان نهكهن، دبىژن: «من بانى خو شزژىژ كرىه ژ بهر هندى دلزيان ناكهت».
- شش:** ششى.
- ششى:** ئانكو شه شپره، ئەف وشه يه بىژه لزمانى كوردیدا مری حسیبە مهگەر لزاراڤى بچوكان بهلى دهمىكو ته ماشاى ئاڤىستايى دكهين دبىنين هبىستا ساخه و نه مریه، دبىژىت «ئىشيش» به عنا ته قهت كرن و قه شارتنه (نگاه داشتن). دبىژن: «ششى و شيشى» و لئاڤىستايى دبىژىت: «ئىشيش».
- ششان:** شوشان، خو شوتن ژ قرىژى. خو شوشان و دوركرن ژ مرۆڤىت به دكار، هيلان (براه، ياس، نفاذ).
- ششىكرن:** قه شارتن، ته قه تكرن.
- ششىكه:** قه شپره، ته قهت بكه.
- ششكه:** قه شپره، ببينه وشه يهك كو مرۆڤ هزر دكهت كو ته نى لجهانى مندالان دا هه يه، پاشى دهركهفت ژ وشه بىت رهسه ندار و كه قنى كوردیه بهرهف مرن و ژبىرچۆنه، بهس بچووك ششى بكار تىن.
- شفره:** بهرازى ئىكانه، نىر.
- شفر:** نىرى بى كىڤى، بهلى بو نىرى بى كىڤى حه قىقه ته و بو بهرازى مه جازه.
- شفه:** گۆشتهكى قىمه كرى و ناف رو بىنى قه لاندى.
- شفهلى:** جوړه چه كمه يهك بو زه مانى بهرى دكرنه بى خو، رهنگى وى زهر بو و ساڤىت وى درىژ: «چه كمه شفته لى بىو...» "گۆرانى".
- شفتى:** شمتى، شامى، شوتى، زه بهش.
- شفتى تاله:** شمتى تاله.
- شفتى تالك:** (حنظل).
- شفت:** شير (حليب).
- شفهله:** شه فحه له، شه فحه له، بهر كه بكه رىقه تىت.
- شفتالو:** شه فته لى.
- شفتەلى:** شفته لوو.
- شفتەلوو:** شفته لوو.
- شفتەره:** شفته زى.
- شفتەزى:** بارداربونا ژنى دوه خته كيدا كو هبىژ مندالى شىرخۆز لبهر مه مكىت ويدا هه يه.
- شفتىل:** تویره بىت زراف كو لتشتى دبىچن (اعصان رفيعه).
- شفر:** فبيله گىژه (شفر بو نىرى بى كىڤى تىت).
- شف:** دهسته دارى نهرم و تهپ و زراف و درىژ.
- شفاړه:** دهسته دارى ژ شقى درىژتر.
- شفاړته:** شفاړه، مرۆڤى درىژ و بى زكا.
- شفتەري:** شفاړه.
- شفرى:** ئهوه دارهكو شڤكه و هاتيه برىن، ئانكو بشڤىنكى برى به.
- شفاړوك:** زه مانى بهریدا كور و كچىت گوندى بدهسته جهمى و كوومه لى د پايىزىدا دچونه هارىكاريا ماليت گوندى بو ساڤار هيرانى و دگوته قى كارى «دهستار هيركانى» و «نقشاروك». نقشاروك ژ دو وشه يان پىكهاتيه: «شقان + هارىوك» ئانكو بشهف هيران.
- شفاړى:** شڤيله: «شه فان + رى».
- شڤيله:** برىقه چۆن بشه قى: «شه فان + رى».
- ششڤىنك:** ششڤىنك، ئەف وشه يه ژ دو واژه يان پىك هاتيه: «شف + شىن» ئانكو دا بىم شڤكىت وى هه شىن.
- شقان خهله تينه:** شوان خهله تينه، ته يره كه هندى سوړه كى.
- شقان:** شوان، شهبان (راعى).
- شقانى:** شوانى، كارى په زچه راندنى.
- شقان كارك:** شقانى كاركه ساڤايان.
- شقان بهرخ:** شقانى بهرخه ساڤاى.
- شف:** جار، دبىژن: «سه رشڤى دوشاڤى دىده مه ته» ئانكو سهركه لى دوشاڤى.
- شققوت:** برىتبه ژ چۆنا گه لهك بلهز، دبىژن: «ئەفە ژ سپىده و هه تا نهو ئەم دهواران بشققوت تاژۆين هه تا مه خو گه يانده دهوكى يان دبىژن ئەم بقامچى قوت و بىراوهستان بدو هنگو داهاتين و نهگه شتىنه وه.
- شققوت:** شققوت.
- شش:** بزنه كىڤى.
- شقارتە:** شخارتە، شخاتە، قۆدىكا زلكا.
- شق:** ماندى، دبىژن: «شقو زه حمه تى ته»، ئەو دبىژىت: «ره حمه

لداى بابى ته <كوردكارى بويه>. يان دبېژن: «شهقى و زهحه تى ته... - رهحه لداى و بابى ته».

شقام: شهماق، شهقهزله.

شكارته: جى لاتهكى يان دو لاتان خودان شوڤ ددهته مروڤهكى بييعرد دا چهند وهزنه دهخهكى تيدا پچينيت دا رزقى عه يالى وى ژى بيت.

شكارته كيتل: نهو كهسه كو عهردى بو فه قيرى دكيتليت.

شكار: نيچير، كوهمه له بهر.

شكارچى: شكاركه ر.

شكارگر: نيچيره فان.

شكارگاه: شكارگه، جى نيچيرى، سهيرانگه.

شكارى: نهو كارىكو په يوهند بكارى شكارتيقه هه يه.

شكهفت: نه شكهفت، شكهفت ژ شكافتن يان شكافى هاتيه داتراشين.

شكافتن: شهقبون، ژيكفه بوون.

شكافتى: شهقبوبى، ژيكفه بووى.

شكاندن: شكيناندن، له تكرنا تشته كى (كسر).

شكيتاندن: نهو تشته كى ساخ بشكىنى بهلى نهف وشه يه

پچهند ده مكاتيت خوڤه زور مه بهستان ددهت: ۱-

حه قيهقت، وهكى: دارشكاندن، سه رشكاندن، «كاريتيه يى

خانى يى مه شكهست»، «دزا ده رگه هى مه شكاند و تشت

دزين»، «هيسترى ده ستى كچا ره موى شكاند»، «به ركه ژ

ده رقه هات دداني من شكاند»، «پچووكان په نجه رى مه

شكاند»، هتد...؛ ۲- مه جازى وهكى: «شكاندنا مه كوردان

ژ نه خواندن يه»، «فه رمانيت خودى نه شكين»، «شيخ

بهاء الدين مروڤه كى زور خوڤه كين بو و چ جار ان دلى

فه قيران نه دشكاند»، «كورد مله ته كى ميرينه چ جار چاڤى

وى ناشكيت»، «تيكه لا مروڤى په يمان شكين ناكه م»، «من

جه له ب كرى بهلى نه ز تيدا شكهستم»، «سوڤى ره شوى تويا

خو شكاند»، «خه لكى نافكورى يشه ف سكرت تيك و

دوو دشكين»، «مه چهند روژان به فر شكاند هه تا گه شتينه

فيرى»، «لكيشانچ چاڤى ته رازووى بشكينه»، «نه گه ر

خودى مروڤى نه شكينيت كى هه يه مروڤى بشكينيت؟»،

«نه ز روژى يى خو ناشكينم»، «نهف ساله بهايى گه مى

شكهستيه؛ ۳) وشه يى شكاندنى و ده مكاتيت وى دبنه

پاشكوو (مه عنا اسم فاعلى) ديار دكهن، وهكى:

«شه كرشكين، عه سكه رشكين، دوژمن شكين، مروڤ

شكين، سه نگره رشكين، دل شكين، كور شه شكين، كور شه
شكاندن، بهاشكيتن، زرناشكيتن، سكرشكيتن،
قرضه شكين، هتد...».

شكهف: نامانه كى قالى دارى يه وهكى سينيكي دهخل و دانى
پى ته تله (شكهف) دكهن، نهف واته پيك هاتيه ل ژ +
كهف = بهر واته ل بهر كرن نانكو بهر د ناف دانى جودا
دكهت.

شكهلك: شكهل، قه شقوولك.

شكهل: نهو هيلكه يه كو خالى كرى ژ زهر ك و سپيلكى ته نى
قه شقويلكى وى مابيت. «شكهلكه گويز» نهو ژى ته نى
تيفلن بى كاكلك. «مروڤى سه رشكهلك» نانكوو سه رى
وى خالى يه ژ عه قلى وهكى وى هيلكى كوچ تيدا نه بيت
لهو دبېژن: «فلانكه س سه رشكهلكه».

شكيبا: بين فرهه، بين دريژ.

شكيبايى: بين دريژى.

شكنا: لچى.

شكه بهر: هشهكه بهر.

شكه نجه: نازار (اڏيه، عذاب).

شكپز: كويى بلند ژ چيائى (قمه).

شكهف كرن: ته تله كرن.

شكهفك: بنتره شكهف.

شگال: شه گال، توورى، چه قهل، مروڤى زه غهل.

شكاك: عه شيره ته كه كه فنومير چا كه ل باكورى روژاڤا يئيرانى
دژين ل پاريزگه ها نازه ربا يجانا روژاڤا.

شكوفه: نهو گوله كو بهرى بهلگ ده رها تنى ديار بن وهكى
خوليكان و مژمژدى و باهيڤى و نه گه ر پاشى ده رها تنى
بهلگيت دارى بين دبېژنى «گول، نه شكوفه» بهلى كورد
فاما وى فه رقى ناكهن هه روهكى دوازه يى شكوفه يدا نهو
پيڤه دى بينى.

شكومه ند: ريزدار، برپز (وقور، بسام).

شكپ: سه بر.

شكسته: نقيسينه كى تيكه هلكيشايى يه وهكى خه تنى فارسى،
له شكرى شكهست خواري، هاتيه شكاندن.

شكس: شكست.

شكست: تشتنى دهر زوى، تشتنى دهره زبرى.

شکلنوووس: نقيسينا له ر نقيساندن يه كيدى (ع، ك).

شكۆ: سام و سامان و گه وره بى (عظمه).
شكۆفه: گولچى كو تازه دهف قه كرى بيت بۆ بشكفتنى، شكۆفه.
شكهست: شكست.
شكهو: كاسه، شكهف.
شل: (۱) رۆن، نهرم، ناقگرى، شهل و لهنگ: (۲) ماندى، تهغەر جار وشه بى نهرم و شل لياخلى ئىكدا دىتن، دىبىزنى: «جۆته وشه»: (۳) كناية ته ژ مرۆقى ته مبهل و زه عيف.
شله: شۆريا له په بى بترشى: «شله و قه لىوك بهرقه دان چۆك» "نالبه ند".
شل و مل: شوخ و شه نك، نهرم و شل، جوان: «شل و مى چاف به كلى» "گۆرانى".
شلكاك: شىركاك، ته يره كه ژ كۆترى مه زنتره.
شلك: نهرم و شل.
شلكه سهر: شىلكه سهر، ئه و عهردى نهرم لسهرى بچوكى ده مپكو هپى سافاك.
شلقه: شولقه، شولقبن، دهنگى لغاندا تشتى رۆن وهكى ئاقى يان دۆى يان ئاقه ماستى يان شه ره تى يان ريشه چونا ئاق ئاقى يان دهنگى ئاقى بخو يان دهنگى مه شكى و هژاندنى.
شلان: (۱) مژمه، زه ردالۆ: (۲) ئاقى گوندهكى كوردانه ل كوردستانا عىراقى (ئه ترۆش - مزۆرى).
شلكرن: نهرم كرن، ته ركرن.
شلكن: سۆنده.
شلىر: جۆره گوله كه دىبىزنى گول شلىر، گول شلىل.
شلك: شلكينه.
شلكينه: رىتك، نانه كه بهه قىرى پىچهك رۆن دكه ن پاشى رون و هنگىنى لسهر دكه ن يان روونى بته نى.
شلۆفه: به فر و باران تىكرا، نهرم بون و بهر به لىانا به فرى كو لغهردى دبىته لۆلاف.
شلور: نه و عه ترۆزى يه كى ئاقبه زۆر درىز دبىت.
شله بترشى: شله.
شلتين: شىرتين، تين شير.
شلاتى: شه لله تى، مرۆقى هپچ و پوچ، شلايتى.
شله ژيان: شله ژيان.
شله ژيان: سه رگه ردان (متحير).
شله ژياو: شله ژياو.
شله ژياو: شله ژياو.
شله ژياو: شله ژياو.

شله ژياك: سه رگه ردان بوى (متحير).
شليت: شريت، كوردكارى بويه ژ (شريت) ي عهره بى.
شل و پل: گۆتن يان كرن يان هه ر تشتهك كو په له شت و نارىك بيت.
شلم پلم: شىم پرم، ژبه رگۆتن (كلام غير مفهوم).
شلكين: له مگين، له نجه و لاركرن.
شلىل: شلىر، گوله كى بهارى يه سه ركى وى وهكى پيشازى يه گولا وى وهكى لاقلاقيه.
شلىخ: شلىخدانا مىش هنگىنى، پوره ي ههنگ، شلىخه مىش.
شلتاخ: تىكقه دان (فساد، فوضى) (ت).
شلتاخى: تىكقه دان كرن (فوضى).
شلىخ: شلىق، كومبونه كى بى مه عنا و پر دهنگ، دۆز تىكچوون.
شلفه: ددانى به رازى، ئاسنى سه رى رمى.
شلفقبن: شه ولقبن، ئه و ترى يه كو هه تاقى نهرم كرى و خراب كرى.
شلقيان: شولقيان، شه ولقيان.
شلان كوت: قه يسى.
شل بون: ماندى بون، سربون، ته ربون.
شلىخه: (ت) بنىره شلىخ.
شلال: شلال، كىليت دورومانى، دوربايى فى.
شلىل: نه و عه كى دانه و پله يه وهكى جه هبه.
شلتوك: برنجى گرې نه كرى، چه لتوك، هندهك دىبىز چه لتوك (چه لتوك و چه تلوك و شه تلوك جوانترن).
شمشاد: داره كه خودان به لگىت گۆر و كچكه و خى و ئه ستور و براقه و هه مىشه هه ر كه سكه، دارى وى زۆر قايمى و محكه مه، بۆ چىكرنا تشىت داربن زۆر جوانه و بكارتين، ل دارستانىت شمالي ئىيرانى فراوانه، به شه كى شمشادان لئاف باغان دچىبن و به لگىت وى ژ به لگىت شمشادى كىشى درشتترن و ئه گه ر دهست لتايىت وى نه دهن ب رهنگى بۆته ي درشتين. شاعر و نقىسقتى كوردان به ژنا دلدارىت خو پى ته شىبه دكه ن چكو داره كى زۆر جوان و راست و بىگرى يه. "مه لاي جزيرى" فه رمويه: «دو عه نبه ر بۆل شمشادى ب مه ستى - قه به ستن له و هه و بۆ عه نبه ر ئامىز». **شمقار:** ته يره كى سفك و چالاكه و نىچىركه ره گۆشت خۆره: «جه گرمه ي دولدول و ئاما وه په رواز - دهورى مه دان پيشان چۆن شمقار» "جه نگنامه ي خالىد".

شمار: ژمار، ئەژمار.	شناس: ناسیار.
شماردن: شمارتن.	شناسین: ناسین.
شمارتن: ژمارتن، ئەژمارتن.	شناسنامه: (هویه، ورقه التعریف، شهاده).
شمشال: شمشاد، بلول، شهییور.	شنۆ: شنه، سروه: «هالای سه‌رمه‌سته‌ن وه‌شنۆی له‌یلاخ - بۆیی ئەو پایزه‌ش نامان به‌ده‌ماخ» "مه‌وله‌وی".
شمشال بیژ: بلول بیژ، شمشال ژهن.	شن: خیز.
شمشال ژهن: بلول لی‌ده‌ر.	شندریندر: شپه و وره (ضخ‌ب).
شمشیر: شیر (سیف).	شوات: واژه‌یه‌کی عبریه، ره‌شه‌مه به‌رامبه‌ری (اسفندی ئیرانی).
شمشیریاز: ئەو که‌سه کویاریان و هونه‌رمه‌ندیان بشیر و مه‌تالی دکه‌ت.	مه‌ته‌لوک دبیت: «شواتی، به‌فرویاتتی، کچ له‌گیاتی».
شمشیریازی: فلی فلیانی بشیری.	شواک: شیتۆکه، شه‌وات.
شملی: شه‌مه‌لوک (حلبه).	شوان: شقان.
شمته: به‌شه‌ک ژگشتی (جزئی، جزء من‌الکل).	شواره: شقاره.
شمک: پیناچی کو بشکین و که‌چ بکه‌نه پین خۆ (نعال).	شوان کاره: (١) ئەو که‌سه کو کارێ وی شقانی بیت، شقانی کار و به‌رخان؛ (٢) ناچی بنه‌بابه‌کی کوردانه لئیرانی.
شناخ: شه‌نناخ، تاییت داری بری.	شوارته: ده‌وس، شوپ (اثر).
شنگ: وەرار، هیژ و شه‌نگ.	شوی: شوو.
شنه: بایج نهرم و نازک.	شویتک: شووتک.
شنه‌وا: به‌یستۆک (سمیع).	شویر: شوور.
شنه‌فتن: گو لی‌بون، ئەف هه‌ر پینج واژه‌یه هه‌ورامی و شه‌به‌کینه.	شویشه: شووشه.
شندۆ: شندۆک.	شویل: شوول.
شندۆک: پیره‌مبیری فه‌رتوت.	شوین: شوون.
شندی مندی: پیچ و په‌نا، دو واژه‌نه ئەول کوردکاری بوویه.	

ع

- ع:** پازدهمین تیپ ژ تییپیت چهچی کوردی، تیپه کی بیگانه یه، بحسابا نه بجه دی دبیته ژماره ۷۰، تیپه کی تورته، تیپی گهروویی یه.
- عا:** دهنگه بۆ رهفاندن و هشیار کرنا پهزی، شقان بکار دهن.
- عابا:** عه با.
- عاجباتی:** سه رسورکه ر.
- عاره ب:** تازی، ئاری، ئاریو، ئاریبی (عرب).
- عارسز:** بیتعار، شهرس (ع،ت).
- عاری عاری:** عری عری بۆ دهنگی زینا که ری بکارتیت.
- عازب:** نه وجه وان.
- عازبه:** نه و پرزکن لرووی جھوانان تین دبیتنی جوانکه.
- عاسا:** عه سا، دهسته دار، کویال (ع،ک).
- عاستهم:** عهسته م، ئیواش، ئیواشی
- عاسمان:** ئاسمان، نه ئه من، نه سمن، نه سمو.
- عاره ق:** ئاره ق، مه ی.
- عاره قه:** خو ه.
- عاره قخۆر:** شه رابخۆر.
- عاره قچین:** کولاشی نازک و سپی.
- عاره قدان:** خوه دان.
- عاره قه دان:** عاره قدان.
- عارنان:** بیته چۆن، عبرت گرتن.
- عارنه دانان:** عبرت نه گرتن.
- عان:** چاخ، کات، دهم.
- عانه:** پاره ل زاری بچوبکان، نافی درافه کی بولی پیش دا.
- عاره ق کرده نه وه:** خوه دان.
- عاره ق گرتن:** ئاره ق گرتن.
- عاره قگیر:** (خمار).
- عال:** باش (ع،ک).
- عالعال:** باش و باش، گه له ک نایاب (ع،ک).
- عه:** عا.
- عبا:** عبا، لباسه کی باستانی عه ره بیه لسه ر جلکان دیوشن.
- عبدال:** عه ودال، عه قدا ل جو ره بالنده که (ابدال).
- عه بره ش:** نه بره ش، نه و گیاندارئ می یه کو کیم شیربیت، نه بره ش.
- عه بوور:** ئابور.
- عه بووری:** نه بووری، هه وری، (ابری) پۆشیکی بچوک (یازمه).
- عه به نوس:** ئابه نوس، داره کی بهاداره.
- عه پ:** عه پی.
- عه پی:** واژه یه که دبیتنه مندالی ساقا ئانکو بخۆ.
- عه تفک:** تلمسکی تری.
- عه ته و:** رخنه (ایراد).
- عه جه م:** ژ ئاجامی عه ره بکاری بوویه ئانکو نه عه ره ب وه کی بویر ئانکو نه رومی.
- عه جه می:** ساده، نه شایسته.
- عه جه نه:** جن، جنۆکه، جن واژه یه کی ئاقبستیه و عه ره بکاری بوویه.
- عه داب:** عه داڤ.
- عه داڤ:** چرک، زۆخاو، کیم.

علی اللہی: رتیبازگە بەکی شیعیت ژ ری دەرچوینە و دبیتژن کو خودی علی بو پیتغە مەراتی بی هەلبژارتبوو و ئافراندبوو، بەلج محمدی مەقامی پیتغە مەبەری بی ژ وی (غصب) کر و (خلفا) ژی پشتی وەفاتا (محمد) ی هەتا ساخبوون خەلافەت نەدانە علی. دەمیکو خەلافەت ژی گەشتە وی عایشە و معاویە و خەوارجان بەرھەستی کرن و نەھیتلان رۆژەکی بەرھەتی بیەتە سەر و دلتنەنگ و بیمراد ژ دونیای بی دەرکەفت، ئەقجار خودی بنەچاری، بو داخۆشکرنا وی، مەقامی خوداییا خو بو وی بەخشی و خوژی لکنارەکی عەرشی براحتی گوژگەر و رونشت و واز ژ خودایی و کار و باری وی ئینا و سەری خو تەنا کر و هەمی کارا سپارتە علی. بەلج شیعەیت دی وان بغالی (مفرط) و خپایی و ژ ری دەرچۆیی دزانن.

عەلتۆش: بیسوود (عبث)، ھندەک دبیتژن: عەتۆش.

عەلتۆشی: بی مەفایی، بی سوودی، ھندەک دبیتژن عەتۆشی.

عەللە: عال، باش (ع،ک).

عەلۆجەلۆ: بۆرەمرۆف، لات و لوت، سفله.

عەلشیش: بۆقەلەموون.

عەلە و لەمانی: نەوعە ھژیرەکی دلخوازە.

عەلەم: جی پشک کرنا ئاقتی یە.

عەلیخان: نەوعە شەدەبە ئارمووشیە.

عەلی بوردە: نانجی علی، خروەبی سەر ئاشی، نانجی مزاشی.

عەلی قورنە: کاغەزی سمپارە.

عەمار: عمار (مخزن).

عەمارتە: ئەو خانجی یە کو گەلەک بسەر عەردی نەکەفتی.

عەمار کرن: عمار کرن.

عەمارەبۆ: بیین چال، عماری، عەمباری.

عەمباری: ئەو تشتە کو عمار سۆتی بوی.

عەمانج: ئامانج، ئارمانج، ھەدەف.

عەمبار: عەمار، عمار.

عەمبار بون: عەمبارز دبوون.

عەمبارز دبوون: ئاقت قەت بو.

عەماراو: سیتریج، ئەو ئامانە کو (حداد) و پنیدۆز دادنیتنە

پیشی خو دەمی کارکرنج بو ئماندنا پیشی خو دەمی

کارکرنج بو ئماندنا پنیان و سارکرناسنی شاریای.

عەمبە: عەمە.

عەدەس: نیسک، (عدس)، واژەبەکە چ بکوردی بیژن یان بەرەبی مرازی شاعریت کوردان پی بی وەفایی و بی ئسقامەتیه دبیتژن: «ت وەکی نیسکی بی، تە نە بەرە و نە پشتە». «جزیری» فەرموویە: «من گوژ دنج شەبھی بخۆر خویش تەبکەر کر - کەرکریو لەعلین خویش شەکەر، گو عەدەسی تو» (ئانکو بی وەفایی).

عەرنەور: مەزنی قەبیلە.

عەربانە: عەرادە.

عەرادە: تشتەکە وەکی کالیسکی یە بەلج بدەواران تیتە کیشان، یان عەرابە.

عەرزێل: عەرزالە، واژەبەکی سوربانیه و عەرەبکاری بوویە، کە پرۆک، جوړە کە پرەکە.

عەرزالە: ھەرزێل، کە پر، چەتر.

عەرەر: ھەرست.

عەرنین: عەرتن، توورەبون، یان عەرنین.

عەرنۆک: سل سلۆک، ئەو مرۆقە کو زوو اوورە دبیت.

عەرنۆکی: توورەبی پیشە.

عەرەبکاری: (تعریب).

عەرنەوور: مەزنی قەبیلە.

عەزەت: کۆشان، کەسەر، ژ حەسەرەتی کوردکاری بوویە (ک،ع).

عەزەتی: کۆفانی (ک،ع).

عەزیزی: شەوکراس، کراسی کو بشەقی دکەنە بەرخۆ.

عەسپ: ھەسپ، ئەسپ.

عەسرین: ئارۆنە گرتنا بچوکان (ع،ک).

عەسسە: مەجدی، جەختی.

عەسکەری: تری یەکی نازکە بی بەرکە، کشمشیه.

عەشامات: حەشامات، حەشامەت، ھەشیمەت (حشد).

عەشرەفی: ئەشرەفی، ناقتی دراقتی ئیرانیی لپیش دا.

عەعە: عەعا.

عەعا: پیسی، واژەبەکە دبیتژنە بچوکان ئانکو پیسە.

عەفغارە: ئەو بن بیدەرە، یان فیقی یە کو خودانی لبن بیدەری یان بداریقە دەیلین و فەقیر بو خو سوئی ژ وەرگرن.

عەفت: تری بدەفی بەردان.

عەقدال: عەودال، پورجی نیی، بەلەنگازی عەوارە بوی.

عەگ: تشتیکو گەلەک سپی نەبیت (املح).

عەین: ئەو تەبەقە کو داخەلی ناڤ تەبەقە کوردی بووبە و ژ بیست و هەفت تەبەقە چەچی کوردی هاتیە ژمارکرن.

عەیرەتی: واسە، سست (عاربە).

عەیسک: ئەیسک، سەیکسە، نەگەرە، نەسەرە، پەک، پەری.

عەیسە: (عیسی مسیح) پەتەمبەری فەلەیان.

عەیسەن: عەیسەن (ع).

عەیسەن: (انسان) (ع).

عەیلەت: بۆشی (حشد).

عەیارش: گەتەلۆک، گەتەلە.

عەیشو: ناز، خۆ شەینکرنە ژنان لەسەر دلداران.

عورک: زک.

عورک: عورکە حەیانانان.

عۆرین: عۆرین، هەواری، دەنگەکی بێند.

عورە: کا و دانە کو هاتیە ئامادە کرن بۆ شەنەبا کرنی.

عوشاق: مەقامەکی وێژەیی کوردیە.

عوشاقی: نەوعە تەبەقەکی نازک و خۆشە.

عومەرە گەتەلە: گۆرانبەکی خۆشی کوردیە.

عورک: عورک.

عشتر: حەشتر.

عەلجاری: گەلە کۆبی.

علملک: علملک.

علملک: گەلە ک هور.

عەممە: عومبە، ترشی یە کە هاتیە ژ گەرتن ژ گەلە ک گیا و بەاراتان، بەلگە دارەکی گەرمیانە یە.

عەمرۆکە: گیا یەکی بەاریە بەلگەت وئ بەلگەت ئستریکە.

عەنتەر: (١) مەمۆنە نەیرە (ئەسل فارسیە)؛ (٢) ناڤی شاعر و شەیرەشینەکی مەشەوری عەرەبانە.

عەنتیکە: تەشتی جوان، واژە یەکی بێگانە یە (ئانتیک) ه.

عەنتیکە خانە: موزەخانە (متحف).

عەنتیکە چی: ئەو کەسە کو تەشتی جوان چەتەت یان دفرۆشیت، ئەف هەر سە واژە یە ئینگلیزینە و کوردکاری بوینە.

عەنناب: دارێ شەیلانی، تەشتە کە وەکی قەسپان، خۆش و شەینە، بەداری سنجیقە تەت و ژ قەسپە بچوکتەر.

عەنزە: جۆرە دەوارەکی بەرسەنە، عەشیرە تەکی عەرەبانە.

عەنزەرۆت: نەوعە جەوی یە کە، وەکی جەویا تووسی، ناڤی طاووسەکی ئێزدیایە.

عەنناج: گەلاج، حەلە کەر.

عەووعو: حەووعو، حەپ حەپ، وەکی دەنگی سەیی.

عەووعو: حەپە.

عەودال: عەفدال (ابدال).

عەوراف: عەور و سامالی تەیکەل.

عەیبیار: فەیلە باز، حەلە باز.

عەینەمەل: تەیری خەزایی.

غ

غ: شازدهمین تپ و ژ تپیت چچهیی کوردی، ئەو ژێ تپیهکی بینگانهیه بحسابا ئەبجهدی، دبیته ژماره ۱۰۰۰، تپیهکی تورته.

غائر: دل ژ خوچۆن، دل بۆرین، دل خووسیان.

غار: غار بدهواری کردن، غار بهردان (رکض).

غارا: پرغار بهزین، بهزا.

غاریان: گهماردان، دهباغ دان.

غاریاگ: گهمارخواری، غاراو، غاریاو.

غازی: جوړه درافهکی زتیری یان زیشی بوو.

غالیگه: خالیگه.

غهریبۆگ: جوړه هرمی بهکه.

غەزەتە: غەزاتە، قەزاتە.

غەزاتە: روژنامه.

غەزاتەچی: غەزاتەنووس.

غەزاتەنووس: روژنامەنووس.

غەزەز: غەز و بەز.

غەز و بەز: گەلەک قەلەو، چاخ.

غەزین: خەزین، توورەبون.

غەزایی: جوړه تەیرەکه.

غەزەلوەر: خەزەلوەر.

غەزەل: شیعرید دلداری یی، نەوعە هوزانەکه(ع).

غەزە: خەزە، خەزینە، گەنج.

غەلتە: ورتینە کرنا مرۆفی د حالێ مەرگی دا.

غەلتان: بێن خوون.

غەزە: غەزینە.

غەزاینە: خەزینە.

غەزیم: خەزیم، خزیم.

غەزینە کردن: خەزە کرن، دراث کۆم کرن.

غەلبە: قارەقار.

غەلبەغەلب: قارە لپی قارە.

غەمزە: ناز.

غەوارە: عەوارە و نەدون.

غەوریون: د عەریدا چۆن (خسف).

غەور: عەدائ، کیم، زاخاوی برینی.

غەوغایی: مابەینا خەو و هشیاری یی.

غەبیدین: توورەیی، سلی (ع،ک).

غەین: ئەو تپەکه کو ئەم پیتتا خفین (غ) کو بحسابا ئەبجهدی

دبیته (۱۰۰۰).

غزباب: قەلەو و بکەیف.

غوراب: جامی شەراب، گەشستی یی بچووک. "جزیری"

فەرموویە: «فەلەکا ئەطلەسی سەرگەشته د جاما مەحوبابە

- مەوج دەت قولزەمی عیشقی مە لسه دەست غورابە».

غولغولە: غولغول.

غولغول: دەنگ و سەر و سەدا و قییرەقیی.

غولی: گیاندارەکی ئەفسانەو مەنتەشەیه.

ف

فهتاح پاشایی: (۱) جوړه په توبه که لکارخانه یی موسولئ چیدکه ن: (۲) جوړه داوډه ته کی کوردی یه؛ (۳) جوړه دراشه ک بوو.

فهتار: دریای.

فهتار فهتار: هه لاهه لا بوی.

فهتارته: فهتارات.

فهتارات: فهنا، بریان، کاره سات (مازق).

فهتیر: (۱) هه څیړئ یی هه څیړ ترشه (ع،ک)؛ (۲) نانئ فه تیر (فطیر).

فهتيله: پتيله، عه ره بکاری بوویه ژ پتيله ی.

فهدی: فهیت.

فهړ: رووناھی، ریز، شکوه، جوانی، بها، بهرکه ت (قدر، افضل).

فهراشته: هاقینه وارهی گه له ک هینه، لکورستانا ترکیه یدا.

فهراموش: ژبیرچوئن.

فهراموش کرن: ژبیر کرن، ژبیر برن.

فهرتوت: پیره میړئ موهره، پهرپوت، رزی، په رڼئ وهریایی، "مهوله وی" دبیریت: «یه کی وه مایه ی گهنج که یه وه - چون منیج وه تایی فهرتوت نه یه وه».

فهراهم: جی به جی، تاماده.

فهړخونده: واژه یه که پیکهاتیه ژ «فهړ + خونده» یان ژ «فهړوخ + وهند» (سفه تی مشه به هیه به عنا مباره ک)؛ ناقییت کوردی «فهړوخ» ژور هه نه. ژ فهړوخ تراشتینه نه ژ (فخر) ی عه ره بیقه هاتیه، هه ره کی هنده ک بخه له تی تیدگن، فهړ و فهړوخ و فهړخونده هه ره سی به عنا وقار و ژی دریتژ و مسواره ک هاتینه. هه ره کی جزیری واژه یی (فهړئ) بکار تینایه: «به ژنا فهړئ...».

فهړونده: واژه یه کی کوردی و فارسیه به لی د کور دیدا بو ناقی

ف: هه څه مین تیپ ژ تیپیت چه چه یی کوردی بحسابا نه بجه دی دبیته ژماره ۸۰، تیپه کی ساز و بیده نگه و بیتمه به سته.

فابریکه: فابریقه، کارگه (معمل).

فابور: بافور، سه بیلی تریاک کیشانی.

فاته تیز: بریتیه ژ مروڅی سل سلوک، نه ویکو زوو تووره ده بیت.

فاتهبور: جوړه گونده کی ره شه (بطیخ اسود).

فاتنک: قومری.

فاترهش: فاتهبور.

فاتوسین: خهرده ل، خهرته ل.

فاخته: تفیرک.

فارزک: چاقیرسی، چاوبرسی (نهم، جشع).

فاسولئ: فاسولیا، واژه یه کی سوریا نیه (صویا).

فاسون: قوماشه کی نه ستوره ژ په میوی چیدکه ن.

فافون: مه عدنی سپیه تامانان ژئ درست دکه ن.

فافا: جوانکاری د شعریدا (بدیع).

فافوس: گیاهه کی دهرمانی یه.

فاق: خه فک، ته له، ته لی، که ر، له ت (مصیده).

فاقه: لاواز، له ر.

فاقدان: لاوازی، له ری.

فاک: لیب.

فاک و فیک: ناره زوی ژن ئینانئ و مژولیا وی.

فال: هه ره تی تشتی، چاخئ په رینا نیریه.

فالوده: فالوده، جوړه خوارنا سارده مه نی یه.

فالودهج: (فالودج).

فالودهج: ژ فالوده ی هاتیه عه ره بکاری کرن.

فالج: فالنج، شه پله.

فامیل: نوجاخ.

زه‌لامان بکارتیت. ئەسلی وی «فهرزینده» یه بەلجی د ئەسل دا ئەف واژەیه ژ دو پارچەیان پیکهاتیه: «فهر + زینده» ئانکو بەرکەتیب هەر ساخ و قاری هەر و هەری، هەر موبارەک (دائم). د فرخونده‌بیدا فهرزی ئانکو «فهر + زی» ژ فهرزەندەیی هاتیه داتراشین. دبیزن فهرزنده ژ دو واژەیان پیکهاتیه: «فهر + زینده» ئانکو فهری ساخ و توانادار و پر (معنویه).

فهروردین: (۱) ناخی هەیفقا ئیکتیبه ژ هەیفیت سالی هەتافی ئیرانی؛ (۲) ناخی فریشتەبەکه د ئایینی زەرەشتیدا. ناخی هەر دووازه هەیفیت ئیرانی هەمی ناخیت فریشتەیانن بەو جۆرەنە: بهار: ۱- فهروردین، چه‌مه‌ن (حمل)، ۲- ئەر دبه‌ه‌شت، گول ئاوهر (ثور)، ۳- خورداد، جان په‌روه (جوزا)؛ هاشین: ۴- تیر، گه‌ماخیز (سرطان)، ۵- ئەمورداد، ئاتە‌ش‌بیز (اسد)، ۶- شه‌ه‌روه، جهان بە‌خش (سنبله)؛ پاییز: ۷- مەرماه، دژم خودی (میزان)؛ ۸- ئابان ماه، باران ریژ (عقرب)؛ ۹- نازەرماه، ئەندوگین (قوس)؛ زستان: ۱۰- دی ماه، شپه‌مه‌ج (جدی)، ۱۱- به‌مه‌ن، به‌رفاوهر (دلو)؛ ۱۲- ئەسفه‌ند، مشکین نام (حوت). ئەستوونئ بیه‌که‌م ئیرانی زەرەشتینه، ئەستوونئ دوهم مادینه به‌ری زەرەشتی، ئەستوونئ سیتیهم عه‌ره‌بینه و سه‌ری هه‌رسیکان ژێ ژ نه‌ورۆزی ده‌ست پی دبیت. شه‌ش هەیفیت ئەولی ژ هەر سنج ئەستوونان (۳۱) رۆژن و شه‌ش دی (۳۰) رۆژن مه‌گه‌ر هەیفقا دوازدی ژ هەر سیکان ئەو تیتته‌ گۆرین و کیم کرن.

فهرکه‌م: په‌رکه‌م.

فهرکار: سێردان، تیزکرن، هاندان (ایعاز).

فهرقان: گه‌ر و گه‌شتنه بیه‌ک ژ به‌ر زیده‌ گریانئ، پیران.

فهرکاندن: په‌رخاندن، فتوکویی کرن.

فهرته‌نه: فتنه ئالۆزی، لافاو.

فهرخه‌س: زرخه‌س.

فهرده: جوال، یه‌ک که‌ت جوال.

فهرده‌ش: خه‌رمان بر کرن ژ لایج ده‌ره‌به‌گیقه.

فهرش: راژتیر (ک، ع).

فهراقه: قه‌ید، قه‌یدی کو دکه‌نه پی زیندانیان.

فهره‌نقه: فهراقه.

فهردار: پاک، به‌ریز، بهادار، په‌ره‌که‌ت، خودان وقار.

فهره‌نگ: واژه‌نامه.

فهرزانه: حکمه‌ت (حکیمه).

فهرزان: (حکیم).

فهراموش: ژبیر چۆن.

فهراموشکار: ئەو که‌سێ بی هس و بی.

فهر و پیت: به‌ره‌که‌ت، خیر و به‌ره‌که‌ت.

فهره‌نگ: ئورویی، رۆژئاقای، فهره‌نگستان.

فهره‌نگی: ئاتە‌شه‌ک، ئاگرۆک، په‌ره‌نگ.

فهره‌زان: دراندن، پچراندن.

فهره‌ژین: پچرین.

فهرزین: که‌فره‌کی شه‌تره‌نجی به (وزیر).

فهرمان: ئەمر، ده‌ستور.

فهرمانبهر: ئەو که‌سه کو بن ئەمر بیت.

فهرمان به‌ردار: بنیتره‌ فرمانبهر.

فهرماندار: که‌سه‌که کو فهرمان لسه‌ر فهرمان به‌ده‌ت.

فهرمانده‌ر: فهرماندار، ده‌ستورده‌ر.

فهرمانه‌روا: ئەو که‌سه کو فه‌رمانی وی کار بکه‌ت و بریار بکه‌ت.

فهرمانگه: سه‌رایج ده‌وله‌تی، دائه‌ری ده‌وله‌تی.

فهرمانگێتر: بنیتره‌ فرمانده‌ر.

فهرمان نامه: نامه‌ی ده‌ستور.

فهرمایش: ناخفتن و په‌یقینا مرۆقی مه‌زن.

فهرمایشت: فه‌رمایش ئەمری فرمانده‌ی.

فهرموو: ئانکو «که‌ره‌م که وه‌ره ژۆری» یان «که‌ره‌مه‌که باخفه» (تفضل).

فهروخ: پیروز (سعید).

فهرمووده: فه‌رمایش.

فهرموون: فه‌رمایش.

فهره‌اندن: ترساندن.

فهره: ئیشه‌که سه‌ر و بنی هەیفقی تووشی بچووکان دبیت (غیبویه).

فهره‌جی: فه‌ره‌نجی، که‌به‌ن (فرج)، ناخی کویرنجه‌کی بو کو ته‌جی و که‌به‌ن چیدکرن.

فهریاد: فه‌ریاد، فه‌ریا، هوار: «که‌سه بدا دامه‌نه‌پرست گله و دادی چکه‌ت - ته‌نه‌بت دادرسه‌ک بیه‌ووده فه‌ریادی چکه‌ت» "جزیری".

فهرسه‌نگ: عه‌ره‌بکاری بوویه بو «فهرسه‌خ» کۆم بوویه بو

(فراسخ). "مهولهوی" دبیثیت: «جه من تا دووری ئه رسه د فهرسه ننگ بۆ - ئه ر بۆ رازی بوو زوانم له ننگ بۆ». **فهرا مان فهرا:** کاربدهست (حکمران). "مهولهوی" فهرموویه: «سهرداری زومرهی موسیبهت کیشان - فهرا مان فهرا ی مولک دهروون په ریشان».

فهرا موشخانه: فرامسون، فهرمهسون، فراماسون، بیهنا براده رانه بکۆمه له کی گرتدایی یه کو (بظاهر) سه رده می سلیمان پیغه مبهری مه ئمووریت ئا فاکرنا (مسجد الاقصی) ی بوون و لقه رنی ۱۸ ئەف جه معیه ته ره ننگه کی سیاسی بخۆقه گرت و لته غه ری کیشوه ریت ئوروو پایی جه معیه تیت نه هینی و سیاسی بناقی فراماسیون ته شکیل بوون و لسالی ۱۷۱۷ میلادی په نایت ئینگلیزی ب زدی (مذهب) ی کلیسای ئنگلیزی دهسته یه ک ته شکیل کرن. پاشی ژ حالیت پایه داری کیشوه ری دویدا بوونه نه ندام، وه کی: فرانکلن رۆژفلت، ژۆرژ واشنگتن و ته غه ری ئینقلاباتیت داخلی بمداخه له تا وان نه نجام دگرت و له نده ک کیشوه ران بناقی فهرا موشخانه ی شوهره ت دا.

فهره ننگ: واژه نامه.

فه ری ئیزه دی: فه ری یه زدانی، مه زنا هیا خودی.

فه ری یه زدانی: به ره که ته ی یه زدانی، شکۆهی یه زدانی، نوور (قدر)، په رته وی یه زدانی.

فه ره شخانه: ده په داره کی به سه ری داره کیشه قاییم دکهن بۆ زیل رادانی ئه وه فه رشخانه.

فه ره ننگۆک: فه ره ننگی پاخی ئی بچووک.

فه ریادرس: فریادرس، هاریکه ر.

فه ریک: ئه و دندکه دانه ویله یه کو هیتژ دانه یی وی ره ق نه بوی و نه گه شتی.

فه ریک بوون: بونا ده خلی بفه ریک، کزر بونا تشتی ته ری.

فه ریکی: فریکی کزر بوون و نیف هسک بووی.

فه ریکه خورما: ئه و خورمایه کو هیتشتا ته مام نه گه شتی (رطب).

فه ریکه که زوان: که زوان ته رک.

فه ریکه گوین: ئه و کاکله گوین هیتشتا باش نه گه شتی و نه سه بقی.

فه ریکه روون: که ره، نقیشک.

فه ریکه نۆک: نۆکه ته رک، نۆکن هیتشتا ته ری.

فه سال: شیبه، رهفتار، ئەندازه: «چۆمه موسلی بی شر و جل (کل بالکل) چی نه بوو - گۆت تو کوردی ئەم عه ره ب، نفره ت ژ من کر بی فه سال» "نالبه ند".

فهرا ماسون: بئیره فهرا موشخانه.

فه ره مسون: بئیره فهرا موشخانه.

فه قفه قه: نه خۆشی یه کی کوشنده یه، ده ردی بیده ره مان، ده ردی مرخی.

فه قی: قوتابی بی ئایینی (ع، ک).

فه قیاتی: فه قاتی، چۆنه بهر (تحصیل) ی علمی دینی.

فه قیانه: جۆره له وه ندی یه ک بوون.

فه قی طه ران: ناقی وی (محمد) ه و هاچاخی مه لاینج جزیره و شاعره کی شیعرخۆش و ره فانه. هه ره کی لشیعرانی یا وی له گه ل مه لاینج جزیره دیاره چاوا مساجه له یه کی ریک و پینکی دارژانده ژ جورئ (ثلاثی المقطعه) (سئ به ندی). قه سیدا شیخی سه نعان ژ یه و جی ئفتخار و ته عه جویی یه کو ب ج قالب دارشتیه چیتسه ژ چیرۆکا شیخی (عطار د منطق الطیر) یدا ده رباره ی شیخی سه نعان دیسا فه قی طه ران گه له ک شیعریت جوان و ره وان هه نه دبیتن فه قی طه ران هه زار و سی و یه کی ۱۰۳۱ ک زیندی بوویه.

فه گل: سه رکیش، مله پیچی که ر.

فه گلی: سه رکیشی، مله پیچی.

فه گر: (فقر) (ع).

فه گری: (فقری) (ع).

فه لیت: هه رزه کاره کی کو ته مام ژیر نه بیت.

فه لیته: سه لیته و به دئه خلاق، ئەف واژه یه ژ په لیدی هاتیه داتراشین چنکو گه له ک جار «پ» دبیته «ف» و «ت» دبیته «د» د کوردیدا دبیتن: په لید و دبیتن: فه لیت.

فه له خۆی: وه رزیر، وه رزگار.

فه له: (نصرانی، مسیحی).

فه له ره ش: تیره یه کی فه له یانن زۆر مپه رچاک و شه رکه رن.

فه له ره شکه: فه له ره ش.

فه له ره شه: فه له ره شکه، ئەسلیج وان کورده.

فه نا: په نا.

فه نا بهر: په نا بهر.

فه نا بیده ننگه: په نا بیده ننگه.

فهنباز: فېلباز، حيله باز.

فهنزاز: تشتى جوان و تازه پهيدا، فهنزاز، مؤده.

فهنزازى: جادو و گهرى، حيله سازى، رووكيشى، خوږه سنى.
فهنذ: حيله.

فهنذ و فېل: فر و فېل، چهپ و چوپړ.

فهنذر: شه مالک، مؤم.

فهندهک: مؤم، مه کينا گورى يې.

فهندهق: فندهق، فستق، پسته.

فهنلهقه: شفق، سوط.

فهنرس: پېرست، فهنرست.

فهنرست: نهو سه رگوتارن کو ناف کتېبه کېدا هه بن دى وان جودا لسه رى کتېبې يان لډووماهيا کتېبې رېزکهن له گهل ژمارا لاپه رى کتېبې بوئاسانى و زوو بسهر هه لېوونى.

فهنو: پرشهرم، پاک دامان، سپاس بو خودئ نهف وشه يه نه مريه لکوردستانا ژورى بو نافتى ژنان زور بکاره چندانکو بوره کورد بخوژى مه عنا وى نزانن و دفکرن کو فهنو ژ فهنمايې چيسوويه به لى وهکى ته ماشاى دهمکاتى وى دکه دى تينگه ي نه ونه وويه، نه گهر ژ فهنمايې تراشيبا يه دا بېژن فهنى، به لى ههر لسه نه سلى خو بى نافتىستى به (لفظ) و مه عناقه و هه تا نهوژى واژه يې فهيتى مه عنا شهرم ههر ما يه. «فهنو» نافتى کچا زه رده شتیه مه عنا پرچه يا و دامانپاک، خودان فهيت. ته ماشاى فان شهش دهمکاتان بکه کو هه مى ژ مادا فهو ينه دا باش حالى بېى کو فهنو کوردى يه نه سليه و نافتىستيه بدای و باقه.

فهنهيت: فهيت، شهرم.

فهنهيت برن: فهيت برن، فهيت کرن، شهرم برن.

فهنهيت چوون: نابروى چوون، بى شهرم.

فهنهيتو: شهرمه ندهوؤ.

فهنهيتو: شهرمن، شهرمزار بووى.

فهنهيت بوون: کرېت بوون، هه تک چوون، فههيت کرن، شهرم هاتن.

فهنه يلى: تيره ديه کى ژ تيره بنه رته ي کوردانه، هندهک خو بکورد نازانن.

فهنيت: پېت، فرېزى، سووچ، گونا ه، به رده کت: «نهفه هه مى فهنذ و فيتى ته يه».

فهنه فهنيت: فهنه لډو فهنه.

فهنيتن: فهنه يې درېژ.

فهنه ژور: فهنه ب هه فرابى.

فهنيتنا نافتى: دهنگى نافتى دهميکو رادبېت.

فهنيت فهنووک: فهنيت فهنه.

فهنيت فهنه: (صفاره).

فهنيج: نهو کهسه کو دانيت پيشى يې ليکه فتنى.

فهنجان: خو چهپ و راست کرن و چه ماندن.

فهنچقه: فهنستهق، سه رنجى شرنقه ي.

فهنفيرووک: فهنيت فهنووک.

فهنيراندن: زک چوون (اسهال).

فهنيرانن: فهنيراندن.

فهنرکه: (نه بو هه دلان)، دهرده چيل.

فهنرن: فهنرو، نهو گاره شه کو ب نه بو هه دلانتي که تى.

فهنرو: دبېژنه مروقتى گه لهک دروکه ر و مه دحى خوکه ر، ته شبيها وى بفيرکاندنا گاره شى (ابوه دلان) گرتى کرينه.

فهنرکاندن: فهنراندن، نهو تشه ننگه دهمى شه قاندى هه لېبېت و به رک زى دهرنه چيت و دوکيل و ناگر و باروتى پاشقه پاقيت.

فهنرن: ده عيه و دهمار ته که بور و خو هه لکيشان، خو په سن کرن: «فلانکه س چه ند بفيره!».

فهنرن: مروقتى پرفيز و خو په سن (متکبر).

فهنزه: فهنه.

فهنزو: خو مه زن که ر (متکبر).

فهنزوفنووک: فهنيت فهنووک.

فهنس: مروقتى خو په سن ده عیدار و بده مار.

فهنسا: فهنز مه زن، خو زنده پهن، سيغه ي مبالغه يه.

فهنسار: وشه يه کى لجن فلان تيت، هندهک دبېژن: «فلان و

فهنسار» و هندهک دبېژن: «فلان و فهنسار».

فهنسه: زنا، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسه کار: فهنسه کار، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسه کار: فهنسه که ر، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسه که ر: زنا که ر، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسکى: ژنا قه حبه، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسکو: مېرئ مېياز، وشه يه کى نه هريمه نيه.

فهنسه کى: قه حبه يى، زنا کارى، وشه يه کى نه هريمه نيه. وشه يې

فساندى ژ فهنسکه سيغه هاتيه. ته نى نهف وشه يه

لهره ننگا مروقتى په ست دامابه کو دبېژنه ئېکو دو: «دى

دهبکاته فسينم»، «ديکلی ئەف مريشکه فساند» (ئەوژى وشەيهكى ئەهرمه نيه و نه وشەبيت تۆره و تۆره فانيان).

فيسانندن: فيسان.

فيسانن: خووسانندن، تەپرکرن، نماندن.

فيسيای: فيسياگ، فيسياو.

فيسيگ: نماندی.

فيسيوا: فيساو، نماي.

فيسهل: پووچهل، پووچ پويج.

فيسکانندن: چهماندن، بن دەست کرن (اخضاع).

فيسقه: فيچقه، شرنقه.

فيساو: نماندی، خيس كرى، خيساندى.

فیشال: فیشال، فشار، درۆيى زل و زه به للاح، درۆيى شاخدار.

فیشالباز: درۆكەر بدرۆبيت مهزن.

فیشالچى: ئەوه كو درويت شاخدار دتراشيت و چيدكەت.

فیشالكار: ئەوه كه سه كو كاري وى تراشينا درۆبيت مهزن مهزنه.

فیشال كردن: درۆبيت مهزن هه له سه تن.

فیشالكر: درۆبيت مهزن كەر.

فیشال ليدان: وه شاندا درۆبيت مهزن.

فیشانن: فیشانندن.

فیشانندن: پرژاندنا ئاڤي.

فیشهك: گولله تڤهنگ.

فیشهك بهند: رهختى فيشهكان.

فیشهكدان: فيشه بهند.

فیشهك فرژدهر: فيشهك كيش.

فیشهك گير: ساجورئ فيشهكان.

فیشهك لغ: رهخت.

فیشهك لۆخ: فيشهك لغ، رهخت.

فیشك: فيش فيش يان فشفش، ئاڤچزك. هندهك ديپژن فشفش و فشفشه و فيشفيشه و هندهك ديپژن فشتهق يان فيشتهق.

فیشکنندن: فیشانندن.

فیشهك: فيشهنگ (طلقه).

فیشهنگ: فيشهك.

فيسق: حكايه تا دهنگى زورنايه، جيئنه يى بالندهيان، جيئ، جيئنه.

فيقاندن: جيئنه کرن، جيئانندن.

فيققيه: تشتهكه مندال پف دكهنى و فيقين ليتيت.

فيقن: گياندارئ لهر و لاواز.

فيقنه: پيک.

فيقه: دهنگه كه وهكى دهنگى پيكا زورنايى.

فيقى: فيقى، ميتوهجات، كوردكاري بوويه ژ (تفكه) يه.

فيكافۆي: فيكافۆي.

فيكافۆي: هنگفين.

فيكانندن: فيتانندن، فيكانن.

فيكانن: فيكانندن.

فيكه: دهنگهكى زرافه لناڤ ليقان دهرتين، فيتى (صغير).

فيكهكونئ: فيتكهكونئ.

فيكهواكونا: فيكهكونئ.

فيكهوهكونئ: فيكهكونئ، ئەقه يارى به كه ده مى خۆڤه شيرۆتكانيدا ديپژن «فيستهكونئ» ئانكو خۆ حهشاردهن و ههرنه ناڤ كون و قوژبنان خۆ ڤه شيرن.

فييل: ژ پيل عه ره بكارى بوويه و ئەم ژى ههر عه ره بكارى به كهى بكار دبهين!

فييله گيزه: ئەو نيرى به كيشى به تهنى دو شاخيت راست و به كتا هه ينه.

فييلپايه: ديواره كه ژ دهرفه ددهنه بهر ديوارئ زكدايى دانه كه فيت.

فييله تن: زهلامى گر و زه به للاح.

فييلۆ: فييله تن.

فيينۆك: ژنا ئەخلاق پهست، مفلنگ.

فيى: تيبه كه ژ تيبيت چه چه يى كوردى، فهره، تهب.

فييت: فهيت، فيد، شهرم.

فيى گرتن: تهب گرتن، نه هوش كه فتن.

فيى لينهاتن: تووشى فيى بوون.

فييتكه: فت كرنا سببلى و فرهدانا سۆتهكى تيدا.

فيچقه: فيچقه، فيچقه، فيشتهق.

فيچقه: له قه نه كه ژ ههر دو سه ران ڤه كرى دارهكى بهر و پينچاي دكه نه تيدا و ئاڤي پين هه لكدشيتنى پاشى پال ددهن فيچقنن ليتيت و دهردكه فيت وهكى سرنجى چزكى تا فيت.

فيخست: فيخست درستره.

فيدارفيد: ئەو مروڤه يه كو (مبتلاء) به يى بيت (مصروع).

فیر: زانین.

فیرا: (۱) فیرا پیکفه: (۲) مرۆقی زۆر فیربووی (صیغه مبالغه یه).

فیربون: هی بون.

فیرز: په له، لهز (عجله).

فیرس: عالم، هونه رمنه، شه هله و هند.

فیرکرن: نیشاندان، هی کرن.

فیرگه: جی فیربونی، جی هی بونی.

فیرس: کولاقه کی سوور و سفت و بگوله نگ بو به ریدا ترکا بکار تینا.

فیرش: زهحف، زۆر، به رفره.

فیرشته: پیشتر، پیشتر کوردیتره.

فیرشقه: فیرشقه.

فیری: فیری، میوه جات (کوردکاری بوویه).

فیرکار: گهرتی (مدرب).

فیرکاری: (تدریب).

فیرل: نامانه کی دهرفاله، حيله.

فیرلوی: حيله باز.

فیرلباز: بنیره فیرلوی.

فیرلبازی: بنیره فیرلوی.

فیرلان: حيله زان.

فیرلو: (مراوغ، ملتمس الحیل)، ئەسلی وی (فعلو یه (ک، ع).

فیرل و تله که: فیرل و که له کبازی.

فیرنک: هین.

فیرنکاتی: فیرنکایی.

فیرنکایی: فیرنکایی.

فیرنکی: هینکاتی.

فت: ناقی دهنگیه حیکایه تا سه بیل فتکرنی یه، ناقی دهنگی د زمانی کوردیدا ژ هه می زمانان زۆرتره. «فت» به معنا خلاس ژی تیت و به معنا خالی ژی تیت.

فتخوش: شه بوی.

فترک: کفارک، کوردکاری بوویه ژ (فطری).

فتراک: به ندکی سامۆته یی زینی: «د ریدا خاکێ ده رگام - به لێ ئەول ژ فی خاکێ / بلا بێ پایه و جاهم - مه پێ چۆ هه رفی ئە فلاکی / شکاره ک ده رخری شاهم - دوی به ندی و فتراکێ» "جزیری".

فترۆنه: به ترمه یی داری فیری یی، به ترمه .

فتهفت: دبیرنه وی که سی کو زۆر بترسیت، دبیرن: «فتهفتا وی یه ژ ترسا دا». یقی مه بهستی دو ماهی وشه یی ئەهریمه نیه .

فت و فراوان: به رمشه، زهحف.

فتیله: عه ره بکاری بوویه ژ پتیله ی، ئەمری هه ره بکاری یی بکارتینین.

فجوز کردن: فجوز کرن، چۆنه کی ئیکجاری یه کو هاتنه فه ی نه بیت: «فلانکس فجوزی ئیکجاری کر» ئانکو بئیکجاری چۆ، یان مر و چۆ.

فجوق: فجۆ، بجۆز، دهنگه که ژ که وان دیت ده میکو ژ نشکاف ترسه ک بوچ بیست بفرن، ئەوژی هه ره مه به ستا چۆنا ئیکجاری ددهت.

فجوق کردن: فرینا که وا ده میکو بال دگرن.

فچچۆز: دهنگی که وان ده می فرینیدا به معنا بخاترا وه و خود احافز ژ هاتییه و به معنا قه بێ ته مه هاتییه و هنده ک دبیرن: «پچۆز، پچوز» .

فچوزک: فیچوزک، ژنا سه ره سهری و فه لیته یه، به لی مه به سته کی غه ربیه و ئەهریمه نیه .

فچچوق: فجۆز.

فچک: دهنگی ئامرازی جۆله کرنی یه (صوت آلات الحیاکه): «چۆمه مالا ئسحاقی جوی من گازی کری به لی ژ به ر فچک فچکا جۆله کرنی گو ه لمن نه بوو» .

فرازی: به سه رخۆفه هاتنه ساخی (نقاهه).

فراقین: جه می خوارنا نیقرۆیی، به فارسی دبیرن (نهار): «فراقینا گاقانی چ لتلی چ لملی...» "په ند": «درۆزن یان تیشتی دخۆت یان فراقینی» "په ند".

فراوان: به رفره، زهحف، مشه .

فرا: زۆر، گه له ک.

فره ه: (واسع).

فراز: ئەقراز، سه رفراز.

فرت و فیرل: فیرلبازی.

فرۆ: ئەو که سه کو گه له ک فیرشالغان و مه دحۆ بیت.

فر: ئەو گیا یان تۆف یان چاندنا کیم پشت و کیم تۆف بیت.

فرۆته: فر، ئەو پارچه به کو باش ته فن نه کر بیت، سست و فریبت.

فرین: دهنگی هه لکیشانا تشتی رۆن به ده فی ده می فه خارنی.

فرهفر: فره لدو فره ی لچایی ددهت، فرینا شۆریا خوارنی یه .

فیر: زانین.

فیرا: (۱) فیرا پیکفه: (۲) مرۆقی زۆر فیربووی (صیغه مبالغه یه).

فیربون: هی بون.

فیرز: په له، لهز (عجله).

فیرس: عالم، هونه رمنه، شه هله و هند.

فیرکرن: نیشاندان، هی کرن.

فیرگه: جی فیربونی، جی هی بونی.

فیرس: کولاقه کی سوور و سفت و بگوله نگ بو به ریدا ترکا بکار تینا.

فیرش: زهحف، زۆر، به رفره.

فیرشته: پیشتر، پیشتر کوردیتره.

فیرشقه: فیرشقه.

فیری: فیری، میوه جات (کوردکاری بوویه).

فیرکار: گهرتی (مدرب).

فیرکاری: (تدریب).

فیرل: نامانه کی دهرفاله، حيله.

فیرلوی: حيله باز.

فیرلباز: بنیره فیرلوی.

فیرلبازی: بنیره فیرلوی.

فیرلان: حيله زان.

فیرلو: (مراوغ، ملتمس الحیل)، ئەسلی وی (فعلو یه (ک، ع).

فیرل و تله که: فیرل و که له کبازی.

فیرنک: هین.

فیرنکاتی: فیرنکایی.

فیرنکایی: فیرنکایی.

فیرنکی: هینکاتی.

فت: ناقی دهنگیه حیکایه تا سه بیل فتکرنی یه، ناقی دهنگی د زمانی کوردیدا ژ هه می زمانان زۆرتره. «فت» به معنا خلاس ژی تیت و به معنا خالی ژی تیت.

فتخوش: شه بوی.

فترک: کفارک، کوردکاری بوویه ژ (فطری).

فتراک: به ندکی سامۆته یی زینی: «د ریدا خاکێ ده رگام - به لێ ئەول ژ فی خاکێ / بلا بێ پایه و جاهم - مه پێ چۆ هه رفی ئە فلاکی / شکاره ک ده رخری شاهم - دوی به ندی و فتراکێ» "جزیری".

فرانگه: ژ دوو وشه‌یان پیکه‌تیه: «فرکه + گه» جن باله‌فری‌یین
 بالنده‌یان، عه‌ردی به‌ره‌له‌ت، هه‌له‌موت.
فریت: تیسوهر، دبیتژنه مروقی ترسنووک، بیفیریت (لحه
 النسیج).
فرنده: هه‌ر تشتیکو بفریت، بالدار.
فرفرۆک: فرفرۆک.
فریت‌دان: جقیندان (هجو).
فریتول: شه‌ره‌ده‌ف و خه‌به‌رگوتنا ژنکاتی.
فرچک: فرشک، ئەول شیرخارنا به‌چکه‌یه، تشته‌کی نرمیچکان
 کو لبقه، ناف زکی په‌زی په‌نیری پی درست دکهن.
فرکرن: فه‌خارنا تشتی رۆن بفرا.
فریا: فریاد، هاوار. ئەف وشه‌یه لئاقیستای فریائی هاتیه
 به‌عنا دۆستی و لسه‌نسکریتی دا به‌عنا دل خوشکرن و حه‌ز
 ژئ کرن هاتیه ئەقجا مه‌عنا کوردی ژقانه دوور نیه.
فره‌نگ: جن نیشی ئەوروپای.
فره‌نگستان: فره‌نسا، جنی فره‌نگان: «ته‌فره‌نگ و عه‌ره‌بستان و
 مجرتیک ستاندا - جه‌له‌وی خوش شه‌گه‌رین هاتیه نۆیا
 عه‌جه‌می» "جزیری".
فره‌نگی: کولکا فره‌نگی، باچان سوک.
فره‌هی: فره‌هی، به‌رفره‌یی و پانی.
فریب: فریب، خاپاندن.
فریبۆک: خاپینۆک (خیال).
فریبکه‌ر: فریبکه‌ر، حیلکه‌ر.
فریبیای: فریبیای، خاپیای.
فریبیای: خاپیای.
فریادرس: هه‌وارگه‌شت، ئەو که‌سه کو ده‌وارا مروف بیت.
فریادنامه: سکالانامه، (ورقه الامداد).
فرژین: ئەو دهنگه کو ده‌وار ژ دفنا خو به‌رده‌ن دمی غارکرنی و
 ماندی بونیان هه‌رده‌مه‌ک.
فریادرسی: به‌وارگه‌شتن (مدد).
فریدان: فریدان، هاقیتن.
فرهدان: فریدان، هاقیتن.
فرا: تیژبال، زۆریه‌فر (صیغه‌یی مباله‌غه‌یه) وه‌کی: غارا،
 خورا، بینا، زانا. "جزیری" فه‌رموویه: «بۆری عیشقی
 پرفرایه».
فرمیسک: رۆندک.

فره‌وَر: فرینا ب هه‌فرا.
فرین: فریدانا بالنده‌یان، فرین بالگرتنا ته‌یران و چۆنه هه‌وا.
فره‌فر: پریا بالیت بالنده‌یان.
فرک: نیشا به‌ر و بینا مروقان، ژانی مندال بۆنا ژنان.
فرتک: کونه دفن.
فرته: لقه.
فرته‌فرت: لقه‌لف.
فرت و هۆر: لئینا ب هه‌فرا.
فرت: ره‌پوریت (افلاس).
فرتی: بۆرینا شیریی.
فرتی فرتی: حالته‌ی شیریه کو دبۆریت و دبیته پرت پرت.
فرفته: فرفته.
فرتیک فرتیک: فرتی فرتی، شیریی بۆری.
فرچک: فرشک.
فرچه: فرشه.
فرچیل: دانئ نیف که‌لی (وه‌کی دانوکی گه‌می بۆ سافاری).
فردۆق: (۱) قدیری، هناری گفاشتی و به‌رنانی داکری؛ (۲)
 بریتیه‌ی ژ که‌سیکو هه‌ر خوارنا په‌ست بخۆت دبیتژنی فردۆق
 خۆر.
فرۆش: بائع، پاشکۆبه‌که‌ ناغان دکه‌ته (اسم فاعل بسیغه‌یی
 مباله‌غه): «ماست فرۆش، نان فرۆش، کافرۆش، گافرۆش،
 خو‌فرۆش، مله‌ت فرۆش، دین فرۆش، شه‌کو فرۆش،
 دارفرۆش، ره‌ژوو فرۆش». «فرۆش» به‌عنا هه‌لگیرسینه‌ر
 دیت وه‌کی: «شه‌رفرۆش، به‌لافروش، جه‌نگ فرۆش، جقین
 فرۆش». ئەف وشانه‌ هه‌ندک حه‌قیقینه و هه‌ندک مجازینه
 هه‌روه‌کی ته‌ دیتی و خواندی.
فرۆتن: فرۆشتن، دانا تشته‌کی بدراش (بیع).
فرۆشیار: ئەو که‌سه کو تشتی دفرۆشیت.
فرۆشکار: فرۆشیار.
فرۆشگا: فرۆشگاه، فرۆشگه.
فرۆشگاه: جنی فرۆتنی.
فرۆکه: بالا فری (طیاره).
فرۆکه‌خانه: فرودگاه، جهی نیشتنا فروکا (مطار).
فراکه: به‌ره‌له‌ت (شاهق).
فراکه: ئەو ته‌یره کو دشیت بفریت، بریتیه ژ مندالی کو مه‌زنۆکه
 بوی.

فروتیکهفتن: رهف تیکهفتن.	فرووزی: فریزی، فیتیدان.
فرکان: فرکه، گیز و هۆر.	فریزی: چایر (ئیل) گیایهکی بهلگ زرافه و تیکرایه هه میسه هه کسهکه.
فرکان فرکان: فران فران، گیزهگیز.	فریزۆ: فریز.
فرک و هۆر: گیز و هۆری بهر و گولله و پهله ندرایت بیتنه هاشیتن.	فرنافیق: فرنافیک، زارافهکی شه به کیه، جوهره ئیشه که.
فرکه: چۆن بۆ عه ده کی بگورج و گولی و چالاکی.	فرنافیک: (بئس المصیر).
فرکه: (مطار).	فرۆته نی: فرۆشته نی، تشتتی لیه فرۆتنی.
فرن: کووریهی نان پاتنی، نانت پیژی.	فرۆش: فرۆشیار.
فروج: بارۆکه، کوردکاری بوویه.	فرۆشاق: فرۆتن.
فرووجاو: نافگۆشتی فروجی، نافا فه رخکه دیکل و مریشکان (ع، ک).	فرۆبیژ: پرییژ.
فره: دهنگی بالی بالنده یانه.	فراخۆر: فره خۆر، خۆرا، زۆرخۆر.
فرساده: فرستاده.	فره خیال: خیال پانکرن (تمنیات).
فرستاده: شاندى، ری کری، هنارتی، کوردکاری تیدایه (رسول).	فره پروو: مرۆقی دوو پروو و چاپلووس.
فرسهق: فه رسهنگ، ژ فه رسهنگی عه ره بکاری بوویه بۆ (فرسخ) ی.	فره گه پ: مرۆقی گه ریۆکی بی گه له ک بکه ت.
فرسهنگ: نه ندازه ی سی میلانه (فرسخ).	فره دهس: عه ره بکاری بوویه بۆ فیره دهوس، عه ره ب بخۆژی نزانن کا (مذکره) یان (مؤنث)! ژ په ره دو سامیدی هاتییه.
فرفات: جلکی دپای و هله لپای.	فریز: رسته، جمله، راسته رفز.
فرک: ته عه ر بۆ زانا ماهینتی بکار دهن.	فریب خواردن: فریب خوارن، حیله لیتهاته کرن، خاپیای.
فرمیتسک بزه: که نی گری.	فریویاز: فیلباز.
فرۆ: ژه کی کو زیده و تور ت بوی: «له یقییا فرۆی گیایی» "په ند".	فرنجیک: کابوس.
فره: زور، مشه، فراوان.	فرنگ: بقه (خطر) (هه ره سا: فراکه، فراکه گه، فراک گه). ژ
فره بهش: گه له ک پشک (اسهم).	قی وشه ی هاتیینه ژه نین و داتراشین و مه به ستی (خطر) ی تییا دیار دکه ت.
فره بیژ: سازنده، پرییژ.	فرک: ژه نین، کوت، ئیشا زانا جانده ران (الم المخاض).
فره زان: زۆرزان (علامه).	فرشته: فریشته (ملائکه).
فره ماگ: ئەو تشتتی کو گه له ک مایی و که قن بوی.	فراوانی: گوشادی، فره بی.
فره وه پ: سه بیخ هه له پاس، مرۆقی چه قاوه سوو.	فراندن: ده ره پراندنا بالداران.
فره وای: پرییژ.	فرته: بزفتن و جوولیان.
فریژه: په رتیز.	فرتینه: فره ته نه.
فریاخستن: گه شتتا که سه کی بۆ که سه کی دده می ته نگا قیاندا.	فرتۆنه: فره ته نه.
فریقی: براشتتی یان قه لاندی (حنیذ).	فرچه: فلچه، (فرچه جوانتره).
فز: فزه.	فران: ئیبرشوغار کرن.
فزدووک: عازه به.	فراندن: رفاندن، ره فاندن.
فززه: لشفه، نکه وتقه، دبیتزن: «من ئەو فززه پر کر»، هه ده ک	فرینک: په رسیف و نه زله، هه لامه ت.
	فرکا فرکا: ره قینا مرۆقان ژ جی به کی کو ئاسایش و ئارامی تیدا تیکچۆبیت.

- دبیژن:** «من ئەو فس بر کر ئەو خەلەتە» (فرزە کوردیترە).
- فرزلیبیرن:** لڤەلبیرین، نەفەس لیبیرین.
- فرزەفز:** (۱) بریتییە ژ دفن خەتمینی، دەنگی دفن گرتنی؛ (۲) بۆ گەلەک تیری یێ تیتە بکارئینان، دبیژن: «من هەند خواری یە پزەپر -یان- فرزەفز -یان- کفەکف ژ من تیت».
- فزول:** زێدەکار. ژ «فزوونێ» فارسی بەعنا زێدەبە کوردکاری بوویە و تەحویر بوویە نە ژ (فضولی) عەرەبی.
- فس:** تس، بایەکی بێدەنگە ژ ئادەمیزادی دەردکەشیت و بێنەکی نەخۆش و گەنی ژئ تیت. «تس» کوردکاری بوویە ژ (فسوئی) عەرەبان، بکوردی: «کدش».
- فسکەن:** مرۆقی فسکەر (ع،ک).
- فسدوومان:** ئەو خانی یێ تەنک و پر دوکتیل و گەلەک مرۆش تێدا رونشتی بن دبیژنە فی حالەتی: فسدوومان، (غوغاء).
- فسەک:** دەلەکە (ع،ک).
- فستۆقی:** ئەو کەسە کو گەلەک گەریوک بیت، تەنێ ریکا خودمالا خۆ نەئێخیت.
- فستک:** ئەو ماوقەبە کو لێتەچۆنی یێ وی بەهەخلیسکیت، بتهحسیت.
- فیستان:** نەوعە عەزیزی بەکی ژنانەبە و ناقتەنگ زراف و دامان قالاویە و پانە (ت).
- فسدان:** وشەبەکی ئەهریمەنیە بەعنا کەرنەدەرا ئێکی: «من فلانکەس فس دا - دەرتێخست».
- فسدانەو:** بریتییە ژ دەست هەلگەرنە کارەکی و پەشیمان بوئی ژبەر سەرنەگرتنا وی کاری، وشەبەکی ئەهریمەنیە.
- فسفس:** گۆتەکە بۆ دەرکرتنا کتکی و هەندەک دبیژن پشت.
- فسسە:** فس.
- فسفس پالەوان:** بریتییە ژ کەسەکی ک چ ژئ نەهیت و هەر پەسنێ خۆ بکەت و خۆهەلکیشیت، وشەبەکی ئەهریمەنیە.
- فسقە:** فسکە، کخسە پیقاز.
- فسکاگوری:** فس گورگ، کولیکەکە سۆرە وەکی کولیلکی نیسانێ یە بەلێ بێنەکی نەخۆش ژئ تیت لەو دبیژنێ «فس گورگ»..
- فسکە:** پیقازی فسقە (کخس، قنارە البصل).
- فسکین:** یێ تەحسین.
- فسن:** فسکەر.
- فسنان:** بریتییە لکرنە دەرا ئێکی.
- فسە:** چپە.
- فسەفس:** پەسەپس، چپەچپ.
- فس زمان:** مرۆقی زمان فس.
- فساندن:** سواربونا تەیری نیر لئەیری می: «ئەقرو دیکلی مریشک فساندن».
- فسۆس:** جانەوهرەکی بێن گەنی، دەلەکە.
- فس کيسەل:** ئانکو ئەو مرۆقە کو زۆربین گەنی بیت.
- فش:** تشتەکە کو بلاف و فەکری بیت نیتە سەرەک، بەش فەکری، کلیمیش.
- فشان:** ئەفشان، پڕۆین، بەلاکە: «ئیرۆ ژ مەل بە بەدرا تەمام - عەنەبەر فشان بن سەد سەلام» "جزیری".
- فشار:** فیشال، درویت مەزن.
- فشە:** حەنەک، گالتە، ترانە.
- فشیان:** چەمیان: «کاریتێ خانی یێ مە فشیایە».
- فشاندن:** چەماندن: «ئەر نەشیم فی شف گۆیالی بفشینم».
- فشکرن:** بریتییە ژ نەرم بون و هاتنە یاری بۆ کارەکی.
- فشە کرن:** گالتە کرن.
- فشقیات:** فیشقیات، تشتی تورەهات (ع،ک).
- فشەل:** عەردی سستەک.
- فکلە:** کۆرکا پشتملی کۆرکا ئەستوی (نقره القضاء).
- فکەندە:** فریدابێ، دل کەفتی: «دل کەفتی و فکەندە...» "مەلا ئەنوەر مایی".
- فکین:** گریا بێدەنگ بلند کرن.
- فل:** فلت.
- فلت:** سست، تەمبەل، زۆر ماندی.
- فلق:** ئەو تری یان کوندریکو ناڤ کارتێ کریت و رۆنقەبویت و فلقتین ژئ بیت.
- فلزفا:** فاک و فیک و کەلکەلە، گری ژئ ئینانێ.
- فلقە:** فلق، دەنگی پەقاندنا گوندۆری، دارێ دوتا کری، فیقی یێ لێر هەتافی رۆنقەبوی.
- فلقاندن:** پەقاندن، ناخفتنا بن لیقان، ناخفتنا بفتلە (کلام همس).
- فلە:** فەلە.
- فلین:** گشت بون و چرچ بون، تیکچون.
- فلوری:** سکەبێ زێری.

فلجھ: (۱) تشتہ کہ ژ مووی چیدکھن مرۆف دادنیت خو وھکی سیواکئی پی دشۆن یان ردینا خو بواسته ی سابوونئی پی کہف دکھن؛ (۲) دھنگہ کہ ژ پیلاقی دپت دھمیکو ژ ناٹ دا تھر بیت.

فلتھ: دھنگئی دھقی ھندھک مرۆفانہ کو ددھمی ناخفتنی فلتھ فلت ژ دھقی وان تیت.

فلتھ فلت: فلتھ لپی فلتھ ی.

فلس: کیمترین دراقہ، کیمترین دراقی عیراقہ.

فلفل: تشتہ کی دندک هوور و رھشہ و تیرہ دکھنہ ناٹ زادی.

فلق: (۱) کیمترین دراقی یابانی یہ؛ (۲) پیلاقی گھلہک فرھہ.

فلقن: میتھلہ یہ کہ کو دھنگ لزی پی وی تیت.

فلقنہ: فلقن، تھو ژنہ کو ددھمی جماعی فلقہ فلق ژئی تیت.

فلرؤفاو: فلرؤفا.

فلروت: شمشال لیدان، بلوول لیدان.

فلیت: ناقی میتھانہ.

فلیتی قوتو: میتھاسہ کی کوردانہ ژ تیزدیانہ، چیرۆکا وی لھگھل ستھمکھر و حھفک تھستووران ناٹ دھقی شاعر و ئسترانقاناہ.

فلھن: فلاھن.

فلاھن: جوڑہ ماسی یہ کہ.

فلمکرن: دفن پاک کرن.

فن فکرن: فمکرن، دفن پاک کرن.

فند: مۆم.

فندھک: چھرخی ناگر پی ھلکرنی (مقدحہ).

فنجان: ژ پنگانی عھرہ بکاری بوویہ تھمژی عھرہ بکاری یہ کہ ی بکار دہ یں. فنجان تشتہ کی شیشہ یی یہ، دھر فریہ، بن تھسکھ و کوورہ، تھغر قواوی پی فھدخۆن، بو جام و پھیلہ ی ژئی شاعیر بکار دین. "جزیری" فھر موویہ: «مھلہ و فنجان لسھر دھستہ، کو مھتابا ھلال تھبرو - نوماین من د مراتی مھ یاسا فازہ لال تھبرو».

فندان: فندان.

فندان: شھمدان (شمعدان).

فندق: تشتہ کہ وھکی پستہ یہ بھلی سۆرقہ دکھن پاشی دخۆن.

فندق: فندق.

فندق شکاندن: پریبژی کرن، چھنہ لیدان.

فنیک: فسھنہ ک، دھلہ کہ، ناقی گوندھکیہ، ھندھک دبیتژن:

فھنہ ک. "جزیری" فھر موویہ: «تھز دزانم فنیکا تھ نہ

مھکانی غھزلانہ - چ بھا نینہ مھتاعی تھ، تھ یابی سھر

بھر».

فویرھک: فوورھک.

فویریای: فووری یایی.

فویریان: فووریان.

ف

ف: تیبیا ههژدهمین ژ تیپیت چهچی کوردی، بحسابا نه بجهدی دبیتته ژماره ی ۸۰، تیبیه کی ساز و بیده نکه. تیبینی: ههژی گوتنی یه کو تیبی «ف» د زمانن کوردیدا که فنتره ژ تیپی «و» و ژ تیپی «ب» ژ بهر چند به لگه به کی: ۱- تیبیا «ف» ژ تیبیا «و» و «ب» لئاقیستایدا زۆرتتر بکاره: ۲- «و» سفکتره ژ «و» خاسمه نه گهر «و» (مضموم) بیت، بو وینه: «مرۆف» سفکتره ژ «مرۆو» ی و «تۆف» سفکتره ژ «توو» و ژ «تۆم» ی چکو تۆم ژ توخمی فارسیقه هاتیه تراشین: ۳- «و» هه می وهخت نه گهر که ته پاشکۆبی و اهه ی گرانتره ژ «ف».

باخه فانی، بیستان فانی، نفیسه فانی، داره فانی، شه خره فانی، به لۆک فانی، تیجر فانی، شاره فانی، مه ته لسانی، نانه فانی، گولکه فانی، گۆلکه فانی، مه ره زه فانی، زیر فانی، چاقدیر فانی، سه لپه فانی، که له کفانی. «فان» و «وان» هه سنج دبنه پاشکۆ وه کی مه گوتنی به لحن د کوردیدا «فان» و «وان» بترن و دفارسیدا «بان» پتره. «فان» مه عنا (محافظ) و چاقدیر و حارس و نیگه هه بان تیت، وه کی: گاشان، زیره فانی، مه ره زه فانی و لئاقیستایدا ژ هه وه کی مه عنا کوردیه، وه کی: ناترۆ فانی (آذربان: نیگه فانی ناگری).

فان: پاشکۆبه که بناخری و اهه یقه تیتته زیده کرن و مه عنا نیگه هه داری و زیره فانی (محافظه) ی و خودان و خاوهندی دگه هینیت بو وینه: مه ره زه فانی، پاله فانی، تۆره فانی، مه له فانی، نینه فانی، نیچیر فانی، هۆزانی فانی، بیریشانی، قازه فانی، نفیسه فانی. بکوردیا کرمانجی ژیری «وان» لحن «فان» تیت و لفارسیدا «بان» لحن «فان» و «وان» تیت. «فان» بو (اسم اشاره) یی که سه سنج و غائبی نیزیک تیت. "جزیری" فه رموویه: «هن ژنک دیرینه تین، قه سدا کنیشتی هن دکهن - نه ی ژ وانم، نه ی ژ فانم، من ده ری خه مام به س».

فا: ژ «فان» ی هاتیه کورت کرن.

فابرن: و ابردن، یا خواردن، گشتیون.

فاو فاران: باو باران.

فاج: هه ریم، ناوچه، ده قهر، واچ، واک، بیژ، گو، ویج.

فادار: وادار، باوی.

فاپک: بارپک، بارۆکه، فه رخکه مریشک.

فاپی: گوم بوون، لبه رچا ف به رزه بوون.

فاران: باران «واژه به کی هه ورامیه».

فازی: واژی، سه ر و بن (مقلوب، بالمقلوب).

فاگیر: باگیر، باکیش، بادگیر، کونه با (عبار هوایی).

فال: خالی، ده رفه، سه ره ردای (مکشوف).

فالی: فالایی.

فالایی: فالاهی.

فالاهی: خالیاتی.

فه: وشه یه که جار دبیتته پاشکۆبی سفات و مه سده ران و جار دبیتته پاشکۆ و جار ژی دبیتته پاشکۆ و پشکۆ و پشکۆه،

فانی: پاشکۆبه که مه عنا نسبه تا زیره فانی و خودانی و خاوهندی یی ددهت بو فاعلی و مه عنا ئستمراری ژی لهن زیده دکت، بو وینه: مه ره زه فانی، تۆره فانی، نینه فانی، بیریشانی، نیچیر فانی، هه رچه فانی، به رچه فانی، جه نه ر فانی، مه ره فانی، پاسه فانی، چیچکه فانی، کورده فانی، خونده فانی، زانه فانی، مه له فانی، بازه فانی، قازه فانی، دیده فانی، هیته فانی، سه گفانی، پل فانی، شفانی، گافانی،

- وه کي: ڦه دان، دانه ڦه و ڦه دانه ڦه، به لږ سهر هر دؤخ و ده مکاته کي بيت ڦه ڦان مه بهستان دگه هينيت: ۱- نوبون (تجدد)؛ ۲- گهريانه ڦه (عوده)؛ ۳- دريژده دان (استمرار). يا په ستر ڦه کول دووماهيا وشه ي بيت نه لږه ولي و نه لږه ول و ڦاخری بووینه: بزکينه ڦه، بريانه ڦه، بزده ڦه، بيتنه ڦه، پرژانده ڦه، پيانه ڦه، نيړانه ڦه، هاتنه ڦه، چونه ڦه، دانه ڦه، برنه ڦه، شاردنه ڦه، ستانده ڦه، گوزينه ڦه، دوزينه ڦه، ديتنه ڦه، ناشتبونه ڦه، خوش کرنه ڦه، تاد...
- ڦه:** وه، هه وه، هنگو.
- ڦه برک:** ڦه و تشته کو بربر بيت، مابهين.
- ڦه بری:** تشتيکو هر لږي خو بيت نه هيتته گوزين.
- ڦه بور:** پاشکفت، پاشکفتني، ڦاږ.
- ڦه بوون:** کرنه ڦه ي تشتي (فتح).
- ڦه بر:** ديار کرنا بهاي تشتي د کرين و فروتنيدا (مساومه).
- ڦه برين:** برين، بهيان کر، ديار کر (قطع).
- ڦه برن:** برن، برن (اخذ).
- ڦه بريان:** بزکينه ڦه، بزکينه ڦه ڦه تيان.
- ڦه برک:** (مقاطع، مفاصل).
- ڦه بزکين:** بزکينه ڦه، په رتبون.
- ڦه بزکاندن:** بزکانده ڦه، په رت بوونه ڦه.
- ڦه بريان:** بريانه ڦه، برانه وه.
- ڦه براندن:** برانده ڦه.
- ڦه بزاندن:** بزاندنه ڦه، پسانده ڦه.
- ڦه بيتن:** بيتنه ڦه، بيتنگ کرده وه.
- ڦه بوژين:** بوژينه ڦه، بوژينه وه.
- ڦه بزديان:** بزديانه ڦه. (ڦه هه می ژ لايي ريزمانيقه ڦه گه ر بینه باشکو چيتر و کورديترن).
- ڦه پيان:** پيانه ڦه، شيلانه ڦه.
- ڦه پرژاندن:** ره شاندين.
- ڦه پچريان:** پچريانه ڦه، پارچه پارچه بون.
- ڦه پارپان:** پارانه وه، پارپانه ڦه.
- ڦه په رژين:** په رژ کرنا دار و دره ختان.
- ڦه پاچين:** هه لپاچين.
- ڦه په رتاندن:** پرتکاندين.
- ڦه په رپتاندن:** بهه ردي دادان.
- ڦه پرتکاندن:** پرتکانده ڦه.
- ڦه پرتکياي:** هووربوی و پرتکی.
- ڦه پسکيان:** زهليل بون.
- ڦه پسکاندن:** زهليل کرن.
- ڦه پهرين:** پهرينه ڦه، پهرينه وه.
- ڦه په راندن:** ده ربار کرن، په رانده ڦه.
- ڦه پلتاندن:** لهه ردي دان.
- ڦه پرلاندين:** گوفتوگو کرن لسهر په يقه کي (مناقشه).
- ڦه ته کاندن:** ته کاندن و داقتان، داوه شاندين.
- ڦه ترسين:** ڦه هسيانا پشتي ژ نه ساخي رابووني و ساخووني.
- ڦه ترووسکيان:** ڦه ترووسکين.
- ڦه ترووسکين:** پشت دان و بله ز چون.
- ڦه ترووسکاندن:** ڦه چغاندين و ده رکن، بله ز و فه وری.
- ڦه ته مريان:** ته مريانه ڦه، ڦه مريان.
- ڦه ته مراندن:** ڦه مراندن، کوژاندن.
- ڦه جه ماندين:** کوم کرن، خر کرن، گرد کرده وه.
- ڦه جه ميان:** کومبون، خريون، کوپون.
- ڦه جه مين:** ڦه جه ميان.
- ڦه جون:** ڦه جوتن.
- ڦه جوتن:** جونا به نيشتي، جاوين، گه لهک گوتن و ڦه گوتنا ڦاخفتني.
- ڦه جتقين:** راجله کين، بازدان ژ تشته کي.
- ڦه جتقاندن:** ره قاندين.
- ڦه چين:** خو پاراستن لتشتي (ڦه ڦه بزرافتي زيليان) به لي بزرافتي باديناني چنينه ڦه يي گوره يي درپاي يان تشته کيدی.
- ڦه چه ميان:** چه ميانه ڦه، کوزونه وه.
- ڦه چه ماندين:** چه مانده ڦه، خوار کرن.
- ڦه چغاندين:** پاشقه برن، سفک کرن، چغانده ڦه، چغه ليکردن.
- ڦه چغياي:** پاشقه بری، چغانديه ڦه.
- ڦه چرين:** هه لقاندين، هه لکيشان، چرينه ڦه.
- ڦه چوپريان:** به لاقبون، چوپريانه ڦه، ژتيک جودابون.
- ڦه چکيان:** چکيانه ڦه، چکبون، هسکبون، چکبون ناخي يان کانی يي يان شيري يان دووماهی هاتن و نه مانا هه ر تشته کي: «کانيا ميرانی چک بوو...» "ناليه ند".
- ڦه چاشاندي:** تربيه تدای.
- ڦه چوراندن:** دوشينا ڦاخر دلويي شيري.

قەچچوراندن: قەچچاندن و پاشقەبرن (ئەقە نە چچوراندنا ترکیبە کو مەعنا تەرجمە هاتیە).
قەخارن: قەخوارن.
قەخوارن: ئاڧ خواردنەوہ.
قەخوراندن: خوراندنەقە، بریتتیه ژ دل خۆشکرنا ئیککی و نەرمی بکارئینان لراستاویدا.
قەخانندی: قەخوانندی.
قەخوانندی: خواستی، داوا لیکری پۆ هاتنە نک وی (مدعو).
قەخانندن: قەخوانندن، بانگ کرن (دعوہ).
قەخوانندن: خواندنەقە، ئعادا خواندن.
قەخپاندن: دپۆ برن و مەشاندا کاری، قەتانندن.
قەخلیسکانندن: زەلانندن، حولیسانندن.
قەخەلەتانندن: خەلەتانندنەقە، لخشته برن، سەردابرن.
قەخاپاندن: حیلە لیکرن.
قەخووساندن: نەرم کرن بئاقی، تەرکرن، نماندن.
قەخووسیان: نیمان، تەریبو بئاقی.
قەخومانندن: راوہشانندن و تیکدان.
قەخومیان: لپەر بەرزە بون و سەر لی تیکچۆن.
قەدان: ئەڧ وشەیه نەھندەیه کولپەر دەڧ و قەلەمی بەلکی گەلەک مەبەست ژئ دەردکەڧن، بۆ وینە: گەورەیی، فرەیی، وازئینان، پشییدان (تنفس)، پان و بەرفرە، زیادە، لاچۆن، پیتقەنوسیان، گەستن، نیش لیدان، هەقالی، ناشنایی، راکرن، بلند کرن: «ئاڧا رووباری شەڧی دی چەند قەدایە»؛ «ئەڧ بزە زکی خۆ بەردایە و قەدایە، رەنگە ئاقس بیت»؛ «ئەڧ گۆلکە هەر قەدەت»؛ «ئەز ماندی بوم دڧیت بینا خۆ قەدەم»، «رابن قی بەر و ئاخە ی ژڧیرە قەدەن»؛ «کۆچەرەن رەشمالیت خۆ قەدان»؛ «دبیتزە تە خۆژ ریکا من قەدا»؛ «دوپشکی بتەقەدا»؛ «ئستینگ مینقەقەدابو»؛ «ماری بگافانئ بەلەنگازقە قەدابو»؛ «من قەر و دەینیت خۆ هەمی قەدان»؛ «پەلاپیچەک قەدەدا گەش ببن». گەلەک و گەلەکیدئ ئەو هەند مەبەستە و بیجگە ی وانژی ناڧ فریز و رستەیان تیتتە زانین. **قەدی:** دورکرن، دانەپاشی، جودا کرن: «خۆژ من قەدی کە: خۆژ من جودا کە»؛ «قەدی ناکە ی مە بتیغ» "جزیری".
قەداندەر: (موجد، فاطر).
قەدەری: بیگانە، جودایی، لاپەریزی (انعزالی).
قەدەر: خارج، جودا.

قەراقەر: بەرانبەر.
قەراقبە: مقابل، رۆبەرۆ.
قەرۆتن: ئەو تشتتیکوسەگ بددانان قەرۆتی و قرتاندی، قەرۆت، ھندەک بددانان کړاند.
قەرۆتی: ئەو تشتتە کە سە ی قەرتاندی و نیڧی کری.
قەرەڧین: رەڧینەقە و قەجناقیان ژ تشتی نە بدلئ مرۆڧ.
قەرۆتانندن: ئاوەرۆتکرن، قەرۆچکانندن.
قەرسانندن: بەردانا تشتتەکی قەرساندنا ئاقی، قەرساندنا دەواری گرتیدی.
قەرەسین: رزگار بون.
قەرڧە: بەفر یزاراڧی زازای، لئاقیستایی دا «قەرڧەگ» هاتیە.
قەرڧ: قەرڧ.
قەرگ: گورگ، شبکی، (لقیرە دا ژ ی زازا و ئاقیستا وەکی ئیکن).
قەرملین: ماندی بون.
قەرەشان: قەرشیان.
قەرشیان: رشیانەقە، دل رابون.
قەرشانندن: دلئ خۆ راکرن، ئینانە دەرا تشتتی خواری.
قەرۆچکانندن: پەر ئینانە دەرا مریشک و تەیرا بوستا ئاڧا کە یان بدەستی.
قەرپچاندن: قەرپوچچاندن، دەرینان پەرپان.
قەرچالە: ترسنووک، قەرچالە.
قەرەز: ئاستەنگ، بن قەرە و بن کەر (کن).
قەرڧراندن: قەرڧیران.
قەرەلانندن: دریتز کەرنە سەر عەردئ، . بەعردئ دادان، یزاراڧی زازای، ڧریدان، هاقیتن.
قەرڧرین: قەرڧریان.
قەرەزان: زان و قەرەزان، زا و زی، زا و زو، زک و زا (عوودە الولادە).
قەرڧریای: لئۆقە گەریای، تۆبەکری، پشەیمان بوی.
قەرختاندن: زختە لیدان، زختاندنەقە.
قەرۆقاندن: هاژۆتتا بدژواری و زختە دار لیدان.
قەرزیخانندن: زیخکرنا تشتتەکی.
قەرزانندن: چیکرن (تولید).
قەرۆک: قەبلە (مولدە).
قەرژین: جان هاتنە بەر ژ گۆران رابون.

قەژاندن: ساختە کرن.
قەژیان: ژبانه قە، قەژین.
قەژەن: راهژاندن.
قەسپ: مەزنتەرین پەسن و سفەت لئاقیتستاییح «قیسپ» هاتیبه و لسه به کیدا وهسپ به عنا ستایش هاتیبه.
قەسه خەشیانی: خودموختاری.
قەستاندن: هەلینان، بەلج (خاصی) هەلینا قازانکا شیریی یه ژسەر ئاگری: «دا بچم شیریی خۆ لسه کوچکی قەستینم».
قەستران: شیتلان، بەلج بۆ شیتلانا تری و هەقییرکرنی بکار تیت.
قەسیرین: قەمالین، پاک کرن، دامالین: «دەستی خۆ بقی دەسمالی قەسیر».
قەشارن: قەشاردن.
قەشاردن: قەشارتن.
قەشارتن: شارندنه وه (اخفاء).
قەشانندن: هشارتنه قە.
قەشەمراندن: شەمراندننه قە، هیتلان، دەست ژێ بەردان.
قەشک: ساق.
قەشەهتاندن: ماندی کرن، هیلاک کرن ژ تینا دا.
قەشیتلان: هەقییر شیتلان، تیکقەدان، قەمالین: «وهره پشتا من قەشیلە».
قەشەقاندن: شەقاندننا دانودکاکی بیژنگی، ماندی کرن.
قەشەقیان: هژیان، ماندی بون.
قەشەپلاتدن: ئالۆز کرن، (مشوش) کرن، (ارتباک).
قەفر: بهفر، پهیمان شکاندن.
قەقە: سپنج (ودیعە، امانە).
قەقوتان: لیدان.
قەقەتاندن: بزداندن (انجاز، فصل).
قەقوساندن: پرینا تشتەکی به قەستی، خۆ پاشقە کیشان، پاشەکشە (تملص).
قەقراندن: شکاندن، قەشکاندن، ته پشتا من قەقراند.
قەقرچیان: رەش بوون لبه ره تافی، رەش قەلبانە قە.
قەقرچیان: قرقچیان.
قەکوشن: سەرپرین، قەمراندن.
قەکرن: بهرەلا کرنا تشتە گرتدایی، دەر قەکرن، جوال قەکرن، تۆل قەکرن، ریتقە کەرن، تاد...
قەکری: هەر تشتەکی کوژ گرتدانی بهرەلا و ئازادکری

(مفتوح)، ئەنی قەکری (بشوش).
قەکەر: ئەو کەسه کو تشت قەکری، دبیتژی قەکەر، وهکی: تۆل قەکەر، دەر قەکەر، ریتقە کەر.
قەکۆلان: کۆلانە قە، هەلکۆلان، پرس و بهرەسی کرن.
قەکیشان: کیشانە قە.
قەکیشک: ئەوه کوله شگرانی و کیشکیت تینە مرۆقی نیتزیکي تاگرتن. دبیتژ: «دیاره تا دی تەگربت چکو قەکیشک تینە ته».
قەکیش: کەش مەکەش و جره.
قەکیان: قەکایین، ئەوه کو حیوانیت سم شەق قاچکا خۆ دجوون (اجتراء)، ناخفتنا گەلەک جار دوپاتکرن، مەشکە هەژاندن.
قەکایین: قەکیان، کیانە قە، کیان، هەژاندن، قاچک جوون، (اجتراء).
قەکەرۆپاندن: داکرۆپاندن، نخافتن، وشەیهکی ئەهریمەنیبه و ئەسلجی وی زازایی یه.
قەکوژین: قەکوژتن.
قەکوورۆتن: شکاندننا تشتە رهق وهکی کهزوان و فستەق و رەزان بدادان.
قەکهلوۆتن: کهزوان کوژین: «چیل دۆتن و کهزوان کهلوۆتن؟!» "پەند".
قەکهوداد: بهرباد.
قەگرتن: داکیرکرن، گرتنە قە، ئافا کرن، گرتنا تشتە رهقی.
قەگەر: کەسه که کو لیدو کارهکی بگەریت.
قەگەریان: گەریانە قە (عوده).
قەگەراندن: گیترا نه قە (اعاده).
قەگێران: قەگەراندن.
قەگزی: ئابووری (قصد، اقتصاد، مرض ساری).
قەگزی کەر: ئابووری کەر.
قەگری: ئابوور.
قەگەشین: قەگەشیان.
قەگەشیان: گەشبو نه قە.
قەگەفراندن: گەفراندن.
قەگەهشین: دامای و (مشوش) بون.
قەگژاندن: خۆ قەپرژاندن.
قەلا: قامچی.

قەژاندن: ساختە کرن.
 قەژیان: ژبانه قە، قەژین.
 قەژەن: راهژاندن.
 قەسپ: مەزنتەرین پەسن و سفەت لئاقیتستاییح «قیسپ» هاتیبه و لسه به کیدا وهسپ به عنا ستایش هاتیبه.
 قەسه خەشیانی: خودموختاری.
 قەستاندن: هەلینان، بەلج (خاصی) هەلینا قازانکا شیریی یه ژسەر ئاگری: «دا بچم شیریی خۆ لسه کوچکی قەستینم».
 قەستران: شیتلان، بەلج بۆ شیتلانا تری و هەقییرکرنی بکار تیت.
 قەسیرین: قەمالین، پاک کرن، دامالین: «دەستی خۆ بقی دەسمالی قەسیر».
 قەشارن: قەشاردن.
 قەشاردن: قەشارتن.
 قەشارتن: شارندنه وه (اخفاء).
 قەشانندن: هشارتنه قە.
 قەشەمراندن: شەمراندننه قە، هیتلان، دەست ژێ بەردان.
 قەشک: ساق.
 قەشەهتاندن: ماندی کرن، هیلاک کرن ژ تینا دا.
 قەشیتلان: هەقییر شیتلان، تیکقەدان، قەمالین: «وهره پشتا من قەشیلە».
 قەشەقاندن: شەقاندننا دانودکاکی بیژنگی، ماندی کرن.
 قەشەقیان: هژیان، ماندی بون.
 قەشەپلاتدن: ئالۆز کرن، (مشوش) کرن، (ارتباک).
 قەفر: بهفر، پهیمان شکاندن.
 قەقە: سپنج (ودیعە، امانە).
 قەقوتان: لیدان.
 قەقەتاندن: بزداندن (انجاز، فصل).
 قەقوساندن: پرینا تشتەکی به قەستی، خۆ پاشقە کیشان، پاشەکشە (تملص).
 قەقراندن: شکاندن، قەشکاندن، ته پشتا من قەقراند.
 قەقرچیان: رەش بوون لبه ره تافی، رەش قەلبانە قە.
 قەقرچیان: قرقچیان.
 قەکوشن: سەرپرین، قەمراندن.
 قەکرن: بهرەلا کرنا تشتە گرتدایی، دەر قەکرن، جوال قەکرن، تۆل قەکرن، ریتقە کەرن، تاد...
 قەکری: هەر تشتەکی کوژ گرتدانی بهرەلا و ئازادکری

- قەل:** نەرم، كولكاكو گەشتى، قىل.
قەمالىن: مالىنەقە (كەس، دلک).
قەمال: مالنج (دلک).
قەمان: مانەقە (تاخر).
قەماي: قەماگ.
قەماگ: تىشتى پاشماي، خوارنا شەقى مای، مرۆقى پاشكەقتى.
قەمريان: تەمرين.
قەمراندن: تەمراندن.
قەمەرقىن: پىرون، مەرقىنا زەقى ژ ئاقى.
قەمىن: قەمىشتن.
قەمىشتن: قەمىشتن.
قەمىتن: شىر ژ گوانى يا ژ مەمكى خوارن.
قەمىتنى: رەنگ ھەلبىزىكىن، رەنگ و روو گۆريان و لاواز بوون.
قەنى: بىمک.
قەنەرىن: راپوونە سەرخۆ.
قەنىشتى: ئارام.
قەنىشتان: نارامى.
قەنىشتى: قەنىشتى.
قەنىلان: ھىلانەقە، دەسزى ھەلگرتن، واز ژ کارەكى ئىنان.
قەنىلۆك: مرۆقىكو گەلەك كارى قەنىلىت.
قەھاتن: بلند بوون و شىن بوون، مسو درىژر بوون، دەرھاتن، ھاتنەقە.
قەھونان: قەھىنان (نظم).
قەھىنان: قەھىنان.
قەھىنان: تىك كرنا داقتى بندكى بدەستى (نسج).
قەھىران: ھىرانەقە.
قەھىرياي: تىشتى بىشى يان دستارى كو ھاتىبىتە ھىران و ھورر كرن.
قەھارىن: قەھىران.
قەھزاندن: راھزاندن (ك، ع).
قى: ئەقە، بۆكەسى ئىكى نىر و حازر تىتە گۆتن.
قىيان: داخواز، خواست، خۆشەويستى.
قىيچ: خوار، گەلەك جارن ھەر دو وشە جۆتانە تىن، دىيژن: خوار و خىچ (وشەيەكى ئەھرىمەنىيە).
قىيچى: خوارى.
- قىچىرۆ:** ھاتىبە عەرەبكارى كرن بۆ ۋەزىرى (حاکم، قاضى).
قىژ: گوويى روون و شل (وشەيەكى ئەھرىمەنىيە).
قىژاندن: فىراندن، ئىسھال بوون.
قىس: بىست، ويست.
قىيل: جۆرە قاب و قاچاخىكە.
قىين: قىيان.
قىياد: ئەو خاكە كو ژبەر سەرى ھەلگىشىيائى، ئانكو سەرى د زستانىدا ھەلگىشىيائى و سست كرى، قىيار.
قىير: خىل، خوار (اعور، احول).
قىيرى: خىلى، چاڭ خىل (حول).
قىيراندن: فىراندن، ئىسھال بوون.
قىيرگە: ئىسھال.
قىيرىن: گىقىنا گولەي، گىقىنا بەرى بەردەقانىيى يان بەرى.
قىيادد: قىياد.
قىياد: ئەو خاكە كو لېر سەر رى ھەلپقىيائى و ھەلگىشىيائى.
قىين: قىيان (حب).
قىنگانى: كابانى.
قىنگ: قاب، كاب، كابى پەزكىقى، برىتىيە ژ مرۆقى سڭك و چاپوك و چالاک، پاشكۆيەكە دكەفىتە پىشتى پەبقا رى دىيژن. «رىقىنگ» (مسافر) چكو مرۆقى د ئوغرى ھەر كارى وى لەز و بەزە، گۆتنى «رى + قىنگ» ئانكو بۆ رىكى قىنگىن ئى تىت، «گىقىن» ئى تىت (رىقىنگ: رى ھنگىڭ)، تەزى.
قىيرگە: گورگ، «ھەورامىيە و ئاقىستىيە». د كوردىدا ئاق بۆ گورگى نىيە مەگەر ئەڭ كەقنە، واژەيى ئاقىستىيە و ھەورامى نەبىت و بشەبەكى دىيژن «ۋەرگ».
قىن: (۱) تىپەكە ژ بىست و ھەفت تىپىت چەچەيى كوردى؛ (۲) بۆكەسى ئىكى مەيە، لىك، لەگەل.
قىخست: ھەلاويست، داگىرساندنا ئاگرى.
قىيرك: روويى پىتلاقى (وجه الحذاء).
قىيرە: قىيرى (ئىسمى ئىشارەتى مەكانىيە).
قىيرى: (ھنا).
قىيستىن: قەكايىنا چارپايىت سم شەق، بەنىشت جوتن (اجتراء).
قىيراندن: قىراندن، فەدان بتوندى.
قىيرىن: ھاقىتن.

ڦيڪ: پيڪڻه.	ڦرت: زرت، هر دو وشه ٽه هر ٽه نيپنه.
ڦيڪ ٽيخستن: خريڪنه سهر بهڪ.	ڦرافز: ڦرزه ڦر.
ڦيڪدان: ڦيڪ ٽيخستن، ليڪدان.	ڦرزه ڦر: گڻه گڻا مپش هنگڻيني يه.
ڦيڪ كهفتن: پيڪهاتنه دهر، بهر ٽيڪ هلبون، پيڪ كهفتن.	ڦرزه: دهنگي هه لاقيتنا ٺاڦي يان خونِي يه يان دهنگي دفنا نشستي.
ڦيل: عهردي پهبست.	ڦرزه ڦر: ڦرزه لپي ڦرهي.
ڦين: جيناڦه كه پو ڪومه لي (هولا).	ڦرزين: ڦرزا دهوامي.
ڦيهنه: جيناڦه پو ڪه سي ڪهت و مي (اسم اشاره).	ڦرهور: ڦرزين زور.
ڦيهني: جيناڦه پو ڪه سي ڪهت و تير (اسم اشاره).	ڦري: (معما، مهمل).
ڦتن: وتن، گوتن.	ڦرزيون: ته مبهل بيون د ڪاريدا.
ڦر: ڦيره، ڦيري، درو، پورين، بره ڪه سه ڪي بتور و گور.	ڦواب: ماري مهزن.
ڦرڪهر: دروڪهر.	ڦرزه: هه لاقيتنا مهني بي ميري و ٺاڦي بونا ڙني (ارواء المرآه).
ڦرڪه: ڦرڪهر.	ڦواندن: ٺاڦ ڙ خو بهردان.
ڦرڪا: ڦر.	ڦرڪهر: ڦرڻده.
ڦرافه: ڦراسه ي.	ڦرڻده: (مسهل).
ڦراسه ي: رهوينا سه ي.	ڦلوشه: بروش، دانه هيرڪ.
ڦرڪرن: دروڪرن.	ڦلت: پلتيئا گوندوري ده ميڪو بهردي ڦهدهن و بيه قبين.
ڦرتوڦين: درو و چالووسي.	ڦلتيا ي: په قيا ي.
ڦرچاله: ترسنوڪ.	ڦللك: ٺه و عهردي نهرم ڙ پيشه سهر ي مندالي تازه بوي.
ڦرڦره: ڦرڦروڪ.	ڦل: نهرم.
ڦرڦروڪ: تشته ڪه ڙ داري يان ڪاهه ڙي چيدڪهن، دزڦريت، بچوڪ ياريان پيدڪهن (دوامه).	ڦلته ڦلت: دهنگي ده ڦي هندهڪ مروڦانه ده ميڪو ناخشن تهني ڦلته ڦلت ڙ ده مي وات تيت.
ڦرچقين: په چقين، هه ڦشين.	ڦنگه: دهنگه ڪه وهڪي دهنگي بهري بهرده قاني بين و ڙي و ڪفانان.
ڦره: گيزه.	ڦنگه ڦنگ: ڦنگه لپي ڦنگه ي.
ڦرساندن: په نادان، حه واندن.	ڦنگ و هٽور: ڦنگينا زور.
ڦرڪ: شوريا گهله روڻ: «هنديڪو ڦرڪه بهسڪوڪي ڦرڪه - تيرا خو ڦرڪه، خونه چه ميني» "نالبهند".	ڦنه: (ازيز).
ڦرڪولي: رهنگ حه نايي.	ڦنه ڦن: (ازيز متڪبر).
ڦرني: روودايهڪ، قه ومينهڪ، فيتي.	ڦن و هٽور: (ازيز بالجمله).
ڦروڦني: گوشتي قهله وي باش ڪه لي.	

ق

- ق:** تپسا نۆزدەمەن ژ تېپیت چەچەیی کوردیە، بحسابا ئەبجەدی دیبته ژمارە سەد (۱۰۰)، تپسەکی بیگانە و ساز و بیدەنگە.
- قابول:** سوپک، میزاب.
- قابلی:** قابولی، پەلاش برنج.
- قابولی:** قابلی.
- قاب:** دەریۆشک(ت).
- قابخانە:** جی قاب و قەجاخ، جی کابانی کرنی(ت).
- قابهجاخ:** قاب قەجاخ، نامانیت زادتی لینانی.
- قابلمە:** قابلمە، قازان، ئەف وازەیانە هەمی ژ ترکیفە هاتینە ناڤ زماننی کوردی(ت).
- قاپووت:** قاپیت، بارانی (معطف)(ایطالی).
- قاپاننی:** کابانی (اللعب بالكعب).
- قەپان:** تەرازیبە کە (قبان).
- قاپور:** بۆ پیرەمبیری کەفتار و بکەلەخ بکارتیت.
- قاپە:** ئاخفتنیت گەورە گەورە و پان پان (متکلم).
- قاپی:** دەرگە بزرافتی شەبەکی و تورکی.
- قاپ قەجاخ:** قاپ قاجاخ(ت).
- قاپ قاجاخ:** قاپقاجاخ(ت).
- قاپقاجاخ:** نامانیت زاد لینانی(ت).
- قاپ و قور:** تشتیت کەفن و نەبەرکەتی ژ وەجەلی ناڤمالی بی.
- قاپ و قاپور:** قاپ و قور.
- قاتی:** د کوردیدا بەعنا تشتیتکو کیم پەیدا یان هەر نەبیت (عزیز الوجود) بەلنی د فارسیدا بەعنا تیکەل و پیکەلە.
- قاتی د کرمانجیا ژیری بتریکار تیت ژ کرمانجیا ژۆری بەلی قاتی پاتی د کوردیدا ژی بەعنا تیکەل هاتیه.
- قاتی پاتی:** تیکەل و براشتی، تیکەل و پاتی، تیکەلۆک.
- قات و قوتی:** کیم و قوت بووی.
- قاتی قوتی:** قات و قوتی.
- قاهقات:** قازقازا بلبل و بالندەیان.
- قاتاشەری:** قادا شەری، مەیدانی جەنگی.
- قاتۆ:** مشارئ مەزن و دو دەستکە ژ قاطوعی عەرەبی کوردکاری بوویە.
- قائە:** بەندک، چەری یان موو یان پەمبووبیت(ت).
- قاتر:** قانتر، هیتسر، چۆرتم (ت).
- قاترچی:** هیتسرتان، کاروانی (ت).
- قاتی:** بۆ ئستفهامیژی تیت.
- قاچ:** ۱) وەرگرتنا بشیوویەکی نامەشروع دبیژن: «ناغای هندەک دراڤ ژ مە قاچ کرن»؛ ۲) بەرەشیشک، ساق (حصی)، دبیژن: «قاچم دەرد دکەت»(ت).
- قاچاق:** قاچاق (متەرد، هارب من وجه العداله)(ت).
- قاچاق:** ناغی، باغی (ت).
- قاچاغچی:** ئەو کەسە کو تشتتی د قانونییدا قەدەغە بفرۆشیت(ت).
- قاچاندن:** ستاندن.
- قاچاخ:** قاچاغ (ت).
- قاچاخی:** قاچاغی (ت،ک).
- قاچاغی:** کار کرن دژئ تشتتی، خلافی قانون (ت،ک).
- قاچی:** بەرامبەر (مقص)، کوردکاری تیدا هەبە.
- قاچیلە:** قاچیلکە.
- قاچیلکە:** کچکەلە (مقصی).
- قاچانی:** یاری کرن بەرە شیشکان.

قاچ قاچ: پارچه پارچه (اریا اریا) (ت).
قاد: مهیدانا جه نگی.
قادا هیلن: قادا شه ری.
قادپانی: (۱) بهرهبابه کن ژئه شرافیت ئیزدیان؛ (۲) ناقی گونده کیه ژ گوندیت کوردان (زاخۆ).
قادو: میترچاک، ناقی زه لاما تیت.
قادفین: جهنگ خواز (محب القتال).
قادناس: قادپین.
قادپین: زانا و شاره زابین جه نگی.
قادرمه: پیپه لیسک، قالدومه (ت).
قاده: ژ نامرازی شه خره کیشانی یه ژ گارتھی ته خویر بویه.
قارو: مرۆقی مسری، گوشت.
قارچ: کفارکی بهری، کفارک.
قارن: په هله وانگی هه قچاخی رۆسته میه، ئه وژی کورپی کاوه بیی ناقدار و په هله وانه.
قار: بهرکنار (ساقط).
قاروش: قارپیش.
قارپیش: قارپیش.
قارپیش: گیاهی کی مه علومه کاغەزی ژئی درست دکهن.
قاروشداری: قاروشه لان، قاروشجاری.
قاروشه لان: جه پیکو زۆر بقاروش بیت.
قارت و قورت: قارت و قرت، قره قری، هارت و هورت، حه یته حه یته.
قارت و قوت: گاله گال، قیره قیره.
قار: سل بون، بهرکناری.
قاروره: کرمی سپی کولناف تشتی گهنی و رزی په یدا دبیت.
قارپین: هاواری.
قاره قار: قاره لدو قاره ی.
قارقتی: دهنگی بلند و بیمه عنا.
قار و هۆر: قارینا زۆر و بهه قراپی.
قارهمان: پاله وان، میترچاک، واژه یه کی موشته ره که مابه ینا کوردی و فارسی و تورکیدا.
قارهمانی: میترچاکی، دلیری، پاله وان.
قاز: (بط): «قازی چاف لباری کر، چل گه ز قوونا وی دریا» "په ند" (ت).
قازان: ئامانه کی مه زن و بنی وئ ژ دهری وئ فره تره و کویره (قدر کبیر). قازان کوردی نینه، ژ قازغانی ترکیفه هاتیه.

قازهرن: قازهرن.
قازهرن: فهرووچکاندنا گولیت برنجی بدهستی.
قازمه: ته قری مه زن و دووسه ر، دوده ف (ت).
قازوخ: داره که تیدکه نه قوونا تاوانباران بوئه شه که نجه دانج. ئه و رهنگ بیهره حمی نک ترکان هه بوو، وشه که ژئی وشه یه کی تورکیه.
قازوق: قازوخ، وشه یه کی ئه هریمه نی و ترکیه.
قازیاغه: قازیاغه.
قازیاقه: گیاهی که بهاری لدوری ئاقان شین دبیت تامه کی نه خوش دده ت.
قازی باز: گیزه کی گه سک تازی یه و دقریت دچسته ناف داری هسک و کون کون دکه ت.
قازانج: سوود (ریح) (ت).
قازی: ئه و حاکمی شه رعی یه کو پرسا دادخوزان دکه ت و الحالی وان دنیریت و حقی وان ژ دهستدریزان دستینیت.
قازی: نافه بو (منلوجه) کی کوردیه به حس ژ ناعه داله تیبیا قازیبه کی ترکان دکه ت، سه ری ویزی ئه قه یه: «قازی! قوربانی قاز دوو قاز نیف قازت بم...» "سوئی".
قازاخ: پاک، جوان.
قازان و رازان: ئه ف هه ر دو وشه نه کابانیا مه زنا مالی دبیتیه بووکیته تمه بل نانکو «خوارن و پالدان» (ت.ک).
قاژ: (فص الحاتم).
قاژقاژه: بالنده یه کی که سک و جوانه دمک دریزه ی دوژمنی میتش هنگقینی یه.
قاش: قاژ.
قاشوق: که فچه ک (ت).
قاشقوش: مرۆقی سست و تمه بل.
قاشقۆل: هژی ری هسک دبن بداریفه، هه م دبیتن قه شقۆل.
قاشۆ: کاشۆ (صولجان) (کاشۆ کوردیتره).
قاشوانی: کاشوانی، یاری کرنا بکاشۆ و هۆلانی.
قاس و قاساز: که فچک چیکه ر.
قاف: (۱) ئیکه ژ بیست و هه فت تیپیت چه چه یی کوردی؛ (۲) ناقی چیا یه کی ئه فسانه یی یه.
قافک: که لله سه ری مرۆقان، قافکی کولندی.
قافکی کولندی: کولندی خالی.
قافکیت هیکا: هیکیت خالی.

- قافلی:** کاروان (ع،ک).
- قافله‌زن:** کاروان شهلین (ع،ک).
- قافله‌کیش:** ری به ری کاروانی (ع،ک).
- قافیة سمنج:** شاعر، پارچی نول عه‌ره‌بیه (ع،ک).
- قاق:** وینه‌یی دهنگی دیکل و مریشکانه.
- قاقم:** قاقوم.
- قاقوم:** جان‌وه‌ره‌کی سپی به‌حریه، گه‌له‌ک جاران شاعر ته‌شبیها نهدامیت دلدارا خو‌ده‌بارهی سپیاتی یی بوئی قاقومی دکهن: «شه‌هزاده‌یی نه‌ی خانمی - نهدام سپی وه‌ک قاقمی».
- قاق:** پاشکفتنا ده‌واری د جریدانیدا، قار (ساقط).
- قاقوبون:** پاشکفتن، قاروبون (ساقط).
- قاقه:** بزاراقی بچوکان دبیزته تشتی وه‌کی میویژ یان گویش یان شه‌کرۆکه‌کان یان هیلکه‌ی یان فیتییه‌کیدى: «قاقه و قاقه و قاقه، سهرت به سماقه» "مه‌ته‌لۆک".
- قاقه‌ت:** کاغز.
- قالك:** فیشه‌کی خالی، بی به‌رک (ت).
- قالی:** مافیر، ترکیه و کوردکاری بوویه.
- قالیچه:** مافیرک (ت).
- قالیاف:** ته‌فن کهری قالیان (ت،ف).
- قالیافی:** ته‌فنه‌رنا مافیران.
- قالیفرۆش:** مافیر فرۆش.
- قاله‌قال:** گاله‌گال.
- قالنجه:** فاخته، تقیرک (ت).
- قاله‌به‌نیش:** ده‌فجونه‌کی به‌نیشتی.
- قالتاخ:** ساموته‌یی پاشی زینی.
- قالۆجه:** کیزه‌ره‌شک.
- قالدرمه:** پیته‌لیک (سلم) (ت).
- قالوس:** ناوازه‌کی که‌فنی کوردی و فارسیه.
- قالچه:** (یان قانچه) رکنی خانی.
- قاللور:** لاسکی توند، حیرینا هه‌سپی یه.
- قالدرقوی:** بریتیه ژ گه‌له‌ک خوارنان (ت).
- قام:** ریک و ده‌ستخوشی، سازنده و لقام (ملاثم): «ماچا ژ هه‌ر دو لیقان چقام خوشه‌ بجه‌لالی» "مه‌لا یونوس ده‌وکی".
- قامیش:** له‌فهن (ت).
- قامیشی شه‌کری:** له‌فهنی شه‌کری.
- قامه‌ت به‌ستن:** قامه‌ت گریدان.
- قامه‌ت گریدان:** قامه‌ت گۆتن بو نقیژی.
- قام نه‌خۆش:** ده‌ستنه‌خۆش، بیقام، نه‌ساز.
- قامیشه‌لان:** جه‌تکو زۆر پر بیت ژله‌فهنی (ت،ک).
- قامه:** قه‌مه (ت).
- قامک:** ده‌ستک، چه‌پکه، تیل.
- قان قان:** مابه‌بین مابه‌بین: «مشکان چ لگه‌فنی مه‌ نه‌پیلاینه، قان قان شینکاتی دیار دکه‌ت».
- قانه:** یارده.
- قانون:** «نه‌سلی وئ (ارگانون)ه» ده‌ستوور و شه‌ریعه‌ت، ژ نامرازی مووسیقایه.
- قانونزان:** مروقی شاره‌زا د قانون و شه‌رعیتدا.
- قانونی:** قانونزان.
- قانگ:** که‌رتینه.
- قانک:** (بقعه).
- قاندز:** ره‌قیب.
- قانتز:** شه‌عه‌کی ترانه‌چی، کورده خه‌لکی شۆشیه لقه‌زا ناگرئ، قه‌سیده‌بیت گه‌له‌ک خوش و دلشه‌که‌ر ده‌بارهی فیتقیان و ته‌ماعان گۆتیه، نه‌ولی وئ نه‌فه‌یه: «قانتزئ نان و ماستئ - خو‌لشرینی په‌راستی / هه‌تا ده‌می هژیران - هه‌روه‌کی پاک و پیران...».
- قانچه:** قالیچه.
- قانه‌پستی:** (دیبب).
- قاویت:** پۆخین (سویق) (ت).
- قاو:** گازی کرن (طرد).
- قاودان:** (مطارده) (ت).
- قاوه‌قاو:** واقه‌واق، ناخه‌ناخ، ئۆی و نای: «قاوه‌قاومه‌ بو قاوه‌که‌ت - مه‌ستم له‌به‌ر ماستاوه‌که‌ت».
- قاوه:** قه‌هوه (القهوه).
- قاو:** پویشی کو به‌قه‌لوان و سه‌بیلی ژ په‌روویی تیزدار و درست دکهن (ت).
- قاون:** گوندۆر، فیشه‌کی قالا، رهنکه‌ نه‌ف وشه‌ نه‌کوردی بیت، نامرازاکی موسیقی ۳۶۳ (ت).
- قاویش:** که‌فلی گه‌ماردرای، قاییش.
- قاویشکیشان:** بریتیه ژ جرعه‌کیشانئ.
- قاویشکیش:** جرعه‌کیش، مدهرک.

- قاورمه:** قهلی، گاورمه (ت).
- قاوه تون:** جهمی خورنا سپیتدی، قه والتی، رهنگه کوردی نه بیت (ت).
- قایی:** قه ی؟ ئایا؟ دبیتن: «قه ی تو کوردی؟» (هل؟ الیس؟).
- قاییغ:** قارب، که شتی یی بچوک (کوردی نینه) (ت).
- قاییش:** که فلح گه ماردای، بریتیه ژ مرؤفی بیدین.
- قاییشکیشان:** جرہ کیشان.
- قاییشکیش:** جرہ کیش، مدهرک، سرکیش.
- قاییل:** رازی، کوردکاری تیدا هه یه و ژ قائل عه ره بیقه هاتیه.
- قاییم:** تشستیکو خوگرتهی و زو نه دپیت، زو نه شکیت، زو خراب نه بیت (محکم) (ژ عه ره بیقه کوردکاری و مه عناگور بویه).
- قبا:** کورتهک: «چین چین کرن زولفتین سیا - که سک نه تله سا دیبا قهبا / ئیدی نیشان نابن خوویا - تیکهل کرن لازم سهبا» "جزیری".
- قهبه:** تشتی پان و پؤل، (متکبر).
- قهبیی:** پان و پؤل، (متکبری).
- قهباره:** قهبال.
- قهبال:** بلند، ده خلی پر و بیشت.
- قهباله:** قونته رات (جعاله).
- قهبرغه:** لاچلاچکی ژیری، چناکه، لاچانک (ت).
- قهب:** (تحدی).
- قهبی تمه:** (اتحداک).
- قهبین:** قازه قازا که وانه.
- قهبه قهب:** قهبینا (متکرر).
- قهب و هور:** قهبینا ب هه قرابی.
- قهبز:** گور (ع).
- قهبزستان:** گورستان، جوزئی ئه ول عه ره بییه.
- قهبزگه:** گورستان (ع، ک).
- قهبزکول:** قهبزگه (ع، ک).
- قهبزگه:** ئه و کهسه کۆ کاری وی گورکولیه (ع، ک).
- قهبه چه:** (۱) (استثمار؛ ۲) دهست و قول گریدان (رهنگه ئهف وشه یه ترکی بیت).
- قهبه چه کرن:** (۱) (استثمار کرن؛ ۲) دهستبه ستن (واژه یه کی ئه هریمه نیه).
- قهبوله:** قه پوله (ت).
- قه پوله:** قه پوله (صاع الطحان).
- قه پ:** خوارن د زاراقی بچووکان ئانکو دبیتنه بچووکان قه پ ئانکو یخو.
- قه پاندن:** قوبتدان.
- قه پال:** قه پ لیدان، گهز لیدان، لوقمه لیدان.
- قه پویچک:** قه لپویچک، هیکیت خالی، تیقله گوزیت فاللا.
- قه پاغ:** دهرخوبنک.
- قه پسون:** که پسول، کوردی نینه (ت).
- قه پات:** کار درست بون، ته مام بون، ئه نجامید، دووماهیاوی هات (رهنگه ئهف وشه یه نه کوردی بیت).
- قه پوت:** ساکو (ایطالیه).
- قه پان:** میزان (ت).
- قه پردان:** کاپیتان.
- قه پو:** مرؤفی دهف بهش بز مالی خه لکی.
- قه پوز:** ئهف وشه یه ژ دو په یقان پیکهاتیه: «قه برغه + پوز» «قه» ژ وشه یی ئه ول لگه ل «پوز» ژ وشه یی دو یی پیکه چه سپانندینه بویه: «قه بوز». قه برغه چناکه یه، پوز دفنه (ت).
- قه پکرن:** به لک کرن.
- قه پاندن:** به لعاندن.
- قه پینوک:** قه پوز.
- قه پاغلی:** جوژه تقه نگه کولزه ماننی به ری مه ددهستی جه ندرمه بیت ترکاندا ددیتن (ت).
- قه تیس:** نابود (هلاک).
- قه تره:** ئه وه کو کاروانی چهند دهواره کی بکه ته یه ک ریز هر هه قساری ئیکی لپاشیا ئیدی به ستیت، ئاژاوه.
- قه تقه تزک:** قه دقه دۆک.
- قه تالاز:** ئهف واژه یه ژ دو کهرتان هاتیه لیکدان: «قه تل + ئازا» «قه تل» عه ره بییه و «ئاز» کوردیه ئانکو (طمع) کورژ یان (طمع) مراندن یان (طمع) مرن ئانکو (طمع) بر و بییه تی یان پهیدا نه بوون و بدهست نه که فتنا تشتی دبیتن: «ئهف ساله برنج قه تالازه»: (بدهست ناکه قیت): «بیینه چاوا ئهف جهنگه بوه سه به با قه تالازیا هه می تشتان»: «شه کر و چای قه تالازه، دهخل و دان قه تالازه، لباس قه تالازه، چیژم هه می پیوستیت مه کوردان بویه قه تالازی، یان گه له ک گرانه و ناهیتته ملی فه قیران، هه تا گور و کفن ژی لمه کوردان بوینه

قه‌تلاز: «قه‌تل + تاز» (ع،ک) و چنبدیبت ریشه‌یی وی (قطع الاز) بیت نانکو (قطع الامل، قطع الرغبه، قطع الحرس، معدوم، مایوس منه). دیسان: «قطع + آز (ع،ک) یان (قطع الاز) بیت (ال) داخلی سهر نازی کوردی بوویه یان (قتل الاز) بیت (ع،ک).

قه‌ترمه‌چی: (۱) ناژاوه‌چی، شه‌یتان لغافکهر (مخرب؛ ۲) ده‌وارا بسهر ئیکفه جه‌له‌به به‌ستکهر (ت).
قه‌ترمه‌کهر: قه‌ترمه‌چی (ت).

قه‌تران: قطران، «ژ که‌یترانی عه‌ره‌بکاری بوویه و نه‌مژی ههر عه‌ره‌بکاری‌به‌که‌ی بکار تینین» دۆنه‌کی ره‌شه و هکی قیری ژ کاژ و هه‌فرستی چنبدیبت.

قه‌تار: نه‌وعه له‌حن و ناوازه‌که له‌نده‌ک گۆرانیا‌ندا دبیشن، بینگومان قه‌تار ژ گۆرانیتت زۆر که‌فته، ژ واژه‌یی گاتای هاتیه و هرگرتن و تراشین به‌ری دگۆتنی گاتا، پاشی کرنه قاتا، پاشی بدریژیا رۆژگارن بوه قه‌تار. گاتا نه‌و شیعرن کو لئاقیستای هاتینه موفه‌دی وی گاتایه و جه‌معی وی گاتان یان گاتاها درسترین نه‌قسامی ئاقیستای سهر‌پرپارا ههمی میژووژانان نه‌و گاتانه. گاتا بته‌جوید تینه خواندن.

قه‌چویل: قه‌چویل.
قه‌چویلک: قه‌چویلک.
قه‌چویلک: گه‌له‌ک شوژ، به‌زی سۆتی، نه‌و چه‌ره‌زیت شوژکری و قه‌لانندی، کرکیت شوژ.
قه‌چول: قه‌چویل.
قه‌چماندن: تشت ژ خه‌لکی ستاندن به‌هر نه‌وعه‌ک، قورچماندن.
قه‌د: ته‌مه‌ت (مثل).
قه‌دک: وه‌ریس کورت (ع،ک).
قه‌دقه‌دۆک: گیایه‌کی جه‌وسهر جه‌وسهره بۆ کوشتنا کرما بکار تین.
قه‌ده‌ک: کورته‌ک، کورته‌که‌کی کورته، کورت.
قه‌ره‌ستون: قه‌پان (میزان القبان).
قه‌راجور: شیر، شیروه‌شین.
قه‌راسو: روویاره‌که نیزیکی خواره‌زمی.
قه‌راقووش: هه‌لزیب ره‌ش (العقاب الاسود) (ت).
قه‌ره‌قۆل: سهر‌بازی ژیره‌فان (واژه‌یی قه‌ره‌ی ترکیه: ره‌شه).
قه‌ره‌قۆخانه: جی قه‌ره‌قۆلان، جی ژیره‌فانان (ت).
قه‌رته‌میر: نه‌و زه‌لامه ژ ده‌وری جاحیلی ده‌ربازبوی و به‌لی هیز و توانایی وی زیترو و لینه‌ی و سه‌بقی تره.

قه‌رت: به‌رانی پت لسالا سی‌نای.
قه‌ره‌تاژدین: ده‌سته‌برای مه‌می بوو، چیرۆکا وان لکتیبا نه‌حمه‌دی خانیدا تیتته دیتن نمونه‌به‌که ژ وه‌فاداری و میترانی بی‌ت (ع).
قه‌ره‌قاج: کیرات (ت،ک).
قه‌ره‌بینه: جوړه‌که ژ ده‌بانجان (ت،ک).
قه‌ره‌په‌ستۆک: پالدان.
قه‌ره‌په‌ستۆکانی: پالپالانی.
قه‌ره‌سه‌قۆل: که‌رسل، نه‌سلی وی «که‌رسه‌کول» ه یان «که‌رسه‌کهر» ه.
قه‌راسه: هه‌فساری سهری ده‌واران، مکبس.
قه‌ره‌سۆک: سهرمای دژوار، هه‌شکه‌سپ.
قه‌رتاله: سه‌لک، سه‌فیک، سه‌به‌ته، سه‌به‌د.
قه‌ره‌م: گیایه‌که ژ فامیلی له‌قهنی.
قه‌رمین: سربون ژ سهرما دا، ماندی بون.
قه‌رمتی: سربوی ژ سهرما دا، ماندی بوی.
قه‌رال: مه‌لک، شاه.
قه‌رناقوج: قه‌رناقوجه.
قه‌رناقوج: قه‌رناقوجه.
قه‌رناقوجه: حاجی ره‌شک، په‌ره‌سیلک (خطاف).
قه‌ره‌وانه: (قصه).
قه‌ره: زه‌قینا کو دی نه‌و برنجی لی چین.
قه‌ره‌مۆکی: نه‌و که‌سه کو خو لهر سهرمای ناگریت، ههر سهرما د هه‌ناقعی ویدایه.
قه‌رستان: نیمپراتۆری، مه‌مله‌که‌تی قه‌رالی.
قه‌ره‌ج: (۱) نه‌ف نافه‌ رنگه ژ دوو واژه‌یان پیکه‌تیت و کورت بووبیت و نه‌سلی وی قه‌ره‌چادره (نه‌ف ههر دو واژه ترکیه). یان ژ غه‌جهری هاتیتته ته‌حویر کرن. قه‌ره‌چژی هۆزه‌کی مرۆفانن رنگه نه‌و ژی به‌ره‌بابه‌کی کاولیان بن و فیره کوردی بووین و نه‌سلی وان ژ که‌راچی (پاکستان) ی سهرده‌می به‌هرام گۆری هاتینه ئیرانی و ترکیه‌ی بووین پاشی «ک» کرینه «ق» بویتته قه‌راچی پاشی «ی» فریداینه و بویه قرچ؛ ۲) ناقی قه‌زایه‌کی ئیرانی‌ی که‌ره‌ج یان که‌ره‌ج هه‌به نیزیکی تارانی یه (ت).
قه‌راشانه: نه‌و مالکیت میس هنگئینه کو ههمی شه‌مایه کیم هنگئین تیدایه.

قه‌تلاز: «قه‌تل + تاز» (ع،ک) و چنبدیبت ریشه‌یی وی (قطع الاز) بیت نانکو (قطع الامل، قطع الرغبه، قطع الحرس، معدوم، مایوس منه). دیسان: «قطع + آز (ع،ک) یان (قطع الاز) بیت (ال) داخلی سهر نازی کوردی بوویه یان (قتل الاز) بیت (ع،ک).

قه‌ترمه‌چی: (۱) ناژاوه‌چی، شه‌یتان لغافکهر (مخرب؛ ۲) ده‌وارا بسهر ئیکفه جه‌له‌به به‌ستکهر (ت).
قه‌ترمه‌کهر: قه‌ترمه‌چی (ت).

قه‌تران: قطران، «ژ که‌یترانی عه‌ره‌بکاری بوویه و نه‌مژی ههر عه‌ره‌بکاری‌به‌که‌ی بکار تینین» دۆنه‌کی ره‌شه و هکی قیری ژ کاژ و هه‌فرستی چنبدیبت.

قه‌تار: نه‌وعه له‌حن و ناوازه‌که له‌نده‌ک گۆرانیا‌ندا دبیشن، بینگومان قه‌تار ژ گۆرانیتت زۆر که‌فته، ژ واژه‌یی گاتای هاتیه و هرگرتن و تراشین به‌ری دگۆتنی گاتا، پاشی کرنه قاتا، پاشی بدریژیا رۆژگارن بوه قه‌تار. گاتا نه‌و شیعرن کو لئاقیستای هاتینه موفه‌دی وی گاتایه و جه‌معی وی گاتان یان گاتاها درسترین نه‌قسامی ئاقیستای سهر‌پرپارا ههمی میژووژانان نه‌و گاتانه. گاتا بته‌جوید تینه خواندن.

قه‌چویل: قه‌چویل.
قه‌چویلک: قه‌چویلک.
قه‌چویلک: گه‌له‌ک شوژ، به‌زی سۆتی، نه‌و چه‌ره‌زیت شوژکری و قه‌لانندی، کرکیت شوژ.
قه‌چول: قه‌چویل.
قه‌چماندن: تشت ژ خه‌لکی ستاندن به‌هر نه‌وعه‌ک، قورچماندن.
قه‌د: ته‌مه‌ت (مثل).
قه‌دک: وه‌ریس کورت (ع،ک).
قه‌دقه‌دۆک: گیایه‌کی جه‌وسهر جه‌وسهره بۆ کوشتنا کرما بکار تین.
قه‌ده‌ک: کورته‌ک، کورته‌که‌کی کورته، کورت.
قه‌ره‌ستون: قه‌پان (میزان القبان).
قه‌راجور: شیر، شیروه‌شین.
قه‌راسو: روویاره‌که نیزیکی خواره‌زمی.
قه‌راقووش: هه‌لزیب ره‌ش (العقاب الاسود) (ت).
قه‌ره‌قۆل: سهر‌بازی ژیره‌فان (واژه‌یی قه‌ره‌ی ترکیه: ره‌شه).
قه‌ره‌قۆخانه: جی قه‌ره‌قۆلان، جی ژیره‌فانان (ت).
قه‌رته‌میر: نه‌و زه‌لامه ژ ده‌وری جاحیلی ده‌ربازبوی و به‌لی هیز و توانایی وی زیترو و لینه‌ی و سه‌بقی تره.

- قهراوش:** مجذوب، دلدار.
- قهره‌واش:** که‌نیزه‌ک، جاریه.
- قهزانیج:** قازانج، سوود (ره‌نگه ترکی بیت) (ت).
- قهز:** ئارموشی سافی و سپی، که‌ژ درسته نه قه‌زی (عه‌ره‌بکاری کری).
- قه‌زک:** که‌ژۆک، که‌ژ، ئارموشی کرمی بی سافی و سپی.
- قه‌زان:** قازان، ژ قازغانی یان قزغانی ترکیفه هاتییه (ت، مغولییه).
- قه‌زوان:** که‌زوان (که‌زوان کوردیتیره).
- قه‌زمه:** قازمه (ت).
- قه‌زاته:** رۆژنامه (کوردی نینه ترکیه).
- قه‌زاته‌چی:** رۆژنامه‌فان (ک، ت).
- قه‌زه‌لوهر:** غه‌زه‌لوهر، خه‌زه‌لوهر کوردیتیره (ت).
- قه‌زینین:** نه‌وعه ئاسنه‌که دکه‌نه خه‌نجهر، ئه‌سلج وی قه‌زوینه (ت).
- قه‌زینین:** قه‌زین، ره‌نگه ژ قه‌زوینی هه‌لگۆر بوییت.
- قه‌زانیچی:** قازان چیکهر.
- قه‌زوین:** بازتیره‌کی ئیرانییه گه‌له‌ک که‌فته. دبیتن: «خه‌نجهری قه‌زوینی».
- قه‌زاز:** ئارموش فرۆش (عه‌ره‌بی نینه ته‌نی ده‌ماکتی وی عه‌ره‌بییه کو سیغه موباله‌غه ژئ تراشینه).
- قه‌سه:** ناخفتن، چیرۆک (ع، ک).
- قه‌سه‌کرن:** ناخفتن‌کرن، کوردکاری تیدا هه‌یه (ع، ک).
- قه‌سه‌بیت:** چیرۆک‌بیت (ع، ک).
- قه‌سه‌خوون:** ئه‌و که‌سه کو کتیبیا چیرۆکان دخوونیت (ع، ک).
- قه‌سار:** گازر (قصاره) (ع).
- قه‌سارگه:** گازرگه (ع، ک).
- قه‌سارکهر:** گازرکهر (ع، ک).
- قه‌سارکرن:** گازر کرن (ع، ک).
- قه‌سپ:** ئه‌وژی نه‌وعه خورمایه‌که به‌لی هشک و کززه وه‌کی خورمای خولینکا ده‌ت و شرنیبا ویژی کیمه (ع).
- قه‌سه‌ل:** دهرده‌که ژ سه‌رمایین دگه‌هسته جانده‌هران، قرشی بیگولی (ئارامیه).
- قه‌سه‌ل مه‌حمود:** گیایه‌کی ده‌رمانی‌یه ئیکجاری بۆ زک‌نیشی و کرمان.
- قه‌سکان:** که‌زوان، به‌لی که‌سکان کوردیتیره.
- قه‌سه‌تۆر:** ساتۆر (ت).
- قه‌ساتۆر:** قه‌سه‌تۆر (ت).
- قه‌سه‌متۆر:** (حراب) (ئه‌ف و شان هه‌می ترکیینه).
- قه‌سیتی:** پارچه‌یه‌کی خه‌ت خه‌تی ئارموشیه.
- قه‌س:** قه‌سک.
- قه‌سک:** قزک، قه‌ز، که‌ژ.
- قه‌سریک:** قه‌سری.
- قه‌سری:** گوزکه قوره‌کی قه‌لانیدییه دادنینه به‌ر قونا بچوکان بۆ پیساتی بی (قعاذه).
- قه‌سیل:** ده‌خلی که‌سک.
- قه‌شه:** که‌شیش (هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ قس).
- قه‌شافت:** هشکیوون و شکه‌ن شکه‌ن بوونا لیقان، ره‌نگ خۆلیکی بوون.
- قه‌شافی:** ئه‌و که‌سه کو قه‌شافت لیدکه‌فت. دبیتن: «قه‌شافا مرنی لی نیشیایه».
- قه‌شاقوش:** مروّقی سقک و بی بها و هیج و پوچ و سست و ته‌مه‌ل (ت).
- قه‌شمه:** ئه‌ول مندال، نه‌خری (ت).
- قه‌شقه‌ره:** قه‌له‌به‌له‌ک (ت).
- قه‌شاویش:** ئاسنه‌کی وه‌کی بو‌تکی یه و ددانه‌داره، ده‌وارا پی مشت و مال دکه‌ن و دخورین.
- قه‌شه‌نگ:** جوان، شرین، شه‌نگ و هنده‌ک دبیتن قه‌شه‌م (جمیل).
- قه‌شه‌نگی:** جوانی، شه‌نگی (جمال).
- قه‌شقیل:** قه‌شقیلک (ت).
- قه‌شقیلک:** قه‌شقیل.
- قه‌شقبیل:** ئه‌و هژیرن کو بداریقه هشک بوی.
- قه‌شمه‌ر:** مروّقی سفله و تامسار.
- قه‌شمه‌ری:** تامساری.
- قه‌شمه‌رخانه:** مالا قه‌شمه‌ره مروّقان.
- قه‌شهم:** ناقی ژنکانه، دبیت ئه‌وژی هه‌ر قه‌شه‌نگ بیت و د کوردیدا ئه‌و توّفت تیپ گۆره زۆره.
- قه‌فته:** (١) چه‌پکه، ده‌ستک، باقه؛ (٢) قامک.
- قه‌فته‌گوله‌ک:** چه‌پکه گوله‌ک، ده‌ستکه گوله‌ک، قامکه گوله‌ک.
- قه‌فتک:** قه‌فته.
- قه‌فاره:** قه‌فاره.

- قهفاره:** داره که لیشتفه لسه دریتی بی بیان لسه ریانی بی ددهنه پشت دهرگی.
- قهفرا:** سهرما، هسکه سپ.
- قهفال:** بریتیه ژ مروقی کو هند دینی به گهم نه گریت (نه کوردی یه).
- قهفالتدن:** سهله لیدان، دهفاندن.
- قهفراغ:** قهفراخ.
- قهفراخ:** مروقی دولاو دو روی (منافق).
- قهفیز:** که فیز، قه فیز ژ که فیزی عه ره بکاری بوویه.
- قهفانچه له:** حهلقه داخ.
- قهفته:** دهستکه خه نجر، قهفته یهک ژ هه ر تشته کی، چه پکه.
- قهل:** بو هه ر قه له کی تیتته گوتن نه گهر دهست نیشان نه کهن و ته عیین نه کریت، وه کی: ۱- **قهله رهش:** قهله ره شک؛ ۲- **قهله ره شک:** نه و قه له کو چره نگیدی بیتجگه ی ره شاتی بی لیشه ی وی نینه؛ ۳- **قهله به لۆک:** قهله به لۆک؛ ۴- **قهله به لۆک:** نه و قه له کو دیتی کلک مه قلی رهنگی وی رهش و سپیه؛ ۵- **قهلقزک:** قهله که دبیژنی قاقیشک.
- قهلهو:** جاندبه ریت پرگوشت.
- قهلهوی:** پرگوشتی.
- قهلشت:** که لشت، شق، تیک، که لشت کوردیتره ژ قه لشتی.
- قهلشین:** که لشین.
- قهلشتن:** که لشتن، تیکبون.
- قهلشاندن:** که لشانندن.
- قهلشیای:** که لشیای.
- قهلشیان:** شه قبوون.
- قهلپ:** ناخالس (مغشوش).
- قهله زهنگ:** مه غشوش و زهنگی.
- قهله زهنگی:** کارئ قه لپ و قریزی.
- قهله پیچک:** تیقلی هیک و گووز و باهیقی.
- قهله پیسک:** بیله قان (معزقه، آله التعشیب).
- قهله پیسک:** قهله پیسک، که نگر ههلقه ن.
- قهله مورون:** عه لوعه لو.
- قهلم:** پینقیس (ع).
- قهلم ب:** چه قۆکی بچووک (ع، ک).
- قهلم تراش:** قه له مبر (ع، ک).
- قهلمدان:** جی قه له مان (ع، ک).
- قهلمزه:** هونه رکه ر، قه له م وهشین (نقاش) (ع، ک).
- قهلمزان:** نقیستان (ع، ک).
- قهلمرهشین:** قه له مزه ن (ع، ک).
- قهلی:** گوشتی زیده که لانی هسکبوی مادا ئاقیتی نه مای.
- قهلیۆک:** نه و عه کی ئاقشربنکی یه و گه له ک بتامه: «شه لله و قه لیبۆک - مه ل به رفه دان چۆک / ئاڤ لی بوونه جوک - شبتی مه سین» "نالبه ند".
- قهلرون:** قه لین (ت).
- قهلین:** قه لوین.
- قهلرین:** ئامرازئ توتوتن کیشانی یه.
- قهلونکیش:** توتنکیش بقه لوونی.
- قهله وهز:** قه له بز.
- قهله بز:** که مینگاه.
- قهلغان:** قه لغان (ت).
- قهلغان:** به رتال (ت).
- قهلاچۆ:** دۆرتیوه رینان (تطویق، حصر، محاصره، اباده).
- قهلقه له:** کراسئ مریان.
- قهله ندهر:** دهر ویش، خزمه تکاریت مه یخانی، ریبازگه یه کی سۆفیانه.
- قهلماسک:** به رده قانی. رهنکه کوردکاری بوویت.
- قهلاوین:** ۱) بیتش کیلکی له شگری (طلیعه)، رهنما و دهلیل؛ ۲) نه و گولیت جه هی کو نه هاتینه دروون و داسئ ژئ نهرتی و ژ پیاڤه مایین.
- قهلتاخه کۆنه:** پیره مبری کو خو قینۆ و قیتۆ دکه ت.
- قهلته بان:** قه لته بان.
- قهلته بان:** باگردان، بان گردان، بانگوران، باگردان، بانگپرک (دبوڤ).
- قهلات:** که لات، که ل، که له ه.
- قهله قووج:** ۱) سه رتیک و بنیک کرن (معلق)؛ ۲) هرهم و مه خروطی شکل.
- قهلاتک:** بریشکه.
- قهلۆتک:** دارقه لۆتک.
- قهلانگ:** زیده چه میانا گولیت جه هی ژبه ر زیده هسک بوونی ژ پیاڤه، داسکا شه خره بینان.
- قهلنز:** تیتقه لزن (عبث، العبث بالشیء).
- قهلیچ:** قلیچ، شم شیر (ت).

- قهلیان:** نیرگیله، قهلوون.
- قهلیان کیشان:** توتن کیشانا بقه لوونی.
- قهلمی:** خهت قهلم (مقلم) (ع،ک).
- قهله پۆیه:** سهرتاو (اعلا الفص).
- قهله دار:** قهلات پاریتز (محافظ القلعه) (ع،ک).
- قهلیان کیش:** قهلوین کیش.
- قهللاش:** ژیهاتی، زیرهک، شهرا بخۆر، چهته. "خانی" فهرموویه: «تاجدین دو برا هه بوون د قهللاش - مانه ندی دو شاهبازئ جه ماش».
- قهلمته:** قهلمته.
- قهلمته:** شهیتان لغاث.
- قهلمچویر:** باج، خوبک (خاوه).
- قهلمیش:** قامیش، لهقهن (ت).
- قهلمیشه لان:** قامیشه لان، لهقهن نداری، عهردئ لهقهن زۆر لیههین (ت،ک).
- قهلمچی:** قامچی، سرد (ت).
- قهلمچی قوت:** قامچی قوت، بریتیه ژ لهزهکی زیده (ت،ک).
- قهلمهر:** سوربال قاوهیی.
- قهلمهر:** ئیکه ژ دلسۆترین کهس لگه ل ئیمام عهلی.
- قهلمه:** سنگو، سونگی.
- قهلمهردین:** ئاقا فیتیقی سههر رهنگئ سهوکان کو لبهر هه تاقئ جه مسمی بیت.
- قهلماره:** جۆره خوشبه زهکن گهلهک پوخته و جوانن.
- قهلمه وه شاندن:** قهلمه لۆژدان لرژا عاشوورایی، ههروهکی شیعه دکهن.
- قهلمی:** بۆ ئستفهامئ بکار تیت وهکی: «قهمی تو کوردی؟» ئایا تو کوردی؟».
- قهلمند:** کهله شهکر. فهرق نافنجا قهندی و شهکری ههیه: قهلمند شهکری کهلهیه بهلی نه شهکرا هووره. تۆردقان لیقیت یارا خو ته شیبیه دکهن.
- قهلمنج:** باش، چاک (ت).
- قهلمنجی:** باشی، چاکی (ت).
- قهلمنار:** ئه و داره کو لدکانئ قهسابان کو کولابهیی ئاسنی و بزماران تیتچه قانديه و کهله خئ گۆشتئ حه یوانات پیتقه دهه لاویسن. "خانی" فهرموویه: «قهداته حه باندی بۆته داره - زولفا تو چفاندی ئه و قهمناره».
- قهنجکار:** مرۆقتی کارچاک.
- قهنجکاری:** کاری قهنج.
- قهنجان:** پاکان: «قهنجی بی بکه بئاقیتدا بهرده» "په ند".
- قهنداو:** قهنداث.
- قهنداث:** شهربه تا شهکری.
- قهنناد:** ئه و کهسه کو قهندی چیدکهت، شهکر ریژ (ناثر السکر).
- قهنندان:** ئامانیکو شهکری دکهنی.
- قهنناری:** بالندهیه که.
- قهننجۆ:** ناقئ زهلامانه ئانکو (صالح).
- قهننجی:** ناقئ ژنانه (صالحه).
- قهننیل:** (مصباح) قهننیل نه عه ره بیه هاتیه کۆم کرن سههر (قنادیل).
- قهننوز:** قهننوس.
- قهننوس:** (۱) کهلاته کی مه شهووره زۆر کهقنه لئه فغاندا؛ (۲) شهفا تاری.
- قهننگلاشک:** که نگره پ: «قهنگلاشک لختی به شک» "په ند".
- قهننجیلانه:** خشکۆک، خنجیلانه.
- قهنندشکیتن:** چهک و چیتک و شهکری قهنند پیتدشکیتن، شهکرشکیتن.
- قهنناویز:** قوماشه کی سادهی ئارمووشی یه ته غهر رهنگئ وی سۆره یان پیتقازیه ل یه زد تیتته چیکرن.
- قهنناری:** زهرویله، زهریاف، نهوعه بلبله که.
- قهنوی:** زۆر، گهلهک، زیده. "جزیری" فهرموویه: «قهوی مه شهووره کو ناقئ ته مه لا خمس عشر - تو بشیعرانه ته گوتی خودکی قهنند و شهکه».
- قهنوس و قهنزهح:** دو واژه نه بۆ یهک مه بهست بکارهاتیه نه وژی بکوردی دیترتئ کهسک و سور، هۆره وری، کوسکه زتپینه، ههفت رهنگ، رهنگین کهمان، شیرئ عهلی.
- قهنواره:** ناوچه یه کی مه علووم.
- قهنواتی:** قهنوتی، قهنوالتی <واژه یه کی شه به کیه>.
- قهنوالتی:** ناشته، خورنا جه مئ سپیدی (ع،ک).
- قهنوار:** قهنواره.
- قهنوسهله:** ره مز.
- قهنواله:** (سند).
- قهنوچه قهنوچ:** ناخفتنا بدهنگ بلندی و قهله بالغ، ههله پاسی.
- قهنوچ قهنوچی:** پربیتز، چه قاوه سوو، ههله پاس.

قیج: بلند، تیز، راست و درێژ، ئەفکایی شاخ قیج جۆتهکی باش دکەت: «بەس ددانیت خۆ لمان خۆ لمان قیج بکە»، «هەرە هەندەک قیجکان لسنووری زەقی یی مە و چانگۆی درست کە و بلند کە»، قویچک، قووجک(ت).

قیس: (١) ئەو تەشتی رەشە (زفت)؛ (٢) وشە یەکی یۆنانیە و هاتیە عەرەبکاری کرن بریتییە ژ مەزۆقی نلحاحچی و چیردێژ: «ئەری تو واز ژ من نائینی خۆ قیر نینی؟!». «

قیس و مەقەتەن: (یان قیس و مەقەتەن) بریتییە ژ کەسەکی کو بە لا خۆ ژ ئیکێ نەقەکەت بۆ ئەنجامدانا کارەکی (ک، ع).

قیس: دەنگێ گەلەک تیز و دژوار و بلند.

قیسە قیس: قیسە لێ قیسە.

قیس و هۆر: قیسە زۆر.

قیسات: ئەندازە یەکی دیارە و ناسیایە لجهم زەرگەران.

قیس تاو: ریکا قیسێ تاواندی لیکری (شارع مبلط)، قیسە حەلانن، ئەو کەسە کو قیسێ دحەلینیت.

قیسگە: کانا قیسێ.

قیسج: سفک، دەستەدار، قامچی.

قیسی: رژد، خووسی، چیردێژ، (بخیل، مزاحم).

قیساندن: هاوار کردن، قیسە بەردان.

قیس: کیش، کچ، تەسلیم.

قیسک: پیتنجۆک، کچا بچووک(ت).

قیسە بەندی: گریدانا پەشتەمالی لسه کینلەکی بۆ بزرکرنا شەرمەگەهی، قەیزە بەندی (ن، ک).

قیسین: قیسینا موستەمەر.

قیس: قیسە.

قیساندن: قیسانن.

قیسە قیس: قیسە قیسە.

قیس و هور: قیسینا بجمله.

قیسک: سیقلدان، سەنگدان (حوصله).

قیسک فرە: بریتییە ژ مەزۆقی بین درێژ (حلیم).

قیسک تەنگ: بین تەنگ.

قیساش: (١) لێف شەکەنشکەن بوون، سەر و چاڤ گەڤلین، رەنگ وەرگەریان، دبیتن: «قیساشا مرین لسه و چاڤی وی

نیشایایە؛ (٢) چلکاو، چلکاف، بریتییە ژ بەرماکی بەردەستێ خەلکی(ت).

قوبولی: پەلاڤ برنج.

قهوج: وشە یەکی ژ دو وشە یان پیکهاتیە: «قاوه + چای» دبیتنە ڤارەنگە لیکدانا (ترکیب مزجی) وەکی: خورمژ: «خورما + مینوژ»؛ قەپۆز: «قەبرغە + پۆز». د عەرەبیدا ژێ ئەڤ رەنگ لیکدانه تەریب هەیه وەکی: (عبشم)ی ژ «عبد + شمس».

قهەرمان: میرچاک، دلیر(ت).

قهەرمانی: (١) ڤارەمانی، دلیری؛ (٢) وەکیلی خەرج و مەزبخی؛ (٣) (تأمر).

قهیلە: قەلی، قەلیە (ع، ک).

قهیلۆک: قەیلۆک.

قهیرە: کچا ژ میرڤه گەشتی و هیژ میرنەگری (عانسە).

قهی: (یان قایی، قاتی، قەمی) هەمی بەعنا ئستفهامن. "جگەرخبین" فەرموویە: «ئەمی مەتی ماقەمی تو کوردی؟! - هاتە تلپا خۆ بگەن».

قهیناخ: قەیناغ(ت).

قهیناغ: تەلکیت دروونە کرنی(ت).

قهیرۆن: ژنا نە گەلەک گەنج و نە پیر.

قهیرە کچ: کچا چەند سالەک بەسەر گەشتنا ویدا چۆبیت و هیژ میر نە کریت.

قهیار: نوژن کرنا نالی دەواری (ع، ک).

قهیماخ: قەیماغ (ت، ک).

قهیماغ: سەر شیر(ت).

قهیماخچی: قەیماغ فرۆش، قەیماغ درستکەر (ت، ک).

قهیچی: مقص، تۆرتۆ (ت).

قهیتان: فەهووانەکی پانۆکیە.

قهیران: مەودایی هەر مەمی نەخۆشی.

قهیزە بەندی: داپۆشانا شەرمەگەهی.

قهیسی: مژمژەیی هەشک کری.

قیس: عەردی بلند و کینل، مەزۆقی کو خو برازینت و جلی جوان بکەتە بەرخۆ و خۆ حولیڤه کەت، سەرکیشان: «دار و گیا پشستی بارانی قیس قەبوینە»، «تۆ چاڤه ری چی هند سەر قیسکانی دکەمی؟»، «رەمۆی خۆ قیس کره دیارە دی ژنی ئینیت!»، «ئەو داری هەلسەرگری قیس دبینی؟».

قیسە قیس: حکایە تا دەنگێ دیکل و مریشکان.

قیس و قیس: ئەو کەسە کو خۆ قیس قیس کره.

قیس و قۆز: قیس و قیس.

- قوبه:** ژ گومبه دئی عه ره بکاری بوویه.
- قوبک:** بلندی، قوبین، بچووک.
- قوباندن:** بسه رکرن: «من گۆت تراری گه نمی باش بقوبیه و بسه رکه».
- قوباد:** ۱) ناغی شاهه کیه ژ مالیاتا کیانیان، ناغی بابی نوشیروانیه بی ساسانی؛ ۲) جۆره ماسی یه کی خه لیجی یه.
- قوبه بی زترین:** بریتیه ژ چاغی رۆزی.
- قۆب:** قۆم، قورمه ئاف.
- قوبه ناو:** قومه ناو، قورمه کی ناغی.
- قوبچه:** قولپک (ازرار) (ت).
- قوت:** کورت (کورت کوردیتره).
- قوتی:** کورتی.
- قوته که:** کورتک.
- قوتک:** قه ده ک.
- قوتان:** قه قوتانا تشته کی، لیدان، کوتان.
- قوتای:** لیدایی، کوتای (مضروب).
- قوته قوت:** دل لیدان.
- قوتی:** وشه یه که ته غه ر لگه ل وشه بی قاتی تیت، دبیزن: قاتی و قوتی: نه بون و کیماسی.
- قوتایی:** فقی (تلمیذ) ژ «کتابی» کوردکاری بوویه.
- قوتابخانه:** (مدرسه).
- قوتب:** کوشتاری گشتی (اباده).
- قوتبیرین:** لئا بون.
- قوتبیرکرن:** نه هیلان و بن بر کرن.
- قوتال:** ئازا و ره هابون، قورتال (نجاه).
- قوتدان:** داعوران (بلع).
- قوت:** ئەف ماده یه دبیته پاشکۆبی گه له ک ناغان مه به سستیت زۆر و زه وه ند دگه هینیت جار (صفه مشبهه) جار مه عنا (استمراری، اسم جامد) دکه ته (اسم فاعل)، جار (صیغه مبالغه) ی چیدکته، ئەف مه به ستانه ژ لفریزو و رسته یدا تیتته زانین: ئاسن قوت، خه رمان قوت، برنج قوت، خوریک قوت، ده رگه قوت، سنگ قوت، بزمارقوت، ... مه عنا یا کورت وه کی: مل قوت، به ژن قوت، ده ست قوت، یه قوت.
- قورم:** بنه داری ئستور، قورمه ئاف، قورمه دار.
- قور:** هه ری، هه رگ، (کوور کوردیتره) (ت).
- قوردان:** هه ری دان (هنون).
- قورکرن:** هه ری کرن.
- قورکاری:** کارئ قورکرنی.
- قوربه سه ر:** تورین، هه ژار، سته مخواری، کاره سات بسه ره اتی (مفجوع).
- قوربه سه ری:** کاره سات (بۆس، فاجعه).
- قوربیشان:** کاری بیته وده و سوود: «که سی بیته کس بی حاجی بزانه قورده پیوی...» «حاجی قادر».
- قوربه ست:** قوره ئه ستور بکه نه سه ریانی دبیزنی قوربه ست.
- قور تپیدان:** سواقدان، بریتیه ژ کاره کی کو نه حاجی پی نه وه رگری.
- قورک:** قورگ، حه فک.
- قورگ:** قورقورک.
- قورقورک:** قورگ، گه روو (حلقوم).
- قورس:** سه نگین، گران (ثقیل).
- قورسی:** سه نگینی، گرانی (ثقل).
- قورساخ:** قورساغ، ره نگه ئەف وشه یه کوردی نه بیت و میشان بیت.
- قورساغ:** بیت دریز (حوصله) (ت).
- قوره به ش:** قوره به شه.
- قوره به شه:** جاندر به ره کی ناغی یه زۆر قه له وه.
- قورج:** رکن، سیله، کوژی.
- قورج و قورجین:** کون و کوژی.
- قورچی:** قورت لیدان بۆ به لعاندنی.
- قورچاندن:** قورتاندن، به لعاندن.
- قورباغه:** (قورباغه) «ئەف وشه یه شه به کیه».
- قورباغه:** قورباغه، بوق.
- قورباقه:** به ق، بوق (ضفدع) (ت).
- قورتم:** چۆرتم، نوقرۆسک.
- قورپاجه:** خه ندخه ندۆک، خه نده کۆک، کۆخه ره شه (ت).
- قورره ش:** هه ری ره ش، بریتیه ژ کاره ساتان (سیان).
- قورت:** بالنده یه کی گۆشتخۆره.
- قورته قورت:** حیکایه تا ده نگن کهلینا تشته کی رۆنه.
- قورتالبین:** قورتال بوون، رزگار بوون (نجاه).
- قورساندن:** قورساندن، خۆ قاری کرن (تخلص).
- قورنیس:** قه لس (بخیل، شحیح).
- قوز:** ئامرازئ می بی ئادمیزادیه، کوس (وشه یه کی تۆزه بی نینه).

قوزک: گوندۆرى نەگەشتى و تەحل.
قوزەلقورت: گياھەكى كوشندەيە (سم).
قوزاق: كەفنه ناغى لەشكرى روسى بوو.
قوزەح: كەسكوسەر (قوس و قزح) (ع).
قوسك: گوندۆرى لاقوزك (ع،ك).
قوس: كورت، كوس.
قوساندن: برين، خو بدزى شەكيشان، ناخفتن سست و پست كرن.
قوشقى: توورە، سل (ت).
قوشە: قەرەپول (ت)، ھېردەپارە، دراغى رەش.
قولاپ: قولاب، كولاپ (كولاپ كوردىترە): «سەد نشابن من دد ل ئىرۆ ژ خارىن سۆزگولان - يەك بەيەك پەيكان چە قىبون، چۆنە جەرگىدا كولاپ» "جزبرى".
قولپ: ئاوەند، دەليل، بەلگە، خەلەك (عروە).
قولپىپ: مراوغە، تەغەر ئەف ھەر دو وشەيە لگەل يەك تىن، قولپ و قولپىپ.
قوللغ: مخفر، ژۆرەكى سادەيە (ت).
قوللوقك: قوللوقە.
قوللوقە: كونا دەرگەى، قوللوقكا دەرگەى.
قول: كون، بزاراغى ئىزدىان.
قول كرن: كون كرن.
قولير: فال، نىقەكاوئ فال، خولۆل.
قوله: ھەسپەقولە، ھەسپە نەرەسەن، بەدەرەسەن: «عەشقەرئ بەدەفيعل جەتتى كر عەجەب - بارك الله خو شەبەزى ھەسپە قوله» "جزبرى".
قولاخەدان: خودەرئىخستەن، ئىكئاليان و گىنگلە كرنا ماسيان.
قولچە: كۆرت، كۆرك (حفرە).
قولدور: خورت، دەستھەلاتدار، حەفك ئەستور، رەنگە تركى يان فارسى بيت (ت).
قوللاب: ئەو كەسە كو دراغى بى قانونى درست كەت.
قولزوم: باژىرەكە ناغىجا مسر و مەكەھى، دەرپاي قولزوم (بحر الاحمر): «فەلەكا ئەطلەسى سەرگەشتە د جاما مە حويابە - مەوج ددەت قولزومى عيشقى، مە لسەر دەست غورابە» "جزبرى".
قورمى: بالندەيەكى گەورەك ژ كۆترى كچكە ترە.
قەمقور: قەمقور، برىتيە ژ ئەشكەفتەكى تەنگ و تارى، مەزەلا تەنگ و بى پەنجەرە، بن بىف، جەھەنەم.

قوم: (۱) خيز، زىخ، فرەك ئاڭ؛ (۲) باژىرەكە لىيرانى مابەينا تاران و ئەسپەھان و كاشان.
قومەلان: ئەو عەردە كو خيزەلان بيت.
قومقمۆك: خەمەگورى، ئامانەكى فلزى يە، كىمكە، كومكومە.
قومەك: پىچەك، پرى دەقى.
قومەرياز: فېلباز.
قومەريازى: فېلبازى.
قوماندن: قماندن، ئوتى كرن، سۆزاندن.
قومىي: ئۆتى كرن، سۆزاندى.
قومشەل: كۆمەلە دارەك يان كۆمەلە مرۆفەك يان ھەر كۆمەلەك.
قومبەل: قومبەلە.
قومبەلە: پارچە ئاسنەكە خى يان درىزكەلە پرى تىدا باروت و پارچە ساچمەنە بۆ جەنگى بكار تىن چ ب تۆيان يان تەياران و تانكان تىنە ھاقتىن بۆ لايى دوژمنى.
قونداغ: (يان قونداغ) ئەو پارچە و پەرۆنە كو مندالى سافاك تىنى دىيىچن، دىيىژنە مندالى بىيىچۆلكشە ژى قونداغ (فارسى، تركى).
قوندك: كودو، كودى (بزاراغى ئاكرى و زىيارى).
قونده: تىشتى بىكلك: «مريشكا قونده: مريشكا كوند».
قوندرە: ئەو پىلاقتى پانى بلند (ت).
قوون: كوون (دبر).
قووندر: (لوطى) (وشەيەكە ئەھرىمە نىبە) (ت.ك).
قووندان: خەلك ھاقتىن سەرخۆ (واژەيەكى ئەھرىمە نىبە).
قونفرە: ترسنۆك (ئەھرىمە نى).
قونفرەيى: ترسنۆكى (ئەھرىمە نىبە).
قوناخ: قوناغ (ت).
قوناغ: مەزلگە، تەحرەگە، ئارامگە (ت).
قونترەت: (معاھدە بانجاز عمل ما، جعالە) (نەكوردىە).
قونترەراتچى: (متعهد) (ت).
قونپانى: (شركە) (نەكوردىە).
قوننەبان: پىشتەبان، دىيىژن: «ئەم ژ قونەبانىقە دىگەھىنە ئىك» ئانكو خزماتى يەكى سست ناغمەدا ھەيە.
قونوجرىك: (قرص بالاظفار) وشەيەكى ئەھرىمە نىبە و ژ دو وشەيان پىكھاتىبە: «قون + چرىك».
قۇيا: نەخۆشى يەكى جلدیە، گورى.

قوزک: گوندۆرى نەگەشتى و تەحل.
قوزەلقورت: گياھەكى كوشندەيە (سم).
قوزاق: كەفنه ناغى لەشكرى روسى بوو.
قوزەح: كەسكوسەر (قوس و قزح) (ع).
قوسك: گوندۆرى لاقوزك (ع،ك).
قوس: كورت، كوس.
قوساندن: برين، خو بدزى شەكيشان، ناخفتن سست و پست كرن.
قوشقى: توورە، سل (ت).
قوشە: قەرەپول (ت)، ھېردەپارە، دراغى رەش.
قولاپ: قولاب، كولاپ (كولاپ كوردىترە): «سەد نشابن من دد ل ئىرۆ ژ خارىن سۆزگولان - يەك بەيەك پەيكان چە قىبون، چۆنە جەرگىدا كولاپ» "جزبرى".
قولپ: ئاوەند، دەليل، بەلگە، خەلەك (عروە).
قولپىپ: مراوغە، تەغەر ئەف ھەر دو وشەيە لگەل يەك تىن، قولپ و قولپىپ.
قوللغ: مخفر، ژۆرەكى سادەيە (ت).
قوللوقك: قوللوقە.
قوللوقە: كونا دەرگەى، قوللوقكا دەرگەى.
قول: كون، بزاراغى ئىزدىان.
قول كرن: كون كرن.
قولير: فال، نىقەكاوئ فال، خولۆل.
قوله: ھەسپەقولە، ھەسپە نەرەسەن، بەدەرەسەن: «عەشقەرئ بەدەفيعل جەتتى كر عەجەب - بارك الله خو شەبەزى ھەسپە قوله» "جزبرى".
قولاخەدان: خودەرئىخستەن، ئىكئاليان و گىنگلە كرنا ماسيان.
قولچە: كۆرت، كۆرك (حفرە).
قولدور: خورت، دەستھەلاتدار، حەفك ئەستور، رەنگە تركى يان فارسى بيت (ت).
قوللاب: ئەو كەسە كو دراغى بى قانونى درست كەت.
قولزوم: باژىرەكە ناغىجا مسر و مەكەھى، دەرپاي قولزوم (بحر الاحمر): «فەلەكا ئەطلەسى سەرگەشتە د جاما مە حويابە - مەوج ددەت قولزومى عيشقى، مە لسەر دەست غورابە» "جزبرى".
قورمى: بالندەيەكى گەورەك ژ كۆترى كچكە ترە.
قەمقور: قەمقور، برىتيە ژ ئەشكەفتەكى تەنگ و تارى، مەزەلا تەنگ و بى پەنجەرە، بن بىف، جەھەنەم.

قۇدى: يا درست ئەو ئەم بېتىن: خۇدى، چكو تەماشاشا بكة د
عەرەبىدا دىبىتن (مرآت) مەعنا (رۆيە) تى دىتنى تىدا
ھاوار دكەت. ئەفجا د كورىدا قۇدى خەلەتە خۇدى درستتر
و مەعنا ديارتر و كوردىترە چكو مرؤف خۇ تىدا دىبىنىت
(زاراڧەيى ھەركىيان و ھندەك عەشیرانە).

قۇر: (۱) گونكۆ؛ ناخفتنا بى بها (ملاک تافه)؛ (۳) گىيايەكە
كاغەزى ژى چىدكەن(ت).

قۇرى: گونكۆبى(ت).

قۇرەدەرە: كۇرەدەرە (السواد الاعمى) (كورەدەرە كوردىترە).

قۇرە: دەرەدەچىل، (ئەبو ھەدلان).

قۇرەكوشتى: ئەو گارەشە كو بەدرى ئەبو ھەدلانى مرى.

قۇرت: كۇرت، كۇرك (حفرە)(ت).

قۇرە: عۇربا گارەشان.

قۇرەقۇر: قۇرە لدو قۇرەى.

قۇر و ھۆر: قۇرپنا تىكرا و بجملە.

قۇرپن: عۇرپنا درىژدەم.

قۇرپتان: (۱) ھشكوبون و چكوبونا ئافى؛ (۲) ئافى گوندەكە ل
كوردستان عىراقى (ھەولپىر).

قۇراندىن: چوراندىن، ھەمى قەخوارن، نالەى بەرز.

قۇز: بلند، پشت قۇز (احدب)(ت).

قۇزى: بلندى، گۇشتى بەرخىت شىرى.

قۇزپشت: پشت قۇز (تقدس الظھر).

قۇزدار: پشت قۇز.

قۇزاخ: قۇزاخ.

قۇزاغ: گوبركا پەمبوى.

قۇزگ: بەرھافىژگ، بەرفۇسك، چەتەل.

قۇز: ھندەك جاران لگەل وشەبى قىتى تىت مەعنا كەشخەى
دەت: «فلانكەس خۇ قىت و قۇز كرىە»، «قىت و قۇز»
نانكۆ خۇ قىت و بلند كرىە.

قۇش: كۆمەلەك ژ قۇلەكى تراشان و دار و گىياى(ت).

قۇشەن: تىپ لەشكر، قۇلەكى تراشى: «قۇشەن بە قۇشەن چىن
بە چىن - لەبو خوداى لە عەشقى دىن» "بەنسا"(ت).

قۇق: دلتهى، پىرى خۇ گەنج دكەت، ژار و لاواز و ھەستىكى.

قۇقە: دەولك، دۆلكە، واژەيەكى شەبەكە.

قۇقاندىن: حىكايەتا دەنگى دىكلىە، ئەف دىكلە لگەل سىپىدى
دقۇقىنىت.

قۇپ: سەقەتۆك ژ پىيان ژ دەستى، جەپ و گوزكى كەلەم و
كورت.

قۇ: قاز (نەكوردىە).

قۇبەجەپ: جەپكى كەلم و كرۆتى.

قۇبيان: تەبقىن، ژ دەرڧە بو ناڧچەچۆن.

قۇياندىن: تەبقاندىن بناڧ ڧەبرن.

قۇبجە: قۇلپك(ت).

قۇبۇ: ناڧە بو زەلامان(ت).

قۇبۇن: ناڧە بو ژنان، (ھەر دو وشە ژى ئەھمىەنېنە).

قۇتۇ: عەلبكەكى كچكۆك مقەواىى يان فلزى يان تەنەكەبى
يە.

قۇچ: (۱) شاخ؛ (۲) جۇرە عەرەبانەيەكى زۇر جوانە بدەواران
تىتە كىشان؛ (۳) بەرانى شاخدارى جەنگ، غوچ،
شاخانى.

قۇچار: بەرانى شاخدار.

قۇچانى: قۇچ و ھشاندىن ئىك و دو بشاخان، شاخ لىكدان.

قۇچ و ھشاندىن: قۇچانى.

قۇچ قۇچانى: برىتپە ژ منازعەكرنى.

قۇچاكەقۇرى: برىتپە ژ كارەكى كو مرؤف شكەستى تىدا بخۇت
يان زۇر دەستى مرؤقى بىت دىبىتن: «خۇلبەر سىنگى
ھوكمەتى دان، وەكى قۇچاكەقۇرى يە».

قۇچان: سەنەدەت ئەملاكان.

قۇچالى: نازناڧە بو مندالېت قەرەجان بەلې ئەف واژەبە ژ دوو
واژەيان پىكھاتىيە: «قۇچ + عەلى» نانكۆ بەرانى عەلى.
چكو قۇچ بو پەزى سىبى و شاخىت جەنگى ھاتىيە (قۇچ الى
لەبوئە قۇچ على). قۇچ عەلى: پەزى عەلى، بەرانى عەلى.
قۇچالى و غۇچالى و كۇچالى ئەسلى ھەمىانژى قۇچ عەلى،
غۇچ عەلى و كۇچ عەلى يە.

قۇچەقان: بەردەقان: «تەپل و قىرپاچ و قۇچەقان - سەد ھزار
بوون لەو كۇپەكان» "شاعرى بەنساىى".

قۇچەن: قۇشەن، تىبەك لەشكر.

قۇچاخ: پەيت، زىرەك، چالاك، ئادا.

قۇچانن: قۇچاندىن، دەف و چاف گرېدان، لى بورىن.

قۇخ: پشت كۇد، پشت كووس (احدب).

قۇدە: خۇپەسن.

قۇدغ: جاشەكەرى چكۆلە (تەركىبە)(ت).

- قۇقۇق قۇق:** قۇقۇق لىدو بەك.
- قۇقۇق:** قۇقۇق قۇقا درىژدەم.
- قۇقۇق:** كەۋىي نىر، كۆكل درىستىر و كوردىتەر، (كۆكەل درىستەر).
- قۇقۇق:** خانەى چاقى.
- قۇقۇق:** ژ ناڭ ئىنانە دەر: «دەى چاقى تە قۇقۇقلىنم!»، «ئەشان مېشان چاقىت بچوكان قۇقۇقلىن».
- قۇقۇق:** قۇشەم، قۇمشەل، جەردەبەكى سەربازان (ت).
- قۇقۇق:** شۇرايەبى زىر يان زىقى: «قۇلانا زىرا گرىدا» "گۇرانى".
- قۇقۇق:** دەستە دەستە، قۇمشەل قۇمشەل (ت).
- قۇقۇق:** كۆلى بىن دارى.
- قۇقۇق:** قۇلتاخ (ت).
- قۇقۇق:** بىن كەفش، بىن چەنگ (ت).
- قۇقۇق:** مەئورى گومركى، دەورىە (ت).
- قۇقۇق:** ئىشەكە كو زىقكە لىناڭ رىقىكاندا پەيدا دىبىت (ت،ك).
- قۇقۇق شىكىن:** خاپىنوك (ت،ك).
- قۇقۇق:** تۈنا، ژ ناڭى زەلامانە.
- قۇقۇق:** تىشەكى رۇنە و بىن خۇشە.
- قۇقۇق:** رىقىكا مەزن (وشەبەكى يۇنانىە).
- قۇقۇق:** تۈۈچ (ت).
- قۇقۇق:** قۇنۇغ (ت).
- قۇقۇق:** جى بەكى تايىبە تە كاروانى لىدادىن، مەزىلگە، تەحرەگە، ئارامگە (ماۋا، مسافە) (ت).
- قۇقۇق:** قۇنداغ، تۇكى فارسىيە (ف،ت).
- قۇقۇق:** ئەو پارچە و پەرونە لىندالى كورپەى دىپىچن.
- قۇقۇق:** قۇنداغە.
- قۇقۇق:** قۇنداغ (ت،ف).
- قۇقۇق:** كۇنگرە، كۇمبەست (برج).
- قۇقۇق:** كۇنگرە قۇنگرە: پالدا نا پىلانە (تدافع الامواج).
- قۇقۇق:** پىلاقەكى بىچمە.
- قۇقۇق:** قۇنتاغ.
- قۇقۇق:** بىن تىقەنگى، پاشيا جاندىبەرانە (كەببە البندقىيە).
- قۇقۇق:** خەرتەل، گىبايى خەرتەلى، ھەقالۇشك (ت).
- قۇقۇق:** چۆك، لىنگ (بزاراقى شەبەكى) حىكايە تا دەنگى شەكىستى بە.
- قۇقۇق:** حىكايە تا دەنگى دىبىكل و مرىشكانە.
- قۇقۇق:** خت خىتك، خت ختى.
- قۇقۇق:** قەبىران، سەرمابى كوشندە، مۇقۇق سىستۇكە، قەلەرەش.
- قۇقۇق:** (۱) (ابادە): (۲) سىستۇكەبى، تەمبەلى.
- قۇقۇق:** شەكىستان.
- قۇقۇق:** شكاندن، شكاندن، قەشكاندن.
- قۇقۇق:** دەنگە دەنگى بىچىل (صراخ).
- قۇقۇق:** قىرەقىرەكى بىكۆمەلى.
- قۇقۇق:** پوجەل، بىخىر، نەباش (ردى): «مىتورى قىرەق».
- قۇقۇق:** (۱) قىرچىنا دەنگى دار شكاندى، قىرچىنا دەنگى بىشكەى، قىرچىنا دەنگى رىقەچۇنا عەردى پر قىرشك و چىلك، قىرچىنا دەنگى كوشىنا سىپىهان؛ (۲) قىرچىل (چىچ).
- قۇقۇق:** قىرچە قىرچ: قىرچە لىدو قىرچەى.
- قۇقۇق و ھۆر:** قىرچىنا زۆر و بىجملە.
- قۇقۇق:** قىرچىنا درىژدەم.
- قۇقۇق:** زىرە.
- قۇقۇق:** قىرەبە، قىرەبە، قارەقار، قىرەقىرە.
- قۇقۇق:** قىرەبە قىرەبە: قىرەبە لىبى قىرەبەى.
- قۇقۇق:** قىرەبىن: قىرەبەبەكى درىژدەم.
- قۇقۇق و ھۆر:** قارەقارەكى ھەمىشەبى.
- قۇقۇق:** زىل و زۆل، زىل و زۆر.
- قۇقۇق و قەوال:** گىبا و گىلىشا ھىشك.
- قۇقۇق:** دەنگى شكاندا تىشەكى رەقە كو بدانا بىشكىتن.
- قۇقۇق:** تىقەنگە نىچىرى، تاپر (ت).
- قۇقۇق:** قىرماغە.
- قۇقۇق:** ئەو بىرەنە كو سەرى خۇگرتى دىبىتن: «باشە بىرنا تە قىرماغە داىە».
- قۇقۇق:** بىر، نەقەرە، نىزگەرە (ت).
- قۇقۇق:** دەنگى كو ژ تىقەنگە يان تۆبى تىت.
- قۇقۇق:** قىرە قىرە: قىرە لىدو قىرەى.
- قۇقۇق:** قىرەبىن: قىرەبىنە درىژدەم.
- قۇقۇق و ھۆر:** قىرەبىنەكى ھەمىشەبى.
- قۇقۇق:** قىرەبىسك.
- قۇقۇق:** گەردەن، ھەفك، گەروو (ت).
- قۇقۇق نەستور:** ھەفك نەستور، سىتەمكار.

قريۆلە: قەريۆلە، تەختى ئاسنى (ت).
قردىلە: ھندەك پەرۆيان نايلىن كىچىك پرچا سەرى خۆ پىدكەنە گورز.
قربان: نەمان.
قربون: قربان.
قريتەنەر: ئەو جاندارن كوتشتى دكپىن، بەرامبەر واژەيى (القواضم) د عەرەبىدا تىت وەكى: مشكى، جرجى، كتكىك. سەگى، سقۆرە، كوژكى و درسته بىژن: كپندە و كپتەرە و كۆزەر و كۆتەر و كۆتتەنەر.
قركن: قەيراندن.
قربى: قەيراندن.
قرو: دەنگەكە خودانى گارەشان يان گاغان بۆ گارەشان دىيژن داكو گارەش ئارەزووا ئاقى و قەخارنى بكن.
قرونايى: نەقلانە، نوقلانە (نفاؤل).
قروپس: چاقتەنگ، قىرسى.
قروم: ئاز (طمع).
قروغ: قروغ (ت).
قروخ: ئىسترا سەيلى (واژەيەكى توكبە).
قروتى: روتى: دەنگەدەنگە، زربوھ.
قروتى پرتى: قروتى ورتى.
قورانگە: جى نابودى يى، جى مرنى (مەلەكە).
قروالە: قرونگ.
قرونگ: قروزانك.
قروزانك: روول، كىقزالە.
قرورتى: چلك.
قرورتى: چلكاوى، چركن.
قرووت: قروپ.
قروپ: شەلە.
قرونايىت: ژ گيايى خواننى يە.
قروم: سۆر، كرمەكە سۆرە ھىلكىت وى نك رەنگ كەران جى سوودى يە.
قرومى: سۆر، ھەر دو وشە توركىنە.
قرومبون: بربىتتە ژ شەرم ھاتنى، سۆربون.
قرومى روژ: شەفەقا سۆر <شەبەك واژەيى قرومى بكاردەن>.
قرو: ترستوك، ژنكانى.
قروزل: سۆر، سۆركەلە (ت): «ئاخ و ئوخىن من ژ دل تىن، لى

ژەر تىرا قزل تىن - يان ژ كوفانين دكول تىن، ژى دزىت ھەر خون و زۆخ» "جزيرى".
قزلباش: دەستەيەك بوون ژ سپاھى شاھ عەباسى سەفەوى يەكەمەين لايەنگرىت مەزھەبى شىعەى و پارىزگارگارىت سەلتەنەتا سەفەويان بوون ژەر كو كولاقى سۆر لسەرى خۆ دكرن ئاقى وان بوھ قزلباش و بتەدرىج ئاقى قزلباشى يى بۆ ھەمى لەشكرى سەفەويان ھاتە بكارىنان. ژ دو وشەيان پىكھاتىيە: <قزل + باش> (ت).
قز: پۆرى سەرى، پرچا سەرى.
قزلى: ئاپۆرە (حشك).
قزك: ئەو بەلگىت نازك و سىپىنە دنىقەكا سەركى كەلەميان.
قزۆر: خشەخش.
قزىن: خشپىن.
قزوژك: قرش و قەوال.
قزانك: تەپ لسەر سەرى ئىكى دان. گشتك يان گشك بەرەبى عامى دىيژنى (طماطە).
قسر: نەباردان، نەزۇك، بىبار (غىرھامل): «جى يەك پىتى دەلپىن نافكور - ھەمى تۆزە و زىل و كور - ژنىان قسره مېر زكىپ» "خەلىفە سەلىم".
قسرى: نەزۇكى.
قسربون: بون بەنەزۇك.
قسىل: كسىل.
قسە: پەيىف، ئاخفتن (ع،ك).
قسەكرن: خەبەردان (ع،ك).
قسەكەر: ئاخفتنكەر (ع،ك).
قسەبىژ: ئاخفتنبىژ (ع،ك).
قسىنى: نەوعە قوماشەكى خەت خەت و ئەرزان بو.
قشست: (۱) پرچا سەر ئەنى يى، ھندەك دىيژنى چغ، پرچا باداى: (۲) تشتى شىدايى و پەيت: «بەدەربىن خەنجەران كوشتىن - بخوونا سۆھرو لىمشتىن / دچىنا سومبولىن قشستىن - مە دل پر مسك و ماوۋردە» (جزيرى).
قشتى: خۆ خودان قشستەكرن و جوانكرن.
قشت: جوان. د ھندەك عەردىت كوردستانى «قشستى» بجوانى تىدگەن و دىيژن: قشت: جوان، خوین شىرىن (جمىل، انىق): «قشستەكە»: جوانكە، بشدىنە، بادە، رىك و پىك بەكە.
قشپىل: پشكىل.

- قشله:** سه رايي دهوله تي .
- قشلاغ:** قشلاغ (ت) .
- قشلاق:** قشلاق (ت) .
- قشلاق:** گه رميان، ئه و سه رزه مينه كو ره شمال نشين د زستانان دا لوتيرئ دبه نه سه ري و دژين .
- قششك:** قششك .
- قليج:** سونگي جيقنه ي چاشي (رمص العين) (ت) .
- قليج:** قليج .
- قليجغ:** داقيت بگولياگه نم و جه هيه ، سقي (ت) .
- قلزور:** قال، خلزل، خولوله، خلزور، كلزور، له ر، رواز، نيري يئ شاخ راست و بلند، مرؤقي كه پ بلند (متكبر) .
- قلزبينك:** ئه وه كو سه ري خو دانسته عه ردئ و خز بقولپينيته لا يدي .
- قلزبيتك:** قلزبينك .
- قلى:** تليا تري .
- قلك:** قلى .
- قلكلك:** قلكدانك .
- قليان:** قه ليان .
- قماندن:** كه واندن، ئوتى كرن .
- قماندنه فه:** قه قماندن .
- قميان:** كه ويان .
- قموپور:** بن بيث، جئ ته نگ و تاري .
- قموپوك:** قموپور .
- قموپوك:** كم كمه ، گيانداره كه .
- قنك:** ده زى هه لكه ر، ئامرازه كي جوله يي يه .
- قن:** قنك .
- قنگ:** قون (دبر) (وشه يه كي نه توره يي يه) .
- قناره:** مه شنه قه .
- قنگه زه:** بنه مال .
- قناري:** قه ناري، نه وعه بلبله كه .
- قويج:** قووج .
- قويچك:** قوچك .
- قويل:** قوول .
- قويلانئ:** قويلانئ .

ك

ك: تيبا بیسته مین، تیه که ژ تیپیت چه چیهی کوردی، بحسابا
ئه بجه دی دبیتنه ژماره ۲۰، تیه کی ساز و بیده نگه.
کا: (۱) بۆ پرسى ئیستفهامی یه؛ (۲) پیشکویه که بۆ بنه جی
(تاکید) کرنا کرداری فه رمانی و هیشتا نه هاتی هاتیه،
وه کی: «کا وهره بچینه نک دکتوری»، «کا دانیشه دا بینا
خۆفه دهین».

کابانی: ئه و ژنا مه زنا مالج بیت، خانه دار ئه ف وازه یه پیک
هاتیه ل گد=خانی وه بانو=مه زن، شه به ک دبیتژنی
(که یوانو). (ریه البیت).

کابانج: فینگانج، یاری کرنا بقینگان، بگابان.
کاب: فینک، قاپ (کعبه).
کابه: مالا خودی، عه ره بکاری بوویه بۆ (کعبه) ی.
کابه ش: بی و عهر (مشوم).
کابرا: کاکه برا، برادر یان بۆ که سنج نه ناس یان بی بها
بکارتیت بۆ سقکی بی: «وه ره کابرا تو ژ کیفه تیی؟»
کابوک: (یان کاپوک) هیلینا تهیر و په ره وه لانه.
کابین: (۱) ماره، ماره یی، مه هر، قه له ن، که بین. "خانی"
فه رموویه: «لی عه قد و صداق و مه ر و کابین - لطف و
که ره م و عه طا و به خشین»؛ (۲) به عنا (بدل الاشتراک) ژى
هاتیه و به عنا ئابونه ژى هاتیه.
کابین کرن: ماره کرن، قه له ن دیار کرن.
کابین نامه: نامه بیج ئعلانا نیکاحی تیدایه.
کاپۆر: توتنا پیس و کاته.
کاپۆر کیش: ئه و که سه کو توتنا کاته و برنجاری دکیشیت.
کاپۆ: کاپۆک، هیلینه.
کاپۆک: لانه، هیلینا بالنده یان.
کاپیتان: سه رده سته، فه رمانده ری که شتیان (نه کوردیه).
کاپیتال: سه رمایه (نه کوردیه).

کاپیتالست: سه رمایه دار (نه کوردیه).
کاتولیک: ئیکه ژ سی پارچه بیت ری بازگه بیت ئایینی مه سیحی
(مونوفیزی).
کاته: ئه و توتنه کو پشتی توتن چینی شین بیسته فه. دبیتژن:
«ئه ف دارکه توتنه جار که دی کاته ژ خۆداینه».
کات و کاپۆر: توتنا نه خۆشی و کاته و برنجاری.
کاته فه دان: بریتیه ژ فه گه ریا نه فه بیج هیز و وه راری پشتی
لاوازیونی.
کاتولی: به ره بابه کی عه شیره تا دۆسکیانه لدۆریت دهۆکی دژین،
ئه سلج وی کاپۆلی به نانکو ره قاسکه ر.
کات: چاخ، ده م، لئاقیستایی «که ت» هاتیه.
کات ژمیر: ده م ژمیر، ساعه ت. ژ دو وشه یان پیکه اتیه: «کات
+ ژمیر».
کات نه ژمیر: کات ژمیر.
کاج: (۱) کاژ، دارکه هه تا ۲۰۰ سالان عومری دکه ت؛ (۲)
خۆزی (احول).
کاجیر: گیایه که گولا وی وه کی زه عفه رانج یه و بسه ر نانی
وه ردکن.
کاجینه: عه ردی چه قه به ر و په ست و بلند.
کاجۆل: شان و مل بادان د داوه ت و ره قسیدایه.
کاجۆلی: ره قاسکه ری، خود ره قسیدایه بدده ت و ده ژینیت.
(کاتولی) ژى هه ر ژ کاجۆلی بی هاتیه: «مالا من کاجۆلی
بی» "گۆرانی".
کاجه: نه رزینک، چناکه، لاچانک.
کاج: کاجک.
کاجک: که فچک (ملعه ه).
کاج و کولۆز: تشیت نا ف مالج ئی به رنه که تی: «که فچکۆ +
کلۆز».

کارستان: جی کارکرنی، کارنامہ بی ٹہردہ شپیری بابکانی.	کاچار: کاچال.
کاروان: کارقان.	کاچال: ٹہسباییت ناقمالی، ساز و سامان.
کارقان: کاریان.	کاخک: سفالین، دیز (فخار).
کاریان: قافلہ.	کاخ: (۱) ٹافایی، کوشک (قصر)؛ (۲) خہتہ کی خی.
کاروانی: خہلکنی کاروانی.	کاخرہ: ٹہو کاییی کو لبیتدہراندہ - پشتی خہرمان راکرنی - دمینت.
کاروانکوز: سہیل.	کاخوز: واڑہیہ کی ٹہہانہ یہ بۆ مرۆقی گہلتہک و کیم فام بکار دہن دریکا مہجازیدا.
کاروکاروانی: بریتہیہ ژ کہسہ کی بھہمی کاران رابیت.	کادی: دارہ کہہ و ہکی داری خورمای پیچہک گچکہ ترہ و لہندستان و یہ مہ نی زۆرن.
کاروکوک: (عمل، صاحب) ٹانکۆ ہم بکارہ و ہم بکۆکہ.	کادۆ: پیشکیش (ہدیہ).
کارمہند: کارکہری دہولہ تی (مجرب، صاحب کار، موظف).	کادر: چارچۆپ، چارچۆپہ، رتبہر (مرشد)، (فرہنسیہ).
کاریین: ٹہو کہسہ کو پاشہرۆژیت کاران دزانیت (مطلع).	کادہ: نانن کچکہ یہ و ژ گوین و شہکری دہشپین.
کاروان سالار: رہئیس قافلہ، ٹانکۆ سالاری کاروانی: «کار بکہ کار، نہ بہ گۆت و گوفتار» "پہند".	کادی: ملہتہ کی دہندک ٹاسنہ.
کاروانسہرا: خان، کاروان+سہرا= ہولا کاروانی.	کادان: عمارتی کای، ناچی گوندہ کی کوردانہ لژیباری (ٹاکری - کوردستانا عیراقتی).
کاریینی: ٹاگایی (اطلاع).	کادین: کادان.
کارپوا: رہوادیرانا کاری (اجازہ العمل).	کادیلاک: نہوعہ خۆشہ زہکن (نہ کوردیہ).
کارناس: کارزان.	کادوو: دووکیل، دووکلہ.
کارخانہ: جہی کارکرنی، کارگہ	کادز: ریگا کادزان، کاکشان (نہر المجرہ، درب التیان).
کارخانہچی: خودانی کارخانہی، بۆ مرۆقی پەست و درۆژن ژی بکارتیت.	کار: پیشہ، کشت و کال، فہرمان، بہچکہ بز، کارک (عمل، شغل).
کاردکار: کپردہ، ساتۆرک.	کارابین: قہرہبینہ (نہوعہ کی دہبانجان بو).
کارد و نەمەک: گۆرانی بہک!	کاریان: کاروان. «و» و «ب» د کوردیدا زۆر جار پیک تینہ گۆرین.
کاری: (۱) بہارات، کاردی؛ (۲) (لاعیہ، فعال).	کارخانہ: خانہ بی کاری (معمل).
کارا: (مۆثر) وہکی: غارا، زانا، بینا، کوژا، دارا.	کاردار: (۱) ٹہوہ کو پاشی سہفیری کاری سہفارہ تخانہی بریتقہ بہت، خودان، مختار؛ (۲) عہشیرہ تہکی کوردانہ زۆر بناث و دہنگ و میترچاک و سوارچاکن، ٹیرانینہ د ٹہسل دا.
کاریایی: (تائیسیر) وہکی: غاریی، زانایی، بہزایی، بینایی، کۆرایی، دارایی.	کارزان: ہونہرمہند، زیرہک، کاردان (العامل الفاہم).
کاریوش: کارووش، (کارووش کوردیتہ ژ قارووشی).	کاردیتی: خودان تہجریہ.
کارووش: قارووش.	کاردینال: کہشیشی مہزن، (اسقف) (عہرہ بکاری بوویہ بۆ کرادلہ).
کارہبا: کاه رہقین (شیح) ٹہسلنی وی «کاه + روبا» یہ.	کارزار: جہنگ.
کاریشکین: کاریشکین.	کارگاہ: کارگہ.
کاریشکین: کاریشکین.	کارگہ: کارستان.
کاریشکین: لئی کولہر (مفتش، باحث).	
کاریشکین: ٹشکال تراش، نہ بہرفہرمان، سہرکیش.	
کارساز: کاردرستکەر، کارکہرہکی باش، کارقہ تین، چارہ کرنا کاری.	
کاررہوایی: مرۆقی توانایی بۆ ریتقہ برنا کاری ہہبیت.	
کارکہر: پالا.	

کازرون: ناڤی شاره‌کی ئێرانی به‌ نێتیزیکی شیرازی، ئەسلی وی (گازران) - ه‌ جه‌معا گازریه (قصار) کرینه و «گ» کرینه «ک» بویه کازرون. ئەڤ توفگۆرینه د‌ کوردی و فارسیدا زۆر د‌که‌ ڤنه‌ به‌رچاڤ، وه‌کی: گازرون: کازران؛ چشمن: چشمان؛ میدانۆم: میدانم؛ مۆل خراب: مال خراب؛ مۆل ناڤا: مال ناڤا؛ د‌ۆدئ: دادئ؛ قۆقه: قاقه؛ کۆکن: کاکئ.

کاز: داره‌که‌ به‌لگیت وی زراڤن وه‌کی ده‌ری بی و هه‌می ده‌می سالی هه‌ر که‌سکه‌ و هه‌تا (۲۰) متر و زیده‌تر بلند دبیت و هه‌تا دو سه‌د سالان د‌ژیت و دیسان دبیتژنی: کاج، کاج، کازۆ، ناجۆر، ناژۆ، نۆژ، نشک، چاڤ ڤی.

کازه: ته‌هره‌گه‌، که‌مینگه‌هی نیچیرفانان.

کازیری: ئاقهاتنا ژنی و ره‌حه‌تیبونا وی د‌حالی ئتسالی جنسیدا (ارواء المرأه عند الجماع).

کازیر: گۆشه، قوژین، سوچ، ئارام.

کازتن: کاشتن، چاندن، کالتن.

کاسه: ترار، ترگار، جام. هه‌ره‌بکاری بویه بۆ (کاس) و کۆم بویه بۆ (کۆس). کاسه‌ کنایه‌ته ژ فه‌له‌کی، خورشید، هه‌رد، دونیا، که‌یهان.

کاس: تاس، کاسه، ترار، ترگار.

کاست: کیم، کیمی، دبیتژن: «کم و کاست» لکیمی‌دان، درۆ، خه‌مبار.

کاستی: کیم بون، کیمی، خه‌مباری.

کاستبون: کیم بون، خه‌مباربون.

کاسۆ: کاسۆیی.

کاسۆیی: کاسۆتی.

کاسۆتی: پڕئاره‌زوو، تامه‌زۆ، کامسۆتی (کامسۆتی کوردتره‌ و مه‌به‌ست رۆنتره‌). به‌لی کاسۆتی مه‌به‌سته‌ دوور و درێژ د‌گه‌هینیت و به‌عنا ناکام و بی‌مراز ژنی تیت و به‌عنا شه‌وق و ئشتیاق ژنی هاتیه‌ و به‌عنا بی‌کرن و غه‌ریب بون ژنی تیت و بۆ مروڤی ژن مری و مشتاقی شۆلی ژن و میتری نیی هاتیه‌.

کاسه‌مسا: دو واژنه‌ پیکڤه‌ چه‌سپ بویه: «کاسه + هه‌مسا».

کاسج: سیخوڤ.

کاسانه: کاسینه‌که‌.

کاسکینه: کولکولی یان کورکوری (ته‌یره‌کی جوانه‌).

کاسه‌پشته: لاکپشت، کیسه‌ل.

کاره‌کەر: خدام.

کاره‌کۆزه: هه‌وشکر، ئابلوقه‌دان، قه‌لاچۆکر، دۆرلیگرتن.

کار: فیعل. «کار» دبیه‌ پاشکۆ (لاحقه‌) لپین هه‌ندک سیفه‌تان تیت و به‌عنا درێژدان بی‌ششی د‌گه‌هینیت وه‌کی: به‌دکار، زیده‌کار، زۆرکار، ویرانکار، هه‌ڤکار، شه‌رکار، ده‌ستکار، ده‌ستکاری، جۆتکار، کرێکار، قه‌نجکار، قوڤکار، بی‌کار، بی‌تکار، گازرکار.

کاره: (۱) ستاره‌شناس (منجم)؛ (۲) گونده‌که‌ لکوردستانا عیراق.

کاروانکوشه: ناڤی ئەستیره‌کیه، (الفجر الکاذب).

کارتیکری: ئەوی کۆکاره‌ک لسه‌ر هاتیه‌ ئەنجام دان (مفعول).

کاری ساده: فرمانی ساده (فعل بسیط).

کاری تیکرای: فرمانی لیکدراو (فعل مرکب).

کاری تیه‌ر: فرمانی تیه‌ر (فعل متعدی).

کاری تینه‌په‌ر: فرمانی تینه‌په‌ر (فعل اللازم).

کاری فه‌رمانی: فرمانی ئەمری (فعل امر).

کارگۆزه‌ر: کاررێشه‌په‌ر.

کارگۆزه‌ری: کارمه‌شاندن.

کاررێز: سۆلینه‌بی، ئاقی کۆ لپن هه‌ردیدا د‌هن، مه‌جرا بی ناڤا بن هه‌ردئ یه‌.

کارتیخ: سوهان.

کاریته: مه‌ددی سه‌رخانی.

کاررێژ: کاررێژی.

کاررێژی: ددانیت پاشی بی (طواحين).

کاره‌سات: دیدانه‌کنی ناله‌بار (فاجعه، حدث).

کارتۆن: کاغه‌زێ مقه‌وا (نه‌کوردیه‌).

کاره‌ڤان: شڤان کارک.

کارڤان: بنبیره‌ کاره‌ڤان.

کارگه‌نده: به‌دکار.

کارگه‌ندی: به‌دکاری.

کارتیک: مڤه‌د.

کاریکاتۆر: ئەو وینه‌یه‌ کۆکه‌نیا خه‌لکی بینیت.

کاریکاتۆری: نیگارکهری کاریکاتۆران، کاریکاتۆریست (نه‌کوردیه‌).

کاز: (۱) کازه؛ (۲) کۆخ، که‌ڤلی ماری.

کازه: ئەشکه‌فت، کۆلی په‌زی.

کاکه: برا، کاکو، کوردیت ئیزدی دبیزنه بابی خو کاکو.
کاکو: (۱) کاکا؛ (۲) کاکو په.
کاکا: کاک.
کاکول: موویج سه ری.
کاکل: نیقه کاشتی، کاکلی گویری، کاکلی که زوانی، کاکلی باهیقی، کاکلی هر تشته کی، مه به ست پی چیتری وی تشتییه.
کاکانوو: داره که لجیت گهرمیان پی چیدبیت، بلندی یا وی دگه هیته شه شه میتران، به لگیت وی خړ و دریزوکن (بیضوی)، تاییت وی وهک دارکیت وی سوړن و لهر چار دهمی سالی کولیکان ددهت و دندکیت وی ناف فیقی بی وینه بستی گه شتنی سوړ یان زهر بن پاشی هسک دکهن. پشته هسک کرنی رهنگی وی هه لدگه ریت بال قاوه بی، پاشی باش ده پیرن و لگه ل شیری دخون.
کاکوپه: ناقی قاره مانه کیه ژ نقشی (سلم) کوری فرهیدونیه.
کاکوتهل: کاکوتهر، کاو کوتهر.
کاکوتهر: کا و کوزهر تیکهل.
کاکول: جوره کی گه نمیه.
کاکیش: کاکه ش.
کاکهش: (۱) نهو کهسه کوکای ژ بیدهران دکیشیته لوده ی (مخزن التبن)؛ (۲) ریگا کاکیشی (درب التبان، نهر المجره).
کاکه و برا کرن: بریتیه ژ مرؤقه کی کو بزمان شربنی و کاکه برا و کابرا حیلهی لخله کی دکهن.
کاکل: سواغدان.
کالهد: قالب، قالبی نسانی (مه نه سل بهردایه و موعه ره ب گرتیه!).
کالیسکه: گارت، عه ره بانه یه کی کچکه یه مه زله کی کچکه لسه ر پشته وی قاییم کریه بوستا هه سپان تیتته کیشان تشتان پی قه دگوپزن.
کالیسک: کالیسکه.
کالیسکه: کالیسکه.
کال: (۱) کونه میتر؛ (۲) چاقیت شه هلا؛ (۳) فیقی بی نه گه شتی، خاش؛ (۴) بزنا سهر و گوهر بوژه سپی. (مه عنا نه ول کوردکاری تیدا هیه یانژی ژ که هالی ناقیشتی هاتیه، مه عنا سست و ته مه ل). به لی ب سومه ری (کال) واته (عظیم) مه زن.

کاش: شوپ، دهوس (لیت).
کاشو: قاشو (صولجان) به لی کاشو کوردیتره.
کاشانی: قاشوانی.
کاشی: نهو که لپوچیت قه لاندی و نه خشان دی نسبه ته بال کاشانیه.
کاشانی: مافیرت لشاری کاشانی درست دکهن.
کاشان: شاره که مه شهوره لئیرانی مابه ینا قوم و ئسپه انیه.
کاشواری: گوین (ته بره که).
کاشانه: ناقاهی، خانی و بهر.
کاشتن: چاندن.
کاشیکاری: نهو که سن کو کاشیان چیدکهن، کاری کاشی درست کرنی.
کافتهر: کوتر <واژه یه کی شه به کی یه>.
کافور: دهرمانه که گه لهک بینخوشه و سپیه ژ داره کی، ل چینی چیدبیت ناقی ویزی چینی یه و عه ره بکاری بوویه (ته ماشای شهرحاً پوردادی لسه ر خورده ناقیشتی بکه، لاپه ری ۱۲۹).
کافه: قاوه، قه هوه.
کاف: تپه که ژ تپیت چه یی کوردیه بو گه لهک مه به ستان بکارتیت: ۱- پشکویه که دچسته سهر فیتعلی فرمانی چ حازر چ غائب، چ که ت چ کومهل. وه کی: کاوه ره، کابخونه، کاهه ره، کا بلا بیت، کا بلا بیتن؛ ۲- بو ته سغیری تیت نه گه ر بوه پاشکوی ناقی یان (اسم الجنس) وه کی: کورکی من، کا ته.
کافروش: نهو کهسه کوکای دفروشیت.
کافروش: (۱) فروتنا کای؛ (۲) عه شیره ته کی کورده لعیراقی.
کافر: ژ دین وه رگه ریای (ع).
کافل: خراب، ویران، خاپوور، کاول.
کافلبویی: خراب بوویی، ویران بوویی، کاول بوویی.
کافله گوندی: گوندی ویرانه.
کافر: به رخی عمری وی ژ سالی نه بووری.
کافشک: کافشکی، بارداریونا تشتی می به ری دهمی بارداری بی، ناته مام.
کافشکی: کافشک، کافشکان، ناته مام.
کافی: کاویژ (اجتراء).
کاک: (۱) برا، برادر، ده دهرافی نه فین و ریزگرتنی دبیزنه که سه بیانیژی، کاک (اخی)؛ (۲) بیبکی چاقی.

گئوماتا خوکره شاهن ئیرانی و مهمله کهت ژ وی (غصب) کریه ئینا که مروجیه ژ کهربادا خو کوشت. وه کی دبیتن (عبره) دئ کاما لته چئ کهم.

کامه: کئی؟ کیشک؟

کامیاب: کامهوا، خو شبهخت، مرازحاسل.

کان: جئ و هه شار و بهر و ئاسن و زئیر و فلزات بیجگه ی وان ژئ ههر تشتیکیکو برهنگه کی ته بیعی لهن عهردی عمبار بووی.

کانی: سه رچاقه بیی ناغئ.

کان هه لکه ن: کان هه لکه ن.

کان هه لکه ن: ئەو کهسه کو کانان هه لکه لیت و تشتان ژئ دهرتینیت.

کانکه ن: کان هه لکه ن.

کانگه: (۱) ئەو عهردیکیکان لیسه بیت: (۲) بلندترین پله (اوج): (۳) نیشه کا تشتی: «تۆم له کانگه ی دله وه خو ش ئەویت».

کانی لان: (۱) کانی لهن، ئەو کانی یه کولینی دۆله کی بیت: (۲) ناغئ گونده کی کوردانه لکوردستانا عیراقتی (ناکری).

کانا: نهزان (ابهله).

کانۆ: نهزانۆ، جاهلۆ، خه شیمۆ، ئەحمه قۆ: «فتی زهلامی کانۆلنک ئیزدیان هه یه».

کانایی: نهزانی.

کانال: کهرئیز (قناة، ترعه).

کانۆر: کهندوو، کوارک.

کانوون: ناغئ دو هه یقانه ژ هه یقیته زستانئ بحسابا سوربانی یان رۆمی کو دبیتنئ کانوون یهک، کانوون دو.

کاواک: ناغخالئ، فه کری، گوشاد، پووچه ل.

کاوک: کاواک.

کاوش: جوست و جۆ، جم و جۆ، جووله جوول (تفتیش).

کاوشک: کاوشکی، کاوش.

کاوشکی: ئەو چئله کو ساله کی پیتش بهر گرتنتی بهر دگره و ئاقس دبیت، کنایه ته ژ وی ژنا حامله کو زکی وی ئی یه کئی یه.

کاویانی: کاوانی.

کاوانی: مه نسوب بال کاوه بیی ئاسنگه ر، کاوانی دره فش.

کاوه: ناغئ زهلامانه، کاوه بیی ئاسنگه ر.

کالین: کالین، نالین، نالین: «حق دزانیت دشه فان شو بهه تی ئا فئین دره وان - مه بدل زاری و کالینه هه تا سو بجه گه هی» "جزیری".

کالهک: گوندۆر.

کالک: چارۆخ.

کالاش: کالۆش.

کالۆش: جۆره پیتلاقه ک بون، کلاش.

کاله مستانی: گوستیلانی.

کالۆ: مقامه کی جوانه، ئەو پیره مئیر، ئەو با پیر: «کالۆ ئەز مره لغه ربیی بی» "گۆرانی".

کالان: کافلان.

کالوان: جئ خه نجهرئ، کیلان (غمد الخنجر).

کالا: گرت و مه تا، لباس، وه جه لیت مالی.

کال و کنج: کچان و گه هه شتی.

کام: ده ث، پانکا دهقی، داخلی دهقی، خواست، مراز، ئاره زوو (مقصود).

کامران: خو شبهخت (سعید) واژه یه کی کوردی و فارسی مو شته ره که.

کامهوا: که سیکو گه شتیبه مراز و ئاره زوو.

کامفه ر: کافور.

کامکار: خو شبهخت، کامهوا، کامران.

کامسۆتی: به دبه ختی و بی مرازی، تامه زرۆسۆتی، کاسۆتی (محروم).

کامکوژ: سه عاده ت مرین، به ختیاریکوژ، ئاره زوو کوژ.

کامدار: خو شبهخت.

کامباخ: ویران، خاپور.

کامخۆش: کامخۆشی.

کامخۆشی: عه یاشی، له زهت چه راندن.

کاموو: ساده.

کام فه یروژ: مرازیباک.

کامبیز: یان کامبیس یان کامبوزیا یان کمبوجیه، کامبیز کوپئ کوروش که بیره ژ شاهیت هخامنشی کو لسال ۵۲۵ بهری میلادی، فرعه ونی مسری د جهنگه کیدا شکه ستدا و پایته ختی مسری داگیر کر. ههروه کی نقیسان دا سه ره بهران مسری ماینه، گه واهیان ددهن به لئ لچاخئ شه گه ریا ناوی بیال کیشوه رئ خو (ئیران) خه بهر گه شتی کو مغانه که بناغی

كاوانى درهفش: په چرمه مې فرهيدونى نه ويكو نسيه تا وي ددهنه بال په سته كې (صدریه) كاوهى نه وژى ژ كه فلي پلنگى هاتسو چيكرن، پاشى سهر كه تنا شوړشا كاوهين كورد و كوشتنا (ضحاك) ي فرهيدونى نه و (صدریه) چهرمين گهوههر و ريژكر نه و (صدریه) يې گهوههر كرى كهفته دهستيت غازى بيت عه رهبان لسهردهمى عومهرى.

كاويس: كاووس، نافع نيك ژ پادشايي كيانپانه.

كاووس: (يان كاويس) نانكو پشتيقياندار ژ لايي خودنيقه (المؤيد بتاييد الله) به لي لثاقيستايدا مه عنا شازاده هاتيه. هه دوو مه عنا نيك دوورنپن.

كاوين: كابين، قه لهن.

كاويژ: قه چون، قاچك جوين.

كاويژ كرن: برپتبيه ژ گوتن و قه گوتنا قسه ي.

كاو: نارام نارام، به كاوه خو نانكو يه واش، هيدى هيدى.

كاوه: كزيي بلند (قمه): «گليله ي خه فته لسهر كاوه ي دل - مه زره عه ي شاديم كهردهن بيتحاسل» «مه وله وي».

كاودان: برپتبيه ژ به ره كه تې نانكو كاودانې بيده ري هندى نيكن.

كاوران: كاروان.

كاوان: كه لاشتن، قه لشاندن، كه لشيبي. «مه وله وي» فه رمويه: «كاردى مه ينه ته ش ئستخوان كاوان - ضيباي ديده و دل مه گيره تاوان».

كاھ: كا (تېن).

كاھدان: كادين، كادوين، كادان، جهې كايي.

كاھروبا: كاروبا (شېح).

كاھن: خيبيك، (كوردى نينه).

كاھ گل: «كا + گل» نانكو كا و ناخ تيكه ل.

كاھو: خه س.

كاھنگان: كاھه شان.

كاھكه شان: (درب التبان).

كاھوكوه: نه ف رسته يه په نده كه ژ په نديت پيشينيان و برپتبيه ژ مه زن كرنا تشتي به رنه كه تې له و دبيژن: «كاھوكوه» نانكو كاى دكه نه كوه.

كهئنا: سزا (جزاء، عقوبه).

كهئيني: كيني، كين (حقد).

كهئير: نه خو شيبه كى پيستي يه ژ پيس بوونا خو يني چيديت و پيستي نه ساخي سوز دبيت (لير).

كهباب: گوشتي لسهر ناگري براشتي.

كهبر: گيايه كه ئستريدا هنده ك تايژي درازينه سهر عه ري و به لگيت وي پانن و گوليت وي سپينه و نيغه كا وان گولان هنده ك داقيت زراف وه كي موسوي هه نه و فيقى يې وي ژبه روي مه زنتنر و ته مه ت خياري كچكه نه، ده ميكو دگه هيت دپه قيت نيغه كا وي سوز و شرينه و نافي فيقى يې كه به ري بكوردي شه فحه له يان شه فحه له يه.

كه به ست: گوندور ته حل يان شفتي ته حل يان هندوانه يې نه بوجه هليه.

كه به سته: كه به ست، هم گوندور ته حل، شفتي تالك.

كه بك: كه و.

كه بو تهر: كافتهر، كو تر، (كافتهر كورديتره).

كه بو تهر يان: كو تر فان.

كه بو ت: كه قوت، داره كي دياره.

كه به ند: پشت بيېن.

كه بسون: قه پسون، سولينه كه ماده يه كي پرتيز و ناگر تيدايه ده مي راگرتن و فشاره ك ليها ته كرن هه لدبيت.

كه به نديكيشان: زوراني، وه ريسكي شان.

كه به نديكيش: زورانكه ر (مصارع).

كه بو تهر ي نام به ر: كو تري نام به ر. جوړه كي كو ترانن پيچه ك ژ كو تريت كه ه ي مه زنتنر، نه و تو ف كو تر بو نامه برني و ئيناني د حالي جه نكي دا خودان دكهن و فير دكهن و هنده پر هوشه كو جهې مه ئموريه تا خو بشه فني تاري دا دبينيت و پيدا دكهن و دشيت د هه ر سه عه ته كي دا سه د كيلوميتران بفرپت!

كه پ: لووت، دفن (به لي كه پ و لووت كورديتيرن ژ دني).

كه پوو: كه پ، پوز.

كه پ بلند: برپتبيه ژ كه سي خو په سن.

كه پ بلندي: خو په سندی.

كه په ك: سفي.

كه پره شين: جه نه كي جه وانه لپا يبيز تدايه.

كه پر: چه تر.

كه په ن: كه په نك، به ركه كي گا فانا يه.

كه په نك: فه رجه ي: «كه په نك ده گه نك» «مه ته لو ك».

كه په سو ك: كه سپوك، كون سيخور، (كه سپوك كورديتره).

كه په ووله: قه پووله.

که پروک: که پری بچوک.
که په که پ: حیکایه ته ژ کوله کولما دهنگی دهقی دهمی خوارن خوارنی.
که پسون: قه پسون.
که پان: قه پان.
که ت: تاقانه، یهک، خودی، ئیکانه.
که تن: که فتن، که وتن، لناقیتستایی بهعنا (فتنه) هاتیه.
که تی: که فتی، که وتو (ساقط).
که توه: مروقی زهلامباش و شول نه کهر، ته مهبل، کولانی.
که توه ری: ته مهبل، گه ریوکی.
که توان: که توانه.
که توانه: که سیکو خوکریه دکه مینیدا، زیره قان.
که تخودا: خودانی گوندی، دهوله تمه ند (امام، خلیفه، مختار).
که توجوتانی: بریتیه ژ ریک به لاقبونتی: فه پریان، کزچکرن، یاری یه کی مندالانه کو ببه ره هوورکان دکهن، تاقلم چوت، که ت یان چوت.
که تک: هژیوی بخو هسکبوی، که تک هژیو.
که تیبکانی: که توجوتانی.
که تی: قه تی (قطا) (ک، ع)، که تیک (طیر السلوا).
که تابنی: که سیکو شکست خوری، که تاژیژی ژ ناشی.
که تاسه ری: که سیکو هه میسه هه سه ره که فتیه، که تا سه ری ژ ناشی.
که ت: لناقیتستایی بهعنا دم و کات هاتیه.
که ج: (۱) که ج، نانکو نه راست، خوار؛ (۲) که ژ، نارموشی نه بادای.
که جه: بیگانه (غریب).
که جه: غه جه، قهره ج، فور، گینانو، کیتوولی.
که جاوه: که ژاوه سندوقه کی داری سه ره ره لا کو دکهنه سه پشستا حیشتوران و قاییم دکهن و ژن لی سوار دبن چیدبیت بیژنه عه ره بانه یی کورده وار دکیشن: که ژاوه.
که ج پیل: بیلی که ج، خاکه ناسی سه ر خوار.
که جواج: خیل و خوار، خوار و چفت.
که جین: که ژین، لباسی نارموشین.
که ج: نهو که سه کو به هوی ئیشا که چله یی موویت سه ری وی وه ریای.
که چله یی: نهو کولک و (مرض) هیه کو توشی سه ری مروقان

دبیت نه گهر چاره ی نه که ن دی سه ری وی هه می یی گرت و هه مو موویت سه ری وی وه رین و ته غه ری که چله یی دبیته سه به با یی توفیبا ئینسانی و مندال نابن.
که چه لوک: هنده ک قی واژه ی بو نیسک و سافاری بکار دهن.
که ج کوله ه: کولاف که ج، کوفی خار، جزیری نه قواژه یه بکار تینایه.
که ج: (۱) کیژ، دوت، که ج؛ (۲) خوار.
که چه: کوورنج، تاتی چیکه ر.
که چه له: نهو چوچکه مریشکه کو هیژپه ر لینه هاتی یان په ر لیتو ریایی.
که چک: که وچک، کیژوله، که نیز، کنیشک، قیز، دوت.
که د: رهنج (ع).
که ده: بیانی.
که دبانو: ژنا کو مه زنا مالی بیت، که یوانه، کابانی.
که دوون: که دوین.
که دوین: نامان که وه کی جه رکیه به لی کچکه تره ژ قوری قه لاندی یه و ئستفاده ژنی دکرن نهو نه ماینه.
که دوونک: که دوونتی بچوک.
که دخودا: هنده ک دبیتن که تخودا، که دخودا بهعنا خلیفه تیت. کورد بو مختاری ژ بکار دهن و هه ژ مهعنا نه سلی یی به ری نه دووره چکو نه وژی جانش (وه کیلی) گوندی و دهوله تی یه، و (توسع) تیدا هاتیه کرن و چکو موختار واسته یه مابه ینا نه هلیان و دهوله تی نه خه لیفه یه و جانشین.
که ر: (۱) نهو هه یوانه نارامه یه کو هزاران سال خزمه تا ئاده میزادی کریه و لگه ل ژیا یه؛ (۲) پاشگره که لپن هنده ک ناف و ئاکاران تیت مهعنا کارایی ددهت: نقیژگره، خیرکهر، سه لاقکهر، خرابیکهر، شه رکهر، شولکهر، یاریکهر، خوینکهر، دروکهر، ویرانکهر.
که ر زمان: (۱) به هشت (عرش)؛ (۲) ئاسمان (گهر زمان) (الفضاء الخارجی).
که ره سب: عه ره بکاری بوویه بو که ره فسی، واژه یه کی سوریا نیه.
که ره مەر: گه له یی په زی.
که ر: نهو که سه کو توشی نه گولی بوونتی بوئی.
که راتی: که ری، یی عه قلی.
که ره: کارکهر: «که ره خو ره، نه که ره دل که سه ره» "په ند".

- کەردگار:** کەردگار.
- کەردگار:** ژناقیت خودی یە، کارساز (فعال).
- کەریکی:** گۆرەخەر (الحمار الوحشی).
- کەرگ:** مەرشک، مامەر.
- کەرگەکی:** رتل سەگ، گیایەکه بهاری زۆر تەحله، زەرەند.
- کەراتی:** کەریتی، بێ فامی، بێ هەنەری.
- کەرپوو:** مەست.
- کەریتی:** بێتەر کەراتی.
- کەرینی:** کەرایەتی، بێ عەقڵی، گەوجی (احمق): «کەرۆ نەمرە بهاره» "پەند".
- کەرکۆل:** کەریهش.
- کەریهش:** گیایەکی بەلگ پان و ئستەری دارە بخافی دخیون: «جامد چ دکەت بەحوسنی کوان نەزەر لخواهه - خەرتەبەین د ئەبلەهه چ نیرگز و چ کەریهش» "جزیری"; «بهاره لبادهرشەکی، قیشاری دا بوسەرکەریهشکی» "پەند".
- کەرکەسی:** خەرتەل، گیلەکه.
- کەرانه:** باجدانک بوو ژ لایین مله تیغه کو عوسمانیان (ترکان) لسهر خودان کهران فهرز کریوو ئانکو ژیرهسهری کهران، ئەفجار شاعر و مەقامبێژان مەقام پێ گۆتبوون: «مه ئمیرۆ، مه ئمیرۆ، مەئمیر کورێ دەوله تی - دۆسته لگەل مه هەمان، کەیفای وی بکەرکی مه تی» "گۆرانی".
- کەردز:** ئەو کەسه کو تشتیت پووچه که ددزیت.
- کەرەشین:** بەد، گەوج.
- کەرەسته:** تشتی (احتیاط) ئەوبەر و کەرسته کو هوردهوالیت ئاقاهی نه کو زیده مای و کەلم و کرۆت بووی، فریز، رسته.
- کەروان:** کاروان، خودان کەر، کەرکێ، کەرەقان.
- کەروانی:** کاروانی، کەرەقانی.
- کەرەکیه:** کیفکۆبی.
- کەرخ:** (۱) بسەریهک دا چۆن، سپون، قەمریان، قەتەمریان؛ (۲) خەوا گران؛ (۳) ئەندامێ سپوی؛ (۴) ناخی کویهکی بەغدایه کو شاپوور (ذوالاکتاف) ئافاکریو، بریتیه ژ چەند مشاریت عەردی.
- کەرخی:** بسەر یەکدا چۆن، ماندی بوون، ئەف وشەیه ب زمانێ نارامی واتە جادو کراو (سحر) لێ کراو.
- کەرت:** پارچه، کەر (قطعه، فصل).
- کەرەپ:** کەفن، بەرنەکه تی.
- کەرەسپال:** کەرچەک، کەرەپ.
- کەرچەک:** پیتاقتی پەرتی.
- کەرچۆقه:** مرۆقتی کەرکانی، گەلتەگ، شەرفروش.
- کەرکانی:** کەرچۆقه.
- کەرچۆقتی:** گەوجی، گەلتەگی.
- کەرچەری:** (یان کەرچەری) ناشی ئاقتی (طاحونه). مه ژ ئیزدیان گولێ بوویه دبیتن «قەرەچەری» رەنگە ژبەر (تاثیر) زمانێ ترکی ئەو «ک» بوویته «ق». کەرچەری ژ دو وازەیان پیکهاتیه: «کەرە + چەری» (کەرە: کارکەر - چەری: خوار) ئانکو مرۆقتی کەرە، چەری له وهری ئەقەژی مەعناوی رستی دگەهینیت کو دبیت: کەرەوۆ خورەوۆ.
- کەرەسین:** بریتیه ژ مرۆقتی بەتال و بیکاره و تەمبەل، ئانکو کاری وی خەساندن کەرانه، هەرەسا بو مرۆقتی (زالم) تیتته گوتن.
- کەری دەواران:** کەری ناڤ رەقیا دەواران، ئانکو زۆر ئەحمەق و دژواره.
- کەری:** میگەلێ تشتی، گەله.
- کەرسل:** سلێ کەری، زبلی کەری.
- کەریا پەزی:** رەقدا پەزی (قطیع من الماشیه).
- کەروان:** قولنگ، جورە بالندەکه.
- کەرادی:** ناراد (میل، رغبه، اراده، مقصد).
- کەرەک:** موورک (بق ناعم)، پیتشولەبی هورور.
- کەرۆک:** کورۆک، جورە گەمەکی گره.
- کەرەج:** کەرەج، باژێره که نیزیکی تارانێ ب ۳۰ کیلۆمیترا د رۆژاقایا ویتا.
- کەرایی:** تیناتییا کوشنده (العطش القاتل).
- کەرۆقه:** کەرپۆه، وهشەن: «زفستانێ ئەفنی یۆلی، لقی بەریی، لقی چۆلی - مری ئاقیتە داھۆلی، کەرۆقتی گرتی زۆزانی» "مەلایین باتەیی". (الضباب).
- کەرا:** سپی ه رشک (بیض القمل).
- کەرەشان:** قەرەشانە، هەنگفین.
- کەریم خان زەند:** مەزنەکی کوردانە ژ ئی زەندی یان (۱۷۰۵ - ۱۷۷۹)، ئەو کە دەوله تا زەندی دامەزراندی و بوە شاهی ئیرانی و حکم کریه ژ (۱۷۵۰ - ۱۷۹۴)، مرۆقهکی زۆر بەدین و موسلح و عادل بوویه و نازناقتی وی (وکیل الرعايا) بوو. ئاشتی و ئاسایش و ئەمن و نارامی لئیرانی

پاراست و ئاژاوه و ئالۆزی لئیرانی نەهتلا و رهبر کر. بەلێ پاشن مرنا وی شلتاخێ و شێل و بیتل جارەکتیدی سواری ملێ ئیرانی بوو.

کەر و فەر: دو وشەنە بەعنا لێەر دوژمنی رهقین و لێشەگەرپان و ئێرش برنە سەر. بۆ ئاگاداری: هەر دو وشە عەرەبکاری بسەرەدا هاتینە، ئەقە ئەو مەعنا یە کو عەرەبان پشتی تهعریبی زئی درست کریه و کوردان ژێ وه کریه، بەلێ مەعنا وان ناویستی: «کەر» توانا و شیان و هیتز و قووته، «فەر» لاگیریا یەزدانی یه (تایید الهی)، ریتز شکۆه هاتیه.

کەریاس: کراس، پارچە ی کوژ پەمبوی درست دکەن. ئەوژی عەرەبکاری بوویه و کۆم بوویه بۆ (کرایس).

کەریاسه: کەریاسه.

کەریاسه: خەمەگوری.

کەریال: بێژینگ. بەعەرەبکاری یین بوویه (غریال).

کەرەک: قەتێ.

کەرگەدەن: گیاندارەکی تەنومەند و پرزۆرە، ژ گامیشی مەزنترە، درێژاییا وی ب ۴ مێتر و بلندی یا وی ب ۲ مێتران دگەهیت، کەفلێ وی رهشە و چیندار و ئەستورە و سەرێ وی وهکی سەرێ بەرازایه، لەنداقی چاقتی وی یهک شاخ ههیه، زۆری بتینە و دشیتە فیلی و دکوژیت. لەندۆستان و ئەفریقیا پەیدا دبیت، تەغەر لەردیت زەنەکو ئاکیکاری زیندەگانی یین دکەن.

کەرنا: کەرنا.

کەرنا: شەبپور (بلول).

کەرنا: کەرنا.

کەرەنج: شەونیز، سیاهدانە، رهشرەشک.

کەرەنب: کەلەمی (کۆرەنب) عەرەبکاری بوویه.

کەرت: لەت، پارچە (فصل).

کەرمان: کەرمان شارەکی ئیرانی یین زۆر و زۆر کەقنە.

کەزەب: ئەف و ازەیه د ئەسل دا بادینانیه و هەکاریه، بۆ بستیکا تری تیتە بکارئینان و هەر دوی مەبەستیدا هەقیقەتە و دبستیکادلیدا (مەجازە)، بستیکاتری ئانکو ویشتدانک بستیکادلی رههادلێ، کەزەبادلی ئانکو ورید. دبیتن: بستیکاتری ئانکو ئەو دەمارن کو تری پێشەنە. دبیتن: «کەزەبا دلێ من قەتیا»، ئەو کەسێکو دبیتن: کەزەب ژ کەبەدی کوردکاری بوویه خەلەتن.

کەزی: گیسۆ، شنگاری دبیتنێ گوزک. (ضفیره).
کەزیگە: ۱) ورید (ضفیره): ۲) بۆ جۆکا کو تیتە سەرێ بیری ئاشیژی بکاردەن.

کەزوان: کەزوان، کەسکان، کەسان (بەلێ کەزوان کوردیتەر): «بووکا مام عوسمانی برزژی دگەریت سەریانی - شەقن دچیتە بێمک و کەزوانی» "مەتەلۆک".

کەزاخە: دارهه لپاچ (ئارامیه) (تقلیم الاشجار).

کەزاختن: کاری کەزاخە کرنی.

کەزاوه: کەزاوجه، کەجاوه (هوج).

کەزبۆد: مەزنی ئیلی، کەتخودا، پێشەوا (رئیس قبیلە).

کەژدوم: کەژدومه، دویشک، دویشتک.

کەژدومه: ئەو بزمارۆکن کو لێ ناوخونان یان لێ پیسیان سەرهلەدن و کول دکەن، مێخجە.

کەژی: بەچکە دویشک، ناقتی (مۆنث) ان ژێ تیت، کەژال.

کەژال: بێتەر کەژی.

کەژ: ۱) کەژۆک، ئارمووشی سپی. د ئارمووشی سپیدا هەقیقەتە و د تشتی سپیدا مەجازە و بەعنا چیاژی کەژ تیت، بەلێ ئەوژی مەجازە، کەژ هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (قز: ی: ۲) سپی، کۆپین چیا.

کەژۆ: ناقتی زەلامانە.

کەژە: وەرز (فصل).

کەس: خزم و خیشاوەند (شخص): «کەسم نەما، خەم نەما» "پەند".

کەسی: خۆمالی (شخصی).

کەسیره: ماندی.

کەسیرهیی: ماندیاتی.

کەسم: وینە (شکل، هیئە).

کەسپۆک: کورکەکی چچ دکەن ل بەر کونجا سیخوری هنده دارا دداننە سەر کو د لاواز بن، دەما سیخور ل کونجا خو دەردکەقیت و سەرا دچیت دئ کەفتە دوی کونجە چالی دا وه نیچیرقان دئ گرین دبیتنە سیخوری ژێ کەسپوک هەرودەسا دبیتنە کونجا ویری.

کەسن بێکەسان: خودی.

کەسەر: داخ و خەفەت (هم و غصه).

کەسەردار: خەمگین.

کەسک: ئەو رەنگە وهکی رەنگێ گیای.

کهسکاتی: کهسکایی، پتر بریتی به ژ گیایی خوارنی، شینکاتی.
کهسکایی: بنیره کهسکاتی.
کهسکی: « »
کهسکان: کهزوان.
کهسنهزان: (۱) سهریازی نه ناسیای؛ (۲) شیخه کی سالحه لکوردستانی. هندهک په پیره ویت خو هه نه دبیتزنی کهس نه زانی، (۳) نافنی گونده کیه ل کوردستانی-هه ولیر.
کهسم: کهیش، نیشانی روخساری (علامه).
کهسکۆی: جوره کی شهل و شه پکانه، لزاخۆی چیدکه ن.
کهسنه ناس: کهسنهزان.
کهستهک: پارچه لبن و کهرهسته.
کهسکهسانی: خزم خزمایی (تعصب).
کهسکون: کهسکین، دژوار، توتنا دژوار.
کهسکین: بنیره کهسکون.
کهسکون: بنیره کهسکون.
کهسوک: کوسوک (بمه عنا حقیر). هاتیه ئاقیستایی و بمه عنا کوچکه سهگ هاتیه د کوردیدا، نه خاسمه ل جهم کوردیت ئیزدی.
کهسمه: جوره کاده کی کوردیه بینا فکه، بسک، نانق قهندی.
کهسپۆ: بهرکی خورمایی، قهسپوک.
کهسغ: کخس، پیقازی هوور (قنار). (نارامیه).
کهسان: جمع کی کهسیه.
کهس و کار: خیشاوه ند، کهسان (اقارب، ذوی القربی).
کهسهک: قه له به لهک (عقق).
کهسنه ندهر: مرۆقنی ناکهس.
کهشیده: نهو تشته کورۆحانی لسه ری خۆ دئالین، شاشک (عمامه).
کهشوهر: کیشوهر، کهشوهر، لئاقیستایدا هاتیه و هه ر بمه عنا مه مله که ته.
کهشک: دۆ یان ماستی لهر هه تاقی هسک کره.
کهشک ساو: کهشک شیل.
کهشکه روون: کهشکی کو دکه نه ناف روونی داگری هه تاکو خۆ ژیک به رده دت و پاشی بنانی دخۆن.
کهشکه: گارارا دانه قوتی به.
کهشیش: قه شه، (نارامی ئاویستایی).

کهستی: کهمی.
کهشتیبان: کهشتیقان، کهمیقان (ملاح السفینه).
کهشه: کهشیش.
کهشکول: (۱) نامانه که گه دا ددهستی خو دگرن و دگپرن ژ تیقلی گوپزهندی درست دکن. ئەف وشه یه ژ دو وشان پیکهاتیه: <کهش + کۆل> نانکو بکول هه لگره؛ (۲) کتیبه که کو تشتیت گوناگون (متفرق) تیدابیت، جاندکا ده رویشا.
کهش مه کهش: (۱) کهشاکهش، کیشه کیش، ژ دو واژه یان هاتیه: <کهش + مه کهش>.
کهشکه سهره: تیژکه ماسی.
کهشاکهش: جره کیشان، بهه رلاقه کیشان، ژهه رلاقه کیشان، کیشان لدو کیشان: «فه یزا مه شبستی نیله، ئەم دجله و فراتین - گهر شیخه وهر ئیمامه، قیترایه من کهشاکهش» "جزیری".
کهشخه: قیت و قیت، خۆیه سنی.
کهشخه چی: خودان کهشخه، خۆیه سن (ک، ت).
کهشمیر: جوره چۆخه کی هری بوو لباژیری کهشمیری هندوستانی چیدبوو.
کهشمیری: ئەهلی کهشمیری، چۆخی لشاری کهشمیری، جوره تری به که.
کهشخ: داقت ویشی یی تری، کهزه بی تری.
کهشخان: میترۆ ده یوز و بی نشا.
کهشکاف: کهشکی شیلای وه کی دۆی.
کهف: تشته کی سپیه ژ شوشتنا جلک یان ده ست و به دهنی بسابوونی چیدبیت، سپییا تیه که بسه رناقنی دکه قیت دبیتزن: کهفا سابوونی، کهفا به حرئ، کهفا تاقی، کهفا ده قنی.
کهفت: شانیه یی پیلی، شه پیلک (فعل ماضی) به ژ کهفتنی (سقوط).
کهفتار: کهفتیار، ههفتیار، کهمتار.
کهفتیار: کهمتیار، ههفتیار، حیوانه کی بتینه و درنده کی وکی سه گییه.
کهفتهر: کافتهر، کۆتر.
کهفج: کهفی سابوونی، کهفی به حرئ، کهفش.
کهفچهلین: کهفگیر.
کهفگیر: تشته که ژ سفری نان فافۆنی وه کی هسکویه کون کون و فاله و دهسکه کی پیته بو پالافتنا هندهک کهف و تشتا

لسهر گراری و تشت ئینانه دهر ژ قازانکی و ده‌کی گوشتی یان کوتلتی و ناڤ لگهل ناهیتته دهری یان که‌فی لسهر قازانکی بگرن لهو دپیژنی: «که‌ف + گبیر» عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (کفگیر).

که‌فی دهریای: که‌فی به‌حرئ، مساده‌یه‌که و ده‌کی که‌فی به ژ حه‌ره‌که‌تا شه‌پولان دهنده‌ک به‌حران دگه‌هیتته یه‌ک و لکناری ناڤئ لسهر روویی به‌ران کۆم دبیت و هسک دبیت و رهنگی وی سپیه و بۆ سه‌نگاندنی سفکه‌یه. دبیتن کوئه‌و نه که‌فی ناڤئ یه‌ به‌لکی هه‌ستکیت هنده‌ک جان‌ه‌هرت به‌حریه.

که‌فش: که‌وش، پیتلاف، سولک.

که‌فش دروو: پینی دۆز.

که‌فش‌که‌ر: پیتلاف چیکه‌ر.

که‌فچه: چه‌مچه، چه‌یچه، که‌فگیر، که‌فجکی دۆخۆری.

که‌فیز: (۱) که‌فیز، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (قفیز) ی؛ (۲) که‌فیز، عه‌یاره‌که دیاره لئیرانی.

که‌فش چیکه‌ر: پیتلاف چیکه‌ر.

که‌فتن: که‌وتن (سقوط).

که‌فتی: که‌وتن (ساقط).

که‌فهل: شان‌ه‌ب پشست پیلی، حزب.

که‌فته‌دوو: به‌ردانه دوو ئیکتی، خو دانه ره‌فانا ژنی لگهل ئیکتی بیانی.

که‌فشه: قژی سهری، مووی سهری، پۆرت.

که‌فشۆ: ئه‌و په‌لوویه کو بۆ په‌ز و چیلیت تازه‌زای چیدکه‌ن.

که‌فی: تیببارة به‌فرئ، تلخی به‌فرئ، تارئ بیژینگئ.

که‌فۆت: که‌بۆت، داره‌که به‌ری هه‌می دارا به‌ارئ دبشکفیت، کورد باسکی جگاره و قه‌لووان ژئ چیدکه‌ن جارژی گۆیلان ژئ درست دکه‌ن: «که‌و بوونه جۆت، شین بوون که‌فۆت» "گۆزانی".

که‌فۆک: کۆتر، که‌و.

که‌فیزه: که‌فه‌که بسهر ده‌قی و ان که‌سان دکه‌فیت کو فه‌ره‌ و ان دگرت.

که‌فیز: (قفیز).

که‌فشک: قرژه‌که ژ سهرئ مرۆفان چیدبیت، سپیه و ده‌کی سفیه.

که‌فه‌ر: بزنا کو نوقتیت سپی لگوهی وی هه‌بن.

که‌فۆک: جی ببه‌رده‌لان (محجر).

که‌فن: که‌ون.

که‌فنه‌ریش: ئیشا که‌فن (مزم).

که‌فنه‌ره: که‌فنه‌کی زۆرو هه‌را.

که‌فر: به‌ر، به‌رد (حجر). که‌فر بۆ عه‌ردی زنار و فراکه ژئ بکار هاتیه، دبیتن: «که‌س بوهریسکاته ناچیتته که‌فری» نانکو که‌س باور ژ وهرسیکاته ناکه‌ت و هه‌تا وهرسیکاته لحو گری بدت و تو بچیتته عه‌ردئ فراکه و زناریت خه‌ته‌ر. ئەڤ گۆتته کنایه‌ته ژ مرۆقی درۆزن، حیه‌که‌ر، بی باور، پیل بر، خاپینۆک.

که‌فنه‌په‌رست: که‌ونه‌په‌رست، خرافات په‌سند، کۆنه‌په‌رست (رجعی، مرتجع، خرافی).

که‌فندا: ژمیتزه، دیرینه (من قدیم الزمان).

که‌فنگ: خاڤک، جلکیت (مستعمل)، جلکیت درپاله.

که‌فنده: (۱) که‌وه‌نده (خیمه)؛ (۲) ره‌شمال؛ (۳) ئاسمان.

که‌فنده‌کۆ: که‌وه‌نده‌کۆ (الخیمه الزرقاء، سماء).

که‌فان: که‌وان، که‌مان، کفان (قوس).

که‌فانه: که‌فانۆک، که‌وانه‌یی، ئاقد.

که‌فانۆک: به‌ره‌کی که‌فانکیه دادنیتته سه‌رده‌را زینکا دهری.

که‌فلۆ: ده‌لیشه و دهری دهری بوونا عه‌وران، ددانۆک په‌یدا بوون لده‌قی وی که‌فتی، بده‌قلۆ، خودان ده‌قلۆ.

که‌فل: چه‌رم، که‌ول: «که‌قلئ وهرشه‌کی» "په‌ند"; «که‌قلئ سه‌یه چ که‌مارئ ناگرت» "په‌ند".

که‌فال: بۆ چه‌ند په‌ز که‌کی کیم بکار تیتت، که‌وال ژئ تیتت.

که‌فله‌پیر: که‌فل پیر.

که‌فل پیر: گیایه‌کی به‌اریه به‌لگیت وی پیچه‌ک زفر و دریتۆک تیتته خوارن خاسمه بۆ ئیپراغان، جارژی ناڤ روونی دقه‌لین، که‌وله‌پیر.

که‌فلاندن: که‌فل کرن.

که‌فل کرن: که‌فل سهر حه‌یوانه‌کیدا ئینان، بریتیه ژ نازادانا به‌لنگازان بده‌ستئ گه‌رده‌نکه‌شان و زامان.

که‌فلۆز انک: که‌فلئ ژبانئ، که‌فلئ ماری، که‌فلئ کیسه‌لئ، که‌فل و ژانکی جادوگه‌ری، که‌فل و ژانکی پیره‌ه‌قی: «که‌فل + ژبان».

که‌ل: گه‌رم، لبا، چیتلا لکه‌ل، بالاف، گامیشی نیر، کیشی چیا، ددانیت که‌فتی، که‌للوز (قلعه).

که‌لات: قه‌لات (قلعه). عه‌ره‌بکاری لئ بویه.

کهلاتی: گهرماتی، ناڤنی گونده کبه ناڤ سورچیان لقه زاناکری - کوردستانا عیراقی.

کهله کیڤی: نیږی کیڤی. "مهوله وی" فهرموویه: «سه دای ماردومان ټو نه بو په ی چیش؟ - سه قای کهل ره مان ټو نه بو په ی چیش؟».

کهله: گهرم گهرما ههر تشته، هره تا تشتی.

کهله هافینی: گهرم گهرما هافینی (اوج).

کهلاندن: کولاندن (طبخ).

کهلاته: کهلاتی بچوک.

کهلاجو: کهلاجوی.

کهلاجوی: ټو ټسکان یان ټو جام و فنجانه کو قهوه یان شه رابی پی ټه دخون.

کهلاج: کهلاژ، کهلاغ، قرک، قهق.

کهلاژ: بنیره کهلاج.

کهلاغ: بنیره کهلاج.

کهلاغ پیسه: قهلهک بهلهک، کلک مه قلی، قهله به لۆک.

کهلاغی: سه ره پوښه کی نارمووشی ره شه و هندی جه مه دانی په کبه ژنک سه ری خو پی دادپوښن.

کهلاسهن: ژماره بی په رهنده (رقم الاضیاره).

کهلاش: قهلاش، بیکار، پسه ت و زه بین (عاطل).

کهلاک: دهشت، تاریستان.

کهلهکه: هره تی گهرمی، هره تی ههر تشته کی، هه وهس.

کهلهژان: گهرمانیقه کا روژی لهافینیډا، ژانی بچوک بونی (الم الولاده).

کهلهژانک: کهلهژان (الم المخاض).

کهلهین: کولیان (نضج).

کهلهین: (۱) دهلیقه (فرصه، مجال)؛ (۲) بزربز بوونا عه وران.

کهلاندن: کولاندن.

کهلهی: کولیبای، گهرمی، گهرمایبی (حراره).

کهلهش: کهلهخ، تهرم (جشه).

کهلهشیر: کهلهباب: «کو ته کهلهشیر به کو ته شمشیر...»

"مه ته لۆک"، دیکل، کهلهلۆک.

کهلهباب: بنیره کهلهشیر.

کهلهکۆک: = =

کهلهژین: ټو گهرمه لهافینی کو وه کی ته نورئ نارنگان بدهت، کهلهژان.

کهلیش: کهلویش، گوشتی چهل و لاواز.

کهلویش: بنیره کهلیش.

کهلیش: پاشکویه که مه عان (اسم فاعل) ژ ناڤی چیدکته وه کی: عهرده کهلیش، دارکهلیش، زک کهلیش، دل کهلیش.

کهلشت: تیک، بو ههر کهلشته کی بکارتیت، قهلشت.

کهلشتوک: (۱) هناری کو په قی و کهلشت بوی ژبه ر کییم ناڤی بی؛ (۲) ساقار و دانه هیرکی درشت.

کهله: سهر، سه رکی قهنده شه کری.

کهلهپه: ټو ساقار یان دانه هیرکی کو دوو کهر بوی و باش و بقایده نه هاتیبه هیران.

کهلهگا: گایج جوتی (استعمار).

کهلهژ: دهست هه لات، دوینگی حه یوانی (عصوص).

کهلهمی: ریڤ.

کهلوم: پشته دهر.

کهلاتهر: به رپرسی هه یتا (مدیر شرطه).

کهلاتهری: جهی هه یتا (مدیر الشرطه).

کهلان: مه زن، قولدر (کبراء).

کهلپک: ټو تیقلکی نازک لسه ر گهنم و دانه ویله بییت دی.

کهلهخ: کهلهش.

کهلهم: کهله می، سیخک.

کهلهبا: ژ خورازی (متکبر).

کهلهمی: لهانه.

کهلهک: (۱) کومه له بهری مه زن؛ (۲) تشتی کو زوو بکه لیت، که لۆک؛ (۳) تشته که چاشتی قایقیه کو بدار و تهخته دار و مه شکیت پرپاکری درست دکهن و بهوی وی ژ ناڤی دهر باز دین، عهره بکاری بوویه و جهمع کرینه سهر (اکلاک) ی.

کهلهکۆتک: کهله که بهر.

کهلهرمی: (مخروطی).

کهلهسوک: کهله زیر.

کهلهزیر: کهله زیر.

کهلهزویر: گهرموی، مرؤقی (عصبی)، (متهور).

کهلهزویری: نه ترسی (تهور).

کهله نایسکی: بریتیه ژ مرؤقی زوو تووره دبیت به لئ زوو زی دانتیت.

کهلن: گهرماڤ (حمام).

کهلی: گهرماتی، گهرمایبی، پوخته بووی (ناضج).

کهلاتی: گهرماتی، ناڤنی گونده کبه ناڤ سورچیان لقه زاناکری - کوردستانا عیراقی.

کهله کیڤی: نیږی کیڤی. "مهوله وی" فهرموویه: «سه دای ماردومان ټو نه بو په ی چیش؟ - سه قای کهل ره مان ټو نه بو په ی چیش؟».

کهله: گهرم گهرما ههر تشته، هره تا تشتی.

کهله هافینی: گهرم گهرما هافینی (اوج).

کهلاندن: کولاندن (طبخ).

کهلاته: کهلاتی بچوک.

کهلاجو: کهلاجوی.

کهلاجوی: ټو ټسکان یان ټو جام و فنجانه کو قهوه یان شه رابی پی ټه دخون.

کهلاج: کهلاژ، کهلاغ، قرک، قهق.

کهلاژ: بنیره کهلاج.

کهلاغ: بنیره کهلاج.

کهلاغ پیسه: قهلهک بهلهک، کلک مه قلی، قهله به لۆک.

کهلاغی: سه ره پوښه کی نارمووشی ره شه و هندی جه مه دانی په کبه ژنک سه ری خو پی دادپوښن.

کهلاسهن: ژماره بی په رهنده (رقم الاضیاره).

کهلاش: قهلاش، بیکار، پسه ت و زه بین (عاطل).

کهلاک: دهشت، تاریستان.

کهلهکه: هره تی گهرمی، هره تی ههر تشته کی، هه وهس.

کهلهژان: گهرمانیقه کا روژی لهافینیډا، ژانی بچوک بونی (الم الولاده).

کهلهژانک: کهلهژان (الم المخاض).

کهلهین: کولیان (نضج).

کهلهین: (۱) دهلیقه (فرصه، مجال)؛ (۲) بزربز بوونا عه وران.

کهلاندن: کولاندن.

کهلهی: کولیبای، گهرمی، گهرمایبی (حراره).

کهلهش: کهلهخ، تهرم (جشه).

کهلهشیر: کهلهباب: «کو ته کهلهشیر به کو ته شمشیر...»

"مه ته لۆک"، دیکل، کهلهلۆک.

کهلهباب: بنیره کهلهشیر.

کهلهکۆک: = =

کهلهژین: ټو گهرمه لهافینی کو وه کی ته نورئ نارنگان بدهت، کهلهژان.

- که لئی کۆتانئ:** نیریئ ناڤ پەزی. گامیشئ نیریئ جۆت و کۆتان کرنئ، بریتیه ژ مرقه کی میرسه و دهسته لاین.
- که لله و گییه:** پاچه و عویرک، که له و عویرک.
- که لکه لک:** ههستی که کی نهرمی نازک، قرقرک (غضروف).
- که لکه لک:** که لکه لک.
- که لوز:** که لوز.
- که لوز:** ئەو که سه کو ددانیت پیشی یی لیکه فتین.
- که له خۆر:** نیفکه لاندی.
- که له بچه:** داره که یان ناسنه که وهکی بازنۆکیه دکه نه دهستی تاوانباران و موته هه مان و قفل ددهن دا نه شین برهفن.
- که له ب:** پارچه به کی دیارکری ژ عهردئ، بیف، دهلیشه، مهجال، که لاین.
- که له سه:** که لیسسه.
- که لیسسه:** کرمه که دکه فیهته ناڤ په قوشکا نۆکی و زادی وئ هه می یی دخۆت.
- که لاش:** پیناڤه کی چه رمی به سه ری وئ یان به ندرکیت په مپووی یان هری یی شه دچن، ئەگه رژی بنارموشی شه چن دیترئنی چم چم.
- که لله رهق:** سه رکیش.
- که لله رهقی:** سه رکیشی.
- که له دوش:** گره ده کی ئیرانیه ژ گه له ک تشتان پیک تیت وهکی: گۆشت، له په نۆک، پیشاز، برنج، دانه قوت، نیسک، فاسۆلیا، په تاته و ...
- که لته بان:** که لته فان.
- که لته شان:** ده یوز، قه وادی قه جان، قه لته بان.
- که له کباز:** فیلباز، پیل بر، سی به ندی.
- که له کبازی:** فیلبازی، کولا هبهرداری.
- که له زری:** سته م.
- که له که له:** ئەندیشه، هه رهت (اوج، موسم).
- که له میتر:** میتره کی فحل، نیره ده لام، دلیر.
- که له ک هه رتف:** کۆم به لاقه کهر (مخرب، فوضوی).
- که له م هه رتفی:** تهره قه تراشی: «که له کا سه رتافی» "په ند".
- که له یۆس:** فهروه.
- که له یسا:** که لیسیا، که نیسه، کنیشت.
- که له یسیا:** بنیره که لیسیا.
- که له یم:** بهرک، نازناڤی موسا پیغه مبه ره (د، خ).
- که لاین:** دهلیشه.
- که له شقان:** (۱) سه ره شقان، شقانئ ماهر؛ (۲) حاکمی عادل.
- که لۆک:** خوشکه ل، نیری یی کیشی یی جوانه.
- که لله هشک:** که لله رهق، سه رکیش، مدهرک.
- که لۆته:** له چه ک، تینکلکی دانه ویتله ی، که لاپه.
- که لۆتن:** که لۆتن.
- که لۆتن:** که لۆتن.
- که لۆژین:** چه ره ز کرن.
- که له بهر:** که لاین.
- که له موللا:** نازناڤی موسایه (د، خ).
- که لیله:** ناڤی ریقی به کیه چیرۆکا وی لکتیبا که لیله و دمنه ی دا هاتیه نقیساندن.
- که مهر:** پشت، پشتبێن، بهرد، که مهر بووان هه رسئ مه عنایان هاتیه و لئاڤیستایدا که مرا هاتیه، ل ئارامیئ هاتیه (که مهر).
- که مهر به ند:** پشتبێن، جئ یان تشئ پشت بیتانی، شویتک.
- که مهر به ست:** پشتبێن.
- که مهر به سته:** که مهر به سته.
- که مهر به سته:** پشت گریدایی، سه پان نۆکه ر، ئاماده یی خزمه تی.
- که مهر کیش:** دلیر، میجرکاک، وه ریس کیش، پشتبێن کیش، نیقه کا وه ریس، جئ پشتبێن گریدانی.
- که مهر کیس:** هه مه یان.
- که مهر:** پشتبێنی زیقی، که مهر.
- که مر:** بهرد (حجر).
- که مه ند:** وه ریسه کی درپژ، رشته به کی مه زن و درپژه کو بو گرفتار کرنا ئینسانه کی یان هه یوانه کی بکار دبه یان بوسته یی وئ به ربان و دیواریت بلند دکه فن.
- که م ترخ:** بی بها، کیم قییمهت، که م ترخ.
- که م:** کیم.
- که مۆ:** رامیاری زان سیاسی.
- که مۆی:** رامیاری، سیاسه.
- که مه:** که می.
- که می:** که فی (اطار).
- که مان:** که وان، که فان، کفان (قوس).
- که ماندار:** خودان که وان (قواس)، ئەو که سه کو لتیرو که فانییدا دهسته له لاتدار و زه بهرده ست بیت.

ژ ترسا خودی. مرۆقی کیمروو خو لراستا هەر که‌سه‌کی شکه‌ستی دبینیت و هه‌می که‌س خو لسه‌روی فه‌ربز دکهن. شه‌رم (حه‌یا) په‌سنده، کیمرووی زشته و به‌ده.

که‌مته‌رخه‌م: بێ مبالاتی، بێ ئه‌تھامی، به‌لێ ئه‌سلێ وێ واژه‌ی یان رسته‌ی ژ سێ واژه‌یان پیکهاتیه: «که‌م + تر + خه‌م» (ادنی اه‌تمام): «ژ که‌مته‌رخه‌می شو‌رشا کوردی [ساقط] بوو».

که‌ند: (١) ئه‌و عه‌ردێ کۆلایی، ئه‌و عه‌ردێ ئاقتی کۆر کری؛ (٢) قه‌ند، که‌له‌شه‌کر.

که‌ندال: ئه‌و عه‌ردێ هنداقی روبرای کو ئاقتی دا‌په‌یه و پاشی ئاڤ عه‌ردێ کوور کریه و ریکا خو قه‌کریه نزمی یێ دا.

که‌نده‌لان: (١) ئه‌و عه‌ردێ که‌ندال لێ هه‌بن؛ (٢) خیشه‌تی مه‌زن.

که‌نن: پیکه‌نن (ضحک).

که‌نار: کنار، ره‌خ.

که‌ناره‌گیر: لاگیر، خو ژ مرۆڤ کناره‌گیر کرن و دوورخستن، گوشه‌نشین، لاپه‌ریز.

که‌ناره‌گیری: گوشه‌نشین، به‌رته‌ره‌فی، بیه‌ره‌فی، لاپه‌ریزی.

که‌ناش: دهرده‌زک، پیتچوپیتچ ئاڤ زکیدا.

که‌مبوره: (مه‌کر) نه‌ی ره‌نگ، فیتل.

که‌ندوو: خانی یێ مێش هنگشین، کواری کێ ده‌خلی و دانی.

که‌ندکاری: نه‌خش کۆلان (حفریات).

که‌ندکار: نه‌خش کۆل (حفار).

که‌نفاله: شدانک، شاه‌دانه، توڤتی قینه‌بێ.

که‌نه‌ف: که‌نفاله (قنب).

که‌نگه‌ر: که‌نگه‌ر، گیایه‌کی ئستری داره و ساقیت وی کورتن لگه‌ل هنده‌ک خو‌ارنا بکار ده‌بن: «که‌رو نه‌مره به‌هار تی، که‌نگه‌ر و تۆلکه به‌بار تی» "په‌ند".

که‌نه‌و: کنف (قنب).

که‌نج: خو په‌سه‌ندو ژ خو‌رازی (احمق، متکبر، مغرور).

که‌نده‌ک: عه‌ره‌بکاری بوو بۆ (خندق).

که‌نگه‌رۆشک: توڤتی که‌نگه‌ری، ئه‌و بزمارۆکن کو لده‌ست و پیمان په‌یدا دبن، میخچه.

که‌نیز: که‌نیزه‌ک.

که‌نیزه‌ک: جاریه.

که‌ندۆ: کونتۆله.

که‌نه‌ست: کینشت.

که‌مچ: که‌چ، لاخوار، نه‌رایه‌ک.

که‌مانچه: که‌فانی بچوک، هه‌م بۆ ئامرازێ به‌زمیژی تیه‌ته‌ گۆتن.

که‌مانه: که‌وانه، که‌فانۆک.

که‌مانی رۆستم: ره‌نگین که‌مان (قوس و قزح).

که‌م به‌ا: ئه‌رزان.

که‌مسهری: نیزیکی تمام بوونا هه‌ر کاره‌کی یان تشته‌کی.

که‌م سه‌ر: بدوو‌ماهیای کاری یان تشته‌ی هاتن.

که‌م نرڤ: ئه‌رزان، که‌م نهرڤ.

که‌م سه‌ر: نیزیکی خالاسبوونی.

که‌م ده‌ست: نایاب، ده‌سته‌نگ.

که‌م ده‌ستی: ده‌سته‌نگی.

که‌مه‌ند: که‌به‌ند، وه‌ریس، کنایت ب گیسویێ یاری.

که‌م کاسه: بریتیه ژ مرۆقی قه‌لس.

که‌مخۆر: کیم خو‌ر.

که‌مین: که‌توانه، کومین.

که‌می: کیمی.

که‌م که‌م: کیم کیم.

که‌مشۆ: گیل، گه‌وج.

که‌مش: پری ده‌سته‌کی.

که‌متیار: که‌فتار.

که‌متار: که‌فتیار، هه‌فتیار، هه‌فتیار.

که‌مایه‌سی: کیمی و کورتی (نقصان).

که‌مۆسکه: زۆ کیم.

که‌مروو: کیمروو، شه‌رمین، بیه‌ها.

که‌مدل: بیه‌ه‌ناڤ، ترسنۆک.

که‌مسال: جوان، جاحیل.

که‌مون: زێره.

که‌میاب: هه‌ر تشته‌یکو قه‌تلاز و کیم به‌ده‌ست بکه‌ڤیت.

که‌مخوون: که‌سه‌که کو خو‌وناوی کیم بیت.

که‌مخوونی: تووشی ئیشا کیم خوونی یێ بوون (فقر الدم).

که‌مرووی: شه‌رمه‌که ژ دل سستی و زه‌عیفی و بێ باوه‌ری سه‌رخۆ چیدبیت ئانکو فه‌رق هه‌یه مابه‌ینا که‌مرووی (کیمرووی) و حه‌یایی و شه‌رمی. کیمرووی ژ زه‌عف و جه‌هل و بێ (شخیصیت) ی سه‌ره‌لده‌ت دبیتێ حه‌یای جاه‌لا، ئه‌ما شه‌رم (حه‌یا) ئه‌و نه‌ کیمرووی به‌لکی دینه ئیمان و دووری یه ژ تشته‌یت مخالفی دینی و وجدانی هه‌ر

که‌نیشک: کچ، ره‌نگه ژ که‌نیزه‌کی هات‌بیت‌ه درست کرن و داتراشین، که‌چ، دوت، کیژ.

که‌نیشک: که‌نیشک، که‌نیزه‌ک: «شه‌ن و که‌نیشکیان و ه‌دیل بشینا».

که‌نداو: خه‌لیج.

که‌نی‌گری: گری یا الحالی که‌یف خو‌شی‌یی.

که‌نکه‌نه: گه‌وره گه‌وره (عملاق، عظیم، ضخیم، عمق‌ری).

که‌نه‌فت: حه‌رام‌کرن، ته‌ریف‌کرن (سلب جمیع الحقوق). ئەف که‌نه‌فته نک ئیزدیان هه‌یه ئە‌گه‌ر ئیکی تشته‌کی بی‌ئولی د دینیدا کر میر دشیت وی که‌نه‌فت بکه‌ت.

که‌نفت: چرچ.

که‌ندر: کندر.

که‌نه‌ش: (۱) ناغی، متمرد، قاچاغ؛ (۲) ناغی گونده‌کی عه‌ره‌بانه ل‌د‌زیت موسلی.

که‌و: قبح، سه‌راد، بی‌ئینگا مه‌زن.

که‌وا: کورته‌ک، قه‌با (قه‌با ژی ژ که‌وای عه‌ره‌بکاری بوویه).

که‌وکی: ئەو چاندنی یه‌ کو که‌و لناقدا بیته شریان.

که‌ونه‌په‌رست: که‌فته‌په‌رست، ئەو که‌سه کو باور بخه‌رافاتان بکه‌ت (رجعی، مؤمن من الخرافات).

که‌وال: چه‌ند په‌زکه‌ک.

که‌ولی: کاولی.

که‌وته: که‌ری‌یی په‌زی.

که‌ودهر: بالنده‌یه‌که، که‌سێ پێ ته‌شبییه دکهن، که‌وده‌ن.

که‌وش: پیتلاف.

که‌ووشین: بی‌هۆش بون، شکه‌تبون، ماندی بون.

که‌وشه‌ن: سنور، حدود، «بزاراقتی شکاکان».

که‌وازی: گۆزک.

که‌ول: که‌قل.

که‌ول زه‌رد: مرۆقه‌کی پاکه لگونده‌کی کوردستانا عیراقی (شی‌خان - ده‌رویشان) ئارامگه‌هی و بیژی هه‌ر لویری یه، خه‌لک بۆ ته‌به‌رک گه‌له‌ک قه‌ستا وی دکهن، مرۆقه‌کی عرفانی و عالم و سه‌ید و صالح بوویه بداخه‌وه کوریت وی و نه‌فی یت وی لشویا وی نه‌چۆن.

که‌ودهن: که‌ودهر، بی‌عقل (مغفل، سفیه).

که‌وور: به‌رد، به‌ری مه‌زن.

که‌وه‌ر: گیایه‌کی به‌لگیت وی ژ به‌لگیت قورادی پانترن بخاقتی و که‌لان‌دی دخۆن، هنده‌ک دبیتۆنی «ته‌ره».

که‌ون: که‌قن.

که‌وان: کقان.

که‌وانه: کقانۆک، کقانه.

که‌وچک: که‌فچک، که‌چ (اعوج).

که‌وچ: خوار.

که‌ویارک: که‌وی کیمتر ژ ساله‌کی چووچه مریشکی یه‌کسالی.

که‌وچه‌رین: ئەول هه‌یقا پاییزی یه، هه‌روه‌کی خه‌زه‌ل‌زه‌ر هه‌یقا دووی بیبه و خه‌زه‌لوهر ژی هه‌یقا سێ یه ژ پاییزی. ئەف ناقانه من ژ سو‌فی ره‌سولی نسری به‌ری ۶۰ سالان گۆلی بووبوو سه‌رده‌می کو ئەز فه‌قی بووم ل‌نک شیخ محه‌مه‌دی کانی مارانی (د.خ) دخاند لگوندی نسرا به‌رواری ژیریان (ل‌کوردستانا عیراقی).

که‌وکهل: کۆکه‌ل، که‌وی نیر، دلیر، می‌رچاک. ناغی زه‌لامان کۆکه‌ل هه‌یه بۆ می‌رانی بی‌تیت. کۆکه‌لی ژیریکی (ضرب المثل) ه بۆ می‌رانی بکار تین و دبیتۆن: «مات و بۆ من بویه کۆکه‌لی ژیریکی؟». دبیتۆن: «کۆکه‌ل ژ عه‌شیره‌تا ژیریکیه مه‌شه‌وور بوو می‌رانی و ده‌سته‌هلی یه».

که‌وریشک: کی‌روشک، هه‌رۆشه (ارنب). ئەسلی وی (هه‌رۆشه) یه پاشی بوویه خرگوش پاشی بوویه که‌رگوش پاشی بوویه که‌وریش و که‌وریشک و کی‌رۆشک.

که‌ودهری: بالنده‌یه‌که ل‌ناق به‌فری دژیت.

که‌وکهل: شانه به‌سه‌ر (هدهد).

که‌ویژ: که‌فیتۆ (قفیز): «چ مه‌ویژه‌ک چ که‌ویژه‌ک» "په‌ند".

که‌وه: چه‌ماوه، که‌سک. (دائره، ازرق).

که‌وانچه: که‌مانچه، به‌لج که‌وانچه کوردیتره ژ که‌مانچه‌ی.

که‌ه: کا، کاه (تبن).

که‌هال: ته‌مه‌بل، ته‌ن په‌رود، (بلا رمق) (دیاره وشه‌یی کال ژ فیتیه‌یه): «که‌ه و کۆه» "په‌ند".

که‌هریز: کاریز.

که‌هره‌با: که‌هروبا، کارقین، (جاذب القشه) جه‌وییه‌که.

که‌هان: دونیا، جیهان، که‌یهان.

که‌هواره: گه‌واره، گه‌هواره، لانک، لاندک، ده‌رگشک (مه‌د).

که‌ها: شه‌رمنده.

که‌هیل: که‌هه‌بل، ره‌نگه ژ دو وشه درست بویت: «کاهل + ئەبله‌ه».

کههبله: نادان، ئهبلهه، <کاهل + ئهبلهه>.

کههر: کارک، کارکا شیرخوره ئهگهر ژ شیرى قهبوو دبیژنی گیسک <واژهه کی بوتانیه>.

کههله: بهور، گهوج (احمق).

کههره: کههر، بوزغاله. فارسان واژهه یی کههری ژ کوردی بریه.

کههرهبا: جهوی به که گهلهک تشتییت جوان وهکی مۆدین و تزبیک و هندهک تشتییدی ژئ چن دین، دبیژن ژ جهوی یی هندهک داران ژ ئه نواعی سهرووکاژئ لزه مانئ کهفندا تهولید دبوون وهکی بهری قاییم و توند دیون ژ بهر ئه سههری لیکمالینا (الکتریکی) هینزی کاره بایی پهیدا دکهت و کا و کاغهزی دکیشتیه خو و لدهره جه یی گهرماتیا ۴۷۸ دا حمل دبیست و ژ دوو واژهه بان پیکهاتیه: <کهه + روپا> ئانکو: <کا + رهقین>.

کهی: (۱) بزمانئ کوردی مهعنا مهزن و بزرگ تیت وهکی «کهی کهواد، کهی قوباد، کهی پشین، کهی نارمین، کهی نارش، کهی نیا، کهی کاوی، کهی نارجان»؛ (۲) ههروهکی مهعنا مهزن و گهوره د زمانئ کوردیدا تیت ههروهسانی بۆ ئستفهامیژی لکرمانجیا ژیری تیت: «کهی: کهنگی؟ چوخت؟» بهلئ پتر د فارسی دا بکار تیت.

کهین و بهین: سهین و بهین (حیص بیص).

کهیوان: ئهستیره یی زحله، دونیا.

کهیهان: جیهان، دونیا.

کهیوانه: کهبیانو.

کهبیانو: کابانئ یی مهزن، بانوی مهزن (ریت البیت).

کهیف: خوړه می.

کهیفجی: کهیف پهیدا کهر (ک،ت).

کهیبی: جوړه تیره کی وهکی ساتۆرکی پانه: «من د دل کۆفان هزارن، داخ و کهیبی بی حساب - محنه تا وهر دین بخارن وین د دلدا سهه نوشاب» «جزیری».

کهیس: فرسه، دلپه، مهجال، بیف.

کهیسۆ: ئهوه کهسه کو لدهلیقه هی و بیف و فرسه تی دگه ریت (انتهازی).

کهیسۆی: گهریان ل دویف دهلیقه یی (انتهازیه).

کهیسۆفه سال: دلپه و ههلبین، کهیسۆنه خش.

کهیل: د کوردیدا مهعنا تشتی کیل (بلنده) دبیژن: «ئهنی کیل» ئانکو ئهنی بلند، سهه ریلند. کهیل مهعنا بلند و

ههلبیژارتیه بهرامبهری (منتخب) ی عه ره بیه. «جزیری» فهرموویه: «من دقئ سه رلاستانی ههروهکی توولان نههم - بهلکی جارهک کهیل بپرسیت ئهف چ مهحروم تولهیه». وادیاره (قیل) ی عه ره بی ژ قیترئ عه ره بکاری بوویه کو نک وان مهعنا بلندترین مهزنی هۆزیه و چیدبیت جزیری (کیل) نفیسی بیت چ؛ و د رینووسی کوردی یی کهفن د ئیملاییدا کهیل و کیل وهکی یهک دنفیسین ئهگهر ئیعراب نه دابان ژتیک فهرق نه دبوون، وهکی: (کیل، کیل) بهلئ نهۆزی فهرق دین وهکی: (کیل، کیل، کیل).

کهیومهرس: ئهول پاشایه و ئهول (مۆسس) ی زنجیره یی پیشدادیانه، ناقئ وی د ئاقتیستایدا کهیومه رتا هاتیه و لهقه بی ویژی گیلشاهه و گرشاهه. کیومرث.

کهییل: کاول، کاقل.

کهییل گهل: کاولگهل، خه رابات (خرائب).

کهییلگه: کاولگه، ویرانگه.

کهیکاوس: ئهولادیت کهیقوبادی عادل، کاوسی مهزن.

کهی خوسرهو: پاشایه کی ئیرانی بو ژمال باتاکیانیان، خسرهوی مهزن (ملک عادل، عال الرتبه).

کهی خهن: ئارامی، ته نایی.

کهیاخهن: کهی خهن.

کهیاچوپ: دانا، خیره دمه ند (عاقل، فاضل).

کهیارا: تاسیان، ژ هۆش چون.

کهیارهنگ: پاکژ (لطیف).

کهیاگن: ناهه موار، نامناسب.

کهیفر: سزا (جزاء)، (کفاره) ژ وی هاتیه عه ره بکاری کرن.

کهیک: کیتج.

کهیماک: قهیماغ، کوردکاری بوویه (ت).

کهیر: بهخیل، خوار، عه فیس، وشه کی ئههریمه نیه (مشوم).

کهیر: نامرازی هه ر تشتی نیر، وهکی ئاده میزاد و پهز و گارهش و کهر و هه سپ (وشه کی ئههریمه نیه).

کهیرگیر: نهوه کی باقلکانه.

کهیروس: مه ته لۆک (لغز).

کهیرسک: کرۆسک (عرموط، ردی).

کهیرۆ: مرۆقی پهست کو بدووکیرۆ خو بکه فیت و چاڤ له دهری بی بکهت (وشه کی ئههریمه نیه).

کیرپه ریس: کیرۆ (وشه کی ئههریمه نیه).

- کیر خور:** کیر کړینک (وشه کی نه هریمه نیه).
کیر کړینک: نه و ژنه کوژ گانا تیر نابیت (وشه کی نه هریمه نیه).
کیز: عهردی بسنگه بهر و چهقلان، سهنگلاخ.
کیزه لان: بهرده لان، چهقلان، سهنگ لاخدار.
کیزه له: کووزی، کویزی.
کیزه کیز: کیزه کیزا بهر و بهر دهقانیان، گیزه گیزا بهر کیت
 تهنگان، گیزتیا یی، و...
کیر: بنیتره که نیشک.
کیرک: کچک.
کیران: کچان، کیشک ژوان؟ (ایهم؟).
کیروان: کیران؟
کیرانه: کچانه.
کیرینی: کچینی.
کیروله: کچکا جوان یان گچکه.
کیس: کیسه، توورک، توره گه.
کیس بر: کیسه بر.
کیسه بر: پاخل بر (نشال، درابه العب).
کیسه له: کیسه له.
کیسه له: لاک پشت، سون (سلحفاه).
کیسه له فس: بزرافه ئیزدیان کیسه له فس، کیسه له و کیسه له.
کیساندن: پاش کیسی، پاشه کسه (تملص).
کیسه: دبیتره وئ برین کوه دایه بن و غه زدار بوییت و بن
 گرتی بوییت.
کیسه یی: کیسه گرتی، کیسه بویی، بهرچفتی، عه داف گرتی.
کیش: (۱) کیش، شداندنا وهریسی، ریبازگه (مذهب)؛ (۲)
 کیشک؟ (لقیره دا مه عنا ئستفهامیه).
کیشک: بز ئستفهامی تیت.
کیشه: کووشه، کویشه، نه وه کو شاکه کی دارئ میوی بچه مینیه
 بن ناخی هه تا نه وژی ره پیت خو چیدکته و لئاخج بدهت
 باش خو بگریت، پاشی بنی وئ شاکت کووشه کری ژ ماکت
 بری و بیسته میوه کی خو سه ر.
کیشو: مه دحو، درو کهر، فیرو.
کیشور: مه مله کته، لئاقتیستایدا که شوهر هاتیه.
کیف: کیفک (محفظه).
کیفک: که ره کیفه، ماده یه کی سپیه لده خلی و تشتیت دی
 دکه قیت ژبه رتویه تی و بی هه تاف و بی بالیدانی.
- کیفکزی:** که ره کیفه بووی.
کیفکی: کیفکزی.
کیفه کیف: دهنگه که هندک گیاندار، وه کی ماری و کیسه لی، ژ
 گه روا خو دهر دکهن.
کیفی: کیوی، وه حسی، چیا یی (کیوی کوردیتره ژ کیفی).
کیفیاتی: وه حشیاتی.
کیفه چهر: چه ره گاهئ حه یوان هکیفیان، کنایه ته ژ چه ره گاهیت
 بی خودان.
کیفی کاری: کاری وه کی حه یوانه کیفیان.
کیفه: بوکی عهردی دچی؟
کیلز: بریتی به ژ ئیک کیلو.
کیلوگرام: هزار گرام، (واژه یه کی بیگانیه).
کیل: نه و ساتور یان چه قو یان هه ر نامرازه کی برین کوه هبیت و
 نه بریت.
کیلکار: جو تیار.
کیلکاری: جو تیار.
کیلی: کلیل.
کیلان: کافلان، کاولان، کالوان.
کیلک: تبل (قلم).
کیلکه وانه: نه و کولاقوک و ئاسنه یه کو خه یات بسه رت تبلا خو
 هه لدکن لده می دوریار کرنی هه م دبیتره «نه نگوشتان».
کیلیه: کولیه، کوخ، چا قکا ته نوورئ.
کیماک: سه رشیر (قه میاغ). (ت)
کیموخت: که قلی هه سپی یان که ری نه گهر هاتنه گه مار کرن.
کیموس: نه و خوارنه کو دز کیدا هه زم بوی.
کیمیما: مه عنا تیکه لکه، تیکه ل و تیکه ل (واژه یه کی یونانیه،
 عه ره بکاری و کوردکاری بوویه).
کیمکیمی: هه ریه ک بوخو (نفسی نفسی).
کین: کینه، ره شی.
کینه: دوژمنی، نه و دوژمنییه کو ئینسان د دلدا هه لگریت.
کینه دوژ: کینه دوژ، (کینه دوژ کوردیتره).
کینه دوژ: کینه جو، کینه هه لگر.
کینه جو: کینه تراش، هه لگر تنا کینی.
کین ئیره ج: ئیکه ژ ئاوازیت موسیقی.
کین سیاوش: ناقتی ئاهه ننگه کیه ژ ئاهنگیت بارید.
کینه وهر: کینه دوژ، (وشه کی نه هریمه نیه).

کینه‌وه‌ری: کینه‌وه‌زی.

کیناوه‌ری: کینه‌وه‌ری.

کینگ: قوون، وشه‌کی نه‌هریمه‌نییه.

کینه‌وه‌ری: توخه‌لکئی کیده‌ری؟

کیتپاری: کیتپایی.

کیتپایی: پاچه، که‌لله و گپیبه: «کیتپاری و چای، به‌قلاوه زهرزای - خیرا خودی دای خوتی بچه‌رینی» "نالبه‌ند".

کیتپه: کویبه، دهن، که‌له‌پاچه.

کیتک: کتک، پشپیه.

کیتکا چاڭ نق: بریتیه ژ نه‌مه‌ک نه‌شناسی یی (ناکر الجمیل).

کیتسه: دبیژنه دارئی کۆتانی پیگور دکهن، کیتسه‌ییت دده‌نه به‌رمیوا، کیتسه‌کیت بۆ توتنی داره‌کی دریژه وه‌کی شه‌قله‌ی به‌لی زراقتره.

کیتچ: کیتک، که‌ک (برغوڭ).

کیتچه: رهنده‌ک، کۆچه.

کیتچکی: گری بونا ریقی ژبه‌ر کیتچان.

کیتخوا: کۆخه، کۆتخا، که‌وخو، که‌تخودا (مختار).

کیتخ: پیساتی.

کیتخمه: (۱) قوماشه‌کی زۆر جوانه: «نازک له‌تییف گه‌رده‌ن زهریف - لبسی شه‌ریف کیتخمه و قه‌دیف / مندی بو‌هخت نه‌و نیک به‌خت - ئیرو لته‌خت فه‌غفور بوو» "مه‌لای جزیری"؛ (۲) جوړه شه‌ل شه‌پکیت ده‌ستکاری زاخونه زۆر رهنگین و قه‌شه‌نگ و جوانن.

کیتیر: (۱) وهرج، سوود، دبیژن: «فلان که‌س کیتیر هاتیه»؛ (۲) کار (میران و گه‌رگه‌ری دبیژنه کارکی <کیتیر>) و (بادینان دبیژنه چه‌قوی <کیتیر>)؛ (۳) بزراقی کرمانجیا ژیری بو جهازی ته‌ناسولیبی مبری تیتته گۆتن، کیر (ذکر).

کیتیره‌تای: به‌که‌لک، سوودمه‌ند، به‌رکه‌تی، شایسته.

کیتیره: چه‌قۆ.

کیتیرک: چه‌قۆک.

کیتیره‌هاتی: <پیچه‌وانه‌ی کیتیر هاتیه> بیکه‌لک.

کیتیره‌کیتیره: قاره‌قار، زاره‌زار.

کیتیرات: قه‌ره‌قاج: «ناگری گۆت: نه‌ز مرم کیراتی گۆت: نه‌ز حازرم» "په‌ند".

کیتیرۆشک: که‌وریشک، کیتیرۆشک، کیتیرۆیشک، خه‌رگوش.

کیتیرۆشکه: دبیژنه حه‌رکه‌ت و بلند و نرمیا ده‌خلی که‌سه‌که کو بهاریدا بالیدده‌ت چه‌میت و رادبیت.

کیتیری: گه‌رده‌نه‌ی چپایه.

کیتیرۆ: گه‌مئی کۆزک یان گوتیری کۆزک (تفحم).

کیتیز: گیتیز، گه‌له‌ک جورن و دبیژنه هه‌میان کیتیز، به‌لی هه‌ر نه‌وعه‌ک ناقی خوی خاس ژی هه‌به: ۱- کیتیزییخ، دبیژنی: قالدۆچه؛ ۲- کیتیزا دارسم، دبیژنی: بیستوتک؛ ۳- کیتیزا ناف باقلان دبیژنی ته‌رژا؛ ۴- کیتیزا ناف فیقی یی، دبیژنی خرشک؛ ۵- کیتیزا هندی میتسه‌کی کو سۆرتاری و خالیت ره‌ش هه‌نه، دبیژنی: خالخالۆک؛ ۶- کیتیزا لوق دریژ و هشک و ره‌ق و ره‌ش، دبیژنی: قه‌واده؛ ۷- کیتیزا بالدار و رهنگ که‌سک دبیژنی: قازی بازی. و اژده‌یی کیتیز و قالدۆچه بۆفانه هه‌میان بکارتیت و لئاقیستایدا دبیژنیه کیتیزی «خه‌رفشته‌ر» کو موعه‌ره‌بی وی بوویه (خنفساء) و بفارسی دبیژنی سوس یان سوسک.

کیتیش: (۱) (یان کیش): رتبا‌زگه، ره‌وش، ره‌وست، ژ «تکه‌ئیشه» یی په‌هله‌ویقه هاتیه ودرگرتن ژبه‌ره‌ندی کو دو تیپیت بیده‌نگ لپتیشیوی هه‌نه تیپا «ت» لبه‌راهیا وی د کوردی و فارسیدا تیتته هاقیتن. کیش به‌عنا شداندنا وهریسی ژی هاتیه؛ (۲) پاشگره‌که لپی هنده‌ک ناف و ئاکاران دا تیتت مه‌عنا (فاعلی یه‌تی ئستماری) چیدکه‌ت: «ئاقکیش، دارکیش، بارکیش، به‌رکیش، سه‌رکیش، وهریس کیش، کاکیش، شه‌خره‌کیش، پستی کیش».

کیتیشه: جره، دریژه پیدان، پوشبه‌که ژنک دکهنه سه‌ری خۆ.

کیتیشه‌کیش: که‌ش مه‌که‌ش، جره‌جی.

کیش کیش: جره‌جی.

کیشان: نه‌ندازه کرنا تته‌کی به‌رازووی، فه‌کیشانا تته‌کی (سحب).

کیش مه‌کیش: بکیتشه نه‌کیتشه.

کیشک: فه‌کیشک.

کیشکه: چوچک، تیقۆک (عصفور).

کیتیل: بلند، دریژ.

کیتیلی: بلندی، جی دوربای، ته‌قلیت دووربای.

کیتلاتی: بلندایی، بلنداتی، گه‌وراتی، گه‌وری.

کیتلایی: کیتلاتی، هیولا.

کیل‌ه‌فر: (۱) فرکیتیل، نه‌و که‌سه کو هه‌ر ئاخفتنه‌کی له‌ه‌رده‌کی تینیت و ج ئاخفتنیت وی ئیکو دو ناگرن؛ (۲) نه‌و دورباره کو فری هاتیبته دورون.

- کيلان:** هه لکيلانا عهردئ بجوئتي، کافلان، کيلان.
- کيلگه:** جي کيلانتي، عهردئ بهرجوئ.
- کيلي:** ئه و بهره کو دادنينه سهر و بن پي قيري، بلدايي.
- کيليت مريان:** دو بهرن ئيکي نک سهرئ گورئ و ئيکي ليني گورئ دچه قين.
- کيلوانه:** داريت بن سيشاندهيپ خاني ژ دهرقهيه.
- کيلانتي:** کيلوئيلانتي.
- کيلوئيلانتي:** بارهکه هندهک بهران برتيز کيتقله دکهن و بهران تاقيتري کانيکي پل خوشره و زوتر کيليت دهستهکا رقيب لناقدهت.
- کيلفهکه:** ئانکو بلندکه: «گهردهن کيل: گهردهن بلند».
- کيلبو:** ديترنه مروف کو ددانيت وي تيت پيشي بي قيج و مهزن بن (بهلي وشهيهکي ئههرهيهيه).
- کيلبه:** (۱) ددان (وشهيهکي بهزدانيه); (۲) چاچکا تهنورئ (وشهيهکي ئههرهيهيه).
- کيلبه کهفتن:** ددان کهفتن.
- کيلبه کهفتي:** ددان کهفتي.
- کيل کرن:** بلند کرن.
- کيله شين:** ناقئ جي يهکه لمهرزئ عتراق و ئيراني سهرکه وشهني بازارئ شنو، بهرهکئ نفيسي لدهورئ ميديا و ئاشوريان لسهر هيهيه.
- کيلنجي:** کولم، برتيه ژ تبالا بياني لتشته کيدا.
- کيلنجيا ئستعماريه:** (دس المستعمرين).
- کيلنجوک:** کيلنجي.
- کيلوک:** وشهيهکي ئههرهيهيه لجن وشهيهي «ژن» بوژنيت جوو و فهله و غهيري ديني ئيسلامئ بکار دهن، ههروهکي لهقهبهکي بو وان ددهنه کار ئهقه تهنن ناڤ کوردان، يان هندهک کوردان باو بوويه ئانکوژنه فهله يان ژنه جوولهکه هيترا نينن کوژن بن و ناقئ ژنان بو وان بهزيخن، ئهڤ لهقهبه بو وان داتراشينه کو ئهوژي تشتهکي کيتقله بوويه و گوئيني (کيل، شاخص) پاشي ئه و کيلهژي (تصغير) کرينه و گوئينه کيلوک، بهراستي وشهيهکي نهپهسنده.
- کيله:** تهپاله.
- کيله شک:** بهره مهشکه.
- کيم:** کهم (قليل).
- کيم کيم:** کهم کهم (تدريجا).
- کيم بون:** کهم بون (نضوب).
- کيم دهنگ:** کهم دهنگ (هادي).
- کيم سهر:** کهم سهر، نيزيکي خلاسووني.
- کيم بريار:** کيم بهرهکهت، کيم توانا.
- کيم بهرهکهت:** بي بر.
- کيم بها:** ئهزان.
- کيمي:** کيميبي، کيماتي.
- کيميبي:** کيماتي.
- کيماسي:** بنيره کيمي.
- کيمک:** کيمکا ههيفي، نه خوشيا تايي.
- کيمکا ههيفي:** ئيشهکه سهر و بنه ههيفي تووشي مندالان دبيت و هندهک جار مهزان ژي دگريت.
- کيم کيمه:** کيم کيم: «کيماکيم ژي دچن و گهلهکا گهلهک» "پهند".
- کيم و کوري:** کهم و کورتی.
- کيماني:** (۱) کيف (محفظه)، بهريک؛ (۲) کيماتي.
- کيم دهست:** دهست کورت، دهست تهنگ: «کيم خور به دايم خور به» "پهند".
- کيم بهر:** کيم بهرههه (قليل الثمر).
- کيم دين:** کهم دين.
- کيم باک:** بي پهروا.
- کيمرووي:** که مرووي، رووتهنک، شهرمين.
- کيني:** کاني، سهراوه، سهراجه شمه (راس العين).
- کينا:** کين، دوژمني.
- کينج:** بلاڤ بوونا ئيشا کولکي بوچار دژريت وي (سرايه).
- کيندهري:** بو کيشک جي؟
- کيندهري:** تو خه لکي کيندهري؟
- کيو:** چيا، کوه.
- کيوسان:** کوهستان.
- کيوه لان:** ئه و عهردئ کو ههر چيا بيت.
- کيوساني:** کيوساني.
- کيوساني:** کوهستاني، چيايي، کويستاني، کووستاني.
- کيوهلي:** کاولي، کابلي.
- کوت:** پارچه.
- کوت کوت:** پارچه پارچه.
- کوتهک:** ليدان.

<p>کوچه: کۆلان.</p> <p>کوچه: بنیره کوچکەر</p> <p>کوچه به بند: کوچه یی بن بهست، کوچه یی قیپر کری.</p> <p>کوچکدان: خانی یی کو کوچک تیدا، تهنوردان.</p> <p>کوچی: نهو عهردی ژ لهشی مرۆقی ههلبههی ژبه ر زهره</p> <p>قیچکهفتنی.</p> <p>کوچی کوچی: ههلبههینا چهند دهرهکا ژ لهشی ژبه ر کهفتنی یان</p> <p>زهره خارنی.</p> <p>کوچ: کونده بو.</p> <p>کوچولو: کچکه له.</p> <p>کوچک نه بدال: د ئستالاحا دهر ویش و قهله نده ران نهو مریده کو</p> <p>تازه چۆبه ریزا سالک و قهله نده ران.</p> <p>کوچک: سهگ، سپه، سه، تیشکه سهگ.</p> <p>کوخک: کۆکه، کۆخه (سعال).</p> <p>کوخین: کۆخکه کی درتیزدهم.</p> <p>کوخه کوخ: کۆخه لدو کۆخه ی.</p> <p>کوخ و هوژ: کۆخینا ب هیزو دوی ئیک.</p> <p>کوخه ره شه: قورپاجه، خهند خه ندوک (سعال دیکي).</p> <p>کوختان: تهلی یان فاق یان خه فک یان شاقولک (مصیده).</p> <p>کودوو: کودی، قوندک، کولند، قودک، کودک.</p> <p>کودی: کولند.</p> <p>کوديله: به چکه، ته غه ر بۆ به چکه سه گی بکار تیت.</p> <p>کودیک: کوديله.</p> <p>کوده له: کوديله.</p> <p>کودا: کوجا، کودا، (لثاقیستایی به عنا وهخت و به عنا جی</p> <p>هاتیبه و لکور دیدا ته نی به عنا پرساجی یی هاتیبه.</p> <p>کوپ: (۱) قور، (کور کوردیتره ژ قوری)؛ (۲) په یمانه که بۆ ئافی د</p> <p>شه رعیتدا پیویسته درتیزی و پانایی و کویراتیسا وی</p> <p>هه ریه ک سی بۆستین نه قههنگی دبیژنی: (قلتین).</p> <p>کور: کیر، بزاراقتی شه به کی چور هه م هاتیبه. (کور وشه یه کی</p> <p>سریانیه لکور دیدا گۆرین و تراشین به سردا هاتیبه و بوویه</p> <p>گه ر)، پاشی وشه یی گه ری بۆ گۆمئ ئافی بکار هاتیبه بلا</p> <p>هه زار (قلتین) ژی بیت.</p> <p>کورت: کند، کوتاه.</p> <p>کوراث: قوراث، ئافا شیلی (کوراث کوردیتره).</p> <p>کورتوژم: دهقی گۆتنی (نص).</p>	<p>کوتهک خارن: لیدان و قوتان خارن.</p> <p>کوتل: کوتلک.</p> <p>کوتلک: کفته.</p> <p>کوتان: قوتان، لیدان، داقتان، دامه زانندن، داچه قانندن.</p> <p>کوتدان: کوتلیدان.</p> <p>کوتلیدان: حنچک لیدان.</p> <p>کوت و پر: (فناء فوری و فجائی).</p> <p>کوت و پری: لئشکادا، فهوری.</p> <p>کوت و مت: کوتان و مت بون.</p> <p>کوتمه: سه حهت نه بیته، قورپی بخۆی یان قور بته وه ر بیت.</p> <p>کوتمه ی بخۆ: قورپی بخۆ، رهنگه ئەف و اهیه ژ سریانیه هاتیبه</p> <p>دبیژن: «کوتمه بریشوخ».</p> <p>کوتلدۆ: کوتل دهو.</p> <p>کوتل دهو: کوتل دۆک.</p> <p>کوتل دۆک: کوتل دهوک.</p> <p>کوتل دهوک: کفته و دۆ.</p> <p>کوت کوت: ئاخفتنا بن لیشکان کو مرۆف باش سه ح نه کهت،</p> <p>زه مزده مه.</p> <p>کوته کوت: گۆته گۆت، پته پت.</p> <p>کوتیل: کوتیک.</p> <p>کوتیک: کوتیک.</p> <p>کوتیلک: کوتيله.</p> <p>کوتيله: کوتیکه.</p> <p>کوتیکه: سه رباری میتهر و محه به تی، فان و شان، دبیژنه</p> <p>مندالی ساقا و خنجیلانه.</p> <p>کوتال: کووتال.</p> <p>کووتال: کویتال، پارچه (قماش).</p> <p>کوتال فرۆش: کووتال فرۆش، پارچه فرۆش.</p> <p>کوتهر: کۆزه ر.</p> <p>کوتار: کوچه یی ته نگ و سه رگرتی، کوچه یی بن به ست</p> <p>(ساباط).</p> <p>کوجا: ئانکو بۆ کیشک عه ردی دئ چی؟ به لی لثاقیستایی</p> <p>«کودا» هاتیبه و لزمانی روسیدا (کودا) تیت.</p> <p>کوچ: به ره کی پری دهستی.</p> <p>کوچک: ناگردان، کوچکی ناگری (موقد).</p> <p>کوچک رهش: مشۆم، به ده به خت.</p>
--	---

کورکوپ: قه تی، که تی، کورچ، وهرتیج، بلدرچین (سمان، سلوی، سمانه).

کوپ: کوپر، قوپر.

کوراد: گیاه کی بهاری ژ ویجاخ سیر و پیمازیه (کراث).

کوربه شه: جانداره کی ئاقیه ناف ژ قه له ویا وی دهن (نباش القبور).

کورشه: ئەو به فره کو لسهر یهک بوویه جه مه د و ئەستور بوی.

کورچ: ئەو مریشکا ژ هیکان وه ستای و کورک بوی.

کورت: کند (قصیر).

کورتی: کندی.

کورتیه: کورتی.

کورتیه رم: رمی کورت.

کورت و کرمانجی: کرت و کوردی.

کورسوک: به چکه سه گ، ئاقیستایدا که سوگ هاتیبه به عنا په ست و حه قیر. ئیزدی دبیتن کوسوک.

کورسی: ئەوه کو لسهر چار پیچکانه و جی روونشتنا یهک مرۆژ لسهر هه به (صندلی).

کورمه کورم: بۆله بۆل.

کورۆتن: که لۆتن، کۆژتن، کۆتن.

کورزه: جه وال، «واژه بهک شه به کیه».

کورزه به کۆل: جه وال لپشت، بریتیه ژ وی که سی کو دده خل و خوارن ناف مالی نه مایه وار بیت و جه والی هه لگرت لده بن و قهران بگه ریت به لکی چه ندهک ده خلی هه قهرانی بۆ خیزانی خۆ په یدا بکه ت.

کورپهک: (۱) ناوهند (مرکز); (۲) ناف چیایه کی کوردستانی به. **کورپه کی:** مه رکه زی، له و دبیتن دمیکو دکه قیسه سه ر هیکان دا بکه ته جووجه له چکو ئەو مریشک وان هیکان بۆ خۆ دکه ته چونگو (مرکز).

کورور کۆل: ئەو که سه کو جی یه کی بکۆلیت و کوور داده ت یان بهوری لکاره کی قه کۆلیت (مدقق).

کورگ: جاونی ماهین.

کورده: گورد، دلیر، مریخاس، قهومی کوردی، ئەف وشه یه بگه له ک دهمکاتان ژلاین بیگانه یان شه هاتیبه گۆتن. هه ر قه رمه ک بو بیسته ها قیجاخ کوردا بۆ خۆ نافه ک دانایه سه روان، چ برهنگی حوکم لیکرنی یان داگیر کرنی یان دریکا بازرگانی یی. هه ره کی که سه ک زه قیه ک هه بیت ئەگه ر که ماش دبیتن زه قیا ماشا و ئەگه ر که برنج دبیتن زه قیا

برنجی، ئەگه ر که کونجی دبیتن زه قیا کومجیا، زه قیا توتنی، زه قیا نیسکا، زه قیا نۆکا، زه قیا باقکلان، تاد... ئەفجار ئەفه تو و ئەفه ناقبت بۆ کوردان بدریژیا میژوی هاتیبه تراشین و داتراشین و گۆگرتندن بۆ میسال: سۆمه ری دبیتن: گۆدی، گۆتی؛ ئاشووری و ئارامی دبیتن: گۆتی، کۆتی، کارت، کاردۆ، کاردا، کاردان، کارداک، کارداکا، کارکتان؛ ئیرانی دبیتن: کورتۆ، کورتوی، کورداها، کوردها، کوردان؛ رۆمانی دبیتن: کادۆسوی، کاردۆشوی، کاردۆخوی، کاردۆک، کاردۆکیا، کاردویکا، کوردۆکی، کاردۆکی، کارخۆی؛ ئەرمه نی دبیتن: کوردوانی، کورخی، کارخی، کورتیخ، کورچخ؛ عه ره ب دبیتن: کرد، کورد، کوردی، کردی، کوغدی، کغدی، جورد، جوردی، کاردوی، باکاردا، باقاردا، کارتایا؛ روس دبیتن: قورت، قورد، قرت؛ ئاقیستایه: که رتی، که رته، کاردا، که رتۆ.

کوردی: زمانێ کوردی.

کوردی زمان: ئەو که سه کو زمانێ وی کوردی بیت.

کوردی نیژات: کوردی ره سه ن.

کوردی ره سه ن: ئەسل و جنس کورد.

کوردینی: کوردیتی.

کوردایه تی: کارکن د سیاسه تی بۆ جیکرنا مافی کوردان.

کوردهواری: کوردنشین.

کوردنشین: جی کوردا و واری کوردان.

کوردستان: ولاتی کوردان.

کوردۆ: نافێ (مذکر) انه.

کوردی: نافێ (مؤنث) انه.

کوزیه ره: گۆنیش.

کوز: (۱) کوزه له؛ (۲) کوس (وشه یه کی ئەهریمه نیه د تۆره فانییدا بکار نا هیت).

کوزه له: کوزه له، کووزی، کویز، کویزی، کویزه له.

کوزیلی: (۱) چلکن، چرکن، قریژی، که زیلی؛ (۲) مرۆفی کوزیدار (اشعث).

کوزگیش: چاپلوس، کوسکه ش.

کوزگیشی: چاپلوسی، کوسگیشی.

کوزرک: سۆته نی، دلسوئن، چه شنه گیاه کی خارنی به.

کوزرین: سۆتنا تشته کی له نداقی ناگری.

کوزریان: کوزرین، سۆتن.

كوزراندن: سۆتتا پەرى بالندەيان لەندافى ئاگرى، كوزراندنا سەر و پىكان، كوزراندنا پەرى مېرىشكان لىسەر ئاگرى: «ئەز ژ گەرما دا كوزىم»، «دلى من ژ تىنا دا دكوزىت»، «كوزىركا ولاتى ژ ھەمىيان زىتەر» (حنىن).

كوزەر: كوزىر.

كوزوھبون: (۱) خۆفە دزىن (تملص؛ ۲) كەفتن (سقوط).

كوزەك: زۆركوژ (قتال) يان (قاتل).

كوزتن: كوشتن.

كوزتى: كوشتى (مقتول).

كوزرا: كوشيا.

كوزى: قورنەت (ركن).

كوزىن: قوزبن، قورنەت.

كوزراو: كوشتى (قتىل، مقتول) (كوشتى سڤكتەرە ژ كوزراوى - ماضى استمراريە).

كوزى كوزى: سووچ (مضلع).

كوزاندن: كوژاندنەفە، فەمراندن.

كوزاندنەفە: فەكوژاندن، فەمراندن، ناگر فەمراندن، فستنه فەمراندن، شەرفەمراندن.

كوز: پاشكۆبەكە مەعنا ئسمى فاعلى ل ئسمى نەپەيدا پەيدا دكەت: «ماركوژ، بەرازكوژ، مېركوژ، كاروان كوژ، سەك كوژ و ... (كوژ كوردىتەرە ژ كوشندەى).

كوس: ئامرازى جاندارى مە يە ژ ھندەك رەسەنان وەكى ژنان، گارەش، پەز و چاربايىت دى.

كوس كىش: بىنپەرە كوزكىش.

كوس كىشى: بىنپەرە كوزكىشى.

كوستەكوس: ئاخفتنەكە كو ھندەك مرۆف لەگەل يەك و دو باخقن بەلى كەس سەح نەكەت چ دىبىژن (وشوشە).

كوسلەفس: كىسەل، كوسەل.

كوسەكوس: كوستەكوس.

كوستك: كوسر، ماندى، كەسىرە.

كوسر: وەستان (ارھاق).

كوسپە: تەحىنا كوئىجان ئەوئ چ دۆن تىدا نەمايى و توت و پەيت بوى.

كوسكەكوسك: چاقھەلېرنا لىشتەكى يان بۆ تىشتەكى.

كووس: كويس، مرۆفى پشت خويل بوى، خوتىكېرن (تملص)، دىبىژن: «فلان خۆ كووس - يان - كويس كرىە».

كوسەكارى: خۆگۆزىن. «ھەژار» لىتەرجمەيى «مەم و زىن» ى دا فەرمويە: «ئەم جەژنە كە دى لە كوردەوارى - زۆر پىشە باوہ كوسەكارى».

كوسك: كولى كوسك، جورە كولى يەكە كچكە ترە ژ كولى يى عادەتى رەنگى كوسك خاكىە زۆر تەمبەلە نافرېت تەنى بلۆتان دچىت تەغەر ناڤ بىسستانان و شىنكاتى يى بسەردبەت.

كوش: (۱) كوژ؛ (۲) كوشە، فس، تس.

كوشتن: (يان كوژتن) (قتل) ئەم دىبىن مەدەيى قى و اژەى ب «ش» ھاتىبە و ب «ژ» ھاتىبە، ئايا دو مەسدەر لڤىرە ھەنە: ۱- كوژيان، كوژتن؛ ۲- كوش يان كوشتن يان ھندەك دەمكات ب «ش» تىن و ھندەكژى ب «ژ» تىن لڤىرە دا ئەم دىبىن دەمكاتىت (ماضى و صىغە مبالغە و اسم مكانى و اسم فاعل و اسم مفعول) ھەمى ب «ش» تىن، وەكى: «كوش، نەكوش، كوشتى، كوشيار، كوشتارگە، كوشتار، كوشندە» و دەمكاتىت (حال و استقبالى و امر و نهي) ب «ژ» تىن وەكى: «دكوژىت، دىككوژىت، دكوژم، دىككوژم، بكوژە، نەكوژە، بلاكوژىت، كوژەك، بكوژ» يان مەسدەرى ھەر دو دەستەيان ھەر «ش» يان ھەر «ژ» يە و دەمكات بويە دوپر ھەمى چىدىن. بەلى بزاراڤى شەبەكى و ھەورامى ھەمى دەمكات يى فەرق ھەر ب «ش» تىن و ھىچ خەبەر ژ «ژ» نىنە. مە ھىقى ھەيە رۆژەك نڤىسڤان بسەرھەلېن.

كوشيا: ھاتە كوشتن (قتل).

كوشياى: ھاتىبە كوشتن (مقتول).

كوشتى: مقتول، بزاراڤى كرمانجيا ژىرى، كوژراو.

كوشندە: بكوژ (قتال).

كوشتار: كوشتن زۆر، زۆر كوشتن.

كوشتارگا: كوشتارگە (مذبح).

كوشتارگە: جھى كوشتار (مكان القتل و مدامج).

كوشە: كوشىن، فسىن.

كوشىن: (۱) حكاىەتا دەنگى بايە كوژ ەردەكى دەردكەڤىت؛ (۲) بۆ درۆكرنى تىت: «فلانكەس كوشان دكەت [دروان دكەت]» يان «دكوشىنىت».

كوشتە كوشتە: خرخشە، كشتەكشت، دەنگى خشەخشە رىڤە چۆنىيە.

كوك: (يان كۆك): (۱) رىك، دىبىژن: «ئەفسالە ئەم گەلەك كۆكىن» يان «كوكىن»، تىر و پر و بلباس: (۲) كاھو (كەلەمى) يان خەس: (۳) كىلپىت دوورباي.

کولاخوډي: به لخواه خودي، شه پراندا خودي و غه زهبا خودي (طاعون).

کوله با: کولکا په چيچي، کولکا وهره مين.

کولي ته متور: کولي به که چرکه ژ کولي کوسکي مه زنتره و ژ وي ته مبه لتره.

کولي عه رب: نه و کولي به په کو عه رب دخون، کولي زهره.

کولي زهره: نه و کولي به په کو به هاري خلاص دکه ت پاشي تيت و دار و رهزان لناف دبه، هم دپيژني کولي عه رب.

کولم: کوله مسته.

کوله: رومه، دنگي گورميتان.

کولينک: کونه که دباني و يان هندافي ناگري شه دکهن دا بخار و دوکيتل بناساني ژي دهر دکهن، عه ده ته ک و نيشه لينه ک يان

نيشه دهنه کي که ته وي کوني و لنافباني قايم که ن.

کوله کولم: گورمه گورم.

کوله هور: گورمه گورمه کي زور.

کولمين: گورمینه کي، بديف ئيک.

کوليره: کولوره، جوره نيشه کا پيسو به لافه.

کولوره: سه و کاته نوري.

کوليه: کيليه، خانکي ساده، کوليت.

کولکه ريس: نه و هري يي بکير نه هاتيه نه گهر بريسنزي دپيژني کولکه ريس.

کولکولي: بالنده يه کي جوان به لي دوزمنه مينشا هنگشيني يه، سووري رهنک شه بووي.

کولب: گراني.

کولبه وي: چاقبرسي.

کولافي: هه چاف لخوازني، چاقبرسي (جشع).

کولوخته: کولوخه.

کولوخه: نه و عه رده کو گه له ک بهر لسه ر يه ک کتري بن وه کي روخانه ي.

کولوخ: که لله يي سه ري، ته غه ر يو که لله سر ي مرؤفان بکارتيت (جمجمه): «دهست نه هيلم نه ز ژ ديني - شويهي فه هادي شريني / وه ژ بهر عشق و نه قيني - من دري چت نه ف

کولوخ» "جزيري".

کولله: نه و کتانه کو خه لک بشه شي لهندافي خو شه ددن ژ بهر پيشوا (ناموسيه).

کولوش: فيستانه که ژ ناف ته نگ و بهر ه خوار دگريت.

کوکلاب: زه نه ک، تالاب (مستنقع).

کوکو: تقيرک، فاخته.

کوکله: شان به سه ر (هدهد).

کوکن: کونده بو، بوم.

کول: کولک، قه رح (احول، طاعون، اباده، حرج).

کولاب: ئافگير، تالاو.

کولخ: ناگردان.

کوله ک: کوله که، په نجهره.

کوله که: کولند.

کولنج: قولنج، واژه يه کي بيگانه يه و کوردکاري بوويه.

کولک: برين (جرح، قرحه).

کول و جهرگ: سل، جهرگ خراب بون.

کولي: برين، کولک، جراد.

کولي کوسک: کولي يه کي ته مبه ل رهنک خاکيه، هم دپيژني کولي لوتک.

کوله ک: په نجهره، شه باک، «ناستاني و شه باک و کوله ک و په نجهره يان - دا بمسکيني و زاري تو بسوسي دبه ري» "جزيري".

کولي لوتک: کولي کوسک.

کوله نگ: کوله ک، کون (ثقبه).

کولنگ: ته فر، قازمه.

کولکن: مرؤقي پرمو، ژ حه يواناتان کو گه له ک پرکولک بيت.

کولکدار: کولکن.

کوله ک بهش: بريته يه ژ مرؤقي ترسوک.

کوله ويوا: چوکله شکين.

کولند: کدو، کيدو، کودی، کونک، قونک (قرع) (به لي کدو، کدو، کيدو، کيدو درستترن و راستترن ژ کونک و قونکي).

کولوته: کلاوگوش، کوچک، له چه ک (قبعه).

کولا حه له بي: تاعووني حه له بي. دييت (طاعون عمداس) بيت.

کولان: کوليان.

کوليان: که لين (طبخ).

کولان دن: (۱) که لان دن (صبح): (۲) کول کرن، بريندار کرن.

کول کرن: فه کولان دن.

کول و بيت: (الجرح، القرحه).

کولمژان: شه قسوتک.

کولومته: بلندترین کوپې چيايه (قمه الجبل، اعلا کل شیبیء).

کولابه ردهم: تاس کولاف، تانجی ژنکايه.

کولی خور: بریتیه ژ عه ره بان چنکه کولیا دخون.

کومر: رهنګه کی تاییه ته ژ رهنګیت ره ژوو و بریبینی، دبیتنه وی

عه مه لیاتنی کومر و دبیتنه وی ره ژووویژی کومر.

کومر فروش: رهژی فروش (فحام).

کوم به تال: بیتنه، بزرافتی نالبند فهرموویه: «لهوا من سعی

و خه باته - هاتی کانون و شوات»، ههروه کی بوتان دبیتن:

«فایده نادهت کوم به تال» چکو زماننی کوردی هنده بی توره

و نه دهب نینه. نهف واژه به ژ دو پارچه یان پیکهاتییه: «کوم

+ به تال» پارچی نهول کوردیه و پارچی دوه مژی عه ره بییه

ثانکو: کولافتی بی خودان یان کولافتی بی سهر، کولافتی

به تال.

کوم: کولاف، ههروه کی مه پوراندی.

کومک: کولافتی کچکه. کولافتی فه قیریت ئیزدیا.

کومرهش: بیزار، نه رازی، مونکر، بریتیه ژ نه فیساننی.

کومرهشی: نه فیسانی، بیزاری.

کومهک: کومهک، یارمه تی (مساعده).

کومر: ره ژوو، خه لوز.

کومرپر: نه و کسه کو کومرچی چیدکته (فحام).

کومتل: پارچه شه کر، یان پارچه کسه ستهک یان بیجگه ی وان

ژی.

کومیته: لیژنه (لجنه). (فرنسی)

کومبه ست: ریک خراو (منظمه).

کون: ده لاقه، کولهک، په نجه ره (ثقیه).

کونده: کونک، که قلی بزنی یان گاره شی کو گه مارکری بی

ئستفاده یا ثاف تیکرنی، کونک.

کونده لان: بن دین، ته خته بی کو نامانیت ثافی دادنینه سهر.

کوندو: کونتو.

کونتو: سه نگو له، کونتوله، گولکی نیر کو عمری سالهک بیت.

کونک: کونده بی کچکه.

کوندا: زانا، دانا، پی توتلقان (حکیم).

کوند: نهف واژه به د کوردیدا ب چهند مه به ستان هاتییه: ۱-

مریشک یان ههر تهیری بی کلک یان کلک کورت؛ ۲-

ئارام، هیدی؛ ۳- ناهیسسته، نهرم و لسه رخو؛ ۴- گران

بریتیه چونا کاری؛ ۵- تشتیکو نه تیر؛ ۶- که له بچه؛ ۷-

نه توند؛ ۸- میترچاک، دلیر؛ ۹- (صعویه). نهف چهند

مه به سته د کوردیا ته په سهر بوینه مه گهر مه به سستی نه ول

مایه.

کون که سپوک: کون سیخور.

کونه مشک: بریتیه ژ ته نگ و تریسکی بی: «دوینیا لی بوینه

کونه مشک»، «کونه مشک لی بوینه قه بیسه ری»، «ثاف

چویه کونه مشکاوی» "په ند".

کون سیخور: بنیره کون که سپوک.

کونده بو: کوند، کوکن (بوم).

کونده فسک: کوند لفسک.

کوند لفسک: کوند رفسک.

کوند رفسک: زهلام یان ژنا زیده هورکه له (قزم).

کونج: کون، کنار، قورنهت (زاویه، رکن).

کونجی: کونجه د (سمسم).

کونجوزک: سیددانک، بریتیه ژ که سه کی به رسینگا ئیکنی یان

کاره کی بگریت و به ردهت کو بشازادی بگونجیت و بریتیه

بجیت.

کونه با: هندهک خالیاتینه لچیا ی بازئی دهر دکه فیت، بریتیه ژ

مرۆقی درۆزن و مه دحو و فرکیل.

کونجشک: تیشوک (عصفور).

کونپانی: (شرکه) (نه کوردیه). به لی نیزیکی وشه کا کوردیه

دهما دبیتن (نهفه چ قومپانیه هون دکهن) ثانکو نهفه چ

کومبونه هون دکهن، نهف واژا کومپانی سهری وی ب(کو)

دهست پی دکته نهف کویه بو کومنی (جمع) تیتته کار

ئینان.

کوناد: خودی بکهت.

کونارهنگ: مه رزه فان (حاکم، وال).

کونورک: نهف واژه به دو مه عنایان ددهت: ۱- بو داره کی ژ

سهرقه دوتا و ژ بنقه یهک تا و نه ستوریا وی هندی

دهستکه شه نه یه نه ستیری و درک و کنار یان دکهنه نا

دوتاییا وی کور دا نه ستیریان پی نه قلی سهر بیستانان دکهن

وان نه ستیریا دکهنه تان؛ ۲- کنورک بو کومه له کی یان

چهنده کی ژ ئستیریان بکار تیت، لقی مه عناییه مه به سستی

مزامحی دگه یینیت، کورد دبیتن: «ما تو کونورکی سهری

منی؟».

کون به فر: یه خچال، چاله به فر، کونه به فر.

درست دکهن برهنگه کی خړ و خړ وه کی ئاڅایی یه کی بیبان
 بشه ځی په ز تیدا دنځیت. ئه و ژی بیتک هاتیه ژ گو+تان.
کۆتهک: خورتی، سته م، لیدان، دارکاری (تعدی).
کۆتهکی: سته مکرن، ته عه دایی کرن.
کۆتەل: (۱) بیړئ ناشی بزاراځی کرمانجیا ژۆری؛ (۲) نیشاندانا
 جل و بهرگ و چه کی مری بۆ پورسه که ران. لهنده ک جهیت
 کورده واری عه ده ته ک هه یه ئه گهر مرۆڅه کی مه زن و بهرکه تی
 بمریت لروژتیت پورسه و تازیدا جلکیت وی لماهینه کی دکهن
 و ههر وهرهنگ څه ننگ فیشه کی وی ژی لقه ربوسا زینی گیر
 دکهن و ژنک بی دبیرن و دلاوینه څه. دبیرنه څی دۆخی
 «کۆتەل». "مهوله وی" فهرموویه: «په نهانه ن سیمای سیمین
 واره که ت - شیوه ی کۆتله ن یادگار که ت».
کۆتجه: قورمه دار، کۆلیدار.
کۆتجه ی جهه فی: بریتیه ژ پیره میتری گه له ک عمردریژ کومالوی
 ژی بیزاربوی و ژه بهر هندئ څی وشه یی ئه هریمه نی بۆ وی
 بکارتین.
کۆتجه: بنیره کۆتجه.
کۆتی: هیستیم چه ره ک، فریدایی پاشی څه جون و کراندنی،
 په ست. کورت (قزم).
کۆتهرن: کۆتهرن.
کۆتهرن: ئه و که سه کوشوین بیده ران دمالیت ژ بۆ په پیداکرنا
 چه ند دانه ویله یه کی.
کۆتی: ناڅه لئاڅ ئیزدیان بۆ ژنان، کورت (قزم، من اسماء
 الاناڅ).
کۆتری نامه بهر: جوړه کۆتهره که بهر تیا جینگه ی په یکی دگرت،
 بوژه د دۆخی جه نگیدا.
کۆتن: کروتن، کروژتن، قرتاندن.
کۆچکه ر: راحل، رحاله، بارکه ر، کوچه ر.
کۆچ: (۱) بیشاخ (قاعده)؛ (۲) بارکرن (رحله).
کۆچاپری: سه ننگه ریت پری.
کۆچکرن: بارکرن، مشه ختبون، روپلاندن و که زخه کرنا داری.
کۆچ کردن: کۆچ کرن، مشه ختبون، برین و که زاختنا تا و شاختیت
 داری.
کۆچی دو مایی: بارکرن ئیکجاری، مرن.
کۆچی: مشه ختی.
کۆچەک: پله یه کی روحانیه نک ئیزدیان مه عنا (ملهم) یان

کون بیٹھ: کونا تاریک، بن بیٹھ: «چی کچا ئه ز چومه دوورا
 شوو بمن ناکه ی؟ گۆت نه خیر - پا مژی ئه فرۆکه ویتفه بۆچنه
 کون بیٹھ و چال».
کوندر: جهوی یه کی بیتن خۆشه ده می دکهنه سه ر ناگری بیتنه کی
 زیده خهوش دده ت.
کوندورۆمی: به نیشستی کوردیه کو دبیرنی (مصطلکی) یان
 بنیشته کی دیه.
کوندرو: ناڅی وه زبری (ضحاک) یه.
کونجار: کوسپه، کوسپه یی کونجیان.
کوندوز: (۱) ئه سلوی وی (کهن دژ) ه، قه لاته کی که څنه،
 به هوه کی که څنه، ناڅی شاره کیه فره یدونی ئاڅاکرو؛ (۲)
 ناڅی تاری شه څی تیلچاڅه هنده ک دبیرن قوندوس.
کونهور: دهنگی بروسکه ی (رعد).
کۆگه: کۆر، په لاته مان، نیشته گه، مه جلس، مه حشر.
کۆ: (۱) شین؛ (۲) کۆمه ل؛ (۳) بۆکیدهری؟
کۆبون: کۆم بوون بۆ کاره کی.
کۆبوونه وه: خړبوون، گردبوونه څه.
کۆب: جام (قدح).
کۆب: پۆپن چیای، باده.
کۆپال: گوپال، بریتیه ژ تشتی خوار. ئه څ واژه پیک هاتیه ژ
 گو = جانه وهر، گا، گاو. لگه ل په یفا پال = هاژوتن، ناژوتن.
کۆپه لین: کۆپه لان، ژ ئامرازئ جوتیه.
کۆپه لان: تشته که ده می جۆتکرنی یان جه نجه رکرنی دادینه سه ر
 مه لئ دهواران پیکه هاتیه ژ پارچه تاتی یه کی دریتی
 ئه ستوونی، خړ.
کۆبون: (بطاقیه) (نه کوردیه).
کۆت: دهرگه څان، نیگه هبان، که له بچه، ئه څ وشه یه کی زازایی
 یه.
کۆتک: کۆد (قدح).
کۆتکی: کولکه کی پیسه و چاره کرنا وی زه حمه ته.
کۆتر: که څوک، که فته ر، کافته ر، که بوتهر (حمامه).
کۆتان: جوړه جۆتکرنه کی بچه رخه (دائری) به هوی شه ش
 گامیشان و گایه کی هه ر لدۆرا زه څی یی دزڅرن هه تا عه ردئ
 خلاس دکهن له و دبیرنی کۆتان چکوچه رخیناوی (مدور) ه
 وه کی کۆتانا په زی یه. ئه م دشین بیتینه تراکتوریتی کۆتان
 و کۆتانی په زی جی یه که هاڅینی بۆ په زی ژ کیتته و داران

كۆدەچى: ئەو مەئمۇر بون كودھاتنە كودەستاندىن، باجگير.
كۆدەدەر: باجدەر.
كۆدۆ: ئەو كەسە كوپشتا وى كويس بوى، ناقتى زەلامان زى ھاتىبە.
كۆد: ترارنى دارى.
كۆدك: ترارنى دارى كچكەلە.
كۆر: نابىنا، ئەو كەسە كوپچاقىت وى عەبىدار بن و چ نەبىنىت، كۆرت، چال، «كۆر» درستتر و كوردىترە ژ «كور» يان «كوتىر» ى، دلکۆرە واژەبەكى موشترەكە دناف كوردى و فارسىدا.
كۆرگىن: كۆرەگىن، كۆرت كىرن.
كۆردل: برىتىبە ژ مرۆقتى بى (بصيرە).
كۆزى: كۆزى.
كۆزى: ئانكو كورابت دابىت، كۆرەبى.
كۆزكۆرە: كۆلارە.
كۆزكۆرە: برىتىبە ژ كاركرنا بى (تفكر) (تقليد اعمى).
كۆرت: قۆرت (حفرە).
كۆزى زانبارى: جىگە و كومەلى زانست (مجمع العلمى).
كۆزى گىدان: دىوانا ئەوباش و پەستان (مجمع الساقطين).
كۆز: مەيدان، گورەپان (ساحە).
كۆرەوهرى: لىبەزەبى (بدعە، مشكل، تحير).
كۆرەدەر: شىف ھىشك.
كۆرەرى: رىكا نەئاشكرا.
كۆرخانە: نەخوشخانا كۆرەپان.
كۆرتايى: جى نزم و كۆرت، عەردى پەست.
كۆرنان: نان كۆز، قەلس، عەفيس.
كۆرتىخ: گۆرتىخە.
كۆرتىخە: لايىن پشتقە لىن جى پشتىبىن گرىدانى.
كۆردلى: بى ھش و بىرى.
كۆرتايى: قولى.
كۆرەمار: جورە ماركى بى ژەحرە كرم و مېش و ھەشەراتان دخۆت، بەلى چەشنەك ھەبە گەلە بۆھەرە. برىتىبە ژ مرۆقتى مۆدى و پشت شىن (لئىم).
كۆزى: مندالى تازە ھاتىبە دونىايى.
كۆرۈش: ناقتى وى بى درست «ناگرا داد» ھ ئانكو ناگرتى ئەودايە. ماد ب دەستى كوروشى شكەستان.

(متنبى) ھەدگىت كۆچەك ژ ھەقىرى كىمترە، ژبۆرە مرۆقان بلندتر، دبىت ئەف واژە لىك داي بىت لدو پەيىقان گو=گوتن پەيىف، + چاك=باش، ئانكو خوداننى گوتنىت چاك، عربىنى توركا، عربىنى مصرىا.
كۆچەك: كولا وگۆش، كولۆتە، مېقان خانەبى كۆخايى گوندى.
كۆچان: قوچان (سنداللك) (ت،ك).
كۆچۆ: سەگ. كچكوك، ئەى بچوك، باژىرەكى ل دەشەرا خوراسانى.
كۆچ كۆچ: گازى كرنا سەبە.
كۆچى: بىنپە كۆچو (من اسماء الذكور عند اليزيديين).
كۆچەر: (بدوى) رەنگە ئەف وشەبە ژ دو واژەپان پىكھاتىبىت: <كۆھ + چەر> ئانكو چەرىن، يان <كۆز + چەر> ئانكو پاوان چەرىن يان <كۆچ + كەر>. ئان كو = چىا + چەر، جدراندىن.
كۆچەرى: بونا ئىكى بە كۆچەر، ژيانا كۆچەراتى بى.
كۆچەراتى: كۆچەرى.
كۆچەرىن: كۆھ جەرىن، كۆز چەرىن.
كۆچەركانى: كۆچەركى (تسىب).
كۆچەركى: برىتىبە ژ بى (نظامى) و بى ياساى و پەستى و ھەر يەك بسەرى خۆ.
كۆچاندن: كۆچ پىكرن، دانەبار كىرن، دەرىخستان.
كۆچبون: كۆچ كىرن، رەوانەبونا كۆمەلەكى مرۆقان ژىەك شارپان، ناحىەكى بۆ شار و ناحىەبەكىدى بىنەتا نىشتەجى بونا ئىكجارى لوى جىدا.
كۆچ پىكرن: مەشەخت كىرن.
كۆچەك: كاتەكەكى تىرى، تلمسك (خصله من العنب).
كۆچ: خانى بى سادە و بى پەنجەرە خانى يەكە كو شاوهر ز ناڤ رەزى، يان بىستانى بۆ چەند ھەيىقەكى درست دكەن.
كۆخە: سعال، مختار، كۆمەلە بەر.
كۆخەرەشە: قورباجە، سىياسولفە (سعال دىكى).
كۆخە كۆخ: كۆخە لدوو كۆخەى.
كۆخىن: كۆخىنا مستەمر.
كۆخ و ھۆز: كۆخىنا بدىف ئىك، ئان كوخكا تەر (بىلغم).
كۆدەر: تەنىشتا چىاي.
كۆدەرى: پارچەبەكى سفت و گەرمە ژناڤ دا مەخمەلىە.
كۆدە: باجەك بوو لسەر پەزى لسەردەمى عوسمانىان (ت،ك).

كۆرۈۋار: كۆلەۋار، ۋارىۋىرانبوۋىيى، مال كاول، بىۋار و ۋولات.

كۆز: پاون، چەروان جىيەكى تايىبەتە يە كارو بەرخىت ساڧا دكەنئى (مرعى).

كۆزخۆز: كۆزچەرىن.

كۆزچەرىن: كۆچەر، كوچكەر.

كۆزكرن: راھاژۆتتا كار و بەرخان بۆ ناڧ كۆزكاۋان، ئابلۇقەدان.

كۆزكا كار و پەرخان: جىيەكى تايىبەتە لىن كوۋىنى يان لىن خانى دئ چىقەكى يان تانەكى تىۋەرەكەن و قەبىر بۆ كاراك و بەرخىت ساڧا و دىبىژنى كۆزك.

كۆزەر: ئەۋ گولى و كا و كۆتەر و كاىب زقرە كو ھندەك گولى و دان تىپدا ماى.

كۆزەر كوت: كوتكەكە ژ دارى كۆزەرئ پى دقوتن دا ئەۋ گولى ھور بىن، برىتتە ژ كوتەكدانا كەسەكى.

كۆزەر كوت: كۆزەر كوت، برىتتە ژ داركارى كون.

كۆزەر ك: كوزىرك، گىيايەكى بەھارىە بەلك درىژ و كوزقر بەكلاندى دقون.

كۆزىرى: پىرەمىرى خرفىۋى.

كۆزىك: خۆشەقى، عەزىز، تەغەر بۆ مندالى ساڧا بكار دىبەن، رۆلە، بەردل.

كۆز: (۱) ھەۋسەلە، سىقلدان، گوھىشك؛ (۲) پاشگرەكە مەعنا ناڧى بكارى ددەت ۋەكى: ھەستى كۆز.

كۆزىن: كراندن، قرتاندن.

كۆزىتن: كۆزىن، كۆتن.

كۆزە: كەرى سىپى (حمار ابىض).

كۆس: (۱) دھۆل، دھۆلا ھەرى؛ (۲) فاجعە (عەرەبكارى بوۋىە).

كۆس كرن: كۆچ كرن.

كۆس كەفتى: مال ۋىران، مال ۋىران بوى، كۆسەر كەفتى.

كۆست كەڧىت: ئانكو مالا تە ۋىران بىت، كەس و كارىت تە بىرن.

كۆسەر: بەردىۋار، بن قالچە، بن سىڧاندا، كۆلان، ماپىنا دوو چىا.

كۆستەك: بەند سەعت.

كۆسپ: كۆسپە (فخ، حفرە).

كۆسپە: ئاستەنگ، برىتتە ژ مشكل و تەنگ و چەلەمى. خارن

ئەگەر زىدە بەكلىتو تىر بىت، ئەۋ تىتت بدهڧى مرڧى قە بنوسىت.

كۆسە: مرڧى كىم موو لردىنا ۋى، برىتتە ژ مرڧى خاپىنوك: «كۆسەى ژ چونسەى چىتەرە» "پەند"، (عەرەبكارى بوۋىە بۆ [كوسج] ى).

كۆسە ۋەى: كۆسە بووك.

كۆسە بووك: كۆسە بووك. ئەڧ ناڧە بۆمە ژ زەمانى باستانىقە ماپە چەندانكو نە لىجى خۆ تىتتە كرن.

كۆسە بەرنىش: كۆسە بەرنىش، كۆسە بووك.

كۆسە بەرنىش: ئىك ژ دەستورىت نەروژى ئەڧە بوو:

مرڧقەكى ھەنەكران و يارىكەر و ترانەچى دا سەر و چاڧى خۆ رەنگ كەت بەرەنگەكى پىكەنى و جلكىت عەجىب غەرىب كەتە بەرخۆ و سۋارى كەرەكى بىت و لكۆلانان گەرىت و گۆرانىت پىكەنەن بەدەنگەكى بۆلىۋلى بىشىت و ئىكىدى ژ ناڧتەنگى پىدا خۆكەتە كەر و ھندەك جۆرە ھەلپەركى دكرن. ئەڧ كۆسە بەرنىش لزمەنئى ساسانىان بوو ژبەر ھندى ۋشەى كۆسە بووك يان كوسە ۋەى ھەر ماپە و نەمرىە. بەلى نەھۆ تەنئى لدەمى باران نەھاتنى قەرەچ بكارىتىن (تەماشى [جشنەى ئىران باستان] ى بكن، لاپەرى ۲۸).

كۆش: دامەن، دەھمەن (حضن) برىتتە ژ شەرمەگەھى مرڧقان و بتايىت ئى ژتان، دامەن، دەھمەن.

كۆشىن: تىكۆشىن، خەبات كرن (سعى).

كۆشك: ھاتتە عەرەبكارى كرن بۆ (جوسق، قصر)، ئاڧاھىيا مەزن و بلند، مېۋانخانە، ئاڧاھىيا ناڧ باغى و دەرڧەى بازىرى.

كۆشش: خەبات (سعى).

كۆشە كۆش: برىتتە ژ زەڧى و زۆرى و گەلەكى بى.

كۆشەند لڧىنۋە تەلاش (اجتھاد، سعى).

كۆشىار: ناڧى ھەكىمەكىە كو (ابن سىنا) شاگردى ۋى بوو، خەلكى گىلانئى بە.

كۆشا: خەباتكەر، كۆشا. (صفە مشبەھ) يە ۋەكى: غارا، زانانن، ئازا، بىنا، خۆرا.

كۆف: كوندەبو، كىۋ، چىا.

كۆڧى: ئەۋ تىتتە كو خانم دكەنە سەرى خۆ.

كۆڧى خار: برىتتە ژ ئەۋ ژنك و كۆڧى بى خۆ بۆ جوانى بى كەچ دكەن. مامزادەشتا خەتارئ كۆڧى خوارا كى بى تو

ئەز مرم بەر رەقسا گوھارا گل ھنارا كى بى تو

كۆفېك: ئەو پۆيىنە يەككە لىنىيە كەلسە، سەرى ھەندەك بالىدە يان ھەيە
 ۋە شەنە بىسەرى.

كۆفك: كۆڭك (قىمە).

كۆفتە: مەندى، بادىيانا دېيىش كەلمە: «ئەز كەلمە بويە: مەندى
 بويە».

كۆفل: (۱) كۆتۈمە دارەكى ئەستور، قورمە دارە؛ (۲) ناغى
 گوندەكى كوردانە لىنىيە (دۆسكى).

كۆفلەك: كۆڭل.

كۆفك: كۆفك (قىمە).

كۆكەل: كەلى كىشى، مېرخاس.

كۆك: (۱) مالىيە، قەلەۋ، جۈن، رىك و پىك. "جىزىرى"
 فەرموويە: «مەن ئاھ ژ دەست وان غونچە يان - كۆك و
 كۇبارىن چەمبەرى؛ (۲) دەرگە قان و مەرقى پاشايان.
 لىقىرە دا ديارە كو مەرق و ھەقائىت مەزنان و ئاغايان و
 پاشايان و ھەمىشە يەتتە گەۋرە مەرقان ھەردەم پىكھاتى و
 تىرلىس و راپىچ بويە ژبەر ھەندى و ژەيى «كۆك» يى بۆ
 كەسى تىرچىلەك و پۆشتە بىكارىن. كۆك بۆ كىلىيەت
 دووربارىش تىت.

كۆكە: بزاراقى سلىمانى و پشەرى دېيىشە كادەي پەنىرى.
 كۆكە بزاراقى ئاقور و بەرمە قلوۋى دېيىشە كۆخەي
 (سەل).

كۆكە كۆك: كۆخە كۆخ.

كۆكەر: كۆم كەرا (جامە).

كۆكۈن: كۆم كۈن، خۇكۈن (جەم).

كۆكە: ھەدە، گۆلۈپت دەزبان.

كۆكەر شە: خەندە كۆكە، سىياسورفە (سەل دىكى).

كۆكۈز: جۆرە قوماشەكى نەرم و نازكە.

كۆكە: گۆرستان، زەمان (مەشەر).

كۆگا: گەرد، گەرد، خەرمەن (تەل). "مەۋلەۋى" فەرموويە:
 «شەراھى كرىھى نارى مەھجورى - كەردەۋە غوبار كۆگى
 سەبۇرى».

كۆل: (۱) پشە، ئەو تىشتە كو مەرق بىكۆل ھەلدەگىت؛ (۲) بۇنا
 بىشەخ، كۆچ؛ (۳) پاشگەكە مەنا پىشەي دەتە فاعلى
 ناغى، ۋەكى: بىر كۆل، جۆكۆل، ھەرد كۆل، رەزكۆل، ئاخكۆ.

كۆلپت: كۆلپتە.

كۆلپتە: ھىلىنا مېرىشكا، جى يەكە بۆسەگى دەرست دكەن،
 بىرىتتە ژ خانى يەكى گەلەك سادە و بەرنەكەتى و ھىچ.

كۆلپ: بالا، كەلى، كەل (ھام).

كۆلە: بەردە، بەندە، بەنى، وشەيەكى ئەھرىمە نىيە.

كۆلەيى: كۆلەتى، بەردەيى، بەندەيى.

كۆلەتى: بەندەيى، بەنىياتى، بەردەيى.

كۆلەبەند: مەرقى بويە كۆلە و بەند بويە.

كۆلەبەندى: كۆلەيى، بىكۆلەتى، پىقە گىدايى.

كۆلپن: كۆلان، قەكۆلان (ھەر).

كۆلەمستە: مەستە كۆلە.

كۆلەگە: دېرەگە، ئەستور.

كۆلەدان: پشەدان، رەقىن، ژبەردانان.

كۆلەدان: خۇگرتن، ژبەر نەدانان (شبات).

كۆلەدەر: خۇگرتى.

كۆلەكە زىپىنە: قاموسەكى كوردىە ژ دانانا مام ۋەستا گىتوى
 موكرىانى، ھەم دېيىشە كەسك و سۆرى ژى.

كۆلەرە: كۆر كۆرە.

كۆلىسك: جۆرەكى كىركانە كەفچكىت دارى پىدقەۋورىن.

كۆلاك: بارقۇقە.

كۆلەكەمەلا: نىف مەلا.

كۆلەكە ھەكىم: دوكتورى نىف دوكتور. شاعىرى شەبەكى
 فەرموويە: «كۆلەكەمەلا دىن مەبەرۆ - كۆلەكە ھەكىم جان
 مەبەرۆ» "پەند".

كۆلىنك: بىتەرە كۆلىسك.

كۆلەۋار: كۆرەۋار.

كۆلەدار: كەلەگا (استعمار).

كۆلك: ئامانچ (ھەد).

كۆلى: كاولى، كىۋەلى، تىرەيەكن ژ ھەندىان ئەۋىت مەقامىيىژ و
 ھەلپەرىكى كەر لىسەردەمى بەھرام گورى ھاتنە ئىترانى بى
 لانھ و كاشانەنە، تەنى كارى وان لەۋجى و لەۋجى گەرىانە،
 سەرشەقىت وان خۆ لەرقاق و توركىيە و سۈرى يەى ژى
 دايىيە.

كۆم: كۆمەل.

كۆمەل: كۆمە.

كۆمە: (۱) ئەف وشەيە ھاتىيە ۋەرگرتن ژ كۆمەى كو ئەۋىژى ئەو
 گىيايەيە و شىنكاتى كۆلىك دئالىيىن لىدۇرا بركى ئاقى؛ (۲)
 كۆخى كچكەلە كو نىچىرقان و بىستانە قان بۆ خۆژ دار و
 دەغلان بىشەۋىيەكى ۋەختى دەرست دكەن.

کۆم: جیزی دهللی یان کۆما بهران یان کۆما مروّشان یان هه
 جهمع و کۆمهک ژ ههه تشتهکی.
کۆم کرن: خرکرن.
کۆم بوون: گرد بوون، خرپوون.
کۆم بهفر: چاله بهفر، کۆمهله بهفری دکه نه چاله کن، (کۆم بهفر
 درستتیه ژ کون بهفری و مهعنادارتره).
کۆمیتیه: لیژنه یهکی کچکه ی چهند کهسیه ژلای گرووههکی یان
 حیزه کیشه تیتته دامه زانندن هه تا ب هندهک کاران رابن.
کۆم: کومر، دهژی.
کۆمشهل: کۆمه، ئەو گیا و شینکاتینه کو لدۆزی برکا ئاخی یان
 دههکی دی لیکنالیای، قومشهل.
کۆمهک: هاری کرن (مساعده).
کۆمهک کردن: یارمه تی دان.
کۆمه کدان: کۆمهک کرن.
کۆمۆ: پشت کویس.
کۆم بهست: (منظمه).
کۆمیسسیون: مزده که (اجره) دهلال و هه ده گریه بهرام بهری وئ
 تشتیکو دفۆشیت ژ کالای (نه کوردییه).
کۆن: کهفن، ره شمال.
کۆنه: بناف سالقه چۆبی، لباس یان تشته کیدی (مستعمل).
کۆنه میتر: کاله میتر (کهل).
کۆنه ژن: ژنا کۆنه بووی و بناقسالقه چۆبی.
کۆنکریت: سمند و ئاسن (مسلح) (نه کوردیه).
کۆنگره: کۆم بهست (مؤقر).
کۆ: کیشه؟
کۆه: چیا (جبل).
کۆهستان: کۆهسار.
کۆهسار: ههردی چیا بی (الأرض الجبلیه).
کۆهی: کیشی، کۆفی.
کۆهین: وهک چیا.
کۆههج: کۆهیج.
کۆهیج: (زعزور). وشه یه که د بهرته دا کوهه ج بو، پاشی
 گۆزین و ته حویر و دهستکاری بهرداهاتیه بوویه کۆهیج،
 پاشی بدریژیا زهسانی بوویه کوهیژ چکوو «ج» و «ژ»
 نیزیکی ئیکن، پاشی «ژ» بو «ش» و بوویه کۆهیش. دیاره
 «ک» لدووماهییا وئ بحکمی تهسغیری پهیدا بوویه و بو

کۆهیشک ژیهه دهردی نه نفیساندنی «ک» بوویه «گ» بو
 گوهیشک، پاشی بوویه گوهیشک و لهندهک زاراغان دا
 بویه گۆژ، دیار بوو کو کوهیژ ژ هه میان نیزیکی تهسلیه
 و کوردیتیه، چکۆ تهسلی وشه ی کۆهه ج «کۆهیج» ه و
 لفارسیدا کویژ هاتیه.
کۆی: رهندهک (محلله).
کۆیله: بهنده، بهرده، بهنی، عهبد.
کۆیله بی: کۆیله تی.
کۆیله تی: بهنده بی، بهرده گی.
کۆییک: (۱) دژ (صعب)؛ (۲) ناخی گوندهکی کوردانه
 لکوردستانا عیراقتی (موسل).
کۆیان: فعلا وی مه کۆیۆ بۆ غائبی تیتت ههروهسا کو وانژی تیتت
 بهعنا چه قانندن، قوتانا خوریکی، قوتانا سنگی، قوتانا
 ئالای. کۆیان و کۆوان ههه دوو درستن د هه ورامی و
 شه به کیدا. "مهوله وی" فهرموویه: «موطن اصلیت نه خاتر
 لوان - میخ مویه تت نهرووی خاک کۆوان».
کۆه: دهنگ، دهنگی هیدی، چیه.
کۆی: کرمزی (بطوله).
کۆ کرن: کرکرن، هه تا دهنگی هیدی ژ لیبرانندن.
کۆپریت: ماده یهکی خۆشه هله، خۆش ناگره، ناگره (کوردکاری
 بوویه، لاتینی یه نه عه ره بی و نه کوردی یه).
کۆتری: کتلی (ابریق نحاسی).
کۆتلی: بنیتره کتلی.
کۆتر: گیایه کی بهاری و هاقینیه کاغهزی ژئی درست دکه ن.
کۆترین: لسه ریهک نه ستوربون، پهنگیان (حشد).
کۆتراندن: لسه ریهک نه ستورکرن، راگرتن، پهنگاندن.
کۆتان: پارچه یه کی سپیه، ته نکه، نازکه ژ په مبهوی چندیبت.
کۆت: کهت، پشیله، که تک.
کۆت و جۆتان: یاری یه کی مندالانه یه.
کۆتک: پشیله، هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (قط) ی: «کتکه
 ره شه میقاندار یه یک شهف خۆشه» «په ند»، دبیتن: کتکا
 چاقنق [بیتوه فا].
کۆچ: کهچ، دۆت، قیز، که نیک، کناچۆ، کیژ، دوتهر.
کۆچینی: دهمن جاحیلیا کچچ (بکاره).
کۆچۆل: تهسغیرا کچچ، کچه جوان، هه له پهرین د ناف دهواتتی دا.
کۆچک: تهسغیرا کچچ، کچه جوان.

کچکھ: کچکڅوکه.

کچکڅوکه: کچکھله.

کچکھله: ټټ و شهبانہ ته سغیرا ته سغیری دگه هیښ. قه نجه لقیږه ټټ لم لسهر ته سغیرا کوردی باخځین: ته سغیر به هوئی «ک» بدووماهییا ناڅی په پیدا دبیت به لی دځیت فیږی بیږین کو هه می کاف لدووماهییا ناڅی ته سغیری نیښن و بو ته سغیری ناگونجین، چکو «ک» لدووماهییا ناڅی لسهر چند مه به ستانه: ۱- بو دلڅقانی و میهر و فیان، وهکی: کچکڅوکه، کوچولوک: «ژنکیت کوردان دامان پاکن»، «ژنکیت پیغه مبه ری دایکیت مسلمانان»، «بابکټ من ټز بنازداری بخودان کرم»، «من لدارئ دویایین کورکهک هه یه و ټز وی بروحا خو نادم»: ۲- بو سڅکی بی (ته حقیری)، وهکی: سهرکیت ستمکاران دځیت بیښه پان کرن»، «ټټ خانیک به سی منه و په نجه رکهک ژی تیدا هه یه»، «سویتالکیت فی ده می بکیر چکاری نا هیښ، سهرکړینک»: ۳- بو ته سغیری، وهکی: شه لک، که فنک، سخرک، چوچه لک، که په نک، گورهک، تیلک، جهړک: «نانکټ خو بخو بناڅی و مننه تا خه لکن پافئ».

کچکھ بی: کچکاتی.

کچکاتی: ده وری مندالی بی.

کچ مام: دوت مام.

کچ خال: دوت خال.

کچ مهت: دوت مهت.

کچ کچ: کچکچه.

کچکچه: وشه یه که چیل و گولټ پی دهاژون.

کخ: (۱) به عنایه ټټ تشته پیسه (بفارسى و به ره بهی ژى بکارهاتیه): (۲) ناڅی دهنگه کیه کو مروڅی بکوڅیت تیت، بو دهنگټ که نین ژى هاتیه.

کخه: ټټ تشته پیسه ژى دور به، واژه که بو مندالان تیتته گوتن.

کخمیته: نارئ دور و پشتی ناشی.

کختان: کوختان.

کدو: کودی، کولند.

کدویا: شوریا بی کولند تیدابیت.

کدوخ: چه مام، گهرماڅ، گهرماڅه.

کدوانه: کرمه که ناڅ ربڅکیت نادمیزادی په پیدا دبیت و گه لهک دریږه (الدوده الوحیده).

کدی: کولند (قرع).

کرفه: (وحی، برکت، ارهاص، هاتف، نداء الوحی) لثافیتسایین، کرفه به عنایه پاداشته، سروش، چیدبیت کریف یان کریف لزاراڅی ټیزدیان بهو مه عنایه بیت.

کرفه نادیار: دهنگټ غه بیی، سروش (هاتف الغیب).

کریف: کریف، هه قال، کریفی خونئ لجه م ټیزدیا.

کریف: د کوردیدا به عنایه دوست هاتیه.

کریفاتی: کریفاتی، کریفی.

کریفاتی: دوستی.

کریفی: کریفاتی، ټټ وشه یه (کریف، کریف) ره نجه ژ ریشه یی (کرفه) بی ثاقبیتسایین بیت کو به عنایه (ثواب) و پاداشت و قه نجی و چاکى و به ره که ت هاتیه.

کریفی خوونی: دوستیا خوونی. کریفی خوونی نک ټیزدیان دبیتژنه وی مسلمانیتکو کابرایین ټیزدی کورئ خو لکوشا مسلماننه کی چوکړ (سوننه ت) بکه ت.

کریفو: ټی دوستو.

کریت: ناشرین، فهیت (قبیح).

کریتی: فهیتی، ناشرینی.

کریت کرن: فهیت کرن.

کرت: مال، میرات، چه ندهک.

کرت گر: (وارث).

کرتکار: پالا.

کری کارى: پالاتی.

کری گرتی: بزه گرتی (اجیر).

کروت: قوروڅ، قوروت.

کردار: کریار، ناکار (عمل، قعل).

کردن: کرن.

کریار: کردار.

کرده: ده ستکرد.

کرده کار: مروڅی پیگیری.

کرزه مان: ناسمان (عرش).

کرشمه: کرشمه، ناز، دهلال، له نجه و لار.

کرم: (دوده).

کرمی نارموش: (دوده القز).

کرمک: هندک زیر یان زیفن ژ چه کیت ژنان وهکی کرمان.

کرکړ: کرکړک.

کِرکِرک: کِرکِرانک.

کِرکِرانک: نەرمە هێستیک (غضروف).

کِریمان: ١) ناغی باپییری دووی روستەمیە، ئەو بابی نەریمانیە؛
٢) ناغی باژیپری کەرمانیەژی.

کِرین: تشت کِرین.

کِر: بێدەنگ.

کِر: بێدەنگی.

کِرپوون: بێدەنگ بوون.

کِرۆک: گەوهەر، کِرۆک و گەوهەر هەر دو کوردینە، بەلێ گەوهەر موشتەرەکه مابینا فارسی و کوردی.

کِرێفە: کِرپۆه، کەرپۆه.

کِراندن: قرتاندن بداناان.

کِرژ: کِرژ (توترا).

کِرار: (نسیج).

کِرده: کِر (فعل).

کِرده و پیتوهر: (فعل و فاعل).

کِرژی: گِرژی.

کِرئوش: سجدە.

کِرپەک: جماد.

کِرپی: قِرپی، جانەوهرەکه دکەقیتە لەشی بز و مەران، هەرەتی وئ دەمی بهاریه.

کِرسۆک: کسۆک، سەگ.

کِرمن حەرام: مەرۆقی چاڤ لدهر، مەرۆقی ئارەزووی حەرام خوارنی هەبیت.

کِرمن حەلال: پاکدامان، دوورحەرام (نزیه).

کِرۆسک: کِرۆسکه.

کِرۆسکه: هەرمی بێ کیفی.

کِرینک: کِرین.

کِرین: ئەف هەر دو وشەیه دینە پاشگری کار و پیشەیی و رەوشتی ددەن، وەکی: سەرکِرینک، سەرکِرین، هەستی کِرینک، هەستی کِرین، کەزوان کِرینک، شەکر کِرینک.

کِرماج: کورد، کورد ماد، کوردو کِرمانج هەمبەری ئیکن.

کِرپەر: بۆری بێ هەناسەیی.

کِرۆک: رەگ و ریشە.

کِرپو: دۆستی بەخزم حسابکری.

کِرپەک: تشتی بیجان (جامد).

کِرۆج: کەت و کەت.

کِرکرت پاک کەر: زەکات.

کِرمری: ئەو کارە کو بهەر کەسێقە نیت، هونەر.

کِر م شەتاب: ئەستیر ئەستیرۆک.

کِرکر: جوهره باقلەکه.

کِرمانج: ژ سئ وشەیان پیکهاتیە: «کورد + ماتا + حین» نانکۆ

ئەو کوردیکو ماننا جەیی وانە. ماننا ناوچەیهکی کوردستانی یە لسهردەمی ئاشوریان وان بۆخۆ دەوله تەک پیکئینابو

هەرودکی میژوو بۆ مە دیار دکەت. مەعلومە کو وشەیی کِرمانج و وشەیی کورد هەریهک مەبهست ددەن، هەرودکی

لشیریت زاناییت مە هاتینە، "مەلای جزیری" فەرموویە: «تەنها نە کوردستان ددەت - شیراز و یەنگووان ددەت /

هەریهک لسهر چەهقان ددەت - ژ ئسفهان تین خەراج»؛

"خانی" دبیژیت: «ژ بو بچووکیت کِرمانجان - نە ژ بۆ صاحب رەواجان»؛ "شیخ نورالدینی بریفکاتی" فەرموویە:

«کِرمانج کەری خوار دکەت - قەستا جەیی بازار دکەت».

بیینە چاوا فەرقتی ناکەن مابینا وشەیی کوردی و کِرمانجی؟ دویر نینە کو ئەف وشەیه ل کورد ماد هاتبیت دەما مادا

ئەمپراتوریا ئاشوریا روخاندی کوردیت ماد هاتبیت ناڤ ناوچیت کوردستانا عیراقتی کوردیت نیشتهجی گوتبینه وان

کورد ماد پاشی بویه کوردمان - کورمانج. **کِر**: بێ دەنگی، بەز (شحم و دهن)، دبیژن: «فلانکەس پییر بوویە چ کِر تیدا نەمایە، لەو خۆ لبهر سەرمایێ ناگریت».

کِرینک: گِرینک، سیسانی سپییدی.

کِرر: هشک، هشیار، ژبەرخۆ هاتیە دەر، بەکِر.

کِرژان: کِرژاندن.

کِرژاندن: قەمراندن: «هورمزگان رمان ئاتەران کِرژان» "شعر قەدیم".

کِرژال: کەرژال.

کِرسل: ئاهەک، قسل، کلس (نورە).

کِرسۆت: یان کِرۆت یان کِرۆت بەلکی ژ (کسوت) ی کوردکاری بوویە، بەلێ ئەز دبینم ل (کسوتا) حیثی هاتیە ب مەر و ب

مەعنا کوردی کو ئەو جل و بەرگو چەکیت بو بویکی دین بەری بویکی دین. حیثی ژ لکومیت هندو ئوروپینە.

کِرسن: کِر کوردیتەرە (هرطمان).

کِرسۆک: بەچەکەسەگ، سەگ.

کل: (۱) کلک؛ (۲) کوره‌ی ئامانان؛ (۳) توتیا، سورمه (ع،ک).

کلک: کوری (دویلک).

کلکدار: چاپلوس (ملاق).

کلکداری: چاپلوسی (ملاق).

کلیسا: کنیشت (معبد النصری).

کلپاته: لئینا لیقن بکرین په یف.

کلپه: کلپاته، گوریا ئاگری (شعله النار).

کلاش: پیتلاقه‌کی چه‌رمه و سه‌ری وی ئارموشه یان به‌ندک یان ده‌ری یه، چم چم.

کلاشپان: بریتیه ژ خودانکار و ره‌نجبه‌ر و پالا و هه‌ژاری یه: «کلاشپان دکه‌ت و چه‌کمه‌سور دخۆت!» "په‌ند".

کلیدار: سندوقدار (امین صندوق).

کلافه: گلۆله ده‌ری یان گلۆله به‌ندک: «باکلافه بو ئاخ‌له‌وانم» "مه‌وله‌وی".

کلیل و دور: فه‌که‌ر و بگر (مفتاح، ملاق).

کلیلی: نه‌وعه تفه‌نگه‌ک بون.

کلیس: ویران، کامباخ.

کلۆر: قالا، لسه‌ره‌ف، گلۆلکه (ضم).

کلانی: چاقبرسی، کولافی درستیتر و کوردیتیره.

کلپه: (یان کلپه): به‌فری سهران و گه‌رده‌نه و ملانه. "مه‌وله‌وی" فه‌رمویه: «زووسان وه‌ی رهنگ وه‌گه‌رده‌ن یاوان - گیبجیای لوول گیچ کلپه‌ی کاوان».

کم: خم، بو ئاقا گه‌له‌ک بیت، عه‌ره‌بکاری بو به (قمقم).

کمانچه: که‌فانچه، که‌وانچه، ئامرازه‌کی موسیقیه.

کمه‌که: مارمیلۆک.

کمخپته: کمخپته (کمخپته کوردیتتر کمخپته‌ی).

کمان برۆ: که‌مان ئه‌برۆ، برۆکه‌فانی: «د ده‌ست دا یه‌نگیه‌ک نۆبارمندی ئه‌و که‌مان ئه‌برۆ - لبالا جه‌دوله‌ک جه‌باری لیدا هه‌مقران ئه‌برۆ» "جزیری".

کماج: نه‌وعه نانه‌کی مه‌زنه ژ ئاری گه‌نم و گه‌مۆکی چپدکه‌ن.

کنگلاشک: که‌نگریپ: «کنگلاشک له‌خۆ به‌شک» "په‌ند".

کندر: وه‌رسی کنفی.

کنف: گوش (قنب).

کن: نک (عند). (نک راستتره ژ کن).

کناچی: کناچۆ، کیژ، دوت، دوتەر، که‌نیشک، کچ.

کش: واژه‌یه‌که بو ده‌رئێخستنا مریشکان د کوردیدا بکار تیت، هه‌م واژه‌یه‌که یاریکه‌ریت دام و سه‌ترنجان ده‌می‌کوزال دبیته سه‌ر ره‌قیبێ خۆ بکار ده‌ت.

کش و مات: باده، سه‌رسورمان، هه‌می کشیان و خیره‌سه‌ر بوون، هه‌می ره‌فین و مت بوون، رهنگه‌کش و مات واژه‌یه‌کی هندی بیت، چنکه‌ل یاریا شه‌تره‌نجی‌دا هه‌یه.

کشیان: خوڤه‌کیشان.

کشلاخ: که‌شلاخ، گه‌رمیان.

کشته‌بان: نه‌نگوشته‌وان، نه‌نگوشته‌فان، کلکه‌وانه، ئاسنه‌که خه‌یات د ده‌م درواری دکه‌نه تبالا خۆ بو پالدا نا ده‌ری یی.

کشت و کال: چاندنی.

کشکش: (۱) زارزاریکه‌ر، ترانه‌که‌ر؛ (۲) ده‌نگه‌که مریشکان یی دکه‌نه ده‌ر؛ (۳) واژه‌یه‌ی پالده‌ری یی یه بو سه‌گان (اغراء).

کشته‌کشت: بووی ده‌نگی بکار تیت کورێقه‌چۆنا گیانداره‌کی په‌یدا دبیت.

کشت: توند، زیده‌بادای و باخواری.

کشته‌ک: گشته‌ک، ئاشۆژن.

کفته: ماندی، هه‌رشی، رهنگه ژ کوفته‌یه‌ی فارسیقه تراشبیای بیت کو به‌عنا ئه‌رهاقی دیته گۆتن، کوتلک.

کفکۆ: که‌ره‌کیفه.

کفکۆبی: کیفکۆبی، که‌ره‌کیفه‌یی.

کف: حکایه‌تا ده‌نگی هه‌لبونا شخاته یان ئاگری یه.

کفت: گر، فاکوفیک (شبق).

کفر: کفرۆک، جوهره تراشه‌که ل جه‌م رووبارا شین دبیت.

کفرۆک: بنپه‌ کفر.

کفان: قه‌وس، که‌وان.

کفاندار: که‌واندار (قواس، صاحب القوس).

کفانه: کفانۆک.

کفانۆک: ئه‌و به‌رده کو دادنیه هندافی سه‌ره‌ده‌ر و هه‌ر تشتی وه‌کی کفانی.

کفارک: کوارک، قارچک، خارچک.

کلزل: به‌دبه‌خت، بی‌تالع، هه‌زار، بیچاره.

کلید: کلیت، ب فرسی (کلیف) عه‌ره‌بکاری بویه (مقلاد).

کلیت: کلیل، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه.

کلیل: کلی.

کلی: بنپه‌ کلید.

- کناچو:** بڻيڙه کناچي.
- کنا:** کچي، لجهم ٿيڙديا کڻي.
- کنيشت:** په رستشگاهي فله يان، قليچي کو خو دده ته کناره کي چاڻي.
- کنجروک:** سيددانک، په يکوله.
- کنار:** قهراغ، ره.
- کناره گيري:** ٺه و کسه کو خو ٺ مرؤفا بده ته کناره کي يان بي مهيل بيت.
- کنير:** داره کي زور قاييم و بين خوشه گولان ٺي چيدکه ن.
- کنيروک:** گيايه کي بهاري بينا کنيري دده ت.
- کنج:** کچا تازه گه شتي.
- کنج:** کنجک.
- کنجي:** جلک بزازي شنگاريا وشه يه کا به لي نک هنده کوردا تيته بکار ٺينان بو بهرگيت دريايي وا ٺا کنجي کورديا ديري نه.
- کنجک:** بهرؤ، گه فنه په رؤک.
- کنجکي هه شي:** مراد پي په رؤکي شينه، کورد بو مرؤقي به دقي ته شبيهي بکارتين و ديٺن: «فلانکس کنجکي هه شي يه» (بقي مه به ستي واڙه يه کي ٺه هر يه نيه).
- کنه کن:** دنه گه که په يدا ديٺت ده مي ده ست پيکرنا گري يي.
- کن کني:** مرؤقي خن خني.
- کناري:** ٺستري يه کي رهق و قاييمه به لگ و تاييت وي وه کي عنابيه.
- کنورک:** مله کي ٺستري يه کو پيکفه چه سپاندي و ليکداي.
- کنوره:** داره که سه ري وي دوتايه بڻي وي وه کي ده ستمه ريه يه کتايه. ٺه ستر يان دکه نه ناف دوتايي وي و ديه نه فه داوان، ٺه ستر يان بکه نه تاني بيستانان وه کي شه نه يه به لي دوگوهه. کونوره هم ديٺنه بهرمله کي ٺه ستر يان: «ما تو کونورکي سه ري مني؟».
- کند:** کن، عهردئ نزم.
- کن:** کنک.
- کنک:** کورت، کورتک، عهردئ نزم.
- کني:** ٺاکاري ٺانه، نافي گوران يه کي کورديه.
- کنگ:** کينگ، قون، قنگ.
- کوا:** کا؟ (اين؟).
- کوانگ:** کوچک.
- کوانو:** کوانگ.
- کوان:** کوفان، (گوفان سڻکتره).
- کواني:** نافي گونده کي کوردا نه لشيما لي عيراقني (ٺاميدي).
- کياند:** هنارت، شاندي.
- کياندن:** هنارتن، شاندي.
- کيانده:** کياندي، هنارتي.
- کياسته:** کياستي.
- کياستي:** هنارتي (مرسل) به لي بشه به کي ديٺن: «گيانده، گياندن، مه کيانو لجي هنارتي و هنارتن و دهنريت»، هه ورامي ديٺن: «کياسته»، شه به کي ديٺن: «کيانده».
- کوين:** کون، کون، ره شمال.
- کوينه:** پارچه.
- کوپر:** کوور، پشت کور.
- کوير:** کوور، شه ٺکوز.
- کوپيه:** کوويه، کوپه.
- کوپتر:** کوزهر.
- کوستان:** زوزان.
- کوستاني:** زوزاني.
- کويرف:** کيفينا ماري.
- کويرفين:** کيفينا ماري.
- کويک:** دانيشتنا سه رچنجکان.
- کويج:** سهگ، کويچک.
- کويز:** کويزي، کويزه نه.
- کويزي:** کويزي، کويزه که.
- کويزه له:** کويزي، کويزه که.
- کويژک:** ده له که، جوړه دونده کي ٺاقيه فسيت پيس دکه ت.
- کوي:** جي قنه ي چاڻي، روي بوق.
- کوير:** کوور، کاراک دوسالي.
- کويرنج:** ندادف، په رکه ر.
- کويرکول:** هوور هزان.

گ

گ: تیبیا بیست و یه که مین ژ تپیت چه چیبی کوردی.

گا: گاو، گاب (ثور). لئاقیستایدا دبیتته گای «گوش» کو بچهند مه بهستان هاتیبه: «گاو، دونیا، هیز، توانایی، زهفی [زه مین]».

گاباره: (۱) سه ری گای، گابارا؛ (۲) شکهفت؛ (۳) ناخی گونده کی کوردانه لکوردستانا عیراقی (دهوک)؛ (۴) لاندک.

گاب: کتر.

گابهش: کنایه ته ژ تشتت ناهه موار و سه سوپرکه ر.

گابه گیره: گیره به گیان.

گابیر: باگیر، جی کو با تیدا دبیتته زقرهک، فاتوله، بهلی باگیر درستتره و کوردیتره.

گابینان: گا گریدان بوجوتی، گابه ستن.

گابردان: نهو دهمه ژ بهاری کورژ دریتژ دین و چه روان ژی زور دبیت، ژ بهر هندئ جوتیار بیتنا گیان ددهن چهند سه عاتان گیان بهر ددهن دا بو خو بچه رن.

گابن: گاگریدان، جوانه گا فیری جوتی کرن، نانکو نیری ته نی دکه نه سه رملن جوانه گیان دافیری جوتی بن: «گا ژ گارانی و شیف ژ تراش» "په ند".

گابردین: گه بهردین (قوماشه که).

گاپل: قه لهو، ته مه بل.

گاپولی: (یان گه پولی) «ته ماشای واژه ی گه پولی بکه ن».

گات: قسمه کی شیعریه د ئاقیستایین د قسمی «یشناویشتهای» هاتینه و ژ هه می قسمیت ئاقیستای بتر جوانکاری تیدایه. دبیتنئ گاتها ئان گاشها نانکو گاز (دعاء).

گاتان: جه معی گاتیبه.

گاترمه: (یان گیترمه) پشتبیتنا زیفی.

گاخیره: گاخوره.

گاخوره: گاهواره، ده رگشک، لاندک.

گاخور: زوردار، ده ربهگ، نهو کو تشتیت مه زن و بهرکه تی ژ مالی ژار و بیده سته لاتان دخوت، لهو بکوردی دبیتن: «گامیش گامیشان دخون».

گارژ: گورده پانا ترومیلا، گاراج (واژه یه کی بیگانه یه).

گار: واژه یه که دبیتته پاشگری هنده ک سیفه تان، وه کی: «په ره ردار، ناموژگار، ئافه ریدگار، نامرزار، سازگار».

گارد: پاسه فان، زیره فان، نیگه هیان، پاسدار، قه راول (حرس).

گارت: نیکه ژ وه سائیلی نه قلا ئالی لئیرانی، بریتیه ژ دو داریت دریتژ و پیتشی فال، عه ره بانه یه که لسه ر دو چه رخان یان چارچه رخان، بده واران تشتتا لسه ر نه قل دکهن، یان گاری.

گارنده: (فاعل، عامل).

گاری: بیدرم، بنیره گارت.

گاره: ناخی چیا یه کی مه زن و بناف و بانگه دکه قیسته قه زا نامیدی یی.

گارهک: ناخی گونده کیه لئیرانی چیا یه گاره ی.

گاره کار: دهنگ و قیریتنا مریشکانه.

گاریه: عه ره بانه، گاری.

گارس: جاورس: «گارس گول بو، باران لئیهات شل و مل بو...» "په ند".

گارهش: وشه یه که بو هه می ره سه نی گای ژ چیل و گولک و گای تیتته بکارئینان، بریتیه ژ مروقی کیم فام و تینه گه شتی.

گاربان: نهو که سه کو گاره شان دهاژوت و دچه رنیست، به لی نهو مه به ست هاتیبه لادان ته نی مه به سستی که ری یی گاره ش و تشتت دناف دا ژی تیتته فام کرن، گاران، گافان.

گارانی: نهو چارپایی کو دچیتته گارانی.

- گارانیکی:** بئ دەستووری و شیلۆتیل (تسیب).
- گارپان گۆلکانی:** بئ (نظامی)، هه وهس هه وهسانئ، هه ر یهک بکه یفا خۆ.
- گاز:** (۱) (نداء)؛ (۲) نهفت؛ (۳) ددان؛ (۴) دارئ گهزئ؛ (۵) سرتئ چییای؛ (۶) دبیژنه کلبنانی ژئ؛ (۷) پاشگره که مهعنا کاری کهری (تائیر) ی ددهت، وهکی: رۆژگاز، کیرگاز: «گازی یا دووگورگیه!».
- گازنده:** گله، هاوار کرن، "جزیری" فهرموویه: «شاک السلاح هه ردهم - به گوشتنا مهلی هات / گازندهیان ژکئ کهم - ژکئ بکه م شکایهت».
- گازه:** (۱) گاته، گاتا، گاتان. نهسلای «گازه» یه بهعنا مناجات و پارینه شهیه، نهوژی پشکهکی زۆره لکتیبا ئاقیستایدا. بداخهوه نفیسفانیت بهری مهعنا گازهی نهزانیه و گوئییه «گاته» یان «گاتا» و «کاتها» چنکو «گاز» بهعنا هاوار کرن و هاوورتئ کره بۆ خودی وازهیهکی کوردیه و تهحویر بوه بهلیت گاز و گازی و گازکرن و گازندهو گازه هه می یهک ریشه نه بهعنا بانگدان و مناجات و هیقی تئین؛ (۲) (ارجوحه).
- گازن:** گازنده، گهزئ پیشانی، گهزی بددانان، دارئ گهزئ، بزراشئ بۆتان گازن هاتیه: «جانا ژ جهفایا ته و زولمئ چ خه بهر دهین؟ - کو تیر ژ جهوراته دلدلا مه بگازن» "جزیری".
- گازک:** ماشه، په لگر.
- گازی:** چرین، بانگدان (نداء).
- گازیکهر:** نهو کهسه کو بانگی خه لکی دکهت، بانگدهر (مناد).
- گازه گاز:** دهنگه دهنگ، قیره قیر: «تهپل و رمباز و گازه گاز - تیکه ل ده بوون سهگ و بهراز» "بهنسا کوردی".
- گاز کرن:** گازی کرن.
- گازی کرن:** بنیره گاز کرن.
- گازاندن:** ئیشاندن، کله کرن، (تائیر) کرن.
- گازر:** جانگشۆ (قصارا جلکان)، ئانکو گازر ناغه بۆ جانگشۆی و جانگشۆستنئ ژئ. ئانکو ناغه بۆ عه مهلی و عاملی، عه ره بکاری بوویه (قاصر).
- گازرگاه:** گازرگه.
- گازرگه:** خانئ بئ کو گازری تیدا دکهن، گازرگه کوردیتره ژ گازرگای.
- گاژ:** وهستانگه، پله، جئ، قۆناغ (منزل).
- گاس:** گاز (نفظ).
- گاسک:** گاس.
- گاسن:** گئسن.
- گاسنکهر:** گئسن درستهکهر (حداد).
- گاشه:** که قری مهزن.
- گاف:** ئیکه ژ بیست و ههفت تیپیت چه چهیی کوردی، گهف و گو، گوزاف.
- گاژ:** دهم، چاخ، پیگاف، زه مان، سه ده (دهر).
- گاژک:** ریکا ته سک، دوربای فرکیل، فره کیل.
- گاژان:** گاوان، گابان، گه وان، خاوه نی خاوه ن.
- گافانی:** گاوانی.
- گاژگافانی:** سیبازانی.
- گاژ هافیتن:** شهقاو رانان.
- گاژوک:** گامیزه.
- گافیت خودیتنه:** رۆژیت خودیه (سنه الله، ایام الله).
- گاژوز:** کزن (هرطمان).
- گاژکل:** گاران.
- گاژوره:** پایزه درهنگ، هه یفا دووین ژ پایبزی، نازره ماه.
- گاله:** گال، ناله، دوور، جوال.
- گال:** (۱) گاله گال؛ (۲) نهو پشکه له کو بدانگی په زیقه دیتسه هه لواسین.
- گاله گال:** قاره قار، دهنگه دهنگ، گاله ل بئ گاله ی.
- گالین:** قارینا دریتژدهم.
- گالدان:** گازی کرن، ژ ریشه بئ گاله گالی هاتیه وه رگرتن.
- گالدهر:** گازیکهر.
- گالته:** حه نهک، یاری، گه ب.
- گالته و گه پ:** فره شه، حه نهک و په یف.
- گالته کهر:** گالته چی.
- گالته چی:** حه نه کباز، یاریکهر (ک، ت).
- گالیسک:** (۱) چه قۆکا که فچکئ دارئ پی دقه ورین؛ (۲) عه ره بانه، گاری.
- گالیسکدان:** رامالین، دامالین.
- گالیش:** باره گیای یه کبه ندهک.
- گالبنگ:** گیایه کی ژههرینه ناغ گهنم و جهه ی شین دبیت، خوارنا وی دیناتئین چیدکهت، شیرمۆک.

گاليله: نانتي ٿه زني.	گاواره: لاندک.
کال مه دؤ: گازی دکهت، شبکی (بنادی).	گاوزوبان: گاوزمان.
کال مه دان: گازی دکهن.	گاوزمان: زمانگا.
کام: (۱) گاڻ (خطوه)؛ (۲) لغاڻ، لگام.	گاورگا: گاورگه.
کامڙهن: هه سڀي توندرؤ.	گاورگه: جي زهرده شتيان.
کامج: کيمياي، کيمياگهري.	گاسار: وهک گا.
کاميزه: دورباري کو دبيتڙي خوارکه (خياطه حلزونيه).	گاواو: گاوجوتي.
کاميزکه: خوارکه، گاميزه.	گانهگه: ريگا کاکيشان (نهرالحجره، درب البتان).
کاميزک: قه نوراڙي دهري جوالي.	گابهرا، گاهنبار: ٺه وشهش روڙن کو خودي تيدا هه می جيهان و کيهان نافراندی، مراز بشهش روڙان شهش چهرخينه. ههروهکی لئاڻيستايدا تيته ديٽن و قورٺانڙي وهسا فهرموويه: «خلق السماوات و الارض فی سته ايام».
کاميتش: ڙ دوو واڙهيان پيکها تيه: «گاو + ميتش» هاتيه عه ره بکاري کرن برهنگه کی عه جيپ: «گ» کرينه «ج» و «ی» کرينه «و» و «ش» کرينه «س»، دهمکات ڙي درست کرينه بؤ (جمس) و جهمع کرينه بؤ (جواميس) و ته کسير کرينه بؤ (جماس).	گاهواره: لاندک، لانک (مهد).
گان: (۱) پاشکويه که مهعنا جهمع و نسبه تي د ديريٽ، وهکی گروگان، رايگان، مردهگان، خودايگان، نازادهگان، بهندهگان، هه مهعنا ته شبيهی بؤ ناڻي بهري خو ديار دکهت: «بهچه گانه»؛ (۲) (جماع) ٺه سلی وي «گههان» بهعنا «اتصال».	گاهنامه: سال ڙمير، سالنامه (تقوم).
گاندهر: ل ٺاوستا هاتيه: رو سڀي (قحبه).	گاهگه: جارجار، دهم دهم، گاڻ گاڻ.
گاناسه: بريتيه ڙ کاري دريڙ و بي مه بهست و بي سوود (طويل، ممل) (وشه يکی ٺه هر ميه نيه).	گاه: چاخ، گهه. «گاه» و «گهه» بؤ وهختي تيت و بؤ جيٽي تيت. بؤ وهختي وهکی: تيشته گه، ٺيفاره گه، ٺيهره گه، ٺيواره گه؛ بؤ جيٽي وهکی: جوگه، برينگه، ريگه، هافينگه، وارگه.
گاودميه: هيرؤ.	گاهگير: گه هيگير، وهقتگير، جيگير.
گاوزاد: ميراته (ميراث).	گاهس: بهلکی، شايد (لعل).
گاوهرس: گارس.	گاهرکی: نسبه ت بؤ گه بري.
گاوا: (۱) گاڻ، چاخ، کات، دهم؛ (۲) گا، گارهش، توانا. ٺه ش و شه يه ل سنسکريت گهله و اتا ددهت ڙ وان گاو هه ر تشتي په يوهندي هه بيت بگايشه وهکی شيرو چه رم... هتد (ٺور، قوي).	گه بز: گه بهزه.
گاواگهردون: برجی دوويي ڙ برجيت فهله کی (برج الشور).	گه بهزه: گه وهزه، خو په سن.
گاوميتش: بنيره گاميتش.	گه برکه: وهرزه کی ٺيرانيا که قنه.
گاواسن: گيسن، ٺه قه ڙ دو وشه يان پيکها تيه: «گاو + ناسن»، هندهک دبيتڙن: «گهواسن».	گه بهست: شفتي تالک (حنظل).
گاوبان: بنيره گاڻان.	گه به: کولندکی خون بهرداني.
گاوچهرا: چهراگه يي گاره شان.	گه بهر: (۱) جوڙه بهرکه ٺامانيت زاد تيليناني ڙي درست دکهن؛ (۲) ناڻي باڙيره کی روڙهه لاتي (کابل) يه.
گاوچهرين: بنيره گاڻان.	گه بهرک: زهرده شتي واڙه يي گه وري ڙ گه بره کی وهرگرياهه. واڙه يي مه زني که قنتره و کوردبتره ڙ گه وده ي، چکو گه وده و گه بره و گه بره هه بؤ زهرده شتيان، بکارتين.
	گه پ: په يڻ، هه نهک، درؤ.
	گه پدان: گه پکرن.
	گه پکرن: گه پگوتن.
	گه پگوتن: ياري کرن، خه بهردان، ناخافتن، درؤ کرن.

گهپ و گالته: گالته و گهپ، ئاخفتنا بجهنه كفته، نوكته.
گهپل: ناقير.
گهپۆ: (۱) پيره ميري فهرتوت؛ (۲) پاري قوتدهر (بلع).
گهپۆلى: قهلهو و لهنگ ژ دهستى راستى و پى چهپى يان بالعكس.
گهپاندن: قهپال ليدانا قوتدان.
گهجر و گۆجر: لهپ و لاواز، چاك و خراب، فاما و عامى، هوو و گر، عه لوجه لو.
گهجه: بۆ ئهلفازيت موته زاد تى.
گهجى: گجى (قميص) (گجى كوردتره).
گهچه: ئه و كهسه كو ئاخفتنا زمانى گيردبيت، بيانى (الكن).
گهچ: گيچ.
گهچكاري: كارگهه گيچى، كارى گيچى.
گهچينه: گيچينه، ئه و عهرده كو گيچى تيدا دهترن.
گهچكار: ئه و كهسه كو كار د گيچيدا دكهت.
گهچيرى: نيگارگه (نقاش).
گهچك: كهقان، كهمان، كهوان.
گهد: گهدا، خازوك، دهروژه كهر.
گهدا: بنپره گهد.
گهدايى: دهروژه گهري.
گهدك: گيپايه، زك، عورك.
گهده: زك.
گهده گوره: زك مهزن.
گهدوك: گهردنهى چيپاي، سرت، ملئ چيپاي.
گهدانه: كزن (هرمطان).
گهديه: دهروژه، گهدايى، خازوكى.
گهدى وهر: (متوسل).
گهدهر و گودهر: گهجر و گوجهر، رهش و روت، (گهجر و گوجهر راستتره).
گهدناباد: گوردناباد، گوردناباد، ناقى پارچهيه كه ژ پارچيت (مدائن) ي رهگهز وى كورد ناباده.
گهترى: هيبون (تدريپ).
گهروژ: شكايهت، گله، كهرهز.
گهر: (۱) مهرج، ده ميكو، بشهترى؛ (۲) گۆمى ناقى؛ (۳) گورباتى، گورى؛ (۴) گهرهك (مراد)؛ (۵) توانا، شيان؛ (۶) له كه، هۆ (سبب)؛ (۷) گهرى ناقى، گهرى وهريسى،

گهرىت دهرسۆكى، گهرىت شوتكى، گهرىت ماري؛ (۸) ئهف وشهيه بجهند ده مكاتان لزمانى كورديدا تيته ديتن: «ئه گهر، گهر، وهرگه، ئهر، وهر، ئه گه، ئه كه، وه گه، هه گه، هه كه، ره». پاشكۆيه كه مه بهستى مه نه و سازكرنى دگه هينيت و نيشانى سفته تى فاعلى پهيدا دكهت، وهكى: «ناسنگهر، زهرگهر، ريزينگهر، ئاهنگهر، درودگهر، سته مگهر، غاره تگهر، فسونگهر، كۆزه گهر». (تیبينى: من وهسا باشتتر زانى كو واژه ي «گهر» لقيتره دا بهرچاڤ بكه م بشپوهيه كى ته نى و ويژه ي كا چند مه عنا ژى دچن؟): ۱- شلتاخى، فتنه سازى؛ ۲- فيلبازى؛ ۳- گۆم، گۆمى ناقى (غدبر)؛ ۴- گورى (اجرب)؛ ۵- جار (مهره)؛ ۶- دۆر؛ ۷- گهرى وهريسى يان گهرىت ماري يان گهرىت پشت بيتى يان ده رسۆكى؛ ۸- ئسمى فاعله ژ گهريانى، وهكى كو ديترن: جهانگه پ.
گهراى: نازناقى پاشييت ته تاران بو.
گهرحهك: هيران يان قوتان يان جوتن يان جه نجهر كرن، ههروه سا جوره دانه ويله كه كو دوهنى وى بو زور كارو مه بهستان بكار تين، يان گيره كرنا تشته كى بنيقه نيقه يى، په له خ.
گهرد: تۆز، غبار.
گهردى: عه شيره ته كى كوردانه لعيراقى و تركيبه ي دا دژين.
گهرداب: گهرداڤ، زڤراڤ، گهرداو ئاڤا ب ته ندوره و زڤره ك.
گهرداڤ: بنپره گرداب.
گهرداو: بنپره گرداب.
گهرى: گهرىت ماري، گورباتى.
گهريان: ده وهران، چهرخين، گرڤخارن، زڤرين (دوران): «گهريانه رزق لسهر پيانه».
گهريان: گهريان، زڤرين، چهرخين.
گهريين: گهردش.
گهردش: زڤرين، چهرخين.
گهرهك: وه سيله، لازم.
گهروك: گهريۆك.
گهريۆك: ئه و كهسه كو به تاله و ههر دگه ريت، بۆ سياحه تيرى تيت.
گهريۆك: گهروك (سائح).
گهريۆكى: گهريانا بى مفا (رحاله).

- گهرهک:** فەر، پیتتی، پیتوست <زاراقتی عشائر السبعه یه>.
- گهرهکه:** لازمه، فهرزه.
- گهرپک:** رهندهک (محلله).
- گهرگور:** په زئی سپی یه کسالی، کافر.
- گهرم:** نهو تشسته کو بهرامبهری «سار» ی.
- گهرمژ:** مرژئی سهرگهرم و کهله زیر (متهور).
- گهرمانیل:** ناشپهزی (ضحاک) ی، وی رۆژی گهنجهک شه کوشت و میژی یه وی لگهل میژی په زهکی تیکهل دکرد دا ماریت (ضحاک) ی.
- گهرماسه نچ:** گهرماپیث، گهرماکیش.
- گهرماکیش:** بنیره گرما سه نچ.
- گهرماپیث:** بنیره گرما سه نچ.
- گهرماث:** گهرماو.
- گهرماپه:** ئاڤا گهرمی مه عده نی، سهرشوک (حمام).
- گهرمژ:** گهرمش.
- گهرمش:** گهرمژک.
- گهرمژک:** گرمژک، گرمشک، هندهک دانه و پرزکیت سۆز و زیقن ژبه ر گهرمایی ژ له شی مرژی د هاقینان بسهر دکه فن.
- گهرمیون:** شاریان.
- گهرم کرن:** شاراندن.
- گهرم گاه:** گهرمگه.
- گهرمگه:** تهره گه (وقت الظهیره).
- گهرمایی:** گهرمی، بهرامبهری ساردی.
- گهرمی:** (حراره، تهور، سخانه).
- گهره:** (رهن) <بزاراقتی ههرکیان>.
- گهره وگان:** (رهائن).
- گهره وکیش:** گهره وکیش، گهره وکesh.
- گهره وکesh:** نهو کهسه کو لچی دهینت خو لسه ر ئیکی ههر تشتیکو دهستی وی تینالیا بهت.
- گهره وکیشی:** گهره وکeshی.
- گهره وکeshی:** نهو کو ته دهینک لسه ر کابرایه ک بیت وهکی سه د دیناران و لئه نجام دا دراف تورابی به ده لا دهینت خو ههرچی تشتت بیتسه دهستی ته و دهینت ته پر بکه ته شه هه لگری، دبیزنه قتی رهفتاری گهره وکیشی و دبیزنه ته ژی گهره وکیش. (فقها) یه شه رعی دبیزنی (طفره) [سه ر را بازدان].
- گهراو:** گهراش.
- گهراث:** ئاڤا مه ندو راوستای، گهر (غدیر).
- گهردش:** پیاسه، گهریان، گهشت (نزهه).
- گهردشگاه:** گهردشگه، جهی گهریانی، سه برانگه ه.
- گهردشگه:** بنیره گهردشگاه.
- گهردهن:** حه فک.
- گهردهنه:** (۱) گهردهنی؛ (۲) گهردهنه ی چپای، سرت، مل، ناوبینک (مطلمه).
- گهردهنی:** خه ناوکه، سینهریژ، رستک (قلاده).
- گهردهنکچ:** سهرشۆز، بهرفه رمان، ژیرفه رمان.
- گهردهنکچی:** سهرشۆری، شکه ستخواری، بهرفه رمانی.
- گهردهن بهند:** نهو تشسته کو د گهردهنی خو دادنیتن.
- گهردهن بهستی:** گهردهنی.
- گهردهنه:** گهردهنی چپای، یان گردی.
- گهردهن کهچ کرن:** سهر چه ماندن، ژیر فهران بون.
- گهردوون:** فه لک، چه رخ: «علم و هونه ر و کهلامی مه وزوون - عالی بکرا لبانی گهردوون» "خانی".
- گهره زمان:** گهره زمان، عهرش، بهه شت، فه رگه (مکان العظمه).
- گهرگهر:** ژ ناڤیت خودی به (من اسماء الله الحسنی، صانع الصنائع).
- گهرماڤان:** گهرماڤه فان.
- گهرچه:** گهنه گهرچهک (خروج).
- گهریانه:** گهرانه قه، فه گهریان.
- گهرم و ساز:** ستر و گهرم، بریتیه ژ به لاییت دنیا یی.
- گهرده نازایی:** گهرده نازایی.
- گهردهن نازایی:** لیک خو ش بوون (عتق رقبه).
- گهرک:** گهردی سماق یان گهردی ههر تشسته کی، توز، هیرک.
- گهردهن کیتلی:** ژئا گهردهن بلند.
- گهردهن بلند:** گهردهن کیتل.
- گهردهن کیتل:** گهردهن دریتز، بهژن و گهردهن راست.
- گهرده لولوله:** گهرده لولوله، بابهلپسک، بازڤروک، گهرده چۆله.
- گهرده لولوله:** بنیره گهرده لولوله.
- گهرده چۆله:** = =
- گهرمیان:** گهرم سار، جی گهرم، ده قهره که لپاریزگا که رکوک.
- گهرمیانی:** خه لکی گهرمیانی.

گهرمشته: بریشکه، دامشته، قهلاتک، ههر چار واژه شه به کینه.

گهروه: دبهگون، گونگو، قوړ.

گهرمخین: کهرکیفه بوی، گهرم و هه واپړوبوی، بی هه تاف و گهرمخی (تعفن).

گهرمک: گهرم کرنا په پویه کی و دانانا وی سهر عهردی بئیش.

گهړساندن: قهړساندن، غهولاندن، محاسره کرن، دارکاری کرن، هه پشانندن.

گهړسین: قهړسین، عههربکاری بویه (قارص).

گهړه سۆک: زهغت لسهر ئیک و دو کرن، پالپالانن، قهړه په سۆک.

گهړه سۆکانن: پالپالانن، مابهینا دو یان گهلهک مرۆفان بشان و ملان.

گهرمه سود: گهرمه سون.

گهرمه سون: پارچه په کی جوان و نارموشی خوری بو.

گهرماقی خوش: هه ش و شه به تپته گۆتن بۆ کهسه کی کو تازه ژ گهرماث و بالا قیچ هاتی، بهرامبهری (نعیما) د عهربیدا.

گهرمخیان: د خو دا گهرم بوی پشتی ته پوینی و با و هه تاف ژی قه تع بوی و کهرکیفه لیکه تی.

گهردی: (۱) بۆری (اغبر)؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه زۆر بدین و متریبن.

گهره دار: تۆلدار.

گهرده نیچ: شال گهردهن.

گهردان کرن: گهردان کردن.

گهردان کردن: (تصریف، تصریف الافعال).

گهرداندنی کار: (تصریف الافعال).

گهرداندنی ناو: (تصریف الاسماء).

گهرما: لئا قیستایدا «گهرما» هاتیه (حراره).

گهر: شلتاخی، فیل.

گهرناس: نازا، زیرهک.

گهرانۆک: سهر په رست.

گهړا: کۆله، بهنده، بهنی، نۆکه ر.

گهړبال: بیژینگ، وشه ی غربالی عه ربه ی ژ وی عه ربه کاری بوویه.

گهرماسه نیچ: ترمومتر، گهرما ژمیتر (میزان الحراره).

گهرم خانه: خانن بی گهرم.

گهرم رۆ: کهسج کو بله ز بچیت.

گهرمسیر: گهرمیان، هه عه رده کو مرۆقیته ره شمال نشین زستانن قهست دکهنن، ههم دبیزن: گهرم سار «واژه په کی هه ورامیه».

گهرهو: (شرط و رهن) «موشته ره که مابهینا کوردی و فارسی».

گهز: ددان لیدان، گهزی پارچه پيشانن، داری گهزی جوهره شرینی به که گهزی ئه سفه هانی.

گهز و گووز: گهز و گويز.

گهز و گويز: ب نافو بانگه.

گهز: ماده په کی شرین و سپیه هندهک سالان د هاقینیدا لداران دکه قیته (المن).

گهز نه: (۱) گهزینگ، گهزگه زۆک (گیسایه که)؛ (۲) نا قنن گونده کی کوردانه ل هه ولیر.

گهزاف: عه ربه کاری بویه بۆ (جزاف) به عنا ته خمین و درۆ و ناخفتنا به لاش و بی سوود هاتیه.

گهزلک: کیرد.

گهزین: ددان گرتن، گهز لیدان، قه پال لیدان.

گهزنده: ددان وهشین، لهق وهشین، گهزگر.

گهزگر: له قها قیچ.

گهزه ر: هاتیه عه ربه کاری کرن بۆ (جزر) کو نه هه هندهک دبیزنن گیزه ر، فیتیقه کی زور خوششه.

گهزهک: له قها قیچ، تیژ، تفت.

گهزهت: گهزه.

گهزه: زیره سهر، خهراج، عه ربه کاری بوویه بۆ (جزیه).

گهز: گهزم.

گهزم: داری گهزی، تهنگی نه فسه، خهم.

گهزمه: شه فگهره، پاسه شان، زیره شان، تیرن گهلهک مکوم: «عاله مهب داغی فونادان - گهزمه بیین وان نوون و صادان / چۆنه دا هه تا په رادان - یهنگی بی رهش گۆشه یه» "جزیری".

گهزیر: نۆبه داری شه قن، وهکیل و زمانن مختاری، بانگ دهر.

گهزینک: گیسایه کی ئافی یه و بهاری یه ههر عه رده کی له شن مرۆقی به لگیت وی بکه قیته دسوژینیت و دخورینیت.

گهزخی: دریای، ژبه رئیک چوی.

گهزین: ددان وه شانندن، لهق وه شانندن.

گهزخاندن: دراندنا جلکی، ژبه ر ئیک برنا لباسی.

گهرمشته: بریشکه، دامشته، قهلاتک، ههر چار واژه شه به کینه.

گهروه: دبهگون، گونگو، قوړ.

گهرمخین: کهرکیفه بوی، گهرم و هه واپړوبوی، بی هه تاف و گهرمخی (تعفن).

گهرمک: گهرم کرنا په پویه کی و دانانا وی سهر عهردی بئیش.

گهړساندن: قهړساندن، غهولاندن، محاسره کرن، دارکاری کرن، هه پشانندن.

گهړسین: قهړسین، عههربکاری بویه (قارص).

گهړه سۆک: زهغت لسهر ئیک و دو کرن، پالپالانن، قهړه په سۆک.

گهړه سۆکانن: پالپالانن، مابهینا دو یان گهلهک مرۆفان بشان و ملان.

گهرمه سود: گهرمه سون.

گهرمه سون: پارچه په کی جوان و نارموشی خوری بو.

گهرماقی خوش: هه ش و شه به تپته گۆتن بۆ کهسه کی کو تازه ژ گهرماث و بالا قیچ هاتی، بهرامبهری (نعیما) د عهربیدا.

گهرمخیان: د خو دا گهرم بوی پشتی ته پوینی و با و هه تاف ژی قه تع بوی و کهرکیفه لیکه تی.

گهردی: (۱) بۆری (اغبر)؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه زۆر بدین و متریبن.

گهره دار: تۆلدار.

گهرده نیچ: شال گهردهن.

گهردان کرن: گهردان کردن.

گهردان کردن: (تصریف، تصریف الافعال).

گهرداندنی کار: (تصریف الافعال).

گهرداندنی ناو: (تصریف الاسماء).

گهرما: لئا قیستایدا «گهرما» هاتیه (حراره).

گهر: شلتاخی، فیل.

گهرناس: نازا، زیرهک.

گهرانۆک: سهر په رست.

گهړا: کۆله، بهنده، بهنی، نۆکه ر.

گهړبال: بیژینگ، وشه ی غربالی عه ربه ی ژ وی عه ربه کاری بوویه.

گهرماسه نیچ: ترمومتر، گهرما ژمیتر (میزان الحراره).

گهرم خانه: خانن بی گهرم.

گه زۆکی: ماده به کی نوسه که وه کی دوشاڤی لیبستان و ده رامة تی هافینی دکه قییت و دکوژیت یان لاواز دکهت.

گه ژاژ: گوژاژ.

گه ژاژ: قیسک، سیقلدان.

گه ژده هم: قاره مانه کی ئیرانیه و ژ کوردانه.

گه ژم: داری به هقی یه، خه م، دلته نگی.

گه ژدم: دوو پشک، که ژ + دم = کلک خوار.

گه ستن: گه زتن، گه زین، گه ز لیدان، پین قه دان.

گه س: تامه که کو ده فی تیک دبهت وه کی تاما فیقی یی نه گه شتی.

گه ست: زشت، کریت.

گه سته: کریتی، زشتی.

گه ش: شه بوی، جوان، بکه یف، رووخوش، گولا بشکفتی، مرۆقی بشکفتی.

گه شی: شه بون، بشکفتن، گولا بشکفتی، رووخوشی.

گه ش کرن: روژن کرن، ناگر هه لکرن، چرا گه ش کرن.

گه شت: سه یران.

گه شتگه: جین سه یرانج، سه یرانگه.

گه شتن: گه هه شتن (وصول).

گه شتی: ته مام بوی، باله ته، گه هان (ناضج، بالغ، اصل).

گه شت و گوزار: سه یران و بوژاندن: <گه شت + گوزار> (بزاراڤی سوله یانی).

گه شتر: روژتر، شه بویتر، قه شه نگتر (ازهی).

گه شت و سه یران: گه شت و گوزار.

گه شکه: فه ره، لحوچون (صرع).

گه شکه یی: ئەو که سه کو تووشی نه ساخیا گه شکه ی بوی و بیتهوش بوی.

گه شانندن: قه گه شانندن، گه ش کرن.

گه شتی: نیگه هبانی سه یرانگه یان، جه نگه لغان، ئەو نیگه هه فانه یان پاسه فانه کو د مه سافه یه کی دیارکری و موعه یه ن گه ردشی زیره فانی یی ل دارستانا بکهت، پاریزقانی گه روک.

گه ف: هه ره شه، ره وینا سه گی، ناڤ به ینا هه ر دو مه به ستان گه له ک نیژیکی هه یه، چکو ره وینا سه یژی هه ر گه فه.

گه ف کرن: هه ره شه کردن، ره شه کرن.

گه فکه ر: هه ره شه که ر، ره شه که ر.

گه ف و گوپ: هه ره شه و گوپه شه، گه ف و ره شه.

گه فل: کۆمهل، واژده به شه به کیه.

گه فل گه فل: کۆمهل کۆمهل، قافله قافله.

گه فین: ره وینا سه گی، دبیتژن: «سپه مه گه فۆ: سه گ ده رویت».

گه فن: گفاله یی عه وری.

گه فلین: گه ولین، پیچه ک روژبونا سپیدی (انکشاف).

گه فه گژ: پرچا سه ری یی ئالۆزیای.

گه فزانندن: به رده ی دان وه رگیتران، خوگه فزانندن، خو وه کی ده واری لسه ر عه رده ی گه فزانده و قولپانندن.

گه فزک: گه فزۆک.

گه فزۆک: گه فزۆک، جین گه فزتنی گه فزه یان گه وزه، ئەڤ وشه به بزاراڤی عه شیرده تی ناڤکوپ و عشاثر السبعه لقه زا ناگره و شیتخانجی به عنا مرۆقی که شخه که ر و خو قییتکه ر و خو په سن هاتیه. به لی مه دقیت برانین ئەڤ واژده به ژ چ هاتیه هه لتراشتا؟ گه فزه یان گه وزه ژ «گه فه ن» ی به عنا شفر هاتیه، چکو گه فه ز سه یوانه کی زۆر قییت و به هوشه و هشیاره و لناڤ چیا یان بنازادی و سه ریلندی دبه ته سه ر و زۆر خو په سنده، ژبه ر هندی ته شبیها مرۆقی قییت و قییت بگه فه زی کرینه.

گه فه ز: په زکیفی، شفر.

گه فزگه: جین گه فزکا که ر و ده واران یان ته یران (مکان تمغ الدواب).

گه فززه: پیسه میری ردینا وی بوژ شه بوی، دبیتژن: «ردین گه فززه».

گه فا: گه وا، شاهد، گه واه.

گه فایی: شاده یی، گه واهی، گه فاهی.

گه فز: خیز (رمل ناعم).

گه فزی: که فته عه رده ی و خوگه فزانده.

گه فزانندن: به عنا به رده ی دا دانژی هاتیه، مه هند مرۆڤ ژوان گه فزانندن.

گه لوو: گه روو، قپک، حه فک.

گه لوبه نده: هه ر تشسته کی کوژنک بو تازه یی یی بکه نه گه رده نا خو، خه ناوکه.

گه لته ک: گه وج (احمق).

گه لوبه نده: ئەو که سه کو پرخوژ بیت، زک په رتس، خه ناوکه.

گه زۆکی: ماده به کی نوسه که وه کی دوشاڤی لیبستان و ده رامة تی هافینی دکه قییت و دکوژیت یان لاواز دکهت.

گه ژاژ: گوژاژ.

گه ژاژ: قیسک، سیقلدان.

گه ژده هم: قاره مانه کی ئیرانیه و ژ کوردانه.

گه ژم: داری به هقی یه، خه م، دلته نگی.

گه ژدم: دوو پشک، که ژ + دم = کلک خوار.

گه ستن: گه زتن، گه زین، گه ز لیدان، پین قه دان.

گه س: تامه که کو ده فی تیک دبهت وه کی تاما فیقی یی نه گه شتی.

گه ست: زشت، کریت.

گه سته: کریتی، زشتی.

گه ش: شه بوی، جوان، بکه یف، رووخوش، گولا بشکفتی، مرۆقی بشکفتی.

گه شی: شه بون، بشکفتن، گولا بشکفتی، رووخوشی.

گه ش کرن: روژن کرن، ناگر هه لکرن، چرا گه ش کرن.

گه شت: سه یران.

گه شتگه: جین سه یرانج، سه یرانگه.

گه شتن: گه هه شتن (وصول).

گه شتی: ته مام بوی، باله ته، گه هان (ناضج، بالغ، اصل).

گه شت و گوزار: سه یران و بوژاندن: <گه شت + گوزار> (بزاراڤی سوله یانی).

گه شتر: روژتر، شه بویتر، قه شه نگتر (ازهی).

گه شت و سه یران: گه شت و گوزار.

گه شکه: فه ره، لحوچون (صرع).

گه شکه یی: ئەو که سه کو تووشی نه ساخیا گه شکه ی بوی و بیتهوش بوی.

گه شانندن: قه گه شانندن، گه ش کرن.

گه شتی: نیگه هبانی سه یرانگه یان، جه نگه لغان، ئەو نیگه هه فانه یان پاسه فانه کو د مه سافه یه کی دیارکری و موعه یه ن گه ردشی زیره فانی یی ل دارستانا بکهت، پاریزقانی گه روک.

گه ف: هه ره شه، ره وینا سه گی، ناڤ به ینا هه ر دو مه به ستان گه له ک نیژیکی هه یه، چکو ره وینا سه یژی هه ر گه فه.

گه ف کرن: هه ره شه کردن، ره شه کرن.

گه فکه ر: هه ره شه که ر، ره شه که ر.

- گهل:** (۱) ملهت (شعب) (گهلؤ بمهنا «ئهی گهلی مرؤقان تیت»؛ ۲) شهرمه گه.
- گهله:** (قطیع).
- گهل و گون:** شهرمه گه و گون، عهورهت و گون.
- گهل لویوشک:** گهل لیشک (لوزتین، حلقوم، بلعوم، بلاعم).
- گهل لیشک:** گهل لویوشک.
- گهلوشک:** قورک (حلقوم).
- گهلوان:** گهل هقان، هندهک بخهله تی دبیژن جهله بان.
- گهل هقان:** گهل هبان.
- گهل هبان:** شقانی میگه لی، شقانی گهله ی.
- گهل کوی:** پشتیشقانی (تکاثر).
- گهل اوین:** لیک گیربونا دو که سان یان زیتیر، بیهر سنگ گرتنا ئیکودو (اشتباک، تشابک). دبیژن: «ئهرؤ مرؤف و پؤلیس گهل اوینی یهک و دو بوینه و لیک دهن». وازه یه کی فارسیه یان موشته ره که مابه ینا کوردی و فارسیه و عهره بکاری بویه بؤ (جلاوز) و ده مکات (صیغه) ژی ژی درست کرینه و دبیژن: (اجلوز، یجلوز، جلز، جلاوزه).
- گهل افیژ:** ئه سستی ره کی گه شی مه معلومه سی جزره ئه سستی ره هه نه کو ههر یهک ژوان ده هیقه کی هاقینیدا ده می سپیدی دیار دبن: ۱- پیروو (پهروین) له هیفا ئه وه لی هاقینی تیت؛ ۲- تهرارو، تهرازی ئه و ژی هه یقا دووی تیت؛ ۳- گهل اوین، گهل افیژ ئه و ژی هه یفا سید اتیت. ئه فجار مهنا گهل اوین و گهل اوینی ژیک نه دورن چکو ئه ف سی نه وعه ئه سستی ره گهل اوینی یهک و دو دبن ئیک بهر سینگ ئیک ئی گریت ههروه کی کو دو مرؤف یان چهند مرؤفه ک لیک گیر ببن و ژیک فه نه بن و گهل اوینی هه ف ببن. ناقی گهل اوینی ژ گهل اوینی دور نیینه.
- گهلاریژان:** گهلاریژ، هه یقا گهلاریژان، خه زه لوهر.
- گهلاریژ:** خه زه لوهر، چریا پاشی بی.
- گهلا:** به لگیت دارینه.
- گهله کی:** زوری، زه حفی.
- گهللاج:** شه یقان ره وشت.
- گهللاجی:** شه یقانی، گهللاج و گهللاجی زاراقی نا ف کوردی به.
- گهلؤ:** ئه ری گه لی مرؤقان، گه لی خزمان، خزمینه (ایها الناس).
- گهلؤز:** گه وچ، گیل.
- گهلوته:** جمله، هه می، بجاره ک.
- گهلؤ:** گولؤ، مرؤقی ساده و گیتزه که.
- گهلوهند:** ئه و تشتیکی بوی و ره سمی دیاری بی فریکه نه جی یه کی.
- گهل یزه:** سه بوو، گؤزک، شهریکتی شهرابی.
- گهلیم:** بهرک، گلیم.
- گهلتهک:** گه وچ، گیل (غبی).
- گه م:** پویته (اهتمام).
- گه مه:** حه نه ک.
- گه موره:** ته حله کی تام مازی (طعم عفیصی).
- گه موره بی:** ته حلی تام مازی.
- گه مار:** گه مار، ده باغ.
- گه ماره:** خؤشکرنا که قلی (دباغ).
- گه میؤل:** گه میؤله.
- گه میؤله:** سه گی مه زن و نییر.
- گه مبال:** گه میؤل: «ترن ترن تهرعؤزی، گه مبالی پشتی هؤزی» "مه ته لؤک".
- گه مالی:** سه بی بهر په زی، نییره سه گ.
- گه می:** که شتی.
- گه میقان:** گه میوان، که شتیقان (سفان).
- گه مش:** پری دهستی، چه مگ.
- گه مشانه:** چه نگانه.
- گه مشؤ:** کهر، مرؤقی گیل و قیل (وشه ک ئه هریمه نیه).
- گه مشه گ:** گه وشه گ، گه مشؤ.
- گه مه ست:** جزره به لوره کی ره نگاوره نگه.
- گه مراندن:** په رخاندن، فه رکاندن، که لاندنا کیم.
- گه مارؤ:** دؤرلینگرتن (تطویق).
- گه نه خؤر:** بریتیه ژ مرؤقی قه ل و به خیل کو گؤشت یان میوه جاتی سپیده یان ناکریت هه تا ده می ئیقاری کو ئه رزان و بیروو دبیت، ئه و حه یوانی کو تشتی گه ندیای دخؤن.
- گه نم:** (حنظه): «گه نم گرد و جو به لاو» [بلا دؤست کؤم ببن و دوژمن به لاو].
- گه نمؤک:** گه نمه شام، به لالوک (ذره).
- گه نمه شام:** بنیره گه نمؤک.
- گه نی:** مرؤقی ئه سمه ر.
- گه نه گه رچه ک:** گه رچه.
- گه ند:** (۱) بیئا گه ندیای (نتن؛ ۲) کاری به د، مه کر، ناز کرن.

سور بوو و زکیت وانژی پری گه‌وه‌هر بوو، ناغی جه‌مشیدی لسه‌ر نقیسیسیبوو. ئینا به‌هرامی فه‌رمان کر کو لسه‌ر به‌لنگازان پشک بکه‌ن.

گه‌نگ: (۱) ناغی بوتخانه‌یه‌کیه لترکستانی؛ (۲) ناغی روبره‌کی مه‌زنه له‌ندستانی (الغاج) هندی خو تیدا دشون و سوته‌کی مری بی خو فره دده‌نه تیدا چکو بئاقه (مقدس) دزانن. هه‌ر تشسته‌کی کفانوکی و کسویر؛ (۳) ناغی چسایه‌کیه؛ (۴) ناغی باژیره‌کیه لرژه‌ه‌لاتی باژیر (خطا) بی؛ (۵) جوان، شه‌نگ؛ (۶) ناغی قیبله‌بی ئه‌وله (قدس).
گه‌نجی نه‌فراسیاب: ناغی گه‌نجه‌کیه ژ هه‌شت گه‌نجیت په‌رویزی، ئه‌ف گه‌نجی نه‌فراسیابی چاره‌مین گه‌نجه ژ هه‌شت گه‌نجیت په‌رویزی، نه‌فراسیابی فه‌شارت بوو و په‌رویزی که‌شف کرن، ئه‌و هه‌شت گه‌نجه‌ژی نه‌فنه: ۱- گه‌نجی ئه‌روس؛ ۲- گه‌نجی بادناوهر؛ ۳- ده‌بیه‌یی خسروه‌ی (ده‌بیه‌ کلۆزک)؛ ۴- گه‌نجی نه‌فراسیاب؛ ۵- گه‌نجی سوخته؛ ۶- گه‌نجی (خضرا)؛ ۷- گه‌نجی شادناوهر؛ ۸- گه‌نجی بادبار.

گه‌وال: جه‌وال.

گه‌وا: گه‌واه.

گه‌واه: شاهد.

گه‌واهی: شه‌هاده.

گه‌واهینامه: شه‌هاده‌نامه.

گه‌وه: به‌روار، به‌رواری ریکا لته‌نکیش چپای.

گه‌وچن: عه‌ره‌بکاری بوویه بو (جوشن) واژه‌یه‌که بدای و بابقه کوردیه ئانکو بئه‌لقه‌چین، حه‌لقه‌دار.

گه‌واره: لاندک، ده‌رگشک، ده‌رکزک (گه‌واره).

گه‌واره‌کهر: لاندک چیکهر.

گه‌وده: زک، گه‌ده (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ودا: عه‌شیره‌ته‌کی میترخاسی کوردانه تایه‌کن ژ عه‌شیره‌تا شه‌رفان.

گه‌ور: (۱) گه‌بر، زه‌رده‌شتی؛ (۲) ره‌نگی بوژ، گه‌وره، مه‌زن.

گه‌وره: مه‌زن، ژ گه‌بره‌کی کوردکاری بویه (مه‌زن کوردیتره).

گه‌وره‌یی: گه‌وره‌تی.

گه‌وره‌تی: مه‌زناتی.

گه‌وره‌تر: مه‌زنتر.

گه‌وره‌تری: مه‌زنتری.

گه‌وه‌زه: گه‌به‌زه، خو‌په‌سن، که‌شخه‌چی، ژ گه‌فه‌زی مه‌عنا شقر هاتیه.

گه‌نی: تشتی گه‌ندیای (قذر، نتن، جیفه) (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندیای: گه‌ندیای، (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندیایگ: گه‌نی بوی. ئه‌ف واژه‌یه بکارتیت جار دبیژن گه‌نی، گه‌نیاتی و جارژی دبیژن گه‌ندی، گه‌ندیای، گه‌نده، بۆگه‌ن، بۆگه‌ند، دیاره کو گه‌نی ژ گه‌ندی هاتیه کورت کرن بفریدانا «د» و گه‌ندی ژ گه‌نتی بی ناغیستاییه هاتیه، مه‌گه‌له‌ک جار گوتیه کو «د» و «ت» زور جار پیک تینه‌گورین و وه‌رگپران، ئه‌فجار دیاره کو گه‌ندی ژ گه‌نتی نینزیکتری ناغیستایه هه‌روه‌سا د فارسیدا «د» فریناده‌ن دبیژن «گند، گندیده».

گه‌نار: بین گه‌نی، بین حه‌ففار.

گه‌ناوور: جان دبه‌ر.

گه‌نده‌ک: گه‌نی، ئه‌ف وشه‌یه لئاغیستا و په‌هله‌ویدا بو تشتی گه‌نی هاتیه (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخه: گلپش (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخه‌یی: گه‌ندخوژی، په‌له، په‌له‌شت، گلپشو (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخوژی: بپیره گه‌ندخوژی.

گه‌نج: لاو، خزینه (واژه‌یه‌کی یه‌زدانیه).

گه‌نجی: لاوینی (واژه‌یه‌کی یه‌زدانیه).

گه‌نجینه: خه‌زینه.

گه‌نده‌پیز: گه‌نده‌پیس (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌نده‌پیس: پیره‌میترو پیره‌ژن بیت نه‌شقام.

گه‌ندا: بینا نه‌خوش.

گه‌نه: ئیشه‌که تووشی په‌زی تیت.

گه‌نگه‌شه: ئالوژی (مشکله).

گه‌نگه‌شه‌چی: مشکل تراش، تیکفه‌دانکه‌ر.

گه‌نداڤ: ئاڤا زه‌و و گه‌نی؛ ئاڤا ژ به‌ر راوه‌ستانی گه‌نی بوی.

گه‌ناو: ئاڤا ژ به‌ر راوه‌ستانی گه‌نی بوی.

گه‌نجی گاو: ناغی گه‌نجه‌کیه ژ گه‌نجیت جه‌مشیدی لزه‌مانی به‌هرام گوری هاته دیتن، دبیژن: رۆژه‌ک جۆتیاره‌ک زه‌قبا خو ئاڤ ددا و د هه‌مان کات دا کونه‌کی مه‌زن دیت کو ده‌نگه‌کی عه‌جیب ژئ ده‌هاته ده‌ری، ئینا به‌هرام پچ ئاگادار کر ئه‌فجا به‌هرامی فه‌رمان بلیتکولانا وئ کر و پاشی بسه‌ر دو په‌یکه‌ری گامیتیت زیری هه‌لبوون، چاقیت وان ژ یاقوتی

گههپ: ئەو کەسە کو نۆبا خەلکێ سەرئاشی بان کارهکیدی ژێ
دستییت.

گیپه: گیپا.

گیپا: گیپایه.

گیپایه: کەله و پاچه، سەر و پێک، عوبرک و پێپیک، گەدگ،
گەدک.

گیپایی: بنێره گیپایه.

گیپهپه: بۆقهمل، ئەستوریا حەفکی.

گیپنا: قەلهو.

گیپهپه ئەستور: حەفک ئەستور، قێک ئەستور (وشهیهکی
ئەهریمه نیه).

گیتار: نامرازهکی بهزمییه و موسیقایییه ژ شهش تیتلان
پێکهاتیه دمی کو لیتتێخن دهنگهکی خوش ددهت، هاتیه
عهربکاری کرن بۆ (قیشاره) ی.

گیتته: گیتته بۆ ماپهینا کاریتتهی و کاریتتهی دی بکار دبهن بهلێ
بمجاز بۆ خانیکی کچکه و ساده ژێ بکار دبهن: «ئەف ساله
هەر هنده گهشتین مه ئەف گیتته خانیکه چیکر و سهری
خۆژی دابن».

گیتی: عهرد، جهان، دونیا. ئەف واژهیه لئاقیستایین که ئیتائۆ
هاتیه هەر بهعنا دونیا یه و لپههلهویدا گیتتهک هاتیه هه
بهعنا دونیا یه.

گیتی ناههرین: جهان ناههرین (خالق الکون)، جهان چیکه.

گیتی دار: خودانی دونیا یه.

گیجهبا: گیتزهبا، باکوزیرک.

گیجگا: گیجگه.

گیجگه: جنیک، جینیک.

گیتزه: جهت گیتز کرنا مرۆقی ئەگه زه ریهکی لیبدهن.

گیر: فال (رمل، مندل) بمجاز بۆ مرۆقی حیلکه ره ژێ بکار تیت.

گیردان: فالدان، فال فه کرن.

گیرزان: پیتقه مان، پیتقه نویسیان، فه مان.

گیر: پاشقه مای.

گیرۆ: پاشکه فتی.

گیرۆیی: گیرۆدهیی (تأخیری).

گیرۆ کرن: ته ئخیر کرن.

گیربو: لئشتهکی ئالیا یان بتشتهکی کەفت، فه ما.

گیرفان: بهرویک، پاخ.

گهوهزهیی: خۆپه سنی، که شخه فرۆشی.

گهوز: گهزی بددانان.

گهوزاندن: گهفراندن، غهولاندن.

گهوزین: گهفرین.

گهورهم: مهزنی من (مولای).

گهوج: گیتز، بالولی (احمق).

گهوجی: گیتزی (احمقی).

گهوجه: باجان سووک، رهنکه کوردی نه بیت.

گهود: بی دهمار (دیووت).

گهوران: مهزنان، زه ردهشتیان: «هه ی ههوران ههوران ههوران -
هه رهحهته له دین گهوران» "گوران".

گهوههر: لۆلۆ، دور.

گهو: قهف.

گهول: دهفی بچووک، دهفک.

گهوهی گهوران: مهزنی مهزنان، خودی.

گهور: کۆلی زستانی بۆ پهزی.

گهوال: حه پەنگ.

گه: گه، گاه (گه کوردیتره).

گهه: (۱) ههنگاه، گاه؛ (۲) چی، ده، نیشانهی ئیسم
زهمانی و مهکانی وهختی دیار دکهت ئەگه ربیته پاشکۆیی
وشه ی، وهکی شامگاه یان شامگه، ئیشاره گه، تیشته گه،
سه حه رگه، ته حه رگه، نیفرۆگه یان کوشتارگه، له شکرگه،
وارگه، هافینگه، خیزگه، کیلگه، برینگه، جیتگه، ریتگه،
جۆگه، ده زمانگه، سینگه، شه رگه، سهیرانگه، شه رمه گه،
ده رگه، دورگه؛ (۳) نۆیه، جهوسه ر، زه مان، وهخت.

گههاندن: گه یاندن، گه شتاندن.

گههشتن: گه یشتن (بلوغ).

گههشتن: گه هشتن.

گههین: فیت کرن، فیترون، پاشگره که مهعنا (صفتی اسم فاعل)
ی ددهت: بن گههین، تیتگههین، پیتگههین: «بن گههینا
زهمانی کوردی»، «قیتراگههین».

گههاندن: تیتگههاندن (تفهیم، افهام).

گههان: جیهان، دونیا.

گههگیر: ته مبهل، خاڤ، خامل.

گههان: لیکدا، گهشتن (جمع، جماع).

گههستی: گهشتی، تهمام بوی.

- گیرفانبر:** پاخا پر (دراب العب).
- گیرک:** نهو موورچه بییت هوورکه، هیبره میتری (نمل ناعم).
- گیر:** پاشگره که ناخی دکه ته (وصف الفاعل) وه کی: مارگیر، فالگیر، دلگیر، دهسته گیر، بارگیر.
- گیرساندن:** داگیرساندن، چرا روژن کرن، ناگر هه لکرن، جگاره پیژن کرن، هه ل کرن.
- گیرسک:** کرۆسک.
- گیراندن:** گریاندن.
- گیرۆده:** کۆسپ، حه بری، گرفتار.
- گیرۆدهیی:** گیرویی، گرفتاری (تخیر، توقف).
- گیر و گرفت:** تهنگ و ترویسک، تهنگ و چه له مه.
- گیرا:** دل کیش، بگیبر، دلگیر (جذاب)، سیغهی موباله غهی وه کی: غارا، خورا، زانا، دانا، گیرا، توانا، بیبا، هیژا.
- گیرۆدار:** گرفتار، مه شغه له دار.
- گیرۆداری:** گرفتاری، مه شغه له داری.
- گیزه:** گیزینا گوللهی.
- گیزه گیز:** گیزه لپی گیزه ی، دهنگی که لاندنا ناخی.
- گیزین:** گیزینا دریزدهم.
- گیفک:** گیفۆک.
- گیفۆک:** گیفانک.
- گیفه لانک:** گیفه لان.
- گیفه لان:** کیشانک، گیفه + لان = جهی زلی (مزبله): «سه رگیفانکی میژوویی» (مزبله التاريخ).
- گیف و لف:** گیفک و گولهنگ. دبیتن: «ته گیفکیته مه شوژن کرن!».
- گیفه ر:** نهو چرچ بونه کولسه ره شین مرۆفان - ئیکجار پیران - په یدا دبیت (تجدد).
- گیفه:** حه کایه تا دهنگی گولله یه، گیززه.
- گیفه گیف:** گیزه گیز.
- گیفین:** گیزینا موسته مه ر.
- گیف و هۆر:** گیزینا ب هه فرا.
- گیفتری:** گفتری کوردیتره، هندهک دبیتن گفتری (مغص).
- گیشتک:** نهو سه لکه کوژ تاییت زراف هاتیه راجاندن و فه هونان.
- گیشر:** پشیله یی نیر و مه زن، هندهک دبیتن: گفتری.
- گیله شو:** گیله شو، ئاپۆره، ناورته.
- گیل:** ئاخا سه را، گل، ئاخ، ئاخه شین.
- گیلله:** گولله، بهرکه تفهنگ.
- گیلکا:** (۱) ته پۆلکه یی بلند (تل): (۲) ناخی گونده کیسه لکوردستانی عیراقتی (زیتبار).
- گینده:** گشتک، پارچه هه فیرو بقه ده را نانه کی.
- گینی:** گوونی، گیایه کی دیاره لچیا بیته زۆزانی چیدبیت.
- گین:** پاشکۆیه که مه به سستی تیکه ل و ئالۆده یی و پر بونی دگه هینیت: خه مگین، شه رمگین، سه همگین، نه ندوه گین، نانکو ته ژی و تیکه لی خه م و شه رم و سه هم و عاجزی بون.
- گیو:** ژ قاره مانه میتریت نه فسانه یی ئیرانییه و ناخی بابج وی گۆده رزه، نهو به نه یی چوویه هه ریا تورانی و که یخوسره و ده یکا وی ئینایه ئیرانی.
- گیوی موکریانی:** ماموه ستایه کی سه رتۆب و هه لکه فته بوو گه له ک کتیب و فه ره نه نگ و میژوو کرتوکۆکه کی جوان بو کوردان ل پاش خو هتلایه (درودا خودی لجاننی وی بیت)، ژیا نا خو ل هه ولیتری بدومیی ئینا.
- گیوش:** گا، دونیا، جهان، عه رد، توانا (قوه)، ناخی گای ژ فنی وشه یی ئاقیستی داتراشیا یه، چشکه په یوه ندی به رد کیتلانی هه یه.
- گیا:** (عشب).
- گیا و گول:** گۆل و گیا (اعشاب و اوراد).
- گیاندار:** جاندیبر، گیان لیه ر. (حی).
- گیانه لا:** روح دانا مرنی.
- گیانسه ک:** سه گ گیان، روح قاییم.
- گیبار:** عه ربه ده.
- گیپا:** پاچه، سه ر و پییک، کیپا.
- گیپایی:** یان گیپاری، کیپه.
- گیپه:** بنیتره گیپا.
- گیتی:** دونیا، عه رد، عالم.
- گیتار:** یان کیتار، عه ره بکاری بویه بو (قیشار، قیشاره).
- گیتی ناهه رین:** فه له ک چیکه ر، یازدان (خالق الاکوان).
- گیتی روژنکه ر:** دونیا روژنکه ر، روژناییا جهانی (مشرق و منور الکون).
- گیتومه:** که مه رک، حه یاسه (حزام فضی).
- گیتره:** گوژره (جزافا).
- گیج:** گیز، جینج.

- گنجینه:** سه رلیشتیویای، سه رگهردان.
- گتیج بازی:** کهت و جوتانن، جوت و کهتانن (یاری یه که کوردانه یه). "مه وله وی" فه رمسویه: «دل وه گتیج بازی چه پگهرد بازیش وهرد - جفت ناره زوو کهرد، چه پگهرد تاق ناوهرد».
- گتیر:** (۱) گرد، گر (تل)؛ (۲) مرۆفی چفت، رهق، کۆبی چیبای، چهپ و چوپر کهر، ژ ری دهر که تی، گرد، خائن (منحرف)؛ (۳) رهمل و فال، گریل بون. پاشگره که مهعنا وهسفی فاعلی بی بو ناتیج درست دکهت، وهکی: نانگتیر، ئافگتیر، چای گتیر، گلاله گتیر، ناشگتیر، دلگتیر، به لاگتیر، سه رگتیر، سه رفه گتیر، هافینگتیر. هه وهسا واته (داتره) ددهت.
- گتیری:** خائینی، خواری.
- گتیره:** گریدانا گا یان ولاغان لسه ر قرش و گردانا وان هه تا نهو قرش په لقوت دبیت و دبیته کا، گتیره بریتیه ژ هه ر تشته کی سه رنج راکتیش و عه جیب، دیاسه.
- گتیرا نومه ره کوری:** نهو کاره کو کهس سه ر و بنی نزانیت: «گتیره ی نومه ره کوری» "په ند".
- گتیرا سهی:** بریتیه ژ کارن بی گز و نظام (تسیب).
- گتیره با:** قرش و قهسه ل په ل قوت کرن بگایان.
- گتیر و فیتیر:** بریتیه ژ بی سه لیه یی و بی سه ر به ری.
- گتیرانه وه:** فه گتیران، هه لگه راندن.
- گتیران:** تشتی کو تو ببیه گتیرانن، وهکی طاووس گتیران.
- گتیراندن:** گتیراندنا هه ر تشته کی بو فرۆتنی یان هه ر کارتیکو هه ی.
- گتیر:** جیتزا ده خلی: «هیتزی له مییزی به رانم به ردا په ریتزی - ته قله میرانم به چه ند ده گتیزی؟» "مه ته لوک".
- گتیره:** عه ره بکاری بوویه بو (جزر): «گتیره که ژ میزه ری وئ کیم بو» "په ند".
- گتیرک:** گیتسک، جاروفک، گزی.
- گتیرکده:** گتیرک کهر.
- گتیرک کهر:** جارو کهر (کناس).
- گتیرکدان:** جارو کرن.
- گتیرکا ناف مالی:** بریتیه ژ کهسه کی کو هه می هووره شو لیت نا قمالی چاقدیری دکهت و مالی ریک و پیک و پوخته و ته نزم دکهت.
- گتیراندن:** فه هیلوکی (تملص، تماطل، تأخیر).
- گتیره رگیا:** گیا گتیره ر.
- گتیریان:** گتیران.
- گتیران:** ته خمین.
- گتیرۆک:** فه هیلوکی.
- گتیر:** (۱) هیتیر؛ (۲) ناتی عه شیره ته کی کوردانه لکوردستانا عیراتی (ناکری).
- گتیره که:** هیتیره که.
- گتیری:** هیتیری.
- گتیرینک:** گیا یه کی بهاریه تیتته خواری به لی بخافی پیچه ک تیژه.
- گتیره فانک:** نهوه کو بچووک هه ر لدور خو دزقرن هه تا سه روان دزقریت.
- گتیرگتیرۆک:** گتیره فانک، ئیشه که تووشی مرۆقان تیت سه ری وان دزقریت، گتیر، فانکا ناتی (فاتوله الماء).
- گتیر و فیتیر:** سه رگهردان، نالوز.
- گتیر و فیتیری:** سه رگهردانی، نالوزی (ازمه).
- گتیره له:** گو هیتیر، کوتک، گیشک.
- گتیراف:** نهو ئافه کو دزقریت و نوقوم دبیت.
- گتیره لوک:** گتیرینک، گیا یه کی بهاریه.
- گتیرگتیرۆکانی:** یاریا گتیرگتیرۆکی لدور خو زقرین.
- گتیربون:** هیتیربون: «ئا فا لیژا، گوشتی گتیرا، گانا دریتیر» "په ند".
- گتیر و گوم:** سه رگهردان و گه رفتار.
- گتیرسوانه:** کیلوانه.
- گتیرسن:** گاسن.
- گتیرسک:** گتیرک، جه روفک.
- گتیرسکده:** گیتسک دهر، نهو کهسی ب گیلی عه ردی رادمالیت.
- گتیرسک کهر:** سپور (کناس).
- گتیرسکدان:** جهتی گیتسکی (کنس).
- گتیرسکار:** گیتسن چیکه ر.
- گتیرل:** گهوج، ساویلکه، ساده، گتیر.
- گتیرمه ند:** گتیره ندی، داسه کی درونه یه دیاره لئیرانن.
- گتیرلی:** گهوجی و گتیر.
- گتیره ندی:** داسه کی دهستک ژ داره کی دریتزه و درونه کهر ژ پیا فه ده خلی پی ددرون.
- گتیرنگله:** چهپ و پیتچدانا ماری یه: «که زیلهت ماری ناتی، گتیرنگله» ده کهت له گومان...» "گورانی".

گیلخ: پیشازۆکه که، بنکی گیایه کی بهاریه بۆ کاری ئسترکی دهن (شیرباز).

گیله شو: گیلخ شوک.

گیله شوک: (۱) ناوورته (صخب، غوغا)؛ (۲) سیلاڤ، سیل.

گیلم گیتدانی: قهله بالغ و ناوورته، بچ نیزامی، هه وه سبازی (رهنگه ئهڤ واژهیه بیگانه بیت).

گیلاس: فیقی یخ داره کیسه ئی رهنگا ورهنگه وهکی حلوی زهرکانه دبیته ئویشی و داری هه تا ۱۰ میتران درێژ دبیت، خوارنا وی بۆ مرۆڤ قهله و پوسوده.

گیلان: گهریان: «هه وری نهو زارزار، کلاو ئه و کلاو - مه گیلو و ئه سرین، مه ریز و و تاو» "مه وله وی".

گیوا: گیا، واژهیه شه به کیه.

گیژ: بنێره گیژله.

گیژور: کتکا نیر و مه زن، گیژ کوردیتره.

گیژول: مه یل، هه وهس (رغبه) (رهنگه نه کوردی بیت تورکی بیت).

گوپ: لام، رومهت.

گوین: لام، پف.

گودان: (انکار).

گویتک: گوپیلانک.

گوپیلانک: گوپیلانکیته سه ری داری، سه رتا (برعم، براعم).

گوپک: بلندترین عه ردی چیا، بلندترین تایخ داری.

گوپته: خوارنه کی ساده و به له نگازانه یه.

گوت: پته، بۆله، بشه به کی دبیتن گوتته گوت.

گوتته گوت: پته پت، بۆله بۆل.

گوتابی: شاگرد (طالب مدرسی). کورد بخه له تی دبیتن قوتابی،

چکو ئه سلخی وی «گوتابی» یه و ئه سلخی گوتابی «گوتهابی»

یه ئانکو گوته وی وهکی چه په ری جه نگیه و «تابی» ئه و

سه نگه ری به (محافظه) کرنا دهر و دهر سانه. ژ دو واژه یان

پیکهاتیه: «گوته + تابی» یان «گوش + تابی». هنده ک

به له دبیتن «قوتابی» ئه گه ره و سه درست بیت پیویسته

بیتن قوتابی ژ کتابی کوردکاری بویه!

گوت و هۆر: پت و هۆر.

گوت گوتی: پت پتی.

گوتته گوتکه: بۆله بۆلکه ره، پته پته که ره.

گوتن: وتن، گۆتن، قتن.

گوجیله: به چکه سه گ.

گوجیله سه گ: تیتزه سه گ.

گوجیله هرج: کودیله هرج.

گوجک: گوته «بزاری ئاکره و زیباری».

گوجی گوجی: ماسووله ماسووله.

گوج: زیانی ئه شکر، زولم.

گورگ: دورنده به که وهکی سه ی به لی ژ سه ی بتینتره و درنده تره.

واژه یی براستی یخ ناڤی گورگی «قه رگه» کو هه تا نه یژێ

هه ورامی بکار دهن و هه م بشه به کی بکار دهن و دبیتن

«هرگ». لئاڤیتستایدا «هرکا» هاتیه.

گورگ و میش (گورگ و میه): ئه و ده می سپیدی یه کو دنیا

هیژ باش روژ نه بوویه، هه م دبیتن سه گ و گورگ.

گورگی باران دیتی: بریتیه ژ مرۆڤی بۆرجه راندی.

گوریل: جوهره مه میوونه که وهکی مرۆڤانه، به ژنا وی دگه هیته دو

میتران، له شی وی ژ مووی درێژ نخافتیه و کلک ژ ی نینه،

لسه ره دو پیمان وهکی مرۆڤان بشاسانی بریتیه دچیت،

جانه وه ده کی ئارام و دا که سیایه و بی زیانه و هیچ کاری

بمرۆڤان نینه، به لی ئه گه ره کو خه ته ره ک لسه ره وی ژ مرۆڤان

هه یه دی ئیرشی که تی و خولین راست ئینیت تا راده یه ک

تووهره دبیت کو بیه ک پین زکی ئینسانی به ره دده ت یان

بیه ک مست میژی یی وی دریتیت و به لاف که ت.

عه ره بکاری بوویه بۆ (غوربلا)ی.

گورگه لۆق: نه رمه غار.

گورگستان: بۆ گرۆه ک یان حزبه ک یان کیشوه ره ک یان رژیمه کی

تیتته بکار ئینان کو ته غه ره دز بن و به رتیلخۆر و کولابه ردار

و دراف په رست. دبیتن: «دونیسه ئه قه ره هه می بوویه

گورگستان».

گورخه ره: که رکیشی، حه یوانه که وهکی که ری رهنگی له شی وی

زه ره و خه تیت ره ش پیندا هاتینه و هه تا نه ی که هی نه بوویه و

ل ئافرقای دا په یدا دبن.

گور: (۱) ئه و به ندکن کو دۆرا کالکا پین ره خ دکهن؛ (۲) ئه و

دور کرنا تانی په زی کو بشکه تا نوکیته داری نه رم و ته ره

گور دکهن؛ (۳) گروه؛ (۴) گورگ، چاله که دکولن مری

دکهنه تیدا.

گورگی: گورگ «بزاراڤی بۆتان».

گورگورانی: گورۆه گورۆهانی (تکتل).

- گوردهم:** کۆمەل، دەستەکه .
- گوردهم گوردهم:** کۆمەل کۆمەل، دەستەکه دەستەکه .
- گورگین:** وهکی گورگی، گورگانی ناخۆی برای قهره تازدینه .
- گوردان:** جوامیران، میرچاکان .
- گوره:** گورمین، گهف .
- گورئخ:** بهور و به تهر، هار و هاج .
- گورپین:** گورینه کی دهم درپژ .
- گورپه گورپ:** گورپه لپین گورپه .
- گورپ و هورپ:** گورپنا زور بکۆمهلی .
- گورپی:** پیتتا ناگری، دهنگی گورپه گورپ و گورمه گورمی: «نه عه وری گورگورپی، نه میری حرپی» "په ند" .
- گورپۆ:** خدیگ، خدی (انس) .
- گورچيله:** گولچيله، گولچیزک .
- گولچیک:** گورچيله .
- گورپی:** گه (جرب) .
- گورپی بون:** توشی نه خۆشیا گورپاتی یی هاتن، خلته .
- گورپه شه:** هه ره شه، ته ههدید .
- گورج:** (۱) سفک، چه له نگ، رایپچایی، گوربژ: (۲) تیره یه کی مرۆفانه بنه رت دا گورجستانینه بجه مالی مه شه وورن، عه ره بان کرپه جورجیا .
- گورجین:** سفکی ناخۆی (مونث) انه .
- گورج و گول:** سفک و ئاماده و په یی .
- گورجی:** نسبه ته بۆ قهومی گورجان (گورجیان) کو پیته ختی وان تغلیسه (ئیکه ژ کۆماریت ئیتحادی شوروی) .
- گورد:** دلیر (باسل) (کورد ژی هه ره ئه و مه به سته یه) .
- گوردۆ:** گورده کان .
- گورده کان:** گورده گان، گوز، گرده کان .
- گورم:** دهنگه که وهکی، دهنگی تۆپی یان خانی هورگومینتی یان به ره کی مه زن ژ عه رده کی بلند قه رسیانی و به رده کی که فتنی (هدیر) .
- گورمه گورم:** گورمه لپین گورمه ی .
- گورمین:** گورمه یه کی دهم درپژه .
- گورم و هورپ:** گورمینا بجمله و کۆمه لی .
- گورپالا:** کۆمه ست، ریک خراو، گور، گروه (منظمه) .
- گورگه میتش:** گورگه میتش .
- گورگه میتش:** دببژنه هاریا گورگ و هرچان به لی بو جانده ریت دی
- دببژن هار بریتیه ژ مرۆفیکو گه له ک ئه حمه قی شه پتانی و نه راهه ستانیان بکه ت .
- گوریز:** رایپچای، ئاماده، چه له نگ، چالاک، سفک، گورج .
- گوریس:** وه ریس، ریسمان .
- گوریس کیشان:** گوریس کیشکان .
- گوریس کیشکان:** گوریس کیشکان .
- گوریس کیشکانی:** (لعبه جر الحبل) کنایه ته ژ جره کیشانی .
- گورپه گورپ:** ته غه ر بۆ دهنگی گورگورپا ناگری بکار تیت، گورپه لپین گورپه ی .
- گورپین:** گورپنا لدوی ئیک .
- گورگه خه و:** نقشتا مابه پنا خه و و هشیاری یی، نقشتا تیشته که ی: «لازمه بۆ شیخ بکاتن گورگه خه و - دا بلین شیخ عابده و نانوی به شه و» "شیخ ره زا" .
- گوریل:** (یان کرپل) ماده یه که بدار مازیانقه تیت وهکی رهنگی هر می یه ماده یه کی گه مۆره یی تیدایه بۆ گه ماری بکار دهن .
- گوریان:** گۆری (قربان، فداء) .
- گورمه ت:** ئیرش (هجوم) .
- گوزلی:** چاقلدر (ت) .
- گوزگی:** خۆدی، خۆدیک، قۆدی (مرآت) (ت) .
- گوزهر:** (عبور و مرور) . "خانی" فه رمویه: «صراط ئه و پرا پر بخوف و خطر - جميع خلايق ذکهن لی گوزهر» .
- گوزهران:** قه تاندنا معیشه تی .
- گوزهرگه:** گوزهرگاه ، جهی بورینتی .
- گوزهرگاه:** بنیتره گوزهرگه .
- گوزارتن:** گوزاردن .
- گوزاردن:** گوزهر کرن، بۆرین، عبور .
- گوزهر کرن:** سه ر رابۆرین، تیبۆرین (اداء، ترک) .
- گوز:** گوز، گوزگیز، گویز، جهوز، هه میژی هه ر کوردینه و ناخن بۆ دارئ گوزی و فیسقی یی وئ هه م دببژنی گورده کان، گرده کان، گرده کان، گردو، ئه سلین وئ داره کی کوردستانییه ، ئیرانییه پاشی به لافی ناخ دونیایی بویه (حسن عمید، ل ۸۶۹) .
- گوزمه:** به ربه ره کانی، گه زمه .
- گوستیل:** ئه نگوستیله (گوستیل کوردیتره چکو ئه نگوستیله نیزیکی ئه نگشتریه و تام فارسی ژئ تیت)، گوستیله .
- گوستاخ:** بی ئه ده ب، بی شه رم، به د ئه خلاق .

- گوستاخانه:** بېع شهرمانه.
- گوساله:** گوپړه که، گۆلک.
- گوسپه‌ند:** گوسفه‌ند، په‌زئ سپی.
- گوشینگه:** جی گفاشتنا تری یان زهیتونجی (معصره) "هه‌ژار" فه‌رموویه: «تا دانه ته‌کین له فیز و مینگه - ری‌یان نیه بچنه سهر گوشینگه».
- گوشمه:** که‌زوانجی قوتایی (سجوق).
- گوشلی:** دیز، دیزک (قازان). "پیر شالیاری" زه‌ده‌شتی فه‌رموویه: «وه‌روئ وه‌رارؤ وه‌روه وه‌ربنه - وه‌ریسه بریؤ چوار سهرینه / که‌رگی سیاوه‌ن هیله‌ش چه‌رمینه - گوشلی مه‌مربؤ دوئ ده‌ربنه».
- گوش:** (۱) کف (قنب)؛ (۲) فرچک، گو، گوج، نا‌کره‌یی دبیژن گوجک.
- گوشان:** کوشین، گفاشین.
- گوستا:** به‌ه‌شت.
- گوستاسپ:** (۱) خونه؛ (۲) نا‌قئ پاشایه‌که کو‌ئیمان بزه‌ده‌شتی (د،خ) ئینابوو دینج وی قه‌وی کر و به‌لا‌فکر.
- گوشاد:** بشکفتی، قه‌بوی.
- گوشادی:** قه‌بون، که‌یف خو‌شی.
- گوشاد دل:** دل‌گوشاد، دل‌که‌ری، دل‌گه‌ش.
- گوشادروو:** روو‌گه‌ش.
- گوشادزمان:** زمان‌خو‌ش (فصیح).
- گوشته‌زوان:** زمان‌خو‌ش.
- گوشته‌زون بدنه‌وه:** بریتیه ژ وئ برینجی کو‌گوشتی تازه ئینا و ساریژ بوی.
- گوش کرن:** فرچک کرن.
- گوشمه:** سجوق.
- گوگره:** کویسه کرنا مپوئ، کویسه کرن.
- گوفتار:** گۆتن، وتار، گوتار.
- گوفت و گو:** وتوو‌یژ، گۆت و بیژ.
- گوفک:** مه‌زیه‌له «بله‌هجه‌ی ئیژدیان».
- گول:** گول‌گه‌له‌ک رهنگ و نه‌وعن، ژ داری هه‌یه و گول ژ گیای هه‌یه، هنده‌ک بشتلی تیتته چان‌دن، هنده‌ک بتو‌قی و هنده پی‌قازو‌ک و هنده‌ک قه‌لم و هنده‌ک لسه‌ر بنج خو‌شین شین دین.
- گول نه‌نار:** گول هنار، داره.
- گولنار:** گول هنار.
- گونار:** گول هنار.
- گول نه‌ندام:** گولندام.
- گولندام:** نازک به‌ده‌ن.
- گول محمد:** گولا سو‌ر و بی‌نخو‌ش و داره.
- گولچن:** نه‌و که‌سه کو‌گولان دچنیت.
- گولچین:** نه‌و که‌سه کو‌گولان دچنیت.
- گولچین:** گول ژ داری شه‌کر (قطف الورد).
- گولاث:** گولا و. گول+ئاث=ئاثا گولج، گولی ئاث.
- گولاو:** ئاثا گولان (ماء الورد).
- گول بهار:** گولا بهاری، نا‌قئ ژنانژی گولبه‌هار هه‌یه.
- گولا‌فگیر:** گولا‌فگر، که‌سه‌ئ ئاثا گولا دگرت.
- گولا‌فگیر:** نه‌و که‌سه کو‌گولا‌قئ دگرت و لئه‌لکئ دره‌شینیت.
- گولره‌نگ:** رهنگ گول، بره‌نگئ گولج.
- گولرئژان:** گول بسه‌ری بووکئ وه‌رکرن.
- گولزار:** باغئ گولان، جی گه‌له‌ک گول تی هه‌بن.
- گولستان:** گولزار، نا‌قئ کتیبیا (سه‌عديه).
- گولدان:** قافکا گولان.
- گولشمن:** گولزار، گولستان، باغئ گولان.
- گولبه‌ند:** باغچه‌وان.
- گول بهن:** بن دارا گولج، یان گول بن.
- گوله‌سو‌ر:** گول محمدی.
- گول کاغز:** گولا سپی.
- گولین:** ده‌می په‌رینا نیریتت کیفی.
- گول نا‌هاری:** ها‌قینیه، تو‌قیه.
- گول ناویز:** په‌رپه‌ره، سیبه‌ریه.
- گول نه‌بریشم:** گولا داریه، دره‌ختا ها‌قینیه.
- گول نا‌ته‌ش:** گولا سو‌ره، ها‌قینیه، په‌رپه‌ره.
- گول نه‌خته‌ر:** نانکو‌گول نه‌سته‌تیره، پی‌قازیه وه‌کی سه‌رکه پی‌قازیه، کیم به‌لگه.
- گول نا‌قاقیا:** رهنگینه و په‌رپه‌ره.
- گول نارغه‌وان:** (یان گول نه‌رغه‌وانی) دره‌خته‌داری وئ وه‌کی داری هناریه، بې بیته، رهنگ سو‌ره.
- گول نه‌تله‌سی:** ها‌قینیه، بېن خو‌شه، تو‌قیه.
- گول به‌ر به‌رؤژ:** ئافتاب گه‌ردان، زه‌ره و مه‌زنه، تو‌قیه، دگه‌ل روژئ دزق‌یت.

- گول نه نار:** گول هنار درهختیه و سوره و په پره پره.
- گول بداع:** درهختیه بچ بیتنه.
- گول بنه فشه:** بهاریه، بیتن خوشه، توفیه، عه ره بکاری یوویه بۆ (بنفسج) ی.
- گول تاج خروس:** سۆاکی وهکی کویا دیکلیه.
- گول ههنا:** سوره هاقینیه، گولی خهنا.
- گول خه ره هره:** درهختیه (داره) گه رمیانه، هر به رده وامه.
- گول هیرۆ:** گول خه تمی، درهختی ههیه گیاییژی ههیه، دهختی هاقینیه به به لئی گیایی بهاریه، په پره پره، رهنک بنه فشه.
- گول دوکمه یی:** مه خمه لیه، سوره پاییزی به.
- گول رازقی:** درهختیه (داره) گه رمیانه.
- گول زماندار:** (یان گول زیان دهرفه فا) رهنکا وره ننگه، زمانداره.
- گول زهرده:** (یان گوله زهر) داره، شتلیه.
- گول زه نهق:** بهاریه، بیتن خوشه.
- گول سوره:** هه می و دهختیه و هه می جی یی به.
- گول سوسن:** جو ره کی گول زه نه قیه.
- گول شاه سه نند:** هاقینیه به هه می و دهختیه.
- گول شهب بۆ:** زۆزانیه، په پره پره، بیتن خوشه.
- گول شه قایق:** (یان گول خه شخاش) کیم به لگه.
- گول لاله:** سۆر هه به، سپی هه به، بچ بیتنه.
- گول شه مدانی:** (یان گول شه معدانی) قه له میه، رهنکا وره ننگه.
- گول شه پیوری:** پیفازیه و رهنکا وره ننگه.
- گول سهد به لگ:** په پره پره سپیه.
- گول تاوسی:** زهرده، درهختیه.
- گول پهر تاوسی:** بهاریه، کیم به لگه.
- گول قرنفلی:** نه لوان و نه شکال هه به و په پره پره.
- گول زمان کا:** (یان گول گا و زیان) بیابانیه، بهاریه، ثاقیه.
- گول لادن:** شتلی به، هاقینیه به.
- گول لاله بهاری:** سوره، بناقی شه قایق مه شهوره.
- گول لاله عه باسی:** (یان گول صبح و شام): توفیه.
- گول محمدی:** بنیره گول محمد.
- گول مرواری:** سپی به، بهاریه، توفیه.
- گول مه ریم:** پیفازیه، هاقینیه به.
- گول میخهک:** هاقینیه به، پیفازی به.
- گول میمون:** (گول مبارک): هاقینیه به.
- گولناز:** هاقینیه به.
- گول نیرگز:** زهره بهاریه، کاسه داره، بیتن خوشه، پیفازیه.
- گول نه سته رهن:** زهره کاسه یی به، په پره پره.
- گول نیلوفر:** شه پیوری و بلولیه، ثاقیه.
- گول هه میسه بهار:** بهاریه، زهره.
- گول یاس:** داره (درزهختیه)، شتله، بیتن خوشه.
- گول یاسه مین:** نجوره کی یاسیه.
- گول یاسه مین:** جو ره کی یاسیه.
- گول چیهک:** زهر هه به، سوورو فه هوه یی هه به، سووری تاری هه به، پاییزی به، توفیه، بیتن خوشه.
- گول قه دیفه:** گول مه خمه ل.
- گول مه خمه ل:** گوله کی پاییزی به و لیکدای به وهکی قه دیفه به.
- گولگون:** رهنک گول، وهک گول.
- گول گهنم:** گولی بچ گهنمی، قنتوریون.
- گولگون:** وهکی گولی، گولگون: «قاصد به مقصودا مه هات - با سوژده و نه مر و به رات / نیشان هنارن هه م خه لات - شه هزاده یا گولگون قه با» "جزیری".
- گولباغ:** گوله باغ.
- گوله باغ:** گولا باغان، باغی گولان.
- گول دهسته:** چه پکه گول.
- گول پیره ههن:** کراس گول.
- گول بهر ژۆک:** بنیره گول بهر بهر ژۆک.
- گول خیتف:** گول خیتفانه.
- گولمه ژهن:** راهزبانان گولان له گه ل بای.
- گول پهری:** مه قامه کی کوردی خوشه ژ دانانا جه گه رخوینه.
- گول شینی:** مه قامه کی کوردی خوشه.
- گول شیلان:** داری لیتی به.
- گول باران:** گول ریژان.
- گولدون:** گولدان.
- گول و به نند:** گه رده نی.
- گولله به نند:** دو عایه که بخۆقه ده که ن دا گولله بچ تهنه نگی قینه که قیت.
- گولتی:** فرچک، نه وهل شیرخوارنا گۆلکه.
- گولتی کرن:** فرچک کرن.
- گولتول:** برنجا بدۆ: «هنده ی گولتوله نه و بروونی شۆله» "نالبه نند".
- گولتوله:** (۱) گولولکا به نندکی یان ده زی؛ (۲) مرۆقی خرچ و چاڤ
- گول چیسک:** گورچیه.

- گول چيله:** گوجيلك (كليبه).
- گولي گولي:** گولگولي.
- گولگولي:** رهنگ و هكي كوليكانيسانتي.
- گولخوتيري:** نهو ههقيره كو هيتز نيشهك نار و نيشهك ههقيير بيت، گلخوييري.
- گولته:** ديرهگه.
- گول چيچهك:** گولهكي پاييزي زور جوان و بين خوشه، زهر ههيه، سوورتاري زي ههيه.
- گولي:** عهشيرهتهكي كوردانن زور ديندار و ميترچاكن، لشميالي زاخويي دژين وان مهزنهكي بناث و دهنك ههيو دگوتني "حاج سادق" لگوندني بهونهي بو.
- گولين گولين:** چيروكا ملايهكي خهشيم و ژنهكي زورانه ناخي وي گولين بو، ملازي بلایي گولي مهشهور بو، نهفجار هه گرفتاريهك بسره مهلاي دهات دگوت: «ناخ گولين گولين».
- گولم:** چهنگهك، پري چهنگهكي «بزاراخي شنگاريا دبيترنه رومهتي «گولم»».
- گول خهن:** پيرهخهن، پيرخهني، سميت، سميتك، سمايلوك.
- گولوك:** گولوله.
- گول و گازنده:** گله و گازنده.
- گوليزار:** گولزار، ناخي ژنانزي ههيه، ناخي سترانهكا كورديه.
- گولت:** گومتل، كومتل، پرتك شهكر يان تشتهكي دي.
- گولوفت:** كولوفت، نهستور.
- گولومته:** (قمه الجبل).
- گولواز:** عهرهبكاري بوويه بو «جلواز» و كۆم بوويه بو «جلوازه».
- گول چاويش:** بهبيوون.
- گولخو:** گهخو، نهزان و دهبنگ (ابله).
- گولچك:** گولخوييري، گشتهكي مهزن ژ ههقييري.
- گولاله:** نهو كۆدي داريه كو دۆم نيشي گلاله دهن.
- گولاله گيتير:** گلاله گيتير نهو دۆمن كو نامانيت داري بو فروتني دگيتير.
- گولوپ:** لهمهپهبي كه ههبابي (كوردی نينه).
- گولله باران:** شيلك كرن، دهسپيژ كرن بگوللهي، رهشاندن.
- گولجه:** حوليك.
- گوم:** وند، بزر، نهديار، وند.
- گومبون:** وند بون، بزر بون.
- گوم كرن:** بزر كرن و وند كرن.
- گومبته:** گومبه د.
- گومبه د:** بنيره گومبه ت.
- گومان:** شك.
- گوماني:** شكي.
- گوماندار:** خودان شك.
- گومراه:** ژ ري دهركهفتي، ري بهرزه، خرياي. (ضال).
- گومري:** گومراه.
- گومناث:** گومناو، بي ناف يا ناف بهرزه بوي، ئويجاخ كور.
- گومناو:** بنيره گومناث.
- گومنام:** » »
- گومزي:** (هرمي، محذب).
- گومرؤك:** واژهيهكي تركيه جهمع و عهرهبكاري بوويه بو (گمارگ)، مالياتهكه كول سنوري ژ گرت و كالاييت كو واردی كيشوهري دبن يان خارجي كيشوهري دبيت تيته ستاندن.
- گوم گومه:** ققم.
- گومتل:** گولت، پارچهيهكي كچكه ژ شهكري يان تشتهكي دي.
- گوميتز:** گميتز، ميتز «بزاراخي شهبهكي» بفارسي زي گمير هاتيه.
- گوميزدان:** ميزلدان.
- گوملهك:** كراس «بزاراخي زازا و بوتان».
- گومانه:** گومان، شك (حدس).
- گومان كرن:** تهخمين كرن، هه دس كرن، شك كرن.
- گوند:** دي، هوژ، كوند، ديها.
- گوندي:** ديها، خهلكي گوندي.
- گونداتي:** گوندايه تي، خهلكي گوندا بونو كاري گوندا كرن.
- گوندايه تي:** بنيره گوندا تي.
- گوندياتي:** » »
- گوندي ياتي:** » »
- گونديتي:** رهوشتي گونديان، عاده تي گونديان، ژيانا گوندي يان، وهكي گونديان، مه نسوبي گونديان.
- گوناه:** گه نهه، تاوان. عهرهبكاري بوويه (جناح).
- گوناهكار:** تاوانبار.
- گوناهكاري:** تاوانباري.
- گوناههخش:** ئامر زگار، تاوان بهخش.
- گونبه تي شين:** ئاسمان.
- گونگ:** لال.

- گونگلہ:** کینگلہ، خۆپیتچدانا ماری (تعکوک الحیہ).
گوندۆر: گوندۆره.
گوندۆره: کالہک: «گوندہکە و گوندۆرهکە» "پەند".
گونہ: بمەعنا دل پێ سۆتی، بەزەدی ژێ هاتیہ.
گونجاندن: دو تشتان لێک موافەقەت کرن، ملایم کرن، جیکرنا تشتەکی لێک یان لئاڤ تشتەکی.
گونجینە: گەنجینە.
گونجۆڤ: گونجۆڤرک.
گونجۆڤرک: مرۆڤی کورت و بێ قەلافەت.
گونەبار: تاوانبار.
گونەکەر: بریتییە ژ مرۆڤی قەلەس، دبێژن: «فلانکەس نارپت دا برسی نەبیت» یان «فلانکەس گونەکەرە» "پەند".
گوہ: گۆچک، گوش.
گوهدار: گوهدەر.
گوهدەر: گوہ قەچن.
گوہ قەچن: (١) ئەو کەسە کو گوہی خو ددەتە ئاخفتنا خەلکی و نەهینییەت وان؛ (٢) ئەو کەسە کو بەرفەرمانە.
گوهدێر: سەرنەرم، خەبەرچین.
گوهدێران: سەرنەرمی، خەبەرچینی، نەقلی خەبەری.
گوہسۆرە: ئەو بەلگە کو لوودارن کو تازە وەکی گوہی سۆڤرەدی هێژ کچکەنە.
گوہار: گوار.
گوہارک: گوہار.
گوہارۆک: دبێژنە هەر تشتەکی کفانۆنی، خەلەکا دەرگە یان خزیمۆکا دەری، هەر تشتەکی قەلانگەبووی.
گوہان: گوانی حەبواناتان.
گوہاندین: گواندین (مەنتقەیی گوانی هەمی).
گوہۆرین: گوہارتن.
گوہارتن: مەیلدان (تبدیل، تغبیر، تعویض).
گوہاستان: گوہازتن.
گوہازتن: هەلگۆرین، وەرگێران، نەقل کرن.
گوہشین: بێ هۆش بون.
گوہیژ: (زەرور).
گوہشەچن: لدو ئەخباران گەریان (استراق السم).
گوہکتک: گیایەکی بەاری یە و ژەهری یە و کرما دکوژیت.
گوہکتیک: گوہکتک.
- گوہ هسک:** سەرکیش، سەر رەق.
گوہ ماکەر: بریتییە ژ مرۆڤی کەودەن و بێ عەقل، خوێس
 <وشەبەکی ئەهریەنە>.
گوہبەل: ئەو بزنی کو گوہبەت وان لوولەنە، بریتییە ژ مرۆڤی بێ فەبەت و دیۆز.
گوہبەل کرن: گوہ دان (تطلع).
گوهدرێژ: بریتییە ژ کەری، گوێ درێژ.
گوہ خشخشاندن: سەرکیش، سەرکیشی (تماطل).
گوہ کیشان: گوہ کیشانی، یاریا گوہکیشانی.
گوہپان: بریتییە ژ کیم فامی یە.
گوہسۆڤ: بێ فەرمان، سەرکیش، گوہههسک.
گوہشی: ماندی، شەهتی، هێر.
گوہ نەسمتی: سەرکیش، تینەگەشتی (بلیید).
گوهدان: بریتییە ژ مرۆڤی گوهدار (اطاعە).
گۆ: (١) گۆت، گوہ، گویا، (بزەم)؛ (٢) هۆلی تۆپانی.
گۆبەل: گوہقبت.
گۆبەلە: بەلەباقە، ئیشەکە بزنان دگرت و دکوژیت.
گۆبەل کرن: بتهمای کارەکی یان تشتەکی (تطلع).
گۆبارە: گارانێ گامبشان.
گۆبان: تینەگەشتی، گوہسۆڤ، شقان.
گۆپال: چاگون، کۆپال، گو+ پال.
گۆپالۆک: هەر تشتیکو وەکی گۆپالی چەرم بوی.
گۆ: تۆپ.
گۆتال: گۆسالە، گۆلک، بەلن تەغەر ئەو وشەبە پشستی وشەیین «گا» ی تبت دبێژن گا و گۆتال.
گۆتن: وتن، ئاخافتن، پەیفتن.
گۆتیار: گۆتنکەر، بێژەر، گویندە (قوال).
گۆتنکەر: بنیترە گۆتیار.
گۆتۆ: قیل، گۆتنەکی نەبنەجی.
گۆتکار: بنیترە گۆتیار.
گۆتەگۆت: پریبێژی (اقاویل، اشاعە).
گۆت و وێژ: گوفت و گو، پرس و وەلام، گوتو گوتار.
گۆترە: گوزاف (تخمینا، تلقائیا) (ت).
گۆتی: گۆتو: «گۆتی دەفی سۆتی» "پەند".
گۆتا: گەلەکبێژ، بگۆتا، گۆتبا. ئەف «ا» یە لدوماهیا «گۆت» ی مەعنا (صیغە ی مبالغە) ی ددەت و (صفە المشبە) ژێ

وھكى: غارا، خۆرا، ئازا، خېرا، گۆتا، دانا، ناسا، ئاسا،
 بېنا، نەوا، ئاشنا. (گۆتا بەرامبەرى قوالىيە دەھرەبېدا).
گۆت و گۆت: گەلەك گۆتن و لېي يەك.
گۆج: گۆج، ئەو كەسە كۆژ دەستىقە شل بېت.
گۆجى: دەست شەلى.
گۆجۆ: ئاكارى مروقق شەلە ژ دەستى.
گۆجە: بەندۆرە، باجان سۆرك.
گۆجان: چۆگان، گۆيال، كاشۆ.
گۆچالى: يان قۆچالى يان كۆچالى (ھەر قوچ على، كوچ على)
 يە، بچوك بزارى قەرەجا.
گۆچەوھن: شووژن.
گۆچك: كۆچك.
گۆچىچە: بشكوژا مەمكى.
گۆز: قەبر.
گۆزى: گۆرەپان (ساحە).
گۆرستان: گۆرخانە، ئارامگە.
گۆرخانە: بىنپەرە گۆرستان.
گۆز نەباش: گۆرەلقەنە (نېباش) (ع-ك).
گۆرەلقەنە: جانەوەرەكە قەبرا دكۆلىت (نېباش القبور).
گۆزكۆل: ئەو كەسە يان ئەو كەسەن كو كارى وان گۆزكۆلانە.
گۆزكۆلان: گۆزكۆلېن.
گۆزكۆلېن: كۆلېنا گۆزى (حفر القبور).
گۆز ھەلقاندىن: مرى دەرىنان.
گۆزە: (۱) گۆزە؛ (۲) گۆلك.
گۆزە: گۆزە.
گۆزە: گۆزە.
گۆرەوى: گۆرە، ھەرەبكارى بوپە بۆ (جوراب).
گۆزكەن: گۆزكەنە، ئەو كەسە كو ھەردى چال دكەت بو مریا
 (حفار القبور).
گۆزكەنە: ھەفتىيار، كەمتىيار، كەفتىيار.
گۆزەسا: گۆسارە.
گۆزەكە: گۆزە.
گۆزېن: گۆران، بەدل كرن.
گۆران: گۆرپان.
گۆزپان: تەبدىل.
گۆزى: (قربان، نذر).

گۆران: (۱) دەشتەكى (بدوى)؛ (۲) ھەشېرەتەكى مەزنى كوردانە
 لعیتراقى.
گۆرانەتى: نەسبەتا بال گۆرانان.
گۆرانى: ئىستران، ئاواز، لاژە.
گۆرانگە: ئەو جى يە كو دارى چۆلى برىنى ژى چىدبىت بۆ ئالفى
 پەزى، ئەو دارن لدۆرتانیت رەزان.
گۆرانى زان: ئەو كەسە كو ئىسترانان دزانیت.
گۆرانى بېژ: ئىستران بېژ.
گۆرەسا: گرېدانا گۆلكى د ھەفكىپرا بوھرىسى.
گۆرپەگۆز: نەماى (مباد).
گۆرخەر: كەركىقى (ھمار الوحش).
گۆرەھلقەن: گۆرەھلقېن.
گۆرەھلقېن: بىنپەرە گۆز كەن.
گۆزېن: گۆزېن (معهود).
گۆزەفان: گۆزەبان، خزمەت كارى گورستانى ۋەكى مجىپورى
 مزگەفتى.
گۆزەبان: بىنپەرە گۆزەفان.
گۆزەوان: = =
گۆزىنشین: جى وارىون د ناڭ گورستانى (ساكن الضريح).
گۆزى كرن: (نذر) كرن.
گۆزبان: (نذر، قربان).
گۆزىكەر: كەسى كو قوربانى ددەت (ناذر).
گۆزەك: كابى پېتى، رېشەپى فى وشەى لئاقىستایدا ھەپە بەو
 رەنگە: «زەنگە» و «زىنگە» ھەر بەمەنا گۆزەك و
 «زەنگەرە» و «زىنگەرە» ھەر بەمەنا گۆزەك بەلى «زەنگە»
 و «زىنگە» وشەپىت يەزدانىنە بەلى «زەنگەرە» و
 «زىنگەرە» وشەپىت ئەھرىمەنېنە. ھەرۋەكى «ئوروتور»
 بەمەنا زك، عۆرك وشەپەكى يەزدانىيە و «مەرشق» بەمەنا
 زكەبەلى وشەپەكى ئەھرىمەنېنە.
گۆزەلى: گورانىيەكى كوردیە، ئاقى ژنانژى «گۆزەل» ھەپە.
 چىدبىت ئەف وشەپە ژناقى ژنا ھۆشەنگى ھاتبىتە داتراشېن
 (ئاقى وى گۆزەلە بو، ھەرۋەكى لىشەرھانا ئاقىستایدا
 لاپەروى ۴۵ بىشتھائى پوردادویدا ھاتىيە).
گۆزە: گۆزك.
گۆزك: ئامانەكى خر و درىژۆك و دەرتەنگ و ژ قورپى سۆز
 قەكرى چىدكەن بۆ ئاف پى قەخارنى، بەھەرى دىبىژنى
 (كوز): «گۆزكانونىيە و ئاقى وى سارە» پەند".

- گۆزەن:** پەز، گاكیڭی.
- گۆزەكە:** سۆلینەکی ناخی یە کرم و میشک بۆخۆ چیدکەن دا خەرز و ژیااری تیدا بکەن تەغەر لروویڭ دیواران درست دکەن.
- گۆزەبانە:** گۆزەوانە، یاریەکی مندالانە یە.
- گۆزین:** نەقل، فەگۆزین.
- گۆس:** فیشە کەشیت، گازکا ناگری.
- گۆسالە:** گۆلک (ف).
- گۆسک:** گۆزک، سۆلینەیی میشە یە ژ قورۆڭ لروویڭ دیواران چیدکەت.
- گۆسارە:** گۆزەسا.
- گۆسفەند:** پەزۆ سپی (غنم). واژە یە فارسییە و لئاقیستایدا «گۆسپەند» هاتیە.
- گۆش:** (۱) گوھ؛ (۲) بریتیه ژ هوشداری؛ (۳) رکن، کنار.
- گۆشەگەری:** مەدەفەچ کچکە هندی گوھێ ئینسانی یە، دبیژن بو ئیشا گوھی باشە.
- گۆشەکاندن:** چاقرۆڭ کارەکی، گوھ فەچنن.
- گۆشاب:** خۆشاب، ئاڤا هژیر یان حولیک یان قسپ یان مێوێژێ نماندی د ناڤی دایە، خۆشاف، عەرەبکاری بوبە لۆ (خشاف).
- گۆشان:** گۆشان، گوشین.
- گۆشت:** (لحم) (موشترە کە ما بەینا کوردی و فارسیی).
- گۆشتاڤ:** گۆشتاڤ: «گۆشت + ئاڤ»، ئاڤا گوشتی.
- گۆشتاڤ:** بئیرە گۆشتاڤ.
- گۆشتخۆر:** جانە وەری کو خوارنا وان هەر گۆشته.
- گۆشت فرۆش:** (قصاب).
- گۆشارە:** گۆشوارە، گوهارک، گوار، گوهار، ژن بو تازەیی دکەنە گوھی خو.
- گۆشوارە:** بئیرە گۆشوارە.
- گۆشە:** کنار، کوژی، قورنەت، کەمینگە.
- گۆشەگیر:** بەرکنار، گوشه نشین، لاپەرێز. (منعزل).
- گۆشەگیری:** لاپەرێزی، بەرکناری (انعزال).
- گۆش:** (هەم گۆش) (۱) ناڤی فریشتە کیه وەکیلی هەمی کاریت بەرکە تی د جیهانییە؛ (۲) ناڤی رۆژا ۱۴ هەر هەیفەکی هە تاڤی.
- گۆشت کۆت:** گۆشت کۆی.
- گۆشت کۆی:** گۆشت کۆی.
- گۆشتکۆ:** (مهراس).
- گۆشدار:** گوهدار، شەوا (سمیع).
- گۆشە گۆشە:** کوژی کوژی.
- گۆشە نشین:** لاپەرێز، بەرکنار، روونشتنا قەدری (منعزل).
- گۆشە نشینی:** لاپەرێزی، بەرکناری (انعزال).
- گۆشاسب:** (۱) خەون، کابوس؛ (۲) گوشتاسب، ناڤی پێنجەمین زنجیرەیی پادشاهیت کیانیانە، ناڤی بابی وی لەهراسبە و ناڤی کوپی وی ئەسفندیارە. سەرزەمانی گوشتاسبی زەردەشت (د-خ) دیار بوو و گوشتاسبی پشتی کو چەند (معجزات) ژێ دیتن ئیمان پێ ئینا و دینی وی پێششەبر و برەواج ئیخست.
- گۆشتدار:** بەگۆشت، قەلەو.
- گۆشەر:** حیسیلا خورمێ.
- گۆشە:** پاشکۆیە کە بۆ تەئکیدێ لپاشی ئەژماران تیت، وەکی: دو گۆشە، سێ گۆشە، چارگۆشە، پێنج گۆشە، شەش گۆشە.
- گۆشیاری:** گۆشداری.
- گۆشدار:** زێرەقانی، گۆهداریا تشته کی (مراقبە).
- گۆشیار:** زێرەقان، ناڤی حە کیمەکیە کو مامووستایی ئیبینی سینای بو.
- گۆشمال:** چەند مالەک، شەقەزللە ببن گوھیر راکیشان.
- گۆشماسی:** گۆشتماسی، گوشت مالین، کنایتە ژ لیدانی.
- گۆڤ:** کولی پەزی (حظیره الماشیه).
- گۆڤەند:** (۱) ناھەنگ، بەزم، داوەت؛ (۲) ناڤی چیا یەکی یە د ناوەند کوردستانا عیراق و ترکیه دا.
- گۆڤەندگێ:** بەزمگێ (مطرب).
- گۆڤمال:** ئەو کەسە کو کولی پەزی دمالیت.
- گۆڤار:** (مجله).
- گۆڤاری:** نقیسفانی گۆڤاران.
- گۆڤا:** شاهد.
- گۆڤکی:** گۆندە کە لقا زا زاخۆڤ، هەندەک دبیژن دو گۆندن.
- گۆڤەیی:** نیسبە تە بال گۆندێ گۆڤکی ئەوژی عەشیرە تەکن ژ تاییت کۆچەری شەرەفانی بەرەبابەکی دوسکیانە لتورکیا و سوریه و عیراقی هەنە نفوسا وان هەمییا دگەهیتە ۲۰ هەزاران، عەشیرە تەکی مێرچاک و ناندەرن.
- گۆگال:** گۆگار.

- گۆگا:** كیتزى ريختى، سەرگېن گەردان، قالۆچە.
- گۆگۆ:** گۆگۆك (كروى) (گۆگۆك كوردىتەرە).
- گۆگۆك:** ھەر تىشتەكى سەرخى ۋەكى گۆي.
- گۆگۆندى:** خىرۇ فېرى كرى (مخروط).
- گۆگۆندان:** خىرۇ ۋە گۆگۆفېرى كرى.
- گۆگۆكار:** گۆگۆفېرە (خراط).
- گۆل:** (۱) گۆلۈك؛ (۲) گەپنى ئاقىتى (بىر)؛ (۳) خاپاندن؛ (۴) (ابلە).
- گۆلۈك:** بەچكە چىپىل.
- گۆلۈز:** تەغەر ئەف وشەيە دىپىتە مەزۇقى گەوج ۋە گىپىل.
- گۆلۈكەفان:** گۆلۈكفان.
- گۆلۈكفان:** بىنپەرە گۆلۈكەفان.
- گۆلۈكەوان:** « »
- گۆلەسار:** گۆرەسار، پەت كرىن (مقعود العجل).
- گۆلەگۆل:** تەغەر ئەف وشەيە دىپىتە مەزۇقى گەوران.
- گۆلەتېن:** گۆلەتېن دىپىتە مەزۇقى گەوران.
- گۆلە:** دەنگى گەوران.
- (گۆل گۆل دەكت بولبول دەكت ل چىپىتە ئەستەنبول خالى دەكت) - لغز.
- گۆلۈكە ساوا:** گۆلۈكە ساوا.
- گۆلۈكە سافا:** گۆلۈكە تازە ھاتىيە دونىيايىن.
- گۆلۈكەند:** گلۈكەند، ئانكو گۆلۈكەند، پەتەكە كورت.
- گۆم:** گەپنى ئاقىتى.
- گۆمەزەرد:** (۱) تالانە رەش ۋە زەر، گەپراقى زەربى ۋە گەنى بوى؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە لقەزا ئاكرى ل كوردستانا عىراقى.
- گۆمەد:** گۆمەت.
- گۆم:** (۱) گەپراقى شېن؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە لقەزا ئاكرى ل كوردستانا عىراقى.
- گۆم سېپان:** گۆم ھەسپان.
- گۆم ھەسپان:** (۱) گەپراقى ھەسپان؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە ل كوردستانا عىراقى.
- گۆماسى:** (۱) گۆم ماسى، سەدەفى بووك؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە ل كوردستانا عىراقى، ھەولېر.
- گۆن:** رەنگە (لون مشكل).
- گۆناگۆن:** رەنگاۋرەنگ، جوراۋا جورا (اشكال، انواع).
- گۆنە:** دېم، روو، كىنارەك ژۆخسارى، چاركنار، لام، رەنگ، رەسەن، لىپ، سىستەم (نوع).
- گۆنەگۆن:** بىنپەرە گۆنەگۆن.
- گۆنى:** كرارى گۆشىيە (جانفاس) گىيايەكە تەغەر لىبىرانى ھەيە دكەنە ئالفى پەزى لىستان ۋە ھافىنان ھەم بو سوتەنبىيىتى بىكەلك تىت.
- گۆنەر:** گۆنەل.
- گۆنەل:** چاخ، دەم، ھەدەت (موسم).
- گۆنارى:** بورجىن زىرەفانان.
- گۆنەين:** بەدبەخت (معهد)، بالندەيەكە شەف ھەتا سىپىدى ئارام نايىت، ھندەك جارژى حىلكە حىلك ۋەكى دەنگى گرىنى ژى تىت: «سەھەرگە عەندەلى مەستىن - ژ بىيەنا ۋەرد ۋە بشكۆن / شوپە تۆتاك ۋە گۆبىنان - دنالين ئەم د فرقىدا» "جزىرى".
- گۆش:** زاراف، گوتار، پەيىقن (لەجە).
- گۆش:** گۆبوش، بىنپەرە گۆش.
- گۆش:** بىنپەرە گۆش.
- گت:** پرت، پارچە عەرەبكارى بوپە (قطعه).
- گت گت:** پرت پرت، لەت.
- گتەك:** يەكپرت، يەكەك، پارچەك، لەتەك.
- گجى:** گراس «ب زاراقى شەبەكى».
- گجە:** بىيانى، گۆندەكى «بزاراقى قەرەچان».
- گجە:** دەنگەكە گارەشان پى دەھاژۆن.
- گچكە:** گچكەلە.
- گچكەلە:** گچكەلە.
- گچكۆكە:** بچكۆلە، كچكۆك (صغير).
- گدى:** بەچكە بىن، مەزۇقى پەست، بىدەمار، گەدا، بىمانى ھندى بو كەرى تىتە گوتن.
- گدى گدى:** گدۆگدۆ.
- گدۆگدۆ:** گازى كرنا كاركانە.
- گدىانۆ:** گۆرانىيەكى كوردى خۆشە.
- گدىش:** گىشە، گرشە.
- گر:** (۱) گرد (تل)؛ (۲) مەزىن، گەورە: «گرە داگراقى بى» "پەند".
- گرد:** (۱) (تل مرتفع و كىبىر)؛ (۲) پاشكۆيەكە مەنا مژۆلى ۋە سەرگەرمىيا فاعلىيە مەفەولىقە: ناسنگر، بەرگر، رۆژىگر، رىنگر، بەرازگر، پەلگر، پاشگر، پىشگر، دەستگر، پىياوگر، قەلەمگر، شىرگر، دزگر.

«گولشاه» به‌لحی به‌لعه‌می و بیرونی دبیتزن ناقتی وی ب «گرشاه» دبه‌ن و به‌لعه‌می زیده دکهت دبیتزیت «گر» به‌عنا کتو (چیا) یه و پباشایی چیبای ئه‌ودایه قه‌له‌م (امیر الجیا، امیر التل). «دوبوکس» کو تاریخا (طبری) بفره‌نساوی پاچه‌قه کریه دنقیسیت چکو وشه‌بی «گر» ی نک شاعر و میتزووشانیت ئیرانیان نامه‌علوم بوویه ژبه‌ره‌ندئ وان ئه‌ووشه گرشاه گوری و کره «گولشاه» (شرح یشتها، ص ۴۴).

گرنجار: ژ برنجاری هاتیه هه‌لتراشین، شوین برنج.

گریان: که‌لین.

گرۆگرۆ: گرۆه‌ گرۆه، ده‌سته ده‌سته.

گرۆه: (۱) مهرج (رهن، منظمه)؛ (۲) ده‌سته‌که، کۆمه‌له‌ک.

گرۆین: قازانج دمه‌رجیدا کرن: «گه‌ره‌و + برن» (رنج فی الشرط).

گرۆ به‌ستق: مهرج کرن، ره‌هن به‌ستق.

گری: گریفک (عقد).

گریفک: گری به‌ستک، کلافه.

گری به‌ستک: گری به‌ند، به‌سته‌ک.

گری به‌ند: گلۆلک.

گری به‌ستی: گری به‌سته.

گری به‌سته: هاتیه کره‌گری (معقود).

گریدار: تشتی گری گری.

گری گرتی: عه‌ردئ هه‌لبه‌هی ژ له‌شی مروقی یان داره‌کی گری گرتی.

گری‌نایی: که‌لاندی «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گری: گریان.

گریان: گرین.

گرین: گریستن، روندک ریتن (بکاء).

گریستن: بنیتره‌گرین.

گراندن: گریاندن (ابکاء).

گریاندن: گری چیکرن بۆ که‌سه‌کی (ابکاء).

گریبان: به‌رسینگ، ده‌رئ کراسی.

گریوان: گیرفان، به‌ریک، به‌رسینگ (جیب الجلباب).

گریه: گریان.

گره‌وان: گریه «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گره‌ژو: گه‌لا و به‌لگیت داران، گرۆژو.

گری: (۱) مه‌زنی، گه‌وره‌یی، گریان؛ (۲) گریان، گره‌وان، بزمانی سه‌نسکریت بو دبیتزته گونداو گه‌ره‌کا (بکاء).

گریان: (بکاء) «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گروو: گوری.

گری: گوری، فاک و فیک، گرکتک (جرب، شبق).

گری: گوریاتی.

گردار: گر و دژوار.

گردژوار: ئاره‌زوویه‌کی زۆر بۆ کاری ژن میتزینی یی.

گرفتار: ئه‌سیری، خولامی، به‌ندی، مه‌شغولی (میتلابی).

گرفه: پاداشت، کرفه (ثواب).

گرفت: (۱) ته‌غه‌ر ئه‌ف وشه‌یه دبیته پاشکۆین وشه‌ی «گیر» ی

و دبیتزن «گیر و گرفت»؛ (۲) له‌که، تاوان، گونده (ذنب)؛

(۳) غه‌رامه‌ت، کله و گازنده؛ (۳) (احتفاظ)؛ (۴) په‌رخ؛

(۵) تیل له‌رزاندن ده‌می موسیقیه‌لیدانی؛ (۶) خسوف و

کسوف دان؛ (۷) خۆراگرتن، زه‌بت.

گرنک: به‌رکه‌تی، گه‌وره.

گران بن: ژنا په‌ست، به‌دخوو (هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ جریانه‌ی).

گرده‌نشین: ژ گریان که‌فتی، ناتوان بوی، ژ هیز که‌فتی.

گرشه: گیسه‌ی گه‌فی یان جه‌ی یان نیسکی و...

گرمژن: گرمینا زۆر.

گرفنجک: گری کۆزه، شه‌ب په‌رست.

گری کۆزه: ئه‌و گری یه‌یه کونه‌کریسته خلف، وشه‌یه‌کی ئه‌هریمه‌نیه، بریتیه ژ کچیت بالغ بوی و چاخئ شووکرنا وان هاتی.

گرمه‌لا: ئاگری مه‌زن و زمانه‌کیش (هه‌ر دو وشه ئه‌هریمه‌نینه).

گرنه: گوری، گردار، گروو.

گرۆ: گرۆه، کومه‌ل، ده‌سته، شاند (مجموعه).

گرۆه: (۱) کۆمه‌ست (منظمه)؛ (۲) ره‌هن (شرط). مه‌ لقیته‌دا

که‌له‌ک وشه‌هه‌نه ژقی ریشه‌ی وه‌کی: گرد، گر، گردیله، گر

و فر، گوریسی، گری به‌ند، گری به‌ستک، گری، گریدان،

گرۆبه‌ندی، گۆرگۆرانی هه‌می مه‌عنا کۆمه‌لی یی دده‌ن.

گر: (تل) لقیته‌دا هه‌ژی گۆتنی یه‌ ئه‌م پیچه‌ک لسه‌ر وشه‌ی

(گر) باخقین چکو گر واژه‌یه‌کی کوردی و که‌فن و په‌تیه

هه‌روه‌کی لئاقتیستای به‌حسئ وشه‌یی کیومه‌رسی لئاقت

کتیب میتزوویی بشیوه‌یه‌کی گشتی دبیتزته کیومه‌رسی

گروچ: نزه، پیس و پەست (دنیء النفس): «تاکو من ماوم له گیتی هیچ و پوچ - دانەنیشم قەت لگەل مەردی گروچ» "مەلا عبدالکریم شاکی".

گروچ: گۆج.

گرفنجک: گری، دبیژن: «سەدگری و گرفنجک کەتنە ریکا مە».

گریا: کەلی.

گریدان: عەقد (ریط). ئەف وازەپە گەلەک مەبەست و مەعنايان دگەهینیت ژ مەجاز و حەقیقەتان لزمانی کوردیدا وەکی: دەست گریدان، پچ گریدان، بەندگریدان، دەف گریدان، زمان گریدان، سەرگریدان، پشتبەین، گریدان، سەرگریدان، دیوارگریدان، جۆگەگریدان، تەقن گریدان، جۆت گریدان، داوەت گریدان، پەیمان گریدان، جۆقە گریدان، کۆم گریدان، گور گریدان، کوفەند گریدان، ئاش گریدان، دەرگریدان، ئاش گریدان، دەرگریدان، دیوان گریدان، میزگریدان، تاگریدان، کەلەک گریدان.

گرتن: گرتن ژێ وەکی وشە ی گریدانی بسەدان مەبەست و مەعنايان دگەهینیت ژ مەجاز و حەقیقەتان و هەم دبیستە پاشکۆیی گەلەک ناغان مەقاسد و مرازیت گۆناگۆن ددەتە دەستی مە، وەکی: رۆژی گرتن، نیتجیر گرتن، دزگرتن، مال گرتن، مار گرتن، بەرگرتن، رۆژگرتن، ماسی گرتن، دەرگرتن، یارگرتن، هەفال گرتن، دۆست گرتن، سەرگرتن، ئاف گرتن، سینگە گرتن، رێ گرتن، دیوار گرتن، دیوان گرتن، کون گرتن، دەف گرتن، چاف گرتن، بن گرتن، فال گرتن، خانی گرتن، چەپەر گرتن، جی گرتن، گەه گرتن، لەنگەر گرتن، مەلاگرتن، شقان گرتن، گاقان گرتن، جۆتیار گرتن، بەرخەوان گرتن، خولام گرتن، خدام گرتن. هتد.

گرتی: (۱) ئەنی گری (عبوس)؛ (۲) زیندانی.

گرتوو: گرتی.

گردیلە: هەر تشتەکی، گروفر (مدور).

گرپە: (بکرە).

گریوک: گرینوک، گریوکی (سریع البکاء).

گرنگی: مەزنی، بەرکەتیاتی.

گران: قورس، سەنگین، بەادار، پریز، ریزدار.

گرانی: سەنگینی، بقیمەت، پریزی، ریزداری (اعلاء).

گپ: زفر، ئارەزو.

گرژ: درژ، دژوار (عبوس).

گرنزین: گەش بون، زەردەخەنە (تیسیم).

گریژ: گوھان یان دەمارێ گوھانی.

گریژی: گوھان یان دەمارێ گوھانی.

گرۆمەند: بتورمەند، ئیماندار.

گرسک: کرۆسک.

گردانە: گەردەنی.

گردهکان: گووز، گويز.

گریشان: بەرچیلک، جیب، بەرسینگ، گریبان (طوق القمیص).

گردفەبون: کۆمشەبون.

گردبون: کۆم بون.

گریشمە: تەماشاشا کرنا ب دلکێ چاقی، ناز، "جزیری" فەرموویە: «گریشمە و رازی بەری - عارف فەنابین لی دەری / هەتا دنیا ئاگری - ئەو خف دیت پەروانە رەقس»؛ "مەولەوی" فەرموویە: «عیبشوە و نەزاکەت گریشمە ی بی خەوش...».

گریزان: گریزانک.

گریزانک: گرژبونا مووی لەشی (قشعیرە).

گری گۆ: ئەو بزمارۆکە یە کوناف گوندۆری یان شمتی پەیدا دبیست دبیژنی گری گۆ، بزمارۆکی، پیشکی.

گری گۆ: گوندۆری پیشکی و شمتی بی پیشکی.

گریژ: گلینز (لعاب).

گرگرە: گرەگرە، گەورە.

گرهگرە: گەورەکان، مەزنە مروث (کیرا).

گرپیل: (۱) تشتەکە بەدار مازیاقە تپیت وەکی هەمی یە؛ (۲) (دحرج).

گریل کرن: گندپ کرن (تدحرج).

گراندن: خۆ خوراندن، خۆ هەلگراندن، هەلگراندن.

گرانه تا: گرانه تی.

گرانه تی: رەشە تا یا رەشە تی (تیفوس).

گرانپایە: گرانبها.

گرانبها: پر بها (ثمین).

گران: ماشین، خون سار، سەنگین، پر بها، بفر (ثقیل).

گرانی: ب سەنگ. ۴۳۳

گران سەر: (۱) سەرگران داگەریانا تەرازووی؛ (۲) ژن یان میترێ کونەقیانی ل سەر هەفالی خۆ دیار بکەت بەلی تەغەر سەرگەردان بکار دین.

- گران سهری:** داگپران، سهرگرانی.
- گران فروش:** نهو کهسه کو کرتی خۆ زینده بها دفروشیته.
- گره‌دان:** دانه‌ویله‌ی کو زفره‌یتری بیت.
- گرئ پیشفروش:** (عقد السلم).
- گرتدانا پیشفروشی:** گرئ پیشفروشی.
- گرانبای:** گرانبها.
- گرگچک:** گیایه‌کی بهاریه ناف گه‌نمان شین دبیت و دانه‌کی ته‌حل دگریت ههر گویکه‌کی وی دو دندک خر تیندا هه‌یه و کهسه بخۆت دین دبیت، هنده‌ک دبیتزنی شیرموک.
- گروفر:** هوور و گر (مدور).
- گروشانندن:** گرانندن، خوارنا خیار یان گندوری یا شمستی کو بدنانان تیقلی برهن و بقه‌شربتن.
- گراشی:** گرامی، به‌ریز.
- گرد و در:** گرد و هورد، گر و فر، "هه‌زار" فهرموویه: «گفتیان گر و ورد، که زۆر و کهم بو - دل پینکه‌وه بوونی زین و مه‌م بو»؛ «گره‌ داگرافی بی» "په‌ند".
- گرافی:** عه‌شیره‌ته‌کی کوردانه مه‌شه‌وور بمیرانی و گران و سه‌نگی بی نه لهو دبیتن: «گره‌ داگرافی بی».
- گرخواردن:** گه‌ریان.
- گر:** خورشت، کین، ئاره‌زوو.
- گر:** وشه‌یه‌که زۆر مه‌به‌ست و مه‌عنا ژ حه‌قیقه‌ت و مه‌جازژی دچن، بز وینه: نه‌ده‌ب، توره، ئرشاد، به‌رزه‌وه‌ندی، یاسا، عه‌ده‌ت، بنیشسه، شیشه، که‌وشه‌ن، (حد)، تهرز، ریز، (طرد). «هنده‌ی دکمه‌ نه‌شیم ته‌ بینمه‌ سه‌رگه‌کی»، «دی گزه‌کی بگره»، «گزه‌کی بو کوری خۆ بیته»، «ههر مرۆقه‌ک پیویسته لسه‌ر گزی خو راه‌ستیت»، «ما مرۆقی بیته‌رم و دین گزه‌کی دگریت؟»، «مال خراب دی گزه‌کی دانه به‌ر ژنا خۆ»، «نه‌ف تاژی به ژ ده‌ری ناچیت چه‌ند بیته‌ گزگز ههر تیته پیش».
- گری:** خیانه‌ت (اختلاس).
- گریکه‌ر:** خۆفروش، خائن (مختلس).
- گرگل:** عه‌لۆ عه‌لۆک، گونج و فرک (قرم).
- گرگی:** گوزگی (مرات) ههر دو واژه‌ گوران وشه‌به‌ک بکار دهن (ت،ک).
- گرینک:** به‌یان بونا سپیدی (تنفس الصبح، الفجر الصادق).
- گریز:** نۆبه‌داری شه‌قی، میه‌سه‌ر میسلی مختاری گوندی.
- گریان:** نه‌ندام.
- گرم:** درشت، زفر.
- گرمی:** درستی، زفری.
- گزرک:** گزی.
- گزی:** گزه.
- گزه:** گتیزک، ددان وه‌شانده‌ بزاراخی مندالان.
- گزرک:** دوورکه‌فه (ابتعد).
- گزیرته:** دیمیا ناف ناخی (جزیره) (کوردکاری تیندا هه‌یه).
- گزه‌گزی:** (۱) گیزه‌گیزا ده‌نگی به‌رکیت تهنه‌نگی، گزه‌ لپین گزه‌ی: (۲) ده‌نگی گوشتی براشتی.
- گزیتن:** گیزیتنا دهم درت.
- گزز و هور:** گیزیتنا ب کومه‌ل.
- گزوه:** کۆماداری دانایی سه‌ریه‌ک دا هسک بن.
- گزوه‌بی:** هسکفه‌بوی، گزوه‌گرتی.
- گزیکاری:** بپیره‌ گزیکه‌ر.
- گزمک:** بزموک، سه‌ری لیفتی.
- گزی:** گزۆک، ته‌رگی هوور.
- گزۆک:** ته‌رگی هور (برد، حالوب).
- گزۆکی:** نه‌و تشتیکی هوور و سپی وه‌کی ته‌رگی هوور، ته‌غه‌ر جار ده‌بارهی ددانان بکار دهن دریکا ته‌شبهی دا.
- گژ:** گرژ، دژ، درژ.
- گژی:** گرژی، دژی، درژی.
- گژم:** بی هه‌وه‌س، په‌ست، بیکه‌یف، دامای.
- گژده‌هم:** گوژده‌هم، قاره‌مانه‌کی کوردی میژوویی یه.
- گژار:** گژاژ.
- گژاژ:** قیسک، سه‌نگدان، سیقلدان.
- گژه‌گژ:** خشه‌خش، ده‌نگی پیتنا تشته‌کی.
- گژگژه:** نه‌و بنه‌ گیاییت کو هاقینتی هسک دهن.
- گژالی:** سوئی براهمی گژالی ئیکه ژ میترچاکیت کوردان.
- گژۆ:** فی وشه‌ی دبیتنه‌ جوانه‌گای دا بپه‌ریته‌ سه‌ر چیلی، وشه‌یه‌کی نه‌هریمه‌نی‌یه و د توره‌قانی پیندا ناهیت.
- گشت:** هه‌می، گشت (متوتر، نشط).
- گشتی:** عموم، تیکرایی.
- گشتک:** (۱) گینده‌ هه‌فیر؛ (۲) (تمامه).
- گشک:** گژک، ته‌رگ.
- گشش:** گشت.

گشتک ژمیر: ئەو کەسە کو سەر ژنکانی و مایێ خۆد کاری ژنکا دکەت، بریتییە ژ مەزۆقی قەلس.

گفت: پەیماندا (اقرار، اعتراف).

گفت و گو: وتووێژ، گوتووێژ، کنکاش (حوار).

گفت: گشت، حکایەتا دەنگی میشییە و هەر تشتەکی کو گشتین ژێ بیئت.

گفە گف: گفە لپێ گفە.

گفتین: گفتینا دەم درێژ.

گف و هۆ: گفتینا ب کومەل.

گفتین: گفایشان.

گفایشان: گوشین (عصر).

گفار: گەفارا.

گفارا: (١) هنی؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە ل کوردستانا عێراقی (نەترۆش).

گفتک: گفتکیت گۆشتی.

گفتک: فەگفتی تاین (بنادق العجین).

گفاله: (١) پارچە عەور؛ (٢) رەفدە تەیر، رەفدە.

گفانده: (١) سەرلێف؛ (٢) قەرەغ، کنار، بەرەخ: «گفاندهی جوکی، گفاندهی بیڕی، گفاندهی بیستانێ، گفاندهی زەقی، گفاندهی ناغی، گفاندهی خانی و...».

گفر: پێچیت کولناغ زکی چێدین و زکی مەزۆقی ژان دکەت، پینەکی بای؛ دبیژن: «گفریەکی باین سار هات ئەم ژ سەرما دا بێچارە کرین»؛ «ئەفە چەند سەعت ئەم لێر بێدەرە خۆ راوەستاینە تەنێ گفری یەکی بای بۆ من نەهات کو ئەم شەنەبای بکەین.

گفردی: نقردی.

گفیری: (مفص).

گفکرن: نامادە هێرش بون، خۆگیف کرن.

گلۆل: برنجاً بدۆیە، ئانکو دۆببنا برنجی: «هندی گلۆلە بروینی شۆلە - نەفسا خلۆلە دێ پێ کەوینی» "نالبەند".

گللاه: (١) مشروع، تصمیم، وضع اوعییه خشبییه؛ (٢) ناغی گوندەکی کورده لکوردستانا عێراقی.

گللاه رێژ: نەخشەکیش (مصمم).

گللاه گیر: ئەو کەسە کو نامانیت داری بۆ فرۆتنی دگپیت.

گل: خاک، ناخ.

گل و هشین: گل وەرین.

گل وەرین: قەشایش.

گله: شکایەت، سکالا، گازنده: «گله ناکەم بقەدەر دەنکە جوئی - ئەگەر کەلله سەرم پڕ لە کاکە» "شاعردک".

گله کەر: شکایەتکەر، گازنده کەر.

گله کرن: شکات کرن، گازنده کرن.

گل و گازنده: شکات و عتاب.

گلاو: ئەف وشەیه ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + ناو» ئانکو بکاربرنا ناخ و ناغی بۆ پاک کرنا ئەو تشتیکی سەمی تیدا چەلپانندی یە ژ تامانان و دبیژنە وی پیس بونێ ژێ گلاو.

گلاو کرن: تافیل کرن (تافیل رەنگە ژ تەغفیری قە هاتبیت).

گلاو کەر: تافیلکەر (ع، ک).

گلاوی: پیس بوی بچەلپاندا سەمی.

گلدە: (١) پارچە قوماشە کە چارسووچە نان و تشتی خۆ دکەنە تیدا، سفرا سەفەرێ؛ (٢) پارچە یەکی کەقنە، بەرنە کەتی ژ تشتی مالی.

گلد و گاجل: تشت و مەکی تافییه و بەرنە کەتی و کەقن و درپالە، خەرت و پەرت. ئەف وشەیه ژ سە و وشەیان پێکھاتیە: «گلد + گا + جل» ئانکو گلد و جلی گای ئانکو پڕ و پووج.

گلێژ: لعاب، (نەکووردییه).

گلێژۆ: ئەو کەسە کو گلێژ ژ دەقی وی دەردکەفیت.

گلکەن: جێ بێ گل هەلفاندن، ئەف وشەیه ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + کەن» ئانکو گلکەند.

گلکۆ: ئەف وشەیه و وشەیه کی هەورامی یە ئانکو قەبر، ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + کۆ» ئانکو جێ کۆلانا گلی: «بە کلم خەلاسییم نە دەست دووریم بۆ - بەو راووخ زامان نەشون وەگل کۆ» "مەولەوی".

کلینە: (١) بیسیکا چاغی (انسان العین)؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە لکوردستانا عێراقی (ناکری).

کلکە: گەلای دار، بەلگیت ژ داران وەرپای.

کللیه: ئەو ئەستونە جەمدیە کو بکەفر و سیفاندا نە لزانێ پیدایا دبیت و سەردرێژی بێ تیتە خواری، کللیه، لوبلا قە.

کلۆلە: گلۆلک (مدور).

کلچاندن: گفایشان، پەرچاندن، مەرچاندن (فرک مع العصر).

کلخیری: هەفیری کو هێژ ژ نارینی نە کەفتی.

گل خویری: گلخیری.

گشتک ژمیر: ئەو کەسە کو سەر ژنکانی و مایێ خۆد کاری ژنکا دکەت، بریتییە ژ مەزۆقی قەلس.

گفت: پەیماندا (اقرار، اعتراف).

گفت و گو: وتووێژ، گوتووێژ، کنکاش (حوار).

گفت: گشت، حکایەتا دەنگی میشییە و هەر تشتەکی کو گشتین ژێ بیئت.

گفە گف: گفە لپێ گفە.

گفتین: گفتینا دەم درێژ.

گف و هۆ: گفتینا ب کومەل.

گفتین: گفایشان.

گفایشان: گوشین (عصر).

گفار: گەفارا.

گفارا: (١) هنی؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە ل کوردستانا عێراقی (نەترۆش).

گفتک: گفتکیت گۆشتی.

گفتک: فەگفتی تاین (بنادق العجین).

گفاله: (١) پارچە عەور؛ (٢) رەفدە تەیر، رەفدە.

گفانده: (١) سەرلێف؛ (٢) قەرەغ، کنار، بەرەخ: «گفاندهی جوکی، گفاندهی بیڕی، گفاندهی بیستانێ، گفاندهی زەقی، گفاندهی ناغی، گفاندهی خانی و...».

گفر: پێچیت کولناغ زکی چێدین و زکی مەزۆقی ژان دکەت، پینەکی بای؛ دبیژن: «گفریەکی باین سار هات ئەم ژ سەرما دا بێچارە کرین»؛ «ئەفە چەند سەعت ئەم لێر بێدەرە خۆ راوەستاینە تەنێ گفری یەکی بای بۆ من نەهات کو ئەم شەنەبای بکەین.

گفردی: نقردی.

گفیری: (مفص).

گفکرن: نامادە هێرش بون، خۆگیف کرن.

گلۆل: برنجاً بدۆیە، ئانکو دۆببنا برنجی: «هندی گلۆلە بروینی شۆلە - نەفسا خلۆلە دێ پێ کەوینی» "نالبەند".

گللاه: (١) مشروع، تصمیم، وضع اوعییه خشبییه؛ (٢) ناغی گوندەکی کورده لکوردستانا عێراقی.

گللاه رێژ: نەخشەکیش (مصمم).

گللاه گیر: ئەو کەسە کو نامانیت داری بۆ فرۆتنی دگپیت.

گل: خاک، ناخ.

گل و هشین: گل وەرین.

گندزی: که مین گرتن، زیره فانی، گه زمه یی.

گنگاشه: کومه لی بی گز و ته نزم، قه له بالغ. گنگاشه لثاقیتساید امةنا کومون هاتیه به لی لکوریدا کومبونا بگیتچهل و نالوز و بی ته رتیب دگه هینیت.

گنگاشه چی: تیکفه دانکه ر (فوضوی، من یشوش نظم الحسود).

گنجی: نهو هریه کو بدانگی په زیقه شور دبیت و پیساتی پیته دچه سپیت، دریکا مجازی بو دغه لیت که فن و بهرنه که تی بکار دهن، گنجی و گول.

گنجی و گول: تشتیت ناقمالي بی که فنه، جلک و شمه کیت بی قیمه ت.

گنجر: کنجر، جل و بهرگیت دریایی.

گنچک: کنجی، جلک، بهرک، بزای شهبه کی و شنگالی.

گنگنی: نهو که سه کو د دفنا را تاخفیت.

گیا: گیواو (حشیش، عشب).

گیاخوز: نهو جانده ره کو گیای دخوت.

گیا و گول: بریتیه ژ بهاری، گول و گیا.

گیان: جان، روح.

گیاندان: جاندان، روحدان (سکره الموت).

گیانه لا: لاقه فری (حشرجه الموت).

گیان بهخش: گیان فه دهر (واهب الروح): «دو نیا وه کی گیایی بهاری یه»: «گیا بگوهان نه خواریه» "په ند".

گیاندار: جانده ر.

گیان سهگ: روح قاییم.

گلگانندن: ته تله کرن، هه لینانا تشتی گر ژ ناف تشتی هوور، سه رقه سه رقه هه لینان.

گلواز: چه بکه به کی توتنی یه، رسته می هژیتری هشکه، رسته کی گووز یان باهیقیه.

گلواته: نهو میوزن کو پشتی مشتاخه راکرنی دمین ته ر و بشکل کی پیکفه نویسیای، میویژی قریوک و بهرنه که تیبه و غداره.

گلکن: ناخکول، کاناگلی: «گل + کان» - «کان + گل».

گلنند: تویه په رویه که دکه نه ده فی کوارکی یان عمباری یان جهری یان جوالکی دریای، دبیتن: «گلنندی ده ری کوارکی، گلنندی ده ری جهرکی، گلنندی کون و ده ری جوالکی، په نجه را مه شکه سستیبه، گلنه نده کی بکه نی ژیه ر بای»: «مرؤفی قسه نه زان گلنه نده ک بو ده فی وی فهره» "په ند".

گندوره: گندوره.

گندوره: گوندوره.

گندپرکن: گرینل کرن، خول کرن (دحرجه).

گندپر: خول (دحرج).

گندپرکهر: (مدحرج).

گندپرکری: (مدحرج).

گناور: گیانه وهر، جانده وهر.

گندک: گنده.

گنده: گینده، گشکیت هه فیری، گنده و گیند شهبه کینه.

گندز: زیره فان، گه زمه.

ل

- ل:** تىپا بىست و دووئ ژ تىپت چەپەي كوردى، بحسابا ئەبجەدى دىيىتە ژمارە ۲۰، تىپەكى ساز و بىدەنگە.
- لاباب:** لاو، لاڧلاڧ، ژ لاو، لاوئى يان ژ لاڧلاڧى عەرەبكارى بوويه.
- لابەلا:** خۆپاراستى، دەورەبەلا، تاتا، تالسهرتا.
- لابردن:** لابرن، لادان، قسەدان، هەلىنان.
- لابىتە:** ئاسنەكە وەكى بىلەكانى جۆتیار بسەر مساسەى قەدكەن بۆ پاك كرنا هنجارى ژ قورئ، كەنگر هەلقەن.
- لاپەرتيز:** قەدەر، بىنگز (شاذ).
- لاپەرتيزى:** قەدەرى، بىنگزى.
- لاپەر:** كئارەگىر، بەركنار.
- لاپىتە:** لاپىتە.
- لاپە:** نۆكىت تىڧلاندى، هەدەك وەكى فارسان دىيژن لەپە.
- لاپۆلى:** لەپۆلى.
- لاپچىن:** جۆرە جزمەپەكى ساق دىرژە.
- لاپ رەسەن:** غەوارە، زىدەكار، فزوول، بىبانى.
- لات و لوت:** كەت و كوت، بۆ بۆرە مرۆڧان بكار تىت. «لاتا جۆتى» برىتیه ژ قەپرەكەكىكو جۆتیار قەدبىرەت دا بزانىت هەر رۆژ چەند لاتان دكىتلىت و هەر لاتەكە چەند تۆڧى هەلدگىت، هەدەك عەردىت راست سەرسەرى چىبايان هەنە دىيژنە وانژى لات.
- لاتىلاگ:** لاپەكى سەرى.
- لاتەرىك:** شاز، سەركىش، لاپەرتيز (ع،ك).
- لات لات:** پارچە پارچە ژ عەردى.
- لاجوهرد:** ئاسمان، عەرەبكارى بوويه بو لاوزرد، بەرەكى شىن و بەادارە تەغەر دكەنە قاز بۆ گوستىلان، (فارسى الاصل)ە.
- لاچانك:** لاچەنە.
- لاچەنە:** لاچلاچك.
- لاج:** فىل، حىلە.
- لاچار:** بىچار (ع،ك).
- لاچون:** خۆقەدان.
- لادان:** خۆقەدان، ژ رى دەرچون.
- لادان و بادان:** چەپ و چوبر (لف و دوران).
- لادى:** گوند، رەخ گوند، قەدەرى گوندى.
- لادى بى:** گوندى.
- لادر:** ئەو عەردە كو ئاقى دادراندى (جرف).
- لادز:** پاش دز، زىرەقانى دزى.
- لادابى:** ژ رى دەرکەتى، خۆقەدايى يان هاتىپە لادان و بەرکەنار كرن.
- لار:** (۱) شەنگ، وشەپەكە تەغەر پىشتى وشەپەكە لىنجهى تىت و هەر دوژى يەك مەبەست دەن، دىيژن: «لەنجە و لار» ئانكو ناز و دەلال: (۲) ئاقى باژىرەكى ئىرانى يە.
- لارانهوه:** لارانهوه، كرىشمە.
- لارانهوه:** لارىانهوه.
- لارىانهوه:** خۆشەنگدان و شلكاندن و نازكرن دىڧەچۆنىدا، لەنجە، خەرامان.
- لارگەريان:** خۆزقراندن.
- لارپ:** ژ رى لادابى (منحرف).
- لارى:** يارى، حەنەك، ترانه (فكاهه).
- لارى كرن:** يارى كرن، حەنەك كرن، ترانه كرن.
- لارىكەر:** يارىكەر (هزلى، لاعب).
- لاس:** ئارموشى پەست، ئاقى نىرانه (ردىء).
- لاسك:** حىرپنا هەسپ و ماھىنان (صهیل).
- لاسكەلاسك:** حىرەحىر.

لاکیشی: مه‌یلداری، تاکیشی، لاگیری، لایه‌نگیری (مشاکسه، مخالفه، مفاضله).

لاکیشی کهر: سه‌رکیشی کهر، نه‌نجیاز، تاکیشی کهر، مه‌یلاتی کهر.

لاکوتن: لاکه‌فتن، به‌رکناریون.

لاکوت: په‌مبوو چنن (ک، ع).

لاکوتی: پالاییت په‌مبوو چنن.

لاکوشکه: پشتیفان.

لاله: (۱) هه‌رگول یان کولیلکیت سه‌ریخو شین دبن لبهاریدا یان لهر جهه‌کی ئافزئو میترک. (۲) خال.

لالو: (۱) خالو؛ (۲) ئه‌ی که‌سیکو تو لالی.

لاوته: ئه‌و که‌سه کو لئاخفتیدا ده‌لنگفت.

لاویک: سینیکا فال ژ مه‌سی.

لال: (۱) یاقوت (لعل)؛ (۲) مروّقی لال (اخرس).

لالی: نک (عند) «زاراقتی زبیارانه».

لالی: بنقه، نقستن.

لالی لالی: هنده‌ک مقامن ژنک مندالی خو پیدنشین، جارجار ژی وشه‌یین لالی لاین ناڤ دا دبیشن یان دبیشن لالی لالی یان لای لای.

لالیان: پارپانه‌قه، ئلتماس کرن. «میرزا شه‌فیععی هه‌ورامی» فه‌رموویه: «شه‌مه صنعت کارخانه‌ی بالان - سه‌نعته‌گه‌ران گردوت و مه‌لالان». شه‌رحا به‌یتی: شه‌مه: رائحه؛ کارخانه: (مصنع، معمل)؛ بالان: (اعلا، عالی)؛ سه‌نعته‌گه‌ران: هوستایان؛ گرد: هه‌می، جه‌مع؛ وه‌تو: بته؛ مه‌لالان: ئلتماس دکهن و دپارته‌قه. شاعره‌ک فه‌رموویه: «میراللی، میراللی - له بو شه‌ری مه‌لالی» ئانکو میرعه‌لی بو شه‌ر و فتنه‌ی دپارته‌قه و دوعا شه‌ری دکه‌ت. نه‌دوره لالین، لالین لالین، لای لایین ئه‌وژی هه‌ر مه‌عنا و مه‌به‌ستین لالیانی کو ئلتماسه بگه‌هین چکو دایک ژی ئلتماسی دکه‌ت دپارته‌قه کو مندالی وی دخه و بچیت. بیینه چاوا لالیانی هه‌ورامی و لالی لالی بادینانی گه‌شتنه هه‌ف.

لالغاو: ئالوشه‌یین ده‌قی، لغاڤوک. «مه‌حوی» فه‌رموویه: «لالغاوی واعزامرو مه‌وح نه‌داددم پر له‌که‌ف - ریشی قیر و سیا، کتیبی وه‌عه‌که‌ی بو به‌رتنه‌ره‌ف».

لاله‌زار: ئه‌و عه‌رده کو گه‌له‌ک گول تیدا شین بوی، نه‌خاسمه لمیرگو و چیمه‌نا.

لاسکین: حیرپین.

لاسک و هۆر: حیر و هۆر.

لاسوئی: ته‌عه‌ر ئه‌ف وشه‌یه بو گوندری کو لایه‌کی وی له‌که‌داره تیتنه گۆتن.

لاسوور: ته‌عه‌ر ئه‌ف وشه‌یه بو سیڤی لایه‌کی وی سوور بیت تیتنه گۆتن.

لاستیک: پلاستیک.

لاسه‌ره: زریوک.

لاسا: ته‌قلید.

لاش: لاشه، گه‌نار، ره‌خ، لیڤا تشتی.

لاشه: که‌له‌خ: «لاشی مریان و جانن نه‌زانان وه‌کی نیکن، ئانکو که‌له‌ختی مریان و روحا جاهالان وه‌کی یه‌کن» "زه‌رده‌شت".

لاشخۆر: مرارخۆر، گه‌نارخۆر.

لاشیپانه: لاداری چوارچینه‌یین ده‌رگه‌ی.

لاشو: شیره‌پانه، ئافاته‌کی مرئی یه‌ دکه‌قیته ناڤ میشا هنگئینی و هه‌می دمرن و لناڤ دچن. بکوردی یی کرمانجیا ژۆری دبیزنی شیره‌پانه.

لاف: په‌یڤ و ئاخفتنا بیسوود، ده‌عوایی زیده‌ی حه‌دی، خو‌په‌سنی. دبیزنی لاف لاف.

لاف وه‌شاندن: خو‌په‌سن کرن.

لافکرن: مه‌دحتی خو‌کرن.

لافلیدان: لاف وه‌شاندن.

لافکهر: ئه‌و که‌سه کو لاف و گوزافان دفروشیته، هیتوچی.

لافاو: توفان، ئاڤ رابوون (فیضان).

لافه‌لاڤ: هیڤی، هیڤی و (التماس).

لاق: ساق.

لافه‌فری: پیداه‌فتنا سه‌که‌راتی، جانه‌لا (حشرجه‌ الموت).

لاقردی: یاری، حه‌نه‌ک، ترانه.

لاق و لوق: تاک توکی، نه‌رمه‌غار بده‌واری، ره‌هوان.

لاک: ژۆر ماندی، برسی، کوډی داری، هلاک.

لاک پشت: کیسه‌ل، پشت کوډ.

لاکه‌م تیت: ئانکو گه‌له‌ک ماندی و هلاکم، لاکه‌م ژیرسا تیت.

لاکه‌لاک: (ارهاق مستمر).

لاکوژی: بیته‌ژن کوژی، «واژه‌یه‌ک شه‌به‌کیه».

لاکیش: پیچه‌وانه‌کهر، سه‌رکیش، ته‌که‌فمۆ، تاکیش، مه‌یلدار، لاگیر.

- لاله‌روو:** دېم گولي.
- لاله‌رنگ:** گول رنگ.
- لانگي:** نه‌وعه‌کي ترنجانه.
- لام نه‌ليف:** کنايه‌ته ژ لنگ بلندکرنا ژنان د چاخې جه‌ماعې.
- لام:** (۱) تپه‌که ژ تپپت بيست و هفتي کوردي؛ (۲) نک من (عندي)؛ (۳) حرمل سؤتن.
- لاملامک:** ددان و چه‌ناکه.
- لامپه:** يان له‌مپه، چرا (تنگليزيه).
- لام و جيم:** بريته ژ تاخفتنې، کړ و کپ بونې.
- لام و بې:** د ره‌وش و ئستلاحي شاعریت کوردان بريتيه ژ (ل،ب) ليغه: «شه‌ريه‌تا لامو و بيبيان - نادمه‌هز وي بحه‌ياتي / مه‌عه‌نا دال و ري‌يان - دبارين نه‌باتي / اظهار تکهن مه‌عنيبان - ژ حوسنا بوت و لاتي» "فه‌قيتي ته‌يران".
- لاما:** مه‌لا، دپيژن مه‌لا ژ لامايغه کو وشه‌په‌کي مغوليه هاتيه دده‌ميکو مغولان ولاتيټ ئيسلامي داگير کر بوو و ۱۰۰ سال ته‌و ولات ژيرده‌ستني وان بوون، نک وان لاما رجل دينه.
- لامژ:** ته‌و بيچکه‌په کو بيچگه‌ي ماکا خوژي دميتريت.
- لامپا:** له‌مپه (تنگليزيه).
- لاميسک:** به‌لنگاز، مفلس، ده‌ستخالي: «ميرئ مه‌يروی لاميسکه» "گوراني".
- لان:** لانه، کوزک.
- لانه:** (۱) هيلانه، هيلينیک؛ (۲) شانهي ئيستينگان؛ (۳) ته‌مبه‌ل.
- لاندر:** ته‌و عه‌رده کو ثافي دراندي و هندهک دپيژن ثاقدېک.
- لاند:** له‌ند، که‌ند، نه‌رد، پيشه‌پا شيري. ته‌ف وشه‌په‌لزمانې تنگليزي بکار تيت بواته‌ي نه‌رد، جيه وه‌کي تايلان، کرين لاند... هند (لانوور) ئانکو نه‌ردئ ناسي (لاندينک) (مطار) عه‌ردئ ته‌پاره لي دنشيت، يان (لانديک) (مه‌د).
- لاند و مندا:** بريته ژ لاندک و مندا خودان کرنې.
- لاندکولي:** مه‌قامه‌کي که‌فني کوردي خوشه.
- لانک:** لاندک، ده‌رگشک.
- لاوه:** چاپلوس.
- لاوه‌لاو:** هيغي هيغي (التماس)، چاپلوسي په‌ي چاپلوسي ژ (لاياني هاتيه).
- لاواوه:** دارئالينک.
- لاو:** (۱) گه‌نج، جاحيل، جواني، قه‌شه‌نگي؛ (۲) ته‌و توره‌کو مندا توراني پيدکهن.
- لاواز:** له‌ر، زه‌عيف.
- لاوازي:** زه‌عيفي، له‌ري.
- لاوازکرن:** زه‌عيف کرن.
- لاوان:** جه‌معاً لاه.
- لاوک:** ئستران، گه‌نج.
- لاوکيژ:** گوراني بيژ.
- لاوک گوتن:** مه‌قام گوتن.
- لاواندن:** دلخوش کرن، نازبيدان، دله‌دله‌دان.
- لاونوم:** من بلاو نينته‌فه (مه‌سده‌ري وي لاواندنه). "مه‌وله‌وي" ديپيژت: «چون مه‌زاق تالهن جه‌گردين لاه - بو وه‌شيريني يه‌ک دوو نه‌واوه / يه‌کي يه‌کجاري تا و توومه‌وه - ته‌و يه‌ک لاونوم ياونومه‌وه».
- لاوزه:** گوراني، ئستران.
- لاوزه‌بيژ:** گوراني بيژ، ئستران بيژ.
- لاوزه گوتن:** گوراني گوتن، مه‌قام گوتن، ئستران چرين.
- لاوکی مه‌تيني:** لاوکی ميديايي، لاوکی ميدياني، گوراني بيژ نانزي لاوکی ميتاني (بخه‌له‌تي ديپيژن لاوکی مه‌عه‌دني).
- لاهور:** مل بادن، چه‌رخانندن (اعراض). "مه‌وله‌وي" فه‌رموويه: «لاهور که‌رده جه‌و په‌ي ئيد ته‌ماشاشا - به‌و شاد پيدنا شاد کلاوحاشا».
- لاهيژه:** ليپهازه، کوله‌گه، ئامرازکه دپخنه ژير به‌را دارا بيت.
- لاهيژ:** لاواز، له‌ر.
- لاهوره:** کوزي يه‌کي گوندوري، مرؤقي پان و سست.
- لايې لايې:** لايلايې.
- لايلايې:** لايلايې.
- لايې:** لالي، بنقه بنقه، ده‌نگه‌کي نازکه ژن بشاوازه‌کي خوش بکارتين دهميکو مندالي خو دتقين. ديپيژني ده‌لاييا بچوکان.
- لايه‌نگير:** پشته‌گير (ميل).
- لايه‌نگيري:** پشته‌گيري.
- لايد:** بنپه‌ لاييده.
- لاييده:** بي مه‌يل، بي لاگيري، بياني.

له‌بالب: لَيْثٌ و لَيْثٌ، پر: «لله الحمد ژ یاری مه ددهست جامه له‌بالب – ژ له‌بج نۆشی په‌یایه‌ی د دل نیله‌هامه له‌بالب» "جزیری".

له‌ب: لَيْثٌ.

له‌بریز: لَيْثٌ و لَيْثٌ پر، ده‌پریژ.

له‌بدوژ: هه‌تا لَيْثٌ پر.

له‌بسۆز: ئەو نیسته‌کانه کوژ چای پر بیت و گهرم بیت کو لیتقان بسۆزیت، له‌بریز و له‌بدوژ ژ هی هه‌ر ئەو مه‌به‌سته‌نه.

له‌بله‌بان: زماندار، زۆریژ.

له‌بن: ژیر (اسفل) لېنیت کوژ قوری چیتدکهن.

له‌بنه‌وا: بدزیشه.

له‌بنه‌ره‌تا دا: ژ ره‌هوریشه‌فه.

له‌به‌ره‌وا: به‌رامبه‌ر، له‌گه‌ل.

له‌به‌ر: (من اجل، امام، بسبب): «له‌به‌ر بای چونه به‌ر بارانی» "په‌ند".

له‌ب: چه‌نگ، ده‌ست (کف).

له‌پۆ: مه‌زکه، ئەو که‌سه کو ده‌قی خۆ بۆ مال خوارنا خه‌لکی به‌ش کریه.

له‌په: گراری کوژ شو‌ربای په‌بیتتر و ژ په‌لاقی نه‌رمتر.

له‌په‌په: ئەو تشته کو پری ده‌سته‌کی بیت ته‌غه‌ر بۆ دوو‌پشکی مه‌زن بکار دهن.

له‌پۆلی: له‌پۆلی.

له‌پۆلی: شه‌په‌لیی ژ ده‌ستی راستی و پپ چه‌پپ بیان بپپچه‌وانه‌یه.

له‌په‌په‌خه: مه‌رحم (ضما).

له‌پاچه: پپخه‌ف، لحاف.

له‌پتان‌دن: له‌پژان‌دن.

له‌پژان‌دن: ئیخستن، له‌هردی دان.

له‌پژین: له‌هردی پان بون، به‌هردی که‌فتن.

له‌پک: ده‌ست گورک، ده‌ست گوری.

له‌پک: ریسمانی پارزونی.

له‌ب زتپین: (یان له‌ب زتپین) نازناقی خانه‌کی قاره‌مان ژ کوردانه کول قه‌لاتی دمدمی ناسی بوی و شه‌ر له‌گه‌ل ده‌وله‌تا سه‌فه‌ویان لسا ۱۰۱۸ هجری کری و ده‌ست نه‌دانا ئەو له‌شکری خۆ هه‌تا هه‌می هاته‌قه بران‌دن.

له‌ت: که‌ر، که‌رت، پارچه، نوکیت هیرایی، نیقه‌دان.

له‌تبون: دوو پارچه بوون.

له‌ت نه‌تبار: چاف برسی.

له‌تره: قه‌دیم، مرۆقی بگه‌ل و گوشت.

له‌ته‌چی: ئەو که‌سه کو که‌فنه کنجرال کۆم دکه‌ت.

له‌ته: پارچه پارچه.

له‌تکه‌ر: له‌ته‌چی.

له‌ته‌ر: لین، لینه، لینک، به‌له‌ک.

له‌ته‌ر: بۆ ته‌شی بیژی د ئەورامیدا بکار هاتیه. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «ئهر له‌ته‌ره‌ی خه‌م خول ئاورده‌وه – تای گرژی مه‌ینه‌ت دووباد کرده‌وه».

له‌چه‌ر: به‌د ئەسل، سه‌رکیش، زکین، زکو، نزه (وضیع).

له‌چه: له‌ج.

له‌ج: له‌چه‌ک.

له‌چه‌ک: خا‌فک، سه‌رپۆشه‌کی ژنانه‌به‌هنده‌ک دبیتنی خا‌فک و هنده‌ک دبیتنی کلۆته، به‌لی وشه‌یی له‌چه‌کی ژ هه‌میان که‌فتنه و کوردیتره ته‌نی ئیژدی و جیرانیت وان ژ عه‌شایران بکارتین، ل ده‌ری و فارسی دا ژ هاتیه. فه‌ره‌ه‌نگی (طلایی) له‌ لاپه‌ری ۵۲۴ دا دبیتیت: «له‌چه‌ک: مث‌لث وشاح نسائی مث‌لث الشکل».

له‌چه‌ک‌دار: خودان له‌چه‌ک.

له‌چه‌ک‌ب: ئەو که‌سه کو له‌چه‌کی که‌ر دکه‌ت و ئەندازه دده‌ته ژنان، به‌لی مه‌عنا و مه‌به‌سته‌کی دی بلند و بریز و بناموس د وان هه‌ر دو وشه‌یان دیار دکهن، بۆ وینه: ئەگه‌ر کاره‌ساته‌ک یان می‌رکوشته‌ک یان که‌س و کار ژ ده‌ست چون یان مشه‌ختی یه‌ک به‌ه‌ری ژنه‌کی ژ به‌لاییت دونیایی هات و خۆفه‌ردانا نا‌ف مالی مرۆقه‌کی شه‌ریف و غیره‌تدار ئەو ژنک وان هه‌ر دو ناخفتنان بکا تینیت و دبیتیت: «تو له‌چه‌ک‌داری منی» یان «تو له‌چه‌ک‌بری منی». مه‌عنا وی ئەقه‌یه ئانکو ناخفتن خلاس و ئەو نیه‌هایه‌تا پاراستنا خۆ مسۆگه‌ر کر، ئانکو تو پاریزکه‌ری شه‌ره‌فا منی و مه‌رحه‌می منی، خودانی له‌چه‌ک و عسسه‌تی منی و تو ئەوی کو هه‌ر تو له‌چه‌کی ده‌ری و تو په‌رده‌داری منی، پاریزگاری ناموسا منی. قه‌ت د کوریدا وشه‌ ژ وان هه‌ر دو وشه‌یان جوانتر و فه‌سیحتر نه‌هاتیه (ته‌ماشای لاپه‌ری ۱۴۶ فه‌ره‌ه‌نگی به‌دینان بکه).

له‌ره: ده‌لله‌ده‌ل، هه‌ژیان. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «زیله‌ی گواره و زرنگه‌ی زه‌نگوله‌ی زه‌ر – له‌ره‌ی نه‌ونه‌مام له‌ره‌ی لیموی

- تهږ» و چاره‌کي دى فهرموويه: «زيله‌ى زايله‌ى زرنګه‌ى پويله‌ى هه‌ى - کهوانه‌ى ديانه‌ى زهنگوله و له‌ره‌ى به‌ى».
- لهږ:** لاواز.
- لهږى:** لاوازی.
- لهرز:** له‌رزین، تاسار.
- له‌رزه له‌رزه:** ترسه‌ترس.
- له‌رزه‌له‌رز:** ترسه‌ترس.
- له‌رزوک:** ټو کهسه کو تووشى له‌رزینى هاتى.
- له‌رزاندن:** راهژاندن.
- له‌رزک:** له‌رزین.
- له‌رزین:** رازبان و ره‌جفین.
- له‌زان:** له‌رزین.
- له‌رزکا مرنى:** لاقه‌فرکى، جانه‌لا، تا مرنى.
- له‌رزوتا:** له‌رزوتى.
- له‌رزوتى:** تا و له‌رز، له‌رزوتى کوردیتره ژ له‌رز و تاي وه‌کى زارافى میران و گه‌رگه‌ریان کوردیت سووریه‌ى و بوټان و چیتري ژى له‌گه‌ل یاسایى ریزمانى ریک دکه‌فیت.
- له‌ز:** په‌له (عجله، سرعه).
- له‌ز و به‌ز:** ته‌ئکیده بو‌له‌زکرنى: «من بووکک ئینا به‌له‌ز و به‌ز، سشکا مالى بوومه ټه‌ز» "په‌ند".
- له‌زکرن:** سفک چون.
- له‌زکهر:** خوشرؤ.
- له‌زم:** لیزم، فامیل.
- له‌زاندن:** له‌زکرن.
- له‌زم:** ټو دورده‌مه کو دکه‌فیتنه بن ناقى، دورده‌م.
- له‌ش:** لاش، که‌له‌خ، که‌له‌ش، جه‌نده‌ک.
- له‌شه:** له‌ش.
- له‌شکهر:** له‌شکر.
- له‌شکر:** (عسکر).
- له‌شکرشکین:** له‌شکرشکه‌ن. چیدبیت ټو که‌سیت کو بره‌فیت و له‌شکرى بشکینیت.
- له‌شکرشکه‌ن:** بریتیه‌ى ژ مروقى دلیر و بجه‌رگ، چیدبیت پیچه‌وانه‌ى وى بیت.
- له‌شکرگاه:** له‌شکرگه، ټوردگاه، جهى له‌شکرى سه‌ریازخانه.
- له‌شکرگه:** بنیره له‌شکرگاه.
- له‌شکرکیش:** فه‌مانده‌ى لشکر (قائد عسکرى).
- له‌شکرکیشان:** فه‌مانده‌یان (قیاده).
- له‌شکران:** مروقى به‌د، خوین سار.
- له‌ش سفک:** دارسفک، خوین شریڼ.
- له‌شک:** کورشه (جلید).
- له‌ق:** گه‌ز، تشتى له‌قبوی و ژحجى دهره‌اتى.
- له‌ق لیدان:** گه‌زلیدان.
- له‌قیان:** لقیڼ.
- له‌قاندن:** لقاندن.
- له‌قه:** پین.
- له‌قه‌هاښت:** پین هاښت.
- له‌قه‌هاښت:** پین هاښت، گه‌زه‌اښت، گیانه‌وه‌رى هار.
- له‌قله‌ق:** ژ له‌گله‌گى عه‌ره‌بکارى بوویه ټانزى ل له‌قله‌قینا ده‌نگى هاتیه (بعه‌ره‌بى مالک الحزین).
- له‌قه‌فرکتى:** لاقه‌فرى (حشرجه).
- له‌ک:** (۱) سه‌ده‌زار؛ (۲) عه‌یب؛ (۳) عه‌شیره‌ته‌کى کوردانه.
- له‌که‌د:** پیله‌قه.
- له‌که‌دار:** عه‌بیدار.
- له‌که:** (بقعه).
- له‌ک و په‌ک:** په‌رتاله‌کى به‌رنه‌که‌تى (بضاعه مزجاه).
- له‌کا:** پتلاښى گه‌مار نه‌کرى.
- له‌ک له‌ک:** (۱) ټاخفتنا بڼ مه‌عنا؛ (۲) له‌گ له‌گ، له‌گله‌گى.
- له‌کامه:** له‌کانه.
- له‌کانه:** ریښکیت حه‌شاندى ژ برنج و گوشتى قیমে‌ى.
- له‌ک له‌ک:** له‌گ له‌گ.
- له‌گ له‌گ:** له‌قله‌ق (مالک الحزین) (له‌ک له‌ک کوردیتره ژ له‌گله‌گى).
- له‌گه‌ن:** ته‌شت.
- له‌گ:** (۱) ماندى بڼ؛ (۲) گه‌هت هه‌ستیان.
- له‌گه:** له‌گله‌گه.
- له‌گله‌گه:** له‌گله‌ک.
- له‌گلوزک:** گه‌ریوک، باژتله.
- له‌گام:** دویشدویشک، چلکاوخور، ژ لقامى کوردکارى بوویه (طفیلی).
- له‌گه‌ل:** له‌بال (مع، لدى، بجنب).
- له‌گه‌فال:** سینی ټالیسک، چلکاوخور.
- له‌له:** (مه‌زله).

- لهمهلم:** (۱) (وصیه؛ ۲) شه پۆلدان (توج).
لهمپه: چرا (ئنگلیزییه).
لهمپهره: (دوران علی طرف) «واژه یه کی شه به کیه».
لهمپهر: حجاب، په رده، ناخنجی، به رزهک، به رزه خ.
لهمپهر: دهر باره ی (بخصوص).
لهنگهر: شهل، ئەو که سه کو به لنگه گیت، لهنگهر داهیلانا که شتی بیه راگرتن و راهه ستاندنا که شتی (رسو).
لهنگی: شله ی.
لهنگین: شهلین.
لهنگه لهنگ: شه له شهل.
لهند: که ند، کۆرک، جیه، (مهسکه ن).
لهنگه رخانه: لهنگه رگه گاه، جهتی کو پاپور لی دراوه ستان (دار العجزه).
لهنگیزه: تاقه بارانی بئاث، لهگه نال، سینی ئالیس.
لهنج: ناز، دهلال، لار (تبختر)، (لهنج و لار ته خهر پیکه تین و دینه ئاکاری و هسفی ژنان).
لهنگه رگه: بنیره لهنگه رخانه.
لهنگه رگه: بنیره لهنگه رخانه.
لهو: بیه جگه له وه.
لهوه ندی: ئەو پارچه یه کو بهوچکیقه ددرون لکراسی ژن و میوئ کوردا، جان، خشکوک، تازه. له وندی واته کچ و کورپت جان و لاو قیجا دبیت یه که مین جار جحیتلا ب کار ئینا بیت.
لهوچه: زۆر رهو، زۆر بیژ.
لهوچه یی: زۆر بیژ، زۆر رهوی.
لهوچه لهوچ: قه وچه قه وچ، زۆر گۆبی، هه له پاسی.
لهوده کی: حه نهک.
لهوده: (۱) عماریی کابی، کادین؛ (۲) یاریکه ر، له وده یی کابی (مخزن التبن).
لهوواشه: نانێ مه زن، نه وعه نانه کی نازکه.
لهووتی: چه په ل، پیس، کوردکاری تیدا هه یه (لوث).
لهووتین: چه په لی، پیسی (کوردکاری بوویه).
لهووله ر: گۆته گۆت، پرتاخفتنی، قه وچه قه وچ.
لهووله وی: قه وچ قه وچی.
لهوله: ههر تشته ک درێژ و ناخحالی و لوبلی بیت، وه کی بووین و بلوولی (وشه یی قه ره چانه).
لاولاو: (نیلوفر).
لهوهند: (۱) ژن شرین، شوخ و شه نک؛ (۲) ئاخفتنا دلغه که ر، نازکو نازدار (خبر حلو).
لهووتی: چه په له، پیسی.
لهوتین: پیس بون، دبیتژن: «براستی تو مرۆقه کی لهووتی». لووتی جوهره قه ره جه کن، هه ره سا نیسه ته قه و می لوطیه.
لهها: له خا، پیتلاف، «بزاراقتی شه به کی و هه ورامی».
لههان: لیهان، پیتلافه که ژ ده په داران چیدکه ن پین لسه ر به فری دریتفه دچن: «لیهان لیپان که م قه ستا جیبان که م» «په ند».
لههی: توفان، سه یلاب، لافاو «واژه یه کی هه ورامی یه». "هه ژار" لته رجه مه ی مه م و زینی دا فه رموویه: «ته رزه کوتی ووردی جه رگ و سی هات - له م شه سته ره هیله دا له هی هات».
لههانه: که له می.
لههه قدان: لیکدان.
لههه قهاتن: پیکه اتن.
لههه ق خوش بون: لیک خوش بوون.
لههه ق سل بوون: لیک تووره بوون.
لههه ق گه ریان: ژیک گه ریان، واژه یه ک ئینان.
لههراسب: شاهه کی ژمیژه ی ئیرانی یه کو دبیته بابی گوشتاسبی کو ئیمان بزه رده شتی ئینای، بابی ئیسفه ندیاری.
لهیوان: ترار، به رسقک، یان لیوان.
لهیلان: دهشت، تۆز، تاریک.
لهیون: نیمۆک، نیمۆ، لیمۆ (عه ره بکاری بوویه).
لهی لهی: وشه بیته یی مه به ستان، گۆرانی بیژ دیکه ناخ قه برکیته به ندان بو دنگ درێژ کرنی، هه ره کی لیلی یان لۆلۆ لۆلۆ.
لهییزتن: له ییزین.
لهییزین: یاری کرن، حه نهک کرن، سه ما، به لین بزاری شنگالی.
لهییزستان: له ییزتن، به لی له ییزتن کوردیتره ژ له ییزستان. ته ماشای "نه و به ارا خانی" بکه کو دبیتژیت: «لنذهب و نلعب و ناکل معن - بچین، دابله ییزین به هه قرا بخۆن» (معن: معاً).
لهیلاج: فیلباز.
لهیی: به رک.
لهیلاخ: زۆزان، کیستان.

- ليت:** گۆڤي پەزى، دفين، مەكر.
- ليته:** ئەڤ واژه‌يه د كرمانجيا ژۆريدا بۆ ميۆژتيكو بده‌نگه‌كى قوتاي و هەرشاندى وه‌كى قورپى دانايه سه‌ريه‌ك و ناماده‌كرى كو بكه‌نه دۆشاف، به‌لى بكرمانجيا ژيىرى بۆ قورپى كو تيكه‌لى ئاڤى بوى هەروه‌كى لسه‌رحا حەديسا مام وه‌ستا هەژارى ته‌رجومه بوو دببئيت: «من ببومه پيغه‌مبه‌ر و هببشتا باه‌ده‌م ليته بو» [ئاوه‌قور بو، قوره‌ پەيت بو] (كنت نيبا و آدم بين الماء و الطين).
- ليتك:** جۆتك، هەله‌پەين.
- ليته‌دان:** ليپ كرن.
- ليته‌گاو:** ليته‌گاو.
- ليته‌گاو:** قونداى (واژه‌يه‌كى ئەه‌رميه‌نيه، زاراڤى قه‌ره‌چيه).
- ليته‌ك:** فيسه‌ك، مفلس، به‌نده، كه‌نيزه‌ك (واژه‌يه‌كى ئەه‌رميه‌نيه).
- ليتۆر:** ليته.
- ليچ:** چقر، نووسه‌ك، لچ، ليڤ، فهيت.
- ليچكيش:** له‌كه‌وه‌شين (هماز).
- ليچكيشان:** (همز).
- لير:** خورشت و سووربون و هەله‌هين و پرزكيت لسەر له‌شى مرۆڤى چيدببئ و دببئئى: (حساسيه).
- ليره:** درافه‌كى زيرى بو، نه‌ۆ درافى كاغه‌ز ژى چيدكه‌ن و دببئئى ليره.
- ليرد:** ته‌لپ، دورده‌م.
- ليرتين:** لوورين، ره‌ويناسه‌ى (عواء).
- ليره‌لير:** لووره‌لوور.
- ليرو و هۆر:** لووره‌لوورا ب كومه‌ل.
- ليز:** عەردئ تەر و حولىسۆك، ته‌حسۆك، لووس، تيل.
- ليزگه:** جى حولىسكانى، جى خۆ خشاندى (مكان الترحلق).
- ليزانى:** ياربا خۆخشاندى (الترحلق)، مندال دببئئ: «ليزه‌لى ميزه‌لى جى خۆشه بو كيسه‌لى».
- ليس:** (١) لويس، هيلين، ليسكا مريشكا، ليسا بالنده‌يان، جى نخستنا ته‌يران؛ (٢) چاپلوس، نخيان.
- ليسك:** ليس.
- ليسكه:** حولىله، لويس، قوينده‌ر، چاپلوس (ملاق).
- ليستان:** ئاليستان (لحس).
- ليسما:** چاپلوس (ملاق).
- ليسكه‌يى:** چاپلوسى، قوينده‌رى.
- ليسمايى:** چاپلوسى.
- ليسته:** قائمه‌يى ئاڤى تستان تيدا بريز هاتيه‌ نقيسين.
- ليشەن:** له‌ڤەن، قاموش.
- ليشەن جاري:** ليقه‌نلان.
- ليشەنلان:** جى كو گه‌له‌ك له‌ڤەن تيدا شين بين.
- ليشە:** ده‌ليشه، مه‌جال، بيڤ (فرسه)، دببئئ: «بى ليشه، ده‌ليشه، ده‌رليشه» بى ليقه‌ ئانكو بى ده‌رافت ده‌رافت نه‌زان.
- ليقه:** گۆگره‌كى مووى هندى هيلكا چوچكيه‌ زه‌مانى به‌رى مه‌ دكره‌ ناڤ ده‌ويتا مه‌ره‌كه‌يى (محبه‌ه) هه‌تا حبرى بكيشيته‌ خووقه‌له‌م حبرى ژى وه‌رگريت: «ليقه‌ويش كيشان وه‌ليته‌ى خه‌مدا» "مه‌وله‌وى" (ئانكو ليقه‌ى خۆه‌لكيشايه‌ ناڤ ته‌راتيا قور و خه‌مان).
- ليق:** ليچ.
- ليقه‌ليق:** تيقه‌تيق، كه‌نى، خه‌نده.
- ليقاو:** ليكاو.
- ليكاو:** گلنز (لعاب).
- ليتلاو:** گۆره.
- ليتلاوى:** كۆره‌يى، ليتلاوى: «گه‌ردى كۆچشان ئانا، دياره‌ن - ده‌ك ليتلاويت بۆجۆنت قه‌راره‌ن؟!»، «مه‌وله‌وى».
- ليللاى ليللاى:** هه‌له‌به‌سته‌كى زۆر خۆشه‌ كو ده‌رويش له‌گه‌ل ده‌فليدائى دچرن له‌دحى شيوخ ميسۆى دببئئ: «ليللاى ليللاى ليللاى - شيوخ ميسۆ شه‌يدوللاى».
- ليلي:** لويلى، بۆرى.
- ليلۆ:** پارچه‌يه‌كى جوانه.
- ليله:** په‌روه‌رده‌كه‌ر.
- ليله‌په‌ر:** لويله‌په‌ر، نيلوفه‌ر (نيلوفر وشه‌يه‌كى فره‌نسيه).
- ليلك:** ژ ره‌سه‌نى له‌ڤه‌نيه به‌لى ژ له‌ڤه‌نى زراقتره و هندورپى ڤال نينه، ليلك بخۆژى دو قسمه.
- ليم:** ئەو قور و ره‌مله‌يه كو دكه‌قيته بنى ئاڤى.
- ليمۆ:** عه‌ره‌بكارى بوويه بو (ليمون).
- لينه:** جۆره‌ دهنه‌كه دببئئئى تگار و به‌ره‌يى دببئئئى (زير).
- لينك:** لينه.
- لينگه:** كارگه‌يى لينه چيكرنى.
- لينه‌ساز:** لينه‌كه‌ر، لينه‌چيكره‌ر، ئەو كه‌سه كو لينه‌يان درست دكه‌ت.

لینز: که زه بیت بی تری، که زه بیت تریژیتسه کری، ویشیدانکی تری ژیتسه کری.

لیهان: دو ده په دارن وهکی که قیا بیژینگن دکه نه پین خولسه ر به فری پین بریتسه دچن و دانه چنه خواری. عه ره بکاری بویه (لیان).

لیهاز: لیهازه.

لیهازه: ملخه.

لیوار: کنار، په راڅ، کنار رووباری.

لیوان: جام، ترار.

لی: تپیه که گه لهک مبهست و شاخ و بهرگ ژئ درست دین: (۱) دبسته جی ناف (ضمیر) پو مذکر و مونشان تیت: لهو، له نه وه، لوی، وهکی: «لیستاند، لیتالیا، لیتدا» دگه لهک جارن مبهنا تی ژئ تیت: (۲) پو زه رفیت وهکی فهرموودهی جزیری: «دل که عبه یه مه ولایه لئ - نارئ که لیم نیسایه لئ / بانگن انا الحق دایه لئ - هم که عبه و هم طوره دل».

لیب: ژ (لعب) ی عه ره بی کوردکاری بوویه.

لیبوک: پیترانک.

لیبوی: زارزاتکی، ته مسیل کرن، ته مسیلی.

لیبران: قه راردان، ژئ برین.

لیخاندن: لیخستان، لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخستان: لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخه: لیتده «زاراقتی سووریه یه».

لیده: له وده، لوده کی «زاراقتی شه به کیه».

لیر: لیره وار.

لیره وار: جه نگه ل، دارستان.

لیره: لیره، لفر (هنا).

لیرکوک: لفرکوک، بریتیه ژ نیریکی پین گه لهک نیریک.

لیز: لیزمای.

لیزماهی: لیزماهی.

لیزماهی: شه هی ئاقتی، ته راتی (رشح).

لیزم: خزم و کس و کار، کوردکاری بوویه ژ (لازم) ی: «نیرو وهرن، لیزم وهرن، جبران و خه لکی هیشتیه یی - هوون رایه کی لمن بکن، نیرو قه وی گریامه تی» «فه قبی ته بران».

قه وله کی نیردیا بناقتی (مسکینو ژارو) ئەف به یته هاتیه برهنگن (نیرو ورن، خزم و لیزم، قه دی گریامه تی).

لیزان: به له د، زانایی (خبره).

لیزانین: زانایی (خبره).

لیژ: ئاقا خورت و سهرنشیف، سهرنشیقیا گه لهک رک.

لیس: (یان لیس) پاشگره که مه عنا هه ر و هه ری (استمرار) دده ت، وهکی: کاسه لیس یان کاسه لیس، سینی لیس یان سینی لیس، نه نگوست لیس، که وچک لیس.

لیسته: لیسته.

لیسه ر: ئاقتی ابونه کی پری رووباری.

لیشاڅ: لیش.

لیش: لیسهر (فیضان).

لیف: پیخه قه که بدو رووبانه ژ قماش و نیشه کا وی هری یان په مبوویه. چیدبیت ئەف وشه یه ژ عه ره بی هاتبیت، لیتف دبیزنه راستیا مابه ینا دوو چیا یان.

لیف: لیچ، لیتو (شفه).

لیف و لیف: پر هتا لیتفی.

لیفلیشک: کنار، رهخ، بلایه کی لیتفی.

لیشور: بریتیه ژ نه نی گری.

لیف کرن: فقه جانندن، لیتف کرنا کیسکی، نیفوکرن، نیفوکرنه ناف رانی دهری پی.

لیک: به کدل، تفاق.

لیک و لیک: هه می، تیکدا، هه می به هه می، لیک و لیک یان تیک و لیک.

لیکدان: پیکدادان، ئینانه سهریه ک.

لیکدای: کو م کری، تیکه لی ئیک کری، تیکه لدای.

لیکرن: بارانئ لیکر، لئاشی کرن.

لیکدانه فه: هیتفکرن، لیدانه وه (تأمل، تفکر).

لیک گیربون: ئەف هه ر دوو تشته یان هه ر دو مروقه لیک گیر بون، تیک ئالیان، لیکنالیان، ئیکو دوگرت، لیک ب ده عواچون.

لیک گه پریان: واز ژ ئیکو دو ئینا، پرسا حالیه کو دو کرن لیکو دو گه پریان.

لیک وهره اتن: تیکنالیان.

لیک فه گیتران: چاکی بیچاکی لیکفه گیتران، دان و کهره م لیکو دو فه گیتران.

لیک بوری: ئیکو دو عه فوکر.

لیکولین: ته تحقیق کرن.

لیک خورین: بسه ره یه ک دا قیراندن.

لیزماهی: لیزماهی.

لیزماهی: شه هی ئاقتی، ته راتی (رشح).

لیزم: خزم و کس و کار، کوردکاری بوویه ژ (لازم) ی: «نیرو وهرن، لیزم وهرن، جبران و خه لکی هیشتیه یی - هوون رایه کی لمن بکن، نیرو قه وی گریامه تی» «فه قبی ته بران».

قه وله کی نیردیا بناقتی (مسکینو ژارو) ئەف به یته هاتیه برهنگن (نیرو ورن، خزم و لیزم، قه دی گریامه تی).

لیزان: به له د، زانایی (خبره).

لیک کەفتن: بشەرھاتن.

لیک بلند بون: لیک راست هاتن. وشەیی لیک دبیتسە پیشگریی گەلەک چاوە (مەسدەرەن) مەعنا مشارەکە دەدەت، وەکی: لیک سۆر بون، لیک در بون، لیک بەهەجەت بون، لیک توورە بون، لیک ئالیان، لیک نازریان، لیک خۆش بون و...

لیل: شیلی، تۆز.

لیلائی: تاریاتی، کۆرای.

لیلاوی: کۆرای.

لیلەشۆ: گیلەشۆ، سیلاف، سیلاب، سیلاو.

لیمشت: لافاو، لیسەر (فیضان): «بەدەربین خەنجەرەن کوشتین - بخوونا سۆر و لیمشتین / دچینا سومبولین قشتین - مە دل پر مسک و ماوەردە» "جیزی".

لیتان: کەلان، درست کرن، دانانەسەر.

لیتای: کەلاندی، دانایەسەر.

لیتیران: لیتۆرین، تەماشای کرن، مێزەکرن.

لیتۆرین: تێ فکرین، تەماشای کرنا تشتەکی.

لیتو: خوریە، سروش، وەحی.

لیتو: لیف.

لیتوار: کنار.

لیتویشیان: بۆچیبوون، پێ چیبوون (امکانیە).

لیتوهراتن: تیتوهراتن.

لیتوهردان: تیتوهردان، ئاڤ تیتوهردان.

لیتوارە: لیوار، کنار.

لیتوستان: تیتیرامان (تامل)، ژێ وەستان: «ئەڤ ژنە ژ بچوکان وەستایە».

لیتھایدان: تیتیرا بەردان، قیژا بەردان.

لیتھەلکۆلان: لیکۆلان، پرس ژێ کرن، تەحقیق لەگەل کرن، پرس ژێ کرن.

لیتھات: هەلکەفتن.

لیتھاتن: هەلکەفتن (توفیق، موفقیە): «خودێ خودانی لیتھاتیە» "پەند". لیتھاتن چیتەرە ژ ژێ هاتنی، دبیتژی ژیتھاتی: بەرکەفتی، هیژا، بەرکەفتیاتی تشتەکی داخلیە بەلێ نابیتژی لیتھاتی! چکو لیتھاتن تشتەکە خارجی و ژ چیتکرنا خودیڤقە تیت کو بەر نەھۆ دانەبو هەتا لسەر هەزرا خودانیژی نەبوویە هەر وەکی مە لسەر واژەیی ژیتھاتن و لیتھاتنی گۆتیە.

لوفۆنۆڤە: دا پاشقەچم. "سەیدی ئەورامی" فەرموویە: «لوفۆنۆڤە سەر و تۆ خووە جەحییلی - دەرەک پیر نۆشەرەن وەخت و ساتم/ تەفەرزادەیی زەکات و نازەنیت - ئەزیش دەرویش و تەسا دەزکاتم».

لوب لویە: نۆکە سوورکری.

لوبلند: لوت بلند.

لوت: دفن، کەپ، پوز.

لوت بلند: کەپ بلند، بەفیز (متکبر).

لوت بەرز: دفن بلند، خۆپەسن.

لوت بەرز: دفن بلندی، خۆپەسنی.

لوت و بزوت: کوت و پر، نشکا.

لوت بریای: دفن بریای، خاپیای.

لوت برین: دفن برین، خاپاندن.

لوچ: ئارۆنە.

لوخت: پوختە و لوختە، رووس، پەند.

لوپوون: هەلمەتدان و ئیترش کرنا بدوژواری.

لوپاسی: شمتی.

لوپک: ژاله.

لوپ: تیرەبەکی کوردانن (بابەتاھر ژ وان) لئاوچەیی هەمەدانی و هەندە جەھیت دی دژین. دبیت مانەیا لولو یا بن.

لوزە: هەلپژاپەیی دەرپەیی (صب متواصل).

لوشاو: وازاو.

لوک: لوکم، قەوی، حیشترا نیر و توانا.

لۆ: ئسمى مەوسولە بۆ نیری.

لۆبیا: لۆبیە، دانەوتیلەییە.

لۆپ: بەرکا گەلەک مەزن و ئەستور. بەرکا کوئیرانی زستانی بسەر کورسیکا دادەدەن و لێن دنقن (نازانم ئیرانیان بخۆ چناڤ لیتدانایینە؟).

لۆت: قفز.

لۆتک: لۆت.

لۆت و پۆت: گەلەک خواریت گوناگون (طعمە متنوعە).

لۆج: عەردی راھنداڤ.

لۆج: (١) بۆچی؟! (٢) تیڤلانن، <زاراڤی رەژووگەریان>.

لۆددی: لوطی (کوردکاری بوویە ژ لوطی).

لۆدە: عماری کای.

لۆک: هورە پەنیر.

- لۆز:** كېم شەرم.
- لۆزك:** گۆرانىيەكى كوردىيە.
- لۆزكى:** بىي شەرمى.
- لۆزىنە:** شىرىنى يەكى مەعلومە ژ فستق و گويز و باھىف و شەكر و گولاقچى درست دكەن. عەرەبكارى بويە (لوزىنج).
- لۆش:** لۆشە، گىيايەكى زۆزانىيە و گولەكى زەر و پان ددەت و جوانە.
- لۆشە:** لەواشە، ناننى مەزن.
- لۆشك:** لۆشە.
- لۆفەلۆف:** گرى يەكى سفك و نزم (التماس).
- لۆق:** لاق، ساق، قاچ.
- لۆقلۆق:** غارى تاكلۆكى بدەوارى.
- لۆق درىژ:** لاق درىژ، شەقاو درىژ (وشەيەكى ئەھرىمەنيە).
- لۆكە:** پەمبويى پەرەكرى.
- لۆكەن:** پەرەكەر، كورنج (نداف).
- لۆكەدار:** ئەو قەدەكەيە كو لۆكە تىدا بيت.
- لۆكى:** لۆگى.
- لۆگى:** گەريۆك (متسك) (بۆ مروۆقى پەست بكار تىت).
- لۆلۆ:** (يان لىلى) دو واژەنە مەقامبىژ بكار تىن دكەفن ناڤ بەندىت مەقامان تەنى بۆ دەنگ راکىشان و داکىشانى.
- ژنك واژەيى لۆلۆ بكار تىن دا بچووكان بترسىن و نەكەنە گرى، لۆلۆ دىخنە ناڤ سەرى بچووكان وەكى هيۆلايەكى خيالى يى بترس دىبىژن: «كپه! نەكو لۆلۆ دىهيت تە بۆخۆ بەت»، تىرەكە ژ بنىاتا كوردا.
- لۆنگ:** بەرمالىي شى و درپالە، خەرقەيى سەرمەل و شاننى ھەژاران، پەشتەمالى كەفن: «مەديون فرقى زەليان خيل - ديار نى بەن معدم لۆنگ خەم وەپىل» "مەولەوى".
- لپ:** دندك (حب).
- لپەك:** دندەك (حبه واحده).
- لبال:** نك، كن، جەم (عند).
- لباتە:** نك تە، لەكن تۆ، ل جەم تە (عندك).
- لبال تە:** لباتە، نك تە.
- لباد:** تەحتى، تاتى، نمۆ، نەمەد.
- لبن:** خشت، لژىر.
- لبنرا:** بپەرزەيى قە.
- لبن چوى:** ژبن خراب بويى، ژ نەساس تىكچويى.
- لپەر:** لپىش، لپەرايى.
- لباتى:** لجاتى (بدلاً عن).
- لپەرا:** لگەل، لەگەلرا (مع ذالك).
- لپەر:** رەوان كرنا سەر دل (على ظهر الغيب، حفظاً).
- لپەركرن:** ژ بەر كرن (حفظ) كرن.
- لپەركرى:** ژ بەر كرى (محفوظ)، (حفظ) كرى.
- لپەرباى:** بەرامبەرى سىنگى باى، كنايە تە ژ رووسى يى.
- لپەر بارانى:** ژىرى بارانى.
- لجان:** تىكەمە، قەلەو.
- لك:** تايى دارى، دەھىكا مەليونى.
- لل:** نەرم، ھەرشى و نەرم بوى، كولكا گەشتى و نەرم بوى. (رەنگە واژەيى لل ژ «لە» ي فارسيفە ھاتىت).
- للى:** دراڤىژا مندالا، ھىلكەيە.
- لكىرى:** لكىجى؟ لكىندەرى؟ «لكىرى زەر بوو لكىرى دەر بوو» "پەند".
- لنج:** سەركىش.
- لنجى:** سەركىشى.
- لوان:** چۆن.
- لوا:** چۆ: «ئاي چە ئىشى تەن جەگىيە جىيە من - ئاي جەلواى تۆو و ئەوشۆن دىباى من» "مەولەوى". بەشەبەكى ژى ب ھەمان واتە تىت.
- لە:** ھەرشىان، ھەلھىان: «دى تە لە لە كەم: ھەرشىنم».
- لھان:** لپھان. لپان، نامراژەكە دكەنە پىن خۆو لسەر بەفرى دچن.
- لھا:** (خذاء).
- لە لە:** پارچە پارچە.
- لھانە:** كەلەمى كاھۆ.

م

م: تپسا بیست و سی ژ تپیت چچه بی کوردی، بحسابا نه بجه دی دبیته ژماره ۴۰، تپه کی ساز و بیده نگه.

ما: لسه چند مه بهستان تیت: ۱) بو ته ئکید و مسوگه ری بی بهرجی کو لپیش فعلی (مضارعی متصرفی) بیت و لثاقیتساید اهر به و مه به سته یه. "جزیری" فرموویه: «مانه سیم دئ چی له زینی - ساخ و ساخلم مات و بینی / قی کمیدی لی گه هینی - داسوار بت نه و په یایه»؛ ۲) دبیته فعلا (ماضی) بی تینه په ر ژ مه سده ری مانی، وه کی: «نه ز چومه مه دره سی به لی محمه د ما، نه هات»؛ ۳) دبیته تیپا پیار (استفهام) بی، وه کی: «ما پاشکه فتنا مه ژ بهر جه هلی نینه؟»، «ما تو نرانی نه م براینه؟».

مات: سهرسور، خو کر کرن. نه ژ (مات) نا عه ره بیه.

مات و سهرسور: هه دو واژه ته ئکیدن بو نه دا کرنا مه به سستی نه عه جو بی.

مات و میت: خو کر کرن و خو مراندن، خو کر کرن و گو هفه چین، خو مراندن و گو هتیز کرن. نه ژ رسته یه ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «مات + میت + جاسوس» نانکو جاسوس خو مت دکه ت دا خه بهر بده ست خو بینیت. مت کر. بی دهنگ بناشا وئ مات میت، مات=مت، میت=هشیار وه کی دبیتن که ری گو هتیت خو میت کرن نه خاسمه ده ما ده نگه ک تیتتی. دناف ئنگلیزی دا نه ژ هه ردو وشه ب کار تین مات واته بی رهنگ و میت یان مت بی دهنگ تیت کو ژ مانا بیت کوردی دویر نینه.

ماته: نه و عه رده کو دکه فیتته سه رچاقی مرؤ فان. مؤرکه که دبیتن مؤرکا ماته ی. دبیتن: هه رکه سی عه ور لسه رچاقی وی هه بیت وی مؤرکی راهندا قی چاقی خو بهه لاویسیت عه وری سه رچاقی وی دچیت.

ماتاو: ماتاف، ماتاب (ته ماشای ماتاقی بکه).

ماتانی: یاری کرنا بمانه ی، نه و مؤرکه شیشه بیت بی کون.

ماتاتیک: ماتاتیسک، علم حسابی.

ماتلی: جو ره کتی تهنگان بوون.

ماتاف: نه و وشه یه ژ دوو وشه یان پیکهاتیه: «مات + ئاف» نانکو نه رمه ئاف یان ئاقی به رزه، نه و ئاقه کو بنه رمی لکار تیندا جاری بیت (ع، ک).

ماچه خه ر: ماکه ر (ک، ف).

ماچه چه: شیشه یه کی لو بیلیداره ده رمانی بی دده نه بچوکان.

ماچه: می، هیسترا می، نه خاسمه یا کچکوک.

ماج: راموسان (وشه یه کی یه زدانیه).

ماچکرن: راموساندن.

ماچکردن: ماچکرن.

ماچو: دبیتیت «بو زاراقی هه ورامی و شه به کی بکار دهن».

ماچماچانی: تیک و دو راموسین.

ماچماچوک: ماچماچانی.

ماخور: (ماخور یان مه خور): جی قومار و شه راب خوارنی (عه ره بکاری بوویه).

مادیان: ماهین، می کوله.

مادیانی: ماهینا میدیایی. بوچی دبیتنه ماهینت مادیان؟ کهس بهری دهوله تا ماد ماهین پهیدا نه کره، لزه مانی سلیمان پیغه مبه ری دهوله تا میدیا هندک ماهین بهه دیه بو سلیمان هنارتن، هه ره کی لسوره ی (ص) لقورتانن به حس ژئ هاتیه: (الصافات الجیاد). گه له ک زانیار لسه ر قی رایتی نه.

ماد: ته خه ر لناف میژووان وشه یی کورد بوویه ته رجومه بی

وشه بين ماد و ههر دوو وشه بويه ک گروټه هاتينه (اطلاق) کرن، ههروه کی لته فسیریت عه هدی قه دیم و عه هدی جه دید لهه می جته بک لدوو وشه بين ماد یان مه دی واژه بی کوردستان (حاضر) ناف دوو که فنانوکان هاتیه نقیسین کو مراد پی ته رجوما مادا یان مدی به و کتیب (عشق و سلطنت) هم کو یه ک تاریخه بسه بکی رومان لهه می جیدا کورد و ماد بیه ک مه عنا زانیه و گوټیه؛ و لتاریخا کنیسایی قه دیم لاپه ری ۴۶۸ سپارت و مدی و عیلام بیه ک ته رتیب ته فسیر کره. پارتیا (خراسانی نهو)، مدی (کوردستانی حازر)، عیلام (خوزستانی حازر). نه گهر نه ف تلاقه درست بیت (کورد و ماد) دو وشه نه بویه ک مه به ست (نانکو دو له فزیت موته رادف دبن) کو بویه ک مه ورد و مه عنا تلاق دبن. ده میکو نه دبیرین دهوله تا ماد هیچ مانعه ک نینه د ته رجومه ویدا نه دبیرین دهوله تا کوردان. و هنده ک میژوو فنانان ماد بیارچه بیه کی عه شایریت کوردان نقیسینه، نانکو ماد تیکه ژ ته وائی کوردان. کوردی عامتر دگرن. ل هنده په رتوکیت نه رمه نیا هاتیه (مارمار) ههروه سا (ماه).

مادو: نه ف وشه به جارنا دبسته ناف بوزه لامان خاسمه نک تیزدیان و میدیا (نافی ژنان). ههر وه رنگ نه ف وشه به یان هه ل تراشینا وی دبسته ناف گه لک تشتان و جی یان وه کی: نامود، نامیدی، میدیا، ناماد (نافی چیا به که) مه دینا (چیا مه تینا) نامیدیک.

مار: (۱) (حیه)؛ (۲) بریتیه ژ مروقی کینه دوز و زکرهش، گیانداره کی زرافو دریژه (حاقد).

مارن بن گلگلهی: بریتیه ژ که سیکو لسه رقه دوست و لبقه دوژمن و زیانکره.

مارگیر: هنده ک که سن نه بیره نگبازان کو پیشه بین وان مارگرته.

مارمارک: هنده ک کر میت دریژن ناف ریشکیت هنده ک که سان دژین.

مارنه گمز: چه له م.

مارنه نیک: جوره ماره کی ژه هره داره ده میکو تووره بو چاقیت وی وه کی چاویلکه ی لیتین.

ماروم: (یاس)، کوردکاری بوویه ژ (محروم) ی. (ع)

مارمیلوک: کمکه، مارمولک.

مارگهستی: نهو کهسه کو ماری پیقه دای، بریتیه ژ مروقیکو

ته جاروب بسه رهاتی: «مارگهستی ژ وه رسی دترسیت» "په ند".

ماری نافی: جوره ماره که بی ژه هره: «که زیله ت ماری نافی گینگلهی دکه ت له گومان» "گوزانی".

مارماسی: جوره ماسی به که دبیرین حه له نکیس.

مارگیس: مارگیسه.

مارگیسه: مارمیلوک کی حولیبه.

ماروژه: ماروژه.

ماروژه: ماروژه.

ماروژه: ماروژه.

ماروژه: گیایه کی بهاریه دخون.

مارستان: ژ بیمارستانی عه ره بکاری بوویه، نه خوشخانه.

مارپان: مارپن.

مارپن: شکانن، شکه سن.

مارپا: شکه ست.

مارپایه: شکهستی به «واژه هم می شه به کینه».

ماره مار: باعینا په زیه.

مارهش: نافی په رستگاهه کیه ژ په رستگاهیت بوتیه رستان لزه مانن فهرسه خان دووری ئسفه هانیه سه رسه ری چیا به کیه عبارته ژ هفت مه عبه دان بئه ژ مارا (سبع السیارات) گوشتاسبی پشتگوته خوټه هاقیت هم می ته حویلی په رستگاهه ئایینی زه رده شتی دا (من نهو عه رد دبیتیه). دیت په رس گاها (میتراپیا) بیت چنکه هفت (سیار) لنک وان پیروز بون.

مارمیژ: نهو کهسه کو جهی مار پیقه دای دمیتیت و ژه هری ژی دکیشیت.

ماره: گریدانا مارکرنا ژنکا، قه لن، کوردکاری بوویه و مه عنا هیلیفانک ژی تیت، مه عنا نهول ژ عه ره بی کوردکاری بوویه و مه عنا دووه کوردی بین په یته.

مارزیای: هیلایی، مارزو، مارزو (متروک).

مارنه سپه ند: (۱) نافی بابن نازره نابادیه نهو تیکو نافیستا ره قانندی و چویه هندستانی نهو ژ مه زیت هه ره مه زن ژ مویه دیت زه رده شتیانه؛ (۲) نافی روژا ۲۹ ژ هم می هه یقیت هه تافی؛ (۳) ژن ئینان لوی روژی په سنده، نافی فریشته بیه کی وه کیل لسه ر ناف و مه ساحیت وی روژی به.

ماروټه: مه خله ماسیان لزستانیدا.

ماسوره: (يان ماشوره) ئه و داره كو تهقنكه ر كرارى خۆ ژ به ندكان پىن پاك دكه ت، ماسير.

ماسوله: ماسويله، ئه و عهرده ژ له شى مرۆقى كو ژ به ر زه ربه يه كى هه لبه هيت، مازگه بى پشتى، ماسيله.

ماش: دانه و پله يه كه وه كى نيسكى يه، خا رن، دان.

ماشاهى: برى تبه ژ تشتى كىم نر خ.

ماش قوت: برى تبه ژ مه تره قى ئه ستور، دان قوت.

ماشاهى: برى تبه ژ خوارنا په ست: «دزاني ت كيرى ماشا تينيت»، «ترشى ماشا كى» "په ند".

ماشوره: ماسوره، ماسير.

ماشه رز: كلبتان.

ماشه: گازك.

ماشه الله: (۱) وشه بى سه رسورمانى يه (ع، ع) كوردكارى بوويه؛ (۲) پارچه زيره كه بو ناقچا قكى بچووكان، كوردكارى بوويه ژ (ماشاء الله).

ماشوت: كرمى ئارموشى، سۆلينا كرمى ئارموشى (شرنقه).

ماش چه راندن: برى تبه ژ ديار بوونا شه رمه گه ي. ديبى ژن: «ته ماش چه راند» ئانكو شه رمه گه هى ته ديار بوو.

مافته: كرمى ناف مىلاكا په زى.

ماف: حه ق.

ماف وه رگرتن: حه ق وه رگرتن.

مافستاندن: حه ق ستاندىن.

ماف خواز: كه سى كو داوا و حه قى خۆ بكه ت، ئازادى خاز.

ماف ستين: ماف وه رگر.

ماف خۆر: ئه و كه سه كو حه قى خودان حه قان دخۆت.

مافه: ئه و دۆره كو ده رگه ي پى دگر، دۆرا ده رگه ي.

ماق: سه رسورمان، واق.

ماقول: مرۆقى مه زن (كوردكارى بوويه).

ماكيان: مريشك، كه رگ.

ماك: داى، ئه سل.

ماكاو: ماكاش.

ماك پى: شيرپى، شيرقه كرن (فظام).

ماكه له: قه لن <واژه يه كى شه به كيه > هنده ديبى ژن: مينكه له.

ماكه ر: كه رى مى.

ماكا زى: مه عده نى زىرى.

ماگه: «هندى ماگه و نه ماگه شياگه» "په ند". مايى.

مازۆ: دى هېلبت واژه كى هه وراميه.

مازى: مازوو.

مازوو: (عفص) ماده يه كه به لگيت دارمازى يى تبه تبه ديتن ژ گليزى جانه وه ره كى چى ديبت بو گه مار و پزىشكى يى سوود ژى تبه تبه وه رگرتن، خاسمه بو مه عيده ي.

مازن: مه زن، گه و ره.

مازى چن: (۱) ئه و كه سه كو بوخۆ دچسته چينا مازبان؛ (۲) نافى مقامه كى كوردببه.

مازه: برپه ي پشت، تيره گى پشت (عامود فقرى).

مازگه: ماز، مپزى و ئاقيستاي (مازگا) هاتيه به عنا مپزى.

مازگه ده ر: ئيشا پشتى.

ماژ: (يان ماز) بو خزم و نيزيكيت زه رده شتى هاتيه بكار ئينان، وشه بى «كرمانژ، كرمانج» ژ هه لتراشينا ويه. كورمانج ئانكو كورى مان ژى يه. ماز، ماز، مانج، مانج هه رسى يه ك مه به ستن. ئاقي مادا هاتيه به رنكى (ماژ) ژى.

ماسى: ماسى نيزيكتره ژ «ماهى» فارسى چكو لئاقيستايدا ماسۆ هاتيه ئانكو ماسى بكوردى نيزيكترى ئاقيستا يه ژ ماهى يى فارسى.

ماست: بكوردى و فارسى هه ر ديبى ژن «ماست» (رانب).

«ماستى كو سه ي پيس كرى، هه ر بو سه ي باشه» "په ند"; «دۆبى چه رياندى چيتر ژ ماستى نه چه رياندى» "په ند".

ماست فروش: ئه و كه سه كو ماست و ريچالى دفرۆشيت.

ماسير: ده په داره كى بچووكه به ندكان تى دئالين ده مى ته قن كرنى.

ماسى سۆراتى: ده ه قه رن به رى ميلادى مرۆقه ك بناقى ماسى سۆر هنده ك تيب به رامبه رى مه خارچى حروفيت ته بجه دى ئيخترع كرن و غالبن كوردان بو ان حه رفا ن نقيسين كر. ئه و حه رف (تقريباً) نيزيكى حروفيت ئاقيستاينه يان هه ر ئه و بخۆنه و گۆرپن تيدا كرينه كو نهۆ ديبى ژنى ئاقيستا يى يان دين ده بيره. هه تا نيزيكى فه جرى ئيسلامى كوردان بو ان حه رفا ن و هنده ك حه رفيت دى نقيسين كرينه وه كى خه تى ئارامى و مسمارى و سوربانى و يونانى.

ماست مه هين: ئه و كه سه كو ماستى ده هينيت.

ماساو: ماسى <بزارا قى هه وراميان>. "مه وله وى" فه رمويه: «ماساو ئه سه رازيران هه رزان كه رده...»؛ «ماسى گرتن بى ته ر كرن نابيت» "په ند".

- مال:** کرت، خانی. «مالی نه بۆ کوری چاک و نه بۆ کوری خراب بکه»؛ «مال ژنه و بنیات خانی، شۆل رهزه و بازرگانی»؛ «مالی خودانی به لاسه ری خودانی»؛ «مال لماخوی هه رام»؛ «مالی قه لپ هه ر بۆ خودانی خوڤه دگه ریت»؛ «مالی کو بخودانی خوڤه نه چیت دزی یه»؛ «مالی خودانی دارکوکی سه ری خودانی»؛ «مالا میترتی، کانیا زیرتی» "په ند". به لی ئەف وشه یه هاتیه ژ (مان) ئەف وشه کوردی ژه.
- مالدار:** خودان مال، ده ستگه ه .
- مالوسه:** به رازی می (ماوی).
- مال په رست:** مال شری.
- مالدوخی:** نیفو (تکه).
- مالیته:** هیلینا جانه وه ریت نه بالنده.
- مالین:** مالش.
- مالش:** گیتز کرن، دامالین، په رخانندن.
- مالک:** خالیت چارگوشه (حقل).
- مالک مالک:** (حقول، مریعات).
- ماله:** مه له فانیگه، مه له فانیگه (مسیح).
- مالنج:** ئەو ئاسنه کو به نا قو و گیتچی پی راست دکهن و لووس دکهن.
- مال و مشت:** مشت و مال (تصقیل).
- مالامال:** پر هتا سه ره ده فی، سه رشار.
- مالخولیانی:** خوش بۆ هزانندن، سه و داسه ری (تمنیات).
- مالیات:** باج.
- مالگوری:** هه ر شه ف ل هاقینی زه لامه ک دی چینه گه ل شقانی بگه ه و دور ئانکو هه ر شه ف دورا ماله کییه ئەو یه ته په ز هه ی.
- مالگوری:** نه بو شقانی، هنده ک دبیتن: مال گوری به لی مال گوری راسته ره.
- مال مه ست:** مه غرور، خو په سند.
- مالخولیا:** < وشه یه کی یونانیه > بیتی ه مالخولیانی.
- مامر:** مریشک، ماکیان، بریتی ه ژ بیده سه ته لاتی.
- مامک:** ره مز.
- مام:** (عم) (کور دکاری بو یه): «مام و برازا، خال و خوارزا» "په ند".
- مامر کوژ:** خه رته ل، ماده یه کی سه می د خه رده لیدا هه یه (خردل).
- مام ریقی:** ریقی.
- مام گورگ:** گورگ.
- مامره شام:** عه له عه لوک.
- مامرک:** قارک.
- مامر مامر:** گۆرانیه کی که فنه: «مامر مامر، هه ی مامو...».
- مامه ند:** ژ دو وشه یان پیکهاتی ه: «مال + مه ند» ئانکو «پر + مال»، نا قی زه لامانه.
- مامهل:** نا قی زه لامانه، دبیت نا قی جو ره فرنده کی بیت.
- ماما:** داپیرک.
- ماماچه:** دادۆک.
- مامایی:** داپیرکی.
- مامانی:** کاری داپیرکی ی.
- مامان:** تشته کی جوان، د فارسی دا مانا دایک تیت.
- ماماناف:** نا قکب.
- مامۆزا:** پسمام.
- مامز:** ئاسک.
- مامه شی:** جو ره له وه ندی یه که دیاره نسبه ت بال عه شیره تا مامه شی ه، ئان ماموسیه.
- مامۆتکستا:** مامۆتکستان.
- مامۆتکستان:** جهی مامۆتکی، ئانکو جهی علمی، جهی زانیی. ده می کورد دبیتنه عالمه کی مامۆستا ئانکو ئەو جهی علمی، ئانکو مامۆتک ستان (وعاء العلم و المعرفه).
- مامه لت:** بازار، قه بر (ع، ک).
- مامه لت په شیمانی:** زیانباریا وی که سه یه کو لبازارا خو لیقه بیبت (ع، ک): «برا برایه مامه لت جو دایه» "په ند".
- مامۆتک:** نشان (علامه).
- مامۆستا:** سه یدا، ئەسلی واژه ی مامۆتکستان عه لامه ته، زانا، دانا، زۆرزان، مه مله که تی علمی.
- مانگ:** هه یف. لئاقیستای مانگه و ماونگه هاتی ه.
- مانگانه:** هه یقانه.
- مانگ مانگ:** هه یف هه یف، مانگانه.
- مانگه شهو:** تاقه هه یف.
- مان گرتن:** (اضراب).
- مان:** (۱) د کوردیدا نهۆیه ک مه به ست ژقی وشه ی تیدگه ن ئەوژی به رامبه ری (البقا) یه، مه به سه ته کییدی هه یه کوردی مه بده ف دبیتن به لی مه عنا وی تیناگه ه ن ئەوژی به رامبه ری

بمشهختی چووبوو بابلج و مانی لوبری هاتیبه دونیابین ل ۲۱۶ میلادی. مانی دهعوا پیغه مبهراتی بی کره پشیتیکو لههرستی دینان ناگاداری پهیدا کره و ناقی خو کره (فارق ...؟؟) نهوتیکو عیسای ناف ژئی بری. مانی مهنسووبه به مانای کو کوردیت بادینان و ههکاربه. مانی دبیریت: خودی هندک جارن ژلای پی هندستانیتفه بههوی پیغه مبهران وهکی زهردهشتی موژدهی بو بهشهری بهتی دهنبریت و نهوژی وی نه ژ بابلج هنارتم بو بهلاف کرنا دینتی حهق ههتا دهنگی من بگه هیته همی جیهانج. لهگه لئبتدای چیکرنا مهخلووقاتان دو کاریت بنه رته دیار بوون: (جوانی، زشتی) نهول هاته نافکرن و ناسین مهخلووقاتیت پیجانه: نیدراک، عقل، فکر، رامن، نیراده. دوهمین هاته ناساندن دیسان مهخلووقاتیت پیجانه: ناگری ویرانگر، بایج خاپورکره، ناقا قوراف، دوکیل، تاری یاتی. هندک زور بهل گوتینه کو مانی چینی به، نهو نهو بهیه. چین لکیری و بابل لکیری؟! تشتیکو مهعلومه نهوه مانی مرؤقهکی نهقاش و وینه گهر بوو و گهلهک نهقشیت چینی ژی چیدکرن لهو دبیرن چینی به!! «مسالی سوردهتی چینی - غهلهط مانی خهطا کیشا / کو مندیبوو لئابینی - ژبه ر زولفان دوتا کیشا / مه دیسوو شکلی شیرینی - تو ئوستادان وهنا کیشا» "میر ئومادین".

مانهوی: ههوادار و پهیرهویت مانی (نیسبهت عه ره بکاری بوویه).

ماو: میاو، دهنگی پشیلهی

ماوه: کات، دم، وهخت (مهله، مده).

ماوی: دپله بهراز، ریازگه بهکی شیوعیه، مهنسووبه بال ماوسیتونکی.

ماوه زهر: ماوهی زهر.

ماوی زهر: نهوعه تهنه گه که.

ماوماو: میاوه میاو، ناقی کیشوره کیه لشه رقی دا.

ماوش: که له بچه، نه شکله.

ماه: (۱) هه یف، مانگ؛ (۲) ناسته نگ؛ (۳) ناقی برجه کیه، ناقی رۆژا ۱۲ ی لهه می هه یقه کی هه تاقی به، (۴) ناقی فریشته به کیه وه کیلی چاقی هه یقی به و ری به ری کار و مه سالخی رۆژا ۱۲ ی هه یقی به؛ (۵) بریتیه ژ دیم یاری د شتیه یی توره فانان.

مایه: (۱) ماگه (باق)؛ (۲) می، دارایی.

وشه بی (الدار، عماره) تیت. خانی وهکی خان و مان (خان و مان هه دو مهنه خانی، د په هله ویدا و ناقیستیدا مهنه خانی هاتیبه). ل کوردی دا ژی هه به بهس نه م ناهه سیین گه له جامه ناگاداری کره ده یکی گوتیه بچوکی خو هه ی خانو مان.

مانه: خانه، خانی، لشبه به کیدا دبیرن یانه نانکو خانی. دبیرن: «مه بو خو هندک خانی مانی کری و سه ری خو دا بن».

ماندی: وهستای.

ماندی بو: وهستان.

مانی یاتی: مانده گی.

مانده گی: ماندیتی.

ماندیتی: بنیره ماندی بوون.

مانژ: مانج، وشه بی کرمانژی، کرمانجی ژ فیری هاتیبه تراشین (نه هل بیستی زهردهشتی) پاشی مانژ یان مانج بوویه کرمانژ، پاشی بوویه کرمانج بو هه می کوردا بکار هاتیبه. چه ندانکو مانژ و مانج بو خانه واده بی زهردهشتی ته نی د نه سلدا بکار بوویه.

مان گرن: (اضراب) کرن.

ماندی و مردی: ماندی به کی هیلاک: «مردی و ماندی که فتیمه - بی پیتلاف و زرگالی» "خ".

ماناف: نهغه ژ دو وشه یان پیکهاتیبه: «مامانه + ناف» نانکو داپیرکا نافک بری.

مانگیله: هه یفا به یک شه فی.

مان: مانا (مهنه بقاء) د ناقیستیدا نه ما هاتیبه.

مانگا: چیتل، ل په هله ویدا هه مانگا هاتیبه.

مانتا: د که قندا ناقی پارچه به کی کوردستان بوویه و به گویره ی گوتنا میژروفانان نهو جهی بادینان و هه کاری به نهوژی هندک گوند ژ ده مکاتی (صیغه) قی وشه می ماینه وهکی: گوندی ئورمانا نانکو ناگری یان باژیری ماننایان.

مانی: (۱) نانکو کهت، بی وینه، نایاب، مانده نی (مخلد)؛

(۲) ناقی نهقاش و وینه گره کیه سه رده می نه رده شیری ساسانی پهیدا بو بووو و نهف مرؤقه پستی سه رده می عیسا پیغه مبهری هاتیبه دونیابین. دبیرن به هرامی کوری هورمی نهو کوشتیوو. ناقی کتیا وی «نه رزه نگ» ه و عه قیده بیی و ی تیکه لن ژ عه قیده بیی زهردهشتی و مووسای و عیسای. دبیرن دهیکا وی ژ مالباتا شاهیت نه شکانیانه (کورده) و بابی وی ژ گه وره خانه دانیت هه مه دانیه (کورده). بابی وی

شکلێ ئینسانی داکو سه‌یوانات ژێ بترسن و نیزیکی ده‌رامه‌تی نه‌بن و زیانی نه‌کهن. هه‌م دبیتژنی «ده‌وال» و «ده‌هۆل».

مه‌تافیزیک: واژه‌یه‌کی یۆنانی یان لاتینییه ئانکو فه‌رزانه‌یی (ماوراء الطبیعه)، حکمه‌تی الهی، (عالم المعقولات، الهیات)، مه‌عقولات ناسین، ئانکو زانینا عه‌ل و ئوسولێ ئه‌وه‌لییه.

مه‌تال: ئامرازه‌کی جه‌نگیه، مه‌رتال (جوشن).

مه‌تالغان: ئه‌و که‌سه کو دیاریا مه‌تالی هونه‌رداره.

مه‌تله‌لۆکشان: ترانه‌زان و نوکته‌چی.

مه‌تله‌لۆک: نوکته (ظرافه، معمی، لغز).

مه‌ته‌رتیز: چه‌په‌رتیت جه‌نگی، ژ (متاریس) ی کوردکاری بوویه.

مه‌ده‌د: کاربته (ره‌نگه‌ عه‌ره‌بی بیت).

مه‌دیو‌ماه: پسما‌می زه‌رده‌شتیه و ئه‌وه‌ل که‌سه کو ئیمان بزه‌رده‌شتی ئینای، زه‌رده‌شتی کچه‌کا خودایێ.

مه‌دله: مرۆقێ سست و خاف و ته‌مه‌هل، خامل، کسلان.

مه‌دام: هه‌ر وه‌سه.

مه‌دانن: ژ مادبانی عه‌ره‌بکاری بوویه، بریتینه ژ هه‌فت شاران و به‌ریدا پرپوون ژ دانیشتیان پشتی ساسانیان هه‌می کافل بون. ره‌نگه‌ ژێ کوما (مدن) بیت.

مه‌دار: وه‌ستان.

مه‌دله‌یی: سستی، خافی، خاملی (خمول، میوعه، کسل).

مه‌رگ: مرڤ. لئاقیستیایی «مه‌رگ» به‌عنا (فناء و تدمیر) هاتیه. (به‌راستی مه‌عنا ئاقیستی و کوردی هه‌ر یه‌کن).

مه‌رگه‌میش: مه‌رگه‌مووش، ژه‌را مشکا.

مه‌رگه‌مووش: بنییره مه‌رگه‌میش.

مه‌رگه‌مویش: بنییره مه‌رگه‌میش.

مه‌ر: مه‌رک.

مه‌رک: مه‌رپیت.

مه‌رپیت: مه‌رپ.

مه‌ره: شکپیر، شکفت.

مه‌ر: (نعجه).

مه‌رخ: سه‌لیقه (ذوق، صرف).

مه‌رزه‌زین: دار و درپێکه (متجاوز).

مه‌ره: دۆخ، بار.

مه‌رده‌زینه: کۆخ، کولبه، زنج، کۆلیت. ژ دو واژه‌یان پێکهاتیه:

مايه‌دار: خودان دارایی (راسالی).

مایین: ماهین، مادبان.

ماینانی: غاردانا ب‌ماهینان.

مای: مایه، ماگه (مبتقی).

مه‌تاباد: ئه‌ولین پیغه‌مبه‌رێ ئاسیایی وسطایه، پیغه‌مبه‌ره‌کی کورده، هه‌روه‌سا شاره‌کی که‌قنی کوردانه ل کوردستانا ئیرانی، مه‌تاباد یان مه‌هاباد.

مه: (١) جینافه بو (متکلم مع الغیر)، ئیمه، ئه‌م؛ (٢) دبیته ئامرازێ نه‌هی (مطلق)، چ جه‌مع و چ (مفرد) هندهک زاراقیت کوردی دبیتژ «نه» و هندهک دبیتژ «مه» بو نه‌هی. ئه‌ف هه‌ر دو ئامرازیت نه‌هی وه‌کی ئیک تینه بکارئینان، وه‌کی: نه‌که، مه‌که - نه‌به، مه‌به - نه‌رۆ، مه‌رۆ - نه‌خۆ، مه‌خۆ. لکرمانجیا ژیری ته‌غه‌ر «مه» بو نه‌هی بکاره، به‌لێ "جزیری" هندهک «مه» بکارئینایه: «کووش بعامی مه‌ده، ته‌رکا مودامی مه‌ده - (اکشرم فی غمی اغلبهم فی عما)».

مه‌بادا: (ربما، لعل). نه‌وه‌بیت، نه‌که.

مه‌بۆ: دبیت (بجوز).

مه‌به‌ری: دێ به‌ی، دبه‌ی.

مه‌به‌ران: دێ به‌ن، دبه‌ن (هه‌ر چار واژه شه‌به‌کینه).

مه‌به‌ست: مه‌به‌س.

مه‌به‌س: (مراد، مقصد، مفهوم، معنی).

مه‌ته: ته‌ماشاش «بزاراقی هه‌رکیان».

مه‌ته‌که: ته‌ماشاکه.

مه‌تاره: (یان متاره) وه‌نده. (تعاونیه)

مه‌ترسی: ترس، جێ ترسێ، گومانا ترسێ.

مه‌ترکه: ئه‌سه‌په‌ره.

مه‌تالیت: گومان (خیال).

مه‌تالیک: مه‌تالیک.

مه‌تالیک: دراقی عوسمانیان بو سه‌ر ده‌ورێ ترکان به‌رامبه‌ری فلسی.

مه‌ته‌لغان: مه‌ته‌لوان. (ضارب الامثال) (ع).

مه‌ته‌لوان: مه‌مه‌مایێژ، چيستانی بیژ. شاعر دبیتژیت: «ئه‌گه‌ر مه‌ردێ مه‌ته‌لوانی - به‌فکرێ خۆت ده‌ری دینی».

مه‌ته‌لۆک: مه‌مه‌ما، له‌غز.

مه‌ته‌رسه‌ک: هه‌لامه‌تی کو لئاف زه‌فی و بیستانان چیدکه‌ن سه‌ر

«مه‌رده + زینده» ئانکو جی زیندییت مردیانه یان جی

میرییت زیندی یانه.

مه‌رتال: مه‌تال، قه‌لغان.

مه‌رتالغان: مه‌تالغان.

مه‌رج: په‌یمان، شه‌رت (شرط).

مه‌رد: دلیر، سه‌خی، جامیر.

مه‌ردی: دلیری، جامیری.

مه‌رده‌میر: میرسه‌ر.

مه‌ردانه: میرانی.

مه‌رز: مه‌رس، که‌وشه‌ن (حدود) (مه‌رز واژه‌یه‌کی بادینانیه).

مه‌رس: که‌وشه‌ن.

مه‌ره: دۆخ (حاله).

مه‌ره‌ز: (۱) نه‌خۆشی، (۲) جوهره‌بزنه‌که (مرعز).

مه‌ره‌زه: پشیلک، زه‌قبا برنجی، برنجی ناڤ زه‌قی یی.

مه‌رشمین: مه‌رش و مین.

مه‌رش و مین: مارشمعون، په‌لپه‌که‌ی ئیداری په‌ نک فه‌لان.

مه‌رش: (۱) ئه‌و جه‌والیت مه‌زنن کو کاییه‌ پیدکیشن؛ (۲)

ته‌مه‌بل.

مه‌رشۆ: مرۆڤی زگ گه‌وره، به‌لی لئاقیتستایدا «مه‌رشۆ» به‌عنا

بخۆ هاتیه نه‌ زک گه‌وره.

مه‌رفان: مه‌رزه‌قان، شقان.

مه‌رزه‌قان: مه‌رزه‌وان.

مه‌رزه‌وان: که‌سه‌یکو زیره‌قانی که‌وشه‌نی بیت (حرس الحدود).

مه‌رزه‌دار: به‌رپرِس ژ زیره‌قانی مه‌رزی، خودان مه‌رز، سنوردار.

مه‌رزه‌داری: ئیداره‌کرنا مه‌رزه‌قانی یی، سنورداری.

مه‌رجان: لۆلۆبیت بچوک.

مه‌ردی مه‌ردان: میرخاسی میرخاسان.

مه‌ره‌وان: په‌زچه‌رین.

مه‌رداب: میری ناڤی (رب النوع).

مه‌رۆڤ: مرۆڤ، مه‌رۆڤ یان مه‌رڤ ب زاراقی جزیرا بوتان.

مه‌ره‌ست: نه‌مای (معدوم).

مه‌رچی: په‌رچتی، هه‌ره‌شی (مه‌روس).

مه‌رچین: په‌رچقین.

مه‌ره‌میس: بیتمکیت قوتایی.

مه‌ره‌مه‌ۆکه: فرسته‌بیت کو پساری عه‌قیده‌ی ژ مریان ناڤ

گۆری دکه‌ن، به‌عه‌ره‌ی دبیترنه وان (نکییر و منکر). ئه‌ڤ

واژه‌یه بریتیه ژ رسته‌یه‌کی عه‌ره‌بی (من ربک) کوردکاری

بوویه بۆ (مه‌ره‌مه‌ۆکه) بوویه نازناڤی نکیر و منکر، بو

شه‌یتانی ژی تیت.

مه‌ره‌یم: ناخر هه‌فته‌یه‌ی زستانی به‌ ده‌میکو په‌لپه‌ی گه‌رمایی بلند

دبیت و جه‌مه‌د ده‌ست بتاویانی دکه‌ت هه‌فته‌یه‌ی به‌ری وی

ناڤی وی یۆخه‌نه له‌و دبیترن یۆخه‌ن دبییت، مه‌ره‌یم (میریم)

دشکیتیت.

مه‌ره‌مکی: جوهره‌رهنگه‌که.

مه‌رگۆژی: ناڤی ڤی فه‌ره‌ه‌نگیه، جی په‌که‌ لدامانی چیاپی

گاره‌ی لبادینان لایی به‌رۆژی چیا، نیزیکی گوندی سوار و

سپینداری روخانه‌یه‌ک لویری هه‌یه‌ کونه‌به‌ره‌ک ناڤ وی

روخانه‌یدا هه‌یه‌ هنده‌ک جارن دبیینی ناڤی تی هه‌لافیت،

ئاڤه‌کی به‌یتر و زه‌لال و سار ئه‌و عه‌رد پر ناڤ بوو، پاشی

ده‌مه‌کی کیم دئ بیینی چ ناڤ دیار نینه. و هندی ناڤی هه‌ی

هه‌می چکبوو ناڤان ژی راه‌ستا هه‌تا دئ گومانکه‌ی کوچ

جارا ناڤ لوی جی نه‌بوویه. پاشی ده‌مه‌کی جار درێژ و جار

کورت دبیینی کو دیسان ناڤی لویری هه‌لافیت و ری بار و

که‌سیت لویری دئ ئامانیت خۆ پرکه‌ن و تیرقه‌خۆن. ته‌ دیت

جاره‌کی دی هیچ نیشانه‌کی ناڤی ژی لویری ناخویت و

هه‌روه‌سا. ژه‌به‌ر هندی ناڤی وی داناینه‌ کانییا مه‌رگۆژی.

هه‌تا نه‌ۆ که‌سه نه‌زانیه ئه‌ڤ روودانه‌ چیه‌ی و ژبه‌ر چیه‌ی و

ئه‌ڤ چ رازه‌؟ من بخۆژی پاییزا سالا ۱۹۴۰ زاییینی ئه‌وده‌ر

له‌گه‌ل مه‌لا حوسیت سپنداری و محمه‌د ئاغایی به‌راشی

دیتیه.

مه‌زن: گه‌وره، لئاقیتستایی گه‌له‌ک ده‌مکات ژقی وشه‌ی تینه

دیتن: مه‌زن، مه‌زوئی، مه‌زیسته، مه‌زیو، مه‌زی، مه‌زنگه‌ه،

مه‌س، مه‌ (مه‌ز) هه‌می به‌عنا (کبیر، عظیم، جلیل، الاب

الاکیر). دیار بوو کو وشه‌یه‌ مه‌زن ژ وشه‌یه‌ی گه‌وره‌ی

که‌ڤتتره و هه‌ر دو ژی کوردینه و ئه‌سلینه و خۆمالینه.

مه‌زگی: «بزاراقی هه‌ورامی» مزگه‌وت لئاقیتستای دا ژی هه‌ر

وه‌سایه: «فه‌قی بی ته‌دریس و مه‌درسه، بی زه‌وق -

مه‌زگی بی ئیمام و جه‌ماعه‌ت، بی شه‌وق» «مه‌وله‌وی».

مه‌ز: (۱) نک، کن (عند، لدای)؛ (۲) مه‌زن: «ریدین سۆرۆچ

له‌مه‌زت و بز نابی» «شاعیره‌ک».

مه‌زنده: کانگه‌ی دل (اعماق القلب، اعتماد).

مه‌زدا: خودی. مه‌ز=مه‌زن+د=دانه‌ر ئان ژی ل مه‌هد+

گه‌وره‌زدا زانایی بی هه‌متا.

مهزرقه: نانې ته نوورې فه تېرى.

مهزركه: ئه و پهر و پانه يه كوژنك دهستې خو دېنه تيدا و نانې بته نوورېشه ددهن دا دهستې وان نه سوژيت.

مهزېكه: عه ره بكارى بوويه بؤ مووسيقا.

مهزېخكه: بانك (مصرف).

مهزده: مهزنده.

مهزگيت: مهزگى، عه ره بكارى بوويه بؤ (مسجد). د رېشه دا (مز+گد)ه ئانكو مالا خودې (بيت الرب).

مهزگه: ميژى.

مهزگده: ئهف وشه يه ژ سى وشه يان هاتيه درست كرن: <گده + گاهى + هورموزدى> (مردوخى، لاپه ره ۱۲۰)؛ شه رح: ئانكو جى گده و بهلنگازيت مهزداى (خودى).

مهزدايه سنى: ئه قه ژى ژ سى وشه يان ليكدايى يه، ته ماشاى فرههنگى عه ميد بكه ديبېژيت: «مه» كه بېر و «زدا» عالمى بى هممنا و «ينى» په راست هه مى بتيكرايى زانايى هه ژى په راستنى بى مامه ند، «مهزدايسنى» ئانكو زه رده شتى. گومان بينه كو ناخى داسنى ژقيره هاتيه هه ل تراشين.

مهزايه: مزه (جره) <واژه يه كه كوردى په تيه>.

مهزده يه سنى: زه رده شتى، داسنى، ئيزدى. تى بينه ئه گهر وشيت موز لى بېرېت دى مينيت دهيسنى - داسنى.

مهزانون: دزانيت <واژه يه كه شه به كيه>.

مهژ: (يان مانژ، ماژ، مانج): ئالى به يتى زه رده شتى.

مهژى: ميژى، ميژك.

مهژى هسك: سه ركيتش، سه ر هق، نافه رمان.

مهژى رهش: تېنه گه شتى، بېزاركه (معجز).

مهژه: نژى، نوژى، مه ژو، نيسك، مه رجومه ك.

مهژيقانون: زينده گى ناكه م <واژه يه كه هه وراميه>.

مهس: (۱) (صفر، نحاس)؛ (۲) لئاقىستايى به عنا مه زن تيت.

مهست: سه رخوش (سكران).

مهستى: سه رخوشى.

مهستانه: د حالى مه ستى يى. "جزيرى" فه رمويه: «مهستانه مهستان نو شا نوش - قه رقه ف د جامان هاته جوش / مادى بمينيت كه س بهوش - وه قى كو بىن دوردانه ره قس».

مهسين: كورد ته نى ديبېژنه (ابريق) ي به لى هه ر تشتيكوژ مهسى (صفرى) دوست كرى ديبېژنى مه سين.

مهستكار: ئه و كه سه كو هه ر مهسته.

مهساو: ماسى. ماساو و ماسوژى لئاقىستايدا تېنه ديتن.

مهسوان: مهسوان، مهس چيكر.

مهسغان: مهسه وان، مهسغه فان (صفار).

مهسره فخوش: رووگه ش، رووگه ش.

مهشمه شه: مهشمه شا.

مهشمه شا: مژمه، لئاقىستايدا مهشمه هاتيه و لكورديدا بوويه مژمه، زهردالوو. عه ره بكارى بوويه بؤ (شمش).

مهشك: مهشكه. ب زمانى ئه كادى هاتيه ب مانا چه رم.

مهشكه: بينېره مهشك.

مهشوله: مهشكولى.

مهشكولى: مهشكا جوان و خوشه ويست. (مهشكولى مهشكولى مقامه كى كورديه).

مهشكه ره شه: بؤ مرؤقى زك مه زن د ده راقى سفكى يى بكار تين.

مهشكه در: مهشكه درېك.

مهشكه درېك: جانه وه ره كه ژ ره سەن و مالباتى كولى به لى گه له ك ژ كولى مه زنتره و نافريت. ئه گهر مرؤف خو نيزيكي وي بكه ن خو زيتشه دكه ت هه روه كى كارى شه رى دكه ت هندك ديبېژنى كولى سه رئاسن، بعه ره بى ديبېژنى (حربش) و بعه ره بيا عامى ديبېژنى (شيخ الجراد).

مهشق: خو فيلكرنا نقشاندن لېه ر خه ته كى خوش، قوشمه.

مهفلاك: مهفلوك. (ع)

مهفلوك: (مفلس). (ع)

مهفا: سوود، به عنا ئه مه ك ژى هاتيه.

(شه ر به تاليفا مفايه)

جزيرى

مهفادار: سوودمه ند، ئه مه ك شناس، خوئى ناس.

مهقه مق: واژه يه كه بؤ جى به كى ناشناس و دوو بكار دېه ن.

مهقاو: ئيشه دژواره ده وارن دگرېت.

مهقؤمه قؤ: قه تالاز، كيم كيم.

مهقام: ئستران، لاژه، ئاواز.

مهقامبېژ: ئستران بېژ.

مهقلى: ئاغله ويك، تاوه <كوردكارى بوويه>.

مهقناتيس: ئاسن فرين، ئاسن ره قين.

مهكه رؤن: دكه ن، يان دكه م، "خانى قويداى" فه رمويه: «وه رنه بزات جه لاي زاتى تو - مه كه رؤن رؤى حه شر من شكاتى تو».

به‌هاری، که‌سک بو سه‌رو بنیته‌ی داری، هه‌تا بیسته‌و چاری ناداری، تیر خار ماکی و کاری، «بیسته و چاری ناداری» مه‌لکه‌زان هاته‌ خاری - تیر خۆرا ماکی و کاری «فه‌رزانه». هه‌م دبیرن: «هه‌زده‌ی ناداری نه‌گه‌ ژ به‌هاری - هه‌تا بیسته و چاری تیرخوار ماکی و کاری».

مه‌لکه‌زان گه‌ر هاته‌ خاری پشته‌ زستانه‌ی شکه‌ست

شاد کرین میری بو‌هاری تانی هه‌جرانی شکه‌ست

«مه‌شختی»

مه‌لکه: نه‌و منداله‌ کو پیچه‌ک مه‌زنۆکه‌ بووی، سه‌رپالا.

مه‌لووس: جوان، قه‌شه‌نگ، قشت.

مه‌له‌خ: کولی.

مه‌له‌ل: قوماشه‌کی زۆر جوان و نازکه.

مه‌له‌س: ئارمووشی سپی، ئارمووشی سافی.

مه‌لالان: دپارینه‌قه، ئیلتماسی دکه‌ن. «میرزا شه‌فیع» فه‌رموویه: «شمه‌ سه‌نه‌ته‌ ساخت کارخانه‌ بالان - سه‌نه‌ته‌ تگه‌ران گرد و تو مه‌لالان»؛ «مه‌لالان» (فعل ماضی) یه‌ ژ مه‌سده‌ری لالیانیشه‌ هاتیه‌. واژه‌یه‌کی هه‌روامیه‌ به‌عنا پارینه‌قه و ئیلتماس.

مه‌له‌ند: مه‌لوه‌ند.

مه‌له‌وی: مێکۆک «بزاراقتی به‌رمه‌قلووبیان و روژه‌یانی».

مه‌له‌یه: سه‌ریه‌کلاوه، ته‌یره‌که‌ سه‌ریه‌کلاویه، ژ تیڤۆکی مه‌زنتره‌.

مه‌له‌وند: ناوچه، هه‌ریم.

مه‌لاخۆر: بریتیه‌ی ژ تشتی ئه‌رزان، ژبه‌ر هندێ بکوردی دبیرن مه‌لاخۆر مرازای وان نه‌وه‌ کو ته‌غه‌ر مه‌لا ده‌ست ته‌نگن و تشتی لئه‌ول دا ناکرین هه‌تا باش ئه‌رزان نه‌بیت، ده‌مه‌یکو ئه‌رزان بیت دبیرن مه‌لاخۆر.

مه‌له‌ۆک: مه‌له‌ۆ، ملک.

مه‌له‌ۆ: مه‌له‌ۆکیته‌ ده‌خلی دووری بی لناف په‌ریزی، سواله‌تیته‌ جه‌ماندی.

مه‌له‌ۆکیش: ته‌غه‌ر نه‌و ژنکن کو وان سفاله‌ و مه‌له‌ۆکان کۆم دکه‌ن و دکه‌نه‌ گیشه‌.

مه‌لاس: که‌مین.

مه‌لاشۆ: لوله‌ کرنا هه‌ر دو لیقان، قازده‌ن، مه‌لله‌ش.

مه‌لله‌ش: هه‌لکیشه‌نا ده‌خلییه‌ ژبه‌ر کورتی بی کو داس نه‌گریته‌ بده‌ستان هه‌لچرین و هه‌لکیشه‌ن ته‌غه‌ر سالیت کیم باران نه‌و روودانه‌ په‌یدا دبیت.

مه‌کۆ: جی جاقی گرتنی و کۆم بونی (مۆقر).

مه‌که‌رۆ: دکه‌ت «بزاراقتی شه‌به‌کی».

مه‌که‌س: مه‌گه‌ز، میتش.

مه‌کوپ: مکوپ، بیزار (مجد).

مه‌کوری: مکوری.

مه‌که‌رۆف: زشت، ره‌نگه‌ ژ (مکه‌وه) ی عه‌ره‌بیشه‌ کوردکاری بوویه (مشۆم).

مه‌که‌روفی: مشومی، زشتکاری.

مه‌که‌ر: به‌عنا (الا) بکارتیته‌ به‌لی تاما ئسته‌فهامی ژ ی ژ خۆ تیته‌.

مه‌گرتی: ب هه‌زامه، ب حسیبامه (فرضاً وعلی تقدیر التسلیم).

مه‌گوش: مه‌جوس، تابه‌که‌ ل میدیا دوی گوتنا هه‌رودیته‌.

مه‌گوشی: بنیره‌ مه‌گوش.

مه‌که‌رگیره: داپه‌روشک (عنکبوت).

مه‌که‌زگیر: مه‌که‌زگیره، مه‌که‌زگیره‌ک.

مه‌که‌ز: میتش، مه‌گه‌س.

مه‌که‌ل: زیروو، به‌ره‌فاژی (علق).

مه‌گیتۆ: دکه‌ریت «بزاراقتی هه‌ورامی». لازمه‌ مه‌سده‌ری وی گیلان بیت به‌لی هه‌تا نه‌وه‌ فه‌ره‌ه‌نگه‌نان نه‌نقیسیه‌.

مه‌ل: بالنده، ته‌یر.

مه‌له‌و: مه‌له‌فانی.

مه‌له‌فانی: مه‌له‌کردن (سباحه).

مه‌له‌وی: مێکۆک.

مه‌له‌وان: مه‌له‌فان.

مه‌له‌فان: مه‌له‌که‌ر (سباح).

مه‌لا: پیایو ئایینی. «مه‌لا» و «مه‌له‌ۆ» وشه‌یه‌کی مغولیه‌ ژ «لاما» ی (پیایو دینی) هاتیه‌ وه‌رگرتن، هه‌روه‌کی ده‌لایلاما (ملا)، موسلمانیت ترکستانه‌ی دگوتنه‌ زاناییت ئایینی خو (مه‌لا).

مه‌لای جزیری: مه‌لای جزیری ژ نه‌هلێ عرفانییه‌ و مرۆڤه‌کی زۆر عالم و شاره‌زا بوویه و زۆر ژێ شاعر بوویه، دبیرن وی علمێ به‌لاغه‌تی ئیختراع کره‌، شیعریته‌ وی معجزه‌نه‌ ژ معجزاتی، زه‌مانی وی و ناقتی وی نه‌حه‌ده‌.

مه‌له‌که‌زان: فره‌شته‌یه‌ به‌هارییه‌، کورد دبیرن میری به‌هاری: بیسته‌و چاری ناداری، مه‌لکه‌ زان هاته‌ خاری، باکره‌

- مه‌مک:** مه‌مه .
- مه‌مه:** پستان .
- مه‌مکۆلی:** مه‌مکا جوان و خۆشه‌ویست .
- مه‌م:** مه‌م عاشق و دلدارێ زینا جزیرا بۆتانی یه .
- مه‌م و زین:** ناڤێ وان هه‌ر دو عاشقیته‌ت بیمرازه . مه‌م و زین داستانه‌که خانی نقیسیه و سه‌رهاتنی مه‌م و زینی تیدا گه‌له‌ک بدلسۆز و جوانی گۆتیه .
- مه‌میانه مه‌میانه:** ناڤێ مه‌قامه‌کیه کوردی یه .
- مه‌مله‌که‌ت:** کیشوه‌ر، لئاڤیستایی که‌شوه‌ر هاتیه .
- مه‌میش‌خانه:** ته‌تی خانه، ئەده‌بخانه (مراحیض) . ئەز ب شکم کو ئەف وازیه کوردی بیت چندانکو من ژ "مه‌لا ئەحمه‌دی نا‌کره‌بی" به‌ری ۶۰ سالان کو ئەز بچووک بووم گولنی بوویه .
- مه‌ننه‌شه‌یی:** ئەفسانه‌یی، هیولا . ئیماره‌تا مه‌ننه‌شا ل تورکیا هادبو دامه‌زراندن .
- مه‌ننه‌شا:** داره‌کی درێژه‌ ته‌خه‌ر ده‌رویش بکار تین .
- مه‌ند:** (۱) دانایی؛ (۲) نارام، ئاڤا هیدی جه‌ریانی بکه‌ت؛ (۳) پاشگره‌که ناڤی ده‌که‌ته (صفه‌ مشبه) و مه‌به‌ستی خاوه‌نی بی ده‌که‌هینیت: خیره‌مه‌ند، عه‌قلمه‌ند، هۆشمه‌ند، دانشمه‌ند، موسته‌مه‌ند، ده‌وله‌مه‌ند، سه‌روه‌مه‌ند . هه‌روه‌سا بو ئاڤارا وستایی تیتته‌ گوتن، که‌سانه‌ک زور ناڤێ شه‌خوت دی بیتیته‌ ئەز مه‌ند بوم وانا (سکون) ژێ دده‌ت .
- مه‌نداو:** مه‌نداڤ، دژی به‌زاف .
- مه‌نداڤ:** بڤیره‌ مه‌نداو .
- مه‌ندیل:** شاشک، عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه بۆ (منادیل) .
- مه‌نده‌ڤه:** شاشکا مه‌زن .
- مه‌نده‌ڤه:** مه‌نده‌ڤه، به‌لی مه‌نده‌ڤه کوردیتره .
- مه‌نده‌ل:** گیره‌ڤه‌گرتن، فال ڤه‌گرن، ره‌مل ڤه‌گرتن .
- مه‌ندال:** بچووک .
- مه‌ن ره‌مۆکه:** بریتیه‌ ژ نه‌کیر و منکیری: «ئه‌گه‌ر مه‌ن ره‌مۆکه‌ی عاره‌ب لیم پرسئ - وای تی ئەخوړم که ئەو بترسئ» "پیره‌میڤرد" .
- مه‌نده‌رونه:** باگردان .
- مه‌نیره:** ناڤێ کچا ئەفراسیابه دلدارا بیژهنی .
- مه‌نش:** مه‌نیش، نیه تا پاک .
- مه‌نیش:** بڤیره‌ مه‌نش .
- مه‌نجه‌نیک:** ناگردان . عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (منجنیق) .
- مه‌نگه‌ل:** به‌نگه‌ل، به‌نگه‌له .
- مه‌نگه‌له:** بڤیره‌ مه‌نگه‌ل .
- مه‌نجه‌ل:** قازانا مه‌زن، دبیت ژ مه‌نجه‌نیک هاتبیت .
- مه‌نیه‌ل:** ته‌مه‌ل .
- مه‌و:** میو .
- مه‌ویز:** مه‌ویژ، میوژ .
- مه‌ویژ:** بڤیره‌ مه‌ویژ .
- مه‌وه‌که‌د:** (مطلق، عکس، مضاف) کوردکاری بویه .
- مه‌وه‌کیب:** مه‌وه‌کب .
- مه‌وه‌کب:** لئاڤیستایی به‌عنا جه‌یش هاتیه و هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن .
- مه‌ودا:** په‌ناگه .
- مه‌ولا:** سه‌ید، قازی، ره‌ئیس . عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (مولی) به‌عنا (ناصر) (ع) .
- مه‌وینی:** دبینی: «ئیسسته مه‌وینی چیش په‌نهم ئامان - هانا هاوارن های نه‌ی چی ئامان» «مه‌وله‌وی» .
- مه‌ولانا:** نازناڤێ شاعیری مه‌زن و ده‌رویشکاری بناڤ و بانگ "جه‌لال الدین" خودانی «مثنوی معنوی» (ع) . مروقی ئینی تورکا دگوتی مه‌ولانا .
- مه‌وله‌وی:** (جلال الدین محمد بهاء الدین) ئەسلی وی ژ به‌لجی یه، لساالا ۶۷۲ هجری چویه به‌ر ره‌حما خودی و لشاری قونیه هاتیه شاردار کرن . نازناڤێ وی «مه‌ولانا» یان «ملا الرومی» یه چندانکو مرۆڤه‌کی کورده، هه‌ر وه‌کو بخۆ دبیت: (امسیت کردیا واصبحت عربیا) . کتیبای «مثنوی معنوی» ۲۶۰۰۰ هه‌زار به‌یتان ژ به‌حرا (مسدس المقصوری) ڤه‌دگرت و به‌زنتین تشت کو عه‌قلی عارفی ئسانی پیشکیتی به‌شه‌ریه‌تی کریت تیتته ژمارتن . دیوانه‌ک ژێ هه‌یه بناڤێ «غزلیات شمس تبریزی» هه‌ر دو کتیبی خۆژی بزمانی فارسی داناینه به‌لی گه‌له‌ک و گه‌له‌ک رسته و شه‌یت کوردی په‌تی تیدا تینه‌ دین . مه‌وله‌وی به‌کی دی مه‌ هه‌یه عالمه و شاعره و سۆڤیه ناڤێ وی «سید عبدالرحیم» لگوندی «سه‌رشانه» لساالا ۱۲۲۱ هجری هاتیه دونیایی و لساالا ۱۳۰۰ هجری چویه به‌ر ره‌حما خودی . شاعره‌کی عیفرانیه دیوانی وی بزراڤتی هه‌ورامیه، به‌ «مه‌وله‌وی تاوه‌گۆزی» ناڤداره .

مهودا: رهنګه ژ (ماوا) ی کوردکاری بووبیت (ع).
مهه: هه یف، که نکه نه، مه زن، گه وره.
مههرن: ټو موده یه کوژن تیدا باردار و حالدار دین و دلج وان
 دچسته هندهک خواران و دلج وان ژ هندهک خوارنا رهش
 دبیت.
مه هاباد: بنیتره مه تاباد.
مهه تاباد: ټینیره مه تاباد.
مه هتاب: جوخینا هه یفی، تاقه هه یف، رو ناهیبیا هه یفی:
 «ساقی پچه نگ و نای و دهف - فرفووری یا مه هتاب دا»
 "جزیری".
مه هروو: جوان، رووه کی هه یفی.
مه هسیما: دیم هه یف (ک، ع).
مه هین: (۱) مه یینا ماستی؛ (۲) ماهین؛ (۳) رتقه چونه کی نه رم.
مه هاندن: مه یاندنا ماستی.
مه هانه: (۱) هه یفانه، مانگانه؛ (۲) به هانه (تعجیز).
مه هدر: شه فاعهت، جهی مه زن، گورستانا ټیزدیا ل گوندی بوزا
 زه لامیت تاینی لی دقه شین وه کی (بابا شیخ) ای دبیتزنی
 مه هدر ټانکو جهی بزرک.
مه هدرچی: شافع: «هلوزابه ابوالقاسم - هلوز تهی ساقی بی
 که وسهر / هلوز فه خرا بهی هاشم - هلوز مه هدرچی بی
 مه حشر» "باته ی".
مه هانه چی: به هانه چی (معجز).
مه هانه کهر: به هانه کهر، به هانه کهر.
مه هستان: مه هیه ستان، جهی مه زن.
مه هیه ستان: مه مله که تی جوانی، ته غه ناچی ژنانه.
مه هه جیه یین: ټه نی ماه (پارچه دووی ژ وشه ی عه ره یسه)
 (ک، ع).
مه ی: شه راب.
مه یخانه: شه رابخانه.
مه یستان: (حانه الخمر). جهی مه ی لی قه دخون و لی دفروشن.
مه یکه ده: مه یخانه (حانه الخمر).
مه یکه پ: مه یگتیر (ساقی الخمر).
مه یگتیر: بنیتره مه ی گتیر.
مه یفروش: ټاره ق فروش.
مه یوش: مه یخور.
مه یخور: ټاره ق قه خور.

مه ی په رست: ټاره ق خوری مودامی (مدمن الخمر).
مه یه نګور: ټاره ق ټا ق تری.
مه یدان: فلکه، جهی مه ی لی ددان و قه دخون.
مه یگون: رهنګ وه کی رهنګی شه رابی.
مه یته ر: میرناخور، ټاوازه کی ټاینیه ل جهم ټیزدیا (سائس
 الدواب).
مه یته رخانه: جی مه یته ری.
مه یره: په نیروی لورک ژنی گرتی.
مه ییزاندن: سرنج دان، به ری خوزان (ټامل).
مه یری: میتره ی، دویین.
مه یان: ناقتی یان مه یان (وسط).
مه یان: میتقان «واژه یه کی شه به کیه».
مه یراه: ته نوردان.
مه یون: گیاندارکی دارستانی په (قرد).
مه یخوش: ترش و شرین.
مه یده: ټو ټاری گه نمیه کو دو جار هاتیبته بیتن و ټه له ک کرن.
مه یده سالار: نانه وا، نانپیز.
مه ی: قیت، گو ه میت کرن، گو ه قیت کرن، دبیتزنه جاسوسی ژنی
 چکو هه همیشه گو هیت خو میت و قیت دکهت دا ټاخفتنا ژ
 خه لکی هه لچنیت.
مه ی تک: داری ټاسیه.
مه ی تو: ناچی زه لامانه، چیدبیت ټه ف وشه یه ژ میترا ی مه عنا
 (مجه) هاتیبته وهرگرتن.
مه ی ترا: ناچی فریشته یی وه کیل لسه ر محبه تی و ټه فینی. ناچی
 فریشته یی نیگه فان و زیره فان لسه ر دوستاتی یی، ټه ف ناچه
 ژ (میت) ټامیدی هاتیه. (مظهر النور).
مه ی ترا یسم: قانونا روژ په رستن یان مهرو ټه فینی.
مه ی تر: مه تر، سه د سانتی میتیر (کوردی نینه).
مه یخ: بزمار.
مه یخمانه: سنگی ټاسنی کو ده واران پین گری ددهن.
مه یخی: وه کی بزمار ی، بزمار ی.
مه یخچی: بزمار چیکهر.
مه یخچه: ټو بزمار وکن کو بده ست و پین مروشان هه لدهن،
 بزمار ی بچوک.
مه یخرمیخ: دهنګی نه فسه و سینګی وان مروشانه کو که فتنیه
 زوران و خولیکدانی، هندهک دبیتز «مرخیس مرخیس».

میڈیا: کورد، دہولہ تا ماد، طایہ کی کوردانہ۔

میڈیو: ناقی مروفان میدیو ہہیہ، ژ میر و ژنان ژبہر خوشہ ویستیہ ناقی مادی گہلک ناٹ و دہمکات ژ (م-ا-د) ہاتیہ تراشین، وہکی: ٹامیدی، ٹامیدیک، ٹامود، ٹامودی، مادو، میدو، ٹاماد، مہدینا، مدیاد، مدائن، مادیان، مادیانو، مادیانو و ...

میرشکار: سہرۆکی راوچیان۔

میر: سہرۆک، دبیت ژ میہر ہاتیت۔

میری سہری: بریتہ ژ زالم و دہستہ لاتداری۔

میرزا: نقیستان و خوندہ وار۔ پس میر۔

میراو: وہراز، میراوہ، سہپان: «حہ یفہن تو میراو سہرجوی بادہ بی - وہ ہہرکس بقہد کہ فاف دادہ بی» "مہولہ وی"۔

میرہک: ٹہنجومہ نئی و ہزیران۔

میرکوت: گورز، کوتک، جورہ کرمت بہاری بہ۔

میرکوتہ: میرکوتک۔

میرکوتک: ہندہک کولکن وہکی خوریکتی بسہر لہشی دکہ قیت بہ لئی وہکی خوریکتی مہ ترسی یی نینہ۔

میرہبا: مرتبا، جوتیاریت لجم ناغا کار دکہت۔

میراتگر: کرتگر۔

میراللی: میرعہلی، میراللی: «میراللی، لہبو شہری دہلالی» "پہند"۔

میزدان: میزدان۔

میزلدان: (مثانہ)۔

میزنبہ: میزدان، (میزدان ژ ہہ میان کوردیتر و مہ بہست دیارترہ)۔

میز: بزل، لٹاقیستایدا ہمہنا (ترشح) ہاتیبہ۔

میزمیزک: کونا میزی۔

میزتن: میتن، میزکرن۔

میزی: ٹہو گوشتہ سہرپوشہیہ کو سہری کیری دادپوشیت و لدہمی چوک برینی (ختانی) تیتہ برین و فریدان۔

میزی درت: سنہت نہ کری، چوک نہ پری (غیر مختون)۔

میزاب: سورکا ٹاقی، میزاب۔ نہ عہرہبیہ، عہرہبکاری بوویہ و جہمع بوویہ سہر (میزاب)۔

میزاو: میزاف۔

میزاف: میزافک۔

میزافک: ٹاقہ کی کیم۔

میزنا: بوہیہ کی زرافہ وہکی دہزی، میزی ژ گورچیلکان دگہ ہینیتہ میزدانکی (مثانہ) ی۔

میزبان: خانخوہی میقانی (مضیاف) (کوردکاریہ)۔

میش: میہ «واژہیہ کی لوری و ٹاقیستی و فارسیہ <نعجہ>۔

میشہ: ٹادہم۔

میشیانہ: (حواء)۔

میشکی: وہکی مسکی، میشکی و موشکی کوردیترن ژ میسکی و موسکی۔

میل: سیخ۔

میم: تپہکہ ژ تپیت چہچیہ کوردی۔

میمت: میمک۔

میمک: مہت یان خالہت (عمہ، خالہ)۔

میمار: کولکہ کی پیسہ و بی عہلاجہ، ٹہوژی وہکی کولکا نیری بہ بہ لئی ساخ نابیت۔

میمیز: میوژ، مہویژ، مہویژ، (میمیز، میوژ ہر دو کوردیہ کی درستان)۔

میمل: خہنیم (غنیم)۔

مینکہ: مینہکہ۔

مینکہ: بازنہکہ یان گوستیلکہ ژ شاخی حہ بیواناتی۔

مینو: ناقی زہلامانہ و ناقی ژنانژی تیت و مہعنا وی پاک، پیرۆز، شاد، بہہشت، ٹاسمانہ، ہرہوہکی لٹاقیستایدا پیدایہ۔ ہندہک تیدگہن کو مینوژ (امین) ی عہرہبیہ ہاتیبہ، ٹہو زور خہلہتن، ہزر (فکر)۔

مینوی: پاکی، ٹاسمانی، بہہشتی (تقدس) (معنوی)۔

میوہدار: بہر، بقیقی (مشر)۔

میوہ: فیقی۔

مینا: جورہ گولکہ، بالندہکہ کو زار مروقی دکہت، تیشکلکی سہر ددانج مروقی، جورہ وینہکہ کو ب ٹاقا زپری و سیمی ہاتیبہ نیگار کرن، ہرہوسا جورہ مہعدہنہکہ۔

میوان: میوان، میقان (ضیف، نزیل)۔

میوانخانہ: کۆچکا میقانان۔

میوانسہرا: میہمانسہرا (خان، فندق)۔

میوانی: میقانان۔

میوان پەرہر: میقان حہوین۔

میہ: مہر (نعجہ) لٹاقیستا و فارسی و لۆریدا میس ہاتیبہ۔

میہا خودی: بریتہ ژ ٹارامی و بی نازاری بی۔

458

میهرگان: هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ مه‌رجان، هه‌یفا مه‌ری و پاییزی یه. ناڤی رۆژ ۱۶ ژ هه‌یفا میه‌ری یه، جه‌ژنه‌کی که‌ڤنه بۆ پارسییان ژ رۆژا ۱۶ یه هه‌تا رۆژا ۲۱ میه‌ری دکیشتیت. ئەو مه‌زنتربین جه‌ژنه پشته‌ی نه‌ورۆزی، میه‌ره‌گان دو قسمن میه‌ره‌گانی بۆره مرۆڤان (العامه) و میه‌ره‌گانی وێژهبان (الخاصه) ئەوه کو ئیزدی دبیتنی (عیدا جماهی یی).

میته‌ر: چیتەر، باشتر.

میهره‌بان: میهره‌قان، دلوقان.

میهره‌قان: دلوقان (عطوف، رحیم).

میهره‌بانی: میهره‌فانی.

میهره‌فانی: (رحم، عطف).

میته‌اب: تاقه‌هه‌یفا، مانگه‌شه‌و (مه‌هتاف کوردیتره).

میهمان: میشان.

میهمان په‌روه‌ر: میشان هه‌وین، میزیان.

میهن: ولات (وطن).

میهن په‌رست: وه‌ته‌ن په‌رتیس (وطنی).

میهدار: (۱) ئەو کۆتره کو دخونیت: «پرس به میهداری خۆکه – مه‌جزووب و حالدارای خۆکه» «جزیری».

میباز: ئەو که‌سه کو له کاری پیس و بۆ کاری پیس و فیسه‌کی لدوو ژنان ده‌گه‌ریت، زان.

میتن: مژین، مشتاق، ئاسنه‌که به‌ری بکار تین (ازمیل)یان مه‌ته.

میته‌ی: هاتیه مژین.

میته‌: ماد، میدیا، ده‌وله‌تا میته‌یا (کوردی).

میتر: نیتری نه‌یه‌ک ژ ئاده‌می‌زادان کو ژ ده‌ورئ مندالی یی هه‌لبۆری. «نانج میتر بقه‌ره»، «میتر هه‌نه، میترکوژ ژ هه‌نه»، «میتر هه‌نه، ژن نافسک ژ هه‌نه»، «میتر هه‌نه‌ک میترن هه‌نه‌ک که‌ری نیترن»، «که‌ر بپیاتیتته گرتیان و میتر بته‌زمانی»، «خوزی ریه‌و سمبیل له‌می میتران نه‌هاتبان»، «میتر ئەوه به‌رکا خۆ ژ ناڤی به‌ته‌ده‌ری»، «تبلیت میترکوژان دیارن»، «مالباتی میتران، میترن»، «په‌ند».

میترینی: دلیری.

میترانی: میتراتی.

میتردایه‌تی: میتردیتی.

میتردیتی: میترخاسی.

میترخاسی: میترچاکی.

میترچاکی: جوانمێردی، جوانه‌ردی، دلیری.

میترچی: میتری زبیره‌ک.

میتری میتران: میترخاسی میترخاسان.

میترک: بۆ مه‌دحی ژ تیته و بۆ سفکی یی ژ تیته. دبیتن:

«والله میترک میتره»، «میترکی بکه‌یفا خۆ»، «گازی میترکی

هه‌ بکه‌ن»، «وه‌ره میترکوژ تو خه‌لکێ کیسرتی؟». میترک

مسلمان دبیتنه شه‌یتانی ئەگه‌ر ئیزدی حازر بن چکو بناش

ئینانا شه‌یتانی ئیزدی تووره دین ژ به‌ر هندی تیکه‌ل و

جیرانیت ئیزدی دبیتن: میترک نابیتن شه‌یتانک.

میترمه‌ندۆک: (یان ئیترمه‌ندۆک) ئەوه کو ئامرازێ ژن و میتران پیتفه (خنشی).

میتره‌ستان: کونه میتره‌و.

میتره‌و: (نمل): «به‌روویته‌ بنه‌کی و میتره‌ویت کونه‌کی» "په‌ند".

میتره‌وله: میتره‌وچه.

میتره‌وچه: بنیره میتره‌وله، میتره‌وی گچکه.

میتره‌مدال: نه‌وجه‌وان (مراهن).

میتره‌هن: دۆبین «بزاراڤی ئیزدیان»، ره‌نگه‌ ئه‌سلج وئ «میهری»

بیته و هاتیبته هه‌لگۆز کرن و گۆزین.

میتره‌غوزار: ئه‌سلج وئ «میترگزار».

میتره‌گوزار: ژ دو وشه‌یان پینکه‌هاتیه: «میترگ + زار» «میترگ»

چیمه‌نه و «زار» پاشگره‌که مه‌عنا گه‌له‌کی یی ده‌ته، ئانژی

گولا وه‌کی: لاله‌زار، گولزار، میتره‌غوزار، میتره‌غوزار، نیترگ

زار. «میترگ» عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (مروج).

میتره‌داب: میتره‌داف.

میتره‌داف: (۱) میتری داڤان، میتری ته‌نگاڤیان؛ (۲) ناڤی

گونده‌کی زیباری یه.

میتر: میز (بول، مسبطه).

میتره‌ر: شاشک، جل نقیژ، چارۆک، جاجم: «گیزه‌ره‌ک ژ میتره‌را

وئ کیم نه‌بوویه» "په‌ند".

میتره‌کار: زیره‌قان.

میتره‌: ته‌ماشاکه (مسطبه).

میتر: ژ که‌ڤنه‌ڤه، ل دترین، دورین (قدیم، قدیم).

میتره‌و: دورین، دیروک. تاریخ.

میتره‌وفان: میتره‌وفان.

میتره‌وزان: دیروکڤان (مۆرخ، عالم بالتاریخ).

- میژو:** تینیت، یاوی ھهژی، ھه، ڊہنیت.
- میژی:** میژک، میشک (دماغ).
- میژی فال:** گہلتک.
- میژان:** مژتن.
- میژاندن:** مژاندن.
- میژوک:** میژوکہ.
- میژوکہ:** ٺہو کارک یان بہرخہ ساقایہ کو بیماک بیت و ھہر بزنگہ یان میہک لراست بیت دی میژیت.
- میژک:** فرشک کرنا کارک یان بہرخ یان گولک بوجارا ٺہول.
- میژتن:** میتن.
- میژمیژوک:** پھقہ فوک، گیایہ کی بہاریہ ھندک گولیت سپی ددہ، مادہیہ کی شرین تیدایہ بچووک دمیتن.
- میژولانک:** (اھداب) بہلی میژولانک درستتر و کورتترہ.
- میشک:** میژی.
- میشی:** (ذباب).
- میشک:** میشکا کھرا، جورہ میشہک د بہاری دا دکہ قیبتہ گیانی کھر و دھواران.
- میشانہ:** حالہ تہ کہ بوجا رھشان، د بہاری دا چیدبیت و دکی ھاران لیتین و کلکا خو دکہ نہ سہر بشتا خو و راست و چہپ دا ڊرھن سہ بہا وی ژ دو حالہ تانہ: ۱- کرمہ کہ لہن کہ قلی وان لپشتی دخولقت و دقلقت ھتا کہ قلی وان کون دکت و ددہ کہ قیبت، دبیتن ھنی؛ ۲- ٺہو کھرموژی کھرانہ کو بوانقہ ددہت.
- میشا ھنگٹینی:** میشہ کہ ھنگٹینی چیدکھت.
- میشاسہی:** میشہ کی تاییہ تیبہ و تہ نی ناٹ پورتن سہی ھہیہ.
- میشمری:** میشکا مری.
- میشکا مری:** بریتیبہ ژ مروقت زہعیف و بیچارہ، ژبہر ھندی وی تہ شبیبہا میشامری دہکھن یان ھند خیرت تی نہمایہ ھتا میش ژی لسہر لہشی وی دمرن.
- میشو:** تہمہل (کسول).
- میٹان:** میوان (ضیف).
- میٹانی:** میوانی.
- میٹانداری:** چونا میٹانیا خہلکی.
- میٹان ھوین:** میوان ھوین (ک، ع): «خانی میٹان ھوینی» "نالہند".
- میٹانخانہ:** میوانخانہ.
- میٹانگہ:** میٹانگاہ.
- میٹانگاہ:** جہی میٹانان، کوچک: «میٹان میٹانی خودی یہ»، «میٹان ژ میٹانی گرانہ، خانوخی ژ ھہر دوکان» "پہند".
- میو:** بوجارا تری بکار دپہن.
- میوہ:** فیقی، ھہر فیقی یہک بیت.
- میوہجات:** فیقت گوناگون و جورا و جور.
- میواتری:** داری تری.
- میوہلہ:** جاندہری می، بہلی تہغہر بوجارا و بوجاریتیبان تینتہ گوتن.
- میوان:** میٹان، مہمان.
- میوانداری:** میٹانی (ضیافہ).
- میوانی:** چونا میوانا خہلکی.
- میوان ھوین:** میٹان خودانکھر.
- میوانخانہ:** (دار الضیافہ).
- میویژ:** مہویژ (زیب).
- میویژوک:** میویژیت قرپوک و سیلماتہ.
- موو:** مو، می، موی (شعر).
- مووچہ:** راتو، بہرماک، کینگہ.
- مووچہ خور:** راتوخور، بہرماک خور: «سوھتی ژ ھیجرانی تہ بت - دی مہستی فنجان تہ بت / وی بہر نیشان تہ بت - مووچہ ژبہر خوان تہ بت» "جزیری"، نانکو بہرماکخور سہر سفرا کھرہما تہ بیت.
- مووچنک:** مووچینک.
- مووچینک:** مووکتیش (منقاش) (ژ مووکتیش عہرہبکاری بوویہ).
- مووچرک:** گرازینک، گریزینک.
- مووچ:** ماچ «بزاراتی ئیزدیان».
- مووچک:** کھچکھدو.
- مورد و میر:** مہرگ و میر.
- مورت:** ٺہو موویت کورت کو لسہر کہ قلی دمیان.
- مورتک:** دیف، میتک (آس).
- موردار:** مرار.
- موردارخور:** مرارخور.
- موردہری:** میراتہ.
- موردہشو:** مری شو، بریتیبہ ژ مروقتی چہپہل و پیسکہ و لاواز.

مورغ: بالنده.

مورک: ناخویرک.

مورواری: موروارید.

موروارید: لؤلۆ.

مورداد: ئەف وشەبە خەلەت بەدەفی دا تینن، راستی وی «ئەمورداد» ه. ئەمورداد ئانکو ئەمرن (مخلد)، مورداد ئانکو مرن، ناغی هەیفە پینجی هەتافی یە. لئاقیستایی ئەمورتات هاتیە: «ئە + مورداد: ئە + مرن».

موز: موزد.

موزد: مززە (اجرە).

موزەخانە: موزەخانە.

موزەدەک: (مبشر) مرۆفەکی کوردە لزهمانی قوبادی لروژەهلانی دجلە لگوندەکی ناغی مادرایا پەیدا بوویە لسه‌رده‌می بابی نوشیره‌وانی کو حکمی وی ژ ٤٨٨ زایینی دەست پیدکەت دینی موزدەکی پنی کەرئ دینی مانی یە. خودئ لئک وی لسه‌ر عەرشێ دانیشتیە هەروەکی شاهێ ئیرانی لعه‌ردی لسه‌ر عەرشێ خودانیشتیە. ئەو هەمی مەبادی یی وی هەفیشکی یا ئیشتراکیه‌تا خەلکێ د مال و ژن و هەمی تشتان و یەکسانیا مرۆفان ل هەمی تشتەکی هەتا ژ (زید) ی بۆ (عمر) ی حەلالە و (بالعکس). مالتی دەولەتمەندان درسته بۆ بەلەنگازان، دبێژن نەوشیره‌وانی ئەو و ٨٠ هەزار ژ هەواداری وی قەتل عام کر.

موزدەکی: هەواداریت موزدەکی.

موز: مزگینی، مزگانی (بشری).

موزدەدەر: موزدەچی.

موزدەچی: مزگینی دەر (مبشر).

موزگان: موزۆلان، مژۆلان، مژۆلانک، مژیلانک، پڕژانک.

موزە: بنێرە موزگان.

موزدەبی: ئەو تشتە کو ددەنە مزگینی دەری.

موزیلانک: بنێرە موزگان.

موز: مژ، تەم و مژ (ضباب).

موز و موزان: تەم و تازی.

موستمەند: موستمەند، بی نەوا، بیچارە، کۆفاندار.

موشەرەت: چۆنا ناغ ئەشکەنجەگە، ئەو وشەبە ژ فامیلی وشەبیێ کوردی نینە.

موش و مال: حولی کرن، راست کرن، (صیقل) دان وتیل و لووس کرن (تصقيل).

موشکاف: موقه‌لیش و مووکه‌لیش و مووشکاف چەندانکو ناغ گوفت و گوپی کوردیدا بکیمی تینە دیتن بەلی کوردینە، هەر وەکی "حاجی قادر" ی ناغ دیوانا خو گۆتیە: «مووی دەقه‌لیشن...». مووقه‌لیشن، مووکه‌لیش، مووشکاف مەعنا (مدقق) و (محقق) بکار دهن و ژ دو واژه‌یان پیکهاتیە: «موو + که‌لیش»، «موو + قه‌لیش»، «موو + شکاف».

موشکافی: هویرتی مەیزین (تدقیق، تحقیق).

موشک: مسک، مشک، ژ موشکی عەرەبکاری بوویە ئەم کورد هەر عەرەبکاری یەکە ی بکار دهن و دبێژن: مسک بەلی فارس دبێژن مشک.

موشتەزەن: جوو وەرزیشەکە (ملاکم).

موشتی: مشت، ئەف واژه‌یه د کوردیدا بۆ تۆشە و زەخیرەبی ئحتیاتی زستانی تبت، چو بۆ مرۆفان یان بۆ پەز و مالاتی بەلی لئاقیستایی بۆ مستی تینتە بکارئینان.

موغ: مەلایی زەردەشتیان، پلەبەکە ژ مویدی نزمترە، ژ «موگ» هاتیە. ئەف واژه‌یه ب یونانی هاتیە (مگ) ئانگو، گەورە بزک ل ئاویستا هاتیە (مگو، مغو) عەرەب کاری کەتیە مگ بویە (مج).

موغان: مغان، جەمعی موغیە.

موغ بەچە: بەچکە موغ، کوردە موغ. لشیعر و تۆره‌فانی دا بۆ وان روالان بکار دهن کو لمە یخانان دا مە ی دگپرن. شاعر گەلەک جار تەشبیها مە عشووقیێت خو بموغ و بەچە یان دکەن. "جزیری" فەر موویە: «موغ بەچە ی مە ی فرۆش هەر سحرێ تین سەما - بادەخۆزان نووشانووش مانە لدۆری جەما».

موکور: جەخت (تصمیم، مصمم، مجد).

موکوری: جەختی (صمیمیە).

موکر: (قدر، کره، غیرمرغوب، مکروه)، دبێژن: «ئەف خوارنە موکر»، «ئەف گۆشتە موکر»، «گۆشتی حەفتیاری وەکی گۆشتی سەگیە و لبه‌ر دلێ مرۆفی هەر موکر»، «گۆشتی دەستکوژی موکر»، «گۆشتی ریقی موکر»، «ژنکیێتی فی گوندی پیس و پەلۆسن و زادئ بەر دەستی وانژی موکر» (ژ مکروهی عەرەبی کوردکاری بوویە).

مووکه‌لیش: مووقه‌لیش، مووشکاف (محقق، مدقق).

موللا: مەلا (رجل دین). ئەف واژه‌یه ژ «لاما» یی مغولیقه هاتیە و کوردکاری بوویە. یانژی ل (من مەلا) هاتیە.

مول: (١) خوشاف، بن داری گولی؛ (٢) هرمن.

مۆزبان: (۱) تارى؛ (۲) خۇلى يىن ھوور و گەرم؛ (۳) ئەو بەفرە كوژبەر سىستى يى مرۆف دا بېجىتە تىدا.
مۆزۆ: دىخۆت، دى خۆت، مەسدەرى وى «واردە» يە.
مۆزىچە: مۆرچە، مورک، پېشىبوت ھویر.
مۆزچە: مۆرانە، مورک، مېروو.
مۆرش: بىتپە مۆرچە.
مۆرئان: مۆرئانک.
مۆرئانک: گىياھكى تەغەر لىناوچەيىت فېتىك پەيدا دىبىت و بىنەكى نەخوش ئى تىت، دىبىش مار ژ بىنا وى نەرحەت دىبىت و ژبەر باز ددەت. «مارى ھەز ژ مۆرئانک ژى لىەر دەرى كونا وى شىن دېو» "پەند".
مۆرخانە: جى قازى لگلوستىلكن دايە، نەگىن خانە.
مۆرئە: دەرە رېقى، سەگناس (داء الثعلب).
مۆزات: كرمى (معجزه، معجزات) (ك، ع).
مۆز: (۱) مېشەكى زۆر دژوار و گەزىدەيە ھەقتوشى دەواران دىبىت، دىبىش: كەرمۆز (خرمگس)؛ (۲) دارى مۆزى.
مۆزە: (۱) پىتلاھەكى ساق درىتە؛ (۲) سەوك ھاتتا ماری (تکوک الحیه).
مۆزەخانە: ئەو ناھاھى يە كو تشىت بەرکەتى و کەلەپورى كەفن تىدايە، نمايشخانە (متحف).
مۆز: گەراف.
مۆزە: دلتهنگى.
مۆزۆ: مۆجۆ، موج (اقچم).
مۆسۆ: دى نقىت، دنقىت، فعلى (مضارع) ي يە مەسدەرى وى (وتتە) يە.
مۆسەح: زىنار (ك، ع).
مۆسە: ماسۆ.
مۆش: بەرنەكەتى، ھىچ و پوچ، مشك.
مۆشک: موشک، مشك، مسك، ژ (مسك) ي عەرەبكارى بوویە.
مۆف: ماف.
مۆف: مرۆف.
مۆفى: سۆفى يى رووالەتى.
مۆک: (شیطان).
مۆکیاتى: (شیطانی).
مۆل: مۆزە (تکوک الحیه).

مولقى: جورە ھىزەکا زۆر خۆش و جوان و شرىنە و زىدەى عەدەتى مەزىن دىبىت، ھەر كەتەك ھندىي سى كەتى ھىزى عەدەتتە. من ئەو ھىزىل شەمكەنى دىتتە و خوارىە.
مۆبەد: زانا، حاكم، خودانى پەرسىشگەھى تاگرى د ئايىنى زەردەشتىدا. كۆم كرنا وى دىنە موبەدان عەرەبكارى بوویە بۆ (موابدە، موابدە). موبەد پلەيەكى دىنى يە ژ مغانى مەزىنترە د ئايىنى زەردەشتىدا. برەوالەتا مغوبەدژى ھاتتە.
مۆبەدئ مۆبەدان: بەرامبەرى وشەيى (قاض القضاہ) تىت.
مۆبەدخانە: (دار القضاہ).
مۆبۆ: دىبىلىت (فعل مضارع) فعلى وى يى فرمانى «مۆبۆ» يە. بەلى من گوھ لمەسدەرى وى ژ دای و بابى خو نەبىستتە. شەبەك ھەمى «مۆبۆ» و «مۆبە» ي بكار تىن و ھتد...
مۆج: (۱) ئەو كو ددانىت وى ئى ژىرى بدەرڧەبن، جورە ھىستەرەكە؛ (۲) ماچ «ئىزدى بكار تىن».
مۆچەر: پىچەوانەى كۆچەرە. ھندى كۆچەرە بۆ پەزى خۆ پاوانى دكرىت و درافى خۆ ددەت، بەلى ھندى مۆچەرە دقېت درافى نەدەت و تەنى بناقى رىشكىنگى يى ھەر دو سى رۆژەك لەردەكى بىتە سەر و پەزى خۆ بەلاش بچەرىنىت.
مۆچرگ: جورە كرنى يە، مووچرگ.
مۆخ: دەماغ، مېژو.
مۆخر: موغره، موخەرە.
مۆخەرە: برپەى پىشت.
مۆد: ئەشكەنجە، سزا.
مۆدى: كىنەزك، ژ (مۆدى) يى عەرەبى كوردكارى بوویە.
مۆز: رەنگى بىنەفشى.
مۆزىانە: مۆرانە.
مۆزانە: (۱) ژەنگى كو دكەقېتە سەر مەعادنان؛ (۲) جانەوەرەكە (حشرە) لىناف داران زىندەگى يى دكەت؛ (۳) كرمەكە دكەقېتە ناڧ نقىن و جلكىت ھرى يى، مورک.
مۆزى: مۆرک، بىنەفشى.
مۆزك: (خرز).
مۆزە: (۱) قورى كو دادىنە سەر يەك و دىوارى ژى چىدكەن؛ (۲) ئەو قالكە قورى ھشك كرىە كو شىبە بۆ نقىژى دادىنە بن ئەنیا خۆ.
مۆز: مۆز (امضاء) (ع).
مۆزك: ئىمزا كرن.

مۆلە: سنگ.
مۆلتە: بېيى، سۆرتە.
مۆلىق: (۱) تەماشاشا كرنا تېز (ك، ع؛ ۲) (معلق).
مۆم: شەمالك.
مۆمى: ناغى ژئانە.
مۆمۆل: كولكا كولناش چاقى ھەلدەت.
مۆميا: دەرمەنەكى مەشھورە مريان بىن سواغ دەن دا نەرزىت.
مۆمياگەر: ئەو كەسە كو كارى مومىيە دكەت، ئەو كەسە كو مريان مومىيا دكەت.
مۆمك: شەمالكى كچكە.
مۆمىن: ئەو شەمالكە كوژ شەماي چىبوى.
مۆن: بو پش وشىنى ژى بكار تىت، مۆقنى نزه (دنى).
مۆنى: نزهى.
مۆنە: (خاصىه).
مۆمتى: خۆ پاشقە كىش، خۆ ماتكەر (متملص).
مۆتارە: وەندە، ھارى كارى (تعاونىه).
مۆتكرن: بى دەنگ كرن
مۆتمەت: مۆمۆر.
مۆتۆر: گوھ فەچىن.
مۆتارانى: وەندە لىك فەگىران.
مۆتالىت: مەتالىت، گومان، شك.
مۆج: ئەفيس، قەلس (بخيل).
مۆچىي: ئەفيس بون.
مۆچاندىن: قوچاندىن.
مۆچك: (۱) مەچە دەست؛ (۲) مەچە دەستى.
مۆچقاسە: سەپان تىن، نووسە نەك، جورە گياندارەكە.
مۆچىي: قەلس، ئەفيس (شحيح).
مۆچر: مچر.
مۆچرگ: گرژى (قشعرىه).
مۆچمەج: مچمەج، دەنگىن جووتنا خوارینە يە.
مۆچۆلى: (۱) گورانى يەكى كوردیە؛ (۲) عەشیرەتەكى كوردانە لسوریە دا دژین. ئیزدی بكار دین بو ناغى ژنكا.
مۆمخیان: (نضج).
مۆمخىي: (ناضج).
مۆمخەرم: نىگار كرى.
مۆرن: مردن. «مردن كەرى بەقالە، دگەرىت ل ھەمى مالە»، «مردن

مردنە پى راھاقىتن چىه؟»، «مردن بۆ مۆقنى بىكەس ھەزار كاشران تىنىت»، «دەمى مردنا بزنى تىت ناننى شقانى دخۆت»، «مۆقنى بىمۆق بۆ مرنى باشە»، «سەگ دمىریت و كىرى وى نامىریت»، «سەگە مەرگ...» "پەند".
مۆردن: (موت) بسەرچونا ژيانى. ئەف واژەبە لكرمانجىا ژۆرى تەغەر بى «د» تىت، وەكى: «مردن، مراندن، مر، مری، نەمر، مری چۆك» و كىم جار ژى ب «د» تىت، وەكى: «مردەلە، مردیلە» بەلى تەغەر لكرمانجىا ژىرىدا ب «د» تىت، وەكى: «مرد، مردن، مردو، مردى» و كىم جار ژى بى «د» تىت، وەكى: «دەمىریم، بۆخۆت بمر، مراندن». لقیترە پىویستە لئاقىستایى بنۆرىن: لئاقىستایدا ب «د» و بى «د» وەكى ئىك ھاتىسە: ب «د» وەكى: «ئەمورداد [لاموت]»، «مورداد [مۆت]» و بى «د» وەكى: «مرد [موت]» ئانكو ب «د» یان بى «د» ھەر دو درستن.
مۆراندن: لئاقىرن، برىنا ژيانى (قطع الحياه).
مۆرى: (۱) تام مازى، تەژى، پر؛ (۲) خۆپەسنگەر، ئەنى گرى (عبوس).
مۆرى: دژى، ئەنى درژى.
مۆرىم: حر، تەغەر ئەف واژەبە بۆ رەوینا سەگى بكار تىت.
مۆرىكانە: پۆپە رەشە یان پۆپە شىنە، ئىشا مرىشكان.
مۆرىشك: كەرگ، ماكیان. ھەژى گۆتنى یە كو واژەبە گەرگى تەنى لشەبەكى و ھورامىدا تىتە دىتن، چەندانكو واژەبەكى زۆر كەقنە ژى ھەرەكى لفرزانە نامەبى پىرشالىيارى زەردەشتىدا ھاتىه و پىرشالىيارى فەرموویە: «وەرە وارۆ وەرە وەرىنە - وەرىس بریۆ چوار سەرىنە / كەرگى سیاو ھیلەش چەرىنە - گوشلى میمىریو دوودەرىنە. شەرح: بەفرەك دباریت بەفرخورە - وەرىس ئەگەر بریا دىبىتە چارەسەر / مرىشكا رەشە و ھیلەكى سپى یە - قازان ئەگەر كون بو دىبىتە دوودەر».
مۆرىشكە: برىشكە، وشەبىن برىشكەى كوردیتەر و راستترە ژ مرىشكەى، جكو ئەسلى واژە ژ براشتنى یە نە ژ مراشتنى.
مۆرىس: گەفرگە.
مۆرىسكا كەران: گەفرگەبى كەران.
مۆرىسانى: مریسان، گەفرگەفرۆكانى.
مۆرىسان: لئە و بزاقا بى تەرتیب وەكى مریسكا كەران و گەفرگەبى وان.

مژین: مشت، میتن. عه ره بکاری بوویه بو (مص) ی.

مژاندن: میژاندنا تشستی شیرخوژ.

مژو: نیسک.

مژمژو: مژمژوک.

مژمژوک: میژمژوک.

مسل: (مووسل - موصل) هندهک دبیژن (میسل، میصل).

شاره کی هه ره که فنه لشاریت کوردستانا عیراقی ناچی وی «تیگرا» یان «تیگلایه» لسه ره دهوری مسلمانان تی بی کفته دهستی غازی بی مسلمانان پاشی همدانیان و عقیلیان فرمان رهوایی لیکرینه و پاشی وان (عمادالدین زهنگی) ل ۵۲۱ هجری فرمان رهوایی لیکرینه لدهمی ویدا ئەف شاره بته مامی ئافا بوویه.

مس: (۱) (صفر)؛ (۲) بزنا همبس، بزنا موویت وی سوور.

مسوار: وهکی (صفر) ی جوژهکی سه ماوه رانه ژ دو واژه بیان پینکھاتیبه: «مس + وار».

مسگر: (صفار). ئەو کو کارئ مسی دکهت.

مساس: دارهکی دریزه لابیته یهکی بسه رقه دکهن ژ ناسنی یه بو پاک کرنا هنجاری ژ قور و گلپشان.

مسری: مرۆقی لاغهر و کیم گوشته.

مسابر: مسابره.

مسابره: ناشقال، گلپش، که فنه تشت (زباله).

مست: تهژی ههر دو دهستی گری کری (خفته).

مست و دریش: کناپه ته ژ کاریت سهخت و نه ریک یان محال.

مسته کوله: یه که دهستی گری کری و قوچاندی.

مسمسوک: مرۆقی نهرمونه رمۆ و بنقه بنقه.

مسک: ژ مشککی عه ره بکاری بوویه: «لسهر شهو روژی داناوه - نه لئ فیبسی لسه ناوه / لبه ره با جامی یاقووتی - به مشککی وشکی داداوه» "حاجی قادر".

مشپو: ئەشی، دبیت (بیجوز).

مششه خوژ: دویقه دویقک، دو قودو قک، پاشماک خوژ (طفیلی).

مشخانه: مشخانه.

مشخانه: مشتخانه.

مشخانه: (بیع الوفی).

مشتاخه: جی هسک کرنا فیقی و رائیخستنا وی.

مشتاخان: هه یقا مشتاخه دانانئ (ایلول).

مشهختی: مرۆقی کوژ ولاتی خو کۆج کری، مهاجر بوویی، مشهخت بوویی.

مشهخت: که سنج مهاجر.

مشهخت کرن: دانه کۆج کرن.

مشخوژ: (نشخوژ) ئەو زیده ئالیکه کو لبه ره هه یواناتان دهافراندنا دمینییت، بو وان چارپایان ژی بکار تیت کو قه دکاین (اجتراء).

مشکوژ: په ناگه هتی خو سهره و شیرینی یه. ناچی ئیزدیانه یه.

مشکه کۆژ: جرحه کۆژ.

مشک: مووش، میش (فار).

مشت: پرکرنا تامانی هه تا راست دبیت، مست.

مشت و مال: لوس کرن، حولی کرن، راست کرن، (صیقل) کرن.

مشوژ: ته سغیرا مشهختی یه.

مشه: زهحف، گه لهک.

مشکه خه زاله: (یریوع).

مشه مش: دهنگی نه فسه مرۆقی نشستی.

مشار: هه ره، (مشاره) عه ره بکاری بوویه.

مشتهل: ئەو عه رده کو شتلان تیدا په روه رده دکهن، نه مامگه.

مشه خوژ: دللگان، ته رفه، پاشماو خوژ (طفیلی).

مشکی: تشستی رهش، نه وعه شه ده به که دکهنه سه ری خوژ.

مفت: خوژیایی، به لاش.

مفا: سود. عه ره بکاری بویه (فائده).

مفادار: سودمه ند.

مفردی: زهرقی، فاسق «ب زاراقی نافکوری».

مفس: شیرپالیو، کوردکاری بوویه ژ (مصفا) ی عه ره بی.

مفلنگ: (قحبه)، رو سپی.

مقو: گه رتی (معتاد).

مگیز: (اداره).

ملپان: بین دریز (حلیم، متواضع).

مل: باسک، گه رده ن (عنت)، گه رده نه، شان.

ملوژم: میمل، دژ.

ملوانه: ملیپندک، دستک.

ملپیند: خه ناوکه، گه رده ن به ند، گه رده نه.

ململانئ: قه ره په ستوکائی، پالپالائی.

ملانئ: مه قامه کی کوردی که فنه دبیتیت: «ملانئ ملانئ شاده له یلو ملانئ چاٹ کیتوشکا للانئ» "گورانی".

مله پیچی: سه رکیشی، به ربه ره کانی (مراوغه).

مژین: مشت، میتن. عه ره بکاری بوویه بو (مص) ی.

مژاندن: میژاندنا تشستی شیرخوژ.

مژو: نیسک.

مژمژو: مژمژوک.

مژمژوک: میژمژوک.

مسل: (مووسل - موصل) هندهک دبیژن (میسل، میصل).

شاره کی هه ره که فنه لشاریت کوردستانا عیراقی ناچی وی «تیگرا» یان «تیگلایه» لسه ره دهوری مسلمانان تی بی کفته دهستی غازی بی مسلمانان پاشی همدانیان و عقیلیان فرمان رهوایی لیکرینه و پاشی وان (عمادالدین زهنگی) ل ۵۲۱ هجری فرمان رهوایی لیکرینه لدهمی ویدا ئەف شاره بته مامی ئافا بوویه.

مس: (۱) (صفر)؛ (۲) بزنا همبس، بزنا موویت وی سوور.

مسوار: وهکی (صفر) ی جوژهکی سه ماوه رانه ژ دو واژه بیان پینکھاتیبه: «مس + وار».

مسگر: (صفار). ئەو کو کارئ مسی دکهت.

مساس: دارهکی دریزه لابیته یهکی بسه رقه دکهن ژ ناسنی یه بو پاک کرنا هنجاری ژ قور و گلپشان.

مسری: مرۆقی لاغهر و کیم گوشته.

مسابر: مسابره.

مسابره: ناشقال، گلپش، که فنه تشت (زباله).

مست: تهژی ههر دو دهستی گری کری (خفته).

مست و دریش: کناپه ته ژ کاریت سهخت و نه ریک یان محال.

مسته کوله: یه که دهستی گری کری و قوچاندی.

مسمسوک: مرۆقی نهرمونه رمۆ و بنقه بنقه.

مسک: ژ مشککی عه ره بکاری بوویه: «لسهر شهو روژی داناوه - نه لئ فیبسی لسه ناوه / لبه ره با جامی یاقووتی - به مشککی وشکی داداوه» "حاجی قادر".

مشپو: ئەشی، دبیت (بیجوز).

مششه خوژ: دویقه دویقک، دو قودو قک، پاشماک خوژ (طفیلی).

مشخانه: مشخانه.

مشخانه: مشتخانه.

مشخانه: (بیع الوفی).

مشتاخه: جی هسک کرنا فیقی و رائیخستنا وی.

مشتاخان: هه یقا مشتاخه دانانئ (ایلول).

مشهختی: مرۆقی کوژ ولاتی خو کۆج کری، مهاجر بوویی، مشهخت بوویی.

- ملشور:** رسوا سه رچه مياي، سه رشور.
- ملشوري:** رسوايي، سه رچه ميان.
- ملتورلي:** نئستوزراف، نانكو ملپاريك وهكي تهيري تورلي.
- ملدرت:** گهردهن درت.
- ملاشي:** شلكه سهه (يا فوخ).
- مله:** به ربه ره كانئ.
- ملهور:** كه له رهق، ملقه وي، سه ركيش، (اعراض كه).
- ملكن خو ملكن من دا:** گورانيه كي زور كه قنه ديترت: «ملكن خو ملكن مندا بيكفه بچينه گوقه ندي» "گوراني".
- من:** نهز، جيناوه دبيته (ضميري مرفوع منفصل) هندهك جار «ن» ژي ديته فرهدان نه گهر گه شته هه رفه كي ساكن يان كه سه ره بيه كي سقك وهكي: «مدقيت» لجي «من دقيت»، «مدباغچه يا يار زين تي» لجي «من دباغچه يا يار زين تي»، «مژ ته مننه ته» لجي «من ژ ته مننه ته»، «مديت» لجي «من ديت».
- منيش:** منيج، منزي، نه زي.
- منيح:** بنيره منيش.
- منيح:** منيج.
- منال:** زاروو.
- مندالي:** مندالانه.
- مندالانه:** مندالته، منداليني، منداليتي (طفوله، طفوليه).
- مندالوك:** مندالوكه، بچوكي نه فام.
- مندالوكه:** بنيره مندالوك.
- مندالان:** پشدان، لاندك.
- منال:** مندال.
- مندالي:** بچووكي.
- مندالانه:** وهكي كاري بچووكان.
- منگ:** بزرافتي شه به كي بو مروفقي كپ و بيدهنگ بكار دهن، به لي لئاقيتستايدا به عنا مروفقي مه ست و بيدهنگ هاتيه، هه دو مه عنا نه ژي ك دوورن.
- منگه منگ:** منه من.
- منه من:** منجه منج.
- منجه منج:** نه و كو د دفني را تاخفيت.
- منش:** مه نيش، نيه تاباش، ره وش.
- مياو:** حكايه تا دهنگي پشيله يه.
- مياونو:** دگه هينيت «بزرافتي هه ورامي و شه به كي».

ن

- ن:** تیبیا بیست و چاری ژ تیپیت چه چه بی کوردی بحسابا
 ئەبجەدی دبیته ژماره ۵۰، تیپه کی ساز و بیدەنگە.
ناەموار: ناھەموار، فەشەکریت ناریک.
نائومی: بێ هیفی.
نانازاد: چەسپاو، سەرپەخۆ، ئەنازا، ئەزیرەک.
نەئەرزان: گران.
نائارام: بێ ئوقرە، نەرەحەت.
نائارامی: بێ ئوقرەیی.
نائاشنا: نەناس، ناپەلەد.
ناپینک: دارەکی ئستوانیە ژ تیرۆکی ئەستوورترە گشتکان پی
 پان دکن دەمی نان کرنیدا. ل ره گه زدا نان پانکه.
ناپان: نەبان، ئەو بز و مەرەنە کو ناھیلن بە چه بی وان شیری ژ
 گوانی وان بمیژی، بۆ ژنا سەرگرانی بی لمیتری خو دکەت
 دبیژن نەبان.
ناپینا: کۆز.
ناپاک: بیباک، نەترس.
ناپەهۆز: نەریک و لیک، ناھەموار، ناھەموار (غیرمتناسق).
ناپرود: دووا بریای.
ناپەلەد: نەشارەزا.
ناپەکار: بیباک، فیل باز.
ناپاو: نەباو (غیرشائع).
ناپاک: پیس، پەست.
ناپاک دین: ژ دین وەرگەرایی (ملحد).
ناپوختە: خاڤ، نەپاتی (غیر مەهذب، غیر مطبوخ).
ناپەتی: نەپەتی، های ژ خۆنە، بیھۆش.
ناپەتیاتی: نەپەتیاتی، بیھۆشی.
- ناپەسند:** نەقەنج (غیر مستحسن).
ناپەیدا: نەپەیدا، بز، بەرزە.
ناپایدار: بیدۆم، بێ ئەساس.
ناپەروا: بێ ترس، بیباک، بێ پەرۆا.
ناتۆرە: تەمبەل، سست و خاڤ، بیکارە، بێ تۆرە.
ناتف: نارتف، ئەو بادۆکەکتانە یە کو دکەنە ناڤ برینی.
ناتوان: ناتەوان، بێ هیز.
ناتەوان: ئەو کەسە کو شیایی نەبیت (غیرقادر).
ناتاف: بیدەلیقە، بیدەرڤ.
ناتەواو: ناتەمام (ک، ع).
ناتەمام: نەدرست (ناقص) (ک، ع).
ناتۆر: زێرەشان، چاودێر. عەرەبکاری بوویە بۆ (ناطور، جمع:
 نواطیر).
ناتراشیایی: نەریک و بیباک (غیرمتناسق).
ناچار: بێ ری، بێ عیلاج.
ناچاری: بێ ری، بێ عیلاجی.
ناچیز: هیچ، بێ بەها (لاشیء).
ناچیزی: هیچی، چۆنەیی.
ناچاشتی: ناچاشاندی، نەچەشاندی.
ناچاشاندی: ناچاشی.
ناچاشی: تۆرەنەدایی.
ناچاندی: نەچاندی.
ناچەسپاندی: نەچەسپاندی، پتقەنەنوساندی.
ناخودا: (۱) ژ دین وەرگەرایی (ملحد): (۲) سەرۆکی
 کەشتیخانان.
ناخیرەدمەند: نەزان، بێ عقل.

<p>نارپکی: په‌له‌شتی، ناکوکی، ناتفاقی.</p> <p>ناراست: بڼیږه نارپک.</p> <p>نارگیل: گووژئ هندی‌یه عه‌ره‌بکاری بوویه بو (نارجیل).</p> <p>نارنج: نارنگی، ره‌نگی نارنجی.</p> <p>ناره‌وا: بڼیږه نارپک.</p> <p>ناره‌وایی: نه‌درستی (حرامی).</p> <p>ناردن: هنارتن.</p> <p>نارستان: باغی هناران.</p> <p>نارک: هنارووک «بزاراچی ناکره و زیبارئ».</p> <p>ناز: (۱) ده‌لال، ده‌لالی، عیش‌سوه، کریشمه (فخر)؛ (۲) نیعمه‌ت.</p> <p>نازه‌نین: جوان و نازدار.</p> <p>نازک: زه‌ریف.</p> <p>نازکیش: ناز قبول‌کهر.</p> <p>نازکیشان: کیشانان نازان، نازه‌لگرتن.</p> <p>نازکی: جوانی، نه‌ندام نهرم و نول.</p> <p>نازدار: شیرین و به‌ناز (مدلل).</p> <p>نازیبا: کریت، به‌یته‌ش.</p> <p>نازاف: نه‌و شینکاتی‌یه کو زیده ناف دهن.</p> <p>نازکوله: نازکا خوشتتی.</p> <p>نازئ: ناقی ژانه، مقامه‌کی کوردیه.</p> <p>نازوک: نازک، تهنک.</p> <p>نازک به‌دهن: له‌ش نازک (ک، ع).</p> <p>نازناف: ناس ناف (لقب).</p> <p>نازکه‌نان: ناسکه‌نان.</p> <p>نازکه‌فس: نه‌و ژنه کو ناز و غه‌نج ژئ ناهیت خو بنازینیت.</p> <p>نازیبای: نازاندی.</p> <p>نازاندی: ده‌لال کری.</p> <p>نازار: نه‌زوک، نه‌زا، نازا (عقیم).</p> <p>ناسا: (معرف).</p> <p>ناسین: ناشنایی (معرفه، علم).</p> <p>ناسیار: ناس، ناشنا (معروف).</p> <p>ناس: ناشنا.</p> <p>ناسکرن: ناسین.</p> <p>ناسپاس: نه‌مه‌ک نه‌ناس، بیتوه‌فا، بی نه‌مه‌ک (ناکر الجمیل).</p> <p>ناسوور: کولکا قوتی، باوه‌سیر.</p>	<p>ناخیره تمه‌ند: ناخیره‌دمه‌ند.</p> <p>ناخون: نینوک، نه‌سلی وی (ناوخون) ئانکو بڼی وی لناف خوینه.</p> <p>ناخون بی: نینوک بی.</p> <p>ناخون برین: نینوک برین.</p> <p>ناخون تراش: نینوک بی.</p> <p>ناخون تراشین: نینوک تراشین.</p> <p>ناخوونه: ناخوینه.</p> <p>ناخوینه: زیده گوشته‌که ژلایی چافی دیار دبیت.</p> <p>ناخون گرتن: نینوک برین.</p> <p>ناخوش: نه‌خوش، نه‌ساخت.</p> <p>ناخوشی: نه‌خوشی، نه‌ساختی.</p> <p>ناخوشاواز: ده‌نگ نه‌خوش.</p> <p>ناخوازه‌لا: نه‌خاسمه (لاسیما).</p> <p>ناخه‌بهر: بی ناگا.</p> <p>ناخوره: عه‌ردئ شکه‌ستی کو ناف تیدا نه‌راوه‌ستیت هه‌ر بیچیتته خواری.</p> <p>نادان: نه‌زان، جاهل.</p> <p>نادانی: نه‌زانی.</p> <p>نادرست: نه‌درست، نه‌ته‌مام (باطل).</p> <p>نادرستی: نه‌درستی، نه‌ته‌مامی.</p> <p>ناده: هه‌راش، تشتتی به‌روه‌خت.</p> <p>نادهیی: هه‌راشی.</p> <p>نادیار: بز، به‌رزه.</p> <p>نادوک: ناودوک.</p> <p>نادار: نه‌دار (مفلس).</p> <p>نار: هنار</p> <p>ناری: په‌سته‌یه‌که ده‌می بووک فه‌گواستنی‌دا دبیتن. بابلیا پله‌کا (کاهنا) هه‌بو دگوتنی (نارو) شولا وان گوتنا سترانیت خوشو دل‌گه‌ش بو. دبیت ئف (ناری) ژ (نارو) بی بابلیا هاتبیت.</p> <p>نارنیک: نارینکی.</p> <p>نارینکی: ناری، مقامی کو بو بووکنی دبیتن.</p> <p>ناری عه‌لی: ره‌حما ته زور.</p> <p>ناری: نازناقئ شاعره‌کیه زور نیشتیمان په‌روه‌ره.</p> <p>نارپک: په‌له‌شت، ناکوک، که‌چ، خوار، نه‌ته‌مام.</p>
--	--

ناساز: نەساخ (علیل)؛ ۲) (مخالف).
ناسزا: نەههتزا، نەمناسب، نەساز.
ناسک: نازک.
ناسکەنان: نازکەنان.
ناسازگار: بنهێره ناپێک.
ناسزاوار: نەلایق (حقیر).
ناساخته: چینهکری، ئاڤا نەکری (غیر مصنوع).
ناشایست: نەشایسته، کریت.
ناشایسته: ناپهسند، بهد، زشت، کریتی.
ناشتا: ناشته «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه»، هه‌ناشته ژێ هاتیه.
ناشته: برسی، برسی کوژ سپیدتیه هه‌چ نەخاری، له‌خرین.
ناشتایی: ئەو زاده کو سپیدی دڤۆن.
ناشکیب: ناشکیبا، بێ سه‌بر، بێن ته‌نگ.
ناشکیبا: بنهێره ناشکیب.
ناشناخته: ناشناس.
ناشناس: ناشناخت، غه‌ریب، نەنیاس.
ناشناخت: بنهێره ناشناس.
ناشنه‌وا: ئەو کهسه کو گوهر نەده‌ته چ په‌ند و شه‌یره‌تان، که‌ر.
ناشته‌شکاندن: له‌خرینی شکاندن.
ناشته‌شکین: له‌خرینی شکین (مفطر).
ناشته‌کرن: خوارنا سپیدی.
ناشاد: خه‌مگین، بێ که‌یف.
ناشادی: خه‌مباری (کآبه).
ناشناسی: کۆچه‌رکی (بداوه).
ناف: ۱) ناڤ، ناو (اسم)؛ ۲) تیدا، نافک، کاکل.
نافه: ناف، ناوک، نافک (سره).
نافه‌مسک: کیسه‌یه‌ مسکین.
نافه‌رمان: سه‌رکیش.
نافه‌رمانی: سه‌رکیشی (تورد).
ناڤ: نافه، ناو.
نافه: (السره)، کرمانجی ژۆری دبه‌ژن «نافک» به‌لج نافه کوردیتره. بفارسیژی هم دبه‌ژن «نافه» و شه‌به‌ک ژێ دبه‌ژن نافه و ته‌غه‌ر کرمانجی ژیری دبه‌ژن «ناوک». هه‌ر وه‌سا ماده‌که له‌ پیسته‌ی مامزو ئاهوان دگرن و مشک یان مسکین ژ وئ چێدکه‌ن.
نافه‌رجام: بێ مه‌فا، بێ فایده، بێسوود، بێ نه‌تیجه، بێ تالی.

نافه‌رجامی: بێ نه‌تیجه‌یی، بێسوودی، به‌دعاقبه‌تی، نازیبا، نه‌ناج.
نافنجی: ناوه‌ندی.
نافک: کاکلک.
نافخۆش: خۆشناڤ، ناڤ ب باشی ده‌رکه‌فتی (حسن الطیت).
نافنجیکه‌ر: نافه‌ژیکه‌ر (وسیط).
نافه‌رک: نافه‌ر، دیواره‌کی کو بده‌نه مابه‌ینا دو جێ یان.
نافه‌ر: نافه‌رک (حاجز).
نافه‌ری: ناوبراو (مذکور).
نافه‌جۆک: نیشه‌کا جۆکی.
نافه‌گه‌ری: به‌زێ کو ناڤ گه‌ریت ریشه‌کان دا.
نافه‌ده‌ر: دبه‌ژن.
نافه‌ده‌ست: به‌رده‌ست، بن ده‌ست (بین الایدی).
نافدل: ل ناڤ دلی (فی القلب).
نافکه‌ل: نافکه‌ل و گون، نافه‌ران، شه‌رمه‌گه.
نافه‌ران: بنهێره نافه‌گه‌ل.
نافه‌شرین: نافخۆش (جمیل الاسم).
نافه‌دار: ناسیای، بناڤ و بانگ، مه‌شه‌هور.
نافه‌دیر: عومر درێژ، جاوید، نه‌مر (مخلد).
نافه‌دیری: عومر درێژی، نه‌مری.
نافه‌دۆک: دارمه‌شک.
نافی: نه‌قییت: «مه‌ داخواز بسکین پرتۆفه - مه‌ بسکین تا به‌لاڤ نافی!» «مه‌ لا یونس».
نافدۆ: نافدۆک.
نافه‌شک: جزیره، نافی گونده‌کی کوردانه له‌ کوردستانا عێراقی - ده‌ژک.
نافه‌رۆک: ناوه‌رۆک.
ناوه‌رۆک: جه‌رگه، هه‌ره‌ت (وسط، متن، محتویات).
ناک: پاشکۆیه‌که مه‌عنا ره‌وشتی (وصفیه) دده‌ت، وه‌کی: سه‌همناک، بیهمناک، ترسناک، خه‌مناک.
ناکلۆکار: ناشرین، کریت.
ناکۆکی: ئالۆزی، شیل و بیل، نه‌خۆشی، بێ تفاق.
ناکۆک: ئالۆز، شیلی.
ناکەس: به‌د (وضیع). «حاجی قسادر» فه‌رموویه: «فه‌رقی ناکەس له‌گه‌ل سه‌گان ناکەم - ها به‌کس بخوونه‌وه ناکەس».

ناساز: نەساخ (علیل)؛ ۲) (مخالف).
ناسزا: نەههتزا، نەمناسب، نەساز.
ناسک: نازک.
ناسکەنان: نازکەنان.
ناسازگار: بنهێره ناپێک.
ناسزاوار: نەلایق (حقیر).
ناساخته: چینهکری، ئاڤا نەکری (غیر مصنوع).
ناشایست: نەشایسته، کریت.
ناشایسته: ناپهسند، بهد، زشت، کریتی.
ناشتا: ناشته «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه»، هه‌ناشته ژێ هاتیه.
ناشته: برسی، برسی کوژ سپیدتیه هه‌چ نەخاری، له‌خرین.
ناشتایی: ئەو زاده کو سپیدی دڤۆن.
ناشکیب: ناشکیبا، بێ سه‌بر، بێن ته‌نگ.
ناشکیبا: بنهێره ناشکیب.
ناشناخته: ناشناس.
ناشناس: ناشناخت، غه‌ریب، نەنیاس.
ناشناخت: بنهێره ناشناس.
ناشنه‌وا: ئەو کهسه کو گوهر نەده‌ته چ په‌ند و شه‌یره‌تان، که‌ر.
ناشته‌شکاندن: له‌خرینی شکاندن.
ناشته‌شکین: له‌خرینی شکین (مفطر).
ناشته‌کرن: خوارنا سپیدی.
ناشاد: خه‌مگین، بێ که‌یف.
ناشادی: خه‌مباری (کآبه).
ناشناسی: کۆچه‌رکی (بداوه).
ناف: ۱) ناڤ، ناو (اسم)؛ ۲) تیدا، نافک، کاکل.
نافه: ناف، ناوک، نافک (سره).
نافه‌مسک: کیسه‌یه‌ مسکین.
نافه‌رمان: سه‌رکیش.
نافه‌رمانی: سه‌رکیشی (تورد).
ناڤ: نافه، ناو.
نافه: (السره)، کرمانجی ژۆری دبه‌ژن «نافک» به‌لج نافه کوردیتره. بفارسیژی هم دبه‌ژن «نافه» و شه‌به‌ک ژێ دبه‌ژن نافه و ته‌غه‌ر کرمانجی ژیری دبه‌ژن «ناوک». هه‌ر وه‌سا ماده‌که له‌ پیسته‌ی مامزو ئاهوان دگرن و مشک یان مسکین ژ وئ چێدکه‌ن.
نافه‌رجام: بێ مه‌فا، بێ فایده، بێسوود، بێ نه‌تیجه، بێ تالی.

ناکەس بەچە: بپیژی (مجهول الاصل).

ناکام: نامراد، ئەو کەسە کو بمراد و مەقسودا خۆنەگەشتی.

ناکامی: بپی مرادی.

ناگ: ناگە.

ناگە: بپیوخت (غفلتاً).

ناگاہی: ناگەھی، بپیوختی.

ناگەھی: بپیترە ناگاہی.

ناگوزەران: بەلەنگاز.

ناگوار: تەحل، نەخۆش.

ناگەوار: مرگینیا نەخۆش.

نال: ژ نەعلی کوردکاری بوویە (ع،ک).

نالە: نالین، گریان ب ژان و ئییش.

نالین: بپیترە نالە.

نالین: بپیترە نالە.

نال و بزمار: کوردی مە دبیتژن: «ئەز کە تیسە مابەینا نال و

بزماری»، ئەف رستە جوۆتە وشەییە بو مرۆقئ سەرگەردان و

گرفتار بکار تیت نانکوۆ موتەحەبیرم بەەر لایەکی بچم یان

هەر پتیبەکی بگرم هەر بزبانئ من تەمام دبی. تەشبیبەکە

هۆسا دگەهینیت: ئەگەر بلایئ نالیقە بچم هەر چەکوچان

دخۆم و ئەگەر بلایئ بزمار بچم هەر چەکوچان دخۆم و ئەگەر

لەگەل هەر دوانژی بم هەر چەکوچان دخۆم. واژەبئ (نال،

بزمار) هەر دو ژ عەرەبی بپی کوردکاری بوینە، جارژی دبیتژن:

«کە تیسە مابەینا سوۆ و بزمارئ». بەهەر حال ئەف تەشبیبە

تەشبیبەکی خەفیبە، مراد بپی ستمەمکەرن نانکوۆ ئەگەر

لگەل ئی ستمەمکەری بم هەر دو قو مەطرەقان دخۆم. گورز و

گوپالان دخۆم. ئەگەر لگەل هەر دو وابم هەر تەپەسەر کریە،

ئەگەر لگەل هەر دو لایان نەبم هەر پشستا من و دارئ

ستمەمکارانە. بدریژیا میژووی حالئ کوردا ئەقە بوویە

نەویرین دەردئ دلئ خوۆ دەربیرن، مەگەر بقان جورە

تەشبیبان.

نالاندن: نالەنال کرن، نالەنال کرن.

نالەنال: نالاندن لپی نالاندن.

نالەنیل: نالاندنا دەم دریژ.

نال و هۆز: نالینا ب هەقراپی.

نالین و کالین: نالاندن و ئاخ کرن.

نالەنال: بو دەنگئ عەور و با و ئاف و باران و گەلەک تشتیت

دی بکار تیت: «نالەنالا روویاریە»، «نالەنالا عەورانە».

نالەکرن: ئییش دیار کرن.

نالەبار: سەرکیش، نە موافق، مخالف، بپی (نظام).

نالەباری: سەرکیشی، بپی تفاقئ، بپی (نظامی)، (مخالفە).

نامەرد: ترسنۆک، بپی غیبرەت، قەلسەمپی. (جبان، بخیل).

نامدار: ناقدار (مشهور).

نامراد: ناکام (ک،ع)، بپی مراز.

نامووس: عەرز (شەمامە) «وشەییەکی سەریانیە کوردکاری و

عەرەبکاری بوویە». بەلئ کورد ب واتەکا دی بکار دینن.

نامووسدار: شەریف.

ناموهر: مەشهور، بناث و دەنگ (کریم).

نامەئاوهر: ئیئەری نامە، پۆست.

نامە: چامکە (رسالە).

نامەبەر: چامکەبەر (حامل الرسالە).

نامەردی: بپی غیبرەتی.

نامەردانە: بپی غیبرەتانە (خسە).

نامرۆژ: ناجوامپی.

نامەنویس: نقیشتانئ نامەیان (عرضحالچی).

نامەدان: چانتکا نامەیان.

نامۆ: بیگانە، خەوارە، غەوارە، ناث.

نامیلکە: کراس، نامەییەکی بچووک.

نان: بکوردی و فارسی و سلاقیئت کەرخیزیا هەر ئەف ناخەییە،

بەرهەبی (خبیز)ە. بو ناگاداری بەد نینە ئەم ناقیئت نانی

بەرچاٹ بکەین: **نانئ تەنگ** (نانئ تیرئ)، **نانئ چیچی**

(تۆتکئ بچووکا)، **نانئ سیلی**، **نانئ تەنووری**، **نانئ**

دوندا (نانئ رونی لسەر سیلی نقیشتکی لیددەن)، **نانئ**

ناسکەنان (هەقیبرئ رونە دکەنە سەر سیلی)، **نانئ بەرووی**

(نانئ بەلووطی)، **نانئ گەمئ**، **نانئ گارسی**، **نانئ**

گەمەشامی، **نانئ جەهی**، **نانئ برنجی**، **نانئ فەتیر**، **نانە**

روونک (نانئ گەنم ل تەندووری دەرتین و لگەل

نقیشتکی)، **نانئ ساجی**، **نانئ مادە** (هەقیبرئ فەتیر د

تەندووری قەدەدەن)، **نانئ قەلی**، **نانئ ریتک**، **نانئ**

کەسمە، **نانئ جەدرەقە**، **نانئ سەرپەلک**، **نانئ خروە**.

مەتەلوۆک و پەند لسەر نانی: «نانئ گەم و ئاڤا سار ناگەنە

یەک»، «نان ئەگەر کەر بو درست نابیتەقە»، «نان و دۆبیت

مە قینک ناکەقن»، «نانئ بچاٹ شوپی مرنە»، «نانئ

میران بئ مننەتە»، «نانئ مرۆقی بەلا سەری مرۆقیە»،

- «نانخوئی سفره درین»، «وهکی نانی سیلی یه، نه بهره نه پشت»، «نانی بی خوئی و تریت سوورا!»، «نانی نهکهره، نینه ل چ دهرا»، «نانی میرا بقهره».
- نان و خوئی:** بریتیه ژ بهخت لبال یهک و دو بون و نه مهکشناسی بی.
- نان پاتن:** نان کرن.
- نان پیژان:** نان پاتن.
- نان پیژ:** نانهوا (خباز).
- نانهوا:** نان پیژ.
- نان خاز:** (۱) دهروزهکهر؛ (۲) (معیل، عائله).
- نانخوئ:** خو لام.
- نان هلال:** وهفادار.
- نان حهرام:** بیوهفا، بی نه مهک.
- نانفروش:** نهو کهسه کونانی دفروشیت.
- نانکوز:** قهلس (بخیل).
- نانو:** بهتالو <وشه یهکی نه هریمه نی>.
- نانوزک:** نانوتل.
- نانوتل:** کارکه ری به لاش کار دکهت ته نی نانی دخوت.
- نانگرانی:** گرانبه دهخل و دانی (غلاء).
- نان بده:** بهخشنده، ناندهر (کریم).
- نانی:** نانکو نه نانی یان نه ینا: «چ وارنه مان مهل دانی - چ کانی نه مان ناث ژئی نانی» "ناسی و حسه نیکیو".
- نانی بترسی:** نانی هشک و بته نی و بیخارن: «نانی بترسی بوزکی برسی - گهر ژئی بپرسی تو هار و دینی» "نالبه ند".
- نانو:** ته مهبل، خوئی نه کهر.
- ناو:** ناث.
- ناوک:** ناثک، کاکلک.
- ناومید:** ناومید، بی هیقی.
- ناومیدی:** ناومیدی.
- ناویژه:** له که دار، عهیدار (مغشوش).
- ناوروک:** کاکلک، نافک (وسط، مغزی، محتویات، محتوی).
- ناوروک:** ناوه روک (محتوی).
- ناوروک:** ناوروک (متن).
- ناورته:** (حشد مع صخب) وشه یه کی یه زدانیه.
- ناویژیکهر:** ناویژیوان (وسیط).
- ناوچاو:** مابه ینا ههر دو چاقان، مران پی نه نی یه.
- ناوهناوه:** قانقان.
- ناوس:** ناوسک.
- ناوسک:** شکه فتا ده ستکاری (کهف اصطناعی).
- ناوکه گندور:** ناوکه گندور.
- ناوکه گندور:** توفی گندور.
- ناوهند:** نیقهک (وسط).
- ناوهنجی:** نانکو ناوهنجی، ناوهندیکهر (وسیط).
- ناونچی:** بنیره ناوهنجی.
- ناویران:** نهویران: «ناویرم بییم و ناویرم بییم - خوخی دینی ناویرم بییم» "گورانی".
- ناویهند:** مهیدان، گوره پان (ساحه).
- ناوانا:** حکایه تا دهنگی کتکیه، میاومیاو.
- ناوبری:** ناوبری (مذکور).
- ناوبراو:** ناوبری، (ناوبری سفکتره).
- ناوازه:** بی شعورو بی فام.
- ناوبرن:** ناوبردن.
- ناوبردن:** ناقتینان (ذکر).
- ناونجیکهر:** ناویژیکهر.
- ناوی بهکار:** نهو ناویه کو بی کاره کی دکهت. (اسم الفاعل).
- ناوران:** ناگهل، نافی گونده کی کوردایه لکوردستانا عیراقی، موسل، شیخان. رهگهز کوردیه نوی+واران یان ناوه ران.
- ناوسهر:** بانئ سهری، بانئ چپای عهردی راست ژ بانئ چپای.
- ناودتیر:** ناودار.
- ناودتیری:** ناوداری، جاویدی، نه سری.
- ناوکه:** راسته و فز، به ره هم (حاصل).
- ناوهروک:** ناواخن (فهرست).
- ناوتیدان:** شیرگیر کرن.
- ناهید:** نهف واژه یه د کوردی و عهره بیدا هاتیه خه لهت کرن چونکه نه سلوی وی «نه ناهید» ه ژ نه ناهیتایی نافیستیه ه هاتیه و بهو جوړه یه: نه ناهید: پاک، پرعیفهت، تقوا، بی تالایش، بی عهیب، بی له که: به لی ناهیده: به عنا ناپاک، پهست، په لید، پیس، بی عفهت، عهره ب ناهیدی بۆ کچان و گه شتی بکار تینن، ناهید بۆ ئستیره بی زوره ی د کوردیدا تیت.
- ناههموار:** نه ریک.
- ناهنجار:** قیک نه که تی، نامونته زهم.

- ناهوميډ:** بڼې هېڅې، نائوميډ راستره.
- نای:** نهی، له قهن، قه میښ.
- نای بیژ:** نهی چی، بلوول بیژ، بلوول ژهن.
- نای ساز:** بلول ساز.
- نایاب:** بژاره، بژارده، ویژه، کیم، نادر (مختار).
- نایابی:** تشتی هله لیرتی، ویژه بی، نادری (ندر).
- نه:** بغه تخا نوونی تیتته خاندن به لی «ه» ناهیتته سهر زمانی «نه» بجه ند مه بهستان هاتیه: ۱- داخلی سه رنات و ئاکاران دبیت و مه بهستا نه فی حکمی ددهت: «نه کهن، نه بهن، نه که، نه به، نه خون، نه بیژن، نه نیره، نه نیره، نه نیره، نه هه لگره، نه کیشه: ۲- دبیته نیشانا مع کرنا ناچی نه گهر «نه» ببیتته پاشگری کرداری فعلی لزاراچی هه ورامیدا وه کی: فاته نه مانه (جات)، زهینه ب نه مانه (جات)، په روین مه رده نه (ماتت). به لی بؤ ناچی نیژینهی نه ث «نه» یه لدوو کرداری ناهیت، وه کی: عه لی نه مان (جاء)، حه سن نه مان (جاء)، محمه د نه مان (جاء)، ته مو مه رده ن (مات).
- نه به ز:** نه ترس، نه رهف، کیم به زین، غار نه کهر.
- نه به ره ژ:** ناریک.
- نه بان:** نابان.
- نه بینا:** نابینا، کور.
- نه باور:** بیباور (ملحد).
- نه باوری:** بیباوری (الحاد).
- نه باش:** نه قه نج، مه نیش به د، خراب.
- نه برن:** هیلان.
- نه به رشک:** نه و که سه کو که س چ هزارن د کاره کی بؤ وی ناکه ت کو نه و کاره ژ وی چی بیبت یان پیقه بیبت یان وی کر بیبت یان بکه ت.
- نه بؤک:** «بزاراچی به رچیای مه قلووی» نابیت، دبیزن: «نه بؤک، ده بؤک».
- نه پاتی:** نه پیژای، نان نه کردی.
- نه په تی:** بته ژوش، به رزه، نه دیار، دزگه.
- نه په تیاتی:** بیته ژوشی، به رزه بی، نه دیاری، دزگه بی.
- نه په سه ند:** نه په سند، نه په سن، نه باش، خراب.
- نه په سند:** بنیژه نه په سه ن.
- نه په سن:** بنیژه نه په سه ند.
- نه پوخته:** نه گه شتی، نه که لی، نه باش، نه کامل، خاڅ.
- نه پاراستی:** نه پاریزتی (غیر محفوظ).
- نه په یدا:** نه نه شکر، نه دیار، به رزه.
- نه ته وی:** (۱) دوژمن، نه یار: (۲) قهومی.
- نه ته وه:** قهوم.
- نه ته وایه تی:** قهومیه ت.
- نه توان:** نه ته وان، نه شیان، بی هیژ.
- نه ته وان:** بنیژه نه توان.
- نه ته ویی:** قهومیه ت، قهوم، دوژمن، نه یار.
- نه تره ک:** زریوک (من حلی النساء): «گوهار و نه تره کو تبتن - هه زار رهنگن بته خلیتن» "به کربه گی نه رزی".
- نه ترس:** نه ترسان.
- نه ترسان:** نه ترسیان، نه ترسین، بی هه راس.
- نه ترسیان:** بنیژه نه ترسان.
- نه ترسین:** بنیژه نه ترسان.
- نه ترساندن:** نه هه راساندن.
- نه تره:** ودرار (معنویه، عریده).
- نه تران:** ته مه ل، نه گهر، به تالو، کولانی، دارگران، بیمه ریز.
- نه تاشاندی:** توره نه دای، گهر تی نه بوی.
- نه جه خ:** ته ورزین.
- نه جی:** نه په سند، نه مه عقول و نه مه قبول.
- نه جوان:** نه لایق، کریت.
- نه خت:** قه لهن، شیربایی، شیروایی (مهر).
- نه خته ک:** کیمه ک، پیچه ک.
- نه خته نه خته:** کیم کیمه، پیچ پیچه (اندک اندک).
- نه خش:** نیگار.
- نه خشین:** رهنگین نیگاری، نیگارین.
- نه خشه:** ناوه ند، ده لیل، پیلان (مخطط، تخطیط).
- نه خشه کیشان:** پلان درست کرن، نیگار کرن.
- نه خشاندن:** نیگار کرن.
- نه خشیای:** نیگارگری (مزخرف): «ئاخفتنا مه زنان نه خشا لبه ری یه» "په ند".
- نه خوش:** نه ساخ، نه ساز، بیتام، به د.
- نه خوشی:** نه ساخی، نه سازی، به دی.
- نه خوشخانه:** بیمارستان.
- نه خالی:** مافور، مافیر، مه حفور. نه ف وشه یه ژ دو واژه بیان پتکهاتیه: «نه خ + نالی».

نەزگە: گووزەندی، گوێز هندی.
نەریان: ناغی باپیڕی رۆستەمییه.
نەرگس: نەرکس، نیگژ، جورە گولەکە (نرگس) عەرەب کاریه.
نەرکس: بیتیڤه نەرگس.
نەرمال: نەرم و نازک، مقامەکی کوردییه.
نەرمسۆ: (١) ناغی زەلامانە؛ (٢) نەرم و نازک (حلیم)؛ (٣) ملیان.
نەرگژ: بیتیڤه نەرگس.
نەرەوا: نارەوا.
نەراوەستایی: نەحەجمی (غیر هادی، لوج).
نەرەست: خوار (غیر مستقیم).
نەردەوان: نیردەوان، خودانی راستیی (سلم).
نەریت: رژیم (نظام).
نەریتە: زارزارک (تقلید).
نەریتە کۆرکۆزانە: (یان **نەریتە کۆرکۆزانە**): (تقلید اعمی).
نەرمەلۆت: نەرمەباز.
نەرمە باران: نە باران.
نەرم و نۆل: نازک و (لطیف).
نەرپک: نەدرست، نەتفاق، نەبەرەوز، نەهەموار.
نەرپز: بی ریز (منحرف).
نەرمە خوناڤ: بارانی نەرم.
نەرپکی: نەتفاقی، نەهەمواری.
نەزدیک: نیزیکی.
نەزدیکی: نیزیکی <زاراڤی کرمنشاھ> رەنگە ژ فارسیڤه هاتبیت.
نەزان: نادان، جاهل.
نەزانین: نادانی، جاهلی.
نەزۆک: خرش (عقیم).
نەزۆکی: مندال نەبون، نەزایین، خرسی (عقم).
نەژد: چرچ.
نەژیقانۆ: من زیندەگیم نەکریه.
نەستەر: ژ نەستەرەنێ هاتییه کورت کرن.
نەستەرەن: گولەکە بێن خۆش و برەنگی سۆر یان سپی ژ گولە سۆرێ بچوکتەر، هەر تایهکی وی چەند گولان ددەت، داری وی ئستیری داره، هەم دبیژنی: نەستەرەن، نەستەرەن، نەستەرەن.

نەخوازەلا: خاسمه، نەخاسمه (لاسیما).
نەخاندن: نەخواندن، بیسەوادی.
نەخواندن: بیتیڤه نەخاندن.
نەخاندی: نەخواندی.
نەخواندی: بیسەوادی.
نەخۆر: کەسیکو دل ناچیتە خاری یان دل ناھیلیت تشتی بخۆت.
نەخاری: ئەو کەسە کو هیژ تشتەک نەخاری.
نەخواری: نەخاری.
نەخرین: (١) لەخرین، ناشتە (لەخرین کوردیتەر و مەنادارترە)؛ (٢) ئەول مندالی کو بو ژنی تیت، ئەول نەخری.
نەخپان: نەخپوان.
نەخپوان: موافق نەبوون، ریک نەکەفتن.
نەخەس: زرخەس.
نەدران: گوژی، قوربان (ع،ک).
نەدیتۆک: نەدی بدی ئەو کەسە کو تشت نەدیتی تازه پدەست کەفتی یان بسەرھەلبووی، نەدید بدید.
نەدرانی: قوربانی (اضحیە).
نەدیڤه: ژ «بەندیڤه» ی هاتییه تراش و دەستکاری و ئال و گوژی کرن <ئاگرەکە کە لەسەریت بلند هەلکەن بو نیشانا سەری رەمەزانی؛ بەندیڤه ژمی مەعنا سنجەقە، هەر دو مەعنا ژتیک نیزیکن.
نەرم: تشتی نەزفر، ئاسان، حولی نازک (ناعم، حلیم).
نەرمی: نەزفری، ئاسانی، نازکی، تەری (نعومە، حلم).
نەرمیچانک: گەلەک نەرم.
نەرم و نازک: جوتە واژەبەکە بو هەر تشتەکی گەلەک ئاسان و حولی و ب تەری بیت (لین و لطیف).
نەرم دل: دل نازک، برەحم.
نەرمک: نەرمکی گۆشتی، تشتی نەرمۆک.
نەرمکرن: نەرم کردن.
نەرم کردن: ئاسان کرن، رازی کرن، ئارام کرن، نەرمژاندن، تەرکرن.
نەرمژاندن: بریتیڤه ژ قوتانەکی ژۆر.
نەرمگۆ: نەرم زمان. نەرم+گۆ= نەرم بیژ.
نەرمه: نەرمه گۆشت (ارض سەهل).
نەر: (١) نیر، (نەر و ئاییری: نیر و می) لئاقیستایدا «نەر» هاتییه (زوجین).

نه‌شتهر: نشتهر، نشتهر، تشتی تیش. (مشرط).
نه‌شتهرگر: پزشکی که لیشانا له‌شی (جراح).
نه‌شتهرگری: کاری نه‌شتهری (جراحی).
نه‌شور: نه‌و ژنه کو ژحه‌یزان وه‌ستای، ژ ده‌ستانج راوه‌ستای. به
 عه‌ره‌بی دبیتژی (یائسه).
نه‌فش: نه‌فشو، واژه‌یه‌کی بادینانیه.
نه‌فشو: نقش، نقشو، زوریه‌ت، قنیت، زفر، به‌لج لثاقیستایدا
 نه‌فشو‌بته‌نئ هاتیه و مه‌عنا که‌س و کاران و پسمامان
 هاتییه تهرجومه کرن، خیشاوه‌ندان. ل نارامیدا نپشا=
 توخم.
نه‌فرین: نفرین، دوعایی به‌د، دوعایی بشه‌ره، نه‌فرین. ژ نفرین
 مه‌عنا دیارتر و کوردیتره.
نه‌فول: گیایه‌کی بهاریه لمیرگان په‌یدا دبیت، به‌لگیت وی خرن و
 کولیکیت وی مؤرن و سپینه و بینه‌کی خوش لی تیت.
نه‌فرزه: حاله‌ته‌کی (عصبانیه) ته‌غر بۆ هنده‌ک ژنان نیزیکی
 روژتیت بینتیژی بین په‌یدا دبیت.
نه‌فیر: بوق، نالین (نه‌وژی عه‌ره‌بکاری بوویه).
نه‌فید: موژده.
نه‌فی: (۱) نه‌وی، عه‌ردی نرم؛ (۲) بچووکن بچووکیت مروّقی
 حه‌فید، نه‌ دووره کو نه‌فی ژ نه‌قبه‌ی ثاقیستایی هاتیت کو
 مه‌عنا مزگینی بی دده‌ت.
نه‌فی چرک: مندالیت نه‌قیان.
نه‌قیاتی: نرمی.
نه‌قیان: خوش نه‌خاستن.
نه‌قیانی: نه‌قیان.
نه‌قی: کور یان کچا ژنا مروّقی ژ میتره‌کی دی.
نه‌قل: (یان **نوقل**) نه‌و توّفک و چه‌ره‌زی کو شه‌رابخور د ده‌می
 شه‌رابخوری بی دخون، مه‌زه.
نه‌قیژ: نه‌قبزه.
نه‌قبزه: زخت، زختانندن.
نه‌قبز لیدان: زخت لیدان.
نه‌ک: بۆچی نه؟ مه‌عنا ئستفهاما ئنکاری دده‌ت: «ئاخر نه‌ک
 ئیمه‌ یچ داخ نه‌دلینمی - سوچای ناگر چون تو کلینمی»
 "مه‌وله‌وی".
نه‌کو: نه‌ک (رما، لعل).
نه‌کام: بین نه‌تیجه، بیمراد، فاشل، نه‌گه‌شتی، ناکام.

نه‌ستيله: ماندی بوون، نه‌زان، نه‌و که‌سه کو لکار و کوشینیدا
 خه‌سته و بیزار ناییت، خه‌سته‌گی ناپه‌زیر. ره‌نگه نه‌ستيله ژ
 «نه‌ستوه» ی فارسبکه هاتیت (شهم، نیل).
نه‌ستور: نه‌سطور، ناقی پیشه‌وایه‌کی روّحانیه لثاقینی
 فه‌له‌یان د وه‌ختی خو دا (اسقی قسطنطنیه) بوو و لسالا
 ۴۴۰ مریه.
نه‌ستوری: نه‌سطوری، په‌یره‌ویت نه‌سطور، هه‌واداریت
 ریبازگیه‌ی وی.
نه‌سک: هه‌ر پشکه‌ک ژ بیست و یه‌ک پشکیت کتیبسا
 ثاقیستای کو لجی فه‌سلی یان بابی تین و ناقدر برین و هه‌ر
 پشکه‌ک ژی ناقه‌کی تاییه‌ت هه‌یه.
نه‌سترین: نه‌سرین.
نه‌ساخت: نه‌خوش.
نه‌ساختی: نه‌خوشی.
نه‌ساز: نه‌موافق، نه (متفق)، مویو.
نه‌سا: د کوردیدا بوویه نزه. د ثاقیستایدا «نه‌سا» هاتیه واته
 (وضیع، دنیء) و په‌ستی دگه‌هینیت و نزه‌یی کو ژ نسای
 چیبووی هه‌ر عه‌ینی مه‌عنا ده‌هینیت. واژه‌یی نزه‌ی لثاق
 کوپ و (عشائر السبعه) ی دا زور به‌ره‌واجه.
نه‌سک: نیسک (عدس).
نه‌سپاس: بیوه‌فا.
نه‌سپاسی: بیوه‌فایی، بی نان و خوئی.
نه‌ستیل: زیان (خساره).
نه‌سته‌ق: فه‌رزانه‌یی، که‌فن، به‌رکه‌تی (قول ماثور).
نه‌سوژ: نه‌سوژ.
نه‌سوژ: تشتیکو نیته سوئتی.
نه‌شایه‌د: نه‌هه‌ژی، نه‌ممکن.
نه‌شناس: نه‌ناس.
نه‌شوناسایی: نه‌ناسی (بداوه).
نه‌شوناسی: نه‌شوناسایی، نایناسی.
نه‌شنه‌وا: سه‌رکیش، که‌ر.
نه‌شنه‌فتن: گو لی نه‌بون، که‌ری، سه‌رکیشی، نه‌بیستان.
نه‌شاره: ثاری داری، هویره داری ژ مشارکرتی په‌یدا دبیت
 (عه‌ره‌بکاری بوویه).
نه‌شیان: نه‌توانین.
نه‌شمیله: قه‌نج و خنجیلانه، ناقی ژنانه.

نه‌کەر: بێکاره، شۆل نه‌کەر. دبیتن: «که‌ره‌وۆ خۆره‌وۆ، نه‌که‌رۆ دلکه‌سه‌رۆ».

نه‌گین: قاز، قاش (فص الخاتم). "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «چه‌رخ هه‌راو چه‌رخ دن تاوه ئه‌رد به‌رد - ده‌س ئه‌و ده‌س نه‌گین تا خاته‌ماوه‌رد».

نه‌گنی: نه‌که‌فی، فێعه‌که‌ی بێ مه‌سه‌ده‌ره لزاراقتی شه‌به‌که‌ی و هه‌ورامییدا هه‌یه: «ده‌خیل زوته‌رکێش پات ئه‌و دخاوه - نه‌گنی نه‌ی توپیی دام وه‌هه‌ر دو پاوه» مه‌وله‌وی.

نه‌مر: جاوید، هه‌میشه (مخلد).

نه‌مری: جاویدی، هه‌میشه‌یی.

نه‌مپێر: ئه‌و که‌سه که‌و توانایی (اتصال) ی جنسی لجه‌م نینه (عنبن).

نه‌مپێری: بێتیره نه‌مپێر.

نه‌مان: قه‌بریان.

نه‌مروژ: نه‌ئینسان، فاسد.

نه‌مروژی: نه‌ئینسانی.

نه‌مدار: غدار (مرطوب).

نه‌مه‌د: تاتی، تاتی.

نه‌مه‌دپۆش: که‌په‌ن له‌به‌ر.

نه‌مه‌دسان: کوپرنج، ته‌حتیک چیکه‌ر.

نه‌مه‌دمال: نه‌مه‌دساو.

نه‌مه‌دساو: ئه‌و که‌سه که‌و ته‌حتیکان قه‌دپیت.

نه‌مه‌دی: ئه‌و تشتیکو وه‌کی تاتیکی بیت.

نه‌مه‌ک: خوی، به‌لێ ته‌خه‌ر نه‌مه‌ک به‌عنا وه‌فا تیت. «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کی و هه‌ورامی و فارسیه».

نه‌مه‌ک هه‌رام: بێوه‌فا.

نه‌مه‌ک هه‌لال: خودان وه‌فا.

نه‌مه‌که‌خۆر: ئه‌و که‌سه که‌و بناز و نیه‌مه‌ت په‌روه‌رده بووی.

نه‌مه‌کناس: نه‌مه‌کشناس، وه‌فادار، ب وه‌فا.

نه‌مه‌کشناس: بێتیره نه‌مه‌کناس.

نه‌موونه: نمونه، تشته‌ک یان که‌سه‌کی هه‌لبژارتی دناث کومه‌له‌کتی (نموزج) (عه‌ره‌بکاری بوویه).

نه‌مه‌ر: (رقم) بریتیبه‌ ژ په‌لێ بلند و په‌ستیا مروژی.

نه‌مام: شتل.

نه‌مان: (١) ئاهاهی؛ (٢) نابودبو، ژناث چوون (فناء).

نه‌نگ: فه‌هیت، له‌که، عار (عیب).

نه‌نگسار: (مسخ، خسف).

نه‌نه: دای، دایین، دایک.

نه‌و: نوو، نوئی، نوی (جدید)، بۆ حکایه‌تا ده‌نگی پشیله‌ی ژێ بکار تیت. ئه‌ف واژه‌یه به‌چه‌ند ده‌مکاتان هاتیه و هه‌می ژێ هه‌ر کوردینه و فه‌سیحن و تۆره‌فانان هه‌میژی بکارئینایه‌نه.

"جزیری" فه‌رموویه: «وێ سپی‌ده ژ بورجی قه‌وس ئه‌برۆ نومانان ماهی نه‌و - خوه‌ش ژ قه‌وسێ ئه‌بروان قیپرا کشاندن ماهی نه‌و».

نه‌وا: ده‌نگ، سه‌دا. "جزیری" فه‌رموویه: «نه‌وا یا مطرب و چه‌نگی - فیغان ئاقیتته خه‌رچه‌نگی».

نه‌وی: (١) عه‌ردی نزم؛ (٢) نه‌وه، نه‌فی.

نه‌وه: کور و کجیت ئه‌ولادی مروژی.

نه‌وازش: (١) نازاندن؛ (٢) هه‌یقی، ئاره‌زوو (امل).

نه‌وسن: ئه‌و که‌سه که‌و هه‌ر ئاره‌زوو و دارێ خوارنی یه، بێ نه‌فس ژێ هاتیه.

نه‌وتیروک: ترسنۆک، ترسوک.

نه‌وتیران: ترسان، ترسیان.

نه‌وه‌ش: نه‌خۆش، ته‌مه‌ل «واژه‌یه‌کی هه‌ورامیه».

نه‌وزاد: مندالی تازه هاتیه دونیایی.

نه‌واپێژ: ده‌نگیژ، مقامبێژ.

نه‌واساز: به‌زمگێژ.

نه‌واکه‌ر: مقامبێژ.

نه‌وق: خالیگه.

نه‌وجه‌وان: گه‌نجی تازه گه‌شتی، لاو.

نه‌ویه‌هار: تازه به‌هار، نه‌ویه‌هار. فه‌ره‌ه‌نگۆکا ئه‌حمه‌دی خانن.

نه‌ووهار: قه‌ژین و نۆقه‌بوونا به‌هاری لساخه‌ری به‌هاری دا کو لدووماهیا به‌هاری باران به‌ساریت و گیبایی چرمسی و هه‌شکه‌فه‌بووی گه‌ش و شین که‌ته‌فه. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «ئه‌ر سه‌د کشته‌که‌م ئاخه‌ری کارشه‌ن - هه‌فته‌که‌ی ئاخه‌ری نه‌وه‌هار رشه‌ن».

نه‌وشن: نه‌بیتیت «واژه‌یه‌کی هه‌ورامیه». "هه‌زار" ل ته‌رجمه‌یی "مه‌م و زین" فه‌رموویه: «شانازی به‌که‌م له‌کن ئه‌و و ئه‌م - که‌س نه‌وشن شتی که‌مه ژنی مه‌م».

نه‌ورۆز: رۆژا تازه، رۆژا نوو، رۆژانه و رۆژی سه‌ری سالیه لنگ کوردان و فارسان، رۆژا یه‌کتی فه‌روه‌ردینی یه‌که‌و ده‌بیته به‌رامبه‌ری ٢١ ی ئاداری عه‌ره‌بی، هه‌شتی ئاداری شه‌رقی

نہلہ: دہشتہ کہ کو دکھ قیبتہ ماہہ بنا دو چپایان کوڑیک
نیزیک بن، ہم دبیزن «نہیل»، وہکی نہیلا گہقہ پری و
گہلہ ککی دی ژی، سریانیہ.

نہی: (۱) دہزی. واژہ بہ کی شہ بہ کیہ و ہورامیہ. "مہولہ وی"
فہرمویہ: «یہ کی وہمیایہی گہنج کہ بہ وہ - چون مینچ
وہ تائی فہرتووتی نہیہ وہ؛ (۲) نای، نہی بی؛ (۳) لہقہن،
قامیش؛ (۴) رم. "مہولہ وی" فہرمویہ: «کام سہر، شام
تہمای تاج کہی ت نہ کہرد - صبحدم و تاج سہر نہی ت
نہ کہرد؟».

نہی رننگ: وشہ بہ کی ہم کوردیہ و ہم فارسیہ بہ لی
لثاقیستایدا «نہی نرہ ہاتیہ» و ہم عنا ریژ و رہ شاندن
ہاتیہ. مہ بہستی وی (شہرحا وی) ئی واقعی مہ عنا
توانایہ کوڑ سپیہ ریشہ تیتہ ہلرژان، نرہ گہ ژ واژہ بی
دہروونی بسوریت. نہیرہنگی چہند مہ عنا بہ کی ہہیہ و
ہندہک مہ بہستان ددہ تہ بہر خۆ: (۱) ہر ورد و زکری کو
توانایہ روحی و مہ عنہ وی بدہ تہ عاشقان ناقی وی نہی
رہنگہ و جہ نہیہ تہ لقیہی بی ہہیہ. چہند جوریت
نہیرہنگی د کتیب و نقیژ و دو عایت زہردہ شتیان ہہیہ،
(تصوف) ی ئیسلامی ژی پرہ ژ وان نرہ وادیت توانایی
ددہنہ رووحی؛ (۲) (اصطلاح) کہ د تہ قدیس و تہ بہرک
بتشتیت مادی، وہکی: ناقی، شیر، خوارنی، میوہی،
شہ کری و غہیری وان ژی بواستا پقہ خونندی بو بونہ ساخان
شفای ددہن. نہساخ دہمی وان تہ بہرک بوویان دخوت
دیژن پاک و نوشگیانہ (انشاء اللہ). ٹہف واژہ بہ
عہرہ کاری بوویہ بو (نیرنج) و جہمع بوویہ بو (نیرنجات).
بہ لی پشتی ئیسلامی ناف و (لفظ) و مہ عنا لی ہاتنہ
گورین و تہ عریب کرن ہم عنا (مکر، حیلہ، جاذبیہ، شعوذہ،
طلسم، جادو، ہیولا). مہ عنا وی یا روحی و نسلوی و
لغہوی ہاتنہ ہاقیتن، بداخہوا فارسان ژی مہ عنا نسلوی
مراند!

نہیرہنگستان: نہیرہنگستان، ناقہ بو کتیبہ دو عایان و
نہورادان.

نہیچی: نہی چی کہر.
نہی چی کہر: نہو کہ سہ نہ کو نہی درست دکہت، لہقہن درست
دکہت بوبلولی.

نہینک: ناوینہ. قودیک، خودیک، خودیت، خودیت دروست و
راستترہ.

جہژنہ کی قہومیہ لنک کوردان و ہمی ئیرانیان و دہمان
کات دا جہژنہ کی نایینیہ نک زہردہ شتیان. نہوروز دو
جہژن، نہوروزی گشتی (عامہ) و نہوروزی تاییہ تی
(خاصہ). ہر یہک ژ وان جہژنان (گشتی و تاییہت) شہش
رؤژن. لرؤژا سیزدی دو مایہ ہر دو جہژنان تیت و رؤژا
سیزدی ژی ہر جہژنہ و ناقی وی جہژنا سیزدہ بدہرہ.

نہوال: نہال، دؤل.

نہویژک: ترسنوک.

نہوشی: نہیژی.

نہوت: نہفت، بترؤل.

نہوت: ژمارہ بی (۹۰).

نہوانی: نوانی، نۆقہ کرنا خانی و بہران، ناقہی کرن.

نہد: (۱) نۆ (۹، تسعہ؛ ۲) نۆہ، نہو، ئیستا.

نہاری: شینی کہر.

نہات: سالا بیباران و بیحاصل (سلبی).

نہاتی: لہر، لاواز.

نہیلان: نہہیستان.

نہش: نہہوش.

نہوش: بیہوش، نہہش.

نہیک: نۆک.

نہیک: ئیک ژ نہان.

نہال: دؤل، گہلی، شتل تا (فرع): «کہ سہ دہست دہت ژ

دہوران - نہالہک قی گولستانی» "جزیری".

نہالی: نہخالی.

نہانی: نوانی.

نہہموار: ناہہموار.

نہان: قہشارتی.

نہنگ: (۱) گیاندارہ کہ لثاق دہریہی دہژیت. (۲) بورجہ کی

ئاسمانیہ.

نہیران: نہہارین.

نہہارین: عہکسا ہیرانیہ.

نہہژ مہ و نہہژ وان: یاری یہ کہ نہہ بچووک تبلیت خو

ہہرہک تبالا د بہرؤی بچووک پراہن، دبیزن: «نہہژ مہ و

نہہژ وان» نانکو (اجنہ) پاشی دی فیتیہ کی راہیلن وی

بچووکی راکنہ ہہوا و ہسا عہقیدہ دکہن کو نہہ نہجنہ

لگہل وان دہستہ باری دگرت.

نیشان: بقی مہ عنایہ عہرہ بکاری بوویہ، جہ مع کرینہ سہر نیاشین (علامہ). ب نارمیژی ہر نیشان.

نیشانی: ہدیہ کہ کوئول جار میڑ بؤ دہ زگرا خو فریدکھت، ہندک دبیتزی «دہ زگر».

نیشاپور: باژیہ کی مہ زنہ لہریمی خوراسانی. رگہ زا قی واژی نیہ + شاپو، نان شاپورا نوی نان ڈی باژیہ شاپوری.

نیشتر: بنیترہ نشتر.

نیشترجی: خوچن.

نیشترجی کرن: دامہ زراندن لچی یہ کی.

نیشترجی: خوچن بی.

نیشاندان: فیترکن (تعلیم، تعریف، ارشاد).

نیشتن: نہیشتن، دادن، دانان.

نیشتی: دانای، سہنگین، گران، نہیشتی، شکوہ مند.

نیشیای: دانای، بریز، ریزدار، شکوہ مند (حلیم، متزن).

نیشتیمان: ولات.

نیشتیمانی: ولاتی (وطنی).

نیشتیمان دؤست: نیشتمان پەرورہ (محب الوطن).

نیشتیمان پەرورہ: ولات پارتیز، ولات خودانکہر، ئەفینداری، وده تہنی.

نیف: نیو، نیف (نصف).

نیفون: مال دؤخین (تکہ).

نیفی: ہہ فیشکی بدؤ قسم (منافسہ).

نیفکاری: (منافسہ).

نیفرؤ: نیفا روژی.

نیفرؤزہ: فراقین، نیوہرؤزہ.

نیفشک: کہرہ، بریتیه ژ مروقی نهرم و ملیان، بارہر.

نیفا شہقی: نیوہشہو.

نیفہ شہف: نیفا شہقی.

نیفہ توٹ: بازارہ کی دہخل چاندنی یہ بہہ فیشکی (مزارعہ).

نیفہ نان: نانہ گہز برشتی، نیم برژ.

نیفہ نیفہ: بین بین.

نیفہ چل: نیفہرؤ.

نیفہرؤ: ناتہ مام.

نیفہ میڑ: میڑ مندال.

نیفہرژن: نیفژن، کچا نیزیکی بلوغی بوی.

نیفژن: بنیترہ نیفہرژن.

نہی: لہقن، قامیش، بلول، شہ پیور.

نہ یزار: قامیشہ زار، قامیشہ لان، عہردی گہلک پرلہقن.

نہ یار: دوژمن، نہ + یار.

نہ یاری: دوژمنی.

نی: نو، نوئی (جدید).

نیس: نووی، نووقہ پرکری، ئەو عہرد کو تازہ کوٹلای و قہ نہ پر کری.

نیخ: دہنگ و قارہ قار.

نیخہ نیخ: دہنگ لپی دہنگ.

نیخین: دہنگی دوژم دریتز (مستمر).

نیخ و ہور: نیخ نیخا ب ہہ فرایی.

نیخچک: جوڑہ برزکہ کن وہ کی بزمارؤکی، بفارسی دبیتزی: «میخچہ» و رہنگہ ژی ہر ژ فارسی یخ کوردکاری بوویت و مہ عناکوڑی بوویت.

نیر: (۱) عہرہ بکاری بوویہ) ئەو دارہ کو جو تیار دادنیتہ سہر ملی ہر دو گاییت جو تی یان دہواری جو تی؛ (۲) بریتیه ژ دہستہ ہلات و (سیطرہ) کرنا سہر ملہ تان ژ لایی کہ لہ گایانقہ.

نیرہ: شہقلہ.

نیرؤ: ہیز، نافکہ کہ ژ ناقیت خودی.

نیرؤی: قہویاتی، نسبہ تہ بؤ ہیزداری بی.

نیروہی: عہ شیرہ تہ کی کوردیہ ل نامیدی (لکوردستانا عیراقی). بؤرہ مروٹ و عہوام دبیتز «نیروہی».

نیرؤ: جوڑہ تیخہ کی گہوہرہ دارہ شیر و خہ نجران ژی درست دکہن، ہندک دبیتز: نیبڑ.

نیزہ: (۱) سونگی، نیبڑہ، نہیزہ؛ (۲) نالین، نووزہ، نالینا زہعیف.

نیزہ دار: خودان سونگی.

نیزین: نیزینا دریتزدہم، نووزین.

نیزہ نیبڑ: نیزہ لدو نیزہی، نووزہ نووز.

نیز و ہور: نیزینا بجملہ، نووز و ہور.

نیس: بزنا سہرچاٹ سوڑہ.

نیسان: ہہ یفا نیسانی.

نیش: ہر تشتہ کی نووک تیڑ و زراف، درتیشکا جانہ و ہریت ژہرین وہ کی: ستینگ، میشتی، زہردہ والہ و دوشکی (ابر الہوام السامہ).

نیکیال: که سې کوژ دهورئ گهنجی یې بوری و بویه قهرته مېر، نه ف واژه بیه ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «نی + کال: تازه بوویه»، کاله مېر، مېرخاس، نه ستیله.

نیکوکار: باش، قهنج، قهنجکار.

نیکل: مه عده نه کی سپیه و هکی زیقی ل درجا گهرمایي ۱۴۵۲
حل دبیته.

نیگه: ته ماشا (حفظ).

نیگهدار: پاسه شان (حافظه)، جزیری فه رموویه: «حق نیگهدارئ ته بت پادشه ها سه روقه دان - بکناری مه فه قیران بکه جاره ک نیگه هی».

نیمو: ناقه که ژ ناقیت خودئ هه و هکی لثاقیتساید تیتنه دیتن. ناقی نه و فیکتی یې دیاره و هاتیه عه ره بکاری کرن.

نیم: نیف، نیم.

نیمچه: توره (وسط، نصف).

نیمیرژ: نه و نانه کو گه ز برشتی بوی.

نیمه نمک: کیم خوئ.

نیم بسمل: نیم بسمل، نه و حه یوانه کو سه رئ وئ بدرستی نه هاتبسته برین به لئ هیژ خورانا قیت و لاقه فرئ دکهت (حرکه المذبح): «بداما محبه تی به ندیم خه دنگا فرقه تی دا نو هت - ب شوپهی مورغئ نیم بسمل دهه ف و هرتیم د خوونیدا» «جزیری».

نینه: په پیدای نایت، هنده ک دبیژن «نیه»، هه دو ژ بکار تین. بریتیه ژ مروقی ده ف زوها کو هه ناسپاسه و دبیژت: «نینه، نینه، نینه».

نینه و بینه: بریتیه ژ که سه کئ کو تشت نه بیته و زوردار ژ هه بریتیتی: «بینه»، هندی بیژت من نینه و نه و زوردار هه بیژت بینه. له و بویه و هکی (ضرب المثل): «نینه و بینه!» و هکی مه سه لا «نیته، بدوشه» ی.

نین: ناقی باژیری نیناوا (نیناوا) بناقی وی هاتیه ناقه کرن.

نینای: ناقی مقامه کی کوردیبه.

نیو: نیف، نیم.

نیوه چل: ناته مام.

نیوشک: که ره (زیده).

نیوان: (بین).

نیوه رژ: نیفرؤ.

نیوه رژه: فراقین.

نیوه نیوه: نیشه چل (بین بین).

نیا: ته ماشا. نیا ژ نیگای هاتیه کورت کرن.

نیاکه: ته ماشا که، ناگاه که، چاقدیر که، (حافظه) که.

نیاکردن: ته ماشا کردن، (هه ر سئ واژه به رمه قلبی بکار دهن).

نیاز: ناره زوو، حاجه ت، پیوستی (قصد).

نیازی: ناره زوویی، حاجه تی.

نیاک: «بزاراقئ بهر مه قلبی» ناهیت.

نیه: نینه.

نی: بزاراقئ کرمانجئ ژوری مه عنا حالی میاشر دگه هینیت، و هکی: «نی نه ف نه ز چوم»، «نی نه ف نه هاتمه خواندنئ»، «نی نه ف نه ز دنقیسم». بهرام بهری (وا) د کرمانجیا ژیری یه، و هکی: «من وا نه روم»، «من وا دیم»، «من وا نه خوم»، «من وا دنوسم» یان «من وا نه نوسم».

نیچیر: دبیژنه چونا راقئ، نیچیر و دبیژنه نه و حه یوانه ی گرتی ژ نیچیر (صید).

نیچیر کرن: راو کرن، راث کرن (اصطیاد).

نیچیروان: نیچیرقان، نیچیره وان (صیاد).

نیچیرقان: بنیره نیچیروان.

نیچیره فان: بنیره نیچیروان.

نیچیره وان: شکار کهر (صیاد): «ته یری نیچیری نکلی وی خواره» "په ند".

نیتر: تشتی نیترینه ژ هه گیانداره کی (ذکر). «نیتر» گه له ک مه عنا و مه به ستان فه دگرت: بهرام بهری جانده ری میتوله، زی، قایم، گه شتی بلند، خورت، پرپادار و گیا، نیتره ز لام، نیتره. «نیترک کاری پیر بوویه»، «نیترکا خودایه»، «که نگرئ نیتریوی نیدی ناهیتته خوارن»، «هنده بهار پیر بو ده خل هه می نیتر بوینه»، «بیثاژان بوقونیتیک دان»، «براستی کورد مله ته کی نیترن»، «ده نگئ فی کوری نیتر بوویه»، «کچه ره هه می نیتر نیتره نه»، «ژنا ته موی نیتره نه»، «نه ز نازم بو جانگوزان نیتره کچان ناده ته شو؟!».

نیتری: میتری بزنی (تیس).

نیروه یی: نیروه یی، عه شیره ته کی کوردانه گه له ک میترچاکن.

نیرو: هیتر، توانا.

نیرهنگ: نه یرهنگ، جادوو. په رتو که کا درودیت ئیش و ژانایه ل جه زه رده شتیا عه ره بکاری بوویه (نیرخ) کومه ل بوویه سه ر (نه یرنجات).

- نیران:** نۆزین، تهماشا کرن.
- نیرمه ندۆک:** ئەو مرۆڤه کو نامرازی ژنان و میران پینقه هاتبیت. کوردیتر و مهعنا دیارتره ژ میرمه ندۆکی.
- نیر و می:** ههره و رهگهزیت دژ بهک دناڤ گیانه وههرا (انشی و ذکر، خنشی).
- نیرامی:** ئەوه دو تشستان لپک تهرکیب بهکی کو ئیک بچیته ناڤ ئیدی یی خالی.
- نیرامی کرن:** به ترمه کرن، پیک کرن.
- نیرج بدۆشه:** بریتیه ژ کهسهکی کو تشتهکی یان کارهکی یان ههر خزمه تهکی یۆ ئیکی بیتریت و ئەو ههر تینه گه هیت، ههر وههکی ئیک بیتریت: «ئەف حه یوانه نیره» ئیکیدی بیتریتی: «بدۆشه!» ههر وههسا ئەو بیتریت نیره ئیدی بیتریت بدۆشه...
- نیرک:** ئەو شاتایه کو لیشه کا گیای یان دهخلی یان پیشازی یان کاری یی دهرده کفیت.
- نیرز:** نهوعه تیخهکی گه وههرداره.
- نیرگز:** نیرکس، نیرگس، عه ره بکاری بویه (نرجس).
- نیرکس:** بنیره نیرگز.
- نیرگس:** بنیره نیرکس.
- نیرگزی:** برهنگی نیرگز.
- نیرگزه:** ئەو نیرگزه کو گولیت وئ مهزنن و دبسته تۆپ و بینه داره، نیرگزا هیزا، چیتترین رهنگی نیرگزانه، بینهک زۆر خوش ژئ تیت، گولید وئ مهزن و سپینه.
- نیرگزهک:** نیرگزهکی بی بینه و گولیت وئ کچکه نه و رهنگ تاویل به، تهغه ر لدهشت و به یاران شین دبیت.
- نیزه:** سونگی، رما کورت.
- نیزه رهن:** سونگی وهشین.
- نیزه دار:** خودان سونگی.
- نیزیک:** نه دور، نه درهنگ، خزم و کهس و کار.
- نیزیکی:** نه درهنگی.
- نیزیکبون:** بنکفه چۆن.
- نیزکه:** نیزکه.
- نیزکه:** جی یی نیزیک.
- نیز:** برس، «بزاراڤی بوتان»، دبیزن: «ئەف بچوکه ژ نیزا دگریت و نانقیت» ئانکو ژ برسا نانقیت.
- نیز:** ساختمان.
- نیزان:** ئافا کرن.
- نیزتن:** نیزاندن.
- نیزاندن:** بنا کرن، ئاقد کرن.
- نیزا:** ئافا کرن، ئاقد کرن.
- نیزکاری:** نوانی، ئافا کرن.
- نيسکه:** سه رهه لته کاندنا ماهین و هه سپان ده می غاریدا و جریب انیدا.
- نيسکه نيسک:** نيسکه لپي نيسکه ی.
- نیم:** نم (رطوبه).
- نو:** نهۆ، نوو (جدید).
- نوبی:** په یقینا خودی، مزگینی، ئەنگوشتی نوبی.
- نوبید:** مزگینی، نه فید، نه وید، نه فی.
- نوجهک:** نه جەخ.
- نوخه:** نوک.
- نوخه چی:** ئەوه کونه که سویرکی چیدکه ت.
- نوخه بریز:** نوک بریز.
- نوردی:** چهند نانهکی وه ریچای، نووراشتی.
- نوروی:** نویری، نوردی.
- نوراشتن:** وه ریچان.
- نوراشتی:** وه ریچای.
- نورالدین:** شیخ نورالدینی خه لاتنی بریفکانی عرفانی بهکی دهست بزار و بهرکه تی بوویه و شاعرهکی رهوان و شرینکار و بی هه متا و خوش رهفتار بوویه، وی هندهک قه سیده بیته عه ره بی ژئ هه نه به لی تهغه ر چه کامه (قصیده) بیته وی کوردینه. ئەف شیخه بی هه متایه لسا لا هجری ۱۱۹۷ - ۱۲۲۰ ب حه یات بوویه، دیوانهک جوان و کتیهک بناڤی بدور ژ ئاسارتت بهر مه غان بۆ مله تی کورد بجی مایه. بداخه وه دیوانا وی هه تا نهۆ چاپ نه بوویه. ههر وه رهنگ کتیهبا وی بدورژی کو بزمانی عه ره بیسه ئەو ژئ چاپ نه بوویه. ئەف شیخه مباره که هافچاخی مه ولانا خالدی شاره زۆری هه ورامی نه قشبه ندی سلیمانی بوویه. به لی مه ولانا خالد نه دیتیه. ئەف شیخه ته نی ب (تاثیرا) شیخ نۆده هی و مه لا عوسمانی جه لیلی موسلی چهند ره خنه بهک ل مه ولانا خالدی کرینه، به لی پاشی ته حقیق و ئیکۆلینه کی کیم یان گه لهک دیار بوو کو ئەو ره خنه یانه هه می نه لچئ بوینه ههر وه کی لیترووی دا هاتیه. به شهک ژ دیوانا وی هاتیه چاپ کرن.

نووزده: ژماره «۱۹» .
نووزده: نوژه.
نووزده: نوژین.
نووزین: نالینا نزم.
نووزهنووز: نالهنا لالیچی یهک.
نووز و هوژ: نالینا زور.
نووزی: نیسک، نوژوو (عدس): «مامی نوژی پیاو دکوژی»
 "مه ته لوک".
نووزوو: نوژی.
نووزهن: تازه نووڤه کری.
نووزاد: زفر، نقش (اصل، نسب).
نووقول: کون، کوپ، چهره زات.
نووقره: زیڤ.
نووقروسک: چورنم، سه ری خه وی (اغفاء).
نووقروس: بنیره نووقروسک.
نووقول کرن: کون کرن.
نووقولاندن: سماندن.
نووقلاته: مزگیننی دان، خه لاتدان بو وی که سیکو مزگیننی یهک
 دای. نووقلاته مه عنا (تفاؤل) هاتیه.
نووک و بهد: چاک و خراب، سه رلیه، رسوا، رهنکه ژ نیک و
 بهدی تراشیای بیت.
نووک: نکل، نکلی خه نجه ری، نکلی کیرکی، نکلی تهیران،
 نکلی هه ترشته کی دیتیننی نووک.
نووکورتیه: (۱) ناسنه کی کویره که فکچکیت داری پی
 دقه ورنیسن؛ (۲) بریتیه ژ گازند کرنی سه ری ئیکیدا.
نووکاب: ترچماق، نوکاف (ک، ع).
نووکته: ناخفتنا فهرزانه بی (ع).
نووکتهچی: فهرزانه بیژ، فهرزانه زان.
نووکته بین: فهرزانه دوز.
نووکته زان: نووکتهچی (ظریف).
نووکون: سه رنشیف، وه رگه ریای.
نووکون بهخت: بهد بهخت، بی ئیقبال، بی تالع.
نوماز: نغیژ، نماز، نمیژ. "جزیری" فهرموویه: «عقدی ئه حرامی
 دهما دلهر خویابیت فرضه عین - سجده یهک بهروان دویرها
 ناگرت جیتهسه د نوماز» .
نوما: دیار، خویا، واضح.

نوما: نوما.
نوه: نهۆ، قی ده می (الان، حالاً).
نوهتن: پیکان، لیدان، هنگافتن، کفاشتن. "جزیری" فهرموویه:
 «خه دهنگا غه فله تی نوهتم» .
نوهت: لیدا، پیکا.
نویهر: جوانه گای یهک سال ته مام کریبت و پین د سالا دوویین
 نابیت، جوانه گای ده می جوت پیکرنا وی هاتبیت، دبیتنه
 جوانی هه سپ و جوانی ماهین.
نویه ند: ئه و جوانه گایه یه کو تازه گریدابنه جوتی.
نویه: گهر و دوز، زیره فانی، چاقدیری، نویشانی (ع، ک).
نویه دار: حارس، زیره فان، چاقدیر.
نویاننی: گهر گهرانی (مناویه).
نویار: ئه و کچه تازه مه مک لیپه اتین.
نورسی: مه لا سه عیدنی نورسی (نورس) ناقتی گوندی وی یه.
 له قه با وی (بدیع الزمان) ه. ئەڤ مرۆڤی بناقۆبانگ و
 بهرکه ته تی لگوندی «نورس» لهه ریم بدلیسی هاتیه
 دونیایی. هه ر لده ورانی گه نجیا خو پشکداری بو نازادی
 خوازی بی کریه. ژ گه وره مرۆڤیت هه لکه ته و بهرکه ته
 حسابه، به لکی ژ هه ره مرۆڤیت گه وره گه وره جیهانا
 وهختی خو یه، خاسمه لرۆژه لاتنی مرۆڤه کی بیته مه تابه و
 دیتن لگهل (جمال الدین ئه سه دئابادی) کریه. نورسی
 لسه رنجامی به لاقکرنا بیه و باوریت خو گه له ک هه وادار و
 مرید و پهیره و ل ترکیه، ئیران، پاکستان، هند، ئورویا دا
 ههینه، هه ره ورنه گ ژ بو ئامانجا خو بسه دان په رتووک و
 نامیلکه و خاسمه کتیبیا وی (النور) بزمانی ترکی
 پیکنینه یه و گه له ک جار ژی ترکان ئه و کیشایه دادگه هی
 داوی بخنه داقتی. وی گه له ک رهنج ژ دهستی کاریده ستیت
 ترکان دیتینه و پروپاگندیت بدرۆ بو هه لته راشینه و ل قالب
 داینه، جار دگوتن جودایی خازی کوردانه، جار دگوتن داوا
 پیغه مبه راتی بی دکهت، جار دگوتن میشکی وی خراب
 بوویه، جار دگوتن نوکه ری روسیه. بشان چیفان نوکانه ژ
 ولاتی دوور (تبعید) کرن. مه لا سه عید هه ر لده می گه نجیا
 خو ناقتی خو دانابوو (سه عیدی کوردی)، نه ره حهت دبوو
 ئه گه ره که سه کی گوتیا وی «مه لا». هه تا مری جلکیت
 روحانیان نه کره به رخو. پهیره ویت وی دگوتنی (بدیع
 الزمان). وی بهیره ره کانیا شه فقهی ژ بهر هندی دکر دزانی
 مه قسه دا ترکا جلکیت قهومی یه تا کوردا لئاڤ بهن.

نوورسى لىسالا ۱۹۶۰ مىلادى لىتمەنى ۷۷ سالىدا كۆچى دووماھى كر. نارامگەيى وى لىبازىپى ئورفەيە.

نۆرە: گەر و دۆر: «نۆرە مەنە، نۆيا مەنە».

نۆرپن: نۆرپن، تەماشاشا كر.

نۆرەنۆر: ھەوار و گازى (صخب).

نۆرپن: گازەگازا درىژدەم.

نۆزە: ژمارە ۱۹.

نۆز: ناز.

نۆزە: نووزە، نويزە، نالپن، نالاندن، (نووزە درستتەرە).

نۆزەنۆز: نووزە لىدو نووزەي.

نۆز: (۱) نەوعە كرپىيەكى پانە و گەلەك دەست و چەنگ ھەنە: «نۆزە بسۆزە» "پەند"؛ (۲) تىت بىرىتى ژ مرۆقى خويىس و مالپەرست.

نۆزەن: تازە درستكرى، تازە ھاتىيە ژەنپن (كوردتر و درستتەرە) <نوو + ژەن>.

نۆش: (۱) ھنگشپن (شەد، عسل)، ھەر تشتەكى شىرپن؛ (۲) تىرپاك؛ (۳) نۆشگىيان، ئاڧا ھەياتى؛ (۴) ژيان، نەمرى؛ (۵) نەھ؛ (۶) بىنۆشە.

نۆشا: خۆشاڧ، شەرىبە تا مېيىژە زەر.

نۆشاپە: شەرىبە تا شىرپن، عارەق، خۆشاڧى گوارا، دۆشاو. نۆش ھەر دەمىكو لگەل واژەبىدى ھاتنە لىكدان مەعنا (اسم فاعلى) ددەت و مەبەستى نۆشندەي (شارب) ددەت، وەكى: بادەنۆش، مەي نۆش، نۆشانۆش، بادنۆش، شەراب نۆش.

نۆشا: شارب، نۆشانۆش ئانكو ئى قەخۆر، بىنۆشە.

نۆشاب: نۆشاو <نۆش + ئاو>.

نۆشپن: قەخارن. "جىزىرى" فەرموويە: «مەي نەنۆشى شىيخى سەنعانى غەلەط - ئەو نەچۆ ئاڧ ئەرمىستانى غەلەط».

نۆشدارى: ئەسلى وى «نۆشداروو» وە، ژ دو واژەيان پىكھاتىيە: <نۆش + داروو> ئانكو دەرمانى شەفابەخش.

نۆشونۆش: ئەڧ گۆتنە لىدوانا مەيخواران بىكارتىت كو دەمى قەخارنا مەي دىپىژنە يەك و دو: «نۆش نۆش، نۆشا نۆش»: «مەستانە مەستان نۆشەنۆش - قەرقەف د جامان ھاتە جوش» "جىزىرى".

نۆش ئازەر: ئاڧى پەرستشگاھى دووومە ژ پەرستشگاھىت ئاگرى ھەفتانە.

نۆشپن: قەخارن.

نۆشگىيان: خوشيا گىيانى، نۆشى گىيانت (ھنىغاً).

نۆشكەر: قەخۆر (شارب).

نۆشاڧ: دۆشاڧ، ئاڧا ھەياتى، گڧارا.

نۆشدار: (۱) دەرمانى شەفادار، تىرپاك، عەرەق؛ (۲) (سىدلى).

نۆشەروان: ئەسلى وى «ئەنۆشەروان» و عەرەبكارى بوويە بۆ (انوشىروان)، پەرورەدگار ئىنسانان، ئاڧدېر، جاويد، عادل؛ ئاڧى شاھەكى عادلە كو مەمەد (ص) لىسەردەمى وى ھاتىيە دونىايى.

نۆشانۆش: لە كىيانت خۆش بىت، گڧارا بىت.

نۆشك: نۆشك.

نۆشك: سەقەت، لەنگەر.

نۆشكان: نۆشكان، جەمعا نۆشكە، سەقەت و لەنگەر.

نۆك: نكل، دمك (حمص).

نۆكە: نەز.

نۆكەر: خولامى، چاكرى.

نۆكەراتى: نۆكەرى.

نۆكەرياتى: نۆكەراتى.

نۆك درون: درونا نۆكان.

نۆك فروش: (حمصانى): «نۆكا لېرى داي» "پەند".

نۆكەند: قەنات.

نۆچ: ھەچە.

نۆچە: دەنگەكە ئەو كەس دىپىژىت كو لدەوارى بخوپىت بۆ بىرئەچۆنى.

نۆچەنچ: ھەچەھەج.

نۆچ و ھۆز: ھەچەھەچە ب كومەل.

نۆدە: واژەيە دىبىتە پاشكو بۆ ھندەك ئاڧ و (صفت و مصدران) و دكەتە (اسم فاعل) يان (اسم مفعول استمرارى) يان بۆ (مبالغەتى)، وەكى: «پەرگەندە، پەرگەندە، كوشندە، شەرمندە، وەندە، مەندە، پەرنە، بەرەندە، خوندە، فەرخوندە، فېرنە، زىندە، گەندە، سازندە، واماندە، پەسندە».

نۆپ: ھىسترا نۆپ، قىپى، قىپراندىن.

نۆپن: قىپىنا (استمرارى).

نۆپەن: قىپەقىپىر.

نښتار: دلیر، جامیر، بدهمار (شهم).	نړه و هۆر: قیرهی ب کومهل.
نښتەر: بنیره نه شتهر.	نړکه: هۆلین.
نښکی: نښکافی.	نړکه نړک: هۆله هۆل.
نښتاف: دووئاف، دووئاف (مبازل المیاه).	نړک و هۆر: هۆلین ب کومهل.
نښخۆر: (۱) نه و کایه کو دفران دا لبه ده وارنغه دمینیته؛ (۲) کاویژ.	نړکین: هۆلینا (استمراری).
نښین: پاشگره که مه بهستا دهوامیا لگی دگه هینیت، وهکی: سهحرانشین، زۆزان نشین، ره شمال نشین، چادر نشین، روستان نشین، کورد نشین، عه رهب نشین.	نړناش: نړنا بییش.
نښته نښت: حکایه تا دنگی لوفلوفای که سیه کوتای گرتی (انین).	نړنا بییش: عفريت، غول، (واژه یه کی نه هریمه نیه).
نښی: بالبه قی، خه زنه (خام ابیض ناعم).	نړا: دوعا، دوعایخ خیرئ.
نښین: دوعا، چ دوعا بخیری یان بشه ری (کراهیه). نه ف وشه یه ژ بنه رتدا ژ په هله وی هاتیه: «نښینه کی ژ یه زدان، دکم تو بیژنه نامین - شیخ و مه لاییت کوردان، به له نگاز و گه دا بن» "جه گه رخون".	نړزه: په ست، (دنی)، رهنه گه نزه ژ «نسا» یی ئافیتستیه هاتبیتسه هه لتراشین کو به عنا (نحس، ضیغ، دنی) شروفه کرینه.
نښ: زور بییه ت.	نړه یی: په ستی، کیمی، نسایی (نجسی).
نښدی: مفردی، سوپا، سه لت، بیژن.	نړه نژ: خۆ کیم کرن، لاقه لاف (التماس).
نښت: نه فت.	نړم: نه وی، په ست.
نښتان: نوسان، خه فتن، به لی نښتان کوردیتره ژ خه فتنی.	نړماتی: نړمیاتی.
نښاندن: خه فاندن.	نړمی: په ستی.
نښتاندن: نښاندن، نوساندن.	نړمی کیشن: خۆ کیم کرن (تنازل).
نښسین: نوسین.	نړه: ره زۆ تاز هاتیه به ری.
نښساندن: نښسین، نوسین.	نړاف: غدار (مړطوب)، واژه بیته قی بابی هه می ل بنه رت دا نه گه ر بفرکی لیه ک ریشه و سه رچاوه نه.
نښسه ر: نښسفان، نوسه ر.	نړم: بیچم (وشه یه کی نه هریمه نیه).
نښسفان: نوسه ر (کاتب).	نړم شوژ: نه نی گری، بیچم شوژ (عبوس).
نښستی: نښستوک، نوراشتی، وه ریپچای.	نړده: ریگر (وشه یه کی نه هریمه نیه کوردکاری بوویه ژ (نجدی).
نښستوک: دوعایچ چاف و زاران یان شفایچ، وه ریپچای.	نړده یی: ریگری (ک، ع).
نښاندن: نواندن، راوه ستاندنا بریاره کی یان کاره کی.	نړده گه ر: نړده چی (ک، ع).
نښستی: خه فتنی، نوستوو (نائم).	نړده چی: ریگری که ر (ک، ع).
نښاندی: خه فاندی، خه واندی.	نړی: نوژی (عدس).
نښ: خه و.	نړیار: ئافاهی، نوانی، دانان (بناء).
نښیژ: نوژ، نمیز، نماز.	نړین: نړیار، دانه سه ری که، بلند کرن.
نښیژ که ر: نوژ که ر.	نړده فان: سه رۆکی نړده چیان و ریگران (ک، ع). (رئیس قطاع الطرق).
نښیژ نه که ر: نښیژ هیل.	نړده وان: نړده فان.
نښیژ هیل: نه و مروفتی کونښیژا ناکه ت (تارک الصلاة).	نښک: نښکاف.
	نښکاف: بنیره نښک.
	نښکافی: نښکی (فجائی).
	نښا: دلیری، جامیری (شهامه).

نغاندن: تہرکرن، خیساندن.
نمنا بارانی: بارانی ہوور۔ دبیشن: «نمبارانہک ہات و نم بری کہتین»۔
نمک: خوئی۔
نمکدان: خویدان۔
نمکدانک: خوئی دانک، نامانی خوئی دکہنہ تپیدا۔
نمک حرام: بی نان و خوئی، بی نممک و نممک۔ (ناکر الجمیل)۔
نمک حلال: حلالزادہ (وفی)۔
نماز: نھیٹ۔
نمازخان: نیمامی پیش نھیٹی کەر، نمازخانہ، نمازگہ۔
نمازکەر: نھیٹکەر۔
نمازکەر: (تارک الصلاہ)۔
نمازگہ: جی نھیٹی، مزگہفت۔
نمازہ: نہمازہ۔ خاسمہ (لاسیما)۔
نمازؤ: نمازؤ <ہورامیہ>۔
نمازؤ: ناہیت، <نمازؤ شہبہکیہ>۔
نمازانؤ: نازانیت <شہبہکیہ>۔
نمکازؤ: یاری ناکہت۔
نمؤ: (۱) تہکہنامہ، تاتی بی دریٹ: (۲) درود، نماز۔
نہو: نہو، نیستہ (حالا، الان)۔
نہو: نؤکہ، نیستہ۔
نہوم: نوم دو یان س، (طبق) خانی۔
نہان: نیہان، بہرزہ۔
نہانی: نوانی، ناقاہیا کو مرؤقی داپوشیت و ستارہ بکہت۔
نہالی: مافیر، نخالی۔
نہشتن: نیشتن، ہیٹلان۔
نہشتوک: نیٹزگہ۔
نہشتگہ: جی نہشتنا فرؤکہیان۔
نہش: نہش، بی ہش، بی ہوش۔
نہشتی: دانایی، مرؤقی دانایی (رزین)۔
نہایی: دانای "جزیری" فہرموویہ: «دادچہشمان من و ہرینا خاکی ہەر وەک تۆتیا - یا حەبیب پی لی نہایی ئەو توراب»۔
نھیٹل: راستیا ناف دو چیایان۔ دبیشن: «نھیٹلا گہ قہری نہال»، نہہلہ و نہال و نہوال و نہیٹل ہمی ژبہک ریشہنہ۔

نھیٹگہ: جی نھیٹ لی کرنی: «پیرا بنھیٹ بیت سال دریٹہ»
 "پہند"۔
نغانی: نوانی۔
نکردی: (۱) مرؤقی بی ژن۔ (۲) دہنگہک و ہکی دہنگی ہورہ ہورا ہوران۔
نھیٹسکان: (معلولین)۔
نھیٹسک: (معلول)۔
نق: پریونہکی زیدہ، نہمان و (قطع) بون، چکبونا ناخی۔
نقہی تیت: زور پر بوویہ۔
نقؤ: نقوم۔
نقوم: بن ناف بون۔
نقاندن: قوجاندن، چاٹ قوجاندن، چاٹ دانانہ سہریہک۔
نوقولاندن: نوقل کرن <زاراقتی نیزدیانہ>۔
نوقل کرن: کون کرن۔
نوقل: کون۔
نقروسک: چورت، چورت، نقروسک۔
نقروس: بنیترہ نقروسک۔
نقلاتہ: شیرینی، ولفہت، تفاقہل۔
نقیای: قوجیای۔
نک: (۱) ہمہعنا ہم، کن (عند) بکارتیت: (۲) نافہ بو نالین (انین)۔
نک: نالینا کورت و پہی دہریہی۔
نکولگیتی: پیمان بہستی (متعهد)۔
نکراندن: خوشکرن و تیزکرن بہری ناشی بہہوی چہکوچہکی تاییہت دبیشن نکروتہ۔ ہوروسا ہمہعنا (تویخ) تیت۔
نکڑتہ: چہکوچی ناشی بی د نکراندنی۔ چہقوکی کہفچکیت داری بی دقہوورین، زوقلمہ، کولم (وکز، لکز)۔
نکڑچک: کولم، کولہمستہ (وکز لکز)۔
نہم: عہردی بشہہ و نمدار، تہراتی، نمباران، دلؤپ۔
 "مہولہوی" فہرموویہ: «یابا لای ساقی! وہی لاداخہمی - یا جام! جہو باقی پہی زہمین نہمی»۔
نمباران: بارانی ہوور۔
نمؤ: درود، نماز۔
نمیدہ: <بزاراقتی ہورامی> چہمیای۔ "مہولہوی" فہرموویہ: «ناو پاشیہی رہوویہی دیدہی نم دیدہم - مالاش وظیفہی موژہی نمیدہم»۔
نمگہ: نمدار، جی (مرطوب)۔

نهک: نوک (حمص).

ن ه: نهه، نوکه (الآن).

نهال: شتله دارچ شلک. شاعر گه له ک جار به ژنا دلداریت خو

پي ته شبیه دکه، "جزیری" فرموویه: «دقی تاقی، دقی

خانج، مه عه پش و ئیمنی کانج - که سنج ده سته دت ژ

دهورانج، نه هاله ک فنی گولستانج؛ "مهوله وی" فرموویه:

«زیله ی ته ملیت یار و کوچی نه ونه هالان - تاثیرش نی یه

ئیمسال چون سالان».

نوانی: لاواندن، نازکرن، هه ژانندن، ستارکرن، فه شارتن. "خانی"

فرموویه: «هه ر دو دوی حالیدا عه یانی - بی پهرده

سه رایو بی نوانی». ههروه سا به عنا ئافاهی و ئافایی کرن و

ستاره کرن و ئافاهی چیکرن و نژنین هاتیه.

نوځل: قازمه.

و

و: بیست و پینجهمین تیب ژ تیپیت چه چیهیی کوردی، بحسابا نه بجه دی دبسته ژماره (۶)، به لئی ژ تیپیی دهنگداره. د عه ره بیدا دبیتنیج (حرف عله).

وا: ئەف وازیه چه ند مه به سته کی ده ته زمانج کوردی: (۱) واخواردن، باخواردن، سه رسورپمان (تعجب): (۲) به عنا واته، فانه، تکرار، دووباره: (۳) نامان <ناه: (۴) گری (شبق).

وابهستی: فه بهستی، پینکته گریدای، عه لاقه دار (قرا به).

وابردن: وایرن، باخوارن، کشت بووی، بۆ به نه کی زیده باخواری بکار تیبت.

وابهردان: با بهردان.

وابه سهر: سه ریادان.

واتۆ: گۆتۆ.

واته: گۆتن، گوته.

واتن: گۆتن.

واتیار: گۆتیار.

واتۆک: گۆتۆک.

واتش: گۆت، وی گۆت.

واتشان: وان گۆت.

واتمان: مه گۆت.

وانم: من گۆت، <هه ر چار وازیه شه به کینه >.

واتهوات: گۆته گۆت.

واجه: وازیه، وشه، واته، په یف، وچه، واجه، گه پ.

واجیم: دبیتیم.

واج: سوود، وج.

واچه: وازیه، په یف، وچه، فاجه، وژه، وشه.

واخ: ناخ، ناه، نه فسوس، مخابن.

وادا: ناده، بژاره.

وادم: هیتزا خودیج، فه ری یه زدانی.

وارش: سر، ناکار، مه بهست، شوره (السور).

وار: (۱) وارگه، هاوینه هه وار (مصیف): (۲) پاشگره که لپی هنده ک وازیه بان د کوردی و فارسیدا تیت و هنده ک مه عنا و مه بهستان درست دکهت کو به ری هاتنا وی لدووماهییا که لیمه ی نه و مه عنا ل چ ده ران دیار نین، نه و مه عنا ژی نه شه نه: خاوه ندی (تشبیه، لاتی)، زیده یی (تفضیلی) وه کی: دیله وار، خونده وار، شوونه وار، کۆره وار، کۆله وار، مسوار. نه گه ر بیژین: دیل، مه بهستی به نده یه، نه گه ر «وار» زیده کر مه بهستی دیله کی کامله. هه ر وه رنه نگ خواندی و خونده وار و کۆره و کۆره وار. هه ر وه رنه نگ درسته بۆ خاوه ندی (تشبیه و لاتی) ژی بکار به ن و مه عنا بده نی: دیله وار (وه کی دیلی)، کۆره وار (وه کی کۆره ی) هتد....

وارگه: شوینه وار، جی (محل الاقامه).

واردن: خواردن، خواری.

وارده: تشتی خواردنی.

واپی: تشتی خواردنی.

واپی: قاری، نه بهر جاف (مخفی).

وارۆ: خواری (اسفل).

واپه وار: حکایه تا دهنگی گریا منداله ساقایه.

واپین: گریا دریتۆده م ژ منداله ساقای.

واپ و هۆ: وارینا ب کومه ل.

واپیز: ژمارتن (حساب، محاسبه).

وارۆنه: ئارۆنه.

واک: (۱) ماسیگرک، تهره که ماسیان دگریت و دخوت (مجهول)؛ (۲) قه، بوش، خالی، واق.
واکرن: قه کرن.
واکردن: واکرن، وه کرن، کردنه وه، کردنه قه.
واکهر: قه کهر.
واکوت: دهرگه قوت (طارق او طرق الباب).
واکیش: باکیش.
واگیر: باگیر، باگر، بغیری (عبار هوائی، نافذه تفتح فی السقف خصیصا لعبور الهواء).
واگون: فارگون، ژورک ژ ژوریت شه مه نده فری.
واگهر: نه گهر، نه کهر.
والا: (۱) بلند؛ (۲) بهریتز، دوست؛ (۳) خالی؛ (۴) (مکشوف).
والاتر: بلندتر، بهریتزتر.
واله: خوشک.
وال: قال، ده ففره، دهر ففره.
والاکردن: والاکرن، فالاکرن.
والاکرن: سه رها قیتن، دیار کرن، که شف کرن، خالی کرن.
وام: فام، دهین، غایه ت.
وامانده: قه مای، پاشکه تی.
وامانده: پاشکه فتن.
وامه که: (۱) گورانی یه کی کوردیه؛ (۲) وه نه ک.
وان: (۱) جیناوه بۆ که سه سی سۆ یه مین، کۆم (اسم اشاره یه) بۆ دووری؛ (۲) پاشگره که مه معنا (مثل، محافظه) زیره فان و خودانی و خاوه نندی بی دگه هینیت: گوان، دهرگه وان، بهر خه وان، بیتری وان، گولکه وان، بازه وان، باغه وان، قازه وان، چویچکه وان، رده وان، خه رمانه وان و...؛ (۳) ناقی شاره کی میژوویی کوردانه که فقیه بن دهستی ترکان.
وانه: (۱) نه فان، فانه، فان، دهرس (هؤلاء)؛ (۲) نه وه ها، نه وه سا. نه ف و شه یه ژ دو وشه یان پیکهاتییه: «وا + نه < نانکو نه وه سا.
وانا: خواندی، زانا.
واندن: خواندن.
وانج: نیسک، نۆنجه.
وانکهر: وانه کهر، خونه بکار.
وانه کهر: خونده وار.
وانهوان: وانبار، زانبار.

وارینه: برینداریونا چاقیبه ژ ناڤدا ژ بهر کول بونی.
وازیشو: شایسته (صالح).
وازا: هیلان.
وازاو: لافاو.
وازیته: بهیله.
وازینان: دهست هه لگرتن.
وازی: بازی، یاری، هه نه ک، گالته.
وازیکهر: یاریکهر.
وازیکه: جی یاری کرنی، شه هری بازی (ملعب).
وازه: هنده ک کول پیتن لسه و چاقی بچوکیت شیرخۆر تین.
وازا: وازه.
وازان: نه و که سه سی کو زانا ب (انباء الجو) یه، بازان، هه و اشناسی.
وازهواز: قازه قاز، دهنگن قازا (التماس).
وازت: خواستن.
وازیار: خوازیار، خازگینی.
واژه: واجه، وشه، په یث، لثاقیتنایدا «واج» هاتییه.
واژی: قازی، وانژی، واژی به معنا (بالمقلوب) ژی تیت.
واژو: درست کرن و ریک کرن (تصویب، شرح، تفسیر).
واسهر: گپژه سه سر، سه رزقین، هه واسهر (ع، ک).
واس: ناله.
واسه واس: ناله لدو ناله ی.
واست: داخواز.
واسه ی: (عاریه).
واش: واشه.
واشه: باشیک، عه ره بکاری بوویه بۆ (باشق) ی.
واشه واش: واژه واژ، هاژه هاژ، حکایه تا دهنگن بای.
واشه نگ: نه و که سه کو د ره مه زانپدا نقشستیان بۆ پاشیف خوارنج رادکه ته قه بواسته ی دهۆل لیدانج.
واشه: تۆشه، مشتی (علف الحیوانات).
واف: بولبول (عندلیب).
وافور: سه بیلا تریاک کیشانی یه یان بافور.
وافوری: نه و که سه کو گه رتی بوی د وافور کیشانی دا.
وافیر: فاویر، چه رت، (فاویر سقتر و کوردیتره).
واق: بوش، خالی. «مه وله وی» فه رمسوویه: «خۆم ئاسا خه یلین وه تن مه یخانم - چۆن په یاله ی واق شیشه ی په یمانم».

وهخشوریه‌ند: زهردهشتی، پهیره‌ویت دینی زهردهشتی (د.خ).
وهخشوری: زهردهشتی.
وهخش: به‌خش.
وهخشه: به‌خشه.
وهخشین: به‌خشین.
وهدم: دهستور، ئیجازه.
وهر: (۱) پاشگره‌که لپی هنده‌ک (اسم الجنسان) تیت و مه‌عنا هه‌بوون و خودانی یی و دارایی یی ددهت، وه‌کی: نامور، داوهر، پیشاوه‌ر، هونه‌روه‌ر، تاجوه‌ر، په‌هناوه‌ر، باروه‌ر، پیله‌وه‌ر، کینه‌وه‌ر. "باته‌یی" فه‌رموویه: «ئه‌م کرینه‌امتا خیرالبشر - تابعی فی مقتدایی ناموه‌ر»؛ (۲) وه‌ئه‌گه، وه‌گه‌ر.
وهره: فه‌رقه، به‌فر.
وهره: (۱) به‌رخ؛ (۲) مه‌عنا (تعال).
وهران: باران.
وهرز: بیستانی گوندۆرو شفتی و خیار و ترووزیان.
وهرزش: (ریاضه).
وهرزشکار: (ریاضی، فلاح).
وهرزشکاری: (عمل بریاضه، عمل الفلاحه).
وهره: کیتلانا زه‌قی یی بۆ جارا دوهم.
وهرگ: گورگ، فه‌رگ.
وهرگیتل: وه‌رقتیل.
وهرگیتل: به‌رکیتش، شه‌لته، ره‌شکه.
وهره‌لویایی: پیشره‌و.
وهرچه‌پ: سیله (منصطف).
وهرس: بیزار.
وهرینه: ئه‌و کولکه لناف چاقی تیت.
وهراز: ئه‌و که‌سه کو چاقدیری و ئافدانا قه‌ره‌یی برنجی دکه‌ت هه‌م دبیتنی که‌پاخ.
وهراز: به‌راز، گوراز.
وهرده: به‌رده، ده‌ست هه‌لگره، به‌ئله.
وهردان: به‌ردان، هیتلان، به‌ره‌لاکرن.
وهرنه: فریده، پاقتیژه.
وهرنان: هاقتین، فرهدان.
وهریادان: لیک ئالاندن، تیک ئالاندن (قتل).
وهره‌وخیر: به‌ره‌ف خیر، به‌ر ب شفا (ک، ع).

وانیار: خوندنزان، خودان خواندن.
وانیه: نه‌هۆیه.
وانگ: بانگ (اذان).
وانه: دهرس، گۆتن: «گۆشت جه‌وانه‌ی پیرشالیار بۆ» "ماریفه‌ت".
واهه: هه.
واهم: پیکه‌ه، به‌ه‌قرا (باهم).
واو: ئیکه ژ بیست و هه‌فته‌مین تیپیت چه‌چه‌یی کوردی.
واوش: باوش.
واویر: چه‌رت، قاویر (واویر و قاویر هه‌ر دو درستن).
وای: وشه‌یی دهر دیا‌رکرنی به (ویل).
وایین: ره‌فین، بازان، هه‌لاتن «بزاراقتی گیتان - قه‌زا ئاکری».
وایاندن: ره‌فاندن.
وایۆک: ره‌فه‌فۆک.
وایی: ره‌فی، باز دا، هه‌لات.
وای وای: وشه‌یی (تعجب) و مخاینی به.
وای بابۆ: ئه‌ی بابو (یا ابتاه).
وای بابک: ماره‌کی ژه‌هرداره و کوشنده‌یه.
وای دل: ئه‌ی دلو (یا ایها القلب).
وایه: وه‌سایه، وه‌هایه (نعم، هکذا).
وای لمن: های لمن (یاویلی، یاویلتاه، یاویلاه).
وه: ئه‌ف «و» به‌گه‌له‌ک مه‌به‌ستان تیت د زاراقتی کوردیدا:
 ۱- بۆ (عطف) به‌له‌ی بی بزه‌یه، وه‌کی: ئه‌زۆتو، خه‌مۆوره‌مۆ، جانگۆودریۆ؛ ۲- هنده‌ک جاران تیته‌ فرهدان ژ بۆ سفکاتیا وشه‌ی هس (هۆش)؛ ۳- دقولپیت و دبیته (۱)، وه‌کی: خان، خون، جان، جوان؛ ۴- مه‌عنا نسبه‌تی دگه‌هینیت، وه‌کی: هندو، هندی؛ ۵- ئه‌گه‌ر که‌فته‌ ناقتنجا «خ» و «ا» بیان «خ» و «ی» ئه‌و واو و تیته‌ قوتدان، (تلفظ) پی نابییت.
وهج: وه‌رج، ورج (حاجه).
وهجه‌ر: دهرکرنه بریاره‌کی ئابینی ژلایی زانایه‌کی (فتوی).
وهج: چه‌که‌ره.
وهخ: دهنگه‌که بیان وشه‌یه‌که مرۆقتی کۆشاندار و دهرده‌دار و خه‌مگین وی بکاریتین، دبیتن: وه‌خ، ناخ، ئۆخ، ئاه، ئۆه.
وهخشور: له‌قه‌به بۆ زهردهشت پیغه‌مبه‌ری (د.خ).

- وهره وهره:** هېدی هېدی، بهر بهر (تدریجاً).
- وهرشهک:** جانده بهر کی ئاقي به دبېژن چهرمی وئ گه له ک قاییمه: «وهکی چهرمی - بیان که څلی - وهرشه کیه» "په ند".
- وهردهک:** سوڼه، کوزوڼا بووکنی.
- وهرهان:** بهران.
- وهرچ:** وورج، سوود، (نفع).
- وهریان:** کهفتن (تساقط).
- وهریای:** کهفتی (متساقط).
- وهراندن:** ئیخستن (اسقاط).
- وهرتین:** وهرین.
- وهرین:** بنیره وهرتین.
- وهر اوهر:** بهرام بهر.
- وهره:** کوته کی، گوڅمه، توش، نه تره، هه ترهش (مقاومه).
- وهرچم:** بهرچاڅ.
- وهرچه پین:** (تملص).
- وهرگیلان:** پاشقه چوڼ.
- وهره خا:** بهرخ «وشه په کی ئاقيستیه و شه به کیه».
- وهرم:** خدو.
- وهرکاک:** شاهین، شپکاک.
- وهرنام:** بهرناڅ.
- وهر:** دیسان دبېته پاشگری ناڅان و معنا ئسمی فاعلی و جارا ئسمی مه فعلولی ددهت، وهکی: گونه هوهر، خه زه لوهر، ده ستوهر (تشتیکو بدهستی هاتیه وهراندن).
- وهروه:** بهفر، وهفر، بهرف.
- وهرینه:** حه لپن، حه لاندن کهر (مذیب).
- وهرمه زپ:** خه و نه هاتن (ارق).
- وهرنامه:** بهرنامه، عه ره بکاری بوو به بو (برنامهج).
- وهرت:** (۱) ویرت، وهرتا، هه می ژ یهک بناشته: حاکم، قایمقام، میر، مختار؛ (۲) ولات (وطن).
- وهرپوش:** چاروڅ.
- وهرزگاو:** گایې جوڅتی.
- وهرز:** ئاقيستایدا «وهره ز» هاتیه هه ره به معنا وهرز.
- وهره تا:** چیتیر (احسن).
- وهره شان:** پیغه مبه ران (انبیاء).
- وهردکار:** ره وان بېژی (بلیغ) ورده کار کوردیتره.
- وهردکاری:** ره وان بېژی (بلاغه).
- وهره ویرکه:** مندالی بهر ده ست.
- وهرگیر:** (مترجم).
- وهرگیران:** (تصریف، تقلیب). خودی ژئ ستان دن دبېژن: خودی لئ وهرگیرای.
- وهرورگ:** مه زن، گه وره، ئه څه لسهر زاراقی کو «ب» دکه نه «و».
- وهرنا:** پر، له باله ب.
- وهرنه:** عه یاره کی پېڅانی به لعیراقی، ژ وه زه یی عه ره بکاری بوویه.
- وهریری:** جزره هژیره که.
- وهریه:** وهرنه «واژه په کی ئاقيستاییه».
- وهرز:** به ز.
- وهرنه و ته غار:** بریتیه ژ بهر که تې: «بهار ئه گه ر کردی به کار ده خل تیت وهرنه و ته غار» "ناخفتنا مه زنا".
- وهره:** وزه.
- وهره:** شیبان، توانا.
- وهرز:** که ژ، گوته ل، هه رت.
- وهرس:** به س.
- وهرسن:** به سه.
- وهرستا:** هوستا.
- وهرستان:** وهستیان، ماندی بون.
- وهرستیان:** ماندی بون.
- وهرسپ:** مه حت ئه څ وشه په ژ «څیسپا» بیئ ئاقيستی کو به معنا مه دحه هاتیه دبېژتی «څیسپ + رده» قیسپرد.
- وهرسپه ند:** ئیسپه ند (حرمل).
- وهرستاندن:** ماندی کرن، راوه ستان.
- وهرستاکار:** نانکو هوستای کاری (رئیس العمال).
- وهرسرکرن:** بسه رکر نه څه (تفتیش).
- وهرسرکردن:** وهرسرکرن.
- وهرستاخن:** گوستاخ، گوستاخ، بیئ توڅه، بیئ حه یا، بیئ شهرم.
- وهرش:** (۱) بیئ خوڅ، زیبا، گویرکې په مسووی، پاشکوڅه که مه به سستی (مثلی) و (شبهی) دگه هینیت. وهکی: شاهه ش، مه هوه ش، گولره ش، په ری وهش؛ (۲) وهک، گه ش. "مه وله وی" فه رموویه: «سالم وهش کهر وه ئیلتفاتی - بدیه وه لاره بوینووت ساتی».

وهشنه: با و باران، کهرۆقه. (شهبهکی هه ورامی).

وهشت: قهشهنگ، جوان.

وهشله: (۱) خوزی (لیت): «وهشله و مهینهت وهختی مههجوری» «مهولهوی»؛ (۲) خوژی، خوژی، پهبیک، شاتر، په یام ئاور: «وهشله ههر پهی تۆن ههی شادمانی - په ییکی لهیل ئاما ده تۆ مزگانی» «مهولهوی».

وهشه: وهشت.

وهشاندن: وهراندن، لێدان، به لاف کرن.

وهشین: لیدهر، پاشگرهکه لپتی ههر نافهکی بیت مه به سستی فاعلی په تی دگه هینیت و سفه تی مبالهغه ژئ چیدبیت، وهکی: دهر ب وهشین، شیهیروهشین، دهست وهشین، به دروهشین، داروهشین، گوپال وهشین، پین وهشین.

وهشهک: وهرشهک.

وهشاد: گوشاد، قه بوی، رووگهش.

وهشتمن: رهقسا دهر ویشان، سه ما (سما).

وهشارتن: وهشاردن.

وهشاردن: بهرزه کرن، قهشارتن (اخفاء).

وهشروهت: رههوان.

وهشه: وشه، واجه، واژه، په یف (کلمه).

وهشرهنگ: رووگهش، خوش رهنگ.

وهفر: بهفر، ئەف وشهیه لپه هلهوی و ئاقیستیدا بله فزا قهرقه ههروهکی لزاراقتی شه بهکی وهفر هاتیه، به لی کوردیت دی دبیتن: بهرف و قسمهکی زۆرت ر ژ کوردان دبیتن: بهفر.

وهفرین: بهفرین، وهکی بهفری.

وهفریی: بهفریی.

وهقره: ئۆقره، ئارام.

وهک: وهکو، وهش، شتی، شیتی، چاشتی، شهبی (مثل).

وهکو: وهکی، وهکه.

وهکه: بنیره وهکو.

وهکری: دهستوردایی (سماح).

وهکرن: هیلان، ریدان، درست دیوان.

وهگیر: قهگر.

وهگویی: پهروپاگنده (دعايه).

وهلگ: بهلگ. «مهولهوی» فهرموویه: «په ریش کهرسای وهلگ هیمهت وهیاتاخ».

وهلام: پاگو، بهرسف.

وهلاو: بهلاو، به لاف.

وهلاوکردن: بهلاو کردن، به لاف کرن.

وهلاوه: بهلاوه، به لافه.

وهلهخ: بالندهیهکی مه علومه (قمری).

وهلالیک: بهلالیک، ههلهه لوک.

وهلات: نیشتییمان (وطن): «وهلاتی مه کوردستانه - جهی خوشمیر و خورتانه». ژ (ولایه) هاتیه. (ع)

وهلهفت: ئەف وشهیه ئاقیستیدا «ئورقه تۆ» هاتیه کو مهعنا دۆستی تهفسیر بوویه و لکوردیدا مهعنا شوکرانیا نشت نووسان تیت، به لی ههر دو مهعنا ژیک نه دوورن چکو د ههر دو مهعنا یاندا دۆستی دیاره.

وهلاتۆ وهلاتۆ: ئەو ژئ گۆرانی بهکی کوردی یه.

وهنه: کهزوان.

وهن: بیتمک، وهنه وشیله.

وهنهوشیله: بنیره وهن.

وهنهوشه: بهنفش (بنفسج)، بهه ره بکاری ژئ درست بوویه.

وهنی: بهنی (عبد).

وهنم: لمن، لسه من. «مهولهوی» دبیت: «تا دل جهله زهت دینت ناکام بۆ - ئەو زهقه تۆ دیت وهنم حه رام بۆ».

وهنهوز: ئەولی خهوی، نقرۆسک.

وهناس: وهناه، گوناها.

وهناه: گوناها، (جناح) ژئ هاتیه عه ره بکاری کرن، وهناه د زاراقی شه به کیدا تیه دیت، ههروهکی ئاقیستیدا د قسمی خورده ئاقیستیدا تیت.

وهند: سفه تی (مشبهه) یه مهعنا زانا، خودان (غنی): (۲) ئامان، گۆزک (طبق): (۳) پاشگرهکه مهعنا نسبه تی دگه هینیت، وهکی: له وهنده، چهقه له وهند، سه گوهند، گۆهه ند، ئانکو مه نسووب بال لاوینی، مه نسووب بال چهقه لینی و... یان بیژی: خواوه ند، خودایی، حوسین وهند، حوسینی، یان: ئەله وهند، ده ماوه ند وههروه سا مانا بهرزوه نه دیار ددهت.

وهندهدی: شیشه یی دهر و په نجه ران.

وههی: وهوی، بووک.

وهه: (۱) وشه یی سه رسورمانی یه، وشه یی (ئنعاشا ته بیعه تی) و جه مال و ته حسین یه: (۲) (اسم الفعله) مهعنا پهک پهک!، به به!

فهرموويه: «جوبي جه عصيان دليريم كه ردهن - ته قصيره م جه حهد و حيساب ويردهن».

وييانه: بياني، بيگانه، بيانوو. "مهولهوي" فهرموويه: «ناموشوي يانهم كه ردهن و ييانه - يه كسانه ن جه لام قهوم و بيگانه».

وير: (۱) فير (احول؛ ۲) بير (ذاكره).

ويرتن: قيرتن.

ويرهوير: قيرقير.

وير و هور: قير و هور.

ويرا: ماموستا، فيركهر (معلم).

وير: (۱) بير، قودتا (حافظه)؛ (۲) دلير (باسل).

ويرق: دهنگ و گازي به قانه (نعيق الضفادع).

ويرا: لگهل وي (معهد) «بزراقي جزيرا بوتان و چاركناري وان».

ويران: پيتليت باينه، بايي توند.

وير: دهنگي ميشي، دهنگي گوللهي، دهنگي باي.

ويرهوير: ويزه لدو يهك.

ويرتن: ويزه يي درتزددم.

وي و هور: ويزه بجمله.

وير: ويزه.

ويره: سافي، تاييهت، خالس.

ويرهكان: مروقيت سالح.

ويرهبي: خسوسي، تاييهتي.

ويرم: دبيتم.

ويست: فيان، ناروزوو. لئاقيستايديا فيستن مهنا فيان هاتيه.

ويساندن: خيسانندن، تهركرن، نمندن.

ويسياي: خيسيبي، خويسيبي، نمندی (خيس شده).

ويست: بيست (۲۰).

ويسپ: مه دح (ثناء).

ويشي: (۱) هه لبرارتنا گوليت دهخلي لئاق پهريزي (التقاط السنابل)؛ (۲) ويشي يي تري (عنقود). لئاقيستايديا «ويشيانا» مهنا (تميز و تنقيح و اختياري) هاتيه؛ ويشيكرني زي هه ئيختاير و هه لبرارتنه.

ويشيدانك: نهو بستوكه زهن كو تلي يي تري پيشه نه.

ويشي چن: ويشيكر.

ويشيكهر: نهو كهسه كو گوليت دهخلي يو خو لئاق پهريزي ئيختيار دكهت.

وههوهه: (ئعاشا نه فسي) پي دبيت، بوزازي بووني هم تيت، نالوزيا دهروني.

وههار: بهار «بزازي هه ورامي و شه به كي»: «وههار وههارن، شهوي تاريخ مهيو - وههار وههارن، زهدهي باريك مهيو» «گوراني».

وهي: بووك، وهبول زازي شه به كي. (عروس).

وههيشتم: بههشت، بههشت (جنه).

وهيس: (۱) عهشيرهت؛ (۲) ناقي سالحه كي يه مهني يه. (ل سه نسكريت وهيس واته عهبد).

وهيي: زبان.

وهي: وشه يي دهرده دهربريني يه.

وهيو: بووك، وهوي.

وهي: وهك، وهكي، وهكوو، بهو رهنكه (مثل). "مهولهوي" فهرموويه: «وهسواست وهي تهور، ئيش دان وه جهرگم - وه مهرگت قهسه م رازيم وه مهرگم».

وي: جيتاقي كهسيه بو نيري نه يي تاك و نه ديار.

وي گوت: نهو نيري نه يي نه حازر گوت.

ويبار: بيزيو (وحام).

ويبان: نهف وشهيه ژ دو واژه يان پيكهاتيه: «وي + بان» نانكو وي بانين، وي فيان، چكوبانين مهنا فيسيانه و نه بابيت مهنا نه فيانه.

ويبو: وهيو (عروس).

ويت: گوت.

ويتن: گوتن.

ويتار: گوتار، گوتار.

ويتان: بالنده به كي گه لته گه هيك دكهت و چيچكان دهرتيني هير روتيت سه رمايي سه رنه چوين و چيديت هندك جارا نهو و به چكه ييت خو لئاق بچن: «چيچكا ويتاني ته مالا خو خرابكر مالا منزي لسهرداني» "په ند".

وهيچيرو: وشه يي وهزيري ژ وي عه ره بكارى بوويه (حاكم، قاضي).

ويرغال: له گلهگ، له كلهك (ب كافي درستتره) (مالك الحزين).

وير: بير (ذاكره). بيينه "مهولهوي" چ فهرموويه: «ساقى ئامانه نه شو جه ويرت - وه فريادم رهس تويه شقى پيرت».

ويردهن: دهرياز، بوزين، زيتر تيه پيوون. "خاناي قوبادي"

- ويشيداشى:** ويشيكرن و سهر تهنور، چكو، داش، تهنوره.
- ويل:** قاره و گريان، ئەف وشه يه ل قورتانا پيروزدا هاتيه (ويل للمطففين) ول گهله ئايه تيت دى موفه سرا گوتيه دوله كه ل جهه نه مئى نان خو له به لئى يا درست قيرو قيرو هه وارو گريانه (ك. ع).
- ويله ويل:** قاره قار.
- ويل ويلك:** هنده زهنگوليت كچكه نه ژ زيفى يان زيرى دكه نه پيت بچوكان وهكى خلخالانن. بعهره بى عامى دببىرئى (مجنجل).
- وي:** جينافه كه بۆ كه سى مئ و كه ت و غائب.
- ويدواتو:** (يان قيدقاتو) عالم، زانا.
- ويت:** هيت، خو ت (انت).
- ويچنه:** بببىرنگ <واژه يه كى هه وراميه >.
- ويترا:** لگه ل قيرا، په قرا، ته قرا (مع، معه).
- ويترا:** (۱) به هوش، بيره وهر (ذكى؛ ۲) ماموستا (معلم).
- ويترا:** بيب (حافظه، فهم، ادراك).
- ويتران:** (۱) شوينه وار، خرابه، خراب، خاپوور؛ (۲) جه ساره ت كرن.
- ويترانكهر:** خرابكهر، په لاماردهر.
- ويترانه مال:** خرابه مال، كاقله مال.
- ويترانه زار:** جئ خرابه.
- ويتران نشين:** دانيشتنئى خراباتان.
- ويترانى:** خراب، خاپوور.
- ويتران:** جه ساره ت كرن، دليرى (شجاعه).
- ويترانكهرى:** ويترانكهرى، كاري ويتران كرنئى.
- ويترت:** (قائمقام).
- ويتري:** قيرئى.
- ويتراهه:** (اسم اشاره) بب دوريه.
- ويتروكانئى:** (اسم اسره) تئ نيزيكه.
- ويتروكانئى:** (اسم اشاره) تئ گه له ك نيزيك.
- ويترينج:** وهر چه پ (منعطف).
- ويتريغال:** ويرغال. (واژه بئى ويرغالى كوردكارى بوويه) (ت).
- ويترانگه:** جهئى كو ويران بوى.
- ويتران كرن:** ويران كردن.
- ويتران كردن:** خاپوور كرن.
- ويترا:** قيرا، لگه ل.
- ويته گا:** ئيقارئى.
- ويتز:** ميترخاس، دلير (شهم).
- ويتزنگى:** سيار.
- ويتزه:** بنيره ويژه.
- ويتزئى:** بنيره ويژه بى.
- ويتز:** (هويژ) بخو، به خوئى (هو نفسه).
- ويتزم:** دببىرئى.
- ويتزن:** به نبيشته.
- ويتزه كان:** تايه تيه كان (صلحاء، اوفياء، خلص).
- ويتزكار:** كاري تايه تى.
- ويتزگوتئى:** ره وانبيئى، به لاغه ت.
- ويتزگوت:** ره وانبيئى، به ليغ.
- ويتزنك:** ئەو مروقه كو لهر خه و تاخفيت.
- ويتل:** بهر لا، هه كرن.
- ويتل كرن:** بهر لا كرن.
- ويتلى:** بهر لا بى.
- ويتم:** ئەزر بخو، خو م.
- ويتوه ركه رده بى:** خو هه لدان.
- وته:** نشستن، گوتن (تحدث، تكلم).
- وت:** نشست.
- وتى:** گوت.
- وج:** ورج، سوود، حاجه ت، ويچ.
- وجدار:** سوودمه ند (ذوفائده).
- وجاخ:** بنه مال، مال بات.
- وجاغ:** و جاخ، و جاخ بۆ مروقتى پاك نژاد ئى هاتيه (نبيل).
- وجاخكوز:** مروقتى بب زئده بى و بب كورو زوربه ت.
- وچان:** ره حه ت.
- ورج:** هرچ، هورج.
- ورچئى چيائى:** هرچئى چيائى.
- ورگ:** عورك، زك (الكروش).
- وراد:** (خياطه).
- ورد:** هور (ناعم، دقيق).
- وردئى:** هورئى (نعومه، دقه).
- ورچنئى:** هه لپزارتن (انتخاب).
- ورديله:** هوركه له، ته سغيرا قيانئى يه.

وږویرک: بچوکې تازه پټگرتی.

ورده ورده: هیدی هیدی (تدریجاً).

ورت: قهله بالغ.

ورته ورت: ورته لپې ورته ی.

ورده کاری: نوکته.

ورده کار: نوکته چی، نوکته بیژ.

ورگیتلان: پاشفه څه گه پریان.

ورگیتلاندن: هلچخانندن، پاشفه لیدان.

وړ: گپژ.

وړی: گپژ ی.

ورشه: دهنګی ټاڅی، بارانې، بایڼ.

ورشه ورش: ورشه ورشا لپې یه ک.

وره: کوته کی، گوژهه، تهوش، نه تره، هه تره (مقاومه).

وری: دهنګه که سه گی پیدهرتینخن.

وزه: توانا. «دوژمنې ولاتې مه داگیر کر و لښه وزه یه ک ژ مه

نه هات». ناسان، ده سترهس.

وزاق به ستان: بخوڅه نووساندن.

وریا: زیرهک، زفت، چاپوک، چالاک. وریا (صفه مشبهه) یه ژ

وره ی یان ژ وهراری هاتیه تراشین و ده مکاتی (صفه

المشبهه) ی بړ (مبالغه) ی ژئی چیکرینه، وهکی: غارا، زانا،

خپرا، خوړا، دانا، ازا، بینا، وریا.

وس: کرپه، بیدهنګ به. (فعل امر).

وسپین: وسبون، کړ بون.

وسپون: بڼپړه وسپین.

وسپنی: ههوی، ههوی (ضره).

وسکی: هوسکی، هسکوو، جوړه مه شروبه که.

وست: دهر کر.

وش: واژه، په یف، وشه، ووشه، واجه.

وشه: بڼپړه وش.

وشک: هوشک، هسک، حشک، زوها. هسک و هوشک

کوردی ترن ژ ووشکی چکو لټاڅیستايدا هوشکه هاتیه.

وشکی: هسکی.

وشکه ری: ریکا نه خوڅ، کوره ری.

وشتر: حیشت. وشتر کوردیتره ژ حیشتی چکو لټاڅیستايدا

فوشترا هاتیه نه حوشترا، حیشتی و حوشتر هه می

نه فه سیحن.

وشکه سوږی: سوږی یی جاهل: «وشکه سوږی بلې به شیخی

ته رهس - با به سه رمان نه هیئت مالی هه رهس» "حاجی

قادر".

ؤ: نه ف دهنګه یان نه ف «ؤ» ه دبسته پاشگری گه لهک واژه یان

بچند مه به ستان دپته شوڅه کرن: ۱- فایده ی ندایی ددهت

به تاییهت د کرمانجیا ژوریدا وهکی: کورؤ، زه لامؤ، براؤ،

بابؤ، باشؤ، خرابؤ، هه فالؤ؛ ۲- مه عنا خاوه ندی یی لټاڅی

زیده دکهت، وهکی: زکو (مرؤڅی زکین یان زکپه رست)،

پیشؤ (مرؤڅی پین نه ستور)، عبیرؤ یان عوورؤ (مرؤڅی زک

مه زن)، قیتتؤ (مرؤڅی ره پ ره په)؛ ۳- ناڅی دکه ته (صفه

مشبهه) وهکی: پانو، سوړؤ، زهرؤ، بوژؤ، خه مو، به شو،

تیزؤ، پاکؤ، باشؤ، حوژؤ؛ ۴- مه عنا ته سعیری و ته قسیری

ددهت هندک ناڅان، وهکی: رهمؤ، ره شو، حه مو، محو.

ولګه: ولات.

ول: کون.

وله: ووله.

ول ول: کون کون: «دل ول ول که ردهن خه دهنګی دووری -

سوچنان جه ستمم دهردی مه هجوری» "مه وله وی".

ولداش: هه فالی، هه فالینی، هه فاله تی.

ولفدت: شوکرانی. ژ نورڅه توین ټاڅیستی یه کو به عنا دؤستی

هاتیه ته فسیر کرن.

ولکرن: هه لچخانندن، چغانندن، دهر کرن.

ولکری: دهر کری (مطروذ).

ول ووله: خه رزی مریشکان.

ولده گاجی: هه رفقت و خراب بون.

ولؤ: وهسانې، بهو حاله: «خه لک و عالم زه و جی، نه ز و تو

مانه ولؤ» "شاعره ک".

ولین: وهسانې.

ولسات: ده وارې گر، به رز ټاژل.

ون: (۱) وندا (ضیاع)؛ (۲) خوین.

وندا: بزر.

وندا کرن: بزر کرن.

وندا بون: بزر بون.

وندبه: لبه رچاڅی من هه په (وشه یه کی نه هه ریمه نیه، هه روه کی

گومبه یان خه فه شو).

ه

ه: تيبا بيست و شه شه مين ژ تيبيت چه چيبي كوردى، بحسابا نه بجه دى ديبته ژماره (۵)، تيبه كى ساز و ببنده ننگه.
هات: (۱) ژ فعلا تينه پهر و مه سده رى تينه پهر هاتيه (هات، هاتن)؛ (۲) مه عنا ليهاتن (صدفه، فصل) تيت: (۳) بر و بهر هكت، دهرامه د، ئيقبال.

هاتن: «مه سده رى هاتيه» (۱) بهرهم، ليهاتن: (۲) سه عاده ت، كامرانى.

هاته هات: گاله گال.

هات و هوت: هات و ههوار.

هات و ههوار: هارت و هوورت.

هارت و هوورت: دهنگه دهنگ، گازگاز، گوته گوت.

هاتم: نهز هاتم.

هاتر و هوتر: هوت هوت، مه قامم حيشتر فانيه بو حيشتران.

هات و بات: جى شكى يه، ئيحتمالى زه عيفه. (ع ك).

هاتور: باگوردان، بانگردان (حاده).

هاتولك: حاتولك، دهسته كا بهر گرى كرنى يه (فرقه المدافعه).

هات و چو: هات و چون.

هات و پات: هات و نان درستكر. ژ ريشه و ده مكاتى ئى

واژه دى گه لهك ده مكات و مه بهستان ديبين، وهكى: ۱-

هاته: پيشكوپه كه مه سده رى دكه ته مه فعولى فعلا (ماضى

مه جهول) بو مفرده دى نيتزيك، وهكى: هاته كوشتن، هاته

زيندانى كرن، هاته گرتن؛ (۲) هاتنه: نهوژى هه وهايه بو

كومه لى نيتزيك، وهكى: هاتنه برن، هاته دهركرن، هاتنه

مشهخت كرن؛ (۳) هاتيه: نهوژى بو (مخاطب) ي نيتزيك،

وهكى: هاتيه قوتان، هاتيه رهوان كرن، هاتيه نيشاندن؛

(۴) هاتمه و هاتينه نهوژى وهكى مه گوته به لى لقييره دا

تشته كى كورت تر و جوانتر كرمانجيا ژ تيريدا ههيه و جى
سه رنج راکيشان يه نهوژى نه قهيه: «را» يه كى لدووماهيا
مه فعولى يان ئسمى مه سده رى زنده بكه و هه مى كار
ته مامه وهكى: كوژرا، زيندانى كرا، رهوان كرا، دزرا و...
يان كوشيا، زيندانى كريا، رهوان كريا و...

هات و چوكر: هاتن و چوكره.

هاتن و چوكر: ريبوار، تهراورى (ماره).

هاج: هاج واج.

هاج و واج: سه رگه شته (متحير)، بيچاره، ناتوان، ده مانده،

ته غه هاو و واج پيكنقه تين و هه دو ژى هه ريهك

مه بهستان چ جوداجودا بين يان پيكنقه بين مه عنا هه ريهك

(متحير).

هاج بون: سه رگه ردان بون.

هاجى: (۱) سه رگه ردانى؛ (۲) حاجى، واژه يه كى عه ره بيه و

كوردكارى بوويه.

هاجى لهكلهك: حاجى لهكلهك (ع، ك): «هاجى لهكلهك مار

هات - ماري ژهنگ و ژار هات» "په ند".

هاجى رهشك: قه رناقوچه، په ره سيلك.

هاچار: بنك و قه رم و ره هيت سه بزه و فريز و گياى.

هاجاس: ناقبژى، رهنگه ژ حجزى عه ره بيه كوردكارى بوويت.

هاجاسكر: ناقبژيكه ر.

هاجاس كرن: ناقبژى كرن، مابه ينى كرنه.

هاجه: دامانى ره شمال و خيغه تان، هاجه.

هاجر: ژ ناگرى عه ره بكارى بوويه، نه سلوى وى «هاگر» ه.

هاجى بايف: هاجى بادام، باهيشى كيشى.

هاجى بادام: بنيره هاجى بايف.

- هادوخت:** پشکا ۲۲ ژکتیا زهندی ثاقیستانای.
- هادور:** گه داییی چیردریژ (ملحف).
- هادوری:** گه داییا بالحف.
- هادر:** نهۆ (فوراً، حالاً، الحاحاً).
- هادری:** دهرحال (فوریه). "شیخ نووره دین بریفکانی" (قدس سره) فهرموویه: «هادری مهرگی خو تامکر دانه بینیت له زه تی».
- هار:** سه گی گه زنده به، نه و جانده به کو تووشی نه خو شیا هاری یی بووی. «هه قالی پاری ناهیتسه هاری، رزقی هارا لدینانه» "په ند".
- هاری:** ئیشه که ژهندهک جانده به ران په یدا دبیت وهکی: سه گ و گورگ و هرچ و کتکان و میکروبه کی تاییهت هه به و جهتیکو حه یوانی هار گه ز لکه سه کی دای میکروبی وی ته شه نه (سرایه) دکهت و دبیتسه سه به یی دیناتی یی (هاری). سه گی هار د سره رۆژیت نه ولی تووشی دامان و خه مگینی یی دبیت و تیناتی به کی زیده زیده بو چیدبیت و گه رووی وی تنگ دبیت و نه شیت نافی قه خو ت، پاشی چهن رۆژه کی گه رب گرتی و تووره و ئالۆز دبیت و زمان د ده قیدا شو د بیهت خورای و به و کنار و به و کنار دچیت و هه ر که سی ببینیت دی گه زیت، پاشی پیت وی چه فت و خوار دبن و دخه نقیت و دمريت. دهر دی هاری یی پشستی گه زینا سه گی هار لمروقان زوو دیار نابیت، چهن جی له قی سه گ ژ میژی دوور بیت ئیشا هاری یی دره نگر دیار دبیت. نه گه ر گه ز لسه ر و چاقان بیت دهه - یازده رۆژ ئیشا هاری یی دیار دبیت، به لی نه گه ر ساق بیت یان پی بیت دوو تا سی هه یشان دکیشیت هه تا دهر دی هاری یی په یدا دبیت.
- هاره هار:** هار هاری.
- هاری هاری:** هار هارانی.
- هاره رانی:** شه یتانی و ئالچاخی و نه راهه ستانی.
- هارین:** هیران (طحن).
- هارین:** گۆلین، گۆلینا عه وران.
- هاره هار:** گۆله گۆل، گاله گال، قاره قار و های و هوئی.
- هارۆ:** نه فرۆ.
- هاروو:** ناروو (خیار).
- هارت و هوژت:** های و هوئی.
- هارۆ و ساره:** نه فرۆ و سه بین، بریتیه ژ ته سوئی.
- هارگه ز:** نه و که سه کو حه یوانه کی هار نه و گه زی بیت.
- هاریکار:** هاریکه ر.
- هاریکه ر:** یارمه تی دهر (ناصر).
- هارمه نده:** هاریبووی «واژه به کی شه به کیه».
- هاژ:** هاج، سه رگه شته، هاج و واج، تووره یی (متحیر).
- هاژه:** هاژین.
- هاژین:** دهنگی با و باران و بارۆقه و وه شه نی یه.
- هاژوتن:** ناژوتن.
- هاژۆ:** هاژۆته ر.
- هاژۆته ر:** هاژۆ، هاژی، هاژوه ر.
- هاژۆته سه ر:** ئیرش بره سه ر.
- هاژۆتکار:** ئیرشکه ر: «دکیشم ناهیت، ده اژۆم ناچیت» "په ند".
- هاژۆتیار:** هاژۆتکار: «گۆلک بگچکه و هاژۆتی ناچیته گاران و ئوتی» یان «ناچیته گاران و جوتی» "په ند".
- هاسر:** کاتژمیر ده مژمیر به لی هاسر جوانتر و کوردیتر و کورت قه برته ر.
- هاسر ساز:** سه عهت ساز، سه عهت چیکه ر (مصلح الساعه).
- هاسان:** ئاسان، سانا.
- هاسانی:** ئاسانی، سانایی.
- هاسی:** ئاسی.
- هاسن:** هیسن، ئاسن.
- هاس:** ترس.
- هاسۆ:** ئاسۆ (افق).
- هاش:** به رنه که فتی.
- هاشک:** هیشک، هه چک.
- هاشه:** هاژه.
- هاشین:** هاژین.
- هاشه هاش:** هاژه هاژ.
- هافی:** ئاخوړ (معلف).
- هافردان:** ئاخوړدان.
- هافکه ر:** ئاخوړ چیکه ر.
- هاف:** ئاست، کۆرک، دیار.
- هافی:** رووبادان (التفات).
- هاقږی:** (التفات): «وان د چه رخیدا کو دیم، هاقږ په یاپه ی دانه من» "جزیری"، سه رهنج.
- هاقږی:** هاقږی.
- هاقږی:** هه قالی، ریکی.

هاقین: تاوستان. د په هله ویدا «هامین» و د ثاقب استایدا «هامه» هاتیه. «هاقین چه کی جندیانه»، «هاقین سفرا فه قیرانه» "په ند".
هاقینه وار: هاقینگه.
هاقینگه: واری هاقینی (مصیف).
هاقینگی: نه و تاشه کو تنی هاقینیدا دگه ریت، (زستانگیتر عه کسا ویه).
هاقیتن: فرهدان.
هاقیتی: فریدایی.
هاقیتزی: هاقیتی.
هاقیرت: نه و وشیه ژ دو واژه یان پیکه تیه: «هاقین + ریت»
 مه نی رشتی (انزال المنی).
هاقین: ثاقب زه لامي (منی).
هاقدهم: هافلث، همچاخ.
هاقلث: هه فرك (حریف).
هاقل: پردان، دهست بو دریتز کرن، به گژدا چزن.
هاقله دای: پردای، نیرش بره سهر، پرکیشی وی بوو.
هاگ: هاگه.
هاگه: هیلکه.
هاگو: نشکاف.
هاگو: بنیره هاگو.
هاگه دان: هاگه لان.
هاگه لان: جی هیکان، هیلین.
هاگه وان: هاگه بان.
هاگه بان: هیلیقان، هیلیقانک.
هالاو: زمانه یی ناگر.
هالو: خالو.
هال: دهشت، هامون، هؤل.
هالی: خالی، قال.
هالی که ردهن: خالی کرن، قالا کرن.
هالیز: هالیز، مه شکه.
هال: نارام، هال ژ فارسیا که فنه هه هاتیه.
هاله پروژ: گزشتی لبراشتنیدا سه رقه سوتی و ژ نافدا خاف.
هالای: هیتستا، هه لای.
هامون: دهشت، به یابان. "جزیری" فه رمویه: «یه کدهم فه وه هیشتین د هاموننی فراقی...».

هاموار: هه موار.
هامواره: هه مواره، ریک، راست، موافق، هه و هه ر (دائم، مستمر، موافق).
هامیان: نارامیه، که مه رکیس، هه میان، هه مه یان (عه ربه کاری بوویه).
هامین: هاقین.
هامیتز: هه مبیتر، باوش، به رمل.
هامن: هاوین، هاقین. "مه وله وی" فه رمویه: «هامن، هامن وار، گه رمیش جوش ناوهرد - فه زای نه زم به زم نه گولان به رد».
هان: نامان.
هان هان: حلکه حلک، نه فه س کورتی، بی هلمان، بی هه لای، هه ناسه برکی.
هانی: هانی.
هانن: نانکو وهرگره، بگره (خذ).
هان دان: یارمه تی، تیزکرن، هاریکرن، (تشجیع، اغراء).
هان: هاریکرن (مدد).
هاندر: یارمه تی دهر، ناف تیدهر (مغری).
هانام: هه وارا من: «د هانام وهرن، وهرنه هه وارا من».
هاویهر: به رامیهر، هه قبه ر (مقابل).
هاو: حد کایه تا دنگی ره وینا سه گیه.
هاوتیر: قاوتیر (تمییز، فصل).
هاوهاو: هه وهه واپی یه ک.
هاوین: هاقین.
هاوینگه: هاوینه وار.
هاوینه وار: خانی یی هاقینی، خانی یی ناف ره زان (مصیف). هاقینگه.
هاویش: (۱) هاویش: (۲) نارام.
هاویش: (۱) پله یه کی روحانیه د نایین زهرده شتیدا، موغ؛ (۲) نارام.
هاویشتن: فرهدان.
هاونشین: هه منشین (جلس).
هاوپشک: هه فیشک (امباز).
هاوس: جیران. دراوس.
هاویش: نارام.
هاویش بون: نارام بون. نه سلنی فن واژه ی ژ هاوهوشی هاتیه تراشین.

هاقین: تاوستان. د په هله ویدا «هامین» و د ثاقب استایدا «هامه» هاتیه. «هاقین چه کی جندیانه»، «هاقین سفرا فه قیرانه» "په ند".
هاقینه وار: هاقینگه.
هاقینگه: واری هاقینی (مصیف).
هاقینگی: نه و تاشه کو تنی هاقینیدا دگه ریت، (زستانگیتر عه کسا ویه).
هاقیتن: فرهدان.
هاقیتی: فریدایی.
هاقیتزی: هاقیتی.
هاقیرت: نه و وشیه ژ دو واژه یان پیکه تیه: «هاقین + ریت»
 مه نی رشتی (انزال المنی).
هاقین: ثاقب زه لامي (منی).
هاقدهم: هافلث، همچاخ.
هاقلث: هه فرك (حریف).
هاقل: پردان، دهست بو دریتز کرن، به گژدا چزن.
هاقله دای: پردای، نیرش بره سهر، پرکیشی وی بوو.
هاگ: هاگه.
هاگه: هیلکه.
هاگو: نشکاف.
هاگو: بنیره هاگو.
هاگه دان: هاگه لان.
هاگه لان: جی هیکان، هیلین.
هاگه وان: هاگه بان.
هاگه بان: هیلیقان، هیلیقانک.
هالاو: زمانه یی ناگر.
هالو: خالو.
هال: دهشت، هامون، هؤل.
هالی: خالی، قال.
هالی که ردهن: خالی کرن، قالا کرن.
هالیز: هالیز، مه شکه.
هال: نارام، هال ژ فارسیا که فنه هه هاتیه.
هاله پروژ: گزشتی لبراشتنیدا سه رقه سوتی و ژ نافدا خاف.
هالای: هیتستا، هه لای.
هامون: دهشت، به یابان. "جزیری" فه رمویه: «یه کدهم فه وه هیشتین د هاموننی فراقی...».

- هاویش کرن:** ئارام کرن.
- هاوسییاتی:** جیرانی.
- هاویش:** هه قیشک (شریک).
- هاوسهر:** هه مسهر، ژن.
- هاوسهری:** ژنداری (معاشره الزوجیه، زناشویی).
- هاورپی:** هه قال، هه عالی سه فیری.
- هاورپی:** بنیهر هاورپی.
- هاودهرد:** هه مدهرد (شریک الحزن).
- هاوسال:** یهک ته مهن، هه ه ته مهن.
- هاودهر:** دراوسی، هاوسی.
- هاویژه:** ها قیتهر (رام).
- هاوول:** هاقل، پرکیشی.
- هاوار:** هه وار.
- هاوار کردن:** هه وار کرن.
- هاوارکهر:** کهسی کو هاواردکته (صارخ).
- هاوکار:** هاریکار، هه قالکار.
- هاوکاری:** هاریکاری، هه قالکاری.
- هاولف:** ره فیق (عدیل، مثیل).
- هاودهنگ:** پینکفه، بیهک دهنگ و بیر و باورپی.
- هاودهنته:** ره شه. (ت)
- هاودهنترکهر:** هاودهنته چی، ره شه چی کهر. (ت.ک)
- هاودهنته چی:** ره شه چی کهر، گه فوگورکهر. (ت.ک)
- هاون:** (۱) ژ «هاودنه» بی ئافیسستی هاتیبه و عهره بکاری بوویه
 بۆ (هاون، جاون)، عهره بیبا درست (مه راس)؛ ۲-
 نقشه کی زرده شتیانه ژ پینج نقشان: ۱- هاون؛ ۲-
 رهفتو؛ ۳- نه زیره ن؛ ۴- ئیشه؛ ۵- نه شههن. ئافیسستی
 هه وه نه و هاودنه ژ بۆ هاونج کو تشتا تیدا دقوتن هاتیبه.
- های:** (۱) تیپا گازی کرنج یه؛ ۲) تیپا دهر پینا مخابنج یه
 (اسم الصوت).
- های های:** ههر بۆ بانگدان و گازی کرنج یه، دهنگ و گاله گال
 (اغراء).
- های و هۆی:** هه یاهۆ.
- هه یاهۆ:** هایاهای، جار و جه نجال، داد و فریاد.
- هایاهای:** دهنگه دهنگ (غوغاء، صخب): «بهم های هۆیه نا
 کرتن ده فعی رووس - ههروه کی شیخی بخارا و
 نه نده لوس» «حاجی قادر».
- های هۆ:** بۆ ئستغرابی یه ژی.
- هایلۆ:** (یا ایها).
- هایلی:** (یا ایتهها).
- هایلۆ هایلۆ:** (یان هایلی هایلی) ئه فیه وشه بیته بی مه به ستن
 ناف گهریت مقامان دبیزن بو درتیز کرنا دهنگی و موسیقایی.
- های ژی بون:** ئاگایی هه بون (اطلاع). ئاگاداری.
- هه بان:** هه بانه (جراب).
- هه بانه:** هه بانه، گۆز که کی مل درتیز و ته ننگ و بیته ده ستکه،
 تونگه.
- هه بهک:** که فنی ده ست. نه دوره کو واژه بی «هه پک» ی ژی
 تراش بای بیت.
- هه بون:** هه بین، وجود.
- هه بین:** بنیهر هه بون.
- هه بلین:** هه ریلین، هه ریلین، شه هتین، شه پلین، ئالۆز بون.
- هه بله تراش:** مرۆقی گه لتهک، گه وج.
- هه پک:** (۱) ئاسنه کی ددانه داره وه کی شه ی ته فنی پیدکه ن؛ ۲)
 عه یاره کی کیشانی یه.
- هه په نتی:** هه په نتی، هه په نته ری، زه به للاح.
- هه پکی:** هه بکی کورج حوتم. «هه پکی بهر ره پکانه» «په ند».
- هه پک و شه پک:** نا فنی دو نه ندازه بیته کیشانی بوون.
- هه پشاندن:** هه پشاندن، زیده خوارن، زک داگرتن ژ خوارنج.
- هه پله هورج:** هه پله هورج، مرۆقی قوت و قه له و.
- هه پیۆن:** عهره بکاری بوویه بۆ (افیون).
- هه پیۆن کیش:** هه شاش.
- هه پله گزی:** هه قه چناوه ی، پر پیژی، هه له پاسی.
- هه پوله:** زل و زه به للاح.
- هه ترهگ:** پیری فه رتوت.
- هه تیو:** بئ باب، سیوی.
- هه تیویاز:** بریتیه ژ مرۆقی (لوطی) (وشه یه کی نه هه ریمه نیه).
- هه تیویازی:** کارئ (لواطی) (وشه یی نه هه ریمه نیه).
- هه تمه چهرهک:** هه تیم چهرهک، بریتیه ژ مرۆقی په ست (وشه یه کی
 نه هه ریمه نیه).
- هه تک:** فه یت. (ع)
- هه تهک:** نه تهک، هه قال، شه و کراس.
- هه تان:** تان، تانج بیستانی یان تانی ههر تشته کی (سیاج).
- هه ترۆش:** هه تاف و رۆژ یان هه ترهش، به عنا بجه رگ، وه رار.

- ههتلی:** ههتلی، بئ حهبا.
- ههتهتۆک:** ههتهتۆک.
- ههتهتۆک:** ههتهتۆک، ههتهتۆک کیسکیت کچکه نه ژ ده زمانۆک و عهترباتان ژنک درست دکهن و دکهنه ئستهویب مندالی ساقای بۆ بئین خووشی بی.
- ههترهگ:** فهرتوت، دهسته دارئ ئستور (مطرق).
- ههتار:** گیتج قوت، نهو کهسه کو گیتچی دهیریت.
- ههتوان:** ملههم، مهههم، چرک.
- ههترهش:** نهتره، گوژمه، وهرار، ووره، زهراف (مقاومه).
- ههتیه:** دارئ لقالبدانا تتهتی وهکی شهل و شهپک و قوماش و گوژهی، دارقالب.
- ههجهر:** ههجهر. «ههجهر و ههجهر» بۆ ناغی زهلامان بکارتیبین. بۆ گوژستانانی ژی «بزاراغی سندی و گولیان بکارتیت».
- ههجهر:** ههژی، ههژا، دلیر، بهرکهتی، همتاز، ناغی (مذکران) ژی تیت.
- ههج:** کاشۆ، ههج.
- ههجهل:** تهنگافی (مازق).
- ههجامهت:** ژ ههجامهتی کوردکاری بوویه (هجامه)، خوین بهردان.
- ههج:** کاشۆ.
- ههچک:** تیل، دارهکه وهکی کهمیا گوپالی هه دو سهریت وی کههانینه ههف و بوهریسی گرتیدهن بۆ کارئ فلاهی بی دهسهخره و دارکیشانی.
- ههچا:** هو، نهگه.
- ههچی:** ههچی، ههترهتتهک (بۆ غهیری عاقلان بکارتیت).
- ههچه:** چهچه، دهنگه که بۆ لیخویرنا کهر و دهواران بکارتیت.
- ههدلان:** دهرده رهشه ولاخ، دهرده چیل.
- ههدا:** تهفرا.
- ههدف:** گردئ بچوک.
- هداری:** ئاسانکاریت مادی (تسهیلات مادیه).
- هدار:** نارام.
- هدریان:** ههندریان، راهستان، نارام بون.
- ههر:** دائیم، (کل). ههتکجار «ر» دیتته فرهدان وهکی: ههدبیم ههر دبیم.
- ههر و ههر:** (ازل، ابد). «هه ب شیری: ههر بشیری» ، «ههدگۆ: ههر دگۆ».
- ههرا:** قارهقار.
- ههرا و ههزیا:** جار و جهنجال.
- ههراس:** ترس.
- ههراسان:** ترسان.
- ههراساندن:** ترساندن.
- ههرج:** ههر تتهت (بۆ غهیری عاقلان).
- ههرکی:** (۱) ههرکهس (بۆ عاقلان); (۲) عهشیره تهکی زۆر بهیژن ژ عهشیره تیت کوردانه لکوردستانا عیراغی دژین و لباکووری رۆژئاغایی ئیرانژی ههنه.
- ههرجی:** ههر عهرد، ههردهر.
- ههرجی بی:** ههمی دهی، بریتیه لمزۆقی گه پۆک: «ههرجی کو پاله نهو ماله» "په ند".
- ههرزه چهنه:** پریژ.
- ههرچی:** ههر تتهتتهک «ههرچی دبیت بلا دبیت» "مه تهلۆک".
- ههر رۆژ:** ئانکو هه میسه (کل یوم).
- ههرز:** بیسود، بئ مفا.
- ههرزه بی:** ههرزه کاری، ههله پاسی.
- ههرزه گۆ:** ههرزه دار، ههله پاس، چه نه باز، بیتهوده بیژ.
- ههرزه دار:** فاحش، زشتگۆ.
- ههرزه بیژی:** بنییره ههرزه گۆ.
- ههره گرهگ:** فه قیری بیشهرم و به دجنس. ههتهک دبیتن «ههرگرک» نهو نهدرسته، ئانکو ههرزه گۆبی ههزار رهگ (به د نهسل)، ههره گرهگ: ههزار رهنگ.
- ههرسوو:** ههرلا، ههرلایهک.
- ههرهت:** گۆنهل، گۆنه، گانگه، کاملانه، وهفرت، ههرهتی جوانی بی، ههرهتی بهاری، ههرهتی فیقی، ههرهتی ئاقرابوونی، ههرهتی چاڤ قهتره کرنی، ههرهتی چلی زستانی، ههرهتی گول و گیای (اوج، قوه، موسم، عنفوان).
- ههرسال:** هه موو سال.
- ههرساله:** سالبانه (سنوی).
- ههراتی:** سه رکیشی، که راتی.
- ههرا و ههزیا:** قهله بالغ (ضحیح).
- ههری:** قور، ههره، تهفن (وحل).
- ههریه نه:** خه ربه نه.
- ههریه:** ههرک، پرۆ.

<p>هه‌رمان: جاویدی.</p> <p>هه‌ربیلین: هه‌مه‌ریون ژبه‌ر زۆر خوارنێ، هه‌نده‌ک دبیژن هه‌ربیلین.</p> <p>هه‌رسیل: پایه (رکن).</p> <p>هه‌رچم: هه‌رچی من. لئاقیستایدا ژێ «هه‌رچم» به‌عنا هه‌رچی من هاتیه. «هه‌رچم گۆت: هه‌رچی من گۆت».</p> <p>هه‌ر لئاشی بی: ئەف رسته‌یه‌ لجی (ماندی نه‌بی) بکارتیت به‌لجی نه‌ بشیوه‌یه‌کی گشتی و عام به‌لکی ته‌نێ بۆ وی که‌سی تیه‌ته‌ گۆتن کو تازه ژ ئاشی هاتیه‌ت. بریتیه‌ ژ مه‌به‌ستی زراف و باریک، ئانکو هه‌ر مال و مندالت زۆ بن و هه‌ر رزقی ته‌ به‌رفه‌بیت و خوارن لالماته‌ بیته‌ خوارن و دنیعه‌ تاندا بی و هه‌ر لئاشی بی.</p> <p>هه‌روه‌ره‌: رسته‌یه‌که‌ بۆ وی که‌سی بکارتیت کو بۆ مه‌هانیه‌ هه‌ره‌وه‌ری بوان که‌سان بکه‌ت کو ژێرده‌ستی وینه (وه‌کی نیره‌ بدۆشه‌ی).</p> <p>هه‌راو: گوشاد، به‌رفه‌هه‌، «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه‌».</p> <p>هه‌رماش: (١) ئانکو هه‌ر خوارنا مه‌ ماشه‌ و ماشه‌ به‌ته‌نێ؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لقه‌زا شیخان-پاریزگه‌یی ده‌وکێ-کوردستانا عیراق.</p> <p>هه‌رگن: (١) هه‌رکینه‌، هه‌رگنێ؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ ل زیبار-کوردستان عیراق.</p> <p>هه‌رگاو: کوپاو، کوپراف، قوراو. ئەف وشه‌یه‌ هه‌ورامیه‌ یان تاوه‌گۆزه‌یه‌ ژ دوو په‌یقان پیکه‌تیه‌: «هه‌رگ + ئاو»: «قور + ئاف»، قوراو. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه‌: «لافاو کووچه‌ی جه‌سته‌ی زوخالی - هه‌رگاوه‌ستی هه‌رچی بۆ مالی».</p> <p>هه‌زه‌نی: تیره‌یه‌کی جه‌زائری یانه‌ سه‌رده‌می (صلاح الدین) ی لوپری مان ژ نژاده‌کی کوردان، ئەف وشه‌یه‌ ژ ئەزه‌نی هه‌لتراشیا به‌.</p> <p>هه‌زه‌خ: (١) به‌ره‌مه‌دار، بخیرات؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لکوردستانا عیراق - ئەترۆش - ده‌وک.</p> <p>هه‌زاره‌زیله: قه‌له‌بالغ (حشد عظیم)، هه‌را.</p> <p>هه‌زار: هزار، ژماره (١٠٠٠).</p> <p>هه‌زاران: گه‌له‌ک هزار.</p> <p>هه‌زاره‌زار: میلیون.</p> <p>هه‌زاری: زیقزیقه.</p> <p>هه‌زارپرتی: هه‌زار تو‌یخ.</p> <p>هه‌زار تو‌یخ: مه‌عه‌دیه‌ی حه‌یوانی کو قاچکی دجوت ئه‌وی پرتی پرتی.</p>	<p>هه‌رمه: تیکه‌لۆک.</p> <p>هه‌رگ: هه‌ره‌، قور.</p> <p>هه‌ره‌شه: گوره‌شه‌، گه‌ف.</p> <p>هه‌ره‌: کوپ، قور.</p> <p>هه‌رزیل: هه‌رزیلک.</p> <p>هه‌رزیلک: هه‌رزیلۆک، عرزاله، که‌پر.</p> <p>هه‌رزیلۆک: بنپه‌ره‌ هه‌رزیلۆک.</p> <p>هه‌رشین: شه‌که‌ستنا هه‌وره‌ووور بووی (تخیم).</p> <p>هه‌رشاندن: هه‌وره‌ و خاش کرن.</p> <p>هه‌ری کیتل: کیتلانا زه‌قیئا ئاف لسه‌ر بۆ برنجی.</p> <p>هه‌رپشته: رشده (رشته).</p> <p>هه‌ری به‌سه‌ر: قور به‌سه‌ر.</p> <p>هه‌ریکه‌ر: قورکه‌ر.</p> <p>هه‌ری کاری: قورکاری.</p> <p>هه‌رجۆه: هه‌ره‌نگ.</p> <p>هه‌ره‌نگ: هه‌رشکل، هه‌ر ته‌رز، هه‌ر ره‌نگ.</p> <p>هه‌رووشک: هه‌رووشک.</p> <p>هه‌رووشک: هه‌رویشک، نانه‌روون.</p> <p>هه‌روۆشه: که‌رویشک، ژ «خه‌رگوشی» قه‌ هاتیه‌. (خه‌رگوش بفارسی که‌رویشکه‌).</p> <p>هه‌رگینه: (١) سه‌واله‌ت، درگن، درگنی؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردستان عیراقی ئه‌وژی درگینا چیدکن.</p> <p>هه‌رگنی: ئه‌وژی ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لکوردستانا عیراقی بلجی زیباری.</p> <p>هه‌ره‌ک: ره‌وان، ئافا ره‌وان، گئارا (سلسبیل).</p> <p>هه‌رمیتی: هه‌رمیای، (قذر).</p> <p>هه‌رمیای: هه‌رمی.</p> <p>هه‌رمی: (قذر). لئاقیستایدا «ره‌مه‌نی» به‌عنا (قذر) هاتیه‌ یا زانا ئه‌وه‌ کو وشه‌ی هه‌رمی ژ ره‌مه‌نی هه‌لتراشیا به‌.</p> <p>هه‌راج: راوه‌ستانا قیমে‌ته‌ی تشتی له‌زادیدا. مه‌زادکه‌ر دبیژیت: هه‌راج ئانکو لقیه‌ راوه‌ستان، هه‌را.</p> <p>هه‌راجخانه: جی فرۆتن و مه‌زادنی و هه‌راجی.</p> <p>هه‌رکانه: هه‌رکی.</p> <p>هه‌رکی: ژ هه‌رکانه‌ی هاتیه‌ هه‌لتراشین، ناغی تیره‌یه‌کی بوون دده‌می ده‌وله‌تا میدیا، ماد.</p> <p>هه‌رجۆه: هه‌رگۆنه‌.</p>
---	---

هزارسالی: ئەفه وشە بەهەکی بریتیه ژ نزا کرنن، بۆ ئێکی ئانکو ژێ درێژ بی، عومردریژ بی: «ناخفتن ههزاره، یهک لباره»
"په‌ند".

ههژده: ژماره «١٨».

ههژار: (١) به‌له‌نگاز؛ (٢) ناڤی شاعره‌کی مه‌زنی کوردانه، ناڤی وی (عبدالرحمن)ه، وی گه‌له‌ک نه‌خۆشی د ریکا نیشته‌یمان په‌روه‌رییدا دیتینه، گه‌له‌ک خزمه‌تیت جوان جوان ئەنجام داینه، وه‌کی: شهرحاً دیوانا جزیری، وه‌رگه‌ی‌رانا مه‌موزینی خانی بۆ زارانی موکریانی، دیوانی شیعرا، وه‌رگه‌ی‌رانا شه‌ره‌فنامه‌ی ب‌دلیسی ژ فارسی بۆ کوردی و گه‌له‌ک خزمه‌تیت دی ئی مه‌زن مه‌زن. ئەو بخۆژی مه‌لازاده‌یه و خه‌لکی مه‌هاباده، کوردی ئیرانیه.

ههژ: بۆتایه‌کی دارێ بیه‌لگ و تاییت زراف کورژ داره‌کی فه‌که‌ن بکارتیت، شمراخ، به‌لێ ئەسلدا ته‌نێ هه‌ژێ گو هه‌شکی یان شیلانی‌یه و به‌ره‌به‌ره شتیه‌یه‌کی کشتی فه‌گرتیه.

ههژاری: به‌له‌نگازی.

ههژارانه: وه‌کی به‌له‌نگازان.

ههژاره‌تی: هه‌ژاری.

هه‌ژی: لایق.

هه‌ژی: (١) هه‌نجیر، هه‌ژیر. لئاڤیستایدا هه‌ژیر به‌عنا لایق و هه‌ژا هاتیه، نه‌دوووه وشه‌ی هه‌ژیری کوردی ژ ویری هاتیه‌ت چکو هه‌ژیری تشته‌کی لایق و هه‌ژایه. ئەسلێ هه‌ژیری ژ هه‌جیری هاتیه؛ (٢) بۆ مێرێ دلیر د فارسیا که‌فندا هاتیه. ئەفه دیار بوو کو د که‌فن و نه‌ژ دا هه‌ژیر بۆ تشته‌ی جوان و لایق و هه‌ژا (شجاعه)، فیقی هه‌ژا، د ئاڤیستا و په‌هله‌وی و فارسیا که‌فن و کوردیدا هاتیه و هه‌میژی یه‌ک مه‌به‌سته: (لائق). هه‌جیر و هه‌جه‌ر ژێ هه‌ر ژ وی ریشه‌ی هاتینه و هه‌ر مه‌عنا هه‌ژا و لائق و به‌رکه‌تی یه‌ک ده‌هین. هه‌جیر و هه‌جه‌ر بۆ ناڤی زه‌لامان ژێ د فارسی و کوردیدا بکارتیت.

هه‌ژی یاتی: هه‌ژایه‌تی، لایقی.

هه‌ژیان: لڤین.

هه‌ژاندن: بزفاندن، لڤاندن، ته‌کاندان.

هه‌ژایی: لڤاندی، بزفاندی.

هه‌ژک: قومشه‌له‌کی تاوبه‌لگان، هه‌ژ.

هه‌ژمار: هه‌ژماره، ژماره، ژمارتن.

هه‌ژهه‌ژۆک: ئەو مرۆڤه‌ کو له‌شێ وی یان سه‌رێ وی هه‌ر راده‌ژیت.

هه‌ژهه‌ژۆکی: مرۆڤی تووشی نه‌خۆشیا هه‌ژیانێ بوی.

هه‌ژاله: هه‌ژاله.

هه‌ژاله: (١) ئەو تا داره‌یه کو تا و به‌لگیت وی ریکوپییک نه‌ین؛

(٢) بریتیه‌ ژ مرۆڤی سست و په‌ست و جلک هه‌ندام ژه‌ریه‌ک چۆی.

هه‌ژهه‌ت: حه‌شه‌ت، خه‌فه‌ت.

هه‌ژین: ئەف وشه‌یه دبیته‌ پاشکۆی هه‌ندک نامرازان و نالاتان و مه‌عنا فاعلی‌یه‌تی دیارده‌که‌ت: لاندک هه‌ژین، توپزه‌ژین، ده‌ست هه‌ژین، سه‌ره‌ژین و دووه‌ژین، خۆه‌ژین.

هه‌ژاندن: ئەوژی پاشکۆیه‌که‌ لدوو هه‌ندک ناڤ و مه‌سه‌در و سفه‌تان تیت، مه‌به‌ستیت گۆناگۆن دده‌ت، وه‌کی: مه‌شکه هه‌ژاندن، ده‌ست هه‌ژاندن، لاندک هه‌ژاندن، گۆپال هه‌ژاندن، کلک هه‌ژاندن: «تۆ بۆچی سه‌رێ خۆ لێ ده‌هه‌ژینی؟!»، «من به‌ره‌ک راهه‌ژانده ماری»، «په‌زی پاشقه راهه‌ژینه»، «شه‌ڤی دی بارانی هه‌ژاندی»، «بای هه‌ژاندی»، «ئهو داوه‌تی لاو ده‌هه‌ژینیت».

هه‌س: هه‌ست، هه‌یه.

هه‌ست: هه‌یه (موجود، حس).

هه‌سان: هسان، هوسان، سوهان، ده‌ستویه‌ر.

هه‌ستان: هه‌لستان، هه‌لستیان، رابوون.

هه‌ساندن: فیکرن، ره‌حه‌ت بوون.

هه‌سیرۆ: خه‌زووور.

هه‌سپ: ده‌واری گری نیر (حصان).

هه‌سپی گونی: (حصان فحل).

هه‌سته‌ره: گووزان (موس الحلاقه).

هه‌ساری: (صه‌ریج).

هه‌سیان: حه‌سیان، فه‌سیان، ره‌حه‌تیوون (استراحه).

هه‌سکوو: که‌مگیز (مغرفه).

هه‌سته‌ر: هه‌سته‌ر، ل بنه‌ره‌تدا نا + ستر = نه‌زوک.

هه‌سر: فرمیسک، رۆندک.

هه‌ساوی: حه‌ساوی، جوهره‌که‌رکێ گره.

هه‌سار: کوه‌سار.

هه‌ستاستا: خه‌یزانک، کۆچه‌ک.

هه‌ستت: ئەسته‌ت، ئەو ئاسنه‌ کو له‌به‌ری دده‌ن و چریسکان دده‌ت،

به‌رزیدا کوردان ناگر پت هه‌لدکر.

هه‌سون: هوسین (تحدید).

- ههسکوو:** که مگتیز، هوسکی.
- ههسیان:** بیتندان.
- ههسیانهفه:** فه ههسیان.
- ههسیلمهیدان:** دارکاری کرن (ع، ک).
- ههستم:** عهستم، کیم، پیچەک.
- ههستیار:** شاعر.
- ههسه نهسته:** حهسه نه سسته، تیتروازک.
- ههستکار:** ههستیار، شاعر.
- ههس:** وشه ییج سه رسورمانی.
- ههسک:** شه نه.
- ههسیر:** (حصیر) (ع).
- ههسهس:** حهس حهس، گه زمه (ع).
- ههش:** خم، هوش (نیله).
- ههشین:** وهکی رهنگی هه شیخ «بزاراچی بۆتانی».
- ههشتیدان:** بریتیه ژ تیکدانا کارهکی کو دقیان ئسلاح کهن.
- ههشیمهت:** حهشامهت، ههشامهت (کثره).
- ههشیش:** سپیه (قمل).
- ههشیار:** هوشیاری.
- ههشیاری:** هوشیاری.
- ههشار:** که مینگه.
- ههشامهت:** حهشامهت، زۆر کۆمبون، قیامهت.
- ههشیار کردن:** ههشیار کرن، خه بهردا کرن.
- ههشتی:** ژماره «۸۰».
- ههشتا:** ژماره «۸۰».
- ههشتیک:** ههشت ئیک (ثمن).
- ههشت:** ژماره (۸).
- ههشتویش:** ههشتاویش.
- ههشتاویش:** نافی رۆژا پینجی یه ژ (الجمسه المسترقه).
- ههشاشین:** بریتیه ژ خراب بونا کارهکی کو دقیان چیکهن رابون خراب کر له و دبیتن: «ته ههشاشین تیدا!!».
- ههشک:** ههشتک.
- ههشتک:** ههژک.
- ههشاندن:** پرکرن، داگرتن (شحن) (ک، ع).
- ههشت ههشت:** (یان **ههشت ههشت**؛ **ههفت و ههشت**) ناخفتنا بیسوود و مهفا، فه وچه قه وچ.
- ههشاردان:** خۆ د که مین نان.
- ههشهری:** بهور، به تران، ژنا گپدار و دژوار.
- ههشفاندن:** ههشفاندن.
- ههشفاندن:** ژئی برنا نقیساندی.
- ههفت:** ژماره (۷).
- ههفتی:** ژماره (۷۰).
- ههفتا:** ههفتاد (۷۰).
- ههفتاد:** ههفتی.
- ههفتی:** ژماره (۷۰).
- ههفتاو:** گلاو، ژاراف، ههفتاو کرنا تشتیکو سهی تیدا چه لپاندی (تعفیر).
- ههفتجوش:** فلزهکی رهقه ژ ههفت مهعهده نان هاتیه درستکرن، مهسینهکی زۆر بسه ننگه.
- ههفتوک:** جوهره کات ژمیترهکی. دیوارانه کو ههفتی ییج به کجار سوار دکهن.
- ههفی:** ماری مهزن، حهفی (ثعبان).
- ههفک:** حهفک.
- ههفهفی:** مروژئی کو ههه چاقتاری ییج خوارنی بیت، حه فحه فی.
- ههفه فیاتی:** حه فحه فیاتی، چاقت تیرنه بونی.
- ههفه هف:** چاقت تیرنه بون.
- ههفنی:** حه فنی، گه ندیای.
- ههفک نهستور:** بریتیه ژ زالمیج (وشه یهکی نه هریمه نیه).
- ههف رهنگ:** بریتیه ژ مروژئی (متقلب) کو بههفت رهنگان خۆ دگۆریت.
- ههفت زمان:** بریتیه ژ مروژئی چاپلوس (ذی الوجهین).
- ههفار:** بیین ههفار، بیین ههفار، بیین گه نار (وشه یهکی نه هریمه نیه).
- ههفتروش:** لی راست هاتن.
- ههفتیک:** ههفت یهک.
- ههفت تا:** ههفت داڤ، ههفت قات.
- ههفت تیر:** نهو چه کئ جهنگی یه کو ههفت گولله خۆره.
- ههفتروو:** که سئ کو دل و دهرونی وی ئیک نه بیت، (منافق).
- ههفت تویح:** قونیری.
- ههفت لۆ:** کاغه زهکی قماری یه.
- ههفتیار:** که متیار، کنایه ته ژ ژنا حهشهری.
- ههفت سیین:** نهو سفره خوارنه یه کو ههفت خوارن لسه ر بن کو

تېپا ئه ولى ناقتى وان «س» بيت، وهكى: سه بزه، سير، سماق، سيث، سه مهنوو، سنجك، سه نكه سير.

هفت برا: كومه له ئستيره كن كوژماره يي وان ههفته، ديبترنى تهرمى نووحي ژى (بنات النعش).

هفتشى: ههفتيز، بهلى د ئاقتىستايدا به عينا تاماده سازه هاتيه.

هفت شه مې: ئەف واژه به بو حه نه كى بكار تېت. بو وينه نه گهر ئىك پرسى دئ كه نك هه نه كى دراڤ بو من هه نيرى؟ نه وژى بترانه قه وهلامى ددهت: ههفت شه مې!

هف: پىكه وا، بهه فرا.

هفير: هه وير، هه مير (عجين).

هفوك: فهقه ره به كى شيعره، كومه بهت (منظمه؟).

هفده: ههفت و دهه، ژماره (۱۷).

هه فلنگ: نه گهر دو مرو فان هه ر يه ك ژنيت وان خوشكيت يه ك بن ئەف هه ر دو مرو قه خه لك ديبترن وان هه فلنگ (عديل).

هه فگور: هه فال گوره (حريف، رفيق، فى كتله واحده).

هه فگورى: هه فالينى، دوستى (رفاقه).

هه فدهنگ: يه ك بير و را (براى واحد).

هه فرا: پىكته (سويه).

هه فزان: باراش.

هه فزيركه ر: هه فزير حيل (عجان، من يصنع العجين).

هه فزيرۆ: نه ر م وهكى هه فزيرى: «ئەف نانه هه ر هه فزيرۆيه و نه برشتيه».

هه فزيرۆى: هه فزيرۆ.

هه فال: هه وال (رفيق).

هه فند: (۱) هه ره وه ز، وه نه ده (تعاون، تعاونى). ئەسلى وى «هه فنده، هه فالوه ند» به مهنه متاره ي ژى دگريت؛ (۲) ناقتى هه نه كى گونده نه لكورده ستانى عيراقى - دهوك؛ (۳) ناقتى زه لامانژى هه فند هه به.

هه فبار: هه م بار (شريك، امبار).

هه فالى: هه فالينى.

هه فالينى: هه فاله تى.

هه فاله تى: هه فاليتى.

هه فاليتى: به نيره هه فالى.

هه فالوشك: هه فالى بچوك «هه فال هه فالوشكى، نان و په نير وشكى».

هه فال هه فالاي: هه فالى گرتن.

هه فرك: جره، كهش مه كهش (جدل).

هه فركى: (مجادله). به ربه ره كانى.

هه فرى: هه فرى.

هه فرى: (رفيق، صاحب). دوست، هه فالى ريكوسه فه رى.

هه فزى: هه فشى.

هه فشى: جى نكستا به زى (مراح الماشيه).

هه فال كراس: ده رپى ژنان، هه وال كراس، شه لوال. به بيه نه چه نه وشه يه كى نازك پرتوره يه كو ناقتى چزمانان په يدا نه بوويه و نابيت، چاوا خوژ په يدا شه رم ناوهره لا دا به و نه گوتيه ده رپى، به لكى وشه يى هه فال كراسى وه رگرتيه و دانايه جى ده رپى، چكو زانيت كوردا شه رم دكه ن ناقتى ده رپى بين هه تا براده يه كى وه سا كو ده رپيت خو پشتى شوشتنى له ره ده كى خه ف راتبخن هه تا هه شك به بيت.

هه فال بچووك: مال بچووك (پشدان). لقيره دا ژى وشه يى هه فال بچووك بكار به بيه نه پشدان هه ر ژبه ر ريز و توره راگرتن.

هه فده ر: هه مده رد (تعاطف، مواس).

هه فده ردى: هه مده ردى (تعاطف، مواسات).

هه فده م: هه فچه رخ، هه فكات (معاصر).

هه فريش: به ره نكاربون.

هه فچاخ: هه فده م.

هه فره سه ن: هه فجنس.

هه فره سه نى: هه فجنسى، جناس، هه فره سه نى و ره سه ن ساى.

قاعده به كه لعلمى به ديعى، به ره به يى ديبترنى جناس.

هه فق: هيف، ئەف هه ر دو واژه به ژبه ك خانه واده نه و مهنه علم و ته فكيرى دده ن، ديبترن هيفكرن، ته ماشا كرن هه م مهنه ته علمى و فيتركرنى دده ت، ديبترن: «هه فق: فيتركر»، ديبترن: «هه فقوت: ئەو فيتركر».

هه فقوت: فيتركر، "جزيرى" فه رمويه: «ئوستادى عيشقى دل هه فقوت - سه ر تا قه ده م هنگى دسوت / ره مزا انا الحق هه ر دگوت - باور به كن مهنه نصوره دل».

هه فجار: هه و جار، هه نجار (محرث).

هه فپشك: هاويه ش.

هه فپشكى: هاويه شى، ته باى.

هه فقوتن: فيتركرن، ته علم دان.

هه قليمه قو: گوستيلان، كاله مستان (لعبه المحبس).

هه قله مانی: هه قله مانی قۆ.

هه قهوستین: کارئ نه بجئی کو چله که تیدا نه بیت و نیتته دیتن.

هه قه: هه قه، ریبازگه یه کی ئایینی یه دبیژنئ: سار و لوو، سارلی (علی الهی)، ئەف ریبازگه یه هه ر پاشما یه کی که فئنی دینی کوردانه.

هه قه باز: فیل باز، حوقه باز.

هه قه بازی: حوقه بازی.

هه که: ئەگەر (إن، إلا).

هه کهکو: وشه یه که د ئەولئ رسته یی دوعایی دا تیت: «هه کهکو مالا ته خراب بیت!»، «هه کهکو خبیرئ ژ خو نه بیینی!». هنده که دبیژن: دهک.

هه که: له که (سب).

هه کهر: له که (عیب).

هه که: هه گەر.

هه گەر: ئەگەر.

هه ل: هه له، بیف (فرصه).

هه له: خه له تی.

هه له شه: (متسرع). ب لهز.

هه له شه یی: (تسرع). په له کرن، لهز کرن.

هه له له لۆک: به لالیک.

هه له لیز: مه شکه، گوته که بۆ مریشکا دبیژن دا بچه لبس.

هه له ز: گیایه که بۆ نالفی حه یواناتان دچینن، به ره بهی دبیژنئ (جت).

هه له زپر: ده می دروونا هه له زیه.

هه له لاش: ئەو قرم و قرش و چۆلی یی کو دکه نه سه ر شه قله یان.

هه له لۆ: ئەلهو.

هه له لم: هلم (بخار).

هه له لت: ده ست بۆ درپژ کرن، پرکتیشی کرن (تخرش).

هه له لامه ت: (۱) په رسیف، کیمکا هه یفی: (۲) شکلی مروفقان ژ کنجیران چیدکه ن دادنیتنه ناف زه قیان هه تا ده به ژئ بره فن. (شبح).

هه له لای: داوه ت.

هه له هیل: ماره کی ئەفسانه یی یه، ژه ره ره کی بکوژی (کوشنده) هه یه.

هه له لیه: عه ره به کاری بوویه بۆ (اهلیلح)، فیقی یی داره کیسه له ندئ چیدبیت، ره نگئ وی زه ر و ره ش هه یه بۆ پزیشکی یی بکار دبه ن.

هه له قه تیزان: هه له قه تیزانئ (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه له قه تران: هه له قه ترانئ (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه له قه ترانئ: دیوانا تامسار و گه و گه له ته کان، حه نه کیازی و تامساری، هه له پاسی زۆر ره ویی (مجلس السفله) (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه له قه باز: حوقه باز، حیه باز (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه له قه به گۆش: بریتیه ژ کوله یی و بنده ستی یی.

هه له لیت: بی مه عنا، بی و اتا.

هه له تیت: هه له شه، چاف ته یسۆک، سرت.

هه له قونئ هه له شکا دۆشاقئ: ئەف رسته یه کورد بکار تین و د ده راقئ سته م لیکنئ ژلایی سته مکه ران و خورتان و بیگانه یان یان ژ ده ستئ ده ره به گان، مه عنا وی مه به سته کی خه فیسه ئانکو ئەگەر ناموسئ پاس بکه ی ئەفه مال چو. بشیوه یه کی دی دبیژن: «های لقوونی و های له شکا دۆشاقئ» و بره نگه کی دی تیت: «وای لقوونئ، وای له شکا دۆشاقئ» ئانکو یان قوون یان مه شکه دۆشاقئ دقیت ده ست ژ ئیکئ به رده ن یان ناموسئ به رده ی یان ولات.

هه له مور: خۆلیا گه رم.

هه له مت: ده ست بۆ برن، ئیرش.

هه له اتن: (۱) بازدان، رۆژه لاتن (شروق): (۲) ناف هه لاتن ژ کانی یی (فوران)، بلن دبوونا تشته کی رۆن ژ به ره که لینی.

هه له که: چۆیی کیشان.

هه له لب: حه لب، حلب، درست، جائز (ع،ک).

هه ل: فرسه ت، بیف، درستی.

هه له کهر: جارچی، ژماده ی هه له پاسی هه تیه.

هه له ک: حه لک، حلک، حه نه ک پیکری (ع،ک).

هه له په هه لپ: زاد به ز خوارن.

هه له ق مه له ق: ئاخفتنا بیسه ر و بن.

هه له ندن: راکرن، تاواندن، حه لاندن.

هه له وژه: حولیک.

هه له مار: په له مار، ئیرش.

هه له مار کهر: ئیرش کهر.

هه له مه ت: هاوه نته، ره شه.

هه له مه ته چی: هاوه نته چی، ره شه چی.

هه له ک: نه قله ک، جارک، نۆبه ک.

- هه‌لخانه:** گه‌مارخانه (ع، ک).
- هه‌لموت:** فراگه، عه‌ردی بلندترین لچیی، هه‌لدیرگه.
- هه‌لینان:** هه‌لگرتن.
- هه‌لپریواندن:** خوراندنا بنینۆکان.
- هه‌لپه‌رست:** بیقۆ (انتهازی). ژ دو وشه‌یان پیکهاتییه: «هه‌ل + په‌رست».
- هه‌للاداد:** هیچ لچی نه‌مای، تالان کرن و هیچ نه‌هیلان.
- هه‌لواردوو:** لوپسکری، تاقشه‌کری.
- هه‌لینجاندن:** ئاڤ هه‌لینان.
- هه‌لچی:** کفارک. قارچک.
- هه‌له‌پاری:** هه‌له‌پاس، هه‌ر دو واژه مه‌به‌ست دده‌ن.
- هه‌له:** هه‌ل هه‌له، هه‌له‌شه، مرۆقی تامسار و سه‌رسه‌ری دیاره‌کو هه‌له‌پارس ژ دو واژه‌یان پیکهاتییه: «هه‌له + پارس» به‌عنا ره‌وینا سه‌گیه ئانکو سه‌رسه‌ری و زۆر ره‌و.
- هه‌لستاندن:** راکرن.
- هه‌لسوراندن:** زفراندن.
- هه‌لگرتن:** راکرن (رفع).
- هه‌لگێران:** وه‌رگێران (تقلیب).
- هه‌لچنن:** هه‌لیتجاندن.
- هه‌لکرن:** وه‌رپێچان، ئاگر هه‌لکرن.
- هه‌لکیشاندن:** هه‌لکیشان.
- هه‌لکیشان:** ژ نشیقی بۆ نه‌فرازی.
- هه‌لهاتن:** که‌لین، (فوران) (ئه‌ڤ فعله هه‌ر لازمییه).
- هه‌لاقیتن:** بلند کرن.
- هه‌له‌په‌رین:** گۆڤه‌ند، داوه‌ت.
- هه‌له‌په‌راندن:** راپه‌راندن.
- هه‌له‌په‌رکی:** چۆپی کرن.
- هه‌له‌به‌ستی:** گرتدان، درۆ هه‌له‌به‌ستن، سکر هه‌له‌به‌ستن.
- هه‌له‌په‌زین:** هه‌له‌په‌قژین.
- هه‌له‌په‌زین:** بغار بدووراچوون: «ئه‌گه‌ر ئه‌زم هه‌لده‌به‌زم» "په‌ند".
- هه‌له‌شاندن:** راکیشان (تنمشیه).
- هه‌له‌چخاندن:** پاشقه‌گێران.
- هه‌لدان:** بلندکرنه‌ ئه‌فراز.
- هه‌لقاندن:** کوردکاری بوویه (ع، ک).
- هه‌لکه‌ندن:** کۆلان، هه‌لکیشان.
- هه‌له‌هشیان:** ژبه‌ر ئیک چۆن.
- هه‌له‌هشاندن:** ژبه‌ریه‌ک برن.
- هه‌لماتان:** یاری کرنا بگورزان.
- هه‌له‌چرین:** هه‌لکیشانا هه‌ری یان مووی یان گیای.
- هه‌له‌فاندن:** ته‌له‌کرن، شکه‌ف کرن.
- هه‌له‌قیان:** بلندبوونا تشته‌کی ژبه‌ر زیده‌ ترش بوونی.
- هه‌له‌له:** هه‌په‌رۆ.
- هه‌لقولین:** ده‌رکه‌فتنا ئاڤی ژ کویراتی بی.
- هه‌له‌سه‌نگاندن:** بلند و نزم کرن.
- هه‌له‌فرین:** په‌رواز.
- هه‌له‌فراندن:** راپه‌راندن بۆ فرینتی.
- هه‌له‌روستان:** میتن، میتین، میتین، مژین.
- هه‌ل:** کۆلی زستانتی بۆ په‌زی، گه‌وه‌ر.
- هه‌لسیان:** هه‌لستیان.
- هه‌لستیان:** (قیام). رابوون.
- هه‌لواسین:** هه‌لاویستن.
- هه‌لاویستان:** بدارقه‌کرن (تعلیق).
- هه‌له‌سون:** هه‌لسون.
- هه‌لسون:** بنپه‌ره هه‌له‌سون.
- هه‌له‌که‌فتن:** (سنوح الفرصه، صدغه). لی‌هاتن.
- هه‌لسوران:** زفریان، زفراندن.
- هه‌لسوراندن:** زفراندن.
- هه‌لسۆرینه‌ر:** زفرکه‌ر (مدیر).
- هه‌له‌به‌ست:** (قافییه).
- هه‌له‌په‌رین:** به‌ردانه‌ بدوڤه (مطارده).
- هه‌له‌نگفتن:** سه‌تمه‌ کرن (تعشر، إصابه).
- هه‌له‌نگافتن:** هه‌له‌نگفتن.
- هه‌له‌شکوپین:** گه‌ش بوونا گول و غونچه‌یان.
- هه‌لاتک:** شه‌یتانی (احتلام).
- هه‌لی:** بازده، به‌رڤه، حه‌لی، به‌ه‌لی، به‌ه‌لی. شاعری گۆتییه:
- «هه‌لی هه‌لی هه‌لی - سۆرکۆکی هه‌لی / به‌رده‌ ماهینی -
پاڤی مه‌نجه‌لی / ره‌ڤدا پسمامان - گه‌شته به‌رخه‌لی».
- هه‌له‌به‌ستن:** شیع‌ر هه‌له‌به‌ستن، قافییه هه‌له‌به‌ستن، جس‌ر هه‌له‌به‌ستن.
- هه‌له‌ک:** هه‌لاتکه، ناڤی ژنانه‌ ناڤ ئیزدی یان.
- هه‌لاتکه:** هه‌لاتک (احتلام).
- هه‌له‌گوسیکار:** وه‌ره شه‌قبیری بی.
- هه‌لتوتترین:** روونشتنا سه‌رپیان (جلسه القرفصاء).

هەلدريان: دريان.	هەمزەمان: بنپیره هەقدهم.
هەلدريان: دراندن، که لاشتن.	هەمو: هەمی، ب گشت.
هەلدريان: درپای، که لاشتی.	هەمی: بنپیره هەمو.
هەلباسکانی: ئیک و دوو گرتن ناخنجی دوو مرۆفان، چەنگەلۆز.	هەمه: بنپیره هەمو.
هەلدیران: شەبا کرن.	هەموان: بنپیره هەمو.
هەلدیر: شەنەباکەر.	هەمچەهەری: هەف رەنگ، وەک ئیک.
هەلدیرگە: فیراکە (هاویە).	هەمبس: هەمس، پرتۆف، نەوعەکی بزنانە.
هەلگۆتن: مەدح لیکرن.	هەمیون: هومايون (مبارک، سعید).
هەلگۆلان: (حفر). کولان، چال کرن.	هەمیر: هەقیر.
هەمیر: بەرامبەر (مقابل).	هەموارە: راست و ریک.
هەمیرانی: بەرەرهکانی (معادات).	هەمیشە بووی: سەرمەدی. (ازلیە، ازلی).
هەمتر: جاش.	هەمبار: شریک. هەف پشک.
هەمگە: هەمی، پیریپنە، حەمگە.	هەم: دیسان، پێشگرەکه مشارەکهی دگەهینیت، وەکی:
هەمیستار: پێچەوانە (تضاد).	هەمپشک، هەمسسا، هەمنشین، هەمشەهەری، هەمتا،
هەمتا: (مثیل، نظیر).	هەمکیش، هەمدەرد، هەمراز و...
هەمیری: (مقابلە، مائله).	هەمیان: هەمان، هەموان (کلهم).
هەمیا: گەورەپایە، پایەدار، هەقپایە، یەکیپایە (مثیل).	هەماواز: یەک دەنگ، یەک عەقیدە.
هەمدەم: دەمساز، هەقبال (مونس).	هەمبەستی: پێکگە بەستی، یەک خەت.
هەمدەرد: هەقالی دەردی (شریک الحزن).	هەمبەستەیی: پەبۆندی.
هەمدەردی: هەقال دەردی، شریکی دەردی.	هەمپشت: یەک پشت، هەقالبەند، هەقپشت.
هەمپشک: هەقپشک، هاوبەش، ئەمباز (شریک).	هەمراز: هەم نەیتی، هەمسری.
هەمسەر: هەقسەر (زوجه).	هەمرە: هەقال، هەقالی سەفەری.
هەمکار: هەف کار، هاوکار.	هەمرا: هەمرا.
هەمسسا: جیران، دراوسێ.	هەمزبان: هەمزبان.
هەم: پێشکۆبەکه کو د ئەولئ واژەهێ تیت و مەعنا وەکی ئیکی یئ (شباھە) و هەمکاری و شریکی یئ دگەهینیت، وەکی: هەمسسا، هەمنشین، هەمکار، هەمرا، هەمدەست، هەمسەر، هەمزاد، هەم عومر، هەمدەم. جار بسورەتی قەیدی دەرتیت، بەعنا هەر دو یان هەمی تیتە بکارئینان، وەکی: هەم ئەز و هەم تو، هەم ئەقە و هەم ئەوی دی و جار بەعنا ئەو ئی بکارتیت، وەکی: ئەو هەم هات، ئەم هەم دچین.	هەمزمان: یەک زمان، یەک قەوم. د کرمانجیا ژۆری تەغەر ئەف واژەیانە «هەف» دبیته پێشگری وان هەر دو مەعنا «هەم» ی ددەت، وەکی: هەقسەر، هەقگیان، هەقیرئ، هەقەرد، هەفکار، هەقسیر، هەقپەیمان.
	هەمرەنگ: یەک لەون.
	هەمسال: هەف تەمەن.
	هەمشیر: خوشک و برائیت شیری (اخت الرضا، اخو الرضا).
	هەموارە کرن: راست کرن، درست کرن.
	هەمیشە: هەر و هەر (دائماً).
	هەمیشەیی: هەر و هەری.
هەما: (۱) بەستەم، بزۆری. "جزیری" فەرموویە: «دامە بدەستی سۆری جاما ژ رەنگی دورئ - جەذبە گەها جان و دل، پێشەو شانن هەما».	

- هه‌مکاره:** عارف، هونه‌رمه‌ند، به‌له‌د د هه‌می کاره‌کی.
- هه‌مه‌رۆژ:** هه‌می رۆژ.
- هه‌م‌هه‌ک:** ئەو که‌سن کو نان و خۆی ئێکودو خواری، بریتییبه ژ دۆستایی بی.
- هه‌مه‌یان:** جزدانکتی که‌مه‌ر کیسی‌یه، کیسه.
- هه‌مه‌په‌یان:** سۆندخواری، سوندایی به ئێکودو.
- هه‌مه‌سه‌ت:** به‌کده‌ست، به‌ک بیرو و باور.
- هه‌منشین:** به‌ک نامانج.
- هه‌نگریان:** ئەنگریان، عه‌نگریان، هه‌نگرین، عه‌نگرین، عه‌نرین، توورپه‌بوون (وشه‌یه‌کی ئەهریمه‌نی به) ژ ئە‌گربایی ئاقیستایی هاتییبه، ژ ئە‌نگره‌ مینوی داتراشیه به‌عنا (غضب، متوتر، متسمم) تیت.
- هه‌نجیر:** هه‌زیر (تین).
- هه‌نگیر:** ئە‌نگور، تری، تری (عناب) (واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه).
- هه‌ناسه:** بێن (نفس).
- هه‌ناسه‌به‌رکج:** بێن هه‌لمای، نه‌فه‌س نه‌فه‌س کرن.
- هه‌ناسه‌دان:** بێن دان (تنفس).
- هه‌ناسه‌سارد:** بێمراز، ناکام (یأس).
- هه‌ناسه‌ساردی:** بێمرازی.
- هه‌ناشته:** ناشته، له‌خرینی، خیرینی.
- هه‌ندوپ:** ده‌رون.
- هه‌ندرخان:** هه‌ناث (احشاء): «هندرخانت خراب بۆ هه‌ناوت خراب بیت!».
- هه‌نه‌زا:** زێ‌کوری.
- هه‌ناو:** هه‌ناث.
- هه‌ناث:** (احشاء). هه‌ناو.
- هه‌ناوره‌ش:** هه‌ناقه‌ش، کنايه‌ته بو مرۆقی پیسو و زک ره‌ش.
- هه‌ناقره‌ش:** بێتپه هه‌ناو ره‌ش.
- هه‌ناقره‌شی:** زک‌ره‌شی (لئامه).
- هه‌نار:** هه‌نار، ئە‌نار (رمان).
- هه‌ناری:** هه‌ناری، ره‌نگ هه‌نار، ئە‌ناری.
- هه‌نگه‌دان:** هه‌نگه‌دان، گیایه‌کی زۆزانی به‌گه‌له‌ک ده‌رمانه بۆ زک ئیشی بی و کوشتننا کرمان.
- هه‌نگه‌ژاله:** خلیف.
- هه‌نجار:** هه‌نجار (محرث).
- هه‌نده‌سه:** ژ ئە‌ندازه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه.
- هه‌نگاڤ:** پێنگاڤ، پێنگاڤ.
- هه‌نگام:** هه‌نگاڤ.
- هه‌نهۆ:** (من الآن). هه‌نوکه، ئیستاکه.
- هه‌نۆکه:** بێتپه هه‌نهۆ.
- هه‌نده:** ته‌نێ (فقط).
- هه‌نداڤ:** هه‌نداڤ (فوق).
- هه‌نه‌ک:** حه‌نه‌ک، گه‌مه.
- هه‌نه‌کچی:** یاریکه‌ر، حه‌نه‌کچی، گه‌مه‌که‌ر.
- هه‌نده‌ف:** هه‌ده‌ف، گرگی بچوک.
- هه‌نده‌رو:** حه‌نده‌رو، هه‌یزۆکانی، بابیتانی (ارجوحه).
- هه‌نه‌زاگ:** زرنیخ.
- هه‌نی:** (١) ئانکو نه‌ۆ، ئیسته (الآن)، "مه‌وله‌وی" دبیتیت: «هه‌نی فتوای شه‌رع باده‌نووشان بۆ - حه‌لالی کالای ماته‌مپۆشان بو؛ (٢) ئیدی، ئیتر، ویدی، "مه‌وله‌وی" فه‌رمویه: «ئهر هه‌ر ساتی ده‌ردی ده‌ریۆته‌رچه‌نی - به‌یۆر ماچون ئاخ په‌ی ده‌ردی و هه‌نی»، هه‌نگه‌ن،
- هه‌نگه‌شه‌لی:** له‌نکین، له‌نگۆنگۆ.
- هه‌نه‌هه‌پشی:** حه‌نه‌هه‌پشی، جپه‌کرن.
- هه‌ندریان:** حه‌ندریان، ئارامی، ته‌نابوی.
- هه‌نه‌ره:** هونه‌ر، وشه‌یه‌ ئه‌ول ئاقیستیه وشه‌یه‌ دوهم کوردیه و فارسیه.
- هه‌نه‌ری:** هونه‌ری، وشه‌یه‌ ئه‌ول ئاقیستیه وشه‌یه‌ دوهم کوردیه و فارسیه.
- هه‌نگفار:** ئیواره‌ دره‌نگ <وشه‌یه‌کی هه‌ورامیه>.
- هه‌نگوری:** هه‌نگوری، ئیفار، به‌ری مه‌غرب، هه‌نگاڤ.
- هه‌نگۆزه:** هه‌نگوری.
- هه‌وه‌س:** ئاره‌زوو (میل).
- هه‌وه‌سکار:** خودان هه‌وه‌س، ئاره‌زوومه‌ند.
- هه‌وچی:** هیوچی، هاوه‌نته‌که‌ر، ئاژاوه‌تراش.
- هه‌ور:** عه‌ور (سحاب، غمام): «هه‌ور بچن بۆ جزیر - باز بده بۆ کونیتتا کوبیر/ هه‌ور بچن بۆ سۆران - هه‌لده‌نه کالک و گۆران...» دیاره ئە‌ف شه‌هونراوانه بادینانینه چکو بادینان دکه‌فیه‌ته مابه‌ینا جزیرا بۆتان و سۆران. بابوئاپی‌ریت مه‌ بگۆتپه‌ی ته‌جاریان زانیه‌ کو عه‌وری ژ رۆژئاڤایی بیت بۆ رۆژه‌لاتی ئە‌و نیشانا دونه‌یا خۆشبوونی به‌ و ئە‌گه‌ر ژ عه‌ور ژ رۆژه‌لاتی هاتن ئە‌و نیشانا نه‌خته‌به، ئە‌ف روودانه ته‌غهر به‌اری به.

هه‌وری بارانی: هه‌وری باران (سحاب مطر): «هه‌ی هه‌ورۆ هه‌ورۆ هه‌ورۆ هه‌ورۆ - هه‌ی هه‌ورۆ بارانیۆ».

هه‌ویج: گیتزه‌ر، زه‌رده‌ک (جزر). گیتزه‌ر دو سی نه‌وعن، ژ مالباتی گیایان تیتته ژمارتن، گیتزه‌ری سۆر هه‌یه، ئی زه‌ر ژی هه‌یه خاوه‌نی قیستمینیت (A.C.O) و نه‌وعی قیستمینیت (B) تیدا هه‌یه، ئاسن و مه‌نگه‌نیزی هه‌م هه‌یه، مقداره‌ک شه‌کر ژی تیدا هه‌یه و شه‌کرۆ وئ بو خودانیت نه‌خۆشیا قه‌ندی زبانی نینه. بو ده‌فعا عفونته‌تی و وه‌رمیت جه‌رگ و گورچیله‌ی و نه‌خۆشیا عه‌سه‌بی و چاقرۆنی بی زۆر پرسوود و مه‌فایه. کورباتیت خوینی بقه‌ودت تیخت و بو مرۆقی کیمخوون سوودمه‌نده، پیتستی مرۆقی نه‌رم و شل دکه‌ت هه‌روه‌کی زدی پیری بی به.

هه‌و: وشه‌یی په‌سندرکنی به، وشه‌یه سه‌رسوپمانی به.

هه‌وار: (استغائه، صراخ). فریاد.

هه‌وجار: هنجار.

هه‌وتیش: (تصادف، تشابک). سینگ ب سینگ.

هه‌ویر: هه‌قیر، بفارسی دبیژن (خمیر).

هه‌ویری: نانێ نه‌برستی، هه‌ویرویی، هه‌قیرویی.

هه‌ویزی: (١) (بساله، شجاعه)؛ (٢) عه‌شیره‌ته‌کی کورده زۆر میترخاس و نانده‌ر و خودان په‌یمان، دزیت باش ژۆ وان رادبن! لشنگاری دژین، دئه‌سلدا خانه‌بدۆشن، (کۆچه‌رن).

هه‌وکار: هه‌قالکار (حریف، مساعد).

هه‌وکاری: هاریکاری (مساعده).

هه‌ورا: برسی.

هه‌ورایی: برسیاتی، برسیتی.

هه‌وی: ناڤێ کچا زه‌رده‌شتییه مه‌عنا دامانپاکه، ئه‌قناقه زۆره لکوردستانی. هه‌وه‌خان و هه‌وی ناڤ کوردان بو ژنان دکه‌نه ناڤ ژ شرنیا ناڤێ کچا زه‌رده‌شتییه ده‌ست بو ده‌ستی و پشت بو پشتی هه‌ر هاتییه بکار هینان به‌لێ مه‌عنا وئ نزانن و ژبه‌ر که‌قنیا روژگاران.

هه‌وو: هه‌ویی (ضره). ژ هه‌قی هاتییه.

هه‌وی: بنێره هه‌وو.

هه‌ویی: ئه‌گه‌ر میره‌کی دوو ژن هه‌بن ئه‌و هه‌ر دوو ژن دبیژنه یه‌ک و دوو هه‌وو یان هه‌ویی یان هه‌وی، هه‌وو، هه‌وی، پناخ، بناج، بناج، بناج، بناچه، و سنی، ئاسنی، ئاموسنی، و سنی، هه‌مشوی، هه‌مشوو، هه‌مشه‌وه‌هر.

هه‌وتینجی: حه‌وتینجی، گون.

هه‌وه: هنگۆ، به‌سه.

هه‌ولی: جوانی ماهین (مه‌ره).

هه‌وری: پۆشی یه‌کی کچکه و ره‌نگاوه‌رنگه ژ ئارموشی خوری.

هه‌وتیز: (١) حه‌وتیز (اصلع)؛ (٢) جی مه‌خه‌لبوونا په‌زی.

هه‌وش: حه‌وش.

هه‌وشین: هه‌قشین.

هه‌وا: (جو) (ع).

هه‌واندن: حه‌واندن: «خانم میثان حه‌وینی» "نالبه‌ند".

هه‌وق: ده‌ره‌جییت پیسترنکی، بلندی.

هه‌ودهل: حه‌ودهل (هه‌ریسه).

هه‌ودهم: بنێره هه‌قده‌م.

هه‌وراز: ئه‌قرازی.

هه‌ورازی: ئه‌قرازی.

هه‌ورتشم: ئارموش.

هه‌واداری: مه‌یلداری.

هه‌وته‌هوت: حه‌وته‌هوت، حکایه‌تا ده‌نگی ره‌وینا سه‌گانه.

هه‌یتال: ره‌شی شه‌قی، ده‌وال، چه‌وله‌ک (هه‌یولا).

هه‌یشۆ: ژنا کیم شه‌رم.

هه‌یتا هه‌یتا: په‌یتا په‌یتا.

هه‌یۆلا: هه‌یولا، واژه‌یه‌کی بیگانه‌یه . یونانییه) ئانکوماده، ده‌وال، هه‌ر گیانداره‌کی کو هه‌یشۆ شکل نه‌گرتی یان شکل دیار نه‌بووی دبیژنی هه‌یولا، ئه‌گه‌ر شکل گرت و بیسچم په‌یدا کر و دیار بوو دبیژنی وینه (صوره)، گیانه‌وه‌ره‌کی ئه‌فسانه‌یه.

هه‌ینه: کرپه، بیده‌نگ به.

هه‌یف: مانگ، مه‌ه.

هه‌یو: هه‌یف.

هه‌یف: هه‌یف، (هه‌یف سڤکتره ژ هه‌یوی).

هه‌ی: تیبیا گازی کرنی به: «هه‌ی خودی تو میته‌ره‌بان - هه‌ی دلۆ ئه‌ز پیر بووم و تو پیر نابی».

هه‌یته‌ت: زه‌بانی (شرطی)، ئسم فعله، ته‌هه‌یه.

هه‌یت و هه‌یت: حه‌یت و حه‌یت، گاله‌گال.

هه‌یته‌هه‌یت: حه‌یته‌هه‌یت.

هه‌یاهۆ: داد و فریاد.

هه‌ینی: ئه‌ینی، ئه‌دینه، ئادینه (جمعه).

ههيهۆت: ئه بهوت جوتنه ستبهره كن، دووماهيا چلهى بههفته بهكى، دببژن: «ههيهۆت! داين كچ فرۆت، دا بدار، لههه خۆ سۆت» "په نده".

ههيه: دهوله ته نده.

ههيهياتى: دهوله ته ندى.

ههيهوانه: هه به شانه.

ههيهقانه: مانگانه (مشاهره).

ههيهت: ههيهت، جۆت، رهنگه ژ ههيهت ههيهت بههنا (زوج) ه.

ههيهتوان: جۆتبار.

ههيهت كردن: جۆت كردن.

ههيهتلى: مرۆقتى بهست (وضع) (ع،ك).

ههيهتبار: جۆتبار، ههيهتوان.

ههيهت: ههيهت، جۆت.

ههيهچ: چوننه، ببسوود (لاش،ء، عدم).

ههيهچى: چوننه يى.

ههيهچ و بهيهچ: لات و لووت (سفه).

ههيهچ تشت: چوننه.

ههيهبود: ههيهبود، د ئاقتىستايدا بو قازى بكارهياته، ههيهبكارى بوويه بو (هرايذه).

ههيهبودان: دهستهكا سى يه مين د بلاطا ساسانيان (قضا).

ههيهبودخانه: دارالقضا. دادگه.

ههيهبه: ژ ئامرازى جۆت و فلاحه تى يه.

ههيهقوت: جه نهجر كرنا ره خيسى بو جارا دوويين.

ههيهچن: قونه دهرز، جۆره دووريارهكى پر كيله.

ههيهزيگه: تازه، نهۆ، ژ نوو (جديد).

ههيهز: ههيهز.

ههيهزه: ئهه ههيهز، ههيهزه يى روونى.

ههيهزۆ: ئهه زهلامى كو چافزلكانى دگهل ژن و كچيكت خهلكى دكهت. ههيهزۆ.

ههيهزه به: حريش، مهشكه در، مهشكه درك (شيخ الجراد).

ههيهزه به: ژ «ههزه به» ي ههيهبكارى بوويه، شير. (ههزه به).

ههيهزم: دار، دببژنه خورنيشكيتى.

ههيهزمكيش: داركيش.

ههيهزمى: دار به.

ههيهزل: ئاقهكى رهوانه لشارى زاخۆيى را دبۆريت.

ههيهزه لوك: ههيهزه يى روونى ئى بچووك.

ههيهز به: ههيهبه يى نينه ژ ههزه بهرى ههيهبكارى بوويه.

ههيهزى: ههيهزى.

ههيهزاتى: ههيهزاتى.

ههيهزه كه: ههيهزه كه.

ههيهزه كى: ههيهزه كى.

ههيهسر: ههيهسار (مخزن).

ههيهسل: (١) كواركه كه ژ تانۆكان چيندكه ن؛ (٢) ئامرازى ئاڤ ژ فيقى ده رتيخستنى يه؛ (٣) جهه كه ئاماده كرىه بو گفاشتنا ترى يه بو كارى دؤشاف درست كرنى يه (معصره).

ههيهشه ت: (١) زومى كۆچه ران، رهنده ك؛ (٢) بئاوات گه شتن؛ (٣) ئاقى گونده كيه لكوورستانا تركيا؛ (٤) لئاقىستايدا ههيهشه ست بههنا مرزحاسلى ههاتيه.

ههيهشيك: ئيشيك، سه رشه ق، چۆي كيشان.

ههيهشك: حشك، زوها.

ههيهشكى: حشكى، زوهايى.

ههيهشكاتى: ههيهشكايى، وشكى.

ههيهشكايى: ههيهشكى.

ههيهشكاره: ههيهشكاره، دارى كه قناره.

ههيهشار: يازمه يى ئارمووشى.

ههيهك: ههيله كه (بيض).

ههيهكرن: فبتر كرن.

ههيهكار: فبكار، فببويى، فبتركار.

ههيهكەر: فبتركار (معلم).

ههيهكارى: فبتركارى، تعليم.

ههيهكبويى: گه رتى بووى (مدر ب).

ههيهليا: بزر بووى، و ندابوو «فعلا ماضيه».

ههيهليان: بزر بوون، و نذبوون «مه سده ره».

ههيهلاندن: بزر كرن، و ندر كرن.

ههيهلياندن: ههيله اندن.

ههيله ك: ههيله كه.

ههيله كه: (قهقهه). كه نيباب ده نگويلند.

ههيله كه هيلك: تبهقه تبهق.

ههيله: شه هينا ده وارى، ژ (سهيل) ي كوردكارى بوويه.

ههيله هيل: ههيله هيل.

ههيله باز: ههيله باز (ع،ك)، فببباز.

ههيله بازى: ههيله بازى (ع،ك).

ههيهبودان: دهستهكا سى يه مين د بلاطا ساسانيان (قضا).

ههيهبودخانه: دارالقضا. دادگه.

ههيهبه: ژ ئامرازى جۆت و فلاحه تى يه.

ههيهقوت: جه نهجر كرنا ره خيسى بو جارا دوويين.

ههيهچن: قونه دهرز، جۆره دووريارهكى پر كيله.

ههيهزيگه: تازه، نهۆ، ژ نوو (جديد).

ههيهز: ههيهز.

ههيهزه: ئهه ههيهز، ههيهزه يى روونى.

ههيهزۆ: ئهه زهلامى كو چافزلكانى دگهل ژن و كچيكت خهلكى دكهت. ههيهزۆ.

ههيهزه به: حريش، مهشكه در، مهشكه درك (شيخ الجراد).

ههيهزه به: ژ «ههزه به» ي ههيهبكارى بوويه، شير. (ههزه به).

ههيهزم: دار، دببژنه خورنيشكيتى.

ههيهزمكيش: داركيش.

ههيهزمى: دار به.

ههيهزل: ئاقهكى رهوانه لشارى زاخۆيى را دبۆريت.

ههيهزه لوك: ههيهزه يى روونى ئى بچووك.

هیما: (کنایه). ئیشاره. درکه.	هیژ: توانا، شیان (قوه).
هییم: بنگه.	هیژۆک: جۆلانک (ارجوحه) (ع،ک).
هیینک: روماتیزم.	هیژۆکانی: سواربونا هیژۆکان (ع،ک).
هین: بۆ تشته کی نامه علوم تیتته گۆتن، لئافیستایدا بیهنا ئهلادی شهیتانان هاتیه، «هونو» هم بهو مه بهسته یه (وشه یه کی ئه هریه نیه). د کوردیدا «هین منه» یان «هی منه» یان «یا منه» یان «ئی منه»، ئه سلی هه میانژی بۆ تشتی مه جهوله.	هیژم: هیژم، دار، خورنیفک، دارئ سۆتنی، کیزم. هیژمکیش: دارکیش، کیزم کیش. هیژمبی: داری. هیژمسۆز: دارسۆز. هیژا: بهرکه تی، سه رتۆپ. هیژایی: بهرکه تیاتی، لاتی، قه شهنگی. هیژیر: هه ژیر، هه ژیر، هه نجیر، به لی هه زیر ژ هه میان کوردیتره و چیتیر ریشه یی وی دچیته سه ر ئافیستایی ههروه کی بهر نهۆ ته دیتی. هیژ: ئه و بخۆ. هیژم: ئه ز بخۆ «بزاراقتی بهر مه قلوبی». هیسن: ئاسن «بزاراقتی جزیرا بوتان». هیسانی: ئاسانی «بزاراقتی جزیرا بوتان». هیستر: (ا) (بغل)، بریتیه ژ مرۆقی زۆل، بیژی؛ (ب) رۆندک. هیسترانی: پین، پینانی. هیستک: هیستی. هیستی: ئیسقان. هیسیک: ئیشیک، ئیرش. هیشتان: هیلان، به جی هیشتان. هیشی: دامانی خیهت و ره شمال (ک، ع). هیشتا: هنده کی دی (بعد). هیشوو: ویشی، ویشی یی تری. هیش: بخۆ (هو نفسه). رۆژبه یانی دبیتن: هویژ. هیف: سه ح، ته ماشا، علمانن (تفکر، تامل). هیفکر: ته ماشا کرن، (تامل) کرن، (تفکر) کرن، ته علیم. هیفار: ئیفار، ئیوار. هیفاران: ئیفاران. هیفاره گه: هیفاره گا. هیفاره گا: ده می ئیفار. هیفکه م: سه حکه م، ته ماشا که م. هیفیکار: ئومیده وار (ملتمس). هیفیدار: هیفیکار. هیفی هیفی: هیفی هیفی راستره: «هیفیا ده را، خولی سه را» "په ند".
هییت: ران، پارچه بهک ژ گوشتی (قطعه).	
هییت و پیت: پارچه پارچه (قطعه قطعه).	
هییت خار: لاخوار، قوون خوار، ران که چ.	
هییدی: ئارام، لسه رخۆ.	
هییدی هییدی: ئارام ئارام.	
هیتم: ده دغان.	
هیچک: هه چک، چه له مه (هه ر دو واژه د کرمانجیا ژۆریدا بکارتین).	
هی: فعلی ئه مره ئانکو ته ماشا که ژ هیکه ی هاتیه کورت کرن، هیکه ژی ژ هیفکه هاتیه کورت کرن. ئه شه د کرمانجیا ژۆریدا زۆر بکار دهن.	
هیکه: هیفکه.	
هیفکه: ته ماشا که.	
هیفکه م: ته ماشا که م (انظر، سوف انظر).	
هیژی: گیژی.	
هیژ: گیژ.	
هیژه: ئیره. بئنگلیزی ژی هیر (Here) بیهنا (هنا) هاتیه.	
هیژکه ر: گیژکه ر (مدوخ).	
هیژش: ئیرش (هجوم).	
هیژشکه ر: په له مارکه ر. (مهاجم).	
هیژپون: گیژپون.	
هیژۆ: ئه ی که سیکو گیژی.	
هیژۆ: (خطمی). جو ره گوله که.	
هیژان: (طحن)، ئاسباو کرن.	
هیژوشک: نانه روون.	
هیژهق: ئیره ق، کیر ره ق بوون (وشه یه کی ئه هریه نیه).	
هیژهق کرن: کیر ره ق کرن (به لی ئیره ش درستتر و کوردیتره).	
هیژکۆل: په هله وانه کی مه نته شه یه د چیفانوکیت یه ونانیدا باژهن، باوه شین (مروحه) واژه یه کی بیگانه یه.	

- هَيْك:** هَيْلک. **هَيْلک:** هَيْلک، خايه. **هَيْکانی:** هَيْلکانی. **هَيْکار:** فَيْرکار. **هَيْکرن:** فَيْرکرن، گهرتې کرن.
- هَيْل:** (۱) دارهکی کچکه به به لگیت وی وهکی به لگې مازبانن و کوليلکيت وي وهکی باقلکانن و گهلهک بېنخوشه؛ (۲) به معنا «چاخ، ههرهت، خوار» هاتيه؛ هَيْلا مازيا: چاخې مازيا و ههرهتې وان؛ هَيْلا شهري: خه تې شهري؛ هَيْلا پيغه مبهران: خه تې پيغه مبهران؛ (۳) هَيْلې واژه به که جوتيار دهمې کو گاييت جوتې که چرؤبي دکهن جوتيار لينده خوريت و دبېژيت: هَيْلی هَيْلی نانکو خهت خهت مرارا ری سهر خه تې دا نه چه ملازمی خه تې به و جار ژي جوتيار دبېژيت «خهت خهت» ههر نه و مه عنايه. نه م دشپين بېژين: هَيْلا مازيا، هَيْلا مه يدانې، هَيْل هَيْلا جوتيارې به معنا خه تن نانکو خه تا مازيا، خه تا مه يدانې، خه تا جوت گرتنې، «نه ت تشته هَيْله: خه تې خواره».
- هَيْله وايي:** هَيْله بایي «واژه به کی نه هريمه نيه».
- هَيْله بایي:** ودرنه سهر خه تا بای نانکو ودرنه سهر خه تا جهنگي. **هَيْلی:** هَيْلک. **هَيْلک:** هَيْلک. **هَيْلکه:** هَيْک، خايه (بيض). **هَيْلينک:** هَيْلانه. **هَيْلانه:** لانه، ناشيانه. **هَيْلين:** لانه (عش). **هَيْليشان:** هَيْليشانک، راوکه. **هَيْليشانک:** يهک هَيْلکه به دادنېنه ناڅ لانه بې مريشکې دا مريشک هَيْکی بره خفه بکه ت، هندک دبېژنې راوکه. **هَيْله به يي:** نه گهر نار و هَيْلکه ي تیکدا بشپلن و بکه نه وهکی هه فېری و بکه نه نان دبېژنه وی نانی هَيْله په يي. **هَيْلان:** هَيْشات (ترک) به لې هَيْلان کوردېتره چکو مادده بي (هه.ل) لئاقيتستايي بؤ مه معنا ترکی هاتيه دبېژيت (هَيْليم) مادده بي (هه.ش) نه هاتيه. **هَيْلا پيغه مبهران:** خه تې پيغه مبهران. **هَيْلهک:** مۆخل، نه لکه. **هَيْل و هدرهت:** دهم و چاخ، چاخ و زهحف.
- هَيْلکه کهر:** مريشکا هَيْلکه کهر. **هَيْلکه کرن:** بېجگه ي مه معنا ژير (لفظي) بؤ ترسيانې بکار دبهن به لې واژه به کی نه هريمه نيه نه گهر مه معنا مه جازي ژي بگرن نانکو ترسنوکی.
- هَيْم:** (۱) بخؤم، نه ز بخؤم؛ (۲) بنگه، رده تار، پردهنگ، رهوشت پاک.
- هَيْمن:** (۱) نارام، هاوېش؛ (۲) ناڅي شاعرې دهسته هلاتدار و که نکهنه و بلبلې کوردستانې، مام وهستا هَيْمني يه. بداخه و نه ت عه نده لېسه سالا ۱۳۶۵ هه تاڅي کؤچي دووماهي کر.
- هَيْمان:** خؤمان «بزاراڅي شه به کی».
- هَيْن:** ئېنا. **هَيْنان:** ئېنان. **هَيْناي:** ئېناي. **هَيْنهر:** ئېناندر.
- هَيْهر:** ساير، تی، برايي ميري ژني. **هَيْهری:** سايری، بين درتير. **هَيْواره:** ئېقاره. **هَيْوا:** مه قامه کی کوردیه. پارتیکا که فنا کوری به. ناوات، نارده زو.
- هَيْواره گا:** ئېواره دهم، ئېواره گه. **هَيْواره گان:** دهمي ئېقارې. **هَيْو:** هاوېنته. **هَيْوچي:** هاوېنته کهر. **هوت:** نشست. **هوته:** نشست. **هوتهن:** نشستينه يان نشستيه. **هور:** گيژ. **هوری:** گيژی. **هوربون:** گيژبون. **هوروژم:** هورجيم، ئيرش. **هورگيلان:** فه گه ريان، بؤ پاشقه. **هورگيلاندن:** پاشقه ليدان، هه لچخاندن. **هورگيره:** هه لگره. **هورمان:** دهحل (غابه). **هورين:** دهنگي بای و باران و ناڅ و رووخيان و تويان.

هۆرەھور: هۆرە لېچە هۆرەي.

هۆردى: هۆردىلە.

هۆردىلە: كچكەلە.

هۆرش: دەنگى ئاقى.

هۆرشەھوش: هۆرشە لدو هۆرشەي.

هۆرشىن: هۆرش، ورج.

هۆرمز: هۆرمز، ئورمزد، ئاھورامزدا، خودى.

هۆرمزد: بىتەرە هۆرمز.

هۆرمە: هۆرمىن.

هۆرمەھورم: گۆرمەگۆرم.

هۆرماس: شەيتان.

هۆرموس: عطارد (رب النوع).

هۆرموزد: رۆژا پىنج شەمبە.

هۆرىزان: ھەلستان.

هۆرمزگاہ: (معبد).

هۆرمزگان: (معباد) پەرستشگاہ: «هۆرمزگان رمان ئاتران كوژان - ويشيان شاردهوه گەورەي گەورەكان / زۆردارى ئارەب كوردنەخاپوور - گناي پالەيى ھەتا شارەزور / شەن و كەنيكيان و دەيل بشينا - ميترد ئازاتولى وەررويى ھوينا / رەوشتى زەردەشت مانووه بىكەس - بزيكا نيكا هۆرمز وە ھىچكەس». بەرى ھەفتى سالە من چاڭ بقتى ھوزانى كەتبول مژگەفتا بادت بەلى من نزانم من دا كى.

هۆرە: بايى رۆژھەلاتى كۆھندەك دىتەرتى رەشەبا، برىتەبە ژ مرقى مەدحو و گەفوكەركەر و درۆتراش.

هۆرگوم: خاپوور، ويران.

هۆش: (۱) ھۆش؛ (۲) ھۆرشىن.

ھوشيار: ھوشيار.

ھوشك: وشك، حوشك، حيشك، ھيشك، حويشك، ھشك. «ھوشك و ھشك و وشك» كوردترن و نىزىكترن بۆ ئاقىستايى كۆ «ھوشكە» ھاتىبە و لىفارسىدا خوشك ھاتىبە و لىفارسىدا خوشك ھاتىبە و لىفارسىيا باستانى «ئوشكە» ھاتىبە بەلى حوشك و حيشك و حويشك كۆ لزاراقى بادىنان تىن گەلەك ژ ئاقىستا و كوردى يى دوورن.

ھوشتر: حىشتر.

ھوشترالۆك: حىشترالۆك، گاگول، گياحىشتر.

ھوشترەھوان: حىشترەھوان.

ھولىسك: چاپلوس (ملاق).

ھولىسكى: چاپلوسى، دەفخوش كرن (ملاقى).

ھول: كۆن «واژەبەكى شەبەكە».

ھولو: ھولى «واژەبەكى ئىزدىانە».

ھولى: لووس، (املس، ھولى). تىل.

ھولىچە: ھەلوژە.

ھونەر: (فن) ئەف وشەبە ئاقىستايدا (ھونەرا) بەعنا ھاتىبە.

ھونەرى: (فنى).

ھونەرور: (فنان). ھونەرمنەند.

ھونەرستان: مەدرەسا ھونەران.

ھوندور: ھندور درستترە (داخل). ل ئنگلىزى ئەندر.

ھۆ: (۱) (اسم اشارە) بە بەعنا (وہسا؛ ۲) تىپا گازی كرنى بە؛ (۳) تىپا پەسند كرنى بە؛ (۴) تىپا سەرسورمانى بە؛ (۵) بەعنا (ئەگەرئ) تىت.

ھۆب: زۆم، (ھۆبى كۆچەرەن: زۆمى كۆچەرەن).

ھۆبى: بىز مەشك.

ھۆب: وشەبە پەسندكرنى بە.

ھۆب ھۆب: وشەبەكە حىشترقان دىتەرتن: «ھۆب ھۆب حىشترۆك - بارت چىبە؟ نىسك و نۆك» "مەتەلۆك".

ھۆتر: ھەلبىتەرە، بەركەتى (ممتاز، رجل دىنى، روحانى).

ھۆتر ھۆتر: ھەلبىتەرە ھەلبىتەرە. بەلى ئاقىستايدا بەعنا (رجل دىن) ئايىنى زەردەشتىدا ھاتىبە، پلەبەكى دىنى بە دىتەرتى (زوت) بەرپىدا ئەم لىسەر وشەبە (زوت) ئاخفتىوين.

ھۆدە: ئۆدە، ژ ئوتاقى ھەلتراشپا، مەزەلك.

ھۆرداشت: راگرت، يان ھەلگرت.

ھۆز: چاقى رۆژى، خورشىد، (ھور فەسپىحتەرە ژ خۆر)، جىن بلىندو بەرھەتاف.

ھۆرەشا: رۆژھەلات، خاور.

ھۆرەشان: دەمى رۆژھەلاتى.

ھۆرەرشىيان: رۆژھەلاتىبە.

ھۆرەورى: رەنگىن كەمان (قوس و قزح) ئەسلى وى (ھور + ھەورى) بە ئانكۆ ھەتاف تىكەلى قسەترىت بارانى ناھەورپىدا دىبىت. چ عىلمە باب و باپىرىت مە بەرى سەدان سال ئەو تشتە زانى و نافەك ژى ھەلتراشپا؟

ھوراوا: خۆراوا، رۆژتافا. باختەر.

ھۆردە: گرار «واژەبەكى شەبەكە».

هۆرگه‌ستی: رۆژگه‌ستی.

هۆرم: خه‌و، خه‌و، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه‌.

هۆریه‌رای: هه‌له‌په‌رین.

هۆرمه‌زپ: خه‌وه‌ه‌رمان (اراق).

هۆره: زه‌مه‌مه.

هۆرده: گرار (طبیخ). مه‌ته‌لۆک دبیژیت: «مامی شه‌به‌ک، نانێ

که‌په‌ک - هۆرده‌ی برغول، گۆشتی له‌کله‌ک»؛ (۲) هۆرێ

نافی چیا‌یه‌کیه‌ لکوردستان عیراقی، بارزان.

هۆز: گوند، عه‌شیره‌ت، تیره.

هۆزان: ماموتک، زۆرزان (قصیده، شعر، عارف، علامه).

هۆزانغان: تۆره‌غان (شاعر).

هۆزانپێژ: شیعرفه‌هون، شیعربپێژ، گۆرانی بپێژ، هه‌ستیار.

هۆزگه‌ل: گه‌له‌ک گوند.

هۆشپۆش: مه‌ستکه‌ر (مسکر).

هۆشداپۆش: هۆشپۆش.

هۆش: بیری

هۆشیار: هشیار، بئاگا، بیره‌وه‌ر (عافل).

هۆشمه‌ند: به‌هۆش، پ‌عه‌قل.

هۆشه: ویشی، ویشی‌بێ تری.

هۆشۆ: ئۆشۆ، بریتیه‌ ژ مرو‌قی گه‌له‌ک، گه‌وج.

هۆشرفین: هۆشپۆش.

هۆکج: به‌رانه، به‌رانی ته‌مام.

هۆگر: هه‌قال، والداش، خوینقه‌گر، دۆست. لئاقیستایدا ژێ

هۆگر به‌و مه‌به‌ستانه‌ هاتیه، فیر.

هۆگری: دوستی، هه‌قالی، خۆپنقه‌رتی، فیری.

هۆل: (۱) تۆپ (کسه‌); (۲) بیف، به‌فسر و وه‌شه‌ن; (۳)

چه‌روانگه‌هیت فراوان، هۆلی ناف مه‌زه‌لکان (قاعه‌); (۴)

گه‌له‌ک (مفضل); (۵) چۆل.

هۆلین: گولین، قیرین، قیرین (صباح، زئیر). "بابه‌راخ"

فه‌رموویه: «بهۆلن لاوی داسن ره‌نگی شیران».

هۆم: گیا‌یه‌کی موقه‌ده‌سه‌ نک زه‌رده‌شتیان به‌ره‌کی دده‌ت وه‌کی

تری ریقییانه (عنب الشعلب)، تاییت وی رووت و بی

به‌رگن ماده‌یه‌کی (مسکر)ه.

هۆمه‌ت: نیتا قه‌نج (الحسنه). ئەف واژه‌یه‌ ئیکه‌ ژ وان سێ

واژه‌بیت به‌ره‌تی لئایینی زه‌رده‌شتی (د.خ) کو هه‌می

مه‌به‌ستی باش لئاف ئەدیاناڤه‌دگریت، ئەوژی ئەفه‌نه:

۱- هۆمه‌ت: باوریا قه‌نج (اندیشه‌ نیک، النیه‌ الحسنه‌)؛

۲- هۆخت: گۆتتا چاک (گفتار نیک، الکلام الطیب)؛

۳- هه‌قه‌رشت: کرداری قه‌نج (کردار نیک، العمل

الصالح). سێ واژه‌بیتدی هه‌نه‌ عه‌کسا ڤان هه‌ر سێ یانن

ئه‌وژی ئەفه‌نه: ۱- دشمت: باوریا به‌د (پندار بد، النیه‌

السیئه‌); ۲- دژوخت: گۆتتا په‌ست (گفتار بد، القول

الفحش); ۳- دژورشت: کرداری به‌د (کردار بد، العمل

القیح).

هۆمان: «بزاراڤی به‌رمه‌قلوبی» خۆمان.

هۆنۆ: (یان هینۆ، هین) لئاقیستایی به‌عنا به‌چکه‌ شه‌یتان

هاتیه‌ به‌لیج د کوریدا بۆ تشتی مه‌جهول یان ژبیرچۆبی

بکارتیت (واژه‌یه‌کی ئەهرمه‌نیه‌). دبپژن: «هی من، یان

هین من، یان هین تۆ، یان هینۆی منه، یان هی تۆیه‌) مه‌عنا

(شیء) ی عه‌ره‌بی دگریت.

هر: لقییره.

هری: خوری (صوف).

هرج: ورج، هورج.

هرمی: هرمی، هرمیگ.

هرمی: بنیره‌ هرمی.

هرمیت: گورمیتن، هورمیتن.

هزر: بیری دامان، رامان (تفکیر).

هزار: ژماره (۱۰۰۰).

هزاران: چه‌ند هزار (آلاف).

هزار لۆغان: هه‌زار فرتی، هه‌زار پرتی.

هژیان: له‌رزین، له‌قیان (ع،ک).

هژاندن: له‌قاندن (ع،ک).

هژییر: هه‌ژییر.

هسان: هستان، ئەو به‌ره‌ کو داسکو چه‌قو کو نامرازان پێ تیژ

دکه‌ن.

هسکوو: هوسکی (مغرفه‌).

هسوون: هه‌سوون، تیژکرن.

هشک و برشک: هشک و دیم.

هشک و دیم: دیمه‌رو.

هش: (۱) کرپه‌! (اسکت!); (۲) هوش، عه‌قل.

هشیار: به‌خه‌به‌ر، ناگه‌دار.

هشک: حشک (یابس). لئاقیستایی «هشک» هاتیه.

هنگافتن: ليدان، چرکاندن، دهنگه لدان، گوتن، بلندکرن، هافيتن. «من تفهنگهک هافيته ميفي پيچهک هنگافت بهلي پينه کهفت»، «رهشع ژنه کی چاف هنگفینه»، «ئهز گه شتمه ئيمامي پشتيکو ته کبيرا (تخرم) ی هنگافتي»، «نقيژا جه ژني لجه مه يي نهول هفت ته کبيران دهنگيشن بهلي ل ره کهه تي دوويي پينجان دهنگيشن».

هنگوتين: بالي (عسل).

هنگفين: هنگف.

هنگف: بال.

هنگ: هنگو.

هنگو: ئيوه، هون.

هني: کرمي ميش هنگفينه، بو هني يي ژ گاره شا پهيدا دبیت، ديت.

هنارتن: فرتيکرن.

هنارن: هنارتن.

هناردن: فرتي کرن (ارسال).

هنار: ناقی فتيه کيه ب زوري ل دهقهرين چيای دهيتته چاندن.

هنارا: هنارتيا. "جزيري" فهرموويه: «هوده هودک خوش ته بيع من ئيرو دهقي ههروهک نهسيم - دا بيال دلبر هنارا بانبا ديسا جواب».

هنگين: هنگي.

هنگي: نهوده ميکو، نهوو چاختيکو.

هنگزيان: تتيک هه لچون، ليک گيريوون (تچارش).

هل: (ژ ل ه) هاتيه ته حوير کرن: هه پشيان، په لحيان.

هلهلياي: لهلهيای، هه پشيان، په لحيان.

هلورک: جولانک، جولانه، هيزوک.

هلم: (۱) (بخار: ۲) يان هيلم، ته رک کهم. لثاقيستايديا هلم هاتيه.

هلو: هه لسته، رابه سه ره خو.

هلي: راست راکره، هه لينه.

هليا: وندا بوو «واژه يه کی شه به کيه».

هليان: وندبون.

هلياندن: وند کرن.

هلهول: هولعولک.

هلهوله: هولوله، خه رزي مريشکان، خه رزي ماسيان.

هند: نه ند (فقط).

هندهک: چه ندهک، نه ندهک (بعض).

هنده: نه ف چه نده.

هندوپ: ناقدا (داخل).

هندک: نه ندهک، کيم.

هنداث: لسه ردا، بلندي، راهندا (فوق).

هنگی: چه ند (کم).

هندي: هنگي (کم). "جزيري" فهرموويه: «عه يده و ميرئ مه ئيرو ده رگه هي لوتفي فه کر - گو مه لا هنگي بخوازي دي بدم بهس تو بخواز».

هن: هند: «هن ژنک ديريغه تين قهستا کيشتي هن دکهن - نهی ژ قائم نهی ژوانم من دهري خه مار بهس» "جزيري".

ی

یادداشت: تومارکرنایا دهاتا (مذکره).
یاداش: یادداشت.
یادگار: شوین و نیشانی کوئیکیقه پاشمای (هدیه للذکری).
یادگاری: تشتهکه کوب ههدیه بدنه ئیکی بو بیرهاتنی (ذکری).
یادگرتن: فییبون.
یادگرتی: فییبوی.
یادئ: ئهی بیرهاتن (یا ذکریات، یا اماه).
یادهر: ناخی روژا دووی یه لهه یقا تیر، بحسابا هه تاقی.
یاددان: نیشاندان، فیترکن.
یار: (۱) دۆست، یاریکه، هاریکه، یارمه تی ده؛ (۲) پاشگره که لپی سفه تی مه سده ری تیت و مه عنا ئسمی فاعلی ژئی درست دکه ت: کریار، فرۆشیار، ناسیار، پرسیار، رهفتیار، گوئیبار.
یارک: دۆستک، یاری زۆر خو شه ویست. ئهو «ک» نه ژ بو ته سفیری یه.
یاری کرن: حه نه ک کرن.
یاری: ترانه، حه نه ک کرن.
یاری یی بچوکان: بریتیه ژ کاره کی نه راست و (مجد) و درست.
یاریکه: ترانه که (هزلی).
یارا: (۱) بلند، گوئی گه له ک بلند؛ (۲) توانا؛ (۳) (فرصه): «نه یارای خه یالی و سالی تومهن - نه تابی دووری خه یالی تومهن» "مه وله وی".
یاروو: گینک، جاروو. ئهی یار.
یاران: جه معی یاره.

ی: بیست و ههفته مین تیپ ژ تیپیت چه چه یی کوردی، بحسابا ئه بجه دی دبیته ژماره (۱۰)، عه ره ب دبیتنی (حرف العله) به لی د کوردیدا دبیتنی ناساز.
یا: تیپا پرسیار یه بو گرتدان و ره بطی یه. بو په یوه ند (عطفی و مه عنا تخیری) دگه هینیت، ئه گه ر بکه فیه ته ناڤ دو ناڤان یان دو رسته یان دبیته جیناخی (مونث)، جار دبیتن (یان، ئان، یا).
یابان: به یابان، دهشت، جهی و ندادبوونی (متاهه).
یاب: وند، به رزه (بزر).
یابر: هه دبیه ژ مه زنان بو مروقیته هیژا و به رکه تی (هدیه).
یابۆ: هه سپی قوله.
یابه کردن: په یدا کردن.
یاتاخ: مه نزلگه.
یاخه: به رسینگن کراسی.
یاخی: سه رکیتش.
یاخیگه ری: سه رکیتشی.
یاخت: شیر و خه نجه ری روس کری.
یاخۆ: کاری خو، پیشه یی خو، ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «یا + خۆ». "تالبه ند" فه رموویه: «چۆمه زاخۆ زاخ مه داخۆ - پیله یا خۆ پیله میتر / ئهو چیا بیته به فر لیکه ت - هنده وی وهخت و مه جال».
یاد: بیر، هوش
یادهات: بیرهات (تذکر).
یادئیتهر: بیر ئینهر (مذکر).
یادچون: ژ بیرکرن (نسیان).
یاددا: بیر ئینه قهر (متذکر).

يال و گزيال: چونا بکوتهدکدانا دهواری، کنایه ته ژ تنگ و ترشی یی بلندی و بهرز و بالا و زورهملی و هیز و توانا و دهستههلاتداری به.

یاله: نهو کهله شاخه یه کو بهریدا مهی پی فهدخارن.

یال ته بک: شکهفک، سینیکا کوژ داری چیدکهن.

یالغ: دهرسوک، دهستمال، دهرسوک <واژه یه کی شه به کیه>.

یان: (۱) نان، تیسپا گزیدانی به بهرامبه ری (اما) ی عهره بیه، وه کی: «کوردرستان یان نه مان»؛ (۲) (شطحات) ی

سؤفیان؛ (۳) لباده کی دریتی دیوانکیه تهحتیکا دریتو.

یانه: مال، خانی، لثافتیستا یژی ههر بهو مه بهسته هاتیبه.

یان خراب: خانه خراب.

یان هوان: کابانی، بانو، که بیانو، که یوانه (رب البیت). یان هوان

ژ دو واژه یان پیکهاتیبه: «ژایانه + وان: یانه + وان».

یانگه: «واژه یه کی شه به کیه» جی (ارض).

یانگه گلمان: جهیت مه «واژه یه کی شه به کیه».

یانگه گلناتن: جی وه، جیت وه «واژه یه کی شه به کیه».

یانگه گلشان: جیت وان «واژه یه کی شه به کیه».

یاو: تا «واژه یه کی شه به کیه».

یاوا: گه هشت «واژه یه کی شه به کیه».

یاوان: گه هشتن، بو مه سده ری فعلا (ماضی) تیت «واژه یه کی

ههورامیه».

«مهولهوی» فهرموویه: «جه قاف تا به قاف مه عنا شکاوان - کهس عقلش به کنه ذاتت نه یاوان».

یاو و لهرز: تایب گهرم و تایب سارد.

یاو گرتی: تاوی «واژه یه کی شه به کیه».

یاوه: یاوه بی.

یاوه بی: یاوه گی.

یاوه گی: تامساری، فهحشی، ههله پاسی، فرت و فیتل، لف و

دوران.

یاونایی: گه هاندن. «یاوان و یاواندن و یاونایی» هه می هیک

ریشه نه و لزاراقتی ههورامی و شه به کیدا تین؛ مه یاوو بو

(مستقبل) یه و (مفردی غائب) ه، بو جمع می مه یاوان

تیت.

یاوه فروش: هتوچی، هاوه نته چی.

یاوه کهر: یاوه بیژ.

یاوه بیژ: ره شچی، ره شه کهر، پر بیژ، تامسار، هاوه نته کهر.

یاوه ر: جیگر. (معاون) (ف).

یارو: نهی دوستو، هندهک جار نهف وشه یه خه لک بو دوژمنی

ژی بو سفکی (اهانه) بکارتین.

یارمه تی: دهست گه هاندن (مساعده).

یارمه تیدان: هاریکرن، دهستتیرا گه هاندن.

یارمه ز: دیله وار، حیله باز.

یارمه زی: دیله واری: «یاری پاری ناهیتته هاری» "په ند".

یارگوزل: (۱) مقامه کی کوردیه؛ (۲) بریتیه ژ (فوضی).

یازده: ژماره (۱۱).

یاز: هندهک کول و بیت لسهر و چاقیت به چه شیرخوران تیت.

یازمه: پویشی یه کی رهنگا ورهنگی نارمووشیه و کچکه ترژ

جهمه دانی یی ژنک دکنه سهری خو.

یازمه چی: یازمه چیکهر، (رهنگه وشه یی یازمه یی ترکی بیت).

یازمه چی: جارچی، چه چی (ت).

یا: بو می کرنا ناقی پیشی خو تیت، بو خسله تی تیت، بو

شانی تیت: «نهف بزنه یا منه»، «نهف ماهینه یا

هنگویه»، «نهو تشتی ته گوتی یا زانا نهوه»، «یا

سپه هیژی ههر نهوه»، «یا راست ریکا خودی یه».

یاس: یاسه مین.

یاسه مین: یاسه مین.

یاسمین: یاسه مون، ناسمین.

یاسان: ناقی پیغه مبه ره کی پارسی بویه.

یاسا: شهرع، قانون، زاگون، دانگ، هیقی. نهف وشه مغولیه

ل (یاساق) هاتیبه کو قانونا جهنگیزخانی بیه.

یاسایی: شهرعی، قانونی.

یاسمینو: بینخوش وه کی بیتا یاسمینو.

یاف: یافه.

یافه: یاوه، درو، بهر بیژی لبهر گوتن (هذیان، فحش).

یافه بی: یاوه گویی.

یاقه: یاخه.

یاقما: ت. یاخما، یاخمه، یاغمه، یه خمه، یغمه، تالان

(نهب).

یاقوت: ژیا گوندی، عهره بکاری بوویه به ره کی سورتاریه و زور

جوان و گران بهایه. نه مژی ههر عهره بکاریه کی بکار دبه یی

و دبیتن یاقوت.

یال: (۱) «بزاراقتی شه به کی و ههورامی» گرد (تل)، گهردهن،

گهردهنی نینسانی یان هه یوانی؛ (۲) مووی گهردهنی

هه سپی و شیر.

یاواش: ئارام. هیدی.

یاواشی: ئارامی.

یای: خانم.

یایا: ئای ئای.

یه: ئەفه، ئەوه (هَذَا). «مهولهوی» فەرموویه: «ئەئی چەرخیه تۆنی ئەئی مهیلەت کەردی؟ - ئەئی بهختە به تۆنی شادی ئاور دی؟» ئانکو: «ئەئی فەلەک ئەفه تو نینی ئەف تازە زوو کری؟ - ئەئی بهختۆ ئەفه تو نینی تە ئەف شادی به لاف کری؟».

یهبات: ویران، خاپوور، خۆیان، کامباخ، وند.

یهپراخ: یهپراغ، ئیپراغ، ئاپراخ (تدیونانی - کوردی).

یهپراغ: دۆله، هەر سێ دەمکات ژێ ترکیه.

یهتیم: ههتیم، بی باب (ع). سیتی.

یهتیمچه: (۱) یهتیم چهرهک (ع، ک؛ ۲) خوارنه که ژ باجان رهشک درست دکهن.

یهتیم چهرهک: پهست (ع، ک).

یهتی: پاشگره که معنا نسه تا مهسدهرێ مباشر دگه هینیت، وهکی: یهکایه تی، کوردایه تی، ملایه تی، برابیه تی، خرمایه تی، دوژمنایه تی. هندهک پاشگریت دی هەر بقی مه بهستی هه نه، وهکی: «ئاتی» دبیتژ: کوردانی، مهلاتی، یهکاتی، پیشمه رگاتی، ئاغاتی، فهقاتی. «نی» دبیتژ: میتیری نی، شری نی، مهردینی، کوردینی. «ئانی» دبیتژ: میفانی، گافانی، شفانی، نیچیرفانی، بهرخفانی، بوتانی، سۆرانی. «ی» دبیتژ: تاران، ته بریزی، پییری، ترشی، رهشی، تاوی، باوی، شهقی، شۆری، گه نی.

یهتاخ: نقینا نشستی، ئۆده (ت).

یهخ: (۱) یهخ؛ (۲) جهمه.

یهخه: وشه یهکی پێ ل بزنان دخورن.

یهخه: بهرسینگ.

یهخه م بهرده: بهرۆکم بهرده، بهرسینگا من بهرده.

یهخته: بارگیر. (ت. ف)

یهخنی: شوابا بهر ئافکا مریشکان.

یهخه ندان: کانون ۲، جهمه دبه ندان.

یهخچال: ریشه و بناشه بی قی وشه به و رهنگه به: لدهمی زستانی و لهندهک جهیت کوردستانی کورد چاله بهفران تهژی بهفر دکهن دا هاقینی بۆ خو سوودی ژێ وەرگرن و

بفرۆشن و لهندهک جهیهت دی چالهکی کوور دکۆلن و زستانی بهری ئافا پاکژ ددهنی هه تا پر دبیت و لهه یقا چلهیدا دبهستیت دبیته جهمه د و هاقینی بمشاران دبرن و سوودی ژێ وەرگرن و ههم دفرۆشن و دبیتژنه قی چالی یهخچال، ئانکو چالی یهخی (جهمه دی). ئەقجار بۆ مه درسته ئەم دبیتژنه (ئلاجیه) ی یهخچال «بۆر» یان «چاله بهفر» یان «کونه بهفر». پیتقی وشه بی بیگانه ی نابین. چهند خۆشه تو بیژی: یهخچال، چاله بهفر، کونه بهفر، بۆر، نه (ئلاجیه).

یهخاو: یهخاب.

یهخاب: یهخاف.

یهخاف: ئەوه کو که شاههرز (فلاح) د چله بی زستانی ئافی بهرده ته سه زهقی بی خو هه تا ته مام بن ئاف بییت و هه لسهر بهتلیت هه تا دبیته جهمه د. بۆ هندی وی کاری دکهن تا کرم و سیسرک و جۆلابرک و حه شه راتیت دی بمرن. ئەف واهیه ژ دو په یقا پیکهاتیه: «یهخ+ ئاو» ئەف واهیه مشتته رکه مابهینا کوردی و فارسی یان فارسیه و کوردکاری بوویه، چکو کوردیت ئیرانی بکارتین نه کوردی دی.

یهدهک: ئیدهک، دهواری (احتیاطی).

یهدهکی: چهند تشته کن ژ ئامرازان بۆ دهمی (احتیاطیه) و پتوبستی بی.

یهزده: د بنه رت دا ئیزه ده مهعنا ههژی ستایش. بۆ فریشته ی تیتته بکارتینان به لی ئەقرو بهله ئیزه دی لجای خودی بکار دبهن. یهزد، یهز، یشت، یشتن، یسنا، یهزدان هه می ژقی ریشه ی هاتینه وەرگرتن. د فارسیا باستانی دایه د موراد پی یهزی بوو و مهعنا په رسته نه. یهزد مهعنا (رب النوع) تیت و جهمعی وی دبیتته یهزدان. یهزدان ئەو فریشته نه کو وهکیلیت کار و کاره ساتیت جیهانینه، ژ با و باران و دار و گول و گیا و نه بات و جهماد و حه یوان و هشک و ته ری. د ئه سل و بنواشه دا یهزد یان یهزدان نه (الله) به لکی (اهورد مزدا) مهعنا (الله) دگه هینیت کو واحدی (مطلق) ه.

یهزدان: ئیزه دان (ارباب النوع، موحد). کوما (یهزه) ل فهله وی.

یهزدانی: خودایی.

یهزدان پهناه: په نابه ری لای خودیته.

یهزدانی پاک: خودیی پاک.

یهزدان پهریس: یهزدان پهرست. سهر ههرحال یهزد یان یهزدان بهعنا خودی خهله ته کی شایعه! چکو واژه ی یهزدانی (اسم الجمع) ه.

یهزد: ناقی شاره کی کهفتی ئیرانی یه، شاره کی زور جوانه.
یهزدیگورد: شاهه کی ساسانیه بابی بههرام (الحامری) ه و ناخر زنجیره بی ساسانیانه. مرۆقه کی زالم و تاوانبار بوو، سهره نجامی وی بدهستی ناشه فانه کی هانه کوشتن.

یهزشن: (یان **یهسنه**، **یهسنا**) نهوژی ژ ریشه بی (یهز) ی هاتیبه کو دبتنه قسمه کی بهرکه تی ژ ئاقیستایی کو عبارته ژ ۷۲ فهسلان بناقی (یسنا) ی ئانکو ستایش و پهرستش.

یهزیدی: تیره یه کی ئایینیته و گهلهک ژ نسل و مهسده ری دینی زهرده شتی بدوور که تینه. چندانکو نهو ئیدعا زهرده شتیاتی بی دکهن نهو بخوژی دبیژنه خو ئیزدی، ژ بهر هندی نه مزی ههروه سا دنقیسین. نه دووره کو وشه بی ئیزدی ژ وشه بی ئاقیستایی «ئیزده» یقه هاتیبت، چکو لئایینی زهرده شتیدا (وه کی مه گۆی) ئیزده تیتته گۆتن بو وان فریشتیت کو ژ نه مشاسپه ندان پله بی وان نرمتره. چکو نه مشاسپه ند شهشن ئانکو ملائکه تیت (الخالدون المقدسون المقربون) مه شهوورن نه ما ئیزده بیحه د و نه ژمارن. هه رچیبه کی داری و بارانی یان گیای و بهری یان گول و شینکاتی، ئاف و کانی، رووبار و جانده بهر و هه می کائینات ئیزده دک لگه ل وانه بو پهرستاری و پهروه ده کرن و زیره فسانی بی و دبیژنه وان ئیزده دان (رب النوع) یان (اریاب النوع).

یهسنا: قسمه کی بهیژه ژ قسمت ئاقیستای.

یهشت: نهوژی قسمه کی مهزنه ژ ئاقیستایی.

یهشمهخ: ده سوک، ده سوک.

یهشمهخ: بنیره یهشمهخ.

یهفه: یه، جو، جه، جهه (شعیر).

یهفه ئیتاریا: (البقاء الازلی) (وشه یه کی یهزدانیه).

یهک: ئیک.

یهکتا: ئیکی بته نی.

یهکتا پهرست: (موحد) (وشه یه کی یهزدانیه). یه کانه پهرست.

یهکتا پهرستی: (توحید، مؤمن بالتوحید). یه کانه پهرستی.

یهکانه: (فرید بلانظیر، ولد واحد). یهکتا.

یهکان: یه کانه.

یهکیهک: ئیک لپی ئیکتی.

یهکاتی: یهکیتی.

یهکیتی: یهکایه تی.

یهکدونیا: کنایه ته ژ گهلهک و زوری و کهسره تی د دهراقی مباله غه تی ههروه کی دبیژن: «دکتوری گهلهک چاقی خو دا من و زحمهت من را بر، نهز یه کدونیا سیاسی وی دکهم».

یهکایه تی: یهکیتی.

یهکیتی: یهکایه تی (وحده، توحید).

یهکایهک: یهک یهک.

یهکری: یهک، بیرو و یاور و ریبازگه.

یهک نه اندازه: هندی یهک، یهک قیاس.

یهکبار: یهکجار.

یهکجار: (مره واحده). یهکبار.

یهکجاری: گشتی، یهکباری، یهکسه ر (کلیا، بالمره).

یهکسه ر: (مجموع). ب تهف، هه می، یهک لا.

یهکسه ری: یهک لای.

یهک جتی: جتیبهک (مکان واحد).

یهک روو: بی چه پ و چه فتی. یهک رهخ.

یهک زه مان: یهک چاخ. یهک کات.

یهک دل: یهکاتی. (تفاق، متفق).

یهک ده ست: دهستهک، بریتیه ژ تیلی و حولیاتی بی (یدا بید).

یهکده رد: یهک ئاوات.

یهک شان: مل به مل، شان به شان.

یهک سوو: یهک لا.

یهکسان: وه کی ئیک، ژ دو واژه یان پیکهاتیبه: «یهک + سان» راست.

یهکسانی: وه کی ئیک، بهرام به ری، یهک ریزی.

یهک گرو ه: یهک دهسته.

یهک گۆنه: یهک رهنگ.

یهک لا: ته مام کرن، بهرته رهف کرن، (انجاز) کرن.

یهکلایی: بی مه یلی، (انجاز) کرن.

یهکلابون: بی مه یلی، یهک ئالی بون.

یهکبه ر: یهک به ره هم (اتحاد).

یهکده ر: جیران.

یهکگرتن: هه گرتن و هه قرا بی (اتحاد).

یهکگرتی: یهکگرتوو.

یەكگرتوو: (متحدین).

یەكگرتو: یەك بیر و باور، یەك (صف)، (تفاق).

یەندە: ھندە. "مەولەوی" فەرموویە: «یەند گیلان بەو دەرد شەر

نەدوورن / بابووی دەرمار وەرۆوی ھاموون».

یەنگ: قاییم بقووت ژ کفانان کو منسوین بال یەنگی. "جزیری"

فەرموویە: «عالیمە بداعی فونادان - گەزمەیین وان نوون

و سادان / چۆنە دا ھەتا پەرادان - یەنگی یی رەش

گۆشەییە».

یەو: جو، جە، جەھی (شعیر).

یەوا: ئیوا، گەشت.

یەورە: نینۆک، <بزاراچی ھەورامی> (تەماشای واژە ی سیرتی

بکە).

یەوہل: ژ (یاوہدی) عەرەبی کوردکاری بوویە.

ی: پاشگرەکە ل دو سفەتی تیت مەعنا (حاصل المصدر) ی

دەت وەکی: دیوانەیی، بیگانەیی، مەردانەیی.

یۆم: خۆم، ئەز بخۆ. "مەولانا خالد" فەرموویە: «ھەرچی یۆم

کەردەن جەنا فەرمانی - نادانیم کەردەن ویت مەزانی».

یەل: ت. ١) قارەمان، یەلان، قارەمانان؛ ٢) پاشگرەکە لپی

(اسم جنس مضاف) دا تیت و دکەتە جەمع، وەکی: «ژنە

یەل کورد زۆر بشەرەف و دامان پاکن»، «کۆرە یەل ئیوہ

ھاتنە لام بۆ خویندن». ئەف پاشگرە لکرمانجیا ژۆریدا

دیبستە «ییت» یان «ییتد» یان «ییتن»، وەکی: کوریت وە،

کچیت گوندی؛ یان: «کورین باش ٧ ئەون کو حەز ژ ملەتی

خۆ دکەن»، «مالیت مە دانابوو واریت پار دۆستید مە ژ بیر

ناکەن».

یەلدە: سربانیە، یەلدا. جەژنەکا ھە ییزدیا دبیژنی (بەندە).

یەلدا: ناخر شەفە ژ پاییزی، تارێ شەف. یەلدا ژ سوریا نیفە

ھاتیە و مەعنا شەفا میلادی و مەسیحی مەعنا دکەن.

یەن: ناڤە بۆ دراڤی ژاپۆنی، یان کوبن.

یەند: ھند، ھن.

تیبینی:

نھۆ بۆ خۆندەواریت بۆیز و ھیزا بەرئ دەست ھەلگرتنی

چەند چەپکە گولەکی کەینە (مسک الختام):

١- نامیلکەییەک ژ واژیت (مەرب) عەرەبکاری بوی و تیکەلی

زمانی عەرەبی بوی ژ ھەمی ئەقوام و ملەتان.

٢- چۆتەواژە.

٣- واژەییەت یەزدانی و ئەھریمەنی.

٤- ئەلفبایی ئاقیستی یان دین دەبیری.

مەلا خەلیل سلیمان خابوری

پشکا دووی

واژه‌یاد عه‌ره‌بکاری بووی

زمانی ترکی و فارسی ژ زمانی عه‌ره‌بی نه‌گه‌ر به‌دتر نه‌بن چاکتر نین.

بینگومان دیاره‌ کو عه‌ره‌بکاری (ته‌عرب) تشته‌کی گه‌له‌ک که‌قنه، سه‌ر دکیشیسته سه‌ر هه‌زار سالان چکو دبیین قورنان پره ژ په‌یف و واژه‌بیته ژ نه‌قوامان عه‌ره‌بکاری بووی به‌لی پاشی ئیسلام بوونا هندک قه‌ومان عه‌ره‌بکاری ئیکجاری فوره‌کدا چکو وان قه‌ومان، ب تاییه‌ت کوردان و فارسان و تورکان، هاریکاری به‌کی بتاییه‌ت مه‌زن و بلیمه‌ت کر بو ته‌عربیا گه‌له‌ک واژه‌بیته زمانی خو بو ناخ زمانی عه‌ره‌بی، هه‌تا سه‌روه‌ته‌کی مه‌زن بو تازیا درست‌کرن. واژه‌بیته خو ئینان و چه‌کوچکاری کرنی و لمه‌قره‌بدان و ب هه‌سانی هسوون و سه‌یقل دان و تیپ گورژی کرن و (ماضی، مضارع، مصدر) زی عه‌ره‌بکاری کر و لچه‌رخیدا که‌س نزانن کو نه‌ف واژه‌یان عه‌ره‌بی نین مه‌گه‌ر زمان ناس. وان عه‌ره‌یان بخوژی دگوتن و دبیزن نه‌فه مالی مه‌یه و به‌ری داری مه‌یه به‌لی نه‌ف پشته‌تی زمان ناسان هه‌ر تشته‌ک ژ هه‌ر زمانه‌کی چه‌رت دکهن و دبه‌نه به‌رماکی وی، ئیدی تازی هه‌تا هه‌ده‌کی کوپوون و ئیعتراف بو واقعی کرن و یان دی کن.

به‌ری کو نه‌م ده‌ست ژقی پیسه‌کی یی هه‌لگرین، چیرۆکه‌کی ژ ته‌عرب و عه‌ره‌بکاری یی ژلایه‌ت فارسان و کوردان، بو پیکه‌نینی نه‌قل دکهن.

۱- فارس (ال) عه‌ره‌بی داخلی سه‌ر واژه‌ت زمانی خو دکهن و دبیزن (حسب فرمان، حسب الخواش، الخیابان) یان (صیغه‌ی مبالغه) ژ واژه‌ت فارسی چیدکهن و دبیزن (کفاش، قناد).

۲- وهرن ته‌ماشای شاعری شاخدار مه‌لا خضر نالی و مه‌لا صالح بامه‌رنی بکن کو دهریاری عه‌ره‌بکاری واژه‌یی کوردی چ کرینه. نه‌فه ئیکه‌م جار نالی و قه‌سیدا وی:

برای سه‌رتو پ و ریزدار و قه‌درگران و راستی په‌ریس و توره‌شان، نه‌گه‌ر ته‌ راستی ژ من دق، نه‌فه چنه‌د لاپه‌ون ژ وان و په‌یقیت بیگانه و ده‌خیل و (معرب) کو په‌شینه ناخ لوغه‌ت و زمانی تازیان عه‌ره‌بان کو نه‌ز سه‌ر هه‌لبویه و من دیتی نه، دی بو ته به‌رچا‌ف که‌م.

من ناخ لیدانایه (ری و ژاری ژ واژه‌بیته عه‌ره‌بکاری) من ئومیده کو توره‌شان و بیره‌شان و نقیستان سوودی ژ بیه‌ن و بیسته ره‌نما بو مووشکاف و موحه‌قیقان و ماموستایان. نه‌ی برای خوشتقی! توژی وه‌کی من بینگومانی کوچ زار و زمان لجه‌انیدا بی میخانن له‌ش گران و بی ده‌خیل و (طفیلی) و واژه‌بیته قه‌ومیت بیگانه نینه و زاراف ژئی پاک و په‌تی نابن. دقیت نه‌م بریاری ژ بیه‌ن و قرار بکه‌ین کو نه‌فه بتشته‌کی نه‌نگ و شوورده‌یی نائیته ژمارتن چکو نه‌ف توژ واژه‌بیته بیژۆکه تشته‌کی بقی نه‌فی یه و نه‌چاربه و تاریخیه بگه‌له‌ک هژیان دپه‌رنه ناخ زمانان. ئیره جه‌ی به‌یانا وان سه‌به‌با نینه من ژ به‌ر هندئ نه‌ف ئه‌رک و ره‌نجه کیشا چکو گه‌له‌ک قه‌وم خو هه‌لدکیشن و زمانی خو بپاک و په‌تی ژ ده‌خیل و واژه‌بیته بیانیان لقه‌له‌م دده‌ن و له‌که و ئیرادی زمانی هه‌متا و هه‌مسایه‌ت خو دده‌ن. بئیکجاری، برابیه‌ت عه‌ره‌ب کو زمانی کوردی دکهنه «کۆسه‌بووک» و هه‌ر ژ به‌ر هندئ من نه‌ف چنه‌د لاپه‌ره ئیخسته دووماهیا واژه‌نامه‌یی خو و په‌یقیت عه‌ره‌بکاری (معرب) لئاخ زمانی عه‌ره‌بی دیار کرن و ژ هه‌ر هوز و قه‌ومه‌کی دریغ نه‌کره‌ه و کۆم کره‌ه، ژ فارسی، ترکی، هندی، سورینی، قبطی، په‌له‌وی، کوردی (مادی)، ئاقیستی، عبری، که‌لدانی، عه‌جه‌می، ئارامی، حه‌به‌شی، یونانی، رومی، نه‌فغانی، فرعه‌ونی، به‌ری، ته‌ته‌ری، فنیقی، بابلی؛ نه‌فه هه‌می لئاخ زمانی عه‌ره‌بیدا خوویا دهن و تینه دیتن و حالی

« درونی لدار الشـارزور و بَرْدَه
 کفرمیسکی گَرْمِ الی او سَرْدَه
 تَری وِرْدَه قوتاً و جوتاً و سائقاً
 فیما قوتتی من جوتیه ثم فَرْدَه
 تری عینه الابدان من خاک خولِه
 تری منذل الاوراق من توز گَرْدَه
 تری درته بالورد کانت بهشته
 ثم الورد باران علی خـاک برده
 شوانی سلیمانی صبای پیر مصورکی
 کیوانی قرداغ هوانی دار زرده
 کان کنار ارضه اَسْمانه
 لبرزی دوره لسبزی عرده
 اتا سرچنار عینی جاریه له
 اما تانجر و فقد صار مجنون هرده
 فباغاته داغا جرگ الشقائق
 فوا دردتی خارخاری ورده
 وکم نال نالی من جفا ساقیانه
 شفاء هل شفی من نال نالی بدرده»

"دیوانی نالی، ل ۱-۴"

وهرن نالی بدردی وی بهیلن بچینه سهر سفرا ئیراغی مهلا
 صالح.

۳- لساللا ۱۹۴۰ میلادی ئەز لبامه‌رنی مه‌لا بووم، من دیت

مه‌لا سالحی کورئ مه‌لا عارفی بامه‌رنی قه‌سیده‌یه‌کی
 عه‌جیب بکوردی درست کربوو لسه‌ر وه‌زن و لاسایئ
 عه‌ره‌بی ژلایئ نه‌حو و سه‌رف و قه‌واعید و موسیقا و تام
 و ره‌نگ، ئە‌گه‌ر که‌سه‌کی خواندبا هه‌تا گه‌له‌ک هوور و کوور
 لی نه‌نیربیا نه‌دزانی کوئه‌ف قه‌سیده‌یه نه‌ عه‌ره‌بیه،
 کوردیه! ئە‌فه‌ ژئ به‌یته‌که ژ وی شیعرئ من بیه‌ر مایه بوته
 به‌ر چا‌ف دکه‌م:

«ان الپاریخ لینت فی الیدیایمیز

بمزن فی الدقوف کالبرامیز»

ببینه کا شه‌یتان ژئ ده‌توانیت کوردی یئ هوسا داژتیتیه
 قالبه‌کی عه‌ره‌بی؟! یا قه‌نجه‌ ئە‌سلی قئ بو ته‌ روون که‌م:

«ان الپاریخ لینت فی الیدیایمیز

بمزن فی الدقوف کالبرامیز»

ئپپراخ هاتینه لیتان دنا‌ف دیزه‌یاندا دمیزن و جزکیت روونی
 وه‌کی پرتیمزئ داقتینه نا‌ف ده‌قئ مرۆ‌قی. ئپپراخ و دیز و ده‌ف و
 پرمیز کۆم کرینه سهر وه‌زنه‌کی عه‌ره‌بی و کرینه (اپاریخ،
 دیابیز، دقوف، برامیز) پاشی ب (ال)ی عه‌ره‌بی موعه‌ره‌ب
 کرینه و «لینت» ژ لیتانی چیکریه. پا ئە‌فه‌ نه‌حئ ته‌عه‌جوب و
 سه‌رسورمانییه؟! ئە‌ز دبیتژم یاچاک ئە‌وه ئە‌م قه‌گه‌رینه سهر کارئ
 خو‌چکو ئە‌ف چیرۆ‌کانه‌ خلاس نابن، ئیدی به‌ته‌مایئ خودای
 بیچون.

مه‌لا خه‌لیل

ا - ت

آب: اغسطس، ههیشا پشتی تیر، مهه کی کو ۳۱ رۆژه،
واژه‌یه‌کی سوریا نیه.

ابریسم: ژ نه‌بریشه من فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه بو نارمووشی
خالس بکار دهن.

ابریق: مه‌سین. ژ آبریزی یان ژ آبریکی عه‌ره‌بکاری بوویه و
جمع کرینه بو اباریقی.

ابریز: زتری پاک و خووی. واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری
کرینه.

ابریل: هه‌یشا نیسانیه. دیسا واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری
بوویه.

ابراهیم: بیسینج ده‌مکاتان هاتیه: ابراهیم، ابراهام، ابراهم،
آبراهم، آبراهیم و لغافیس‌تاید افراییم هاتیه. نه و ژی بو
خه‌زووری زه‌ده‌شتی تیت. ابراهیم ناقه‌کی عبرانیه، نایا
بوچی هند ده‌مکات و گوپین و گوپین تیدا هاتیه؟ نه و ژیه
هندی‌یه چکو عه‌ره‌ب هه‌ر ده‌میکو ده‌ف بناقه‌کی عه‌جه‌میدا
بین هندک تیپیت وی تیکهل دکهن و هنده‌کید دگورن
یان قوت ددهن (ته‌فسیرا مجمع البیان، سوره‌ال سفره، ل:
۱۹۹ و ژ نایه‌ت ۱۲۴ شهرح الحجه‌ی).

انقلیس: ژ نه‌نگلیسی (مارماسی) عه‌ره‌بکاری بوویه،
یونانیه.

ابلق: ژ به‌له‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه و جمع کرینه سه‌ر ابالق،
واژه‌یه‌کی کوردیه.

ابلیس: ابلیس ناقه‌کی نه‌عه‌ریه (ته‌ماشای ته‌فسیرا سید
محمود طالقانی، ج: ۱، ل ۱۲۱ سوره‌البقره‌ی بکه).
بنیره پشتی لادانا پیتا نه‌لف دی بیته (بلیس) واته گوریا
ناگری ب کوردی و فارسی.

ابقونه: صورت و تمثال، واژه‌یه‌کی یونانیه.
ابنوس: داره‌کی گران بهایه، واژه‌یه‌کی یونانیه عه‌ره‌بکاری
بوویه.

ابزیم: نابزون، کوردیه، عبرانیه، (فارسیه).
ابنه: نه‌خوشییه‌کی نه‌خلاقیه‌ی بووی که‌سی دبیژن کو هه‌وایه‌تی
قوندانی نک بیت، واژه‌یه‌کی (فارسیه) و نه‌هرمه‌نیه.

ا - ت

اترح: تورونج، وشه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه).

اتراقچی: مؤلگه‌ی کاروانیان، کاروانسه‌را. واژه‌یه‌کی ترکیه.

اتی: اوتی، بعهره‌ی مکواه. وشه‌یه‌کی ئینگلیزی یه.

اتوماتیک: خودکار، نه‌و تشتی سه‌ریخو کاردکه‌ت. وشه‌یه‌کی
فره‌نسیه، لاتینی یه.

اتون: جوشخانا همامی یه یان سه‌ماوری و جوشخانا کسلتی،
کوردیه و (فارسیه). نیزیکی (توتو) یا سورمه‌یه.

آتسخانه: جوشخانه‌ی سه‌ماوره‌ی. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

اتیل: اوتیل، هتل، فندق، میوانخانه. وشه‌یه‌کی سوریا نیه.

اتوقراطی: اتوقراطیه، حوکمی سه‌ره‌ره‌لایی (حکم مطلق).
یونانیه.

اتوستراد: اتوستراد، ریگا ترمیتلان. واژه‌یه‌کی لاتینی.

اتر: اثیر، ماده‌یه‌که ناکه‌فه بنده‌ستی کیشانی، دچیته ناخ
جه‌سته یان جسمان درژیونا ده‌نگی و گهرمی بی بوسته‌یا

ته‌مه‌دود و جی وی چیدبیت نه‌فه نک عوله‌مای ته‌بیعی و
لنک عوله‌مای کهن ناقه بو چهرخی (۹). یونانیه.

اتؤلوجیا: علمی جنسی به‌شهریه و به‌ویژه و ره‌وشتی یه.
یونانیه.

آجر: که‌لیوچ، قرمید، ژ ناگوری عه‌ره‌بکاری بوویه.
(فارسیه).

الحشاشون: الحشاشون (Assassins) به‌عنا قاتک،
فره‌نسیه.

اخذ: ژ خیتوته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ناخ‌یستییه و
ده‌ریه (ته‌ماشای فره‌هن‌نگا بادینانی بکه).

آخور: بعهره‌ی (معلف). نه‌ف واژه‌یه‌ کوردیه و (فارسیه).

آخن: گیاه‌یه‌که بعهره‌ی دبیژنی (راس الافعی)، یونانیه.

اذخر: ژ ازدرختی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

آذار: هه‌یشا پشتی ره‌شه‌مه‌هی یه، واژه‌یه‌کی سوریا نیه.

آذر: ناگر، واژه‌یه‌کی که‌قنه بو ناقی ناگری به‌نه‌ژی د کوردی و
فارسیدا بکارتیت و عه‌ره‌بکاری بوویه بو ناقی بابی یان

مامی (ابراهیم) پیغه‌مهری (د، خ).

ارکون: ارکون هاتیه کوم کرن سه‌ر (ارکن) هی به‌عنا ره‌بیس و
پیشی و دیهقانی مه‌زن، یونانیه.

ارجوان: ژ نه‌رغه‌وانی یان ارخوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و
(فارسیه). کورد دبیژن نه‌رخه‌وان.

ارغنون: نامرازه‌کی به‌زمی یه. واژه‌یه‌کی یونانیه عه‌ره‌بکاری
بوویه.

اریکه: زاناییت عه‌ره‌بان به‌له‌چوینه کو دبیژن اریکه واژه‌یه‌کی
حه‌به‌شیه، یاراست نه‌وه کو وشه‌یه‌کا ناخ‌یستییه و نه‌سلتی وی

اراکه‌یه به‌عنا ته‌ختی شاهیه و به‌عنا پایته‌خت ژی هاتیه.

ههروهکی وشهیی عیراقی ژ «اراکه» ی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن، چکو عه‌ره‌بان نافعی ئیرانی که‌فن ژ تیسفونی هه‌تا بیستونی و ئه‌کباتان (همدان) نا‌ف دانابون عراق (ترجمه ژ سید نوبخت د کتیبیا دیوان الدین، ل ۹۷).

ارض: ژ ئه‌رته‌پاته‌ی کو به‌عنا زهمینه هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن. لئاقیستایدا دبیتیت «ئه‌رته‌پات» ئه‌رته: ارض؛ پات: پاس عه‌ردپاسکه‌ر. واژه‌یه‌کی ئاقیستیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

ارش: ژ ئه‌رزشی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
ارناگ: که‌تتی وئ ره‌نگه‌ جمع کرینه و دبیتین (اشکال، ارناگ). کوردیه و (فارسیه) ئه‌وژی هه‌ر کوردان عه‌ره‌بکاری کریه.

أزن: غازه‌که جورئیاتیت وئ پیک تیت ژ سن زه‌ره‌یی ئوکسیجیتی. واژه‌یه‌کی سورانیبه و لاتینیبه.

ازلآم: ژ زه‌لامی عه‌ره‌بکاری بوویه کو بکوردی به‌عنا می‌ر، مه‌زن، په‌یکه‌ر بکارتیت. عه‌ره‌بان بو‌ بوتان بکارئیناپه و جمع کریه سهر (زلم، ازلآم)، هه‌م وه‌کی کوردی به‌عنا می‌ر بکارتین و دبیتین: زه‌لام، زه‌لم، زه‌لم (زه‌لم).

ازمیل: ئاسنی به‌رنکراندن و کۆلاندن و قه‌وراندنی یه، واژه‌یه‌کی ئیتالیایه.

اسباهی: ئه‌سپاهی، خودانی ملکی، واژه‌یه‌کی کوردی یه‌په‌تیه.
آس: ئاسمین. ژ فارسی و کوردی یه‌ عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسب: یان اسفناج ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استبرق: ژ ئسته‌بره‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه. دیسان واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استار: چار مسقال و نیقه. وشه‌یه‌کا (فارسیه)، (یونانیه).
استیخاره: به‌رکۆشه‌که که‌شیشیت شهرقی ده‌که‌نه به‌رخۆ، یونانیه.

استۆدیۆ: جهی وینه‌گرتنی و شانۆ ده‌رئیخستنی یه، وشه‌یه‌کی لاتینیبه.

استراتیجی: له‌شکری، یونانیه.

استکان: (قدح الشای) وشه‌یه‌کا روسی، فارسی، کوردیه.
استوانه: ژ ئه‌ستونی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
اسطاطیقی: ئستاتیکا، فه‌لسه‌فا جوانیی یونانیه.
اسطلاب: ئامراز (رصد) ی که‌فنه، فه‌له‌ک. وشه‌یه‌کا یونانیه.

اسطقس: هه‌ر چار (عناصر) ن وشه‌یی طقس، ژئی هاتیبه

هه‌لتراشین و عه‌ره‌بکاری کرینه، یونانیه.
اسطول: جمع کرینه سهر (اساطیل)، یونانیه.
اسکله: میناء، وشه‌یه‌کا ئیتالیه.
اسفیداج: ژ اسفیداجی عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسفهبدیبه: ژ اسپه‌بدی عه‌ره‌بکاری بوویه کو دبیتینی (نورالانوار) ئه‌سلی وئ ئاقیستیبه.
اسفنج: گیانداره‌که لئاف ده‌ریای چیدبیت، وشه‌یه‌کا یونانیه.
اسفناج: ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
اساور: ته‌کی وئ سواره و هاتیبه کۆم کرن سهر ئوسوره‌ی و ئه‌ساوره‌ی، واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه.
اسفند: ژ سپندی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
اسپندار: ژ سپینداری کوردیه عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسف: ژ ئه‌فسوسی (کو به‌عنا مخابنه) عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکات ژئی چی بوویه. ئه‌فسوس واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کرینه (فعل و صیغه) بیت جوراوجۆر ژئی داتراشینه.
استاد: یان استاذ هه‌ر دو وشه‌ فارسیه و هاتینه عه‌ره‌بکاری کرن و به‌عنا (معلم، صانع) تیت.
اسفین: سنگ. سپینه کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسقف: پله‌یه‌کی ئایینی یه‌ کو ژ که‌شیشی مه‌زنتره، عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اساقفه) وشه‌یه‌کی عبرانیه.
اسرب: ژ سوربی فارسی و یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عنا (رصاص) ی دگه‌هینیت.
اسقنقور: گیانداره‌کی خه‌زنده‌یه و دبیتینی (التمساح البری)، یونانیه.
اسمنت: یان سمند، واژه‌یه‌کی لاتینیبه.
اسید: تیزاب، یونانیه.
ئاشچی: (طاوه)، زادبیت. (ترکیه).
ئاشوغ: ئاچوغ، ئه‌شکرا، نه‌به‌رزه، دیار. (ترکیه).
اشنان: چۆغان، تیسو، غاسول. واژه‌یه‌کی یونانیه.
اشکفت: شکفت. واژه‌یه‌کی کوردیه عه‌ره‌بکاری بوویه.
اشکرا: دیار. وشه‌یه‌کی کوردیه.
اشل: ژ شلی عه‌ره‌بکاری بوویه.
اصطبل: گۆفتی ده‌اران ئه‌و ژئی لاتینیبه.
اطلس: نه‌خشا (جغرافیایی)، زه‌نگیه، یونانیه.
اصطخر: ژ ئیسته‌خری عه‌ره‌بکاری بوویه، استخر بفارسی دبیتینه برکی و نسبه‌ت ژئی تراشینه و دبیتین: (اصطخری)، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

هه‌روهکی وشه‌یی عیراقی ژ «اراکه» ی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن، چکو عه‌ره‌بان نافعی ئیرانی که‌فن ژ تیسفونی هه‌تا بیستونی و ئه‌کباتان (همدان) نا‌ف دانابون عراق (ترجمه ژ سید نوبخت د کتیبیا دیوان الدین، ل ۹۷).

ارض: ژ ئه‌رته‌پاته‌ی کو به‌عنا زهمینه هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن. لئاقیستایدا دبیتیت «ئه‌رته‌پات» ئه‌رته: ارض؛ پات: پاس عه‌ردپاسکه‌ر. واژه‌یه‌کی ئاقیستیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

ارش: ژ ئه‌رزشی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
ارناگ: که‌تتی وئ ره‌نگه‌ جمع کرینه و دبیتین (اشکال، ارناگ). کوردیه و (فارسیه) ئه‌وژی هه‌ر کوردان عه‌ره‌بکاری کریه.

أزن: غازه‌که جورئیاتیت وئ پیک تیت ژ سن زه‌ره‌یی ئوکسیجیتی. واژه‌یه‌کی سورانیبه و لاتینیبه.

ازلآم: ژ زه‌لامی عه‌ره‌بکاری بوویه کو بکوردی به‌عنا می‌ر، مه‌زن، په‌یکه‌ر بکارتیت. عه‌ره‌بان بو‌ بوتان بکارئیناپه و جمع کریه سهر (زلم، ازلآم)، هه‌م وه‌کی کوردی به‌عنا می‌ر بکارتین و دبیتین: زه‌لام، زه‌لم، زه‌لم (زه‌لم).

ازمیل: ئاسنی به‌رنکراندن و کۆلاندن و قه‌وراندنی یه، واژه‌یه‌کی ئیتالیایه.

اسباهی: ئه‌سپاهی، خودانی ملکی، واژه‌یه‌کی کوردی یه‌په‌تیه.
آس: ئاسمین. ژ فارسی و کوردی یه‌ عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسب: یان اسفناج ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استبرق: ژ ئسته‌بره‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه. دیسان واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استار: چار مسقال و نیقه. وشه‌یه‌کا (فارسیه)، (یونانیه).
استیخاره: به‌رکۆشه‌که که‌شیشیت شهرقی ده‌که‌نه به‌رخۆ، یونانیه.

استۆدیۆ: جهی وینه‌گرتنی و شانۆ ده‌رئیخستنی یه، وشه‌یه‌کی لاتینیبه.

استراتیجی: له‌شکری، یونانیه.

استکان: (قدح الشای) وشه‌یه‌کا روسی، فارسی، کوردیه.
استوانه: ژ ئه‌ستونی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
اسطاطیقی: ئستاتیکا، فه‌لسه‌فا جوانیی یونانیه.
اسطلاب: ئامراز (رصد) ی که‌فنه، فه‌له‌ک. وشه‌یه‌کا یونانیه.

اسطقس: هه‌ر چار (عناصر) ن وشه‌یی طقس، ژئی هاتیبه

اکادمی: ژ اکادمیای عہدہ بکاری بوویہ، دئسلا ناقتی گوندہ کی بچووکہ کو (افلاطون) تیتدا دژی و باغہک ژی (افلاطونی) تیتدا ہہبوو و مہدرسا و پڑی ہہر لوپڑی بوو، (یونانیہ).

الکترون: (عنصرہ کی دہقسقہ) ہیچ رنگی مادہ کی بہرکہ کی بو وی نینہ و شحہ کی کہ رہا سالی بی ہہیہ، یونانیہ. الماس: ماس بہرہ کی زور گران بہایہ، رتق و توند و قاییمہ. واژہ کی یونانیہ و عہ رہبا (ال) لی زتدہ کرہ و عہ رہبکاری بوویہ.

المنیوم: مہعدنہ کی سپیہ و سقکہ، گہرمی و کہہ رہبا یں دہریاز دکہت و زور بکار تیت بو نامانیت ناقمالتی و غہیری و اثری و ہم جسمہ کی سادہیہ، تیتالیہ.

الیاس: ناقہ کی سورانیہ. امپریالی: امپریالیسم، امپریالیزم، رژیمہ کی کولہ داری و تستعماری یہ، یونانیہ.

امپراطور: رژیمہ پاشایی یہ، واژہ کی (بیزنطیہ). امیرود: ب عہ رہبکاری بی بوویہ عرموط ((فارسیہ)). انترولوجیا: بو کومہلہ کا شیعریت دہستبڑارہ بکار ہاتیہ، یونانیہ.

انترولوجیا: علمن زانینا (طباعتی انسانی و احوالی) ژیان و ہونہ ری وی، یونانیہ.

اناناس: فیتیہ کی بہرکہ تی ددہت و ہکی تری و بیتہ کا خوش ژی تیت، (سپانیہ).

انبار: عہ رہبکاری بوویہ بو عمبار، کوم کرہ سہر عنابیر، (کوردیہ) و (فارسیہ).

انسان: ژ انزانی عہ رہبکاری بوویہ. «ز» کرہ سہ «س» (شیخ محمد مردوخ، ل ۴۲، کورد و کوردستان).

انجیل: ژ (انجیل) ی عہ رہبکاری بوویہ، ٹہنجیل بسوریانی مہعنا موژدہیہ، کوم کرہ سہر (اناجیل)، سربانیہ.

انسیون: رزیانہ، یونانیہ. انسولین: دہرمانہ کہ بو نہخوشیا قہندی، لاتینیہ.

امبریولوجیا: (علم الاجنہ). یونانیہ.

اور: (۱) واژہ کی عبریہ مہعنا باژیر ہہر و ہکو (اورشلیوم) باژیری سہ لامی؛ (۲) اور مہعنا ناور، ناگر تیت، ٹہوژی بقی مہعنا بی دووی عہ رہبکاری بوویہ بو (اور) دناٹ سومہریں دا ژی ب مہعنا باژیر ہاتیہ و گہلہک باژیر و گوندیت کوردا ہتا نوکہ ٹہف ووشہ پیتشہ دیارہ مینا

افشرج: ژ ٹہفسردہ عہ رہبکاری بوویہ، دوشاقتی فیقی یہ، واژہ کی (فارسیہ).

افسنین: گیاہ کی پزیشکی یہ، واژہ کی یونانیہ. افلام: کہ تی وی (فلمہ) عہ رہبکاری بوویہ و کوم کرہ سہر (افلام) مہعنا شانویہ، واژہ کی ٹینگلیزی یہ.

آفرین: وشہ بی پهنیہ و ٹہسلی وی ناقیستیہ. آفرند: ژ پرندی عہ رہبکاری بوویہ مہعنا باش، مہزن، شکوہ، شیرتی تیز و بوندہ، نارموش ہاتیہ، (فارسیہ).

افخارسیتا: مہعنا (سرالقربانہ) نک فہلہ بیان، یونانیہ. افود: نہوعہ کی جلکانہ موقہ دہسن ٹہحبار دکہنہ بہرہو، یونانیہ.

افرنج: جی نیشیت ٹورویانہ بیتجگہی روما و ترکا، واژہ کی فرہنسیہ.

افیون: شیرہ کہ ژ خہشاشی چتدکہن مروقتی تریاکی دکیشن و مادہ کی مروقت نقین (منوم) تیتادیہ. واژہ کی (فارسیہ) و ژ (اپیونی) عہ رہبکاری بوویہ.

اف: ژ ٹہقوی یان ژ قیوی بی ناقیستیہ ہاتیہ عہ رہبکاری کرن کو مہعنا ٹہفسوس، دریخ، دہردی یہ و لئاقیستیہ مہعنا (اسم الصوت) ہاتیہ (تہماشای شہرا گاتا، ج ۲، ل ۱۶۷) بکہن.

افلاطون: ژ پلاتونوی عہ رہبکاری بوویہ. اقنوم: عہ رہبکاری و کوم بوویہ سہر (اقانیم) مہعنا خو (شخص) تیت، یونانیہ.

اقلیم: عہ رہبکاری و کوم بوویہ سہر (اقلیم)، یونانیہ. اقحوان: ژ (اکحوان) ی عہ رہبکاری بوویہ، ہم دپتڑی (بابونج)، (فارسیہ).

اقلید: مفتاح، عہ رہبکاری و کوم بوویہ سہر (مقالید)، فارسی و کوردیہ.

اکزیا: ژ ٹیزمکی عہ رہبکاری بوویہ، وشہ کی یونانیہ. اکس: ناقی دارہ کیہ، واژہ کی ٹہریکیہ.

اکسدہ: ژ (اکسید) ی عہ رہبکاری بوویہ، یونانیہ. اکسرخوس: پایہ کی کلیسایی یہ، یونانیہ.

اکسیجین: غازہ کی بترہنگ و بینہ ژ پیوستی (تنفس) یہ (ضرورہ للتنفس)، یونانیہ.

اکسیر: دہرمانہ کی رونه (مایع) یان چہند دہرمانیت ہشک و تیکہلن، یونانیہ، کوردکاری و عہ رہبکاری بوویہ.

اکبار: نہوعہ دہولہ کی کچکہلہ یہ، واژہ کی (فارسیہ).

گلهک خاسیبهت بۆ دگوتن، کوردیه و (فارسیه).
 بادالها: هیج (عبث)، کوردیه و (فارسیه).
 بذق: شیلی یی نیف که لاندیه.
 باذق: (بذوق ما طبخ من العصیر قلیلاً قصار مسکراً)،
 (فارسیه).
 برج: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سهر (برج و ابراج) ئەسلێ وئ
 بلندیه، به‌رز (بورژ)ه. نۆیه‌خت د دیوانا دینیدا دبیتیت:
 برجی عه‌ره‌بکاری بوویه ژ به‌رزنی فارسی هاتیه وەرگرتن و
 فه‌ره‌نگا بورهان قانع ژی هه‌روه‌سا دگه‌هینیت و دبیتیت:
 به‌رز لسه‌ر وه‌زنا (طرز) تیت و (برج ب‌ضمی به‌عنا جه‌مال
 و جوانی و مه‌عشوق و بالایی مرۆڤان)ه و سه‌رشاخه‌یی
 داران و (مطلق) بلندی ژی تیت و بزاراقتی هه‌میشه‌یی
 ئیرانی (برژ) و (برگ) و (باره) و (باره‌ک) و (بارز) و
 (بارو) هه‌م تیتیه بکارئینان، مه‌عنا ئەسلێ ڤان وشه‌یان
 بلندیه. (برج: ظهر، ارتفع و مکان مرتفع) و دژ و قلعه‌یی
 چیا و عماره‌تی. لقییره هاته‌ زانین کو ده‌مکاتیت برج و
 تیرج هه‌می عه‌ره‌بکاری تیدا هاتینه کرن، (فارسیه) و
 کوردی نه.
 بارود: تیزاهشکه، بارووت، ماده‌یه‌که پیکهاتیه ژ شو‌ره‌یه‌کی
 تایبه‌تی و کپیریت و ره‌ژووینی سڤک هه‌لدبیت (شدید
 الاشتعال) بۆ پالدانا گولله‌ی بکارئین. وازه‌یه‌کی ترکیه
 عه‌ره‌بکاری بوویه.
 باره: ژ پاره‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، هه‌ر چل پاره قروشک بوو.
 برنامج: ژ به‌رنامه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و (فارسیه) و
 ترکیه.
 براده: ئەو هه‌وره ئاسن یان زیف یان زتری کو ب مه‌فهردی هاتیه
 هه‌لینان، دبیتن: (براده الحدید او الذهب او الفضة)، براده
 خو (فارسیه) و به‌عنا بریار و برینه و ئیسمی ناله ژی ژی
 چیکریه: (مبرد).
 بطریک: یان بطرک، ژ لاتینی عه‌ره‌بکاری بوویه و ئەسلێ وئ
 پاتریارخایه یان ژ پاتریارشی فرهنسیفه هاتیه کو به‌عنا
 سه‌رۆکی هه‌می سه‌رۆکیت ئسقوقانه.
 بطریق: ژ باتریسیوسی فرهنسی عه‌ره‌بکاری بوویه کو د
 ئمپراتوریا رۆمی بۆ که‌سه‌کن کو ده‌هزار له‌شکر ژێرده‌ستی
 وی هه‌بن بکار دئینان.
 برنیه: گۆزکی روونی ژ ناخا قه‌لاندی، درگنی. عه‌ره‌بکاری و
 کۆم کرینه لسه‌ر (برانی) کوردیه.

(ئورمیه، ئورفه، ئورمانا، ئورمه‌داود، ئوره‌مار، ... هتد).
 اوار: ناگر شو‌عه‌یه‌ی ناگری ئه‌وژی ژ (اور) ی عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 اورانیوم: جسمه‌کی ره‌وشه‌نه داخلی ناڤ قومبه‌لیت زورریه
 دکهن، وازه‌یه‌کی ئەمریکیه.
 اوز: قاز، وه‌رده‌ک، وازه‌یه‌کی (فارسیه).
 اولک: ئەندازه‌یه‌کی مه‌علومه ژ عه‌ردی، ترکیه.
 ایوب: ناڤه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ایوان: به‌رسڤک، وازه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه، عه‌ره‌بکاری
 بوویه. ئەڤ جو‌ره خانیه ته‌رزی (حیثی)یه.
 ایلول: هه‌یڤا نه‌هێ سوربانیه و وازه‌یه‌کی سوربانیه و
 عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ایقونه: (الصوره و التمثال)، عبرانیه و یونانیه.
 بابوج: نه‌وعه پیتلاڤه‌که، کوردیه، (فارسیه).
 بابه: ژ بابی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.
 بابونج: ژ بابوونه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه)، کوردیه.
 بتول: نفت، وازه‌یه‌کی لاتینی.
 بترا: شاره‌کی که‌ڤه‌مه‌عنا ده‌په‌به‌ر، یونانیه.
 بتولجیا: ژ زانستی پزیشکییه‌ی ده‌باره‌یا ناسینا نه‌ساختن،
 ناسین و عه‌لامه‌تی وانه، یونانیه.
 بتانیه: ژ په‌توی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 باتیستا: باله‌قی (نفسی، باتسقه) ژ فرهنسیفه‌یه عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 بابور: پاپور، که‌شتی‌یه‌که به‌تیزا بخاری دچیت، (فرهنسیه).
 بوتقه: ژ بۆته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه، (فارسیه).
 باحورا: بایی گه‌رم، وشه‌یه‌کی سوربانیه، عه‌ره‌بکاری بوویه.
 به‌خشیش: به‌خشش ژ کوردی و فارسی یی عه‌ره‌بکاری بوویه
 به‌عنا (اکرامیه) تیت.
 بخت: (طالع) ژ کوردی و فارسی یی عه‌ره‌بکاری بوویه. دبیتن
 (علی بختک، یا بختک).
 بوخچه: پارچه‌یه‌کی قوماشیه جلکا دکهنی، ژ کوردی و فارسی
 یی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بادنجان: یان بادنجان یان بادمجان، ژ باتنگانی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، کوردیه و (فارسیه).
 باد: بادزه‌هر، گری‌یه‌کی نه‌خوشی گۆشتیه وه‌کی هیلکه‌ی
 خردبیت ته‌غهر لجاندان دیار دبیت. به‌رتیدا به‌هله‌ بۆره
 مرۆڤان ئیعتقاد دکر کو ئەو گۆشت خړپوونه زدی سه‌مییه و

برواز: پرواز (طیران)، (فارسیه).
 برائک: ژ بهرایبکا کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا پیشی و به‌رایبکی یه. (برائک القتال: به‌رایبکا شهری).
 برجیس: ئه‌ستیرا مشتته‌ری یه، (فارسیه).
 بریط: ئامرازی به‌زم و شادی بی یه (عود)، (فارسیه).
 برید: ۱) عه‌ره‌بکاری و کۆم کریه سهر (برد)، ۱۲ میل: ۲) ئه‌و قاسده کو نامه‌یان دبه‌ت، (فارسیه).
 برزبِق: تیتزکهری (طریق فرعی) کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ برازبِق، وشه‌یه‌کا (فارسیه).
 برسکوب: دوورینه‌که کو به‌هاریکاری یا وئ به‌ری خو دده‌نه ستیر و حه‌سارت دوبر هم دبیژنی تلسکوپ، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 برجوازی: چینا ناقنجی یه ژ ملله‌تی ژ کارکه‌ران و مه‌ئمووریت کچکه و خودان پایه و ماقولیت که‌فن و مالداریت مه‌زن ئه‌وژی چینه‌کن بئارامی و کامرانی دژین، واژه‌یه‌ک فرهنسیه شیوعی گه‌له‌ک بکارتینن.
 برتیل: (برطیل، برطله، اعطاء الرشوه) سوربانیه و کوردیه.
 برغل: ساقار، ژ (برغل) ئ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک دبیژن (بلغر). ب تورکی دبیژنی (بورکول).
 برکار: ژ به‌رگاری یان په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 برلمان: (مجلس النواب)، ئه‌نجومه‌نی ملی، ژ په‌رلمانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فرهنسیه. ئانکو (د هیقیت).
 برمیل: جمیع و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (برامیل)، ئینگلیزی یه.
 برولیتاریا: ده‌سته‌کا کارگه‌ران، چینی هه‌ژار و بن ده‌ست، لاتینیه.
 برنوط: عه‌ره‌بیا وی (نشوق)ه، ژ (برنووت) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و سوربانیه.
 بریه: (مثنقب) واژه‌یه‌کی سوربانیه.
 برغن: کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (براغن)، ترکیه.
 برنز: ژ پرونزی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عه‌ده‌نه‌کی زه‌ره، (فارسیه).
 برناسیه: ژ پرناسی عه‌ره‌بکاری بوویه. مه‌زه‌به‌ی وان شاعرانه کو به‌رگری ژ مه‌عنایی رومانسیه‌تی کری و گرنگی ب فه‌ساحه‌تا زاراف و په‌یشان د دیباجه‌یدا داین، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.
 باروده: تهنه‌نگ، واژه‌یه‌کی ترکیه.

برده: ژ به‌رده‌ی (اسیر) عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌رده‌ی ئه‌سیره و ناقی گونده‌کیه کو ئه‌سیر دبرنه تیدا و زین و سه‌رزین تیدا دروست دکرن. عه‌ره‌بانژی ئه‌ف مه‌عنا یه (سه‌رزین) ژ عه‌ره‌بکاری کرن و لحن «ئه» (ع) بکارتینانه، (فارسیه).
 برزخ: ژ (برزک) ی عه‌ره‌بکاری بوویه. (برزک) به‌عنا بلندایه، دبیژن: ئه‌ف تشته به‌رزه (بلنده)، بالابه‌رزه، به‌ژن بلند و به‌رزه هه‌ر وه‌کی خو مایه مه‌گه‌ر «ک» کرینه «خ» کوردی و په‌هله‌وی یه.
 برابر: واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه بقووتدانا «م» ئ (برامبر) ی.
 بۆراق: ژ بۆری عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه. "جزیری" فرمویه: «بۆری عیشتی پورفره‌رایه».
 بزون: پشیله، کتک. واژه‌یه‌کی ترکیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بازگان: تاجر، کوردیه و (فارسیه).
 باز: ئه‌و بالدارئ مه‌علومه، واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه).
 بازار: ناقسووک، (کوردیه، فارسیه).
 به‌زار: (معامله، تعال ده‌نابازر)، کوردیه.
 بازدار: کۆم کرینه (بزادر) ی، کوردیه، (فارسیه) ئانکو خودان باز.
 بسطوما: باسترمه (قدید)، ترکیه.
 باسلیق: ره‌ه‌که لزه‌ندی مروفقان و هنده‌ک دبیژنی ره‌ها سپی.
 واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بوسته: ژ پۆستی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه پۆسته، پۆست (برید).
 بوسته‌خانه: پۆسته‌خانه (دارالبرید)، ئینگلیزی و (فارسیه).
 به‌س: وشه‌یه‌کا کوردیه و (فارسیه)، عه‌ره‌بکاری بوویه (بس انت طیب).
 بوسه: عه‌ره‌بکاری بوویه دبیژن: (ابوس ایدک، ابوس عیونک)، واژه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه).
 بوستا: ژ به‌سته‌ی (صره) عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
 بسلمه: ره‌بیته، واژه‌یه‌کی کوردی یه بۆ حه‌یوانئ کو بۆ گوشتی بخودان که‌ن تیتته‌ گۆتن.
 بوستان: ژ بیستانی عه‌ره‌بکاری بوویه کۆم بوویه سهر (بساتین)، کوردیه، (فارسیه).
 بوستانچی: کوردی و تورکی یه.
 بسکویت: نانئ هه‌شک، فرهنسیه ژ پسکت عه‌ره‌بکاری بوویه.

برواز: پرواز (طیران)، (فارسیه).
 برائک: ژ به‌رایبکا کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا پیشی و به‌رایبکی یه. (برائک القتال: به‌رایبکا شهری).
 برجیس: ئه‌ستیرا مشتته‌ری یه، (فارسیه).
 بریط: ئامرازی به‌زم و شادی بی یه (عود)، (فارسیه).
 برید: ۱) عه‌ره‌بکاری و کۆم کریه سهر (برد)، ۱۲ میل: ۲) ئه‌و قاسده کو نامه‌یان دبه‌ت، (فارسیه).
 برزبِق: تیتزکهری (طریق فرعی) کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ برازبِق، وشه‌یه‌کا (فارسیه).
 برسکوب: دوورینه‌که کو به‌هاریکاری یا وئ به‌ری خو دده‌نه ستیر و حه‌سارت دوبر هم دبیژنی تلسکوپ، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 برجوازی: چینا ناقنجی یه ژ ملله‌تی ژ کارکه‌ران و مه‌ئمووریت کچکه و خودان پایه و ماقولیت که‌فن و مالداریت مه‌زن ئه‌وژی چینه‌کن بئارامی و کامرانی دژین، واژه‌یه‌ک فرهنسیه شیوعی گه‌له‌ک بکارتینن.
 برتیل: (برطیل، برطله، اعطاء الرشوه) سوربانیه و کوردیه.
 برغل: ساقار، ژ (برغل) ئ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک دبیژن (بلغر). ب تورکی دبیژنی (بورکول).
 برکار: ژ به‌رگاری یان په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 برلمان: (مجلس النواب)، ئه‌نجومه‌نی ملی، ژ په‌رلمانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فرهنسیه. ئانکو (د هیقیت).
 برمیل: جمیع و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (برامیل)، ئینگلیزی یه.
 برولیتاریا: ده‌سته‌کا کارگه‌ران، چینی هه‌ژار و بن ده‌ست، لاتینیه.
 برنوط: عه‌ره‌بیا وی (نشوق)ه، ژ (برنووت) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و سوربانیه.
 بریه: (مثنقب) واژه‌یه‌کی سوربانیه.
 برغن: کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (براغن)، ترکیه.
 برنز: ژ پرونزی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عه‌ده‌نه‌کی زه‌ره، (فارسیه).
 برناسیه: ژ پرناسی عه‌ره‌بکاری بوویه. مه‌زه‌به‌ی وان شاعرانه کو به‌رگری ژ مه‌عنایی رومانسیه‌تی کری و گرنگی ب فه‌ساحه‌تا زاراف و په‌یشان د دیباجه‌یدا داین، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.
 باروده: تهنه‌نگ، واژه‌یه‌کی ترکیه.

جلکان د زستانیدا دکهنه بهرخۆ، دو قۆلێت درێژ و دو بهریک ژ دەرڤه و ناڤدا هه‌نه، ژنو میتر بکار تین، بارانی یان (معطف)، هوله‌ندیه.

بالون: (منظاد) واژه‌یه‌کی فرهنسیه.

بالته: نه‌جه‌خیت جه‌جهری، کوردیه.

بالو: یان باله، ئیتالیه.

بالن: (المغسل فی الحمام) کۆم کرینه سه‌ر (بلانات)، یونانیه.

بلاط: عهردی مه‌رمه‌رگری، عهردی کاشیکری، لاتینیه.

باله: به‌سته‌یه‌که ژ قوماشی یان جلکان گه‌له‌ک مه‌زنه و توند هاتیه پیتجان و گرتدان، واژه‌یه‌کی ئیتالیه.

بامیا: بامیه، واژه‌یه‌کی هندی به.

بنظلون: ژ (پنتلون) ی عهره‌بکاری بوویه، په‌نته‌رون، په‌نتور، ئیتالیه.

بند: عهره‌بکاری و کۆم کرینه سه‌ر (بنود) به‌عنا فه‌سل و فه‌قه‌ره‌یه، ژ کتیب به‌نده‌کی قانونی (قید) گرتدان، زیندانی (حیله، بحیره)، (فارسیه) و کوردیه.

بندر: مینا، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

بندیره: ده‌وێت گه‌له‌ک مه‌زن (عجمیه).

بنادوره: بندوره (طماطه).

بندوره: باجان سۆرک، پیرویی به.

بندیره: په‌رچم، ئالا (علم)، ئیتالیه.

بندق: فستق، (فارسیه).

بنزین: واژه‌یه‌کی فرهنسیه ژ پانزینی عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بنک: بنق (مصرف)، ئینگلیزی به.

بنکریاس: باهیقو‌کا گه‌وارشی (لوزه المعده)، وشه‌یه‌کی فرهنسیه و عهره‌بکاری بوویه.

بنج: ژ به‌نگی عهره‌بکاری بوویه، وشه‌یه‌کی (فارسی) و کوردیه.

بوریه: حیسیلیکی ژ له‌قهنی راجاندی، (فارسیه).

بۆکس: کولم، توپز، ژ ئینگلیزی یی عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بو‌قه‌له‌موون: عه‌له‌عه‌لو، دیک رومی، واژه‌یه‌کی هندی به.

بولیس: ژ پۆلیسی عهره‌بکاری بوویه، هه‌تیه. واژه‌یه‌کی یونانیه. کو دگوتنه شارو گوندا.

بو‌تقه: ژ بو‌ته‌ی عهره‌بکاری بوویه، کوردیه.

بولقار: ریکا راستگری بو‌ترۆمبیلان، فرهنسیه.

باسمه: چاپخانه یان چاپ، ترکیه.

بصمه: مۆزکنا بتبلانه، ژ باسمه‌ی عهره‌بکاری بوویه.

باش کاتب: (کاتب اول)، ترکیه.

بوشیه: ژ پوشی عهره‌بکاری بوویه، کوردیه.

بشتخته: سه‌ندوقق بچووک، ترکیه.

باطیه: ژ بادیه عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.

بطانیه: ژ په‌توی عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

بو‌ظه: ژ بو‌زی عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه)، شه‌راه‌کی ته‌زی به.

باعوث: نقیژا جه‌ژنا (فصحی)، دووم نقیژا بارانی نک فه‌له‌یان، سورانیه.

بعبع: خودانی ترساندن به، ناخفتنا لدوویه‌که و به‌ز، نامرازی تو‌له‌ساندنیه، ناقی ده‌نگه‌کیه، ترسینه‌ر، فرعه‌ونیه.

بغاز: بو‌غاز، دهرته‌نگی دهریای (مضیق)، وشه‌یه‌کی ترکیه.

بغداد: به‌غ، ئانکو مه‌زن، خودی، ژ دو واژه‌یان پیکه‌اتی: «به‌غ + داد» خودایی عادل یان داناخودی هه‌روه‌نگ به‌غ به‌عنا باغه. باغی عه‌ده‌له‌تی «باغ + داد». واژه‌یه‌کی ئاقیستیایی به و (فارسیه) و هاتیه عهره‌بکاری کرن ژ به‌گداد: «به‌گ + داد» (خودی + دایی).

بقویه: گۆزکا گه‌ردن درێژ و بیده‌سته، وشه‌یه‌کی ناقده‌نگیه ژ به‌قه‌قی هاتیه تراشین، کوردیه و عهره‌بکاری بوویه.

به‌قلاوا: به‌قلاوه، ترکیه و عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بکتربولوجیا: (علم الجراثیم لمکافحه الامراض المکروبیه)، یونانیه.

بکتريا: جۆزه میکرۆبه‌که، یونانیه.

بکلوریا: گه‌واهی‌یه‌که دهرچوویت زانکۆیی وهردگرن واژه‌یه‌کی یونانیه.

به‌گ: مه‌زن، کۆم عهره‌بکاری بوویه سه‌ریگوات، ئاقیستییه.

به‌گلک: دهره‌به‌گ، ترکیه. کوردیه.

به‌که: مه‌که (ته‌ماشای مه‌که‌ی بکه).

بلبل: عهره‌بکاری کرینه و چه‌ند ده‌مکاتژی ژئ چیکرینه، دبیزن (بحرج، بیلبل، بلبله دهرجه، بلبلی)، کوردیه و (فارسیه).

بلاش: (مجاناً) وشه‌یه کوردیه.

بالکون: جناح الدار، فرهنسیه.

بلور: شیشه‌یی قاییم، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.

بالطو: ژ پالتوی ئیتالی عهره‌بکاری بوویه، جۆزه لباسه‌که لسه‌ر

- بهرجه: ژ بههرهگی (بمهنا دوپشک) عه‌ره‌بکاری بوویه، د
 نه‌سل دا بو‌پشکه‌ک ژ حاسلی نه‌ردی تیتسه بکارئینان،
 (فارسیه).
- بهو: بهرسفک، دتلیز (فارسیه) و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بهارات: دهرمانیت تیژ و بیخوش و دلغه‌کهرن بو‌زادی خوارنی
 ده‌می‌کو بکه‌نه ناخ خوارنی، واژه‌یه‌کی هندی یه.
 بهلوان: ژ په‌هلوانی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بهریز: پاریز، ژ (په‌ره‌یز) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه)،
 کوردیه.
- بهی: ژ بهای عه‌ره‌بکاری بوویه (ثمین)، (فارسیه)، کوردیه.
 بیمارستان: نه‌خوشخانه، هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن پاشی هاتیه
 کورت کرن بو (مارستان) ی، فارسیه.
 بیوت: زادی شفق، عه‌ره‌بکاری بوویه بو‌بائت، سوربانیه.
 بیانو: ژ بیانوی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ئیتالیه.
 بیابان: دهشت ب (لفظاً) خو‌عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی
 (فارسیه).
- بیرق: ئالا (سنجق)، په‌رجه‌م، واژه‌یه‌کی ترکیه.
 بیروقراطیه: ده‌سته‌لان‌داریا کارمه‌ندیت ده‌فته‌رخانه‌یان چ
 ئیداری و چ میری، یونانیه.
- بیت: وشه‌یه‌کی ئارامیه یان بابلیه، ئانکو خانی ئان بنه‌مال.
 عه‌ره‌بکاری کرینه و چند ده‌مکات ژئی درست کرینه:
 (بیت، بیوت، بیوتات، ایسات) نه‌وژی د شینه‌واریت
 ئارامیاندا ئه‌و ماینه، وه‌کی: (بیت نار، بیت قار، بیت
 فار، بیت شباب، بیت واته، بیت ساحور، بیت شتار، بیت
 کار و...).
- بیزار: ژ بازداري عه‌ره‌بکاری بوویه ئانکو خودانکه‌ری بازان یان
 خودانی بازی، (فارسیه)، کوردیه.
- بیجامه: دهرپین شفق، عه‌جه‌مییه. کوردیه بن+جامه.
 بیداعوجیا: په‌روه‌ده‌کرنا مندالان، یونانیه.
 بطاقه: ئارامیه.
- بیدار: ژ فارسیفه مه‌عناگۆز و عه‌ره‌بکاری بوویه. د
 عه‌ره‌بکاریدا له‌ز و پیشفه‌چون ئیتقدم تیت کو هر دکیتشه
 سه‌ر مه‌عنا ئه‌سلی فارسی کو (هشیار)ه.
 بیقور: گارانک ژ گاره‌شان، سوربانیه.
 بیده‌ق: ژ پیاده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سه‌ر (بیادق)،
 به‌رکیت شه‌ترنجینه، (فارسیه).
 بیسه: ژ بیسه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه.
- پارچه: پارچن تشته‌کی (ک،ف).
 پاچه: سه‌ر و پیک (ک،ف).
 پیر: ناقسالاقه‌چوی (ک،ف).
 په‌سته: سه‌رود (ک،ف).
 پاریز: په‌هریز (ک،ف).
 پشت: حیز (ک،ف).
 پایته‌خت: (عاصمه) (ک،ف).
 پایه‌دار: (خودان پله‌ویایه) (ک،ف).
 پتیل: فتیله (ک،ف).
 پلاو: په‌لاخ (ک،ف).
 په‌رده: په‌رژین (ک،ف).
 په‌رواز: په‌راویژ، ده‌همن (ک،ف).
 پرنج: برنز (ک،ف). ت.
 پایتون: عه‌ره‌بان، فه‌ره‌نسیه.
 پاسپورت: پاسپورت، ئیتالیه.
 تبان: ژ ته‌پانه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، دهرپین کورته (ک،ف).
 تباشیر: طباشیر (ت،ف).
- تبغ: ژ تاباغو، ته‌نباک، ته‌نباکوو هاتیه تراشین و عه‌ره‌بکاری
 کرن، گیایه‌کی ئه‌مرکی نژاده ماده‌یه‌کی ژه‌هراوی تیدایه
 دبیتزته نیکوتین. ئه‌ف گیایه بناقی جزیره‌یه‌کی یه ل
 مکسیکی دبیتزنی تاباغویان تاباغوو ژویری به‌لاقی
 دونیای بوویه، هم دبیتزنی توتن، واژه‌یه‌کی ئیسپانی یه.
 ته‌وه‌ت: تۆیه، ژ په‌ته‌تی ئاقیستی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 توپال: ئه‌و ته‌فشنا ئاسنه‌یه کو ده‌می چه‌کوچ لیدانی دپه‌ریت
 (ک،ف).
- ته‌خته‌ره‌وان: عه‌ره‌بان (هودج) (ک،ف).
 تخت: ته‌ختی خه‌وی (ک،ف).
 ته‌خته: (لوح). (ک،ف)
- توخمه: زۆرخوارن، زۆر به‌یز، ژ ئاقیستایی عه‌ره‌بکاری بوویه ژ
 ته‌خمه‌ی هاتیه. ئارامیازی بخو بریه.
- تدشین: ژ جه‌شنی عه‌ره‌بکاری بوویه چکوجه‌شن، فه‌رحه و
 شادییه و ئاه‌نگه و وه‌لیمه‌یه. ئه‌فجا ئه‌گه‌ر سه‌روکی
 ده‌وله‌تی یان ناییبی وی کارخانه‌یه‌کی فه‌که‌ت دبیتزته وی
 کاری تدشین کوژ جه‌شنی هاتیه تراشین (ک،ف).
- تدر: ژ (تذور) یان (تدرج) هاتیه، ناقی ته‌یره‌کیه زۆر
 ده‌نگخوشه و ره‌نگچین چینه و کلک درتزه.
 تذرو: جوهره بلبله‌کی ده‌نگخوش و جوانه (ک،ف).

تربیش: خه پاره، واژه‌یه‌کی کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ترشی: واژه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه) عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (طرشی).
 ترمس: ناقته‌زینک، نامانه‌که ژ شیشه‌ی سه‌رما و گه‌رمایی تشتی رۆن رادگریت بۆ ماوه‌یه‌کی درێژتر، لاتینییه.
 تکنیک یان تقنیه: ئەو تشته‌که کو خاسه به‌زانسته‌کی یان هونه‌رکی یان بپیشه‌یه‌کی دهنده‌ک شیوه‌یان، واژه‌یه‌کی یوونانییه.
 تلگراف: تلغراف (برق)، یوونانییه.
 توتیا: به‌رده‌که د چاقان وه‌رتین، یوونانییه.
 تیاترو: شانۆ (مسرح)، واژه‌یه‌کی ئیتالییه.
 تکنیک: ئەو نامازن کو ئینسان بۆ رزگاری یا خو بکار دهن، یوونانییه.
 ترموتر: ته‌رازوویی گه‌رما و سه‌رماسه‌نجه (میزان درجه الحاره)، یوونانییه.
 ترانزیت: ئەوه کورئ بدنه خودانی مال و په‌رتالی لئاڤ ده‌وله‌ته‌کیدا یان ناڤ شاره‌کیدا ببۆریت و چ باجه‌کی نه‌ده‌ت. واژه‌یه‌کی لاتینییه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 تریاق: ژ تریاکی عه‌ره‌بکاری بوویه، یوونانییه.
 ترخون: ته‌رخوون گیایه‌کی خوشه‌گه‌له‌ک خواری ژئ درست دکهن، کوردیه و (فارسیه).
 ترسانه: ئەمبارئ سلاحي، ته‌رسخانه، ترکیه.
 ترجمه: ژ ته‌رجومانی عه‌ره‌بکاری بوویه و چهند ده‌مکاتژئ ژئ درست کرینه، دبیتژن: (ترجم، یترجم، ترجمه، مترجم، مترجم، تراجم) هه‌میژئ موعه‌ره‌بن و وشه‌کا فارسییه.
 تفل: واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه) و یونانییه.
 تاسوعا: سه‌ر وه‌زنا فاعولایه. ئەڤ وه‌زنه د عه‌ره‌بیدا ئان نینه یان زۆر قه‌تلازه. بۆ رۆژا نه‌هئ محه‌ره‌م بکارتیت، سوریانییه.
 تشرین: ژ تشری یی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 تلغراف: تیلغراف، تلگراف، (یوونانییه).
 تلفزیون: سیمانوما، (یوونانییه).
 تلسکوب: بنیره برسکوب
 تمغ: ژ مورغی عه‌ره‌بکاری بوویه پشتی کو ده‌مکاتئ (مطواع) ئ ژئ تراشی: (تمغ، تیمرغ، تمرغا) هه‌می ژ واژه‌یی مورغی عه‌ره‌بکاری بوینه ئانکو وه‌کی مورغی (طیری) خو د ناخیدا گه‌فزان، (فارسیه).

قن: برنج، واژه‌یه‌کی رومییه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 تموز: تیرمه‌ه، واژه‌یه‌کی سوریانییه.
 تلس: بنیره برسکوب.
 تنور: ته‌نور، عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌که که‌ڤنه و نارامی و سوریانییه.
 تنوره: دامه‌نه، ژ سوریانی یی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 تیهور: ده‌شت، سه‌ر وه‌زنا فیعولییه. ئەڤ وه‌زنه د عه‌ره‌بیدا زۆر زۆر قه‌تلازه مه‌گه‌ر هنده‌ک ناقتیت موسته‌عار و عه‌ره‌بکاری بوویی، واژه‌یه‌کی سوریانییه.
 تیقور: شه‌نگ و یقار، ئەڤه ژئ سوریانییه.
 تیزاب: ئەسید، وشه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه) تیژآب.
 تیل: عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر تیول، ترکیه.
 جبا: (مجاناً)، ترکیه.
 جابان: ژ گابانی یان گافانی یان گوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، ناقتی ئەسحابه‌یه‌کی کورده وی چهند (حدیث) ژ (حضرت) ی د بایئ (بیع و نکاح) ئ روایه‌ت کرینه، کوردیه.
 جاجم: جاجیم، په‌لاس (ک،ف).
 جوخ: چۆخ، قوماشه‌کی ئستور و لووسه و ژ هری یی چیدکهن، ترکیه.
 جاثلیق: مه‌زنی ئوسقوفانه و ژ کاتۆلیکی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن، واژه‌یه‌کی یوونانییه. واته‌ خوێک کوم که‌ر.
 جحش: هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرن لسه‌ر (جحاش و جحوش و جحشان، و جحشه) تیژکه‌که‌ر، کوردیه.
 جاد: (یجید، تجویدا) ژ گاتی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و هه‌ر ژ گاتی (جاد، یجید، تجوید) هاتییه تراشین و ئەڤگاته ژئ قسمه‌کی موهیمی یه‌سنای شه‌دگرن، ئەو گاتانه ژئ هه‌می شیعرن و بدنه‌گه‌کی به‌سام دخوونن. عه‌ره‌بان ژئ ئەڤ مه‌عنایه بۆ خواندنا قورئانی بجوانی بکارتینان ژبه‌رکو عوله‌ماییتد ته‌جویدی هه‌می ئیرانی بوون، وانژی وه‌کی خواندنا گاتان قورئان دخاندن، ئینا ئەڤ ناڤه ژئ بۆ وان ته‌عرب کرن.
 جریان: هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن ژ گران بنی مه‌عنا ژنا به‌د، هاتییه عه‌ره‌بکاری ژ گیرفان. (فارسیه).
 جرموق: کالۆش، ئەو پیتلاڤه کو لسه‌ر پیتلاڤی عه‌ده‌تی دکهنه پین خو.
 جره: ژ گه‌ری هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن، (فارسیه).
 جرف: ژ جاروی عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکاتی موپاله‌غه‌ی ژئ

تالیانه، یان ژ گلوازی کوردیشه عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکات ژئی تراشینه دبیتزن: (جلز، اجتماع، احلوز، یجلوز، احلواز، اجتماع، مجتمع، اجتماعا) گلواز بکوردی مه‌عنا ده‌سته‌یه.

جلاب: (فارسیه) کردی، ئه‌سلی وئ گولابه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلنار: ژ گولنار، گول ئه‌ناری یان گول هناری عه‌ره‌بکاری بوویه. جلق: ژ جوالکئی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه. جلک: نه‌وعه ماسی‌یه‌کی بی خوننه بهه‌ستیشه تیتته خوارن ژ جلله‌ی کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلنجبین: مه‌عجونه‌که ژ هنگشپن و گولاقئی چیدکهن، (فارسیه).

جلز: ژ گه‌لاوئیی مه‌عنا لیک تالیان عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلجلوت: واژه‌یه‌کی سوربانیه.

جام: قه‌ج. واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه) (هاوبه‌شه) و هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن هر ب (لفظا) خو ئه‌ف واژه‌یه گه‌له‌ک به‌رفره‌یه لناف ئه‌ده‌بیاتئی عه‌ره‌بیدا، شاعیری عه‌ره‌بی دبیتزیت: «کلکم قد اخذ الجام و لا جام لنا - م الذی ضر مدیر الجام لو جام لنا». عه‌ره‌بکاری کرینه و کۆم کرینه سه‌ر: (جامتات، اجوام، اجوم، جوم).

جام خانه: کۆمۆدی جامان، مه‌زه‌لکی کچکه‌بی شیشه‌بی، کوردیه و (فارسیه).

جاموس: ژ گا و میتشی عه‌ره‌بکاری بوویه، گامیش کوردیه و (فارسیه).

جمان: لؤلؤ، مرواری، مروارید، (فارسیه).

جناح: ژ گوناھنی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌سلی وئ ئاقیستیه و وه‌ناهه پاشئ ژ ریشه‌بی وئ گه‌له‌ک ده‌مکات (صیغه) هاتینه داتواشین: (جناح، جنح، اجنحه) کورد دبیتزن: گوناھ ، گوناح و لپه‌هله‌ویدا وه‌ناس هاتیه.

جند: ژ گوندی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و گه‌له‌ک قه‌لپ و قلیپ و دمکات و تواشین بسه‌ردا هاتیه: (جند، جندی، جنود، اجناد، اجند، اجاند).

جهننت: به‌هشت، مالا پاداشتی (ابديه)، (فارسیه).

جن: واژه‌یه‌کی ئاقیستیه ئه‌سلی وئ (جئینی) یه چهند تراشکاری و مه‌قهره‌د خواریه و عه‌ره‌بکاری بوویه و چهند ده‌مکاتژی ژئی درست کرینه: (جان، جن، جنی، جنه).

جبروت: وه‌زنه‌کی سوربانیه سه‌ر وه‌زنا (ملکوت) بۆ موباله‌غی

درست کرینه: (حراف، جرافه، جرافات، جاروف)، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

جرجان: ژ گورگانی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

جاروش: ژ گه‌وارشی عه‌ره‌بکاری بوویه، جاروش بۆ جهازی هازمه و ده‌ستاری کوبده‌ستان باددهن، (فارسیه).

جربیب: ژ گوربیبی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌ندازه‌یه‌کی عه‌ردئ پانه کوبگه‌هسته ۱۰۰۰ میتتر مورده‌عان، (فارسیه).

جرف: ژ ژورفی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌ووعه‌رده کوناقئی دادۆانندی. واژه‌یه‌کی ئاقیستی و (فارسیه).

جۆی: نه‌وعه ماسی‌یه‌که شیعه ناخۆن، (فارسیه).

جرموق: ژ سه‌رموچه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

جرداب: ژ گردابی عه‌ره‌بکاری بوویه، گه‌رداڤ ئاقا بزقهره‌ک، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

جرده: ژ جهرده‌قی یان ژ گرده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، نانئ پان و مه‌زنه، (فارسیه).

جربان: حمائیلی شیری، (فارسیه). د کافلان (کردیه).

جزر: ژ گه‌زه‌ری، گیزه‌ری عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه، (فارسیه) هم بفارسی دبیتزن: هه‌ویج، زهرده‌ک.

جزاف: ژ گه‌زافی یان گیزافی عه‌ره‌بکاری بوویه، گه‌زاف، مه‌عنا گه‌له‌ک بی‌حساب، بی‌حده، بی‌ه‌ووده‌گویی، پۆج بیژی.

جزمه: ژ چه‌کمه‌ئی تورکی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه.

جزیه: ژ گزیه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، باجه‌ک بوو سالانه ژ ئه‌هلئ کتابان ده‌تاته ستانندن ئه‌گه‌ر لسه‌ر دینی خو مابان و موسولمان نه‌بووبان.

جص: واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه ته‌ماشای (شرح المنهاجی رملی بکه ل ۶۷). (جصاص) هر ژ (جص) ی وه‌رگرتینه و عه‌ره‌بکاری کرینه، بکوردی و فارسی: گه‌ج، هنده‌ک دبیتزن: گئج.

جغرافیا: زه‌قی ناسی، واژه‌یه‌کی یونانیه ئه‌سلی وئ ژئوگرافی یه. گئو=ئهرد+گرافیا=علم واته (علم خارطه الارض).

جغر: علمی وه‌سف کرنا عه‌ردی و ئه‌قسامیت وئ یه، ژ یونانیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

جفت: علمه‌کی زۆر بپیچ و چه‌په، نسبه‌تا وئ دده‌نه بال (امام جعفر الصادق)، ئه‌سلی وئ سوربانیه ژ گه‌فری عه‌ره‌بکاری بوویه.

جفت: جۆت (زوج)، کوردیه و (فارسیه).

جلاؤ: ژ گه‌لاویزی فارسیه عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا لیک

جاه: شکوه، مه‌زنا، زیر، وجاهت، مه‌قام، رتبه، منزله، جهلال، وشه‌یه‌کی فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

جهنم: مالا نه‌شکه‌نجه‌ی، واژه‌یه‌کی عبرانیه و هندیه.

جهبذ: زانایی باش و خرابی ژتیک فہرق بکعت، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر جہابذی، (فارسیه).

جہش: فارسیه و عه‌ره‌بکاری کرینه، اجہش ژئی درست کرینه (جہش، حرکه).

جرب: ژ گہریبی عه‌ره‌بکاری بوویہ ج بوئندازہ‌یه‌کی عه‌ردی بوئ ۱۰۰۰ میتر مورہ‌بعی تیتہ گۆتن.

چبنہ: ژ کہ‌پہ‌نی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

چاپوک: زیرک، سٹک، کوردیہ و فارسیه.

چادر: رەشمال، خیقہت، واژه‌یه‌کی ترکیه.

چارہ: (علاج) ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

چرخ: دۆلاٹ، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویہ سہر چروخ، کوردیہ و فارسیه.

چرپایہ: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، ئەسلی وئ (چارپایہ) یه.

چارگاہ: جۆرہ ہلپہ‌رکی و ئیقاعہ‌کە، کوردیہ و فارسیه.

چارچویہ: چارچۆیہ، چارچیتف. فارسی، کوردی

چرچف: سہردۆشک، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر (چراچف)، کوردیہ و فارسیه.

چرز: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر (چرزات)، نوقل، کوردیہ.

چقوچ: ژ چقوی عه‌ره‌بکاری بوویہ سکین، کوردیہ.

چک، چہک: (سند النقود، شیک)، فارسیه.

چکوچ: (مقمقہ) ژ فارسی و کوردی ہاتیہ عه‌ره‌بکاری کرن.

چنگل: ژ چہنگالی عه‌ره‌بکاری بوویہ دہمکاتی (متعدی) بوونیزژی بوئ درست‌کرینہ دبیتژن: (چنگلو، چنگلنانو، مچنگل).

چاگون: دارئ ئستور، ہہر ب (لفظاً) خو عه‌ره‌بان بکارئینایہ.

"سہید ئەحمەدی سافی" دبیتژت: «یا من غدوت ل چوگان القضا کرہ - سرکیف شات و لا تنبس ببت فم» "شرح رباعیات خیام، ل ۱۰۷، ۱۰۸."

چلو: بەلگیت دارمازی و داربہ‌وویہ، کوردیہ.

چالغی: نہوعہ‌کی لیدانا تہمبووریکیہ، ترکیه.

چمچہ: فارسیه‌کی پتہیہ و عه‌ره‌بکاری کرینہ.

چمچم: رتقہ‌چونا بناز و لہنجہ، نہوعہ کالۆشہ‌کە.

چنگل: چنگالہ، فارسی و کوردیہ.

چنگ: نامرازی بہزمتی (طرب) یه، کوردیہ و فارسیه.

بکاردین. ہہر تشتتک سہر وەزنا (فعلوت) ی بیت سوربانیہ نہ عه‌ره‌بیہ.

جنزار: ژ رنحاری (زنگاری) تراشین و عه‌ره‌بکاری کرین، (فارسیه).

جنزیر: زنجیر، عه‌ره‌ب ہہر دو وان بکارتین و ہہردوژی عه‌ره‌ب کارینہ، ژ کوردی و فارسی ہاتینہ.

جندار: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینہ سہر جادر، زیرہ‌قان، (فارسیه).

جنگ: ژ چہنگی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، نامرازی بہزمتیہ (آلة الطرب).

جنبلط: ژ جان پۆلادی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جنطہ: ژ چہنتہ‌ی عه‌ره‌بکاری بوویہ و کۆم بوویہ سہر (جنط، جنطات)، کوردیہ.

جنابذ: ژ گونبہ‌دی عه‌ره‌بکاری بوویہ. ئەف واژہیہ ل (بخاری) دا ہاتیہ (فتح الباری، شہوحا بخاری)، دبیتژت: «ان الجنابذ شہب القباب واحدا جنبذہ (بالضم) و هو ما ارتفع من البناء فہو فارسی معریہ و اصلہ بلسانہم (گنبدہ، گومبہ‌زہ)»، "فتح الباری، ج ۱، ل ۳۹۲".

جولان: ژ گۆلانی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جوہر: ژ گہوہری عه‌ره‌بکاری بوویہ، (کوردیہ و فارسیه).

جورب: ژ گۆرہی عه‌ره‌بکاری بوویہ بہلج عه‌ره‌بکاریہ‌کی درست نینہ چکو جورہب ژئ نہ عه‌ره‌بیہ بہلکی ئەوژی ہہر فارسیہ کۆم کرینہ سہر جوراب، جہمعہ‌کی خہلہ‌تہ.

جوسق: کۆچک، دیوانخانہ، بالہ‌خانہ، قصر، (فارسیه).

جورس: ژ گارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

جوزقہ: ژ گوزغہ‌ی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جوز: ژ گوزی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

جوزہ: ژ کوزہی عه‌ره‌بکاری بوویہ، سہرپۆشی پەمبووی و خہ‌شخاشی یه.

جوشن: ژ گہوچنی کوردیقہ عه‌ره‌بکاری بوویہ (تہ‌ماشایی واژہی کہ‌وچہ‌نی بکہ).

جوخ: ژ چۆخی عه‌ره‌بکاری بوویہ، دبیتژن: (الجوخ نسیج من الصوف).

جاون: جاوہن، ژ ہاوہنی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیه، یان ژ جۆتی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ. بہلج درستتر ئەوہ کوژ ہاوہنی ئاقیتستہ.

جہجہ: دبیتژن: (جہجہ الضوء، نبلج) سوربانیہ.

چای: واژه‌های هندی یه، کردینه شای
 چایخانه: دو واژه‌ها، یهک هندی یه نه‌ویدی کوردیه و فارسیه.
 چؤل: دهشت، صحراء، ژ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چوغولی: نه‌خباری و شایه، ژ چوغه‌ری عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چوبی: ژ چوبی‌بیت (هله‌یه‌رکی) کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چهره: ژ چاره‌ی وهه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 حجاز: ژ هجازی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه (ته‌ماشای
 گوٚقاری هوخت و دیوان الدینی نوبختی) بکه.
 حراج: ژ هه‌رای عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.
 حشیش: ژ عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه، بزمانی عبرانی به‌عنا
 خوٚده‌میه.
 حطه: نه‌ف واژه‌یه لقورناتی هاتیه و ته‌فسیر دبیژن عبرانیه.
 حنفاء: ژ بنه‌ره‌تفه فارسیه (ته‌ماشای ته‌فسیران بکه‌ن).
 حیدر: ژ دو واژه‌یه: حی (مار) + دهر (موزق)، له‌قه‌با ئیمام
 عه‌لی یه.
 حیزوم: سینک، سه‌ر وه‌زنا فیعلوله، سوربانیه.
 حباری: ژ هویه‌ری فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، بکوردی دبیژنی
 چرگ یان چرز.
 خابیه: جی مه‌زن، ژ فارسیفه هاتیه و عه‌ره‌بکاری بوویه
 (ته‌ماشای نه‌ایه المحتاجی، ج ۲، ل ۷ بکه) کو دبیژیت
 خابیه فارسیه.
 خاتون: خانم، بانو، خاتو (سیده)، ترکیه و مغولیه.
 خورده: (نشر) ژ فارسیفه عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا (نواعم)
 تیت.
 خوج: خورجین، ژ فارسیفه هاتیه.
 خرنوب: ژ خورنیقی یان خورنیکی یان خورنیفکی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، کوردیه.
 خرخاش: فارسیه، خه‌شخاش. فارسی و کوردیه.
 خراج: واژه‌یه‌کی ساسانیه ژ خه‌راگی عه‌ره‌بکاری بوویه. نه‌وژی
 دراقه‌که سه‌روان که‌سان کو عه‌ردی ده‌وله‌تی د ده‌ستیدا
 بیت.
 خرخشه: ئیزدحاما مرٚقان و قه‌له‌بالغ و خشته‌خشت، فارسیه.
 خردل: فارسیه و کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خس: کاهو، فارسیه.
 خشخاش: گیایه‌که به‌ره‌کی وه‌کی خورنیفکان دده‌ت هم
 شیلی‌یه‌کی (مخدر) ژئ چیدبیت، کوردی و فارسیه.
 خسته: نه‌ساخت، فارسی و کوردیه، ترک ژئ بکارده‌ن.

خاشوگه: ژ قاشوقی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه.
 خشاش: ژ گوشابی فارسی یان ژ خوشاشی کوردی عه‌ره‌بکاری
 بوویه (تقیع الزیبب).
 خام: تشستی نه‌گه‌شتی، ژ هندیشه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری
 بوویه.
 خانم: خاتون، مغولیه و ترکیه.
 خاکی: تشستی بره‌نگی ناخ.
 خال: نوقته، کوردی و فارسیه.
 خزمه: ژ خزیمه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خانه‌دان: گه‌وره‌مال، کوردیه و فارسیه.
 خان: (۱) نازناقه‌ک بوو بو شاهیت چینو مغولا، فارسیه؛ (۲)
 کاروانسه‌را.
 خاقان: قرال، مغولیه.
 خلیج: نه‌ف واژه‌یه ژ خه‌لجه یان خه‌لجه‌زایی یان غه‌لجه‌ی هاتیه
 عه‌ره‌بکاری کرن. نه‌ف ناهه بو عه‌شیره‌ته‌کی ترک بناقی
 خلیج یان خلیج کو لقه‌رنی ۹ هه‌تا قه‌رنی ۱۳ نه‌خشه‌یه‌کی
 به‌رکه‌تی (مهم) زدی سه‌فه‌ویان دیارکرنه. هه‌ر نه‌و بون کو
 ژ نه‌فغانستانی هاتین و ئسفه‌هان داگرتی (ته‌ماشای تاریخا
 ئیرانی بکه، ل ۵۷۹).
 خشل: ژ خشری سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه بو مخشات، هه‌م
 وه‌ره‌نگ کوردکاری ژئ بوویه.
 خشخش: تشخش، السلاح، صوت، فارسیه و کوردیه.
 خاطر: شادکرنه، ژ خاتری ئاقیستیایی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خانه‌قاه: ژ خانه‌گای عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.
 خندق: ژ که‌ند یان که‌نده‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.
 خنفس: کیز، ژ خرفه‌ی یانژی ل خرفسته‌ده ئاویستی هاتیه
 عه‌ره‌بکاری بوویه و کو مویوه سه‌ر خنافس، ته‌سغیر بوویه
 سه‌ر خنفس (حسین حیدی، ص ۶).
 خندریس: عاره‌قی که‌فن، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 خنجر: واژه‌یه‌کی کوردی و فارسیه و سوربانیه و کو م کربه سه‌ر
 خناجر.
 خاوی: ژ ترکیفه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه.
 خورنق: قه‌سه‌رکی مه‌زن بوو نه‌عمان کوری مونزیری بو به‌هرامی
 گوٚری ئافاکر. خورنق ژ خورنگاه یان خورنگه‌ی عه‌ره‌بکاری
 بوویه ئانکو قه‌سری به‌ر به‌روژک، فارسیه.
 خوده: به‌ره‌بی مه‌غفر، ژ خه‌وه‌ده‌ی ئاقیستییه و هاتیه
 عه‌ره‌بکاری کرن.
 خوش: (طیب)، ژ کوردی و فارسیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

خوش: (طیب)، ژ کوردی و فارسیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

دهمجانہ: شاشک، دبیتزن (الدمجانہ العمامہ لانتوائہا)، دبیتزن (الدامجانہ، الدمجانہ، الدمجانہ) ژ جمہدانی بیج کوردی عہرہبکاری بوویہ و ئہسلجی واژہبیژی ئیتالیہ. دست: بمہعنا نؤیہ ہاتیبہ کؤم و عہرہبکاری کرن لسہر دہستات، دسوت، دبیتزن (علی دست الحکم، الدست لی ربحت، الدست لک ربحت)، کوردیہ. دستور: قانون (نظام) ہاتیبہ عہرہبکاری کرن و کؤم کرن لسہر (دساتیر)، واژہیہکی فارسی یہ. دسکرہ: گوندی مہزن، ہاتیبہ عہرہبکاری کرن و کؤم کرن لسہر دساگر، واژہیہکہ فارسیہ. دسر: پراسوویت کہشتی بیج یہ، بزمار، ہندی یہ. دشن: دہمکات ژئی چییکرینہ دبیتزن: (دشن، یدشن، شن تدشینا)، جلکئی کہسی د بہر خوئ نہ کری. خانیبی کہس تیندا ہیژ نہدانیشتی، فارسیہ. داغ: (داعہ الحُر: افسدہ)، بمہعنا گہرمہ بہلی لثیرہ قاعدا تہجریدی بکارئینانہ داغ بمہعنا فہساد گرتیہ، فارسیہ. دفتر: کؤمہلہی ئہوراقانہ کو مہتالیبت باش و تشتیت دی تیندایہ تینہ توومار کرن. عہرہبکاری و کؤم بوویہ سہر (دفاتر)، وشہیہکی یونانیہ. دفران: جؤرہ ہہقرستہکہ (عرعر)، سوربیانیہ. دکتیلوغرافیا: (فن الکتابہ بالالہ)، یونانیہ. دکان: حانوت، ژ کوردی و فارسی عہرہبکاری بوویہ و کؤم بوویہ سہر دکاکین. دلق: ژ دہلہلی ئان دہلق عہرہبکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیہ. دلفین: جاندارہکی دہریایی یہ زؤر مہزن و قہلہوہ دبیتزنی (الدخس)، عہرہبکاری و کؤم بوویہ سہر (دلافین)، یونانیہ. دماغ: میژی، ژ فارسی بیج عہرہبکاری و کؤم کرینہ سہر (ادمغہ). دماغ سز: واژہیہ ئہول فارسیہ و واژہیہ دہمژی ترکیہ. دانہ: گولہتؤپ، (حبہ)، کوردی و فارسیہ. داتق: ژ دانہی عہرہبکاری بوویہ و کؤم کرینہ سہر (دواتق)، فارسیہ. دنبک: ژ دربگہی عہرہبکاری بوویہ، دہؤلہکی بچووکہ، فارسیہ. دنج: ژ دہنگی عہرہبکاری بوویہ، کوردیہ. دوات: دہوید (محرہ)، ژ فارسی و کوردی عہرہبکاری بوویہ.

خوان: سفرہ، ژ فارسیقہ عہرہبکاری بوویہ. خوارده: کہرم، ژ فارسیقہ عہرہبکاری بوویہ. خیشوم: دفن، ژ سوربانی بیج عہرہبکاری بوویہ و کؤم بوویہ سہر (خیاشیم) ی، دبیتزنہ مروقتی بیج دفن (اخشم). خیطوب: جی، ئہو ژئی سوربانیہ و ہاتیبہ ناٹ عہرہبی بیج. دبدوب: ژ ناقتیستایین ہاتیبہ بمہعنا خہبہر قہگؤزہ. عہرہبان دبدب و دبدوب بمہعنا زترہقان بکاربرنہ بہلی مہعنا ئہسلی و موستہعار ژئی دوور نینن. دبوس: ژ فارسیبیج عہرہبکاری بوویہ و کؤم کرینہ سہر (دبابیس)، مہترہق، گورزیان ژ تویزی ہاتیبہ. دپلوماسی: ئہو کہسہ کو پایہداریا دہولہتتی راسپیترنہ وی، یونانیہ. دریند: یان دہرہند، کوردیہ و فارسیہ. دربان: ژ دہرہقانی یان دہرہقانی عہرہبکاری بوویہ کو بعہرہبی دبیتہ (بواب)، فارسیہ و کوردیہ. دروق: مہسینہکی مہزنہ بیج لوولہیہ، ژ فارسی عہرہبکاری بوویہ. درویش: کؤم و عہرہبکاری بوویہ سہر (دراویش، دروشہ و متدرویش) ژئی تراشینہ، فارسیہ و کوردیہ بمہعنا فقیر. درد: ئیش (الم) دبیتزن: (خلینی بدردی)، کوردی و فارسیہ. دربونہ: (شارع فرعی) عہرہبکاری و کؤم کرینہ سہر (دربونات، دراہین)، کوردیہ. درہم: ژ دراخمہی ہاتیبہ عہرہبکاری کرن، پارہیہکہ زبقیہ یان زتیوہ (متفواتہ) بہگوتیرہی زہمانی و کیششانا وی بہرامبہری شہس دانہیانہ (داتق) و ہہر دانہیہک دو قیراطہ. ناقتیستایہ و یونانیہ. درق: ژ دہرگہی عہرہبکاری بوویہ، مہتالی مہزن ژ چہرکتی کؤم کرینہ لسہر دروق، فارسیہ. دارچین: تیقلی دارہکیہ لہند و چینی ہہیہ، زؤر بیتخوش و تامخوشہ، تیکہلی گہلہک تہعام و شہرابان دکہن، عہرہبکاری و کوردکاری بوویہ. دریزہ: دبیتزن (دریزہ الباب: اغلقہ) ئہسلجی وی فارسیہ و کوردیہ، ژ دہریہستہی عہرہبکاری بوویہ (س کرینہ ز). دریسہ: دہریہسہ، دہریہستہ، ہہم ژ دہریہستہی عہرہبکاری بوویہ (س ئہفجارہ کرینہ ص). دریکہ: ژ دہریہگہی عہرہبکاری بوویہ، دہؤلہکی بچووکہ، فارسیہ.

دوشک: راژیره کی ژه هری یان په مپووی هه شاندى یه، کوردیه. دور: (نویه) دبیژن: (بالدور خوما بالزور)، کوردیه. دوسر: لقه کی له شکرئ نه عمانئ کورئ مونزیر بووه ده میکو مه لیکئ عیراقئ بوو، ناقئ وی ژ «دوشهق» ی هاتیه تراشین. دووسه: ۱- لیدان، ۲- بهرگری (القوه المهاجمه و القوه المدافعه)، فارسیه. دواډار: ژ ده ویدداری عه ره بکاری بوویه، فارسیه، کوردیه. دوباره: دوتا (مکرر) ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه. دوربین: واژه کی کوردیه عه ره بکاری و کوم بوویه سه ر (دراپین) به لئ ل کومکرنئ دا مه عنا وئ تیکدچیت چکو دور مه عنا (بعیده) ه به لی ده را چ مه عنا یئ نادهت، کوردیه. دوله: ژ ترکی عه ره بکاری بوویه. دولدرمه: به سته نی، تورکیه. دوز، دهوزن: قانون (ارگانون) پیترکنا تیلیت ویه ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. دهاقنه: ژ دیهکان عه ره بکاری بوویه که تن وئ دیهقانه (گوندی). دهکان کوردیه و فارسیه. دهیلیز: ژ دیلیزی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سه ر (دهالیز)، کوردیه و فارسیه. دینار: ژ دهنه ری ناقیستی یان ژ دیناریونئ یونانی عه ره بکاری بوویه. دیماغوغیه: ژ دیماغوگی عه ره بکاری بوویه یان ژ دیماغوجیای، (فوضی) دبیژنی (سیاسه اغراء الجماهیر)، یونانیه. دیباج: ژ زیبای عه ره بکاری بوویه، فارسیه. دین: نول، ریک، ریبازگه، ناقیستییه و عه ره بکاری بوویه. نه سلئ وئ «دئینی» یه (ته ماشای واژه یی دینی بکه لفره نگا المعجم الذهبی). دینامو: نامرازه که ته حویلا قوه تی تاقا میکانیکی دکه ته هیژه کی که هره بابی، یونانیه. دینامی: (قوی، متوثبه النفس، حیاه)، یونانیه. دینامیت: ماده یه کی خوئ هله (متفجره)، یونانیه. دیمقراطی: ژ دیموکراتیسی عه ره بکاری بوویه، یونانیه. دیباجه: پیشه کی ژ فارسی یئ وه رگرتینه. دیوان: ژ فارسی یئ عه ره بکاری کرنه و ده مکات بو درستکرنه، دبیژن (دون، یدون، تدویناً) کوم کرنه سه ر (دواوین و دیاوین)، دیوان نه وه که قه سیده تیدا کوم کرینه، دیوان الجند.

دیر: ژ سوربانیقه عه ره بکاری بوویه و هاتیه کوم کرن سه ر (ادیره، وادیار، و دیوره) نسبه ته کی غه یرقیاسی (لاپه ریز) بو چیکرنه، دبیژن: دیوانی. دیدن: عادهت، رهوش، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. دیدبان: دیدوان یان دیدهقانی عه ره بکاری بوویه. دیدهوان مه عنا زیرهقان، چاقدیر (مراقبه)، فارسیه و کوردیه. دیق: مه عنا سه کته یئ قلبی، فارسیه. دیقوع: ترس، ژ سوربانی عه ره بکاری بوویه. دیجور: تاریکی، ژ سوربانیقه عه ره بکاری بوویه و: وم کرینه سه ر دیاجیر، چکو نهف وهزنه (فیعول) د عه ره ببیدا نینه مه گه ر ژ عبری و سوربانی و ئینانیه ناخ زمانئ عه ره ببیدا. ذقن: ژ زه نه خی عه ره بکاری بوویه، فارسیه. رزق: ژ رهئوچه یئ ناقیستی عه ره بکاری بوویه و هاتیه (ته ماشای شهرا خورده ناقیستای بکه، ل ۲۱۲). رادیوم: (جسم بسیط یستخرج من الاورانیموم)، لاتینیه. رادیو: سه داده ر، ژ فهره نسی کوردکاری و عه ره بکاری بوویه (مذیاع). رادار: شه به که یه که هه ر تشتیکو بلقیت لعه ردئ یان لهه وای نیشانی مرؤقی ددهت، ژ یونانی کوردکاری و عه ره بکاری بوویه. رزدق: سه فا دارخورمای، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. رز: برنج، یونانیه. رس: ناقئ رووباره کیه نهؤ دبیژنئ ناقئا نه رهس. ناقئ وئ لقورناتی هاتیه (و اصحاب الرس و ثمود). رس نهو روباره یه کو زه ردهشت لوپری هاتیه دونیایئ. لناق کوردان (مادان) نه زه ربیجانئ و ناقئ وی د زمانئ دهوله تا میدیا (دائیتیا) بو و لزه مانئ پشتی زه ردهشتی ناقئ وی هاته گوؤین، بووه: نه رهس، نه رهز، نارس، رس (فارسیه). هندهک موفه سریت خولی سه رتوؤن لکه ندالی داینه و گوؤتینه «رس» مه عنا بیره، وهی چ درؤیه کی شاخدار و کلکداره! رسن: هه فسار، ژ ریسمانی هاتیه عه ره بکاری کرن، به لئ ریسمان عامتره و مه عنا هه ر وه ریسسه کی تیت نه بو وه ریسسه هه فساری بته نئ یه. رشح: ژ تراوشی عه ره بکاری بوویه و هندهک ده مکات ژئ تراشینه، وهکی: رشح، ترشح، تیرشح، مرشح، مترشح. رکین: راکین، واژه کی یونانیه مه عنا (ثابت الارکان) و (عالی القدر) و بلنده، کوم کرینه سه ر (اراکنه) ی مه عنا

(ثابت الارکان و الرئيس و المقدم) هاتیه، یونانیه.

رادیکالی: داخوژکه ریت تازادی یی، ژ فهره نسی عه ره بکاری بوویه.

رصدید: ژ ره سیدی عه ره بکاری بوویه به عنا گه شتتا مه بله غی یان گه شتتا چنده کی ژ مه بله غی مالی یان دراقی و کوم کرینه سهر (ارصده)، فارسیه.

رغن: (ارغنون) ژ ئه رگانوونی عه ره بکاری بوویه، یونانیه و فارسیه.

رف: عه ره بکاری و کوم کرینه سهر (رفوف)، فارسیه.

رنجبر: ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه (کادح).

رنده: رندهش، واژه یه کی فارسی و کوردیه.

رکوع: ژ «رکو» ی عه ره بکاری بوویه (ع) پیئشه زیده کرینه، «رکو» به عنا چه میان، چه قیان. واژه یه کی په هله وی یه. روکو، رکه بگه لک مه به ستان تیت، رکه یی که وان، رکه یی دده نه بن کاربته ی، رکه یی که دده نه پال دیواری مه یلدا یه دا نه که قییت. رکه به ری (جدال)، رکو (معند). ئه ف چه ند مه عنا یانه هم می مه عنا رکوعی دگه هیین کو چه میان و چه قیانه.

رومانسیه: (برتیازه) کی توره یی یه شعور و خیال تیدا غالبه لسهر عه قلی. (یه ونانیه).

روزنه: (شباک) ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

روشن: بالکون، عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه سهر روشن یان رواشین، فارسیه.

روشنه: روزنه، کوم کرینه سهر روشن یان رواشین، فارسیه.

ره نامج: ژ ره نامه ی فارسی عه ره بکاری بوویه. ره ه نامه ده فته ره که تاییه تی که میشانان بو ناسینا ریکید دهریایی ئاشنا دکه ت.

رهوان: عه ردی ئاسان، دهواری خوش روپشت خوشه، ژ کوردی و فارسی یی عه ره بکاری بوویه.

ریال: دراقه کی زقیه، ئسپانیه، ژ (رویال) ی هاتیه.

زائد: ژ زاده یی فارسی کو به عنا ته ولیده (تولید) عه ره بکاری بوویه.

ژبق: ژ زیبه ی (جیوه) عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زه بان: پاسداریت نا ف توونی ئاگرینه ژ زه بوونی عه ره بکاری بوویه. زه بان د ئه سلدا به عنا هه پته یه، نه وشه یه کی که فته د عه ره بیدا.

زیرجد: به ره کی بهاداره کوم کرینه سهر (زیارج)، فارسیه.

زاج: ژ (زاگ) ی عه ره بکاری بوویه، وشه یه کی فارسیه.

زخم: ژ فارسی کو به عنا برینه عه ره بکاری بوویه و مه عنا گوشتی گه نی و پالدا نا توند ژئی گرتینه و هم به عنا هیتز و توانا بکار برینه، هم میژی نیزیکی مه عنا فارسیا ئه سلی دگه هیین کو برینه.

زرابی: بالیف، زرابی (ما اتکی علیه)، فارسیه.

زراد: ئه وه کو زریبان چیدکن، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر زود و زراد، فارسیه.

زرکشه: ژ زه رکه شی هاتیه عه ره بکاری کرن و ده مکات ژئی درست کرینه. دبیتژن: زرکشه، مزرکش به عنا مزخرف، فارسیه.

زط: چیا، ژ هندی عه ره بکاری بوویه.

زاغ: وشه یه کی فارسیه و عه ره بکاری بوویه به لی به فزا خو یه.

زاغ: قه له ره شه به لی ئه سلی که فن ئا قیستایی یه.

زفر: چه وری، سوربانیه.

زفت: قیر، واژه یه کی فارسیه.

زقن: ژ زه نه خی عه ره بکاری بوویه، ارزینک، فارسیه.

زلف: بسک، هاتیه کوم و عه ره بکاری کرن سهر زلوف، فارسیه و کوردیه.

زلوبیه: ژ زه لایبیا فارسی و عه ره بکاری بوویه، شیرینی یه که.

زاروب: کولانا تنگ و درپژ، ئارامیه.

زعفران: عه ره بیا وی (جساده)، فارسی و چینیه.

زمان: دم، فارسیه.

زمهریر: جی یه کی جه ه نه میه. سه رمایی زور دژوار و نه قه ت، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زمرد: به ره کی زور گران بهایه، ژ فارسی یی هاتیه و هر گرتن و عه ره بکاری کرن.

زمزم: ژ زمزمه ی عه ره بکاری بوویه. حه سه ن عه مید د فره نگا خو دا (لا په ره ۶۵۱) دبیتژیت: (زمزم و زمزمه کلماتی که زردشتیان هنگام شستن یا غذا خوردن در ستایش باری تعالی میخوانند). ئه بووره یحانی بیرونی دبیتژیت: (و سروش اول من امر بالزمزمه و هو الایما بالفنه لا بالکلام المفهوم و ذلک انهم - الزردشتیون - اذ صلوا و سجوا لله و قد سواه و تناولوا الطعام فی وسط ذلک فلا یکنهم الکلام فی وسط الصلاه فیهمهون و یشریون فلا یتکلمون، هذا ما اخبرنی به اذ خور المهندس، آثار الباقیات، ل ۱۲۹). دیسان خورده ئا قیستاستا و شه رجا پورداوی و

گوفتار دهربارهی دین کورد، (ل ۷۶-۷۷).

زندیق: دئه سلدا بهنا (الصديقون) د ئۆلی مانیدا هاتیه و هندهک ژی دبیتژن: ئەف وازیه سوریا به (زندیک) و هندهک ژی دبیتژن زندیق ئەسلی وئ زندیکه مه نسوب بال زهندی چکو «ک» لدوو ماهیا وازیه د په هله ویدا وهکی «ی» د عه ره بیدا لدوو ماهیا وازیه مهنا نسبه تی ددهت و پشتی عه ره بکاری یی ده مکاتژی ژی درست کرینه، دبیتژن: زندیق، زنداقه، زندقه، و... عه ره بان ئەف وازیه بهنا (ملحد) هه لگوژی هه تا موخالفیت خو بقی ناخی تاوانبار بکن وان لئاث بهن هه وهکی عه باسیان کری.

زندیق: فاسد، گه له ک چه ور. دبیتژن: (زنخ الدهن، فسد)، سوریا به.

زندیق: عه ره بکاری کرینه و کو کرینه سه زناجیر، کوردی و فارسیه.

زندیق: ژ زه نهی عه ره بکاری بوویه، فارسی و کوردیه.

زندیق: ژ زه مه به له یی فارسی عه ره بکاری بوویه، فه نه ری سه عه تیه.

زندیق: ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زناجیر (زنابیل).

زندیق: ژ زه نگاری عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زندیق: پشت بین، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: (مقدحه)، فارسی و کوردیه.

زندیق: ستینگ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: زنجفور، ژ شجنگه رفی عه ره بکاری بوویه، جیوه یی خاقه، فارسیه.

زندیق: شیلی (غساله)، ژ سوریا به عه ره بکاری و کوردکاری بوویه، به لی کورد بو چه وری بکار دهن و دبیتژن: زوم نابیتژن زه وه.

زندیق: ژ زلیوی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: سته (تعد، شهاده الزور)، کوردی و فارسیه.

زندیق: زوب، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه، (عصا غلیطه)، عه ره دبیتژن: زوب.

زندیق: بۆ داری مه علوم و به ری وئ تیت، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: علمه که باس ژ هه حوالیت ئستیره بان دکهت، ژ زیگی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: ژ زهنگی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زنجور.

زندگی تیره کی سیا پۆستان کو ژلایی زهنگی بارقه هاتیه. "جزیری" فه رموویه: «زهنگیان جه وشه ن قه به ستان - پیشه به ری جو قا حه به ش».

زندیق: توتیا، ئەمانیه.

سبت: ژ «سه باتی» ئارامی بان «شه باتی» عبری بان «شه نه د» بان «سه به ده بی» فارسی بان ژ «شه باتوی» ئەکادیان بیادگار مایه و عه ره بکاری بوویه. به لی یاراست نه وه، ئەو وشه کی که فن و ریشه داره.

سبزه: بو گیاییت خوارنی د فارسیدا بکارتیت و هاتیه عه ره بکاری کرن به لی هه رب (لفظا) خو.

سبزیجات: به رام به ری (حشایش) تیت، (جات) عه لامه تی کو مکرنتی یه، کوردیه و فارسیه.

ساج، صاج: سیل، کوردیه و فارسیه و «س» کریه «ص» و عه ره بکاری کریه. هه م داره که به ره کی وهکی پسته ی ددهت.

سجیل: ژ سه نگ گلی عه ره بکاری بوویه، ئەو قوره کو ناخ ناگری برژیا به (قه لیا به). ژ دو وازیه بان پیکه تیه: «سنگ + گل». فارسیه.

سجنجل: قو دیک، ژ هندی بان یونانی عه ره بکاری بوویه. "امروا القیس" دبیتژت: «ترائها مصقوله کالسجنجل».

سخدوش: ساخدوش، به ربو که بان برازاقیه، ژ ترکی و فارسی عه ره بکاری بوویه.

سختیان: سمختیان، بو چه رمی گه مارگری بکارتیت، ژ ترکی بان فارسی عه ره بکاری بوویه.

سخته: ژ ساخته ی عه ره بکاری بوویه، فارسیه، بهنا چیکری یه.

سنور: کتک، پشیله، وازیه کی سوریا به و عه ره بکاری بوویه. ساده: (بسیط)، ئانکو بی نه خش، یه کره نگ، کوردیه و فارسیه.

سذق: شه قا ئاگر هه لکرنتی (لیله الوقود)، فارسیه.

سوذق: (القلب و السوارز، حلقه القید)، فارسیه.

سذائق: (الصقر، سوذنق، سوذلق)، فارسیه.

سره: نۆیه، ساده، په تی، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

سرجین: (بان سرقین) ژ سه رگینی عه ره بکاری بوویه کوردیه.

سرداب: عه ره بکاری و کو بوویه لسه ر (سرادیب). سرداب ژ دو وشه بان پیکه تیه: «سه رد + تاب»، هه م دبیتژنی «زیرزه مین»، (قبو).

سرداق: په رده یی کو تیتته به ردان لدهر و په نجه ره بان، خیفهت،

گوفتار دهربارهی دین کورد، (ل ۷۶-۷۷).

زندیق: دئه سلدا بهنا (الصديقون) د ئۆلی مانیدا هاتیه و هندهک ژی دبیتژن: ئەف وازیه سوریا به (زندیک) و هندهک ژی دبیتژن زندیق ئەسلی وئ زندیکه مه نسوب بال زهندی چکو «ک» لدوو ماهیا وازیه د په هله ویدا وهکی «ی» د عه ره بیدا لدوو ماهیا وازیه مهنا نسبه تی ددهت و پشتی عه ره بکاری یی ده مکاتژی ژی درست کرینه، دبیتژن: زندیق، زنداقه، زندقه، و... عه ره بان ئەف وازیه بهنا (ملحد) هه لگوژی هه تا موخالفیت خو بقی ناخی تاوانبار بکن وان لئاث بهن هه وهکی عه باسیان کری.

زندیق: فاسد، گه له ک چه ور. دبیتژن: (زنخ الدهن، فسد)، سوریا به.

زندیق: عه ره بکاری کرینه و کو کرینه سه زناجیر، کوردی و فارسیه.

زندیق: ژ زه نهی عه ره بکاری بوویه، فارسی و کوردیه.

زندیق: ژ زه مه به له یی فارسی عه ره بکاری بوویه، فه نه ری سه عه تیه.

زندیق: ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زناجیر (زنابیل).

زندیق: ژ زه نگاری عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زندیق: پشت بین، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: (مقدحه)، فارسی و کوردیه.

زندیق: ستینگ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: زنجفور، ژ شجنگه رفی عه ره بکاری بوویه، جیوه یی خاقه، فارسیه.

زندیق: شیلی (غساله)، ژ سوریا به عه ره بکاری و کوردکاری بوویه، به لی کورد بو چه وری بکار دهن و دبیتژن: زوم نابیتژن زه وه.

زندیق: ژ زلیوی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: سته (تعد، شهاده الزور)، کوردی و فارسیه.

زندیق: زوب، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه، (عصا غلیطه)، عه ره دبیتژن: زوب.

زندیق: بۆ داری مه علوم و به ری وئ تیت، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: علمه که باس ژ هه حوالیت ئستیره بان دکهت، ژ زیگی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: ژ زهنگی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زنجور.

سلک: تیل، ژئینگلیزی بی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اسلاک).

سمرقند: ژ جامورکه‌ندی عه‌ره‌بکاری بوویه، نانکو که‌لاتی ناخی، که‌لاتی گلین، ژ ترکی هاتیسه (کورد و کوردستانا مردوخی، ل ۱۷).

سغانین: یان شعانین (عید الاحد الذی قبل الفصح)، عبرانیه. سفجه: ژ سوفته‌بی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، (سند) کۆم کرینه سهر سفارتیج.

سکرجه: فخره سین، فارسیه. سکباجه: شۆربایه که ژ گوشتی درست دکهن، فارسیه. سکم: لباس ره‌هبانیانه یان سه‌پوشی وانه، یونانیه. سندان: کۆم کرینه سهر (سنادین)، کوردیه و فارسیه. سوخته: تایی داری هشکه، سورانیه.

سوکر: ژ مسۆگه‌ری ایطالی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن: (سوکر الرساله: اَمَها)، ئیتالیه. دبیتژن مسۆگه‌ر و دبیتژن: مسوکهر.

سیگاه: (لحن موسیقی)، فارسیه. سمنجونی: ههر تشته‌کی رهنگ ئاسمانی، فارسیه. سماق: ژ کوردی و فارسی و سورانی، به‌لی ئه‌سل سورانیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سمسار: ده‌لال، جارچی، کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (سماسر)، وازه‌یه‌کی ئاقیستییه.

سماء: ژ (ئه‌سمۆی ئاقیستی یان ائمن و ائمن سنسکریتی هاتیسه عه‌ره‌بکاری بوویه، ئاسمان.

سمۆره: ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه، جۆره ماسی یه شۆردکه‌ن و هه‌لدگرن بۆ موحتاجی یی.

سنبل: گوله‌کی بناف و بانگ و بینه‌خۆشه، فارسیه و کوردیه. سنین: طورسین، ژ (نبط) یقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سندس: لباسه‌کی حه‌ری یه وه‌کی دیباجی یه، فارسیه. سندهج: ژ سه‌نه‌ندۆی عه‌ره‌بکاری بوویه (سندهج).

سنتور: سه‌نه‌تور، ئه‌ندامی ئه‌نجومه‌نی ئه‌عیانانه، ژ فره‌نسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سنگسار: ئه‌و مه‌ناقین کو لدیتران بۆ شه‌عبی دخوون، یونانیه. سنقر: ته‌یره‌کی نیچیرکه‌ره، جوانتر و مه‌زنتره ژ (صقر) ی، ژ ته‌تیه‌قه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سنبازج: به‌ره‌زقره‌که، به‌زیف، ئامرازان یی تیژدکه‌ن، فارسیه. سنبوسق: ژ سنبوسکی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌و مه‌حشی‌یه کو

غویار، دووکیلا تیرکو هه‌می تشتان دنخیشیت، عه‌ره‌بکاری بوویه.

سرموجه: سرموجه، جۆره‌کی پیلاقانه، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (جرموق)، فارسیه.

سرای: دائره‌بی ده‌وله‌تی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه. سرو: ژ سه‌روی (کاژ) هاتیسه، عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

سروال: ژ شروال یان شلوالی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی و فارسیه.

سریال: کراس، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (سرابیل)، فارسیه.

سازج: یان سازج، ژ ساده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه و جه‌مع بوویه لسه‌ر (سذج)، فارسیه.

سفسطه: ئه‌ندازه و به‌لگه‌بیته نه‌درست یان فه‌شارتتا راستیان، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

سفظ: که‌فلاندنا ماسی یه، ژ سورانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سفاله: ئه‌و سنگ و وه‌ریسن کو (ئه‌ندازه‌یار) چیدکه‌ن دا پی

بچه عه‌ردیت بلند، ئیتالیه. سقمونیا: گیایه‌کی پزیشکیه، مسهله، ژ یونانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سقلاب: ژ سه‌گئابی عه‌ره‌بکاری بوویه و ژ دو وازه‌یان پیکه‌اتیسه: <سه‌گ + ئاب>، فارسیه و کۆم بوویه سهر (سقالیه).

سُگر: ژ شه‌کری عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، کوردیه، هندیه. سکر: ژ ئیتالی و ئارامی فه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه، دبیتژن: (سکر النهه).

سکرجه: سفه‌ری نان خواردنی یه، ژ فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سگمان: سه‌گفان، ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سگلاوی: سه‌قلاوی، ره‌سه‌نه‌کی ده‌وارانه گه‌له‌ک باشن. ژ (صقل) یقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سلام: ژ (شلوم) ی عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه. سلاحدار: دار، وازه‌یه‌کی کوردیه و فارسیه مه‌عنا خاوه‌ندی ددهت.

سلحفات: کیسه‌ل، ژ فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سلیح: (قاصد)، ژ سورانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سالنامه: (تقویم سنوی)، ژ فارسیقه هاتیسه. سلوگی: ژ سلوقی عه‌ره‌بکاری بوویه، ته‌ته‌ری یه.

دبیتن: (من سایت راسک)، (من سایتک بمعنی حمایتک).

سیگارہ: ژ ئینگلیزی پین عہدہ بکاری بوویہ. (جگائر) جہ معی سیگارہیہ.

سیخ: شیش، کوردیہ و فارسیہ.

سیناء: من طور سیناء و طور سنین، سیناء و سنین واژہ بیتت قبطینہ و عہدہ بکاری بوویہ (مجمع البیان، ج ۱۰، ل ۵۱۱، تہ فسیرا سوری و التین).

سیرج: شیرج، ژ شیرہی عہدہ بکاری بوویہ، دوشافی کونجیان، ہر دو وشہ ژئی فارسیہ.

سکم: لباسہ کی روحانیتت مہ سیحی بانہ، یونانیہ.

شور: ژ شہ پیوری عبری ہاتیہ عہدہ بکاری کرن.

شیل: دورباری، فوکیل، ژ سوریانی عہدہ بکاری بوویہ.

شحنہ: (رئیس شرطہ، محافظ، مراقب، وکیل)، ترکیہ.

شادی: فارسی و کوردیہ بؤ مہ پیونج بکار دہن، کؤم دکہ نہ سہر شادی چہ ندانکو خہ لہ تہ، چکو شادی مہ عنا فہرہح تیتت نہ مہ پیون.

شاذروان: ژ فارسی ہاتیہ، پەردہ یەک بوو لڑمانی بہری بہرامبہری دہرگہ ییچ مہ زنان دہاتہ فہدان.

شاذ: ژ (شاتہ) ییچ ئاقیستیقہ ہاتیہ عہدہ بکاری کرن.

شاطوف: شاتوف (ملطاسہ)، مہ طہرقی ئاسنن، ئارامیہ.

شحیم: کتابا فہرزانقیژان نک مارونیان و کؤم کرینہ سہر (شبابیر و شبورات و شبابہ) و بفارسی دبیتنی شہ پیور (بلول)، عبرانیہ.

شقیف: بہرہ کتوی مہ زن کو لچیبای فہدرسیتت و تیتتہ خواری، سوریانیہ.

شقل: نیشان کرن، مۆر کرن، وەزن، رەفە، سوریانیہ.

شاقول: (میزان البنائین)، عبرانیہ.

شلفہ: نیزہ، سونگی (حریہ)، سوریانیہ.

شالوف: ئاقا بتوندی ژ ئەقراز بہر خوار دبیت، (شلافہ، زانیہ، فاجرہ).

شمر: شمر، یشمر، تشمیر مہ عنا ہلدان و تہرک ہاتیہ، سوریانیہ.

شنک: کؤم کرینہ سہر (شناکل)، ئاسنن کو پەنجہرہی پین سہ قاتہ دکہن، راپشت دکہن، فارسیہ.

شوار: لیٹشار، لیٹشا کہ قری، لیٹشا فراکہی، لیٹشا کہ ندالی، سوریانیہ.

بگۆشتت قیسمہ کری و گووز و کاکلہ باہیشان پؤدکەن، فارسیہ.

سنبوق: ژ سنبوقی عہدہ بکاری بوویہ، گہمی یە کہ کچکە یە، فارسیہ.

سنبک: سمی دہواران، کؤم و عہدہ بکاری بوویہ سہر (سنابک)، فارسیہ.

سنجاب: جاندہرہ کہ ژ جرجی مہ زنترہ و جوانترہ، ژ فارسیقہ ہاتیہ.

سنجق: ئالا (لواء، علم) عہدہ بکاری و کؤم بوویہ سہر (سناجق)، ترکیہ.

سنج: (عناہ)، ژ کوردیقہ ہاتیہ.

سندیان: ژ فہ سیلا دارمازی و داربہ پروویہ، یان داربہ پروو و دارمازی بخؤنہ ژئی.

سندروس: سہ ندہ لوس یان سندروس: جہوی یە کہ یان مادہ یە کہ وەکی کہ ہرہ بابیچ، فارسیہ.

سندان: ئەوہ کو ئاسنی لسہر پان دکہن، ژ فارسی و کوردیہ عہدہ بکاری و کؤم بوویہ بؤ (سنادین).

سورنجان: گیایہ کی بہژن کورته کولیلہ کی زہر ددہت دہرمانہ بؤ ئیشا گہان (روما تیزیم)، فارسیہ.

سوسن: ژ کوردی و فارسی و ہرگرتینہ.

سوزنیق: یان سوزناق، ژ فارسی و ہرگرتینہ.

سوچ: سوچ، ترکیہ و عہدہ بکاری بوویہ.

سوار: بازن، کؤم و عہدہ بکاری بوویہ ژ فارسی ییچ بؤ ئە سورہی.

سوپییر: ژ سپہ ہری یان سوپییری چیکرینہ، بہ لئی سوپییر ژئی ہر نہ عہدہ بیہ و نہ عہدہ بکاری بوی بہ لکی یە غما کرینہ.

سور: ژ سووری ئاقیستایی عہدہ بکاری بوویہ، پاش ماوہ ییچ خواری یان فہخارنج (فضلہ الطعام او الشرب).

سسہیوک: واژہ، وشہ، ژ سوریانیقہ ہاتیہ.

سہیوج: واژہ، وشہ، ژ سوریانیقہ ہاتیہ.

سرطان: ژ سہرہ جہی عہدہ بکاری بوویہ.

سماع: ژ سہمای مہ عنا ہلپہرکی د کوردیدا، عہدہ بکاری بوویہ.

سپیایہ: تہختی ئاسنن، ژ فارسی ییچ ہاتیہ.

سید: ژ (سیت) مہ عنا گہورہ ژ فارسیا کہ فن ہاتیہ و عہدہ بکاری بوویہ (قاموسی شاہنامہی، ل ۵۸۱).

سایان: چہتر، ژ فارسی ییچ عہدہ بکاری بوویہ.

سایہ: سپیہر، لہچکدار (حام، حمایہ)، فارسیہ و کوردیہ.

شاغور: (شلاله الماء)، سوولاف، سیتلاو، ئارامیه. کوردیه.
 شلم: شتیم، شولم، شلیل (السلت) ژ کوردی و فارسییقه
 عه‌ره‌بکاری بوویه.

شاگر: ژ چاکری عه‌ره‌بکاری بوویه کوردی و فارسییه.
 شرس: ژ شه‌ره‌بکاری فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه کوم‌مه‌عنا توند،
 رهق، دژوار، پینهاقیژه.

صابون: صابون، ژ رومیقه هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن.
 صباوت: ژ سوریا نیقه عه‌ره‌بکاری بوویه و مه‌عنا شکوه و
 مه‌زناتییه، ناف کتیبیت دو‌عیان تیتته دیتن.
 صابئه: خو نقومکهر د ئاقیدا، وشه‌یه‌کی عبرانیه.

شریاز: شریاس، هه‌ر دو ژی فارسی و کوردینه.
 شاروخ: ژ چاروقی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌وعه پیتلاقه‌که، کوردیه
 و فارسیه.

صاج: سیل، نه عه‌ره‌بکاری چکو واژه‌یین (ص) و (ج) د وشه‌یه‌کی
 ناف زمانتی عه‌ره‌بیدا په‌یدا نینه.

شرشف: ژ چرچفی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک جارن نه‌وژی
 دبیتن: چرچف و کوم دکه‌نه سه‌ر (شراشف) یان (چراچف).

صدا: دنگ، عه‌ره‌بکاری بوویه و کوم بوویه بو (اصدا)، ژ
 کوردی و فارسییه و ده‌رگرتینه.

شاش: شاشه، شاشه‌یین تلفزیونی، شاشه‌یین راداری، شاشه‌یین
 سینهمایی، ژ عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

صرنایه: (قصبه الفرح، مزمار) سور+نای ژ زورنای هاتیه
 عه‌ره‌بکاری کرن کوردیه.

شطنج: ژ شه‌ش ره‌نگی یان چه‌تره‌نگی عه‌ره‌بکاری بوویه،
 واژه‌یه‌کی کوردی و فارسیه ژ شه‌ش ره‌نگی به‌رکان

صار: (صار، صوراً، صوّ)، سوریا نیه.
 صهریح: نه عه‌ره‌بکاری چکو (ص) و (ج) د واژه‌یه‌کی عه‌ره‌بیدا
 په‌یدا نابیت و نینه، مه‌گه‌ر (مستعرب و معرب) بیت.

پینکتیت: ۱- شاه، ۲- فه‌رزین (فه‌ره‌زان)، ۳- پیل
 (فیل)، ۴- هه‌سپ، ۵- روخ (که‌لا)، ۶- په‌یاده
 (په‌یاک).

صرم: پندرۆک (جلد، شرح)، فارسیه.
 صاوح: کسل و تیکه‌لوکیت لگه‌لدا، دیاره عه‌ره‌بی نینه چکو
 (ص) و (ج) تیدایه و هه‌ر وشه‌یه‌کی هوییت نه‌و عه‌ره‌بیه
 و نه فارسیه‌ژی، سوریا نیه.

شلال: شلال، دوویاری فرکیله، فارسیه و کوردیه.
 شلغم: پنیتره شلم

صقر: سه‌قهر، ناقی جه‌هنه‌مییه، کوردی و فارسیه.
 صلب: (صلب الحجر: دفعه). عه‌ره‌با مه‌عنا تشتی ره‌ق ژئی
 گرتیه، سوریا نیه و عه‌ره‌بکاری و مه‌عنا گزین بسه‌ردا
 ئینایه.

شال: (عربان) ژئی تراشینه، ژ سوریا نیه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شاکری: نۆکه‌ر (چاکر)، خولام، کوم کرینه سه‌ر شاکریه نانکو
 شاکه‌ر، دبیتن: (الشاکریه اجره الشاکر) نانکو نه‌جرا
 خولامی. شاکر ژ چاکری عه‌ره‌بکاری بوویه.

صلص: رویی فیقی و ته‌ماتنه‌یه، عه‌ره‌ب دبیتن (صلصال)،
 ئیتالیه.

شموش: ژ چه‌مووشی یان شه‌مبۆزی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه
 و فارسیه.

صلطه: زله‌ته یان (صلاط) ژ ئیتالیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صلیب: ژ چلیبای عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ئارامیه.

شمعدان: دان ژ کوردی و فارسیقه هاتیه، مه‌عنا (وعاء).
 شوپک: ناوبینک (مظلمه)، کوردیه و فارسیه.

صالون: ژ سالونی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صنوبر: فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

شوریا: ژ سووری هاتیه تراشین به‌لی هه‌ر دو وشه (سور و شوریا)
 کوردی و فارسیه.

صنجه: ژ (سنجیدن) ی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صنه: نه‌و شیشه کو بسه‌رئ دؤلاقئ په‌میو رستنییه، ژ
 فارسیقه هاتیه.

شوایش: شادباش، شاباش، هه‌می فارسیه.
 شوایش: ژ چاوبشی ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.

صراط: واژه‌یه‌کی ئاقیستییه، نه‌سلنی وئ (سه‌ر راه ئان سوی
 رئ)، پاشتی بوویه (سراه، سراه، زرات، زراه، ترات،
 تراه) پاشتی بحکم عه‌ره‌بکاری بوویه (صراط، صراط).
 صنار: دل، داره‌که، فارسیه.

شونیز: سیادانه، فارسیه.
 شووشه: شیشه، فارسیه و کوردیه.

شودر: ژ چادری عه‌ره‌بکاری بوویه، هه‌ر دو ژی هه‌ر کوردی و

شودر: ژ چادری عه‌ره‌بکاری بوویه، هه‌ر دو ژی هه‌ر کوردی و

طرار: (حیال، نشال)، پاخل بو، ژ فارسی بین عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرخون: ژ تهرخوونی عه‌ره‌بکاری بوویه، گیایه‌کی خواری یه، ژ فارسی هاتیه.

طاسه: ژ کاسه‌بین عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.

طشت: ژ ته‌شتی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و ئاقیستییه.

طرطور: دریتی لاواز، سوربانییه.

طربون: تایب داری ته‌زه، سوربانییه.

طرموس: (طرموسه) یان (طلموسه)، نانج عه‌ده‌تی، سوربانییه.

طابق: کۆم کرینه سهر (طوابق) یان (طوبیق) نهو نامانه کو زادی تیدا دکهلین، ژ تابیکتی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی و فارسیه.

طسم: ژ ته‌سمتی عه‌ره‌بکاری بوویه. ته‌سم دبیژنه نهو قایشی کو (حلاق) گیزانان پی تیژدکهن، نه‌سل سوربانییه و کوردیه به‌لی د کوردیدا بو ههر زۆله‌کی چه‌رمی یان گۆشتی بکارتیت.

طایه: کۆم کرینه سهر (طایات)، سوربانییه.

طاوه: طاویه، المقلی، سوربانییه.

طغر: مۆر، (ختم)، ئیمزا، ژ ترکیقه هاتیه (طفرا).

طقس: عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه لسهر (طقوس)، ژ (اسطقس) هاتیه توآشین، واژه‌یه‌کی یونانییه به‌عنا ته‌ریقه‌تی دینی یه و بو‌حاله‌تی جهوی ژئی تیت.

طق: (طقطق)، طه‌قه‌طه‌ق، ته‌قه‌ته‌ق، ژ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیژن: (طقطقت الدابه: صوتت حوافرها، حکایه صوت حجر وقع علی حجر).

طلم: عه‌ره‌بکاری بوویه و ئیسم ناله‌ت ژئی تراشینه و دبیژن (مظلمه) (ناوبینک)، سوربانییه.

طلیسه: واژه‌یه‌کی ئارامیه به‌عنا پارچه کاغز و عه‌ره‌بکاری بوویه.

طلسم: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه و به‌عنا هنده‌ک رموز و نه‌خش و نیگارن بو جادووگه‌ری بکارتینن.

طلس: ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیژن: طلس الکتابه، شطبها و محاهها.

طلا: زیره و ژ فارسی بین عه‌ره‌بکاری بوویه، شاعیری وان دبیژن: (هی الخمر نکنی الطلاکما، الذئب تکنی ابا حیدره).

طمش: ژ ته‌ماشایی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، طمش به‌عنا (انظر).

صناب: خواریه‌که ژ خه‌رده‌ل و زهیتی درست دکهن، یونانییه.

صندل: داره‌کی جوان و بهاداره، هندیه.

صرماید: ژ سه‌رمایه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، عه‌ره‌بیا وی دبیته (رأس المال)، کوردیه و فارسیه.

صودیوم: جسمه‌کی ساده و سپیه وه‌کی زیقی و (تاثیره) کی کیمیاوی دژواری هه‌یه ژ لاتینی عه‌ره‌بکاری بوویه.

صوفی: ژ (تیوسوفای: الحکمه) ژ یونانی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن.

صولجان: ژ فارسی وه‌رگرتینه، کاشو.

صهروج: ساروج، سیریح، سوربانییه.

صیدلی: هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرن سهر (صیادله)، فارسیه.

صایه: بنیره سایه

صیوان: صیوان، خیشه‌ته‌کی مه‌زنه ژ قوماشی درست دکهن، عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سهر (صواوین)، واژه‌یه‌کی کوردیه.

صیور: بیتفام، ژ سوربانییه هاتیه.

صیخود: به‌ری رهق و لوس، ئارامی هاتیه.

صیوب: نهو تیره کو ته‌غهر که‌ج ناکه‌ت، ئارامیه.

صیمود: بازتیر، سوربانییه.

صیهوج: ناقی ته‌یره‌کی یه، سوربانییه.

طباشیر: ژ ترکیقه هاتیه، ماده‌یه‌کی سپیه له‌دره‌سان لسهر ته‌خته‌ره‌شی نفیسینی پیدکهن، عه‌ره‌بکاری بوویه ژ (تباشیر) ی.

طابور: ترکیه.

طابق: نامانی گرار تی که‌لاندنی یه، ژ فارسی هاتیه.

طبر: ته‌قر، نه‌ور، ژ کوردی بین وه‌رگرتینه.

طاپو: ژ ترکی هاتیه، دائرا توومارکونا ملکانه لسهر خودانان، به‌ره‌بی دبیژن: (دائرة التسجيل الاملاک).

طاجن: نامانه‌کی فره و مه‌زنه تشتا تیدا دکهلین، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرشی: ژ ترشی بین کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرقط: ده‌رگه قوتانه‌کی زیده، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طربگه: ژ دو وشه‌یان پیکه‌هاتیه: «طرب + گه»: جهتی طه‌ره‌بین.

«گه» کوردی و فارسیه.

طارمه: ژ تارومی عه‌ره‌بکاری بوویه، خانی یه‌که ژ ده‌پان درست دکهن، تانی ره‌ز و مالاتییه، په‌رده‌یی هوشانه.

طری: ژ تهری عه‌ره‌بکاری بوویه، ده‌مکاتژی ژئی درست کرنه و دبیتن: (طراوه) به‌عنا شاداب و تیراف. (طراوه: تیراوه).
 طنبور: ژ دمبه‌ره‌یی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طنجر: قازانج ناسنین و مه‌زن ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طنفسه: هاتیه عه‌ره‌بکاری و کۆم کرن سهر (طنافس)، نه‌وعه رانیخه‌که، فارسیه.
 طوی: داره‌که لبه‌ه‌شتی، ژ حه‌به‌شی بی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن (ته‌ماشای ته‌فسیرا ابوالفتوحی، ج ۲، ل ۱۹۲ بکه‌ن)، هنده‌ک دبیتن هندیه.
 طوق: ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اطواق).
 طوربید: نه‌وعه که‌شتی یه‌که که‌شتیت مه‌زن غه‌رق دکه‌ت و بن ئاف دکه‌ت، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طوب: ژ طوبوغرافیا، طوبه‌گرافیا (ناجور، که‌لپوچ، قرمید) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، یونانیه.
 طواشی: ژ فارسی بی عه‌ره‌بکاری بوویه، خه‌ساندی.
 طاوه: سیل یان ئاغله‌ویک، فارسیه.
 طور: ناقی چیا به یان ناقی چیا به کیسه لئاوچه‌یی سینای، واژه‌یه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌لی یا درست (طور) چیا به.
 طیلسان: لباس سهری یه بو‌پیاوه ئایینیان، کۆم کرینه سهر (طالسه)، فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 عباس: ژ ئه‌سی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن (ته‌ماشای کتیبیا شناخت ادیان دکتور عه‌لی شه‌ریعه‌تی، ل ۵۴ بکه‌ن).
 عجم: ژ ئاجامی عه‌ره‌بکاری بوویه. ئاجام تیره‌یه‌که ژ ئاریبیت مونتسه‌سب بال ئاریبیت یاسان، ئاجام ژ ئه‌سلت شاه مه‌ه‌بولی کو‌ئه‌وژی ژ سلسله‌یی یاسانیان (مردوخ، ل ۱۸).
 عربده: ده‌نگ و هه‌را و قاره‌قار، ژ فارسیقه هاتیه ده‌مکات و عه‌ره‌بکاری کرینه، دبیتن: (یعرید عربده)، فارسیه.
 عربید: ئه‌وژی ژ عه‌به‌ده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌لی به‌ئدبها مه‌عنا دکه‌ن.
 عرموط: ژ ئه‌میرودی (هرم) عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 عربون: ئه‌و بازاره کو‌کریار چهنده‌کی ژ دراقی بده‌ته فرۆشباری به‌رجیکو‌ئه‌گه‌ر لیقه بوو ئه‌و دراف ژ کیسه‌ی وی بچیت (دبیتن مامله‌ت په‌شیمانی) و ئه‌گه‌ر لیقه نه‌بوو ئه‌و ژ

بهای و تشتی حساب بکه‌ن، ژ فارسیقه هاتیه.
 عززاله: چه‌تر، که‌پر، ژ هه‌رزیل عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سهر: (عرازیل)، کوردیه و عبریه.
 عراق: ته‌ماشای واژه‌ی (اریکه) ی بکه.
 عسکر: (جند، جیش)، ژ فارسیقه هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن.
 عاشورا: سهر وه‌زنا (فاعولا)، سوربانیه.
 عکاز: ژ وکازی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 علقم: شمسی تال (حنظل، بطیخ ابوجهل)، فارسیه.
 عرم: دبیتن: (عرم فلان، انتفخ ابا بنفسه)، سوربانیه.
 عرمم: هه‌ر ژ عرمه‌ی هاتیه چه‌کوچکاری کرن، سوربانیه.
 عنبر: واژه‌یه‌کی فارسیه (ته‌ماشای شه‌رحا پورداودی بکه لسهر خورده ئاقیستای، ل: ۱۲۹).
 عنتیکه: ژ ئه‌نتیکه‌یی ئینگلیزی هاتیه.
 عندلیب: عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (عنادل)، فارسیه.
 عیشوم: فیل، سوربانیه.
 عیهوم: چیا بی مه‌زن، سوربانیه.
 عیوق: ئه‌ستیره، سوربانیه.
 عتیق: ژ ئه‌نتیکه‌یی ئینگلیزه هاتیه عه‌ره‌بکاری و چه‌کوچکاری کرن.
 غاغد: ژ کاغذی فارسی هاتیه.
 غربال: ژ گه‌ربالی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (غراییل)، (غریله، یغریل، غریله) ژئ ژه‌نینه.
 غراماتیک: ژ گراماتیکی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک قه‌واعیدن مرۆقی ژ خه‌له‌تی بی پاریز دکه‌ن د ناخفتن و نقین و خواندن، وه‌کی (نحو و صرف و منطق و فلسفه).
 غروش: یان قروش، ترکیه.
 غشیم: ژ خه‌شیمی (ساده) عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (غشمه)، ژ کوردی بی وه‌رگرتینه.
 غف: ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتن: (غف الطیرا ذوق).
 غفران: (عید الغفران) ژ کیفوری عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 غلیون: ژ قلیونی یان قه‌لیانی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.
 غیدور: که‌ر، ژ ئارامی هاتیه.
 فتیله: ژ پتیله یان پلیته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه چکو د عه‌ره‌بیدا هه‌می (پ) دکه‌نه (ف) و کۆم بوویه سهر: (فتائل)، کوردیه و فارسیه.

طری: ژ تهری عه‌ره‌بکاری بوویه، ده‌مکاتژی ژئی درست کرنه و دبیتن: (طراوه) به‌عنا شاداب و تیراف. (طراوه: تیراوه).
 طنبور: ژ دمبه‌ره‌یی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طنجر: قازانج ناسنین و مه‌زن ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طنفسه: هاتیه عه‌ره‌بکاری و کۆم کرن سهر (طنافس)، نه‌وعه رانیخه‌که، فارسیه.
 طوی: داره‌که لبه‌ه‌شتی، ژ حه‌به‌شی بی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن (ته‌ماشای ته‌فسیرا ابوالفتوحی، ج ۲، ل ۱۹۲ بکه‌ن)، هنده‌ک دبیتن هندیه.
 طوق: ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اطواق).
 طوربید: نه‌وعه که‌شتی یه‌که که‌شتیت مه‌زن غه‌رق دکه‌ت و بن ئاف دکه‌ت، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 طوب: ژ طوبوغرافیا، طوبه‌گرافیا (ناجور، که‌لپوچ، قرمید) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، یونانیه.
 طواشی: ژ فارسی بی عه‌ره‌بکاری بوویه، خه‌ساندی.
 طاوه: سیل یان ئاغله‌ویک، فارسیه.
 طور: ناقی چیا به یان ناقی چیا به کیسه لئاوچه‌یی سینای، واژه‌یه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌لی یا درست (طور) چیا به.
 طیلسان: لباس سهری یه بو‌پیاوه ئایینیان، کۆم کرینه سهر (طالسه)، فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 عباس: ژ ئه‌سی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن (ته‌ماشای کتیبیا شناخت ادیان دکتور عه‌لی شه‌ریعه‌تی، ل ۵۴ بکه‌ن).
 عجم: ژ ئاجامی عه‌ره‌بکاری بوویه. ئاجام تیره‌یه‌که ژ ئاریبیت مونتسه‌سب بال ئاریبیت یاسان، ئاجام ژ ئه‌سلت شاه مه‌ه‌بولی کو‌ئه‌وژی ژ سلسله‌یی یاسانیان (مردوخ، ل ۱۸).
 عربده: ده‌نگ و هه‌را و قاره‌قار، ژ فارسیقه هاتیه ده‌مکات و عه‌ره‌بکاری کرینه، دبیتن: (یعرید عربده)، فارسیه.
 عربید: ئه‌وژی ژ عه‌به‌ده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌لی به‌ئدبها مه‌عنا دکه‌ن.
 عرموط: ژ ئه‌میرودی (هرم) عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 عربون: ئه‌و بازاره کو‌کریار چهنده‌کی ژ دراقی بده‌ته فرۆشباری به‌رجیکو‌ئه‌گه‌ر لیقه بوو ئه‌و دراف ژ کیسه‌ی وی بچیت (دبیتن مامله‌ت په‌شیمانی) و ئه‌گه‌ر لیقه نه‌بوو ئه‌و ژ

فختج: ژ پوختهی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌که فارسیه.

فخت: پان، فره، فارسیه.

فاخته: تغییرک، بع‌ره‌بی (الحمامه الموطوقیه) دبیتژن گوشتی وی
ده‌رمانه بۆ ئیشا له‌رزۆکی بی، فارسیه.

فدان: جۆت، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر (افدنه، فدادین،
فدانات، فدن)، واژه‌یه‌کی سوربانیه.

فدراسیون: ئیکاتیبا هنده‌ک ده‌وله‌تان یان کیشوه‌ران یان
کۆمه‌لان یان گورووه‌انه، ژ فره‌نسی یان لاتینی عه‌ره‌بکاری
بوویه.

فرجال: ژ په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، بۆ نام‌رازی
هنده‌سه‌ی تیتیه بکارئینان.

فرند: ژ برنده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

فردوس: به‌هه‌شت، بیستان، میترگ، گیایی که‌سک، که‌سکاتی،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرسخ: ژ فره‌سه‌نگی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سه‌ر
(فراسخ)، هه‌ر فره‌سه‌خه‌ک ۸ کیلومیتیره، واژه‌یه‌کی
فارسیه.

فرمان: ئەمر، کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سه‌ر (فرمانات،
فرامین)، ئەوژی هه‌ر فارسیه و کوردیه و ئەسلی وی
په‌رمانه.

فرانق: ژ پردانکی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

فراویز: ژ پروازی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن (قمیص
مفروز).

فرطوط: ژ فره‌تووتی عه‌ره‌بکاری بوویه، پیری ژ کارکه‌تی،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرتیکه: ژ ئیتالیقه هاتیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه، چه‌نگالی
زادخواری.

فرج: ژ سوربانیقه هاتیبه و ده‌مکات ژئ چیکرینه: (فرج،
یفرج، فرجا، فرج‌الله عنا‌الهم) بمه‌عنا که‌شف، لا‌برنه.

فرشه: فرچه، کوردی یه.

فر: وه‌کی دبیتژن: (کر و فر)، هه‌ردو ژئ نه‌عه‌ره‌بینه (ته‌ماشای
وشه‌ی کری بکه).

فراماسون: فرمسون، ماسونی، فره‌نسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

فرانج: کابووس، ژ فارسی‌بی وه‌رگرتین.

فرسیون: گیایه‌کی پزشکیه بۆ (استسقا) بی بکار دهن، ژ
فره‌نسیقه هاتیبه.

فرزدق: ژ پرازدی عه‌ره‌بکاری بوویه، گشتکی هه‌قییره،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرن: ژ پرن یان پرنه‌ی ئاشووری یان ژ فرنه‌ی ئاقیستی
عه‌ره‌بکاری بوویه.

فرجام: سه‌ره‌نجام، فارسیه.

فرفجه: فرفشه (الفرفجه و الفرفشه: الانتعاش)، دبیتژن:
(فرفجه، فرفشه، فرفجه فلان: انتعاش)، سوربانیه.

فشط: (افتخار باطل، افتخر بملا بیس عنده)، سوربانیه.

فصح: بمه‌عنا جه‌ژن و یادگاری هاتیبه، د ئەسلدا دو فه‌صحن:
۱- فه‌صحنی یهوودانه: یادگاری رزگاری یا جووه‌یان (بنی

ئسرائیلیان) ژ فره‌ه‌ونی مسری؛ ۲- فه‌صحنی فه‌له‌یانه:
یادگاری رابوونا مه‌سیحی ژ قه‌برئ، واژه‌یه‌کی عبرانیه.

فصولیا: وه‌ژنه‌کی سوربانیه، واژه‌یه‌کی ئەمریکی یه.

فیج: ژ په‌یکی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن و چه‌کووچکاری کرن:
ئەول (پ) کرینه (ف)، پاشی (ک) کرینه (ج)، پاشی کۆم
کرینه سه‌ر (فیوج) (رسول السلطان الذی یشی علی رجليه
لنقل الرسائل)، فارسیه و کوردیه.

فهر: جه‌ژنه‌کی جووه‌یانه یان ناقی مه‌دره‌سه‌یه‌کی یه تیتدا کۆم
دین بۆ ئاهه‌نگ گیتوانا جه‌ژنی، عبرانیه.

فسطاطه: ره‌شمالی مه‌ژن، واژه‌یه‌کی میسری بی قه‌دیمه،
فرعه‌ونی یه، هه‌م فسطاط په‌رچه‌می مسری قه‌دیمه نه
عه‌ره‌بیه (ته‌ماشای الاتقان فی علوم القرآن ئی سیوطی
بکه‌ن)، کۆم کرینه (فساطیط).

فستق: ژ پسته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، چاکه تا نه‌وژی فارس
واژه‌بی (معرب) بکار نه‌بریه و هه‌ر دبیتژن پسته نابیتژن
فستق.

فستان: جله‌کی به‌ژن درتیه، ژئانه‌یه، کوردیه.

فسیفسا: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

فیسیلوجیا: زانین و ناسینا کارئ ئەندامان، لاتینیه.

فسلجه: په‌رده‌یه‌کی پارتیزکه‌ره بۆ کرمئ ئارمووشی ئەو بخۆ
درست دکه‌ت و رادچینیت و تیتدا په‌رده‌پۆش دبیت هه‌تا
ته‌حویل دبسته سۆبونی (خادری)، ئەوژی سۆلینه‌یا کرمئ
قه‌زیبه ئەوی کۆ ئارمووشی تاییه‌تی ئنتاج دکه‌ت و دبیتژنی
شه‌رنه‌قه، ئیتالیه.

فشخ: یان فچخه، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن: فچخه
یان فشخه (ی کسره)، سوربانیه.

فغفور: ژ فه‌غپووری عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

فلسفی: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، مرۆقی زانا بفه‌لسه‌فه‌ی.
فلسفه: علمی فه‌لسه‌فه‌ی، فه‌رزانه (حکمت) و کوردادان و

فلفل: رووکیش کرنا علمیه، یونانیه.

فلش: عه‌ره‌بکاری و ده‌مکات ژئی درست کرینه (فلش، یفلش، تفتیشا، مفلش، مفلوش)، ژ سوربانیقه وهرگرتینه.

فلسطین: ژ فلهستانی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.

فامیل: ویجاخ، عه‌شیره‌ت، بنه‌باب، فارسیه و لاتینییه.

فانوس: ژ فینوسی فرهنسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

فیلسوف: واژه‌یه‌کی یوونانیه و هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کره بو (فلاسفه) و ناخ (فلسفه) یه، ئەسلئی وئ ژ دو واژه‌یان پیکهاتیه: <فیلیا + سوفیا>، فیلیا: محب، سوفیا: حکمه، ئانکۆ (محب‌الحکمه: ئەقینداری فهرانه‌ی). عه‌ره‌ب بفه‌تھا فئ و لامئ دخوونن به‌لئ درست فیلسوفه.

فندق: ژ فارسی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرنه سهر (فنادق).

فندان: فارسیه، ژ پنگانی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (فناجین).

فانید: ژ پانیدی عه‌ره‌بکاری بوویه، قهندئ سپیه، فارسیه.

فوطه: ژ فووته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، هندیه.

فهلوی: ژ په‌هله‌وی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، په‌هله‌ویه.

فهرس: (جدول)، هاتیه کۆم کرن سهر (فهاریس)، فارسیه.

فیل: ژ پیلی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سهر (فیله، افیال، فیله)، هندی و فارسیه.

فیروزج: ژ پیروزه‌ی یان فیروزه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، ناقتی به‌ره‌کی گران بهایه.

فَیْطُونُ: جئ که‌ریه، سوربانی یان نارامیه.

فَیْوُلُ: رای، سوربانیه.

قائد: ژ کائدی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه، بوخۆ چهند ده‌مکات ژئ هه‌لتراشینه: (قاد، یقود، قیاده) و کۆم کرینه بو (قاده).

قرمیسن: ژ کرمنشاهی عه‌ره‌بکاری بوویه، عه‌ره‌بان به‌ریدا دگوته کرمنشاهی: (قرمسن) (مشاهیر کورد، لاپه‌وی ۱۳، جلدی ۱).

قراون: قیروان، ژ کاراوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه و کوردیه.

قلطیه: جوړه نانه‌کی فه‌تیره، سوربانیه.

قلط: پاکرنا زیل و گلپشی ژ تشتی، سوربانیه.

قلش: (قصر و صغر)، ژ قه‌لاش عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

قلس: کۆم کرینه سهر (قلوس) ئەسلئی وی (کلس)ه، بو وهریسئ که‌شتیان یئ ئەستور تیتته‌ گۆتن، یونانیه.

قشل: زستانه‌وار، کرینه قشلاخ و کشلاخ، ترکیه.

قس: (رتبه بین الاسقف و الشماس یعنی شیخ)، سوربانیه.

قب: ژ قه‌بوئی عه‌ره‌بکاری بوویه، هۆسا ته‌فسیر دکهن و دبیتژن: (قب، تهی، قب‌الشیء: جمع؛ قب‌الاذیبال: جمع اطرافها) به‌لئ بکوردی بو ناماده‌ییا جه‌نگی بکار دهن، دبیتژن: قه‌ب، قه‌بی ته‌مه، قه‌بی ژ ته‌خازم، قه‌به‌قه‌با که‌وانه.

قبوط: (قه‌بوط) ژ که‌پوتی عه‌ره‌بکاری بوویه (معطف)، بارانی، فرهنسیه، ترکیه.

قبا: ژ که‌وای عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.

قبح: ژ که‌بکی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قبان: ژ قپانی یان که‌پانی ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قبرص: ژ مقوقسی رومی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قاب: قاب، سهرپۆش (غطاء)، دبیتژن: (قاب‌الساعه) (ته‌ماشای توضیح‌المسائل محسن‌حه‌کیمی، ل ۸۲ بکه).

قبه: ژ گومبه‌دی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.

قبع: قباغ، دهرپۆش، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قدیس: ژ قدیسی عه‌ره‌بکاری بوویه، نصرانیه.

قیریش: ژ کورشی عه‌ره‌بکاری بوویه (ته‌ماشای ل: ۵۴ ژ شناخت ادیانی بکه).

قرطله: قرطاله، قرتاله، سه‌لک، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قرپاچ: قامچی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قرصنه: دزوری گرت ناخ به‌حران، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه.

قراط: واژه‌یه‌کی یونانیه کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (قراطیط).

قربوطی: هه‌توان، دیسان یونانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌ره‌بی (مرهم).

قرطاس: کاغزه‌ز، عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (قراطیس)، فرعه‌ونیه.

قرقور: سوربانیه، ژ گه‌رگوری عه‌ره‌بکاری بوویه، سوربانیه.

قرمید: ئاجور، که‌لپووج، یونانیه.

قرمزه: سهر ره‌نگی سوژ، ترکیه.

قرنفل: عه‌تره‌کی زۆر بیتخۆشه، یونانیه.

قارون: ژ (کریزوس) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئاخربین پاشایی

قارون: ژ کاراوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه و کوردیه.

قلطیه: جوړه نانه‌کی فه‌تیره، سوربانیه.

قلط: پاکرنا زیل و گلپشی ژ تشتی، سوربانیه.

قند: ژ کهندی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قنصول: ژ کنسولی فره‌نسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سه‌ر
 (قناصل).
 قندیل: چرا، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر (قنادیل)، لاتینییه .
 قۆزی: ترکییه، ترک ژ به‌رخان را قۆزی دبیژن.
 قوطی: ژ ترکی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن.
 قۆنداغ: قۆنداغه، ئه‌و په‌رۆ کو لباسی لمندالی نۆزاد پیچایی،
 واژه‌یه‌کی کوردی و فارسییه .
 قوند: (قندس)، جانداره‌کی بشیره، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه .
 قاون: کلاو، کلاش، ژ ترکی هاتییه .
 قۆز: ژ کۆری عه‌ره‌بکاری بوویه، (حفره). "متنبی" دبیژیت:
 «فی القور والاکم» .
 قولنج: ژ کۆلنجی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه .
 قه‌للاش: زیه‌ک، ژیهاتی، شه‌رابخۆر، مرۆقی هورکه‌له،
 فارسییه و کوردیه .
 قوزلقورت: گیایه‌کی سه‌مبیه، کوشنده، بۆ سه‌ب و دوعالی‌کرنی
 ژ د کوردیدا بکارتیت، پیمرن.
 قۆلۆن: ریثیکا ئستوه‌ر، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قاووق: کولاقی دریژکه‌له‌یه، فارسییه .
 قهرمان: ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سه‌ر
 (قه‌رمه).
 قیماغ: (قیماق)، سه‌رشیر، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیمه: گوشتی هنجنی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیر: زفت، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیصر: واژه‌یه‌کی رۆمییه، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر
 (قیاصره).
 قیشاره: ژ گیتاره‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسییه .
 قیدود: ئارامیه .
 قیدوم: سوربانییه .
 قیوم: سوربانییه .
 قظ: ژ کتی (پشیله) عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و
 ئینگلیزییه .
 قرقور: ژ گرگوری عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا به‌رخ و کاشر،
 سوربانییه .
 قردح: دبیژن (قردح: صنع السلاح، اقرب ما یطلب منه،
 تذلل)، سوربانییه .

لیدیا بوویه مال و سامانه‌کی بی‌حه‌د و ژمار هه‌بوو و
 لژه‌مانی مووسای مریوو و سه‌رکیشی بزدی مووسای دکر و
 ئیمان پین نه‌ینا، ناهه‌کی یونانییه .
 قرن: شاخ، ژ هون (معره‌ه).
 قراقول: قراقول، قراول، قرغول، سه‌ربازی پاسه‌فانی، . ترکیه .
 قراقولخانه: قراقولگه .
 قز: ئارمووشن تاییه‌تی، ژ که‌ژئ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه،
 رهنکه بله‌فظا خو فارسیژی بیت یان فارسه‌کان عه‌ره‌بکاری
 یه‌که‌ی بکارتینن و (قز و قزوز، قزاز، قزیزه) ژئ تراشینه!!
 قسیس: ژ که‌شیشی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسییه .
 قسطاس: عه‌دل، عه‌داله‌ت، ژ رومی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قسوره: شیر، ژ حه‌به‌شی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قشمر: بی‌شه‌رم، پی‌تۆاک، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر
 (قشامر)، واژه‌یه‌کی ترکیه .
 قشله: جی لیس بوونا سه‌ربازان (دائره‌ المحکمه)، ترکیه .
 قشلاق: ترکیه، مه‌عنا زستانه‌وار، کۆم و عه‌ره‌بکاری کرینه سه‌ر
 (قشلاقات).
 قصعه: ژ کاسه‌یی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قصاره: گازر (دق الثیاب و تبیضها)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه .
 قظران: ژ که‌تیرانی عه‌ره‌بکاری بوویه، سه‌یاله‌کی دونییه ژ
 هنده‌ک داران چیدبیت، هندیه یان فارسییه .
 قفیز: ژ که‌فیژی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قفش: ژ (کفش) عه‌ره‌بکاری بوویه، پینلاش، (حذاء)، کوردی و
 فارسییه .
 ققم: قاقم، قاقوم، جانداره‌کی جوانه ژ ویجاخنی سفوره‌یان،
 فارسییه . قاقوم ژ کاکومی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌سل
 ئاقیستییه، ته‌یره‌کی ئاقیه زۆر جوانه .
 قلعط: ژ سوربانیقه هاتییه و عه‌ره‌بکاری بوویه، ده‌مکات ژئ
 درست کرینه دبیژن: (تقلط: بالغ فی القذاره و الوساخه).
 قلنسوه: ژ قلوسه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی سوربانییه .
 قالب: ژ کالبه‌دی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قلندر: ده‌رویش، (فقیر)، فارسییه و کوردیه .
 قمقم: ژ گومگومی عه‌ره‌بکاری بوویه، شیشه‌یی گولاقی یه،
 فارسییه .
 قاموس: ژ گنهی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه (کنف، گوش،
 کندر).

قریدیس: جوڑہ ماسیہ کہ ہندی کولی یہ، یونانیہ۔
 قرعون: باہیث تہوؤک، باہیثا کو ہیٹ تیفلی وئ رہق نہ بووی،
 واژہیہ کی سورانیہ۔
 قرقد: نانئ ہشک، سورانیہ۔
 قلیط: پست و (خبیث و مارد)، سورانیہ۔
 کبار: دھولہ کی کچکھیہ، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کسوں: کسوں، قیسوں (قمع فیہا مادہ بارودیہ تشتعل عند
 الضغط علیہا تستخدم لاطلاق الرصاص)، واژہیہ کی
 لاتینی یہ۔
 کباب: گوشتئ براشتی، چ قیمہ کری یان نہ، کوردی و فارسیہ۔
 کبہ: کفتہ، کوتلک، کوفتہ، کوردیہ و فارسیہ۔
 کاترائیہ: کورسی یئ کہ نیسہ یئ (اسقفی)، یونانیہ۔
 کاتولیک: کاتولیک، ہەر کہ سیکو لین سہر کردایہ تیا بابای
 (پاپای) بیت، ژ یونانی عہرہ بکاری بوویہ۔
 کتلی: کتری، قوؤتکی مہزن، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کر: گہر، بیر (قلبتین)، ئەندازہ یک ۷۷ کیلوگرامان دگریت
 نانکو چل (ارباب)، دبیزن: (الکر البساتین درهما)،
 واژہیہ کی عبرانیہ۔
 کروی: کہ تی وی کەر و بہ ہندہک جار (ک) دبیتہ (ش) و
 دبیزن: (شروی) بؤ رئیسیت فریشتہ یان تیتہ بکارئینان و
 ژ (کریم) ی عہرہ بکاری بوویہ، واژہیہ کی عبرانیہ۔
 کرباس: جلکہ کی زقہرہ عہرہ بکاری و کؤم بوویہ سہر
 (کرایس)، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کاخیہ: ژ کوخہ (مختار) عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کردینال: ژ لاتینی عہرہ بکاری و کؤم بوویہ سہر (کرا دلہ) ی،
 پایہ یہ کی بلندی کہ نیسہ یی یہ۔
 کبر: دارہ کی کچکھیہ ئستری دارہ، گولیت جاون و سپی ددہت،
 ژ گول و فیقئ یئ وئ ترشی و مخللہ ی چیدکہن بؤ (هضم و
 شہیہ) ی بکارہ، ہہم دبیزنئ (اصف)، یونانیہ۔
 کراویا: اسییون، یان انیسون، یونانیہ۔
 کوماجہ: نانہ کہ ژ نانئ مہ عمولی ئستورترہ، فارسیہ۔
 کوندہرہ: قؤندہرہ، ترکیہ۔
 کفارہ: ژ کہیفہری فارسی یان ژ کیفوری عبری عہرہ بکاری
 بوویہ بؤ (جزای و غفرانی) ہاتینہ۔
 کدیور: ژ خدیوی بہ عنہ دہرہک عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کاربون: کربون، توزہ کی سپیہ پیکہاتیہ ژ ترشی گہل
 جسمہ کیدی، ژ یونانی عہرہ بکاری بوویہ۔

کرستہ: ئەو کہ قلن کو پیلان ژئ چیدکہن، بازگانئ
 کرستہ یان، بازگانئ کہ قلان، خوردہ ہر و کہستہ کولبن و
 کہ لپووح ژ ترکی ہاتیہ عہرہ بکاری کرن۔
 کرفس: کرافس، گیایہ کی مہ علومہ و تامخوش و سوودمہ ندہ و
 ہہم دہرمانہ، بخاشی و کہ لاندی تیتہ خوارن، سورانیہ۔
 کرکدن: کرکدان، جاندارہ کی گہلہک مہزنہ و پیکشاخہ، گہلہک
 ژ گامیشی مہزنترہ، واژہیہ کی ہندی یہ و عہرہ بکاری
 بوویہ۔
 کرکم: رہ ہازہر، زہرچوہ، زہرغفران (الورس)، ہندی یہ۔
 کرنب: کہلہ می لہانہ، واژہیہ کی یونانیہ۔
 کروہ: ژ کرایہ ی عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کاریز: ژ دو وشہ یان پیکہاتیہ: «کاه + ریز» (قنواہ)، فارسی
 و کوردیہ: «کاه + ریژ»۔
 کرکی: ژ چرگی عہرہ بکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیہ۔
 کر و فر: ہەر دو وشہ فارسیہ و ہاتینہ عہرہ بکاری کرن. «کر»
 بہ عنہ ہیز و توانا و قودرہیہ و «فر» بہ عنہ (تاییدی الہی)
 یہ و وقار و شکوہ (تہ ماشای شہرحا مولوی، ل ۷۸۲، ژ
 دانانا بدیع الزمانی بکہ). عہرہ ہا مہ عنہ ژئ لئ تہ عرب
 کرینہ و مہ عنہ ئیرش و رہقین ژئ گرتینہ۔
 کردآفاذ: ژ کوردنابادی عہرہ بکاری بوویہ، کوردناباد باژتیرہ کہ ژ
 وان ہفت باژتیرت کو پاشایت ساسانیان، ئیک لدوو
 ئیکئ، نیہاشتی و ئافکاری کو نہؤ دبیزنہ ہہ میان
 (مدائن)، ئەو ہفت باژتیرہ ژئ ئەقہنہ: ۱- ئەسفاپو- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: اسفانیہر؛ ۲- ئەردہ شیر- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: بہرہ سیر؛ ۳- ہنوشاپور- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: جندی سابور؛ ۴- دہر زیندان-
 ئەوان ہوسا عہرہ بکاری کریہ: درزینجان؛ ۵- جندیوخسرہ-
 ئەوان ہوسا عہرہ بکاری کریہ: رومیہ؛ ۶- تونیاباد- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: تونیافاذا؛ ۷- کورداباد- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: کوردآفاذ۔
 کرہ: جاشہ کەر ژ گورخہری فارسی عہرہ بکاری بوویہ، بہ لئ وان
 (گ) کریہ (ک)۔
 کربلا: کہرہ لا ناقتہ کی ئارامی یہ، ئاشوری یہ بہ عنہ نیزیکی
 خودئ، نہؤ شارہ کی عیراقیہ کو گورخانا ئیمام حوسین
 کوری ئیمام عہلی تیدایہ و لہ گہل چہند مرؤقتیت وی کو
 تیدایہ بدہستئ لہ شکرئ یہ زیدئ کوؤئ معویہ ی ہاتینہ
 شہید کرن۔

کعک: جوړه نانه که خو و پانه یان درېڅه، ژ ناری و شیر و
گوز و شه کری درست دکهن، کوم و عه ره بکاری بوویه لسه ر
(کعکات). موفه دی وی (کیک) ه، فارسیه.

کفته: کوتلک، کفته ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه.
کافور: ژ چینی و فارسی عه ره بکاری بوویه (ته ماشای شهر حا
خورده نافیستای ژ دانانا پور دودی، ل. ۱۲۹ بکه).

کلک: که لهک، تشته که وهکی قایقه ژ داران و مه شکیت
پوباکری درست دکهن، ژ فارسی و کوردی یخ عه ره بکاری
بوویه و کوم ژ بوویه بو (اکلاک) ی.

کال: ناله ته کی خواره وهکی (صناره) ی، د حه ربیتدا بو خان
ویران کرنی بکارتینن (فارسیه).

کفکیر: ژ که فکیری عه ره بکاری بوویه، (گ) به دهل کرینه ب
(ک)، ژ دو واژه یان پیکهاتیه: <کهف + گیر>، کوردیه.

کفل: به عنا (ضعفه)، (کفلین بمعنی ضعفین)، حه به شی یه.
کلاب: ژ فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه سهر (کلابیب).
کله: سهر، ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه.

کلبچه: ده مکات ژ درست کرینه، دبیزن: (کلبچه) (ی جعل
الکلبچه فی یدھ علی وزن درجه).

کلیچه: ژ کولیچه عه ره بکاری بوویه، نانه کی نازکه.
کمان: ژ که وان یان که ثانی عه ره بکاری بوویه، کوردیه و
فارسیه.

کمین: که مین، ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه
سهر (کمانن).

کنیسه: ژ کنوشتای عه ره بکاری بوویه، واژه یه کی نارامیه.
کانون: (منقل، منظمه) کۆچکه، فارسیه.

کندر: کوندور، نوعه به نیشته که، فارسیه.
کهریا: ژ سوریا نی یان عبرانی یان فارسی عه ره بکاری بوویه، ژ
دو وشه یان پیکهاتیه: <گاہ + روبا>: <قرش + هه لگر>.

کهنوت: واژه یه کی سوریا نی به عنا خیشزان و سهر وهزنا
سوریا نیه (الکهنوت: وظیفه الکاهن، سر الکاهن، هو
اسرار الكنيسه المقدسه السبعه). هه ر واژه یه ک سهر وهزنا
(فعلوت) بیت نه گه سوریا نی یی نه بیت به لئ وهزنا وی هه ر
سوریا نیه چکو وهزنا (فعلوت) د عه ره بیدا نیه.

کوز: ژ گوزی عه ره بکاری بوویه، دبیزن: (کاز، یکوز، کوزا،
شرب بالکوز، کاز الشیء: جمع؛ تکوز الجمع: تجمعوا؛
اکتاز: شرب بالکوز) و (اکتاز الماء: اغترق بالکوز) و کوم
کریه سهر (اکواز، کیزان، کوزه). نهف هنده مه به سته

کوروش: عه ره بکاری بوویه بو قرش، پاشی قریش ژ پی کرینه
و پاشی تیره یه کی عه ره بان خو نسبه ت داینه بال وی و
گوتینه خو (قریشی) نانکو کوروشی، هه روه کی لکتیبا
(کوروش کبیر در قرآن مجید) دا و مه جه له یخ (هوختی) دا
هاتیه.

کدا: ژ گه دای عه ره بکاری و تراشکاری بوویه و کوم کرینه سهر
(اکلدا) و (کدیه) ی، کوردیه و فارسیه.

کرسف: کورسوف، په مبوو (قطن)، ژ فارسی نهف واژه یه
عه ره بکاری بوویه، پیغه مبه ر د حه دیسه که یدا نهف وشه یه
بکار بریه و فهرموویه: (علیک بشیء من الکرسف).

کار: عه مه ل کوم کرینه سهر (کارات)، فارسیه و کوردیه.
کژاوه: هودج، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

کاز: گاز، نهفت، نوعه ساتوره که جلدی پی دبرن، فارسیه.
کسری: ژ خوسره وی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر
(اکاسره) ی، واژه یه کی فارسیه بو شاه خوسره وی کوری
شاه قویادی.

کستیج: ژ کوشتی یی نافیستی و فارسی عه ره بکاری بوویه و
کوم ژ کرینه سهر (کساتیج). کوشتی پشتبینه کی
(مقدس) ه نک زه رده شتیان لکتیبا (تاج العروس) یدا
هاتیه: (الکستیج [بالضم] خیط غلیظ یشده الذمی فوق
ثیابه دون الزنار)؛ "مه سعودی" لکتیبا (تنیبه و اشرافی،
ل. ۱۰۱) دا دبیزن: (... و شده الکساتیج فی اواسطهم
کشد النصارى الزنانبیر)؛ و لشه رحا "پور دود" ی لسه ر
خورده نافیستای، ل. ۶۲).

کامخ: نهف واژه یه ژ کامه ی فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم
کرینه سهر (کوامخ). کامه پیخوار نه که ژ ماست، شیر،
توقی نه سپه ندی، هه قیری هسک بووی ووسرکه ی درست
دکهن (ل. ۷۷ التنویر، محمد کاظم امام).

کشمش: مپوژ، مه ویژ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.
کشتبان: ژ نه نگشتبانی عه ره بکاری بوویه.

کشکش: هه لوپک، نهو که سه کو لرژتیت که یف و جه ژن و
ناهنگی هنده ک یاری و حه ره که تان دکه ت و هنده ک
جلکیت ره نگاوره نگ و نه به ره ژ دکه ته به رخو و دره قسیت
دا خه لک پی بکه نن، وشه یه کی فارسیه.

کشک: دوی هسک کریه، کوردیه و فارسیه و عه ره بکاری
بوویه.

کعبه: ژ کابه ی فارسی عه ره بکاری بوویه (کاب: قاب).

لر: لور، لۆرک، لۆرکه، ئەو شیبەرە کوژ فرۆیی پەیتتر بیت و ژ پەنیری نەرمتر، فارسیه و کوردیه .
 لیتر: پێشانەکی بۆ تەشتیت رۆن، یونانیه .
 مەبەرد: ژ بەراوە عەرەبکاری بوویه، دەمکاتی (اسم التی) بێژدەکرنا (م) لئەولێ درست کرینه، فارسیه .
 مەتراس: دۆرێ دەرگە، ژ فارسیی عەرەبکاری بوویه .
 مەحراب: ژ مەترابی عەرەبکاری بوویه و کۆم کرینه سەر (محاریب)، ژ فارسی وەرگریا .
 مەجوس: ناڤ بو موعانان دەرێدا بھەعنا زانین و فەرزانه ئەڤ ناڤانە بوون: (ماد، ماز، ماژ، ماژیک، موغ، مەگوش)، کو عەرەبکاری بوینه بۆ (مەجوسی). مەجوس: زانایی (خارق العادە) یە و ماژیک بھەعنا حیرەت ئاوەرە، واژەبەکی ئاڤتستیه .
 ماخور: مەبخانە، قومارخانە، ژ سوربانی عەرەبکاری بوویه .
 مەخدە: ژ مەختی فارسی عەرەبکاری بوویه .
 مەدان: ژ مادبانی عەرەبکاری بوویه .
 مەریخ: ژ مەردۆخی بابلی عەرەبکاری بوویه .
 مەرمەر: بەرەکی ژۆر توند و لووسە و جوانە، ژ فارسی هاتیە عەرەبکاری کرن .
 مەرمەیس: کرگدن، هەردو ژێ نە عەرەببەنھ . مەرمەیس ژ بوونا نیشە هاتیە .
 مەردانە: ژ مەردانەیی کوردی یان ژ مەردانەیی فارسی عەرەبکاری بوویه .
 مەرج: ژ مەترگی عەرەبکاری بوویه و کۆم کرینه سەر (مەرج)، کوردیه .
 مەرمکی: نەوعەکی سەبغانە یان جەوی یەکە، فارسیه .
 مەردخوس: زەغفەرەن، هەر دو فارسیه .
 مەرنجوش: ژ مەردقووشی عەرەبکاری بوویه، عەرەبکاری ژ عەرەبکاری .
 مەرم: بھەعنا پاک، بند، بریز، شەریف، سوربانیه .
 مەسجد: ژ مەزگید یان مەزگەتی عەرەبکاری بوویه کوژ مەزگەدەیشە هاتیە ئانکو هورمزدگە یان هورمزدگە بھەعنا گەدایە کو مەراز ژ وئ گەدا گاهێ هورمزیه: موحتاجبیت هورمزدی (تەماشای کورد و کوردستانی مەردوخی، ل. ۵۰ بکە). کۆم ژێ کرینه سەر (مساجد) .
 مەبون: ژ ئەبەنەیی فارسی عەرەبکاری بوویه (مخنت) .
 مەزج: ژ مەزگی سوربانی عەرەبکاری بوویه، مەزج لالا خودانی

دەمکاتە ژ گۆزە قوۆ و قوۆبەسەر و ئارامیە ئینانە، ئەفجار تەدڤت چ بەسەری کوردان و زمانێ وان بین؟! کومسیون: کۆمبوونەکە بۆسەر ئاخفتنا کاری ملەتی جڤاتا پەرلەمانی، فرەنسیه .
 کۆمەل: کۆم، عەرەبکاری و کۆم بوویه سەر (اکوام)، کوردیه .
 کووار: کەندوو، فارسیه .
 کووارە: سەلەمیش، فارسیه .
 کوچکە: (مضافە، دار الضیافە)، کوردیه .
 کۆدن: کەودەن، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه .
 کیر: ژ کوروی عەرەبکاری بوویه، کوروی حەدادی، کوردیه .
 کیعوم: ناڤ، ژ عبرانی یان سوربانی عەرەبکاری بوویه .
 کیول: پاشیا ریزی، پاشیا سەفی، عبرانیه .
 کیلۆگرام: کیلۆگرام، کۆم کرینه سەر کیلوات، یونانیه .
 لابلاب: لابلاب، لاو لاو، لاڤلاڤ، دارنالیکن، ژ کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لیوہ: ژ لایی یان لاوی یان لاڤی عەبری کو بھەعنا شیبەرە عەرەبکاری بوویه .
 لجە: ژ لژنەیی کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لوگی: (متسکع) ژ کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لوپ: پاری بھەعنا، کوردیه .
 لقلن: ژ لەکلەکی یان ژ لەگلەگی عەرەبکاری بوویه، فارسی و کوردیه .
 لبان: صنوبر، ژ یونانی عەرەبکاری بوویه .
 لاچین: پیتاڤەکی ساڤدرتیزە ژ ئینگلیزی عەرەبکاری بوویه .
 لجام: ژ لگامی عەرەبکاری بوویه، فارسیه و کوردیه .
 لاشین: ژ لاجینی، خام عەرەبکاری بوویه، فارسیه و کوردیه .
 لعل: ژ لالە عەرەبکاری بوویه یان هەر (بلفظاً) خو عەرەبکاری بوویه، فارسیه .
 لغم: کۆم کرینه سەر (الغام)، ترکیه .
 لقن: ژ لەگەنی (طشت) عەرەبکاری بوویه، کوردیه .
 لولو: لۆلۆ، دوۆ، گەوھەر، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه .
 لوزینج: لوزینە، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه و جارژی هەر (بلفظاً) خو (لوزینە) بکاردەن .
 لاوہرە: مەعدەنەکی بناڤ و بانگە ئییران و ئەرمینیایی پەیدا دیە، چیتترین رەسەنێ وی ئەوی رۆن و کەسکە، فارسیه .
 لیمون: لیمو، نیمو، ژ کوردی و فارسی عەرەبکاری بوویه و هەر (بلفظاً) خو .

مويذ: ژ مويدي عه‌ره‌بکاري بوويه (مويذ زتيره ژ موغانی).
موميا: دهرمانه‌کی ره‌شه وه‌کی قيری، مسری یان مری پی سواغ
دادا دا خراب نه‌بن. نه‌قه ۲ هزار ساله هیتر جه‌نده‌کی
فرعونی نه‌ری یه ژبه‌ر مومیا کرنی. مادان به‌ری مسری یان
نه‌و کاره کریه، واژه‌یه‌کی فارسیه.

موکب: واژه‌یه‌کی نا‌قیستیایی یه و عه‌ره‌بکاري بوويه، به‌لی
گه‌له‌ک ژ میتریه.

مهرجان: ژ میتره‌گانی عه‌ره‌بکاري بوويه، جه‌ژنه‌کی که‌فتی
مه‌زنه دکه‌قیته هه‌یقا نه‌یلولتی (هه‌یقا میتره‌گانی) یان بیتره
میتره‌ماه و عه‌ره‌بان لزاراقتی خو و شیعیری خو ژور
بکارتیناينه: (لا تقل بشری ولکن بشریان، غره‌ الداعی و
یوم المهرجان).

مصران: (مفرد) ی وی (مصیر)، جه‌معاً وی (امصره و
مصرانو مصارین) درست کرینه، واژه‌یه‌کی سوریاينه، ئسم
جنسه بو‌ریشیکان به‌لی عه‌ره‌بان نه‌و عه‌ره‌بکاري کرنه و
نزاینه چ لی بکن، رابونه (مفرد) هک بو‌ تراشینه
(مصیره) و کوم کرینه سهر (امصره) و (مصران) (جمع
الجمع) کرینه سهر (مصارین).

میتورورگرواف: جه‌ازه‌که گوزرنا هه‌وای دده‌ته ناسین، ئانکو
نه‌حوالی جه‌وی، واژه‌یه‌کی یونانیه.

میتور: نه‌ندازه‌یه‌کی پیقانی یه نیزیکی گه‌ز و نیقانه، یونانیه.
مملق: مالج، ژ فارسی و ملاق ژئ درست‌کرینه و دبیتزن: (ملاق،
متملق، تملق، ملاقیه) بو‌ زمان حولیاتی بی و لووسی بی و
چاپلوسی بی بکاربرینه.

مصحف: واژه‌یه‌کی حه‌به‌شیه بو‌ کتیبی تیتته گون. وی د
عه‌ره‌بیدا هاتیه بکارتینان و عه‌ره‌بکاري کرنه (ته‌ماشای
الاتقان فی علوم القرآن ئی "سیوطی" بکه).

مدهوش: ژ مه‌نده‌هوشی عه‌ره‌بکاري بوويه و چه‌ند (صیغه) و
ده‌مکات ژئ درست‌کرینه، دبیتزن: (دهش، اندهش،
مندهش، دهشه، مدهش).

مهندس: ژ نه‌ندازه‌ی عه‌ره‌بکاري بوويه و (اسم فاعل و ماضی
و مضارع) ژئ درست‌کرینه، فارسیه.

مه‌راق: کاغه‌زا سپییه، واژه‌یه‌کی فارسیه و عه‌ره‌بکاري بوويه و
کوم کرینه سهر (مه‌ریق). دبیتزن: (وکتوها فی المهاریق)
(ته‌ماشای احکامی قرآنی بکه ژ حاشی‌یه‌بی ابن‌العربی،
ج. ۱، ل. ۲۶، حاشی‌یه‌بی ۶).

ماهيات: (الماهيات، الماهیه)، مانگانه (الاجره‌ المعينه

مه‌عنا تیکه‌لکرنا ئاقتی و شه‌رابی د ته‌قدیسیدا فه‌له
بکارتینان (مزج الشراب: خلطه).

مس: (صفر)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه. لکتیبا (کافیبی
کلینی) هاتیه: (ثلث فضته و ثلث ماء و ثلث رصاصاً؛
ج: ۱، ل. ۱۴۵).

ماسوره: (ماصوله، شبايه)، بلول، ژ فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه.
مسک: ژ مشکی عه‌ره‌بکاري بوويه، فارسیه.

مشممل: خنجهر، ژ نارامی عه‌ره‌بکاري بوويه.
مشلح: رووس، عوریان، سوریاينه.

مشمش: ژ نا‌قیستیایی عه‌ره‌بکاري بوويه، مژمه.
مشکاه: په‌نجه‌ره، ژ هندی بی عه‌ره‌بکاري بوويه.

ماش: فارسی و کوردیه.
ماشه: ژ که‌ماشه‌ی عه‌ره‌بکاري بوويه، فارسیه.

معنوی: ژ مینوی عه‌ره‌بکاري بوويه، مینو، عرفان، پاکی
(تصوف). واژه‌یه‌که نا‌قیستییه و فارسیه.

مغان: ته‌کی وی (مغ) هاتیه، پایه‌یه‌کی ئایینی یه، نا‌قیستی
یه.

مقالید: ژ ته‌قلیدی فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه، کلید، کلیل.
(م) بو‌ ئیسمی ئاله‌تی لیتزیده کرینه بوويه (مقالید)، سهر
وه‌زنا (مفاتیح).

ملکوت: وه‌زن و واژه‌یه‌کی سوریاينه، سهر وه‌زنا (فعلوت).
(ملکوت: الملك العظيم، ملکوت السماوات، محل
القدسین). نه‌ف وه‌زنه هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن بو‌ (مبالغه)
ی تیتته گوتن، وه‌کی: جبروت، لاهوت، ناسوت، که‌نسوت،
ملکوت.

مکوک: ژ فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه.
ملش: ژ سوریاینی عه‌ره‌بکاري بوويه بو‌ هه‌ل‌کیشانی ده‌خلی
بده‌ستان بکاردیه‌ن.

مگدی: ژ گه‌دای عه‌ره‌بکاري کریه.
ملخولیا: مالیخولیا، ژ یونانی عه‌ره‌بکاري بوويه، ئیشه‌کی
سه‌ودایی یه.

منجیق: ژ منجیکی فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه.
منگنه: ژ منگمه‌یی عه‌ره‌بکاري بوويه، واژه‌یه‌کی فارسیه.

من: نه‌ندازه‌یه‌کی کیشانی یه، کوم بوويه سهر (امنان) و
(مثنی) بوويه سهر (منوان)، فارسیه.

منقاش: کوردیه، ژ مووکیشی عه‌ره‌بکاري بوويه.
مندیل: کوم و عه‌ره‌بکاري بوويه سهر (منادیل)، فارسیه.

نشادر: ماده‌یه‌کی قلوبه تام تیژه، فارسیه.
 نط: پالداى (نطى الحائط: مال الی السقوط)، سریانییه.
 ناظور: دبیتژن: (ناظور الکریم: حارسه). گه‌له‌ک ده‌مکات ژئی
 داتراشسینه: (نظر، ينظر، نظاره، حفظ)، واژه‌یه‌کی
 سریانییه، هنده‌ک دبیتژن ناظور همی مه‌عنا بیستانه‌قانی
 ددهن.
 نافور: (سر القربان المقدس عند النصاری)، یونانییه.
 نیزه: کورته‌روم، فارسیه، کوردییه.
 نیزیک: کۆم کرینه سهر (نیازیک)، ئستره‌یی دادبیتژ
 (شهب)، واژه‌یه‌کی فارسییه.
 نیلون: نایلون، (ماده‌ غرائیه تصنع منها الثیاب و نحوها)،
 واژه‌یه‌کی ئینگلیزیه و عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه.
 نیغق: ژ نیغوی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن: (نیغق السروال ما
 استع منه)، (ته‌ماشای واژه‌یی (نیغوی) بکه.
 نمرقه: واژه‌یه‌کی هندی یه کۆم و عه‌ره‌بکاری کرینه سهر (نمارق)
 ی، بالیف.
 نمره: (رقم)، ئیتالییه.
 ناظور: ره‌زقان، بیستانه‌قان، خه‌رمانه‌قان، ژ کوردی و فارسی
 عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (نواطیر) (ئه‌سل
 سریانییه).
 ناعور: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (نواعیر)،
 هنده‌ک دبیتژن هه‌ر دوو وشه‌ سریانییه و کوردی و فارسی
 نین (ئه‌فه‌ راسته).
 نفیسر: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، گازی، نالین، بوق و
 که‌ره‌نایه.
 نفعه: ژ ناهه‌یین فارسی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر
 (نفعات)، ناهه‌ مشک (سره‌ المسک).
 نفت: فارسی یه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نقل: نقل، فارسی و کوردییه، فبقی و تۆفکیت سوورکری و
 برژاندی، چه‌ره‌ز.
 ناموس: پاکى، دامان (شرف). پاکى عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم
 کرینه سهر (نوامیس)، فارسیه.
 نط: شپوه، (اسلوب، طریقه)، سه‌لیقه، به‌نامه، فارسیه و
 کوردیه.
 نمودج: ژ نموده‌یی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم
 کرینه سهر (نمونات)، نه‌چار بوویه بزره‌نه‌قه سهر ئه‌سل
 وی د کۆم کرنی دا.

للمستخدم مشاورة، یعنی منسویه الی لفظ «ماه»
 الفارسیه).
 میلاذ: ژ یه‌لدانی سوریاى عه‌ره‌بکاری بوویه.
 میل: سیخ، ژ فارسی هاتیه.
 میوه: ژ فارسی و کوردی یی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر
 (میوه‌جات).
 میناء: کوردی و فارسی یه.
 میزان: ژ مزناین په‌له‌وی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر
 (موازين) و ده‌مکاتی (ماضی، مضارع، امر، مصدر،
 نهی، نفی) ژئی درست کرینه.
 میزاب: ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر
 (میازب).
 میلج: ژ مالنجی یان مالین عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی
 کوردییه.
 مسک: ژ مشکى عه‌ره‌بکاری بوویه ئه‌مژى هه‌ر عه‌ره‌بکاری،
 وه‌کی فارسان، بکار تینین.
 نارجیل: ژ نارگیلا هندی عه‌ره‌بکاری بوویه، دارئ گووز هندی
 یه.
 نرد: یاری یه‌کا قوماری یه ژ فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 نرجس: ژ نیرگزی کوردی یان نه‌رگسى فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، ناقتی گوله‌کیه، ناقتی دایکا ئیمام مه‌هدی‌یه کوژ
 کوردان بوو، فارس دبیتژن نه‌رگس، کورد دبیتژن: نه‌رگز و
 نیرگز.
 نزاکت: ژ نازکی کوردی، فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌رمی
 (تدب، لطف).
 نازوک: ژ نازکی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نسک: ژ نسکه‌یی ئاقیتستی عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا کتیبیا
 زه‌رده‌شتییه کو (مشمتمل) ه سهر ۲۱ نسکان د پینج قسما
 هه‌ر وه‌کی د کتیبیا دین کردی هاتیه.
 نسرین: ژ نستهری یان نستهره‌نی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نشان: کۆم کرینه سهر نیاشین، کوردی و فارسییه.
 نشاره: ئارئ داری، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ناشته: ژ حه‌به‌شى عه‌ره‌بکاری بوویه (ان ناشته اللیل).
 نشتر: (مشترط)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ناصور: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک وه‌رم و برین
 له‌قه‌ده‌ی ئسانی هه‌لده‌ن ژ باوه‌سیرئ به‌دتره.

خیشوم: دفن، ناماژه پئی هاتیه دان.
 دبدوب: دوزمان، ناماژه پئی هاتیه دان.
 دیجور: تاریک، ناماژه پئی هاتیه دان.
 زیتون: معلومه، ناماژه پئی هاتیه دان.
 دبقوع: برس، ناماژه پئی هاتیه دان.
 سهیوک: برس، ناماژه پئی هاتیه دان.
 صیحد: بهری رهق و لووس، ناماژه پئی هاتیه دان.
 صیوب: نه و تیره کو خه لمت ناچیت، ناماژه پئی هاتیه دان.
 فیول: رای، ناماژه پئی هاتیه دان.
 بیوت: شقی، ناماژه پئی هاتیه دان.
 صیمود: باژیر، ناماژه پئی هاتیه دان.
 صهیود: تیره که، ناماژه پئی هاتیه دان.
 عیشوم: فیل، ناماژه پئی هاتیه دان.
 غیذور: کهر، ناماژه پئی هاتیه دان.
 قیدود: ماهینا دریژ، ناماژه پئی هاتیه دان.
 قیدوم: پیشه کی، ناماژه پئی هاتیه دان.
 گیعوم: ناخ، ناماژه پئی هاتیه دان.
 خیظوب: جی، ناماژه پئی هاتیه دان.
 فیظون: جی کهری، ناماژه پئی هاتیه دان.
 عیهوم: چپایی مهن، ناماژه پئی هاتیه دان.
 عیوق: نه ستیر، ناماژه پئی هاتیه دان.
 گیول: پاشیا سهقی، ناماژه پئی هاتیه دان.
 قیوم: راوه ستای، ناماژه پئی هاتیه دان.
 صیور: بیفام، ناماژه پئی هاتیه دان.
 نه فقه هه میژی عه ره بی نین موعه رهن، هه روه کی مه لجی واندا بۆ
 وه دیار کریره ژ چ زمانی هاتیه عه ره بکاری کرن و
 موراجه عی وان عه ردان بکن.
 ودج: ژ وده گی عه ره بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اودج) و
 (وادجات)، واژه به کی فارسییه بۆ ره هیت ره ختی گه رده نی
 تیتته گوتن و بۆ ریشیکیت خالیژی بکارتیت به لینی فارسان
 واژه بی خوی فارسی مراندیه و ژبیر بریه نه وژی ههر (ودج)
 و (اودج) ی موعه ره بکار دهن (سید محمد کاظم امام،
 ل. ۸۰، کتیبنا النتور).
 وزغ: ژ وده عی نی ناخستایی عه ره بکاری بوویه.
 وزیر: ژ وده ری یان ژ فیچرۆیی ناخستایی هاتیه و
 عه ره بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (وزراء) (فه ره هنگی
 عه مید).

نیمبرشت: نیف براشتی (المشوی علی النصف)، کوردییه و
 فارسییه.
 نوا: فارسی و کوردییه، دهنگ، سه دا.
 نوا: دندکه خورما، فارسییه.
 ناهید: نه ستیره بی زهره به، کچا سینگ پانه، ناخستاییه، د
 نه سلدا (اناهید) یان (اناهیت) به عنا (طهاره) ته،
 عه ره بکاری بوویه.
 نبراس: رووناهی چرا، کۆم کرینه سهر (نباریس)، سورانییه.
 ناوس: کۆم کرینه سهر (ناوایس)، وه کی تاوس و تاوایس،
 بهری قه و راندی (کهف اصطناعی)، گۆرستانی فه لیه یان،
 سورانییه.
 نای: زورنایی له قه نی (شبابه)، شمخال، دوزله، ژ فارسی
 عه ره بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر نایات.
 نیر: داره که دادینه سهر ملی گاجوتان ده می جوت پیکرنی،
 کوردییه و فارسییه.
 نیلوفر: کولیلکه کی زور جوان و بینخوشه، لووله په و، ژ یونانی
 عه ره بکاری و فارسی کاری بوویه.
 نیرنجات: موفرده ی وئ نه یرهنگه. ژ نیره نگی عه ره بکاری
 بوویه، نه سلی وشه بی ناخستاییه به عنا دوعا و نزا و
 پارانه قه به بۆ شفای نه خوشان و لپاشی نیسلامی
 مه عناهه کیدی بۆ وی هاته هه ل تراشین و به عنا جادوو بکار
 نینان، پاشی مه عناهه سلی ژ بیر برن و مه عناهه مجازی یان
 هه ل تراشی پیقه نووساندن.
 نیروز: ژ نه وروزی عه ره بکاری کرینه و برینه بهر وه زنا فیعول کو
 وه زنه کی (مستعاره) د عه ره بیدا، یان ههر نینه یان کیمه،
 نه و کیمه ژ ههر ژ لوغاتیت موعه ره بده دست خو نینایه
 نه و ژ چهنده مکاته کی مه حدوده، نه و ده مکاتیت سهر
 وه زنا فیعولی نه قه نه.
 نیروز: نه وروز، رۆژا نو، فارسیه، کوردییه.
 بیروت: نه و شاره معلومه، فینیقی یه.
 فیروز: نه و بهری جوانه، فارسییه.
 جیحون: ناخ رووباره کیه، فارسییه.
 ایوب: ناخ، عبرانیه.
 بیقور: کومه له چیل و گاره ش، ناماژه پئی هاتیه دان.
 تیهور: دهشت، ناماژه پئی هاتیه دان.
 تیقور: وقار، ناماژه پئی هاتیه دان.
 حیزوم: سینک، ناماژه پئی هاتیه دان.

هرمس: عوله‌ماییت ئستیرانن، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر (هرامسه)، واژه‌یه‌کی یونانییه.

ه‌رق کراسه‌کی ئارمووشی نقیساندی و نیگارکرینه، قمارخانه، فارسییه.

ه‌راج: ژ ه‌رای عه‌ره‌بکاری بوویه (حراج)، کورده، فارسییه.

هاروت ماروت: ژ (ه‌ه‌ه‌رووتی و مورده‌ه‌ت) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک دبیتژن ئەف دوو نا‌قه نا‌قن بۆ دوو خوداییت چیا‌ین ئاراتی و یان نا‌قیت دوو فریشته‌نه د زارا‌قی سوربانی ماروت ب‌ه‌عنا شاهه‌نشاهه به‌لی و شه عبرانی‌یی هاتیبیه تراشین به‌لکچ به‌لگه لسه‌ر فنی گۆتتا دووما‌ین نیبه به‌لی ره‌ئیا ئەول درسته کو هاروت ژ ه‌ه‌ه‌رووتی ب‌ه‌عنا سووددار و مارووت ژ مۆرجه‌تی ب‌ه‌عنا ب‌یمه‌رگ درسته‌تره و لئاقیستایی وشه‌یی هارووتی، ه‌ه‌ه‌رووتی کو نه‌هۆ بوویه خورداد و مارووت بوویه ئەمورتات نا‌قن بۆ دوو فریشتان.

ه‌رق: لباسی شو و ده‌ریایی، لباسی ئارمووشی، فارسییه.

ه‌ره‌ر: دبیتژن: (ه‌ره‌رت الضان: صوت) ژ ه‌ره‌وی کوردیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

ه‌ه‌مشاریج: ژ ه‌ه‌مشه‌ه‌ری یان ژ شه‌ریاری فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه ه‌ه‌روه‌کی (امام علی) ئەشو‌اژه‌یه بکاربریه د باین مالی (بیت المال) ی تبت، دبیتژت: (من مات و لیس له وارث یدفع میراثه الی «ه‌مشاریجه»).

ه‌زار: ته‌یره‌که ژ فامیلی عه‌نده‌لیب یان بلبلی، فارسییه.

ه‌زیر: ژ هوژه‌بری فارسی کو شپه‌ عه‌ره‌بکاری بوویه.

ه‌میان: ژ فارسی (بلفظا) عه‌ره‌بکاری بوویه (محفظه) یان ژ ه‌ه‌مبانی کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه، ه‌ه‌بان، ه‌ه‌مبان.

ه‌ندبا: ژ هندبیدی عه‌ره‌بکاری بوویه، گیایه‌کی پزیشکییه بۆ مه‌عه‌دی زۆر بقازانجه، ژ فارسی هاتیبیه.

ه‌نداز: ژ ئەندازی ب‌ه‌عنا قیاس عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسییه.

ه‌نده‌وانه: شمعی، شفتی، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

ه‌اون: ئەو جۆنیه کو ده‌رمانۆکان تیتدا دقوتن، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سه‌ر (ه‌واوین)، ئاقیستیه.

ه‌ورمسون: سادیه‌یی (منوی)، عه‌ره‌بکاری و کۆم بووین سه‌ر (ه‌ورمونات) ژ فره‌نسی هاتیه.

ه‌یدی: ه‌ویدا‌یان، ژ ئاهیتسته‌ی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه یان ه‌ه‌ر بله‌فظا خوژ کوردی‌یی هاتیه وه‌رگرتن.

ه‌یل: داره‌که به‌ره‌کی بیتخۆش دده‌ت بۆ نا‌ف چای و قاوه و هنده‌ک خواری و ه‌ه‌خوارنا بکار ده‌بن، ژ هندی عه‌ره‌بکاری بوویه.

وردیان: ئوردیان، پاسه‌قان، واژه‌یه‌کی ترکیبیه.

وابور: که‌شتیبی کو ببخاری دجبت، فره‌نسییه.

ورد: گول، ژ ئاقیستایی هاتیبیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرینه سه‌ر (ورود، اوراد).

وسخ: ژ (وسخ) ی ئاقیستی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و ده‌مکات ژئی درست کرینه، دبیتژن: (وسخ، وساخه، وسیخ، متوسخ، مستخ، اوساخ).

وکاز: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (عکاز)، واژه‌یه‌کی کوردی و فارسییه.

وطاق: ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه ب‌ه‌عنا خیقته، ئۆده.

وین: تربیی ره‌شه، ژ عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

ویچیر: ویچیرۆ.

ویچیرۆ: فیچیرۆ، وه‌زیر، قازی، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ وه‌زیری، ئاقیستیه.

وینج: یان ونج، ئەسلی وی فارسییه، جوړه عوده‌که یان موسیقیایه، فارسییه.

وجاق: ته‌نوردان، ناگردان (موقد)، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سه‌ر (وجاقات).

هیکل: کۆم کرینه سه‌ر (هیاکل). دبیتژن: (الهیکل، البناء، المرتفع، الضنحم من کل حیوان، موضع فی صدر الکنیسه «محل تقدیس قربان، الصوره، الشخص، التمثال، قرس هیکل، مرتفع؛ هیکل العظمی: مجموعه عظام المیت؛ جشه یابسه)، یونانییه.

هال: هاله (دائرة القمر)، جوخینا هه‌یقی، یونانییه.

هه‌لیوم: (عنصر غازی مفرد الدرّه)، ژ کانی‌بیت نه‌فتی په‌یدا دبیت، یونانییه.

ه‌یول: ئەو تۆزه کو رادبیت ده‌ه‌تاقید دیتته دیتن ده‌می له‌ه‌ه‌ره‌یان له‌ه‌رچا‌قی مرۆقی بۆر دکه‌ثیت دبیتته بادۆکه، یونانییه.

ه‌اجر: نافه‌که، ژ هاگه‌ری (ئاگری) عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ئاقیستیه.

ه‌رطقه: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، (ه‌رطقه) ب‌ه‌عنا ب‌دعه‌ته ددینیدا کۆم کرینه سه‌ر (ه‌راطقه) و ده‌مکاتژئی ژئی تراشینه دبیتژن: (ته‌رطق، صار ه‌رطقا).

ه‌ریذ: ژ ه‌یربودی هندی عه‌ره‌بکاری بوویه کۆم کرینه سه‌ر (ه‌رابذه) مه‌عنا ه‌یربودی: زانا و دانشمه‌ند و خادمی ئاگریه لنک هندیان.

هیلیکوبتر: باله فرده که بالیت وی لسه پشتا وینه، یونانیه. هیولا: ماده، هر گیانداره کی کو هیشتا (مصور) نه بووی دبیژنی هه بولا، نه گهر شکل گرت دبیژنی: (صوره)، یونانیه.

یاسین: ژ یه سنایی ئاقیستاییشه عه ره بکاری بوویه، یه سنا قسمه که ژ قسمیت پینجگانه یه ئناقیستایی دا. واژه یی (یس) (کلبی محدث و قاریی معروف) دخونیت: یه سنو یان یه سینو. (تقفی) دبیژنی: (ین) و هنده کیدی دبیژن (یسنی) و هنده ک دبیژن (یسنایی، یزنای) (کوروش در قرآن مجید و عهد عتیق، تالیف فریدون بدی، لاپه وی ۱۸۱ و ۱۸۲). (وایشمه) و (یشما) هم هاتیه خواندن (ته ماشای تاریخ و شناخت ادیان، ته تلیفا علی شریعتی بکه، لاپه ری ۵۰۸).

۱- یاجوج و ماجوج: دو ناقییت عه جه مینه بو گورووه کی شهراوشه رکار و به دکار و خرابکاران بکاربرینه هه روه کی ل تهوراتی دا (جوج) هاتیه.

۲- هه روه سا هنده ک زانیار دبیژن، دو تیره بوینه ل سینیی ب ناقییت یوجانگ (یاجوج) مانچو (ماجوج)، کو زور سته مو خونریژی دکرن.

برقان: ئیشه که به گرتنه مرو فان دگریت و میلاکا وان ته مبهل دبیت و کار ناکهت و دپه رچقییت و چ دهرمان بووی نینه بهس پاریز ژ هیلکه و تشتییت چهور، ژ یونانیشه عه ره بکاری بوویه و فارسی دبیژنی (زهردی) و کورد دبیژنی (زهردی).

یشب: بهر کی زور گرانبهایه، ژ عبرانی یی عه ره بکاری بوویه.

یشماق: یشماخ لی سهری، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاساق: ژ یاسایی مغولیقه عه ره بکاری بوویه.

یغما: تالان (نهب، سلب)، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاغی: (متمرد)، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاسمین: یاس، ئاس، ژ فارسی و کوردیقه عه ره بکاری بوویه.

یزدجورد: ژ یه زدگورد عه ره بکاری بوویه، کوردی و فارسی و ساسانیه.

یاخه: بهر سینگ، گریقان.

یلمق: عه ره بکاری کرینه و کوم کرینه سهر (یلامق، قباء، عباء)، فارسیه.

یخت: که شتی یه کی جوان و رهنگاوره نگه مرو قییت مه زن و ره ئیسیت دهوله تان لی سوار دبن و لناف دهریا یان پی

دگهرین و گه شتی دکهن، ژ هولهندیقه عه ره بکاری بوویه. یاوهر: ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه هه قال (معاون، مرافق). یاقوت: ژ یا گوندی فارسیقه عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر (یواقیت). هه تا ئیره نه و اژیت عه ره بکاری کری کو بدهستی من که فتینه ته مام بوون و دووماهیا وان پتهات. من هیقیه ژ پاک و چاکان که چ و کوویان راست کهن و هنده کژی چاف له بکهن و لی فی علمی زمان شناس خو ماندی بکهن. نهو پیقه چه ند چه پکه گوله ک دیده نه بهر بینا خونده واریت ریزدار.

تیبینی:

لزمانی کوردیدا بشیوه یه کی گشتی تشته کی زور عه جیب و بهر که تی و هه ژ یه کو توره فان ته ماشایه کی لیبکهن و سهر باخفن، به لی بداخه وه هه تا نهو کهس ژ نقیسانان ریکا خو تی نه ئیخستینه، نهو تشته ژی نه قه یه:

هنده ک رسته یان جوته واژه یان جمکه واژه د کوردیدا بهر چاف دکهن، جوته واژه زور سه یرن دو وشه نه ته عهر پیکه تیته زنجیر کرن و بهو پی دوو که لیمه نه وه کی (لازم و مه لزومی) نه. جار ههر دو یه که مه به ستن و جار نه، جار ئیک ته ئکیدا ئیدی دکهت. جار ههر دوو کوردینه جار نه، جار بو جناس و جانکاری یی تیته جو ت کرن، جار (نقیض) یت ئیکن جار نه، بو (حکم و امثالی) یان (سجع) ی یان ئیکو دو ته فسیر و راقه دکهن جار نه، جار واژه یه که بیگانه یه و ئیکیدی کوردی، جار مه به ستنی ههر دووان دیاره و جار فه رزانه نه جار مورادقه کا وه میسه و لسه زمانی هه می کوردان تین و دبورن و هه می ته به قه یی کوردان وانووان بکارتینن ژ پیر و جوان و عالم و جاهل و میر و بهگ، فه قیر و دهوله مه ند و ژ سیاسی و خه تیب، لخوشی و نه خوشی و شاهی و به هی. نه قجار مه وه سا بباشی زانی کو نه م جه دهوله کی لسهر تیپیته چه یی ژ جوته وشه یان بو خوندانیت ریزدار بهر چاف که ین به لکی جی سوود و قازانج و که لکن نقیسانان بیته و لاویت کوردان وی په سند بکهن، نه قه ژی جه دهوله و جوته واژه:

با و بژ
بهر و بوختان
بۆن و رهنگ
بهرد و بناغه
بهر و پشت
بهژن و بالا
ببیر و را
باز و قاز
بوست و تو
بیق و تو
بیق و بوق
باغ و بیستان
باغ و راغ
بگر و بکیش
بوش و موش
بوش و بهلاش
بهیت و بالوره

(پ)

پۆ و پووج
پبیر و جوان
پۆ و پبیر
پبیر و پله
پاش و پیش
پان و پۆل
پات و بیت
پۆ و پوشته
پبیر و پیتلاو
پۆ و پۆشاو
پۆ و پۆشاک
پان و بهرین
پبیس و په لوس
پبیش و په لهخ
پووش و په لهخ
پۆ و بال
پاچه و پوچه
پبینه و په رۆ
پوش و پیتخهف
پویچ و په لاجه
پبیش و په نا

(ت)

تاش و میش
تایین و تویین
تاگر و تاف
تاف و تاگر
تالغ و بالغ
تال و بال
تاو و تاگوردی
تالک و مالک
تاش و تۆاش
تاقیل و ماقیل
تاخ و تۆخ
تاخ و داخ
تال و گوۆ
تاجیل و ماجیل
تۆل و تایین
تالوز و تایین
تهز و رهنز
تهز و پهز
تهز و تو

(ب)

ببیر و باور
بان و ببیر
بهر و بنیات
بهر و من
بهند و باو
بهند و باف
بهقال و چهقال
بین و بۆ
بنج و بماغه
باب و باببیر
باب و کالک
باب و کوور
باش و خراب
بهرک و تهرک
بنج و بناشه
بنج و بنهوان
بنج و بنه دار

تەر و بەر
تەرک و بەرک
تاک و تۆک
تاق و تەنھا
تاک و تەنئ
تاک و تەنیا
تیک و لیک
تەیر و تەوال
تەخت و بەخت
تا و تەبەت
تشت و تەبا
تەرش و تالان
تاو تامەزرۆ
تۆ و شەر
تۆز و دوومان
تاس و حەمام
تۆ و تەبەق
تاژی و توبلە
تین و بین
تین و تەشەنە
تەفر و بیر
تەفر و داس
تۆلکە و کەنگەر
تیت و بەرەن
تیل و تەفدای
تیت و تەلەسم
تیل و زریوک
تەم و دوومان
تۆیز و کەندال
تۆ و تەشقەلە

(ج)

جر و ھۆر
جەنگ و جدال
جل و بەرگ
جل و جۆز
جئ و رئ
جئ و مەکان
جار و بار
جان و روح

پارە و پۆل
پاک و بیس
پاک و تاک
پەل و پۆ

(ت)

تەفر و توانا
تۆئ و داسئ
تۆ و زۆ
تیل و تەمبۆر
توند و تیژ
تیل و تەمبەلی
تیژ و توند
توند و بەند
تەپ و رەپ
تەپ و تۆز
تەق و رەق
تەقە و رەقە
تەق و تۆق
تەر و ھشکانئ
تیز و قیز
ترش و تال
ترش و توند
تفت و تال
تیک و پنی
تیک و پنی
تیر و تەژی
تیر و رۆن
تیر و کەفان
تیر و تەنگ
تەم و مژ
تەق و ھۆر
تەنگ و تریسک
تەنگا و توورە
تیر و پیر
تیر و تار
توورە و تەنگا
تیر و برس
تینی و برسی
تا و لەرز

جوان و جاحیل
جهر و مه‌نگه‌نه
جۆت و کیتل
جوو و جۆت
جانگ و ریس
جۆت و فۆت
جهرگ و هه‌ناو
جیبق و فیهقه
جرنا و فۆنا

(ح)

حتلی و متلی
حه‌بیت و حۆت
حه‌له‌ق و مه‌له‌ق
حال و ئه‌حوال
حه‌ج و زه‌کات
حیل و حه‌وا
حه‌ق و مننه‌ت
حه‌ق و ناحه‌ق

(چ)

چهم و چه‌قه‌ل
چۆل و هۆل
چاو و راو
چه‌ق و به‌ق
چه‌فت و خوار
چرچ و پبیر
چۆل و چیا
چیا و چۆل
چوست و چه‌له‌نگ
چه‌ق و ره‌ق
چرپ و چۆپ
چه‌نگ و ده‌ف
چه‌ک و ژئی
چۆن و چرا
چیتل و چه‌وال
چه‌کووج و سندان
چر و چاف

(خ)

خرچ و خاو
خیتل و خوار
خواری و بواری
خاو و خلیج
خزم و خوین
خۆ و خوین
خر و پر
خاک و خۆل
خاک و خه‌ش
خانی و به‌ر
خپیر و خه‌رمان
خپیر و ببیر
خپیر و به‌ره‌که‌ت
خهم و خیال
خهم و خه‌فه‌ت
خه‌ون و خیال
خه‌و و خواری
خه‌ته‌ره و خوتره
خزم و که‌س
خه‌و و خواری
خر و خالی
خر و پان
خاچ و پاچ
خه‌رج و مه‌زیخ
خه‌رج و مه‌رج
خه‌له و خه‌رمان
خاو و خپیزان
خۆ و خۆ
خۆش و مۆش
خۆ و خۆش
خاک و خوون
خالی و بالی
خان و مان
خورد و خاب

(د)

دهم و چاو
دهم و پل
درۆ و ده‌له‌سه
دز و درۆزن

دیز و کشت	دز و دهوال
دهول و زورنا	دز و حیزه
دهنگ و مهنگ	دهست و پین
دهشت و دهریا	دهست و دار
دهشت و سهحرا	دهست و دهف
دین و دهولهت	دهست و مست
داس و قهیناغ	دهف و زار
دار و بهر	داد و بیتداد
دای و باب	دا و دهرمان
دیز و مزگهفت	دان و ستاندن
دووپشک و مار	دام و دهستگا
دل و جان	داد و فیغان
دهف و لیتف	دهر و بان
دهم و ریش	دهر و بار
دهنگ و سهدا	دهر و دونیا
دۆر و پشت	دل و زار
دۆر و بهر	دل و میلاک
دهم و قهپۆز	دیو و درنج
دین و دونیا	دل و گیان
دونیا و ئاخرهت	دهف و دل
دهق و ردهق	دل و دهروون
دیل و بهنی	دزی و حیزی
دهشت و وهشت	دز و حیز
	دان و دهکاک
(ر)	دهنگ و باس
رهش و روت	دهنگ و رهنک
رهش و بهش	دهنگ و تلیلی
رهش و شین	دهنگ و ئاواز
رهش و ههش	دهنگ و دۆز
رهش و سپی	دهر و جیران
رهش و رسوا	دهر و دراوسی
رهشکه و پیتشکه	دهر و بر
رهگ و ریشال	دۆل و دهریا
راست و چهپ	دۆل و دهره
راست و رۆن	دهرد و بهلا
راست و درست	دهست و سرد
راست و درۆ	دوور و نیتزیک
راو و نیتچیر	دۆر و کلیل
راست و دۆغری	دۆست و دوژمن
راف و نیتچیر	دام و دیوار

زیر و زهبر	ری و بان
زار و زمان	رهنگ و ریس
زک و بن زک	رهپ و رووت
زیده و کیم	ری و رهفتار
زوق و بوق	ری و رهوشت
زار و زیخ	رهزم و بهزم
	رووت و قووت
(ژ)	روح و گیان
ژن و میبر	رهنج و روو
ژن و مال	روح و جان
ژان و ژن	ریش و سمبیل
ژان و بری	ری و جن
ژههر و ژهنگ	رهش و تاری
ژور و ژیر	راو و چاو
ژازی و په‌نیر	ریز و تهرز
ژیله‌ل و ژور دا	رهخت و بهخت
	رای و بهخت
	رای و ته‌گیبر
	رهت و رو
	رهخت و فیشسه‌ک
	ریک و پی‌ک
	ره‌زیل و رسوا
	ریس و گوریس
	رهق و ته‌ق
	رهق و هسکه
	راو و رو
	(ز)
	زهر و زریان
	زهر و زه‌لال
	زهر و زه‌نبیری
	زا و زئی
	زک و زا
	زیر و زیف
	زپت و زه‌لام
	زولم و زه‌لام
	زولم و زور
	زین و قالتاخ
	زهبر و زه‌ره‌نگ
	زیندی و مردی
(س)	
سوئی و نه‌گوئی	
سوئی و گوئی	
سهر و سه‌کوت	
سهر و قلع	
سهر و گوئی‌لاک	
سهر و گو	
سهر و بن	
سهر و سه‌د	
سهر و که‌لله	
سر و سه‌رما	
سار و سر	
سار و گهرم	
سهر و مال	
سهر و پی	
سهر و پا	
سهر و سامان	
سووک و چرووک	
سهر و شوین	
سهر و سولاخ	
سهر و نارام	
سام و هه‌بیه‌ت	
سال و مانگ	

شین و مۆر
شین و شویه‌یی
شین و گری
شین و شادی
شقان و گاقان
شل و پل
شهر و شور
شل و شه‌پک
شه‌لوال و ده‌میر
شر و تهر
شوش و شو
شندی و مندی
شاه و گه‌دا
شه و روژ
شاه و سه‌پان
شیت و شه‌یتان
شل و شوق
شهرم و حه‌یا
شان و مل
شاخ و داخ
شالیل و بلبل
شه‌نگ و تاقت
شوق و په‌ق

(ف)

فر و فییل
فرت و فییل
فهند و فییت
فرت و چرت
فییل و فه‌ره‌ج
فتره و زه‌کات
فتل و فیت
فییل و فند

(ق)

قاپ و قور
قاچ و قور
قاچ و قول
قه‌د و بالا
قیو و مقه‌ته‌ن

سهر و پورت
سهر و پوتاک
سهر و پورتک
سهر و هه‌قسار
سهر و ژیر
سهر و سویت
سوار و په‌یا
سهر و سه‌به‌ته
سس و پست
سس و خاف
سیر و پیاز
سیر و پیشاز
سینک و به‌ر
سیرمه و فایه
سار و بار
سار و سقک
سه‌گ و سیتال
سه‌ینه و به‌ینه
سه‌رکه و کورکه
سه‌ره و به‌ره
سار و سوژانه
سه‌یر و سه‌ما
سام و هه‌بیه‌ت
ساخ و سالم
سهر و سامان
سهر و زک
سهر و دار
سهر و قوون

(ش)

شیر و شه‌پال
شیر و ریشی
شوخ و شه‌نگ
شیت و شه‌یدا
شیل و بیتل
شیت و شه‌واک
شیر و مه‌تال
شیر و ماست
شیر و قه‌لغان
شیر و شه‌کر

کت و مت
کون و قوژبن
کون و کاژال
کور و کال
کوچ و بار
کورت و کرمانجی
کور و کهچهل
کورت و براو
کوچک و تهنوور
که م و کوؤ
که م و کورت
کیشه و ریشه
کین و عناد
که بین و بهین
کار و بهرخ
که ند و کواره
کوچک و دیوان
کوسپ و ته گهره
کیر و رتل
کل و کلدان
کهؤ و کور
که ل و گور
که ل و گامیش
کوز و پاوان
کانی و بهر
که ر و کورتان
که ر و کهقل
کوئی و چهرهک
که یف و سه ما
که یف و حه یف
کیم و زیده
کرم و کینز
که ر و کونده
کالک و گۆزه

(گ)

گا و گۆتال
گورج و گۆل
گهرم و گور
گهرم و نه رم

قیو و حه سیر
قیو و قهد
قهوا و به لا
قیر و پیر
قهنجی و چاکی
قه ند و شه که ر
قاز و باز
قوون و قالتاخ
قاز و قولنگ
قازی و مه میوون؟
قوست و قنیات
قه ل و مه ل
قولپ و قلیپ
قازی و مفتی

(ک)

که ت و جوؤت
کورت و دریش
کوت و کور
که ند و له ند
کا و کوؤته ر
کا و کوزهر
کاه و کوؤه
کانی و ناٹ
کان و مه عدنه
که له ک و گه می
کرت و پرت
کرت و مال
کوز و پاوان
کا و کوؤک
کار و یار
کار و کاروان
کهؤ و کوؤ
که ر و گا
که ر و لال
که س و کار
کلیل و دور
که چ و په چ
که چ و خوار
که س و کوؤس

مال و حال
مال و مندال
مار و موور
مه‌رگ و ژى
مه‌رگ و مرن
مه‌رگ و ژين
ميپهر و باج
مار و دووپشك
مه‌شك و كئ
مال و ژن
مه‌ست و سه‌رخوش
ماس‌ت و شير
ماس‌ت و په‌نير
مري و زيندى
ميټويژ و كيټفيژ
مه‌شك و كه‌شك
مست و دريشك

(ن)

نان و نمه‌ك
نان و خوي
نان و خوان
نان و پات
تانه و گري
نو‌كه‌ر و سه‌پان
ناله و فيغان
نيسك و نو‌ك
نشيف و نه‌فراز
نهرم و نو‌ل
نهرم و گهرم
نهرم و نازك
نزم و بلند
ناز و نووز
ناز و ني‌عمه‌ت
نير و هنجار
ناي و چه‌نگ
نيسك و ماش
نان و دو

(و)

گه‌ند و گلش
گه‌ند و گوو
گه‌له‌ك و به‌له‌ك
گورج و شور
گورك و مهر
گه‌پ و گالته
گالته و گه‌مه
گا و گول
گفت و گو
گول و گيا
گيژ و ويژ
گيل و ويل
گيره و فيره
گاز و نياز
گير و گرفت
گل و گازنده
گوشت و نينوك
گه‌ل و گوشت
گه‌نم و جو
گه‌ند و بو
گه‌ز و مقه‌س
گه‌جه‌ر و گو‌جه‌ر
گيژ و گه‌لته‌ك

(ل)

له‌و و لاوازه
له‌نجه و لار
له‌كه و لومه
لاف و گوزاف
لق و پوپ
ليته و پيسته
ليث و لمټور
ليث و لمټوز
لال و كه‌ر
لق و چق
لام و جيم
مه‌رگ و مردن
مو و منك
مش‌ت و مر
مي ه و گورگ

هه پیت و هوت
هه پیر و گه پیر
هه یا و هو
هه فت و هه شت
هه را و هو ریا
های و هو
هه نی و منی
هه پیر و توانا
هه پزه و هه مبانه
هه تلی و متلی
هات و هوت
هه له ق و مه له ق
هه زه و بره
هه ست و خوست
های و هو ی
هات و هوورت
هول و هووش

وشک و تهر
وشک و برینگ
ورد و درشت
وا و وهران
وار و وارگه
ویشی و داشی
وا و وده شهن
وهرگ و رواس

(هـ)

هار و هاج
هوش و گوش
هات و هه وار
هه پچ و پوچ
هات و بات
هات و نه هات
هه تیم و سینی
هه رچی و په رچی